

COLLEEN
McCULLOUGHOVÁ

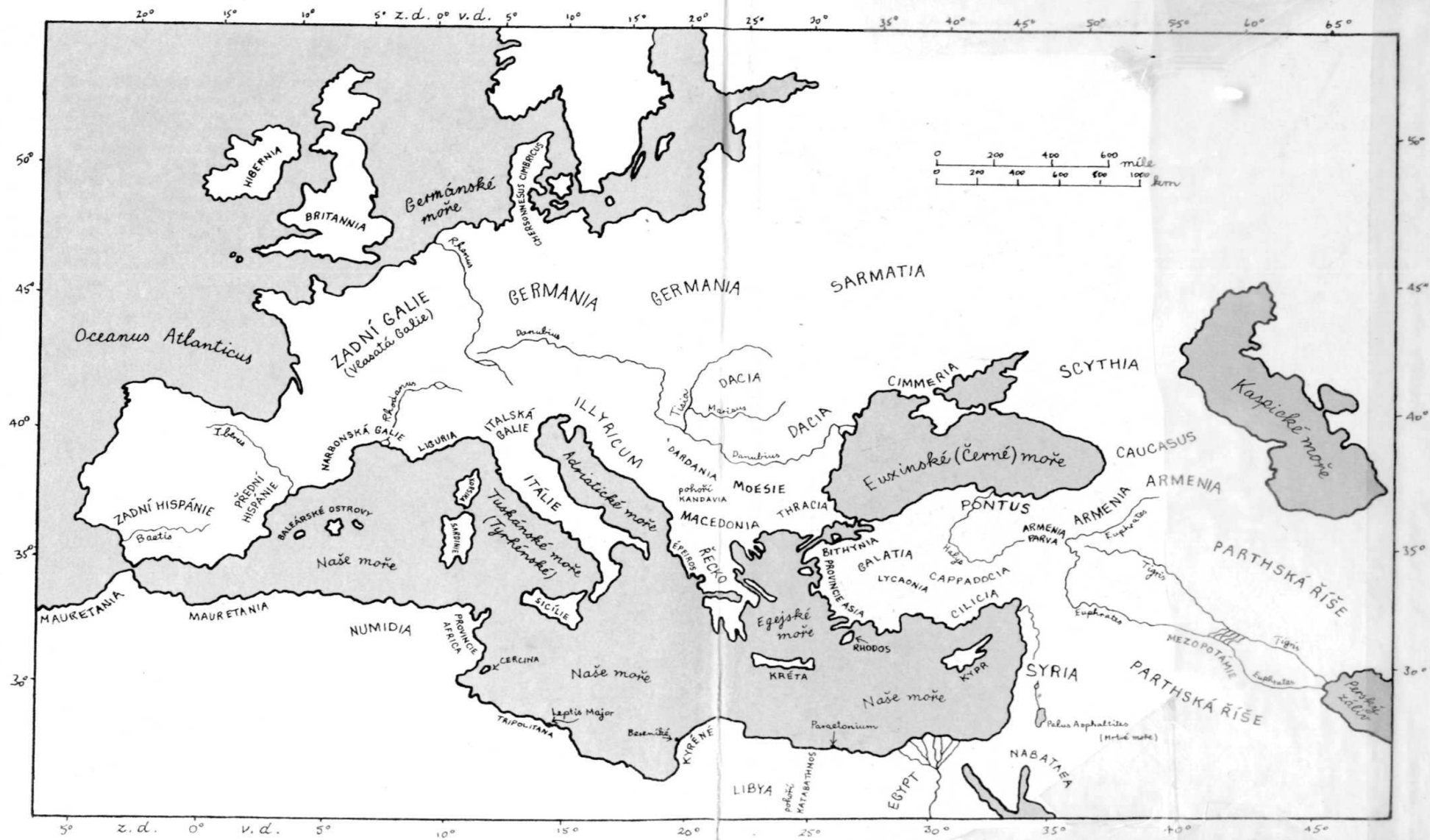
ŘÍJNOVÝ
KUŇ

COLLEEN
McCULLOUGHOVÁ

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

IKAR

Colleen McCullough
The October Horse

Collen McCulloughová:

Římská sága

První muž Říma

Koruna z trávy

Přízeň Fortuny

Caesarovy Římanky

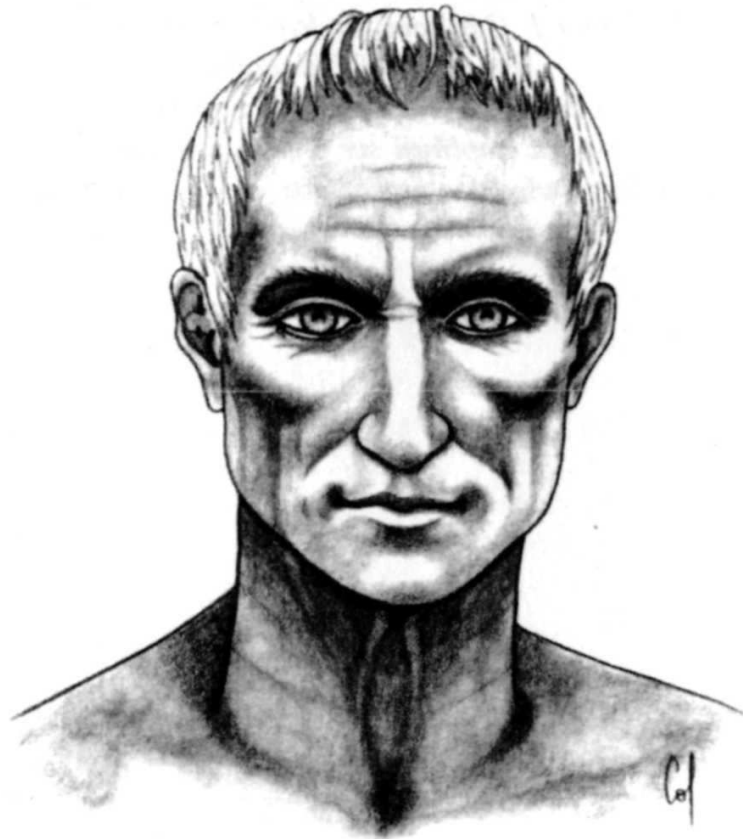
Caesar

Říjnový kůň

Copyright © 2002 Colleen McCullough
Translation © 2005 Vladimír Svoboda
Cover design © 2005 Viera Fabianová
Czech edition © 2005 by Euromedia Group, k. s.

ISBN 80-249-0454-3

*Velvyslanci Edwardu J. Perkinsovi
a Williamu J. Coweovi, profesoru politických věd,
University of Oklahoma,
s láskou a s respektem k zanícení,
s nímž naplňují své životní poslání,
a s díky za všechnu neokázalou a obětavou pomoc.*

GAIUS JULIUS CAESAR

Říjnové idy znamenaly konec období válečných tažení toho roku a na travnaté pláni Martova pole, přímo pod serviovskými hradbami republikánského Říma, se každoročně toho dne konal zvláštní dostih.

Nejlepší bojovní koně roku byli v párech zapřaženi do válečných dvoukolých vozů a hnali se pak závodistěm jako o život. Říjnovým koněm se stával náruční, pravý tahoun z vítězného spřežení a flamen Martialis, kněz boha války Marta, ho poté rituálně proklál kopím. Nato byly Říjnovému koni odříznuty pohlavní orgány a hlava. Genitálie byly spěšně odvezeny do Regie, nejstaršího římského chrámu, aby tam na posvěceném ohništi dokrvácely. Posléze byly odevzdány Vestiným pannám, které je spálily na popel v posvátném Vestině plameni. Později byl tento popel přimísen do těsta na koláčky každoročně obětované v den výročí založení Říma jeho prvním králem Romulem. Ozdobenou koňskou hlavu vhodili mezi dav římské chudiny. Jednu jeho část tvořili obyvatelé Subury, druhou občané z okrsku Sacra Via. Obě soupeřící skupiny se pak o trofej utkaly v úporném boji. Pokud zvítězili Subuřané, přibíli hlavu na Turris Mamilia. Jestliže vyhrál houfec ze Sacra Via, byla koňská hlava přitlučena na vnější stěnu Regie.

Tímto rituálem, tak starobylým, že nikdo nepamatoval, jak a čím vlastně započal, se tedy obětovalo to nejlepší, co Řím měl, dvěma silám, které mu dominovaly: válce a půdě. Z nich pocházela jeho moc, jeho blahobyť, jeho nehasnoucí sláva. Ve smrti Říjnového koně se spojoval žalozpěv za časy minulé s vidinou věcí příštích.

ČÁST I.

CAESAR V EGYPTĚ

OD ŘÍJNA ROKU 48 PŘ. N. L.
DO ČERVNA ROKU 47 PŘ. N. L.

KAPITOLA PRVNÍ

„Já věděl, že mám pravdu – šlo vlastně o slabé zemětřesení,“ řekl Caesar, když na stůl odkládal náruč svitků.
Calvinus a Brutus, sklonění nad prací, vzhledli.

„A k čemu je ti to dobré?“ otázal se Calvinus.

„Víš, Gnaee, ono se to všechno točí kolem mé božskosti! Jen si vzpomeň: v elidském chrámu se přece pootočila socha Victorie, v Antiochii a v Ptolemaidě o sebe zničehonic zařinčely meče a štíty, z Afrodítina chrámu v Pergamu se ozvalo něco jako dunění bubnů. Jenomže bohové se do lidských záležitostí, alespoň podle mých zkušeností, příliš nepletou, a s tím, že jsem u Farsálu dokázal porazit Magna, nemělo určitě docela nic společného žádné božstvo na celém světě. Stačilo teď rozeslat pár dotazů – do Řecka, na sever provincie Asia a do Sýrie k řece Orontés. Všechny ty události se odehrály v témže dni a v témž okamžiku – a bylo to obyčejné lehké zemětřesení. Jen si dejte ukázat záznamy kněží u nás v Itálii a uvidíte, co v nich najdete bubnů dunících z nitra země a soch předvádějících všelijaké tanečky. Prachobyčejná zemětřesení, nic víc.“

„Tos nám snad ani neměl říkat, Caesare,“ usmál se Calvinus. „Sám už jsem skoro začínal věřit, že pracuji přímo pro samotné božstvo.“ Ohlédl se po Brutovi: „Co ty na to, Brute, nejsi z toho také trochu zklamaný?“

Zasmušilýma velkýma černýma očima pod těžkými víčky však neproksmitl ani záblesk veselí, jen se zamyšleně upřely na Calvinovu tvář. „Nejsem ani zklamaný, ani rozčarovaný, Gnaee Calvine, třebaže mě žádné takové přirozené vysvětlení nenapadlo. Považoval jsem ty zvěsti prostě za pochlebování lichometníků.“

„Tím hůř, kdyby šlo o pochlebování,“ přimhouřil oči Caesar.

Trojice mužů seděla v místnosti, kterou jim *ethnarcha* Rhodu poskytl jako pracovnu, přívětivě, třebaže nijak přepychové, na rozdíl od komnat, kde odpočívali a spali. Z okna byl vidět rušný

přístav, důležitá křižovatka cest spojujících Egejské moře s Kyprem, Kilikií a Sýrií; pohled na lodě křižující hlubokou modř moře a vysoké horstvo Lýkie strmící na protějším břehu úžiny byl krásný i zajímavý, neupoutal však teď pozornost žádného z nich.

Caesar právě rozlomil pečeť na další z depeší, přelétl ji pohledem a rozmrzele zamručel. „To je z Kypru,“ prohlásil, dřív než se jeho společníci mohli navrátit ke své práci. „Mladý Claudius hlásí, že Pompeius Magnus odplul do Egypta.“

„Spíš bych byl věřil, že se odebere za svým bratrancem Hirrem ke dvoru parthského krále. Co vůbec hledá v Egyptě?“ otázal se Calvinus.

„Vodu a zásoby. Při té šnečí rychlosti, jakou postupuje, ho zastihnou etéske větry ještě dřív, než vůbec vypluje z Alexandrie. Magnus se asi chce připojit k ostatním uprchlíkům v provincii Africa,“ řekl Caesar s trochou zármutku v hlase.

„Takže tomu pořád ještě není konec,“ povzdychl si Brutus.

„Skončit se to může kdykoli, milý Brute,“ odsekl Caesar, „jakmile se Magnus a ten jeho ‚senát‘ na mne obrátí a sdělí mi, že se mohu ucházet o konsulat *in absentia*.“

„Jenomže lidem z Catonova tábora by tohle asi připadalo jako až příliš smířlivé řešení,“ prohlásil Calvinus, když Brutus mlčel. „Dokud bude Cato naživu, nemáš na žádnou dohodu s Magnem ani se senátem valnou naději.“

„Toho jsem si plně vědom.“

Caesar před třemi *nundinami* překročil Helléspont a vydal se podél břehů Egejského moře, aby si ověřil míru škod napáchaných republikány horečně shánějícími lodi a peníze. Chrámy byly oloupeny o své nejcennější poklady, vyrabovány byly pokladnice bank, plutokratů a výběřčích daní – *publikánů*; Metellus Scipio, jenž byl správcem Sýrie, nikoli provincie Asia, se tu rovněž pozdržel za své cesty do Thessálie za Pompeiem a uvalil nezákonně daně na všechno možné, co ho jen napadlo; vybírala se daň z oken, z domovních sloupů, z počtu dveří, za každého otroka, za každou hlavu nemajetných *capite censi*, zdaněno bylo obilí, dobytek, zbraně, těžká válečná výzbroj, převody pozemků. Poté, co ani to nevydalo dost, zavedl a vybíral daně v předstihu až na nejbližších deset let, a když se tomu místní hodnostáři vzepřeli, dal je popravít.

I když se zprávy docházející do Říma daleko více věnovaly důkazům Caesarova božství než takovýmto záležitostem, vlastním účelem jeho cesty bylo ověřit si skutečnosti přímo na místě a podnítit finanční pomoc provincii, která pozbyla schopnost zdravé samostatné existence. Vedl tedy rozhovory s městy, s představiteli obchodu, rázně suspendoval *publikány*, prominul provincii pro nejbližších pět let veškeré daně, nařídil, aby poklady nalezené a zabavené v protivníkových stanech ve Farsálu byly navráceny chrámům, odkud pocházely, a přislíbil, že podnikne na pomoc zubožené provincii Asia ještě i další podstatné kroky, jakmile v Římě ustanoví schopnou vládu.

A to je také ten pravý důvod, pomyslel si Gnaeus Domitius Calvinus, když po očku sledoval, jak Caesar pročítá jednu po druhé listiny nakupené na svém stole tady na Rhodu, proč se na něho provincie Asia dívá jako na boha. Posledním, kdo se kdy před ním věnoval Asii a kdo navíc rozuměl hospodářským otázkám, byl Sulla, jehož krajně spravedlivý daňový systém obstál po tak dlouhou dobu a teprve před patnácti lety byl nadobro rozvrácen – kým jiným než Pompeiem Velikým. Asi to opravdu musí být skutečný patricij ze starobylého rodu, má-li správně vnímat povinnosti Říma vůči jeho provinciím. My ostatní nestojíme dosti pevně oběma nohama na půdě minulosti, proto máme sklon spíše ulpívat na tom, co je teď, než abychom se starali o to, co teprve nastane.

Na vojevůdci byla patrná značná únava. Jistě, neztratil dosud nic na své pružnosti, na pevném držení těla, ale opotřeбенí si řeklo o své. Vzhledem k tomu, že se nedotkl vína a neznal nestřídmost u tabule, vstával každého jitra bez zažívacích obtíží a bez kocoviny, a jeho schopnost vzbudit se už po krátkém zdřímnutí k plné čilosti byla až záviděníhodná; problém byl v tom, že měl až příliš mnoho práce a že si většinu svých pobočníků necenil natolik, aby na ně přenášel alespoň některé ze svých mnoha úkolů.

Brutus, pomyslel si Calvinus trpce (neměl Bruta rád), je případ sám pro sebe. Jako účetní je dokonalý, jenomže on veškerou svou energii vkládá do obrany té firmy, kterou tak zcela nesenátorsky provozuje pod jmény Matinia a Scaptia. Spíš by se měla jmenovat Brutus a Brutus! Všichni, kdo v provincii Asia něco znamenají, dluží Matiniovi a Scaptiovi celé jmění, stejně jako král Galatie Deiotarus a kappadocký vládce Ariobarzanés. Takže Brutus nepřestává s těmito svými záležitostmi neustále dorážet, což Caesara, jenž nesnáší otravování, dohání k zoufalství.

„Desetiprocentní jednoduchý úrok prostě *není* přiměřený zisk,“ hořekoval Brutus. „Jak jsi jen mohl stanovit úrokovou míru takhle nízko, vždyť římské obchodníky to zruinuje!“

„Římští obchodníci, kteří půjčují na vyšší úrok, jsou prachobyčejní odporní lichváři,“ odsekl Caesar. „Osmačtyřicetiprocentní složený úrok, to je *zločin*, Brute! Tolik chtěli ti tví dva ocáskové, Matinius a Scaptius, od Salamínských na Kypru – a když pak nestačili splácet, vyhladověli je k smrti! Pokud mají naše provincie přispívat k blahobytu Říma, musí samy zůstat hospodářsky zdravé.“

„To, že žadatelé o půjčku přistupují na vyšší úrokovou míru, než je jinak obvyklé, přece není vina bankéřů,“ trval Brutus na svém s onou prazvláštní tvrdohlavostí, kterou projevoval, kdykoli se jednalo o finančních otázkách. „Dluh je prostě dluh a splácet se musí s takovými úroky, jaké byly dohodnuty. To jen tys to teď prohlásil za nezákonné!“

„Nezákonné to mělo být odjakživa. Tys byl pověstný svou dovedností v pořizování výtahů z textu – kdo jiný by dokázal směstnat celého Thúkýdida na pouhé dvě stránky? Nezkusils někdy zhustit na jeden jediný list také zákony dvanácti tabulí? Pokud to byl *mos maiorum*, co tě přimělo přidat se k tvému strýci Catonovi, pak by ses měl rozpomenout, že dvanáct tabulí zakazuje brát z půjček jakékoli úroky vůbec.“

„Jenže to už je šest set let,“ namítl Brutus.

„Pokud ti, kdo žádají o půjčku, souhlasí s nehoráznými podmínkami lichvářů, pak vůbec nejsou vhodnými osobami k jejímu poskytnutí, a to ty dobře víš. To, nač si doopravdy stěžuješ, Brute, je, že jsem zakázal římským lichvářům využívat k násilnému vymáhání dluhů správcových vojsk anebo liktorů,“ dal se Caesar unést hněvem.

Den co den docházelo mezi nimi alespoň jednou k takovému rozhovoru.

Brutus samozřejmě představoval obzvlášť složitý problém právě pro Caesara, který ho po Farsálu přijal pod ochranná křídla, zčásti z náklonnosti k jeho matce Servilii, zčásti z pocitu viny nad tím, že zrušil Brutovo zasnoubení s Julií, aby polapil do pastí Pompeia – dobře věděl, že tím Brutovi zlomil srdce. Jenomže, říkal si v duchu Calvinus, Caesar nevěděl, co je teď Brutus zač, když se nad ním po Farsálu slitoval. Rozcházel se s ním ještě jako s mladíkem a vztah s ním znovu navázal o dvanáct let později. Netušil, že uhrovitý mládenec, teď už uhrovitý pětatřicátník, je na

válečném poli zbabělec, zato je hotový lev, když dojde na obranu jeho ohroženého majetku. Nikdo se neodvážil prozradit Caesarovi, co věděl kdekdo: že totiž Brutus u Farsálu odhodil svůj meč nezkrvavený a schovával se v bažinách, ještě než utekl do Larissy, kde byl jedním z prvních z Pompeiovy „republikánské“ strany, kdo škemral o milost. Ne, uvažoval Calvinus, já toho sketu rád nemám a chtěl bych vidět jeho konec. Ten si bude říkat „republikán“! Je to jen a jen to vznešené jméno, které nosí, čím se on a jemu podobní pokoušejí ospravedlnit občanskou válku, do které Řím vehnali.

Brutus se zvedl od stolu. „Mám dnes ještě nějakou schůzku, Caesare.“

„Tak jdi,“ řekl vojevůdce klidně.

„Znamená to snad, že nás ta pijavice Matinius následovala až sem na Rhodos?“ zeptal se Calvinus, sotva Brutus odešel.

„Obávám se, že ano.“ V koutcích světle modrých očí se znepokojivou tmavou obroučkou kolem duhovky naskočily vějíře vrásek. „Neboj se, Calvine, už brzy se Bruta zbavíme.“

I Calvinus se usmál. „A co s ním hodláš provést?“

„Upíchnout ho pěkně do správceva paláce v Tarsu, což je naše nejbližší – a také poslední – zastávka. Neumím si představit horší trest pro Bruta, než přimět ho sloužit pod Sestiem, který mu dodnes neodpustil dvě kilické legie, co mu Brutus tenkrát vyfoukl a odvedl do Pompeiových služeb.“

Jakmile Caesar vydal rozkaz k přesunu, dalo se vše tryskem do pohybu. Už následujícího rána vyplouvali z Rhodu do Tarsu, naloděny byly dvě úplné legie a zhruba 3200 veteránů zahrnujících zbytky jeho nejstarších legií, převážně Šesté. Spolu s ním se plavilo i 800 germánských jezdců a jejich milovaní remijští koně a také hrstka ubijských pěších bojovníků vycvičených v přesném vrhu kopími.

Tarsus, poničený dotíráním Metella Scipiona, skomíral teď v péči Quinta Marcia Philippa, mladšího syna Caesarova přiřazeného synovce a Catonova tchána Lucia Marcia Philippa, epikurejce vyčkávajícího, jak se věci vyvinou. Caesar mladého Philippa pochválil za jeho rozvážnost a do kurulského křesla okamžitě znovu dosadil Publia Sestia, Bruta ustanovil jeho legátem a mladého Philippa jeho prokvestorem.

„Sedmatřicátá a Osmatřicátá si obě potřebují trochu oddechnout,“ řekl Calvinovi, „takže je teď na šest *nundin* přesuň do nějakého pěkného tábora v horách nad Kilickou bránou, a pak mi je pošleš spolu s válečnou flotilou do Alexandrie. Počkám tam na ně a pak mám v úmyslu republikány z provincie Africa vysmýčít, dřív než se nám tam příliš uvelebí.“

Calvinus, vytáhlý šedooký čtyřicátník se kšticí barvy slámy, neměl k těmto rozkazům žádné připomínky. Cokoli, co Caesar vyžadoval, se posléze ukázalo být jako ta nejsprávnější věc na světě. Od chvíle, kdy se k němu před rokem připojil, toho už viděl dost, aby pochopil, že je to člověk, k němuž by každý moudrý muž usilující o své blaho rád patřil. Jako konzervativní politik by byl měl volit spíše službu pod Pompeiem Velikým, přesto si raději vybral Caesara, poté co ho nadobro znechutila zaslepená nenávisť mužů, jako byli Cato a Cicero. Obrátil se tedy v Brundisiu na Marka Antonia a požádal, aby se mohl přeplavit za Caesarem. Antonius, jemuž bylo jasné, že Caesar přeběhnutí konsulára Calvinovy váhy jen uvítá, okamžitě souhlasil.

„Pokud jde o mne, přeješ si, abych zůstal v Tarsu, dokud od tebe neobdržím zprávu?“ zeptal se teď.

„To ponechám na tobě, Calvine,“ odpověděl Caesar. „Nejraději bych v tobě měl ‚putovního konsulára‘, pokud něco takového vůbec existuje. Jako diktátor mám zplnomocnění udílet imperium, takže odpoledne svolám třicet liktorů jako svědky pro přijetí *lex curiata*, jímž dostaneš neomezené imperium ve všech zemích na východ od Řecka. To tě vybaví pravomocemi nad všemi správci v jejich provinciích a získáš tak i právo sbírat vojsko, kdekoli to uznáš za vhodné.“

„Máš snad nějaké tušení, Caesare?“ zachmuřil se Calvinus.

„Takového něco já neuznávám, pokud tím snad máš na mysli předtuchy navštěvující mou mysl. Považuji každé takové – eh – tušení spíše za výsledek všelijakých drobných jevů, kterých si moje mysl sice nestačila povšimnout, ale které o sobě přesto dávají vědět. Říkám jen tolik, že budeš muset mít oči otevřené a hlídat trávu, abys věděl, odkud vítr fouká, a uši napjaté, abys tu trávu případně slyšel růst. Pokud zjistíš něco nepatřičného, budeš mít i v mé nepřítomnosti plnou autoritu s tím zatočit.“

A nazítří, což byl předposlední den měsíce září, už Gaius Julius Caesar vyplouval z ústí řeky Kydnu na Naše moře, v zádech příznivý větřík *Corus*, jenž ho poháněl k jihovýchodu. Jeho 3200 veteránů a 800 germánských jezdců bylo natěsnáno do pětaticeti

dopravních lodic; válečné lodi zatím ponechal v přístavu, kde byly podrobovány prohlídce a opravám.

O dvě nundina později, právě když se Calvinus, „putovní“ konsulár vybavený neomezeným imperiem, chystal vydat do Antiochie, aby zjistil, v jakém stavu se nachází Sýrie po správování Metella Scipiona, dorazil do Tarsu kurýr na zpěněném koni.

„Král Farnakés přitáhl z Kimmerie se sto tisíci vojáky a vtrhl u Amísu do Pontu,“ vychrlil muž, když popadl dech. „Amísos hoří, král vyhlásil, že hodlá získat zpět veškerá území svého otce, od Malé Arménie až po Helléspont.“

Calvinus, Sestius, Brutus a Quintus Philippus zůstali ohromeně sedět.

„Opakuje se vpád Mithridata Velikého,“ hlesl pak Sestius.

„To nemyslím,“ řekl rázně Calvinus, jenž se jako první vzpamatoval. „Sestie, ty a já se vydáme na pochod. S sebou vezmeme Quinta Philippa a správu Tarsu ponecháme Markovi Brutovi.“ Obrátil se k Brutovi s tak výhružným výrazem, že Brutus bezděky ucouvl. „Pokud jde o tebe, Brute, dobře mě poslouvej – za naší nepřítomnosti se žádné dluhy vymáhat nebudou, je to jasné? Klidně můžeš mít to své proprétorské imperium, abys tu mohl zatím vládnout, ale jestli zneužiješ jen jediného liktora k vynucení dluhů od Římanů anebo obyvatel provincie, přísahám, že tě pověším za koule, jestli něco takového vůbec máš.“

„Kromě toho,“ zavrčel Sestius, jenž Brutovi také nemohl přijít na jméno, „je to tvoje vina, že Kilikie nemá žádné vycvičené legie, takže tvůj hlavní úkol tady bude verbovat a cvičit vojsko, slyšíš?“ Obrátil se ke Calvinovi. „A co Caesar?“ zeptal se.

„To bude problém. Chtěl, abych mu poslal jak Sedmatřícátou, tak i Osmatřícátou, ale to si netroufnu, Sestie. Nemyslím ani, že by souhlasil, abych odvolal všechny bojeschopné jednotky z Anatólie. Vyšlu za ním odpočatou Sedmatřícátou a my potáhneme s Osmatřícátou na sever. Sraz si s ní dáme u Kilické brány, odtamtud se vydáme do Eusebie Mazaky za králem Ariobarzanem, který bude muset sehnat další vojsko stůj co stůj, ať je teď Kappadokie jakkoli zubožená. Vyšlu kurýra ke králi Deiotarovi v Galatii a nařídím mu, aby shromáždil, co jen bude schopen, a připojil se k nám pak na řece Halys pod Eusebií Mazakou. Rozešlu posly také

do Pergama a Nikomédeie. Quinte Philippe, sežeň nějaké písaře – ale *hod' sebou!*“

Navzdory rozhodnutím, která Calvinus učinil, nepřestával myslet na Caesara. Jestliže ho Caesar dokázal nepřímo varovat, že mohou nastat potíže, pak mu asi stejný instinkt napovídal, že v Alexandrii bude potřebovat celé dvě legie. Pokud je nedostane, může to ohrozit jeho záměr vydat se do provincie Africa tak rychle, jak to jen bude možné. A tak Calvinus odeslal list do Pergama určený jinému ze synů Mithridata Velikého, než byl Farnakés.

Jmenoval se rovněž Mithridatés a stal se spojencem Římanů za Pompeiova vyčišťovacího tažení v Anatolii po skončení třicetiletého válčení Říma s jeho otcem. Pompeius ho odměnil. Daroval mu pruh úrodné půdy v okolí Pergama, hlavního města provincie Asia. Tento Mithridatés sice nebyl králem, avšak uvnitř hranic své malé satrapie nebyl nijak podroben římskému právu. Proto sice jako Pompeiův klient, vázaný přísnými pravidly klientství, napomáhal Pompeiovi v jeho boji proti Caesarovi, avšak po Farsálu Caesarovi poslal zdvořilý omluvný list, jímž s noblesou požádal o odpuštění a současně o přijetí za Caesarova klienta. Dopis Caesara pobavil, ba dokonce okouzil. Odpověděl se stejnou elegancí a dal Mithridatovi na vědomí, že mu je plně odpuštěno a že je napříště zahrnut mezi Caesarovy klienty – ale že má být připraven poskytnout Caesarovi službu, až o ni bude požádán.

Calvinus mu tedy psal:

Takže teď máš možnost tuto úsluhu Caesarovi prokázat, Mithridate. Bezpochyby jsi teď už stejně znepokojen jako my všichni vpádem svého nevlastního bratra do Pontu a ukrutnostmi, které spáchal v Amísu. Je to hanebnost a představuje to urážku všech civilizovaných zemí. Války jsou nezbytné, jinak by neexistovaly, je však povinností každého civilizovaného velitele, aby vzdálil civilisty z dráhy vojenských operací a uchránil je veškeré tělesné újmy. Že civilisté hladovějí anebo přicházejí o domovy, je prostě přirozeným důsledkem války, něco zcela jiného však je, když jsou znásilňovány ženy a dívky až k smrti a když jsou mužští civilisté mučeni a čtvrceni pro pouhou zábavu. Farnakés je barbar.

Farnakův vpád mi sice způsobil jisté obtíže, můj milý Mithridate, ale uvědomil jsem si, jak vynikající oporu mohu nalézt právě v tobě. Vím sice, že smlouva mezi námi uzavřená ti nedovoluje sbírat vojsko nebo milici, avšak za současných okolností musím toto její ustanovení zrušit. Jsem zplnomocněn tak učinit, neboť mi diktátor zákonným způsobem udělil prokonsulární imperium maius.

Nejsi asi informován, že diktátor Caesar odpul do Egypta, zatím jen s nevelkým vojskem, a že mě požádal, abych za ním co nejdříve dodatečně vyslal dvě legie. Zjišťuji teď ale, že poslat mu mohu jen jednu legii a válečnou flotilu.

Proto tě tímto listem zplnomocňuji, abys sebral armádu a vyslal ji za Caesarem do Alexandrie. Kde vojáky seženeš, nevím, jelikož já sám hodlám dočista vyčerpat všechny zdroje v Anatolii, ale v Tarsu jsem ponechal Marka Junia Bruta s příkazem okamžitě započít s odvody a s výcvikem, takže alespoň jednu legii bys měl mít k dispozici, až tvůj velitel dorazí do Kilikie. Doporučuji také, aby ses poohlédl v Sýrii, zejména v jejích jižních končinách. Jsou tam vynikající muži, nejlepší žoldnéři na světě. Zkuste získat nějaké Židy.

Když Mithridatés z Pergama obdržel Calvinův dopis, zhluboka si vydechl úlevou. Teď tedy konečně dostává příležitost ukázat novému vládci světa, že je jeho loajálním klientem!

„Postavím se do čela armády osobně,“ řekl své manželce Bereníké.

„Je to rozumné? Proč by to nemohl být náš syn Archeláos?“ otázala se.

„Archeláos může převzít vládu tady. Odjakživa mám pocit, že jsem zdědil něco z otcova vojenského umění, takže bych se chtěl velení ujmout sám. Kromě toho,“ dodával, „jsem mezi Římany žil a přiučil jsem se něčemu z jejich organizační dovednosti. Právě ta Mithridatovi Velikému, mému otci, chyběla, a to také bylo příčinou jeho pádu.“

KAPITOLA DRUHÁ

Och, jaké blaho! Taková byla Caesarova první reakce na náhlé vymanění ze záležitostí provincie Asia a Kilikie – a z nevyhnutelného davu loučících se legátů, oficiálních představitelů, boháčů a místních *ethnarchů*. Jediným vojákem, kterého si s sebou Caesar přibral na plavbu do Alexandrie, byl jeden z jeho nejvíce ceněných *centurionů primipilů* z časů v Dlouhovlasé Galii, Publius Rufrius, jehož za zásluhy na farsálském bojišti povýšil na prétorského legáta. A Rufrius, sám nemluva, by se byl ani ve snu nedopustil narušení vojevůdcova soukromí.

Muži, kteří dokážou konat, dovedou zpravidla i myslet, avšak jejich úvahy probíhají za chodu, uprostřed dění, a Caesar, jenž měl hrůzu z nečinnosti, dennodenně využíval čas do posledního okamžiku. Když v gize tažené čtyřmi mulami objížděl provincie na cestách dlouhých stovky, ba tisíce mil, měl poblíž vždy alespoň jednoho ze svých sekretářů a bez jediné přestávky nešťastníkovi diktoval. Jediné okamžiky, kdy práce šla stranou, byly chvíle strávené se ženami anebo při poslechu hudby; hudbu měl nesmírně rád.

Avšak teď, za čtyřdenní plavby z Tarsu do Alexandrie, náhle neměl k dispozici žádného sekretáře ani hudebníka, který by jeho mysl zaměstnal. Caesar byl velice unavený. Natolik znavený, až si uvědomoval, že alespoň tentokrát si musí *dopřát odpočinek* – přemýšlet jednou také o něčem jiném, než kde se strhne příští válka a odkud udeří nejbližší krize.

V posledních letech si navykl uvažovat o sobě jen ve třetí osobě – byla to známka schopnosti zaujímat krajně objektivní hlediska, kterou měl zakotvenu hluboko v povaze, stejně tak jako bytostnou nechuť ke křísení dávných bolestí. Myslet v první osobě znamenalo oživovat bolest v celé její prudkosti, krutosti a neodbytnosti. Neříkat tedy „já“, přemýšlet jen o Caesarovi. Všechny vzpomínky zastřít závojem neosobní vypravěčské

rekapitulace. Pokud v ní nevystoupí ono „já“, nedostaví se ani bolest.

* * *

To, co se mohlo stát hravým potěšením – ověřování Vlasaté Galie cingrlátky římské provincie – zkalila narůstající jistota, že Caesarovi, jenž toho pro Řím už tolik vykonal, nebude dovoleno ozdobit se v klidu a míru zaslouženými vavříny. Co bylo po celý život dopřáno sklízet Pompeiovi Velikému, toho se nemělo dostat Caesarovi, a to vlivem nepřející hrstky senátorů, kteří se sami označovali jako *boni* – neboli „lepší lidé“ – a kteří se zapřísáhli nic Caesarovi nedarovat: potříť Caesara a zničit ho, vymazat z tabulí veškeré jeho zákony a poslat ho do trvalého vyhnanství. *Boni* vedení Bibulem a popichovaní hafanem Catonem, věčně poštekávajícím v zákulisí, kdykoli začali ve svém úsilí polevovat, proměnili Caesarovu existenci v nepřetržitý boj o přežití.

Znal důvody, které je k tomu vedly; co ovšem nedokázal přijmout, byly myšlenkové pochody, jimiž se *boni* řídili. Připadaly mu tak obludně hloupé, že se vzpíraly chápání. Marně sám sebe nabádal, že kdyby jen trochu slevil ze své potřeby trvale je usvědčovat z jejich až groteskní duševní zaostalosti, oslabilo by to snad i tvrdohlavost, s jakou si umanuli vidět ho padnout. Byl až příliš svůj a hlupáky nerad toleroval.

Bibulus. To on byl u samého začátku toho všeho, za Lucullova obléhání Mytilény na ostrově Lesbu, před třiatřiceti lety. Bibulus. Tak mrňavý a přitom tak přetékaný záští, že ho Caesar popadl a vysadil na vysokou skříň, znemožnil ho a vystavil posměchu všech jejich tehdejších druhů.

Lucullus. Lucullus, velící vojskům před Mytilénou. Ten, který tehdy naznačil, že flotilu válečných lodí, kterou se Caesarovi jako zázrakem podařilo získat, vymámil na zchátralém starém králi Bithýnie výměnou za to, že se s ním prostituoval. Nařčení, které po letech *boni* oprášili a využili na Foru Romanu jako součást své očerňovací kampaně proti Caesarovi. O jiných mužích se rozhlašovalo, že jedí výkaly a znásilňují své dcery, ale Caesar byl osočen, že nabídl svůj konečník, jen aby od krále Nikoméda získal loďstvo. Jen čas a moudrá matčina rada pomohly posléze smazat toto obvinění, pro něž chyběl sebemenší důkaz. Ten Lucullus, jehož vlastní neřesti byly tak nechutné povahy. Lucullus, důvěrný přítel Lucia Cornelia Sully.

Onoho Sully, jenž jako diktátor Caesara zprostil ohavného kněžství, které na něho ve třináctém roce jeho věku zlomyslně uvalil Gaius Marius. Kněžského úřadu, jenž mu zakazoval nosit válečnou zbraň anebo pohlédnout na mrtvého. Sulla ho osvobodil od úřadu flamina Dialis natruc mrtvému Mariovi a pak ho jako devatenáctiletého posadil na mulu a poslal na východ, do služby u Luculla před obleženou Mytilénou. Do služby, v níž se ovšem Caesar Lucullovi ani trochu nezalíbil. Když pak došlo k rozhodující bitvě, vyslal ho Lucullus přímo proti dešti šípů, jenomže Caesar z něho vyšel živ a zdrav a na hlavě se mu poté zaskvěla *corona civica*, věnec z dubových listů, za projev nejvyšší chrabrosti před nepřítelem – vyznamenání tak výjimečné, že jeho nositel byl provždy oprávněn nasazovat si jeho odznak při každé oficiální příležitosti a všichni přítomní museli při jeho příchodu povstat a pozdravit ho potleskem. Jak Bibulus nenáviděl tu povinnost vstávat a tleskat Caesarovi, kdykoli se scházel senát! Dubová koruna Caesara také oprávnila ke vstupu do senátu, třebaže mu bylo teprve dvacet let a ostatní muži museli čekat až do třiceti. Caesar už nicméně senátorem byl i předtím; zvláštní kněz Jova Optima Maxima se stával automaticky členem senátu a tímto knězem Caesar byl až do chvíle, kdy ho z kněžského stavu vymanil Sulla. Což znamenalo, že z dvaapadesáti let života strávil Caesar třicet osm roků jako senátor.

Caesarovou ctižádostí bylo dosáhnout každého veřejného úřadu ve věku náležitém pro patricije, s nejvyšším počtem získaných hlasů ve volbách – a to bez uplácení voličů. Nu, uplácet ani nemohl, v tom okamžiku by se na něho *boni* vrhli. Své předsevzetí naplnil, jak bylo nezbytné pro Juliovce pocházejícího přímo z rodu bohyně Venuše skrze jejího syna Aenea. Nemluvě o tom, že šlo i o Julia, přímého potomka boha Marta skrze jeho syna Romula, zakladatele Říma. Mars: Arés, Venuše: Afrodíté.

Třebaže už mezitím uplynulo šest *nundin*, dokázal se Caesar dosud v duchu vrátit do Efesu a vybavit si, jak hledí na svou vlastní sochu postavenou na agoře a na nápis na jejím podstavci: GAIUS IULIUS CAESAR, SYN GAIŮV, PONTIFEX MAXIMUS, IMPERATOR, KONSUL ZVOLENÝ PODRUHÉ, POTOMEK AREA A AFRODÍTY, ZJEVENÝ BŮH A SPASITEL LIDSTVA. Na všech agorách mezi Olisippem a Damaškem stály pochopitelně i sochy Pompeia Velikého (a jakmile byl poražen u Farsálu, byly neprodleně strženy), jenomže žádná se nemohla chlubit odkazem na původ po kterémkoli z bohů, neřku-li přímo po Areovi a

Afrodítě. Nu ovšem, každá ze soch římských dobyvatelů hlásala takové věci jako ZJEVENÝ BŮH A SPASITEL LIDSTVA! Velebení běžné pro východní mysli. Jenomže na čem podle Caesara jediné záleželo, byli *předkové* a rodový původ bylo cosi, čím se Pompeius, Gal z Picena, naprosto nemohl pochlubit. Jediným jeho pojítkem s rodovou minulostí byl Picus, totemový datel Piceňanů. Zato zde stála socha tlumočící celému Efesu původ Caesarův. Ano, ten jediný je skutečně závažný.

Na otce se Caesar dokázal sotva upamatovat, neustále byl kdesi pryč, za tou neb onou službou pro Gaia Maria, a pak zemřel, když se shýbl, aby si zavázal šněrovadlo u boty. Prazvláštní smrt – při uzlení tkanice. Tak se z Caesara stal v patnácti letech *pater familias*. Byla to ale *mater*, Aurelia z rodiny Cottů, která se stala otcem i matkou zároveň – rázná, kritická, přísná, neoblomná, avšak zdroj cenných rad. Na to, že náleželi k senátorskému stavu, byli Juliové až k zoufání chudí, stěží schraňovali dostatečně velkou peněžní částku, aby uspokojili censory; Aureliiným věnem byla insula, činžovní dům v Subuře, jedné z nejvyhlášenějších římských chudinských čtvrtí, a tam také rodina žila, dokud nebyl Caesar zvolen pontifikem maximem a nepřestěhoval se do státní budovy, Domus Publiky.

Co jen se Aurelia nazlobila kvůli jeho marnotratnosti, výstřednostem, lhostejnosti vůči obrovským dluhům! Kolikrát ho vhněl do úzkých naprostý nedostatek peněz! Až poté, co dobyl Vlasatou Galii, se Caesar rázem stal bohatším než Pompeius Veliký, třebaže zdaleka ne bohatším než Brutus. Žádný Říman nebyl bohatší než Brutus, jenž ve své druhé podobě jakožto Servilius Caepio podědil bájně toloské zlato. Stal se tak velice žádoucím ženichem pro Julii, dokud se do ní ovšem nezamiloval Pompeius Veliký. Pompeiův politický vliv potřeboval tehdy Caesar víc než peníze mladého Bruta, takže...

Julia. Všechny moje milované už zemřely, dvě z nich při pokusu porodit syna. Nejsladší malá Cinnilla, pak miláček Julia, obě sotva překročily práh dospělosti. Žádná z nich mě nikdy nezarmoutila, jen jedenkrát, svou smrtí. Není to spravedlivé, ani kouska spravedlivého na tom není! Ale stačí zavřít oči, a jsou tu přede mnou: Cinnilla, družka mých mladých let, má první choť; Julia, má jediná dcera. I tu další Julii vidím, tetu Julii, manželku toho starého

netvora Gaia Maria. Ještě dnes, když ucítím v přítomnosti nějaké třeba mně zcela cizí ženy zavonět Juliin parfém, derou se mi do očí slzy. Mé dětství by bývalo zcela bez lásky, nebýt jejich láskyplných objetí a polibků. *Mater*, její pravý opak, polibky ani objetí neuznávala, snad ze strachu, že by mě projevená láska mohla zkazit. Trvala na tom, abych si uchoval hrdost, abych se choval úměrně své inteligenci, svému vladařskému nadání. Jenomže všechny tyhle mé tolik milované Římanky jsou ty tam. Osaměl jsem...

Není divu, že začínám pociťovat léta.

Na vážkách bohů bylo, kdo z těch dvou bude mít cestu k úspěchu těžší, Caesar nebo Sulla. Lišili se od sebe o pouhý vlásek. Oba byli nuceni si svou *dignitas*, svůj osobní podíl na veřejné pověsti, na svém postavení a ocenění, vybojovat – i za cenu pochodu na Řím. Oba se stali diktátory a získali tak jediný úřad nadřazený demokratickým procesům a jakémukoli následnému stíhání. Rozdíl mezi nimi spočíval v tom, jak se chovali poté, co dosáhli diktátorské moci. Sulla začal proskribovat, prázdnou státní pokladnu naplňoval tím, že trestal smrtí bohaté senátory a obchodníky z řad jezdců a konfiskoval jejich statky. Caesar dal přednost shovívavosti, svým nepřátelům odpouštěl a většině z nich ponechal jejich majetek.

K pochodu na Řím Caesara *boni* donutili. Vědomě a záměrně – dokonce se škodolibostí – raději uvrhli Řím do občanské války, než aby Caesarovi povolili jen zlomek toho, co Pompeiovi Velikému poskytli dobrovolně: právo ucházet se o úřad konsula, aniž by se musel osobně dostavit do Říma. V okamžiku, kdy muž s imperiem překročil posvátnou hranici města, pozbývalo totiž jeho imperium platnosti a mohl být pak soudně stíhán. A *boni* měli soudy podplacené, aby Caesara odsoudily za velezradu v okamžiku, kdy složí své imperium správce provincií a kdy se bude naprosto legálně, už podruhé, ucházet o úřad konsula. Požádal v této situaci, aby mu bylo povoleno učinit tak *in absentia*, což představovalo zcela přijatelné přání, avšak *boni* souhlas k tomu zablokovali a postavili se i proti všem jeho vstřícným krokům k dohodě. Poté, co vše selhalo, následoval Sullova příkladu a vydal se na pochod proti Římu. Nikoli proto, aby si zachránil hlavu. O tu mu tolik nešlo. Jenomže rozsudek soudu, který by byli *boni* se

svými přísluhovači předem zmanipulovali, by znamenal jediné – doživotní vyhnanství, osud pro něho daleko horší než smrt.

Cože mělo být jeho proviněním? *Velezrada*? Snad ono vydání zákonů, které znamenaly spravedlivější rozdělení půdy? *Velezrada*? Ono přijetí zákonů, které správcům napříště zabránily drancovat svěšené provincie? *Velezrada*? Rázné posunutí hranic římského světa na přirozenou mez tvořenou řekou Rhenus, tak aby Itálie a Naše moře byly trvale ochráněny před Germány? Považovali *boni* tohle všechno skutečně za velezrádné činy? Věřili opravdu, že Caesar těmito zákony a těmito činy zradil svou vlast?

Ano, pro *boni* tomu tak bylo. Ale proč? Jak je to vůbec možné? Proto, že pro *boni* takovéto zákony a činy znamenaly prohřešek proti *mos maiorum* – proti tomu, jak věci v Římě podle zvyklostí a tradic chodívaly. Jeho zákony měnily to, jak Řím odjakživa vypadal. *Boni* se ani v nejmenším neohlíželi na to, že tyto změny přispěly k obecnému blahu, k větší bezpečnosti Říma, ke štěstí a blahobytu nejen všech Římanů, ale i lidí v římských provinciích: nebyly to zkrátka zákony a počiny konzervující staré časy, nebyla to pravidla odpovídající potřebám malého městského státu na křižovatce solných stezek střední Itálie před šesti stoletími. Čím to, že *boni* nedokázali pochopit, jak všechny tyhle normy zastaraly, jak už nepostačují jediné velmoci existující na západ od Eufratu? Řím se stal dědicem celého západního světa, a přece se někteří lidé, kteří mu vládli, chovali tak, jako kdyby dosud žili v dětských dobách někdejšího městského státečku.

Za každou změnou hledali *boni* nepřítele a v Caesarovi viděli nejbystřejšího ze všech protivníků. Cato často vykřikoval z roster na Foru Romanu, že Caesar je ztělesněním ryzího zla! To všechno proto, že jediný Caesar měl v hlavě dostatečně jasno, aby pochopil, že pokud nedojde k náležitým proměnám, Řím zahyne, rozpadne se jako páchnoucí hadr dobrý leda jako příkrývka pro malomocného.

Na lodi teď stál diktátor Caesar, vládce světa. Caesar, jenž nikdy neusiloval o nic víc než o to, co mu náleželo – být zákonným způsobem podruhé zvolen konsulem, deset let po svém prvním konsulském období, tak jak to stanovila *lex Genucia*. A poté, po skončení druhého konsulátu, nechtěl než stát se státnickým seniorem, moudřejším a užitečnějším, než je ten ustrašený a vrtkavý šedivý myšáček Cicero. Přijmout čas od času od senátu pověření vést ve službách Říma armádu takovým způsobem, jak armádu dokáže vést toliko Caesar.

Skončit jako vládce světa? To je vsutku tragédie hodná Aischyla či Sofokla.

Větší část služby za hranicemi Říma strávil Caesar při západním konci Našeho moře – v Hispániích, v Galiích. Jeho pobyt na východě se omezil na provincii Asia a na Kilikii, nikdy se zatím nedostal do Sýrie ani do Egypta a nepronikl také do hrozivých pustin nitra Anatolie.

V nejtěsnější blízkosti Egypta se Caesar až dosud ocitl na Kypru, léta předtím, než Cato tento ostrov anektoval. Tenkrát mu vládl Ptolemaios Kyperský, mladší bratr tehdejšího vládce Egypta Ptolemaia Auléta. Na Kypru Caesarovi sladce plynul čas v náruči dcery Mithridata Velikého a koupelemi v mořské pění, z níž se zrodila jeho pramáti Venuše/Afrodité. Starší sestrou oné Mithridatovny byla Kleopatra Trifaina, první manželka egyptského krále Ptolemaia Auléta a matka současné královny Kleopatry.

S Ptolemaiem Aulétem vedl jistá jednání jako konsul před jedenácti lety a vzpomínal na něj dodnes s potěšením a náklonností. Aulétés tehdy zoufale potřeboval, aby Řím potvrdil oprávněnost jeho nároku na egyptský trůn, a současně bažil i po *statutu spojence a přítele národa římského*. Caesar mu jako první konsul v obojím vyhověl, ovšem oplátkou za šest tisíc talentů ve zlatě. Tisíc z nich sice obdržel Pompeius a další tisíc Marcus Crassus, ale zbývající čtyři tisíce umožnily Caesarovi provést to, nač mu senát odepřel poskytnout prostředky – získat a vystrojit takový počet legií, jaký by stačil k dobytí Galie a odražení Germánů.

Och, Marcus Crassus! Jak ten toužil získat Egypt pro Řím! Považoval ho za nejbohatší zemi na celém světě, topící se ve zlatě a v drahých kamenech. Crassus se svým neukojitelným hladem po bohatství byl hotovým dolem informací o Egyptě, zemi, kterou by byl tak nesmírně rád zahnal do římského hroufce. Zabránila mu v tom Osmnáctka, nejvyšší vrstva římského obchodního světa, která okamžitě postřehla, že z anexe Egypta by těžil především Crassus a jen Crassus. Senát si mohl nalhávat, že má rozhodující slovo ve vládě Říma, avšak tu držela pevně v ruce obchodní třída jezdců z osmnácti nejpřednějších centurií. Řím existoval v první řadě jako ekonomická síla zaměřená na obchod v mezinárodním měřítku.

Crassus se tedy posléze vydal hledat hory zlata a kopce drahokamů do Mezopotámie a tam u Karrh zahynul. Parthský král měl dosud v držení sedm římských orlů ukořistěných v bitvě s Crassem u Karrh. Jednoho dne, tím si byl Caesar jistý, bude muset vyrazit na Ekbatanu a parthskému králi je vyrvat. Což by znamenalo další obrovskou proměnu; pokud Řím pohltní říši Parthů, povládně nejen Západu, ale i Východu.

Ze zasnění ho vytrhl až pohled na zářivě bílou věž v dáli. Stanul unesen a sledoval, jak se zvolna přibližuje. Proslulý maják na Faru, ostrově ležícím před oběma alexandrijskými přístavy. Vybudován byl ze tří částí, postupně se zužujících v obvodu, obložených bělostným mramorem; tyčil se do výše tří set stop a byl jedním z divů světa. Na jeho vrcholu plál nevyhasínající oheň svítící do všech stran daleko na moře díky důmyslně rozmístěným mramorovým deskám hlazeným do vysokého lesku, i když za denního světla byl sotva patrný. Všechno o něm si Caesar už dávno přečetl. Věděl také, že právě ony mramorové desky chrání plameny před větrem, avšak hořel teď touhou vystoupit po šesti stech schodech nahoru a zhlédnout div *na vlastní oči*.

„Máme k proplutí do Velkého přístavu výborný den,“ řekl jeho lodivod, řecký námořník, který Alexandrii navštívil již mnohokrát. „Dobře uvidíme na plováky v průlivu – ukotvené kusy korku, po pravé straně nabarvené červeně, po levé zeleně.“

I toto Caesar už věděl, přesto však nachýlil hlavu a zdvořile se na lodivoda zahleděl, jako by nic z toho neznal.

„Průlivy jsou tu tři – Steganos, Poseideos a Tauros, když to vezmeme zleva doprava, jak připlouváme od moře. Steganos se jmenuje po Kančím hřbetu, to jsou skaliska vybíhající před mys Lochias, kde stojí hlavní paláce. Poseideos dostal jméno od toho, že je právě naproti Poseidonovu chrámu. A Tauros byl pojmenován podle Býčího rohu, řádky skal před ostrovem Faros. Za bouře – jsou tu naštěstí řídké – se do žádného z přístavu vplout nedá. My cizí lodivodi se přístavu Eunostu raději vyhýbáme – ten je samá pohyblivá písčina a mělčina. Jak sám vidíš,“ rozpovídal se a ukazoval kolem sebe rukou, „útesy a skaliska se táhnou celé míle daleko do moře. Maják je pro cizí lodi požehnáním, říká se, že postavít ho stálo osm set talentů zlata.“

Caesar nasazoval své legionáře jako veslaře: bylo to pro ně dobré cvičení a v mužstvu se tak alespoň nešířilo mrzoutství a rozbroje. Žádný římský voják nebyl rád, když mu zpod nohou mizela *terra firma*, pevná země, a většina z nich po celou plavbu dokázala nepodívat se přes bort lodi do moře. Kdoví, co by pod jeho hladinou mohlo číhat?

Lodivod rozhodl, že se všechny Caesarovy lodi protáhnou průlivem Poseideos, jelikož toho dne vyhlížel ze všech tří kanálů nejkldněji. Caesar stál na přídi osamocen, hltal pohled, který se otevíral jeho očím. Záplavu barev, zlatem zářící sochy a válečné vozíky vytesané ve štítových frontonech paláců, svítivě obílené budovy, palmy a stromoví. Jen mu vše připadalo zoufale ploché, všechno kromě zelenajícího se kužele, dobrých dvě stě stop vysokého, a půlkruhu skal na pobřeží, dostatečně velikého, aby v něm mohla vzniknout *cavea*, divadelní amfiteátr. V dřívějších dobách, jak věděl, stála na místě divadla pevnost, *akron*, což znamená „skála“.

Město vlevo od amfiteátru vyhlíželo mnohem bohatěji a velkolepěji – tohle musí být královský okrsek, ujasňoval si: rozlehlý komplex paláců postavených na vysokých násypech a přístupných povlovnými stupni schodišť, obklopených zahradami a palmovými háji. Od bývalé citadely, nynějšího divadla, se dál táhly doky a skladiště a půlkruhem se stáčely až k počátku Heptastadia, bezmála míli dlouhé silnici z bílého mramoru spojující ostrov Faros s pevninou. Byla vybudována na pevném zemním tělese, jen uprostřed se klenuly dva velké mostní oblouky, každý dostatečně veliký, aby i dost rozměrné námořní lodi mohly podplout na cestě z Velkého přístavu do západního Eunostu. Nektví Pompeiovo loďstvo snad právě tam v Eunostu? Na této straně Heptastadia po něm alespoň není ani vidu.

Vzhledem k tomu, jak bylo pobřeží ploché, bylo nemožné odhadnout z rozměrů Alexandrie víc než tuto příbřežní oblast. Caesar však věděl, že pokud by se počítaly i čtvrti táhnoucí se do daleka vně městských hradeb, měla by Alexandrie tři miliony obyvatel a byla by největším městem na světě. V Římě žil uvnitř serviovských hradeb milion lidí, v Antiochii ještě více, žádné z těchto sídel se však nemohlo rovnat Alexandrii, sotva tři sta let staré.

Břeh náhle ožil ruchem, pak se objevila asi čtyřicítka válečných lodí, vesměs osazených ozbrojenci. Nu, dobrá, pomyslel si Caesar. Stačí tu zřejmě pouhá čtvrt hodinka, aby se člověk z

hlubokého míru ocitl naráz uprostřed války. Některé z lodí byly mohutné quinquarémy se silnými bronzovými bodci nořícími se pod hladinu před jejich příděl, další část flotily tvořily quadrirémy a trirémy, vesměs rovněž s útočnými špicemi, avšak dobrá polovina byly menší lodi, tak nízké, že se sotva mohly odvážit na otevřené moře – budou to asi plavidla celníků, která střeží sedmero ústí řeky Nilu, uvažoval. Cestou k jihu sice zatím žádnou nespátřili, čímž ovšem nebylo řečeno, že nějaká předsunutá hlídka s ostrým zrakem kdesi na vysokém stromě v nilské deltě nemohla římskou flotilu odhalit. Ostatně vysoký stupeň připravenosti tady v přístavu pro něco takového svědčil.

Hmm. Vítací delegace jak se patří. Caesar dal trubači pokyn, aby zatroubil do zbraně, nato následoval vlajkový signál kapitánům ostatních lodí, aby zastavili a vyčkali dalších rozkazů. Služebníkově nařídil, aby mu oblékl *togu praetextu*, na řidnoucích zlatavě světlých vlasech se objevila *corona civica*, nazul si kaštanové senátorské střevíce s půlměsíčitými stříbrnými přezkami hlásajícími, že nositelem je vysoký kurulský magistrát. Když byl hotov, stanul u mezery v zábradlí a sledoval, jak se k jejich lodi rychle blíží nekrytá celnická bárka s nerudným chlapem na přídi.

„Jakým právem jsi vplul do alexandrijského přístavu, Římane?“ křikl muž, když jeho lodice stanula na doslech.

„Právem kohokoli, kdo přichází v míru, aby tu nakoupil vodu a zásoby!“ odpověděl Caesar. Koutky mu pocukávaly úsměvem.

„Sedm mil západně od přístavu Eunostu je studna – tam dostaneš vodu! Zásoby na prodej tu nemáme žádné, takže zase odpluj, Římane!“

„To asi nepůjde, dobrý muži.“

„Ty opravdu stojíš o boj? Už teď máme převahu, a tohle je asi tak desetina toho, co proti tobě můžeme postavit.“

„Bojů jsem si užil až dost, ale jestli po tom toužíš, zaválčím si rád znovu,“ řekl Caesar. „Uvedl ses dobře, ale je dobrá padesátka způsobů, jak tě dokážu sprovodit ze světa, i bez jediné válečné lodi. Jsem Gaius Julius Caesar, diktátor.“

Výbojný důstojníček se hryzal do rtu. „Dobrá, můžeš na břeh, ať jsi kdo jsi, ale tvoje lodi zůstanou tady, v příjezdovém průlivu, jasné?“

„Potřebuji pinasu schopnou nalodit pětadvacet mužů,“ houkl na něho Caesar. „A hled’ si s ní pospíšet, jinak tě čekají notné potíže.“

Až dosud urputná tvář začala roztávat v úšklebku; bojovný chlapík štěkl rozkaz svým veslařům a lodice se vzdálila.

Po Caesarově boku stanul Publius Rufrius a vyhlížel značně znepokojeně. „Zdá se, že na lodích mají spousty bojovníků,“ řekl, „ale ti z nás, kteří jsou dalekozrací, nezjistili žádné vojáky na břehu, jen pár hezounů na hradbách palácového okrsku – bude to asi královská garda. Co máš v úmyslu, Caesare?“

„Vydat se s liktory na břeh, jakmile pro mě pošlou pinasu.“

„Dovol mi spustit naše lodice a poslat s tebou pár vojáků.“

„To naprosto ne,“ řekl Caesar klidným hlasem. „Tvou povinností bude udržet naše lodi pohromadě a předejít jakýmkoli škodám – a ohlídat trumbery, jako je Tiberius Nero, aby si vlastním mečem neusekli palec u nohy.“

Krátce nato přirazila k boku válečné lodi pinasa se šestnácti veslaři. Caesar přelétl zrakem ústroj svých liktorů, stále ještě vedených věrným Fabiem, kteří seskakovali dolů na prázdné sedačky. Ano, každý bronzový cvoček na jejich širokých černých opascích byl naleštěný, až se blýskal, nachové kožené *caligae* pečlivě zašněrovány. Své *fascies* opatrovali pečlivěji než kočka přenášející kořata, červené řemínky, jimiž byly křížem ovinuty, tvořily na všech naprosto stejný vzor a z každého svazku dvaatřiceti rudě natřených prutů se zlověstně blyštělo ostří vetknuté jednobřitě sekery. Uspokojen seskočil Caesar s chlapeckou lehkostí do lodice a uvelebil se na zádi.

Pinasa zamířila k molu poblíž akronského divadla, avšak vně hradeb královského okrsku. Shromáždil se tu už dav, podle všeho obyčejní lidé, kteří jim hrozili pěstmi a řečtinou s makedonským přízvukem vykřikovali vyhrůžky smrti. Když byla pinasa uvázána a liktoři se vyhnuli na břeh, lidé trochu couvli, zjevně zaraženi jejich klidem a cizokrajným, nicméně působivým leskem. Jakmile se liktoři seřadili do dvojstupu, Caesar se svižně vyhoupl na břeh, stanul a začal si urovnávat záhyby togy. S povytaženým obočím přelétl opovržlivým pohledem zástupy dosud pokřikující hrozby zabitím.

„Kdo tu velí?“ otázal se jich.

Jak se zdálo, nevelel jim nikdo.

„V chod, Fabie, kupředu!“

Jeho liktoři vykročili přímo doprostřed davu, Caesar se ubíral zvolna za nimi uličkou, kterou prorazili. Omezí se na slovní napadání, pomyslel si a povzneseně se usmíval nalevo napravo. Co

se říká, je pravda – Alexandrijci nemají Římany rádi. Kde je asi Pompeius Magnus?

Brána v hradbě královského okrsku byla impozantní. Pylony na místě postranních sloupů byly nahoře spojeny čtyřbokým kamenným kvádrem; vrata byla silně pozlacena a zářila pestrými barvami podivně plochých, jakoby dvourozměrných scén a symbolů. V dalším postupu jim zabránil oddíl královské gardy. Rufrius měl pravdu, byli to krasavečkové, na sobě měli ústroj řeckých těžkooděnců, plátěné vesty posíté stříbřitými kovovými plátky, křiklavé purpurové tuniky, vysoké hnědé boty a stříbrné přilby s nánosníky zdobené purpurově obarvenými žíněnými chocholy. Navíc vyhlížejí, napadlo Caesara, jako když se dokážou ohánět spíše v pouliční rvačce než v bitvě. Vezmou-li se v úvahu dějiny rodu Ptolemaioů, bude na tom asi kus pravdy. V Alexandrii byl vždy pohotově dav připravený vyměnit jednoho Ptolemaiovice za jiného, přičemž pohlaví nerozhodovalo.

„Stůjte!“ řekl kapitán, ruku na jílci meče.

Caesar prošel uličkou liktorů, kteří se rozestoupili, a stanul, jak zněl příkaz. „Chtěl bych mluvit s králem a královnou,“ řekl.

„No, tak tedy s králem a s královnou mluvit nemůžeš, Římane, a tím to končí. Teď se zase vrať zpátky na svou loď a koukejte odplout.“

„Vyříd' Jejich královským Veličenstvům, že jsem Gaius Julius Caesar.“

Kapitán se prisprostle uchechtl. „Che! Jestli ty jsi Caesar, tak já jsem hroší bohyně Tavret!“ posmíval se.

„Neměl bys brát jména svých božstev nadarmo.“

Mrkl. „Já nejsem žádný špinavý Egypt'an, jsem Alexandrijec! Mým bohem je Sarápis. A teď koukejte padat.“

„Já *jsem* Caesar.“

„Caesar je v Malé Asii nebo v Anatolii nebo kdoví kde.“

„Caesar je v Alexandrii a žádá velice zdvořile, aby mohl promluvit s králem a s královnou.“

„Ehm – stejně ti to nevěřím.“

„Ale to bys – ehm – raději měl, kapitáne, jinak dopadne hněv Říma zplna na Alexandrii a ty se ocitneš na dlažbě. A stejně tak i král s královnou. Nebud' pošetilý a podívej se na mé liktory! Umíš počítat? Spočti si je! Čtyřiadvacet, je to tak? A před kterým z římských kurulských magistrátů pochoduje čtyřiadvacet liktorů? Jenom před jedním – před diktátorem. Takže mi teď uvolni cestu a

doprovod' mě laskavě do královské audienční síně," pravil Caesar vlídně.

Pod chvastounskou maskou skrýval kapitánek strach. Dostal se do pěkné kaše! Nikdo nevěděl lépe než on, že v paláci není nikdo z těch, kdo by tu měli být – ani král, ani královna, ani nejvyšší komoří. Není tu živáčka s autoritou potřebnou k přijetí tohohle římského náfukey – který má opravdu čtyřiaadvacet liktorů. Že by to přece jen byl Caesar? Určitě ne! Co by dělal Caesar zrovna v Alexandrii? Jenomže toho Římana se čtyřiaadvaceti liktory tu skutečně má před sebou, zavinutého do jakési komické bílé, purpurem lemované přikrývky. Na hlavě nějaké listí, v pravičce drží obyčejný váleček ze slonoviny, který mu sahá ze sevřené pěsti až do loketního ohbí. Žádný meč, žádný pancíř, široko daleko žádní vojáci.

K postavení v královské gardě kapitánovi dopomohl makedonský původ a tatínkovy peníze, ale ostrovtip k jeho duševní výbavě nepatřil. Ale přece jen, přece jen – olízl si rty. „Dobrá, Římane, půjdeme do audienční síně," povzdechl si. „Nevím jen, co si tam počneš, protože doma opravdu nikdo není.“

„Opravdu?“ podivil se Caesar a vykročil znovu za svými liktory, takže kapitán musel poslat jednoho ze svých mužů klusem napřed, aby jim ukazoval cestu. „A kde všichni jsou?“

„V Pelúsiu.“

„Ach tak.“

Třebaže bylo léto, den byl příjemný; vzduch nebyl vlhký, skráně chladila čerstvá bríza, jejíž konejšivé laskání s sebou přinášelo závany vůní nádherně kvetoucích stromů a bimbajících se zvonečků, které pod nimi rostly. Chodníčky byly dlážděné mramorovými deskami barvy srnčí hnědi s temnějšími proužky, vyhlazenými do zrcadlového lesku – určitě jsou kluzké jako ledovka, sotva trochu zaprší. Prší vůbec v Alexandrii? Dost možná, že ne.

„Příjemné podnebí," poznamenal.

„Nejlepší na celém světě," řekl kapitán, zřejmě skálopevně přesvědčený o své pravdě.

„Jsem já první Říman, kterého jsi tu v poslední době viděl?“

„V každém případě jsi první, kdo o sobě říká, že je postavený výš než správce provincie. Poslední Římany jsme tu zažili, když vloni připlul Gnaeus Pompeius, aby na královně vyloudil válečné lodi a pšenici.“ Uchichl se trochu při té vzpomínce. „Takový hrubý mladíček, za žádnou cenu se nechtěl dát odmítnout, třebaže

mu Její Veličenstvo vysvětlovalo, že zemi sužuje hladomor. Ale ta ho nakonec napálila! Šedesát lodí si vrchovatě naložil datlemi.“

„Datlemi?“

„Datlemi. Odplul přesvědčený, že má svou flotilu plnou pšenice.“

„Chudák mladý Gnaeus Pompeius. Dovedu si představit, že to jeho otce moc nepotěšilo, třebaže Lentulus Crus by si byl přišel na své – epikurejci rádi ochutnají něco docela nového.“

Audienční síň, jak se dalo usuzovat podle jejích rozměrů, zřejmě zaujímala celou samostatnou budovu; byly tu i jedna nebo dvě menší místnosti, snad sloužící k odpočinku vyslanců čekajících na přijetí, určitě však ne k jejich ubytování. Byla to táž síň, do které byl uveden mladý Gnaeus Pompeius: rozlehlá, nezařízená dvorana s podlahou z leštěných různobarevných mramorových dlaždic poskládaných do komplikovaných obrazců; stěny buď vyplněné oněmi pestrými malbami dvourozměrných postav a rostlin, anebo pozlacené; na pódiu z nachového mramoru stály dva trůny, větší, ebenový, zdobený figurálními řezbami a zlacením, zaujímal nejhořejší stupeň, druhý podobný, ale menší, stál o schůdek níže; jinak nebyl v celé síni ani kousek nábytku.

Kapitán kamsi odspěchal, snad zjistit, kdo by se dal sehnat pro přijetí Římanů; Caesara s liktory ponechal v síni o samotě.

Caesar se očima střetl s Fabiovým pohledem. „To je mi ale situace!“

„Přečkali jsme už horší, než je tahle, Caesare.“

„Nepokoušej Fortunu, Fabie. Jaképak to asi je sedět na takovémhle trůně?“

Caesar vystoupal po stupních pódia až nahoru a opatrně usedl do nádherného křesla, jehož pozlacené a drahokamy vykládané vyřezávané ozdoby vynikly teprve při pohledu zblízka. To, co se zdálo být okem, oko také skutečně bylo, jen jeho vnější koutek byl naběhlý do podoby zvláštní trojúhelníkové slzy; a hlava kobry; a leopardí tlapy; lidská chodidla; jakýsi prazvláštní klíč; symboly jakoby složené z klacíků.

„Sedí se v něm pohodlně, Caesare?“

„Na žádné židli s opěradlem se neseď dobře, pokud má člověk na sobě togu, proto také u nás sedáme na kurulských křeslech,“ odpověděl Caesar. Uvolnil se a zavřel oči. „Uložte se na podlaze,“ řekl po chvíli. „Vypadá to, že budeme čekat dost dlouho.“

Dva z mladších liktorů si s ulehčením oddychli, ale Fabius pohoršeně zavrtěl hlavou. „To nemůžeme, Caesare. Vypadali

bychom jako vandráci, co kdyby někdo přišel a nachytal nás tady rozvalené na zemi.“

V místnosti nebyly žádné vodní hodiny, takže bylo nesnadné odhadnout uplynulý čas, ale mladším liktorům připadala doba, kdy stáli v půlkruhu, *fascies* opatrně postavené sekerami vzhůru a sevřené mezi šlapkami, jako celé dlouhé hodiny. Caesar pokračoval ve spánku, v jednom ze svých proslulých zadřímnutí.

„Hej, zmiz z toho trůnu!“ křikl polodívčí hlas.

Caesar pootevřel jedno oko, ale nepohnul se.

„Řekla jsem, abys z toho trůnu vstal!“

„Kdo mi to tu chce rozkazovat?“ otázal se Caesar.

„Královská princezna Arsinoe z rodu Ptolemaiovců.“

Caesar se napřímil, ale nepovstal, jen se teď oběma očima zadíval na mladou ženu stojící pod stupni pódia. V pozadí za ní stál malý chlapec a dva muži.

Bude jí tak patnáct, usoudil Caesar: prsaté, urostlé děvče s hřívou zlatých vlasů, modrýma očima a s tváří, která by mohla být i hezká – měla pěkné pravidelné rysy –, ale nebyla. To zřejmě dělá ten zlostný výraz, říkal si – ta arogance, vztek, pokus o autoritářské vystupování. Byla oblečená po řecku, ale její roucho mělo barvu pravého tyrského nachu, červeně tak syté a tmavé, že se zdála přecházet až do černa, ale při sebemenším pohybu se v ní míhaly odlesky švestkové modři a karmínu. Na hlavě měla korunku s drahokamy, krk obepnutý nádherným náhrdelníkem posetým kameny, na obou rukou bezpočet náramků, ušní boltce nepřiměřeně dlouhé, zřejmě účinkem váhy náušnic, které se na nich houpaly.

Chlapec vypadal tak na devět deset let a byl princezně Arsinoe velice podobný – tytéž rysy ve tváři, táž pleť, táž postava. I on na sobě měl tyrský nach – tuniku a řeckou chlamys.

Oba muži byli zjevně v nějakém podřízeném postavení, ten, který zaujímal ochranný postoj u chlapce, byl malý a slabounký, zatímco druhý, poblíž Arsinoe, byl impozantní postavy. Vysoký, skvěle vyvinutý, stejně světlomasý jako dvojice královských dětí, měl inteligentní, uvážlivý pohled a pevná ústa.

„Tak kam se odebereme?“ otázal se klidně Caesar.

„Nikam, dokud tu přede mnou nepadneš na tvář! V nepřítomnosti krále jsem vládce Alexandrie a nařizuji ti, abys z toho trůnu sestoupil a pokořil se přede mnou!“ Zle se rozhlédla po liktorech. „Na zem, vy všichni!“

„Ani Caesar, ani jeho liktoři nebudou poslouchat rozkazování nějaké princezničky,“ řekl Caesar mírným hlasem. „V nepřítomnosti krále vládnu na základě ustanovení poslední vůle Ptolemaia Alexandra a tvého otce Auléta v Alexandrii já.“ Předklonil se. „A teď, princezno, přejdeme k věčnému jednání – a přestaň se chovat jako děcko, které ze všeho nejvíc potřebuje nasekat, jinak bych mohl přikázat některému ze svých liktorů, aby ze svých *fascēs* vytáhl jeden prut a ten výprask ti uštedřil.“ Přelétl zrakem k Arsinoiu průvodci, jenž zachovával kamennou tvář. „A ty jsi kdo?“ zeptal se ho.

„Ganymédés, eunušský vychovatel a strážce mé princezny.“

„Nu, Ganyméde, ty vypadáš jako rozumný muž, takže svá přání projednám s tebou.“

„Jednat budeš se mnou!“ zaječela Arsinoe, až jí na tvářích naskočily skvrny. „A dolů z toho trůnu! Padni přede mnou na zem!“

„Ty budeš držet pusu!“ štěkl Caesar. „Ganyméde, požaduji vhodné ubytování v královském okrsku pro sebe a pro můj hlavní štáb a dostatek čerstvě pečeného chleba, čerstvé zeleniny, oleje, vína, vajec a vody pro mé vojáky, kteří zůstanou na lodích, dokud nezjistím, co se to tu děje. Je to neradostný stav, jestliže se diktátorovi Říma kdekoli na světě dostane zbytečně nepřátelského přijetí a nesmyslné nepohostinnosti. Rozuměl jsi mi?“

„Ano, veliký Caesare.“

„Dobrá!“ Caesar vstal a sešel po stupních dolů. „První, co pro mě můžeš udělat, ale je, abys někam odvedl tyhle dvě nevyčválané děti.“

„To nemohu, Caesare, pokud chceš, abych já zůstal tady.“

„Proč?“

„Dolichos je celý muž. On může odvést prince Filadelfa, avšak princezna Arsinoe nemůže setrvat v přítomnosti celého muže bez ochránce.“

„A jsou v tomhle kastrátském státě k mání ještě nějakí další?“ otázal se Caesar a v koutcích mu pocukávalo; Alexandrie se začala jevit jako dosti zábavné místo.

„Samozřejmě.“

„Tak odejdi s oběma dětmi, princeznu Arsinoe svěř nějakému jinému eunuchovi a pak se ke mně ihned vrať.“

Princezna Arsinoe, které na chvíli došla řeč, poté, co jí Caesar nařídil, aby držela pusu, užuž začala znovu rozvazovat, ale

Ganymédés ji pevně chopil kolem ramen a odváděl ji pryč za chlapcem Filadelfem a jeho učitelem, kteří už spěchali napřed.

„To je mi ale situace!“ opakoval Caesar znovu Fabiovi.

„Už mě svrběla ruka, abych ten prut vytáhl, Caesare.“

„Mě taky.“ Vojevůdce si povzdychl. „Ale stejně – podle toho, co člověk slyší, jsou ti Ptolemaiovci dosti zvláštní čeládka. Alespoň ten Ganymédés vypadá rozumně – ten ovšem není z královské krve.“

„Myslel jsem, že eunuši jsou tlustí a zženštilí.“

„Já se domnívám, že ano, pokud jsou vykleštěni ještě jako malí chlapci, ale pokud jim nejsou varlata odňata dřív, než nastala puberta, pak tomu tak asi není.“

Ganymédés se vzápětí vrátil, s úsměvem jako přilepeným na tváři. „Jsem ti k službám, veliký Caesare.“

„Samotný Caesar bude úplně stačit, děkuji. A teď mi řekni, proč je dvůr v Pelúsiu?“

Eunuch se zdál být překvapený. „Vedou tam přece válku,“ řekl.

„Jakou válku?“

„Král válčí s královnou, Caesare. Začátkem roku vyhnal hlad ceny jídla nahoru, Alexandrie z toho obvinila královnu – králi je totiž teprve třináct – a povstala.“ Ganymédés se zasmušil. „Nevíme, co je mír. Král je plně pod vlivem svého vychovatele Theodota a nejvyššího komořího Potheina. Oba jsou to velice ctižádostiví muži, chápeš? Královna Kleopatra se pro ně stala nepřítelem.“

„Takže prchla?“

„Ano, ale na jih do Memfidy a k egyptským kněžím. Královna je také faraonem.“

„Cožpak není každý Ptolemaiovec na trůně současně i faraonem?“

„Ne, Caesare, ani zdaleka ne. Otec těchto dětí, Aulétés, se faraonem nestal nikdy. Odmítl se usmířit s egyptskými kněžími, kteří mají nesmírný vliv na rodilé nilské Egyptřany. Kleopatra naproti tomu strávila část svého dětství mezi kněžími v Memfidě. Když nastoupila na trůn, pomazali ji na faraona. Král a královna jsou alexandrijské tituly, v nilském Egyptě – což je skutečný Egypt – neplatí pranic.“

„Takže královna Kleopatra, která je faraonem, se utekla ke kněžím do Memfidy. Proč neodešla z Alexandrie do nějaké cizí země jako její otec, když byl svržen z trůnu?“ otázal se zaujatě Caesar.

„Když nějaký Ptolemaiovec uprchne z Alexandrie, odplouvá zcela chudý. Poklad v Alexandrii žádný není. Všechny pokladnice jsou v podzemních kobkách v Memfidě v péči kněží. Takže pokud Ptolemaiovec není současně faraonem – peníze žádné. Královna Kleopatra získala peníze v Memfidě a odebrala se do Sýrie najmout si armádu. Teprve nedávno se s ní vrátila a opevnila se na severním svahu hory Kasion před Pelúsiem.“

Caesar svraštil čelo. „Hora u Pelúsia? Myslel jsem, že tím směrem až po Sinaj žádná hora není.“

„Velice vysoká písečná duna je to, Caesare.“

„Ach tak. Pokračuj, prosím.“

„Generál Achillas zavedl královu armádu na jižní svah hory a tam teď královo vojsko táboří. Není to dlouho, co Potheinos a Theodotos doprovodili krále a válečné loďstvo k Pelúsiu. Podle toho, co jsem naposledy slyšel, se tam schyluje k bitvě.“

„Takže Egypt – nebo spíš Alexandrie – se nachází uprostřed občanské války,“ řekl Caesar a začal přecházet sem a tam. „Neobjevil se tu někde v blízkosti Gnaeus Pompeius?“

„Ne, pokud alespoň já vím, Caesare. Tady v Alexandrii zcela určitě není. Je pravda, že jsi ho v Thessálii porazil?“

„Ale ano. Na hlavu. Opustil před několika dny Kypr, odhadoval jsem, že zamířil do Egypta.“ Ne, říkal si Caesar a pozoroval Ganyméda, tenhle chlapík o pobytu mého dávného přítele a protivníka neví nic. Kde ale tedy Pompeius vězí? Využil snad onoho pramene sedm mil západně od přístavu Eunostu a vydal se pak bez zastávky dál do Kyrénaiky? Stanul. „Nu, zdá se, že jsem tu *in loco parentis*, v zastoupení rodičů těch dětiček. Jsou trochu k smíchu i s těmi svými rozbroji. Zítra proto vyšleš dva kurýry do Pelúsia, jednoho, aby vyhledal krále Ptolemaia, druhého, aby našel královnu Kleopatru. Oba vládce žádám, aby se dostavili přede mne, sem do jejich vlastního paláce. Jasně?“

Ganymédés se zdál být dost nesvůj. „Nevidím v tom žádný problém, pokud jde o krále, Caesare, ale královna se možná do Alexandrie vydat neodváží. Davy ji rozsápu, sotva ji spatří.“ Ohrnul pohrdavě ret. „Oblíbenou zábavou alexandrijské lůzy je roztrhat neoblíbeného panovníka vlastníma rukama na kousíčky. Na agoře, kde je k tomu dostatek místa.“ Odkášlal si. „Musím ještě dodat, Caesare, že ve svém vlastním zájmu byste se ty i tvůj štáb měli zdržovat pod ochranou královského okrsku. Pánem v Alexandrii je v současné chvíli dav.“

„Dělej, co umíš, Ganyméde. A teď, jestli dovolíš, bych byl rád, kdybys mě zavedl do mých komnat. A dohlédni na to, aby moji vojáci byli náležitě zásobeni. Zaplatím samozřejmě všechno do posledního drobtu a do poslední kapky I za inflační ceny vyhnané do výše hladomorem.“

„Takže,“ řekl Caesar Rufriovi za pozdního oběda ve svém novém příbytku, „pokud jde o osud chudáka Magna, nedozvěděl jsem se zase nic, ale začínám o něho mít strach. Ganymédés o něm neví, ale stejně tomu chlapíkovi nedůvěřuji. Jestliže jiný eunuch, Potheinos, si může osobovat právo vládnout jménem mladistvého Ptolemaia, proč by to nemohl zkusit Ganymédés prostřednictvím Arsinoe?“

„Ubytovali nás věru dost uboze,“ řekl Rufrius a rozhlížel se kolem sebe. „Řečeno palácovou hantýrkou – strčili nás do pastoušky.“ Ušklíbl se. „Já toho Tiberia Nerona k tobě sice nepustil, ale on je bez sebe vzteky, že musí spát v jedné místnosti s dalším vojenským tribunem – nemluvě o tom, že očekával, že s tebou bude moci poobědvat.“

„Proč pro všechno na světě by chtěl stolovat zrovna s jedním z nejmín epikurejských římských šlechticů? Oh, bohové ať mě chrání před těmihle nesnesitelnými aristokraty.“

Jako by on sám, pomyslel si Rufrius v duchu se skrytým úsměvem, nebyl až nesnesitelně aristokratický. Jenomže to nesnesitelné na něm nemá nic společného s jeho prastarým urozeným původem. To, co on mi nedokáže přiznat, aniž by se dotkl *mého* původu, je, že nesnáší pomyšlení, že u sebe musí strpět neschopného chlapa, jako je Nero, jen proto, že je to patricij Claudius. Tyhle závazky vůči šlechtě mu jdou silně na nervy.

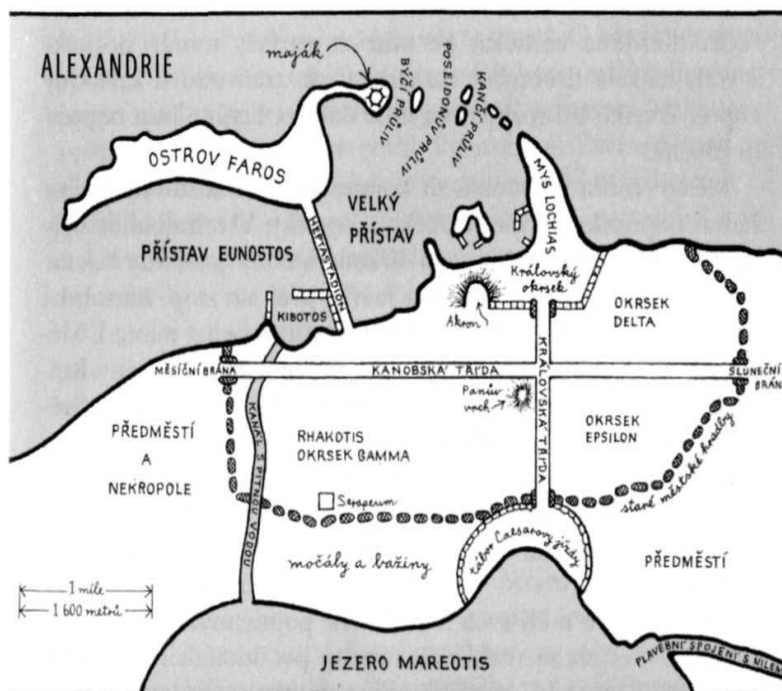
* * *

Ještě další dva dny setrvala římská flotila na kotvách i s naloděnou pěchotou; po značném nátlaku povolil kancléř vylodění germánské jízdy a odvedení koní na dobré pastviny před rozpadajícími se městskými hradbami u jezera Mareotis. Místní lidé se těmto prazvláštně vyhlížejícím barbarům vyhýbali širokým obloukem; kavaléristé chodili skoro nazí, byli tetovaní, nikdy si nestříhali

vlasý a vázali si je do složitých uzlů a copů. Kromě toho neuměli ani slovo řecky.

Navzdory Ganymédovu varování, aby se držel uvnitř královského okrsku, si Caesar během oněch dvou dnů různě vyřázel bez ohledu na nebezpečí, jen v doprovodu svých liktůrů. Jak shledal, existovaly v Alexandrii pozoruhodná místa a objekty hodné jeho osobní pozornosti – maják, Heptastadion, vodovodní a kanalizační systém, námořní a přístavní zařízení, budovy i lidé.

Město samo se rozkládalo na úzké vápencové kose táhnoucí se mezi mořem a rozlehlým sladkovodním jezerem; méně než dvě míle souše oddělovaly tuto nezměrnou zásobárnu sladké vody, i v tomto letním období výtečně pitné, od moře. Dotazy zjistil, že jezero Mareotis je napájeno kanály spojujícími ho s velkým nejzápadnějším ústím Nilu, Kanobským Nílem; jelikož se voda z Nilu vylévala z břehů na vrcholu léta, a nikoli časně zjara, vyhýbaly se jezeru Mareotis obvyklé jevy provázející napájení jezer řekami – zahnívající voda a komáři. Jeden kanál, dvacet mil dlouhý, byl dostatečně široký, aby umožnil provoz ve dvou plavebních pruzích bářkám i lodicím celníků a byl trvale přeplněn lodní dopravou.

Jiný, jednopruhový kanál odbočoval z jezera Mareotis u Měsíční brány města; končil v západním přístavu, avšak jeho vody se nemísily s mořskou. Do jeho stěn byla vsazena řada velkých bronzových stavidel zdviháných a spouštěných systémem kladek a vratidel poháněných volskými spřeženími. Voda pro zásobování města byla z kanálu odváděna potrubím s mírným sklonem, každý městský okrsek měl přitom vlastní stavidlo. Další stavidla rozdělovala kanál na úseky, které mohly být uzavírány, tak aby se daly odstranit nánosy bahna z jejich dna.

Jedna z prvních věcí, které Caesar podnikl, byla, že se vyšplhal na zelenající se kuželovitý vršek zvaný Paneium, umělý kopec zbudovaný z balvanů spojovaných hlínou a pokrytý bujnými zahradami, křovinami a nízkými palmami. Až na samotný vrchol vedla dlážděná cestička, po svazích zurčely umělé potůčky a voda stékala drobnými kaskádami do trativodu u základny kopce. Z vršku byl rozhled na míle daleko, krajina byla naprosto plochá.

Město tvořila pravoúhlá síť komunikací, neexistovaly v něm žádné nepřehledné zadní uličky a cestičky. Všechny ulice byly široké, dvě však předčily svou šířkou všechny, jaké kdy Caesar spatřil – od příkopu k příkopu měřily přes sto stop. Kanobská třída vedla od Sluneční brány na východním konci města k Měsíční bráně na západě; Královská třída se táhla od brány Královského okrsku na jih až ke starým městským hradbám. Světově proslulá muzejní knihovna se nacházela uvnitř královského okrsku, ale všechny ostatní významné veřejné budovy byly umístěny kolem křižovatky obou hlavních tříd – tam stálo gymnasion a soudní budova, tam byla i agora a Paneion neboli Panův vrch.

Římské čtvrti měly svou logiku, byly pojmenovány po pahorcích, na kterých se rozkládaly, anebo po údolích mezi nimi; rovinatou Alexandrii rozdělili její pedantští makedonští zakladatelé mechanicky na pět obvodů – Alfa, Beta, Gamma, Delta a Epsilon. Královský okrsek ležel v obvodu Beta; na východ od něho nebyl obvod Gamma, nýbrž Delta, domov statisíců Židů, kteří hojně osidlovali i jižně ležící obvod Epsilon, o nějž se dělili s mnoha tisíci Metoiků – cizinců s povolením pobytu, nikoli však s právem občanství. Obvod Alfa byl obchodní čtvrť sloužící oběma přístavům, Gamma byla známá také jako Rhákotis, podle jména

vesnice, která na jejím místě existovala ještě před zrodem Alexandrie.

Většina obyvatel, kteří bydleli uvnitř starých hradeb, patřila k zámožné vrstvě. Nejbohatší z nich, vesměs čistokrevní Makedonci, žili v půvabném zahradním předměstí za hradbami, západně od Měsíční brány. Přehradu, pomyslel si Caesar, kamkoli pohlédnu, všude tytéž přehradu.

Rozvrstvení společnosti šlo do krajnosti a přehradu byly nepřekročitelné – žádný parvenu neměl v Alexandrii šanci.

V tomto městě se třemi miliony obyvatel jich jen tři sta tisíc mělo alexandrijské občanství: vesměs to byli čistokrevní potomci původních makedonských armádních kolonistů a svá privilegia si bezohledně střežili. Kancléř, jenž byl nejvyšším veřejným činitelem, musel pocházet z ryze makedonského rodu, stejně tak správce protokolu, nejvyšší soudce, správce pokladny a velitel stráží. Ve skutečnosti ovšem Makedonci zastávali všechny nejvyšší posty, jak obchodní, tak i veřejné. I nižší hodnostáři byli odstupňováni podle svého původu: nejvýše byli postaveni Makedonci s příměsí řecké krve, následovali Řekové, pak Židé a Metoikové a nejnižší hodnocení příslušelo řecko-egyptským míšencům (ti tvořili služebnickou kastu). Jedním z důvodů pro to bylo, jak se Caesar dozvěděl, že Alexandrie nijak nezajišťovala potravu pro svou chudinu, na rozdíl od Říma, kde tomu tak bylo odevždy a kde tato politika stále sílí. Bezpochyby byl právě toto důvod, proč jsou Alexandrijci tak agresivní a proč si dav získal takovou moc. *Panem et circenses* je výtečná politika. Dbejte, aby i chudí byli sytí a aby se měli čím pobavit, a nebudou žádná povstání. Jak slepí dokáží tihle východní potentáti být!

Na společenském životě zaujaly Caesara nejvíce dvě skutečnosti. Především to, že rodilým Egyptanům bylo zakázáno přebývat v Alexandrii. Druhá byla ještě bizarnější. Urozený makedonský otec dával ze svého vlastního rozhodnutí svého nejchytřejšího a nejslibnějšího syna kastrovat, aby se hoch v dospívání mohl uplatnit v palácové službě, kde měl možnost dosáhnout až nejvýznamnějšího pověření ze všech – stát se *nejvyšším komořím*. Mít v paláci někoho příbuzného se rovnalo získat přístup ke králi a královně. At'si Alexandrijci sebevíc pohrdají Egyptany, pomyslel si Caesar, to, co tu existuje v jejich vlastních řadách, představuje toho nejbizarnějšího křížence Východu a Západu na celém světě.

Všechn svůj čas však Caesar neobětoval jen takovému úvahám. Bez ohledu na zlé mumláni a hroživé tváře místních lidí podnikal podrobný průzkum vojenských objektů a dbal, aby si jejich podobu všlípil do své fenomenální paměti. Člověk nikdy neví, kdy takováto fakta může potřebovat. Obrana byla orientována na moře, nikoli na souš. Moderní Alexandrie se zjevně neobávala žádného vpádu z pevniny; jakákoli invaze, pokud by k ní mělo dojít, byla předpokládána po moři a bezpochyby by se jednalo o římský útok.

Zastrčený až v samém východním koutě západní rejdy Eunostu byl ukryt Kibotos – *Truhlice* –, mohutně opevněný vnitřní přístav obehnaný hradbami stejně silnými, jako byly fortifikace na Rhodu, s vjezdem taraseným mohutnými řetězy. Byl obklopen ochrannými přístřešky a ježil se válečnými stroji; jen pod kolnami, jak Caesar odhadl, bylo místo pro padesát až šedesát velkých válečných galér. Nebyly to přitom jediné loďařské dílny v Alexandrii – kromě Kibotu jich mnoho dalších stálo i v Eunostu.

To vše tvořilo z Alexandrie jedinečné místo, ohromující směsici přírodních krás a plně funkčních technických zařízení. Dokonalá však zdaleka nebyla. I tady se rozrůstaly chudinské brlohy a v nich zločin, na širokých ulicích chudších obvodů Gamma-Rhákotis a Epsilon se vršily hnilé odpadky a mršiny. Stačilo opustit obě široké třídy a nouze o veřejné kašny a veřejné záchodky udeřila do očí. Lázně veškeré žádné.

K neuvěření se tu také do nesnesitelných rozměrů rozbujela jedna výlučně alexandrijská pohroma. Její podstatou se stávali *ptáci!* Byli dvojí, bílí a černí, a vesměs měli postavení posvátných tvorů. Zabít kteréhokoli z nich bylo nemyslitelné; pokud by se cizinec něčeho takového byl z pouhé neznalosti dopustil, byl odvezen na agoru a tam roztrhán na kousíčky. Vědomi si své nedotknutelnosti jí ibisové nestoudně využívali.

V době, kdy Caesar dorazil do Egypta, sem ibisové právě přilétli až z daleké Etiopie, aby unikli tamějším letním deštům. Znamenalo to, že létat dovedou znamenitě, avšak jakmile zalehli Alexandrii, přestali křídel používat. Doslova tisíce jich jen postávaly po oněch nádherných třídách a jejich hlavní křížovatku zaplnili tak hustě, že vyhlíželi jako další vrstva dlažby. Hojným

polotekutým trusem znečistili každou píď půdy, po které lidé potřebovali chodit, a Alexandrie při vši své hrdé ctižádosti zjevně nezjednávala nikoho, aby vršící se výkaly odklízeli. Snad až ptáci odlétnou nazpět do Etiopie, zmůže se město na generální úklid, avšak zatím –! Doprava škobrtala a vázla; povozy musely najímat další obsluhu, která šla před potahem a ptáky rozháněla. Uvnitř královského okrsku je šetrně sbírala celá malá armáda otroků, nacpávala je do klecí a pak je vyklápěla do okolních ulic.

Jediné, co se těmto ptákům dalo přičíst k dobru, bylo, že sezobali veškeré šváby, pavouky, štíry, brouky a plže a do posledního kousku posbírali odpady ze stánků rybářů, řezníků a paštičkářů. Jinak jsou to bezesporu potvory všech potvor a nemají v tvorstvu konkurenci, zařadil si je Caesar v duchu s potlačeným úsměvem, zatímco mu liktoři razili cestu středem hejna ibisů.

Třetího dne dorazila do Velkého přístavu osamocená barkasa a obratně doveslovala ke Královské rejdě, nevelkému ohrazenému úseku pobřeží sousedícímu s mysem Lochias. Hlášení o jejím příjezdu ihned podal Rufrius, takže se Caesar odebral na místo s dobrým výhledem, odkud mohl sledovat její vyloďování, aniž se musel vydat do takové blízkosti, kde by vzbudil pozornost.

Nebývale veliká barkasa se vzhledem blížila luxusnímu plovoucímu paláci, samé zlato a purpur; na zádi měla za stěžněm kajutu k nerozeznání od chrámu, včetně sloupořadí a portika.

Začal přesun řady nosítek dolů k molu, každá mělo na starosti šest mužů pečlivě vybíraných tak, aby nosiči byli stejného vzrůstu a vzhledu; králova nosítka byla pozlacená, vykládaná drahokamy, se záclonkami sytě obarvenými tyrským nachem, rohy střechy z fajánsových tašek zdobil chochol z purpurových per. Z chrámovité lodní nástavby vynesli Jeho Veličenstvo na zkřížených pažích a přepečlivě ho usadili do nosítek; byl to pohledný, i když trochu nasupený chlapec na vrcholu puberty. Krále následoval vysoký chlapík s kudrnami v barvě myší hnědi a s pěknými jemnými rysy; Potheinos, nejvyšší komoří, usoudil Caesar, neboť muž byl oděn purpurem, v příjemném odstínu někde napůl mezi tyrským nachem a křiklavou violetí královské gardy, na krku těžký zlatý náhrdelník pozoruhodné práce. Dalším na řadě byl štíhlý, zženštile působící starší muž v purpuru o něco méně okázalém, než byl Potheinův; karmínem obarvené rty a narůžovo nalíčené tváře nějak neladily s

jeho posupným výrazem. Theodotos, vychovatel. Vždycky je dobré moci si trochu prohlédnout protihráče, dřív než oni spatří vás.

Caesar se spěšně odebral do nevlídných komnat a čekal na pozvání k audienci.

Dostalo se mu ho až po delší prodlevě. Znovu kráčet za svými liktory do přijímací síně, kde našel krále sedět nikoli na nejhořejším trůně, ale o stupeň níže. Zajímavé. Jeho starší sestra přítomna nebyla, avšak hoch se přesto zřejmě necítil oprávněn zaujmout její křeslo. Na sobě měl úbor makedonských králů: tuniku v barvě tyrského nachu, chlamys a klobouk, rovněž nachový, s širokou střechou, ovinutý kolem vysokého dýnka bílou stuhou diadém.

Audience byla krajně formální a velice krátká. Král hovořil, jako by odříkával naučený text, s očima upřenými na Theodota, načež byl Caesar propuštěn, aniž měl možnost uvést, proč přišel.

Potheinos ho následoval ven z audienčního sálu.

„Nechceš si promluvit pár slov v soukromí, veliký Caesare?“

„Caesare docela postačí. V mých komnatách, nebo u tebe?“

„Myslím, že v mých. Musím se ti omluvit,“ pokračoval Potheinos slizkým hlasem, když kráčet vedle Caesara za liktory, „za to, jak se tu k tobě zachovali. Byla to urážlivá neomalenost. Ten hlupák Ganymédés tě měl ubytovat v paláci pro hosty.“

„Ganymédés? Nezdálo se mi, že by to byl hlupák,“ řekl Caesar.

„Pomýšlí výš, než je jeho stav.“

„Ach tak.“

Potheinos měl ve shluku budov královského okrsku svůj vlastní palác, postavený přímo na mysu Lochias, obrácený však nikoli směrem k Velkému přístavu, nýbrž s krásným výhledem na moře. Pokud si nejvyšší komoří přál, mohl budovu opustit zadním vchodem, sejít pár kroků k malému zálivu dole a tam si trochu ošplouchat své zhýčkané šlapky.

„Velice pěkné,“ řekl Caesar, jenž usedl do křesla bez opěradla.

„Mohu ti nabídnout trochu vína? Chioské nebo samoské?“

„Ne, děkuji, žádné víno.“

„Tak tedy pramenitou vodu? Nebo bylinkový odvar?“

„Ne.“

Potheinos si sedl naproti Caesarovi a upřel na něj nevyzpytatelné šedé oči. Není to král, ale přesto se tak chová. Tvář má ošlehanou, avšak dosud pěknou, a ty oči jsou znepokojivé. Neohrožené a inteligentní oči, ještě chladnější než mé vlastní. Naprosto ovládá své pocity a je to politik. Pokud by to bylo nutné,

je schopen sedět takhle třeba celý den a čekat, až já udělám první tah. Což mi nijak nevadí. Není mi proti mysli táhnout první, vidím v tom výhodu.

„Co tě přivádí do Alexandrie, Caesare?“

„Gnaeus Pompeius Magnus. Snažím se ho nalézt.“

Potheinos zamrkal v nelíčeném překvapení. „Ty osobně ses vydal hledat poraženého nepřítele? Ale to by snad dokázali i tvoji legáti?“

„Jistěže by to dokázali, jenomže já rád vzdávám svým protivníkům čest, a poslat za někým pouhého legáta není žádná pocta, Potheine. Pompeius Magnus a já jsme byli přáteli a kolegy po celých třiaadvacet let, kdysi se načas stal i mým zetěm. To, že jsme se nakonec v občanské válce stali odpůrci, nemění nic na tom, čím jsme jeden druhému kdysi byli.“

Z Potheinovy tváře se vytrácela barva; pozvedl drahocenný pohár ke rtům a napil se, jako když mu právě vyschlo v ústech. „Bývali jste možná přátelé, ale teď je Pompeius Magnus tvým nepřítelem.“

„Nepřátelé pocházejí z cizích kultur, nejvyšší komoří, nikoli z řad vlastního národa. Protivník je výstižnější slovo – vyjadřuje ten vztah přesněji. Ne, nevydal jsem se za Pompeiem Magnem jako mstitel,“ řekl Caesar, aniž sebe méně pohnul tělem, třebaže kdesi uvnitř ucítil narůstat jakýsi studený hrot. „Mou zásadou byla odevždy shovívavost,“ pokračoval nevzrušeně, „a shovívavý hodlám být i nadále. Přišel jsem vyhledat Pompeia Magna, abych mu mohl upřímně a přátelsky podat ruku. Bylo by dost truchlivé vstoupit do senátu, kde není nikdo jiný než pochlebníci.“

„To nechápu,“ řekl Potheinos, bílý jako křída. Ne, ne, tomuhle muži nemohu povědět, co jsme u Pelúsia provedli! Propadli jsme naprostému omylu, učinili jsme něco neodpustitelného. Osud Pompeia Magna musí zůstat naším tajemstvím. Co ale Theodotos? Musím si najít nějakou výmluvu, proč odsud odejít, a poslat ho někam pryč!

Nebylo mu to však dopřáno. Theodotos vtrhl do místnosti jako nevycválaná hospodyně, za ním dva otroci v sukýnkách, kteří přinášeli velký džbán. Postavili ho na zem a ztuhle stanuli.

Theodotos upřel veškerou pozornost na Caesara, prohlížel si ho s nepokrytým obdivem. „Veliký Gaius Julius Caesar!“ zapištěl. „Och, jaká čest! Já jsem Theodotos, vychovatel Jeho královské Výsosti, a tobě přináším dar, veliký Caesare.“ Zachichotal se. „Vlastně ti nesu hned dva dary!“

Caesar neodpovídal, zůstával sedět vzpřímen, pravicí třímal slonovinové žezlo svého imperia tak jako po celou dobu rozhovoru, levou rukou si teď urovnával záhyby togy na rameni. Ušlechtilá ústa, s koutky až dosud lehce pozvednutými v dobromyslném úsměvu, ztvrdla v úzkou čáru, oči se změnily ve dva ledové terčíky s černými obroučkami.

Theodotos si ve své bezstarostnosti ničeho z toho nepovšiml, pokročil kupředu a napřáhl ruku; Caesar odložil žezlo do klína a přijal podávaný pečetní prsten. Lví hlava, kolem hřívý písmena CN POMP MAGN. Nepohlédl na něj, jen ho sevřel prsty, až mu zběhly klouby.

Jeden ze sluhů zvedl víko na džbánu, druhý do něho sáhl rukou, zalovil uvnitř a pak vytáhl za chomáč stříbřitých vlasů vylouhovaných natronem Pompeiovu hlavu, z níž nepřestával žíravý nálev crčet do nádoby.

Tvář vyhlížela velice klidně, zavřená víčka překrývala ony živě modré oči, které se dokázaly rozhlížet po senátu nevinným pohledem zkaženého dítěte, jímž nesporně byl. Tupý nos, úzká malá ústa, rozpolcená brada, okrouhlá galská tvář. Vše tu bylo dokonale zachováno, i když lehce pihovatá pokožka zatím zešedla a ztuhla.

„Kdo to provedl?“ otázal se Caesar Potheina mrazivým hlasem.

„Nu my, přece!“ vyhrkl Theodotos a se sebeuspokojením se samolibě ušklíbl. „Jak už jsem řekl Potheinovi: mrtví nehryžou! Zbavili jsme tě tvého nepřítele. Sprovodili jsme ze světa dokonce hned dva z tvých nepřátel! Den na to dorazil veliký Lentulus Crus, a i toho jsme zabili. Nedomnívali jsme se ale, že bys stál o to vidět zrovna jeho hlavu.“

Caesar beze slova povstal, došel ke dveřím a zavelel: „Fabie! Cornelia!“

Oba liktoři vstoupili okamžitě do místnosti; jen díky tvrdému mnohaletému výcviku ovládli své reakce, když spatřili tvář Pompeia Velikého, z níž dosud skapával natron.

„Roušku!“ křikl na Theodota a vzal hlavu sluhovi, který ji až dosud držel. „Okamžitě mi dejte roušku! Nachovou roušku!“

Byl to ale Potheinos, kdo se první pohnul a luskl prsty na vyděšeného otroka. „Slyšel jsi? Purpurovou roušku. Okamžitě.“

Když si Theodotos posléze uvědomil, že Caesar není potěšen, zůstal na něj ohromeně civět. „Ale, Caesare, vždyť jsme tě zbavili tvého nepřítele!“ zakřičel. „Mrtví muži už tě hryznout nemohou!“

Caesar přitlumil hlas. „Ty drž hubu, ty teplouši našminkovaná! Co ty vůbec víš o Římu a o Římanech? Co jste to za lidi, že dokážete provést něco takového?“ Zhlédl na mokvající hlavu, ani slzu v očích. „Och, Magne, kéž bychom si mohli své osudy vyměnit!“ Obrátil se k Potheinovi. „Kde je jeho tělo?“

Škoda už byla napáchána; Potheinos se rozhodl zatloukat. „Nemám ponětí. Bylo ponecháno na pláži v Pelúsiu.“

„Koukej je najít, ty zrůdo vymiškovaná, jinak rozdupu celou Alexandrii na padrt' a nacpu ti ji do toho tvého prázdného šourku! Není divu, že tohle město hnije, když tu vládnu kreatury, jako jsi ty! Vy si nezasluhujete žít, žádný z vás – ani ten váš loutkový král! Dejte si dobrý pozor, jinak máte své dny sečtené.“

„Musím tě upozornit, Caesare, že jsi naším hostem – a že s sebou nemáš dostatek vojska, abys nás mohl napadnout.“

„Nejsem váš host, jsem váš vládce. Římské Vestiny Panny mají dosud v úschově testament posledního legitimního krále Egypta Ptolemaia XI. a já mám ve svém držení poslední vůli krále Ptolemaia XII.,“ řekl Caesar. „Takže já se zde ujmu vlády do doby, než rozsoudím současný spor, a cokoli rozhodnu, bude také platit. Přestěhuj má zavazadla do paláce hostí a doprav mou pěchotu ještě dnes na souš. Chci, aby moji vojáci byli ubytováni v dobrém táboře uvnitř městských hradeb. Myslíš, že bych nedokázal srovnat Alexandrii se zemí s tím počtem mužů, které mám? Zamysli se trochu!“

Přinesli roušku, byla z čistého tyrského purpuru. Fabius ji vzal a rozprostřel si ji na rukou jako plenu pro děcko. Caesar políbil Pompeiovu hlavu na čelo, pak ji položil do roušky a s úctou ji do ní zabalil. Když ji chtěl Fabius převzít, vtiskl mu Caesar namísto toho do ruky slonovinové žezlo imperia.

„Ne, ponesu ji sám.“ U dveří se obrátil. „Požaduji malou hranici na pozemku před palácem hostí. Chci dostatek myrhy a kadidla, abych je do ní ještě před zapálením mohl vložit. *A najděte jeho tělo!*“

Plakal po celé dlouhé hodiny, objímal raneček z tyrského nachu a nikdo si ho netroufl rušit. Posléze vstoupil Rufrius s lampou – byla už úplná tma – a sdělil mu, že všechno už je přestěhováno do paláce hostí. Nechtěl by se tam také odebrat? Musel mu pomoci

vstát, jako kdyby šlo o starce, a vést ho zahradami osvětlenými lampičkami v alexandrijských skleněných koulích.

„Och, Rufrie! Proč to muselo dojít až tak daleko!“

„Já vím, Caesare. Ale mám přece jen dobrou zprávu. Dorazil sem muž z Pelúsia, Philip, propuštěnec Pompeia Magna. Přinesl s sebou popel Pompeiova těla, které spálil na pláži, poté, co jeho vrahové odpluli na veslici. Jelikož měl v úschově měsíc Pompeia Magna, podařilo se mu překročit celou deltu velice rychle.“

Od Philipa se tedy Caesar dozvěděl celý příběh, který se odehrál u Pelúsia, a historii útěku Pompeiovy manželky Corneliie Metelly a mladšího syna Sexta.

Ráno hlavu Pompeia Velikého za Caesarova celebrování spálili a popel uložili spolu s tím, který na pobřeží uchránil Philip, do urny z masivního zlata zdobené červenými rubíny a mořskými perlami. Nato dal Caesar Philipa a jeho chudáka otroka posadit na nákladní loď mířící na západ, aby popel Pompeia Velikého dovezli domů jeho vdově. Gnaevův prsten, který rovněž svěřil Philipovi, měl být doručen jeho staršímu synovi Gnaeovi Pompeiovi, kdekoli by se nacházel.

Když bylo toto vše dokončeno, poslal Caesar sloužícího, aby najal šestadvacet koní, a vydal se na obhlídku svých pozic. Dostalo se jim, jak se záhy přesvědčil, přímo hanebných podmínek. Potheinos umístil jeho 3200 legionářů v Rhákotidě na neužívaném pozemku, samozřejmě již také posetém ibisy a navíc zaplaveném kočkami (což byla rovněž posvátná zvířata), které lovily bezpočet tamních krys a myší. Místní obyvatelé, vesměs nuzní řecko-egyptští míšenci, trpce žehrali jak na římský tábor ve svém středu, tak i na skutečnost, že vyhladovělá Alexandrie má teď živit spoustu dalších krků. Římané si mohli dovolit potraviny nakupovat bez ohledu na jejich cenu, která však pro chudinu opět spirálovitě stoupala, neboť nyní bylo třeba uspokojovat ještě početnější trh.

„Kolem tohoto tábora postavíme zatím jen provizorní hradbu a palisádu, ale tak, aby vypadaly, jako když je považujeme za trvalé. Místní lidé jsou pobouření, velice pobouření. Proč? Protože mají hlad! Při ročním příjmu *dvanácti tisíc talentů ve zlatě* nejsou jejich mizerní vládci ochotní hradit jim jídlo. Celé tohle město je dokonalým příkladem, proč Římané kdysi vyhnali své krále!“ Caesar si pohrdavě odfrkl. „Hlídky postavíte na pár stop od sebe,

Rufrie, a mužstvu řekni, že si mohou stravu vylepšit pečenými ibisy. Na alexandrijské posvátné ptáky kašlu.“

Ten je ale v ráži! říkal si Rufrius v duchu. Jak mohli ti pitomci z paláce zavraždit Pompeia Magna a ještě si myslet, že tím Caesarovi udělají radost? Žalem a vzteky je teď dočista bez sebe, a chybí jen málo, aby v Alexandrii natropil větší paseku, než jakou dokázal provést v Uxellodunu anebo v Cenabu. A co víc, naši chlapi nejsou na pevnině ještě ani celý den, a už se třesou, jak ty domorodce pobíjí. Dělá se tu pěkné dusno a chystá se k maléru.

Jelikož ovšem neměl právo cokoli z toho, co si myslel, vyslovit nahlas, objížděl prostě s vojevůdcem pozice a sledoval ho, jak běsní. Je to něco víc než žal, co ho tak strašně rozpaluje. Ti palácoví pitomci ho zbavili možnosti projevit velkomyslnost, přivést Magna zpátky do našeho římského stáda. Magnus by to byl přijal. Cato ovšem ne, ten by takového něco neučinil nikdy. Žato Magnus ano, odjakživa.

Inspekce jezdeckého tábora rozlítla Caesara ještě víc. Ubijští Germáni sice nebyli obklopeni chudinou a měli kolem bohaté travnaté pastviny a k tomu jezero s čistou pitnou vodou, ale neexistoval způsob, jak by jich Caesar mohl využít ve spojení se svou pěchotou – díky neprostupné zarostlé bažině rozkládající se mezi táborem kavaleristů a západním koncem města, kde ležela pěchota. Potheinos, kanclér i Ganymédés byli mazaní. Ale proč ho jen, tázal se v duchu Rufrius, lidé dráždí? Každou překážkou, kterou mu nastaví do cesty, ho jen utvrzují v jeho rozhodnutích – nalhávají si snad, že jsou chytřejší než Caesar? Po všech těch letech v Galii má tak bohaté strategické zkušenosti, že prostě dokáže zvládnout každou situaci. Ale drž pěkně zobák, Rufrie, jezdi po jeho boku a sleduj, jak plánuje boje, které možná vůbec nebude muset svést. Pokud k nim ovšem bude přinucen, zastihnou ho plně připraveného.

Caesar propustil své liktory, Rufria poslal zpátky do tábora v Rhakotidě s určitými rozkazy a pobídl pak svého koně nejprve jednou ulicí, pak zpátky druhou, tak pomalu, aby se ibisové mohli roztoustit před jeho kopyty. Oči měl přitom všude. Na křižovatce Kanobské a Královské třídy vjel na agoru, rozlehlou pláň obehnanou na všech čtyřech stranách širokými arkádami, vzadu uzavřenými temně rudou zdí, vpředu zdobenými modře natřenými dórskými sloupy. Nato navštívil gymnasion, téměř stejně veliké a podobně obklopené podloubími, avšak vybavené horkými i studenými lázněmi, atletickými dráhami a cvičišti. Všude projížděl

nejprve na koni bez ohledu na nepřátelské pohledy Alexandrijců a na ibisy a porůznu pak sesedal a prohlížel si stropy krytých arkád a chodeb. Vešel i do soudní budovy, fascinován, jak se zdálo, stropy jeho vysokých síní. Odtamtud pokračoval k Poseidonově chrámu, pak k Sarápeu ve čtvrti Rhákotis, což byla Sarápidova svatyně obdařená velkým chrámem uprostřed zahrad a řadou menších chrámů. Nato se vydal na pobřeží a k dokům a skladištím; značnou pozornost věnoval emporiu, obrovskému obchodnímu objektu, stejně tak jako molům, úvazistům a nábrežním komunikacím vyztuženým kládami. Zajímal se i o ostatní chrámy a veřejné budovy podél Kanobské třídy, zejména o jejich stropy, vesměs položené na masivních dřevěných trámčích. Posléze se Královskou třídou vrátil k táboru Germánů, aby vydal příkazy týkající se opevňování.

„Posílám ti dva tisíce vojáků jako dodatečnou pomoc k rozebrání starých městských hradeb,“ říkal svému legátovi. „Kamenů využiješ k vybudování dvou nových zdí, každá bude začínat u posledního domu na obou stranách Královské třídy a potáhne se obloukem dál, až dosáhne jezera. Jejich vzájemná vzdálenost u Královské třídy bude čtyři sta stop, ale u jezera to pak bude pět tisíc stop. Na západě tak dospěješ až na samotný okraj bažiny, zatímco tvoje východní zeď rozdělí silnici vedoucí k lodnímu průlivu mezi jezerem a Kanobským Nilem. Západní zeď postavíš třicet stop vysokou – o prodloužení obranné linie se postará bažina. Východní zeď bude vysoká dvacet stop, zatímco před ní bude patnáct stop hluboký příkop a v něm *stimuli* a jako další překážka ještě vodní příkop. Ve východní zdi ponechej mezeru, která umožní provoz na silnici k přístavu, ale měj tam připravené kameny k jejímu uzavření, jakmile k tomu ode mne dostaneš rozkaz. V obou zdech budou hlídkové věže, jedna od druhé bude vzdálená sto stop, a pošlu ti také ballisty, které umístíš na vrcholu východní hradby.“

Legát příkazy vyslechl s kamennou tváří, pak se vydal vyhledat Arminia, náčelníka Ubiů. Při stavbě zdí neznamenal Ubiové žádnou velkou pomoc, ale jejich povinností bude obstarat pro koně píci do zásoby. Budou moci i snášet dřevo na zaostřené kůly tvrzené v ohni, nazývané *stimuli*, a mohou už začít i plést koše na sypané předprsně – jako košíkáři jsou Germáni prostě nedostižní.

Zpátky dojel Caesar po Královské třídě až ke Královskému okrsku, kde si prohlédl jeho dvacet stop vysokou hradbu táhnoucí se od skal u akronského divadla dlouhým obloukem stáčejícím se

až zpátky k moři na vnější straně mysu Lochias. Nikde žádná strážní věž, jako by obranná úloha hradby zůstala zcela nepochopena. Mnohem více úsilí a péče bylo věnováno jejímu zdobení. Není divu, že se davům tak často dařilo ji ztéci a prodrat se dovnitř Královského okrsku. Nezadržela by snad ani trpaslíka, kdyby byl jen trochu snaživý.

Čas! Čas! Bude to chtít spoustu času a jemu nezbude než předstírat a taktizovat, aby udržel okolí v klamu, dokud jeho přípravy nebudou u konce. Ze všeho nejdůležitější je, aby se ani náznakem nikde neprojevovalo, že se tu vůbec něco děje, kromě trochu ruchu kolem tábora jízdy. Potheinos a všichni ti jeho přísluhovači ve městě, jako je kancléř, se budou domnívat, že se Caesar, pokud by byl napaden, hodlá stáhnout do opevněného tábora kavaleristů. Nevadí, naopak. Nechme je při tom.

Když se Rufrius vrátil z Rhákotidy, dostal další rozkazy, načež Caesar svolal všechny své mladší legáty (včetně beznadějného Tiberia Claudia Nerona) a svěřil se jim se svými plány. Nezapochoyboval o jejich mlčenlivosti; nešlo tu o střetnutí Římanů s Římany, byla to válka s cizí mocí, kterou nikdo z nich neměl v lásce.

* * *

Příštího dne povolal krále Ptolemaia, Potheina, Theodota a Ganyméda do paláce hostů, kde je usadil do křesel dole na podlaze, zatímco sám zaujal místo na svém slonovinovém kurulském křesle nahoře na pódiu. Malému králi se to sice příliš nelíbilo, ale dal se přesto Theodotem uklidnit. Ten už se určitě postaral o jeho sexuální probuzení, pomyslel si Caesar. Jaké má asi tenhle chlapec vyhlídky s takovýmihle rádci? Pokud vůbec zůstane naživu, nebude z něho o nic lepší panovník, než jakým byl jeho otec.

„Svolal jsem vás, abychom si promluvili o věci, o níž jsem se zmínil už předevčírem,“ řekl Caesar, na klíně svitek. „Totiž o nástupnických právech na trůn v egyptské Alexandrii, což, jak jsem si ověřil, je trochu jiná záležitost než trůn v nilském Egyptu. Z něj se, králi, těší tvoje nepřítomná sestra, ty ovšem nikoli. K tomu, aby mohl panovník vládnout nilskému Egyptu, musí být faraonem. To je u královny Kleopatry splněno. Proč, králi, tvoje spoluvládkyně, sestra a *současně i manželka* teď jako exulantka táhne v čele žoldnéřské armády proti svým vlastním poddaným?“

Odpověděl mu Potheinos; Caesar nic jiného ani neočekával. Malý král dělal to, co mu poradili, a nebyl dostatečně bystrý, aby usuzoval sám na základě předložených skutečností. „Protože její poddaní proti ní povstali a zapudili ji, Caesare.“

„Proč proti ní povstali?“

„Kvůli hladomoru,“ řekl Potheinos. „Nil se už dva roky po sobě nevyžil z břehů. Minulý rok byl odečet na nilometru nejnižší za celé tři tisíce let, po která o tom kněží vedou záznamy. Nil stoupl pouze o osm římských stop.“

„Vysvětlí mi to.“

„Jsou tři stupně záplav, Caesare. *Lokte přemíry, lokte hojnosti a lokte smrti*. Aby se Nil vylil z břehů a zaplavil údolí, musí stoupnout o osmnáct římských stop. Každé nižší měření představuje *lokte smrti* – voda ani bahno se nerozlíjí po polích, nedá se zasít ani sázet. V Egyptě nikdy neprší. Spásnou vláhu přináší jen Nil. Sahá-li hladina záplav od osmnácti do dvaatřiceti stop, znamená to *lokte hojnosti*. To se Nil vylije natolik, že zúrodní ornou půdu vodou i bahnem a přinese tak úrodu. Stoupne-li nad dvaatřicet stop, po *lokte přemíry*, začne celé údolí Nilu tonout, voda splachuje celé vesnice a nestačí odtékat z polí natolik včas, aby bylo možno zasít.“ Potheinos tato fakta recitoval jako básničku, zjevně to nebylo poprvé, kdy musel záplavový cyklus vysvětlovat nepoučenému cizinci.

„Nilometr?“ otázal se Caesar.

„Zařízení, na němž se odečítá výška záplav. Je to vlastně studna vyhloubená na jednom břehu Nilu, na jejíž stěně jsou vyznačeny lokte. Studní je několik, ale nejdůležitější z nich leží celou stovku mil na jih odtud, u Elefantiny na prvním kataraktu. Tam začíná Nil stoupat jeden měsíc předtím, než záplavová vlna dospěje do Memfidy, u začátku nilské delty. Tak dostáváme s předstihem předpověď, jakou záplavu toho roku máme očekávat. Zprávu o tom nám přináší rychlý posel po řece.“

„Už to chápu. Nicméně, Potheine, královské příjmy jsou obrovské. Vy jich nevyužíváte k nákupu zrna v tom případě, že setba nevzejde?“

„Caesarovi je jistě známo,“ říkal Potheinos žoviálně, „že sucho postihlo veškeré okolí Vašeho moře, od Hispánie až po Sýrii. Nakupovali jsme, ale ceny se zvedly do závratné výše, a tak je třeba náklady přenést na konzumenty.“

„Opravdu? To je chytré,“ odpověděl stejně konverzačním tónem Caesar. Pozvedl svitek, který měl až dosud položený na

kolenou. „Tohle jsem našel ve stanu Gnaea Pompeia Magna po bitvě u Farsálu. Je to poslední vůle Ptolemaia Dvanáctého, tvého otce,“ – obrátil se k chlapci, kterého jednání nudilo a ukolébalo ho k dřímotě – „a hovoří velice jasnou řečí. Stanovuje, že Alexandrii a Egyptu mají společně vládnout jeho nejstarší žijící dcera Kleopatra a jeho nejstarší syn Ptolemaios Euergetés, a to jako manželé.“

Potheinos sebou trhl. Vladařským gestem napřáhl ruku. „Chci se na ni podívat!“ dožadoval se. „Pokud by to byla pravá a platná závěť, musela by být uložena buď tady v Alexandrii u kancléře, anebo v úschově Vestiných Panen v Římě!“

Theodotos vstal, postavil se za malého krále a zaryl mu prsty do ramene, aby ho udržel v bdělém stavu; Ganyvédés seděl dál a s netečným výrazem v tváři naslouchal. A ty, říkal si o něm Caesar v duchu, jsi z nich ze všech nejschopnější. Jak tebe asi hněte, že musíš Potheina strpět jako svého nadřízeného! A mám podezření, že bys mnohem radši viděl sedět na trůně toho *svého* Ptolemaiovc, princeznu Arsinoe. Tihle všichni Kleopatru nenávidí, ale proč?

„Ne, nejvyšší komoří, podívat se na ni nemůžeš,“ řekl studeně. „Ptolemaios XII., známý pod jménem Aulétés, v ní říká, že jeho závěť nebude uložena ani v Alexandrii, ani v Římě vzhledem – eh – ‚k nepořádkům ve státě‘. Jelikož naše občanská válka nastala až dlouho poté, co byla tato listina sepsána, měl Aulétés zřejmě na mysli poměry tady v Alexandrii.“ Napřímil se, rysy mu ztvrdly. „Je nejvyšší čas, aby se věci v Alexandrii urovnaly a aby její vládci projevíli větší šlechetnost vůči nejchudším. Nevzdám se z tohoto města, dokud nebudou nastoleny přijatelné, lidské životní podmínky pro *všechny* jeho obyvatele, a ne toliko pro makedonské občany. Nebudu nečinně přihlížet tomu, aby zde po mém odchodu zbyly nějaké hnisající vředy odporu vůči Římu, a nestrpím také, aby se kterákoli jiná země nabídla stát se ložiskem takového odporu. Smiřte se s faktem, pánové, že diktátor Caesar setrvá v Alexandrii, aby dal její záležitosti do náležitého pořádku – aby do toho nežitu řízl, dalo by se říct. Doufám proto, že už jste poslali onoho kurýra ke královně Kleopatře a že ji tady během několika málo dní uvidíme.“

Což je asi krajní možnost, pomyslel si, jak mohu naznačit, že diktátor Caesar z Alexandrie nehodlá odejít a nemíní ji přenechat jako základnu pro republikány. Všechny je třeba zahnat do provincie Africa, kde je pak budu moci společně rozdrtit.

Povstal. „Audience skončila.“

Odcházeli podmračení.

„Poslal jsi už kurýra ke Kleopatře?“ otázal se Ganyvédés nejvyššího komořího, když vyšli do růžového sadu.

„Poslal jsem dva,“ usmíval se Potheinos, „jenomže na velmi pomalých lodích. A poslal jsem ještě třetího – na velice rychlé pramici – ke generálovi Achillasovi, samozřejmě. Až se ti dva pomalí kurýři konečně vybabrají z delty, Achillas už tam bude mít připravené své lidi. Velice se obávám,“ povzdychl si, „že Kleopatru od Caesara žádnou zprávu neobdrží. On pak na ni zanevře, protože se bude domnívat, že je příliš arogantní na to, aby přijala římskou arbitráž.“

„Ona má v paláci své špehy,“ řekl Ganyvédés a sledoval očima postavy Theodota a malého krále spěchající před nimi a zmenšující se v dálce. „Ta se pokusí k Caesarovi dostat – je to v jejím zájmu.“

„Toho jsem si vědom. Ale kapitán Agathaklés a jeho muži bedlivě střeží každou píd' hradby a každou vlnku na obou stranách mysu Lochias. Skrze mou síť se jí proniknout nepodaří.“ Potheinos se zastavil, pohlédl na druhého eunucha, stejně vysokého a stejně pohledného. „Předpokládám, Ganyvéde, že bys na místě královny raději viděl Arsinoe.“

„Je mnoho lidí, kteří by dali Arsinoe přednost jako královně,“ řekl Ganyvédés vyrovnaným hlasem. „Například sama Arsinoe. A její bratr král. Kleopatru je poznamenána Egyptem, je jedovatá.“

„Takže,“ řekl Potheinos a znovu vykročil, „bychom asi měli oba pracovat společně k tomuto cíli. Můj úřad sice získat nemůžeš, ale jestliže tvá chráněnka dosedne na trůn, nebude ti to asi příliš vadit, nemám pravdu?“

„Nebude,“ usmál se Ganyvédés. „Co má Caesar vlastně za lubem?“

„Za lubem?“

„Něco chystá, cítím to v kostech. V jeho jezdeckém táboře se pilně pracuje, ale musím přiznat, že mě udivuje, že ještě nezačal opevňovat tábor římské pěchoty v Rhákotidě alespoň s troškou své proslulé důkladnosti.“

„Mně spíš vadí ta zpupnost, s jakou si tu počíná,“ rozčílil se Potheinos. „Než dokončí opevnění tábora těch svých pěšáků, nezbude ze starých hradeb kámen na kameni.“

„Proč mi ale tohle všechno připadá,“ položil si otázku Ganymédés, „jako pouhá zástěrka?“

Následujícího dne si dal Caesar zavolat – koho jiného, než právě Potheina!

„Potřeboval bych s tebou projednat jistou záležitost jednoho mého starého přítele,“ řekl Caesar vlídně.

„Ano?“

„Možná se ještě upamatuješ na Gaia Rabiria Postuma.“

Potheinos se zachmuřil. „Rabirius Postumus... Jenom matně.“

„Přibyl do Alexandrie tehdy, když byl zpátky na trůn dosazen Aulétés. Měl za úkol zinkasovat asi tak čtyřicet milionů sesterciů, které Aulétés dlužil konsorciu římských bankéřů, v jejichž čele Rabirius stál. Zdá se ovšem, že správce pokladny spolu s ostatními výtečníky ve svém úřadě dovedl městskou pokladnu do ořesného stavu. Takže Aulétés řekl mému příteli Rabiriovi, že si své peníze bude muset zasloužit tím, že dá do pořádku jak královské, tak městské finance. Což také Rabirius dokázal, a to tak, že dřel dnem i nocí, navíc navlečen do makedonského ústroje, který mu byl odporný a šel mu dosti na nervy. A na konci onoho roku bylo alexandrijské peněžnictví v brilantním pořádku. Když však Rabirius znovu požádal o svých čtyřicet milionů sesterciů, Aulétés s tvým předchůdcem ho obrali o všechno a strčili ho na první loď odplouvající do Říma. Buď rád, že jsi zůstal naživu – tak si to mohl vyložit. Rabirius dorazil do Říma naprosto bez peněz. Pro bankéře, Potheine, je to strašlivý osud.“

Šedé oči se zabodávaly do světle modrých; ani jeden z mužů neuhnul pohledem. Ale na Potheinově krční tepně bylo patrné, jak se mu zrychlil pulz.

„Naštěstí,“ pokračoval Caesar dobrosrdečným hlasem, „jsem byl schopen pomoci příteli, aby se finančně znovu postavil na nohy, a dnes to je, spolu s mými dalšími přáteli Balbem starším a Balbem mladším a Gaiem Oppiem, skutečný plutokrat mezi plutokraty. Nicméně dluh je dluh, a jedním z důvodů, pro které jsem se rozhodl zavítat do Alexandrie, je právě tato pohledávka. Dívej se na mne, nejvyšší komoří, jako na soudního vykonavatele v kauze Rabirius Postumus. Žádám tě, abys k mým rukám neprodleně složil oněch čtyřicet milionů sesterciů. Vyjádřeno mezinárodními hodnotami se to rovná jednomu tisíci a šesti stům

talentům stříbra. Přísně vzato bych měl žádat i úrok ve výši u mne obvyklé, to jest deseti procent, ale jsem ochoten tento požadavek neuplatňovat. Základní jistina plně postačí.“

„Já nejsem oprávněn k úhradě dluhů zesnulého krále.“

„Nikoli, ale současný král oprávněn je.“

„Král je nezletilý.“

„Proto se také obracím na tebe, milý Potheine. Zaplat’.“

„K ověření správnosti ale budu potřebovat veškeré doklady o pohledávce.“

„Můj sekretář Faberius ti je s největší radostí předloží.“

„Je to všechno, Caesare?“ otázal se Potheinos a povstal.

„Pro tuto chvíli ano.“ Caesar, zosobněná zdvořilost, hosta vyprovodil z místnosti. „Máš už nějaké zprávy o královně?“

„Ani potuchy po ní není, Caesare.“

V hlavním paláci se Potheinos srazil s Theodotem hořícím touhou rozdělit se s ním o novinky. „Dostal jsem zprávu od Achilla!“ vyhrkl.

„Sarápidovi za to buďtež díky! Co hlásí?“

„Že kurýři jsou mrtví a že Kleopatra je dosud ve svém táboře na Kasionu. Achilles si je jistý, že královna nemá o Caesarově přítomnosti v Alexandrii ani ponětí, i když je otázka, co si asi pomyslí o operaci, kterou teď Achilles podnikne. Právě v této chvíli přesunuje náš generál z Pelúsia po moři dvacet tisíc mužů pěchoty a deset tisíc kavaléristů. Etéske větry začaly právě vát, takže by se tu do dvou dnů mohl ukázat.“

Theodotos se jízlivě uchichtl. „Och, co já bych dal za to, abych mohl vidět Caesarovu tvář, až se tady Achilles objeví! Vzkazuje, že použije obou přístavů, ale tábor si hodlá vybudovat u Měsíční brány.“ Nebyl právě nadán rychlým postřehem, a tak si teprve teď s úlekem povšiml Potheinova zasmušilého výrazu. „Ty snad nejsi rád, Potheine?“

„Ale ano, tohle mi starost nedělá!“ utrl se Potheinos. „Jenže jdu právě od Caesara, který královskou pokladnu upomenul o peníze, které Aulétés kdysi odmítl vyplatit tomu římskému bankéři Rabiriovi Postumovi. Ta drzost! Ta opovážlivost! Po tolika letech! Já přece nemůžu po kancléři chtít, aby splácel soukromé dluhy nebožtíka krále!“

„Ochoch!“

„Nu,“ procedil Potheinos skrze zaťaté zuby, „ty peníze Caesarovi vyplatím, ale bude ještě litovat dne, kdy o ně požádal.“

„Problém,“ hlásil Rufrius Caesarovi nazítří, osmého dne od jejich příjezdu do Alexandrie.

„Jakého druhu?“

„Zinkasoval jsi už ten dluh Rabiria Postuma?“

„Ano.“

„Potheinovi agenti chodí mezi lidmi a vykládají, že jsi vyplenil královskou pokladnici, roztavil všechno zlato a zabavil obsah sýpek pro své vojáky.“

Caesar vybuchl smíchy. „Začíná to tu pěkně kypět, Rufrie! Vrátil se kurýr, kterého jsem vyslal do tábora královny Kleopatry – nene, neposlal jsem ho těmi velewychvalovanými kanály napříč deltou, vyrazil tryskem na koni, každých deset mil měl připravené čerstvé zvíře. Žádný z Potheinových posílů ke Kleopatře zatím samozřejmě nedorazil. Předpokládám, že je cestou zabili. Královna mi poslala velice přívětivý dopis s cennými informacemi. Píše, že Achilles se svou armádou balí zavazadla a chystá se do Alexandrie, kde má v úmyslu zřídit tábor u Měsíční brány.“

Rufrius se na něho dychtivě zadíval. „Takže se do toho dáme?“ otázal se.

„Ještě ne, dokud se nepřemístíme do hlavního paláce a nepřevzmemme péči o krále,“ řekl Caesar. „Pokud toho chudáka chlapce mohou využívat jako svého nástroje Potheinos a Theodotos, není důvod, proč bych to nemohl udělat i já. Jen ať si ta klika ještě dva nebo tři dny dál vrší svou vlastní pohřební hranici. Ale moji muži ať jsou perfektně připraveni vyrazit. Jakmile ten okamžik nadejde, budou mít plné ruce práce, a nebudou na ni mít příliš mnoho času.“ Rozpřáhl rozkošnický paže. „Och, to je blaho, mít zase jednou za nepřátele cizince.“

Desátého dne Caesarova pobytu v Alexandrii proklouzla středem Achillesovy připlouvající flotily malá nilská plachetnice a propletla se nepozorovaně mezi neohrabanými přepravními loděmi. Stanula posléze u úvaziště v Královské rejdě, kde už její příjezd bedlivě sledoval strážní oddíl, aby se ujistil, že z lodi kradmo plaváním nevyklouzne nějaký zákeřný útočník. Její posádku tvořili pouze

dva muži – bosí, hlavy oholené dohola, odění v těsné bílé suknice utažené pod prsními bradavkami a zvonovitě se rozšiřující až k lemu v půli lýtek. Oba byli *mete-en-sa*, prostí kněží, kteří neměli dovoleno nosit na těle cokoli zlatého.

„Stůjte, kam se to hrnete?“ houkl na ně desátník stráže.

Kněz na přídi už mezitím vystoupil, se svěřenými pažemi a s dlaněmi sepjatými před slabinami zaujal postoj pokory a poddanosti. „Chtěli bychom mluvit s Caesarem,“ řekl bídou řečtinou.

„A proč?“

„Přivážíme mu dar od Veba.“

„A to je kdo?“

„Sem Ptahův, Neb-notru, *ver-cherp-hemv*, Sekerchabau, Ptahmose, Chamuaset,“ zpěvavě zanotoval kněz.

„Z toho nejsem moudrý, knězi, a už mi začíná docházet trpělivost.“

„Přinášíme Caesarovi dar od Veba, Ptahova velekněze v Memfidě. Tak, jak jsem to říkal, zní jeho plné jméno.“

„Jaký dar?“

„Tenhle,“ řekl kněz a vkročil znovu do lodě s desátníkem v patách.

Na dně člunu ležela svinutá vybledlá, klikatě vzorovaná rákosová rohož, pro oko alexandrijského Makedonce dosti chatrný dárek. Takovýhle prezent, ba o mnoho lepší, by se dal koupit i na tom posledním rhákotiském tržišti. A všelijaká hmyzí havěť s koberečkem patrně jen hýbe.

„Ty chceš Caesara obdarovat tímhle?“

„Ano, vznešený králův služebníku.“

Desátník tasil z pochvy meč a šťouchl jím do rohože, ale jen opatrně a zlehka.

„To bych nečinil,“ řekl kněz.

„Proč ne?“

Kněz zachytil zrakem jeho pohled a upřel na něj pevně oči; v zápětí se cosi stalo s jeho hlavou a krkem, desátník ulekaně uskočil. Namísto egyptského kněze na něho zírala hlava kobry s kápí roztažených krčních žeber.

„Ssssss,“ zasyčel kněz a kmitl rozeklaným jazykem.

Desátník se jediným skokem vymrštil na molo, zbledlý v tváři. Polkl a pak našel konečně řeč. „Ptah Caesara moc rád nemá, vid’?“

„Ptah stvořil Sarápida, stejně jako všechny ostatní bohy, Jova Optima Maxima však považuje za hanbu pro Egypt,“ řekl kněz.

Desátník se křivě usmál; před očima se mu roztančila vidina tučné peněžité odměny přislíbené Potheinem. „Tak ten svůj dárek klidně doneste Caesarovi,“ řekl, „necht’ je po Ptahově vůli. A dávejte dobrý pozor!“

„Dáme, vznešený králův služebníku.“

Oba kněží se sehnuli, zvedli prohýbající se svitek každý za jeden konec a opatrně ho položili na molo. „Kudy máme jít?“ otázal se ten z nich, který už hovořil.

„Touhle cestičkou růžovým sadem, je to první palác nalevo za tímto malým obeliskem.“

Odklusali i s rohoží, jako s pírkem.

A teď, říkal si desátník, nemusím dělat už nic, jen čekat, až se dozvím, že náš nezvaný host zemřel po hadím uštknutí. Pak si půjdu pro odměnu.

Gaius Trebatius Testa, kulaťoučký mlsálek, vstoupil s poněkud nedůvěřivou tváří do Caesarovy pracovny. Od samého počátku občanské války mu bylo jasné, že si v ní zvolí službu u Caesara, navzdory tomu, že jeho oficiálním patronem byl Marcus Tullius Cicero. Proč se ovšem rozhodl plout s ním i do Alexandrie, nevěděl ani on sám, až snad na to, že neustával ve svém nekončícím hledání nových a nových kulinářských zážitků. Alexandrie však, běda, nic takového neuměla nabídnout.

„Caesare,“ ohlásil, „z Memfidy ti přivezli takovou prazvláštní zásilku – nějaký dárek od Ptahova velekněze. *Není to dopis!*“

„To je mi ale hádanka,“ řekl Caesar a vzhlédl od svých papírů. „A jak ta zásilka vypadá? Je pěkná? Neporušená?“

Trebatius se odmítavě ušklíbl. „Pochybuju, že kdy byla pěkná. Ušmudlaná stará rohož. Jako koberec by tedy určitě neobstála.“

„Ať mi ji dají sem, hned jak ji přinesou.“

„O to se budou muset postarat tvoji liktoři, Caesare. Palácovým otrokům stačilo se na ty posly jen podívat, a zbledli víc než Germáni z Kimberského Chersonesu.“

„Dej mi ji zkrátka zanést dovnitř, Trebatie.“

Zámostek přinesli dva mladší liktoři, uložili ho na podlahu a tázavě se na Caesara zahleděli.

„Děkuji vám. Můžete jít.“

Manlius nejistě přešlápl. „Neměli bychom tu zůstat, Caesare? Tenhle – eh – balík sem dopravili dva nejpodivnější chlapi, jaké

jsem kdy viděl. Sotva ho složili na zem, vyrazili pryč odtud, jako kdyby je štvaly samy Fúrie. Fabius a Cornelius ho chtěli otevřít, ale Gaius Trebatius jim to nedovolil.“

„Výborně! A teď se ztraťte! Klid'te se odsud, padejte!“

Když Caesar s rohoží osaměl, s úsměvem ji obešel kolem dokola, pak poklekl a jedním koncem pohlédl dovnitř. „Jak se ti tam dýchá?“ otázal se.

Kdosi se sice zvnitřku ozval, ale rozumět mu nebylo. Pak Caesar zjistil, že rohož je na obou koncích vycpána smotkem dalšího pletiva, tak aby svitek měl po celé délce stejnou tloušťku. Chytré! Vytáhl ucpávky a poté Ptahův dárek velice šetrně rozbalil.

Nebylo divu, že se dokázala schovat do stočené rohože. Byla jako nic. Kam jen se poděla ta pověstná hřmotná mithridatovská kostra? ptal se Caesar v duchu. Přešel ke křeslu, posadil se, aby si ji pořádně prohlédl. Nebyla vysoká ani celých pět římských stop, a váha by mohla s velkým štěstím ukázat tak půldruhého talentu – řekněme osmdesát liber, pokud by ovšem Kleopatra na nohou měla olovené střevíce.

Nepatřilo k jeho návykům mařit drahocenný čas přemítáním, jak by asi mohli vypadat lidé, které zatím nespatriil. Zcela určitě však nečekal takového drobného tvorečka bez jakékoli stopy majestátu! A ona, jak teď sledoval, si dokonce nedělá sebemenší starost o to, jak vyhlíží. Z rohože se vyškřábala jako opička, ani se nerozhlédla kolem, není-li někde nablízku nějaká leštěná kovová plocha, kterou by mohla využít jako zrcadlo. Och, ta se mi líbí, pomyslel si. Připomíná mi mou *mater* – v jejím chování je cosi stejně bryskního, stejně věcného. O jeho matce se ovšem kdysi říkalo, že je to nejkrásnější žena Říma, kdežto Kleopatru by asi sotvakdo prohlásil za krásnou, ať už by ji hodnotil z jakéhokoli hlediska.

Žádná ňadra, která by stála za zmínku, žádné boky, rovná a plochá, ruce jako hůlky přivěšené na robustní ramínka jako na věšák, dlouhý a kostnatý krček a hlava, která mu něčím připomínala Cicerona – na tohle tělíčko až příliš velká.

Obličej měla vysloveně nehezky, neboť z něho trčel nos tak velký a tak zahnutý, že na sebe rázem upoutával všechnu pozornost. Naproti tomu byly ostatní rysy docela pěkné: ústa plná, ale ne zas příliš plná, úhledné lící kosti, oválná tvář a pevná bradička. Zato oči měla vysloveně krásné, veliké, doširoka otevřené, pod černým obočím černé řasy, a duhovky byly stejné barvy jako lví, zlatavě žluté. Kde já už jsem jen takovéhle oči

viděl? U potomků Mithridata Velikého, samozřejmě! Nu, vždyť je to jeho vnučka, ale v žádném jiném směru se Mithridatovcům nepodobá; ti jsou vysocí, hřmotní, s germánskými nosy a plavými vlasy. Ona má vlasy světle hnědé a jemné, z čela rozdělené do pramenů zapletených do cůpků stažených do týla a svázaných tam do pevného malého uzlu – trochu připomínala kůru na melounu. Její pleť je příjemná už na pohled, temně olivová, tak průsvitná, že jí modře prosvítají žíly. Ve vlasech uvázaná bílá stuha diadému, jediné svědectví jejího královského postavení, neboť její prosté řecké odění bylo barvy srnčí hnědi a na sobě neměla ani jediný šperk.

Prohlížela si ho se stejnou důkladností a s viditelným překvapením.

„Copak na mně vidíš?“ otázal se jí vážně.

„Vidím velice pohledného muže, Caesare, i když jsem si představovala, že jsi černovlasý.“

„Jsou Římané světlaví, hnědovlasí i černovlasí – a je i mnoho Římanů, kteří mají rezaté anebo pískové vlasy a jsou celí pihovatí.“

„Proto ta vaše *cognomina* – Albinus, Flavus, Rufus, Niger.“

Och, hlas měla kouzelný! Hluboký a tak melodický, až se zdálo, že spíš zpívá než hovoří. „Ty mluvíš latinsky?“ zeptal se jí, tentokrát byl pro změnu překvapen on.

„Ne. Neměla jsem příležitost se latinu naučit,“ řekla Kleopatra. „Hovořím osmi jazyky, ale všechno jsou to řeči Východu – řecky, starou egyptštinou, hebrejsky, aramejsky, arabsky, médsky a persky.“ Kočičí oči se rozzářily. „Možná že latinsky mě naučíš teď ty, ne? Já se učím velice rychle.“

„Pochybuji, že na to budu mít čas, dítě, ale budeš-li chtít, pošlu ti učitele z Říma. Kolik je ti let?“

„Jedenadvacet. Na trůně už jsem čtyři léta.“

„Což je pětina tvého života. Takže jsi už vlastně veteránka. Posad' se, prosím.“

„Ne, to bych na tebe neviděla, když jsi tak velký,“ řekla a nepřestávala ho pozorovat.

„Ano, stejně jako Galové a Germáni. Zrovna tak jako Sulla bych se i já mohl vydávat za jednoho z nich, pokud by to bylo nutné. Kam se poděla tvoje výška? Tvoji bratři a sestra jsou všichni dost vytáhlí.“

„Částečně jsem malou postavu zdělila. Babička z otcovy strany byla nabatejská princezna, ale nebyla to čistokrevná Arabka.

Její babička byla parthská princezna Rhodogune, což je další pokrevní vazba na krále Mithridata. Říká se, že Parthové jsou malí. Jenže má vlastní matka přisuzovala mou malou postavu chorobě, kterou jsem prodělala ještě jako nemluvně. Takže jsem si vždycky říkala, že mou výšku asi ze mě nozdrami vysáli Hrošice s Krokodýlem, zrovna tak, jako to dělají s řekou.“

Caesarovi zacukaly koutky. „Zrovna tak, jako to dělají s řekou?“

„Ano, za *loktů smrti*. Nil se nezdvihne, když Tavret – Hrošice a Sobek – Krokodýl všechnu jeho vodu vsají do nozder. Dělají to tehdy, když se rozhnívají na faraona,“ řekla s naprostou vážností.

„Ale faraon jsi přece ty sama, proč se na tebe vlastně hnívají? Pokud jsem se dozvěděl, zůstává Nil v *loktech smrti* už po dva roky.“

Její tvář byla v tu chvíli zosobněním nerozhodnosti; Kleopatra se od něho odvrátila, přešla sem a tam a pak náhle stanula přímo před ním a skousla si dolní ret. „Ta záležitost je nesmírně naléhavá,“ řekla, „takže nemá smysl, abych se tě pokoušela svést ženskými lákadly. Doufala jsem, že budeš takový nějaký mužský – jsi ostatně starý –, a že proto budeš nakloněn i nehezke ženské, jako jsem já. Teď ale vidím, že pověsti nelžou, že můžeš bez ohledu na svůj vysoký věk mít kteroukoli ženu.“

Naklonil hlavu k rameni a jeho studené, rezervované oči začínaly jihnout, třebaže je nerozpalovala žádná vášeň. Vstřebával její zjev a myslí se nořil do jejího nitra. Prosadila se už v různých situacích – v záležitosti vraždy Bibulových synů, za povstání v Alexandrii a bezpochyby i za jiných krizí. Ale přesto teď hovořila jako panenská holčička. Panna to samozřejmě ještě je. Její bratr a manžel dosud jejich svazek nenaplnil a ona je bohem na zemi, nemohla si dovolit milovat se se smrtelnými muži. Je obklopována eunuchy, nesmí být sama ve společnosti nekastrovaných mužů. Jak sama řekla, je její situace nesmírně naléhavá, jinak by se neocitla tady, o samotě se mnou, s nekastrovaným smrtelníkem.

„Pokračuj,“ vybídl ji.

„Jako faraon jsem nesplnila svou povinnost.“

„Jakou?“

„Být plodná. Rodit děti. První záplavy poté, co jsem dosedla na trůn, byly v *loktech hojnosti*, neboť mi Nil milostivě poskytl čas, abych svou plodnost dokázala. Teď, po dvou dalších záplavách, jsem dosud bezdětná. V Egyptě zuří hladomor a za pět dnů už Ésetini kněží ve Filách odečtou údaj z elefantinského nilometru.

Doba záplav nadešla, vanou etéské větry. Ale pokud nebudu oplodněna, nespadnou v Etiopii letní deště a Nil se nerozvodní.“

„Letní deště, a ne tající zimní sněhy?“ řekl Caesar. „Znáš prameny Nilu?“ Přiměj ji, ať hovoří dál, dopřej si času, abys mohl vstřebávat to, co říká. „Bez ohledu na můj vysoký věk – no tohle!“

„Knihovníci jako Eratosthenés už dávno vypravovali na cestu zvědy, kteří měli najít prameny Nilu, jenomže vše, co se těmto expedicím podařilo odhalit, byly pouze jeho přítoky a Nil samotný. Co ale tenhle průzkum odhalil, byly letní deště v Etiopii. Je to všechno zapsáno, Caesare.“

„Ano, a já doufám, že mi zbude trocha času přechíst si některé z knih v Múseiu. Pokračuj, faraóne.“

„To je všechno,“ pokrčila Kleopatra rameny. „Potřebuji se spojit s bohem, ale můj bratr mě nechce. Ten chce Theodota pro rozkoš a Arsinoe za ženu.“

„Proč by měl chtít právě ji?“

„Její krev je čistší než moje, je to jeho vlastní sestra. Její matka byla Ptolemaiovna, moje byla Mithridatovna.“

„Nevidím pro tvé dilema žádné řešení, alespoň ne před tímto bezprostředně očekávaným rozvodněním. Cítím s tebou, chuděrko, ale nevím, co bych pro tebe mohl já udělat. Já žádný bůh nejsem.“

Obličej se jí rozzářil. „Ale ty přece *jsi* bůh!“ vykřikla.

Zamžikal. „V Efesu sice stojí moje socha, pod kterou je cosi takového napsáno, ale to je jen – eh – taková lichotka, jak řekl jeden z mých přátel. Je pravda, že jsem potomkem dvou božstev, ale mám v sobě sotva jednu nebo dvě kapky božské krve, ona zdaleka nenaplňuje všechny žíly v mém těle.“

„Ty jsi Bůh ze Západu.“

„Já že jsem bůh ze západu?“

„Ty jsi Osíris, který se vrací z Království mrtvých, aby oplodnil Éset-Háthor Mut a povil s ní syna Hóra.“

„A tomu ty věříš?“

„Já tomu *nevěřím*, Caesare, tak to skutečně je!“

„Takže tomu mám rozumět tak, že se se mnou chceš spojit?“

„Ano, ano! Proč bych jinak byla tady? Buď mým manželem, daruj mi syna. Pak Nil opět vystoupí z břehů.“

Tohle je mi zase situace! Jenomže tentokrát zábavná a zajímavá. Kam až to Caesar dospěl – do končin, kde jeho semeno může docílit, aby se spustily deště, aby se řeky vylily z břehů, aby celá země ožila blahobytem!

„Odmítnout by znamenalo naprostou neotesanost,“ řekl vážným hlasem, „ale neodkládala jsi to řešení až příliš dlouho? Zbývá-li do odečtu na nilometru už jen pět dní, nemohu ti slíbit, že tě stačím oplodnit. A i kdybych to dokázal, uplyne pět nebo šest *nundin*, než se to dozvíš.“

„Amun-Ra se to dozví včas, stejně jako o tom budu včas vědět já, jeho dcera. Já jsem Nil, Caesare! Já jsem žijící zosobnění té řeky. Jsem bohyně na zemi a mým úkolem je jediná věc – zajistit, aby můj lid žil v dostatku, aby Egypt zůstal velikým. Zůstane-li Nil v *loktech smrti* další rok, přidruží se k hladomoru mor a kobyly. Egypt přestane existovat.“

„Budu od tebe oplátkou chtít jistou službu.“

„Oplodni mě – a tvé přání je předem splněno.“

„Teď jsi promluvila přímo jako bankéř! Chci tvou plnou spolupráci ve všem, co musím provést Alexandrii.“

Svrátila čelo, podezřívavě na Caesara pohlédla. „Co musíš provést Alexandrii? To je dost zvláštní formulace, Caesare.“

„Och, ty jsi hlavička!“ prohlásil uznale. „Už se začínám těšit na chytrého synka.“

„Říká se o tobě, že žádného syna nemáš.“

Ano, mám syna, pomyslel si. Krásného malého chlapce kdesi v Galii, kterého mi unesl Litavicus, poté co zavraždil jeho matku. Jenomže nevím, co se s ním stalo, a nikdy se to nedozvím.

„Pravda,“ řekl chladně. „Ale mít pokrevního syna není pro Římana tak důležité. Máme zákonnou možnost syna adoptovat, někoho, kdo je z naší krve – synovce nebo bratrance. Jak v době našeho života, tak prostřednictvím závěti. Jakýkoli syn, kterého spolu můžeme mít, faraóne, ale nebude Říman, protože ty nejsi Římanka. Proto nemůže zdědit ani mé jméno, ani mé pozemské statky.“ Caesar vyhlížel přísně. „Nedoufej v římské syny – naše zákony to neumožňují. Mohu s tebou uzavřít určitou formu manželství, budeš-li si to přát, ale tento sňatek nebude podle římského práva závazný. Mám už římskou manželku.“

„Která nemá žádné děti, třebaže jste svoji už dost dlouho.“

„Málokdy se zdržuji doma.“ Pousmál se, usadil se pohodlněji a povytáhl obočí. „Myslím, že je načase, abych se postaral o staršího z tvých bratrů, milá moje. Večer už budeme ubytovaní ve velkém paláci a pak můžeme začít dělat něco pro to, abys otěhotněla.“ Povstal a došel ke dveřím. „Faberie! Trebatie!“

Jeho sekretář a jeho osobní legát vešli a zůstali stát s otevřenými ústy.

„Tohle je královna Kleopatra. Ted', když už dorazila, můžeme začít. Sežeňte okamžitě Rufria a začněte balit.“

A byl pryč, se štábem v patách. Kleopatra zůstala v místnosti stát o samotě. Zamilovala se okamžitě, neboť takovou už měla povahu; zatímco přišla rozhodnutá provdat se i za starého muže, třeba i ošklivějšího, než je ona sama, našla namísto toho někoho, kdo skutečně jako bůh vyhlíží, a naplnilo ji to nesmírnou radostí, něhou, skutečnou láskou. Tacha rozhodla do vody v Háthorině kašně okvětní plátky lotosu a předpověděla jí, že v jejím cyklu dnešní nebo zítřejší noc budou plodné a že počne, pohlédne-li na Caesara a shledá ho hodna lásky. Nu, pohlédla na něho a našla v něm svůj sen, Boha ze Západu. Tak vysokého a tak nádherného jako Osiris; i vrásky vryté do jeho tváře mu slušely, neboť hovořily o tom, že mnoho trpěl, tak jako trpěl i Osiris.

Rty se jí zachvěly, oči se jí náhle zamžily slzami. Milovala, ale Caesar nemiloval, a nedoufala, že by někdy milovat začal. Nikoli proto, že by jí chybělo kouzlo krásy; spíš pro to, co je oddělovalo –zející propast věku, zkušeností a rozdílných kultur.

Za soumraku už byli ve velkém paláci, rozměrné stavbě větvící se na bezpočet síní a chodeb, přidružených galerií a salonků, s nádvořími a jezírky tak velkými, že se v nich dalo i plavat. Celé odpoledne to ve městě a v Královském okrsku bzučelo jako v úle. Pět set Caesarových legionářů obklíčilo královskou gardu a poslalo ji s Caesarovým pozdravem do Achillesova rostoucího tábora západně od Měsíční brány. Když byli hotovi s touto záležitostí, dali se do zesilování hradby Královského okrsku o bojové ochozy, náležité předprsně a spoustu strážních věží.

Současně probíhaly i další akce. Rufrius vyklidil tábor v Rhákotidě, vyhnal z vil po obou stranách Královské třídy všechny jejich obyvatele a namísto nich je zaplnil vojskem. Zatímco tihle zazobanci, kteří se naráz proměnili v bezdomovce, pobíhali po městě, naříkali, bědovali a hrozili Římanům pomstou, stovky vojáků vtrhly do velkých chrámů, do gymnasia a do budovy soudu a zbytek legionářů z Rhákotidy se vydal k Sarápeu. Před očima zděšených Alexandrijců začali okamžitě vytrhávat ze všech stropů trámy, které odvlékali na Královskou třídu. Když byli hotovi, pustili se do staveb v docích – nábřeží, mol, emporia – a odnášeli z nich každý kousek použitelného dřeva a všechno trámoví.

Navečer ležela většina veřejných budov v Alexandrii v troskách, vše, co bylo ze dřeva, bylo sneseno na Královskou třídu.

„To je nehoráznost! *Nehoráznost!*“ rozkřikl se Potheinos, když připochovala centurie vojáků a s ní nevídaný host se svým štábem a s bojovně naladěnou královnou Kleopatrou.

„Ty?“ zaječela Arsinoe. „Co ty tady děláš? Královna jsem já, Ptolemaios se už s tebou rozvedl!“

Kleopatra došla až k ní, vší silou ji kopla do holeně a hned nato zaryla nehty do Arsinoiny tváře. „Já jsem tu královna! Drž pus, jinak tě dám zabít!“

„Ty děvko! Svině! Ty krokodýle! Ty šakale! Hrošice! Pavoučice! Štírko! Kryso! Ty hade jeden!“ vrískal malý Ptolemaios Filadelfos. „Ty opice! Opice, opice, opice!“

„A ty tu svou zavři taky, ty špindíro!“ řekla Kleopatra rázně a zpolíčkovala ho, až se dal do breku.

Uchvácen touto rodinnou scénkou Caesar stál s pažemi zkříženými na prsou a poslouchal. Královně-faraonovi je sice už jedenadvacet, ale jen co se sešla se svým nejmladším bratříčkem a se svou sestrou, vrátila se okamžitě do atmosféry dětského pokoje. Zajímavé bylo, že ani Filadelfos, ani Arsinoe se neodvážili fyzicky bránit: starší sestra je dokázala zastrašit. Pak ho nepěkná pranice unavila a zručně od sebe oddělil všechny tři její účastníky.

„Ty, paní, zůstaneš u svého vychovatele,“ nařídil Arsinoe. „Je nejvyšší čas, aby šli mladí princové a princezny spát. To platí i pro tebe, Filadelfe.“

Potheinos dosud zuřil, ale Ganymédés postrkoval Arsinoe s bezvýraznou tváří pryč. Ten je daleko nebezpečnější než celý nejvyšší komoří, říkal si Caesar. A Arsinoe je do něho zamilovaná, aťsi je to eunuch.

„Kde je král Ptolemaios?“ otázal se. „A Theodotos?“

Král Ptolemaios s Theodotem už byli na agoře, které se zatím Caesarovi vojáci ani netkli. Laškovali spolu předtím v králových soukromých komnatách, když přiběhl otrok se zprávou, že Caesar obsazuje Královský okrsek a že s ním tu je i královna Kleopatra. Theodotos nemeškal, dal okamžitě chlapce obléci pro oficiální vystoupení, převlékl se i sám; nato Ptolemaios, na hlavě nachovou

čapku ovázanou bílým diadémem, spolu s Theodotem sestoupil do podzemní chodby vybudované Ptolemaiem Aulétem pro případy, kdy do paláce vtrhl dav a bylo třeba prchnout. Podcházela hradby a ústila na pokraji akronského amfiteátru, odkud se nabízely dvě možnosti úniku: buď směrem k dokům, anebo dovnitř do města. Malý král s Theodotem si vybrali cestu do města, na největší prostranství.

Shromaždiště mohlo pojmout až sto tisíc lidí a plnilo se už od časného odpoledne, kdy Caesarovi vojáci začali plenit trámy, kde jen na jaký padli. Kdykoli nastaly zmatky, nahrnuli se Alexandrijci instinktivně právě na agoru, takže když sem dvojice z paláce dorazila, bylo už prostranství lidmi přímo napěchované. Theodotos krále nicméně zavedl do koutku, aby tam zatím čekal; potřeboval mu vpravit do hlavy, co má říkat. Když se zešeřilo a davy zaplavily také přílehlou křižovátku a obsadily i střechy arkád obklopujících agoru, Theodotos dovedl krále Ptolemaia k soše knihovníka Kallimacha a pomohl mu vylézt nahoru na její podstavec.

„Alexandrijci, byli jsme napadeni!“ zaječel král, tvář zrudlou světlem tisíců pochodní. „Okupovali nás Římané, celý Královský okrsek je už v Caesarových rukou! Ale nejen to!“ Odmlčel se, aby se upamatoval, zda říká všechno, co mu Theodotos uložil. „Ano, nejenom to! Má sestra Kleopatra, ta zrádkyně, se vrátila a spojila se s Římany! To ona sem přivedla Caesara! Vašimi zásobami jídla si teď cpou břicha Římané, zrovna tak jako v tuhle chvíli cpe Caesar čuráka do její píči! Vykradli pokladnici a povraždili všechny v paláci! Zahubili všechny lidi, kteří bydleli na Královské třídě! Část vaší pšenice dokonce naschvál vysypali do Velkého přístavu a římsí žoldáci ničí vaše veřejné budovy! Alexandrie je pustošena, její chrámy jsou znesvěcovány, ženy a děti znásilňovány!“

V temnu noci zaplály chlapcovy zraky odrazem narůstající zuřivosti davu; lidé se sem rozlíceni už vydávali a slova malého krále je teď vybičovala k jednání. Toto byla ta skutečná Alexandrie, jediné místo na celém světě, kde si davy byly plně vědomy moci, jakou zástupy mají, a chápaly se této moci spíše jako politického nástroje než z čirého ničivého vzteku. Dav už přece svrhl nejednoho Ptolemaiovce; nezastaví se teď před bůhvíjakým Římanem – svrhne i jeho a oba, jeho i tu děvku, rozsápe na kousíčky.

„Já, jenž jsem vaším králem, jsem byl připraven o trůn římským sketou a zrádnou děvkou jménem Kleopatra.“

Zástupy se pohnuly, strhly mladého krále Ptolemaia do svého středu a usadily ho na čísi široká ramena, kde čněl ve svém purpurovém odění všem na očích a slonovinovým žezlem pobízel svého lidského oře.

Dorazili tak až k bráně do Královského okrsku, kde jim další cestu zastoupil Caesar, oblečený v nachem lemované toze, na hlavě věnec z dubového listí, slonovinový odznak svého imperia na pravém předloktí a s dvanácti liktory po každé straně. Vedle něho stála i královna Kleopatra, stále ještě oděná v prostém hávu barvy srnčí hnědi.

Dav nebyl zvyklý čelit protivníku tváří v tvář a zastavil se.

„Co tu děláte?“ otázal se Caesar.

„Přišli jsme tě zabít a vyhnat z těchto míst!“ zajčel Ptolemaios.

„Ale, králi Ptolemaie, vzpamatuj se, obojí se to přece udělat nedá,“ namítl věčným tónem Caesar. „Provést by se dalo jen jedno z toho – buď nás vyhnat, *anebo* nás zabít. Ale já tě ujišťuji, že ani jedno, ani druhé není zapotřebí.“ Vysledoval vůdce davu v jeho prvních řadách a oslovil teď přímo je. „Pokud vám někdo napovídal, že moji vojáci obsadili vaše sýpky, rádím vám, abyste se tam šli podívat a ověřili si, že tam není ani jediný římský legionář a že jsou plné po okraj. Určovat cenu obilí a ostatních potravin v Alexandrii není moje věc, to bylo na vašem králi, jelikož královna zde až dosud přítomna nebyla. Pokud tedy za ně musíte platit příliš mnoho, vyčítejte to králi Ptolemaiovi, nikoli Caesarovi. Caesar si do Alexandrie přivezl své vlastní zásoby, vašich se ani netkl,“ lhal bezostyšně. Jednou rukou postrčil kupředu Kleopatru, druhou napřáhl směrem k malému králi. „Pojď, slez z toho svého komoně, Veličenstvo, a postav se sem, kde by měl vládce stát – tváří v tvář svým poddaným, ne uprostřed nich, vydaný jim na milost a nemilost. Slyšel jsem, že občané Alexandrie dokážou krále rozsápat na kousíčky, a za jejich bídu můžeš ty, ne Řím. Pojď sem ke mně přece!“

Zmítající se lidské proudy, obvyklé v takovém hemžení, odtrhly Ptolemaia od Theodota, jehož tak malý král ztratil z doslechu. Seděl dál na ramenou obřího nosiče, vraštil čelo nad světlounkým obočím a v očích mu rostl nelíčený strach. Nebyl z nejbystřejších, ale přesto byl dost chytrý na to, aby pochopil, že se Caesarovi daří stavět ho do špatného světla; že Caesarův jasný, zvonivý hlas, jehož řečtina měla nyní jasně makedonský přízvuk, začíná obracet čelo davu proti němu.

„Postav mě na zem!“ nařídil král.

Když stál opět na nohou, vydal se směrem k Caesarovi a obrátil se čelem ke svým rozezleným poddaným.

„Takhle je to určitě lepší,“ řekl žoviálně Caesar. „Vizte svého krále a královnu!“ zaburácel. „Mám v rukou testament vašeho zesnulého krále a jsem tu, abych splnil jeho vůli – aby Egyptu a Alexandrii vládli společně jeho nejstarší žijící dcera Kleopatra Sedmá a jeho nejstarší syn Ptolemaios Třináctý! Jeho odkaz je jednoznačný a nezpochybnitelný! Kleopatra a Ptolemaios Euergetés jsou jeho zákonnými nástupci a musí vládnout společně jako manželé!“

„Zabte ji!“ vriskl Theodotos. „Královnou je Arsinoe.“

I toto Caesar vzápětí obrátil ve svůj prospěch. „Princezna Arsinoe už má jiné povinnosti!“ zahlaholil. „Jako diktátor Říma jsem zplnomocněn vrátit Egyptu Kypr a tímto tak činím!“ Jeho hlas překypoval lítostí. „Vím, jak bylo pro Alexandrii těžké, když Marcus Cato Kypr anektoval – přišli jste o zdroj dobrého cedrového dřeva, o měděné doly, o značnou část levných potravin. Senát, který o tomto připojení rozhodl, už neexistuje. *Můj* senát s takovouto nespravedlností nesouhlasí! Princezna Arsinoe a princ Ptolemaios Filadelfos povládnou na Kypru jako satrapové. Kleopatře a Ptolemaiovi Euergetovi bude náležet vláda v Alexandrii, Arsinoe a Ptolemaios Filadelfos získají vládu nad Kyprem!“

Caesar si už dav získal, ale přesto ještě neskončil.

„Musím ještě dodat, lidé alexandrijští, že to, že se vám Kypr zase navrátil, je zásluhou královny Kleopatry! Proč myslíte, že byla nepřítomna v Alexandrii? Protože se vydala za mnou, aby se mnou projednala navrácení Kypru! A učinila tak se zdarem.“ Usmál se a pokročil kupředu. „Nestálo by za to provolat královně slávu?“

Caesarova slova byla rychle předávána od úst k ústům napříč řadami odpředu dozadu; jako všichni dobří řečníci si Caesar dával záležet – kdykoli oslovoval zástupy –, aby jeho sdělení byla krátká a jednoduchá. A tak se uspokojené davy rozkřičely ohlušujícím jásotem.

„Nu dobrá, Caesare, ale nemůžeš popřít, že tvoji vojáci teď ničí naše chrámy a veřejné budovy!“ křikl ještě jeden z vůdců shromážděných Alexandrijců.

„Ano, to je velice vážná záležitost,“ prohlásil Caesar a doširoka rozpráhl paže. „Ovšem Římané se musí bránit, a veliká armáda

před Měsíční bránou pod velením generála Achillase mi vyhlásila válku. Připravuji se na jejich útok. Chcete-li, aby bourání skončilo, navrhuji vám, abyste se odebrali za generálem Achillasem a řekli mu, ať svou armádu rozpustí.“

Dav udělal čelem vzad jako vojáci při pořadovém výcviku; v následující chvíli byl pryč, patrně na cestě za Achillasem.

Opuštěný a chvějící se Theodotos pohlížel na chlapeckého krále se slzami v očích, pak se provinile chopil jeho ruky a políbil ji.

„To bylo opravdu chytré, Caesare,“ ozval se ze tmy Potheinův jizlivý hlas.

Caesar kývl na své liktory, otočil se a vydal na cestu do paláce. „Už jsem ti jednou řekl, Potheine, že *chytrý* já jsem. Mohu ti jen doporučit, abys už přestal s tím svým podvracením mezi Alexandrijci a vrátil se k řízení chodu Královského okrsku a ke správě královské pokladny. Pokud tě přistihnu, že šíříš nějaké falešné pomluvy o mně a o tvé královně, dám tě popravit po římsku – zbičováním a stětím. Pokud bys tak učinil *dvakrát* po sobě, bude to smrt otroka – ukřižování. *Třikrát* bude znamenat ukřižování bez úlevy zpřerážených nohou.“

Ve vestibulu paláce propustil liktory, napřáhl ruku a položil ji na rameno králi Ptolemaiovi. „Už žádné takové výlety na agoru, mládenče. Teď se odeber do svých komnat. Tajný tunel jsem dal, mimochodem, na obou koncích zatarasit“ Upřel přes rozcuchané Ptolemaiovy kudrny mrazivý pohled na Theodota. „Theodote, pro tebe platí zákaz jakýchkoli styků s králem. Ráno odsud zmiz! A dej si dobrý pozor! Pokusíš-li se vetřít ke králi, čeká tě stejný osud, jaký jsem uvedl Potheinovi.“ Lehce Ptolemaia postrčil a ten se s pláčem rozběhl do svých pokojů. Caesarova ruka teď zabloudila ke Kleopatřině.

„Je čas jít na kutě, má milá. Dobrou noc vespolek.“

Lehce se usmála a sklopila řasy. Trebatius se ohromeně zadíval na Faberia. Caesar a královna? Vždyť to vůbec není jeho typ!

Dík svým bohatým zkušenostem se ženami neshledal Caesar přílišnou obtíž v onom prazvláštním úkolu: vykonat rituální spojení dvou božstev v zájmu jednoho státu, přičemž dívčina a bohyně v jedné osobě byla navíc i panna. Úhrnem to nebyly právě okolnosti, které by vzněcovaly vášeň a zapůsobily na hluboké city. Jako

orientálku Kleopatru potěšilo, že Caesar má po celém těle vytrhané všechny chloupky. Avšak zatímco ona to spojovala s jeho božskou podstatou, skutečným důvodem byla v podstatě prevence proti vším – Caesar byl fanatikem čistoty. V tom se mu rovnala, i ona byla zbavena chloupků a měla svou přirozenou sladkou vůni.

Och, ale přílišnou rozkoš věru nedokázal nabídnout ten holý, hubeňoučký pahrbeček, nezkušeností a nervozitou navíc zbavený vší vláhy! Hrud' měla téměř chlapecky plochou, bál se kromě toho, že při silnějším stisku by jí mohl polámat ruce i nohy. Po pravdě řečeno byl celý ten výkon poněkud deprimující záležitostí. Caesar nebyl žádný pedofil a musel soustředit celou svou obrovskou vůli, aby v sobě potlačil vědomí onoho nezralého polodětského těla a mohl celou věc se zdarem dokončit a několikrát opakovat. Má-li Kleopatru počít, pak jedenkrát by zcela určitě bylo málo.

Učila se nicméně rychle a začala nakonec v tom, co s ní činil, nacházet značné potěšení, soudě alespoň podle šťáv, které ronila stále větší měrou. Vida tu kluzkou holčičku.

„Já tě mám ráda,“ byla poslední slova, která vydechla, ještě než upadla do hlubokého spánku, stulená vedle něho, jednu hubenou ruku položenou křížem přes jeho hrud', druhou na jeho stehnech. I Caesar se někdy potřebuje vyspat, pomyslel si a zavřel oči.

Do rána byla většina prací na Královské třídě a na hradbách Královského okrsku hotova. V sedle najatého koně – Paznehtíka si s sebou nepřivezl, což byla chyba – se Caesar vydal zkontrolovat, jak byly splněny jeho rozkazy, a dát příkaz legátovi v jezdeckém táboře, aby přeťal cestu k lodnímu průlivu a odřízl tak Alexandrii od přístupu k Nilu.

V podstatě šlo o variaci na jeho strategii u Alesie, kde se spolu se svými 60 000 muži uzavřel do prstence s mohutně opevněnou vnitřní i vnější stěnou a izoloval tak 80 000 Galů v táboře nahoře na alesijském vrchu od 250 000 Galů rozložených po okolních kopcích. Tentokrát to však nebyl prstenec, ale spíše jakási činka; její madlo tvořila Královská třída, závaží na jednom konci představoval jezdecký tábor, kouli na protilehlé straně Královský okrsek. Stovky trámů vyplněných z celého města byly mezi jednotlivými budovami navršeny do vodorovných hranic, takže je propojily v souvislou hradbu, na plochých střechách pak vytvořily předprsně, za něž Caesar umístil svou lehkou artilerii; velké balisty

potřeboval mít na vršku dvacetistopé hradby na východní straně tábora jízdy. Panův vrch si zvolil za velitelskou pozorovatelnu, u jeho paty už stál val z balvanů získaných z gymnasia, mohutné kamenné zatarasy uzavíraly na obou stranách Kanobskou třídu v místě jejího křížení s Královskou třídou. Mohl tak přesunovat svých 3 200 veteránů klusem z jednoho konce Královské třídy na druhý, navíc bez hrozby překážky v podobě ibisů; mazaní ptáci nějak vycítili, co se tu chystá, a okamžitě se z dosahu Římanů ztratili. Výborně, ušklíbl se v duchu Caesar. Jen ať si Alexandrijci zkusí válčit, aniž přitom pobijí nějakého toho posvátného ptáka! Kdyby to byli Římané, zašli by do chrámu Jova Optima Maxima a spíchli by tam nějakou tu smlouvičku, podle níž by byli dočasně vyviněni – poté, co by slíbili nějakou dodatečně přinesenou oběť. Pochybují ovšem, že Sarápis uvažuje stejným způsobem jako římský Jupiter Optimus Maximus.

Na východ od této Caesarovy činky ležely okrsky Delta a Epsilon, obydlené vesměs Židy a Metoiky; směrem na západ se rozkládala převážná část Alexandrie, řecká a makedonská, zdaleka nejnebezpečnější oblast. Z temene Panova vrchu měl možnost pozorovat Achillase – bohové, ten je ale pomalý! –, jak zápolí s vojsky a pokouší se je uvést do pohotovosti, mohl i sledovat ruch v přístavech Eunostos a Kibotos, kde vytahovali z přístřešků válečné lodi a s mocným šplouchnutím je spouštěli na vodu, aby nahradily ty, které se vrátily od Pelúsia a musely být vytaženy na břeh, aby proschly. Za den nebo spíše za dva – jejich admirál je stejně pomalý jako Achillas – by mohly vyrazit s odpočatými veslaři, podplout pod klenutými oblouky Heptastadionu a potopit všech pětatřicet Caesarových dopravních plavidel.

Vyslal proto ihned dva tisíce svých mužů rozbourat všechny domy vzadu za západním průčelím Královské třídy, takže na jejich místě vznikla stovku stop široká přehrada trosek prošpikovaných navíc nástrahami v podobě pečlivě nakrytých jam s naostřenými kůly zapuštěnými do jejich dna, řetězů vynořujících se jakoby odnikud a stahujících se smyčkou kolem krku, ale také střepů z alexandrijského skla. Zbývajících dvanáct set mužů nastoupilo v sevřených řadách proti obchodním dokům Velkého přístavu, naskákalo do všech kotvících plavidel, naložilo je troskami sloupů z budovy soudu, z gymnasia a z ochozů kolem agory a pak je začalo potápět přímo pod oblouky mostu. Během dvou hodin už nemohla pod Heptastadionem proplout z jednoho přístavu do druhého ani jediná loď, od pinasy až po quinquerému. Pokud budou

chtít Alexandrijci zaútočit na jeho veslice, nezbude jim než pustit se obtížnější cestou – plout nejdřív podél mělčin a útesů Eunostu, obeplout překážející ostrov Faros a pak se teprve plavit skrze průlivy Velkého přístavu. Pospěš si s mými dvěma legiemi, Calvine! Potřebuji svou vlastní flotilu!

Jakmile byla plavba pod mostními oblouky znemožněna, vyšplhali vojáci na Heptastadion a poničili akvadukt přivádějící vodu na ostrov Faros, a navíc se zmocnili přední řady metacích strojů na Kibotu. Střetli se tu s odporem, dosti prudkým, bylo však zřejmé, že kromě chladné hlavy chybí Alexandrijcům také nějaký ten generál; vrhali se do střetu, tak jako to za starých časů dělávali belgičtí Galové, ještě než přišli na to, že cenu má i přežít – už jen proto, aby mohli bojovat i zítřejšího dne. Nebyli to žádní nepřekonatelní protivníci pro Caesarovy legionáře, veterány devítileté války ve Vlasaté Galii, blažené, že mohou dát co proto nepřítelům tak ohavným, jako jsou tihle Alexandrijci. Moc pěkné ballisty a katapulty jsme jim na Kibotu vyfoukli! Caesar bude mít radost. Legionáři převezli válečné stroje zpátky do doků a poté ještě zapálili lodě uvázané u mol a přístavních hrází. A aby toho nebylo dost, odpálili z ukořistěných ballist pár ohňových střel na válečné lodi v Eunostu a na loďařské kůlny. Och, to byl zase jednou den!

Caesarův den měl docela jinou náplň. Vyslal posly do okrsků Delta a Epsilon a pozval si k jednání tři židovské starší a tři metoické vůdce. Přijal je v audienční síni, kam dal rozestavit pohodlná křesla, na stolky na jeho rozkaz připravili lahodné pohoštění, trůn nachystal pro královnu.

„Musíš vypadat královsky,“ přikazoval jí. „Ne aby sis hrála na šedivou myšku – a seber Arsinoe její šperky, pokud nenajdeš žádné svoje. Pokus se vyhlížet každým coulem jako královna, Kleopatro – tohle bude nesmírně důležitá schůzka.“

Když vstoupila, měl co dělat, aby nezapalpal po dechu. Před ní kráčela skupinka egyptských kněží cinkajících kadidelnicemi a tiše prozpěvujících lkavý monotónní nápěv v jazyce, do jehož slov se zanic nedokázal zaposlouchat. Vesměs to byli *mete-en-sa*, prostí kněží, kromě muže v jejich čele, jenž byl ozdoben zlatým hrudním štítkem posázeným drahokamy, přes nějž mu splýval bezpočet

zlatých náhrdelníků s amulety; v ruce třímal dlouhou zlatou berlu zdobenou smaltováním, jíž teď zabušil o zem, až to zadunělo.

„Všichni se pokloní Kleopatře, dceři Amuna-Ra, Vtělené Ésetě, vládkyni Horního i Dolního Egypta, paní Rákosu i Včel!“ provolal velekněz dobrou řečtinou.

Byla oblečena jako faraón, v bělostném pláténku s vetkanými proužky a se splývavým pláštěm s krátkými rukávy, z látky tak jemné, že byla až průsvitná, celým pošíťm jiskřícími skleněnými korálky. Na hlavě měla podivuhodný výtvar, který si Caesar už dříve prohlížel na nástěnných malbách, avšak teprve teď, když ho uviděl v trojrozměrné podobě, pochopil jeho podstatu. Kuželová rudě smaltovaná vnější obroučka vybíhala vzadu do vysoké špice, zatímco vpředu z ní čněly zlaté hlavy kobry a supa zdobené smaltem a drahokamy. Z jejího vnitřku vyrůstala mnohem vyšší kónická koruna z bílého smaltu s jakoby uťatým vrcholem vroubeným zlatým třepením. Na krku měla deset palců vysoký zlatý límec posázený drahokamy a zdobený smaltem; pas ji obepínal šestipalcový opasek ze zlata, rovněž ozdobený smaltováním; na obou pažích jí zvonily nádherné zlaté náramky ve tvaru hadů a leopardů; na prstech tucty blýskavých prstenů; pod bradou jí za zlaté řetízky ovinuté kolem uší visela napodobenina plnovousu ze zlata a smaltu; obuta byla v sandálech na velice vysoké korkové podrážce, pozlacených a posetých drahokamy.

Obličej měla nalíčený s neobyčejnou péčí, rty leskle karmínové, tváře lehce narůžovělé; oči se shodovaly s podobou oka zdobícího její trůn: obě byly obkrouženy stíny z tmavého stibia, které se tenkou linkou táhly až k uším a končily malými trojúhelníčky vyplněnými měděnkovou zelení, stejnou, jakou byla zdůrazněna horní víčka až po načerněná obočí; od jejich konců se vinula spirálovitá černá čára na tváře. Masky dodávala tváři až zlověstný výraz. Budila téměř pochybnost, zda se pod ní vůbec skrývá lidský tvor.

I obě její makedonské společnice, Charmion a Eiras, byly dnes oděny po egyptsku. Jelikož byly Kleopatřiny podrážky příliš vysoké, dovedly ji dívky nahoru po stupních až na faraonský trůn, kde usedla, převzala od nich krátkou zlatou, smaltem vykládanou berlu a žezlo a zkřížila tyto symboly své božskosti na prsou.

Caesar sledoval, že nikdo z návštěvníků nepadl na kolena; jak se zdálo, považovali za přiměřenou jen hlubokou poklonu.

„Jsme zde, abychom předsedali,“ řekla zvučným hlasem. „Jsme faraón, hledíte na naše zjevené božství. Gaie Julie Caesare, syne

Amuna-Ra, znovu vzkříšený a vtělený Osírde, pontifiku maxime, imperátore, diktátore senátu a lidu římského, přednes svou věc.“

A tohle je teprve celá ona, zaradoval se v duchu, zatímco odříkávala zaklínadla, to je ten pravý tón! Alexandrie a makedonské záležitosti jsou jí na hony vzdálené. Je to Egyptanka až do morku kostí – jakmile si na sebe navěsí tuhle neuvěřitelnou parádu, rázem z ní moc přímo vyzařuje!

„Jsem unesen tvým majestátem, Dcero Ammóna Ré,“ pravil a začal pokynutím ruky představovat účastníky schůzky, tak jak se po složené pokloně napřimovali. „Dovol, abych ti představil Simeóna, Abraháma a Jehóšuu, židovské starší, a Kibyru, Formiona a Daria z obce Metoiků.“

„Buďte mi vítáni a usedněte,“ zněla faraonova odpověď.

Od té chvíle Caesar zcela zapomněl, že na trůně kdosi sedí. Rozhodl se přiblížit svému tématu oklikou a ukázal na připravený stůl s pokrmy. „Vím, že maso musí být náboženským způsobem ošetřeno a víno musí být náležitě judejské,“ řekl Simeónovi, nejpřednějšímu z židovských starších. „To vše bylo úzkostlivě dodrženo, tak jak to přikazují vaše zákony, takže neváhejte a berte si. Podobně,“ sděloval Dariovi, *ethnarchovi* Metoiků, „bylo pro vás pečlivě připraveno i všechno jídlo a víno na druhém stole.“

„Považujeme si tvé pozornosti, Caesare,“ odpověděl Simeón, „ale ani tak štedrá pohostinnost nemění nic na skutečnosti, že nás tvůj opevněný koridor odřízl od ostatního města – od našeho zdroje potravin, zdroje našeho živobytí, od toho, co potřebujeme pro naše živnosti. Sledovali jsme, jak jsi dal zbořit domy za západním průčelím Královské třídy, musíme tedy předpokládat, že hodláš bourat také naše domy na východní straně od ní.“

„Neměj obavy, Simeóne,“ řekl Caesar hebrejsky, „a vyslechni mě nejprve.“

V Kleopatřiných očích se objevil údiv, Simeón sebou trhl.

„Ty hovoříš hebrejsky?“ otázal se.

„Trochu. Vyrůstal jsem v římské čtvrti, kde se mluví mnoha jazyky, v Subuře, kde moje matka vlastnila činžovní *insulu*. Mívali jsme mezi nájemníky vždycky celou řadu židovských rodin a já jsem jako malý chlapec chodil po celém domě. Takže jsem mnohé pochytil. Jedním z obyvatelů naší *insuly* byl Šimon, zlatník a starší. Znáám proto dobře povahu vašeho boha, vaše zvyky, tradice, vaše jídla, písně a dějiny vašeho národa.“ Obrátil se ke Kibyrovi. „Trochu mluvím i pisidsky,“ řekl mu tímto jazykem. „Žel, persky

neumím, Darie,“ pokračoval řecky, „takže v našem společném zájmu pokračujme v jednání řeckým jazykem.“

Během čtvrt hodiny pak bez obalu popsal situaci: válka v Alexandrii je prostě nevyhnutelná.

„Nicméně,“ řekl pak, „pro své vlastní bezpečí bych byl radši, kdybych ji mohl svést jen na jedné straně mého koridoru – na západ od něho. Nepodnikněte nic proti mně a já se vám zaručím, že se boje nerozšíří východně od Královské třídy a že budete i nadále mít co jíst. Pokud jde o suroviny, které potřebujete pro své živnosti a řemesla, a o mzdy těch z vás, kteří pracují na západní straně, není v mých možnostech vám nějak pomoci. Ale lze uvažovat o náhradě za všechny újmy, které snad utrpíte, než porazím Achillase a podrobím si Alexandrijce. Neklad'te v tomto směru Caesarovi překážky a Caesar se stane vaším dlužníkem. A Caesar své dluhy splácí.“

Povstal ze svého slonovinového kurulského křesla a pokročil k trůnu. „Domnívám se, velký faraóne, že je plně v tvé moci splatit všem, kdo ti pomohou zachovat si svůj trůn.“

„Ano, je to v mé moci.“

„Jsi tedy ochotna nahradit Židům a Metoikům finanční ztráty, které utrpí?“

„Ano, pokud se nedopustí ničeho, co by směřovalo proti tobě, Caesare.“

Simeón povstal, hluboce se uklonil. „Veliká královno,“ řekl, „je tu ještě jedna věc, o kterou bych tě chtěl naším jménem a jménem Metoiků požádat oplátkou za naši spolupráci.“

„Přednes ji, Simeóne.“

„Poskytni nám alexandrijské občanství.“

Následovala dlouhá odmlka. Kleopatra seděla ukryta pod svou exotickou maskou, oči zastřené zelenými víčky, berlička a žezlo zkřížené na jejích prsou se lehce zvedaly a klesaly v rytmu jejího dechu. Posléze se blyštivé rudé rty rozevřely. „Souhlasím, Simeóne, Darie. Alexandrijské občanství obdrží všichni Židé a Metoikové, kteří v Alexandrii žijí déle než tři roky. K tomu finanční náhrada za to, čím na válku doplatíte, a odměna za každého židovského a metoického muže, který bude aktivně bojovat na Caesarově straně.“

Simeón s ulehčením vydechl; pět ostatních zíralo nevěřicně jeden na druhého. To, co jim bylo po celé generace odpíráno, jim padá do klína!

„A já,“ prohlásil Caesar, „k tomu přidám římské občanství.“

„Cena je víc než spravedlivá, přijímáme.“ Simeón se rozzářil. „Navíc, abychom osvědčili svou loajalitu, převezmeme obranu pobřeží mezi mysem Lochias a hippodromem. Nehodí se sice pro nějaké masové vylodění, ale Achilles by mohl dopravit na pobřeží značné množství svých mužů v malých člunech. Dál za hippodromem,“ vysvětloval pro Caesarovu potřebu, „už začínají bažiny delty, z vůle Boží neprostupné. Bůh bude naším nejlepším spojencem.“

„Pak se dejme do jídla!“ zahlaholil Caesar.

Kleopatra povstala. „Faraóna k tomu už potřebovat nebudete,“ řekla. „Charmion, Eiras, vaše rámě.“

„Och, pomozte mi tohle všechno sundat,“ ulevila si Kleopatra a odkopla sandálky v okamžiku, kdy vstoupila do svých komnat. Pohodila na stolec absurdní nápodobu plnovousu, objemný a těžký zlatý obojek z krku, po zemi se rozkutálela sprška prstenů a náramků, které klečící ustrašené služky, volající jedna druhou za svědka, že nic ze šperků nezmizelo, začaly okamžitě sbírat. Musela se posadit, aby jí Charmion a Eiras mohly společnými silami sejmut mohutnou dvoudílnou korunu; smalt byl nanesen na dřevěnou kostru, nikoli na kov, a přizpůsobena byla přesně Kleopatřině hlavě, aby nepadala, a byla notně těžká.

A teprve pak spatřila půvabnou Egyptanku v rouchu chrámové hudebnice, vykřikla radostí a vrhla se jí do náruče.

„Tachao! Tachao! Maminko moje, maminečko!“

Charmion a Eiras se mračily a pohoršeně pomlaskávaly, protože si mačkala a muchlala svou korálkovou pláštěnku, ale Kleopatra v bouřlivém přívalu lásky Tachau dál svírala a zasypávala polibky.

Kleopatřina vlastní matka byla velice laskavá a hodná, ale na lásku jí pro samé povinnosti nevybýval čas; to jí Kleopatra dokázala odpouštět, neboť byla sama obětí onoho nevlídného ovzduší v alexandrijském paláci. Matka se jmenovala Kleopatra Trifaina a byla dcerou Mithridata Velikého; ten ji dal za manželku Ptolemaiovi Aulétovi, nemanželskému synovi Ptolemaia Desátého, Sótera, přezdívaného Fazolka. Povila mu dvě dcery, Bereníké a Kleopatru, avšak nedala mu žádného syna. Aulétés měl nevlastní sestru; v době, kdy ho Mithridatés přinutil ke sňatku s Kleopatrou Trifainou, to bylo ještě dítě, jenomže zatím uběhlo třiatřicet let a

nevlastní sestra už vyrostla. Dokud byl Mithridatés naživu, obával se Aulétés tchána natolik, že se neopovážil své manželky zbavit; jedině, co mu zbývalo, bylo čekat.

Když bylo Bereníké dvanáct a malé Kleopatře pět let, ukončil Mithridatovu životní dráhu Pompeius Veliký; Mithridatés prchl do Kimmerie, kde ho zavraždil jeden z jeho synů, Farnakés, týž, který právě teď vpadl do Anatólie. Jakmile měl Aulétés konečně volné ruce, rozvedl se s Kleopatrou Trifainou a oženil se s nevlastní sestrou. Avšak Mithridatova dcera byla žena praktická a obratná; dokázala tyto zvraty přežít, dál žila v paláci se svými dvěma vlastními dcerami, zatímco její nástupkyně povila Aulétovi další děvče jménem Arsinoe a posléze i dva syny.

Bereníké byla natolik dospělá, že už mohla žít společně s dospělými, avšak Kleopatru strčili do dětských komnat – otravného prostředí. Když se Aulétovo chování dál a dál zhoršovalo, poslala matka malou Kleopatru do Ptahova chrámu v Memfidě, kde ji čekal svět v ničem neporovnatelný s alexandrijským palácem. Budovy z chladivého vápence, a přitom hřejivá náruč, do které se mohla stulit. Neboť Cham, velekněz Ptahův, spolu se svou manželkou Tachaou přijali Kleopatru za svou. Naučili ji oběma formám egyptštiny a kromě toho i aramejštině, hebrejštině a arabštině, naučili ji zpívat a hrát na velkou harfu, naučili ji všemu, co bylo třeba vědět o Egyptu a Nilu a o převelikém panteonu božstev, která stvořil Ptah.

Soužití s Aulétem neztěžovaly jen jeho sexuální zvrácenosti a orgie utápějící se ve víně; na trůn se prodral poté, co jeho legitimní nevlastní bratr, Ptolemaios Jedenáctý, zemřel bez potomků – avšak ve své poslední vůli odkázal Egypt Římu. Tak vstoupil na scénu v hrozné úloze Řím. Za Caesarova konsulátu vyplatil Aulétés šest tisíc talentů zlata, aby si zajistil souhlas Říma se svým panováním, zlata, které uzmul Alexandrijcům. Neboť Aulétés nebyl faraónem, a neměl proto žádný přístup k pohádkovým pokladnicím v podzemních kobkách Memfidy. Problém spočíval v tom, že právo disponovat příjmy Alexandrie měli výhradně Alexandrijci sami, a ti trvali na tom, aby jim panovník tuto sumu vrátil. Doba byla zlá, ceny potravin stoupaly. Aulétovým řešením bylo znehodnotit alexandrijskou minci.

Lid proti němu okamžitě povstal, dav se dal na pochod. Tajný tunel Aulétovi umožnil uniknout po moři do exilu, odplouval však se zcela prázdným měšcem. Alexandrijcům na tom nesešlo, nahradili ho jeho nejstarší dcerou Bereníké a její matkou

Kleopatrou Trifainou. Naráz se situace v paláci obrátila; ze dvou mithridatovských královen teď byla na druhé místo odsunuta pro změnu Aulétova druhá manželka a její rodina.

A malou Kleopatru odvolali z Memfidy do Alexandrie. Byla to pro ni hrozná rána! Co jen se naplakala pro Tachau, pro Chama, pro idylický svět lásky a učení poblíž modrého hada Nilu! V alexandrijském paláci byl život horší než kdy předtím; Kleopatře teď bylo jedenáct, stále však musela sdílet dětské komnaty se dvěma rvavými, kousajícími a škrábajícími malými Ptolemaiova. Horší z nich byla bezesporu Arsinoe, nepřestávala jí předhazovat, že není „dost dobrá“, že nemá v žilách dostatek ptolemaiovské krve, že je pouhá vnučka starého darebáckého krále, který čtyřicet let terorizoval Anatolii a nakonec skončil poražen. Pokořen Římem.

Kleopatra Trifaina zemřela rok po svém nástupu na trůn, takže se Bereníké rozhodla provdat. Což si ovšem nepřál Řím. Crassus a Pompeius stále ještě kuli pikle, aby dosáhli přivtělení Egypta k Římu, za vydatné pomoci a podpory správců Kilikie a Sýrie. Ať se při hledání manžela obrátila Bereníké kamkoli, vždy ji Řím předešel, aby to možnému nápadníkovi náležitě rozmluvil. Konečně se vydala za svými mithridatskými příbuznými a tam konečně přece jen našla onoho tak dlouho unikajícího ženicha, jistého Archeláa. Ten na Řím nedbal, vydal se do Alexandrie a s královnou Bereníké se oženil. Po několik málo sladkých dní byli spolu šťastni, pak do Egypta vtrhl římský správce Sýrie Aulus Gabinius.

Ptolemaios Aulétés v exilu nemařil čas, obrátil se na bankéře poskytující půjčky (včetně Rabiria Postuma) a nabídl kterémukoli ze správců východních provincií deset tisíc talentů stříbra, pokud mu pomohou vrátit se na trůn. Gabinius souhlasil a vydal se na pochod do Pelúsia s Aulétem v patách. S Gabiniem táhl ještě jeden zajímavý muž: velitel jízdy, sedmadvacetiletý římský aristokrat jménem Marcus Antonius.

Ale na Markovi Antoniovi neměla Kleopatra příležitost spočinout očima; v okamžiku, kdy Gabinius překročil egyptskou hranici, poslala Bereníké svou sestřičku za Chamem a Tachaou do Memfidy. Král Archeláos povolal egyptskou armádu do zbraně s úmyslem bránit se, ovšem ani jemu, ani Bereníké nedošlo, že Alexandrii nebyl po chuti královnin sňatek s dalším Mithridatovcem. Alexandrijské složky armády se vzbouřily a Archeláa zabily, čímž egyptský odpor skončil. Gabinius obsadil

Alexandrii a dosadil Ptolemaia Auléta zpět na trůn; ještě než Gabinius stačil z města odtáhnout, Aulétés svou dceru Bereniké zabil.

Kleopatra právě dovršila čtrnáctý rok, Arsinoe bylo osm, jednomu z chlapců šest a druhý nebyl ještě ani tříletý. Váhy se opět přehouply; druhá Aulétova manželka a její rodina nabyly opět vrchu. Cham a Tacha si byli vědomi, že pokud by Kleopatra poslali domů, čekala by ji tam jistá smrt, proto si ji ponechali v Memfidě, dokud její otec nezapltil za své neřesti životem. Alexandrijci si ji nepřáli vidět na trůně, ale Ptahův velekněz zastával úřad víc než tři tisíce let starý a věděl dobře, co udělat. Pomazat Kleopatra – dříve než opustí Memfidu – na faraóna. Pokud se bude do Alexandrie vracet jako faraón, nikdo se jí neopovází dotknout, žádný Potheinos, žádný Theodotos. Ba ani žádná Arsinoe. Neboť faraón měl klíč k pokladnicím, a tím neomezené peněžní zdroje, a byl v Nilském Egyptě, odkud získávala Alexandrie potraviny, bohem.

Hlavním pramenem královských příjmů nebyla Alexandrie, nýbrž říční Egypt. A tam všechno náleželo faraónovi, po nespočet tisíců let, co trvala jejich vláda. Země, úroda, dobytek, zvěř na polích i drůbež na dvorcích, úly, poplatky, daně i cla. Jen z vyrobeného plátna pobíral faraón pouhý podíl; jednu třetinu výtěžku z této nejjemnější tkaniny na světě dostávali kněží. Nikde jinde než v Egyptě nedokázal nikdo utkat pláténko tak tenounké, že bylo průsvitné jako zamlžené sklo, nikde jinde než v Egyptě ho nedovedli tak jemně našasit, obarvit tak magickými odstíny a docílit tak zářivě bělí. A ještě jeden zdroj příjmů byl stejně jedinečný a stejně výnosný: Egypt produkoval z papyru rostoucího v celé deltě papír, a také papír byl faraónovým výhradním majetkem.

Proto faraonův příjem ročně přesahoval dvanáct tisíc talentů zlata, které se dělily do dvou fondů, soukromého a veřejného. Do každé pokladny plynulo šest tisíc talentů. Z veřejných fondů platil faraón své okrskové správce, své úředníky, pozemní policii, vodní policii, svou armádu, své válečné loďstvo, dělníky ve svých faktoriích, své statkáře a rolníky. I když se Nil nerozvodnil, stačily veřejné fondy k nákupu zrna z cizích zemí. Soukromé fondy náležely výlučně faraónovi a byly nedotknutelné pro hrazení čehokoli jiného než faraónových osobních potřeb a požadavků. Do těchto fondů plynula veškerá těžba zlata v zemi, získané drahokamy, porfyr, eben, slonovina, koření a perly. Také flotily,

které pro tyto drahocennosti doplouvaly až k Africkému rohu, náležely faraónovi.

Není proto divu, že Ptolemaiova, jimž byl titul faraona – podobně jako Aulétovi – odepřen, po něm tím víc bažili. Neboť Alexandrie byla obcí od Egypta zcela oddělenou; král a královna sice z jejích příjmů získávali tučný podíl v podobě daní, avšak nevlastnili nic z jejích statků, ať už to byly lodě, sklárny či obchodní společnosti. Nepatřila jim ani půda, na které město stálo. Alexandrie byla založena Alexandrem Velikým, jenž se sice pokládal za Řeka, avšak byl veskrze Makedonec. Veškeré příjmy vybírali kancléř, správce protokolu a správce pokladny a notně si s jejich pomocí vystylali svá vlastní hnízdečka, především s využitím systému privilegií a naturálních požitků, mezi nimiž nechybělo ani využívání královského paláce.

Jako dědici asyrských, kuušitských a perských dynastií vládnoucích před příchodem Alexandrova generalissima Ptolemaia docílili Ptahovi kněží s Ptolemaiem dohody a uhrazovali mu výdaje spadající do veřejných nákladů Egypta, za podmínky, že se na Nilský Egypt bude vynakládat dostatek prostředků, aby jeho lid a chrámy vzkvétaly. Pokud byl Ptolemaiovec současně i faraónem, pak pobíral i příslušný soukromý příjem. Ten ovšem neopouštěl pokladnice v podzemních kobkách Memfidy, ledaže by se faraón osobně dostavil, aby si odvezl, co potřebuje. Takže Kleopatra, poté co unikla z Alexandrie, nenásledovala svého otce v tom smyslu, že by prchala s prázdným měšcem; odebrala se do Memfidy a získala tam peníze, aby si mohla najmout žoldnéřskou armádu.

„Och,“ povzdychla si Kleopatra, když se osvobodila od posledních kousků faraonské výstroje, „je to všechno tak strašně těžké.“

„Tíží tě to možná, Dcero Amuna-Ra, ale zato jsi tím stoupla v Caesarových očích,“ řekl Cham a něžně jí urovnával vlasy. „V řeckém oděvu nevynikneš – tyrský nach se k faraónovi nehodí. Až tohle všechno skončí a tvůj trůn se upevní, musíš se odívat i v Alexandrii jako faraon.“

„Kdybych to udělala, roztrhají mě Alexandrijci na kousíčky. Víte přece, jak Egyptem pohrdají.“

„Odpověď Římu musí dát faraon, nikoli Alexandrie,“ řekl Cham trochu ostřeji. „Tvou první povinností je zajistit Egyptu jednu provždy samostatnost, bez ohledu na to, kolik Ptolemaiovců

odkázalo ve své poslední vůli Egypt Římu. Skrze Caesara to dokázat můžeš, a Alexandrie by ti za to měla být vděčná. Čím jiným je tohle město než parazitem přživujícím se na Egyptu a na faraónovi?“

„Dost možná,“ připustila zamyšleně Kleopatra, „se tohle všechno změní, Chame. Víím, že jsi s lodí sotva dorazil, ale projdi si Královskou třídu a podívej se, co už Caesar městu provedl. Pobořil ho a mám podezření, že to je teprve začátek. Alexandrijci jsou z toho zničeni, ale ve zlém. Budou proti Caesarovi bojovat do posledního dechu, a já přesto víím, že zvítězit nemohou. Až nadejde den, kdy si je podrobí, všechno se provždycky změní. Četla jsem už dříve Caesarovy zápisky o tom, jak bojoval v Galii – velice věčné, prosté všeho vzrušení. Ale rozumět jsem jim začala teprve od chvíle, kdy jsem se s ním setkala. Caesar poskytuje všem značnou volnost a je připraven v této politice pokračovat. Jakmile mu ale někdo začne opětovně stavět do cesty jednu překážku za drahou, naráz se změní. Pak je konec s pochopením a milosrdenstvím, neváhá podniknout cokoli, aby veškeré protivníky zahubil. Alexandrijci se až dosud neutkali s žádným člověkem jeho druhu.“ V Kleopatřiných očích upřených na Chama se objevila stejně nezaujatá věcnost, jakou připsala Caesarovi. „Když je k tomu Caesar přinucen, láme ducha stejně jako páteře.“

Tacha se zachvěla. „Nebohá Alexandrie.“

Její manžel neříkal nic, zaplavovala ho prudká radost. Pokud by byla Alexandrie s konečnou platností rozdrčena, bylo by to pro Egypt výhodné – výkonná moc by se opět navrátila do Memfidy. Roky, které Kleopatra strávila v Ptahově chrámu, začínaly přinášet užitek; pohled na zpusťšenou a porobenou Alexandrii ji nijak nesklíčil.

„Z Elefantiny dosud nepřišla žádná zpráva?“ Otázka hodná faraóna.

„Ještě je příliš brzy, Dcero Amuna-Ra, ale přibyli jsme, abychom byli s tebou, až sem ta novina dorazí, jak je naší povinností,“ řekl Cham. „Víme, že se zatím do Memfidy vrátit nemůžeš.“

„Nemohu, to je pravda,“ povzdychla si Kleopatra. „Och, jak já postrádám Ptaha, Memfidu a vás oba!“

„Ale Caesar tě pojal za ženu,“ řekla Tacha a uchopila ruce svého drahého děvčátka. „Jsi v jiném stavu, já to poznám.“

„Ano, jsem těhotná a budu mít syna, to víím určitě.“

Oba Ptahovi služebníci si vyměnili pohled plný uspokojení.

Ano, jsem těhotná a narodí se mi syn, jenomže Caesar mě nemiluje. Já ho miluju od chvíle, kdy jsem ho prvně spatřila – tak vysokého, tak světlounkého, tak božského. To jsem vůbec nečekala, že se Osíridovi bude i *podobat*. Je starý i mladý zároveň, je otec i manžel. Mocný, majestátní. Jenomže já pro něho znamenám jen povinnost, něco, co může podniknout se svým pozemským bytím, co ho vede novým směrem dál. Kdysi miloval. Když nevnímá, že ho pozoruji, je na něm patrná bolest. Už tedy asi nežijí – ty ženy, které miloval. Vím, že jeho dcera zemřela při porodu. Já při porodu neumřu, to se vládkyním Egypta nikdy nestává. I když on o mě má strach, plete si mou křehkost se slabostí. Jenomže já jsem z prověřeného kovu. Dožiji se vysokého věku, jak se sluší na Dceru Amuna-Ra. Caesarův syn z mého těla notně zestárne, než bude moci vládnout se svou manželkou namísto se svou matkou. I on bude žít dlouho, ale nebude to mé jediné dítě. Ted' musím mít s Caesarem ještě dceru, aby se náš syn mohl oženit se svou vlastní sestrou. A pak ještě víc synů a ještě víc dcer, všichni sezdáváni navzájem, všichni plodní.

Založí novou dynastii, rod Ptolemaiů Caesarů. Syn, kterého nosím, bude stavět chrámy podél celé řeky, oba budeme faraóny. Dohlédne na výběr Buchidova býka i Apidova býka, každým rokem bude u nilometru v Elefantině, aby sledoval stupeň záplav. Egypt se bude po celé generace těšit *loktům hojnosti*, dokud bude existovat dynastie Ptolemaiů Caesarů, nepozná Egypt, co je nedostatek. A víc než to. Země Dvou paní, Rákosu a Včely, se opět domůže vši své bývalé slávy a všech svých někdejších území – Sýrie, Kilikie, Kósu, Chiu, Kypru i Kyrénaiky. V tomto dítěti spočívá osud Egypta, v jeho bratrích a sestrách bohatství talentu a génia.

Když tedy o pět dnů později Cham Kleopatře zvěstoval, že se Nil pozvedne o dvacet osm stop do loktů hojnosti, nebyla nijak překvapená. Dvacet osm stop byla dokonalá míra záplav, tak jako i její dítě bude dokonalé. Syn dvou bohů, Osírida a Ésety: Horus, Harueros.

KAPITOLA TŘETÍ

Válka v Alexandrii zuřila až do listopadu, omezovala se však na oblast západně od Královské třídy. Židé a Metoikové se osvědčili jako zdatní spojenci, zorganizovali si své vlastní vojsko a všechny své hutě a kovářičky přebudovali na zbrojářskou výrobu. Alexandrijci řeckého a makedonského původu skřípěli zuby, neboť to byli oni sami, kdo až dosud podporovali a vítali, že se učouzená a čpící kovářina stahovala do východních končin města, kde tak jako tak přebývali lidé od černého řemesla. Donucen tísní musel kancléř ač nerad vynaložit část městských prostředků na dovoz zbraní ze Sýrie a snažit se, co mu síly stačily, aby pohnul všechny v západní polovině města, kdo měli jakés takés zkušenosti se zpracováním železa a oceli, aby se ihned pustili do zhotovování mečů a dýk.

Achillas se čas od času pokoušel zaútočit přes bažinatou deltu, avšak bezúspěšně; Caesarovi vojáci výpady odráželi s lehkostí zkušených veteránů a se vztekem, který v nich Alexandrijci probouzeli čím dál tím silněji.

Na počátku listopadu se podařilo princezně Arsinoe uprchnout s Ganymédem z pastí Caesarova paláce do západní části města, kde si tato dívka navlékla pancíř a chrániče holení, na hlavu si posadila přilbu, tasila meč a na veřejnosti pak pronesla vášnivý projev. Strhla tak na sebe všeobecnou pozornost na dobu dostatečně dlouhou, aby se Ganymédovi zatím podařilo vetřít do alexandrijského tábora. Tam tento prohnáný eunuch Achillase bez váhání zabil. Kancléř, jemuž se podařilo převrat přežít, prohlásil Arsinoe okamžitě královnou a Ganyméda povýšil na velitele armády. Bylo to moudré rozhodnutí; Ganymédés byl pro generálský stan jako stvořený.

Nový velitel se ihned vydal k mostu přes Kanobskou třídu, nařídil, aby do vrátek ovládajících stavidla zapřáhli volské spřežení, a dal uzavřít přítok vody do okrsků Delta a Epsilon.

Třebaže oblast Beta a Královský okrsek byly následné újmy ušetřeny, Královská třída uzávěře neunikla. Za pomoci chytrého spojení lidmi poháněných šlapacích rumpálů a starého dobrého Archimédova šroubu pak dal Ganyvédés do vodovodních rour napumpovat slanou vodu z Kibotu, posadil se a čekal.

Dva dny trvalo, než Římané, Židé a Metoikové nad stále slanější vodou pochopili, co se asi stalo; poté vypukla panika. Sám Caesar se musel osobně postarat o uklidnění šílícího davu. Nařídil sejmut dlažbu ze samého středu Královské třídy a vykopat hlubokou jámu. Jakmile se díra naplnila až po okraj pramenitou vodou, byla krize zažehnána; brzy začali rozebírat dláždění ve všech ulicích okrsků Delta a Epsilon a záhy už hojnost nově vzniklých studní svědčila o úsilí celé armády lidských krtků. Obdiv, který Caesar za toto řešení sklídl, ho v lidských očích navíc povyšoval na poloboha.

„Sedíme tu na samém vápenci,“ vysvětloval Caesar Simeónovi a Kibyrovi, „ve kterém se vždycky vyskytují vrstvy pitné vody, protože je měkký a spodní voda si v něm snadno prohlodá cestu. Nemáme to koneckonců tak daleko k největší řece na světě.“

V průběhu čekání, co s Caesarem provede slaná voda, se Ganyvédés soustředil na ostřelování metacími stroji; vrhal na Královskou třídu zápalné střely tak hustě, jak jen jeho muži stačili nabíjet ballisty a katapulty. Jenomže Caesar vlastnil tajnou zbraň: měl bojovníky zvlášť vycvičené k odpalování malých válečných strojů nazývaných škorpiony. Vypalovaly krátké zaostřené dřevěné šípky, které zbrojíři vyráběli po celých tuctech za pomoci šablon; střely byly jedna jako druhá, což zaručovalo jejich stejný let vzduchem. Pro škorpiony byly ploché střechy domů lemujících Královskou třídu jako stvořené; Caesar je rozmístil za ochrannou hradbou z trámů po celé délce vil na západní straně třídy. Obsluha ballist představovala snadno zranitelné cíle; dobrý střelec zasahoval vyhlédnutou oběť do hrudi nebo do boku každou ranou, kterou vypálil. Ganyvédés musel nakonec své vojáky u ballist schovávat za plechové zástěny, což se neblaze projevovalo na jejich schopnosti mířit.

Krátce po polovině listopadu dorazila konečně dlouho očekávaná římská flotila, nikdo v Alexandrii se o ní ovšem nedozvěděl; vály tak silné větry, že lodě zahnalý celé míle daleko na západ od města.

Malé rychlé veslici se však podařilo proklouznout do Velkého přístavu a její posádka, poté co spatřila na hlavním paláci vlát vojevůdcův šarlatový praporec, zamířila do Královské rejdy. Přivázela vzkazy od legáta velícího loďstvu a dopis od Gnaea Domitia Calvina. Třebaže legátovy zprávy zdůrazňovaly, že flotila zoufale potřebuje vodu, Caesar ze všeho nejdříve usedl, aby si přečetl Calvinův list.

Velice lituji, že ti nemohu spolu se Sedmatřicátou legií poslat i Osmatřicátou, ale nedávné události v Pontu to nedovolují. Farnakés přistál v Amísu a já jsem pořád ještě spolu se Sestiem a s Osmatřicátou na pochodu do Pontu, abych zjistil, co bych tam mohl podniknout. Situace je velice vážná, Caesare. Třebaže zatím bezpečně vím jen o strašlivé zkáze, kterou Farnakés rozsévá v Pontu, objevily se zvěsti, že má víc než stotisícovou armádu, vesměs skythskou. Jsou to obávaní bojovníci, pokud se dá věřit zprávám, které posílal Pompeius Magnus.

Co ale mohu udělat, je poslat ti celou flotilu mých válečných lodí, jelikož je krajně nepravděpodobné, že bych je potřeboval za tažení proti králi Kimmerie, který si žádné loďstvo nepřivezl. Nejlepší z flotily jsou rhodské trirémy – je jich deset, jsou rychlé, dobře se s nimi manévruje a na předních vesměs mají bronzové bodce. Plují pod velením muže, kterého dobře znáš – Eufranóra, nejlepšího admirála hned po Gnaeovi Pompeiovi. Další deset lodí jsou pontské quinquarémy, mohutné a pevné, i když rychlostí se chlubit nemohou. Podařilo se mi vystrojit i dvacet nákladních člunů jako válečné lodi – posílili jsme jejich předě dubovými útočnými bodci a přidali jsme další veslařské lavice. Zdá se mi – nevím ani proč –, že budeš válečné loďstvo potřebovat. Pokud jsi už na cestě do provincie Africa, narazíš jistě co nevidět na flotilu Gnaea Pompeia mladšího. Poslední zprávy z téhle strany říkají, že se tam nesporně republikáni soustřeďují a že chystají další pokus o útok.

To, co provedli Egypťané s Gnaeem Pompeiem starším je prostě hrozné.

Sedmatřicátá si s sebou přiváží spoustu dobrých metacích strojů a mne napadlo, že možná budeš potřebovat nějaké zásoby, jelikož v Egyptě je hladomor.

Dal jsem naložit čtyřicet obchodních lodí pšenicí, cizrnou, olejem, slaninou a také velice chutnými sušenými fazolemi, výbornými na fazolovou polévku s knedlíčky. Do té polévky tam je i pár sudů soleného vepřového.

Pověřil jsem také Mithridata z Pergama, aby pro tebe sebral alespoň jednu legii – děkuji ti za *imperium maius*, umožnilo mi pominout některá ustanovení naší smlouvy s ním. Kdy by mohl do Alexandrie asi tak dorazit, vědí jen bozi, ale je to poctivý chlap a já věřím, že si pospíší. Mimochodem, cestu vykoná po souši, nebude se plavit. S přepravními loděmi jsme tu na štíru. Pokud tě v Alexandrii už nezastihne, může si tam nějaké zrekvírovat a vydat se za tebou do provincie Africa po moři.

Napíšu ti opět z Pontu. Jenom na okraj: řízením věcí v Kilikii jsem pověřil Marka Bruta – s přísným příkazem, že spíš než na vymáhání svých pohledávek se má soustředit na nábor vojáků a jejich výcvik.

„Myslím,“ říkal Caesar Rufriovi, když páčil Calvinovy zprávy, „že teď Ganymédovi trochu vytřeme zrak. Naložíme všechny prázdné sudy na vodu na naše dopravní lodi a uděláme si malou vyjížďku po moři k západu. Naděláme kolem toho spoustu rámusu – kdoví, možná z toho Ganymédés získá dojem, že mu ten jeho kousek se slanou vodou vyšel a že Caesar město opouští se všemi svými muži kromě jízdy, kterou s otrlostí sobě vlastní ponechal jejímu osudu.“

To si také Ganymédés zprvu skutečně pomyslel, jenomže jeho jízdní oddíl, který se vydal na průzkum na západ od města, narazil na skupinku Caesarových legionářů bloumajících po pláži. Zdáli se být docela slušní, i když trochu naivní; po svém zajetí vypověděli veliteli oddílu, že Caesar neodplul nadobro, že si jen chce u vzdálené studny nabrat čerstvou vodu. Samou horlivostí, aby už byli zpátky u Ganyméda s čerstvou novinou, pobídli kavaleristé koně do cvalu a o své dočasné zajatce ztratili zájem. Ti se zatím vrátili k Caesarovi.

„Něco jsme jim ale úplně zapoměli říct,“ povídal jejich mladší centurio Rufriovi, „že tu totiž vlastně čekáme novou flotilu se spoustou válečných lodí. Oni o ní totiž pořád ještě nevědí.“

„Spolkl to!“ zajásal Caesar, když mu to Rufrius ohlásil. „Náš milý eunušek si pěkně nachystá svou flotilu na příjezdu do přístavu Eunostu, aby si tam počíhal na pětatřicet ubohých bárek s čerstvou

vodou. Hotové utkání kachýnek sedících na vejcích s alexandrijskými ibisy, co? Kdepak máme toho Eufranóra?“

Kdyby byl den už tolik nepokročil, mohla alexandrijská válka skončit už tady a v tuto chvíli. Ganymédés měl před přístavem Eunostos čtyřicet quinquérém a quadrirém připravených zaskočit Caesara, jehož nákladní lodi se už objevily v dálce a usilovně veslovaly proti větru. S naloženými prázdnými sudy to nebyla žádná těžká dřina. A pak, právě když se Alexandrijci rozehnali ke smrtící ráně, se zpoza Caesarových lodiček vynořilo deset rhodských a deset pontských bitevních lodí a dvacítká přezbrojených dopravních veslic a všechny se rozjely plnou rychlostí k úderu. Zbývalo už jen dvě a půl hodiny denního světla, takže vítězství nemohlo být dokonalé, ale ztráty, které Ganymédés utrpěl, byly kruté: jedna quadriréma i s posádkou zajatá, jedna potopená, dvě další vyřazené z boje a posádky do posledního muže pobity. Caesarovy válečné lodě neutrpěly nejmenší škodu.

Za úsvitu následujícího dne vpluly přepravní lodě s vojskem a zásobovací plavidla Sedmatřicáté legie do Velkého přístavu. Tak zcela z vody venku Caesar ještě nebyl, ale měl za sebou úspěšnou obranu za krajně nepříznivého poměru sil a vydržel až do příjezdu těchto naléhavě potřebných posil. Jeho armáda se teď rozrostla o 5000 ex-republikánských veteránů, 1000 mužů nebojových sil a o flotilu válečných lodí pod Eufranórovým velením. A k tomu zásoba náležité legionářské stravy. Jak se jeho chlapům už přičily alexandrijské jídelní dávky! Jak už měli po krk toho oleje lisovaného ze sezamových, tykvových či krotonových semínek!

„Obsadíme ostrov Faros,“ oznámil Caesar.

Bylo to poměrně snadné; Ganymédés nebyl ochoten obětovat nikoho ze svých vycvičených vojáků na obranu ostrova; jeho obyvatelé naproti tomu kladli Římanům rozhořčený odpor. Nebyl posléze k ničemu.

Spíš než aby plýtvat silami na Faros, soustředil se Ganymédés na to, aby zmobilizoval veškeré lodi, které bylo možno spustit na vodu; byl přesvědčený, že řešením alexandrijského problému může být jedině velké vítězství na moři. Potheinos mu denně posílal z paláce zprávy, nikdo ovšem – ani Caesar, ani Ganymédés – nejvyššímu komořímu neprozradil, že Achilles je mrtvý; Ganymédés dobře věděl, že pokud by se o tom Potheinos doslechl, zdroj zpráv z paláce by nadobro vyschl.

* * *

Začátkem prosince však Ganyvédés o svého informátora v paláci tak jako tak přišel.

„Nemohu připustit, aby se o mých nejbližších záměrech dostala sebemenší zpráva ke Ganyvédovi, takže Potheinos bude muset zemřít,“ řekl Caesar Kleopatře. „Máš proti tomu nějaké námitky?“

Zamžikala. „Ani v nejmenším.“

„Nu, považoval jsem za zdvořilé se tě otázat. Je to koneckonců *tvůj* nejvyšší komoří. Co když ti dojde zásoba eunuchů?“

„Mám jich spousty a do jeho úřadu dosadím Apollodóra.“

Jejich důvěrné chvíle se omezovaly na hodinku strávenou tu a tam společně; Caesar nikdy nepřespával v paláci ani s ní nevečeřel. Veškerou energii vkládal do války, nekonečně se vlekoucí vinou nedostatečného počtu Caesarova vojska. Nepověděla mu ještě o dítěti rostoucím v jejím lůně. Na to je čas, až bude méně zaneprázdněn. Přála si, aby se nad tím rozjasnil, ne aby se chmuřil.

„Nech mě, abych to s Potheinem vyřídila sama,“ řekla pojednou.

„Pokud ho ovšem nehodláš mučit. Rychlá, čistá smrt to musí být.“

Její tvář potemněla. „Zaslouží si trpět,“ zamumlala.

„Podle vašich pravidel jistě. Ale pokud tu velím já, dostane nožem pod žebra na levé straně. Mohl bych volit bičování a stětí, ale to je dlouhá ceremonie, na kterou teď nemám dost času.“

A tak Potheinos zemřel poté, co ho zasáhl nůž pod žebra na levé straně. Čím už se Kleopatra Caesarovi nepochlubila, bylo, že Potheinovi onen nůž ukázala dva dny předtím, než byl posléze použit. A celé tyto dva dny Potheinos probědoval a proplakal a nepřestával žebrot o život.

K námořní bitvě došlo krátce po začátku prosince. Caesar své loď vyslal před mělčiny u vjezdu do přístavu Eunostos, směrem k moři, a nedal jejich sestavě žádný střed; napravo se seřadilo deset rhodských trirém, nalevo deset pontských quinquérém, mezi nimi ponechal mezeru širokou dva tisíce stop, umožňující lodím manévrování. Dvacet přezbrojených dopravních lodí čekalo v dost velké vzdálenosti za touto mezerou. Strategický plán byl Caesarův, provedení bylo na Eufranórovi a přípravy předtím, než vůbec první galéra odrazila ze svého úvaziště, šly až do puntičkářských podrobností. Každé ze záložních plavidel vědělo, kterou loď v

bitevní linii má v případě potřeby nahradit, každý legát a každý tribun přesně znal své úkoly, každá centurie legionářů věděla, kterého přepadového můstku – říkalo se mu *corvus* – užije k přeskoku na nepřátelskou loď, a Caesar osobně navštívil všechny jednotky s povzbudivým slovem a stručným výkladem o tom, čeho chce dosáhnout. Ze svých dlouhých zkušeností věděl, že dobře vycvičení a v boji osvědčení vojáci dokážou často vzít věci do svých rukou a proměnit hrozící porážku ve vítězství, pokud se jim předem důkladně vysvětlí, co má vojevůdce v plánu; vždycky proto dopodrobna informoval i prosté vojáky.

Corvus, plošinka vybavená naspodu vnějšího konce železným hákem, byl římský vynález z dob válek s Kartágem, s námořní mocí vybavenou mnohem většími zkušenostmi, než jaké měli římsí admirálové oné doby. Toto tehdy nové zařízení proměňovalo boj na moři v bitvu pěšáků, a římské pěchotě se nevyrovnal nikdo. V okamžiku, kdy přepadový můstek dopadl na palubu nepřátelské lodě, hák na jeho spodu obě plavidla pevně spojil a umožnil římským vojákům nahrnout se do nepřátelské veslice.

Ganymédés uspořádal dvaadvacet svých největších a nejlepších válečných lodí do přímé linie čelem k Caesarově mezeře, s dalšími dvaadvaceti v druhém sledu, a za touto záložní linií následovalo velké množství nenakrytých pinas a birém. Ty neměly za úkol účastnit se přímého boje; každá však vezla malý katapult k metání zápalných střel.

Záludný prvek představovaly v celé operaci písčiny a útesy; ta strana, která by začala postupovat jako první, se vystavovala nebezpečí, že se její linie rozštěpí nebo že lodě budou vrženy na skaliska. Zatímco Ganymédés otálel, Eufranór vplul neohroženě do průlivu, a jakmile minul nebezpečný úsek, ihned zaútočil. Vedoucí lodě jeho řady byly v mžiku obklíčeny, ale Rhodanům se na moři nikdo nevyrovnal; ať se svými neohrabanějšími plavidly Ganymédés manévroval jak chtěl, nepodařilo se mu žádnou rhodskou quinquérému potopit nebo se na ni nalodit, ba dokonce nedokázal žádnou ani poškodit. Když za rhodskou linií nastoupily pontské lodě, změnil se pro Ganyméda střet v katastrofu; bojovou formaci měl nyní zcela rozvrácenou a vydanou Caesarovi na milost – což byla ctnost, kterou Caesar v bitvě příliš nevyznával.

Do chvíle, kdy boje přerušil snášející se soumrak, zajali Římané jednu birému a jednu quinquérému i s veslaři a s posádkami ozbrojenců a vážně poškodili desítky dalších alexandrijských lodí těžce se teď vlekcoucích nazpět do přístavu

Kibotu. Caesar ovládl přístav Eunostos a Římané neutrpěli vůbec žádné ztráty.

Zbýval ještě násep Heptastadionu a Kibotos sám, mocně opevněný a osazený silnou posádkou. Na faroském konci Heptastadionu se Římané zakopali, s jeho kibotskou stranou to bylo podstatně jiné. Největší nevýhodou pro Caesara byla nedostatečná šíře Heptastadionu, který nedovoloval rozvinout víc jak dvanáct set mužů, a to bylo na zteč alexandrijských pozic málo.

Jako obvykle, když šlo do tuhého, chopil se Caesar štítu a meče a vyhoupl se na obranný val, aby svým mužům dodal odvalu a aby jeho šarlatovou pláštěnku, *paludamentum*, měli všichni na očích. Pokřik, který se strhl kdesi vzadu, si však jeho vojáci vyložili tak, že jim Alexandrijci vpadli do zad; dali se na ústup a Caesar tak zůstal na náspu osamocen. Jeho pinasa se držela dole při břehu, takže seběhl dolů, skočil do ní a zavelel, ať pluje podél náspu, přičemž na vojáky křičel, že žádní Alexandrijci v jejich týle nejsou – jen dál, chlapi! Do lodě se však vrhalo stále víc vojáků, takže hrozilo, že se převrhne. Caesar se naráz rozhodl, že tohle ještě není ten správný den ke zteči kibotského konce mola, a skočil z pinasy do vody, s koncem rudé generálské pláštěnky v zubech. *Paludamentum* působilo jako vodítko a všichni ostatní za ním doplávali do bezpečí.

A tak si zatím Ganyvédés udržel Kibotos a městský konec Heptastadionu, avšak Caesar se zmocnil zbytku náspu, ostrova Faros, celého Velkého přístavu a také Eunostu – s výjimkou Kibotu.

Válka vstoupila do nové fáze a probíhala na souši. Ganyvédés zjevně usoudil, že Caesar na stavbách už tak jako tak napáchal dost škod a že hlavním úkolem příštích let se stane vybudovat město znovu, takže proč v ničení nepokračovat dál? Alexandrijci začali bourat další pruh domů za zemí nikoho vzadu za západní stranou Královské třídy a využívat trosek ke stavbě čtyřicet stop vysoké hradby s dostatečně širokým hřebenem, aby se na něm daly umístit velké metací stroje. A poté zahájili palbu z ballist a pokračovali v ní dnem i nocí, avšak na Královské třídě se to nijak ničivě neprojevalo. Přepychové, bytelně stavěné vily se chovaly pod bombardováním podobně jako galské hradby, *muris gallicus*, kamenné kvádry, z nichž byly zbudovány, byly dostatečně pevné,

zatímco trámy, kterými byly vyztuženy, jim dodávaly potřebnou pružnost. Bylo krajně nesnadné je narušit a zbořit a Caesarovým vojákům poskytovaly výtečný úkryt.

Když neuspělo bombardování, začala po Kanobské třídě pojíždět sem a tam desetipatrová obléhací věž na kolech a přispívala k dalšímu šíření chaosu vystřelováním balvanů a celých salv šípů. Z vrcholku Panova kopce zahájil Caesar protiútok a dal na věž odpálit tolik zápalných šípů a hořících snopků slámy, že se ji posléze podařilo zapálit. Řítila se dolů do rhakotiského přístavu v jednom plameni, hučící peklo, z něhož se skokem dolů vrhali ječící vojáci. Víc už ji pak vidět nebylo.

Válka uvízla na mrtvém bodě.

Po třech měsících pokračujících bojů ve městě, v nichž žádná z válčících stran nedospěla do situace, kdy by mohla navrhnout příměří, aniž musela nabídnout kapitulaci, se Caesar navrátil do paláce a velení při obléhání přenechal schopnému Publiovi Rufriovi.

„Boje ve městě jsou mi z duše protivné,“ řekl dopáleně Kleopatře vysvlečen až do vycpávané šarlatově rudé tuniky, kterou nosil pod pancíř. „Je to přesně stejné jako v Massilii, až na to, že tam jsem mohl všechno přenechat svým legátům a sám odpochodovat do Přední Hispánie rozbít hubu Afraniovi a Petreiovi. Tady jsem prostě *zatvrdl*, a každým dnem, co tu tvrdu, mohou ti takzvaní republikáni lepit dohromady síly odporu v provincii Africa.“

„Měl jsi tam namířeno?“ otázala se.

„Ano. Ale tajně jsem doufal, že někde najdu Pompeia Magna živého a zdravého a dohodnu s ním mír, kterým by bylo ušetřeno mnoho drahocenných římských životů. Jenomže díky vašemu ničemnému zkorumpovanému světu eunuchů a zvrhlíků, kteří vládnou dětmi i městy – nemluvě o veřejných penězích! – je Magnus mrtvý a já jsem tu zůstal *trčet*!“

„Dopřej si lázeň,“ chlácholila ho. „Budeš se cítit líp.“

„V Římě se traduje, že se ptolemaiovské královny koupou v oslím mléce. Co dalo podnět k takovému mýtu?“ otázal se a ponořil se do vody.

„Nemám ponětí,“ řekla mu za zády a překvapivě silnými prstíky mu mnula ztuhlý uzly v ramenou. „Snad se to váže až k

Lucullovi, který tu pobýval, ještě než se odebral do Kyrénaiky. Ptolemaios Fazolka mu tehdy, myslím, věnoval zvětšovací smaragd. Ne, nebyl to zvětšovací kámen. Smaragd s vyleptaným Lucullovým vlastním portrétem z profilu – anebo to snad byl Fazolkův portrét?“

„Nevím a nezajímá mě to. Lucullovi se křivdilo, i když já osobně jsem jím opovrhoval,“ řekl Caesar a přitáhl si ji tváří k sobě.

Ve vodě se mu teď už nezdála být tak přízračně křehká, drobná snědá ňadra trčící nad hladinu byla plnější, s nalitými a velice tmavými bradavkami a zvýrazněnými dvorci.

„Ty jsi v jiném stavu,“ řekl náhle.

„Ano, už třetí měsíc. Oplodnil jsi mě hned v tu první noc.“

Zabloudil očima k její zrůžovělé tváři, bleskově se pokoušel zařadit tuto ohromující zprávu do řádu věcí, tak jak si ho vytvořil. Dítě! A on do té chvíle žádné neměl a s žádným už ani nepočítal. To je úžasné. Caesarovo dítě usedne na egyptský trůn. Bude z něho faraon. Caesar zplodil krále nebo královnu. Ani trochu nesejde na tom, bude-li to chlapec nebo děvčátko; Římané si děvčat považovali stejně jako chlapců, neboť děvčata slibovala politické svazky, tak důležité pro jejich otce.

„Jsi rád?“ otázala se napjatě.

„Jsi v pořádku?“ čelil otázkou, pohladil jí mokrou rukou tvářičku a zjišťoval, že v oněch krásných lvích očích není těžké utonout.

„Kynu.“ Pootočila hlavu a ruku mu políbila.

„Pak jsem rád.“ Přitáhl si ji blíž k sobě.

„Ptah prozradil, že to bude syn.“

„A proč zrovna Ptah? Cožpak tvým nejvyšším bohem není Ammón Ré?“

„Amun,“ opravila ho. „Ammón je to řecky.“

„Co se mi na tobě líbí, je,“ řekl pojednou, „že ti nevadí povídat si, když tě hladím, a že nevzdycháš a nesvíjíš se jako profesionální běhna.“

„Chceš tím říct, že jsem jen ochotnická děvka?“ zeptala se a políbila ho na tvář.

„Netvař se, že jsi hloupá.“ Usmál se, polibek ho blažil. „Jako těhotná vypadáš líp – konečně jako ženská, a ne jako holčička.“

* * *

Když se blížil konec ledna, vyslali Alexandrijci k Caesarovi do paláce deputaci. Ganymédés jejím členem nebyl, mluvčím byl nejvyšší soudce, hodnostář, jehož Ganymédés zjevně považoval za postradatelného, pokud by byl Caesar v rozpoložení, kdy by se mu zachtělo brát zajatce. Co ovšem nikdo z nich nevěděl, bylo, že je Caesar nemocen, že ho přepadly zažívací obtíže horšící se každým dnem.

Audience se konala v trůnním sále, který Caesar až dosud nespáčil. Sín zastíňovala všechno, co až dosud Caesar uviděl. Byl v ní rozestaven drahocenný nábytek, vesměs v egyptském stylu; stěny byly pozlacené a vykládané drahokamy; zlatými dlažkami byla pokryta i podlaha a pozlacené byly i stropní trámy. V čem místní řemeslníci nevynikali, bylo omítání, takže nikde žádné složité římsy ani kazetové stropy se štukovými ozdobami – ale co na tom záleželo při všem tom zlatu? Nejvíce ho zaujala řada zlatých soch v nadživotní velikosti umístěných na podstavcích: panteon egyptských bohů, velice bizarních bytostí. Jejich těla byla povětšinou lidská, ale hlavy měly převážně zvířecí – hleděli tu na něho krokodýl, šakal, lev, kočka, hroch, jestřáb, ibis, pes, pavián.

Apollodóros, jak si Caesar povšiml, byl oblečen spíše jako Egyptan než jako Makedonec; měl na sobě dlouhou skládanou suknici žlutě a rudě pruhovanou, zlatý nákrčník se supem a přikrývkou hlavy ze zlatem protkávané látky, *nemes*, což byla trojúhelníková čapka pevně utažená kolem čela a zavázaná vzadu v týle, se dvěma křídélky čnějícími nad ušima. Dvůr už teď nebyl makedonský.

A audienci neřídil Caesar. Rozhovor vedla Kleopatra oděná jako faraón, což bylo nesmírnou urážkou pro nejvyššího soudce i pro jeho druhy.

„Nepřišli jsme vyjednávat s Egyptem, ale s Caesarem!“ vyštěkl a otočil se směrem k Caesarovi, popelavému v tváři.

„Tady vládnu já, a ne Caesar, a Alexandrie je součástí Egypta!“ prohlásila Kleopatra drsným, nemelodickým hlasem. „Nejvyšší komoří, připomeň tomuhle zmetkovi, kým jsem já a čím je on!“

„Ty jsi zpřetrhala své svazky s makedonským dědictvím!“ vykřikl nejvyšší soudce, když ho Apollodóros přiměl, aby před královnou poklekl. „Kde je v téhle ohyzně menažérii zvířat Sarápis? Ty nejsi královnou Alexandrie, ty jsi královnou zvěřince!“

Charakteristika pobavila Caesara sedícího na stupni pod ní ve svém kurulském křesle postaveném tam, kde býval trůn krále

Ptolemaia. Och, pro toho makedonského byrokrata to znamená jednu ránu za druhou! Nikoli královna, ale faraón – a Říman tam, kde by měl sedět král.

„Vyslov se, oč ti jde, Hermokrate, abys pak mohl ze společnosti tolika zvířat rychle odejít,“ řekla Kleopatra.

„Přišel jsem požádat o krále Ptolemaia.“

„Proč?“

„Je zřejmé, že tu není vítán!“ prohlásil ostře Hermokratés. „Jsme už unaveni Arsinoí a Ganymédem,“ dodal, zjevně si neuvědomuje, že poskytuje Caesarovi cennou informaci o stavu morálky v nejvyšším alexandrijském velení. „Ta válka se táhne a táhne,“ přiznával nejvyšší soudce s nelíbenou únavou. „Pokud budeme moci pečovat o krále, budeme snad moci vyjednat mír, dřív než město přestane existovat. Tolik lodí zničeno, obchod a řemeslo v troskách –“

„Mír můžeš dojednat se mnou, Hermokrate.“

„To odmítám, ty královno zvířat, zrádkyně Makedonie.“

„Makedonie,“ prohlásila Kleopatra, už také poněkud unaveně, „je země, kterou nikdo z nás už po celé generace neviděl. Je načase, abyste si přestali říkat Makedonci. Vy jste Egyptané.“

„Nikdy!“ procedil Hermokratés skrze zuby. „Vrat' nám krále Ptolemaia, který si pamatuje, kdo byli jeho předkové.“

„Dej okamžitě přivést Jeho Veličenstvo, Apollodóre.“

Malý král se postavil v náležitém makedonském ústroji, včetně pokrývky hlavy s diadémem; Hermokratés, sotva ho zahlédl, padl na kolena a políbil hochovu napřaženou ruku.

„Och, Veličenstvo, Veličenstvo, my tě potřebujeme.“

Poté, co odezněl otřes způsobený odloučením od Theodota, byl mladý Ptolemaios tak trochu odložen do společnosti svého bratříčka Filadelfa, ale zato našel nová pole, kde mohl vybit svou mladou energii a kde se cítil mnohem šťastnější než jako objekt Theodotových pozorností. Smrt Pompeia Velikého pobídla Theodota k předčasnému svádění a zasvěcování chlapce, což u Ptolemaia zčásti budilo zvědavost, zčásti ho ale odpuzovalo. Třebaže strávil s Theodotem – dávným druhem svého otce – zatím celý svůj život, nepřestával svého učitele vidět dětským pohledem: jako nepěkného starého a obzvlášť nechutného mužského. Něco z toho, co s ním Theodotos prováděl, mu bylo velice příjemné, ale ne

všechno, a už vůbec nenalézal zalíbení v původci těchto rozkoší s povadlým svalstvem, zčernalými zkaženými zuby a s nepříjemně páchnoucím dechem. U Ptolemaia už nastupovala puberta, ale sex v ní nehrál příliš velkou úlohu a jeho sny se stále ještě upínaly k válečným vozům, k armádám, k válce, kde si sám sebe představoval jako vojevůdce. Když tedy Caesar vyhnal Theodota, našel si Ptolemaios druhá pro své válečné hry v malém Filadelfovi a objevil tak zcela nový svět, který se mu rázem zalíbil. Společně se s halasem proháněli po paláci a zahradách, povídali si s legionáři, kterými dal Caesar střežit tento okrsek, naslouchali historkám o velikých bitvách ve Vlasaté Galii a stranili přitom Caesarovi, o čemž on neměl nejmenší ponětí. Třebaže Caesara vídal malý Ptolemaios jen zřídka, dosadil si na místo svého uctívaného hrdiny právě tohoto vládce světa, a nemálo se dokonce bavil podívanou, jak si tento mistr strategie dělá blázny z jeho alexandrijských poddaných.

Zadíval se teď proto nedůvěřivě na nejvyššího soudce. „Že mě potřebujete?“ vyptával se. „A na co, Hermokrate?“

„Jsi náš král, Veličenstvo. Potřebujeme, abys byl s námi.“

„S vámi? A kde?“

„V naší části Alexandrie.“

„Chceš říct, že mám opustit svůj palác?“

„Máme už pro tebe připravený jiný palác, Veličenstvo. Vidím ostatně, že ti tvé místo tady zasedl Caesar. Potřebujeme tebe, a ne princeznu Arsinoe.“

Chlapec vybuchl smíchy. „Nu, *tohle* mě moc nepřekvapuje!“ ušklíbl se. „Arsinoe je arogantní kráva.“

„Přesně tak,“ souhlasil Hermokratés. Neobrátil se na Kleopatru, nýbrž na Caesara. „Caesare, můžeme si našeho krále odvést s sebou?“

Caesar si setřel pot z čela. „Jistě, nejvyšší soudce.“

Ptolemaios v tom okamžiku propukl v hlasitý pláč. „Ne, já nikam jít nechci! Já tu chci zůstat s tebou, Caesare! Prosím, prosím!“

„Jsi král, Ptolemaie, a svému lidu můžeš prospět. Musíš jít s Hermokratem,“ řekl Caesar slabým hlasem.

„Ne, ne! Já chci zůstat s tebou, Caesare!“

„Apollodóre, odved’ je oba dva,“ řekla Kleopatra, která už měla této scény dost.

Přes neustálý pláč a protesty byl král vystrkán ven ze síně.

„Co to všechno mělo znamenat?“ mračil se Caesar.

Když král Ptolemaios dorazil do svého nového domova v naprosto nedotčeném krásném domě na pozemcích Sarápea, stále ještě usedavě plakal; jeho žal ještě zjitřil příchod Theodota, neboť Kleopatru poslala za chlapcem i jeho učitele. K Theodotovu zděšení byly jeho pokusy o opětné sblížení prudce a tvrdě odmítnuty, nebyl to však Theodotos, koho toužil Ptolemaios ztrestat. Dychtil se pomstít Caesarovi, který ho zradil.

Uvzlykal se posléze k spánku. Ráno se vzbudil s pocitem křivdy – a zatvrdil se. „Pošlete pro Arsinoe a Ganyméda,“ osopil se na kancléře.

Když ho Arsinoe spatřila, vypískla radostí. „Och, Ptolemaie, ty ses přišel se mnou oženit!“ vykřikla.

Král se ohlédl přes rameno. „Tuhle proradnou děvku pošlete zpátky Caesarovi a mé sestře,“ řekl úsečně a upřel zraky na Ganyméda, který vyhlížel ustaraně a unaveně. „A tohohle ihned zabte! Velení armády převezmu já osobně.“

„Žádná mírová jednání?“ otázal se kancléř s pocitem, že se mu kamsi propadá žaludek.

„Žádná mírová jednání. Chci Caesarovu hlavu na zlatém podnose.“

Válka tedy pokračovala ještě rozhořčeněji než předtím a stávala se stále větším břemenem pro Caesara, jehož stíhaly záchvaty zimnice a zvracení do té míry, že nebyl schopen velení.

Začátkem února dorazila další flotila; přibýly nové válečné lodi, čerstvé dodávky potravin a Sedmadvacátá legie, jednotka složená z ex-republikánských vojáků propuštěných v Řecku, avšak znuděných životem v civilu.

„Vyražte s naším loďstvem,“ přikázal Caesar Rufriovi a Tiberiovi Claudiovi Neronovi; byl zabalen do přikrývek, celým jeho tělem zmítala třesavka. „Nerone, ty jakožto nejvyšší římský důstojník budeš mít oficiální velení, ale chci, aby bylo naprosto jasno, že skutečným velitelem bude náš rhodský přítel Eufranór. Ať vydá jakékoli rozkazy, ty je splníš.“

„To se nepatří, aby nám rozkazy vydával cizinec,“ řekl Nero upjatě a povýšeně se napřímil.

„Já kašlu na to, co se patří a co ne!“ podařilo se Caesarovi vyslovit navzdory cvakajícím zubům. Tvář staženou bolestí měl bílou jako stěna. „Pro mě je rozhodující to jediné – výsledky, a ty, Nerone, bys nedokázal uřídit ani rvačku o hlavu Říjnového koně! Takže dobře poslouvej. Necháš Eufranóra dělat to, co on uzná za moudré, a bezvýhradně ho v tom podpoříš. Jinak tě odtud s ostudou vyženu.“

„Dovol, abych se tam vydal já,“ zaprosil Rufrius, tušil, že na obzoru jsou nesnáze.

„Tebe nemohu na Královské třídě postrádat. Eufranór dokáže zvítězit.“

Eufranór to dokázal, avšak cena za jeho vítězství byla vyšší, než by Caesar býval ochoten zaplatit. Rhodský admirál, jako vždy v čele útoku, zničil svou první alexandrijskou loď a vydal se proti další. Když se kolem něho shluklo několik dalších alexandrijských válečných lodí, signalizoval vlajkami Neronovi žádost o přispění. Nero jeho požadavek ignoroval; Eufranór a jeho loď šli ke dnu a s nimi i celá posádka. Obě římské flotily bezpečně dopluly do Královské rejdy. Nero si byl jistý, že Caesar jeho zradu nemůže jaktěživ odhalit. Jenomže se na jeho lodi našel ptáček, který do Caesarových uší zazpíval pěknou písničku.

„Sbal si své věci a táhni!“ řekl Neronovi Caesar. „Už tě nikdy nechci vidět, ty arogantní, namyšlený, nezodpovědný pitomče.“

Nero stál jako opařený. „Ale vždyť já jsem přece zvítězil!“ vykřikl.

„Ty jsi prohrál na celé čáře. Ten, kdo zvítězil, byl Eufranór. A teď mi zmiz z očí!“

Caesar odeslal koncem listopadu Vatiovi Isaurikovi do Říma dopis, v němž mu vysvětlil, že v současné chvíli uvízl v Alexandrii, a načrtl současně své záměry pro nejbližší rok. V daném okamžiku že bude muset setrvat ve funkci diktátora; kurulské volby že je tedy třeba odložit až do doby, kdy se do Říma vrátí, ať to bude trvat jak chce dlouho. Marcus Antonius že bude zatím zastávat úřad velitele jízdy a Řím si zatím bude muset vystačit s tribuny lidu jako s nejvyššími magistráty, kteří jsou k mání.

Pak už do Říma nepsal, spolehl se, že jeho příslovečné štěstí napomůže uchránit město před všemi pohromami až do doby, kdy se tam on bude moci vrátit a ověřit si stav věcí na místě. Antonius

se po určitém nejistém období projevil jako docela schopný muž. Ten dokáže udržet Řím pohromadě. Čím to ale je, že právě on jediný ze všech, Caesar, se zdá být povoláný dodávat městům politickou stabilitu a fungující hospodářství? Nemohli by se i ostatní lidé naučit pohlížet na věci s dostatečným odstupem, dohlédnout za meze svých osobních kariér, svých osobních aktivit? Právě Egypt je toho přece živým příkladem. Země přímo volá po pevné ruce na trůně, po ohleduplnější a osvěcenější vládě, která by dokázala zatočit s tou zlomocí davu. Takže nezbude, než aby tu Caesar zůstal tak dlouho, dokud jeho královnu nenaučí, jak se s touto odpovědností vypořádat, a také nezajistí, aby se Egypt v budoucnu nestal útočištěm pro římské renegáty. Alexandrijcům bude kromě toho třeba vtlouci do palic, že problémy tkvící ve všemocných cyklech hojnosti a nedostatku v žádném případě nevyřeší svrhávání Ptolemaiovců.

Nemoc z něho vysávala zbytky sil, ne a ne odejít; byla to nadmíru sužující choroba, jejímž přičiněním začal silně hubnout – on, jenž na sobě nikdy neměl ani unci zbytečného tuku. V polovině února povolala Kleopatra přes všechny Caesarovy protesty z Memfidy kněze-lékaře Hapdefana, aby ho vyšetřil.

„Zanítila se ti silně výstelka žaludku,“ sděloval mládenec neohrabanou řečtinou, „a jediné, co ti pomůže, je kaše z ječné mouky s odvarem z jistých bylinek. Budeš muset žít alespoň měsíc jen o ní, pak uvidíme.“

„Budu jíst cokoli, jen když to nebudou jehněčí játra a vejce rozšlehaná v kozím mléce,“ podroboval se ochotně Caesar při vzpomínce na dietu, kterou mu kdysi naordinoval Lucius Tuccius, když ho zachraňoval před zimnicí, kterou málem nepřežil – v oněch dnech časného mládí, kdy se musel skrývat před Sullou.

Jakmile přešel na tuto jednotvárnou stravu, začal se rychle zotavovat, přibíral opět na váze a vracela se mu energie.

Když prvního březnového dne obdržel dopis od Mithridata z Pergama, pocítil v celém těle takovou úlevu, že se pod jejím účinkem div nesesul. Na duši mu už neležel temný stín choroby, takže se mohl s celým svým úsilím, tak jak byl zvyklý, věnovat obsahu listu.

Nu, Caesare, právě jsem dorazil až do Hierosolymy,
které se také říká Jeruzalém, spolu s tisícovkou jezdců

získaných od Deiotara v Galatii a s jednou legií docela správných vojáků od Marka Bruta v Tarsu. Na severu Sýrie se nedalo sehnat vůbec nic, ale zdá se, že velice nakloněn královně Kleopatře je ten židovský král bez království, Hyrkánus: přispěl mi dalšími třemi tisíci ostrých židovských bojovníků a vyslal mě na jih v doprovodu svého nejlepšího přítele Antípatra a jeho syna Héroda. Během dvou *nundin* bychom měli dosáhnout Pelúsia, kde Antipatr, jak mě ujistil, bude moci připojit k našemu vojsku ještě i Kleopatřinu armádu utábořenou na Kasionu – ta je složená z Židů a Idumejců.

Ty víš asi líp než já, kde moje armáda pravděpodobně narazí na odpor. Dozvěděl jsem se od Héroda, což je velice bystrý a čiperný mladíček, že Achilles se svým vojskem od Pelúsia odtáhl už před několika měsíci a že s tebou teď bojuje v Alexandrii. My všichni, Antipater, Hérodes a já, se ale nechceme pouštět do bažin a kanálů nilské delty, dokud od tebe neobdržíme přesné pokyny.

Na pontské frontě nevypadají věci příliš dobře. Gnaeus Domitius Calvinus a síly, které se mu podařilo sebrat, se nedaleko Nikopole v Malé Arménii utkali s Farnakem a utrpěli těžkou porážku. Calvinovi nezbylo než ustoupit na západ směrem k Bithýnii; pokud by ho byl Farnakés pronásledoval, byl by Calvina úplně potřel. On však dal přednost setrvání v Pontu a v Malé Arménii, kde dál páše zvěrstva. Poslední zprávy, které jsem obdržel, ještě než jsme se vydali na pochod, říkaly, že hodlá vtrhnout do Bithýnie – ale jeho přípravy byly lajdácké a špatně organizované. Je to pořád ten stejný Farnakés, jak ho pamatuji odedávna, když jsem byl ještě malý chlapec.

Když jsme dorazili do Antiocheie, dostihla mě ještě jedna zvěst: že si totiž ten jeho synáček Asander, kterému Farnakés svěřil vládu v Kimmerii, počkal, až bude papínek mít plné ruce práce v Pontu, a prohlásil sebe za krále a otce za exulanta. Může se tedy stát, že ty i Calvinus si budete moci trochu vydechnout, jestli se Farnakés bude nejdřív chtít vrátit do Kimmerie, aby si to s tím svým nevděčným potomkem vyříkal.

Čekám dychtivě na tvou odpověď a zůstávám tvým služebníkem.

Konečně záchrana!

Caesar dopis spálil, pak nadiktoval Trebatiovi jiný, předstírající, že pochází rovněž od Mithridata z Pergama. Jeho obsah byl upraven tak, aby Alexandrijce vylákal z města na rychlé tažení do oblasti nilské delty. Měl se ovšem nejprve dostat do rukou Arsinoe sídlící v paláci, a to tak, aby se domnívala, že se list podařilo jejím náhončím ukrást, ještě než ho Caesar obdržel, takže Římané o přicházejících posílách nevědí. Podvržený list byl zapečetěn mincí raženou Mithridatem z Pergama a složitými úskoky byl posléze podstrčen princezně. Arsinoe během jediné hodiny z paláce zmizela i s dopisem. A jen o dva dny později už vyplul král Ptolemaios v čele své armády a makedonských sil Alexandrie na východ k nilské deltě. Město zůstalo nechráněné, bez jakéhokoli vedení a velení.

Caesar stále ještě nebyl ve své kůži, třebaže si to odmítal připustit; Kleopatra ho sledovala, jak si navléká kožené chrániče do nadcházejícího střetnutí v nilské deltě, a zlobila se.

„Nezvládl by to Rufrius sám?“ zarýpala.

„Asi by to zvládl, ale mám-li zcela rozdrtit veškerý odpor a přivést Alexandrijce konečně k rozumu, musím tam být osobně,“ vysvětloval Caesar. Už při pouhé námaze spojené s oblékáním se celý zpotil.

„Tak si s sebou alespoň vezmi Hapdefana,“ naléhala.

Ale zbroj už měl na sobě, dokázal to bez dopomoci, jeho pokožka už opět nabyla trochu barvu; oči, kterými se na Kleopatru podíval, byly už opět Caesarovy zraky, jejich pohled byl pevný a jistý. „Ty si děláš zbytečně moc starostí.“ Políbil ji, jeho dech měl však nakyslý nezdravý pach.

K ostraze královského paláce zůstaly na místě dvě kohorty raněných; spolu s 3200 muži z Šesté, Sedmatřicáté a Sedmadvacáté legie a s veškerou jízdou vyrazil Caesar po trase, která Kleopatře připadala jako přílišná oklika. Namísto aby k nilské deltě zamířil podél plavebního kanálu, vydal se k jihu podél jezera Mareotis, tak aby mu zůstávalo po levé ruce; když posléze zabočil směrem ke Kanobskému rameni Nilu, zmizel už zcela z dohledu.

Mezitím už odcválal spěšný kurýr do Pelúsia – se značným předstihem před armádou krále Ptolemaia –, aby předal Mithridatovi z Pergama pokyn, že jeho úkolem bude vytvořit jednu

z čelistí Caesarových kleští, a to tak, že postoupí dále k jihu po východním břehu Pelúsijského ramena nilské delty, aniž se přitom bude pouštět do nitra delty samé. Kleště se kolem Ptolemaia sevrnou u hrotu jejího rozvětvení, na pevné půdě.

Nilské hrdlo, jehož název se odvozoval od řeckého písmene *delta*, kterému se svým tvarem podobalo, bylo rozlehlejší než ústí jakékoli jiné známé řeky vlévající se do Našeho moře; délka pobřeží mezi Pelúsijským a Kanobským ramenem přesahovala sto padesát mil a od mořského břehu k vlastnímu Nilu, do míst před jeho rozvětvením těsně nad severním okrajem Memfidy, to bylo přes sto kilometrů. Velká řeka se odtud dělila znovu a znovu do mnoha ramen – některá z nich byla podstatně větší než ostatní – a širokým vějířem sedmi navzájem se proplétajících proudů posléze dosahovala moře. Prapůvodně tvořily všechny vodní cesty v deltě jen přirozené toky, ale poté, co se vlády v Egyptě chopili s řeckou věcností uvažující Ptolemaiové, propojili jejich síť tisíci průplavy, takže z žádného místa souše tu nebylo dále než jednu míli k vodě. Proč vlastně bylo zapotřebí věnovat deltě tak úzkostlivou pozornost a péči, když tisícimílový pruh země na březích Nilu od Elefantiny po Memfidu přinášel úrodu, která stačila daleko víc než uživit Egypt i Alexandrii? Bylo to proto, že v deltě rostl *byblos*, rákos, z něhož se zhotovoval papyrus. Na výrobu papíru měli Ptolemaiové celosvětový monopol a veškeré příjmy z jeho prodeje plynuly do soukromé pokladny Ptolemaiovců. Papyrus se stal chrámem lidského myšlení a člověk se časem bez něho už nedokázal obejít.

Podle ročních období nastával začátek zimy – i když římský kalendář ukazoval na březen – a vody letních záplav už opadly, avšak Caesar neměl nejmenší chuť zabřednout se svým vojskem do spleti toků, které neznal zdaleka tak dobře jako Ptolemaiovi rádci a průvodci.

V průběhu nesčetných rozmluv se Simeónem, Abrahámem a Jehóšuou za dlouhých měsíců bojů v Alexandrii získal Caesar mnohem důkladnější představu o egyptských Židech, než jakou byla vybavena Kleopatra; zdálo se, že až do jeho příchodu jí nestáli vůbec za pozornost. Caesar si naproti tomu mimořádně považoval jejich inteligence, jejich učení i jejich nezávislosti, a v duchu už plánoval, jak z Židů vytvoří pro Kleopatru cenné spojence, poté co on sám odejde. Měla sice obzor nevyhnutelně zúžený výlučností svého původu i výchovou, avšak k vládnutí získávala přesto dostatek předpokladů už tím, že jí nejpodstatnější věci nepřestával

vtloukat do hlavy; povzbudilo ho, když se sama ze své vůle rozhodla poskytnout Židům a Metoikům alexandrijské občanství. Alespoň něco do začátku.

Na jihovýchodě nilské delty se rozkládalo území Onias, autonomní enkláva židovských potomků velekněze Oniase a jeho souputníků, kteří sem byli vypuzeni z Judey za to, že odmítli padnout na zem před králem Sýrie; to, prohlásil Onias, činí toliko před svým Bohem. Král Ptolemaios VI. Filométor daroval Oniasovcům do vlastnictví rozsáhlé pozemky oplátkou za závazek každoročního poplatku a také za poskytnutí vojáků pro egyptskou armádu. Zvěst o Kleopatřině velkomyslnosti se rázem rozletěla a dospěla i do Oniasu a celé toto území se v zuřící občanské válce prohlásilo za její stoupence, což umožnilo Mithridatovi z Pergama bez boje obsadit Pelúsium; v Pelúsiu žil velký počet Židů a k Oniasu je poutaly těsné svazky, stejně jako většinu egyptských Židů, neboť se tam nacházel jejich velechrám. Byla to přesná menší replika Šalamounova chrámu včetně osmdesát stop vysoké věže a uměle vytvořené strže symbolizující údolí Kedronu a Džeheny.

Nedospělý král nařídil své armádě plavit se na bárkách Fatnitským ramenem, které ústilo bezprostředně nad Leontopolí a Heliopolí do Pelúsijského ramena. Tady, poblíž Heliopole, narazil král Ptolemaios na Mithridata z Pergama silně opevněného v bytelném táboře římského typu a s lehkomyšlnou bezstarostností se na něj okamžitě obořil. Mithridatés sotva dokázal uvěřit svému štěstí, vyrazil se všemi svými muži do střetu s takovým zdarem, že ptolemaiovské přední řady houfně popadaly a ostatek se v panice rozprchl. Kdosi v ptolemaiovské armádě si však přece jen zachoval dostatek zdravého rozumu, neboť jakmile se vytratil úlek z první srážky, stáhli se ptolemaiovští vojáci do postavení přirozeně chráněného z jedné strany vrškem s ostrým hřebenem, z další Pelúsijským ramenem Nilu a na protilehlém kraji širokým průplavem s vysokými sráznými břehy.

Caesar dorazil krátce po Ptolemaiově porážce, mnohem udýchanější, než by si byl kdy připustil a než by byl ochoten přiznat třeba jen i Rufriovi; nařídil stanout a bedlivě si prohlížel Ptolemaiovy pozice. Pro jeho muže byl hlavní překážkou průplav, zatímco Mithridatovi bránilo v útoku především ono táhlé návrší.

„Našli jsme místo, kde průplav dokážeme přebrodit,“ sděloval mu Arminius od germánských Ubiů, „a na dalších úsecích se dá přeplavat, dokážou to i koně.“

Pěšáci dostali rozkaz pokácet všechny vysoké stromy v okolí a postavit z nich přes průplav lávku. Vojáci se do práce pustili s vervou, přestože za sebou měli tvrdý celodenní pochod; po šesti měsících bojů je nenávisť k Alexandrijcům a k Alexandrii rozpalovala do běla. Všichni do jednoho doufali, že na tomto místě bude svedena rozhodující bitva, po níž budou moci dát Egyptu navždy sbohem.

Ptolemaios vyslal vstříc Caesarovu vojsku pěchotu a lehkou jízdu, aby jeho postup zastavily, avšak římsí legionáři a germánská jízda se na ně vrhli se zuřivostí vydrážděných galských Belgů. Odpor Ptolemaiových bojovníků se zhroutil, dali se na útěk, byli však dostiženi a pobiti; jen málokterým se podařilo dosáhnout útočiště v opevněném prostoru dětského krále vzdáleném sedm mil od bojiště.

Zprvu Caesar pomýšlel na okamžité pokračování v útoku, když však obhlédl Ptolemaiovu dočasnou tvrz, rozmyslel si to. Zříceniny četných starých chrámů v okolí poskytl hojnost kamene k zesílení ohrazení. Rozumnější bude nechat mužstvo utábořit se na noc. Už před násilným přechodem průplavu za sebou měli dvacet mil ostrého pochodu, zaslouží si teď pořádné jídlo a odpočinek, dříve než podstoupí další boj. S čím se ovšem nikomu nesvěřil, bylo, že jemu samotnému bylo mdlo a že se mu teď Ptolemaiovy náspy při upřeném pohledu rozkomíhaly a pohupovaly před očima, jako by to byly trosky na rozbouřených vlnách.

Nazítří ráno pojedl bochníček chleba potřžený medem a k němu povinnou ječnou kaši a cítil se mnohem lépe.

Ptolemaiovské vojsko – bylo to náležitější pojmenování než alexandrijské, neboť ho ani zdaleka netvořili jen Alexandrijci – se opevnilo v nedaleké vísce a propojilo ji se svým dosavadním postavením na výšině kamennou hradbou; Caesar soustředil hlavní nápor svého útoku na vesničku, se záměrem dobýt ji a využít pak síly úderu ke zteči opevněného tábora. Jenomže mezi Pelúsijským ramenem Nilu a obrannou linií ptolemaiovského vojska zbýval ještě prostor, jehož překonání mohl ten, kdo si ho udržel pod palbou, znemožnit křížovou střelbou z luků a vrháním oštěpů. Mithridatés z Pergama, který postupoval proti opačnému svahu návrší, měl dost svých vlastních problémů a pomoci v tom nemohl. I když už víska padla do jeho rukou, neměl Caesar žádnou možnost jak uchránit své muže před oním smrtonosným deštěm šípů a udělat bitvě rázný konec.

Ze sedla najatého koně však Caesar postřehl, že Ptolemaiovi vojáci zřejmě přeceňují tento drobný úspěch v boji a že vyrazili dolů ze svého nejvyššího opevněného prostoru, aby střelbou z luků ještě posílili tlak na Římany dočasně obležené ve vísce. Povolal si prošedivělého centuriona primipila Šesté legie Decima Carfulena.

„Seber pět kohort, Carfulene, obejdi jejich dolní opevnění a obsaď tu výšinu, kterou ti pitomci nechali nestřeženou,“ zavelel rázně, se skrytým uspokojením, že poté, co si odpočal a najedl se, vrátila se mu jeho obvyklá schopnost zvládat taktickou situaci. Jak je všechno jednoduché, když je člověk opět v pořádku – och to stáří! Měl by snad takhle vypadat začátek Caesarova konce? Jestliže ano, pak ať je to raději konec rychlý, a ne postupné upadání do stařecké nemohoucnosti!

Dobytí vrcholu kopce Římany vyvolalo v ptolemaiovském vojsku naprostou paniku. Hodinu poté, co Carfulenus opanoval výšinu, byla armáda krále Ptolemaia rozprášena. Tisíce mužů byly pobity na bojišti, avšak některým, s malým králem ve svém středu, se přece jen podařilo dosáhnout Pelúsijského ramene Nilu a nalodit se do bárek.

Bylo samozřejmě nezbytné přijmout s náležitými obřady Malachaie, velekněze Oniasu, seznámit ho s rozzářeným Mithridatem z Pergama, posedět s oběma a popít sladkého židovského vína. Když vchod do stanu zastínila čísi postava, Caesar se omluvil a vstal, naráz nesmírně unaven.

„Máš nějaké zprávy o malém Ptolemaiovi, Rufrie?“

„Ano, Caesare. Nalodil se na jednu z bárek, ale v chaosu, jaký zavládl na břehu, nedokázali jeho bidlaři včas odrazit, a tak ji vojáci naprosto přeplnili. Nedaleko po proudu se pak převrátila. Král byl mezi těmi, kdo se utopili.“

„Máte jeho tělo?“

„Ano.“ Rufrius se ušklíbl, jeho vrásčitá upřímná tvář se rozjasnila klukovským veselím. „A máme také princeznu Arsinoe. Byla v pevnosti a představ si, že Carfulena vyzvala na souboj! Oháněla se mečem a ječela jak sama Mormolyké.“

„Samé skvělé zprávy!“ rozjařil se Caesar.

„Jaké vydáš rozkazy, Caesare?“

„Jen co se mi podaří vyzout se z těch formálností tam uvnitř,“ řekl Caesar a pokynul směrem k velitelskému stanu, „vydám se do

Alexandrie. Královo tělo a princeznu Arsinoe vezmu s sebou. Ty spolu s tím čiperným Mithridatem to tu už vyčistíte sami a pak přiveďte armádu za mnou.“

„Dej ji popravit,“ řekla Kleopatra z faraonského trůnu Apollodórovi, když před ní Caesar přivedl rozcuchanou Arsinoe, stále ještě navlečenou do pancíře.

Apollodóros se uklonil. „Okamžitě to provedu, Dcero Amuna-Ra.“

„Ehm,“ ozval se Caesar omluvným tónem, „obávám se, že to nepůjde.“

Stíhlá postavička na vysokém pódiu hrozivě ztuhla. „Co tím chceš říct? Proč a čeho se obáváš?“ osopila se na něho Kleopatra.

„Arsinoe je má zajatkyně, faraone, nikoli tvoje. Proto, jak je v Římě zvykem, bude odeslána do Říma a bude vedena v mém triumfálním průvodu.“

„Dokud je má sestra naživu, je můj život v nebezpečí! Já nařizuji, aby ještě dnes zemřela.“

„A já jsem rozhodl, že se tak nestane.“

„Ty jsi v těchto krajích pouhým hostem, Caesare! Ty nebudeš dávat žádné rozkazy egyptskému trůnu!“

„To je nesmysl!“ řekl podrážděně Caesar. „Na ten trůn jsem tě posadil já, a já tady také budu rozhodovat, ať na té naparáděné židli bude sedět kdo chce, dokud v těchto krajích budu pobývat! Postarej se o své vlastní záležitosti, faraóne – dej pohřbít svého bratříčka v Semě, dej se do přestavby svého města, vydej se do Memfidy nebo do Kyréné, dbej o dítě ve svém lůně. A když už je o něm řeč, provdej se za svého zbývajícího bratra. Sama vládnout nemůžeš, neodpovídá to egyptským ani alexandrijským zvyklostem, aby panovník vládl sám!“

Odešel. Odkopla převysoké sandály, nic nedbala na faraonské důstojenství a rozběhla se za ním bosa, ponechávajíc ohromené svědky, aby si o této srážce vladařských vůlí mysleli co chtějí. Arsinoe se divoce rozesmála; Apollodóros se lítostivě zahleděl na Charmion a Eiras.

„Ještě štěstí, že jsem nepovolal také kancléře, správce protokolu, správce pokladny, nejvyššího soudce a velitele stráží,“ prohlásil posléze nejvyšší komoří. „Myslím, že budeme muset nechat faraóna a Caesara, aby si tuhle záležitost vyřešili sami mezi

sebou. Ale ty se moc nesměj, Výsosti. Tvoje strana válku prohrála – ty už se nikdy královnou v Alexandrii nestaneš. A dokud tě Caesar neposadí na loď plující do Říma, strčím tě do toho nejtemnějšího a nejdusnějšího vězení pod Semou – o chlebu a o vodě. Nepatří sice k římským zvykům popravovat většinu z těch, kdo kráčeli v triumfálním průvodu, takže tě po něm Caesar nepochybně propustí, ale dej si pozor, Výsosti. Jestli se kdy ještě vrátíš do Egypta, zemřeš. O to už se tvá sestra postará.“

„Jak ses mohl opovážit!“ vřískla Kleopatra. „Jak se opovažuješ *pokořit* faraona před jeho dvořany?“

„To by faraon nesměl jednat tak svévolně, má milá,“ odpověděl Caesar, kterého už prvotní vztek přešel, usedl do křesla a pleskl si na koleno. „Než zase budeš ohlašovat nějaké popravy, zeptej se nejdřív mne, jaké jsou moje úmysly. Ať se ti to líbí nebo ne, Řím má v Egyptě své pevné postavení už čtyřicet let. Až já odejdu, Řím se odtud se mnou neodstěhuje. Hodlám totiž v Alexandrii zřídit stálou římskou posádku. Chceš-li vládnout v Egyptě a v Alexandrii i nadále, musíš být moudrá, musíš být chytrá, a to i pokud jde o mne. Že jsem tvůj milenec a otec tvého nenarozeného dítěte, pro mne nic neznamená v okamžiku, kdy se tvé zájmy zkříží se zájmy Říma.“

„A za Řím si dosad' Caesara,“ řekla s trpkostí.

„Pochopitelně. Pojď, posad' se a přiviň se ke mně. Kloučkovi takovéhle výlevy nedělají dobře. Nevadí mu, když se milujeme, ale podle mne se ho nesmírně dotýká, když se hádáme.“

„Takže ty si taky myslíš, že to bude chlapec?“ řekla. Na klín se mu ještě neposadila, ale přece jen už jihla.

„Cham a Tacha mě v tom utvrdili.“

Ještě tato slova nedořekl, když sebou celé jeho tělo prudce zaškubalo. Caesar se ohromeně sám na sebe zadíval a pak se zhroutil ze židle. Zůstal ležet na zemi, záda ohnutá do oblouku, paže i nohy strnule roztažené.

Kleopatra se rozkřičela, volala o pomoc, rozběhla se k němu, cestou si ještě strhla z hlavy dvojitou korunu; nechala ji padnout na zem a neohlížela se na to, co se s ní stane. Caesarova tvář zatím zbrunátněla a údy se mu roztřásly v křeči; klekla si k němu, snažila se je zklidnit a nepřestávala křičet.

Záchvat pominul tak rychle, jak přišel.

V domnění, že milenci snad ulevují zjitřeným citům fyzickým násilím, neodvažovaly se Charmion a Eiras vkročit do místnosti, až teprve určitý tón zaznívající ve výkřicích jejich paní jim napověděl, že uvnitř došlo k čemusi vážnějšímu. Když se pak hlasitým nářkem připojily ke Kleopatřinu volání i obě dívky, vběhli do síně Apollodóros, Hapdefane a tři kněží a našli Caesara ležícího bezvládně na podlaze, jen zvolna a chraptivě oddychujícího, tvář popelavě šedou jako v posledním tažení.

„Co mu je?“ vyptávala se Kleopatra Hapdefana, který klečel vedle Caesara, čichal k jeho dechu a zkoumal mu pulz.

„Měl křeče, faraone?“

„Ano, ano!“

„Přineste hodně sladké víno,“ štěkl kněz-lékař. „Co nejsladší, a také dobře ohebné a dokonale průchodné rákosové stéblo. Rychle!“

Zatímco se ostatní dva kněží rozběhli vyplnit jeho příkaz, Charmion a Eiras se ujal vzlykající a vyděšené Kleopatry, přiměly ji, aby ze sebe svlékla alespoň nejsvrchnější vrstvy faraonského úboru a odložila záplavu šperků, které na sobě měla navěšené. Apollodóros hřměl, že budou padat hlavy, jestli ihned nepřinesou potřebné stéblo, a Caesar neměl v mdlobách nejmenší tušení o hrůze a děsu ve všech srdcích – *co nastane, jestliže vládce světa zemře tady v Egyptě?*

Z mumifikační márnice přiběhl kněz se stéblem, jakým se normálně vymývala lebeční dutina natronem. Hapdefane se úsečnou otázkou ujistil, že s určitostí nejde o použité stéblo. Pak ho vzal, profoukl ho a podíval se, je-li skrz ně vidět; poté Caesarovi otevřel ústa, vsunul mu stéblo do hrdla, zakroutil jím jemně a posouval ho dál, až v těle zmizela bezmála celá stopa jeho délky. Nato do jeho otvoru začal lít velice sladké víno, tak tenkým pramínkem a tak pomalu, aby se stéblo neucpalo bublinkou vzduchu. Vína nebylo mnoho, ale zdálo se, že procedura trvá celou věčnost. Konečně Hapdefane dosedl na paty a vyčkával. Když se jeho pacient pohnul, kněz stéblo vytáhl a pozvedl Caesara k sobě do náruče.

„Tady,“ řekl, když se zamžené zraky konečně otevřely, „tohle vypij.“

Během několika málo okamžiků se Caesar zotavil natolik, že se dokázal bez cizí pomoci zvednout a postavit, přejít sem a tam a pohlédnout na vyděšené tváře kolem sebe. Kleopatra, s rozmazanými líčidly a tvářemi dosud mokkými od slzí, na něho vsedě zírala, jako by byl právě vstal z mrtvých, Charmion a Eiras

hlasitě vzlykaly, Apollodóros sesutý v křesle měl hlavu téměř až mezi kolena, v pozadí kmitalo a šeptalo si několik kněží, a všechno toto vzrušení se nepochybně týkalo jeho.

„Co se tu stalo?“ otázal se a šel se posadit ke Kleopatře s vědomím, že je mu nějak divně.

„Dostal jsi epileptický záchvat,“ odpověděl mu bez obalu Hapdefane, „ale ty padoucníci netrpíš, Caesare. To, že tě k vědomí tak rychle přivedlo sladké víno, mi napovídá, že se v tvém těle po onom měsíci zimničné choroby cosi proměnilo. Jak je to dlouho, co jsi naposledy něco jedl?“

„Řada hodin je to.“ Paží objímal Kleopatru chlácholivě kolem ramen a vzhlížel k hubenému, snědému Egyptanovi. Věnoval mu zářivý úsměv a zkroušeně pak dodal: „Potíž je v tom, že když mám moc práce, tak jíst zapomenu.“

„Napříště budeš muset mít vždycky nablízku někoho, kdo ti připomene, aby ses najedl,“ říkal Hapdefane přísně. „Pravidelné jídlo pomůže takovým náhlým slabostem předejít, ale když už se stane, že zapomeneš jíst, napij se alespoň sladkého vína.“

„To ne,“ ušklíbl se Caesar, „vína ne.“

„Tak vody s medem anebo ovocné šťávy – jakéhokoli sladkého sirupu. Ať ho má tvůj sloužící trvale při ruce, třeba i uprostřed bitvy. A dávej si pozor na varovné příznaky – na nevolnost, na závrať, poruchy vidění, slabost, na bolest hlavy i na pouhou únavu. Jakmile cokoli z těchto příznaků vycítíš, musíš okamžitě vypít něco sladkého, Caesare.“

„A jak jsi přiměl člověka v bezvědomí, aby se napil, Hapdefane?“

Hapdefane mu ukázal rákosové stéblo; Caesar si ho od něho vzal a otáčel jím zvolna v prstech. „Takže tímhle,“ řekl. „A jak jsi poznal, že jsi už minul průdušnici vedoucí do mých plic? Oba ty otvory jsou přece těsně vedle sebe a jícen je normálně uzavřen, aby umožnil dýchání.“

„Jistý jsem si nebyl,“ odpověděl prostě Hapdefane. „Modlil jsem se k Sechmetovi, aby tvá mdloba nebyla příliš hluboká, a šimral jsem tě zvenčí na krku, abys polkl, až na jícnu ucítíš tlak stébla. A povedlo se to.“

„Tohle všechno znáš, a přesto nevíš, jaká choroba mě stihla?“

„Choroby, Caesare, jsou záhadné, většinou mimo naše chápání. Celé lékařství je založeno na pozorování. Naštěstí jsem se toho o tobě mnoho dozvěděl za tu dobu, co jsem tě léčil ze zimnice,“

spiklenecky se pousmál, „například to, že jídlo považuješ za plýtvání časem.“

Kleopatra se uklidnila, pláč ustoupil už jen občasnému škytnutí. „Jak to, že ty toho tolik víš o lidském těle?“ zeptala se Caesara.

„Jsem přece voják. Dost jsem se nachodil po bojištích, abych zachraňoval raněné a spočítal mrtvé, a tam se setkáš se vším možným. Podobně jako tenhle skvělý lékař jsem se i já učil pozorováním.“

Apollodóros sebou škubl, vztyčil se a otřel si pot z čela. „Postarám se o večeri,“ zachraptěl. „Dík všem bohům na celém světě za to, že jsi zase v pořádku, Caesare.“

Tu noc, kdy se marně snažil usnout v obrovské posteli, která byla samá péřová duchna, zahříván v chladu alexandrijské takzvané zimy teplem přivinuté Kleopatry, přemítal Caesar o tomto dnu, o tomto měsíci, o celém tomto roce.

Okamžikem, kdy vkročil na egyptskou půdu, se rozběhl sled drastických událostí. Pompeiova hlava – zlověstné palácové intriky – korupce a rozklad, jaké dokáže zplodit toliko Východ – nechtěná válka vedená v ulicích krásného města – ochota lidí ničit, co stálo tri staletí budování – jeho vlastní podíl na té zkáze... A ta převelice věčná nabídka od královny rozhodnuté zachránit svůj lid jediným způsobem, o němž se domnívá, že mu dokáže pomoci – početím syna s bohem. Přičemž ona věří, že oním bohem je on sám, Caesar. Neskutečné. Bizarnost sama.

Dnešek pak měl pro Caesara uchystán obzvláštní otřes. Caesar, jenž až dosud nikdy nezastonal, dnes stanul tváří v tvář nevyhnutelným důsledkům svých dvaapadesáti let. A nejen let samých, ale i marnotratného způsobu, jakým s nimi nakládal a jak je prohospodařil, jak sám sebe nutil do trysku tam, kde by jiní byli stanuli a odpočívali. Ne, o Caesarovi tohle docela neplatí a nemůže platit! Odpočívat – to je Caesarovi naprosto cizí! A nikdy tomu nebude jinak. Jenomže teď si Caesar, jenž nikdy neznal slovo nemoc, musí připustit, že ochořel a že ho choroba sužuje už po mnoho měsíců. Že ta zimnice anebo nákaza anebo třesavka, co lomcovala jeho tělem a nutkala ho zvrátit všechno, co pozřel, po sobě zanechala v těle cosi zhoubného. Že se v tom Caesarově stroji – jakže to řekl ten lékař a kněz? – cosi proměnilo. Napříště bude

Caesar muset pamatovat na pravidelnou stravu, jinak by ho čekal další záchvat padoucí nemoci a všichni by si pak řekli, že se Caesar konečně hroutí, že slábne, že už není neporazitelný. Tohle všechno je ovšem třeba přísně utajit, nesmí dát před senátem a lidem římským sebeméně najevo, že by s ním snad bylo cokoli v nepořádku. Neboť kdo jiný by dokázal vyvést Řím ze současného marasmu, pokud by selhal Caesar?

Kleopatra si zhluboka vzdechla, cosi zamumlala, ještě jednou lehce vzlykla – takových slz, a to všechno pro Caesara! Tenhle dojemný drobeček mě miluje – miluje *mne*! Stal jsem se pro ni manželem, otcem, strýcem, bratrem. Vše možnými variantami Ptolemaiovice. A já tomu neporozuměl. Domníval jsem se, že *vím*! Ale nepochopil jsem nic, ani za máček. Fortuna na její ramínka navalila starosti a bědy milionů lidí, nenabídla jí pražádnou volbu v jejím osudu, zrovna tak jako jsem já neponechal žádnou volbu Julii. Je panovnicí pomazanou podle řádů starších a posvátnějších, než jsou jakékoli jiné, je to nejbohatší žena na světě, vládne naprosto svrchovaně nad lidskými životy. A přesto je to pouhé klubíčko, mrně. Je zcela vyloučené, aby Říman dokázal vnímat, čím vším ji poznamenalo prvních jedenadvacet let jejího života – ve světě, kde vražda i incest jsou samozřejmostí. Cato a Cicero žvaní o tom, že se Caesar chce stát římským králem, ale žádný z nich nemá ponětí, co statut krále znamená. Faktické kralování se mnou souvisí právě tak málo jako tenhle uzlíček vedle mne, jehož život se teď začíná vzdouvat mým dítětem.

Och, došlo mu náhle, vždyť já musím vstát! Musím vypít trochu té šťávy, kterou mi sem tak ochotně donesl Apollodóros – sirupu z melounů a hroznů vypěstovaných v přístřešcích z plátna! Jak je to všechno popletené. V hlavě mám zmatek. Jsem *já* i *Caesar* současně, ty dva přece od sebe nemohu odloučit.

Avšak namísto toho, aby vstal a šel si vypít svou šťávu z čerstvých melounů a hroznů dozrálých v plátěných přístřešcích, klesl hlavou zpátky do podušek a pohlédl na Kleopatru. Nebyla úplná tma, třebaže vládla hluboká noc; velké okenice ve vnější stěně byly pootočený a dovnitř svítil měsíc v úplňku, proměňoval její pleť nikoli ve stříbro, nýbrž ve světlounký bronz. Nádherná kůžička. Sáhl si na ni, pohladil ji, přejel dlaní jako pírskem po šestiměsíčním bříšku, zatím ještě neroztaženém natolik, aby bylo průsvitné, jak si zapamatoval Cinnillin pupík, když se čekala s Julií, a znovu potom, když se měl narodit malý Gaius, jenž pak uprostřed jejích křečí přišel na svět mrtvý. Cinnillu a malého Gaia

jsme tehdy zpopelnili společně – moje matka, teta Julie a *já*. Ne Caesar. *Já*.

Dozrála jí půvabná drobná ňadra, okrouhlá a pevná, a bradavky jí ztmavly do švestkové barvy, podobné kůži jejích etiopských vějířníků; snad v sobě má i trochu tohoto dědictví, neboť v jejích žilách se zdaleka nemísí jen mithridatovská a ptolemaiovská krev. Krásná na dotyk je ta tkáň, a má mnohem hlubší smysl než jen přinášet mi potěšení. Ale i *já* jsem teď její součástí, ona teď nosí mé dítě. Och, vždyť my většinou přivádíme děti na svět až příliš mladí! Pro mne teprve teď nastal čas, kdy příchod dítěte umím prožít, kdy dokážu zbožňovat jeho matku. Mnoho let a mnoho trápení to chce, než se naučíme vnímat ten zázrak života.

Vlasy měla rozpuštěné v pramíncích na podušce, ne tak husté a černé jako Servilia, ani to nebyla ohnivá řeka, do níž se mohl ponořit a zahalit se jimi jako u Rhiannon. Tohle byly Kleopatřiny vlasy, právě tak jako tělo bylo Kleopatřino. A Kleopatra mě miluje jinak než všechny ostatní. Navrací mi mé mládí.

Lví oči měla otevřené, upírala je na jeho tvář. Jindy by se byl okamžitě uzavřel do sebe, naprosto automatickým reflexem by ji vyloučil ze své mysli – nikdy nepropůjčit ženě meč této znalosti, jinak ho užije proti tobě, aby tě zbavila mužství. Jenomže ona je přece zvyklá na eunuchy, nijak si tohoto druhu lidí nepovažuje. Co ode mne žádá, je, abych byl jejím manželem, otcem, strýcem, bratrem. Jsem jí roven mocí, avšak navíc mám sílu mužství. Dobyl jsem ji. Teď jí musím dát najevo, že naprosto nemám záměr ani nutkání ji pokořit a podrobit si ji. Žádná z mých žen pro mne nebyla hadrem, o který bych si otíral boty.

„Miluju tě,“ řekl a přitáhl si ji do náruče, „jako svou ženu, jako svou dceru, jako svou matku, jako svou tetu.“

Neměla tušení, že ji právě přirovnává ke skutečným ženám a že nehovoří v ptolemaiovských srovnáních, avšak v nitru se rozzářila láskou, úlevou a neskonale radostí.

Caesar ji právě přijal do svého života.

Caesar jí řekl, že ji miluje.

* * *

Nazítří ji posadil na osla a vyjel si s ní, aby jí ukázal, co s Alexandrií provedla šestiměsíční válka. V troskách ležely celé bloky, kde nezůstal stát jediný dům; na provizorně navršených haldách čněly opuštěné vrhací stroje; ženy a děti se přehrabovaly v

sutinách a hledaly cokoli k snědku anebo k užitku, bez domovů a bez naděje, na sobě rozedrané cáry. Téměř nic nezbývalo z někdejšího výstavného nábřeží; požáry, které dal Caesar založit na alexandrijských lodích, se přenesly na břeh a pohltily všechna skladiště i to, co vojáci nechali stát z velkého emporia, lodních přístřešků, doků a mol.

„Och, i sklad svitků se zřítíl!“ zahořekovala náhle Kleopatra a žalostně lomila rukama. „Nebyl k nim žádný soupis, nedozvíme se vůbec, co tu všechno shořelo!“

V Caesarových očích sice probleskla ironie, nahlas však neřekl nic, co by prozradilo údiv nad její hierarchií hodnot; nepohnul s ní srdcervoucí obraz všech těch hladovějících žen a dětí, zato nad zkázou knih teď měla slzy na krajíčku. „Ovšem knihovna je přece v Múseiu,“ řekl, „a Múseion je v naprostém bezpečí.“

„Ano, ale knihovníci jsou tak pomalí, že svitky přibývají rychleji, než je stačí zapisovat do katalogů, takže za poslední století je jen ukládali do zvláštního skladiště. A z toho zbylo tohle spáleniště.“

„Kolik svitků je v Múseiu?“ otázal se.

„Téměř jeden milion.“

„Pak není důvod k obavám,“ řekl Caesar. „Hlavu vzhůru, milá moje! Celkový počet knih, které kdy byly napsány, je mnohem menší než jeden milion, což znamená, že to, co bylo uloženo v tomhle skladu, byly jen opisy anebo nedávné práce. I mnohé ze svitků v Múseiu musí být duplikáty. Obstarat nové knihy není nic těžkého, a pokud potřebuješ katalog, Mithridatés z Pergama má knihovnu obsahující víc než čtvrt milionu svitků, většinou čerstvého data. Všechno, co bude třeba udělat, je objednat si opisy děl, které Múseion nevlastní, od Sosia nebo od Attika v Římě. Oni sami sice knihy nemají, ale půjčují si je k opisu od Varrona, Lucia Pisona, ode mne a od dalších lidí, kteří vlastní velké soukromé knihovny. Což mi připomíná, že Řím nemá žádnou veřejnou knihovnu – to musím napravit.“

Dál. Agora utrpěla ze všech veřejných staveb nejmenší škody, některé ze sloupů byly sice strženy a použity na zablokování plavební dráhy pod mostními oblouky Heptastadionu, ale zdi zůstaly netknuty stejně jako většina střech nad sloupořadími. Z gymnasia však zůstalo jen o málo víc než pouhé základy a soudní dvůr zmizel nadobro. Půvabný Panův vrch byl zbaven všeho porostu, jeho potůčky a vodopády vyschly, na jejich dnech zůstala solná krusta, všude, kde byl kousek rovné půdy, se usadily římské

vrhací stroje. Žádný chrám nezůstal nedotčen, Caesar však s potěšením zjišťoval, že sochy a obrazy v nich zůstaly, i když byly tu a tam počmárané a zašpiněné.

Sarapeum v Rhákotidě utrpělo díky své vzdálenosti od Královské třídy jen minimálně. Tři z mohutných trámů v hlavním chrámu však zmizely, a střecha se proto propadla.

„Ano, Sarápis je dokonalý,“ říkal Caesar, když přelézal hromady zříceného zdiva. Neboť tam božstvo sedělo na zlatém trůně posázeném drahokamy, Diovská postava s plnovousem a s dlouhými vlasy, s tříhlavým psem Kerberem u nohou, hlavu obtíženu gigantickou korunou ve tvaru koše.

„Je velice pěkný.“ Podrobně si Sarápida prohlížel. „Nerovná se sice Feidiovi ani Práxitelovi nebo Myronovi, ale je opravdu pěkný. Čí je to dílo?“

„Bryaxidovo,“ řekla Kleopatra, rty sevřeny. Rozhlížela se po spoušti kolem, pamatovala se dobře na onu rozlehlou, překrásně koncipovanou stavbu a na schodiště s mnoha stupni, které vedlo na její pódium, vybavovala si jónské sloupové bohatě zdobené a zlacené, na mistrovská díla, jaká představovaly jeho metopy a frontony. Zkázou přečkal pouze Sarápis sám.

Je to snad tím, že Caesar už viděl tolik dobytých měst, tolik zčernalých trosek, tolik zkázy? Zpustošené město jako by ho nechávalo dočista klidným, třebaže většinu z toho má na svědomí on a jeho muži. Moji lidé se v boji uchýlovali do běžných domů, do chýší a chatrčí, do míst, která nebyla nijak významná.

„Nu,“ prohlásila, když ji se svými liktory doprovodil zpátky do nedotčeného Královského okrsku. „Seženu do posledního kdejaký talent zlata a stříbra a dám znovu vybudovat chrámy, gymnasion, agoru, soudní dvůr, všechny veřejné budovy.“

Ruka třímající oslíkovu ohlávku sebou šklubla; zvíře stanulo, pomžikávalo víčky s dlouhými řasami. „To je sice chvályhodné rozhodnutí,“ řekl ostře, „jenomže ozdůbkami se zpravidla nezačíná. Peníze musíš v první řadě vynaložit na jídlo pro ty, kdo tu zkázou přečkali a zůstali v troskách naživu. Druhá věc v pořadí, do které musíš investovat, je odklizení trosek. Za třetí se musíš svými penězi postarat o nové domy pro obyčejné lidi včetně chudiny. Teprve až bude postaráno o alexandrijský lid, můžeš začít utrácet za veřejné budovy a chrámy.“

Užuž otvírala ústa, aby si na něj vyjela, avšak dřív než stačila dát průchod svému pobouření, střetla se s jeho očima. Och, Ptahu, Stvořiteli všeho! On je bůh, mocný a strašný!

„Měla bys vědět,“ pokračoval, „že většina lidí zabitých v této válce byli Makedonci a makedonští Řekové. Snad sto tisíc jich bylo. Zbývají tedy téměř tři miliony lidí, o které se musíš postarat – lidí, kteří přišli o střechu nad hlavou a o chleba. Byl bych rád, kdyby sis uvědomila, že se ti tu naskýtá jedinečná příležitost zavděčit a zalíbit se *všemu* alexandrijskému lidu. Řím se od chvíle, kdy se stal velmocí, nikdy neproměnil v trosky a péče o jeho prosté občany nebyla nikdy zanedbána. Vy Ptolemaiova a vaše makedonské panstvo jste městu mnohem většímu než Řím vládli jen z hlediska svých úzkých zájmů, neprojevili jste sebemenší pochopení pro nezbytnou dobročinnost. To se musí změnit, jinak se na scéně opět objeví davy, a budou rozlícenější než kdykoli v minulosti.“

„Říkáš tím,“ namítla podrážděně i zmateně, „že my na vrcholku té věže jsme se nezachovali jako správná vláda. Káráš nás za naši netečnost k potřebám chudiny, za to, že jsme těmhle lidem nikdy nedokázali naplnit žaludky na naše náklady anebo udělit občanství všem, kteří tu žijí. Jenže Řím také není dokonalost sama. Má totiž své impérium, blahobyt pro své chudé zajišťuje tak, že vysává provincie. Egypt žádné provincie nemá. Ty, které mu patřily, mu sebral Řím pro svou vlastní potřebu. A pokud jde o tebe samého, Caesare – tvá dráha byla tak krvavá, že ti stěží přísluší povýšit se na soudce nad Egyptem.“

Ruka potrhla ohlávkou, oslík se opět dal do drobného klusu. „Za svého života,“ říkal Caesar vyrovnaným hlasem, „jsem připravil o domov půl milionu lidí. Kvůli mně pomřelo čtyři sta tisíc žen a dětí. Na bojištích jsem pobil víc než milion mužů. Utínal jsem ruce. Víc jak milion mužů, žen a dětí jsem prodal do otroctví. Ale všechno, co jsem činil, se dalo tak, že nejdřív ze všeho jsem uzavíral dohody a smlouvy, snažil se o dorozumění, dodržoval vše, k čemu jsem se zavázal. A když jsem ničil, pak to, co za mnou zůstávalo, se obrátí v příštích generacích v daleko větší prospěch, než byla škoda, kterou jsem způsobil – na životech i na majetku.“

Nezvýšil hlas, zazněl však teď s větším důrazem. „Domníváš se snad, Kleopatro, že si nedokážu spočítat míru zkázy a chaosu, které jsem způsobil? Myslíš si, že jich neželím? Myslíš si snad, že na ně vzpomínám beze stopy žalu a že bez lítosti myslím i na ty, které teprve přijdou? Že necítím bolest? Že jich nelituji? Pak se ve mně mýlíš. Vzpomínka na krutosti je chatrnou útěchou ve stáří, jenomže já z naprosto spolehlivých úst vím, že se stáří nedožiju. Znova ti říkám, faraóne, abys svým poddaným vládla s láskou a

abys nikdy nezapomněla na to, že se jen čirou náhodou a místem zrození lišíš od těch žen, které jsme viděli prohrabávat trosky tohoto zpustošeného města. Ty soudíš, že ve své kůži jsi z vůle Ammóna Re. Jenže já vím, že šlo o pouhou hříčku osudu.“

Otevírala už ústa, ale včas je zakryla rukou a hleděla upřeně před sebe, mezi oslíkovy uši, pevně rozhodnutá nerozplakat se. On tedy věří, že nebude žít dlouho, a je tomu dokonce rád. Je mi už jasné, že ho nikdy doopravdy nepoznám. Tvrdí mi, že vše, co kdy udělal, činil z vědomého rozhodnutí, s plnou znalostí účinků, včetně důsledků pro něho samého. Já sama nebudu nikdy schopná takové síly poznání – anebo takové brutality. A pochybuji, že by se vůbec někdo takový našel.

O *nundinum* později svolal Caesar do velké síně, které využíval jako své pracovny, neformální poradu. Zúčastnili se jí Kleopatra s Apollodórem spolu s Hapdefanem a Mithridatem z Pergama. Přítomni byli i další Římané: Carfulenus ze Šesté legie, Lamius ze Čtyřicáté, Fabricius ze Sedmadvacáté, Macrinus ze Sedmatřicáté, Caesarův liktor Fabius, jeho sekretář Faberius a jeho osobní legát Gaius Trebatius Testa.

„Máme začátek dubna,“ oznámil a čísel z něho síla a zdraví, každým coulem Caesar, „a ze zpráv Gnaea Domitia Calvina z provincie Asia jsem se dozvěděl, že Farnakés se vrátil do Kimmerie, aby se vypořádal se svým zbloudilým synkem, jenž se rozhodl nepodrobit se papíncovi bez boje. Takže záležitosti v Anatolii zůstanou ještě přinejmenším tři nebo čtyři měsíce v klidu. Kromě toho budou všechny horské průsmyky do Pontu a do Armenie Parvy zaváté sněhem a neprůchodné až do poloviny měsíce *sextilis* – och, jak já nesnáším ten rozpor mezi ročními obdobími a kalendářem! V tomto směru, faraone, má Egypt plnou pravdu. Vy jste za základ kalendáře přijali slunce, a ne měsíc, a já bych si o tom s vašimi astronomy rád pohovořil.“

Nadechl se a vrátil se k jádru věci. „Nepochybuji ovšem ani v nejmenším, že se Farnakés zase vrátí, a v tom smyslu také plánuji své další kroky. Calvinus pilně nabírá vojsko a věnuje se jeho výcviku a Deiotarus se snaží seč může, aby odčinil, že se přihlásil mezi klienty Pompeia Magna. Pokud jde o Ariobarzana,“ ušklíbl se, „Kappadokia zůstane Kappadokií. Ten nás příliš nepotěší, ale radost z něho nebude mít ani Farnakés. Vzkázal jsem Calvinovi,

aby poslal pro některé z republikánských legií, s nimiž jsem se vrátil do Itálie spolu s mými veterány, takže až nadejde čas, budeme dobře přichystáni. Naší výhodou bude, že Farnakés v bojích s Asanderem v Kimmerii nezbytně přijde o pár svých nejlepších vojáků.“

Předklonil se ve svém kurulském křesle a přelétl zrakem řadu napjatých tváří. „Ti z nás, kteří uvízli v Alexandrii na uplynulých šest měsíců, bojovali za mimořádného napětí a všichni vojáci mají nárok na odpočinek v řádném zimním táboře. Zamýšlím proto zůstat v Egyptě ještě další dva měsíce, pokud to ovšem události a podmínky zimního tábora dovolí. Se svolením faraona a za jeho spolupráce pošlu své vojáky do tábora poblíž Memfidy, dostatečně daleko od Alexandrie, aby se jim už ničím nepřipomínala. K vidění jsou tam toho spousty a výplata žoldu jim poskytne peníze na útratu. Zařizují současně, aby byly do tábora po lodích odeslány nadpočetné alexandrijské dcery. Pomřelo tu tolik potenciálních manželů, že město bude na léta obtíženo příliš mnoha ženami, takže toto opatření má svůj hlubší smysl. Nepovažuji tato děvčata za nevěstky, ale za *nevěsty*. Sedmadvacátá, Sedmatřicátá a Čtyřicátá zůstanou v Alexandrii jako posádka po dostatečně dlouhou dobu, aby si tu vojáci mohli založit rodiny a zařídit domovy. Obávám se ale, že Šestá tuto možnost – totiž vytvářet si zde trvalejší vztahy – mít nebude.“

Fabircius, Lamius a Macrinus se na sebe podívali, nebyli si docela jisti, je-li to potěšitelná zpráva. Netečný výraz na tváři Decima Carfulena ze Šesté se nezměnil.

„Je nezbytné, aby Alexandrie zůstala klidná,“ pokračoval Caesar. „Časem tu bude víc a víc římských legií konat spíše posádkovou než bojovou službu. Což neznamená, že posádková služba se rovná zahálce. Všichni ještě máme v paměti, co se stalo s gabiniovci, které ponechal Aulus Gabinius posádkou v Alexandrii poté, co se Aulétés znovu ujal trůnu. Dočista se poegyptštili, a než by se pak vrátili do aktivní služby v Sýrii, zavraždili raději Bibulovy syny. Královna si s touto krizí poradila, avšak nic takového se nesmí opakovat. Legie, které zůstanou v Egyptě, se budou i nadále chovat jako profesionální armáda, budou si udržovat vojenské kvality a budou připraveny kdykoli se dát na pochod pod římským velením. Ovšem muži vržení do cizího prostředí bez domácího zázemí jsou zprvu nespokojení, pak se začnou bouřit. Nesmí ale dojít k tomu, že by odváděli ženy obyvatelům Memfidy. Proto se budou ženit s Alexandrijkami, které

zatím nenašly ženicha, a budou tak – jak říkával Gaius Marius – šířit římské ideály a latinský jazyk prostřednictvím svých dětí.“

Chladné oči si prohlížely tři centuriony, jimž byla jeho slova určena, každý z nich byl *primipilus* své legie; Caesar se nikdy nezdržoval jednáním s legáty nebo s vojenskými tribuny, byla to šlechta, jen dočasní hosté u legie. Páteří armády byli centurioni, její jediní profesionální důstojníci.

„Fabricie, Macrine, Lamie, rozkazy jste obdrželi. Zůstanete v Alexandrii, dobře ji střežte.“

Ke stížnostem nebyl důvod. Mohli pochodit hůř, třeba nějakým takovým caesarovským tisícimílovým pochodem za třicet dní. „Ano, Caesare!“ odpověděl Fabricius za všechny.

„Publie Rufrie, ty zde zůstaneš také. Převezmeš vrchní velení jako *legatus praepraetore*.“

Zpráva Rufria potěšila; měl už za ženu Alexandrijku, čekala dítě a nebyl by ji tu chtěl zanechat.

„Decime Carfulene, až se vydám do Anatolie, Šestá půjde se mnou,“ oznámil Caesar. „Je mi vás líto, na vás zatím žádný takový trvalý domov nečeká, jenomže ty a tvoji chlapci jste byli nepřetržitě se mnou od té dávné chvíle, co jsem si vás vypůjčil od Pompeia Magna, a já si vás cením o to víc, že jste zůstali k Pompeiovi loajální, když si vás pak vyžádal zpátky. Cestou na sever doplním vaše počty dalšími veterány. V nepřítomnosti Desáté je Šestá pod mým osobním velením.“

Carfulenus v úsměvu předvedl dva chybějící zuby a protáhl do obloučku i jizvu táhnoucí se z jedné tváře přes zbytky nosu na druhou. Jeho čin při zteči Ptolemaiovy pevnosti zachránil celou legii ohroženou křížovou lukostřelbou, takže mu byla za slavnostního nástupu armády udělena *corona civica*, a podobně jako Caesar tak získal na základě Sullových zákonů o nositelích nejvyšších vyznamenání právo ke vstupu do senátu. „Pro Šestou je to velká čest, Caesare. Jsme tvoji do posledního dechu.“

„Pokud jde o vás dva,“ řekl Caesar laskavým hlasem svému hlavnímu liktorovi a svému sekretáři, „vy i nadále patříte ke mně. Kamkoli půjdu já, půjdete i vy. Přesto ale, Gaie Trebatie, už od tebe nebudu žádat žádné další služby, které by byly v rozporu s tvým šlechtickým původem a tvou politickou dráhou.“

Trebatius si povzdychl, měl ještě v paměti ony hrozné cesty pěšky v Portu Itiu v tamním extrémně vlhkém ovzduší, kdy vojevůdce zakázal svým legátům a tribunům jezdit na koni, v duchu se mu vybavila chuť pečené menapské husičky, připomněl si

děsivé cesty rozkymáčenou gigou, kdy si musel dělat za jízdy poznámky, zatímco se jeho zhýčkaný žaludek bouřil a vzpouzel – och, kde je konec Římu, kde jsou ústřice z Baií, arpinské sýry, falernské víno!

„Nu, Caesare, jelikož předpokládám, že dřív nebo později nás tvá cesta posléze dovede do Říma, odložím ještě rozhodování o své další dráze až na onen kýžený den,“ odpověděl hrdinně.

Caesarovi zablýsklo v očích. „Možná,“ podotkl vlídně, „se ti jídelníček v Memfidě docela zalíbí. Nějak jsi nám zhubnul.“

Zkřížil ruce v klíně a rázně kývl. „Římané mohou odejít.“

Vyhrnuli se ven, hlučně se rozhovořili, ještě než za sebou Fabius zavřel dveře.

„A teď ty, vzácný příteli Mithridate,“ řekl Caesar a trochu se v křesle uvolnil. „Ty jsi synem a Kleopatra je vnučkou Mithridata Velikého, takže jsi jejím strýcem. Dejme tomu, že bys poslal pro svou manželku a pro mladší ze svých dětí – mohl bys v tom případě zůstat v Alexandrii a dohlédnout na její novou výstavbu? Kleopatra mi sdělila, že si odněkud bude muset pozvat architekta, a ty jsi přece právem proslul tím, co jsi vytvořil na té rovině u moře pod pergamskou akropolí.“ Na jeho tváři se objevil zamyšlený výraz. „Pamatuji se na tu pláň velice dobře. Kdysi jsem na ní dal ukřižovat pět set pirátů – správce provincie nebyl vůbec rád, když se o tom dozvěděl. Dnes je ale ten kousek země samá zahrada, arkáda, široké ulice, veřejné budovy.“

Mithridatés se zachmuřil. Byl to energický padesátník, syn panovníkovy konkubíny, nikoli manželky, a velice se podobal svému mocnému otci – robustní, svalnatý, vysoký, světlavý se světle hnědými očima. Vlasy měl ostříhané po římsku nakrátko a byl také hladce oholený, oděním však přece jen tíhnul k Orientu – liboval si ve zlatých výšivkách, v sametu a ve všech možných odstínech purpuru, jaké jen barvíři znali. Slabůstky, které bylo snadné přehlédnout u tak loajálního klienta, nejprve Pompeiova, nyní Caesarova.

„Otevřeně říkám, Caesare, že bych to udělal velice rád, ale nemohl by ses přece jen obejít beze mne? Víš, dokud se v okolí mé země potuluje Farnakés, bude mě tam zapotřebí.“

Caesar důrazně zavrtěl hlavou. „Farnakés se nedostane ani k hranicím provincie Asia, natož k Pergamu. Zastavím ho v Pontu. Podle toho, co mi píše Calvinus, je tvůj syn v tvé nepřítomnosti znamenitým regentem, takže si dopřej dlouhou dovolenou od vládnutí, udělej to pro mne! Pro Alexandrijce budeš přijatelný díky

svým pokrevním svazkům s Kleopatrou, a všiml jsem si také, že sis proto vytvořil pevné svazky se Židy. Klíčem k Alexandrii jsou Židé a Metoikové, a ti tě vezmou za svého, protože tě už přijali Židé.“

„Pak tedy ano, Caesare.“

„Výborně.“ Když prosadil svou, dal vládce světa Mithridatovi z Pergama kývnutím najevo, že i on je propuštěn. „Děkuji ti.“

„A já děkuji tobě,“ řekla Kleopatra, když její strýc odešel. Její strýc! Je to udivující! Díky mé matce mám snad tisíce příbuzných! I Farnakés je vlastně můj strýc! A skrze Rhodogune a Apamu sahá můj původ až ke Kambýsovi a perskému Dáreiovi! Oba se kdysi stali faraóny! Ve mně se spojují celé dynastie. Jakou krev to bude mít můj syn!

Caesar se rozhovořil o Hapdefanovi, kterého si přál vzít s sebou jako osobního lékaře. „Požádal bych o to toho nešťastníka sám,“ říkal jí latinsky, neboť Kleopatra už tímto jazykem mluvila velice dobře, „jenomže už žiju v Egyptě dost dlouho, abych věděl, že jen málo lidí je tu opravdu svobodných. Vlastně jen Makedonci. Hádal bych, že je Chamovým majetkem, neboť je knězem-lékařem Ptahovy manželky Sechmet a zřejmě žije v Ptahově posvátném okrsku. Ale vzhledem k tomu, že ty alespoň zčásti vlastníš Chama, určitě neřekne ne. Já Hapdefana potřebuji, Kleopatro. Ted', kdy už nežije Lucius Tuccius – býval to nejprve Sullův lékař, pak můj –, nevěřím žádnému z lékařů, kteří své povolání provozují v Římě. Pokud má manželku a rodinu, s radostí vezmu s sebou i je.“

Konečně pro něho může něco udělat! „Hapdefane, Caesar si přeje, aby tě mohl vzít s sebou, až bude odcházet,“ řekla knězi starobylým egyptským jazykem. „Stvořitele Ptaha i faraona by potěšilo, kdybys souhlasil. My v Egyptě bychom tak získali prostřednictvím tvé mysli spojení s Caesarem, ať by byl kdekoli. Odpověz mu ale ty sám. Moc mu na tobě záleží.“

Lékař-kněz seděl s nezaujatým pohledem, černé oči tvaru mandlí upřené bez zamžikání na Caesara. „Bože Caesare,“ pravil svou neohrabanou řečtinou, „je zjevně Ptahovou vůlí, abych ti sloužil. Učiním tak rád. Jsem *hem-netjer-sinv*, takže musím dodržet celibát.“ V očích mu kmitl záblesk humoru. „Rád bych ovšem rozšířil tvou léčbu o některé egyptské metody, které řečtí lékaři neuznávají – amulety a škapulíře mají mocnou sílu, stejně tak i zaklínání.“

„Samozejmě!“ vykřikl vzrušeně Caesar. „Jako pontifex maximus znám všechna římská zaklínadla a kouzla – můžeme si je

porovnat navzájem. Naprosto s tebou souhlasím, mají obrovskou moc.“ Zvážněl. „Jedno si ale musíme vyjasnit, Hapdefane. Žádné bože *Caesare* a žádné padání na kolena, abys mě pozdravil! Nikde jinde na světě nejsem bohem, a pokud bys mě tak nazýval, dotklo by se to celého mého okolí.“

„Jak si přeješ, *Caesare*.“ Po pravdě řečeno tento mladý muž s hladce oholenou hlavou byl obratem ve svém osudu potěšen, neboť byl nadán přirozenou zvědavostí a těšil se, že uvidí cizí kraje ve společnosti muže, kterého si doslova zbožnil. Žádná vzdálenost ho přitom nemohla oddělit od Stvořitele Ptaha a jeho manželky Sechmet či od jejich syna Nefertema z lotusu. Dokázal odkudkoli přeletět myšlenkou do Memfidy za tak kratičkou chvíli, za jakou kmitl sluneční paprsek od jednoho sloupu posvátných vrat k druhému. A tak, zatímco další rozhovor v řečtině probíhal mezi *Caesarem* a Kleopatrou tak rychle, že ho nestačil sledovat, v duchu už plánoval, co bude muset zahrnout do svého vybavení – především celý tucet poddajných a průchodných rákosových stébel, dále klíšťky, trepany, nože, trokary, jehly...

„Jak to vypadá s představiteli města?“ vyptával se *Caesar*.

„Celá ta dosavadní banda byla zapuzena do vyhnanství,“ odpověděl Apollodóros. „Posadil jsem je všechny na loď odplouvající do Makedonie. Když jsem sem dorazil s novou královskou gardou, přistihl jsem kancléře, jak se snaží spálit soubor předpisů a nařízení, a správce pokladny, jak se pokouší provést totéž s účetními knihami. Přišel jsem naštěstí včas a oběma jsem to překazil. Městská pokladna je pod Sarápeem a městské úřady jsou umístěny v posvátném okrsku. Vše přečkalo válku v pořádku.“

„A noví lidé? Jak byli vybíráni?“

„Losem ze zbylé makedonské smetánky; většina příslušníků vyšších makedonských vrstev zahynula anebo uprchla.“

„Losem? Chceš tím říct, že o obsazení úřadů se rozhodovalo taháním z osudí?“

„Ano, *Caesare*, tažením lístků se jmény. Lístky byly samozřejmě náležitě připraveny.“

„Nu, přijde to asi levněji než uspořádání voleb, jako se to dělá v Římě. Takže co bude dál?“

Do rozhovoru se vložila Kleopatra. „Tohle se změní,“ řekla pevně. „Mám v úmyslu losování zrušit a konat namísto něho řádné volby. Pokud pro kandidáty bude hlasovat milion nových občanů, budou si moci být jisti, že jejich názor má váhu.“

„To samozřejmě závisí na výběru kandidátů. Hodláš připustit k volbám všechny, kdo se za kandidáty přihlásí?“

Sklopila víčka, zatvářila se tajnůstkářsky. „To, jak je budeme vybírat, jsem zatím nerozhodla,“ uhýbala.

„A nedomníváš se, že když Židé a Metoikové získají občanství, budou se Řekové cítit opomenuti? Proč nepřiznat občanství všem, i těm, kteří jsou jen zpola egyptského původu? Můžeš je nazývat svými egyptskými *capite censi* a omezit jejich hlasovací právo, pokud by se to ukázalo nutné, ale v podstatě je považovat za občany.“

Jenomže to, jak vyčetl z její tváře, by zacházelo až příliš daleko.

„Děkuji vám, Apollodóre a Hapdefane, můžete odejít,“ řekl a potlačil povzdech.

„Konečně jsme sami,“ řekla Kleopatra a stáhla ho z křesla k sobě dolů na lehátko. „Dělám to dobře? Vynakládám peníze přesně tak, jak jsi mi uložil – chudáci dostali najíst, trosky se už uklízejí. Všichni stavitelé dostali zakázky na vybudování obytných domů. Je dost peněz i na to, aby se začalo se stavbou veřejných budov, protože jsem na to vyzvedla i vlastní peníze ze svých fondů v pokladnici.“ Velké zlatavé oči se rozzářily. „Měl jsi pravdu, tohle je cesta, jak si získat lásku. Každý den se vydávám na oslíku ven s Apollodórem, abych se potkávala s obyčejnými lidmi, abych je potěšila. Máš ze mě radost? Je tohle ta správná osvícená vláda?“

„Je, ale máš před sebou ještě dlouhou cestu. Až mi jednou povíš, že jsi přiznala občanství všemu svému lidu, budeš u cíle. Ty jsi vládkyně už svou přirozeností, jen dost všímavá ještě nejsi. Vezmi si například Židy. Jsou, pravda, trochu hádaví, ale zato jsou schopní. Jednej s nimi se vším respektem, buď k nim trvale laskavá. Pokud nastanou zlé časy, budou tvou nejlepší oporou.“

„Ano, ano,“ vyhrkla netrpělivě, vážný tón ji už znavil. „Je tu ještě něco, o čem bych si s tebou ráda promluvila, ty můj milý.“

V koutcích očí mu naskočily vrásečky. „Dooopravdy?“

„Ano, doopravdy. Víím, co uděláme s našimi příštími dvěma společnými měsíci, Caesare.“

„Pokud budou vanout příznivé větry, vydám se do Říma.“

„Nu, zatím *ti* příliš nakloněny nejsou, takže spolu vyplujeme nahoru po Nilu až k prvnímu kataraktu.“ Popleskala si bříško. „Královna musí lidu osobně ukázat, že je plodná.“

Zachmuřil se. „Uznávám, že tohle královna udělat musí, ale já zase musím zůstat tady u Našeho moře a udržet si povědomí o tom, co se kde děje.“

„Tohle já prostě nebudu poslouchat!“ vykřikla. „Mně je naprosto jedno, co se kolem Vašeho moře děje! My dva se spolu vydáme na bárce Ptolemaia Filopatóra prohlédnout si opravdový Egypt – nilský Egypt!“

„Nemám rád, když jsem někam dotlačován, Kleopatro!“

„Vždyť je to kvůli tvému zdraví, ty můj hlupáčku! Hapdefane tvrdí, že potřebuješ pořádný odpočinek, nikoli nové pokračování starých povinností. A jaký dokonalejší odpočinek si dokážeš představit než plavbu na nádherné lodi? Prosím tě, moc tě prosím, Caesare, dopřej mi to! Žena přece potřebuje vzpomínky na idylu prožitou se svým milým! Ještě jsme žádné takové chvíle spolu nezakusili, a dokud na sebe budeš pořád myslet jako na diktátora Caesara, tak se jich nedočkáme. Prosím! Prosím?“

KAPITOLA ČTVRTÁ

Ptolemaios Filopatór, čtvrtý z nositelů jména Ptolemaios, nepatřil k nejvýznačnějším vládcům rodu Ptolemaiovců; zůstavil Egyptu jenom dva hmatatelné odkazy: dvojici největších lodí, jaké kdy byly postaveny. Jedna byla námořní a měřila 426 stop zděli a 60 stop našíř. Měla šest řad vesel, v každé čtyřicet veslařů. Druhá byla říční bárka – s menším ponorem, dvouřadová, s deseti muži u každého z vesel, s mírami 350 stop na délku a 40 stop na šířku.

Přepychová říční Filopatérova bárka byla uchovávána v lodním přístřešku na břehu nedaleko nad Memfidou, láskyplně ošetřována po celých sto šedesát let od svého postavení – pravidelně vlhčena, olejována, leštěna a opravována, aby byla schopná sloužit, kdykoli se faraón vydal na plavbu po řece.

Filopatór Nilský, jak Kleopatra loď nazývala, byl vybaven prostornými místnostmi, koupelnami a sloupořadím spojujícím příďovou a záďovou společenskou síň, jednu určenou pro audience, druhou sloužící k pořádání banketů. V podpalubí, nad prostorem veslařů, byly faraónovy soukromé komnaty a ubytovny pro početné služebnictvo. Příprava jídel na palubě se omezovala na udržování teplých pokrmů nad ohřívadly v oddělených přístěncích; hlavní vaření se odbývalo na břehu, neboť velká loď postupovala přibližně stejnou rychlostí jako pochodující legionáři a na východním břehu ji provázely desítky sloužících; západní břeh byl říší mrtvých a chrámů.

Loď byla vykládána zlatem, jantarem, slonovinou, zdobená intarziemi a ušlechtilými dřevy z celého světa včetně citrusového dřeva z pohoří Atlasu, toho nejjemnějšího zrnění, jaké kdy Caesar spatřil – což se rovnalo nemalému ocenění, neboť zámožní Římané dovedli sbírání předmětů z citrusového dřeva až na úroveň umění. Podstavce soch – jejichž tvůrci byli Práxitélés, Myron, ba i Feidiás – byly zhotoveny z chryselefantinu, spojení zlata a slonoviny, na

stěnách byly Zeuxidovy, Parrhasiovy, Pausiovy a Níkiovy malby a tapiserie tak dokonalé barevnosti, že v podání detailů soupeřily i s drobnokresbou obrazů. Všude byly položeny perské koberce, závěsy z průsvitného plátna ladily v každé místnosti s její barevností.

Ted' konečně, starý příteli Crasse, pomyslel si Caesar, jsem schopen uvěřit tvému bájení o neskutečném bohatství Egypta. Jaká škoda, že tu nemůžeš být se mnou, abys tohle uviděl na vlastní oči! Loď stvořenou pro boha na zemi.

Postupu proti proudu řeky napomáhala plachta barvy tyrského nachu, neboť vítr vál trvale od severu; při návratu pak byla síla vesel podporována proudem směřujícím k severu do Našeho moře. Nejenže veslaře vůbec nespátřil, neměl ani představu, jakého jsou plemene, jak se s nimi nakládá; veslaři byli všude jinde svobodní muži, bylo to vážené povolání, jenomže Egypt nebyl místem svobodných lidí. Každého večera před západem slunce byl *Filopatór Nilský* upoutáván k některému z královských úvazišť, k němuž se žádný jiný říční člun nesměl přiblížit.

Obával se, že ho na lodi čeká nuda, ale ani na okamžik nepoznal dlouhou chvíli. Provoz na řece byl nepřetržitý a pestrobarevný, stovky člunů s latinskou plachtou byly naloženy potravinami, cizokrajným zbožím dovezeným po souši z přístavů v Rudém moři, velkými keramickými nádobami s tykvemi, šafránem, sezamovým a lněným semenem, bedničkami datlí, živým zvířectvem, mezi nimi se pak proplétaly plovoucí obchůdky zásobovacích loděk. To vše bylo tvrdě střeženo rychlejšími lodicemi říční policie, která byla všudypřítomná.

Za plavby po Nilu ted' snáze pochopil ono měřítko loktů záplav, neboť břehy byly právě sedmnáct stop nad nilskou hladinou v nejnižších místech a dvaatřicet stop v nejvyšších bodech. Pokud řeka nevystoupila nad úroveň nejnižších úseků břehů, nemohla se rozlít a záplavy se nedostavily, pokud však její hladina přesáhla nejvyšší břehy, hrnuly se pak vody nezvládnutelným proudem, smetaly vesničky a vše, co jim stálo v cestě, spláchly všechno zaseté zrno a dlouho a dlouho se nevracely zpět do řečiště.

Zbarvení krajiny bylo dramatické, obloha a řeka zářily neposkvrněnou modří, vzdálené skály vyznačující začátek pouštní náhorní plošiny měnily barvy od slámové žluti po temný karmín; vegetace v samotném údolí hýřila zelení všech myslitelných odstínů. V této roční době, na vrcholu zimy, už vody záplav plně

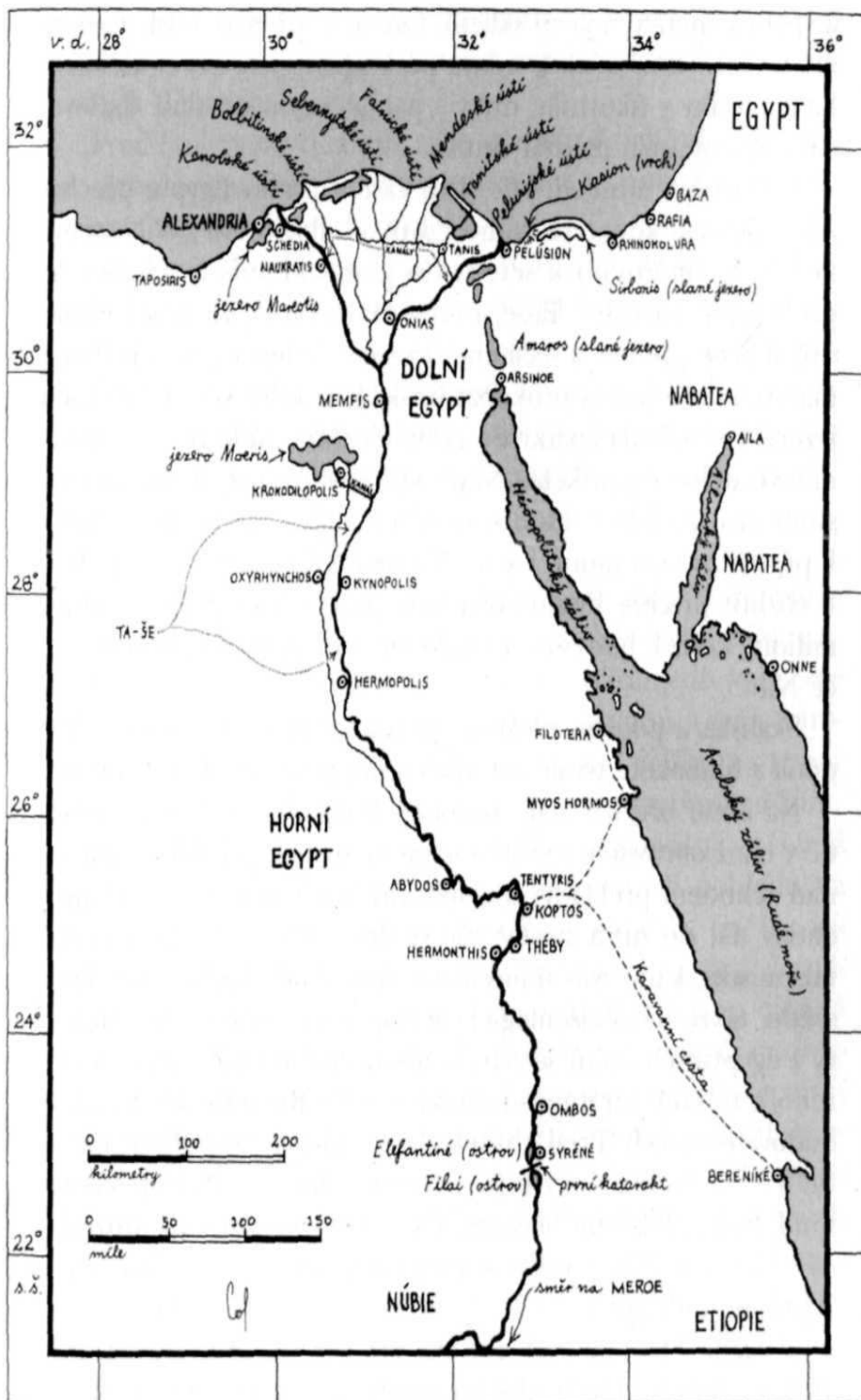
ustoupily a osení v podobě bujného pažitu rašilo a spělo k metání a jarní sklizni. Caesar si představoval, že stromy tu nerostou, avšak k svému překvapení jich teď uviděl celé háje a lesíky – fíkovníky, duby a palmy, nejen proslulé datlové, ale nejrůznějších dalších druhů.

Přibližně v místech, kde jižní část Dolního Egypta přecházela v severní konec Horního Egypta, odbočovalo z Nilu rameno, které směřovalo k severu do jezera Moeris a oddělovalo pruh země nazývaný Ta-še, území tak úrodné, že umožňovalo dvě sklizně pšenice a ječmene do roka; jeden z prvních Ptolemaiovců dal z jezera prokopat široký kanál do Nilu, takže voda jezerem protékala zpátky do řeky. Všechna půda po celé tisícímílové délce egyptského Nilu byla zavlažovaná; Kleopatra vysvětlovala, že lidé v údolí si dokážou zajistit úrodu postačující k přežití zavlažováním, i když Nil nedosáhne úrovně potřebné k rozlítí; příčina hladomorů byla jiná – Alexandrie s třemi miliony krků k nasycení, to bylo víc, než jich žilo po celé délce Nilu.

Skaliska a pouštní plošina představovaly Rudou zemi; říční údolí s hlubokou, trvale zúrodněnou prstí bylo Černou zemí.

Na obou březích stálo bezpočet chrámů, všechny zbudované v témž obrovitém měřítku: řada masivních pylonů spojených nad vchodem překlady; zdi; nádvoří; další pylony a nové průchody dál do nitra stavby; vše posléze směřovalo do svatyně, místnůstky, kam bylo důmyslným způsobem uměle přiváděno světlo, takže působilo magickým dojmem, a kde se tyčil některý z egyptských bohů se zvířecí hlavou nebo snad socha některého z velkých faraónů – obvykle to byl Ramesse II., proslulý budovatel staveb. Před chrámy často stály sochy dalších faraónů a cesty mezi pylony byly vždy lemovány řadou sfing s beraními, lvími i lidskými hlavami. Vše bylo pokresleno dvojrozměrnými obrazy lidí, rostlin a zvířat a pestře vybarveno; barvy Egyptané milovali.

„Většina Ptolemaiovců stavěla, opravovala nebo dokončovala naše chrámy,“ říkala Kleopatra, když bloumali podivuhodným bludištěm v Abydu. „I můj otec Aulétés toho hojně postavil – tolik toužil stát se faraónem! Víš, když do Egypta před pěti sty lety vtrhl perský Kambýsés, považoval chrámy a pyramidové hrobky za svatokrádežné a poškozoval a hanobil je, někdy je i zcela zničil. Takže na nás Ptolemaiovcé zbyla spousta práce, neboť my jsme byli po Egyptánech první, komu na těch stavbách doopravdy záleželo. Já sama jsem položila základy k novému chrámu bohyně

Hathor, ale chtěla bych, aby ho se mnou dostavěl můj syn. Stane se z něho největší ze všech stavitelů v celých dějinách Egypta.“

„Proč Ptolemaiovci stavěli stále přesně tak jako staří Egypt'ané, třebaže jsou tolik helénizovaní? Vždyť vy dokonce namísto řeckých nápisů užíváte hieroglyfů!“

„Asi proto, že většina z nás se stávala faraóny, a určitě proto, že kněží jsou tolik spjatí se starobylými zvyky. To oni získávají architektky, sochaře a malíře, dokonce někdy i tady v Alexandrii. Ale počkej, až uvidíš Ésetin chrám na Filai! Ten jsme už trochu helénizovali – proto je také podle mého názoru považován za nejkrásnější chrámový komplex v celém Egyptě.“

Řeka se jen hemžila rybami včetně oxyrhyncha, tisíciliberní obludy, po níž bylo dokonce pojmenováno jedno z měst; pro obyvatele znamenaly ryby hlavní masitý pokrm, jedli je čerstvé i uzené. Ve vodách byla hojnost kaprů i okounů a k Caesarovu překvapení se v řece proháněli a hráli si i delfíni a s téměř opovržlivou elegancí se obratně vyhýbali dravým krokodýlům.

Nejrůznější zvířata byla považována za posvátná, některá pouze v jediném městě, jiná v celé zemi. Při pohledu na to, jak Suchida, obrovitého posvátného krokodýla, kněží násilím cpou medovými koláčky a pečeným masem a napájí sladkým vínem, se Caesar přímo svíjel smíchy. Třicet stop dlouhá potvora byla tak přezraná, že se pokoušela svým krmičům uniknout, avšak bez úspěchu; násilím jí rozevřeli čelisti a cpali jí do chřtánu další a další sousta, až funěla a hekala. Zhlédl býky Buchise i Ápise, jejich matky a chrámové komplexy, v nichž hýčkáni a rozmazlováni trávili své dny. Posvátní býci, jejich matky, ibisové a kočky byli po smrti balzamováni a ukládáni k odpočinku v rozlehlých podzemních chodbách a komorách. Pro Caesara jako pro cizince představovaly mumie ibisů a koček obzvlášť truchlivý pohled – tisíce a tisíce jantarově žlutých hromádeček, vyschlých jako papír, ztuhlých a nehybných, zatímco jejich duše bloudily Říší mrtvých.

Není vlastně divu, říkal si Caesar, když *Filopatór Nilský* dospíval do nejjižnějších oblastí Horního Egypta, že si tihle lidé vytvářeli bohy napůl s lidskou, napůl se zvířecí podobou, neboť Nil je svět sám pro sebe a zvířata tu jsou neodmyslitelně spojena s životem člověka. Krokodýl, hroch a šakal jsou obávaní tvorové – krokodýl číhá v skrytu, aby uchvátil neopatrného rybáře či psa

anebo dítě, hroch se vydává na břeh a požerem i obrovitými tlapami ničí úrodu, šakal se vkrádá do domovů a loupí nemluvnata, kočky. Proto jsou Sobek, Teveret a Anúbis zlá božstva. Naproti tomu kočičí bůh Bastet požírá krysy a myši, jestřábí bůh Horus činí totéž, ibis Thoth pohlcuje hmyzí škůdce, Hathor, kráva, poskytuje maso, mléko a tažnou sílu, beran Khnum plodí ovce, zdroj masa, mléka a vlny. Pro Egyptany natěsnané do jediného úzkého údolí a obživou zcela závislé na své řece proto musí být bohové stejně tak zvířecí jako lidské. Oni chápou, že i člověk je jedním z živočichů. A Amun-Ra, Slunce, jim září na obloze každý den v roce. Pro nás znamenají změny tváře Měsíce příchod deště anebo ženský cyklus anebo proměny nálady, zatímco pro ně jsou pouhou součástí Nut, noční oblohy, ze které se zrodila země. A pokud bychom si jejich bohy chtěli představovat tak, jak máme my Římané ve zvyku, jako síly, které vytvářejí spojnici dvou zcela odlišných vesmírů – ne, to vůbec není jejich svět. Je tu jen slunce, obloha, řeka, člověk a zvíře. Jejich kosmologie žádné abstraktní představy neuznává.

Byla to úchvatná chvíle, když spatřil místo, kde Nil vytéká z nekonečné rudé soutěsky, aby se stal egyptskou řekou; ve vyprahlé Núbii jeho vody nezavlažují naprosto nic, říkala Kleopatra, tam jen ubíhají bez užitku mezi dvěma nekonečnými skalními stěnami.

„V Etiopii Nil přijímá dva přítoky a odtamtud výš je to už zase vlídná řeka,“ vysvětlovala. „Oba přítoky sbírají vody letních dešťů, a právě ty tvoří podstatu pravidelných záplav; Nil sám přitéká podél Meroe a území zapuzených královen Sembritů, kteří kdysi vládli v Egyptě – ti jsou tak tlustí, že nedokážou ani chodit. I Nil je napájen dešti, které celoročně padají ještě kdesi daleko nad Meroe, proto ani v zimě nevysychá.“

Prohlédli si první nilometr na ostrově Elefantina na malém kataraktu, pak je odvezli vzhůru proti proudu k vlastnímu prvnímu kataraktu, kde se řeka měnila v burácející peřeje plné skalisek a útesů. Pokračovali pak na jih ke studnám v Syene, kde za nejdelšího dne v roce slunce v pravé poledne svítí přímo do nitra studny a spatřuje svůj vlastní odraz na vodní hladině v hloubi.

„Ano, četl jsem Eratosthéna,“ řekl Caesar. „Tady v Syene se slunce zastavuje na svém postupu k severu a odtud se opět navrácí k jihu. Eratosthénés toto místo proto nazval obratník. Pozoruhodný muž. On, pokud se dokážu upamatovat, sváděl trampoty s

geometrií a trigonometrií na Egyptany – celé generace malých hochů, takových, jako jsem byl i já, se prý musely potýkat s Eukleidem a se svými učiteli jen proto, že záplavy v Egyptě každoročně poničí mezníky, takže Egyptanům nezbylo než vynalézt zeměměřičství.“

„Ano, ale nesmíš zapomenout, že to byli právě ti řeční štourové, kteří to pak všechno sepsali!“ smála se Kleopatra, sama dobře vyškolená v matematice.

Plavba znamenala objevovat nejen Egypt, ale také Kleopatru. Nikde ve světě Našeho moře anebo v oblasti Parthů se panovník netěšil takové úctě jako faraon, úctě chápané jako samozřejmost, nikoli vynucené násilím. Davy se shromažďovaly na břehu a házely květy na mohutnou bárku sunoucí se po řece, lidé padali na kolena, zvedali se a znovu se vrhali na zem v jedné pokloně za druhou, provolávali její jméno. Faraon jim žehnal už svou božskou přítomností a záplavy se dostavily v náležité výši.

Kdykoli to bylo možné, vystoupila na pódium postavené na palubě, aby byla dostatečně vysoko a mohla svým poddaným odpovědět velebným gestem; stavěla se k nim z profilu, aby všichni uviděli její vzdušný život. Dbala, aby se tak ukázala v každém městě, na hlavě bílou korunu Horního Egypta; královská bárka byla v těch chvílích obklopena nejružnějšími člunky, proutěnými kocábkami s koženou obšívkou a rybářskými pramicemi a paluba tonula v květech. Třebaže Kleopatra už byla ve třetím trimestru a necítila se tak dobře jako ve druhém, ani nevyhlížela tak půvabně, nijak na to nedbala. Důležitá byla její role faraóna.

I když tyto zastávky znamenaly neustálé vytrhování z jejich rozhovorů, řekli si toho i tak mnoho. Rozmluvy však uspokojovaly a těšily mnohem víc Caesara než Kleopatru; jeho neochota svěřovat se právě s těmi stránkami jeho života, na které byla nejvíc zvědavá, ji zlobila, zlobila a zlobila. Byla by se chtěla dozvědět veškeré podrobnosti o jeho vztahu k Servilii (spekuloval o něm přece celý svět!), o jeho dlouholetém svazku se zákonitou manželkou, se kterou se sotvakdy pomiloval, o dlouhé řádce žen, které svedl a zlomil jim srdce jen proto, aby nasadil parohy jejich manželům, o jeho politických nepřátelích! Och, těch tajemství bylo tolik! Jenže o tajemstvích nebyl ochoten se bavit, třebaže jí

donekonečna přednášel o umění vládnout, od tvorby zákonů až po válku, anebo vykládal fascinující příběhy o galských druidech, o jezerních chrámech v Tolose a jejich zlatém pokladu, který ukradl Servilius Caepio, o zvycích a tradicích půlstovky různých národů. Pokud se téma nedotýkalo jeho soukromí, nesmírně rád se rozpovídal. Jakmile se pokusila zalovit v citových vodách jeho nitra, uzavřel se do sebe.

Bylo jen přirozené, že Ptahův posvátný okrsek ponechala Kleopatra až na konec jejich zpáteční cesty k severu. Pyramidy Caesar spatřil už z bárky, avšak teď mu přivedli koně a Cham ho doprovázel k pyramidovým polím. Kleopatra, která už se pohybovala ztěžka, s nimi jet odmítla.

„Kambýsés se pokusil poškodit svrchní hlazené kameny, ale pak ho to osekávání omrzelo a obrátil svou zkázonosnou činnost proti chrámům,“ vysvětloval Cham, „proto zůstalo tolik pyramid v téměř nedotčené podobě.“

„Za nic na světě, Chame, nedokážu pochopit, proč by měl kdokoli z lidí – a i kdyby to byl sám živoucí bůh – věnovat tolik času a námahy stavbě, která mu za jeho života nebude zhola ničím prospěšná,“ řekl Caesar v nelíčených rozpacích.

„Nu,“ odpověděl Cham a pousmál se, „měj na paměti, že Chufu ani ostatní tu skutečnou *práci* nedělali. Možná že se čas od času přišli podívat, jak stavba pokračuje, ale víc ne. A stavitelé byli velice zkušení. Chufuova *mer* je postavena asi ze dvou milionů velkých kamenů, ovšem větší část výstavby probíhala během záplav, kdy mohly čluny navážet kamenné bloky až k rampám na pyramidovém poli a kdy také nebylo třeba lidí pro práci na polích. Během setby a sklizně se všechny větší práce na stavbě prakticky zastavily. Leštěný svrchní plášť je z vápence, ale kdysi byl vrcholek každé pyramidy *pozlacený* – žel, zlato bylo později ukradeno dynastiemi cizinců. Hrobky uvnitř byly vyloupeny ve stejné době, takže poklady jsou ztraceny.“

„A kde je tedy poklad žijícího faraóna?“

„Chtěl bys ho vidět?“

„Velice bych o to stál.“ Caesar zaváhal, pak se znovu ozval. „Pochop, Chame, že jsem do Egypta nepřijel plenit. Cokoli náleží Egyptu, bude jednou patřit mému synovi – anebo mé dceři.“ Pokrčil rameny. „Nejsem příliš nadšený představou, že se můj syn

v budoucnu asi ožení s mou dcerou – incest je u Římanů v klatbě. Zvláštní ovšem je, že pokud jsem o tom zaslechl hovořit své vojáky, spíš než incest je pobouřila takzvaná zvířecí božstva.“

„Ale tys naše ‚zvířecí božstva‘ už pochopil – vidím ti to na očích.“ Cham oslíka otočil. „Takže ke kryptám.“

Velkou část Ptahova posvátného okrsku vybudoval Ramesse II. na území o rozloze poloviny čtverečné míle. Přístup k okrsku vedl dlouhou alejí sfing s beraními hlavami, na bocích pylonů západní brány dal faraon umístit své vlastní kolosální, pečlivě polychromované sochařské portréty.

Nikdo, usoudil Caesar, kdo by vchod ke kryptám s pokladnicemi předem neznal, by ho byl nedokázal vypátrat. Cham ho dovedl spleť chodbiček až do jedné z vnitřních komor, kde v přízračném osvětlení stály sochy memfidské triády, v životní velikosti a sytě vybarvené. Uprostřed byl Stvořitel Ptah, s oholenou hlavou a se skutečnou čapkou z ryzího zlata pevně nasazenou na temeni. Od nohou až po šíji byl zahalen do mumifikačních pláten; čněly z nich jen ruce. Držel v nich berlu ozdobenou stupňovitou vížkou, dále svíral v pěstí velký *ankh* – předmět ve tvaru velkého T zakončený neuzavřeným okem – a konečně třímal ohbí vladařského žezla. Po jeho pravici stála Sechmet, jeho manželka, která měla tělo krásně vyvinuté ženy, ale hlavu lva s hřívou, nad níž se tyčil kotouč slunce, *Ra*, a *ureus*, kobra. Nalevo od Ptaha byl jejich syn Nefertem, strážce Dvou paní a Pán lotosu. Zpodoben byl jako mužská postava nesoucí na hlavě vysokou modrou korunu z lotosu, ozdobenou po obou stranách chocholem z bělostných pštrosích per.

Cham zatáhl za Ptahovu berlu, odňal soše *ankh* s hákem na konci a podal tento velice těžký nástroj Caesarovi. Sám se pak obrátil a vydal se z komory ven cestou vedoucí k vnějším pylonům. Kdesi v chodbě, na místě, které nebylo nijak vyznačeno, se zastavil, klekl a oběma dlaněmi zatlačil na kartuši těsně nad podlahou; povysunula se natolik, aby ji Cham mohl ze stěny vytáhnout. Cham napřáhl paži k Caesarovi, vzal si od něho *ankh* a rovným koncem ho zasunul do vzniklého otvoru.

„Moc jsme se napřemýšleli,“ řekl, když začal nástrojem otáčet sem a tam, využívaje háku jako páky k zvětšení síly. „Vylupovači hrobů znají všechny možné lsti, jak je tedy oklamat? Rozhodli jsme se posléze pro jednoduché zařízení a nenápadné umístění. Kdybys prošel všechny chodby, naměřil bys mnoho a mnoho loktů délky. Tohle je prostě docela obyčejná chodba, jedna z mnohých.“

Supěl námahou, jeho slova náhle téměř zanikla ve skřípavém šramotu. „Život Ramesse Velikého je tu popisován na stěnách všech chodeb, kartuše jeho četných synů jsou rozptýleny mezi hieroglyfy a obrazy. A dlažba – nu, ta je všude stejná.“

Caesar se v úleku ohlédl po zdroji onoho zaskřípění, ještě včas, aby postřehl, jak se žulová deska uprostřed podlahy pozdvihuje nad úroveň sousedních.

„Pomoz mi,“ řekl Cham a pustil *ankh*, který zůstal trčet dole ve zdi.

Caesar poklekl, odsunul zdviženou dlaždici stranou a zahleděl se dolů do temnoty. Dlažba byla sestavena takovým způsobem, že ve dvou dokázali zvednout i další menší desky kolem oné prostřední; byly opřeny jen o dvě hrany, další dvě visely nad prázdnem pod nimi, a když je přenesli o kus dál, objevil se v podlaze otvor dostatečně veliký, aby jím bylo možno spustit dolů i značně rozměrné předměty.

„Pomoz mi,“ opakoval znovu Cham a chopil se bronzové tyče s kuželovitě rozšířeným koncem zapuštěné do středního dílu dlažby.

Žulová deska se na této ose asi pět stop dlouhé bez námahy pootočila a odkryla prázdný prostor pod sebou. Cham se do něho obratně spustil, chvíli kolem sebe šmátral a pak se vytasil se dvěma pochodněmi. „Teď,“ řekl, když se opět vysoukal ven, „dojdeme k posvátnému ohni a rozžehneme je, protože dolní chodby a komory žádné jiné osvětlení nemají.“

„Je tam dostatek vzduchu, aby hořely?“ otázal se Caesar, když se ubírali k ohni hořícímu v nejsvětější ze svatyní, v místnůstce, kde byla umístěna socha sedícího Ramesse.

„Pokud jsou dlaždice zdviženy, pak ano, jestli ovšem nezajdeme příliš daleko. Kdyby bylo třeba poklad vyzvednout a odnést, musel bych s sebou vzít další kněze s měchy a dát vhánět vzduch dovnitř.“

Se skomírajícími pochodněmi sestoupili do hlubin pod Ptahovou svatyní a odtud dál po schůdcích vedoucích do předsálí, z něhož se rozbíhalo celé bludiště chodbiček ústících do jednotlivých komor. Do kobek naplněných zlatými pruty, truhlicemi s drahokamy a perlami všech druhů a barev, do dalších komůrek napěchovaných pryskyřicí, kořením, kadidly, balzámy, místností plných sloních klů, síněk s porfyrem, alabastrem, křišťálem, malachitem, lapisem lazuli, do komor s ebenem,

citrusovým dřevem, elektrem, zlatými mincemi. Nikde však nebylo nic, co by byl Říman mohl nazvat uměleckými předměty.

Když se Caesar opět vrátil na denní světlo, šla mu hlava kolem; v podzemí dole bylo uloženo takové bohatství, že před ním bledlo i sedmdesát pevnůstek s poklady Mithridata Velikého. Potvrzuje se, co říkával Marcus Crassus: že my ze západních zemí nemáme nejmenší představu o tom, jaké množství pokladů lidé z Východu nashromáždili, protože my si jich nepovažujeme pro jejich hodnotu samu. Tyhle hodnoty jsou bez užitku, neboť tu nečinně leží. Kdyby byly moje, dal bych kovy roztavit a drahokamy bych prodal, abych z výměnky povzbudil hospodářství k větší prosperitě. Zatímco Marcus Crassus by se byl těmito pokladnicemi určitě jen probíral, těšil se jimi a blaženě by nad nimi broukal. Není pochyb, že na počátku všeho toho bohatství bylo pár naschráněných drobnůstek, něco jako podkladek v hnízdě, jenže pod kvočnou se pak vylíhla obluda vyžadující krajní lstivost, aby se dala vůbec uhlídat.

Když se ocitli opět v chodbičce, zašroubovali tyč zpět do ložiska v hloubce pěti stop a uvolnili vahadlo, které udržovalo střední desku ve výši; vrátili pak na místo i okolní dlaždice a spustili střední desku do úrovně podlahy. Caesar dlažbu prohlížel pozorným pohledem, ale vchod neodhalil, ať se díval sebebedlivěji. Když na zkoušku zadupal, neozval se žádný dutý zvuk, neboť desky byly čtyři palce silné.

„Kdyby se někdo ale podíval na tu kartuši zblízka,“ říkal, zatímco Cham vracel žezlo a *ankh* na jejich místo na Ptahově soše, „poznal by, že se s ní hýbalo.“

„Už zítra by nepoznal nic. Spáry budou zatřeny, zamalovány a opatřeny patinou, aby kartuš vyhlížela přesně stejně jako stovky ostatních.“

Kdysi, když byl Caesar ještě velice mladý, zajali ho piráti, kteří si byli natolik jisti bezpečím v jednom z lýkijských zálivů, že ho pak za plavby ponechali na palubě; jenomže on na ně vyzrál. Odpočítával zálivy, které míjeli, a vrátil se poté, co byl za výkupné propuštěn. Stejně tak tomu bylo s kartušemi. Počítal pozorně kartuše, jež míjeli cestou od Ptahovy svatyně až k oné, která se po stlačení vyloupila ze stěny. Jedna věc je, uvažoval, když následoval Chama na denní světlo, tajemství neznat a zcela jiná je tajemství sdílet. Aby našli komoru s poklady, museli by lupiči doslova rozebrat celý chrám na kousíčky; Caesarovi však stačil jednoduchý početní úkon. Ne že by měl v úmyslu vyplenit něco, co jednoho

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

dne případně jeho synovi; ale přemýšlivý muž si nedá ujít žádnou příležitost, jak si své výhody pojistit.

KAPITOLA PÁTÁ

Když koncem května dorazili zpátky do Alexandrie, shledali, že trosky už jsou všechny odklizeny a všude že vyrůstají nové domy. Mithridatés z Pergama se spolu se svou manželkou Bereníkou a jejich dcerou Laodikou nastěhoval do jednoho příjemného paláce a Rufrius pilně budoval ležení pro přezimující jednotky na východě od města, neboť považoval za rozumné usídlit své legie v bezprostřední blízkosti Židů a Metoiků.

Caesar byl samá rada a připomínka.

„Nesmíš skrbliť, Kleopatro! Vynakládej své peníze na to, aby se tví poddaní řádně najedli, a na jídle pro ně nešetři! Proč myslíš, že Řím má se svou chudinou tak málo problémů? Nevybírej žádné vstupné na závody válečných vozů a snaž se vymyslet nějaké další podívané, které bys mohla pro lid uspořádat na agoře. Pozvi sem řecké herecké společnosti, aby tu předvedly Aristofana, Menandra, takové ty radostnější dramatiky – obyčejní lidé nemají rádi tragédie, stačí jim ty, které musí občas zažívat sami. Jsou radši, když se mohou zasmát a alespoň na jedno odpoledne zapomenout na své trampoty. Zřizuj hojnost veřejných fontán a postav tu pár veřejných lázní. V Římě si můžeš užít v lázních za čtvrtku sestercie – lidé z nich pak odcházejí v dobré náladě a čistí. Hleď nějak v létě zvládnout ty prožluklé ibisy! Najmi pár mužů a žen, aby uklízeli a umývali ulice, a zřizuj slušné veřejné záchody všude, kudy vedou stoky, které mohou odvádět splašky mimo město. Egypt i Alexandrie jsou zamořeny byrokracií, tak zaveď seznamy občanů, do kterých budou zaneseni chudáci právě tak jako šlechta, a zříd' obilní soupisky, které budou pro chudinu znamenat právo na příděl jednoho *medimnu* pšenice na měsíc a k tomu dávku ječmene, aby měli z čeho si uvařit pivo. Peníze, které získáš jako svůj příjem, je třeba zase vydat, ne je nechat zahálet v truhlicích – pokud je budeš

planě hromadit, dovedeš hospodářství ke krachu. Alexandria byla zkrocena, ale je na tobě, aby krotká i nadále zůstala.“

A tak dále a tak dále. Zákony, které má vydat, vyhlášky a prováděcí nařízení, které je třeba připravit, systém veřejné kontroly. Reforma egyptských bank, které vlastní a řídí faraón prostřednictvím skřípající byrokracie – takhle nadále fungovat nebudou a nemohou, prostě *nemohou*!

„Vynakládej víc peněz na vzdělání, povzbuzuj pedagogy, aby zřizovali školy na veřejných prostranstvích a na tržištích, podporuj je finančně, aby se u nich mohlo učit víc a víc dětí. Potřebuješ účetní, písaře – a až se sem začne dovážet větší počet knih, dávej je rovnou do Músaia! Státní úředníci jsou známí lenoši, takže musíš důsledně kontrolovat jejich výkonnost – a hlavně jim neposkytnout doživotní definitivu.“

Kleopatra mu poslušně naslouchala, připadala si trochu jako hadrová panenka, která kývne hlavičkou, kdykoli se s ní zatřepe. Teď v osmém měsíci se už sotva vlekla, netroufla si vzdálit se na delší dobu z dosahu nočníku a musela strpět, aby do ní Caesarův syn tepal a bušil zevnitř, zatímco do ní Caesar tepal a bušil duševně. Byla ochotná snášet všechno, jenom ne pomýšlení, že Caesar už brzy odejde, že bude muset žít bez něho.

Konečně nadešla jejich poslední společná noc, červnové nony. Za sítání se Caesar, 3200 mužů Šesté legie a germánská jízda vydají do Sýrie, na první etapu své tisícimílové pouti.

Snažila se ze všech sil, aby to byla příjemná noc, pochopila, že třebaže ji svým způsobem miluje, žádná žena nebude nikdy schopna zaujmout v Caesarově srdci místo, které v něm náleží Římu, anebo pro něho znamenat tolik jako Desátá nebo Šestá legie. Nu, prodělali si spolu svoje. Jsou vrostlí do posledního vlákénka jeho bytosti. Ale i já bych pro něj dokázala umřít – udělala bych to, udělala! Je pro mě otcem, kterého jsem nikdy neměla, je to manžel mého srdce, dokonalý muž. Kdo na celém světě se mu může rovnat? Ani Alexandr Veliký ne – ten byl pouhý dobrodruh a dobyvatel, jenž se nestaral o takové přízemnosti, jako je dobrá vláda anebo prázdný břich chudiny. Babylon Caesara neláká. Caesar by nikdy nevyměnil Řím za Alexandrii. Och, jak moc bych si přála, aby to udělal! Kdybych měla po boku Caesara, stal by se vládcem světa Egypt, ne Řím.

Líbat i mazlit se mohli, ale milovat teď už ne. Jenomže muže, který se dokáže ovládat tak jako Caesar, to nedokáže vyvést z míry. Mám ráda způsob, jakým mě hladí, tak rytmicky a pevně sice, ale kůže jeho dlaně je tak hladounká. Až odejde, budu si ty jeho krásné ruce představovat. A jeho syn bude právě takový, jako je on.

„Z Asie se pak vrátíš do Říma?“ otázala se ho.

„Ano, ale ne nadlouho. Musím podniknout tažení do Afriky a definitivně se vypořádat s republikány,“ řekl a povzdychl si. „Och, kéž by byl Magnus zůstal naživu! Všechno by bylo probíhalo docela jinak.“

Zakusila jedno ze svých zvláštních prozření. „Ba ne, Caesare, neprobíhalo. Kdyby byl Magnus přežil, kdyby s tebou dosáhl nějakého narovnání, nic by se nezměnilo. Je příliš mnoho dalších, kteří před tebou nikdy neohnou hřbet.“

Chvilí neodpovídal, ale pak se rozesmál. „Máš pravdu, láska moje. To Cato je nepřestává popouzet.“

„Dřív nebo později se vrátíš do Říma nadobro.“

„Jednou možná. Ještě ale musím porazit Parthy a přivést zpátky do Říma Crassovy orly, a to co nejdřív.“

„Ale já tě zase potřebuju vidět! Já tě musím vidět! Myslela jsem si, že až skončí tvá válka s republikány, usadíš se v Římě a povládněš mu. Pak bych i já mohla odplout do Říma a být tam s tebou.“

Pozvedl se na lokti, aby jí viděl do tváře. „Och Kleopatro, ty jsi nepoučitelná. Především nemůže žádný panovník ze své říše odejít na celé měsíce, takže ty se z Egypta do Říma nadlouho odebrat nesmíš. A za druhé tvou povinností jako panovnice je vládnout.“

„Ty jsi taky panovník, a přesto jsi celé dlouhé měsíce pryč z Říma,“ namítla vzpurně.

„Já *nejsem žádný panovník*! Řím má konsuly, přetory, spousty dalších magistrátů. Diktátor znamená jen dočasné opatření, nic víc. V okamžiku, kdy jako diktátor postavím Řím opět náležitě na nohy, odstoupím. Tak jako to udělal i Sulla. K mým ústavním právům nepatří Římu *vládnout*. Kdyby tomu tak bylo, pak bych Řím neopustil. Zrovna tak jako ty nemůžeš opustit Egypt.“

„Och, nebudeme se přece poslední společnou noc hádat!“ vyhrkla a pevně mu stiskla rukou předloktí. Ale v duchu si říkala: já jsem faraón, jsem bůh na zemi. Mohu dělat, cokoli se mi zachce, nic mě v tom neomezuje. Mám strýce Mithridata a čtyři římské

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

legie. Takže až potřeš ty svoje republikány a vrátíš se do Říma,
Caesare, přijdu tam za tebou.

Že nebudeš Římu vládnout?

Samozřejmě že mu povládneš!

ČÁST II.

POCHOD CATONOVÝCH DESETI TISÍC

OD SRPNA ROKU 48 PŘ. N. L.
DO KVĚTNA ROKU 47 PŘ. N. L.

MARCUS PORCIUS CATO UTICENSIS

KAPITOLA PRVNÍ

Zprávu o porážce Pompeia Velikého u Farsálu přinesl Catonovi a Ciceronovi Labienus. K adriatickému pobřeží Makedonie dorazil tři dny po bitvě tvrdou jízdou, při níž schvátíl i posledního z deseti koní, na nichž postupně cválal. Třebaže byl sám a dosud měl na sobě všední, bojové odění, strážu u táborové brány se nepotřebovaly dívat dvakrát, aby tu potmělou, neřímskou tvář poznaly; Pompeiova velitele jízdy dobře znali – a obávali se ho – všichni řadoví vojáci.

Poté co se ujistil, že Cato je v generálském stanu, sesmekl se Labienus ze hřbetu svého vyčerpaného zvířete a kráčel vzhůru po *via principalis* až k šarlatově rudé vlajce třepetající se v ostré mořské bríze, doufaje v nepravděpodobné, že totiž Cato bude ve stanu sám. Nebyla to zrovna chvíle, kdy by toužil po Ciceronových teatrálních výlevech.

Doufal marně. Velký advokát byl uvnitř, z otevřeného stanu se linula jeho vybraná, dokonale stylizovaná latina, jako by právě oslovoval porotu, a nikoli zarputilého, odmítavého Catona. Ten, jak Labienus postřehl už v okamžiku, kdy překračoval práh, Ciceronovi oponoval s výrazem naznačujícím, že jeho trpělivost je krutě zkoušena.

Vyrušení náhlým Labienovým vpádem sebou Cato i Cicero trhli, oba už otvírali ústa; ale pohled na jeho tvář je umlčel.

„Nadobro nás rozsekal, netrvalo mu to ani celou hodinu,“ oznámil Labienus úsečně a šel rovnou ke stolku s vínem. Měl žízeň, vypil pohár naráz a s úšklebkem se otřásl. „Čím to, Catone, že ty jaktěživ nemáš doma kapku slušného vína?“

O veškeré úpění, kvílení a nárek se postaral samotný Cicero. „Och, to je otřesné, to je děsné, to je strašlivé!“ vytruboval, šermoval rukama, vyhrkly mu slzy a stékaly po lících. „K čemu já jsem vůbec tady? Proč jsem se na tuhle ohavnou, prokletou výpravu vydával? Vždyť já bych byl správně měl zůstat v Itálii, ne-

li přímo v Římě – tam bych byl alespoň něco platný – tady jenom překážím!“ A víc, a houšť. Neexistovalo nic, co by dokázalo slovotepecký příval řečňování přehradit.

Cato naproti tomu dlouhou chvíli stál neschopen slova, uvědomoval si jen, jak mu čelisti trnou až k naprosté nehybnosti. Takže ono nemyslitelné se stalo skutkem – Caesar zvítězil. Ale jak k tomu jen mohlo dojít? *Jak?* Jak jen se mohlo prosadit bezpráví namísto práva?

Reakce žádného z nich Labiena nepřekvapila, znal je velice dobře a v lásce je měl velice málo; Cicero nic neznamenal, toho si nevšímal, soustředil pozornost na Catona, nejzarytějšího z Caesarových protivníků. Cato si zřejmě až dosud ani ve snu nepřipustil, že by jeho strana – *republikáni*, jak si říkali – mohla být poražena mužem, jenž porušil všechny články nepsané římské ústavy, mužem, jenž se provinil přímo svatokrádeží tím, že vytáhl s vojskem proti své vlasti. Teď se Cato podobal býku sraženému obětníkovou palicí na kolena, tvorů, jenž nemá nejmenší ponětí, jak a odkud se tu vzal.

„Za necelou hodinu že nás rozdrtil?“ otázal se posléze Cato.

„Ano. Třebaže jsme byli v mohutné přesile, třebaže neměl žádné zálohy a jen tisícovku jezdců, prostě nás smetl. Neslyšel jsem ještě, že by tak důležitá bitva trvala takhle krátkou dobu. Kdeže to bylo? U Farsálu.“

A to je všechno, zařekl se Labienus, co ode mne o Farsálu uslyšíte. Byl jsem Caesarovým generálem od prvního do posledního roku, kdy dobýval Vlasatou Galii, a byl jsem si jistý, že umím víc než on. Léty jsem nabyt přesvědčení, že beze mě by byl Caesar vůbec nezačal vítězit. Jenomže Farsálos mi ukázal, že ať mi svěřil jakýkoli úkol, činil tak v jistotě, že zdatný podřízený ho nemůže nezvládnout. Avšak strategická rozhodnutí si vždycky vyhrazoval sám pro sebe, Trebonia, Decima Bruta, Fabia a nás ostatní využíval jen jako taktické nástroje své strategické vůle.

Cestou od Rubikonu k Farsálu jsem tohle postupně ztratil ze zřetel, takže když jsem pak u Farsálu nastoupil se svými šesti tisíci kavaleristy proti tisícovce Caesarových germánských jezdců, považoval jsem bitvu za předem vyhranou. Bitvu, kterou jsem koncipoval *já*, protože velikán Pompeius byl natolik znavený rozpory uvnitř svého velitelského stanu, že neměl v hlavě místo na nic jiného než na sebelítost. To já jsem se domáhal, aby bitva byla svedena co nejdříve, i ti jeho lehátkoví generálové chtěli bitvu, Pompeius Magnus naproti tomu prosazoval fabiovskou taktiku –

vyhladověť nepřítele, dotírat na něho, jen se s ním neutkávat. Nu, pravdu měl on, my jsme byli ti, kdo se mýlili.

V kolika bitvách Caesar vlastně bojoval? Často osobně a doslova *bojoval*, s mečem a štítem v prvních řadách svých vojáků! Skoro v padesáti. Není nic, co by neviděl, nic, co by nevykonal. To, čeho u svých vojáků já dosahuji strachem – ne, děsem! –, to dělají jeho chlapi proto, že ho milují víc než své vlastní životy.

Zaplavila ho taková hořkost, že jediným úderem ruky smetl téměř prázdný džbán s vínem na zem, jen to zařinčelo. „To se všechno dobré víno ztratilo někde na východ do Thessálie?“ vztekal se. „Nezbyla v tomhle všivém táboře ani kapka slušného pití?“

Cato se probral. „Nevím, a je mi to jedno!“ vyštěkl. „A jestli se chceš nalévat nektarem, Tite Labiene, budeš ho muset jít hledat jinde! A tohle,“ dodal a mávl rukou směrem k Ciceronovi, „si vezmi s sebou!“

Nečekal, jak to Cicero s Labienem přijmou, vyrazil předním vchodem ven a klikatící se stezkou začal stoupat na vrcholek skalnaté Petry tyčící se nad táborem.

Neuplynuly žádné dlouhé měsíce, bylo to sotva pár dní, uvědomil si Cato. Kolik dnů, osmnáct? Ano, jen osmnáct dnů je to, co Pompeius Magnus odvedl naši mohutnou armádu na východ, na čerstvou půdu Thessálie. Mne s sebou nechtěl – myslel si snad, že nevím, jak ho každá moje kritika dráždí? Takže si s sebou raději vzal mého drahého Marka Favonia a mne ponechal tady v Dyrrhachiu, abych tu pečoval o raněné.

Marcus Favonius, nejdražší z mých přátel – kde asi teď je? Kdyby byl zůstal naživu, byl by se ke mně vrátil s Titem Labienem.

Labienus! Řezník všech řezníků, barbar v kůži Římana, divoch, který slintal blahem při mučení římských spoluobčanů, trýzněných jen proto, že bojovali za Caesara namísto za Pompeia. A Pompeius, nadutý natolik, že sám sebe pojmenoval Magnus – Veliký –, nedal ani náznakem najevo nevoli, když Labienus utýral sedm set zajatých mužů Caesarovy Deváté legie. Mužů, které Labienus dobře znal ještě z Vlasaté Galie. To je podstata všeho, to je důvod, proč jsme v rozhodující bitvě u Farsálu prohráli. Za správnou věc se postavili nesprávní lidé.

Pompeius Magnus už není Veliký a naše milovaná republika je na pokraji záhuby.

Pohled z výše Petry byl překrásný; před sebou měl vínově tmavé moře pod lehce zamženou oblohou, na ní bleďounké slunce, bujná zeleň vrchů se táhla až ke vzdáleným hřebenům Kandavie, dole na ostrově leželo terakotové městečko Dyrrhachium a jeho bytelný dřevěný most spojující ho s pevninou. Mír. Klid. I nespočetné míle hrozivých opevnění, ježících se strážními vížkami a zdvojených podél spáleného pásu země nikoho, zapadaly do krajiny, jako by tam byly odjakživa. Známký titánských obléhacích bojů, které trvaly celé měsíce, až pak náhle, za jedinou noc, Caesar zmizel a Pompeius propadl klamu, že se stal vítězem.

Cato stanul na skalisku završujícím Petru a pohlédl k jihu. Tam, sto mil daleko, někde na ostrově Korkýře, byla obrovská námořní základna Gnaea Pompeia, stovky jeho lodí, tisícovky jeho námořníků, veslařů a mužů námořních bojových jednotek. Je dost zvláštní, že i starší syn Pompeia Magna v sobě objevil talent k vedení války na moři.

Třásně na jeho kožené suknici a na rukávcích se třepetaly ve vichru, který mu cuchal dlouhé kaštanové, místy už prošedivělé vlasy a připleskával mu na hrud' přerostlý plnovous. Už půldruhému roku tomu bylo, co opustil Itálii, a celou tu dobu se neholil ani si nestříhal vlasy. Cato držel smutek za zkázu *mos maiorum*, za ony způsoby, jimiž se věci v Římě kdysi řídily a jimiž by se měly řídit navěky dál. Jenomže *mos maiorum* bylo už sto let vytrvale nahlodáváno politickými demagogy a vojenskými mocipány a jeho zkázu teď završil Gaius Julius Caesar, nejhorší ze všech.

Jak já Caesara nenávidím! Nenáviděl jsem ho už dávno předtím, než jsem byl dost starý, abych mohl vstoupit do senátu – jeho způsoby a chování, půvab, skvělé řečnické nadání, brilantní legislativu, zvyk nasazovat svým politickým protivníkům parohy, jeho nepřekonatelné vojenské umění, naprosté pohrdání *mos maiorum*, jeho geniální schopnost ničit, jeho neotřesitelnou patricijskou aristokratičnost. Co jsme se jen proti němu nabojovali na Foru i v senátě – my, kteří jsme si říkali *boni*, dobří občané! Catulus, Ahenobarbus, Metellus Scipio, Bibulus a já. Catulus je mrtvý, Bibulus je mrtvý – kde teď je Ahenobarbus a ten velepitomec Metellus Scipio? Cožpak jsem ze všech *boni* zůstal už jenom já sám?

Když se náhle spustil déšť, tak houževnatě se držící tohoto pobřeží, vrátil se Cato do generálského obydlí. Bylo prázdné, až na Statylla a Athénodóra Kordylióna. Dvě tváře, které mohl přivítat s nelíčeným potěšením.

Dvojice filozofu, které si Cato takříkajíc ochočil už před tolika lety, že si přesný rok už žádný z nich nedovedl vybavit, a které živil a platil za to, že mu poskytují společnost. Nikdo jiný než druh z řad stoiků by byl nevydržel Catonovo pohostinství více než den nebo dva, neboť tento pravnuke nezapomenutelného Catona Censora se chlubil skromností svých potřeb; ostatek světa mu ovšem říkal skrblík. Catona toto hodnocení ani v nejmenším neznepokojovalo. Byl imunní jak vůči kritice, tak vůči chvále. Catonova domácnost byla ovšem stejnou měrou oddána stoicismu jako vínu. Víno, které on sám a jeho krotcí filozofové popíjeli, bylo, pravda, to nejlevnější a nejhorší, zato však byla jeho zásoba bezedná. Cato jaktěživ nezaplatil za otroka víc než pět tisíc sesterciů, neboť tvrdil, že mu odvede právě tolik práce, kolik by se dočkal od muže padesátkrát dražšího – a je třeba dodat, že jen od muže, neboť ženy Cato v domě nestrpěl.

Jelikož Římané, i ti nejchudší, patřící ke *capite censi*, rádi žili v co největším pohodlí, byla tato Catonova prazvláštní odříkavost považována za jakousi obdivuhodnou – ba i uctívanou – výstřednost a ve spojení s jeho neústupností a neúplatností mu dopomohla na piedestal hrdiny. Ať byl postaven před sebenemilejší povinnost, Cato se jí vždy zhostil celou duší i srdcem. Jeho drsný a nemelodický hlas, jeho obratnost v hádkách a při obstrukcích v senátě, jeho slepé odhodlání srazit Caesara na kolena tuto legendu jen posilovaly. Nic ho nedokázalo zastrašit, v ničem a nikým se nedal zvíkat.

Ani Statylla a Athénodóra by ve snu nenapadlo ho zvíklávat. Jen málo lidí Catona milovalo, oni dva k nim patřili.

„Titus Labienus je v domě?“ otázal se Cato, šel rovnou ke stolku s vínem a nalil si plný pohár, neředěný vodou.

„Ne,“ řekl Statyllos a pousmál se. „Usadil se v bývalém sídle Lentula Crura a vymáčkl z ubytovatele amforu nejlepšího falernského, aby mohl spláchnout žal.“

„Pro mě za mě, ať si užívá kdekoli, jen když to nebude tady,“ řekl Cato a vstoj se nechával od sloužícího odstrojit z koženého

pancíře. Pak se s povzdechem posadil. „Předpokládám, že zpráva o naší porážce už se rozšířila po celém táboře.“

„Všude,“ přisvědčil Athénodóros Kordylión, kalné oči zalité slzami. „Och Marku Catone, jak budeme žít ve světě, jemuž Caesar povládne jako tyran?“

„Ten svět ještě zdaleka není hotovou věcí. A skutečností se stane leda poté, co já už budu mrtvý a spálen.“ Cato se zhluboka napil, protáhl si dlouhé svalnaté nohy. „Dovedu si představit, že ti, kdo Farsálos přečkali, cítí stejně – Titus Labienus alespoň docela určitě. I kdyby byl Caesar stále ještě nakloněn udělování milostí, moc pochybuju, že by se dostalo zrovna na Labiena. *Udělování milostí! Jako by Caesar byl naším králem.* Kdekdo se přitom obdivuje jeho velkomyslnosti, pěje chválu na jeho soucitnost! Pche! Caesar není nic jiného než druhý Sulla – předkové až do samého počátku Říma, královský původ sedm století starý. Jen je ještě královštější – Sulla o sobě nikdy neprohlašoval, že pochází přímo od Venuše a Marta. Jestli Caesara nikdo nezastaví, dá se určitě na římského krále korunovat. Krev na to měl odjakživa. Teď má k tomu navíc i moc. Co postrádá, jsou Sullovy neřesti, a byla to jen a jen Sullova zhýralost, která mu zabránila, aby si kolem čela neuvázal královský diadém.“

„Pak musíme obětovat bohům, aby se Farsálos nestal naší poslední bitvou,“ připomněl Statyllos a dolil Catonovi pohár z nového džbánu. „Och, kdybychom se tak toho dozvěděli víc o tom, co se vlastně stalo! Kdo žije, kdo zemřel, kdo byl zajat, kdo unikl –“

„Tohle víno chutná podezřele dobře,“ přerušil ho Cato zamračeně.

„Myslel jsem si – když přišla tahle strašlivá novina, chápeš –, že projednou bychom se nijak neprohřešili na našich zásadách, kdybychom následovali Labienova příkladu,“ říkal omluvně Athénodóros Kordylión.

„Dopřávat si jako nějaký sybarita správné není, ať jsou zprávy jakkoli špatné!“ odsekl Cato.

„S tím nesouhlasím!“ ozval se medový hlas ve dveřích.

„Och, Marcus Cicero,“ řekl Cato bez valného nadšení.

Stále ještě v slzách si Cicero našel židli, z níž viděl na Catona, osušil si oči velkým čistým sněhobílým šátkem – nepostradatelnou výbavou lvů soudního dvora – a přijal pohár nabídnutý Statyllem.

„Co ses dozvěděl od Tita Labiena?“ štěkl Cato tak ostře, že sebou Cicero trhl. „Kde jsou ostatní? Kdo všechno padl u Farsálu?“

„Jen Ahenobarbus,“ odpověděl Cicero.

Ahenobarbus! Bratranec, švagr, nezlomný člen skupiny *boni*. Takže tu jeho energickou tvář už nikdy neuvidím. Co si jenom nastýskal na svou holou hlavu, přesvědčený, že to je právě jeho blýskavá pleš, pro kterou ho voliči odmítali, kdykoli se ucházel o kněžský úřad.

Cicero drnčel dál. „Zdá se, že Pompeiovi Magnovi se podařilo uniknout, stejně jako všem ostatním. Podle Labiena k tomu došlo za bezhlavého útěku. Na bitevním poli muži hynou hlavně při takových srážkách, které jsou dobojovány až do samého konce. Zatímco naše armáda se uprostřed střetu prostě rozpadla. Jakmile Caesar zmařil Labienův jízdní útok tím, že své záložní pěší kohorty vyzbrojil obléhacími kopími, bylo po všem. Pompeius se z bitevního pole vzdálil. Ostatní velitelé následovali jeho příkladu, zatímco vojáci buď odhazovali zbraně a prosili o milost, anebo se prostě rozutekli.“

„A tvůj syn?“ položil Cato povinnou otázku.

„Pokud jsem slyšel, choval se skvěle, ale zraněn nebyl,“ řekl Cicero se zřejmým uspokojením.

„A tvůj bratr Quintus a jeho syn?“

Ciceronovou příjemnou tvář prokmitl hněv a podráždění. „Žádný z nich se bitvy u Farsálu nezúčastnil – bratr Quintus odjakživa tvrdí, že za Caesara by sice nebojoval, ale že si ho považuje natolik, že by nemohl bojovat ani proti němu.“ Pokrčil rameny. „Tohle je na občanské válce to nejhorší. Rozděluje i rodiny.“

„O Marku Favoniovi nejsou žádné zprávy?“ otázal se Cato a dbal, aby zachovával stále týž drsný tón.

„Žádné.“

Cato jen zavrčel, zdálo se, že víc se touto záležitostí zabývat nehodlá.

„Co teď budeme dělat my?“ zeptal se pateticky Cicero.

„Přísně vzato, Marku Cicerone, o tom budeš muset rozhodnout ty,“ řekl mu Cato. „Ty jsi tady jediným konsulárem. Já už jsem byl prétozem, ale konsulem zatím ne. Takže hodnost máš vyšší.“

„To je nesmysl!“ vykřikl Cicero. „Pompeius tady vedení předal tobě, ne mně. Ty jediný také bydlíš v generálské budově.“

„Moje pověření bylo naprosto jasné a omezené. Zákon nařizuje, aby všechna zásadní rozhodnutí přijímal muž v nejvyšším postavení.“

„Nu, já ale absolutně odmítám taková rozhodnutí činit!“

Pozoruhodné šedé oči studovaly Ciceronovu vzpurnou a zároveň ustrašenou tvář – čím to, že on vždycky končí v roli ovce, bázlivé myšky? Cato si povzdychl. „Nu dobrá, potřebná rozhodnutí učiním já. Ale jen pod podmínkou, že mé kroky zaštitíš, až se z nich budu zodpovídat před senátem a lidem římským.“

„A před kterým senátem?“ otázal se trpce Cicero. „Před těmi Caesarovými loutkami v Římě, anebo před těmi několika stovkami mužů, kteří se od Farsálu rozutekli na všechny strany?“

„Před skutečnou římskou republikánskou vládou, která se někde určitě sejde a vytrvá v odporu proti monarchovi Caesarovi.“

„Ty se nevzdáš nikdy, vid’?“

„Dokud dýchám, tak ne.“

„Já také ne, ale ne stejným způsobem jako ty, Catone. Já nejsem voják, nejsem na to stavěný. Pomýšlím na to vrátit se do Itálie a začít proti Caesarovi organizovat občanský odpor.“

Cato vyskočil, obě ruce sevřeny v pěst. „Opovaž se!“ rozkřikl se. „Vrátit se do Itálie znamená pokořit se před Caesarem!“

„*Pax, pax*, omlouvám se za to, co jsem řekl!“ zamektal Cicero. „Ale co si tedy počneme?“

„Sbalíme se a odvezeme raněné na Korkýru, samozřejmě. Máme tu zatím lodi, ale budeme-li otálet, Dyrhachiané nám je co nevidět spálí,“ řekl Cato. „Jakmile budeme v bezpečí u Gnaea Pompeia mladšího, dozvíme se i o ostatních a rozhodneme se o našem konečném určení.“

„Osm tisíc nemocných plus všechny naše zásoby a vybavení? Na to nemáme ani zdaleka dost lodí!“ vydechl Cicero zděšeně.

„Jestliže,“ vysmíval se mu Cato, „Gaius Caesar dokázal napěchovat dvacet tisíc vojáků, pět tisíc mužů nebojových sil a otroků, všechny svoje muly, vozy, vybavení a metací stroje do necelých tří stovek rozeschlých kocábek a přeplout s nimi oceán z Galie do Britannie, pak není důvod, proč bych nedokázal naložit ani ne čtvrtinu toho všeho na stovku dobrých a prostorných dopravních lodí a plout s nimi na dohled od pobřeží v poklidných vodách.“

„Och! Och ano, ano! Máš naprostou pravdu, Catone.“ Cicero se zvedl, třesoucími se prsty podával svůj pohár Statyllovi. „Musím se hned dát do balení. Kdy chceš vyplout?“

„Pozítří.“

Korkýra, jak si ji Cicero zapamatoval z předchozí návštěvy, zcela zmizela, alespoň podél pobřeží. Kouzelný ostrov, perla Adriatického moře, se zelenajícími se vrchy, s bezpočtem zadumaných zálivů a s průzračným jiskřícím mořem, se kamsi vytratil.

Sled pompeiovských admirálů vrcholící Gnaeem Pompeiem mladším Korkýru změnil k nepoznání; v každém zálivu kotvily dopravní lodice nebo válečné galéry, z každé vesničky se dočasně stalo městečko sloužící potřebám táborů na svém obvodu, kdysi křišťálově čisté moře bylo zamořeno lidskými i zvířecími výkaly a páchlo hůř než bahniska u egyptského Pelúsia. K dovršení těchto hygienických závad si Gnaeus Pompeius mladší zřídil svou hlavní základnu v úzkém průlivu přímo proti pevninskému břehu. Důvodem bylo, že tento prostor byl nejvhodnější k lapání lodí, na nichž se Caesar pokoušel přesunovat vojsko a zásoby z Brundisia do Makedonie. Jenomže splašky z úžiny proud neodplavoval, spíše je sem snášel.

Cato jako by zápach nevnímal, zato Cicero si na něj nepřestával stěžovat, celý zelený takřka nesundal šátek od nosu. Odstěhoval se posléze do polorozpadlé vily na vršku, kde si mohl dopřát procházky sadem, natrhat si ovoce přímo ze stromů a téměř zapomenout na trýznivý stesk po domově. Cicero vytržený i s kořeny z italské půdy se stával pouhým stínem sama sebe.

Když se znenadání objevil Ciceronův mladší bratr Quintus a jeho syn Quintus mladší, dovršilo to Ciceronovy útrapy. Jelikož se ani jeden nechtěl zúčastnit boje na žádné z obou stran, skrývali se porůznu v Řecku a v Makedonii, až se posléze po porážce Pompeia Magna u Farsálu vydali do Dyrrhachia za Markem Tulliem. Tábor však našli opuštěný a v jeho okolí vládlo přesvědčení, že republikáni odpluli na Korkýru.

„Teď už snad je ti jasné,“ osopil se Quintus na staršího bratra, „proč jsem se netoužil spřáhnout s tím tolik vynášeným nemeblem Pompeiem Magnem. Ten nemá ani na to, aby Caesarovi zašněroval tkanice u opánek.“

„Kam se to svět žene,“ odrážel ho Cicero, „když se o osudech státu rozhoduje na bojišti? Ne, to nebude mít dlouhého trvání. Dřív nebo později se Caesar bude muset vrátit do Říma a chopit se otěží vlády – a já chci být v Římě, abych mu v tom zabránil.“

Quintus mladší si odfrkl. „*Gerrae*, strýčku Marku! Jakmile vkročíš na italskou půdu, budeš zatčen.“

„Jsi na omylu, synovče,“ odbyl ho Cicero povýšeně. „Dostal jsem dopis od Publia Dolabelly, v němž mě *prosí*, abych se do Itálie vrátil! Píše v něm, že moje přítomnost tam bude vítaná – že Caesar usiluje o to, aby měl v senátu konsuláry, jako jsem já. A že trvá na tom, aby v něm existovala zdravá opozice.“

„Není nad to stát každou nohou v jednom táboře,“ ušklíbl se Quintus starší. „Přičemž jedním z hlavních Caesarových nohsledů je tvůj zeť! Doslechl jsem se ale, že Dolabella se k Tullii jako manžel moc pěkně nechová.“

„To je jen další důvod, abych se vrátil domů.“

„A co bude se mnou, Marku? Jak to, že by tobě, jenž ses otevřeně postavil proti Caesarovi, mělo být dovoleno vrátit se bez překážek a svobodně domů? Můj syn a já – kteří jsme se neprohlásili za Caesarovy odpůrce – ho budeme muset vyhledat a požádat ho o milost, protože si kdekdo myslí, že jsme bojovali u Farsálu. A kde na to všechno vezmeme peníze?“

Cicero, přestože si uvědomoval, jak rudne, se snažil tvářit nezúčastněně. „To je ovšem zcela tvoje starost, Quinte.“

„*Cacat!* Ty mi dlužíš miliony, Marku, *miliony!* Nemluvě o milionech, které jsi dlužen Caesarovi! Koukej z nich něco teď hned vyklopit, jinak přísahám, tě na místě vykuchám!“ zaječel Quintus.

Byla to sice jen prázdná hrozba, jelikož nebyl ozbrojen mečem ani dýkou; určila však tón jejich setkání, které nerozhodným Ciceronem jen dál otřásl, zjitřilo jeho starost o dceru Tullii a nechuť k bezohledným praktikám své manželky Terentie, učiněné saně. Měla své vlastní jmění, o které se zanic nechtěla s marnotratným Ciceronem dělit, a neštítla se žádného úskoku v účetnictví, od posunování mezníků na svých pozemcích až po vyhlašování nejproduktivnějších polností za posvátné okrsky, aby se tak vyhnula placení daní za ně. Cicero měl tyto machinace na očích už tak dlouho, že jim přivykl. Co jí ale odpustit nedokázal, bylo její zacházení s nebohou Tullii, která ke stížnostem na svého manžela Publia Cornelia Dolabellu měla věru víc než dost důvodů. Běda však, kdyby si byla postěžovala Terentii! Kdyby byl Cicero už dávno nedospěl k přesvědčení, že Terentii jsou cizí jakékoli city

kromě uspokojení ze zisků, byl by se mohl domnívat, že se do Dolabelly zamilovala snad ona sama. Stavěla se na jeho stranu proti své vlastní krvi, proti vlastní dceři! Tullia chřadla, stonala nepřetržitě od chvíle, kdy přišla o dítě. Moje holčička, drahoušek můj milý!

Ve svých listech Dolabellovi se Cicero ovšem o těchto věcech příliš nezmiňoval; Dolabellu nesmírně *potřeboval*!

Uprostřed měsíce září (podle ročních období právě začínalo léto) svolal admirál Korkýry do svého hlavního stanu užší poradou.

Gnaeovi Pompeiovi mladšímu táhlo na dvaatřicátý rok a podobou se velice blížil svému slavnému otci, i když jeho zlatá kštica byla o odstín tmavší, oči měl spíše šedé než modré a nos o něco římsnější, než býval otcův posmívaný knoflík. Velení mu nečinilo žádné obtíže; po otci zdědil dar dobrých organizačních schopností, postaven před úkol řídit pohyby tuctu různých flotil a velet akcím mnoha tisíc členů jejich posádek se cítil zcela ve svém živlu. Naprosto nebyl zatížen otcovým velikáštvím ani netrpěl jeho komplexem méněcennosti; matka Gnaea Pompeia Mucia Tertia pocházela z nejlepší aristokratické rodiny se slavnými předky, takže různé černé myšlenky o obskurním původu odkudsi z Picena, které tak trápily chudáka Pompeia Velikého, nepřišly jeho synovi vůbec na mysl.

Přítomno bylo jen osm mužů: Gnaeus Pompeius mladší, Cato, všichni tři Ciceronové, Titus Labienus, Lucius Afranius a Marcus Petreius.

Afranius a Petreius sloužili pod Pompeiem Velikým jako generálové po celou řadu let, starali se mu dokonce i o obě Hispánie, dokud je odtamtud před rokem Caesar nevyhnal. Zešedivěli za tu dobu, ale dosud to byli na slovo vzatí bojovníci, chlapi až do morku kostí, a staří vojáci, jak známo, v bojích nehynou. Do Dyrrhachia dorazili těsně před ústupem na Korkýru, připojili se pochopitelně k přesunu a byli rádi, že se opět setkávají se svým picenským krajanem Labienem.

Přinesli čerstvé zprávy – novinky, které nesmírně potěšily Catona, avšak na Cicerona dolehly tíživě: síly odporu proti Caesarovi se mají nově uskupit v římské provincii Africa, kterou dosud ovládá republikánský správce. Juba, král sousedící Numidie, se otevřeně staví na stranu republikánů, takže všichni, kdo přečkali

Farsálos, se snaží dostat do provincie Africa s co největšími počty vojska.

„Jaké máš zprávy o otci?“ otázal se Cicero bezbarvým hlasem Gnaea Pompeia mladšího, když dosedl doprostřed mezi svého bratra a synovce. Och ta hrůza muset se trmácet do provincie Africa, zatímco umírám touhou vrátit se domů!

„Rozeslal jsem dopisy do stovky nejrůznějších míst po celém východním konci Našeho moře,“ říkal Gnaeus Pompeius tiše, „ale zatím jsem se nedoslechl nic. Co nevidět to zkusím znovu. Jedna zpráva uváděla, že se krátce zastavil na Lesbu, kde na něho čekala moje macecha a mladý Sextus, avšak pokud tomu tak bylo, pak ho mé dopisy nezastihly. Neslyšel jsem nic ani o Corneliu Metelle, ani o Sextovi.“

„A co hodláš podniknout ty sám, Gnaee Pompeie?“ Současně s otázkou obnažil Labienus nevědomky velké nažloutlé zuby v úšklebku podobném obličejovému tiku.

Nu, tohle je ovšem zajímavé, pomyslel si mlčící Cato a očima tčkal z jednoho muže na druhého. Pompeiův syn má zřejmě toho barbara zrovna tak málo v lásce jako já.

„Zůstanu tady, dokud se s východem Psí hvězdy nerozsfoukají etéské větry – přinejmenším ještě měsíc,“ odpověděl Gnaeus Pompeius, „a pak odpluji se všemi flotilami a s jejich posádkami na Sicílii, Melitu, Gaudos, na Vulkánovy ostrovy. Kamkoli, kde se budu moci uchytit a ztěžovat Caesarovi zásobování Itálie a Říma. Pokud budou Itálie a Řím kvůli nedostatku zrna hladovět, bude pro Caesara těžší vnucovat jim svou vůli.“

„Výborně!“ vykřikl Labienus a spokojeně se rozložil v křesle. „Já vyrazím s Afraniem a Petreiem do Afriky. Hned zítra.“

Gnaeus Pompeius povytáhl obočí. „Lod' ti samozřejmě můžu věnovat, Labiene, ale k čemu ten spěch? Zdrž se tu ještě nějaký den a vezmi pak s sebou některé z Catonových zotavujících se raněných. Dopravních lodí mám dostatek.“

„Ne,“ řekl Labienus, povstal a kývl na Afrania a Petreia. „Vydám se ještě na Kythéru a Krétu a poohlédnu se tam po uprchlých vojácích – na lodi, kterou mi dáš. Pokud najdu muže, které budu potřebovat vzít s sebou, zrekvíruju tam další lodě a podle potřeby i posádky, i když veslovat můžou i vojáci sami. Ty si šetři síly pro Sicílii.“

Vzápětí už byl pryč a s ním i Afranius a Petreius, kteří ho následovali jako dvě postarší poslušná psiska.

„Takže Labiena bychom měli z krku,“ procedil Cicero skrze zuby. „Nemohu říct, že bych ho postrádal.“

Ani já, měl na jazyku Cato, ale neřekl to. Obrátil se místo toho ke Gnaeovi Pompeiovi. „Co tedy bude s těmi osmi tisíci muži, které jsem přivezl z Dyrhachia? Přinejmenším tisícovka z nich je už schopná plavby do Afriky, ale ostatek bude potřebovat k zotavení víc času. Žádný z nich nechce boj vzdát, ovšem nemůžu je tu nechat jen tak, pokud ty odejdeš.“

„Nu, zdá se, že náš nový mocipán má zájem spíš o Malou Asii než o Adriatické moře.“ Gnaeus Pompeius ohrnul pohrdavě horní ret a odfrkl si. „Vydá se tam asi zlíbat půdu v liliu k počtě svého předka Aineia! Vracet Trojanům daně! Hledat Hektórovu hrobku!“ Náhle se pobaveně ušklíbl. „Ne že by si mohl dát dlouho pohov. Dnes dorazil kurýr se zprávou, že král Farnakés vyrazil z Kimmerie, aby napadl Pontus.“

Quintus Cicero se rozesmál. „Jde v papínkových stopách, co? Už se Caesar vydal zastavit ho?“

„Ne, Caesar stále ještě směřuje k jihu. Se synem Mithridata Velikého se má vypořádat Calvinus, ta mrcha zrádcovská. Hrozná záležitost, tihle orientální králové! Hotová hydra. Usekneš jednu hlavu, a dvě nové jí narostou. Podle mého se Farnakés pouští do obvyklého tažení, od jednoho konce Anatolie ke druhému.“

„Takže Caesar bude mít plno práce na východním konci Našeho moře,“ řekl Cato s hlubokým uspokojením. „Budeme mít dost času nabýt v provincii Africa zase síly.“

„Uvědomuješ si, Catone, že se Labienus pokouší předběhnout tebe i mého otce – a kohokoli jiného, kdo by si mohl činit nárok na svrchované vedení –, tak aby v Africe uzurpoval vrchní velení?“ otázal se Gnaeus Pompeius. „K čemu jinému by byla dobrá ta jeho úporná snaha dostat se tam co nejdřív?“ Uhodil utrápeně pěstí do dlaně druhé ruky. „Jak bych si přál vědět, kde je teď otec! Já ho znám, Catone, já vím, jak dokáže podlehnout sklíčenosti!“

„Však on se objeví, neměj strach,“ uklidňoval ho Cato, naklonil se k admirálovi a s neobvyklou okázalostí mu stiskl svalnatou paži. „Pokud jde o mne, nemám nejmenší chuť zaujmout místo ve velitelském stanu.“ Pootočil hlavu směrem k Ciceronovi. „Můj nadřízený, Gnaee Pompeie, sedí tamhle. Marcus Cicero je konsulár, takže až se vydám do Afriky, bude to pod jeho velením.“

Cicero vyskočil a pobouřeně zaječel. „Ne, ne, ne, ne! Už jednou jsem ti jasně řekl, že ne! Běž si kam chceš, dělej si co chceš, Catone – najmenuj si do velitelského stanu koho se ti uráčí –

třeba jednoho z těch tvých filozofických otrapů – nebo opici – nebo tu svou zmalovanou ženskou, co ti tak pije krev, ale mě vynech! Já už jsem se rozhodl, já se odeberu domů!“

Cato se rázem vztyčil v celé své impozantní výši a přes ještě impozantnější nos shlédl dolů na Cicerona, jako by ho náhle vyrušil nějaký dotěrný hmyz. „Marku Tullie Cicerone, ty jsi tady vzhledem ke své hodnosti a hlavně díky žvanivé zdatnosti svých plic nejpřednějším a nejčelnějším ze služebníků republiky! Co ty bys rád, a co *uděláš*, jsou dvě naprosto různé věci! Ani jednu za celé své panské živobytí jsi ještě doopravdy nekonal svou povinnost! Zejména když vyžadovala, aby ses chopil meče! Ty jsi jen panák z Fora Romana, jehož kulhavé skutky se marně snaží dobelhat tvá pádící slova!“

„Co si to dovoluješ!“ zasupěl Cicero. Na tvářích mu naskočily brunátné skvrny. „Jak se opovažuješ otevírat si takhle hubu – ty, Marcus Porcius Cato, takový pokrytec, takový hňup, taková *potvora*! Byls to ty a nikdo jiný, kdo nás dostal do téhle kaše, ty a nikdo jiný, kdo Pompeia Magna přímo *vehnal* do téhle občanské války! Když jsem k němu přišel s Caesarovou velice rozumnou a čestnou nabídkou na urovnání sporu, byls to ty, kdo sehrál tak obludnou scénu, že jsi ho k smrti vyděsil! Ječel jsi tam, vřeštěl a vyl, až se Magnus roztrásl jak huspenina – to tys ho pak dohnal až k tomu, že se před tebou hrbil a plazil hůř než Lucullus před Caesarem! Ne, Catone, na téhle občanské válce nemá vinu Caesar, za tu můžeš ty!“

I Gnaeus Pompeius už vyskočil ze židle, bledý vztekem. „Co to tu vykládáš, Cicerone, ty žebráku bez předků, z kdovíjakého Samnia? *Mého otce* že někdo dokázal zastrašit a rozklepat? *Můj otec* že se před někým hrbil a plazil? Vezmi ta slova zpátky, nebo ti je vrazím pěstí do chřtánu i s těmi tvými zkaženými zuby!“

„Nic odvolávat nebudu!“ burácel Cicero, zcela vyvedený z míry. „Já jsem byl u toho! Já jsem dobře viděl, jak k tomu došlo! Tvůj otec, Gnaeus Pompeie, je zpovýkané děcko, které si pohrávalo s myšlenkou na občanskou válku s Caesarem jako prostředkem, jak si upevnit sebevědomí. Ani na okamžik nevěřil, že Caesar překročí Rubikon s jednou jedinou mizernou legií! Nevěřil, že by mohl existovat chlap s tak šílenou odvahou! Nevěřil nikdy ničemu jinému než mýtu o sobě samém! Mýtu, synu Pompeia Magna, který započal, když tvůj otec donutil Sullu vydíráním, aby ho přibral do společného velení, a který skončil před měsícem na bojišti zvaném Farsálos! Nesmírně mě sice bolí, že to musím

připustit, ale pokud jde o válčení nebo o politiku, nesahá tvůj otec, synu Pompeia Magna, Caesarovi ani po kotníky!“

Ohromení, které Gnaea Pompeia mladšího na okamžik zcela ochromilo, povolilo s takřka slyšitelným lupnutím; se zaryčením se na Cicerona vrhl, prsty roztažené, aby ho popadl za krk a uškrtil.

Žádný z obou Quintů se nepohnul, zůstali stát jako přimrazení, bez ohledu na to, co se chystá Gnaeus Pompeius provést s rodinným tyranem. Byl to Cato, kdo se smrtelně uraženému synovi Gnaea Pompeia Velikého postavil do cesty. Stačil okamžik. Cato bez námahy srazil Gnaeovy napřážené paže a zkroutil mu je za záda.

„Už toho bylo dost!“ vyštěkl a oči mu zaplály. „Gnaee Pompeie, odeber se zpátky ke svým flotilám a postarej se o ně. Marku Cicerone, pokud odmítáš být loajálním služebníkem republiky, vrať se do Itálie!“

„Ano, jdi už!“ křičel syn Pompeia Velikého a klesl do křesla, kde si třel zápěstí, aby se mu vrátil cit do rukou. Boží, kdo by si pomyslel, že ten Cato má takovou sílu? „Sbalte si své věci, ty i ta ostatní kvítka z tvé rodiny, ať už vás tu nevidím! Za svítání na vás bude čekat pinasa a odveze vás do Pater, odkud se budete moci vydat do Itálie anebo pro mě za mě třeba do Hádu, popleskat tam Kerbera po všech jeho hlavičkách! Táhněte! Zmizte mi z očí!“

S hlavou vztyčenou, na tvářích šarlatové skvrny, se Cicero zahalil do hlubokých záhybů togy přehozené přes levé rameno a odkráčel se synovcem po boku. Quintus starší se ve dveřích ještě zastavil a otočil se.

„Seru na vás na oba, vy čurani,“ řekl hluboce vážným tónem.

Což Gnaeovi Pompeiovi připadlo neskonale komické; skryl tvář do dlaní a hystericky se rozřehtal.

„Nic k smíchu tady neshledávám,“ řekl Cato a prohlížel stolek s vínem. Za posledních pár chvil mu vyprahlo.

„Nic bys ani shledat neměl, Catone,“ řekl Pompeius, když se utišil. „Už z definice vyplývá, že smysl pro humor stoik zcela postrádá.“

„To je pravda,“ souhlasil Cato, posadil se zase a hýčkal v dlaních sklenku – u Gnaea Pompeia se nevedly žádné džbánky ani poháry – výtečného samoského vína. „Nicméně, Gnaee Pompeie, pořád jsme ještě nedospěli k žádnému řešení, pokud jde o mne a o raněné.“

„O kolika mužích z tvých osmi tisíc se doopravdy domníváš, že budou ještě někdy schopni boje?“

„Přinejmenším sedm tisíc jich bude. Můžeš mi do čtyř dnů poskytnout dostatek dopravních lodí k převozu nejzdravějších z nich do Afriky?“

Gnaeus Pompeius sražil čelo. „Vyčkej, až začnou vát etéské větry, Catone, budeš je mít v zádech a poženou tě rovnou do naší římské provincie. Pokud bys vyplul dřív, než se dostaví, vydáš se na milost Austera – anebo Libonota – anebo Zefyra – anebo některého z dalších větrů, které se Aiolovi zlíbí vypustit ze svého měchu, aby se proběhly a proskotačily.“

„Ne, já musím odjet co nejdřív a požádat tě, abys pak za mnou poslal zbytek mých mužů, dřív než tě pohltní tvé úkoly. Tvoje práce je důležitá, ale od mé se liší. Mou povinností je zachovat při životě a ve zdraví ty nejstatečnější vojáky, které tvůj otec svěřil do mé péče. Protože stateční oni doopravdy jsou. Kdyby nebyli, nebyli by ani utrpěli zranění.“

„Jak chceš,“ povzdychl si Gnaeus Pompeius. „Jistá potíž je s těmi, které bych podle tvého přání měl poslat za tebou – budu potřebovat dopravní lodě pro své vlastní účely. Pokud se etéské větry opozdí, nemohu zaručit, že do provincie Africa vůbec dorazí.“ Pokrčil rameny. „Ve skutečnosti vy všichni můžete skončit někde úplně jinde.“

„To už bude moje starost,“ řekl Cato se svou známou tvrdohlavou umíněností, ale bez obvyklého křiku.

O čtyři dny později bylo připraveno k vyplutí padesát dopravních lodí, které Cato dostal k přepravě svých mužů, výbavy a zásob z Dyrrhachia; naloženo měly: 1200 zotavujících se vojáků rozdělených do dvou kohort, 250 mužů nebojových jednotek, 250 nákladních mul, 450 tažných mul, 120 vozů, měsíční zásobu pšenice, cizrny, slaniny a oleje, k tomu mlýnské kameny, pícky, nádobí, zásobní oděvy a zbraně – a dárek od Gnaea Pompeia, který byl uložen na Catonově lodi – tisíc talentů stříbrných mincí.

„Ber, mám jich ještě dost,“ řekl mu Gnaeus Pompeius bodře. „S pozdravem od Caesara! A,“ pokračoval a předával mu hrst papyrových svitků, každý převázaný a zapečetěný, „tohle pro tebe dorazilo z Dyrrhachia. Zprávy z domova.“

Třesoucími se prsty Cato dopisy převzal a zastrkal si je do ramenního otvoru svého lehkého koženého pancíře.

„Nepřečteš si je teď hned?“

Šedé oči byly přísné, ale trochu zamžené, a ušlechtilá křivka Catonových úst se stáhla jakoby bolestí. „Ne,“ řekl co nejhlasitěji a nejvzdorovitěji, „podívám se na ně, až na to bude čas.“

Třebaže trvalo celý den, než se podařilo se všemi padesátí dopravními lodicemi vymanévrovat z úzkého přístavu, Gnaeus Pompeius vytrval na malém dřevěném molu, dokud mu žádě posledních lodí nezmizely za obzorem a dokud to jediné, co po nich zbylo, nebyly čárečky jejich stožárů na opalizujícím nebi časného večera.

Pak teprve se obrátil a zvolna kráčel do svého hlavního stanu; život se tu určitě zklidní, ale když teď Cato přestal být součástí dění, pocítil jakousi prázdnotu. Jakou posvátnou úctu choval ke Catonovi, když byl ještě chlapec! Kolik se mu toho jeho učitelé navykládali o rozdílu mezi řečnickými styly tří největších orátorů v senátu: Caesarově, Ciceronově a Catonově. Jména, se kterými vyrůstal, muži, kteří mu nemohli vymizet z paměti; jeho otec, První muž Říma, naproti tomu nebyl nikdy dobrým řečníkem, zato byl mistrem umění prosazovat si svou. Teď jsou všichni rozptýleni po celém známém světě, zatímco jejich osudy se dál protkávají ve stejných vzorech; dál se bude vlákno jednoho života proplétat s druhým, dokud se Atropos neslituje a nezastřihne hned tu, hned onu nitku.

Lucius Scribonius Libo už čekal; Gnaeus Pompeius potlačil povzdech. Poctivý chlap, který převzal po Bibulově smrti funkci admirála a pak ji s ušlechtilým gestem předal synovi Pompeia Velikého. Tak jak se slušelo. Jediným důvodem, proč tento potomek nepatřičné větve rodu Scriboniů tak rychle povýšil, byla skutečnost, že Gnaeovi Pompeiovi mladšímu stačil jediný pohled na jeho úchvatně krásnou dcerku s rozkošnými dolíčky ve tvářích, aby se rozvedl se svou nudnou ženou Claudií a oženil se s ní. Byl to sňatek, který Pompeius Veliký odsuzoval, který ho naplňoval odporem. Ale takový už otec byl, posedlý ženitbami jen s těmi nejurozenějšími aristokratkami a rozhodnutý, že stejně musí jednat i jeho syn. Nu, Sextus byl na ženění ještě příliš mladý a Gnaeus mladší se pro dobrou vůli dost snažil, dokud nespátřil sedmnáctiletou Scribonii. Láska, říkal si teď starší syn Pompeia Velikého, když se zdravil se svým tchánem, dokáže zkřížit i ty nejpečlivěji zosnované plány.

Společně povečeřeli, probrali nadcházející přesun na Sicílii a na přilehlé ostrovy, odpor, s jakým by se případně mohli setkat v

provincii Africa – a otázku, kde by teď asi mohl pobývat Pompeius Veliký.

„Dnešní kurýr přinesl zprávu o pověstech, podle kterých otec vyzvedl Corneliu Metellu a Sexta z Lesbu a pluje Egejským mořem od jednoho ostrova k druhému,“ říkal jeho starší syn.

„Pak se domnívám,“ řekl Scribonius Libo na odchodu, „že bys mu měl napsat znovu.“

Když odešel, usedl tedy Gnaeus Pompeius ke stolu, přitáhl si prázdný dvojité arch fanniovského papíru, chopil se rákosového pera a namočil špičku do kalamáře.

Jsme naživu, držíme se dobře a stále ještě jsme pány
moře. Prosím tě, milovaný tatínku, seber jakékoli
lodě, které se ti podaří získat, a připluj buď za mnou,
anebo do Afriky.

Avšak ještě dříve, než k němu dospěla stručná odpověď Pompeia Velikého, obdržel zprávu o jeho smrti na bahnitém pobřeží u egyptského Pelúsia – o zločinu spáchaném nahloupným nedospělým králem a jeho palácovou klikou.

Nu ovšem, ovšem. Tak jak dovedou být tihle orientálci krutí a nemorální, tak se také spletli, když ho zabili v naivní představě, že si tím nakloní Caesara. Ani na okamžik je nenapadlo, že Caesar ho dychtí ušetřit. Och otče! Je to takhle *lepší*! Takhle se alespoň nebudeš muset cítit Caesarovi zavázán za to, že můžeš žít dál.

Když nabyl opět jistoty, že se může dát do práce, aniž se rozpláče a ztratí tvář před svými podřízenými, vypravil Gnaeus Pompeius dalších 6500 Catonových raněných do Afriky, poté co si obětmi zajistil, aby Lares Permarini, Neptun a Spes byli cestě příznivě nakloněni a aby se výprava kdesi na oněch nekonečných dvou tisících mílích pobřeží mezi nilskou deltou a provincií Africa šťastně shledala s Catonem. Pak se teprve pustil do nesnadného úkolu: přesunout své velitelství a své flotily a muže do základen v blízkosti Sicílie.

Nečetní obyvatelé Korkýry si nebyli zcela jisti, mají-li truchlit anebo se radovat, že konečně vidí Římany odcházet. Ostrov zvolna zaceloval své jizvy a navracel se k sladkému zapomenutí. Velice zvolna.

KAPITOLA DRUHÁ

Cato se rozhodl, že své vojáky a nebojové jednotky využije jako veslaře; pokud od nich nebude vyžadovat přílišný výkon, bude to pro rekonvalescenty docela zdravé cvičení, říkal si. Od západu dul v poryvech Zefyros, takže plachty jim byly k ničemu, ale jinak bylo počasí klidné a moře hladké, jak tomu vždycky bývá za lehké brízy. Caesara sice Cato k smrti nenáviděl, přesto však pozorně pročetl suché, neosobní záznamy, kterými Caesar zachytil průběh svých bojů ve Vlasaté Galii, a nedovolil svým citům, aby ho připravily o řadu praktických poznatků, které byly v Caesarových zápiscích obsaženy. K nejdůležitějším patřilo, že vojevůdce sdílel s řadovými vojáky všechny strážně a újmy, které je stíhaly – pochodoval s nimi, když museli pochodovat, byl živ o odřezcích nechutného hovězího, když ani oni neměli nic lepšího k jídlu, nevyhýbal se jejich společnosti a nenadřazoval se nad ně na dlouhých pochodech ani za oněch úzkostných chvil, kdy se choulili za svými opevněními a neviděli před sebou jiný osud, než že budou pozajímáni a za živa upáleni v proutěných klecích. Politicky i ideologicky Cato z těchto poznámek dokázal sice vytlouci značný kapitál, třebaže ho však jeho niterné vášně nutily Caesara potírat a zesměšňovat každý jeho počín, část jeho mysli tyto lekce dychtivě vstřebávala.

Jako dítě zažíval Cato při učení doslova muka, neměl schopnost své nevlastní sestry Servilie alespoň trochu si zapamatovat, co mu vykládali, natož aby se dokázal přiblížit legendární paměti Caesarově. Nezbyvalo mu než nadřít první poslední nazpaměť a sklízet přitom Serviliin posměch, před nímž ho musel ochraňovat jeho milovaný nevlastní bratr Caepio. Přežít to hrůzné dětství jako nejmladší z divokého a svárlivého houfu sirotků se mu podařilo jedině díky Caepionovi. Jenže se šušovalo, že Caepio není synem svého otce Caepiona, ale plodem lásky matky Livie Drusy k otci Catonovu, Porciovi Catonovi, za něhož se

později také provdala; že po Porciovi Catonovi Caepio zjevně podědil vytáhlou postavu, rusé vlasy a obrovský orlí nos; a že tedy Caepio je vlastní a opravdový Catonův starší bratr. A to navzdory vznešenému patricijskému jménu Servilius Caepio, které nosil, a navzdory obrovskému jmění, které jakožto Servilius Caepio zdědil – bohatství spočívajícímu na patnácti tisících talentech zlata uloupených Římu, na proslulém toloském zlatu.

Někdy, když víno ne a ne začít působit a démoni noci se nedali zaplašit, se Catonovi znovu vybavoval onen večer, kdy jakýsi vrahoun najatý nepřáteli strýčka Drusa zaťal do jeho slabin malý, ale záhudně zahnutý nožík a zakroutil jím tak, že způsobené zranění se už nedalo napravit. Byla to trvalá připomínka, jak smrtící se může stát směsice lásky a politiky. Dosud slyšel bolestné výkřiky umírajícího strýce, které ne a ne ustát, dosud viděl kalužinu krve na drahocenné mozaikové podlaze, dosud vnímal onu nesmírnou záštitu, jakou tehdy jako dvouleté dítě pociťoval v objetí pětiletého Caepiona, zatímco všech šest sourozenců muselo sledovat Drusovo hrozné, nekonečné umírání. Noc, na jakou nelze nikdy zapomenout.

Když ho jeho pedagog konečně naučil číst, objevil Cato pramen svých životních zásad v obšrném díle svého praděda Catona Censora, v oné nelítostné etice potlačovaných citů, neúchylných morálních principů a střídmosti. Caepio tahle mravní pravidla svému bratříčkovi toleroval, nikdy se k nim však sám nepřihlásil. Cato, jenž věru nebyl nadán schopností vnímat city jiných, ovšem nikdy nepochopil důvody Caepionových pochyb o správnosti morálky, která svému vyznavači upírala právo na jakékoli porozumění pro náhodné selhání nebo prohřešek.

Nic je nedokázalo navzájem oddělit, dokonce i vojenský výcvik si odbývali společně. Cato si nikdy neuměl představit život bez Caepiona, svého nebojácného ochránce před posměšky, jimiž ho Servilia zasypávala kvůli rezavé kšticí, neboť pocházel z ostudného druhého sňatku Catona Censora s dcerou vlastního otroka. Byla si samozřejmě vědoma, kdo je skutečným otcem Caepionovým, jelikož ten však nesl jméno jejího otce, soustředila veškerou svou zlobu na Catona.

Caepio se nikdy netrápil úvahami, či je vlastně dítě, napadalo Catona, když opřen o zábradlí lodi sledoval myriády třpytivých světélek, jak na klidné černavé vodě zanechávají rozplývající se zlaté stuhý. Servilia. Nesnesitelná jako dítě, příšerná jako ženská. Ještě zkaženější, než byla naše matka. Ženy jsou opovrženímhodné.

V okamžiku, kdy se objeví nějaký ten nadutý krasavec s neposkvrněným rodokmenem a patřičným samčím vzhledem, nemohou se dočkat chvíle, kdy už před ním rozevřou stehna. Tak jako moje první manželka Atilia, která je roztáhla před Caesarem. Tak jako Servilia, která nohy roztahovala a dál roztahuje rovněž před Caesarem. Tak jako obě Domitie, Bibulovy manželky, které je jedna po druhé rozcapily taky před Caesarem. Tak jako polovina ženských v Římě, které před Caesarem všechny jedna jako druhá ochotně doširoka roztahovaly kolena. *Caesar!* Pořád ten Caesar.

Zabloudil v myšlenkách ke svému synovci Brutovi. Jediný Serviliin syn. Nepopíratelně syn jejího tehdejšího manžela Marka Junia Bruta, jehož se Pompeius Magnus neštítel dát popravit pro velezradu. Po léta se Brutus vyrůstající bez otce soužil láskou k Caesarově dceři Julii, podařilo se mu s ní dokonce zasnoubit. Jak se z toho Servilia radovala! Pokud se její syn ožení s dcerou Caesara, bude ho mít přímo v rodině, nebude muset vyvíjet tak pracné úsilí, aby poměr s ním skryla před svým druhým manželem Silanem. I Silanus zemřel, jenomže zoufalstvím, nikoli mečem Pompeia Magna.

Servilia odjakživa tvrdila, že přetáhnout Bruta na mou stranu se mi nepovede, ale povedlo se. Mně se to podařilo! První úděs Brutus zakusil, když zjistil, že Servilia je už pět let Caesarovou milenkou; druhou ranou se pro něho stal den, kdy Caesar zrušil jeho zasnoubení s Julií a provdal ji za Pompeia Magna, muže tak starého, že by téměř mohl být jejím dědečkem – za Magna, kata Brutova otce. Holý politický tah, ale připoutal Pompeia Magna k Caesarovi až do dne, kdy Julia zemřela. A zraněný Brutus – je to taková měkkota! – se odvrátil od matky a našel útočiště u mne. Je jen spravedlivé trestat zkaženost, a nejhorší trest, jaký jsem mohl na Servilii uvalit, bylo odvést jí to nejdražší, co měla – syna.

Kde asi teď Brutus je? V nejlepším případě je to jen vlašný republikán, odjakživa rozpolcený mezi povinnostmi vůči republice a tou svou nejneodbytnější posedlostí, penězi. Ani Kroisos, ani Midás – na to je až příliš Římanem. Až příliš je však pohroužen do úrokových sazeb, komisionářských podílů, tichých společenství a všech ostatních pokoutních obchodních činností římského senátora, jemuž tradice sice nedovolují nepokrytě obchodovat penězi, který je však až příliš hrabivý, než aby odolal pokušení.

Brutus zdědil jmění Servilia Caepiona, jehož základem bylo toloské zlato. Cato zaskřípěl zuby a sevřel zábradlí oběma rukama, až se na nich zabělaly klouby. Neboť Caepio, jeho milovaný

Caepio, zemřel. Zemřel o samotě, na cestě do provincie Asia, marně čekaje, že ho budu držet za ruku a pomohu mu překročit onu Řeku. Dorazil jsem o pouhou hodinu pozdě. Och živote, živote! Od chvíle, kdy jsem pohlédl do Caepionovy mrtvé tváře a dal se do pláče, kdy jsem sténal a vyl jako zvíře, kdy jsem blekotal jako smyslů zbavený, nebyl můj život už nikdy týž. Byl jsem tehdy zbaven smyslů! A do této chvíle – och, až dosud plně při smyslech nejsem. *Jaká to byla bolest!* Caepionovi bylo tenkrát třicet, mně sedmadvacet; brzy mi bude šestačtyřicet. A přece mi připadá, jako by Caepio byl zemřel teprve včera, můj žal je právě tak čerstvý, jako byl tehdy.

V souladu s *mos maiorum* se dědicem stal Brutus, Caepionův nejbližší mužský příbuzný. Serviliin syn, jeho synovec. Nezávidím Brutovi jediný sestercius z onoho nepředstavitelného jmění a útěchou mi může být, že Caepionův majetek nemohl najít pečlivějšího správce, než je on. Jen bych si přál, aby byl Brutus spíš chlap než maminčin chlapeček. Ale co jiného bych mohl čekat při takové mamince. To Servilia z něho udělala, co potřebovala – poslušného, poddajného synáčka žijícího v zoufalém strachu před ní. Zvláštní věc, že Brutus nakonec našel kuráž zpřetrhat ty nitky, na kterých ho vodila, a připojit se k Pompeiovi Magnovi v Makedonii. Labienus, čubka jedna, tvrdí, že Brutus bojoval u Farsálu. Udivující! Snad má na tak obrovské změně zásluhu skutečnost, že se konečně odtrhl od té harpyje. Možná že se jeho uhrovitá tvář dokonce ukáže v provincii Africa! Nu, uvěřím, až ji tam uvidím.

Cato potlačil zívnutí a šel si lehnout na slamník, doprostřed mezi své zubožené filozofy, Statylla a Athénodóra Kordylióna – prachbídne mořeplavce.

Od západu sice dál foukal Zefyros, avšak stácel se natolik k severu, že Catonových padesát dopravních lodic dál plulo směrem k Africe. Jak ale Cato s klesající myslí pozoroval, směřovali příliš na východ od provincie Africa. Namísto aby nejprve zpozorovali patu italské boty, pak její špičku a posléze Sicílii, hnaly je větry k západnímu pobřeží řeckého Peloponésu až k Tainarskému mysu, odkud se plahočili ke Kythéře, překrásnému ostrovu, který zamýšlel navštívit také Labienus, aby tam pátral po vojácích prchajících od Farsálu. Pokud tam dosud pobýval, nedal o sobě

vědět žádným signálem z pobřeží. Cato přemohl znepokojení, které ho už zachvacovalo, pokračoval směrem ke Krétě a jedenáctého dne plavby míjel omleté a vyprahlé útesy u Kriumetoponu.

Gnaeus Pompeius mu nemohl na cestu poskytnout lodivoda, ale poslal Catonovi na celý den šest svých nejlepších námořníků, kteří znali východní část Našeho moře stejně dobře, jako ji znávali staří Foiničané. Cato tedy to byl, kdo musel identifikovat různé krajinné útvary pobřeží, Cato jediný měl představu, kde se asi nacházejí a kam plují.

Třebaže neuviděli žádnou jinou loď, neodvážil se Cato přistát a doplnit zásobu vody kdekoli v Řecku, takže dvanáctého dne plavby zakotvil se svou flotilou na nechráněném, avšak klidném místě u krétského ostrova Gaudos a tam dohlédl na to, aby kdejaký soudek a kdejaká amfora, kterou s sebou vezli, byly až po okraj naplněny vodou z pramene, který prýštil ze skalního útesu a stékal do drobných mořských vlnek. Gaudos byla poslední osamělá výspa země, než se vydají na pusté a širé Libyjské moře. Libye. Plují tedy do Libye, země, kde popravují tak, že člověka natrou medem a přiváží ho na mraveniště. Libye. Země nomádských Marmaridů – mramorových lidí –, a pokud lze věřit řeckým zeměpiscům, země trvale se stěhujících písečných dun a krajina, kde nikdy nezaprší.

U ostrova Gaudu osobně vesloval v malém člunku od jednoho shluku dopravních lodic ke druhému, u, každého povstal a svým proslulým zvučným hlasem pronesl kratičký povzbudivý projev spolu s vysvětlením situace.

„Moji spolupoutníci, pobřeží Afriky je dosud daleko před námi a na tomto místě musíme dát sbohem vlídným ňadrům matky Země. Nadále ji už nebudeme mít na dohled a poplujeme jen ve společnosti hejn tuňáků a hravých delfínů. Ničeho se neobávejte. Jste v mých rukou, v rukou Marka Porcia Catona, a já vás v nich uchovám v bezpečí až do chvíle, kdy dorazíme do Afriky. Budeme se s našimi loděmi držet pohromadě, budeme veslovat usilovně, avšak s rozvahou, zazpíváme si písně naší milované Itálie, budeme věřit sami sobě a našim bohům. Jsme Římany pravé republiky a přežijeme vše už proto, abychom co nejvíc ztrpčili život Caesarovi. Tak přísahám a mými svědky jsou Sol Indiges, Tellus a Liber Pater!“

Jeho řeč vyvolala bouřlivé pozdravy a úsměvy na tvářích.

Pak, třebaže nebyl knězem ani augurem, Cato zabil jehně a obětoval ho ochráncům všech, kdo se vydávají na moře, bohům

zvaným Lares Permarini. S cípem své rudě lemované togy přehozeným přes hlavu se modlil:

„Ó vy, kteří se nazýváte Lares Permarini anebo jakýmkoli jiným jménem, jež se vám zlíbí – vy, kteří můžete být bohy anebo bohyněmi anebo bez jakéhokoli pohlaví –, vás teď žádáme, abyste se za nás přimluvili u mocného Otce Neptuna – jehož potomky můžete anebo nemusíte být –, dřív než se vypravíme na cestu do Afriky. Modlíme se k vám, abyste dosvědčili před všemi bohy, že vás se vši vážností žádáme, abyste nás, uchovali v bezpečí, ochránili nás před bouřemi a nástrahami hlubin, abyste zachovali naše lodě pohromadě a dovolili nám přistát na nějakém civilizovaném místě. Ve shodě s našimi smluvními dohodami, které sahají až do časů Romulových, vám tímto věnujeme předkládanou oběť, krásnou mladou bahničku, jež byla náležitě očištěna.“

A třináctého dne konečně flotila zvedla kotvy a vyplula – kam, to věděli jen Lares Permarini.

Když Statyllos konečně překonal mořskou nemoc, opustil lůžko, aby dělal Catonovi společnost.

„Ať se snažím jak chci, nedokážu pochopit římský způsob oběti a bohoslužby,“ řekl a vychutnával teď už pohupování velké a těžké lodi plující na zrcadlově lesklé hladině.

„V jakém směru, Statylle?“

„Nechápu tu – legálnost, Marku Catone. Jak mohou lidé uzavírat se svými bohy nějaké smlouvy?“

„Římané to dělají, dělali to odjakživa. Třebaže musím přiznat, že jsem si nebyl docela jistý – jelikož nejsem knězem –, odkdy s námi Lares Permarini takovou smlouvu mají,“ odpověděl mu s naprostou vážností Cato. „Vzpomněl jsem si ale, že Lucius Ahenobarbus říkal, že smlouvy s *numiny*, jako jsou Lares Permarini, byly uzavřeny už za Romula. Dochované jsou jen úmluvy senátu a lidu římského s pozdějšími přivandrovalci, jako je Magna Mater nebo,“ – s nechutí se ušklíbl – „*Isis*. Kněz by to samozřejmě věděl přesně, je to přece jeho záležitost. Ale kdo by zvolil Marka Porcia Catona knězem, když se nemůže prosadit jako konsul ani v roce, kdy je tak chudičký výběr kandidátů?“

„Vždyť jsi ještě mladý,“ řekl Statyllos chlácholivě, dobře si vědom Catonova zklamání, když neuspěl v konsulských volbách před čtyřmi lety. „Jakmile bude v Římě obnovena řádná vláda, staneš se prvním konsulem a hlasy ti dají všechny centurie.“

„To se ještě ukáže. Teď se především musíme dostat do Afriky.“

Dny se vlekly tak pomalu, jako se vlekla i flotila směrem k jihovýchodu, poháněna hlavně vesly, třebaže jediná velká plachta, kterou byly všechny lodě vybaveny, se čas od času vzdula větrem a napomohla pohyb trochu urychlit. Jelikož se však při splasklé plachtě naopak veslovalo hůře, byly plachty většinou skasány, vyjma dny, kdy příznivých závanů přibýlo.

Aby si uchoval sílu a svěžest, chápal se i Cato pravidelně na jednu denní směnu vesla, a to sám. Podobně jako obchodní koráby byly i válečné transportní lodě vybaveny jenom jednou řadou vesel. Všechny byly zcela nakryty palubou, což znamenalo, že veslaři seděli uvnitř trupu; toto utrpení měli trochu ulehčeno tím, že jejich sedačky byly poněkud vysunuty na krakorcích před lodní bok nad vodní hladinu, takže se jim snáze veslovalo a netrpěli nedostatkem vzduchu. Válečné lodě byly stavěny zcela odlišně, měly několik řad vesel, každé bylo obsluhováno dvěma až pěti muži, přičemž spodní řada vesel byla tak blízko mořské hladiny, že průvlaky pro vesla musely být utěsněny koženou manžetou. U válečných lodí se ovšem nepředpokládalo, že by nesly nějaký náklad anebo že by setrvaly ve vodě mezi jednotlivými střetnutími; byly předmětem až žárlivé péče a většinu z dvaceti let své služby strávily vytaženy na břeh v lodních přístřešcích. Když Gnaeus Pompeius mladší opouštěl Korkýru, zanechal jejím stálým obyvatelům celé stovky takových kůlen – *na palivo*!

Jelikož Cato věřil, že nesobecká tvrdá práce by měla být jedním ze znaků spravedlivého muže, zabíral poctivě, plnou silou a povzbuzoval tak ke stejnému výkonu i ostatních devětadvacet veslařů. Zvěst o velitelově zapojení se nesla od lodi k lodi a muži veslovali v rytmu *hortatorova* bubnu ochotněji. I když se započítala každá duše na palubě lodí, které nesly vojáky – na rozdíl od těch, které měly naloženy muly, vozy a další vybavení –, vycházely jejich počty na pouhé dvojí obsazení vesel, což znamenalo čtyři hodiny veslování a čtyři hodiny odpočinku, dnem i nocí.

Strava byla jednotvárná. Z jídelníčku zmizel základní pokrm – chléb, s výjimkou onoho dne, který strávili na krétském Gaudu. Žádná z lodí si nemohla dovolit riskovat požár tím, že by roztápěla

pícku. Mírný ohýnek hořel jenom na cihlovém ohništi, na něm se ve velkém železném hrnci hřálo jediné teplé jídlo – hustá hrachová kaše ochucená kousíčkem slaniny nebo nasoleného vepřového. Z obavy o zásobu pitné vody vydal Cato příkaz, že se kaše nesmí solit, další újma pro jazyk a patro.

Počasí nicméně dovolovalo všem padesáti lodím držet se pohromadě a zdálo se, jak se Cato ujistil při svých pravidelných objíždkách v malém člunku, že všech 1500 mužů je tak optimisticky naladěno, jak jen mohl doufat, vezme-li se v úvahu jejich přirozený strach z živlu tak tajuplného a hrozivého, jako je moře. Žádný římský voják se na moři necítil dobře. Delfíny zdravili s jásotem, v blízkosti se však vyskytli i žraloci, a hejna drobných rybek se rozprchávala před pleskáním stovek vesel a připravovala je tak nejen o podívanou, ale i o lákavou rybí polévku.

Muly vypily mnohem víc vody, než kolik Cato původně odhadoval, den za dnem pražilo slunce a zásoba v sudech se tenčila s děsivou rychlostí. Deset dní po vyplutí z Gaudu začal Cato pochybovat, že se dožijí chvíle, kdy opět spatří pevninu. Když znovu objížděl na své loďce flotilu, přislíbil mužstvu, že muly půjdou přes palubu dávno předtím, než budou sudy prázdné. Příliš tím své muže nepotěšil; byli to vojáci a pro vojáka měly muly větší cenu než zlato. Každá centurie jich měla deset; posláním těchto soumarů bylo přenášet za pochodu všechno, co už se vojákům nevešlo do jejich padesátiliberních ranců. Na ještě těžší břemena měla centurie vůz, do něhož se zapřahalo čtyřspřeží mul.

Pak se od severozápadu rozfoukal Corus; muži s jásotem a se strkáním napjali plachty. V Itálii to býval vlhký vítr, ne tak v Libyjském moři. Lodě nabraly na rychlosti, vesla šla vodou snáze, probouzela se naděje.

Uprostřed čtrnácté noci po odplutí z krétského Gaudu se Cato náhle probudil, kvapně se posadil a nadmul chřípí svého obrovitého nosu. Moře, jak už si zvykl, mělo svůj osobitý pach – jakoby nasládlý, trochu čpělo řasami, trochu rybinou. Teď ho však zatlačila do pozadí zcela jiná vůně. *Země!* Ucítil pevninu!

Náruživě čichal, došel k zábradlí a zvedl oči k magické indigové báni nad hlavou. Nebyla černá, nikdy vlastně nebyla docela tmavá. Třebaže se měsíční kotouč už pohroužil do neviditelna pod obzor, nebeská klenba hýřila světlem bezpočtu hvězd spředených tu a tam v tenoučké závoje; hvězd až na planety bez výjimky pomrkávajících.

Řekové tvrdí, že planety se kolem naší zeměkoule otáčejí mnohem blíže než mihotavé hvězdy, které jsou od nás nepředstavitelně daleko. Jak šťastní jsme, že jsme domovem bohů! Jsme středem celého vesmíru, velmožem tohoto dvora nebeských těles. A tak, aby uctili nás a naše bohy, tito naši dvořané rozžihají svá světla, lucerničky noci, připomínku, že světlo je sám život.

Mé dopisy! Vůbec jsem je zatím neotevřel a nepřečetl! Zítřka už přistaneme v Africe a já budu muset povzbuzovat své muže v místech, kde žijí mramoroví lidé a valí se písečné hory. Ať se mi chce nebo ne, budu si je muset pročíst, jen co se rozední, ještě než všude zavládne vzrušení a pohltní i mne. A do té doby budu zatím veslovat.

Dopis od Servilie, čirý destilovaný jed; Cato se zvolna prokousával řádkami neoddělovaných slov, mumlal si je polohlasem a u sedmého sloupce další luštění vzdal; zmačkal nevelký svitek do kuličky a mrštil s ní přes palubu. Nic jiného si nezasloužíš, ty ohavo v kůži polosestry.

Přeslazený list od tchána Lucia Marcia Philippa, arciobojetníka a arciepickurejce. Řím že se těší pod konsulem Vatiem Isaurikem a městským prétozem Gaiem Treboniem naprostému klidu. Absolutně nic se tu vlastně neděje, stýskal si Philippus svým uhlazeným stylem, jen sem dolehly jakési divoké zvěsti, že Pompeius dosáhl velikého vítězství u Dyrrhachia a Caesar že poražen prchá. Zmačkaný svitek následoval Serviliin dopis do moře, kde se roztančil na vlnkách rozčeřených záběry vesel. Nic lepšího si nezasloužíš ani ty, Philippe, pěkně rozkročený každou nohou v jiném táboře – na jedné straně manžel Caesarovy neteře, na druhé straně tchán Catona, Caesarova úhlavního nepřítel. Zprávy máš tak zatuchlé, až se z nich zvedá žaludek.

Jenomže skutečnou příčinou, proč nedočetl Philippovy listy, byl poslední svitek, který teď bral do ruky: dopis od Marcie. Od manželky.

Když se Cornelia Metella vzepřela všem tradicím a vydala se za Pompeiem Magnem, zoufale jsem toužila následovat jejího příkladu. Za to, že jsem to neudělala, může Porcia – proč jen musíš mít dceru zrovna tak zapálenou pro *mos maiorum*, jako jsi ty sám? Když mě přistihla, jak si balím zavazadlo, vrhla se na mě nejdřív jako harpyje a hned se pak odebrala za roh za svým otcem a přiměla ho, aby mi zakázal odejít. Nu, mého otce přece znáš. Pro klid v domě udělá všechno. Takže si Porcia prosadila svou a já dosud sedím tady v Římě.

Marku, *meum mel*, *mea vita*, žiju tady v prázdnotě ducha, přemýšlím a trápím se. Jsi v pořádku? Vzpomeň si někdy na mě? Uvidím tě někdy ještě?

Není to spravedlivé, že jsem jako manželka Quinta Hortensia musela prožít delší dobu, než kolik trvala obě moje manželství s tebou dohromady. Nikdy jsme nehovořili o tom vyhnanství, ke kterému jsi mě odsoudil, třebaže já jsem ihned pochopila, proč jsi to udělal. Bylo to proto, že jsi mě až příliš miloval a usoudil jsi, že láska ke mně je prohřešek proti stoickým zásadám, které jsou ti dražší než vlastní život. Když tedy Hortensius v pošetilosti vysokého věku projevil přání oženit se se mnou, ty ses rozhodl pro rozvod a dal jsi mě jemu – samozřejmě se souhlasem mého otce. Víím dobře, že jsi od toho starce nevzal jediný sestercius, zato můj otec jich přijal deset milionů. Má trochu nákladné libůstky.

Považovala jsem svůj exil u Hortensia za důkaz hloubky tvé lásky ke mně – čtyři dlouhé a hrozné roky to byly! *Čtyři roky!* Ano, byl už příliš starý a zesláblý na to, aby se mi mohl vnučovat, dovedeš si ale představit, jak mi bylo, když jsem s Hortensiem musela dennodenně dlouhé hodiny vysedávat a poslouchat ho, jak cukruje se svou oblíbenou rybkou Paridem? Postrádala jsem tě, toužila jsem po tobě, znovu a znovu se trápila pro to, že ses mě takhle zřekl.

A když pak umřel a ty sis mě vzal podruhé za ženu, čekalo mě jen pár krátkých společných měsíců s tebou, než ses vydal pryč z Říma a z Itálie splnit jeden z těch svých neúprosných úkolů, které si ukládáš. Je to spravedlivé, Marku? Je mi teprve šestadvacet let, byla jsem už provdána za dva muže, za

jednoho dokonce dvakrát, ale dosud jsem neporodila. Tak jako Porcia a Calpurnia. Jsem bezdětná.

Vím, jak nemáš rád mé výčitky, přestanu si tedy už stěžovat. Kdybys byl jiný, asi bych tě neměla tak ráda, jako tě mám. Jsme tu tři, které truchlíme za nepřítomné manžely: Porcia, Calpurnia a já. Porcia? slyším tě ptát se. Porcia postrádající mrtvého Bibula? Ne, nikoli Bibula. Porcia truchlí pro svého bratrance Bruta. Ona ho miluje, jak věřím, stejně horoucně, jako ty miluješ mě, protože ona má tvou povahu – vášněmi přímo hoří, ale zmrazuje je svou nesmyslnou oddaností Zenonově učení. Co byl ten Zeno vlastně zač? Starý popletený Kypřan, který se odříkal všech nádherných věcí, které nám bohové dali pro naši radost, od smíchu až po dobrá jídla. Teď ze mě mluví dítě epikurejce! Pokud jde o Calpurnii, ta želí Caesara. Jedenáct let už je jeho manželkou, ale jen pár měsíců doopravdy strávila s Caesarem, který ještě než se odebral do Galie, měl pletky s tou tvou strašlivou sestrou. Od té doby – nic. Nám vdovám a manželkám není přáno.

Někdo mi říkal, že ses od svého odjezdu z Itálie neholil ani sis nestříhal vlasy, ale já si prostě nedokážu představit tvou nádhernou ušlechtilou římskou tvář zarostlou, jako kdybys byl Žid.

Pověz mi, Marku, proč se my ženy vůbec učíme číst a psát, když jsme tak jako tak odsouzeny sedět doma a čekat? Musím skončit, pro slzy už nevidím. Prosím tě, moc tě prosím, odepiš mi. Dej mi nějakou naději.

Slunce už stoupalo na nebesa; Catonovi šlo čtení zoufale pomalu. Marciin list se proměnil ve zmuchlanou kuličku a několikrát se odrazil od jiskřivé hladiny. Nic jiného neplatí ani na manželky. Roztřásl se mu ruce. Takový hloupý, hloupý dopis! Milovat ženu žárem spalujícím jako pohřební hranice není počínání náležité, nemůže být náležité! Cožpak nepochopila, že v každém ze svých mnoha dopisů říká pořád totéž? Neuvědomuje si, že já jí nikdy neodpovím? Co bych jí mohl napsat? Co se vůbec dá napsat?

Žádný další nos kromě jeho zřejmě neucítil tu zemitou vůni ve vzduchu; všichni si hleděli svých povinností, jako by tento den měl

být stejný jako všechny ostatní. Ráno se vleklo, Cato si odbyl směnu u vesla, pak se vrátil zpátky k zábradlí a napínal zrak. Nic nebylo vidět, dokud se slunce neocitlo přímo nad hlavou, pak se na obzoru objevila tenká, lehce namodralá čára. Ve stejnou chvíli, kdy ji Cato spatřil, lodník nahoře na stožáru vřískl.

„Země! Země!“

Jeho loď vedla celou flotilu, která se za ní kapkovitě rozšiřovala. Nebyl čas, aby se vydal na objížděku člunem osobně, vyslal místo sebe dychtivého centuriona *pilus prior* Lucia Gratidia s pokynem kapitánům lodí, aby se nepouštěli před něj a aby bedlivě sledovali mělčiny, bradla a ponořené útesy. Voda byla náhle velice mělká a čirá jako nejlepší puteolské sklo a měla teď, kdy už se od ní neodrážel sluneční svit, modravý nádech.

Země se přiblížila s nezvyklou rychlostí, neboť byla neobyčejně plochá – jev, který byl Římanům dosti cizí. Uvykli plavit se do končin, kde se přímo od moře zvedala do výše mohutná horstva, takže zemi bylo vidět už ze vzdálenosti mnoha mil od pobřeží. Ke Catonově úlevě ozařovalo klesající slunce krajinu nad jiné zelenou; kde roste tráva, tam se lze nadít i nějaké civilizace. Od lodivodů Gnaea Pompeia se dozvěděl, že na celých osmi stech mílích pobřeží mezi Alexandrií a Kyrénaikou je jen jediné sídlo: Paraetonium, odkud Alexandr Veliký vyrazil k jihu do proslulé Ammónovy oázy, aby tam rozmlouval s egyptským Diem.

Paraetonium. Musíme nalézt Paraetonium! Ale je to na západ odtud, anebo na východ?

Cato zalovil na dně vaku a našel tam hrst bobů – zbývalo jim jich už velice málo –, rozhodil je do vody a modlil se přitom.

„Bohové, ať už chcete být nazýváni jakýmikoli jmény, ať jste jakéhokoli pohlaví anebo bez pohlaví, dejte, ať se rozhodnu správně!“

Jakoby ozvěnou na jeho prosbu ostře zavál od severozápadu Corus; Cato se vydal za kapitánem, jenž stál na miniaturní zadní nástavbě mezi klečemi mohutných kormidelních vesel uchycenými lany.

„Kapitáne, obrátíme k východu a poplujeme po větru.“

Po necelých čtyřech mílích plavby podél pobřeží spatřil dalekozraký Cato dva menší útesy ohraničující vjezd do zátoky a jeden nebo dva domky z nepálených cihel. Pokud je to Paraetonium, pak by město mělo ležet u přístavu uvnitř. Ústí zátoky bylo plné skalisek, ale takřka přesně prostředkem vedla volná plavební dráha; za kormidelní vesla zabrali dva lodníci a

Catonova loď se otočila, vesla byla pro snadnější manévrování vtažena dovnitř a nato vpluli do úhledné rejdy.

Cato zalapal po dechu a vyvalil oči. Uvnitř už kotvily tři římské lodě. Kdo je to, kdo? Na to, aby to byl Labienus, jich je příliš málo, takže kdo jen to může být?

V pozadí odlehlejší části přístavu stála nevelká osada z nepálených cihel. Na velikosti nesejde, pomyslel si. Kdekoli žijí lidé, bude jistě i pitná voda a nějaké potraviny na prodej. A brzy také zjistí, jakým Římanům patří lodě, z jejichž stožárů vlají praporce SPQR. Kterým důležitým římským osobnostem.

Vydal se na břeh ve svém člunku doprovázen centurionem *pilus prior* Luciem Gratidiem; veškeré obyvatelstvo Paraetonia, nějakých šest set duší, stálo shromážděno na břehu, žaslo nad podívanou, jak se padesát velkých lodí jedna po druhé sune do rejdy. Že by se snad s Paraetonijci nedokázal domluvit, mu nepřišlo vůbec na mysl; řečtina, *lingua mundi*, byla jazykem, kterým se hovořilo všude.

Avšak první slova, která uslyšel, byla latinská. Ze zástupu vykročily dvě postavy, půvabná žena kolem pětadvaceti let a s ní sotva odrostlý mládenec. Cato vytřeštil oči, ale než stačil cokoli říci, žena se mu v slzách vrhla kolem krku, zatímco chlapec mu stiskem div nerozmačkal ruku.

„Má drahá Cornelia Metello! A tohle je přece Sextus Pompeius! Znamená to snad, že je tu i Gnaeus Pompeius?“ vyptával se.

Po jeho otázce se Cornelia Metella rozeštkala ještě usedavěji a rozplakala i Sexta Pompeia. Jejich pláč byl dostatečně srozumitelný. Gnaeus Pompeius je mrtvý.

Zatímco stál a čtvrtá žena Pompeia Velikého mu v objetí máčela slzami togu lemovanou purpurem a zatímco se pokoušel vymanit ruku ze Sextova sevření, vydal se k nim důležitě se tvářící muž ve švihácky ušité řecké tunice, v patách s nevelkou suitou.

„Já jsem Marcus Porcius Cato.“

„Já jsem Filipoimón,“ odpověděl muž s výrazem, z něhož jasně plynulo, že jméno Cato Paraetonijci absolutně nic neříká.

Tohle je doopravdický konec světa.

U večere ve Filipoimónově skromném příbytku vyslechl děsivý příběh o Pompeiově konci u Pelúsia, o tom, jak ho vysloužilý centurio Septimius vlákal do loďky a vydal na smrt a jak to vše Cornelia Metella se Sextem museli sledovat ze své lodi. Vyslechl i zprávu nejhorší, jak Septimius mrtvému Pompeiovi utál hlavu, ve

velké nádobě ji odnesl s sebou a tělo nechal ležet na bahnitém pobřeží.

„Náš propuštěnec Philip a jeho otrok, ještě chlapec, byli rovněž v člunu, který otce odvezl, ale zachránili se tím, že utekli,“ říkal Sextus. „My jsme pro jeho záchranu nemohli podniknout nic – pelúsijský přístav byl přeplněn námořními silami egyptského krále a směřovalo k nám několik válečných lodí. Neměli jsme na vybranou, buď zůstat na místě a padnout do zajetí, anebo prchnout na širé moře.“ Pokrčil rameny. „Věděl jsem, co z toho by si byl určitě otec přál, takže jsme uprchli.“

Třebaže pramen jejích slzí už vyschl, přispěla Cornelia Metella k rozhovoru jen maličko. Jak se změnila, pomyslel si Cato, třebaže si takových věcí zřídka povšiml. Patřivala k nejpyšnějším z patricijských aristokratek, byla dcerou vznešeného Metella Scipiona a provdala se nejprve za nejstaršího ze synů Marka Licinia Crassa, kolegy Pompeia Magna v konsulském úřadě po dvě období. Pak se Crassus se svým synem – jejím manželem – vydali na výpravu proti Parthské říši, kde u Karrh oba zahynuli. Ovdovělá Cornelia Metella se naráz stala důležitou figurou v politické hře, neboť i Pompeius právě ovdověl a vzpomínka na jeho zesnulou manželku, Caesarovu dceru Julii, rychlebledla. A tak *boni* včetně Catona začali usilovat o to, aby Pompeia Velikého od Caesara dále odloučili; jedinou cestou, jak usoudili, bylo dát mu za ženu Cornélii Metellu. Pompeius byl krajně citlivý na svůj vlastní, poněkud temný původ (byl nejen Piceňan, ale navíc si s sebou přinesl do života ošklivé stigma příměsi galské krve), a tak si za manželky vybíral dcery z kruhů nejvyšší aristokracie. A kdo mohl být urozenější než Cornelia Metella? Byla přece potomkem Scipiona Africana a Aemillia Paula, co víc si bylo možno představit? Pro *boni* to bylo naprosto dokonalé řešení! Léčka zabrala. Pompeius nabídku vděčně přijal, neprodleně se s Cornelií oženil, a pokud se s ním od té chvíle nedalo počítat přímo jako s jedním z *boni*, stal se alespoň jejich blízkým spojencem.

V Římě se i nadále chovala stejně, byla nesnesitelně nadutá, nepřístupná, ne-li dokonce chladná, a zjevně se považovala za otcova obětího beránka. Sňatek s jakýmsi Pompeiem z Picena pro ni znamenal otřesný společenský propad, bez ohledu na to, že tenhle Pompeius byl právě Prvním mužem Říma. Jeho krev nebyla dost dobrá, a tak se Cornelia Metella tajně vydala k Vestiným Pannám, vyžádala si od nich trochu jejich přípravku z žita napadeného chorobou a své nežádoucí těhotenství sama přerušila.

Avšak tady v Paraetoniu byla jiná, docela jiná. Změklá. Působná. Přívětivá. Když konečně promluvila, začala se Catonovi svěřovat s Pompeiovými plány po porážce u Farsálu.

„Mířili jsme do Seriky,“ vyprávěla smutně. „Gnaeus měl už Říma dost, měl vrchovatě dost i života kdekoli na březích Našeho moře. Hodlali jsme se tedy odebrat do Egypta, poté se vydat k Rudému moři a tam si najmout loď do Šťastné Arábie. Odtamtud jsme se chtěli přeplavit do Indie a z Indie do Seriky. Manžel se domníval, že v Serice by mohl uplatnit své zkušenosti velkého římského vojevůdce.“

„Jsem přesvědčen, že by ho v Serice dokázali využít,“ řekl Cato nejistě. Kdo ví, jestli Seričané vůbec vědí, kdo jsou Římané? Sotva by asi Římana rozpoznali od Gala, Germána nebo Řeka. Jejich země leží tak nesmírně daleko a je tak tajemná, že jediná zpráva, kterou je o nich Hérodotos schopen nabídnout, zní, že vyrábějí látku z pavučin jakési housenky, kterou on nazval *bombyx*. Její latinské jméno je *vestix serica*. Za mimořádných a zvláštních okolností se látka výjimečně dostává po sarmatských karavanních cestách říše krále Parthů až do Říma, je však tak drahocenná, že jediným Římanem, o kterém bylo známo, že jí kousek vlastní, byl Lucullus.

Jak hluboko Pompeius klesl, když uvažoval o takovéto další dráze! Však on také nebyl žádný Říman.

„Chtěla bych se vrátit domů!“ povzdychla si Cornelia Metella.

„Jen si běž!“ utrl se Cato; považoval tenhle večer za zcela zmařený, zatímco před sebou měl ještě povinnost utábořit svou výpravu.

Ohromeně a s hrůzou na něho pohlédla. „Jak bych se mohla vrátit, když Caesar opanoval celý svět? Bude určitě proskribovat – a naše jména budou na prvním místě proskripčních seznamů. Za naše hlavy získá nějaký odporný otrok svobodu a ještě shrábne odměnu za to, že nás udal. A i kdybychom přežili, budeme ožebračeni.“

„*Gerrae!*“ odsekl bez obalu Cato. „Milá zlatá, Caesar není v tomto směru Sulla. Jeho politikou je shovívavost – a je to věru chytrá politika. Nemá v úmyslu vysloužit si nenávist bankéřů a obchodníků ani svého aristokratického okolí, zato je chce přimět, aby mu líbali nohy za to, že ušetřil jejich životy a dovolil jim ponechat si své majetky. Odporné! Připouštím, že Magnův majetek asi konfiskován bude, ale tvého jmění se určitě ani nedotkne. Radím ti, jakmile budou větry příznivé, vrať se domů.“ Obrátil se

stroze k Sextovi. „Pokud jde o tebe, mladý muži, ty máš před sebou jasnou volbu. Doprovod' svou matku až do Brundisia nebo do Tarentu a pak se připoj k Caesarovým protivníkům, kteří se budou shromažďovat v provincii Africa.“

Cornelia Metella polkla. „Není třeba, aby mě Sextus doprovázel,“ řekla. „Věřím ti, pokud jde o Caesarovu shovívavost, Marku Catone, a popluju sama.“

Cato odmítl Filipoimónovo pozvání, aby přespal u něho v domě, ještě než se však vzdálil, vzal *ethnarchu* stranou.

„Odkoupíme všechnu vodu a jídlo, které nám můžeš prodat, a platit budeme dobrou stříbrnou mincí.“

Filipoimón byl dílem šťastný, dílem nešťastný. „Vody ti můžeme dát, kolik budete chtít, Marku Catone, ale jídla mnoho nazbyt nemáme. V Egyptě je hladomor, takže jsme si nemohli nakoupit zásoby pšenice. Máme ale dost ovcí a ty vám prodat můžeme, a také sýr od našich koz. Dokud budete tábořit tady, můžeme tvým mužům poskytnout i čerstvou zeleninu, několik druhů divoké petržele, ale ta vám na cestu nevydrží.“

„Uvítáme všechno, co budete moci postrádat.“

Ráno ponechal ubytování vojáků na starosti Luciovi Gratidiovu a Sextovi Pompeiovi a sám si raději pohovořil s Filipoimónem. Čím víc se toho o Africe dozví, tím lépe.

Paraetonium žilo hlavně z toho, že sloužilo jako přístav pro množství poutníků mířících do Ammónovy oázy, aby si tam pro sebe vyžádali věštby. Věštírna byla na těchto březích Našeho moře stejně proslulá, jako byly Delfy v Řecku. Ammónova oáza ležela dvě stě mil na jih, cesta k ní vedla bezdeštnou pouští dlouhých písečných dun a obnažených skal; s velbloudy, kozami a velkými koženými stany v ní od studny ke studně kočovali Marmaridové.

Když se Cato zeptal na Alexandra Velikého, Filipoimón se zachmuřil. „Nikdo neví,“ odpověděl, „jestli se Alexandr vydal k Ammónovi, aby tam získal odpověď na svou otázku, anebo zda si ho Ra, pán egyptských božstev, do oázy povolal, aby ho prohlásil bohem.“ Zamyslel se. „Tuhle pout' vykonali všichni Ptolemaiové počínaje Sóterem, ať usedli na trůn v Egyptě, anebo byli satrapy v Kyrénaice. K Egyptu jsme připoutáni prostřednictvím jeho králů a královen a oázou, ale krví nejsme Makedonci ani Řekové – jsme Foiníčané.“

Zatímco Filipoimón povídal a povídal, teď už zase o stádech velbloudů, které městečko chová, aby je mohlo pronajímat poutníkům, Cato bloudil myšlenkami jinde. Ne, tady dlouho zůstat

nemůžeme, ovšem vydáme-li se na moře, dokud vane Corus, skončíme v Alexandrii. Poté, co jsem si vyslechl, jak naložil dětský král s Pompeiem Magnem, nemyslím, že by pro Římany stojící v opozici vůči Caesarovi byl Egypt tím nejbezpečnějším místem.

„Dokud vane Corus, není to možné,“ zamumlal si.

Filipoimón k němu tázavě vzhlédl. „Corus?“

„Argestés,“ pojmenoval Cato vítr řecky.

„Och Argestés! Ten už brzy ulehne, Marku Catone. Každým dnem zafouká Aparktiás.“

Aparktiás, Aquilo – etéské větry! Ano, ovšem, podle kalendáře je polovina října, podle ročních období polovina měsíce Quinctilis. Co nevidět už začne vycházet Psí hvězda!

„Pak,“ řekl Cato s hlubokým vzdechem úlevy, „nebudeme muset zneužívat vaší pohostinnosti příliš dlouho, Filipino.“

A tak tomu i bylo. Nazítří, o říjnových idách, zaduly hned za úsvitu etéské větry. Cato spěchal, aby Cecilii Metelle pomohl nalodit se na její tři koráby, zamával jí a zakoušel přitom nezvyklou něhu; Cecilia Metella mu věnovala to nejpodstatnější z původní výzbroje Pompeia Magna – dvacet talentů stříbrných mincí. *Pět milionů sesterciů!*

Flotila vyplula třetího dne poté, co začaly vát etéské větry, a muži byli spokojenější než za celou tu dobu, co je Pompeius Magnus na samém počátku občanské války naverboval do své velké armády. Většina z nich se věkem blížila ke třicítce a měli za sebou léta služby pod Pompeiovým velením v Hispánii – byli to veteráni, a tedy mimořádně cenní vojáci. Podobně jako všichni řadoví bojovníci nevěděli ani oni pranic o trapných rozporech mezi rozličnými politickými frakcemi v Římě; netušili také, že Cato si získal pověst potřeštěného fanatika. Považovali ho za skvělého chlapíka – přátelského, boдрého, chápavého. Takovými přízvisky by byl svého nejdražšího přítele Marka Porcia Catona nepoctil ani sám Favonius. I Sexta Pompeia uvítali s jásotem a metali losy, na které lodi s nimi popluje. Neboť Cato neprojevil sebemenší úmysl Magnova nejmladšího syna přibrat na palubu své lodě; Lucius Gratidius a oba filozofové mu jako společníci vrchovatě stačili.

Stál na zvýšené záďové palubě a sledoval, jak jeho loď vyvádí všech padesát ostatních z Paraetonické zátoky; vítr měli na náběžné hraně plachty a první směna veslařů-vojáků zabírala plnou

silou. Zásoby jídla měli dostatečné, na jedenadvacet dní cesty; dva z místních drobných sedláků sklídili díky příznivým zimním větrům mimořádnou úrodu cizrny a pšenice, dost pro celé Paraetionium. Byli šťastím bez sebe, že mohou valnou část luštěnin prodát Catonovi. Žel, ani kousek slaniny k tomu! Chyběla tu italská doubrava s hojností žaludů, na kterých se nejlépe vykrmí čuníci s prorostlým bokem. Och, kéž by se alespoň v Kyrénaice našel někdo, kdo chová prasata! I nasolené vepřové je pořád lepší než boby bez masa.

Pět set mil plavby na západ do Kyrénaiky jim trvalo právě osm dní, flotila plula dostatečně daleko od pevniny, než aby se musela obávat útesů a mělčin; Kyrénaika tvořila na severním pobřeží Afriky jakousi obrovitou bouli, vysunutou na rozdíl od nekonečně dlouhého pobřeží mezi ní a nilskou deltou do blízkosti Kréty a Řecka.

Prvním místem jejich dalšího pokusu o přistání byl Chersonnéos, skupinka sedmi domků ověšených rybářskými sítěmi; Lucius Gratiidius dovesloval na břeh a tam se dozvěděl, že jen o pár mil dál leží nesmírně veliký Darnis. Co pro rybářskou vesničku bylo „nesmírně“ velkým sídlem, se ovšem ukázalo městečkem blížícím se svým rozměrem Paraetioniu; vodu tam sice získali, ale jinak nebylo k mání nic než čerstvý úlovek ryb. Východní Kyrénaika. Před sebou měli ještě asi patnáct set mil.

Kyrénaika bývala lénem ptolemaiovských vládců Egypta až do doby, kdy ji poslední satrapa Ptolemaios Apion ve své závěti odkázal Římu. Řím se ovšem neukázal být příliš dychtivým dědicem a neučinil nic pro to, aby ji anektoval anebo v ní alespoň zřídil posádku, natož aby do ní vyslal svého správce. Jako živoucí doklad, že za nepřítomnosti vlády a po oproštění od daní dělají lidé dál to, co tak jako tak činili odjakživa, jen k většímu osobnímu prospěchu, a že začnou tučnět, se Kyrénaika stala legendárním zátiším světa, vysněnou zemí hojnosti. Jelikož ležela stranou cest a neměla zlato, drahokamy ani nepřátele, nelákala ani žádné pokoutní živly. Pak, před třiceti lety, ji navštívil Lucullus a věci se daly do pohybu. Začala romanizace, uvaleny byly daně a dosazen byl i správce v hodnosti prétora, který se staral společně o ni a o Krétu. Jelikož se však správci zalíbilo spíše na Krétě, Kyrénaika si žila dál tak, jak byla zvyklá dřív, rajská tišina, jediný rozdíl představovaly ony římské daně. I ty se ovšem ukázaly celkem snesitelné, jelikož sucha, která sužovala ostatní země zásobující Itálii obilím, se zpravidla Kyrénaice vyhýbala. Kyrénaika, která

zrna produkovala nadbytek, tak náhle získala trh na opačné straně Našeho moře. Prázdné obilní lodě připlouvaly z Ostie, z Puteolu a z Neapole s podporou etéských větrů, a když bylo zrno sklizeno a lodě naloženy, poháněl obilnou flotilu jižní vítr Auster zase zpátky do Itálie.

Když Cato připlul, zažívala Kyrénaika právě jednu z těchto konjunktur, těžila ze sucha, které postihlo celou oblast od Řecka až po Sicílii; zimní deště byly vynikající, pšenice, téměř už dozrálá, dávala stonásobný výnos a už také začínali přijíždět nejčipernější z římských obilních podnikatelů se svými flotilami.

To vše Catonovi jen pro zlost, neboť přístav Darnis, jakkoli byl malý, našel přeplněný loděmi. Rval si neostříhané vlasy, ale nezbylo mu než pokračovat do Apollónie, přístavu náležejícímu městu Kyréné, hlavnímu sídlu Kyrénaiky. Tam se mu určitě podaří uchytit.

Povedlo se, avšak jen díky tomu, že už před ním tam připluli Labienus, Afranius a Petreius se sto padesáti dopravními loděmi a čekající obilné flotily jednoduše z přístavu vypudili na otevřené moře. Jelikož si Catona stojícího vysoko na zádi čelní lodi nebylo možno s nikým jiným splést, nechal ho Lucius Afranius, který měl přístav na povel, vplout dovnitř.

„Tohle je mi záležitost!“ vztekal se Labienus, když Catona vedl rázným krokem do domu, který zrekvíroval nejpřednějšímu občanu Apollónie. „Nalej si trochu *slušného* vína,“ řekl mu, když vstoupili do místnosti, kterou si zabral jako svou pracovnu.

Ironie na Catona neplatila. „Děkuju, nebudu pít.“

Labienus na něho zůstal koukat s otevřenými ústy. „Cože? Ty, největší ochlasta z celého Říma, že se nenapiješ, Catone?“

„Nenapil jsem se od chvíle, kdy jsme vypluli z Korkýry,“ řekl Cato důstojně. „Složil jsem slib – Liber Pater je mým svědkem –, že se nedotknu ani kapky vína, dokud nedovedu své muže bezpečně do Afriky.“

„Pár dní tady, a budeš nasávat dál.“ Labienus si došel nalít notnou dávku a obrátil ji do sebe, ani se nenadechl.

„Proč?“ otázal se Cato a usedl.

„Protože tu nejsme vítáni. Zpráva o Magnově porážce a o jeho smrti obletěla všechny břehy Našeho moře, jako by ji roznášel nějaký pták, a Kyrénaičané nemají pomyšlení na nic jiného než na

Caesara. Jsou přesvědčeni, že je nám v patách, a děsí je představa, že by ho mohli podráždit zdáním, že nějak pomáhají jeho nepřítelům. Kyréné proto uzamkla své brány a Apollónia je odhodlána škodit nám, jak to jen bude možné – což se ještě přistřílo v okamžiku, kdy jsme odsud vypoklonkovali obilné flotily.“

Když přišli Afranius a Petreius spolu se Sextem, bylo třeba vše vysvětlit ještě jednou; Cato seděl s kamennou tváří, v hlavě zmatek. Bohové, už jsem se zase ocitl mezi barbary! Mé kratičké prázdniny jsou u konce.

Dílem se ale těšil, že navštíví Kyréné a její ptolemaiovský palác, o němž se bájilo, jak je nádherný. Poté, co zhlédl sídlo Ptolemaia Kyperského v Pafosu, byl by rád posoudil, jak žili Ptolemaiové v Kyrénaice ve srovnání s Kyprem. Před dvěma stoletími byl ještě Egypt velikou říší, které náležely dokonce i některé z ostrovů v Egejském moři, stejně jako Palestina a polovina Sýrie. O egejské ostrovy a o území v Sýrii a v Palestině však Egypt před sto lety přišel; jediné državy, které se Ptolemaiovcům podařilo uhájit, byly Kypr a Kyrénaika. Z níž ho ovšem v nedávné minulosti vytlačil Řím. Velmi dobře se ještě pamatuji, říkal si Cato, kdo z Římanů měl největší zásluhu o anexi Kypru a že Kypr římskou vládu právě nevítal. Zaměnit Orient za Západ není nikdy snadné.

Labienus na Krétě vypátral 1000 zahálejících galských jezdců a 2000 pěšáků, bezohledně – jak bylo jeho zvykem – je nahnal na lodě, které na Krétě našel a které do jedné zabavil. S 1000 koňmi, 2000 pěšáky a 4000 dalšími muži – posbíral i nebojové síly a otroky – natěsnanými ve dvou stovkách lodí se přeplavil z krétské Apollónie do kyrénaické Apollónie (měst nazvaných po Apollónovi bylo po celém světě bezpočet) za pouhé tři dny, jelikož neměl jinou volbu než vyčkat etéských větrů.

„Naše situace se vyvíjí od špatného k horšímu,“ svěřil se Cato Statyllovi a Athénodórovi Kordyliónovi, když se všichni tři konečně usadili v domku, který našel Statyllos opuštěný; Cato odmítl kohokoli vystěhovat a nebažil po pohodlí.

„To chápu,“ řekl Statyllos, který pečoval o mnohem staršího Athénodóra Kordylióna, jenž trvale hubnul a začal pokašlávat. „Mohlo nás napadnout, že Kyrénaika se přidá k vítězi.“

„Máš pravdu,“ připustil Cato hořce. Prohrábl si plnovous, potáhl se za něj. „Zbývají ještě asi tak čtyři *nundiny* etéských větrů,“ řekl, „takže budu muset Labiena nějak přimět, abychom se

vydali dál. Jakmile začnou vát jižní větry, nedostaneme se do provincie Africa nikdy, a Labienus je zřejmě rozhodnutý spíš vyplenit Kyréné, než aby udělal něco pro úspěšné pokračování ve válce.“

„Ty to prosadíš,“ utěšoval ho Statyllos.

Díky přispění bohyně Fortuny, která zřejmě stála na jeho straně, to Cato skutečně prosadil. Nazítří dorazila zpráva z přístavu Arsinoe, vzdáleného asi sto mil na západ, že Gnaeus Pompeius mladší dodržel slovo a přesunul dalších 6500 Catonových raněných do Afriky. Přistáli v Arsinoe a dostalo se jim vřelého přivítání od místních obyvatel.

„Takže teď odplujeme z Apollónie a vydáme se do Arsinoe,“ řekl Cato Labienovi co nejdrsnějším hlasem.

„Až po jednom *nundinu*,“ odsekl Labienus.

„Dalších osm dní? Zešílel jsi? Dělej, jak myslíš, ty blázne, ale já se svou flotilou zítra vyrážím do Arsinoe!“

Rozhorlení vystřídal vztek, Cato nebyl žádný Cicero. Dokázal usadit i Pompeia Velikého a neměl žádný strach z barbarů, jako byl Titus Labienus. Ten teď proti němu stál se zaťatými pěstmi a vyčeněnými zuby, černýma očima se zabodával do ocelově šedých Catonových zraků. Pak povolil, pokrčil rameny.

„Dobrá, zítra tedy vyplujeme do Arsinoe,“ řekl.

Avšak v té chvíli se bohyně Fortuna od Catona odvrátila, neboť ho očekával dopis od Gnaea Pompeia.

Věci v provincii Africa vyhlížejí velice dobře, Marku Catone. Jestli všechno půjde dosavadním tempem, budu mít loďstva rozmístěna v dobrých základnách na jižním pobřeží Sicílie, přičemž jedno nebo dvě ponechám na Vulkánových ostrovech, aby ohlídala dopravu obilí ze Sardinie. Situace se zdá dokonce natolik příznivá, že jsem se rozhodl přenechat zde velení svému tchánovi Libonovi a odebrat se do provincie Africa s velkým počtem vojáků, kteří se mi přihlásili v západní Makedonii a požádali, aby se mohli účastnit boje proti Caesarovi.

Proto tě, Marku Catone, třebaže mne to nesmírně mrzí, musím požádat, abys mi okamžitě poslal zpátky

všechny lodě, které teď máš. Jsou tu zoufale zapotřebí a já se obávám, že nezranění vojáci musí dostat přednost před těmi tvými raněnými. Jakmile budu moci, pošlu ti ihned další flotilu dostatečně velkou, abys mohl své chlapy dopravit do provincie Africa, třebaže tě musím současně upozornit, že budeš muset plout daleko na otevřené moře. Ten velký záhyb zakusující se do afrického pobřeží mezi Kyrénaikou a naší provincií nelze překonat příbřežní plavbou – neexistují k němu žádné mapy a vody jsou tam nebezpečné.

Přeji ti hodně štěstí; přinesl jsem oběť, abyste všichni, ty i tví ranění, ani poté, co už tak mnoho vytrpěli, v bezpečí dorazili k nám.

Je bez lodí. A jak Cato věděl, jeho lodě se nestihnou vrátit dříve, než jim to Auster zcela znemožní.

„Ať bude můj osud jakýkoli, Tite Labiene, musím trvat na tom, abys Gnaeovi Pompeiovi poslal i svoje lodě,“ rozkřikl se drsně Cato.

„To neudělám!“

Cato se obrátil na Afrania. „Lucie Afranie, jako konsulár jsi nám nadřazen. Po tobě následuje Marcus Petreius, pak já. Tite Labiene, třebaže jsi byl za Caesara proprétozem, nestal ses nikdy zvoleným prétozem. Proto ti nenáleží právo rozhodovat. Lucie Afranie, co tomu říkáš?“

Afranius byl Pompeiovi Velikému oddán tělem i duší; k Titovi Labienovi ho poutalo jen to, že podobně jako on sám byl rodákem z Picena a Pompeiovým klientem. „Pokud Magnův syn požaduje naše lodě, Marku Catone, pak je musí dostat.“

„Takže my tedy zůstaneme třet v Arsinoe s devíti tisíci pěšími a tisíci jezdci. Když jsi tak bezmezně oddán *mos maiorum*, Catone, co bychom podle tebe měli dělat?“ otázal se velice rozezlený Labienus.

Catonovi se ulevilo. Bylo mu jasné, že si Labienus dobře uvědomuje, jak ho vojáci nenávidí, a že se tedy neobráť přímo na ně, tak jak by to učinil Caesar. Nejhorší má tedy za sebou.

„Navrhuji,“ řekl klidně, „pochod po souši.“

Nikdo se neměl k odpovědi, jen Sextovi Pompeiovi zasvítily oči.

„Zatímco jsem si přečetl dopis Gnaea Pompeia a co jsem svolal tuto poradu,“ řekl Cato, „poptával jsem se trochu místních obyvatel. Na světě je něco, co římský voják dokonale umí – pochodovat. Zdá se, že vzdálenost z Arsinoe do Hadrumeta, prvního většího města v provincii Africa, je o něco menší než patnáct set mil mezi Capuou a Zadní Hispánií. Spíš je to čtrnáct set mil. Odhaduji, že síly odporu v provincii Africa nebudou soustředěny dřív než v květnu příštího roku. Všichni jsme tu v Kyrénaice už slyšeli, že Caesar je v Alexandrii, že tam zabředl do vleklé války a že kimmerský král Farnakés řádí v Malé Asii. Gnaeus Calvinus je na pochodu, aby ho potřel, a to s dvěma legiemi Publia Sestia a ničím navíc. Jsem si jistý, Labiene, že si uvědomuješ, že v poli je Caesar lepší než kdokoli z nás. Domníváš se, že až urovná věci v Alexandrii, vydá se na západ?“

„Ne,“ řekl Labienus. „Dá se na pochod, aby dostal Calvina z té kaše a dal Farnakovi takovou nakládačku, že uteče zpátky do Kimmerie s ocasem staženým mezi běhy.“

„Dobrá, v tom jsme zajedno,“ přisvědčil Cato vlídně. „Proto, moji kolegové kurulští magistráti a senátoři, se teď odeberu za našimi vojáky a požádám je o demokratické hlasování, máme-li se vydat na čtrnáct set mil dlouhý pochod do Hadrumeta.“

„To je zbytečné, o tom může klidně rozhodnout Afranius,“ přerušil ho Labienus a vyprskl doušek vína, kterého měl plná ústa.

„O tomhle nemůže rozhodnout *nikdo* kromě těch, po kterých budeme chtít, aby tu cestu vykonali!“ rozkřikl se Cato výhružně. „Ty opravdu stojíš o to, abychom tu měli deset tisíc neochotných a vzpurných chlapů, Tite Labiene? Opravdu si to přeješ? Já tedy ne! Římští vojáci jsou *římszí občané*! Mají právo hlasovat v našich volbách, ať už má jejich hlas nějakou cenu nebo ne, pokud jsou chudí. Ale mnozí z nich naprosto nejsou chudí, to věděl už Caesar, když jim dával dovolenou a posílal je do Říma, aby hlasovali pro něho anebo pro kandidáty, kterým on přál. Vojáci, které tu máme, jsou na slovo vzatí veteráni, kteří si majetek nashromáždili z podílů na kořisti – mají stejný význam politický, jako vojenský. Kromě toho půjčili do posledního sestercie to, co měli v pokladně legie, aby pomohli financovat válku republiky proti Caesarovi. Proto taky se teď na ně obrátím, abych znal jejich názor.“

Doprovázen Labienem, Afraniem, Petreiem a Sextem Pompeiem se Cato odebral do velikého tábora na okraji Arsinoe, nařídil, aby vojáci nastoupili do čtverce vedle skladů, a tam jim

vysvětlil situaci. „Rozmyslete si to do rána, za svítání od vás chci odpověď!“ končil zvučným hlasem.

Za rozbřesku měli připravenou nejen odpověď, ale i mluvčího, který ji měl tlumočit: Lucia Gratidia.

„Vydáme se na pochod, Marku Catone, ale pod jednou podmínkou.“

„Pod jakou podmínkou?“

„Že velení se ujmeš ty, Marku Catone. V bitvě se ochotně podřídíme rozkazům našich generálů, legátů a tribunů, ale za pochodu zemí, kterou nikdo nezná, kde nejsou žádné cesty, žádné osady, se může jako velitel osvědčit jediný člověk – ty,“ prohlásil pevně Gratidius.

Všech pět aristokratů se na Gratidia ohromeně zadívalo, Catona nevyjímaje: byla to odpověď, jakou nikdo nečekal.

„Pokud konsulár Lucius Afranius usoudí, že vaše žádost je v souladu s *tnos maiorum*, pak vás povedu,“ řekl Cato.

„Já souhlasím,“ potvrzoval bez přílišného nadšení Afranius; Catonova poznámka o skutečnosti, že Pompeius Veliký se stal dlužníkem své vlastní armády, tála do živého; i on (stejně jako Petreius) půjčil Pompeiovi celé své jmění.

„Krásný kopanec do zadku jsi ušetřil Labienovi, jen co je pravda,“ řekl Sextus Catonovi následujícího dne, sotva se Cato objevil. „Dočista se z toho sesypal. To se snad ještě nestalo!“

„O čem to mluvíš, Sexte?“

„Strávil celou noc naloďováním jezdců i koní na stovku lodí a za svítání odplul do provincie Africa, s sebou odvezl peníze a všechnu pšenici, kterou mu Arsinoe byla schopna prodat, a na nás tak udělal dlouhý nos.“ Sextus se pousmál. „Afranius a Petreius jsou taky pryč.“

Cato se zaradoval, zapomněl se do té míry, že Sextovi úsměv oplatil. „Och, to je úleva! I když mi dělá starost, že tvůj bratr bude postrádat stovku lodí.“

„Mě to taky trápí, ale není to tak zlé, abych stál o to, aby spolu s námi pochodovali všichni ti *fellatoři* – Labienus a jeho drahocenní oři! Na takovéhle cestě nemůžeš tisícovku koní potřebovat, vodu pijí po celých amforách a jsou náramně vybíraví, pokud jde o krmení.“ Sextus si povzdychl. „Nejvíc nás postihl tím, že s sebou odvezl všechny peníze.“

„Ne tak docela,“ řekl Cato s klidnou tváří, „všechny peníze nám neodvezl. Mám pořád ještě těch dvacet talentů, které mi laskavě věnovala tvá nevlastní matka. Jen jsem se o tom Labienovi zapomněl zmínit. Neměj strach, Sexte, budeme si moci nakoupit všechno, co budeme na cestě potřebovat k přežití.“

„Až na pšenici,“ upozornil Sextus zasmušile. „On v Arsinoe vymetl celou první sklizeň do posledního zrnka, a protože už tu čekají obilné flotily, nedostane se na nás ani z druhé sklizně.“

„Vzhledem k tomu, kolik s sebou budeme muset vézt vody, Sexte, pšenici stejně brát nemůžeme. Ne, dalo by se říct, že veškerá potrava pro tuhle výpravu bude muset pochodovat sama. Ovce, kozy, volkové.“

„Cože?“ vyjekl Sextus. „*Maso!* Nic jiného než pořád samé *maso?*“

„Samé maso a jakákoli zelenina, kterou cestou seženeme,“ trval na svém Cato pevně. „Troufám si odhadnout, že Afranius a Petreius se rozhodli riskovat raději cestu po moři, protože je napadlo, že by pod Catonovým velením nesměli jet na koních, zatímco zbytek armády pochoduje pěšky.“

„Takže nikdo nebude smět jet na koni?“

„Nikdo. Nepokouší tě to dohonit ještě Labiena?“

„Mě ne! Všimni si mimochodem, že si s sebou nevzal žádné římské vojáky. Jízda je celá galská, není mezi nimi jediný římský občan.“

„Nu,“ řekl Cato a zvedl se, „udělal jsem si pár poznámek, teď je čas začít organizovat pochod. Je začátek listopadu a já odhaduji, že přípravy nám zaberou dva měsíce. Což znamená, že vyrazíme v lednu.“

„Podle ročních období to bude začátek podzimu. Pořád ještě bude strašné vedro.“

„Říkali mi, že na pobřeží je nesitelně, a my se musíme pobřeží držet, jinak se beznadějně ztratíme.“

„Dva měsíce na přípravy se mi zdá dlouho.“

„Vynucuje si to logistika. Musím například dát uplést ze slámy deset tisíc klobouků s širokou střechou. Představ si, jak jinak by vypadal život, kdyby byl tenhle klobouk neproslavil sám Sulla! Pod sluncem těchto šířek má přímo nedozírnou cenu. Jakkoli Sullou opovrhují, tak jako jím musejí opovrhovat všichni slušní lidé, za tenhle projev zdravého rozumu si zaslouží vděčnou vzpomínku. Muži musí pochodovat v takové pohodě, jak je to jen možné, což znamená, že s sebou vezmeme všechny naše muly

včetně těch, které tu zanechal Labienus. Mula si najde pastvu, kdekoli roste něco zeleného, a místní lidé mě ujistili, že podél celého pobřeží bude pastvy dostatek. Takže vojáci na muly naloží všechno, co by jinak museli nést sami. Jednu výhodu tenhle pochod do neznámých končin přece jen má, Sexte, vojáci na sobě nebudou muset mít drátěné košile a přilby ani neponesou štíty a nebudeme také muset stavět na každou noc tábor. Těch pár domorodců, kteří tu žijí, se neodvážejí napadnout pochodový proud o deseti tisících mužů.“

„Doufám jen, že máš pravdu,“ řekl Sextus upřímně, „protože si nedokážu představit, že by Caesar dovolil svým mužům, aby pochodovali neozbrojeni.“

„Caesar je voják, *vir militaris*, já ne. Já se řídím instinktem.“

Cato utratil dva talenty z daru Cornelia Metelly, což mužstvu umožnilo po oba měsíce příprav jíst chléb, namáčet ho v dobrém olivovém oleji; pátráním se podařilo objevit i nějakou slaninu a kromě toho Catonovi dosud zbývala zásoba cizrny. Jeho vlastní původní tisícovka mužů byla ve výborné kondici, mimo jiné díky téměř měsíčnímu veslování, avšak další příchozí byli v důsledku svých zranění a nečinnosti značně zesláblí. Cato svolal všechny centuriony a vydal rozkaz: každý, kdo se hodlá připojit k pochodu, musí podstoupit náročný výcvikový program, a pokud nebude s příchodem ledna zcela schopen cesty, bude ponechán v Arsinoe, aby se dál už o sebe postaral sám.

Dioikétés v Arsinoe, jistý Sókratés, se stal neocenitelným zdrojem dobrých rad. Byl vzdělaný a vstřícný, takže jakmile se mu Cato svěřil, co hodlá podniknout, celý ožil představami.

„Och, Marku Catone, nová *anabasis*!“ vyjekl.

„Nejsem žádný Xenofón, Sókrate, a mých deset tisíc mužů jsou řádní římscí občané, žádní řeční žoldnéři hotoví bojovat třeba i v řadách perského nepřítele,“ řekl Cato, jenž se teď pokoušel mírnit hlas a nepopuzovat lidi, které potřebuje. Doufal jen, že ani jeho sebemenším záchvěvem neprozradí děs, který se ho zmocňuje, kdykoli někdo přirovná jeho záměr k proslulému pochodu deseti tisíc mužů Kýra Mladšího před téměř čtyřmi sty lety. „Kromě toho se naše putování nedostane do historických análů. Já netrpím Xenofóntovým nutkáním písemně objasňovat kdejakou proradnost

a faleš, protože tu prostě žádné zrady nejsou. Proto také žádné poznámky o pochodu *mých* deseti tisíc psát nebudu.“

„Stejně se ale pouštíš do velice spartánského počinu.“

„Je to nejrozumnější, co mohu udělat,“ odpověděl Cato.

Sókratovi se svěřil i se svou největší starostí – že muži vyrostlí na italské dietě složené z moučných jídel, oleje, zeleniny a ovoce, kde jediným masitým pokrmem chudiny je troška slaniny na ochucení, nebudou s to se vyrovnat se stravou omezenou na pouhé maso.

„Určitě jsi ale slyšel o *laserpiciu*,“ řekl Sókratés.

„Ano, o tomto prostředku vím.“ To, co z Catonova obličej zůstalo viditelné mezi vlasy a plnovousem, se zkřivilo odporem. „Lidé jako můj tchán na něj vynakládají celé jmění. Říká se o něm, že pomáhá žaludku strávit,“ – s udiveným pohledem se nadechl, „přebytek *masa*. Přebytek masa! Sókrate, Sókrate, nu ovšem, to *laserpicium* já nezbytně potřebuji, ale jak si ho budu moci dovolit nakoupit v množství postačujícím pro deset tisíc mužů?“

Sókratés se bouřlivě rozesmál, až slzel. „Tam, kam se vydáváš, Marku Catone, je pustina celá zarostlá *silfiem*, nízkými křovisky, na kterých si budou náramně pochutnávat tvoje muly, kozy a volkové. Kmen zvaný Psyllové dovede ze *silfia* získávat *laserpicium*. Žijí na západním okraji Kyrénaiky, je tam i nevelký přístav, Philaenorum. Kdyby bylo na všech březích Vašeho moře běžné přejídat se masem, byli by Psyllové o mnoho bohatší, než jsou. Takhle bohatnou jen mazaní obchodníci, kteří do Philaenora zajíždějí, Psyllové nikoli.“

„Mluví někdo z nich řecky?“

„Ale jistě. Musí, jinak by za své *laserpicium* nedostali zapláceno.“

Když se nazítrí Cato vydal na koni do Philaenora, záhy ho cvalem dohonil Sextus Pompeius.

„Vrať se a hleď dělat něco užitečného v táboře,“ nařídil mu Cato přísně.

„Poroučet můžeš, komu chceš a jak se ti zlíbí,“ zahlaholil vesele Sextus, „jenomže já jsem syn svého otce a umírám zvědavostí. Takže když se Sókratés zmínil, že hodláš nakoupit celé talenty *laserpicia* od kmene jménem Psyllové, řekl jsem si, že u toho budeš potřebovat nějaký zdatnější doprovod, než jsou Statyllos a Athénodóros Kordylión.“

„Athénodóros je nemocný,“ řekl Cato úsečně. „I když jsem zakázal, aby se pochodu kdokoli zúčastnil na koni, pro Athénodóra

budu muset v tomto směru připustit výjimku. Pochodovat schopen není a Statyllos ho ošetřuje.“

Jak se ukázalo, leželo Philaenorum dvě stě mil jižně, ale kraj byl natolik osídlený, že nebylo těžké obstarat každý večer jídlo a nocleh a Cato shledal, že je docela rád, že v Sextovi získal sice trochu neuctivého, ale zato veselého společníka. Nicméně, říkal si, když zdolávali posledních padesát mil, okusil jsem alespoň náznak toho, co budeme muset překonávat. Pro zvířata tu sice bude pastvy dost, avšak jinak je to naprostá pustina.

„Něco prospěšného tu ale přece jen je,“ řekl Nasamonés, vůdce Psyllů, „všude je tu podzemní voda. Proto se tu také daří silfiu. Trávě ne, protože její kořínky nesahají dost hluboko, aby se rostlinky z podzemí napojily – kdežto silfion má kůlový kořínek. Teprve až budete překračovat slaniska a bažiny, které z jedné strany ohraničuje Charax, a z druhé Leptis Magna, budete si na tenhle úsek muset s sebou vzít tolik vody, kolik jen unesete. Další slaná poušť leží mezi Sabratou a Thapsem, ale cesta přes ni není tak dlouhá a její konečnou část tvoří římská silnice.“

„Takže tam jsou i osady?“ rozjasnil Cato tvář.

„Odtud až po Leptis Major, čili celých šest set mil směrem na západ, je to jen Charax.“

„A jak daleko Charax leží?“

„Zhruba dvě stě mil, ale při pobřeží najdete vodu a oázy a žijí tam moji lidé, Psyllové.“

„Domníváš se,“ vyptával se Cato opatrně, „že bych si mohl najmout padesát Psyllů, aby nás doprovodili až do Thapsu? Pokud se cestou sejdeme s obyvateli, kteří nehovoří řecky, mohli bychom se tak s nimi snáze dorozumět. Nechci, aby se některý z kmenů polekal, že chceme vtrhnout na jeho území.“

„Nebude to levné,“ řekl Nasamonés.

„Dva talenty stříbra?“

„Za to, Marku Catone, s tebou potáhneme všichni!“

„Ne, padesátka bude stačit. Ale jen muži, prosím.“

„Vyloučenol“ vyrazil Nasamonés a usmál se. „Vyluhování *laserpicia* ze silfia je ženská práce, a přesně to budete muset dělat, loužit silfion za pochodu. Dávka je malá lžička na muže a den, ani polovinu byste nemohli nést s sebou. Ale já k těm padesáti přidám

ještě deset mužů, kteří mezi ženskými udrží pořádek a ošetří i všechna uštknutí hady a škorpiony.“

Sextus Pompeius zbledl a v hrůze polkl. „*Hadi?*“ otrásl se. „*Škorpioni?*“

„Spousty jich tu jsou,“ řekl Nasamonés, jako by hadi a škorpioni byli běžná havěť. „Rány se ošetřují tak, že se hluboce rozříznou a jed se vysaje, jenomže se to snáz řekne, než provede, takže ti radím použít k tomu mé muže, jsou velmi zkušení. Pokud je uštknutí správně ošetřeno, umře na ně jen málokdo – jen ženy, děti a staří nebo choří lidé.“

Ano, tak to bude nejlepší, pomyslel si Cato, a kromě toho budu muset nechat bez nákladu dost mul, které ponesou muže, jež něco uštkne. Ale díky tobě, šlechtná Fortuno, žes nás uvedla k Psyllům!

„A ty se neopovaž,“ nakázal stroze Sextovi cestou zpátky do Arsinoe, „hlesnout před kýmkoli jediné slovo o hadech a škorpionech! Jestli tě nachytám, pošlu tě v řetězech králi Ptolemaiovi.“

Všechny klobouky byly dopleteny a Arsinoe a jeho okolí přišly o všechny osly. Cato se totiž od Sókrata a Nasamona dozvěděl, že muly vypijí příliš mnoho vody a spotřebují příliš mnoho krmiva. Oslíci, menší a vytrvalejší, že se mu jako soumaři budou hodit mnohem lépe. Naštěstí se nikdo z obchodníků výměně svých oslíků za muly nebránil; byla to zvířata římské armády, odchovaná z nejlepších plemen. Za své 3000 mul tak Cato získal čtyři tisíce oslíků. Jako záprež do povozů měl volky, zato ovce se nepodařilo nakoupit žádné. Musel se posléze spokojit se 2000 kusy skotu a tisíci kozami.

Tohle není žádné válečné tažení, to bude vypadat jako stěhování národů, pomyslel si s trpkostí; jak se nám teď asi Labienus v Utice vysmívá! Ale já mu ukážu! Dovedu svých deset tisíc mužů do provincie Africa, i kdyby mě to mělo stát život, a dovedu je tam v bojeschopném stavu. Bylo jich skutečně celých deset tisíc; Cato do výpravy zařadil i nebojové jednotky. Žádný římský vojevůdce po svých mužích ještě nikdy nežádal, aby pochodovali, stavěli, bojovali, a ještě se o sebe po všech stránkách starali. Každá centurie měla sto mužů, ale jen osmdesát z nich byli vojáci; zbylou dvacítku tvořili nebojovní pomocníci, kteří mleli zrní,

pekli chléb, podávali za pochodu vojákům vodu, starali se o zvířata a povoz centurie, prali a uklízeli. Nebyli to otroci, nýbrž římsí občané, kteří nebyli považováni za schopné řadové vojenské služby – duševně nepřiliš zdatní prostřácci, kteří dostávali nepatrný podíl z kořisti a stejný žold a stravu jako vojáci.

Zatímco kyrénaické ženy pletly ze slámy klobouky, vyráběli muži vodní měchy; kameninové amfory se špičatým dnem, tvarované tak, aby je bylo možno zapichovat do tlusté vrstvy pilin na dně lodí, byly totiž příliš neforemné na to, aby se daly posadit do soumarských košů na oslím hřbetě.

„Vino žádné?“ otázal se Sextus poplašeně.

„Ne, ani kapka,“ odpověděl mu Cato. „Mužstvo bude pít vodu a zrovna tak my. I Athénodóros se bude muset obejít bez téhle své berličky v chorobě.“

Druhého lednového dne se celé obrovské procesí dalo do pohybu, pozdravováno všemi obyvateli Arsinoe. Nepokochali se však pohledem na spořádaný vojenský útvar na pochodu, před očima měli spíš putující stáda zvířat a kolem nich houfy mužů v tunikách, s širokými slaměnými klobouky na hlavách, shánějících zvířata do houfu a pobízejících je volným krokem k jihu, směrem k Philaenoru a k Psyllám, kam Cato v čele tohoto živého proudu zamířil. I když jim slunce nad hlavami žhnulo žárem dohasínajícího léta, nebylo obav, že by se jeho muži schvátili, jak Cato brzy zjistil. Deset mil za den, tempo udala zvířata.

Třebaže Marcus Porcius Cato ještě nikdy nevedl vojsku a římské aristokraty, omrzelé jeho umíněností, nikdy ani nenapadlo něčím podobným ho pověřit, osvědčil se Cato jako vynikající organizátor gigantického přesunu. Oči měl všude, odhaloval a napravoval závady, které by byl nikdo, ani sám Caesar, nedokázal předvídat. Na úsvitu druhého dne dostali jeho centurioni příkaz kontrolovat, zda mají všichni muži šněrování svých bot pevně utaženo kolem kotníků; procházeli terénem bez cest, plným záludných děr, často skrytých, a pokud si voják vymkl kotník anebo natrhl vazy, stalo se z něho rázem břemeno. Koncem prvních *nundin*, kdy za sebou neměli ještě ani celou polovinu cesty do Philaenora, měl už Cato vypracovaný systém, podle něhož každá centurie dostala na starost určitý počet oslů, hovězího dobytka a koz, které jí byly přiřčeny jako její majetek; a když si

centurie příliš dopřávala jídla a pití, neměla potom možnost ujídat a upíjet ze zásob ostatních skromnějších jednotek.

Každý den za soumraku zástupy zastavily, doplnily zásoby vody ze studen nebo pramenů, každý muž se uložil ke spánku na svém nepromokavém plstěném *sagu*, kruhové pláštěnce, uprostřed s otvorem, skrze nějž voják za deště nebo za chumelenice prostrčil hlavu a *sagum* si přehodil přes ramena. Všechn chléb a cizrna, které byl Cato schopen naložit, se spotřebovávaly za tohoto prvního úseku cesty, neboť *laserpicium* nemělo být součástí stravy dříve než ve Philaenoru. Deset mil denně. Dobře že těchto prvních dvě stě mil vedlo hostinnějším krajem; byl aspoň čas se učit. Za Philaenorem bude hůř.

Když jako zázrakem dosáhli Philaenora už za osmnáct dnů místo za dvacet, dal Cato mužstvu tři dny na zotavenou v improvizovaném táboře přímo u dlouhé písečné pláže. A tak si vojáci zaplavali, zarybařili, utratili nějaký ten drahocenný sestercius za pomilování s psyllskou ženou.

Všichni legionáři uměli plavat, byla to součást výcviku už v nástupních tábořích – kdo dokázal říct, kdy jim nějaký ten Caesar nařídí, aby přeplavali jezero anebo mohutný vodní tok? Nazí a uvolnění muži dováděli ve vlnách a cpali se rybami.

„Poslyš,“ křikl Sextus při pohledu na nahého Catona, „já jsem netušil, jakou ty máš statnou figuru.“

„To je tím,“ odpověděl muž bez smyslu pro humor, „že jsi moc mladý na to, abys pamatoval dny, kdy jsem pod togou nenosil tuniku, abych tak protestoval proti zkáze *mos maiorum*.“

Centurioni, kteří se nemuseli zabývat hnaním zvířat ani se podílet na dalších činnostech centurie, dostávali úkoly jiného druhu. Cato je svolal a vydal pokyny o *laserpicium* a nadcházející výlučně masité stravě.

„Nevezmete do úst žádnou rostlinu, o které Psyllové, kteří s námi táhnou, prohlásí, že není jedlá, a totéž zajistíte u svých mužů,“ zahromoval. „Každý z vás dostane lžíci a potřebnou zásobu *laserpicia* pro centurii a každý večer poté, co muži snědí hovězí nebo kozlečinu, dáte každému z nich *osobně* spolknout půl lžíce. Dále bude vaší osobní povinností doprovázet psyllské ženy a dvě stě mužů nebojových sil na sběr a další zpracování silfia – podle toho, co jsem se dozvěděl, musí se rostlina rozmělnit, svařit a

zchladit, navrchu zůstane *laserpicium* v podobě pěny a ta se sebere. Což znamená, že budeme potřebovat palivo, a to v kraji, kde široko daleko není jediný strom. Zajistíte proto, aby byla sebrána a uschována každá suchá rostlina a také usušené rozmělněné větve a aby byly sneseny tam, kde se bude silfion vařit. Dále: ten, kdo by se pokusil znásilnit psyllskou ženu, bude zbaven občanství, zbičován a sťat. A tohle myslím smrtelně vážně.“

Pokud se centurioni domnívali, že skončil, byli na omylu. „A ještě něco. Ten, kdo připustí, aby mu slamák sežrala koza, se bude muset nadále obejít bez klobouku, ať má hodnot jakou chce. Nevyhnutelným následkem je úžeh a smrt! V současné době mám ještě dostatek zásobních klobouků náhradou za ty, které už kozy sežraly, ale tahle rezerva bude brzy vyčerpaná. Takže ať si dají všichni muži této výpravy dobrý pozor – bez klobouku nikdo nepřežije!“

„Pěkně jsi jim to vymaloval,“ řekl Sextus, když Catona doprovázel do Nasamonova stanu. „Jediná potíž, Catone, je, že uchránit se před kozou, která se rozhodla sežrat ti klobouk, je asi jako zkoušet vyhnout se kurvičce, která si umanula uhranout starého bohatého ťulpase. Jak si chráníš klobouk ty?“

„Pokud ho nemám na hlavě, ležím na zádech a slamák mám pod sebou. Co na tom, když se dýnko pomačká? Ráno do něj trochu bouchnu, narovná ho a klobouk si pevně uvážu stužkou, kterou na ně ty chytré ženské, co je pletly, upevnily.“

„Už jsem o tom slyšel,“ řekl Nasamonés, jenž litoval, že se celá tahle báječná komedie chýlí ke konci. „Od mých lidí se ti dostane samozřejmě veškeré pomoci, která bude v jejich silách, po celou cestu, dokud neuvidíš Charax.“ Ohleduplně zakašlal. „Eh – mohl bych ti doporučit ještě jednu maličkost, Marku Catone? I když budeš kozy ještě potřebovat, nedorazíš nikdy do provincie Africa, jestli je necháš volně pobíhat. Nesežerou jen klobouky, sežerou ti i šaty. Koza sežere *všechno*. Takže za pochodu je svazuj dohromady a na noc je zavírej do ohrádky.“

„Do jaké ohrádky?“ zabědoval Cato, který už měl koz plné zuby.

„Jak jsem si všiml, má každý legionář ve svém zavazadle kůl do palisády, právě tak dlouhý, aby mohl sloužit jako opora při chůzi po nerovné půdě – voják ho snadno unese. Takže na noc by mohl posloužit jako část ohrady, do které se dají kozy pozavírat.“

„Nasamone,“ řekl Cato s úsměvem, že radostnější na jeho tváři dosud Sextus nespatriil, „já opravdu nevím, co bychom si bez tebe a bez Psyllů počali.“

Nádherné horstvo Kyrénaiky bylo to tam; deset tisíc pochodujících vykročilo na plochou pustinu porostlou silfiem a takřka ničím jiným; okrová půda mezi fádňě šedivými keříky byla poseta štěrkem a kameny o velikosti pěsti. Palisádové kůly tu jako hole byly k ničemu.

Nasamonés měl plnou pravdu; studny i prameny se tu vyskytovaly hojně, nikde však jich nebylo víc pohromadě, takže nebylo možné napojit každý večer deset tisíc mužů a sedm tisíc zvířat – to by bylo vyžadovalo řeku vodnatou jako Tiber. Cato tedy nechával u každé studny, kterou míjeli, napojit zvířata a naplnit vodní měchy jedné centurie. Tak udržel celou onu pozoruhodnou hordu v pohybu a za soumraku si pak všichni mohli v klidu dopřát teplé jídlo, hovězí nebo kozí maso uvařené v mořské vodě – všech deset tisíc mužů sbíralo a schraňovalo suché keříky – a poté se uložit ke spánku.

Kromě rozžhavené oblohy a silfiových křovisek bylo jejich trvalým společníkem i moře, nezměrná plocha leštěného akvamarínu, načechraná doběla tam, kde číhaly útesy, a čeřící se vlnkami na jedné pláži za druhou. Při rychlosti, jakou kráčela zvířata, byl čas se rychle smočit, aby se ochladili a udrželi v čistotě; i pokud se jim nepodaří ujít víc než deset mil denně, bude už konec dubna, než dorazí do Hadrumeta. A tehdy, pomyslel si Cato s hlubokou úlevou, už budou hádky, kdo se má stát vrchním velitelem našich armád, u konce. Já budu moci mých deset tisíc jednoduše začlenit do legií – a sám sloužit dál v nějaké mírumilovnější funkci.

Žádný Říman nejedl hovězí, žádný Říman nejedl kozlečinu; pro skot měli jediné využití, dával kůži, lůj a hnojivo z hovězích kostí a krve. Kozy se chovaly pro mléko a sýr.

Z jednoho volka se dalo připravit asi pět set liber stravitelného masa, neboť muži jedli vše kromě kůže, kostí a drobů. Na jednoho muže tak připadala libra masa denně – víc nedokázal nikdo pozřít – , takže se stáda skotu po šest dní denně zmenšovala o dvacet zvířat; osmidenní *nundinum* bylo zakončeno dvěma dny kozlečiny – čím dál, tím hůř.

Cato zprvu doufal, že kozy budou poskytovat mléko, z něhož bude možno připravovat i sýr, ale od okamžiku, kdy jim Philaenorum zůstalo za zády, kozy, které až dosud kojily, kůzlata odvrhly a struky jim vyschly. Třebaže Cato nebyl, pokud šlo o kozy, žádným odborníkem, usoudil, že to má co činit s tím, že spásají příliš mnoho silfia a že dostávají příliš málo slamáků a dalších podobných lahůdek. Dlouhorohý skot se loudal, aniž nějak obtěžoval svůj lidský doprovod, kostnaté kyčle mu ale pod kůží trčely, jako by to byla nějaká zakrnělá křídla, kravám se pod břichy pleskala scvrklá prázdná vemena. Ani pokud jde o skot, nebyl Cato odborně příliš na výši, usoudil však, že býci by mu byli k ničemu – vždyť lidé stejně většinu z nich vyklešťují. Ať vezmeme kocoura, psa, berana, kozla nebo býka, každý samec hubne už proto, že všechno úsilí vydává na páření. Jen a jen udat to svoje semeno, jen přivést na svět co nejvíc koťat, štěňat, jehňat, kůzlat nebo telat.

S částí těchto myšlenek se svěřil Sextovi Pompeiovi, který byl jako u vytržení, že má příležitost zažít Marka Porcia Catona takového, jak ho podle jeho názoru ještě žádný jiný Říman nepoznal. Je tohle skutečně člověk, který vehnal jeho otce do občanské války? Který jako tribun lidu vetoval veškeré zákony, které měly napomoci zlepšení chodu věcí ve státě? Jenž ve věku, kdy byl tak mlád, jako je teď Sextus, zastrašil celé kolegium tribunů lidu, aby nechali na pokoji ten překážející sloup v jejich jednací síni, kterou ukrývala Basilica Porcia? A proč? Protože ho tam dal postavit Cato Censorius; stal se tak součástí *mos maiorum*, a nikdo s ním tedy nemá co hýbat! Och, těch historek, co vyslechl o Catonovi jako neúplatném městském kvestorovi, Catonovi pijáku, Catonovi, jenž prodal svou milovanou manželku! A týž Cato tady teď medituje o samcích a jejich hladu po sexu, jako kdyby on sám nebyl samec – a dobře vybavený.

„Mám-li mluvit za sebe,“ rozpovídal se Sextus, „tak já se už nesmírně těším, až se zase ocitneme v civilizovaném světě. Civilizace znamená ženy. A já už bych ženskou zoufale potřeboval.“

Šedé zraky se na něho upřely mrazivým pohledem. „Muž, opravdový muž, by měl umět své nižší pudry zvládat. Ani čtyři roky nic neznamenají,“ řekl Cato a zaťal zuby.

„No jistě, jistě!“ ustupoval spěšně Sextus. Čtyři roky, co? To je opravdu zajímavé číslo! Čtyři roky přece strávila Marcia jako choť Quinta Hortensia mezi tím prvním a druhým bouřlivým manželstvím s Catonem. Miloval ji tedy? Trpěl pro ni?

Charax byla vesnice u nádherné laguny. Její obyvatelé, zčásti Psyllové, zčásti příslušníci vnitrozemského kmene Garamantů, se živili jako potápěči, lovili houby a drobné perly; živili se výhradně rybami, ježovkami a zeleninou pěstovanou na záhoncích, které pečlivě zavlažovaly jen ženy. Jakmile spatřily valící se zástupy, daly se do křiku a oháněly se motýčkami na obranu svých výpěstků. Cato okamžitě nařídil, že nikdo nesmí zeleninu plnit, a s místním náčelníkem začal jednat o nákupu jakéhokoli množství jejich produktů. Nebylo jich samozřejmě ani zdaleka dost, třebaže pohled na stříbrné mince usmířil ženské natolik, že celou úrodu vytrhaly do posledního lístečku a výhonku.

Římané dobře věděli, že člověk neobstojí, pokud součástí jeho potravy není ovoce a čerstvá zelenina, avšak Cato ve výpravě zatím nezaznamenal žádné příznaky hrozících kurdějí, neboť vojáci si zvykli za pochodu žvýkat větvičku silfia, aby neměli sucho v ústech. To, co silfion obsahovalo ještě navíc kromě *laserpicia*, mělo zjevně obdobný účinek jako zelenina. Máme za sebou sice teprve čtyři sta mil, pomyslel si, ale cítím v kostech, že to dokážeme.

Ještě jeden den volna, zaplavat si a pochutnat si na rybách, a pak už deset tisíc mužů vykročilo na strašlivou pláň rovnou jako ohoblované prkno, úmornou trasou vedoucí napříč solnými pánvemi a poloslanými bažinami; jen tu a tam se táhl pruh silfiových křovisek. Na nejbližších čtyřech stech mílích nebyla ani jediná studna nebo oáza; čtyřicet dnů jen a jen nelítostné slunce, mrazivé noci, škorpioni a pavouci. Nikdo v Kyrénaice se o pavoucích nezmínil ani slovem. V Řecku, v obou Galiích, v Hispániích, v Makedonii, Thrákii, v Malé Asii – v celé části světa, kudy Římané pochodovali sem a tam, nahoru dolů – žádní velcí pavouci nežili. Výsledkem bylo, že centurio *primipilus*, ověnčený vysokými vyznamenáními, účastník bezmála tolika bitev jako sám Caesar, při pohledu na prvního obřího pavouka dočista omdlel. Nelze říci, že by pavouci ve Fazánii, jak se toto území nazývalo, byli velcí. Byli *obrovští*, tělo měli veliké jako dětská dlaň, s ohavně chlupatýma nohama zlověstně skrytýma pod sebou, pokud nehybně číhali.

„Och, při Jovovi!“ vykřikl Sextus, když zrána setřásal jednu z těchto oblud ze svého *saga*, které se chystal složit. „Musím ti

otevřeně říct, Marku Catone, že kdybych byl věděl, že takovéhle potvory existují, byl bych nad sebou s radostí strpěl Tita Labiena! Otcí jsem napůl nevěřil, když mi to tehdy vyprávěl. Když mu ke Kaspickému moři chyběly už jen tři dny pochodu, udělali čelem vzad kvůli pavoukům. Ale teď už vím, co tím měl na mysli!“

„Nu, jejich kousnutí alespoň není smrtelné,“ řekl Cato, který se jich, jak se zdálo, nebál, „i když mají tak velká kusadla, že to bolí. Na rozdíl od škorpiónů nejsou jedovatí.“

V nitru měl z pavouků stejný strach a choval k nim stejný odpor jako všichni ostatní, ale hrdost mu nedovolila dát najevo, co cítí; pokud by se strachy rozječel a utekl sám vrchní velitel, co by si mělo pomyslet jeho deset tisíc mužů? Kdyby tu alespoň rostlo něco dřevnatého, aby se dal na noc rozdělat oheň a aby se u něj bylo možné trochu ohřát. Koho by ve snu napadlo, že v kraji žhoucím za dne se po slunce západu tak krutě ochladí? Naráz, dramaticky. V jednom okamžiku se člověk peče, vzápětí mrzne, až jektá zuby. Jenomže onu trošku paliva, kterou se jim dařilo nasbírat při pročesávání pláží, bylo třeba uchovat na vaření masa a silfia.

Psyllští muži si svou odměnu plně zasluhovali. Ať byla půda prohledána sebelíp, pár škorpiónů přece jen vždycky uniklo pozornosti. Mnoho mužů utrpělo bodnutí, avšak poté, co Psyllové předvedli zdravotníkům centurií, jak tkáň naříznout a intenzivně vysát, jen málo vojáků se na pochodu muselo uchýlit na oslí hřbet. Jedna z psyllských žen, malá a drobná, takové štěstí neměla. Škorpióní bodnutí ji zahubilo, žel ani rychle, ani milosrdně.

Cím obtížnějším se přesun stával, tím víc jako by Cato ožíval. Jak se mu dařilo ujít denně tolik kroků, kolik jich udělal, nedokázal Sextus pochopit; zdálo se, že za pochodu stihne obejít všechny i ty nejmenší skupinky, u každé se zastaví na kus řeči, zasměje se s nimi, prohodí, jak jsou báječní. A také oni se narovnají, usmějí se, zatváří se, jako by si užívali radostných prázdnin. A pak se plouží dál. Deset mil denně.

Měchy s vodou se scvrkávaly; sotva uplynuly první dva dny z oněch čtyřiceti, zavedl Cato příděly vody – opatření se týkalo i zvířat. Jestliže tu a tam padla kráva nebo volek, byla na místě poražena a posloužila ještě týž den některým centuriím jako večeře. Osli, jak se zdálo, byli stejně nezdolní jako Cato, šli bez ustání dál; úbytek z měchů, které tvořily část jejich nákladu, jim jen ulehčoval jejich úkol. Žízeň je přesto strašná věc. Dnem i nocí se vzduch rozechvíval žalostným bučením skotu, zlostným mečením koz a posmutnělým hýkáním oslíků.

Tu a tam potrázily jejich představivost bouřkové mraky kdesi v dále, strměly do stále větší výše, potemněly, sunuly se blíž a blíž; jednou nebo dvakrát se pod nimi ukázala i šedivá šikmá záclona deště. V blízkosti deseti tisíc však ani nesprchlo.

Ve chvílích, kdy pohasínaly výtrysky energie, které ho poháněly od hloučku k hloučku, se pro Catona putování měnilo bezmála v jakési vytržení. Kdesi hluboko v jeho nitru se vyprahlá pustina, v jakou jeho duši proměnila stoická etika, vzpínala k objetí s pouští, po které kráčelo jeho tělo. Jako by plul na moři bolesti, avšak bolesti očištné, téměř krásné.

Za poledne, kdy slunce rozpalovalo krajinu do mihotavé nezřetelnosti, míval občas pocit, že vidí svého bratra Caepiona krácejícího mu vstříc, rúse vlasy planoucí jako ohnivá svatozář, nezaměnitelná tvář zářící jako maják lásky. Jednou takto spatřil Marcii, jindy opět jinou, tmavovlasou ženu; byla mu cizí, a přesto v srdci věděl, že je to jeho matka, třebaže ta zemřela dva měsíce po jeho narození a on nikdy neuviděl ani její portrét. Servilia proměněná v dobro samo. Livia Drusa. *Mama, mama.*

Poslední takové vidění měl čtyřicátý den poté, co opustili Charax, kdy ho za úsvitu probudil Lucius Gratiidius zprávou, že měchy už jsou zcela prázdné. Byl to opět Caepio, kdo se mu takto zjevil, tentokrát se k němu jeho milovaná postava přiblížila natolik, že se vztaženýma rukama bezmála dotkla jeho vlastních dlaní a prstů.

„Nezoufej, bratříčku. Voda už bude.“

Kdosi vykřikl. Vidina se rázem vytratila a zanikla v náhlém ryku deseti tisíců vyprahlých hrdel: *VODA!*

Během kratičkého odpoledne se krajina změnila s dramatickou náhlostí blesku. Hranici této proměny vyznačil nevelký, ale vydatný potůček vzniklý tak nedávno, že rostlinky na jeho strmých březích sotva vyrašily. Teprve teď Catonovi docházelo, že jsou na cestě osmdesátý den, že podzim přechází v zimu, že začínají deště. Jedna z oněch pokušitelských bouří se konečně kdesi ve vnitrozemí zbavila požehnané vody, v místech, odkud se mohla rozběhnout zurčivým a naprosto čistým proudem až dolů k moři. Stádo skotu

se zmenšilo na padesát kusů, koz zbývala asi stovka. Caepio předal své poselství právě včas.

Lidé i zvířata se shlukli po obou březích bystřiny a pili dosyta. Poté Cato – po přísném varování, že žádný tvor nesmí kdekoli v blízkosti potůčku močit ani kálet – povolil deseti tisícům mužů čtyřdenní zastávku, aby mohli naplnit měchy, zaplavat si v moři, zarybařit si a prospat se. On sám se bude muset vydat hledat lidská obydlí a potravu.

„Fazánii máme za sebou,“ řekl Sextovi, když se vykoukali a natáhli se do písku.

Zhnědli jsme jak oříšky, pomyslel si Sextus, když se rozhlédl po nekonečné pláži a po jednotlivých skupinkách mužů. I světlolasý Cato je opálený do černa. Takže já asi vypadám jako Syřan. „Jakou zemi máme před sebou teď?“ otázal se.

„Tripolis,“ řekl Cato.

Proč jen vyhlíží tak smutně? Každý by soudil, že jsme právě opustili Elysejská pole, když ne Tartaros. Neuvědomuje si snad, že tahle voda se objevila v rozhodujícím okamžiku, právě ve chvíli, kdy už jsme málem začali umírat žízní? Nebo snad vyčaroval vodu silou své vůle? Nic už by mě na Catonovi nepřekvapilo.

„Tripolis,“ opakoval ozvěnou. „Země tří měst. Jenomže já o žádných městech mezi Bereníkou a Hadrumetem nevím.“

„Řekové rádi místa nazývali tak, aby jim připadala známá – vezmi si všechna ta města pojmenovaná Bereníké, Arsinoe, Apollónia, Hérakleia. Já myslím, že když tu kdysi postavili tři vesničky, v každé pár domů, pojmenovali zemi ‚Trojměstí‘. Leptis Magna, Oea a Sabratha, pokud se Sókratés a Nasamonés nemýlili. Zní to divně, že? Jediná Leptis, kterou znám, je Leptis Minor v naší provincii Africa.“

Tripolis ani zdaleka nepředstavovala roh hojnosti, nehýřila svěží zelení jako Campania nebo údolí řeky Baetis v Zadní Hispánii, avšak od onoho prvního potůčku se začínalo zdát, že by se v této krajině mohly objevit i lidské tváře. Všude tu ještě rostlo silfion, přibýly k němu však i křehčí byliny, které Psyllové prohlásili za požitelné. Jednotvárnost nedozírné roviny tu a tam zpestřovaly cizokrajně vyhlížející stromy s větvemi řídce porostlými žlutozeleným, jakoby kapradovitým roztřepeným listovým a rozprostřenými patro po patru jako břídlíková krytina;

Catonovi připomněly dva stromy, které bývaly v peristylové zahradě strýce Drusa a o kterých se tradovalo, že si je do Říma

přivezl Scipio Africanus. Pokud tomu tak bylo, musely by být na jaře plné nádherných šarlatových nebo žlutých květů.

Sextovi Pompeiovi se zdálo, že se Cato konečně opět vrací ke svému obvyklému duševnímu stavu. „Myslím,“ prohlásil, „že nadešel čas, abych se posadil na oslíka a klusal napřed vyzkoumat trochu, kudy by asi místní lidé nejraději viděli projít deset tisíc chlapů a stádečko koz. Určitě nebudou chtít, abychom se vydali napříč jejich pšeničnými lány a broskvoňovými sady. Pokusím se nakoupit nějaké potraviny. Ryby sice představují vítanou změnu, ale potřebujeme doplnit stavy našich stád a – jak doufám – sehnat taky konečně nějaké zrno na chléb.“

Takhle na oslu, pomyslel si neomaleně se chechtající Sextus, je Cato dočista k smíchu. Má nohy tak dlouhé, že se jimi odráží od země, jako by to zvíře spíš postrkoval, než aby se na něm vezl.

Ať však Sextovi Cato připadal jakkoli směšný, vytřeštil na něj v obdivném úžasu oči, když se Cato po čtyřech hodinách vrátil s jakýmsi třemi muži. Dosáhli jsme skutečně civilizace, protože tihle už o Marku Porciovi Catonovi slyšeli.

„Máme už jasno, pokud jde o trasu, až se zase dáme na pochod,“ oznámil Sextovi a střížmo z oslíka sesedl, snáze, než když lidé překračují nízký plůtek. „Tohle jsou Aristodémos, Fazanés a Fokiás, kteří budou naším jménem jednat v Leptidě Maior. Je to odtud dvacet mil, Sexte, a tady se mi podařilo koupit stádo jednoročních ovcí. Já vím, zase je to jenom maso, ale pro změnu alespoň jiné. My dva pojedeme do Leptidy napřed, takže si hled' zabalit.“

Projeli vesničkou jménem Misurata a dorazili do města s dvaceti tisíci obyvateli řeckého původu; Leptis Maior nebo také Magna. Úroda už byla sklizena a svezena. Byla bohatá. Když se Cato vytasil se stříbrňáky, nakoupil dostatek pšenice, aby se na jídelníček mohl vrátit chléb, a také dost oleje, aby chléb bylo v čem namáčet.

„Do Thapsu je to jen šest set mil a pak dalších sto do Utiky; dvě stovky z nich vedou bezvodou pouští – od Sabrathy k jezeru Tritonis, kde začíná území naší provincie Africa.“ Cato rozlomil bochníček čerstvě pečeného křupavého chleba. „Po přechodu Fazánie, Sexte, už aspoň vím, kolik vody budeme potřebovat na poslední pouštní úsek cesty. Na část oslíků budeme moci naložit zrno, z povozů vykutáme mlýnské kameny a pícky, a kdekoliv bude dost paliva, budeme moci péct chléb. Je to báječné město. Konečně se zase jednou dosyta nacpu *chlebem*.“

Žádný skalní stoik, pomyslel si Sextus, nepotřebuje k životu víc než dvě chlebové kůrky a střidu mezi nimi. Ale jinak má Cato plnou pravdu, Tripolis je místo k pohledání.

I když sklizeň hroznů a broskví už skončila, místní lidé je měli usušené, takže rozinky si vojáci cpali do úst po celých hrstech a k nim mohli cucat kožovité křížaly z broskví. Celer, cibule, zelí a hlávkový salát rostly divoce u cesty, kam se vysemenily ze zahrádek.

Tripolitáňané – muži, ženy i děti – nosili bez výjimky těsné kalhoty z hustě tkané vlněné látky a kožené kamaše utažené nad uzavřenými botami na ochranu proti hadům, škorpiionům a oněm obrovitým pavoukům známým pod jménem *tetragnathi*. Téměř všichni se zabývali zemědělstvím – pěstováním pšenice, oliv, ovoce, vína –, ale na půdě nevhodné k orbě chovali i ovce a skot. V Leptidě žili i různí kramáři a velkoobchodníci a kromě nich také obvyklý nezbytný počet všelijakých římských šmejdilů číhajících, kde by mohli přijít k nějakému tomu sesterciu. Celkový ráz však městečku udávali spíše sedláci než obchodníci.

Dále ve vnitrozemí se rozkládala nevysoká náhorní plošina, která byla počátkem pouště táhnoucí se v délce tří tisíc mil směrem na východ i na západ, a také jižně – nikdo však netušil, jak daleko na jih až vlastně sahá. Kočovali v ní Garamantové na velbloudech, hnali svá stádečka ovcí a koz a stavěli si stanové tábory, nikoli na ochranu před deštěm – nikdy tam nepršelo –, nýbrž před pískem. Vichřice hnaly jeho zrnka takovou silou, že hrozila zadušením.

Posíleno ve svém sebevědomí, teď, kdy už mělo osm set mil za sebou, deset tisíc mužů vykročilo z Leptidy ve výtečné náladě.

Přechod přes dvě stě mil solných pánví jim zabral pouhých devatenáct dní; třebaže jim nedostatek paliva nedovolil péci chléb, Cato nakoupil skot a ovce stejným dílem, tak aby ve výlučně masitém jídelníčku přece jen zachoval určitou pestrost. Už nikdy žádné kozy! Pokud už v životě neuvidím kozu, zařekl se Cato, budu se považovat za šťastlivce. Tenhle postoj s ním svorně sdíleli všichni ostatní muži, zejména pak Lucius Gratidius, který měl kozy na starosti.

Jezero Tritonis tvořilo neoficiální hranici římské provincie Africa, znamenalo však jisté zklamání, neboť jeho voda byla hořká – obsahovala natron, látku příbuznou soli. Jelikož v moři na

východ od jezera se vyskytoval podřadný druh *murexu*, vznikla na pobřeží výrobní purpurového barviva, vedle níž se tyčila zapáchající hora prázdných lastur a hnilých zbytků jejich původních obyvatel. Purpur se získával z nevelké žlázy v těle mlže, takže odpad při jeho výrobě byl obrovský.

Jezero nicméně znamenalo počátek řádně vyměřené a dlážděné římské silnice. Se smíchem a za četných poznámek spěchalo deset tisíc mužů kolem čpících dílen tak rychle, jak jen dokázali, a dováděli na dlažbě jako malí kluci. Tam, kde existuje silnice, začíná už Řím.

Před Thapsem se Athénodóros Kordylión zhroutil a zemřel tak náhle, že se s ním Cato, jenž kdesi pobíhal, nestačil ani rozloučit. S pláčem pak dohlížel na navržení pohřební hranice ze dřeva naplaveného příbojem, přinesl oběť Diovi a přidal minci pro převozníka Chárona, načež se chopil své hole a vyrazil opět do čela svých mužů. Tak málo už nás zbývá z oněch dávných časů. Odešel Catulus, Bibulus, Ahenobarbus a teď i drahý Athénodóros Kordylión. Kolik asi dnů ještě zbývá mně? Pokud nakonec ovládne svět Caesar, nevěřím, že jich bude mnoho.

Pochod skončil v obrovském táboře na předměstí Utiky, odedávna hlavního města římské provincie Africa. V bezprostředním sousedství někdejšího sídla Hannibalova, Hamilkarova a Hasdrubalova sice vzniklo i nové Kartágo, avšak Scipio Aemilianus ono původní město vyvrátil s takovou důkladností, že obnovená osada naprosto nemohla soupeřit s nádhernou Utikou vybavenou neméně velkolepým přístavem.

Opustit deset tisíc účastníků velkého pochodu, kteří do jednoho želeli odchodu svého milovaného velitele, znamenalo krutou zkoušku; patnáct kohort a nebojové síly, které Cato všechny zdárně dovedl až sem, nebylo organizováno do legií, takže teď byly rozptýleny a přiděleny k doplnění existujících legií. Přesto však onen neuvěřitelný pochod obestíral v očích ostatních římských spolubojovníků i toho posledního jeho účastníka téměř božskou aureolou.

Jediným, koho si spolu se Sextem Pompeiem podržel Cato u sebe, byl Lucius Gratidius, jenž se měl, pokud by se to Catonovi podařilo prosadit, věnovat výcviku civilistů. Posledního večera, ještě než se odebral do prefektova paláce v Utice a než se navrátil do světa, který na dobu delší než pět měsíců opustil, Cato sedl a napsal Sókratovi, *dioikétovi* v Arsinoe.

Dostal jsem věru šťastný nápad, můj drahý Sókrate, když jsem ještě před začátkem našeho pochodu dal vyhledat několik mužů, jejichž přirozený dvojkrok měří rovných pět stop, a když jsem je pak pověřil, aby odkrokovali celou naši cestu z Arsinoe až do Utiky. Vypočetl jsem pak průměr z jejich údajů a vyšla mi vzdálenost 1 403 mil. S přihlédnutím k tomu, že jsme okouněli tři dny ve Philaenoru, dále k jednomu dni odpočinku, k němuž nás zlákal také Charax, a k dalším čtyřem dnům lenošení, které nás stála Leptis Maior – v celku tedy k jednomu *nundinu*, které je třeba odečíst –, pochodovali jsme ve skutečnosti 116 dní. Vzpomeneš si asi, že z Arsinoe jsme odcházeli tři dny před lednovými nonami. Do Utiky jsme dorazili o květnových nonách. Ještě než jsem si sedl k abaku, abych to propočtl, domníval jsem se, že jsme putovali rychlostí deseti mil za den, ale jak se pak ukázalo, urazili jsme jich denně dvanáct. Cestu přežili všichni až na šedesát sedm mých mužů, žel ztratili jsme také jednu psyllskou ženu, která zemřela po bodnutí škorpionem.

Chci ti nejen povědět, že jsme dorazili k cíli a že jsme v bezpečí, ale rád bych ti také řekl, že kdyby nebylo tebe a Nasamona z kmene Psyllů, byla by celá naše výprava ztroskotala. Od všech, s nimiž jsme se cestou potkali, se nám dostávalo vlídnosti a pomoci, ovšem služby, které jsi nám prokázal ty a Nasamonés, přesáhly všechny meze. Doufám, že jednoho dne, až bude obnovena naše milovaná republika, budu moci tebe i Nasamona přivítat v Římě jako své hosty. Zajistím, aby se ti dostalo veřejné pocty v senaculu.

Trvalo celý rok, než dopis k Sókratovi dorazil, rok, během něhož se mnohé událo. Sókratés ho dočítal v slzách. Pak usedl, list fanniovského papíru nechal klesnout do klína a zavrtěl hlavou.

„Och Marku Catone, kéž bys byl Xenofónem!“ zalitoval.

„Čtyři měsíce pochodu nezmapovanými cestami, a vše, čím mě dokážeš obšťastnit, jsou holá fakta a čísla. Z tebe mluví pravý Říman! Řek by si byl cestou činil podrobné poznámky jako základ pro svou knihu, tys namísto toho uložil několika mužům stejnoměrně kráčet a počítat kroky. Tvých díků si považuji a dopis

uchovám jako vzácnou památku už proto, žes našel čas ho napsat – ale, och, co já bych dal za podrobné vyprávění o pochodu tvých deseti tisíc!“

KAPITOLA TŘETÍ

Římská provincie Africa nebyla veliká, zato byla nesmírně bohatá. Poté, co Gaius Marius před šedesáti lety porazil numidského krále Jugurthu, rozšířil ji ještě o některá numidská území, avšak Řím dával přednost klientským králům před správci provincií, takže králi Hiempsalovi dovolil ponechat si většinu jeho země. Hiempsal v ní kraloval celých čtyřicet let, po něm se vlády chopil jeho nejstarší syn Juba. K provincii Africa patřilo území, které samo o sobě bylo důvodem, aby si v ní Řím dobře střežil svou moc: údolí Bagradasu, mohutného proudu s mnoha vodnatými přítoky, kde bylo možno pěstovat obilí ve velkém. V době, kdy tam dorazil Cato se svými deseti tisíci mužů, nabyla už tamní sklizeň pšenice stejné důležitosti jako sicilská a vlastníci velkých obilnářských statků byli členy senátu anebo náleželi k Osmnáctce, nejmocnějším obchodníkům z řad jezdců. A ještě jeden důležitý rys provincie měla, i ten nutil Řím, aby si zachoval v provincii Africa přímou vládu: ležela na velkém oblouku vyklenutém směrem k Sicílii a ke klenku italské boty; tvořila tak odrazový můstek pro všechny invaze na Sicílii a do Itálie. Kdysi dávno jí takto opakovaně využilo Kartágo.

Poté, co Caesar překročil Rubikon a získal převážně pokojnou cestou vládu nad Itálií, uprchl proticaesarovský senát ze země v patách Pompeia Velikého, jehož si zvolili za vrchního velitele. Pompeiovi se nechtělo pustošit Itálii další občanskou válkou, rozhodl se svést s Caesarem boj v zahraničí a za válčiště si zvolil Makedonii a Řecko.

Neméně důležité ovšem bylo vlastnit obilnářské provincie, zejména Sicílii a Afriku. A tak, ještě než se senát dal na útěk, pověřil obranou Sicílie Catona, zatímco správce provincie Africa Publius Attius Varus si své postavení držel dál ve jménu republikánského senátu. Caesar vyslal svého mimořádně bystrého ex-tribuna lidu Gaia Scribonia Curiona, aby z rukou republikánů

vyrval obě provincie, jak Sicílii, tak i Afriku; netížila ho totiž jen nutnost živit Řím, musel zásobit i většinu Itálie, už dlouhou dobu nesoběstačnou v produkci pšenice. Sicílii se Curionovi podařilo podrobit velice brzy, neboť Cato neměl žádné velitelské zkušenosti, byl jen chrabrý voják. Když Cato uprchl ze Sicílie do Afriky, vydal se ho Curio pronásledovat. Jenomže tamější dosavadní správce Attius Varus nebyl někdo, kdo by se dal zastrašit vojevůdcem z nouze, jako byl Cato, ani vojevůdcem sotva opeřeným, jako byl Curio. Nejdřív ze všeho Afriku natolik znepríjemnil Catonovi, že se Cato raději odebral do Makedonie za Pompeiem, a pak vlákal Curiona, zaslepeného přílišnou sebedůvěrou, za pomoci krále Juby do léčky. Curio zahynul i se svou armádou.

Tak došlo k tomu, že Caesar vládl jednou pšeničnou provincií, Sicílií, zatímco republikáni měli pod kontrolou druhou, Afriku. V úrodných letech měl Caesar zaručen dostatek obilí, v hubených však přísun nestačil – a v důsledku opakovaného sucha v celé oblasti Našeho moře se opakovaly i hubené roky. Další komplikaci představovala přítomnost republikánských válečných flotil v Toskánském moři připravených napadat Caesarovy obilné konvoje; situace hrozila dalším zhoršením poté, co se nyní zhroutily republikánské síly odporu na východě a Gnaeus Pompeius mladší přesunul své flotily na obilnářské mořské trasy.

Republikáni, kteří se po Farsálu shromáždili v provincii Africa, si byli vědomi, že se Caesar bezpochyby vydá za nimi. I když byli schopni postavit svou vlastní armádu, svrchované mistrovství Caesara jako vojevůdce zůstávalo mimo veškerou pochybnost. A jelikož to byl Caesar, očekávali jeho úder spíše dříve než později; ve chvíli, kdy Cato vyrážel z Kyrénaiky, panoval všeobecný názor, že se tak stane nejpozději v červnu, neboť tak by Caesarovi zbýval dostatek času vypořádat se nejprve s králem Farnakem v Anatolii. Když tedy deset tisíc mužů ukončilo svůj pochod, byl Cato nemálo překvapen, že republikánskou armádu v Utice zastihuje v ledabylém poklidu.

Kdyby byl mohl zesnulý Gaius Marius zhlédnout palác správce provincie v jeho současné podobě, byl by shledal, že se jen pramálo změnilo na místě, které obýval před šesti desetiletími. Jeho vnitřní stěny byly omítnuté a natřené matnou červení; nehledě

k velké audienční síni představoval bludiště různých komůrek, i když v něm byly dva hezké byty pro návštěvy z řad obilních magnátů anebo senátorů z předních lavic. Teď se v něm hemžilo takové množství republikánského panstva, že div nepraskal ve švech, a jeho dusné prostory a místnůstky hlučely vzájemnými spory a hádkami urozených.

Mladý stydlivý vojenský tribun dovedl Catona do prefektovy pracovny, kde u stolu z kaštanového dřeva seděl Publius Attius Varus obklopený písaři šustícími svými svitky.

„Slyšel jsem, že jsi přežil pozoruhodnou cestu, Catone,“ řekl Varus, který ani nevstal, aby mu podal ruku, neboť Catonem opovrhoval.

„Nepřežít ji jsem si nemohl dovolit!“ zaburácel Cato, jenž se při prvním pohledu na neotesance Vara okamžitě navrátil ke svému obvyklému hřmotnému projevu. „Potřebujeme přece vojáky.“

„Ano, to je pravda.“

Jako voják z dobré – nikoli však nejlepší – rodiny se Varus počítal ke klientům Pompeia Velikého, ale k republikánům tíhl spíše z jiných důvodů; přímo vášnivě nenáviděl Caesara a hrdě se ke svému odporu vůči němu hlásil. S pohrdavým výrazem si odkáslal. „Velice se obávám, Catone, že ti nebudu moci nabídnout ubytování. Kdokoli, kdo nebyl alespoň tribunem lidu, je rád, když se může vyspat dole na chodbě – pro exprétory, jako jsi ty, by se našlo místo leda někde na skříni.“

„Neočekával jsem, že mi právě ty budeš shánět nocleh, Publie Vare. Jeden z mých mužů se už šel poptat, jestli by se někde nenašel nějaký menší domek.“

Při pomýšlení na Catonovu nenáročnost, pokud jde o bydlení, se Varus otřásl; měl ještě v živé paměti vepřovicovou chýši o třech místnostech, kde měl Cato tři služebníky – jednoho pro sebe, jednoho pro Statylla a jednoho pro Athénodóra Kordylióna. „Dobrá. Víno?“

„Pro mě ne!“ houkl Cato. „Složil jsem slib, že se nedotknu ani kapky, dokud nebude Caesar mrtvý.“

Podivný návštěvník seděl ani nemukal, vlasy i vousy měl neupravené, protože se šel Varovi ohlásit rovnou, neobtěžoval se zajít si nejprve do lázně. Och, co si s takovýmhle člověkem povídat?

„Říkali mi, že jste poslední čtyři měsíce neměli k jídlu nic jiného než maso, Catone.“

„Část té doby jsme měli i chleba.“

„Opravdu?“
 „Právě jsem ti to řekl.“
 „Slyšel jsem také, že tam byli škorpioni a obrovští pavouci.“
 „Ano.“
 „Bylo mnoho úmrtí po uštknutích?“
 „Ne.“
 „Zotavili se už všichni muži ze svých zranění?“
 „Ano.“
 „A – eh – překvapila vás nějaká písečná bouře?“
 „Ne.“
 „Muselo to být hrozné, když ti došla voda.“
 „Mně voda nedošla.“
 „Napadli vás divoši?“
 „Ne.“
 „Podařilo se ti dovézt i výzbroj těch mužů?“
 „Ano.“
 „Musel jsi asi dost postrádat politické šarvátky a souboje.“
 „Za občanské války není pro žádnou politiku místo.“
 „Takže ti aspoň chybělo prostředí šlechty, ne?“
 „Ne.“

Attius Varus to vzdal. „Nu, Catone, jsem rád, že tě vidím, a doufám, že najdeš nějaké vhodné bydlení. Když už jsi dorazil a armáda je na plných počtech, svolám na zítřek poradu na druhou hodinu po úsvitu. Musíme ještě,“ pokračoval, když Catona vyprovázel ze dveří, „rozhodnout, kdo se stane vrchním velitelem našeho vojska.“

To, co měl Cato na jazyku, už nevyřkl, neboť Varus si povšiml Sexta Pompeia opřeného zvenčí o veřeje, jak živě rozmlouvá se strážnými, a vyjekl.

„Sexte Pompeie! Cato mi vůbec neřekl, že jsi přišel s ním!“

„To mě nijak nepřekvapuje, Vare. Ale přesto jsem tu.“

„I ty jsi sem došel z Kyrénaiky pěšky?“

„Pod vedením Marka Catona to byla příjemná procházka.“

„Pojď dál, pojď jen dál! Mohu ti nabídnout trochu vína?“

„To se ví, že můžeš,“ odpověděl Sextus, mrkl na Catona a zmizel uvnitř, kam si ho Varus vedl pod paží.

Lucius Gratidius okouněl na malém náměstíčku přímo před palácovými vraty, žvýkal stéblo slámy a sledoval ženské, které se pilně umývaly v kašně. Jelikož na sobě stále ještě měl notně obnošenou tuniku, nikdo by byl nehádal, že tento kostnatý

hromotluk býval centurionem *pilus prior* První legie Pompeia Velikého.

„Našel jsem ti docela pěkný byt,“ oznámil a narovnal se, když Cato vyšel z brány a přimhouřil oči před pálicím sluncem. „Devět pokojů a lázeň k tomu. Včetně pradelny, kuchaře a dvou sluhů to můžeš mít za pět set sesterciů měsíčně.“

Pro Římana v Římě narozeného a v Římě žijícího pakatel, i když to byl Říman tak šetrný jako Cato. „To je přímo skvělá cena, Gratidie. Už se objevil Statyllos?“

„Ještě ne, ale dorazí brzy,“ ujistil ho rozjařený Gratidius a vedl Catona nevalně vyhlížející uličkou. „Chtěl jen zajistit, aby tu Athénodóros Kordylión našel pokojný odpočinek. Pro filozofa to musí být teskné, když je jeho popel pohřben tak daleko od popela ostatních filozofů. Měl jsi ale pravdu, když jsi Statyllovi nedovolil přenést ho do Utiky. Na poctivou pohřební hranici tam nebylo dost dřeva, zbylo příliš mnoho úlomků kostí, i morek zůstal nespálený.“

„Nenapadlo mě dívat se na to z téhle stránky,“ připustil Cato.

Byt zaujímal přízemí sedmipatrového domu přímo u přístavu, z jeho oken bylo vidět les stěžňů, změt' stříbrošedých mol a úvazišť a na étericky modré moře. Pět set sesterciů měsíčně je za tohle opravdu slušná cena, usoudil Cato, zejména poté, co zjistil, že oba sluhové jsou poslušní a ochotní chlapíci, kteří mu s radostí uchystali teplou lázeň. A když pak Statyllos přišel na sklonku odpoledne právě včas k jídlu, neubránil se Cato úsměvu. Statylla nedoprovázel nikdo jiný než Sextus Pompeius, jenž sice odmítl povečeřet s nimi chléb, olej, sýr a salát, ale usadil se do křesílka a začal Catonovi tlumočit novinky, které vyslechl během několika málo hodin strávených s Varem.

„Rekl jsem si, že asi rád uslyšíš, že Marcus Favonius je v bezpečí,“ začal. „Setkal se s Caesarem v Amfipolidě a požádal ho o odpuštění. Caesar mu vyhověl, a jak se zdá, učinil tak rád. Farsálos musel cosi způsobit ve Favoniově mysli, protože se rozplakal a svěřil se Caesarovi, že nechce nic než vrátit se na své statky v Itálii a vést nadále tichý a klidný život.“

Och Favonie, Favonie! Nu, tohle jsem mohl docela dobře předvídat. Zatímco já jsem trčel se svými raněnými v Dyrrhachiu, ty sis musel protrpět nekonečné spory mezi těmi Pompeiovými generály na lehátkách, hádky, k nimž jistě s chutí přispíval i ten barbar Labienus. Všechno jsi mi vždycky vylíčil ve svých dopisech, ale od Farsálu jsi mi nenapsal. Jak ses asi obával sdělit mi, že jsi věc republiky vzdal. Užívej si toho ticha a klidu, můj

nejdražší Marku Favonie. Nic ti nevyčítám. Ne, vyčítat ti nedovedu pranic.

„Nu, a můj informátor,“ sypal ze sebe Sextus, „jehož jméno nebudu uvádět, mi pověděl, že poměry jsou tu ještě horší než v Dyrrhachiu a v Thessalonice. I takoví hlupáci, jako je Lucius Caesar mladší a Marcus Octavius, kteří nikdy nezastávali ani úřad tribuna lidu, se tu dožadují statutu legátů v naší armádě. Pokud jde o ty nejpřednější muže – uch! Labienus, Metellus Scipio, Afranius a správce Varus jsou všichni přesvědčeni, že do velitelského stanu by se měli posadit právě oni.“

„Doufal jsem, že o tomhle bude rozhodnuto, ještě než sem dorazím,“ řekl Cato drsným hlasem a s bezvýraznou tváří.

„Ne, rozhodovat se bude zítra.“

„A co tvůj bratr Gnaeus?“

„Je pryč, někde na jižním pobřeží Sicílie, asi se tam šťourá klacíkem v prdelce svého tchána Libona. Řekl bych,“ dodával Sextus s řehotem, „že ho tu neuvidíme, dokud se ta hádanice o velitelský post neskončí.“

„Má rozum,“ komentoval to Cato. „A ty, Sexte?“

„Och, mně nejvíc ze všech vyhovuje *tata* mé macechy, toho já se držím jako veš kožichu. Metellus Scipio sice není žádný génius, ale myslím, že i otec by mi poradil, abych sloužil s ním.“

„Ano, určitě by ti to poradil.“ Teplé šedé oči se pevně upřely na Sextovu tvář. „Co je s Caesarem?“ otázal se.

Sextus se zachmuřil. „To je velká záhada, Catone. Pokud je známo, je dosud v Egyptě, zřejmě ale není v Alexandrii. Povídá se ledacos, ale pravda je, že o Caesarovi nikdo neslyšel od té chvíle, co v listopadu napsal dopis, který o měsíc později dorazil do Říma.“

„Tomu se mi nechce věřit,“ řekl Cato s napjatým výrazem. „Ten člověk je psavec a právě teď, víc než kdy jindy za celý svůj život, potřebuje být v samém středu dění. *Caesar* že by se odmlčel? *Caesar* že by přerušil kontakty? To by musel leda umřít. Och to by byl úskok Fortuny! Nechat Caesara umřít na nějaký mor anebo oštěpem bůhvíjakého sedláčka v zapadlých končinách Egypta! Ne – to bych si připadal podvedený.“

„Určitě není mrtvý, to všechny ty pověsti svorně popírají. Říká se naopak, že se vydal ve zlaté bárce na plavbu vzhůru po Nilu, po kolena v květech, po boku egyptskou královnu, harf tolik, že by přehlušily troubení deseti slonů, tanečnice v průsvitných rízách, v lázni vany plné osličího mléka.“

„Chceš si snad ze mě tropit žerty, Sexte?“

„Já, a tropit si z *tebe* žerty, Marku Catone? To nikdy!“

„Pak je v tom nějaká lest. Ale vysvětluje to alespoň tu lhostejnost a indolenci tady v Utice. To samovládné lejno Varus mi neřeklo naprosto nic, takže ti za všechny tyhle novinky musím poděkovat. Ne, Caesarovo mlčení musí být jen nějaký jeho úskok.“ Našpulil rty. „A co náš vynikající konsulár a advokát Marcus Tullius Cicero?“

„Trčí v Brundisiu naboden na rohy svého nejnovějšího dilematu. V Itálii ho uvítal Vatinius, pak se ale vrátil Marcus Antonius s valnou částí Caesarovy armády a nařídil mu, ať kouká zmizet. Jenomže Cicero se vytasil s Dolabellovým listem a Antonius se mu omluvil. Ale znáš ho přece, toho starého chudáčka myšáčka ustrašeného –, bojí se v Itálii vydat dál než do Brundisia. Jeho manželka odmítá mít s ním cokoli společného.“ Sextus se zaculil. „Je už tak ošklivá, že by mohla posloužit někde na kašně místo chrliče.“

Pod Catonovým přísným pohledem se opět ukáznil. „A Řím?“ otázal se Cato.

Sextus hvízdal. „Catone, to je naprostý cirkus! Vláda se belhá o pouhých deseti tribunech lidu, poněvadž se nikdo nepostaral o volbu édílů, prétorů ani konsulů. Dolabella se dal adoptovat plebeji a je teď tribunem lidu. Dluhy má obrovské, takže se snaží v plebejském shromáždění prosadit zákon o jejich všeobecném prominutí. Kdykoli to ale zkusí, párek caesarovců, Pollio a Trebellius, mu ho vetuje, takže se teď vydal ve stopách Publia Clodia a organizuje pouliční bandy, které terorizují jak bohaté, tak chudáky,“ referoval Sextus a jeho tvář ožila. „Vzhledem k tomu, že diktátor Caesar je toho času v Egyptě, představuje hlavu státu v současnosti jeho velitel jízdy Antonius. Jenž se chová přímo otřesně – víno, ženské, kořistění, svévole a úplatky.“

„Pche!“ odplivl si Cato, oči mu zaplály. „Marcus Antonius je vzteklý kanec, sup – och, tohle je ovšem báječná zpráva!“ vykřikl a zle se ušklíbl. „Caesar konečně šlápl vedle, když vládu svěřil takové ožralé potvoře, jako je Antonius. Velitel jízdy! Ten by ze všeho nejvíc sám zasloužil sjezdit!“

„To možná Marka Antonia podceňuješ, Marku Catone,“ zvažněl Sextus. „Catone, tomu o něco jde, ten něco chystá. Caesarovi veteráni táboří u Capuy, rodí se tam ale mezi nimi neklid, reptají, mluví o tom, že se vydají na pochod proti Římu, aby si vydobyli svá ‚práva‘ – kdoví přitom, o jaká ‚práva‘ vůbec

jde. Má nevlastní matka – která tě mimochodem pozdravuje – tvrdí, že za tím vším je působení Marka Antonia, jenž tím sleduje nějaký svůj vlastní cíl.“

„Svůj vlastní cíl? Ne Caesarův cíl?“

„Cornelia Metella soudí, že Antonius míří velice vysoko, že hodlá zaujmout Caesarovo místo.“

„Jak se jí daří?“

„Dobře.“ Sextus svažil tvář, zvažněl. „Poté, co jí Caesar poslal otcův popel, dala na pozemcích své vily v Albských vrších postavit nádhernou mramorovou hrobku. Zdá se, že se Caesar kdesi setkal s naším propuštěncem Philipem, který tělo spálil na pobřeží u Pelúsia. Caesar sám zpopelnil hlavu. Popel dorazil v doprovodu ohleduplného a laskavého dopisu, jenž – jak Cornelia Metella říkala – obsahoval slib, že jí bude dovoleno ponechat si veškeré pozemky i peníze. Nepotřebuje tedy nic jiného – pokud by se dostavil Antonius a prohlásil, že se bude konfiskovat – než mu tenhle Caesarův dopis ukázat.“

„I to mě dost udivuje, Sexte, a jsem do hloubi duše znepokojen,“ řekl Cato. „Co má Caesar za lubem? Musím se to nutně dozvědět.“

Nazítří o druhé hodině po rozbřesku se v audienční síni prefektova paláce shromáždilo sedmnáct mužů.

Och, takže jsem zase zpátky v té staré aréně, jenomže *mne* tenhle boj už přestal lákat, pomyslel si Cato a poklesával na mysli. Snad je tím vinna nějaká stránka mé povahy, že se mi protiví zastávat jakoukoli vyšší velitelskou funkci, ale i kdyby se mi tenhle rys přičítal k tíži, dovedl mě alespoň k filozofii, která si provždycky získala mou duši. Díky ní mám přesně vymezeno, co mám činit. Ať se lidé klidně posmívají takové míře sebezapření, jakou si ukládám, ale samolibost je mnohem horší – a co jiného představují velitelská pověření než projev nadutého sebepřeceňování? Je nás tu třináct v římských togách, všichni do jednoho jsme nachystáni rozcupovat ostatní na kousíčky jen kvůli obsazení té uprázdněné ulity zvané velitelský stan. Prázdňá skořápka a prázdňá metafora! Kolik vrchních velitelů skutečně bydlí ve stanu – anebo, pokud by tomu tak i bylo, kolik z nich se spokojí prostým a skromným stanem? Jenom Caesar. S jakým odporem tohle musím připustit!

Čtyři další přítomní byli Numid'ané. Jedním byl zjevně sám král Juba, neboť byl od hlavy až k patě zahalen v tyrském nachu a kudrnaté rozevláté vlasy měl ovázané bílou páskou diadému. Kudrnatý měl i plnovous, do něhož byla zapletena zlatá vlákna. Stejně jako další dva z jeho druhů vyhlížel na čtyřicet let, zatímco čtvrtý Numid'an byl ještě mladíček.

„Co je tohle za – osoby?“ zahlaholil Cato na Vara provokativním, ba přímo drzým tónem.

„Marku Catone, krot' laskavě svůj hlas! Toto je numidský král Juba, princ Masinissa se svým synem Arabionem a princ Saburra,“ pronesl Varus rozpačitě a pohoršené zároveň.

„Jako správce provincie je vyhod! Okamžitě! Toto je shromáždění *římských* občanů!“

Varus se přemáhal, aby se ovládl. „Numidie je naším spojencem ve válce proti Caesarovi, Marku Catone, a má právo se této schůzky zúčastnit.“

„Zúčastnit se schůzky válečné rady snad, ale nic ji neopravňuje sledovat, jak se tu třináct římských šlechticů bude ztrapňovat při dohadování o ryze římských záležitostech!“ burácel Cato.

„Schůzka ještě ani nezačala, Catone, a ty už jsi narušil jednací pořádek!“ syčel Varus.

„Opakuji, že tohle je římské shromáždění! Jako správce provincie laskavě tyhle cizince vykaž z místnosti!“

„Je mi líto, ale to udělat nemohu.“

„Pak zde setrvám jen na znamení protestu a k jednání se nevyslovím!“ houkl Cato.

Za nevraživých pohledů čtyř Numid'anů se stáhl dozadu a stoupl si za Lucia Julia Caesara mladšího, výškrabka rodu Juliů – jeho otec je přece Caesarovým bratrancem, jeho pravou rukou a jedním z jeho nejhorlivějších stoupenců! Je dost zvláštní, pomyslel si Cato, oči zavrtané do zad Lucia mladšího, že syn je republikán.

„Nevychází dobře se svým *tatou*,“ šeptl Sextus, jenž se ke Catonovi připojil. „Je v podstatě docela dobrý, jen si nedokáže přiznat, že *tatovi* nebude nikdy sahat ani po kotníky.“

„Neměl by ses ty postavit víc dopředu?“

„Já? Ve svém útlém věku? Rozhodně ne!“

„Pozoruju u tebe jistý sklon k lehkomyšlnosti, Sexte Pompeie, kterého by ses měl rychle zbavit,“ řekl Cato svým normálním hlučným způsobem.

„Já si ho uvědomuji, Marku Catone, proto se snažím strávit co nejvíc času v tvé společnosti.“

„Ticho tam vzadu! Zahajuji jednání!“

„*Zahajuješ? Ty? Co tím chceš říct, Vare? Vidím tu mezi námi přinejmenším jednoho kněze a jednoho augura! Odkdy se uskutečňuje zákonné shromáždění římských mužů bez pronesení modliteb a slyšení věštek?*“ rozječel se Cato. „To už naše milovaná republika klesla tak hluboko, že muži jako Quintus Caecilius Metellus Pius Scipio Nasica tu dokáží stát a nevznést námitku proti nezákonně vedené schůzi? Nemohu tě sice přinutit, Vare, abys odsud vykázal ty cizince, ale *zakazuji* ti zahájit jednání, aniž byl nejprve uctěn Jupiter Největší a Nejlepší!“

„Kdybys byl chvíli počkal, Marku Catone, viděl bys, že jsem právě hodlal požádat našeho dobrého Metella Scipiona, aby vyslovil příslušnou modlitbu, a poprosit neméně dobrého Fausta Sullu, aby ohlásil věstbu,“ řekl Varus, jehož duchapřítomná improvizace ovšem neošálila nikoho kromě Numid'anů.

Och, konalo se kdy nějaké jednání natolik už předem odsouzené k nezdaru, jako je tohle? ptal se sám sebe Sextus Pompeius, jenž se nesmírně bavil podívanou, jak Cato očima rozsekává na maděru přinejmenším deset Římanů a čtyři Numid'any. Mám určitě pravdu, notně se změnil od chvíle, kdy jsme se setkali v Paraetoniu, ale dnes jsem měl příležitost zablédnout alespoň střípek toho, jak musel vypadat v senátě za oněch zběsilých potyček, kdy si vjížděl do vlasů s kdekým, od Caesara až po mého otce. Ukřičet ho je vyloučené a ignorovat tím méně.

Soupeření o hlavní stan se zúčastnili Labienus, Afranius, Metellus Scipio a nikdo jiný než správce provincie Varus. Příčinou tak hluboké rozpolcenosti byla skutečnost, že Labienus, jenž nebyl konsulárem, měl zdaleka největší zkušenost v bitvách, zatímco konsulár a bývalý správce Sýrie Metellus Scipio se mohl opřít jak o znalost práva, tak i o aristokratický původ. Že se do této pranice zapojil i Afranius, bylo projevem jeho oddanosti vůči Labienovi, neboť touto svou účastí jakožto někdejší spolubojovník tohoto Caesarova muže číslo dvě – a jako konsulár – dále posiloval Labienovy vyhlídky. Žel, podobně jako Labienus, ani on neměl žádné předky, kteří by stáli za zmínku. Překvapivá byla kandidatura Attia Vara, jenž se postavil na stanovisko, že je zákonným správcem této provincie, že válka se má odehrát na její půdě a že ve své provincii je postavením proto nadřazen všem ostatním činitelům.

Jako dar z nebes přijal Cato skutečnost, že vznícené city znemožnily některým z diskutujících vyjádřit je s dostatečnou vervou v řečtině, v jazyce, jenž ani zdaleka nedovoluje chrlit urážky jako rachocení hromu, tak jak to umí latina. A tak dohadování co nevidět sklouzlo do latinské mateřštiny. Vzápětí už Numid'ané neměli tušení, o čem je řeč, což nemálo popouzelo mazaného a úskočného Jubu, jenž tajně opovrhoval všemi Římany bez rozdílu, avšak spočetl si, že vyhlídky na rozšíření království směrem na západ do Mauretánie bude mít mnohem slibnější s touto klikou, než jaké by mu kynuly od Caesara, který Jubu neměl v lásce. Kdykoli se Juba rozpomenul na onen proslulý okamžik před římským soudem, kdy Caesara už natolik znechutily všechny jeho lži, že se neovládl a pořádně mu zaškubal za královskou bradku, zabolet ho plnovous vždy znovu, zrovna tak jako tenkrát.

Podráždění Numid'anů ještě sílilo, protože Varus nedal do audienční síně rozestavit žádné židličky; předpokládalo se prostě, že všichni postojí, ať bude hádka trvat jakkoli dlouho. Nedůtklivá žádost o křeslo, které by poskytlo úlevu trýzněným královským chodidlům, byla stroze odmrštěna. Římanům zjevně nevadilo odbývat si veškerá jednání vstoje. I když mi nezbývá než svou bojovou činnost s těmito Římany koordinovat, říkal si v duchu Juba, nesmím ani na okamžik zapomenout, že stejně tak je třeba podrývat jejich autoritu v takzvané římské provincii Africa, kdekoli jen to bude možné. Jak neskonale by Numidie zbohatla, kdybych mohl vládnout i v krajích řeky Bagradas!

Uběhly čtyři krátké letní hodiny, každá o pětačtyřiceti minutách, sporům stále nebyl konec a roztrpčení vzrůstalo každým odkápnutím vodních hodin.

„Nic takového!“ rozkřikl se posléze Varus jedovatě na Labiena. „Byla to tvoje taktika, která nám prohrála Farsálos, kašlu na tvé vytahování, že jsi nejlepší generál! Kdyby tomu tak bylo, jakou bychom asi měli naději, že Caesara porazíme? Je nejvyšší čas, aby se v hlavním stanu objevila nová krev – krev Attia Vara! Opakuji, že tohle je moje provincie, byla mi řádně svěřena řádně zvoleným a opravdickým římským senátem a ve své provincii je správce nejvyšším pánem.“

„Plácáš holé nesmysly, Vare!“ rozkřikl se na něj Metellus Scipio. „Já jsem správcem Sýrie až do doby, než překročím *pomerium* Říma, což určitě neudělám, dokud nebude Caesar poražen. A co víc, mně udělil senát *imperium maius*! Ty máš jen

obyčejnské staré *imperium propraetore*! Takže jsi jen obyčejnská malá rybička, Vare.“

„Možná že nemám neomezené *imperium*, Scipione, zato si umím najít mnohem lepší zábavu než chlapečky a nahotiny!“

Metellus Scipio zaryčel a vrhl se na Vara, zatímco Labienus s Afraniem sledovali začínající potyčku se založenýma rukama. Metellus Scipio, vysoký a dobře stavěný chlap, o němž se kdosi vyjádřil, že má tvář jako nadutý velbloud, projevil větší zdatnost, než by v něm byl o pár let mladší Attius Varus hledal.

Cato odstrčil Lucia Caesara mladšího a několika skoky byl uprostřed místnosti, aby je od sebe odtrhl.

„Už toho mám dost! DOST! Scipione, postav se na své místo a vůbec se z něho nehni! Vare, ty jdi tamhle a ani se nepohni! Labiene, Afranie, vy laskavě připažte a pokuste se vypadat jako normální chlapi, a ne jako párek vyholených teploušů, co si před Basilikou Aemilia vyhlíží prdelku na prodej.“

Udělal čelem vzad, vlasy a vousy rozčuchané, jak si je v rozrušení rval. „Nu dobrá,“ řekl tváří v tvář přítomným. „Je mi jasné, že by to takhle mohlo pokračovat celý den a ještě zítra a ještě celý měsíc, možná i celý rok, aniž bychom dospěli k nějakému rozhodnutí. Takže to rozhodnu já, hned teď a tady na místě. Funkce velitele v hlavním stanu zaujme Quintus Caecilius Metellus Pius Scipio Nasica,“ řekl užívaje jeho celého, až hrozivě znějícího jména. „Uvádím tě ze dvou důvodů, Quinte Caecilie, které oba vyplývají z *mos maiorum*. Prvním důvodem je, že ty, Quinte, jsi konsulár s platným *imperium maius*, a to – jak asi dobře víš, Vare – stojí nad všemi ostatními *imperii*. Druhým důvodem je to, že nosíš jméno Scipio. Ať je to pouhá pověra, anebo ať si mají pravdu, vojáci jsou přesvědčeni, že Řím v Africe nemůže zvítězit, pokud v hlavním stanu neusedne některý ze Scipionů. Nicméně, Metelle Scipione, ty nejsi o nic lepší generál než já, takže na bojišti se nebudeš plést do řemesla Titovi Labienovi, je ti to jasné? Ty budeš jen a jen titulárním vojevůdcem, po vojenské stránce bude velet Labienus, jeho zástupcem bude Afranius.“

„A co já?“ zasupěl Varus, kterému Catonova slova vyrazila dech. „Kampak v tom tvém velkolepém systému patřím já?“

„Tam, kde je tvoje místo, Publie Attie Vare. Ty jsi správcem téhle provincie. Tvou povinností je zaručit jejímu lidu klid, pořádek a dobrou vládu, postarat se, aby tvoje armáda byla náležitě zásobována, a působit jako spojka mezi Římem a Numidií. Je

jasné, že s Jubou a s jeho vrtichvosty jsi jedna ruka, takže si můžeš v tomto směru získat nějakou tu zásluhu.“

„Na tohle ty nemáš žádné právo!“ rozkřikl se Varus se zaťatými pěstmi. „Co ty jsi vlastně zač, Catone? Ty jsi obyčejný ex-prétor, který neuspěl jako kandidát na konsula ani jinak! Ty kdybys neměl takové plechové plíce a hubu, byl bys absolutní nicka.“

„To nepopírám,“ řekl Cato, nijak nedotčen.

„Zato já popírám, a to mnohem důrazněji než Varus, že bys tu měl nějaké právo rozhodovat,“ zavrčel Labienus a vycenil zuby. „Už mě nebaví dělat všechnu špinavou vojenskou práci a nemít *paludamentum*.“

„Šarlat by ti nešel k pleti, Labiene,“ vložil se drze do hádky Sextus Pompeius. „Podívejte, panstvo, Cato má naprostou pravdu. Někdo se konečně musel chopit rozhodování, a ať chcete nebo ne, Cato je k tomu ta nejvhodnější osoba, poněvadž ten o místo v hlavním stanu nestojí.“

„Pokud ovšem neusiluješ o místo vrchního velitele, Catone, co vlastně chceš?“

„Stát se prefektem v Utice,“ řekl Cato zcela umírněně. „To je práce, kterou dokážu dobře zvládnout. Budeš mi ovšem muset najít nějaký vhodný dům, Vare. Ten byt, co jsem si najal, je příliš malý.“

Sextus vyprskl a rozřehtal se. „Skvělé, Catone!“

„*Quin taces!*“ okřikl ho Lucius Manlius Torquatus, Varův stoupenec. „Ty koukej držet hubu, mladý Pompeie! Co jsi zač, abys nám vychvaloval, co tady tropí ten pravnuke otroka?“

„Vůbec mu neodpovídej,“ zavrčel Cato.

„Co se tu děje?“ ozval se Juba v řečtině. „Už je o něčem rozhodnuto?“

„Rozhodnuto je o všem, králi – zbýváš ještě ty,“ odpověděl řecky Cato. „Na tobě bude, abys do naší armády dodal další jednotky, ale dokud se tu neukáže Caesar a dokud tu nebudeš osobně něco platný, doporučuji ti, aby ses vrátil do své říše.“

Juba chvíli neodpovídal, nastavoval ucho, aby slyšel, co mu našeptává Varus. „Souhlasím s tím, co navrhuješ, Marku Catone, nikoli ovšem se způsobem, jakým jsi své návrhy přednesl,“ pravil pak s královskou vznešeností. „Vrátit se do svého království však nehodlám. Uchýlím se do paláce, který mám v Kartágu.“

„Pokud jde o mne, králi, můžeš si klidně sednout třeba i na vlastní palec a klátit nohama dolů, ale varuji tě – hled' si svých

vlastních numidských záležitostí, do římských se neplet'. Pokud tenhle pokyn porušíš, budeš si balit," skončil Cato.

Pokořený a nevrlý, připraven o veškerou autoritu, Publius Attius Varus usoudil, že nejlíp se s Catonem vypořádá, když mu dá, cokoli bude požadovat, a vyhne se společnému pobytu s ním v jedné místnosti. A tak se Cato mohl přestěhovat do krásné rezidence na hlavním náměstí Utiky, přiléhající sice k nábřežní frontě, avšak netvořící její součást. Vlastník domu, obilní magnát, tou dobou nepřítomný, se postavil na Caesarovu stranu, a neměl tedy možnost protestovat. Dům byl k dispozici s veškerým zařízením a služebnictvem v čele se správcem s přiléhavým jménem Prognanthés, neboť byl příliš dlouhý, měl obrovsky vyvinutou dolní čelist a čelo přečnívající nad ostatek obličeje. Cato si najal vlastní písařské síly (na Varovy útraty), avšak přijal nabídku služeb od plnomocníka majitele domu, který se jmenoval Butas a kterého za ním poslal Varus.

Poté, co byl s těmito záležitostmi hotov, svolal Cato shromáždění Tří set. Byla to skupina utických nejvýznamnějších podnikatelů, vesměs Římanů.

„Ti z vás, kteří provozují černá řemesla, přestanou zhotovovat kastrolы, hrnce, vrata a ostří pluhů,“ oznámil jim. „Od nynějška to budou meče, dýky, kovové špice oštěpů, přilby a nějaký druh drátěných košil. Vše, co vyrobíte, od vás budu nakupovat já jako vládní pověřenec a také vám za vaše výrobky budu platit. Ti, kteří se zabývají zedničinou, začnou s pracemi na stavbě nových sýpek a skladišť – Utica musí zajistit potřeby naší armády ve všech směrech. Kameníci, od vás budu požadovat, abyste zesílili naše opevnění a hradby tak, aby odolaly ještě prudším útokům, než jaké vedl Scipio Aemilianus proti Kartágu. Dokařtí podnikatelé se soustředí na potraviny a válečné zásoby – plýtvat časem na dovoz voňavek, purpurového barviva, látek, nábytku a podobně je od této chvíle zakázáno. Jakákoli loď s nákladem, který považuji za zbytečný pro válečné úsilí, bude vrácena zpět na moře. A konečně: všichni muži od sedmnácti do třiceti let budou povoláni, aby vytvořili občanskou milici, náležitě vyzbrojenou a vycvičenou. Můj centurio Lucius Gratidius začne s jejich výcvikem zítra na úsvitě na utické přehlídkové pláni.“ Přelétl očima ohromené tváře. „Nějaké dotazy?“

Jelikož otázky zjevně neměli žádné, rozpustil je.

„Bylo zjevné,“ řekl Sextovi Pompeiovi (jenž se rozhodl nevzdávat se Catonovy společnosti, dokud je Caesar ještě kdoví kde), „že jako většina lidí vítají pevné vedení.“

„Pak je ale škoda, že si trváš na svém a tvrdíš, že nemáš nadání k vojenskému velení,“ řekl Sextus posmutněle. „Otec mi vždycky říkal, že dobré velení spočívá především v dobré přípravě k bitvě, a už ne tolik v boji samém.“

„Věř mi, Sexte, že já velet vojákům nedokážu!“ vyštěkl Cato. „To je zvláštní nadání darované bohy, bohatě jím byli obdařeni muži jako Gaius Marius a Caesar, kteří stačí obsáhnout situaci jediným pohledem a okamžitě vytuší, kde jsou nepřítelova slabá místa, jakou úlohu sehraje terén a kde by mohly selhat jejich vlastní jednotky. Zařaď mě pod dobrého legáta a dobrého centuriona, a já udělám, co mi nařídí. Ale přijít na to, co mám udělat, to sám nedokážu.“

„Tohle tvoje sebezpytování dokáže být až nemilosrdné,“ řekl Sextus. Předklonil se, z oříškově hnědých očí problesklo napětí. „Řekni mi, Catone, mám takový dar velení *já*? Srdce mi sice říká, že mám, ale když poslouchám sebechválu těch pitomců – a když i naprostému hlupáku musí být zřejmé, že postrádají veškeré předpoklady –, tak mě napadá: nemýlím se v sobě takhle i já sám?“

„Ne, Sexte, vůbec se nemýlíš. Řiď se klidně svým srdcem.“

V průběhu dvou *nundin* zavládl v Utice nový, spíše vojenský pořádek, a nezdálo se, že by byl jejím obyvatelům proti mysli, až do chvíle, kdy za Catonem přišel koncem druhých *nundin* ustaraný Lucius Gratidius.

„Něco se tu děje, Marku Catone,“ řekl.

„A co?“

„Morálka není na takové úrovni, na jaké by měla být – ti moji mládenci jsou zaražení, vykládají mi, že celé tohle úsilí bude k ničemu. I když jsem o tom sám nezjistil ani jediný důkaz, tvrdí mi, že Utica stojí svými sympatiemi na Caesarově straně a že se zdejší caesarovci chystají všechno zničit.“ Zachmuřil se ještě víc. „Dnes ráno jsem se doslechl, že ten náš numidský přítelíček král Juba je o tomhle nesmyslu natolik přesvědčený, že hodlá Utiku napadnout a ztrestat ji, srovnat ji se zemí. Já si ale myslím, že za těmi pověstmi vězí sám Juba.“

„Ohoho!“ vykřikl Cato a vyskočil. „V tomhle s tebou naprosto souhlasím, Gratiidie. To Juba nám tu intrikuje, a žádní caesarovci. To Juba se snaží vyvolávat problémy, aby Metella Scipiona donutil vzdát se vrchního velení. Zachtělo se mu velet nám Římanům. Nu, já už Jubovi ten hřebínek srazím! Ta drzost!“

Rozpálen hněvem se Cato spěšně vydal do paláce v Kartágu, kde kdysi princ Gauda, pretendent numidského trůnu, sklíčeně bědoval, zatímco Jugurtha válčil proti Gaiovi Mariovi. Palác byl mnohem rozlehlejší než palác správce v Utice, jak si Cato povšiml, když vystupoval z gigy tažené dvěma mulami, *togu praetextu* s purpurovým lemem pečlivě upravenou. Za šesti liktory v karmínových tunikách, na ramenou s *fascēs* s vetknutými sekerami na znamení jeho *imperia*, napochodoval Cato k sloupořadí před vchodem a s krátkým pokývnutím strážím vtrhl dovnitř, jako by mu palác náležel.

Má to pokaždé týž účinek, pomyslel si: stačí jediný pohled na liktory se sekerami a nachový pruh na toze, a zhroutily by se i hradby Ília.

V prostorné budově bylo prázdné. Cato nařídil svým liktorům, aby setrvali ve vestibulu, a sám vykročil do nitra paláce zahrnujícího své obyvatele takovou přemírou přepychu, že se mu nad ní zvedal žaludek. Jeho cílem však nebylo narušit královo soukromí; Juba se provinil proti Římu, proti jeho *mos maiorum*, dopustil se tedy zločinu.

První, koho Cato spatřil, byl král rozvalený na lehátku v krásné komnatě se zurčící fontánkou a obrovským oknem, jímž z nádvoří dovnitř proudilo příjemné sluneční světlo. Na mozaikové podlaze se Jubovi předváděly snad dva tucty skrovně oděných stydlivých dívek.

„Tohle,“ zaburácel Cato, „je odporná podívaná.“

Krále jako by se zmocnila křeč. Napjal se, zasmítal se ve snaze vztyčit se z lehátka a celý se roztřásl vzteky, když konečně stanul tváří v tvář vetřelci, zatímco dívky se s pištěním pletly jedna přes druhou a zmateně se rozprchávaly do všech koutků, kde se poschovávaly a zakrývaly si tváře.

„Zmiz odsud, ty – ty hanebníku!“ rozkřikl se Juba.

„Ne, odsud zmizíš ty, ty bestie proradná!“ zaburácel Cato takovou silou, že králův hlas vedle toho působil jako pouhý šepot. „Zmiz! Jdi odsud! Táhni! Opustíš provincii Africa ještě dnes, slyšíš? Na tvé nechutné polygamii mi nesejde, nestarám se o tvé konkubíny, o ty chuděry zbavené všech práv! Já jsem Říman, žiju

v jednoženství, mám manželku, která je schopná postarat se o všechny své záležitosti, umí číst a psát a ví, jak se má počestná žena chovat, její ctnost není třeba střežit mřížemi a eunuchy! Pliju na tvé ženské a pliju i na tebe!“ Cato svá slova dotvrdil slinou – nikoli jako když člověk odkašlává hleny, ale prsknutím jako rozvzteklý kocour.

„Strážte! Strážte!“ ječel Juba.

Nahrnuly se do místnosti, v patách za nimi vběhli i tři numidští princové. Masinissa, Saburra a mladý Arabion stanuli jako omráčeni při pohledu na Catona Uticensa, na jehož hrud', boky a záda se teď tiskly hroty tuctu oštěpů. Cato si jich nevšímal, neustoupil ani o krok.

„Jen mě zabij, Jubo, a čeká tě děsivá pohroma! Já jsem Marcus Porcius Cato, senátor a *propraetore* velitel Utiky! Ty si myslíš, že mi naženeš strach? Mně, který se postavil mužům jako Caesar a Pompeius Magnus? Podívej se dobře na mou tvář a zapamatuj si, že patří muži, který se nedá odvrátit ze své cesty, který se nedá na nic nalákat a ničím podplatit! Kolik platíš Varovi, že má žaludek na to, aby ve své provincii strpěl tobě podobné? Nu, ať si Varus tancuje, jak mu jeho měsíček velí, ale na to, že bys otevřel své pokladnice a pokusil se podplatit i mne, nesmíš ani *pomyslet*! Opusť provincii Africa ještě dnes, Jubo, jinak přísahám – a Sol Indiges, Tellus a Liber Pater bud'ťež mými svědky – se obrátím na naši armádu, během jediné hodiny ji zmobilizuju a do posledního vás všechny ztrestám otrockou smrtí – ukřižováním!“

Pohrdavě odstrčil oštěpy, udělal čelem vzad a odešel.

Večer už byl král Juba se svým doprovodem na cestě do Numidie. Když se předtím utekl se stížností k Varovi, správce provincie se rozklepal a pravil, že pokud se Cato nachází v takovémto rozpoložení, nelze dělat nic jiného než to, co nařídil.

S Jubovým odchodem opustila Utiku i všechna nervozita; město začalo uctívat i samu půdu, na kterou Cato vkročil, třebaže on sám – pokud by se o tom byl dozvěděl – by určitě svolal všechny obyvatele a za takové rouhání jim vyčinil.

Osobně se cítil šťastný. Práce v civilní správě ho těšila, vyznal se v ní, věděl, že je to činnost, kterou je schopen konat vynikajícím způsobem.

Kde je ale Caesar? tázal se v duchu, kdykoli zabloudil dolů do přístavu, aby sledoval nepřetržitě přistávající a vyplouvající lodě. Kdy se objeví? Stále ještě nedorazila sebemenší zpráva o tom, kde je, a přitom krize v Římě narůstá, každým dnem je hroživější. Což znamená, že až se Caesar objeví, bude se muset vypořádat s věcmi v Římě, hned jak se mu podaří vytlačit z Anatolie Farnaka. Celé měsíce tedy ještě uplynou, než dorazí do Afriky, a tou dobou my už budeme zmoženi čekáním. Je snad *tohle* ten jeho trik? Nikdo neví lépe než Caesar, jak je naše velení nejednotné. Je jen na mně uhlídat ještě alespoň po šest měsíců všechny ty paličaté pitomce, aby si nešli navzájem po krku. Přičemž je třeba současně krotit bestiality barbara Labiena a uhájit všechno, nač si dělá zálusk pacholek Juba. Nemluvě o správci provincie, jehož hlavní ctižádostí zřejmě je stát se nejvyšším komořím té numidské excelence.

Uprostřed těchto neradostných myšlenek si náhle uvědomil, že mu kráčí vstříc jakýsi mladý muž s váhavým úsměvem na rtech. Přimhouřil oči (shledal, že od onoho pochodu vidí hůře na dálku), zkoumal tu povědomou postavu, až mu jako blesk světlo poznání. *Marcus!* Jeho jediný syn.

„Co děláš tady, namísto aby ses schovával v Římě?“ otázal se a ignoroval synovu rozpřaženou náruč.

Tvář, tolik podobná Catonově, avšak postrádající ony tvrdé rysy sveřepé odhodlanosti, se zkrivila.

„Myslel jsem, otče, že je načase, abych se namísto schovávání v Římě připojil k úsilí republikánů,“ řekl mladý Cato.

„To je náležitý počín, Marku, ale já už tě znám. Co tě doopravdy podnítilo k tomuhle rozhodnutí?“

„Marcus Antonius pohrozil konfiskací našeho majetku.“

„A co moje žena? Ponechal jsi ji na pospas Antoniově milosti či nemilosti?“

„To Marcia naléhala, abych se sem vydal.“

„A tvoje sestra?“

„Porcia stále ještě bydlí v Bibulově domě.“

„A moje vlastní sestra?“

„Teta Porcia je přesvědčená, že Antonius je rozhodnut zkonfiskovat Ahenobarbův majetek, takže si pro všechny případy koupila domek na Aventinu. Říká, že Ahenobarbus investoval její věno skvělým způsobem – nese úrok už třicet let. Posílá ti pozdravy. Stejně tak i Marcia a Porcia.“

Jaký je to paradox, pomyslel si Cato, že schopnější a bystřejší z mých dvou potomků je právě moje dcera. Má bojovná a nebojácná Porcia válčí dál. Co to psala Marcia ve svém posledním listě, který jsem četl? Že je Porcia zamilovaná do Bruta. Nu, snažil jsem se tomu sňatku napomoci, ale Servilia mu nepřála. Že by si měl její nejdražší, zcela nemužný synáček vzít svou sestřenicí, Catonovu dceru? Che! To by ho Servilia spíš sama zabila.

„Marcia prosí, abys jí napsal,“ řekl mladý Cato.

Otcova odpověď byla vyhýbavá. „Měl by ses nastěhovat ke mně, synku, pokoj tam pro tebe mám. Jsi pořád ještě takový čiperný písar?“

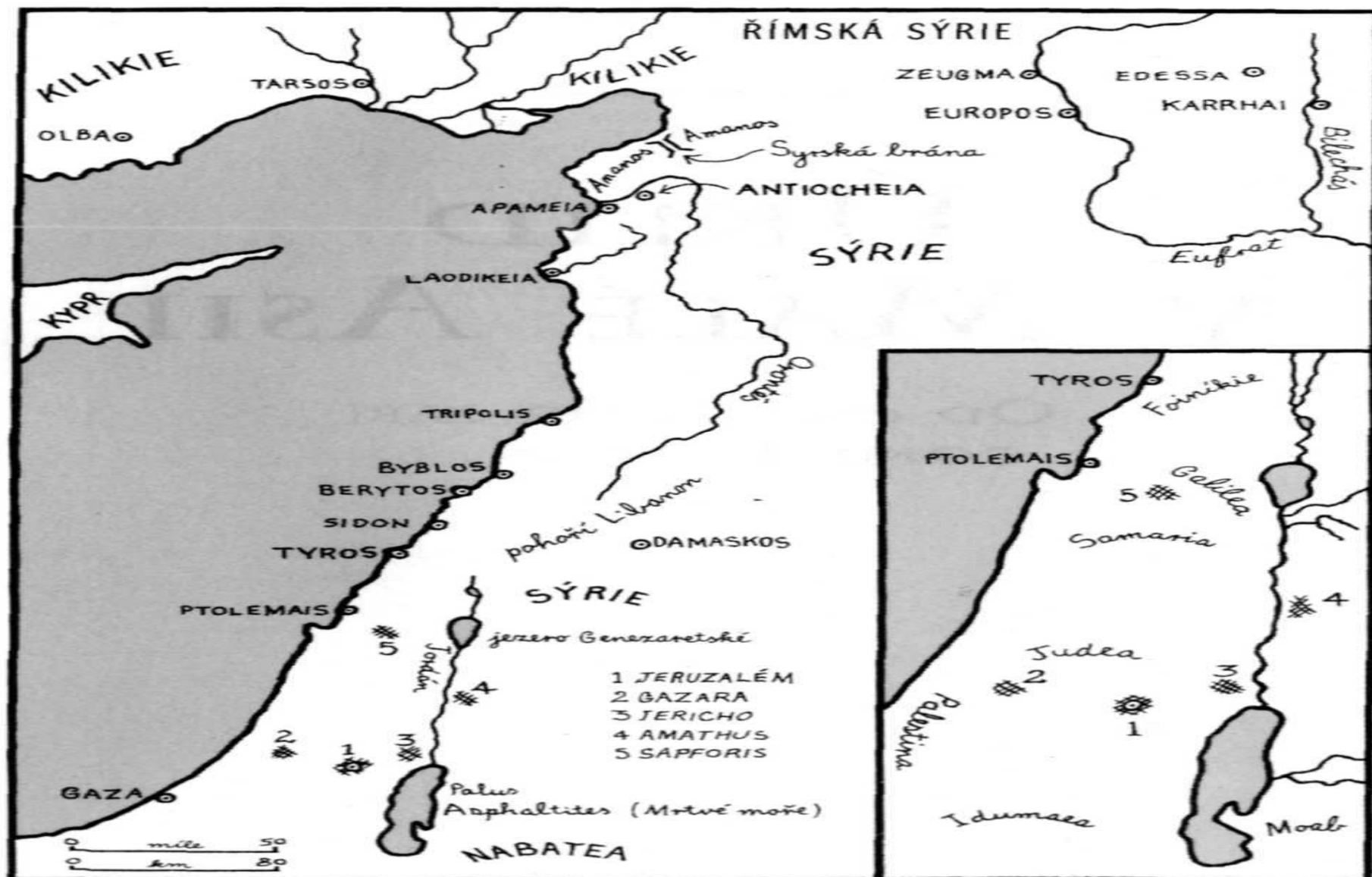
„Ano, otče, písar jsem pořád dobrý.“ Sbohem nadějím, že až se otec se mnou opět setká, promine mi mé nedostatky, má selhání. Vyloučená věc. Cato starší žádné nedostatky nemá, nikdy v ničem neselhal. Nikdy neuhnul ze stezky spravedlivých. Jak strašné je být synem muže, který netrpí žádnými slabostmi.

ČÁST III.

ÚKLID V MALÉ ASII

OD ČERVNA DO ZÁŘÍ
ROKU 47 PŘ. N. L.

KAPITOLA PRVNÍ

Už od smrti staré královny Alexandry – v onom roce, kdy se narodila Kleopatra – se záležitosti v Judeji nevyvíjely příznivě. Vdova po tvrdém panovníkovi Jannaeovi, která se usídlila v rozpadající se Sýrii, sice udržela vládu jakžtakž v rukou, ale ani ve svém vlastním židovském národě nedocházela přílišného uznání a podpory, neboť se jednoznačně stavěla na stranu farizeů; ať podnikla cokoli, přičilo se to jak saduceům, tak i schizmatickým Samaritánům, heretikům z horní Galileje a nežidovským obyvatelům Dekapole. Nábožensky byla celá Judea ve varu.

Královna Alexandra měla dva syny, Hyrkana a Aristobúla. Po manželově smrti si za svého nástupce vybrala staršího z nich, Hyrkana, neboť ten se s ní nikdy nepřel. Okamžitě ho uvedla do úřadu velekněze, zemřela však dříve, než stačila jeho postavení upevnit. Sotva pak byla pohřbena, uchvátil velekněžství jeho mladší bratr.

Nejschopnějším mužem u židovského dvora však byl Idumejec Antipater; jako Hyrkanův blízký přítel byl s Aristobulem už dlouhá léta znesvářen, a když se tedy mladší bratr chopil moci, Antipater Hyrkana zachránil a oba společně prchli. Útočiště našli v arabské Nabatei u krále Aretase, nesmírně bohatého díky čilým obchodům s malabarským pobřežím Indie a s ostrovem Taprobané. Antipatrovou manželkou byla neteř krále Aretase Kypros; byl to sňatek z lásky, který pro Anipatra znamenal ztrátu všech nadějí, že by někdy mohl na židovský trůn usednout on sám nebo jeho děti, neboť žádný z jeho čtyř synů ani jeho dcera nebyli považováni za Židy.

Boj Hyrkana a Antipatra s Aristobulem se rozhoříval víc a víc; nově ho zkomplikoval náhlý vstup nové mocnosti na syrskou scénu – Říma; v důsledku porážky Mithridata Velikého a jeho arménského spojence Tigrana vtrhl do Sýrie Pompeius Veliký, aby

ji jako provincii přivtěлил k římské říši. Židé povstali a notně tím Pompeia rozezlili; namísto odpočinku v pohodlném zimním táboře v Damašku musel táhnout na Jeruzalém a dobýt ho. Hyrkana nato jmenoval veleknězem, ale z Judeje se napříště stala pouhá součást nově utvořené římské provincie Sýrie, zbavená veškeré autonomie.

Aristobúlos se svými syny působil i nadále nesnáze, napomáhala mu v tom i řádka pramálo schopných římských správců provincie Sýrie. Konečně se správcovství ujal Aulus Gabinius, Caesarův přítel a stoupenec, sám dobrý voják. Potvrdil Hyrkana v úřadu velekněze a přiřkl mu jako zdroj příjmů pět krajů – Jeruzalém, Galilejskou Sepphoru, Gazaru, Amathus a Jericho. Rozlícený Aristobúlos na něho zaútočil, Gabinius s ním svedl krátkou, prudkou a úspěšnou válku a Aristobúlos spolu s jedním ze svých synů se už podruhé ocitli na lodi odvážející je do Říma. Gabinius se vydal do Egypta, aby dosadil zpátky na trůn Ptolemaia Auléta, za horlivé pomoci Hyrkana a jeho rádce Antipatra. Díky nim zatlačil Gabinius egyptskou hranici až na severní okraj Pelúsia, jehož židovské obyvatelstvo se mu ani v nejmenším neprotivilo.

Marcus Licinius Crassus, jeden z nejbližších Caesarových přátel a další správce Sýrie, tak přejímal pacifikovanou provincii, zklidněnou už i v oblasti Judeje. Naneštěstí pro Židy nebyla Crassovi vrozena úcta k místním náboženstvím, zvykům a hodnotám; napochodoval i do velechrámu v Jeruzalémě a odnesl odtamtud vše, co mělo nějakou cenu, včetně dvou tisíc talentů zlata uložených přímo ve svatostánku. Velekněz Hyrkanos ho za to ve jménu židovského boha proklel a Crassus krátce nato zahynul u Karrh. Kořist z velechrámu se však zpátky nevrátila.

A pak v Sýrii došlo k neoficiálnímu správcovství pouhého kvestora Gaia Cassia Longina, jediného významnějšího Římana, který přežil bitvu u Karrh. Třebaže Cassius po formální stránce úřad správce zastávat nemohl, chladnokrevně se přesto chopil otěží vlády v Sýrii a započal provincii objíždět, aby ji zajistil proti vpádu Parthů, který se dal s určitostí předpokládat. V Tyru se setkal s Antipatrem, jenž se mu pokusil vysvětlit složité poměry rozličných ras a náboženství v jižní Sýrii a také důvod, proč Židé vedou ustavičný boj na dvou frontách – jednak vzájemné šarvátky mezi jednotlivými náboženskými frakcemi, jednak proti každé cizí moci, která by se pokusila nějak je ukáznit. Když se Cassiovi podařilo shromáždit dvě legie, dal jim okusit boje ve srážce s armádou Galilejců usilujících o Hyrkanovu kůži. Krátce nato došlo k

očekávanému vpádu Parthů a třicetiletý kvestor Gaius Cassius se stal jediným generálem stojícím v cestě dobytí Sýrie parthskou armádou. Cassius se svého úkolu zhostil mistrným způsobem, útočící parthské hordy rozdrtil na padrť a parthského prince Pakora zahnal na útěk.

Když se tedy Caesarův nepřítel z řad *boni* Marcus Calpurnius Bibulus rozhoupal k cestě do Sýrie, aby se konečně, nedlouho před vypuknutím občanské války, ujal úřadu správce, našel provincii v klidu a míru, účetní knihy v naprostém pořádku. Jak se jen mohl obyčejný kvestor opovážit počínat si tak, jak se zachoval Cassius? Jak si nějaký kvestor mohl troufnout vládnout provincii? Podle zásad, jaké *boni* vyznávali, by měl takový kvestůrek až do příchodu následujícího správce sedět pěkně na zadku a točit palci mlýnek, bez ohledu na to, co se s provincií děje, ať se v ní bouří Židé anebo do ní právě vtrhávají Parthové. Přesně tak *boni* uvažovali. Takže se Bibulus ke Cassiovi choval s mrazivým chladem a nepronесl jediné slovo díky. Namísto toho mu nařídil, aby Sýrii okamžitě opustil, ovšem až poté, co mu udělil kázání o strkání nosu do věcí, po kterých podle *mos maiorum* kvestorovi pranic není.

Proč se tedy Cassius v občanské válce vlastně postavil na stranu *optimátů*? Určitě ne z lásky ke svému švagrovi Brutovi, i když Brutovu matku Servilii přímo zbožňoval. Ta však zůstávala v rozhořívajícím se konfliktu neutrální, měla na obou stranách blízké příbuzné. Jednou z příčin byla Cassiova instinktivní antipatie k Caesarovi: nebyli si tak docela nepodobní, oba se chopili o své vůli vojenského velení ve velmi mladém věku, bez souhlasu vlády – Caesar u Trall v provincii Asia, Cassius v Sýrii – a oba byli zdatní, udatní a nesmlouvaví. Cassiovi připadalo, že si Caesar připisuje příliš mnoho osobní slávy za oněch devět udivujících let války ve Vlasaté Galii – jak by asi mohl Cassius, až k tomu dozraje věkem, dosáhnout čehokoli tak skvělého? Tohle ovšem ještě neznamenalo nic ve srovnání se skutečností, že Caesar právě v době, kdy Cassius nastupoval do úřadu tribuna lidu, zahájil svůj pochod na Řím, rozprášil magistráty a zničil tak Cassiovy vyhlídky na to, že by mohl uskutečnit nejkontroverznější a nejnezapomenutelnější tribunát vůbec. Dalším důvodem jeho nechuti k Caesarovi bylo, že

Caesar byl skutečným otcem Cassiovy manželky, Serviliiny třetí dcery Tertully.

Podle zákona byla Silanovým dítětem a získala tak nárok na obrovské věno ze Silanova jmění, ale polovina Říma – včetně Bruta – věděla, čím dcerou ve skutečnosti je. Cicero si na toto téma dovolil dokonce *zažertovat*!

Po vyplenění několika chrámů k získání prostředků na republikánskou válku proti Caesarovi byl Cassius posléze vyslán do Sýrie, aby tam pro Pompeia obstaral loďstvo. Plout na širém moři mu vyhovovalo mnohem víc než trčet někde jako jeden z bezvýznamných příslušníků Pompeiova štábu; shledal, že jeho vojenské nadání zahrnuje i schopnost dobře válčit na moři, a uštědřil ostudnou porážku Caesarově flotile před sicilskou Messanou. Poté u Vibonu, v Toskánském moři, pronásledoval Caesarova admirála Sulpicia Rufa – a také jeho by byl porazil, kdyby byla nezasáhla sama Fortuna! Na pobřeží seděla celá legie Caesarových veteránů, sledovala bitvu a znechucena Sulpiciovým břídlivstvím posléze naskákala do lodí místních rybářů a vyplatila Cassia tak důkladně, že si musel zachránit holý život útekem na cizí lodi – jeho vlastní šla pod vodu.

Dosud si lízal tyto rány na duši a rozhodl se vrátit na Východ, aby zatím doplnil zásoby a sehnal pár dalších lodí náhradou za ty, které mu zničili Caesarovi veteráni. Když však křižoval námořní cesty z Numidie, usmálo se na něj opět štěstí: narazil na několik obchodních lodí naložených lvy a leopardy určenými k prodeji v Římě. Poklad spadlý rovnou z nebes! Kořist obnášející celé jmění! Se zatáty nákladními loděmi přistál v řecké Megaře, aby doplnil pitnou vodu a potraviny. Megara byla fanaticky republikánské město a přislíbila, že se o Cassiovy lvy a leopardy postará, dokud se mu pro ně nepodaří nalézt vhodný vzdálenější úkryt; až Pompeius vyhraje, bude mu je moci prodat k uspořádání vítězných her. Jakmile byly klece s velkými kočkami vyloděny, vydal se Cassius s tuctem prázdných obchodních lodí, aby je věnoval Pompeiovi jako transportní plavidla.

Za dalšího přistání se dozvěděl o Pompeiově porážce u Farsálu. Ohromen doplul do Apollónie v Kyrénaice, kde se shledal s řadou uprchlíků z Farsálu – mezi jinými s Catonem, Labienem, Afraniem, Petreiem. Žádný z nich se však neměl k tomu, aby projevil zájem o slibného mladého tribuna lidu připraveného občanskou válkou o úřad. Vzteky celý bez sebe Cassius odplul, poté co odmítl své lodi odevzdat republikánským silám v provincii

Africa. Ať si tu svou provincii Africa klidně strčí do zadku! Nemám chuť podílet se na jakémkoli tažení, kde se vyskytují výtečníci jako Cato nebo Labienus! Anebo náfuca Metellus Scipio!

Vydal se zpátky do Megary, aby si tam vyzvedl své lvy a leopardy, avšak klece našel prázdné. Proti městu zaútočil mezitím Quintus Fufius Calenus; Megařané vypustili lvy a leopardy, aby Calenovy muže rozsápali. Jenomže lvi a leopardi namísto toho sežrali Megařany! Fufius Calenus pak dal šelmy obklíčit a nahnat zpátky do klecí a odeslal je do Říma pro *Caesarovy* vítězné hry! Cassius z toho byl zcela zničen.

Jednu zajímavou věc se však v Megaře dozvěděl: Brutus se po Farsálu vzdal Caesarovi, dostalo se mu odpuštění a v současné době přebývá ve správcově paláci v Tarsu, zatímco Caesar se vydal hledat Pompeia v Egyptě a Calvinus se Sestiem odpochovali do Malé Arménie čelit Farnakovi.

A tak, jelikož neměl jinam kam jít, se Gaius Cassius plavil do Tarsu. Loďstvo tam předá Brutovi, svému švagrovi a vrstevníku – narodili se v témže roce, v rozmezí pouhých pár týdnů. Pokud by v Tarsu nemohl setrvat, alespoň se dozví od Bruta, co jsou fakta a co jen smyšlenky. A pak se snad bude moci s chladnější hlavou rozmyslet, co dál počít se zbytkem svého zmařeného života.

Brutus byl nadšením bez sebe, že ho opět vidí; Cassius shledal, že je zahrnován objetími a polibky, Brutus ho uvedl do paláce a poskytl mu krásné komnaty.

„Ty musíš zůstat tady v Tarsu,“ říkal mu při bohaté večeři, „a počkat tu, až se vrátí Caesar.“

„Ten mě bude proskribovat,“ řekl zasmušile Cassius.

„Ne, ne, ne! Cassie, máš moje slovo, že jeho politikou je shovívavost! Ty jsi podobný případ jako já! Tys přece proti němu nevytáhl do boje, poté co už tě jednou omilostnil, protože ty ses s ním vůbec nesetkal, aby tě mohl omilostnit! Vážně, uvidíš, že ti bude vše prominuto! A pak ti Caesar umožní pokračovat v tvé dráze, jako by se nic z toho všeho nebylo stalo.“

„Až na to,“ mumlal Cassius, „že za tu svou budoucí dráhu budu vděčit jeho velkomyslnosti – jeho tak říkajíc *blahovůli*. Odkud bere Caesar právo mě pardonovat? Není žádný král a já nejsem jeho poddaný. Před zákonem jsme si zcela rovni.“

Brutus se rozhodl pro otevřenost. „Caesar jedná právem vítěze v občanské válce. Poslyš, Cassie, tohle přece není první občanská válka, kterou Řím prodělává – od Gaia Graccha jsme jich zažili nejmíň osm, a škodu z nich nikdy neměli ti, kdo v nich zvítězili. Vždycky trpěli poražení. To jest vždycky až do této chvíle. Caesar je první vítěz, který se skutečně řídí zásadou *co bylo, bylo*. Je první, Cassie, vůbec první! Cožpak je to nějaká hanba přijmout odpuštění? Jestli tě dráždí samo to slovo, říkej si tomu jinak – třeba *co bylo, bylo*. Nebudeš si před ním muset kleknout ani ti nedá najevo, že pro něho jsi jen obtížný hmyz! Ke mně byl nesmírně laskavý, neměl jsem vůbec pocit, že si o mně myslí něco špatného. Vnímám jsem jenom, že má opravdovou radost, že pro mě takovou maličkost může udělat. Tak se skutečně na věci dívá, Cassie, doopravdy! Jako kdyby rozhodnutí postavit se na Pompeiovu stranu byla naprosto zanedbatelná okolnost a jako by na to měl každý právo, pokud se domníval, že tím plní svou povinnost. On se chová *okouzlujícím* způsobem, a necítí... necítí... nemá potřebu vyvyšovat se nad své okolí, tak aby si lidé kolem něho připadali malí a bezvýznamní.“

„Když myslíš,“ řekl Cassius se skloněnou hlavou.

„Nu, i když mně osobně bylo až příliš blízké konstitucionální myšlení, než aby mě jen ve snu napadlo postavit se na Caesarovu stranu,“ vykládal Brutus, jenž neměl nejmenší ponětí, co by asi tak mohlo tvořit náplň konstitucionalismu, „pravda je, že jako barbar se spíše projevoval Pompeius Magnus. Viděl jsem, co se dělo v Pompeiově táboře, byl jsem svědkem toho, že dovolil Labienovi, aby... aby... och, o tom ti ani nedokážu vyprávět! Kdyby byl Caesar v Italské Galii, když tam pobýval můj otec s Lepidem, nikdy by ho byl nedal zavraždit – tak jako to učinil Pompeius. Můžeš mít k Caesarovi jakékoli výhrady, ale je to Říman až do morku kostí.“

„Ale to jsem i já!“ odsekl Cassius.

„A já snad ne?“ otázal se Brutus.

„Víš to jistě?“

„Naprosto a skálopevně jistě.“

Přešli pak k novinkám z domova, avšak po pravdě řečeno žádný z nich mnoho spolehlivých zpráv, které by mohl nabídnout, neměl, spíš jen klípky a zvěsti z doslechu. O Ciceronovi se říkalo, že se vrátil do Itálie, Gnaeus Pompeius že zamířil na Sicílii, avšak z Říma nedorazil žádný list od Servilie ani od Porcie nebo od Philippa ani od nikoho jiného.

Posléze se Cassius uklidnil natolik, že si nechal od Bruta vyprávět o událostech v Tarsu.

„Budeš se tu moci plně uplatnit, Cassie. Dostal jsem rozkaz najmout a vycvičit další legie, ale i když mi nábor do vojska docela jde, s výcvikem je to horší, tam beznadějně selhávám. Přivezl jsi Caesarovi válečné i dopravní lodě, za ty bude určitě vděčný, ale v jeho očích ještě stoupneš, když mi pomůžeš s nováčky. Tohle vojsko koneckonců nemá bojovat v občanské válce, potáhne proti Farnakovi. Calvinus ustoupil až do Pergama, ale Farnakés se příliš věnuje pustošení Pontu, než aby si dal práci s jeho pronásledováním. Takže čím víc vojáků budeme schopní postavit, tím líp. Naším nepřítelem jsou teď už opět cizinci.“

Rozmluva se odehrála v lednu. Když pak do Tarsu koncem února připochoďoval na cestě za Caesarem do Alexandrie Mithridatés z Pergama se svým vojskem, mohli mu už Brutus s Cassiem přidat jednu plnou, slušně vycvičenou legii. Nikdo z nich se zatím nedoslechl o Caesarově válce s Alexandrií, třebaže do Tarsu už dorazila zvěst, že Pompeius byl hanebně zavražděn palácovou klikou krále Ptolemaia. Zpráva však nepocházela od Caesara z Egypta, sdělovala ji v dopise Servilia, která oznámila, že Caesar poslal Pompeiův popel Cornelií Metelle. Informace šla do takových podrobností, že uváděla i jména palácové kabaly – Potheinos, Theodotos a Achilles.

Oba dva pokračovali v plnění hlavního úkolu, proměňovali kilické rolníky v pomocné sbory určené na pomoc římským legiím a trpělivě v Tarsu čekali na Caesarův příchod. Caesar sem dorazit musí, aby se vypořádal s Farnakem. Nic se nebude dít, dokud neroztají sněhy v anatolských průsmycích, avšak jakmile se dostaví opravdové jaro, objeví se tu určitě i Caesar.

Začátkem dubna rozčeřil jejich poklidný život záchvěv nepokoje.

„Marku Brute,“ hlásil kapitán palácové stráže, „zadrželi jsme před tvými dveřmi nějakého chlapa. Zanedbaného, v hadrech. Tvrdí ale, že pro tebe má důležité zprávy z Egypta.“

Brutus se zamračil, jeho melancholický pohled prozrazoval nerozhodnost a pochyby, kterými celý život trpěl. „Udal nějaké jméno?“

„Udal, jmenuje se prý Theodotos.“

Brutovo útlé tělo strnulo, posadil se zpříma. „Theodotos?“

„Tak to alespoň uvedl.“

„Přived' ho – a zůstaň zde, Amphióne.“

Amphión se vrátil s mužem starým dobrých šedesát let, rozedraný oděv na něm skutečně visel v cárech, avšak purpur z nich přesto dosud nevybledl. Vrásčitá tvář měla nevrlý, ale současně podlézavý výraz. Z jeho neřímské zženštilosti a afektovaného uculování, které odhalovalo zkažený chrup, se Brutovi dělalo až fyzicky nevolno.

„Theodotos?“ otázal se Brutus.

„Ano prosím, Marku Brute.“

„Ten Theodotos, který byl vychovatelem egyptského krále Ptolemaia?“

„Ano prosím, Marku Brute.“

„Co tě sem přivádí a čemu vděčíš za tak zbědovaný zevnějšek?“

„Král byl poražen a je mrtvý, Marku Brute.“ Rty se rozevřely ještě víc, muž sykl mezi zčernalými zuby: „Caesar ho po bitvě vlastnoručně utopil v řece.“

„Caesar že ho utopil?“

„Ano, osobně.“

„Proč by to Caesar dělal, když už krále porazil?“

„Aby ho zbavil egyptského trůnu. Chce, aby ta jeho děvka Kleopatra vládla v Egyptě samojediná.“

„Proč přicházíš s touto zprávou za mnou, Theodote?“

Krhavá očka se rozšířila údivem. „Protože nemáš Caesara v lásce, Marku Brute – o tom přece ví kdekdo. Přišel jsem ti nabídnout prostředek, který ti dopomůže Caesara zničit.“

„Ty jsi skutečně viděl, jak Caesar krále topí?“

„Na vlastní oči.“

„A jak to, že jsi dosud naživu?“

„Prchl jsem.“

„Takový věchýtek, jako jsi ty, že by byl unikl Caesarovi?“

„Skrýval jsem se mezi papyry.“

„Ale viděl jsi na vlastní oči, jak Caesar topí krále.“

„Ano, ze svého úkrytu.“

„Udalo se utopení veřejně?“

„Ne, Marku Brute, byli tam jen oni dva sami.“

„Můžeš odpřisáhnout, že jsi skutečně učitel Theodotos?“

„Přisahám při mrtvole svého krále.“

Brutus semkl víčka, nadechl se, oči opět otevřel a otočil se ke kapitánovi strážce. „Amphióne, odved' tohoto muže na prostranství před agorou a tam ho ukřižuj. Nohy mu nezpřerážej.“

Theodotos zalpal po dechu, zalykal se. „Marku Brute, já jsem svobodný člověk, nejsem žádný otrok! Přišel jsem za tebou v dobré víře!“

„Sejdeš smrtí otroka nebo piráta, Theodote, protože si ji zasluluješ. Jsi hlupák! Když už musíš lhát, rozmysli si nejdřív dobře, jaké lži to budou – a rozmysli si také lépe, koho chceš obelhat.“ Brutus se otočil zády. „Odvést a rozsudek neprodleně vykonat.“

„Na hlavním náměstí visí na kříži nějaký starý chudák,“ řekl Cassius, když přišel k večeři. „Strážný povídal, že jsi zakázal zpřerážet mu hnáty.“

„Ano,“ řekl Brutus klidně a odložil papír.

„To je ale trochu silně, ne? Pokud nemají přelámané nohy, trvá jim celé dny, než umřou. Netušil jsem, že dokážeš být takhle tvrdý. Má to vůbec cenu trestat takhle nějakého starého otroka?“

„Není to žádný otrok,“ řekl Brutus a pověděl Cassiovi, co se událo.

Cassius tím nebyl potěšen. „Při Jovovi, co se to s tebou děje? Měl jsi ho co nejrychleji poslat do Říma,“ řekl a prudce oddychoval. „Vždyť to byl očitý svědek vraždy!“

„*Gerrae*,“ řekl Brutus a upravoval si rákosové pero. „Caesara můžeš nenávidět jak chceš, Cassie, ale léta, po která Caesara znám, mi dávají dostatečné oprávnění, abych v Theodotově historce bezpečně odhalil pouhou snůšku lží. Nejenže je Caesarovi naprosto cizí vraždit, ale navíc v případě egyptského krále by bylo plně postačilo předat ho do rukou jeho sestry, a ta by ho byla odpravila sama. Nic Ptolemaiovci tak nemilují jako vyvražďovat se navzájem, a tihle dva, Ptolemaios a jeho sestra, byli přímo ve válečném stavu. Caesar že by topil nějakého chlapce v řece? Ne, to mu vůbec není podobné. Co mě zaráží, je, proč se Theodotos domníval; že zrovna já poskytnu jeho lžím sluchu. A jak ho mohlo napadnout, že by kdokoli z Římanů uvěřil jednomu z té trojice odpovědné za Pompeiovo odporné zavraždění. Nejsem mstivý, Cassie, ale můžu ti říct, že jsem pocítil velké zadostiučinění, když

jsem k tomu zdlouhavému umírání mohl odsoudit právě Theodota.“

„Dej ho sejmout, Brute.“

„Ne! Nepři se se mnou, Cassie, a neútoč na mě! Správcem Kilikie jsem *já*, ne ty, a já říkám, že Theodotos zemře.“

V nejbližším listě, který psal Servilii, však Cassius vylíčil Theodorův osud v Tarsu značně odlišně. Caesar utopil čtrnáctiletého chlapce v řece, aby se zalíbil královně Kleopatře. Cassius se neobával, že by Brutus poslal Servilii svou vlastní verzi, neboť Brutus se svou matkou příliš nevycházel, takže jí ani nepsal. Pokud vůbec někomu napíše, bude to nejspíš Cicero. Píší si často ti dva ustrašení myšácci, Brutus a Cicero.

KAPITOLA DRUHÁ

Z Pelúsia vedla na sever jediná silnice. Sledovala pobřeží Našeho moře a běžela nehostinnou, pustou krajinou, dokud u města Gazy nedospěla do Syrské Palestiny. Pak už procházela přívětivějšími končinami a pravidelně se v její blízkosti začaly objevovat i nevelké vesničky. Na zrní z nové úrody bylo ještě příliš brzo, ale Kleopatra jim ho dala bohatě naložit na velbloudy dovezené z Arábie, nezvyklá zvířata, která strašlivě řičela, ale zato nepotřebovala každý den vodu jako koně germánských jezdců.

Caesar se nikde nezdržel, dokud nedorazil do Ptolemaidy, většího města nad severním koncem široké zátoky. Zde se na dva dny zastavil k jednání s židovskými představiteli, které sem povolal z Jeruzaléma dopisem, v němž omluvně vylíčil, jak velice ho tísní čas. Antipater, jeho manželka Kypros a dva starší synové Phasael a Héródés už ho očekávali.

„Bez Hyrkana?“ povytáhl Caesar obočí.

„Velekněz nesmí Jeruzalém opustit,“ řekl Antipater, „ani kvůli diktátorovi Říma ne. Je to náboženská záležitost“ a Hyrkanos věří, že pontifex maximus Říma to pochopí a promine.“

Ve světlých očích kmitly pobavené jiskřičky. „Samozřejmě že ano. Jak jsem na to jen mohl zapomenout.“

Zajímavá rodina, pomyslel si Caesar. Kleopatra mu o nich mnoho vyprávěla, vysvětlila mu, že kamkoli se Antipater hne, všude ho doprovází i Kypros – neobyčejně věrná dvojice. Antipater i Phasael byli velice pohlední muži, pleť měli podobně tmavou jako Kleopatra, avšak nebyli obdařeni jejím nosíkem. Tmavoocí, tmavovlasí, dost vysocí. Phasael měl válečnické držení těla, choval se jako princ, zatímco Antipater vyhlížel spíš jako zdatný vládní úředník. Héródés byl z jiného těsta; pomešší, se sklonem k tloustnutí, a byl by se mohl klidně vydávat za bratrance Caesarova nejoblíbenějšího bankéře Lucia Cornelia Balba staršího z

hispánského Gádu. Byl to pravý Foiníčan – s plnými rty, hákovitým nosem, s očima široko posazenými a s těžkými víčky. Všichni tři muži byli hladce oholeni a vlasy měli ostříhané nakrátko, z čehož Caesar usoudil, že to nejsou Židé se vším všudy. Pokud jde o jejich původ, věděl, že jsou Idumejci, kteří sice plně vyznávají židovskou víru, avšak Caesar měl přesto jisté pochybnosti o tom, jak se k nim stavějí jeruzalémští Židé. Kypros, nabatejská Arabka, vyhlížela téměř stejně jako Héródés, měla ovšem jakési zvláštní osobní kouzlo, které jejímu synovi nebylo dáno; svou plností byla až žádoucí a její oči byly přímo tůňkami pro potěšení smyslů. Přesto ho však napadalo, že Kypros možná Antipatra proto všude doprovází, aby měla jistotu, že zůstane toliko její.

„Můžeš Hyrkanovi vyřídit, že Řím plně respektuje jeho velekněžský úřad a že se nadále může nazývat králem Judeje,“ sděloval Caesar.

„Judeje? A které Judeje? Království Alexandra Jannaea? Budeme opět vlastníky přístavu Joppa?“ otázal se Antipater spíše dychtivě než chtivě.

„To, obávám se, nikoli,“ odpověděl šetrně Caesar. „Rozlohou bude odpovídat hranicím vymezeným Aulem Gabiniem – zahrne Jeruzalém, Amathus, Gazaru, Jericho a galilejskou Sapphoru.“

„Takže pět okrsků, ne souvislé území.“

„Pravda, ale každý z těchto okrsků je bohatý, zejména Jericho.“

„Potřebovali bychom přístup k Vašemu moři.“

„Ten přece máte, vždyť Sýrie se stala římskou provincií. Nikdo vám nebude bránit v užívání kteréhokoliv přístavu.“ Caesarův pohled zchladl. „Darovanému koni na zuby nehleď, můj milý Antipatre. Zaručuji se ti, že na judejském území nebudou rozmístovány žádné vojenské posádky, a vyjímám současně Judeu z jakéhokoli zdaňování. Vezmeme-li v úvahu příjmy z jerišského balzámu, je to pro Hyrkana dobrý obchod, i když bude muset platit nějaké ty přístavní poplatky.“

„Ano, to je pravda.“ Antipater dal vděčnost najevo zdvořilým pousmáním.

„Můžeš Hyrkanovi dále sdělit, že má souhlas k opětovnému vybudování jeruzalémských hradeb a opevnění.“

„Caesare,“ vydechl Antipater, „to je skvělá zpráva.“

„Co se týče tebe, Antipatre,“ pokračoval Caesar a jeho oči se opět rozehřívaly, „uděluji římské občanství tobě a tvým potomkům, zbavuji tě všech osobních daní a jmenuji tě

Hyrkanovým prvním ministrem. Předpokládám, že povinnosti velekněze jsou značně zatěžující a že bude nadále potřebovat ve svém úřadě v tomto směru pomoc.“

„To je nadmíru šlechetné, Caesare, až příliš šlechetné!“ uklouzlo Antipatrovi.

„Nu, je to ovšem spojeno s jistými podmínkami. Tvou a Hyrkanovou povinností bude udržovat klid a mír v Sýrii, je ti to jasné? Nepřeji si vidět tu žádné vzpoury a žádné pretendenty královského trůnu. Nezajímá mne, kdo z Aristobúlova rodu ještě přežil. Všichni znamenali pro Řím jen starosti a zdroj ustavičných rozbrojů na tomhle území. Takže se postarejte, aby se žádný z římských správců Sýrie nemusel dávat na pochod směrem k Jeruzalému. Je i tohle jasné?“

„Naprosto jasné, Caesare.“

Žádný ze synů na sobě nedal nic znát. Ať si Phasael a Hérodés mysleli cokoli, nepřijde to na přetřes dřív, než budou všichni Římané z doslechu.

Tyros, Sidón, Byblos a ostatní foinická města nepochodila zdaleka tak dobře jako Judea; stejně tak Antiocheia, když tam Caesar dorazil. Vesměs se s nadšením všichni postavili na Pompeiovu stranu, věnovali mu peníze a lodě. Proto, oznámil Caesar, budou pokutováni ve stejné výši, jakou činily jejich příspěvky Pompeiovi – a navíc odevzdají Caesarovi totéž, co poskytl i Pompeiovi. Aby zajistil, že jeho rozkazy budou splněny, ponechal Caesar v Antiochii jako prozatímního správce Sýrie svého synovce Sexta Julia Caesara. Funkce, která mladému muži, vnukovi Caesarova strýce, nesmírně zalichotila a jíž se zapřisáhl zhostit co nejlépe.

Kypr naproti tomu už nadále neměl být spravován ze Sýrie. Caesar na ostrov vyslal mladého Sextilia Rufa jako kvestora, jenž však nedostal za úkol na Kypru přímo vládnout.

„Kypr prozatím nebude odvádět Římu žádné daně a veškerá jeho produkce bude určena pro Egypt. Královna Kleopatra už sem vyslala svého správce Serapiona. Ty, Rufe, se postaráš o to, aby se tu choval, jak se patří,“ řekl Caesar. „Podle římských měřítek, samozřejmě, nikoli podle egyptských.“

Tiberius Claudius Nero, jehož Caesar zastihl, jak se potlouká po Antiochii – dosud přesvědčený, že v Alexandrii nic nezapackal –,

jevil nad vytržením Kypru z římské říše, jak to on pochopil, pramalé nadšení.

„Má to snad znamenat,“ otázal se Caesara nevěřicně, „že ses jen tak o své vůli rozhodl navrátit Kypr egyptské koruně?“

„I kdybych to udělal, co je tobě do toho, Nerone?“ otázal se ho studeně Caesar. „Zavři laskavě zobák.“

„Zbláznil ses?“ vyjel na Nerona později Sextilius Rufus. „On se přece ničeho, co náleží Římu, nevzdal! Jediné, co udělal, je, že umožnil egyptské královně dovážet z Kypru dřevo a měď k obnově jejího města a loďstva a obilí k utišení hladomoru. A pokud se snad ona domnívá, že je Kypr zase v egyptských rukou, nech ji klidně při tom. Caesar dobře ví, co dělá.“

Po třicetidenním pochodu, na začátku měsíce *quinctilis*, tu byl konečně Tarsos; obnovení pořádku a kázně v Sýrii chtělo svůj čas.

Díky přítomnosti Hapdefana se Caesar cítil výtečně. Vrátila se mu jeho obvyklá váha a netrpěl žádnými příznaky choroby, závratěmi ani nevolnostmi. Naučil se pít sirupy a šťávy, které mu Hapdefane v pravidelných intervalech během dne podával, a strpěl i džbánek s nápojem, který mu egyptský lékař na noc stavěl k lůžku.

Hapdefanovi šlo putování k duhu. Vezl se na oslu jménem Paser a svou výbavu měl naloženou na třech dalších, kteří se jmenovali Pennut, Heyna a Sut a v jejichž sedlových koších byly úhledně srovnány tajuplné uzlíky a balíčky. Caesar předpokládal, že si Hapdefane bude i nadále holit hlavu a že bude dál nosit svá svítivě bílá roucha. Kněz-lékař tak ale neučinil. Byl bych příliš nápadný, řekl, když se ho na to Caesar zeptal. Cham mu dal svolení, aby se oblékl po řecku a vlasy nosil nakrátko ostříhané jako Římané. Pokud na noc zastavili v blízkosti nějakého městečka, vydával se na trh a obešel tam všechny kořenářské stánky anebo si dřepěl k hlubokomyslnému rozhovoru s nějakým odpudivě vyhlížejícím obejdou s náhrdelníkem z myších lebek a s opaskem spleteným ze psích ocasů.

Ke svým osobním potřebám měl Caesar několik propuštěnců; úzkostlivě dbal o dokonalou čistotu svého odění až do té míry, že do pochodových bot vyžadoval každý den čerstvé vložky, a měl s sebou trvale i sluhu, který mu vytrhával chloupky na celém těle, což praktikoval už tak dlouho, že mu téměř přestaly růst.

Hapdefana si tito Caesarovi pomocníci oblíbili a rádi ho přijali mezi sebe. Něco se naběhali, aby mu pro Caesara obstarali nejrůznější ovoce, a ochotně mu je pak podle jeho pokynů loupali, vymačkávali nebo rozměľňovali, tak jak si řekl. Co Caesarovi uniklo, bylo, že svého vojevůdce tihle opatrovníci milují a že pro ně teď Hapdefane představuje záruku Caesarova zdraví. A tak tajemného kněze učili latinu, neskonale vylepšili jeho řečtinu a zalaškovali si tu a tam i s jeho komickými oslíky.

Z Antiochie odeslali velbloudy zpět do Damašku, kde je bylo možno výhodně prodat. Caesar si byl až bolestně vědom, že postavit Řím znovu na nohy si vyžádá ohromnou sumu peněz; každá troška byla dobrá, včetně nemalých částek utržených od pouštních kmenů za tak vynikající zvířata.

Objevil se však mnohem vydatnější zdroj příjmů. Prvně se s ním Caesar setkal v Tyru, v centru výroby purpurového barviva a také městu nejtíže postiženém válečnými reparacemi. Dohonila je tam skupina jezdců, která Caesarovi předala tři schrány, jednu od Hyrkana, druhou od Antipatra a třetí od Kypros. V každé z nich byla zlatá koruna – nikoli křehké ozdůbky z vytepaného zlatého plíšku, ale všechny z masivního kovu, tak těžké, že by si je nikdo nemohl posadit na hlavu, aniž by ho po chvíli krutě rozbolela. Všechny tři byly zhotoveny ve tvaru olivových ratolestí, zatímco další koruny, které Caesarovi vzápětí začal posílat král Parthů, byly repliky východních tiár, umné a složité věžovité výtvořy zhruba ve tvaru komolého kužele; i slon by se dost nadřel, kdyby se měl takovou korunou ozdobit, zažertoval Caesar. Rychle za sebou pak přicházely koruny od všech vládců kdekteré malé satrapie na březích Eufratu. Sampsikeramos poslal vínek ze zlatých pletenců zdobený nádhernými mořskými perlami, pahlávi ze Seleukeie nad Tigridem se blýskl obroučkou s velkými smaragdy zbroušenými do facet a vsazenými hluboko do zlata. Jestli to takhle půjde dál, usmál se v duchu trochu poťouchle Caesar, budu schopen zaplatit celou tuhle válku sám.

A tak, když Šestá společně s Germány a Caesarem dorazila do Tarsu, vedli s sebou šest mul obťižených zlatými korunami.

Tarsos vyhlížel spořádaně a blahobytně, třebaže správce Sestius a jeho kvestor Quintus Philippus nebyli přítomni. Když Caesar spatřil tábor vytyčený a postavený na pláni u Kydnu, užasl nad

Brutovým nadáním pro koncepci vojenských objektů a zařízení. Hádanka byla rozluštěna, jakmile vstoupil do správceva paláce a stanul tváří v tvář Gaiovi Cassiovi Longinovi.

„Já vím, že asi o mé přímluvy nebudeš stát, Caesare, ale přesto bych rád ztratil slovo za Gaia Cassia,“ přihlásil se Brutus s oním psím pohledem, jaký dovedl vykouzlit pouze on jediný. „Přivezl ti slušnou flotilu a nesmírně tu vypomohl s výcvikem vojáků. Vojenským záležitostem rozumí mnohem líp než já.“

Och Brute, to jsi celý ty, se vším svým filozofováním, s trudovitou tváří, s věčnými problémy a se svou lichvou, povzdychl si v duchu Caesar.

Nevzpomínal si, zda už se někdy s Gaiem Cassiem setkal, znal se však dobře s jeho starším bratrem Quintem ještě z časů tažení proti Afraniovi a Petreiovi v Přední Hispánii; Quinta pak poslal do Zadní Hispánie jako správce. Čímž nebylo řečeno, že by se byl s Gaiem neviděl. Jenomže když naposledy v Římě měl čas trochu se porozhlédnout, byl ještě Gaius Cassius mladý muž podnikající první nesmělé pokusy uplatnit se u soudů jako něčí obhájce, sotva tedy tou dobou stál za povšimnutí. Upamatoval se však, jak byla Servilia nadšená, když se zasnoubil s Tertullou – bozi, vždyť tohle je vlastně manžel mé pokrevní dcery! Doufám, že ji drží zkrátka – Julia říkávala, že ji Servilia hrozně kazí.

Nu, teď je Gaiovi Cassiovi šestatřicet. Vysoký, ne však přerostlý, robustní, s vojáckým vzhledem a chováním, s pravidelnými rysy, které by se některým ženám snad zdály i hezké, s trochu rošťáckým úsměvem skrytým v koutcích úst, s velice umíněnou bradou a vlasy, nad kterými lazebníci šílí – krátkými, nepoddajnými, ledaže by byly zastřiženy až těsně u hlavy, tak jak je Cassius nosí. Světlé, stejně jako jeho oči i plet’.

Jeho zraky pevně hleděly do Caesarových, neuhýbaly, prozrazovaly hněv se stopou pohrdání. Oho, pomyslel si Caesar. Cassiovi se moc nelíbí, že je předváděn jako prosebník. Pokud mu zavdám sebemenší příčinu, vmete mi mou milost do tváře, poběží ven a tam si vrazí meč pod žebra. Už vidím, proč se v něm Servilia tak zhlédla. Je přesně tím, čím by si byla přála mít Bruta.

„Hned mi bylo jasné, že tenhle tábor vybudoval někdo, kdo jich už předtím pár viděl,“ prohlásil Caesar srdečným tónem a s úsměvem Cassiovi podával ruku. „Gaius Cassius, to se ví! Jak ti může Řím poděkovat za to, že jsi po smrti nebohého Marka Crassa uchránil Sýrii před Parthy? Doufám, žes tu byl náležitě uvítán a že tu máš přijatelné životní podmínky.“

A tak se přes tento okamžik přenesli bez jediné zmínky o nějakém omilostňování, na jedné i na druhé straně; Gaius Cassius neměl na vybranou než stisknout tak bezelstně podávanou ruku a odmítavě se pousmát nad pochvalou za to, co před pár lety vykonal v Sýrii. Tenhle až příliš pohledný a příliš okouzlující patricij ho dokázal pardonovat pouhým stiskem ruky a vřelým uvítáním.

„Poslal jsem Calvinovi pokyn, aby na nás se všemi vojsky, která bude schopen shromáždit, čekal ode dneška za deset dní v Ikoniu,“ oznámil Caesar u večeře. „Brute a Cassie, vy půjdete oba se mnou. Tebe budu potřebovat jako osobního legáta, Brute, tobě, Cassie, s největší radostí svěřím velení nad jednou legií. Calvinus odesílá Quinta Philippa zpět do Tarsu, aby se tu ujal vlády, takže v okamžiku, kdy dorazí, vydáme se Kilickou bránou do Ikonie. Dvě legie ex-republikánů z Itálie už Marcus Antonius nalodil a vypravil ke Calvinovi, který hlásí, že je připravený utkat se znovu s Farnakem.“ Usmál se, zahleděl se kamsi daleko. „Tentokrát to proběhne trochu jinak, bude u toho Caesar.“

„Ta jeho sebejistota je až neuvěřitelná!“ zavrčel Cassius, když s Brutem osaměl. „Cožpak ji vůbec nic nedokáže narušit?“

Brutus zamžikal, vzpomněl si na onen den, když se Caesar dostavil do domu jeho matky oblečen do purpurové a karmínové nádhery úboru pontifika maxima a s naprostým klidem jí oznámil, že hodlá Julii provdat za Pompeia Magna. Já jsem tehdy omdlel. Nebyl jsem tolik otřesen faktem samotným – jak nesmírně jsem ji miloval! – jako spíš představou, že budu muset čelit matčinu hněvu. Caesar se dopustil čehosi neprominutelného, odmítl Servilia Caepiona a dal přednost Pompeiovi Magnovi, buranovi z Picena. Och, jak ta se rozvztekala! A samozřejmě vinu přičetla mně, nikoli Caesarovi. Ještě dnes se třesu, když si ten den vybavím.

„Ne, Caesarovu sebejistotu opravdu nedokáže narušit vůbec nic,“ přisvědčil teď Cassiovi. „On se s ní snad už narodil.“

„Takže jestli je tak nenarušitelná ta jeho sebejistota, jakpak je to s jeho hrudí? Byla by taky tak odolná vůči dýce?“ hučel polohlasem Cassius.

Věčné pupínky na tvářích nedovolovaly Brutovi, aby se holil, musel se spokojit tím, že si černý vous přistříhoval tak nakrátko, jak to jen bylo možné; při Cassiových slovech ucítil každý

jednotlivý vous, jak se mu ježí. „Cassie! Ani pomyslet na něco takového nesmíš!“ zašeptal ustrašeně.

„A proč ne? Je povinností každého svobodného muže tyrana zabít.“

„On není žádný tyran! Tyranem byl *Sulla*!“

„Tak mi porad, jak jinak ho označit,“ vysmíval se mu Cassius. Bloudil očima po Brutově uhrované tváři – Furie by si měly Servilii odnést za to, že ze svého syna udělala takové bláto! Pokrčil rameny. „Jen se z toho nesesyp, Brute. Zapomeň, že jsem něco takového vůbec řekl.“

„Slib mi, že nic takového neuděláš. *Slib mi to!*“

Cassius se místo odpovědi odebral do své místnosti a přecházel sem a tam, dokud jeho vztek nevyprchal.

Ještě než Caesar opustil Tarsos, shromáždil skupinku kajících se republikánů, kteří byli všichni omilostněni, aniž museli vyslechnout slovo „milost“. V Antiochii to byl mladý Quintus Cicero, v Tarsu jeho otec. Na těchto dvou záleželo Caesarovi nejvíc. O účast na tažení proti Farnakovi však nejevil zájem žádný z nich.

„Měl bych se vydat domů do Itálie,“ povzdychl si Quintus Starší. „Ten můj pošetilý bratr pořád ještě sedí v Brundisiu. Není si jistý svým bezpečím, vydá-li se dál, ale vrátit se do Řecka se obává.“ Hnědé oči se žalostivě upíraly na Caesara. „Problém byl v tom, Caesare, že tys byl skvělý velitel, pod kterým se dobře bojovalo. Když začaly ty spory, nedokázal jsem se proti tobě chopit zbraně, ať si Marcus říkal co chtěl.“ Narovnal ramena. „Strašně jsme se v Patrách pohádali, ještě než odplul do Brundisia. Víš o tom, že z něho Cato chtěl udělat vrchního velitele republikánského vojska?“

Caesar se rozesmál. „To mě vůbec nepřekvapuje. Cato je pro mě hádankou. Jeho síla přesvědčení je až neskutečná, jenomže on sám neví, o čem je vlastně přesvědčen. A odmítá také přejímat jakoukoli odpovědnost za to, co dělá. Byl to on, kdo přiměl Magna k téhle válce, ale když mu to Magnus vyčetl, měl tu drzost prohlásit, že by ti, kdo tuhle záležitost načali, ji také měli dokončit – a myslel tím nás vojáky! Podle Catona politici za válku nemohou. Je vidět, že on ještě vůbec nepochopil podstatu moci.“

„Všichni jsme tím, co z nás udělala výchova, Caesare. Čím to, že ty nejsi ničím takovým poznamenán?“

„Měl jsem matku dostatečně silnou, aby mě nenechávala se vzepřít, aniž mě přitom zadupávala do země. Mám pocit, že taková byla jen jedna z milionu.“

Takže jim oba Quintové Ciceronové zamávali na rozloučenou, když se dával na pochod jejich docela slušný proud – dvě kilické legie, Šestá a věrní Germáni, které už od jejich mlhavých hvozdu dělila taková léta, že se na svůj někdejší život v nich sotva rozpomínali.

Hřebeny anatolských horstev většinou přesahovaly výšku tři tisíc stop a překonat je bylo možno jen několika málo průsmyky. Jeden z takových průchodů představovala Kilická brána, strmě stoupající cesta sevřenými údolími a borovými hvozdy, každá strž bouřící vodopády z tajících sněhů, s dosud značně chladnými nocemi. Caesarův recept proti stíznostem na noční zimu a na potíže s dýcháním ve větších výškách byl hnát armádu usilovným pochodem, takže jakmile večer postavili tábor, byli všichni příliš unavení, než aby vnímali chlad, a příliš vyčerpaní řídkým vzduchem, aby zůstávali vzhůru. Trval na zřizování řádných táborů, neboť až do setkání s Calvinem neměl žádný pramen spolehlivých zpráv o tom, kde se Farnakés nachází; jediné, co mu Calvinus ve svém dopise sdělil, bylo, že kimmerský král se určitě vrací.

Jakmile armáda pronikla průsmykem, dorazila na náhorní plošinu, která měla podobu obrovské mísy v samém středu anatolské pustiny; byla kopcovitá, travnatá, v tuto roční dobu svěže zelená, poskytovala ideální pastvu pro koně. Těch, jak Caesar zjišťoval, už tu bylo nějak podezřele mnoho. Jsme přece v Lykaonii, nikoli v Galatii.

Ikonium bylo velké město na hlavní křižovatce cest. Leželo jižně pod vrcholky Tauru, směrem k severu se z něho otvíral pohled ke Galatii a k západnímu Pontu. Jedna z cest vedla do Kappadokie a pak dál k Eufratu; další směřovala ke Kilické bráně a odtamtud do Tarsu a do Sýrie, k východnímu konci Našeho moře; třetí mířila do provincie Asia a k Egejskému moři u Smyrny; čtvrtá byla cesta do Ankýry v Galatii a k Euxinskému moři; konečně tu ještě také začínala cesta do Bithýnie a k Helléspontu, s pokračováním po Via Egnatia až do Říma. Dopravu po nich obstarávaly karavany, dlouhé průvody velbloudů, koní a mul doprovázených obchodníky v těžké zbroji a v ustavičném střehu

před bandami nájezdníků z horských kmenů. Potkat bylo možno karavany asijských Řeků, římské, kilické, arabské, arménské, médské, perské i syrské. K vidění bylo v Ikoniu všechno myslitelné – drahá barvená vlna nejrůznějších odstínů, nábytek, drahocenná dřeva, víno, olivový olej, nátěry, barvy, pigmenty, galská kola okovaná železnými obručemi, železné slitky, mramorové sochy a puteolské sklo, to vše směřující na východ; na západ pak odtud putovaly koberce, tapiserie, cín k výrobě bronzu, slitky mědi, sušené meruňky, lapis lazuli, malachit, štětce z velbloudích chlupů, kožešiny, perzián a jemně vyčištěné kůže.

Co naproti tomu Ikonium nevidělo rádo, byly blížící se armády, jenže právě to mu bylo v měsíci *quinctilis* souzeno strpět: od Tarsu sem směřoval Caesar se třemi legiemi a germánskou jízdou; Calvinus se blížil od Pergama se čtyřmi dobrými římskými legiemi. Onen mimořádně vysoký počet koní na pastvinách připadal na vrub králi Deiotarovi, který sem s sebou přivedl dva tisíce galatských jezdců. Na Calvinovi bylo, aby obstaral jídlo pro celé toto vojsko s výjimkou Galatů, kteří si vezli své vlastní zásoby.

Calvinus měl pro Caesara plno novinek.

„Když se Farnakés vrátil domů do Kimmerie, Asander projevil docela slušnou dávku chytrosti a přešel na fabiovskou taktiku,“ řekl Caesarovi v rozhovoru mezi čtyřma očima. „Ať ho tatíček pronásledoval kam chtěl, Asander byl vždycky o krok před ním. Posléze se Farnakés rozhodl, že vypořádání s Asanderem počká, nalodil opět své vojsko, přeplul po Euxinu do nebohého Amísa a už podruhé ho vyplnil. Ukryl se pak v Zéle, což je ovšem část Pontu, kterou příliš neznám. Víím jen tolik, že Zéla leží dost daleko od euxinského pobřeží, kdesi poblíž Amaseie, kde byli ve skalách pohřbíváni starodávní pontští panovníci. Pokud jsem slyšel, je to mnohem přívětivější kraj, než s jakým jsme se setkali v prosinci a v lednu v Malé Arménii.“

S hlavou skloněnou nad mapou, nakreslenou a vybarvenou na pravém pergamenu, Caesar jedním prstem sledoval vyznačenou cestu. „Zéla, Zéla, Zéla... Ano, tady ji mám.“ Zachmužil se. „Och, kde jsou naše dobré římské silnice! Tohle bude jeden z prvních úkolů pro budoucího římského správce Pontu. Obávám se, Calvine, že nezbude než se dát oklikou kolem východního konce jezera Tatta, překročit Halys a pustit se znovu do hor. Budeme potřebovat dobré průvodce a zvědy, takže Deiotarovi asi budu muset všechny

ty peníze a vojáky, co tak štědře poskytoval na vyzbrojení republikánů, nakonec prominout.“

Calvinus se ušklíbl. „Kdepak, ten přiběhl s frýgickou čapkou pěkně v ruce a podělaný až za ušima a ještě teď se klepe strachy. Když byl poražen Mithridatés a Pompeius Magnus obsadil celou Anatolii a rozdával území, Deiotaros si rozšířil království na všechny strany, dokonce i na účet starého Ariobarzana. Když pak Ariobarzanés zemřel a na kappadocký trůn dosedl následník – jistý Filorómaios –, nezůstal mu v Kappadokii kousek slušné půdy.“

„Což by vysvětlovalo ty obrovské sumy, které Kappadokie dluží Brutovi – uf, zpět, co jsem to plácl, Brutovi? Chtěl jsem samozřejmě říct Matinioví.“

„Žádný strach, Deiotaros vězí až po krk v dluzích i vůči Matinioví. Magnus chtěl pořád totéž, peníze, peníze, peníze, a kde je měl Deiotaros brát?“

„Od římských lichvářů, to je přece obvyklá odpověď,“ zasupěl Caesar dopáleně. „Cožpak jsou doopravdy nepoučitelní? Vsadí všechno na chiméru nějakých územních zisků nebo objevu desetimílové žíly ryzího zlata.“

„Já jsem ale slyšel, že ty sám se přímo topíš ve zlatě – nebo přinejmenším ve zlatých korunách,“ řekl Calvinus.

„Topím. Odhadl jsem, že až je dám rozlít, vydají dobrých sto talentů zlata, nemluvě o ceně drahokamů v některých z nich. Smaragdy, Calvine! Smaragdy o velikosti dětské pěsti. Osobně bych spíš uvítal, kdyby mi ty dary posílali raději ve zlatých prutech. Zlatnická práce na korunách je nádherná, ale kdo kromě těch, kdo mi je věnovali, má zájem kupovat zlaté koruny? Nemám na vybranou, budou se muset roztavit. Škoda. Doufám ale, že smaragdy se mi podaří prodat Bogudovi, Bokchovi anebo komukoli jinému, kdo podědí numidský trůn, až bude Juba poražen,“ řekl Caesar, jako vždy uvažující ryze prakticky. „S perlami takový problém nebude, ty dokážu v Římě snadno prodat sám.“

„Doufám, že se ta loď nepotopí,“ řekl Calvinus.

„Lod'? Jaká loď?“

„Ta, co poveze koruny do státní pokladnice.“

Světlé obočí povyskočilo vzhůru, Caesarovi zasvítily v očích pobavené ohýnky. „Můj milý Calvine, takový blázen zase nejsem. Podle toho, co se o situaci v Římě dozvídám, by koruny vnitřek pokladnice nikdy nespátřily, i kdyby se loď nepotopila. Ne, ty ponechám u sebe.“

„To je moudré,“ zněla Calvinova odpověď; strávili pak ještě chvíli diskusí nad zprávami o Římu, které dorazily do Pergama.

* * *

Deiotaros skutečně přišel s frýgickou čapkou – pletenou, zašpičatělou, s okrouhlým koncem, který přepadával k jedné straně. Jeho byla ovšem obarvená tyrským nachem a protkávaná zlatem a doopravdy ji mačkal v ruce, když ho Caesar přijímal. S trochou potměšilosti Caesar rozhodl, že se slyšení bude konat veřejně; přítomen byl nejen Gnaeus Domitius Calvinus, ale i několik legátů včetně Bruta a Cassia. Uvidíme, jak se zachováš, Brute! Před Caesara teď předstoupí jeden z tvých hlavních dlužníků.

Deiotaros byl už v letech, ale energie mu nechyběla. Stejně jako jeho poddaní byl i on Gal, potomek galské migrace do Řecka před dvěma sty padesáti lety; poté, co byli Galové odraženi, odtáhli převážně opět domů, ale Deiotarův kmen pokračoval v cestě na východ a obsadil posléze část střední Anatolie, kde se chovatelům koní krajina bohatá na pastviny jevila jako sen a kde kynula obživa pro odvážné a zdatné jezdecké bojovníky, jací se jinak v Anatolii nevyskytovali. Když se moci chopil Mithridatés Veliký, usoudil okamžitě, že Galatové musí ze země zmizet, pozval všechny jejich náčelníky na hostinu a tam je dal povraždit. To se stalo za časů Gaia Maria, před šedesáti lety. Deiotaros tehdy masakru unikl, jelikož ještě nebyl dost starý na to, aby se zúčastnil hostiny po otcově boku, avšak od chvíle, kdy dospěl do mužného věku, měl v něm Mithridatés nesmiřitelného nepřítele. Spojil se se Sullou, poté s Lucullem a posléze s Pompeiem, vždy k boji proti Mithridatovi a Tigranovi, a dožil se konečně splnění svých snů, když mu Pompeius udělil rozsáhlé území a přesvědčil senát (za Caesarova mlčenlivého souhlasu), aby vyslovil souhlas s tím, že se bude nazývat králem a že jeho země, Galatie, se stane klientským královstvím.

Ani na okamžik si nepřipustil, že by Pompeia Velikého mohl kdokoli porazit; nikdo nepřispěl Pompeiovi na pomoc s takovým úsilím jako Deiotaros. Nyní tedy stál před člověkem, jehož viděl poprvé v životě, diktátorem Gaiem Juliem Caesarem, s čapkou v ruce, se srdcem bušícím až kdesi v hrdle. Na Římana byl muž, kterého měl před sebou, značně vysoký, natolik světlolvasý a světlooký, že by to mohl být i Gal, všechny rysy však měl ryze

římské – ústa, nos, tvar očí, stavbu obličeje, ony vysoké lícní kosti ostré jako nože. Sotva by si kdo mohl představit muže odlišnějšího od Pompeia Velikého než Caesara, až na to, že i Pompeius byl galsky světlavý; kdoví, snad si Deiotaros oblíbil Pompeia už od prvního setkání právě proto, že Pompeius vyhlížel jako Gal, až po tu tvář.

Kdybych se byl nejprve setkal s tímto mužem, byl bych si asi rozmyslel poskytovat Pompeiovi Velikému tolik pomoci. Caesar je přesně takový, jak jsem o něm slyšel vyprávět – vystupuje tak královsky, že by se králem mohl klidně stát, a ty jeho studené, vše pronikající oči dokážou člověka prohlédnout až do morku kostí. Ó Danne! Ó Dagdo! *Caesar má Sullovy oči!*

„Caesare, musím tě poprosit o pochopení a shovívavost,“ začal. „Jistě víš, že jsem patřil ke klientele Pompeia Magna – po všechna ta léta jsem byl nejloajálnějším a nejposlušnějším ze všech jeho klientů! Pokud jsem ho podpořil, bylo to mou klientskou povinností – nevedla mě žádná ziskovost! Ba dokonce mě obstarávání peněz pro jeho válečnou pokladnu naprosto ožebračilo, mám veliké dluhy u...“ – zabloudil očima k Brutovi, pak zaváhal – „u jistých peněžíků. Obrovské dluhy!“

„U kterých?“ otázal se Caesar.

Deiotaros zamžikal, zašoupal nohama oblečenýma v kalhotách. „Nemám dovoleno jejich jména uvádět,“ polkl.

Caesar přelétl očima stranou, kde seděl Brutus na židli záměrně umístěné tak, aby na něho viděl. Aha! Mého milého Bruta to dost znepokojilo! A stejně tak i jeho švagra Cassia. Že by si byl na Matiniově a Scaptiově lichvaření zajistil svůj podíl i on? To je opravdu zábavné.

„Proč ne?“ otázal se studeně.

„Je to součást naší smlouvy, Caesare.“

„Rád bych tu smlouvu viděl.“

„Nechal jsem ji v Ankýře.“

„Ale, ale. Není na ní náhodou podepsán nějaký Matinius? Nebo snad Scaptius?“

„To si nepamatuju,“ vypravil ze sebe nešťastný Deiotaros.

„No tak, Caesare!“ osopil se ostře Cassius. „Nech už toho chudáka na pokoji! Hraješ si s ním jako kočka s myší. Má pravdu, je to jen jeho věc, komu dluží jaké peníze. To, že jsi diktátorem, ještě neznamená, že máš právo strkat nos do záležitostí, které se římské vlády netýkají! Je zadlužený, to je jediná okolnost, která může Řím zajímat.“

Kdyby byl něco takového vypustil z úst Tiberius Claudius Nero, byl by jedinou Caesarovou odpovědí úsečný rozkaz, aby se klidil, táhl zpátky do Říma a zdržoval se někde, kde ho Caesar nebude moci potkat. Toto ale byl Gaius Cassius, před ním bylo třeba zůstat ve střehu. Nebál se říct svůj názor a krev měl horkou.

Brutus si odkašlal. „Caesare, jestli mi dovolíš, rád bych řekl několik slov ve prospěch Deiotara, kterého jsem poznal za jeho návštěv v Římě. Nezapomínej, že v něm měl Mithridatés nesmiřitelného nepřítele a že v něm Řím našel svého trvalého spojence. Záleží opravdu na tom, ke komu se Deiotaros v téhle občanské válce přiklonil? I já jsem si zvolil Pompeia Magna, a bylo mi to odpuštěno. I Gaius Cassius se hlásil k Pompeiovi Magnovi a i jemu to bylo prominuto. Kde je tu jaký rozdíl? Nepotřebuje snad Řím zastoupený zde diktátorem Caesarem v nadcházejícím střetu s Farnakem každého myslitelného spojence? Král přišel, aby nabídl své služby, a přivedl s sebou dva tisíce jezdců, které jsme naléhavě potřebovali.“

„Takže ty mi radíš, abych králi Deiotarovi odpustil a ponechal ho bez jakékoli pokuty?“ otázal se Caesar Bruta.

Velké truchlivé oči zaplály: Brutus už určitě vidí, jak jeho peníze mizejí v nenávratnu.

„Ano,“ řekl Brutus.

Hra kočky s myší? Ne, Cassie, tohle vůbec není hra kočky s myší, kocour si tu hraje hned se třemi myškami najednou.

Caesar se v kurulském křesle předklonil a zabodl do Deiotara sullovské zraky. „Mám pro tvou stráž plné pochopení, králi, a je také hodno obdivu, když klient svého patrona podporuje až do krajnosti. Jediná potíž tkví v tom, že Pompeius měl všechny klienty a Caesar žádné. Takže Caesar svou válečnou pokladnu musel naplnit z římské státní pokladnice. To vše bude třeba splatit, a to včetně jednoduchého desetiprocentního úroku – což bude nyní jediná zákonná sazba od jednoho konce světa až ke druhému. Právě tohle by mělo značně ulehčit tvůj úděl, králi. Je možné, že ti dovolím ponechat si valnou část tvého království, prohlašuji teď ale, že nebudu přijímat žádná konečná rozhodnutí, dokud nebude Farnakés poražen. Caesar bude ke splacení pohledávky státní pokladny potřebovat každý sestercius, takže odvody Galatie určitě vzrostou, ovšem méně, než by činily tvé splátky oněm neznámým lichvářům podle té staré úrokové sazby. Tohle pomyšlení, králi, tě může zatím hrát až do doby, kdy po Farnakově porážce uspořádám

další konferenci v Nikomédei.“ Povstal. „Slyšení je u konce, králi. A děkuji ti za tvé jezdce.“

* * *

Ještě před tímto jednáním dorazil list od Kleopatry a jeho doručení přispělo k tempu, jakým Caesar vedl Deiotarovo přijetí. Spolu s dopisem se přiloudala i karavana velbloudů s nákladem pěti tisíc talentů zlata.

Můj drahý, nádherný, všemocný bože na zemi, můj a jenom můj Caesare, Pane Nilu, Pane záplav, Syne Amuna-Ra, znovuvtělení Osírida, miláčku faraónův – já tě strašně postrádám!

To všechno ale, nejdražší Caesare, není ničím proti radostné zprávě, že pátého dne uplynulého měsíce *pereth* jsem ti porodila synka. Nemám takové znalosti, abych to datum dokázala vyjádřit přesně podle vašeho kalendáře, ale podle všeho to byl třiadvacátý den vašeho června. Narodil se ve znamení Khnuma, Berana, a horoskop, na němž jsi trval, abych si ho vyžádala a zaplatila u římského astrologa, říká, že bude faraónem. Dovědět se zrovna *tohle* podle mě vůbec nestálo za ty peníze! Chlapík byl skoupý na slovo, mumlal něco, že kolem osmnáctého roku ho čeká nějaká krize, ale že mu postavení hvězd nedovoluje postřehnout ji jasněji. Och Caesare můj nejdražší, on je krásný! Zosobněný Horus. Přišel o něco dříve, než jsem ho čekala, ale je naprosto dokonalý. Jen trochu vyzáblý a vrásčitý – to má po svém *tatovi*, víš? Vlázky má zlaté a Tacha říkala, že oči bude mít modré.

Já mám *mlíčko*! Není to nádherné? Faraonky mají vždycky kojit své děti samy, je to už tradice. Z mých prsíček prýští mléko. On je miloučký, ale vůli má pevnou, a já ti můžu přísahat, že když vůbec poprvé otevřel očička a podíval se na mě, tak se usmál. Je pořádně dlouhý, celé dvě římské stopy. Má velký šourek i penis. Cham ho podle egyptského obyčeje obřezal. Porod byl snadný. Ucítla jsem bolesti, dřepla jsem si nad tlustou vrstvou čistých plátýnek, a už byl venku!

Jeho celé jméno zní Ptolemaios XV. Caesar, ale my mu říkáme Kaisarion.

Tady v Egyptě je vše v pořádku, dokonce i v Alexandrii. Rufrius a legie se už uvelebili v táboře a dívky, které jsi jim poslal jako nevěsty, se zřejmě také smířily s osudem. Přestavba pokračuje a já jsem začala se stavbou Háthořina chrámu u Dendery – už ji zdobí kartuše Kleopatry VII. a Ptolemaia XV. Caesara. Pustíme se do práce i na ostrově Filai.

Och ty můj nejdražší Caesare, jak já tě postrádám! Kdybys byl tady, mohl bys tu k mé největší radosti vládnout – já prostě nenávidím, když se musím od Kaisariona odtrhnout a dohadovat se s nějakými hašteřivými loďaři anebo s vrtošivým pozemkovým panstvem. Můj manžel Filadelfos se čím dál tím víc chová jako náš zesnulý bratříček, kterého ani dost málo nepostrádám. Jen co na to bude Kaisarion dost starý, Filadelfa se zbavím a na trůn dosadím našeho synka. Doufám, mimochodem, že jsi učinil všechno potřebné, aby Arsinoe nemohla uprchnout z římského zajetí. To je další taková, co by mě ráda svrhla z trůnu, jen kdyby mohla.

A teď ta nejlepší zpráva ze všech. Když se tu posádka tak krásně zabydlela, promluvila jsem si se strýcem Mithridatem a získala jsem od něho příslib, že jakmile se zase usadí v Římě, povládne tu v mé nepřítomnosti on, zatímco já se vydám na návštěvu za tebou. Ano, já vím, žeš mi říkal, že faraón by neměl svou říši opouštět, ale já k tomu mám vážný důvod – musím s tebou mít víc dětí, a to dřív, než ty zase odejdeš na Východ válčit s Parthy. Kaisarion musí mít sestru, se kterou by se mohl oženit, a dokud tomu tak nebude, hrozí Nilu nebezpečí. Protože i naše příští dítě může být zase chlapec! Aby děti byly obojího pohlaví, je třeba je rodit dostatečně často. Ať se ti to tedy líbí nebo ne, přijdu tě navštívit do Říma, jakmile porazíš republikány v Africe. Od svého plnomocníka v Římě Ammonia jsem dostala dopis, v němž mi píše, že tě tamější události asi přinutí setrvat nějaký čas, než se ti podaří zajistit si neochvějnou vládu. Dala jsem mu pokyn, aby mi v Římě zatím vystavěl palác, ale od tebe budu potřebovat, abys mi pozemek na něj poskytl osobně. Ammonius tvrdí, že sehnat nějakou prvotřídní parcelu prostřednictvím nastrčeného římského občana je

neobyčejně obtížné, takže forma daru od tebe bude rychlejší a snadnější. Někde na Kapitolu, poblíž chrámu Jova Nejlepšího Největšího. To je můj nápad. Ammonia jsem se totiž přeptala, odkud je nejlepší výhled.

Posílám ti spolu s tímto dopisem na oslavu narození našeho synáčka pět tisíc talentů ve zlatě. Prosím, prosím, napiš mi! Chybíš mi, postrádám tě, stýská se mi po tobě! Nejvíce po tvých rukou. Modlím se každý den, aby tě chránil Amun-Ra a Montu, bůh války. Miluju tě, Caesare.

Syn, zřejmě zdravý. Na stárnoucího muže, který by měl už spíš vítat narození vnoučete, má Caesar až absurdní radost. Ale ona dala dítěti řecké jméno Kaisarion. Snad je to tak lepší. Není Říman a nikdy z něho Říman nemůže být. Bude nejbohatší na celém světě a mocný král k tomu. Och, ale jak nezralou má zato matičku! Takový dopis bez ladu a skladu, marnivost s marností pohromadě. Pozemek na palác by ode mě chtěla získat na Kapitolu, co nejbliž chrámu Jova Nejlepšího Největšího – jaké by to bylo rouhání, kdyby něco takového bylo vůbec možné. K cestě do Říma je zřejmě pevně rozhodnutá, rozmluvit se jí to asi nedá. Nu, ať je po jejím.

Počkej, nebuď na ni tak nespravedlivě tvrdý, Caesare. Nikdo přece nemůže dokázat víc, než kolik obsáhnou jeho vlohy a jeho duše. Krev má pokaženou těmi příbuzenskými sňatky, ale v nitru je to přece kouzelná holčina. Její zločiny odpovídají prostředí, ve kterém žije, chyby, které dělá, plynou jak ze zvěle, tak z nevědomosti. Jen se obávám, že dar předvídavosti jí bude navždycky odepřen, takže budu obětovat bohům, aby se ho dostalo alespoň našemu synovi.

V jedné věci však měl Caesar jasno: nebude žádná sestra, se kterou by se Kaisarion mohl oženit. Kleopatru už podruhé Caesar neoplodní. *Coitus interruptus*, Kleopatro, nic víc.

Usedl a začal psát odpověď, dílem soustředěn na dopis, dílem zaujat zvuky, které k němu zvenčí doléhaly do místnosti – lomozem legie, která ruší tábor, ržáním koní, chlapským křikem a nadávkami, burácením rozlíceného Carfulena, který chrлил ty nejpustší sprostoty na hlavu jakéhosi nebohého nováčka.

Díky za dobrou zprávu, moje milá Kleopatro. Syn, přesně tak, jak se to předpokládalo. Cožpak mohl Amun-Ra

zklamat svou pozemskou dceru? Jsem opravdu nesmírně rád, za tebe i za Egypt.

Zlato je vítaným darem. Od chvíle, kdy jsem opět vykročil do širého světa, jsem teprve začal chápat, jak hluboko je Řím zadlužen. Z občanské války neplyne vůbec žádná kořist, a válka se vyplácí jedině tehdy, když kyne kořist. Tvůj příspěvek ve jménu našeho syna nebude promarněn.

Jelikož na cestě do Říma trváš, nebudu ti v ní bránit, jen tě chci varovat, že možná nebude taková, jakou si ji představuješ. Zajistím ti pozemek pod Janikulským pahorkem, hned vedle mých zahrad. Vyříd' Ammoniovi, aby se obrátil na makléře Gaia Matia.

Milostnými dopisy jsem se nikdy příliš neproslavil. Napíšu ti jen, že tě miluju a že mám opravdovou radost z tebe i z našeho syna. Ozvu se ti opět, jakmile dorazím do Bithýnie. Dávej dobrý pozor na sebe i na našeho chlapečka.

To bylo vše. Caesar list svinul, na okraj svitku kápl horký vosk a otiskl do něho svůj prsten, ten nový od Kleopatry – dárek zdaleka ne z pouhé lásky. Představoval i trochu zlomyslné rýpnutí do jeho neochoty svěřit se jí s čímkoli ze své citové minulosti. Řezba v ametystu představovala sfingu v její řecké podobě, s lidskou hlavou a lvím tělem, namísto obvyklé zkratky celého jména však na ní bylo zrcadlovými verzálkami uvedeno CAESAR. Velice se mu zalíbil. Až se jednou rozhodnu, který z mých synovců anebo bratranců se má stát mým adoptivním dědicem, připadne tomuto muži spolu se jménem Caesar i tenhle prsten. Bohové, vybírání to bude krušné! *Lucius Pinarius*? Ani *Quintus Pedius*, nejschopnější ze všech mých synovců, mne zatím příliš nenadchl. Z bratranců by tu snad byl ten mladíček v Antiochii, *Sextus Julius Caesar* – pak *Decimus Junius Brutus* – anebo možná muž, o němž už dnes valná část Říma předpokládá, že se ujme mého dědictví, *Marcus Antonius*. Kdo jen, kdo, kdo? Neboť *Ptolemaios XV*. Caesar to být nemůže.

Když vycházel, podal dopis *Gaiovi Faberiovi*. „Pošli to královně Kleopatře do Alexandrie,“ přikázal úsečně.

Faberius přímo zmíral zvědavostí, zda už je dítě na světě, ale jediný pohled na Caesarovu tvář mu stačil, aby si přímou otázku

raději nechal pro sebe. Náš starý je spíše v bojovné náladě, rozplývat se nad novorozencem nehodlá – byť to bylo jeho vlastní dítě.

Jezero Tatta představovalo rozsáhlou mělkou vodní plochu se slanou a nahořklou vodou; dost možná, říkal si Caesar po bližším prozkoumání slepencových skal jeho pobřeží, že je to zbytek nějakého vnitrozemského moře, neboť v měkkém pískovci byly dosud patrné někdejší lastury. Navzdory nehostinnému prostředí skýtalo neobyčejně krásný pohled; větrem zpěněná hladina svítila všemi odstíny zeleně, tu ostrou žlutí, tu narudle teplým tónem, barvy se v pruzích mísily jedna s druhou a proplétaly se navzájem a po mnoho mil odrážela i vyprahlá krajina podél jeho břehů něco z jeho barvitého spektra.

Až dosud se Caesar do střední Anatolie nikdy nevypravil a shledával ji teď bizarní, ale půvabnou; řeka Halys, velká vodní cesta, která se klikatila celé stovky mil jako augurská berla *lituus*, se úzkým údolím zařezávala do vysokých rozeklaných skalisek, členěných do vysokých pylonů připomínajících město s vysokými věžemi. Ale v jiných částech svého toku, sděloval Caesarovi přechoťný Deiotaros, protéká Halys naopak úrodnými a obdělávanými rovinami. Pak opět stoupali do hor, vysokých a dosud zapadaných sněhem, avšak galatští průvodci se v systému průsmyků dobře vyznali; armáda si razila cestu od jednoho k druhému v tradiční podobě osm mil dlouhého hada s jezdci jako s bočním zajištěním a vojáci si do kroku prozpěvovali jednu píseň za druhou.

Och, tohle je docela jiný život! Opravdovské tažení proti cizímu nepříteli, pochod napříč divukrásnou neznámou zemí, která svým půvabem až bere dech.

V této chvíli poslal Caesarovi první zlatou korunu král Farnakés. Podobala se spíš arménské než parthské tiáře: její kužel nebyl komolý, nýbrž měl podobu mitry, a celá byla posázená okrouhlými jiskrnými rubíny stejné velikosti.

„Och, kéž by se našel někdo, kdo by za ni zaplatil slušnou cenu!“ povzdychl si Caesar Calvinovi. „Roztavit takovýhle kousek, to přímo rve srdce.“

„Nedá se nic dělat,“ zněla Calvinova bryskní odpověď. „Za tyhle rubínky každý klenotník v Portiku Margaritaria určitě nabídne znamenitou cenu – ještě jsem nikdy neviděl karbunkuly s

takovou jiskrou uvnitř. Je jich tolik, že to zlato pod nimi skoro není vidět. Jako koláč obalený oříšky.“

„Myslíš, že náš přítel Farnakés zneklidněl?“

„To určitě. Jak moc, to nám ukáže interval, v jakém ti bude posílat další koruny, Caesare,“ ušklíbl se Calvinus.

Po celé následující *nundinum* přibývala každé tři dny další koruna, zcela shodná podobou i hodnotou s předešlými; tou dobou dělilo Caesara od kimmerského tábora už pouhých pět dní pochodu.

Poté, co poslové doručili už třetí korunu, vypravil Farnakés se čtvrtou k Caesarovi svého vyslance.

„Na znamení úcty od krále králů, veliký Caesare.“

„Krále králů? Takhle si teď Farnakés říká?“ otázal se Caesar naoko překvapeně. „Vyříd' svému pánovi, že tenhle titul pro svého nositele nevěstí nic dobrého. Posledním králem králů byl přece Tigranés, a podívej se, jak s ním Řím zosobněný Gnaeem Pompeiem Magnem zatočil. A já jsem tohoto Pompeia Magna porazil, takže čím podle tebe jsem, emisare?“

„Mocný dobyvatel,“ řekl vyslanec a polkl. Proč vlastně Římané vůbec nevyhlízejí jako velcí dobyvatelé? Žádná zlatá nosítka, žádný putovní harém manželek a konkubín, žádná osobní stráž z nejvybranějších bojovníků, žádné třpytivé odění. Caesar měl na sobě obyčejný železný pancíř převázaný rudou stuhou, a krom této nachové pentle se ničím nelišil od desítky mužů, kterými byl obklopen.

„Vrať se ke svému králi, emisare, a vyříd' mu, že je nejvyšší čas, aby se odebral zpátky domů,“ řekl Caesar věcným tónem. „Ale ještě než odtáhne, požaduji k náhradě škod, které napáchal v Pontu a v Arménii Parvě dostatek zlatých prutů. Tisíc talentů za Amisos, tři tisíce za ostatek těchto dvou zemí. Aby nedošlo k omylu – toto zlato bude použito k nápravě spouště, kterou tam natropil. Není určeno pro římskou státní pokladnici.“

Odmlčel se, otočil se k Deiotarovi a upřeně se na něj zahleděl. „Zbývá ovšem ještě jedna věc,“ pokračoval obchodnický zdvořile, „král Farnakés byl klientem Pompeia Magna a nesplnil vůči němu své klientské povinnosti. Proto krále Farnaka pokutuji částkou dvou tisíc talentů ve zlatě za to, že porušil své závazky k patronovi, a toto zlato do římské státní pokladnice odvedeno *bude*.“

Deiotaros zrudl, vyprskl a zalapal po dechu, ale nepromluvil jediné slovo. Cožpak v sobě Caesar nemá kouska studu? Neváhal

potrestat Galatii za to, že dostála svým klientským závazkům, a teď Kimmerii pokutuje za to, že je nesplnila!

„Pokud ještě dnes neobdržím od tvého krále zprávu, emisare, budu pokračovat v pochodu tímto divukrásným údolím.“

„V celé Kimmerii se nenajde ani desetina takového množství zlata,“ řekl Calvinus, který dosud kuckal potlačovaným smíchem nad Deiotarovým pohoršeným výrazem.

„Abys nebyl překvapený, Gnaee. Nezapomínej, že Kimmerie byla důležitou součástí říše někdejšího krále, a ten zlata nahromadil celé hory. A všechno nebylo uloženo v oněch sedmdesáti pevnůstkách, které v Arménii Parvě vybrakoval Pompeius.“

„Slyšels ho?“ kvíkl Deiotaros, když s Brutem osaměl. „No slyšel jsi ho? Klientský král se nezachová, ať dělá co dělá. Och, já té jeho nestydatosti prostě nedokážu uvěřit!“

„Nono,“ mírnil ho Brutus. „Pro něho je to prostě cesta jak získat peníze k zaplacení té jeho války. Mluví pravdu, on musel vyloupit římskou státní pokladnici, a teď ty peníze bude taky muset vrátit.“ Jeho truchlivé oči náraz ztvrdly a zpřísněly, upřely se na krále Galatie pohledem, jakým otec stíhá nezdárného synka. „A ty, Deiotare, máš co splácet *mně*! Doufám, že ti to je jasné.“

„A já zas doufám, Marku Brute, že když Caesar hovoří o desetiprocentním jednoduchém úroku, tak ví, co říká!“ prohlásil Deiotarus urputně. „Já jsem ochoten platit – pokud mi bude zachováno moje království –, ale ani o jediný sestercius víc, než je sazba. Chceš, aby se Matiniovy knihy otevřely Caesarovým auditorům? A jak si představuješ, že ty dluhy budeš vymáhat, když jsi přišel o možnost zjednávat si na to legie? Svět se proměnil, Marku Brute, a ten člověk, který *diktuje*, jak má být nový svět spravován, nemá lichváře v lásce, ani když pocházejí z jeho vlastní třídy. Deset procent jednoduchého úroku – *pokud* mi bude mé království zachováno. A zachování mého království bude asi dost záviset na tom, jak pochvalně se o mně ty a Gaius Cassius vyjádříte a jak se za mě postavíte v Nikomédei poté, co se střetneme s Farnakem.“

Když Caesar uviděl Zélu, zatajil se mu dech. Vysoký skalnatý suk se tyčil přímo uprostřed rozlehlé roviny zelenající se pšeničným osením, jež zářilo jako smaragdy v jedné z darovaných zlatých korun; kotlina měřila napříč dobrých padesát mil a na všech stranách ji lemovaly šeríkově namodralé vysoké horské hřbety, s

vrcholy až do poloviny úbočí dosud pokrytými sněhem. Širokým, ocelově modrým proudem jí protékala vodnatá řeka Skylax. Tábor si kimmerská vojska zbudovala na úpatí ostrohu, na jehož vrcholek Farnakés umístil své velitelské postavení a harém; měl odtamtud dokonalý výhled na římského hada vynořujícího se ze severního průsmyku. Tehdy také poslal třetí korunu. Poté, co jeho prostředník odevzdal ještě čtvrtou, se tento vyslanec vrátil a předal Caesarův vzkaz, Farnakés ho však ignoroval v přesvědčení, že je neporazitelný. Sledoval, jak Caesar se svými legiemi a jezdci na noc zřizuje mohutně opevněný tábor, pouhou míli vzdálený od jeho vlastních pozic.

Za úsvitu Farnakés zaútočil s nasazením všech svých vojsk; podobně jako jeho otec a před ním i Tigranés nedokázal ani on uvěřit, že poměrně malá síla, byť sebelépe organizovaná, dokáže odolat náporu celého jednoho sta tisíc válečníků. Vedl si lépe než Pompeius u Farsálu; jeho armáda obstála po celé čtyři hodiny, než se zhroutila. Stejně jako tomu kdysi bylo v Belgické Galii, vytrvali i skythští jezdci v boji až do samého konce, neboť uniknout po porážce z bitevního pole živí považovali za nesnesitelnou pohanu.

„Pokud byli Magnovi anatólští protivníci stejného zrna,“ prohlásil Caesar před Calvinem, Pansou, Vincianem a Cassiem, „pak si to přízvisko ‚Veliký‘ nijak zvlášť nezasloužil. Porazit je nepředstavuje zrovna ten *nejtěžší* úkol.“

„Takže Galové byli asi neskonalé *větším* soupeřem,“ utrousil Cassius.

„Přečti si mé *Zápisky*,“ odpověděl mu s úsměvem Caesar. „Nejde tolik o srdnatost. Galové měli dvě vlastnosti, které naši dnešní odpůrci postrádali. Předně se dokázali poučit ze svých předchozích chyb. Za druhé je hnalo neuhasitelné vlastenectví, které mě pak stálo nemálo práce, než se mi ho povedlo odvést do takových řečišť, kde by se stalo stejně prospěšné jim jako Římu. Ale ty sis vedl výtečně, Cassie, vedl jsi svou legii jako skutečný *vir militaris*. Budu pro tebe mít v budoucnosti spoustu práce, až se vydám vypořádat se s královstvím Parthů a donést zpátky do Říma naše orly. Tou dobou už za sebou budeš mít konsulský úřad, takže se budeš moci stát jedním z mých předních legátů. Pokud jsem si všiml, bojuješ stejně rád na souši jako na moři.“

Cassia by to bylo mělo povzbudit, namísto toho se však rozezřel. On o mně hovoří, jako kdyby tohle všechno záleželo na jeho blahověli. Co by to pro mě bylo za slávu vystupovat jako jeden z jeho poskoků?

Vojevůdce zamířil na bitevní pole a nařídil, aby k pohřbení Skythů byly vykopány hromadné hroby; ke spálení na hranici jich bylo příliš mnoho, i kdyby kolem Zély byly nějaké lesy.

Farnakés sám prchl, s sebou pobral jen válečnou pokladnu a ostatní cennosti a odcválal k severu. Ženy ze svého harému ponechal na místě – mrtvé. Když to Caesarovi ohlásili, zalitoval jen osudu žen. Kořist ponechal svým legátům, tribunům, centurionům, legiím a jízdě. Svých generálských procent se vzdal; měl své koruny, ty mu plně postačovaly. Když bylo ohodnocení dokončeno, zbohatl každý řadový voják o deset tisíc sesterciů a legáti jako Brutus a Cassius si připsali po stu talentech. Tolik vydalo jen to, co zůstalo v kimmerském táboře. Kdoví, kolik si toho s sebou odvezl Farnakés? Ne že by byl kdo obdržel peníze na ruku, tolik jen vyplynulo z účtování provedeného volenými představiteli vojska, neboť kořist zůstávala nedotčena až do doby, kdy bude předvedena v Římě při vojevůdcově triumfu a kdy teprve budou rozděleny částky v hotovosti.

Dva dny nato vpochodovala armáda do Pergama, které ji pozdravilo jásotem a zasypalo květinami. Farnakova hrozba pominula, provincie Asia mohla opět v klidu uléhat ke spánku. Třebaže uplynulo už dvaatřicet let, nikdo v provincii Asia nedokázal zapomenout na celé jedno sto tisíc obyvatel, které dal za svého vpádu povraždit Mithridatés Veliký.

„Jakmile se vrátím do Říma, pošlu do provincie Asia velice dobrého správce,“ sděloval Caesar Archeláovi, synovi Mithridata z Pergama, za soukromého slyšení. „Bude hned při příchodu přesně vědět, co je třeba udělat, aby se provincie opět postavila na nohy. Dny nájemců daní, *publikánů*, už nadobro minuly. Až skončí pětileté období úlevy od veškerých daní a poplatků, bude si každý okrsek daně vybírat sám a platit je Římu přímo. Nic z toho ovšem nebylo důvodem, pro který jsem s tebou chtěl hovořit.“

Caesar se předklonil a sepjál ruce, které měl položené na stole před sebou. „Pošlu podrobný list tvému otci do Alexandrie, ale Pergamon by už teď mělo znát svůj budoucí osud. Mám v úmyslu přemístit sídlo správce do Efesu – Pergamon leží příliš daleko na severu, je mimo dění. Celé Pergamon se napříště stane královstvím Pergamon, jemuž jako klientskému státu povládne tvůj otec. Nebude to sice tak veliká říše, jakou Římu odkázal jeden z posledních Attalovců ve své poslední vůli, ale přesto bude větší

než dosud. Připojím k němu západní Galatii, aby Pergamon získalo dostatek půdy vhodné k obdělávání a k pastvě. Mám pocit, že římské provincie se začínají ve vztahu k Římu zbytečně byrokratizovat, neustále se tak zvyšují náklady na správu zatěžující střední vrstvy a rozmáhá se zbytečné papírování. Kdekoli se mi podaří nalézt dobrou rodinu schopnou vládnout klientskému státu, budu takové státy zřizovat. Daně a poplatky budete i nadále odvádět Římu, ale Řím se nebude muset starat o jejich vybírání.“

Odmlčel se. „Něco za to ovšem budu požadovat. Chci, abyste oplátkou hájili a obhájili Pergamon proti všem nepřítelům. Abyste nadále byli nejen osobními klienty Caesarovými, ale i Caesarova dědice. Abyste vládli moudře a pečovali o růst blahobytu všech vašich občanů, ne jenom vyšších vrstev.“

„Vím odjakživa, že můj otec je moudrý člověk, Caesare,“ řekl mladý muž ohromený tímto neuvěřitelným darem, „ale nejmoudřejší věc, jakou kdy učinil, byla přispět ti na pomoc. Jsme ti – och, vděční by bylo naprosto nepřiměřené slovo!“

„O vděčnost mi vůbec nejde,“ řekl stroze Caesar. „Chci něco mnohem cennějšího – loajalitu.“

A táhli dál k severu, do Bithýnie, do země na jižních březích Propontidy, rozlehlého mořského bazénu tvořícího přechod k mocnému Euxinskému moři, jehož vody do něho proudí úžinami Thráckého Bosporu se starobylým řeckým sídlem Byzantiem. Propontis naopak vypouští přebytek vody helléspontskými průlivy dále na jih, do Egejského moře, a propojuje tak velké řeky sarmatských a skythských stepí s Naším mořem.

Nikomédeia ležela nad dlouhým klidným mořským chobotem Propontidy, který jako kouzlem dokázal na své hladině zrcadlit celý svět rozkládající se nad jeho břehy, od nadýchaných oblaků až po dokonalé převrácené obrazy stromů, kopců, lidí, zvířat – místo, kde vše jako by probíhalo stejně nahoře jako dole, jako miniaturní svět viděný zvnitřku. Pro Caesara to bylo jedno z míst, které na celém světě miloval nejvíc, neboť v něm probouzelo vzpomínky na silně nalíčeného osmdesátiletého krále v nakadeřené paruce, který si držel celou armádu zženštilých otroků plnicích kašdické jeho přání. Ovšem Caesar a král Nikomédés toho jména třetí se milenci nikdy nestali! Pojilo je cosi mnohem dokonalejšího – upřímné přátelství. A v jeho vzpomínkách setrvala i obrovitá a hlaholivá stárnoucí královna Oradaltis, ta, kterou právě v den, kdy sem tehdy

jedenadvacetiletý Caesar přibyl, kousl do zadku její pes zvaný Sulla. Jejich jedinou dceru Nyssu unesl Mithridatés Veliký a držel ji celá léta v zajetí. Jako padesátiletou ji pak vysvobodil Lucullus a poslal ji domů k matce; staříčkový král se toho však už nedožil. Když Řím učinil z Bithýnie svou provincii, Caesar obelstil nově jmenovaného správce Iunka tím, že Oradaltino jmění převedl do banky v Byzantiu a přestěhoval ji do krásného zámku v rybářské vesnici na březích Euxina. Oradaltis a Nyssa tam pak v klidu a pohodě šťastně prožily zbytek svých dnů rybařením s pruty na molu a venčením svého nového psa, tentokrát jménem Lucullus.

Všichni už jsou samozřejmě dávno mrtví. Palác, který si zachoval tak dobře v paměti, se už dávno stal rezidencí římských správců; nejcennější zařízení z něho odvezl už první z nich, Iuncus, avšak zlacení a purpurový mramor zůstaly. Iuncus, uvědomil si Caesar, vlastně jako první přispěl k mému rozhodnutí skoncovat s drancováním a defraudacemi římských správců. Nu, vůbec prvním byl vlastně Verres, ten ovšem nebyl správcem. Verres tvořil třídu sám pro sebe, jak prokázal Cicero.

Muži, kteří se vydávali do provincie jako správci, si na úkor jejích obyvatelů nadělali celé jmění – prodávali občanství, prodávali výběr daní, konfiskovali majetky, ovlivňovali ceny obilí, pobrali kdejaké umělecké dílo, které se dalo odnést, brali úplatky od *publikánů* a pronajímali své liktory, ba i své vojáky, římským lichvářům k vymáhání dluhů.

Iuncus si v Bithýnii velice pomohl, avšak některé z božstev buď na něho, anebo na jeho nepravosti zanevřelo; na zpáteční cestě domů skončil i se svým nepoctivě nabytým bohatstvím na dně Našeho moře. Což ovšem sochy ani obrazy na jejich původní místo nenavrátilo.

Och Caesare, příliš jsi už zestárl! To všechno bylo dávno a všechny ty vzpomínky bloudící uprostřed těchto stěn mají asi takovou platnost jako *lemurové*, stíny, které po dvě noci v roce vypouští do světa podsvětí. Stalo se toho zatím až příliš mnoho a až příliš kvapně. To, čeho se dopustil Sulla, žije dál, a Caesar je jen poslední obětí jeho činů. Nikdo, kdo se zprotivil své vlastní zemi se zbraní v ruce, nemůže pak už být šťasten. Všechny Caesarovy dobré skutky jsou jen dílem rozumu, konají se pro jeho vlastní dobro, a Caesar už také nechápe svět jako místo, kde se odehrávají magické děje. Nic takového nemůže nastávat. Svět kazí muži i ženy svými návaly chtění, touhami, bezmyšlenkovitostí, hlupstvím, chamtivostí. I dobrou vládu dokáže sprovodit ze světa jediný

Bibulus, jediný Cato. A i Caesara může snaha přivést opět na svět dobrou vládu posléze dočista znavit.

Ten Caesar, který tu měřival svůj vtip s rozpustilým starým králem, byl někdo zcela jiný než Caesar dnešní, studený, cynický, vyprahlý. Nezná už vášně. Chce jediné, prožít každý další den bez újmy na své pověsti. Nebezpečně se blíží únavě ze samotného žití. Jak by mohl jediný muž vrátit Římu opět jeho jednotu a sílu? Zejména muž, kterému je už třiapadesát?

Dnem po dni je nicméně třeba se prokousat, ať se nám chce, nebo ne. Správcem Bithýnie byl ustanoven jeden z nejslibnějších Caesarových chráněnců, Gaius Vibius Pansa; a Pontus, rozhodl se Caesar, by měl být spravován samostatně, nikoli společně s Bithýnií. Jmenoval jeho správcem dalšího nadějněho muže – Marka Coelia Viniciania; ten dostal za úkol napravit následky Farnakova běsnění.

Když byla posléze všechna tato rozhodnutí uskutečněna, zastrčil závoru u dveří své pracovny a dal se do psaní dopisů: do Alexandrie, Kleopatře a Mithridatovi z Pergama; do Říma Publiovi Serviliovu Vatiovi Isaurikovi a Marku Antoniovu, svému veliteli jízdy; a posléze, nikoli však jako poslednímu v pořadí důležitosti, nejstaršímu ze svých přátel Gaiovi Matiovu. Byli stejně staří. Matiův otec si kdysi pronajal druhý z bytů v přízemí Aureliiny insuly v Subuře, takže si oba hoši spolu hrávali v nádherné zahradě, kterou Matiův otec dokázal vytvořit na dvorku a světlíku insuly. Syn zdědil otcův talent pro výtvarně pojaté zahradnictví a ve volném čase – jen bohově vědí, kde k němu vůbec přišel – navrhl úpravu Caesarových zahrad na opačném břehu Tiberu. Přivedl na svět umění seřezávat rostliny do nejruznějších tvarů a dychtivě se chápal každé příležitosti, jak sestříhávat zimostřáz nebo ptačí zob do podoby ptáků, zvířat nebo bizarních objektů.

K tomuto dopisu přistupoval Caesar oproštěný od jakýchkoli zábran, neboť jeho příjemce, na rozdíl od všech ostatních, po něm nikdy v životě nic nežádal a neměl sklon přihřívát si svou polívčičku na cizích ohnících.

VENI, VIDI, VICI.

Přišel jsem, viděl jsem, zvítězil jsem. Mám skoro chuť přijmout tohle za své motto, tak často to takhle probíhá, a samo to sousloví je náležitě pádné. Hlavní ovšem je, že

se tenhle můj poslední příchod, rozhlédnutí se a vítězství odehrály na cizí půdě a týkaly se cizinců. Na Východě bylo už naléhavě třeba trochu uklidit. Co tady se nahromadilo za svinstva! Vinou hrabivých správců a loupeživých okolních králů se Kilikie, provincie Asia, Bithýnie a Pontus ocitly na kolenou a úpěly v posledním tažení. Míň je mi líto Sýrie. Šel jsem ve stopách onoho druhého diktátora, Sully – oživoval jsem prostě všechna jeho nápravná opatření, která byla až podivuhodně bystrá. Jelikož se ty sám nijak nepodílíš na podezřelém obchodování s výběrem daní, mé reformy v Malé Asii se tě nedotknou, zato z *publikánů* a z dalších spekulantů z Asie budou chlupy jen lítat, až se vrátím do Říma – přistříhl jsem jim totiž křídla tak, že zbyly jen pahýly. Ale to mi naprosto nevadí. Sullův problém byl, že neovládal abecedu politiky. Vzdal se diktátorství, aniž si předem zajistil, že jeho nová ústava nebude opět zrušena. Věř mi – téhle chyby se Caesar nedopustí.

Poslední věcí, kterou bych chtěl vidět, by byl senát zaplněný mými poslušnými kejvaly. Obávám se ale, že přesně to se bude muset stát. Mohl by ses domnívat, že povolný senát je výhodou, ale tak tomu není, Matie, doopravdy ne. Pokud by existovala zdravá politická soutěž, pak by mi nebylo zatěžko udržet ty dravější z mých příznivců náležitě na uzdě. Ovšem jakmile budou vládní orgány složeny výhradně z mých stoupenců, co zastaví mladého muže, ctižádostivějšího, než jsem já, aby se přes mou mrtvolu vedral do diktátorského křesla? Vláda opozici nezbytně potřebuje! Co vláda nepotřebuje, jsou *boni*, kteří jsou proti, jen aby byli proti, kteří vůbec nechápou, čemu vlastně oponují. Proto také byla opozice optimátů tak iracionální, spíš než aby se opírala o skutečnou a hlubokou analýzu. Všimni si, že jsem přešel do minulého času. *Boni* přestali existovat, provincie Africa se toho stane svědkem. Doufal jsem, že se dožiju užitečné a náležité opozice, teď se ale začínám obávat, že vše, čeho občanská válka může dosáhnout, je smrt oponentů. Je mi, jako bych byl polapen do vidlice.

Z Tarsu dál jsem měl to pochybné potěšení pokračovat ve společnosti Marka Junia Bruta a Gaia Cassia. Oba byli omilostněni a oba teď neúnavně pracují – pro sebe.

Nikoli pro Řím a určitě nikoli pro Caesara. Že by právě tohle byla ta zdravá senátorská protiváha? Ó ne, obávám se, že ne. Žádný z těch chlapů neklade zájem země před své osobní záležitosti. Tráví s nimi dny a měsíce ovšem s sebou neslo i různé zábavné chvíle, a také jsem se toho dost dozvěděl o lichvářské živnosti.

Dokončil jsem právě nové uspořádání anatolských klientských království, zejména Galatie a Kappadokie. Deiotaros potřeboval dostat lekci, takže jsem mu ji udělil. Měl jsem původně v úmyslu okrájet Galatii na nevelké území kolem Ankýry, jenomže ouha! Brutus pojednou zařval jako lev a vydal se do boje za Deiotara, který mu dluží miliony a miliony. Jak se *opovažuji* sebrat tak skvělému partnerovi tři čtvrtiny jeho země a rázem tak proměnit stálý příjem věřitele v trvale pochybný dluh? S takovým něčím se Brutus absolutně nedokázal smířit. Ta výmluvnost, ta řečnická cvičení! Vážně, Matie, slyšet tak Cicero Bruta takhle rozehřátého, rval by si vlasy a skřípěl by zuby samou závistí. K čemuž přispíval svou troškou i Cassius, musím dodat. Čím dál tím víc se z nich stávají navzájem oddaní bratřenci a staří kamarádi.

Nakonec jsem sice Deiotarovi ponechal mnohem víc, než jsem původně zamýšlel, ale přesto přišel o západní Galatii ve prospěch nového klientského království Pergama, a jeho Arménii Parvu jsem přiřadil ke Kappadokii. Brutus toho nežádá mnoho, ale co chce, to vymáhá přímo urputným způsobem. Zejména si chce uchovat naději na vrácení všech svých rozpůjčených peněz.

Brutovy motivy jsou průzračné jak anatolské jarní vody, naproti tomu Cassius je mnohem temnější povaha. Je arogantní, nadutý a nesmírně ctižádostivý. Nikdy mu neodpustím tu podlou zprávu, kterou odeslal do Říma, poté co Crassus zahynul u Karrh. Zveličil v ní své vlastní zásluhy a z Crassa udělal chamtivce jdoucího jen po penězích. Crassovu lásku k penězům nepopírám, ale jinak to byl doopravdy veliký člověk.

Cassia dráždilo na mých zásazích do systému klientských států nejvíc to, že jsem je provedl diktátem – bez projednání v senátu, bez toho, že by se na tabulích objevily nové zákony, bez ohledu na přání kohokoli jiného než mne samého. Být diktátorem je v tomto směru nádherná

věc – ušetří to nesmírnou spoustu času vyplývaného jinak na projednávání věcí, o nichž vím, že jsem je vyřešil tím nejpocitivějším a nejnáležitějším způsobem. Jenže Cassiovi se to nelíbí. Anebo řečeno jinak: Cassiovi by se to líbilo jen v tom případě, kdyby diktátorem byl on sám.

Stal jsem se otcem syna. Královna Egypta mi v červnu povila chlapečka. Není to samozřejmě Říman, ale je předurčen vládnout Egyptu, takže si nestěžuji. Pokud jde o jeho matku – suď, až se s ní uvidíš. Chce se vydat do Říma, až budou republikáni – jak protismyslné pojmenování to je! – definitivně poraženi. Její plnomocník, jakýsi Ammonius, se na tebe asi obrátí a požádá, aby jí bylo umožněno získat pozemek v sousedství mých janikulských zahrad, aby si tam pro svůj pobyt v Římě mohla dát postavit palác. Až budeš převod parcely projednávat, učiň tak mým jménem, i když zaplatit za ni by si královna klidně mohla dovolit sama.

Nemám v úmyslu rozvést se s Calpurnií, abych se mohl oženit s Kleopatrou. Bylo by to neomluvitelné. Pisonova dcera mi byla příkladnou manželkou. Od sňatku s ní jsem v Římě strávil sotva pár dní, ale mám své zpravodaje. Calpurnia je přesně taková, jakou musí Caesarova manželka být – nad veškerá podezření. Je to hodné děvče.

Vím, že co říkám, zní asi dost tvrdě, opatrnicky, snad i obhrouble. Já jsem se ovšem změnil natolik, že mě asi těžko poznáš, Matie. Není dobré, když se muž povznese nad sobě rovné do té míry, že už pak žádné sobě rovné nemá, a to je, obávám se, můj případ. Všichni muži, kteří by mě byli mohli přimět k soutěži, už jsou mrtví. Publius Clodius. Gaius Curio. Marcus Crassus. Pompeius Magnus. Připadám si jako maják na Faru – nic na světě nedosahuje ani poloviny mé výše. Což vůbec není to, co bych si přál, kdybych měl na vybranou.

Když jsem překročil Rubikon do Itálie a dal se na pochod proti Římu, něco jako by se ve mně náraz proměnilo. Nebylo pocitivé, že mě do té situace dohnali – cožpak se doopravdy mohli domnívat, že si to dám líbit, že se na ten pochod nevydám? Já jsem Caesar, moje *dignitas* je mi dražší než vlastní život. Caesar že by měl být odsouzen pro neexistující velezradu a poslán do nenávratného vyhnanství? Nemyslitelná věc. Kdybych měl všechny ty události absolvovat znovu, zopakoval bych své kroky

naprosto stejně. A přesto se něco uvnitř ve mně zlomilo. Už nikdy nemohu být tím, čím jsem si být přál – konsulem po druhé období, pontifikem maximem, stát se starším státníkem, na jehož mínění se v senátě tážou hned po nově zvolených konsulech a konsulech v úřadě, *vir militaris*, který nemá sobě rovného.

Ted' je ze mě bůh v Efesu a další bůh v Egyptě, jsem diktátorem Říma a vládcem světa. Ale o nic z toho jsem vlastně nestál. Ty, Matie, mě znáš natolik, abys pochopil, co říkám. Jenomže mužů jako ty není mnoho. Ti ostatní si moje motivy vykládají ve světle toho, jaké by byly jejich vlastní pohnutky, být na mém místě.

Zpráva o smrti Aula Gabinia v Saloně mě bolestně zasáhla. Byl to dobrý člověk, poslaný do exilu chybným rozhodnutím. Starý Ptolemaios Aulétés nikdy neměl žádných deset tisíc talentů, které by mu mohl vyplatit. Pochybuji, že za svou operaci Gabinius dostal víc jak dva tisíce. Kdyby byl Lentulus Spinther v Kilikii zvedl natolik včas zadek ze židle, aby Gabinia s onou smlouvou předběhl, byli by snad *jeho* za to postavili před soud? Určitě ne. Patřil totiž mezi *boni*, zatímco Gabinius hlasoval pro Caesara. Tohle musí taky přestat, Matie – aby zákon jinak platil pro jednoho, a jinak pro druhého.

V jedné záležitosti zůstává můj opozičník Gaius Cassius zticha. Když jsem mu řekl, že jeho bratr Quintus vykradl Zadní Hispánii, naložil svůj lup na loď a odplul do Říma ještě dřív, než ho jako správce stačil vystřídat Gaius Trebonius, neřekl na to Cassius jediné slovo. Neřekl nic ani pak, když jsem mu sdělil, že se značně přetížená loď převrhla a potopila v ústí Iberu a že Quintus Cassius při tom utonul. Nejsem si jistý, jestli Gaius Cassius mlčel proto, že Quintus byl můj člověk, anebo proto, že Quintus všechny Cassie zostudil.

Vrátím se do Říma začátkem září.

Jeden dopis napsal Caesar v Zéle bezprostředně po bitvě a poslal ho do Kimmerie Asanderovi. Opakovalo se v něm to, co už vyslechl Farnakův vyslanec: že Kimmerie dluží Pontu čtyři tisíce talentů ve zlatě a římské státní pokladně další dva tisíce. List

Asandera současně informoval, že jeho otec prchá směrem k Sinópé a zjevně je na cestě domů.

Ještě než Caesar Nikomédeiu opustil, obdržel od Asandera odpověď. Asander ocenil diktátorův postup a s uspokojením mu současně sdělil, že Farnakés byl po návratu do Kimmerie zabit. Králem Kimmerie je nyní Asander, jehož největším přáním je, aby byl přijat mezi Caesarovy klienty. Jako důkaz jeho dobré vůle sloužily dva tisíce talentů zlata odeslané spolu s dopisem; další čtyři tisíce talentů už mezitím byly poslány novému správci Pontu Vinicianovi.

Když tedy Caesar proplouval Helléspontem, bylo na jeho lodi naloženo sedm tisíc talentů zlata a velký počet zlatých korun k tomu.

První zastávkou na jeho další cestě byl ostrov Samos, kde vyhledal jednoho ze svých umírněnějších oponentů, velkého patricijského konsulára Servia Sulpicia Rufa, jenž ho radostně uvítal a připustil, že je nešťastný a že se kaje.

„Křivdili jsme ti, Caesare, a já toho upřímně lituji. Skutečně jsem si nedovedl představit, že by věci mohly dojít až tak daleko.“

„Nebylo tvou vinou, že se tak stalo. Já jen doufám, že se vrátíš do Říma a zaujmeš své místo v senátě. Ne proto, abys mi tam pochleboval, ale abys zvažoval mé zákony a opatření z hlediska jejich skutečného přínosu.“

Na Samu přišel Caesar o Brutovu společnost; přislíbil mu totiž kněžský úřad, a jelikož Servius Sulpicius představoval svrchovanou autoritu v oblasti kněžských zákonů a postupů, přál si Brutus u něho setrvat a věnovat se pod jeho dohledem jejich hlubšímu studiu. Jediné, čeho Caesar při této příležitosti zalitoval, bylo, že na krku mu i nadále zůstal Gaius Cassius.

Ze Samu odplul na Lesbos, kde se usídlil jeho mnohem tvrdošíjnější odpůrce, konsulár Marcus Claudius Marcellus. Ten veškeré Caesarovy nabídky na smír vehementně odmítl.

Další zastavení se konalo v Athénách, které se za občanské války projeví jako Pompeiovi přehorliví stoupenci; nedočkaly se od Caesara ničeho dobrého. Uvalil na ně obrovskou pokutu, načež strávil zbytek svého pobytu na souši výpravou na Korint, na šíji spojující Peloponnéský poloostrov s řeckou pevninou. Před mnoha lety Korint vyplenil Gaius Mummius a město se od té doby nevzpamatovalo. Caesar se prošel mezi opuštěnými budovami a vystoupil k pevnosti Akrokorint tyčící se nad sídlem; Cassius, jenž

dostal rozkaz, aby ho doprovodil, nechápal, čím je vrchní velitel tak fascinován.

„To místo si přímo říká o proražení průplavu touhle šíjí,“ prohlásil Caesar stoje na úzkém skalním valu vysoko nad hladinou moře. „Pokud by tu byl průplav, nemusely by už lodě obeplouvat Tainarský mys a vydávat se na milost a nemilost tamějším bouřím. Mohly by z Pater zamířit přímo do Egejského moře. Hmmm.“

„To je vyloučené,“ ušklíbl se Cassius. „To by chtělo vylámat dobrých dvě stě stop skály do hloubky, možná i víc.“

„Nic není nemožné,“ odpověděl poklidně Caesar. „A pokud jde o to zpustlé město, volá po nových osadnících. Už Gaius Marius je chtěl osídlit veterány ze svých legií.“

„A pohořel,“ odsekl Cassius. Odkopl kámen a sledoval ho, jak za letu do hlubiny naráží na skaliska. „Mám v úmyslu zůstat v Athénách.“

„Obávám se, že to nepůjde, Gaie Cassie. Doprovodíš mě až do Říma.“

„A proč?“ zeptal se Cassius vzpurně.

„Protože, milý Cassie, ty zrovna nepatříš k Caesarovým obdivovatelům, a Athény také ne. Myslím, že bude jen prozíravé držet vás hezky daleko od sebe. Ne, neutíkej, vyslechni mě nejdřív.“

Cassius, jenž už vykročil k odchodu, se zarazil a zpozorněl. Zadrž, Cassie, uvažuj! I když ho nenávidíš, on je teď u moci.

„Mám v úmyslu jak tobě tak i Brutovi dopomoci k vyššímu postavení, ne proto, že je to v mé pravomoci, ale proto, že už byste oba dávno byli prétoři v náležitém roce svého věku anebo v jeho blízkosti. Ať se tak tedy stane,“ říkal Caesar a upoutal očima Cassiův pohled. „Přestaň už s tím vzdorováním, spíš bys měl obětovat bohům, že jsem tak milosrdný člověk. Kdybych byl Sullou, byl bys už dávno mrtvý, Cassie. Obrat' svou zbloudilou energii správným směrem, ať poslouží Římu. Na mně tolik nesejde, ani na tobě nakonec nesejde, na čem záleží, je Řím.“

„Přisáháš na hlavu svého novorozeného synka, že neusiluješ o to stát se římským králem?“

„To odpřisáhnu,“ řekl Caesar. „Králem Říma? To se radši stanu jedním z těch potřeštěných poustevníků, co žijí v jeskyni nad Palus Asphaltites. A teď se nad tím problémem zamysli znovu a podívej se na něj bez vášně a hněvu. Prokopat tady průplav možné je.“

ČÁST IV.

VELITEL JÍZDY

OD KONCE ZÁŘÍ
DO KONCE PROSINCE
ROKU 47 PŘ. N. L.

MARCUS ANTONIUS

KAPITOLA PRVNÍ

Šestá legie a germánská jízda byly z Pergama odeslány do Efesu, aby tam vytvořily jádro armády provincie Asia, takže když Caesar o narozeninách Pompeia Velikého vstoupil opět na italskou půdu, doprovázel ho jen Decimus Carfulenus s centurií pěchoty. A ovšem také Aulus Hirtius, Gaius Cassius, jeho pobočník Gaius Trebatius a hrstka dalších legátů a tribunů, kteří už všichni dychtili pokračovat opět ve své dráze veřejných činitelů. Carfulenus a jeho vojáci měli za úkol doprovodit jako eskorta náklad zlata a ochránit ho, kdyby bylo třeba.

Větry je zavály kolem paty italské boty do Tarenta – byla to krajně mrzutá komplikace! Pokud by byli přistáli, jak to měl Caesar v plánu, v Brundisiu, byl by se tam mohl bez nesnází setkat s Markem Ciceronem; takto mu nezbylo než uložit ostatním, aby pokračovali po Via Appia bez něho, a vydat se v rychlé gize opačným směrem do Brundisia.

Štěstí mu však přálo, čtyřspřeží mul urazilo sotva pár mil, když potkali nosítka ploužící se jim vstříc; Caesar zajásal. To je Cicero, to musí určitě být Cicero! Kdo jiný by si zvolil nosítka jako dopravní prostředek za téhle první vlny veder časného léta? Giga se skřípěním zpomalila, Caesar z ní seskočil, ještě než docela zastavila. Několika kroky došel k nosítkům, kde zastihl Cicerona shrbeného nad cestovním psacím stolem. Na okamžik zůstal Cicero nevěřícně civět, pak vyjekl a vysoukal se z nosítek ven.

„Caesare!“

„Pojď, projdeme se spolu trochu.“

Oba staří protivníci se mlčky vydali po rozpálené silnici, dokud se nedostali z doslechu průvodců, pak se Caesar se zkoumavým pohledem zastavil tváří v tvář k Ciceronovi. Ta proměna byla děsivá! Ne tak v Ciceronově zevnějšku, i když zhubl a zvrásčitel; spíš se ale jevila na jeho duchu, jasně se zračícím v jeho jemných, bystrých očích, trochu už stařecky uszlzelých. Další příklad muže,

jenž si nic tolik nepřál, jako stát se vynikajícím konsulárem, úctyhodným státníkem, možná censorem, jehož se budou při debatách v senátě s respektem tázat na názor. Jsme na tom stejně, i pro něho je tahle cesta už uzavřená. Příliš mnoho vody už pod mostem uplynulo.

„Jaké to bylo?“ otázal se Caesar se sevřeným hrdlem.

„Hrozné,“ řekl Cicero bez vytáček. „Rok jsem trčel v Brundisiu, Terentia mi neposlala vůbec žádné peníze, Dolabella nechal Tullii a to nešťastné děvče pak doma čekaly takové hádky s matkou, že utekla sem ke mně. Neslouží jí zdraví, a přitom – nechápu proč! – pořád ještě toho Dolabellu miluje.“

„Vrať se do Říma, Marku. Já doopravdy velice stojím o to, abys opět zasedl v senátě. Potřebuju tam veškerou slušnou opozici, jaká existuje.“

Cicero se dotčeně napřímil. „Och, takového něco já přece nemohu udělat! To by vypadalo, jako že jsem se ti podrobil.“

Krev se Caesarovi nahrnula do tváří, se sevřenými rty se ovládl. „Nu, pro tuto chvíli toho nechme. Sbal si své věci a odvez Tullii do zdravějšího podnebí. Nastěhuj se do některé z těch svých půvabných vil v Kampánii. Piš trochu. Urovnej to nějak s Terentií.“

„S Terentií? To už se urovnat nedá,“ přiznal Cicero hořce. „Věřil bys, že mi pohrozila, že odkáže všechny své peníze cizím lidem? Když má syna a dceru, o které by se měla postarat?“

„Psům, kočkám anebo nějakému chrámu?“ zachmuřil se Caesar.

Cicero si odplívl. „Na to, aby peníze věnovala někomu z nich, by musela mít srdce! Já mám dojem, že si za dědice vybrala někoho, kdo se oddává té – eh – ‚moudrosti Východu‘, nebo takovému něčemu. Pche!“

„Bohové, zaslíbila se snad Ísidě?“

„Terentia že by se švihala bičem po vlastních zádech? To sotva.“

Ještě chvíli spolu takto hovořili, víceméně o ničem. Caesar svěřil Ciceronovi to málo, co věděl o Quintovi starším i mladším, a byl poněkud překvapen, že se žádný z nich dosud neukázal v Itálii. Cicero mu sdělil, že Atticus a jeho žena Pilia se mají velice dobře, jejich dcerka že utěšeně roste. Přešli pak k situaci v Římě, ale Cicero nechtěl hovořit o problémech, které zjevně přičítal k tíži Caesarovi.

„Co kromě těch dluhů vlastně Dolabellu kouslo?“ zeptal se Caesar.

„Jak to můžu tušit? Vím jen tolik, že se spráhl s Aesopovým synem, a to je chlap, který na něho má velmi špatný vliv.“

„Syn herce z tragédie? To se Dolabella zřejmě dostal do velice nízkých kruhů.“

„Aesopus,“ řekl Cicero důstojně, „je můj dobrý přítel. Dolabella se nepohybuje v *nízkých kruzích*. Ten člověk je jenom špatný.“

Caesar to vzdal, vrátil se ke své gize a zamířil do Říma.

Lucius Julius Caesar, bratranec a nejlepší přítel, ho očekával ve Philippově vile u Misena, nedaleko od Říma. Lucius, o sedm let starší, mu byl v tváři i postavou velice podobný, jen modř jeho očí byla měkčí, laskavější.

„Ty patrně víš, že se Dolabella po celý rok bije za všeobecné prominutí dluhů a že mu statečně čelí dvojice obdivuhodně schopných tribunů lidu?“ otázal se ho Lucius, když usedli k rozhovoru.

„Už od chvíle, kdy jsem opět vytáhl z Egypta. Asinius Pollio a Lucius Trebellius, oba jsou to moji muži.“

„Oba jsou to velice srdnatí chlapi! I když tím riskují život, na každém shromáždění plebejů Dolabellovy návrhy znova a znova vetují. Dolabella se domníval, že se mu je podaří zastrašit vzkríšením těch tlup pouličních rváčů Publia Clodia, sehnal k nim ještě nějaké bývalé gladiátory a začal terorizovat Forum. Pollio a Trebellius na to nedbají a vetují dál.“

„A co náš synovec Marcus Antonius, velitel jízdy, můj zástupce?“ otázal se Caesar.

„Antonius je dobytek, Gaie. Lenocho, obžera, nevychovanec, děvkař a ochlasta.“

„Já tuhle jeho minulost dobře znám, Lucie. Ale domníval jsem se – vzhledem k jeho chování během války s Magnem – že ze svých zlovyků už vyrostl.“

„Ten se jich nezavíjí nikdy!“ odsekl Lucius. „Víš, jaká byla Antoniova reakce na bující násilí v Římě? Sebral se a odjel z města – jak on to řekl? – ‚zkontrolovat situaci v Itálii‘. Jeho kontrola, to jsou ovšem nosítka nacpaná konkubínami, vozy plné vína, válečný vozík se spřežením čtyř lvic, houf trpaslíků, šmíráckých

komediantů, kouzelníků a tanečnic a k tomu thrácká muzika Panových frkaček a tamborů – on se považuje za nového Dionýsa.“

„Hlupák jeden! Já jsem ho varoval,“ řekl tiše Caesar.

„Pokud jsi to učinil, pak toho ani trochu nedbal. Koncem března přišly z Capuy zprávy o nepokojích v legiích, které tam táboří, a Antonius se tam vydal s celým tím svým cirkusem, a pokud je mi známo, s legiemi už šestý měsíc vyjednává. Sotva vytáhl paty z Říma, Dolabella začal násilí stupňovat. Poté za tebou Pollio s Trebelliem vyslali Publia Sullu a Valeria Messalu, aby ti o tom osobně podali zprávu – už jsi s nimi mluvil?“

„Ne. Pokračuj, Lucie.“

„Poměry se stále zhoršovaly. Před dvěma *nundiny* bylo přijato *senatus consultum ultimum*, jímž senát Antoniovi nařídil situaci v Římě okamžitě řešit. Antonius si dal s odpovědí načas, pak ovšem provedl něco, co ti těžko dokážu vylicít. Před čtyřmi dny dovedl z Capuy do Říma Desátou, nařídil jí napochodovat na Forum a na účastníky nepokojů zaútočit. Gaie, oni tasili meče a vrhli se s nimi proti davu ozbrojenému jen klacky! Osm set z nich pobili. Dolabella své demonstrace okamžitě odvolal, ale Antonius se na něj neohlížel. Nechal Forum zaneřáděné, tak jak bylo, a pár lidí z Desáté poslal, aby zatkli několik mužů, které označil za vůdce nepokojů – či to byl výběr, nemám ponětí. Bylo jich na padesát, asi dvacítku z nich byli římscí občané. Ty bez občanství dal zbičovat a setnout, tři z občanů dal svrhnout z Tarpejské skály. Když pak tyhle všechny mrtvolky dal pohodit k ostatním na Foru, odpochoval Antonius i s Desátou zpátky do Capuy.“

Zbledlý Caesar zatínal pěsti. „O ničem z toho jsem se nedoslechl.“

„Věřím, že ne, i když pověst o tom se už rozletěla po celé zemi. Jenomže kdo kromě mě by si o tom troufl povědět diktátorovi Caesarovi?“

„Kde je teď Dolabella?“

„Stále ještě v Římě, ale někam se ukryl.“

„A Antonius?“

„Dosud v Capui. Tvrdí, že se legie bouří.“

„A ostatek veřejné správy, kromě Polliona a Trebellia?“

„Žádná neexistuje. Tys byl příliš dlouho pryč a málo ses Římu před svým odchodem věnoval. *Osmnáct měsíců!* Dokud byl ještě konsulem Vatia Isauricus, jakž takž to šlo, ale tohle nebyl zrovna rok, kdy bylo zdravé ponechat Řím bez konsulů a prétorů, to ti musím říct na rovinu! Vatia ani Lepidus autoritou zrovna nehýří a

Lepidus je navíc i slaboch. Problémy začaly v okamžiku, kdy se Antonius s legiemi vrátil z Makedonie. On a Dolabella – co to bývalo za kamarádíčky – jsou zřejmě rozhodnutí rozmlátit Řím na takové kousíčky, že už ani ty pak nedokážeš dát ty střípky dohromady – a jestli je vůbec dáš do kupy, Gaie, servou se ti dva o to, kdo z nich se stane příštím diktátorem.“

„Myslíš, že jim jde o tohle?“ otázal se Caesar.

Lucius Caesar vstal a s ustaraným výrazem přecházel chvíli sem a tam po místnosti. „Proč,“ udeřil náhle a obrátil se k dosud sedícímu Caesarovi tváří, „jsi byl tak dlouho pryč, bratranče? Byla to nesvědomitost! Užívat si v náruči kdovíjaké orientální pokušitelky, projíždět se někde na lodičce po řece, věnovat pozornost úplně nepotřebným končinám Našeho moře – Gaie, vždyť už je to rok, co Magnus zemřel! *Kdes byl celou tu dobu?* Tvoje místo je přece tady, v Římě!“

Nikdo jiný by se mu toto neodvážil říci, to Caesar dobře věděl; nebylo pochyb, že tímhle vzkazem Lucia pověřili Vatia, Lepidus, Philippus, Pollio, Trebellius a všichni další, kteří zůstali v Římě. Vybrali si k jeho tlumočení jediného muže, který si mohl být jistý před Caesarovou odvetou: jeho přítele a dlouholetého spojence, konsulára, nejvyššího augura, jeho nejoddanějšího legáta za galských válek. Caesar tedy zdvořile naslouchal, dokud Lucius neskončil, a pak pozvedl v obranném gestu obě ruce.

„Ani mně není dáno, abych dokázal být na dvou místech současně,“ řekl umírněným a klidným tónem. „Já samozřejmě vím, kolik práce mi v Římě zbývá, a uvědomoval jsem si také, že Římu patří vždy první místo. Měl jsem však před sebou dvě alternativy, Lucie, a pořád jsem přesvědčený, že jsem si zvolil tu správnou. Buď připustím, aby se z východního konce Našeho moře stalo vosí hnízdo intrik, odporu republikánů, nájezdů barbarů a naprosté anarchie, anebo tam setrvám a dám tam věci do pořádku, už proto, že jsem tam pobýval, právě když ke všem tamním událostem došlo. Rozhodl jsem se zůstat na Východě v přesvědčení, že Řím do doby, než se vrátím, nějak přežije. Je mi teď už jasné, kde jsem udělal chybu. Přespříliš jsem důvěřoval Markovi Antoniovi. On totiž dokáže být nesmírně schopný a výkonný, Lucie, to mě na tom dráždí nejvíc! Jak jen stačila Julia Antonia při všem svém třeštění a své trudnomyslnosti, při té katastrofální volbě manželů a neschopnosti vést spořádanou římskou domácnost, ještě také zkazit všechny své tři chlapce? Jak jsi sám řekl, Marcus Antonius je dobytek, děvkař a ožrala, Gaius Antonius je natolik přitroublý, že

by se dalo mluvit o duševní zaostalosti, a Lucius je zase tak vychytralý, že pomalu jeho levice neví, co dělá jeho pravice.“

Hleděli si navzájem do modrých očí, oběma v jejich koutcích naskočily drobné vrásečky. Nu ovšem, rodinné vztahy a povinnosti! To prokletí nás všech.

„Ale teď už jsem tady, Lucie. Tohle se opakovat nebude. A tolik pozdě se zase nevracím. Pokud si Antonius a Dolabella myslí, že se nad mou mrtvolou utkají o postavení diktátora, jsou na omylu. Diktátor Caesar jim neudělá tu radost, aby umřel.“

„Já tvé důvody, pokud jde o Východ, chápu,“ řekl poněkud obměkčený Lucius, „ale nedej se Antoniem ošálit, Gaie. Já vím, máš pro něho slabost, jenže on tentokrát zašel skutečně příliš daleko.“ Zachmuřil se. „V legiích se děje něco zvláštního, a já cítím v kostech, že za tím vším vězí on sám. Nikoho jiného nechce pustit do jejich blízkosti.“

„Mají nějaký důvod k nespokojenosti? Cicero naznačil, že nedostali zapláceno.“

„Předpokládám, že dostali, vím totiž, že Antonius převzal z římské státní pokladny stříbro k ražbě mincí. Co když se vojsko prostě nudí? Jsou to tví veteráni z Galie. Jsou mezi nimi i veteráni Pompeia Magna z Hispánie,“ uvažoval Lucius Caesar. „Nečinnost jim může dost vadit.“

„Budou mít práce nad hlavu v provincii Africa, jen co se vypořádám s věcmi v Římě,“ řekl Caesar a povstal. „Vyrážíme hned teď do Říma, Lucie. Chci být na Foru už za úsvitu.“

„Ještě jedna věc tu je, Gaie,“ řekl Lucius, když vycházeli z místnosti. „Antonius se nastěhoval do paláce Pompeia Magna na Carinách.“

Caesar stanul. „Čí to bylo rozhodnutí?“

„Jeho vlastní, jako velitele jízdy. Prohlásil, že jeho dosavadní dům je pro jeho současné potřeby příliš malý.“

„Opravdu?“ řekl Caesar a znovu vykročil. „Kolik je Antoniovi vlastně let?“

„Šestatřicet.“

„To už je dost starý na to, aby věděl, co může a co ne.“

Kdykoli se sem vracím, připadá mi Řím čím dál tím ošuntělejší. Není to snad tím, že mezitím vídám tolik jiných měst, sídel navržených a postavených řeckými architekty, kteří se ve jménu

pokroku nedají ničím omezovat? My Římané zato ctíme předky a starobylost, strhnout starou veřejnou stavbu, která už se dávno přežila, je pro nás prostě nemyslitelné. *Roma* chuděra není přes všechnu svou rozlehlost žádná zářivá krasavice. Její srdce bije až někde dole v onom provlhlém dolíku, který by správně měl končit v bažinách *Palus Ceroliae*, jenže nekončí, poněvadž ho od *Esquilinu* až po *Palatinus* přetíná skalnatý hřebínek *Velii* a mění tak ono srdce v jakýsi bazén. Nebýt toho, že právě pod ním vede *Cloaca Maxima*, stal by se z něho doslova rybník. Ze staveb oprýskává nátěr, svatyně na *Kapitolu* jsou špinavé, i chrám *Jova Nejlepšího Největšího* je celý ušmudlaný. Anebo *Juno Moneta* – jak dlouho už je to, co ji někdo očistil? Dým a výpary z mincovny v jejím sklepení natropily svoje. Nic se řádně nenaplánuje, nic se pořádně nerozmyslí, jen ta starobylost z toho chaosu dýše, jak se žádá. A to přesto, že se já sám ze svých prostředků snažím o nápravu vlastními soukromými projekty! Pravda ovšem je, že Řím notně vyčerpala desetiletí občanských válek. Dál už to tak nejde, tohle musí skončit.

Postrádal dostatek času, aby mohl alespoň pohledem přelétnout veřejné stavby, které před sedmi lety započal: *Forum Julium* v bezprostřední blízkosti *Fora Romana* – tam, kde předtím stávaly dvě staré baziliky, *Opimia* a *Sempronia* –, novou kurii pro senát, senátní úřadovny v jejím sousedství.

Ne, jeho oči byly až příliš zaměstnány, potřeboval jimi obsáhnout tlející těla, skácené sochy, rozvrácené oltáře, prostory znesvěcené do posledního koutu. *Ficus Ruminialis* byl pořezán, dva další posvátné stromy měly spodní větve ulámané a *Curtiovo* jezírko potemnělo krví. O kus výše, na prvním spočinku *Kapitolu*, zela vrata *Sullova Tabularia* dokořán, kolem ležely poházené roztříštěné kamenné desky.

„Pokusil se to svinstvo alespoň uklidit?“ otázal se *Caesar*.

„Vůbec ne,“ odpověděl *Lucius*.

„A nikdo jiný zřejmě také ne.“

„Prostí lidé se sem vůbec neodvážili vstoupit a senát nechtěl, aby státní otroci těla odklízeli, dokud nebudou mít příbuzní možnost se o ně přihlásit,“ říkal nešťastný *Lucius*. „To je další symptom neexistující vlády, *Gaie*. Kdo by se o to měl postarat, když nebyli zvoleni *édilové* ani *prétor urbanus*?“

Caesar se obrátil ke svému hlavnímu sekretáři, který stál zsinalý a s šátkem u nosu opodál. „*Faberie*, odeber se do přístavu a nabídni tisíc *sesterciů* každému, kdo bude ochoten nakládat tlející

těla na vozy,“ řekl úsečně. „Chci, aby odtud byly do soumraku odvezeny všechny mrtvolky. Pohřbeny budou ve vápenných jamách na Campu Esquilinu. I když ti lidé byli nezákonně povražděni, byli to i buřiči a rozvratníci. Pokud se o ně až dosud nepřihlásili jejich příbuzní, jejich škoda.“

Faberius, jenž si nic tolik nepřál, jako být odtud už pryč, rychle odešel.

„Coponie, sežeň dohlížitele nad státními otroky a řekni mu, že zítra chci mít celé Forum omyto a vydrhnuto,“ nařizoval Caesar dalšímu sekretáři; hlučně si odfrkl na znamení znechucení. „Tohle je nejhorší druh znesvěcování – je naprosto nesmyslné.“

Prošel mezi chrámem Concordie a starobylým malým Senaculem a shýbl se, aby si mohl blíže prohlédnout střepy rozházené kolem vrat Tabularia. „Barbaři!“ zavrčel. „Jen se podívejte na tohle, pro všechno na světě! To jsou některé z našich nejstarších zákonů vepsaných do kamene, a tady jsou roztlučené jako na mozaiku. Přesně to s nimi budeme muset udělat – najmout ty, kteří se umění mozaiky věnují, a nechat jimi tabule znovu složit. Za tohle přijde Antonius o kulky! Kde vůbec vězí?“

„Tady máme někoho, kdo by nám na to mohl odpovědět,“ řekl Lucius a sledoval, jak se k nim blíží robustní postava v purpurem lemované toze.

„Vatie!“ zvolal Caesar a napřáhl k němu pravici.

Publius Servilius Vatia Isauricus pocházel z vynikajícího rodu plebejské šlechty a byl synem nejloajálnějšího Sullova přívržence; jeho otcí se znamenitě vedlo, dokud zůstala Sullova ústava v platnosti, a byl tak obratný, že se mu dobře vedlo i poté, co padla; byl dosud naživu, uchýlil se do venkovské vily. Publiovu rozhodnutí postavit se na Caesarovu stranu bylo tak trochu záhadou pro ty, kdo posuzovali římské aristokraty jen podle toho, kam se rody politicky přikláněly – Serviliové Vatiové byli krajně konzervativní, tak jako ostatně i sám Sulla. Avšak tento Vatia v sobě měl cosi z hazardního hráče; zaujal ho Caesar jako kůň bez šancí, a byl přitom natolik bystrý, aby pochopil, že Caesar není žádný demagog ani politický dobrodruh.

V šedých očích to zajiskřilo, na jeho tváři se rozhostil úsměv. Vatia se chopil podávané ruky a vší silou ji stiskl. „Bohům buďte díky, že už jsi tady.“

„Pojď se s námi projít. Kde jsou Pollio a Trebellius?“

„Už jsou na cestě. Nečekali jsme tě tak záhy.“

„A Marcus Antonius?“

„Ten je v Capui, ale vzkázal, že se dostaví do Říma.“

Skončili obchůzku před masivními bronzovými dveřmi v boční stěně značně vysokého pódia, na němž stál Saturnův chrám a v jehož nitru byla umístěna římská státní pokladna. Po mnoha pokusech se dobouchali, jedno křídlo vrat se pootevřelo úzkou štěrbinou, v níž se ukázala ulekaná tvář Marka Cuspia, tribuna aeraria.

„Ty chodíš otvírat osobně, Cuspie?“ otázal se Caesar.

„Caesare!“ Vrata se rozletěla dokořán. „Pojď dál, pojď jen dál!“

„Nevidím důvod, proč ses tak vylekal, Cuspie,“ říkal Caesar cestou spoře osvětlenou chodbou k úřadovně. „Tohle sklepení je prázdné jak střeva po klyzmatu.“ Nakoukl do jedné z místností a zamračil se. „I těch šestnáct set liber *laserpicia* je pryč. Kdopak se tady s tím klystýrem tak činil?“

Cuspius ani nepředstíral, že otázku nechápe. „Marcus Antonius, Caesare. Jako velitel jízdy je k tomu oprávněn a povídal, že musí vyplatit legie.“

„Všechno, co jsem si já z pokladny odebral k vedení války, bylo třicet milionů sesterciů v ražených mincích a patnáct tisíc talentů zlata. Takže tu zbývalo dvacet tisíc talentů stříbra a patnáct tisíc talentů zlata,“ počítal Caesar klidně. „Řekl bych, že to Římu k přežití mohlo stačit, i kdyby se žold musel platit dvěma stům legií. Spočítal jsem si zhruba z hlavy, jaký stav aktiv ve státní pokladně bych asi mohl očekávat, až se sem vypravím. Že ji najdu prázdnou, jsem ovšem nečekal.“

„Zlato je pořád ještě tady, Caesare,“ říkal Marcus Cuspius nervózně. „Přesunul jsem ho na protější stranu. Tisíc talentů stříbra bylo převedeno k ražbě mincí během konsulátu Publia Servilia Vatii.“

„Ano, dal jsem mince razit,“ potvrzoval Vatia, „ale do oběhu byly dány jen čtyři miliony sesterciů. Podstatná část téhle ražby putovala zpátky sem.“

„Snažil jsem se o podchycení všech skutečností i čísel, doopravdy ano!“

„Naprosto nic ti nevytýkám, Cuspie. Nicméně – jelikož je diktátor už v Itálii, nikdo si odsud nevyzvedne jediný sestercius, pokud nebude diktátor u toho, je to jasné?“

„Ano, Caesare; naprosto jasné!“

„Pozitíří můžeš čekat dodávku sedmi tisíc talentů zlata a většího počtu zlatých korun. Zlato je majetkem státní pokladny, a tak bude

také okolkováno. Koruny vezmi do úschovy až do mého triumfu. Přeji ti dobrý den.“

Cuspius zavřel vrata na závoru a sesul se na ně, lapaje po dechu.

„Co může mít ten Antonius vlastně za lubem?“ otázal se Vatia obou Caesarů.

„To chci právě zjistit,“ pravil diktátor Caesar.

Publius Cornelius Dolabella pocházel ze starého patricijského rodu, který tak dlouho upadal, až už jen skomíral – nebyl to nijak řídký případ. Podobně jako další z Corneliů Sulla byl i Dolabella živ jen díky své chytrosti a ničemu jinému. Byl jedním ze zakládajících členů někdejšího Clodiova kroužku za dnů, kdy Clodius spolu s houfem stejně nevázaných mladých kompliců pobuřoval ctnostnější kruhy Říma svými skandálními kousky. Minulo však už sedm let od chvíle, kdy se na Via Appia střetl s Clodiem Milo a zavraždil ho, což pro kroužek znamenalo konec.

Několika jeho členům se poštěstilo nastoupit přece jen ctihodnou dráhu veřejných úřadů: Gaius Scribonius Curio se například stal vynikajícím Caesarovým tribunem lidu a byl zabit v bitvě, právě když jeho hvězda stoupala nejvýš; Decimus Junius Brutus Albinus, známý jako Decimus Brutus, povýšil z vůdce Clodiových tlup pouličních rváčů na velitelské funkce v Caesarově armádě, a to s ještě větším zdarem, a v současné chvíli byl správcem Vlasaté Galie; a samozřejmě Marcus Antonius si pod Caesarovým velením vedl tak skvěle, že se stal druhým nejvyšším činitelem v Římě, diktátorovým velitelem jízdy.

Dolabella naproti tomu takové štěstí neměl. Zdálo se, že chybí pokaždé, když Caesar rozdává dobré posty, třebaže se v okamžiku, kdy se potvrdila zpráva o překročení Rubikonu, i on vyslovil pro Caesara.

V mnoha směrech si byli s Markem Antoniem podobní – vytáhli, statní, nepokrytě sobečtí, neomalení, hluční. Navenek se však lišili v jednání; Dolabella byl úlisnější. Oba byli trvale na mizině, oba se ženili pro peníze, Antonius si vzal dceru boháče z provincie, Dolabella uzavřel sňatek s Fabií, bývalou Nejvyšší Pannou Vestinou. Boháč z provincie zemřel za epidemie, Fabia byla, jak se ukázalo, až příliš dlouho panna, než aby ho uspokojovala jako manželka, přesto však oba muži vyšli z prvního

pokusu o manželské štěstí podstatně bohatší. Pak se Antonius oženil s Antonií, svou vlastní sestřenicí, dcerou onoho odporného Antonia Hybridy; stejně jako její otec proslula i ona tím, že mučila otroky, avšak to jí Antonius záhy vytloukl z hlavy. Naproti tomu Dolabella se podruhé ženil z lásky, s Ciceronovou okouzlující dcerou Tullií – ale jaké z toho pak bylo zklamání!

Zatímco Antonius sloužil pod Caesarem jako vyšší legát, řídil nalodování v Brundisiu a poté velel v poli v Makedonii a v Řecku, Dolabella měl na povel flotilu v Adriatickém moři a utrpěl tak ostudnou porážku, že už o něm Caesar nadále nechtěl vůbec slyšet. V zájmu spravedlnosti je ovšem třeba říci, že Dolabellovy lodě byly pouhé lepší necky, zatímco republikánská flotila složená z Liburnanů byla vybavena nejlepšími bojovými plavidly své doby. Zdalipak Caesar vzal alespoň tohle v úvahu? Ne. Takže zatímco Marcus Antonius šel k výšinám, zdeptaný Dolabella nevěděl kudy kam.

Jeho situace se stávala zoufalou. Fabiino jmění už dávno rozházel, splátky na věno, které zatím dostával od Cicerona, nevystačily ani po dobu jednoho odkápnutí vodních hodin. Jelikož Dolabella vedl stejný život jako Antonius (byť v poněkud skromnějším měřítku), jeho dluhy neustále rostly. Lichváři, jimž šestatřicetiletý hejsek dlužil miliony, ho začínali upomínat tak důrazně, že se v lepších kruzích Říma už sotva odvážil ukázat.

A pak, přibližně v době, kdy Caesar zmizel v Egyptě z tváře země, si Dolabella uvědomil, že lék na všechny své neduhy má už celá léta na dosah ruky; je třeba vzít si příklad z Publia Clodia, zakladatele onoho proslulého kroužku, a dát se zvolit tribunem lidu. Podobně jako Clodius byl i Dolabella patricij, a do tohoto nejatraktivnějšího veřejného úřadu byl proto nevolitelný. Avšak Clodius našel cestu, jak tuto překážku obejít – tím, že se dal adoptovat plebejem. Dolabella si tedy takovou okliku rovněž našel v osobě paní jménem Livia, která s jeho adopcí souhlasila. S klidným svědomím se tak mohl prohlásit za plebeje a o tribunát se ucházet.

Dolabella neměl nejmenší zájem si tímto úřadem upevňovat politickou pověst; jeho cílem bylo prosadit zákon o všeobecném prominutí dluhů. Za panující krize to zdaleka neznamenalou pouhé stéblo, po jakém lapá tonoucí. Řím sužovaný bédami, jaké s sebou nese každá občanská válka, byl přeplněn lidmi i společnostmi zadluženými až nad hlavu, které nic tak nelákalo jako možnost dostat se z úzkých jinou cestou než splacením pohledávek

hotovými penězi. Dolabellovým volebním programem bylo odpuštění veškerých peněžních závazků a díky tomu stanul v popředí kandidátů. Ve volbě posléze zvítězil.

S čím ovšem nepočítal, byli dva další tribunové lidu Gaius Asinius Pollio a Lucius Trebellius, kteří projevíli dostatek kuráže vetovat jeho návrh, hned když k projednání svého záměru svolal první *contio*. A své veto Pollio a Trebellius pak uplatňovali i na všech dalších shromážděních, k nimž dal podnět.

Dolabella tedy znovu sáhl do ranečku clodiovských úskoků a vytyčil se tentokrát s obuškem násilnických tlup v ulicích Říma; Forum Romanum se vzápětí zapotácelo pod nátlakem teroru, jehož cílem bylo vypudit Polliona i Trebellia do dobrovolného vyhnanství. Jenomže tohoto cíle se Dolabellovi dosáhnout nezdařilo. Oba tribunové setrvali na Foru, vytrvali na rostrech, zůstávali neoblomní. Veto, veto, veto. Žádné obecné prominutí dluhů nebude.

Nastal březek a situace ve shromáždění plebejů vázla dál na mrtvém bodě. Až do této chvíle držel Dolabella své bandy do jisté míry na uzdě, bylo však zřejmé, že bude třeba přitvrdit. Marka Antonia znal odedávna a věděl tedy, že i on je zadlužen až běda, ještě víc než Dolabella sám; bylo i v Antoniově krajním zájmu, aby prominutí dluhů bylo konečně uzákoněno.

„Jenomže, můj milý Antonie, já můžu své mládence těžko pustit ze řetězu, aby se *doopravdy* činili, když se tu ve městě vyskytuje diktátorův zástupce, sám *velitel jízdy*,“ objasňoval Dolabella nad jedním či dvěma džbány čímsi posilného vína.

Antonius se předklonil, schýlil kudrnatou kaštanově hnědou kšticí, hlučně říhl a zasmál se. „Tak mě napadá, Dolabello, že v legiích u Capui to nějak divně vře, takže bych se tam asi měl vydat a trochu to prošetřit.“ Našpulil rty, až se jimi dotkl špičky nosu, což pro Antonia věru nebylo nic těžkého. „Třeba tam zjistím, že situace je natolik *vážná*, že se v Capui budu muset zdržet – nu, řekněme natolik dlouho, než se tobě podaří ten tvůj zákon konečně protlačit.“

A bylo ujednáno. Antonius se zcela v duchu svých povinností velitele jízdy odebral do Capuy, zatímco Dolabella na Foru Romanu rozpoutal pravé peklo. Trebellia a Polliona tlupy rváčů fyzicky napadaly, co chvíli je ztloukly, ale tak jako už mnoho tribunů lidu před nimi se nedali zastrašit. Kdykoli svolal Dolabella *contio* ve shromáždění plebejů, dostavili se oba, aby vyslovili své veto, v obvazech sice a s modřinami, ale vždy také bouřlivě

pozdravování. Návštěvníci Fora milovali odvážlivce a s Dolabellovými bandity si nehodlali zadávat.

K Dolabellově smůle nepřicházelo v úvahu, že by svým bijcům mohl dovolit Polliona a Trebellia zabít – nebo alespoň zmrzačit. Byli to Caesarovi muži, a Caesar se jednoho dne vrátí. Caesar ostatně nebude nějakému všeobecnému odpuštění dluhů nakloněn. Caesarovu srdci byl obzvlášť blízký Pollio; byl svědkem toho, jak Caesar překročil Rubikon, a historii posledních dvaceti let teď pilně sepisoval.

Co ovšem Dolabella naprosto neočekával, bylo bojovné vzepětí sil ze strany senátu, jenž v současné době nebyl natolik početný, aby byl vůbec schopen naplnit quorum. Dolabella to věděl, a vypustil proto nejvyšší vládní orgán zcela ze svých úvah. Jenomže co pak učinil Vatia Isauricus? Svolal senát k zasedání a přiměl ho přijmout *senatus consultum ultimum!* To se rovnalo vyhlášení stanného práva. Ke skoncování s násilnostmi na Foru Romanu tak nebyl povolán nikdo menší než sám Marcus Antonius. Poté, co šest měsíců marně čekal na generální pardon pro dlužníky, měl toho všeho ostatně i on po krk. Aniž se obtěžoval Dolabellu předem varovat, přitáhl s Desátou na Forum a dal povel, aby zatočila s násilníky – a žel i s náhodnými návštěvníky Fora zastíženými takříkajíc v oku bouře. Kdo doopravdy byli ti, které dal Antonius popravít, Dolabella netušil, mohl se jen domýšlet, že bez dlouhých úvah – tak jak to bylo pro Antonia typické – pochytal prvních padesát mužů, které zastihl v uličkách Velabra. Odjakživa také věděl, že Antonius je povahou řezník – ale že patrně nepostihne kohokoli ze své vrstvy ani z lidí sobě názorově blízkých.

A teď se tedy do Říma vrátil Caesar. Publius Cornelius Dolabella byl předvolán do diktátorova sídla – byla jím Domus Publica.

Úřad pontifika maxima opravňoval Caesara k tomu, aby se ubytoval v prostorách, které se ze všech římských veřejných budov nejvíce blížily paláci. Přestavbu sídla a jeho zvětšení započal jako pontifex maximus již před lety Ahenobarbus, o dokončení se pak zasloužil Caesar. Byla to mohutná stavba v samém středu Fora a v podivuhodném soužití se o ni dělil pontifex maximus, žijící v jedné jeho části, se šesti Vestinými Pannami obývajícími protilehlé křídlo. Jednou z povinností nejvyššího římského kněze byl dozor

nad vestálkami, které sice nežily v odloučení od světa, avšak jejichž neporušené hymen zaručovalo i nedotčené blaho Říma, ba přímo dávalo záruku jeho štěstí. Dívky sem byly uváděny ve věku šesti až sedmi let a službu tu konaly po třicet let, načež získávaly volnost vrátit se do pospolitosti obce anebo se provdat, pokud o to stály. Tak jako se Fabia provdala za Dolabellu. Jejich náboženské povinnosti nebyly příliš tíživé, měly však na starosti i závěti všech římských občanů, což v době, kdy se Caesar vracel do Říma, znamenalo, že spravovaly obrovské množství dokladů, vesměs pečlivě podchycených v seznamech, očíslovaných a roztržiděných podle správních okrsků. I nejchudší z římských občanů totiž zpravidla sepisovali svou poslední vůli a ukládali ji u Vestiných Panen, bez ohledu na to, v jakých končinách přebývali. Jakmile se závěť ocitla v držení vestálek, měl každý jistotu, že je od té chvíle posvátná a že se jí nedotkne ničí ruka, dokud nebude stvrzeno úmrtí zůstavitele a oprávněnost osoby, která o její otevření žádá.

Když se tedy Dolabella k tomuto sídlu dostavil, nevstoupil vchodem ze strany Vestiných Panen ani bohatě vyzdobeným portálem na pódiu chrámu, který na něm dal Caesar vztyčit (svatyně Domus Publica náležela k zasvěceným chrámům), nýbrž brankou soukromého obydlí pontifika maxima.

Všechna čeleď z dob Aureliiny insuly už dávno pomřela včetně Burgunda a jeho manželky Cardixy, avšak o početné Caesarovy majetky se dosud starali jejich synové se svými manželkami. Třetí ze synů, Gaius Julius Trogus, obýval správcovský byt a Dolabellu teď vpustil do budovy. Teprve při jeho lehké úkloně se jejich oči středy ve stejné výši; Dolabella nebyl malé postavy a nebyl zvyklý připadat si nedorostlý, avšak před Trogem teď stál jako trpaslík.

Caesar byl ve své pracovně, oděn v plné nádheře pontifikálního úboru; cosi to zřejmě naznačovalo, to Dolabella pochopil, nedocházelo mu však, co to může být. Diktátorova toga i tunika byly střídavě lemovány karmínovými a purpurovými pruhy a síň, jasně osvětlená velkým oknem a bezpočtem lamp, jakoby odleskem zářila podobným nachem, zatímco strop i římsy byly bohatě zlacené.

„Posaď se,“ řekl mu Caesar úsečně a odložil rozečtený svitek, aby se mohl do Dolabellových očí zabodnout těmi svými hrozivými zraky, studenými, pramálo lidskými. „Co můžeš uvést na svou obhajobu, Publie Corneliu Dolabelle?“

„Že se mi věci vymkly z rukou,“ odpověděl Dolabella bez vytáček.

„Tys najal tlupy, které pak terorizovaly město.“

„Ne, to ne!“ bránil se Dolabella a jeho vyjevené modré oči byly nevinnost sama. „Opravdu, Caesare, za ty rváče já nemůžu! Já jsem jen navrhl zákon o všeobecném prominutí dluhů a vzápětí se ukázalo, že většina Říma je natolik zadlužená, že se o to lidé začali zoufale drát. Na tenhle můj návrh se pak začalo ledacos nabalovat – asi jako když se začne kutálet sněhová koule dolů po Clivu Victoriae.“

„Kdybys byl něco tak nezodpovědného nenavrhl, Publie Dolabello, nebylo by ani trochu zasněžilo,“ řekl Caesar beze stopy humoru. „Jsou i tvé vlastní dluhy tak obrovské?“

„Ano.“

„Takže to byl v podstatě sobecky motivovaný krok.“

„Asi ano. Byl.“

„A to tě nenapadlo, Publie Dolabello, že další dva členové kolegia tribunů nemíní připustit, abys svůj návrh prosadil?“

„Ale ano, jistě.“

„Takže jaká tribunská povinnost z toho pro tebe vyplývala?“

Dolabella zamžikal. „Tribunská povinnost?“

„Začíná mi být jasné, že ti asi tvůj patricijský původ brání chápat záležitosti plebejů, Publie Dolabello. Ale určité, i když nevelké, politické zkušenosti snad přece jenom máš. Takže jsi přece musel vědět, co je tvou povinností, když Gaius Pollio a Lucius Trebellius projevili svým opakovaným vetem důsledný odpor proti tvému návrhu.“

„Ne – to jsem nevěděl.“

Ty oči jako by ani nemžikly, dál se zavrtávaly do Dolabellovy mysli jako dva úporné nebozezy. „Vytrvalost je sice obdivuhodná ctnost, Publie Dolabello, ale jen odsud až posud. Pokud dva tvoji tribunští kolegové vetují každé tvé *contio* po tři měsíce, je to naprosto jasný signál. Stáhneš svůj návrh zákona jako neprůchodný. Jenomže ty jsi takhle pokračoval *celých deset měsíců!* Sedět tu teď jako neviňátko nemá pražádnou cenu. Ať už máš anebo nemáš na svědomí organizaci rváčských tlup podle starého Clodiova receptu, jen se objevily, s chutí jsi jich využil – počítaje v to skutečnost, žeš byl osobně u toho, když ti darebáci fyzicky napadli dva muže, kteří jsou chráněni zásadou nedotknutelnosti a posvátnosti svého plebejského úřadu platnou už od věků. Marcus Antonius dal svrhnout z Tarpejské skály dvacet

tvých římských spoluobčanů, ale nikdo z nich nenesl ani setinu tvé viny, Publie Dolabello. Správně bych teď měl já takhle naložit s tebou. A byl by to ostatně měl udělat už Marcus Antonius, který musel nejlíp vědět, kdo za to všechno nese odpovědnost. Navzájem si s mým velitelem jízdy dokonale vidíte až do žaludku, za posledních dvacet let jste si snad zvykli i jeden druhému ho podržet, když se jdete vyčurat.“

Rozhostilo se ticho; Dolabella seděl se zaťatými zuby dál, vnímal, jak se mu po čele řine pot, a doufal jen, že mu jeho kapičky nesklouznou do očí a nepřimějí ho, aby si je otřel.

„Je mou povinností jako pontifika maxima informovat tě, Publie Corneliu Dolabello, že tvá adopce mezi plebeje byla nezákonná. Nebyl k ní vysloven můj souhlas, jak vyžaduje *lex Clodia*. Složíš proto okamžitě svůj úřad tribuna lidu a zcela se stáhneš z veřejného života, dokud opět nezačne zasedat soud pro úpadky a dokud se na něj nebudeš moci obrátit, aby o tvé situaci rozhodl. V zákoně existují prostředky, jak takové případy řešit, a jelikož porota bude složena z patricijů tobě rovných, měl bys vyklouznout mnohem snáze, než zasluhuješ. A teď jdi.“ Caesar opět sklonil hlavu.

„A to je všechno?“ otázal se nevěřicně Dolabella.

Diktátor už v ruce držel další svitek. „Ano, tohle je všechno, Publie Dolabello. Myslíš si snad, že jsem takový hlupák, abych vyplýval sankce tam, kde to není na místě? Protože ty přece nejsi ten hlavní osnovatel, ty představuješ obyčejné hrabičky, kterými si někdo podává z ohně kaštany.“

Zasaženy do hloubi duše, přesto však s pocitem úlevy se *obyčejné hrabičky* zvedly ze židle.

„Ještě něco,“ řekl Caesar, aniž zvedl oči od svitku.

„Ano, Caesare?“

„Máš zakázán jakýkoli styk s Markem Antoniem. Mám své zdroje informací, Dolabello, takže bych ti doporučoval, aby ses tenhle zákaz nepokoušel porušit. *Vale*.“

* * *

Dva dny nato dorazil do Říma velitel jízdy. Projel Capenskou bránou v čele oddílu germánských jezdců a v sedle antoniiovského státního koně, ukázkově statného oře stejně bělostného, jako býval státní kůň Pompeia Velikého. V jednom směru zašel Antonius ještě dále, než byl šarlatově rudý Pompeiův postroj; jeho kůň měl

přehoz z leopardí kůže. Tak jako Antonius sám, neboť na sobě měl velitel jízdy krátkou leopardí pláštěnku uchycenou kolem krku zlatým řetězem, jeden cíp odhozený přes rameno, aby bylo vidět její nachové podšíť i purpurovou tuniku. Pancíř měl zlatý, tepaný tak, aby dal vyniknout jeho svalnatému hrudníku, a zdobený byl herkulovským výjevem (Antoniové totiž odvozovali svůj původ od samého Héraklea), na němž Héraklés rdousí nemejského lva; nachové tkanice na rukávech a na suknici byly ozdobeny zlatými cvočky, přezkami a třepením. Zlatou atickou přílbu s chocholem narudo obarvených pštrosích per (jen ta přišla na deset talentů, neboť v Římě byla velikou vzácností) měl odloženou na hrušce sedla, jelikož si přál jet s odkrytou hlavou, tak aby žasnoucí diváci ani na okamžik nezapochybovali, kdo že je tou božskou, všemocnou postavou, která přijíždí do města. Aby své marnivosti nasadil korunu, vybavil i svou germánskou eskadronu jedoucí na uhlově černých vranících rudými postroji a pancíři z ryzího stříbra; každý z mužů měl také přes ramena přehozenu lví kůži, s lebkou posazenou na přílbě, svrasklé lví pracky uvázané na prsou na uzel.

Všechny ženy shromážděné na capenském tržišti a sledující, jak projíždí kolem nich, by byly měly čím přispět k otázce jeho vzhledu: je krásný, anebo je ošklivý? Mínění se zpravidla rozcházelo napůl, neboť zatímco jeho svalnatá vysoká postava měla svůj půvab, v tváři byl vysloveně nehezky. Měl husté, kudrnaté kaštanové vlasy, ale jeho obličej byl příliš okrouhlý a jakoby smáčklý, krátký a tlustý krk jako by byl pouhým prodloužením hlavy. Oči rezly stejnou hnědí jako jeho vlasy, malé a zapadlé, příliš blízko sebe posazené. Nos a brada se co nejvíc činily, aby se nad jeho drobnými ústy s plnými rty navzájem téměř dotýkaly, skoba nosu ostře zahýbala dolů, zatímco vyčnělá brada se podobným obloukem vzpínala vzhůru; ženy, které poctil svým milostným zájmem, tvrdily, že líbat ho bylo jako dát se ožihávat želvou. Nebylo mu však možné upřít, že i v nejhustším davu padl na první pohled každému do oka.

Měl bujnou a nezkrotnou fantazii; to sice platí o mnoha mužích, avšak rozdíl mezi nimi a Antoniem tkví v tom, že on své vidiny promítal do skutečného světa. Cítil se současně Héraklem, novým Dionýsem i legendárním východním potentátem Sampsikeramem a nečinilo mu potíže vystupovat jako směsice všech tří.

Třebaže jeho myšlení bylo ve vleku jeho provokativní záliby v luxusu, nebyl zaostalý jako jeho bratr Gaius, ba ani trochu

přihlouplý; právě naopak – byl obdařen notnou dávkou sebezáchovné lstivosti a dokázal jí v pravý čas využít, aby ho vysekala z nejedné hrozné situace; věděl také, kdy uplatnit svou oslnivou maskulinitu v jednání s jinými muži, zejména se svým strýcem, diktátorem Caesarem. Navíc byl vyzbrojen rodovými předpoklady k řečnění – och, zcela určitě nebyl řečníkem Ciceronových nebo Caesarových kvalit, ale bezpečně předčil většinu mužů v senátě. Nechyběla mu odvaha ani srdnatost na bojišti, a navíc dokázal v průběhu střetu i přemýšlet. Nesporně ovšem postrádal alespoň trochu morálního cítění, mravnosti v jednání, úcty k životu a k lidským bytostem – přesto však dokázal být nadmíru štedrý a byl také výborný společník. Prazákladním povahovým rysem tohoto krevnatého, impulzivního tvora bylo zabývat se, neuhnout. Do aristokratického prostředí, do něhož se zrodil, si přinesl dvě dosti protichůdné tužby – stát se Prvním mužem Říma, ale mít současně i všechno, co hrdlo ráčí: paláce, kamarádíčky, sex, lahůdky, víno, komedianty a zábavy bez konce.

Od chvíle, kdy se téměř před rokem navrátil s Caesarovými legiemi do Itálie, si toho všeho užíval plnými doušky. Jako velitel jízdy a diktátorův zástupce byl v jeho nepřítomnosti ze zákona nejmocnějším ze všech mužů a využíval tohoto práva měrou, o níž si byl přitom dobře vědom, že Caesar by ji odsoudil. Navíc si žil jako nějaký monarcha z Východu a utrácel mnohem víc, než na kolik měl. Zcela přestal myslet na to, co by měl od samého počátku před očima každý trochu rozvážný člověk – že nadejde den, kdy bude povolán, aby ze své činnosti složil účty. Času dost, až se strýček vrátí, říkal si Antonius. Jenomže teď byl Caesar tady.

Taktičtější bude, uvažoval, nechat tu partičku přátel raději v Pompeiově vile v Herkulaneu. Nemělo by smysl popuzovat strýčka Gaia víc, než je nezbytné. Třebaže Gaius všechny zná – Lucia Gellia Poplicolu, Quinta Pompeia Rufa mladšího i Lucia Varia Cotylu, v lásce je zrovna nemá.

Antoniova první cesta po příjezdu do Říma však nevedla do diktátorova sídla, ba ani do velkolepé Pompeiovy rezidence v Carinách, kde v současnosti přebýval; zajel nejprve do Curionova sídla na Palatinu; germánské jezdce nechal v zahradě patřící k Hortensiovu domu, vešel a požádal, aby zavolali paní Fulvii.

Fulvia byla vnučkou Gaia Sempronia Graccha, a to po své matce Sempronii provdané za Marka Fulvia Bambaliona. Byl to sňatek víc než náležitý vzhledem k tomu, že Fulviové patřili k nejhorlivějším stoupencům Gaia Graccha a že ho následovali i v

jeho pádu. Sempronii nicméně připadl nesmírný majetek její babičky, který získala jejím odkazem navzdory tomu, že ženy podle *lex Voconia* podstatnou část odkazu dědit nesměly. Semproniinou babičkou byla ovšem Cornelia, matka Gracchů, žena natolik vlivná, že si na senátu dokázala vymoci výjimku, podle níž se na její jmění zákon nevztahoval. Když pak Fulvius i Sempronia zemřeli, také Fulvii bylo dovoleno – další senátem schválenou výjimkou – dědit po obou rodičích. Stala se nejzámožnější ženou v Římě. Ani pomyšlení ale, že by se Fulvia dala obvyklou cestou bohatých dědiček! Manžela si vybrala sama, Publia Clodia, patricijského rebela, zakladatele Clodiova kroužku. Proč zrovna Clodia? Zhlédla se v obrazu svého děda, provokativního demagoga, a v Clodiově spatřovala stejně bouřlivácké rysy. Nezmyšlila se v něm, a ani sama se nestala zakřiknutou římskou putičkou. Ještě i ve vysokém stupni těhotenství ji bylo vidět na Foru, jak povzbudivě ječí na podporu Clodiově a jak ho pak jako nějaká děvka zcela veřejně nestoudně líbá. Byla plnohodnotným členem Clodiova kroužku, dobře se znala s Dolabellou, Poplicolou, Antoniem – a s Curionem.

Zlomilo ji, když pak byl Clodius zavražděn, ale její dávný přítel Atticus ji přesvědčil, že musí žít dál pro své děti a že se i tak strašlivá rána po čase zacelí. Po třech vdovských letech se znovu provdala – za Curiona, dalšího z vynikajících demagogů. Měla s ním nezvedného rusovlasého synka, ale i toto manželství skončilo tragicky, když Curio zahynul v bitvě.

V současnosti, kdy Antonius vstupoval do jejího domu, jí bylo sedmatřicet a byla matkou pěti dětí – čtyři měla s Clodiem, jedno s Curionem. Ale vyhlížela, jako by jí nebylo víc jak pětadvacet.

Antonius neměl ani čas si ji znaleckým okem důkladněji prohlížet; sotva se objevila ve vchodu do atria, zavýskla a vrhla se k němu tak prudce, že jeho pancíř jen zazvonil, a Fulvia se v smíchu a slzách sesula na zem.

„Marku, Marku, Marku! Och, ukaž se mi, ať se na tebe mohu podívat,“ říkala s tváří v jeho dlaních, neboť poklekl k ní. „Ty jsi snad nezestárnul ani o jediný den.“

„Ani ty ne,“ ocenil ji vnímavě.

Ano, byla žádoucí jako vždy předtím. Svádívá velká ňadra, pevná, jako když jí bylo osmnáct, úzká v pase – nepatřila k těm, které skrývají své půvaby – ani vrásečka se nezarávala do půvabné čisté tváře s černými řasami a velkýma sytě modrýma očima. Ty

její vlasy! Stále ještě ta hněd' s ledovým leskem. Ta krása! A těch peněz k tomu.

„Vezmi si mě,“ řekl. „Já tě miluju.“

„A já miluju tebe, Antonie, ale ještě je na to brzy.“ Oči se jí zalily slzami – nikoli z radosti nad Antoniovým příchodem, ale žalem nad Curionovým skolem. „Požádej mě o ruku znovu za rok.“

„Povinné tři roky mezi jednotlivými manželi, jako vždy, co?“

„Ano, asi je to tak. Ale ne abys ze mne udělal vdovu potřetí, Marku, moc tě prosím! Ty na sebe svoláváš pohromu za pohromou, a já tě právě proto miluju, jenomže bych ráda zestárla vedle někoho, koho si pamatuju ještě z mládí, a kdo jiný kromě tebe tu ještě zbývá?“

Pomohl jí vstát, ale byl natolik zkušený, že se ji přitom nepokusil obejmout. „Decimus Brutus,“ ušklíbl se. „Poplicola?“

„Cože, Poplicola? Parazit jeden!“ řekla pohrdavě. „Jestli se se mnou oženíš, budeš se muset Poplicoly vzdát, s tím já se stýkat nebudu.“

„A co Decimus, k tomu neřekneš nic?“

„Decimus je sice veliký člověk, jenže je – pořád jako by ho obestírala nějaká neodvratná pohroma. A taky je pro mne až moc studený. Samozřejmě, mít takovou matku, jako byla Sempronia Tuditani, ho muselo nadobro zničit. I když ptáčka dokázala vycucnout líp než kdokoli jiný v celém Římě, všechny možné profesionálky nevyjímaje.“ Fulvia nikdy nevybírala slova. „Musím říct, že se mi docela ulevilo, když se těmi svými dietami nakonec nadobro umořila. A řekla bych, že totéž cítil i Decimus. Z Galie vůbec nenapsal.“

„Když už je řeč o *fellatriciích* – dozvěděl jsem se, že zemřela i Poplicolova matka.“

Fulvia zkřivila tvář. „Minulý měsíc. Musela jsem ji držet za ruku, dokud jí docela neztuhla – fuj!“

Prošli do peristylové zahrady, byl nádherný letní den; usedla na okraj vodotrysku a šplouchala rukou ve vodě, zatímco se Antonius posadil opodál na kamennou lavičku a pozoroval ji. Při Herkulovi, je opravdu krásná! Za rok...

„U Caesara to nemáš moc dobré,“ řekla náhle.

Antonius si pohrdavě odfrkl. „U koho? U strýce Gaia? S tím si to vyřídím jedna dvě. Potrpí si na mě, jsem něco jako jeho pejsánek.“

„Jen si tím nebuď tak jistý, Marku. Moc dobře si ještě pamatuju, jak dokázal zacvičit s mým drahým Clodiem! Dokud byl Caesar v Římě, neudělal Clodius jedinou věc, kterou by mu byl Caesar předem nenasadil do hlavy, od té Catonovy cesty, kdy se vydal anektovat Kypr, až po všechny ty podivné zákony upravující náboženská sdružení a náboženské právo.“ Povzdychla si. „Teprve když se Caesar odebral do Galie, popadl mého Clodia amok. Caesar ho zvládnout dokázal. A bude určitě chtít zvládnout i tebe.“

„To zůstane v rodině,“ řekl Antonius, nijak neznepokojen. „Dostanu vynadáno, ale to bude všechno.“

„Za to bys měl asi přinést oběť Herkulovi, Marku.“

Od Fulvie pokračoval do Pompeiova paláce ke své druhé manželce, Antonii Hybridě. Nu, nebyla tak docela špatná, třebaže chuděra zdědila antoniiovské rysy. Co slušelo mužskému, to docela určitě nekrášlilo ženskou. Byla to urostlá holka, ale rychle se jí nasýtil, i když ne tak rychle, jak rychle stačil rozházet její nemalé jmění. Povila mu dceru Antonii, teď už pětiletou, ale příbuzenský sňatek mezi bratrancem a sestřenicí prvního stupně se na potomkovi neprojevil příznivě. Malá Antonia byla duševně zaostalá, nehledě k tomu, že byla neuvěřitelně ošklivá a tlustá. Jednou pro ni bude muset sehnat kdoví odkud obrovské věno anebo ji provdat za nějakého cizozemského boháče, který bude ochoten dát polovici svého majetku, jen aby získal antoniiovskou nevěstu.

„Dostal ses do pěkně horké kaše,“ řekla Antonia Hybrida, když ji zastihl v přijímací místnosti.

„Neboj se, já se z ní zase vyškrábu ven, ani se neopařím, Hybro.“

„Tentokrát těžko, Marku. Caesar sám je celý rozpálený.“

„*Cacat!*“ řekl prudce, zamračil se a napřáhl ruku zaťatou v pěst.

Přikrčila se, uskočila. „Ne, prosím tě ne!“ vykřikla. „Nic jsem neudělala – vůbec nic!“

„Přestaň kňourat, nic se ti neděje!“ utrl se na ni.

„Caesar poslal vzkaz,“ řekla, když se trochu sebrala.

„Jaký?“

„Aby ses u něho okamžitě hlásil. Máš přijít v toze, ne ve zbroji.“

„Velitel jízdy chodí trvale ve zbroji.“

„Já jen vyřizuju, co vzkázal.“ Antonia Hybrida si manžela rozpačitě prohlížela; uplynou možná dlouhé měsíce, než ho opět uvidí, i když bude bydlet v tomhle podivuhodném domě. Když se vzali, pravidelně ji tloukl, avšak ducha v ní nezlomil, jen z ní vymlátil její návyk mučit otroky. „Marku,“ řekla, „já bych chtěla mít ještě jedno dítě.“

„Chtít můžeš, co si usmyslíš, Hybro, ale žádné další nebude. Jednoho slabomyslného je až dost.“

„Utrpěla až při porodu, nestalo se to v lůně.“

Přešel k velkému stříbrnému zrcadlu, do něhož kdysi zíral Pompeius v naději, že uvidí ducha své zesnulé Julie, jak mizí v jeho hlubině, pootočil hlavu a prohlížel si svou postavu. Nu ovšem, to bude zvlášť působivé! V toze! Nikdo nevěděl líp než Marcus Antonius, že muži jeho typu v toze vyhlížejí uboze. Toga byla vymyšlena pro Caesary římského světa – k tomu, aby v ní člověk k něčemu vypadal, potřeboval mít výšku a vznosnost. Ne že by Gaiovi (to si musel připustit) neseděl i pancíř a přilba s chocholem. On prostě vypadá tak, jak vypadá, královsky. I v rodině je to diktátor. Odjakživa jsme mu tak mezi sebou už jako kluci říkali, Gaius, Lucius a já. Dokázal zvládnout nás všechny, dokonce i strýce Lucia. A teď vládne Římu. Jako diktátor.

„K večeri mě nečekej,“ řekl a odchrastil a odcinkal ve své zbroji pryč.

„Vypadáš v tom plechu jako Plautův *miles gloriosus*,“ uvítal ho Caesar. Zůstal dál sedět za stolem, nezvedl se, neučinil sebemenší pokus o fyzický dotek.

„Vojáci mě v něm prostě žerou. Jsou rádi, když vyšší šarže jako vyšší šarže taky vypadají.“

„Myslí asi zadkem stejně jako ty, Antonie. Vzkázal jsem ti, aby sis na sebe vzal togu. Pancíř dovnitř pomeria nepatří.“

„Jako velitel jízdy na sobě můžu mít zbroj i uvnitř města.“

„Jako velitel jízdy uděláš to, co ti diktátor nařídí.“

„No, a můžu se už posadit, nebo mám zůstat stát?“ řekl Antonius vzpurně.

„Sedni si.“

„Sedím. Co je na řadě dál?“

„Řekl bych, že vysvětlení k tomu, co se událo na Foru?“

„A co se tam udalo?“

„Netvař se tak hloupě, Antonie.“

„Já bych jen rád měl tu dršťkovou už ze stolu.“

„Takže ty víš, proč jsem si tě zavola – abych ti podle tvého naservíroval dršťkovou.“

„A nejde snad o to?“

„Mně tenhle tvůj slovník tak docela neseď, Antonie. Měl jsem na mysli spíš kastraci.“

„Tohle je nespravedlnost! Co jsem provedl, když to shrnu?“ otázel se Antonius rozzlobeně. „Ten tvůj prd'ola Vatia si nechal schválit *consultum ultimum* a pak nařídil mně, veliteli jízdy, abych s těmi násilnostmi skoncoval. No, a já jsem to udělal! Jak to vidím já, provedl jsem to řádně a důkladně. Od té chvíle nikdo nevystřčil čumák.“

„Ty jsi na Forum Romanum vyslal vojáky řádné armády a nařídil jsi jim, aby použili meče proti mužům vyzbrojeným jen klacky. Dopustil ses hromadného vraždění! Pobil jsi římské občany na místě určeném pro jejich shromáždění! Ani Sulla nesebral tolik opovážlivosti, aby se něčeho takového dopustil. Bylo snad to, žeš byl povolán se zbraní v ruce se postavit proti římským občanům na bojišti, důvodem, abys v bojiště proměnil i Forum Romanum? Forum *Romanum*, Antonie! Tys tu dlažbu, po které kráčival Romulus, poskvrnil krví občanů! Znesvětil jsi forum Romulovo, Curtiovo, forum Horatia Coclitia, forum Fabia Maxima Verrucosa Cunctatora, Appia Claudia Caeka, Scipiona Africana, Scipiona Aemiliana – forum tisíců Římanů urozenějších, než jsi ty, schopnějších, než jsi ty, ctihodnějších, než jsi ty! Ty jsi spáchal svatokrádež!“ Caesar slova jako by odkrajoval, pomalu a zřetelně, mrazivým, řezavým hlasem.

Antonius vyskočil, pěsti zaťaté. „Och, já ty tvoje sarkasmy nesnáším! Neřečni, když se mnou mluvíš, Caesare! Pověz, oč ti jde, a skoncu s tím už! Pak se aspoň budu moci vrátit ke své práci, což znamená udržovat v klidu tvé legie! Protože v klidu ty legie nejsou! Jsou velice, velice rozmrzelé!“ vykřikl a v očích mu blýsklo lstivé světélko. To by mělo odvést jeho pozornost trochu jinam – na své legie je dědek náramně citlivý.

Ale neodvedlo.

„*Koukej si sednout, chlape pitomá!* A koukej zavřít tu svou nedisciplinovanou hubu, nebo ti ty koule vyřežu hned a tady na místě – a nemysli si, že to nejde! Ty si představuješ, že jsi nějaký válečník, co, Antonie? Ve srovnání se mnou jsi obyčejný bažant!

Jezdit si na ukázkové kobyle v kostýmu vojenského náfukey! Ty vůbec nevíš, co to je postavit se do první linie a zakopat se tam – to tys nikdy nezakusil! Tvůj vlastní meč bych ti tu dokázal sebrat a rozsekat tě s ním na kousky!“

Pověstný vztek explodoval přímo před jeho očima; Antonius se zhluboka nadechl, zachvěl se až do morku kostí. Och, jak jen mohl zapomenout na Caesarovy proslulé výbuchy hněvu?

„Jak se opovažuješ být ke mně drzý? Zapomínáš snad, kdo jsi a co jsi? Tebe, Antonie, jsem stvořil *já* – já jsem z tebe udělal to, co jsi, a já tě taky můžu vymazat ze světa! Kdyby nebylo pokrevních pout, dal bych před tebou přednost celému tuctu schopnějších a pracovitějších mužů! Je to snad příliš mnoho, když za to od tebe očekávám, že se budeš chovat přiměřeně, že se budeš řídit zdravým rozumem? Asi jsem se ve svém předpokladu opravdu zmýlil! Jednal jsi nejen jako surovec, ale taky jako naprostý pitomec, a tvoje jednání mi nesmírně zkomplikovalo úkoly, které mě tady v Římě čekají – podědil jsem teď po tobě řeznickou zástěru! Od chvíle, kdy jsem překročil Rubikon, jsem vůči Římanům dodržoval politiku shovívavosti, ale co teď s tímhle *masakrem*? Ne, od svého zástupce, od velitele jízdy Caesar zřejmě nemá právo očekávat, že se zachová jako civilizovaný, vzdělaný, skutečný Říman, to by byla bláhovost! Co myslíš, že z toho vraždění udělá Cato, až se o něm doslechne? Co z něho udělá Cicero? Ty jsi upír, který mou umírněnost dočista zahubil a zmařil, a nečekej, že se za to ode mne dočkáš vděku!“

Velitel jízdy pozvedl ruce nad hlavu gestem skleslého odevzdání. „Pax, pax, pax! Udělal jsem chybu! Lituju toho, opravdu toho lituju!“

„To je pozdní lítost, Antonie. Byly desítky způsobů jak se s násilnostmi na Foru vypořádat, aniž by to stálo víc než nějakou tu rozbitou hlavu. Proč jsi Desátou nevyzbrojil jen štíty a holemi, tak jako to udělal Gaius Marius, když čelil mnohem větším Saturninovým davům? Nenapadlo tě, že v okamžiku, kdy jsi Desáté nařídil zabíjet, jsi zavlekl část viny i do jejich duší? Jak jim to mám teď vysvětlit? A jak to mám vysvětlit občanům?“ Oči byly ledové, ale navíc se v jeho pohledu jevil i odpor. „Tuhle záležitost ti nikdy nezapomenu ani neodpustím. Co víc, prozrazuje, že máš sklon chopit se moci způsobem, který by se mohl stát nebezpečným nejen státu, ale i mně osobně.“

„Tak už jsem vyhozen?“ otázal se Antonius a začal se zvedat ze židle. „Skončil jsi?“

„Ne, nejsi vyhozen, a taky jsem ještě neskončil. Nech zadek na židli, tam kde byl,“ řekl Caesar stále s touž nevolí. „Co se stalo se stříbrem ze státní pokladny?“

„Jo s *tím*!“

„Ano, s *tím*.“

„Vybral jsem ho odtamtud, abych mohl vyplatit legie, ale ještě jsem se nedostal k tomu, abych z něj dal razit mince,“ pokrčil Antonius rameny.

„Takže je v chrámu Junony Monety?“

„Ehm – ne.“

„Kde tedy je?“

„V mém domě. Myslel jsem, že tam bude ve větším bezpečí.“

„V *tvém* domě? Máš na mysli dům Pompeia Magna?“

„No ano, to jsem myslel.“

„Z čeho jsi usoudil, že se do něho můžeš nastěhovat?“

„Potřeboval jsem větší prostor a Magnův dům byl prázdný.“

„Chápu, proč sis ho asi vybral – máš stejně vulgární vkus, jako míval Magnus. Ale přestěhuj se laskavě zpátky do svého domu, Antonie. Jakmile mi vybudě chvilka času, půjde ten dům do dražby stejně jako zbytek jeho majetku,“ řekl Caesar. „Majetek těch, které neomilostním, až se vypořádám s odporem v provincii Africa, propadne státu, i když u části z něho se tak stane i dříve. Bude ovšem prodán tomu, kdo nabídne nejvíc, nikoli nabídnut za výhodnou cenu mým lidem. Nechci kolem sebe mít žádné Chrysogony. Pokud někoho takového odhalím, nebudu potřebovat Cicerona a jeho soudní dvůr, aby se s ním – případně s ní – náležitě zatočilo. Dej si dobrý pozor, aby ses nepokusil Řím okrást. Vrať ihned stříbro tam, kam patří – do státní pokladny. Můžeš odejít.“ Nechal Antonia dojít až ke dveřím a pak se znovu ozval. „Mimochodem, kolik činí dlužný žold mým legiím?“

Antonius se na něj podíval prázdným pohledem. „To nevím, Caesare.“

„To nevíš, ale stříbro jsi vyzvedl. *Všechno* stříbro. Jako veliteli jízdy ti nařizuji uložit pokladníkům všech legií, aby své účetní knihy neprodleně předložili mně, zde v Římě. Když jsi s nimi odplouval zpátky do Itálie, dostal jsi ode mne rozkaz vyplatit je okamžitě, jakmile budou v táboře. Byli anebo nebyli od svého návratu vyplaceni?“

„To nevím,“ opakoval stejnými slovy Antonius a vytratil se.

* * *

„Proč jsi ho rovnou nevyhodil, Gaie?“ otázal se druhý Antoniův strýc svého bratrance u večeře.

„Moc rád bych to byl udělal, to mi věř. Jenomže ono to není tak jednoduché, jak to vypadá, Lucie, víš?“

Lucius zpozorněl, upřel zraky do jednoho místa, chvíli uvažoval. „Vysvětli mi to.“

„Byla to chyba, že jsem Antoniově věnoval takovou důvěru, ovšem náraz ho teď zapudit by byla chyba ještě větší,“ řekl Caesar a ukusoval z celerového řapíku. „Snaž se si to představit. Antonius měl téměř dvanáct měsíců v rukou vládu nad celou Itálií a výlučné velení nad veteránskými legiemi. Většinu času strávil právě s nimi, zejména teď od března. S legiemi jsem se dosud nesetkal a on si asi dá pozor, aby k nim nepustil nikoho dalšího z mých lidí. Jsou tu důkazy, že nedostaly zapláceno, takže dnes už jde o dlužný žold za dva roky. Antonius předstíral, že o věci nic neví, jenomže ze státní pokladny vyzvedl osmnáct tisíc talentů stříbra a přemístil je do Pompeiova domu. Údajně proto, aby byly dopraveny do chrámu Junony Monety k ražbě mincí, jenomže to se nestalo.“

„Mám z toho bušení srdce, Gaie. Pokračuj, prosím.“

„Nemám sice po ruce abakus, ale počítám dost dobře i z paměti. Patnáct legií krát pět tisíc mužů krát tisíc sesterciů ročního žoldu dělá pětasedmdesát milionů sesterciů. Což se rovná třem tisícům talentů stříbra. Přidej k tomu řekněme tři sta talentů k vyplacení nebojových sil a násobme to dvěma, tak aby to pokrylo celkový součet žoldů za dva roky, a dostaneš se k šesti tisícům šesti stům talentů stříbra. To ani zdaleka neodpovídá osmnácti tisícům, které si Antonius vyzvedl.“

„Žije si na vysoké noze,“ povzdechl si Lucius. „Pokud vím, neplatí sice za užívání rozličných Magnových sídel žádný nájem, ale už jen ta otřesná zbroj, co má na sobě, ho musela přijít na celé jmění. Pak je tu ještě zbroj šedesátky jeho Germánů.“

K tomu víno, ženské, náklady celého toho jeho doprovodu – podle mého se můj synovec dnes musí přímo topit v dlužích, a jakmile se doslechl, že jsi v Itálii, řekl si zřejmě, že nejlíp bude vybrakovat státní pokladnu.“

„To už asi udělal před pár měsíci,“ řekl Caesar.

„Myslíš snad, že působil na legie, aby je naladil proti tobě?“ otázal se Lucius.

„Určitě. Pokud by byl stejně dobrý organizátor jako Decimus Brutus anebo stejně cílevědomý snaživce jako Gaius Cassius, vězeli bychom ještě hlouběji ve sračkách, než jak tomu teď je.“

Antonius naštěstí jen dostává čas od času nějaký nápad, metodičnost k jeho provedení už mu ale chybí.“

„Intrikán, ale diletant.“

„Přesně tak.“ Tlustý plátek bílého kozího sýra vyhlížel neobyčejně lákavě; Caesar si trochu z něho namáznul na další odlomek celerového stonku.

„Kdy hodláš udeřit, Gaie?“

„To uvidím podle toho, co zjistím u svých legií,“ řekl Caesar. Tváří mu zaškubala bolestná křeč, sousto okamžitě odložil a přitiskl si dlaň na hrud’.

„Gaie! Je ti něco?“

Jak povědět tomuhle nejbližšímu ze všech přátel, že nejde o tělesnou bolest? Jen ať to nejsou moje legie! Och Jove Optime Maxime, jen ať mě nezklamou mé legie! Ještě před dvěma lety by mě bylo nic takového zhola nenapadlo, ale z jednání Deváté jsem si odvodil potřebné poučení. Ted’ už nedokážu věřit žádné z nich, ani Desáté ne. *Caesar* přestal věřit svým legiím! Ani Desáté si už netroufne důvěřovat!

„To nic, jen zažívací obtíže, Lucie.“

„Jestli se cítíš dobře, tak mi to trochu objasni.“

„Potřebuju plně využít zbytku roku. Nejdřív ze všeho přijde na řadu Řím, hned po něm legie. Dal jsem narazit šest tisíc talentů pro potřebu výplaty žoldu, ale tu zatím neprovedu. Chci se nejdřív přesvědčit, co jim Antonius napovídal, a k tomu si musím nejprve vyposlechnout, s čím se legie vytrasí. Kdybych se do Capuy vypravil hned zítra, mohl bych všechno vyřídit za jediný den, ale je to vřed, který potřebuje dozrát, a nejlepší cesta k tomu bude jakémukoli setkání s legiemi se zatím vyhnout.“ Chopil se opět celeru a pustil se do něho. „Antonius se vydal na hlubokou vodu a plave s očima na kousku houpajícího se korku, ve kterém vidí svou spásu. Nemá žádnou určitou představu, jakou podobu by ta záchrana měla mít, ale zatím plave ze všech sil. Možná že doufá, že umřu – už se přece staly ještě podivnější náhody. Anebo se možná chytá naděje, že vyrazím do provincie Africa ještě před svými jednotkami a jemu že tu ponechám volné pole, aby si dělal, co ho napadne. Je hazardér, vyčkává, co mu Fortuna nachystá do cesty, a toho se pak chytá – nedokáže si tu svou příležitost vybudovat sám. Chci, aby se pustil ještě dál od břehu, dřív než udeřím, a hlavně chci přesně vědět, co s mými muži tropil a co jim namluvil. To, že musí stříbro vrátit, pro něho znamená ránu, poplave ted’ ještě usilovněji. Ale já si počkám u toho korku.

Upřímně řečeno, Lucie, já přímo *doufám*, že vydrží plavat ještě alespoň dva tři měsíce. To je čas, který potřebuju na uspořádání věcí tady v Římě. Pak teprve vyřídím záležitosti s legiemi a vyřídím i Antonia.“

„Ale on jedná zrádně, Gaie.“

Caesar natáhl ruku a popleskal Lucia po paži. „Neboj se, v rodině se žádné soudy pro velezradu konat nebudou. Odříznu našeho synovce od té jeho záchrany, ale hlavičku mu ponechám na místě.“ Zasmál se. „Tedy obě jeho hlavičky. Ona se u něho koneckonců podstatná část myšlení stejně odehrává v té dolní.“

KAPITOLA DRUHÁ

Poté co se Sulla tenkrát navrátil z Východu, se zcela zohyzděnou kdysi proslule krásnou tváří, a poté co se už podruhé vojensky zmocnil Říma, byl jmenován (z vlastního popudu, o čemž se nerad zmiňoval) diktátorem.

Po několik *nundin* se tehdy zdálo, že nepodniká naprosto nic. Ale pár všímavějších mužů postřehlo, jak městem sem a tam přechází shrbená postava staříka zahaleného v plášti s kápí, od Collinské brány ke Capenské, od Cirku Flaminia k Ageru. Byl to Sulla, trpělivě procházející sem a tam, chudými uličkami i po nejvýznačnějších třídách města, aby mohl na vlastní oči vnímat, co Řím potřebuje – a co by měl udělat on jako diktátor, aby napravil všechno, čím město utrpělo za dvacet let bojů s cizími nepřáteli a za občanských válek.

Ted' se tedy diktátorem stal Caesar, muž podstatně mladší, dosud pohledný a statný, a také on se nyní vydával na pochůzky od Collinské brány ke Capenské, od Cirku Flaminia k Aggeru, nuznými uličkami i pyšnými hlavními třídami Říma, aby posoudil, čeho je městu třeba – jak může jako diktátor pomoci zhojit rány způsobené pětapadesáti lety bojů s cizími nepřáteli i občanských válek.

Oba diktátoři vyrůstali v nejchudších čtvrtích Říma, jako děti i jako mladí muži poznávali jeho bídu, zločiny, neřesti, drsnou spravedlnost, úsměvnou smířlivost se svým údělem, tento prazvláštní rys povahy Římanů. Zatímco však Sulla bažil uchýlit se pro zbytek života do světa tělesného blaha, Caesar věděl jedno: dokud bude žít, chce a musí pokračovat v práci. Účelná činnost mu byla vším, neboť hnací silou jeho osobnosti byl intelekt – v jeho nitru se neskrývaly, tak jako u Sully, mocné síly vášní volajících po ukojení.

Caesar neměl potřebu anonymity jako Sulla, nesnažil se být nenápadný a ochotně se zastavil a poslechl si názory kohokoli, od

babek, jejichž obživou byla péče o veřejné latríny, až po poslední generaci Decumiů, jimž byly zdrojem příjmů tlupy vnucující svou ochranu malým krámkům a živnostem. Hovořil s řeckými propuštěnci, s matkami vláčejícími s sebou děti i zboží na prodej, se Židy, s římskými občany čtvrté a páté třídy, s dělníky z řad *capite censi*, s učiteli, prodavači pečiva, pekaři, řezníky, bylinkářkami i astrology, s majiteli činžáků i s jejich nájemníky, s výrobci voskových *images*, sochaři, malíři, lékaři, s obchodníky. Početně mezi nimi všemi byly v Římě zastoupeny ženy, živily se jako hrnčířky, tesařky, felčarky, vykonávaly všemožná řemesla a povolání; jen ženy z nejvyšších tříd neměly dovoleno vykonávat povolání nebo obchodovat.

I on sám byl domácím pánem; dosud vlastnil Aureliinu insulu, činžovní blok, který nyní spravoval Burgundův nejstarší syn Gaius Julius Arvernus, jenž se Caesarovi také staral o jeho obchodní záležitosti. Arverna, napůl Germána, napůl Gala (jenž se narodil už jako svobodný občan), vyškolila osobně Caesarova matka, která byla nejlepší počtářka a účetní, jakou kdy poznal, nevyjímaje ani Crassa a Bruta. Takže v rozmluvách s Arvernem strávil dlouhé hodiny.

A v tom to všechno vězí, pomyslel si rozjařeně, když se s Arvernem rozloučil – dva původem zcela barbarští otroci, Burgundus a Cardixa, zplodili sedm zcela římských synů! Nu, nějakou tu výhodu, pravda, tihle chlapci získali – měli vlastníky, kteří jim dali svobodu náležitým způsobem, zařadili je do venkovských tribuí, takže se jejich hlasy započítávaly k platným, poskytli jim vzdělání a povzbuzovali je v úsilí o nabytí potřebné úrovně, nicméně to už byli Římané až do morku kostí.

A jestli je možné tohle – jako že to evidentně možné je –, proč by to nešlo i naopak? Vzít *capite censi*, kteří jsou tak chudí, že nejsou započítáváni do žádné z pěti majetkových tříd, a poslat je lodí do světa, aby se někde v cizině usadili a vnesli do provincií kus opravdového Říma, nahradit řečtinu latinou, aby se z ní stal jazyk světa, *lingua mundi*. Zkusil to kdysi už Gaius Marius, jenomže narazil: dotklo by se to *mos maiorum*, narušilo by to staré zvyky, ohrozilo by to římskou výlučnost. Nu, to bylo před šedesáti lety a všechno se od té doby proměnilo. Mariova mysl podlehla rozkladu, zvrhl se postupně až v krvelačného šílenec. Zatímco Caesar dokáže vidět věci čím dál tím ostřeji, a je diktátorem – není tu nikdo, kdo by se mu protivil, zejména poté, co už *boni* nepředstavují žádnou politickou sílu.

První a nejdůležitější bylo vypořádat se s otázkou dluhů. To musí dostat přednost před vším ostatním, před návštěvami starých přátel i před účastí na jednání senátu, kam ještě také nezavítal. Čtyři dny po příjezdu do Říma svolal shromáždění lidu, což bylo sněmování, kam měli přístup jak patricijové, tak i plebejové. *Comitium*, zahloubený stupňovitý amfiteátr v dolní části Fora, kde se tato shromáždění dříve scházivala, se právě bouralo, aby udělalo místo Caesarově novostavbě senátní budovy, takže za místo konání zvolil chrám Castora a Polluka.

Třebaže normálně hovořil Caesar dosti hlubokým hlasem, k veřejnému projevu nasadil vyšší tón; jeho slova se tak snáze nesla do větší dálky. Lucius Caesar, jenž stál spolu s Vatiou Isaurikem, Lepidem, Hirtiem, Philippem, Luciem Pisonem, Vatinem, Fufiem Calenem, Pollionem a ostatními Caesarovými přívrženci v čele početného zástupu, se znovu podivil nad tím, jak si jeho bratranec dokáže podmanit tak velkou masu lidí. Odjakživa tohle uměl a s léty z jeho obratnosti nic neubýlo. Spíš se zdokonalil. Vyhovuje mu ta samovláda, pomyslel si Lucius. Zná svou sílu, ale neopájí se jí ani ji nadměrně nezbožňuje a nezkouší, jak daleko až v ní může zajít.

K žádnému všeobecnému prominutí dluhů nedojde, oznámil Caesar tónem, který nepřipouštěl námitky.

„Kterak by mohl Caesar rušit dluhy?“ otázal se s lehkým gestem. „Ve mně tu vidíte největšího římského dlužníka! Ano, musel jsem si vypůjčit peníze od státní pokladny – obrovskou částku! Ta musí být splacena, *Quirités*, a musí být splacena spolu s úroky v nové, jednotné úrokové míře, kterou jsem zavedl pro všechny půjčky – deseti procenty jednoduchého úroku. A ani k tomu si nepřeji slyšet jakékoli námitky. Dobře mě sledujte! Pokud bych peníze, které jsem si vypůjčil, státní pokladně nevrátil, odkud by se vzaly prostředky na nákup přidělovaného obilí? Peníze na opravu Fora? Peníze k vyplácení žoldu římským legiím? Peníze na stavbu silnic, mostů, akvaduktů? Peníze na výplaty státních otroků? Peníze na vybudování dalších sýpek? Peníze potřebné na uspořádání her? Peníze na výstavbu nového vodojemu v Esquilinu?“

Zástup byl zticha, pozorně poslouchal, nejevil známky zklamání nebo hněvu, jak by tomu mohlo být, kdyby byl Caesar začal z jiného konce.

„Zrušme dluhy, a Caesar nebude muset splatit Římu ani jediný sestercius. Může se posadit, s nohama pěkně na stole, a spokojeně si oddychnout. Nebude muset uronit ani slzičku nad tím, že je státní pokladna prázdná. Římu by nic nedlužil, neboť pohledávka vůči němu by byla zrušena spolu se všemi ostatními dluhy. Jenomže takového něco přece udělat nemůžeme, či snad ano? Vždyť by to bylo směšné! A tak, *Quirités*, jelikož Caesar je muž poctivý, přesvědčený, že dluhy je třeba splácet, musí také říct své ne k jakémukoli všeobecnému rušení dluhů.“

Och, to bylo velice chytré, pomyslel si s radostí Lucius Caesar.

Avšak, pokračoval diktátor, k určitému zmírnění bude nutné sáhnout, je to víc než nezbytné. On sám ví, jak těžké doby nastaly. Římští domácí páni budou muset přistoupit ke slevě činží ve výši dvou tisíc za rok, venkovští domácí páni ve výši šesti set. Později budou oznámeny ještě i další úlevy a dohodnuty úpravy některých jiných obzvlášť vysokých dluhů, jaké prospějí oběma smluvním stranám. Je však třeba trpělivosti, neboť dříve než budou tyto úlevy vyhlášeny, bude nutno připravit je s naprostou nestranností, což si vyžaduje nějaký čas.

Jako další novinku ohlásil zavedení nového systému státní finanční politiky, který ovšem také nevstoupí v platnost okamžitě – och, chce to předtím ještě spoustu papírování! Podstatou bude, že si stát napříště bude půjčovat peníze od soukromých firem i od soukromníků a od ostatních měst a okrsků v celé Itálii a v celém římském světě. Klientští panovníci budou dotázáni, zda se nechtějí stát věřiteli Říma. I za tyto půjčky bude placen standardní desetiprocentní jednoduchý úrok. Věci veřejné – a co jiného znamená *res publica* –, pravil Caesar, nelze financovat z oněch několika málo daní, které Řím až dosud vybírá: z cel, z poplatků za osvobození otroka, z podílu na válečné kořisti; tak to prostě je. Zatím neexistuje žádná daň z příjmu, daň z hlavy, daň z majetku, daň z bankovního obrátu – odkud se tedy mají peníze brát? Caesarova odpověď zní, že stát si má raději půjčovat než zavádět nové daně. I nejchudší z občanů se mohou stát věřiteli státu! A kdo že bude ručitelem? Přece Řím sám! Největší stát na tváři země, bohatý a mocný, neschopný úpadku!

Nicméně, prohlásil varovně, ať se nepletou všelijací ti vyfintění hejskové a unylé dámičky, co se tak rádi předvádějí v nosítkách

zdobených tyrským nachem a posázených oceánskými perlami, protože jednu novou daň, daň z přepychu, má přece jen v úmyslu zavést! Napříště už žádný nezdaněný tyrský purpur, žádné nezdaněné nákladné bankety, žádné nezdaněné *laserpicium*, jímž tito lidé pak ulevují svým přecpaným žaludkům.

A konečně, prohodil na závěr jakoby na okraj, jeho pozornosti neuniklo ani to, že tu zbyly značné majetky zanechané lidmi, kteří se stali *nefas*, tedy osobami, které spáchaly zločiny proti státu, opustily Řím a pozbyly římského občanství. Jejich vlastnictví půjde do regulérní dražby a výtěžek z ní obdrží státní pokladna, která se nyní opět začala poněkud plnit díky daru egyptské královny Kleopatry ve výši pěti tisíc talentů zlata a dalším dvěma tisícům talentům zlata darovaným králem Asanderem z Kimmerie.

„Já ovšem nesáhnu k žádným proskripcím!“ zvolal. „Žádná soukromá osoba nebude bohatnout na úkor těchto nešťastníků, kteří se sami připravili o právo nazývat se římskými občany! Nebudu uplácet udavače z řad otroků nabídkou propuštění na svobodu, nebudu za informace nabízet žádné odměny! Vím už vše, co vědět potřebuji. Základem blahobytu Říma jsou obchodníci z řad jezdců a od nich očekávám pomoc v hojení těchto strašlivých ran.“ Pozvedl paže nad hlavu. „Necht' žije senát a lid římský! Necht' vzkvétá Řím!“

Pěkný projev, jednoduše a jasně formulovaný, bez zbytečných rétorických ozdůbek. Splnil svůj účel, tisícovky posluchačů se rozcházely s pocitem, že Řím se dostal do péče někoho, kdo mu doopravdy pomůže, aniž bude prolévat další krev. Caesar tu koneckonců nebyl přítomen, říkali si, když došlo k onomu masakru na Foru – pokud by tu byl, nic podobného by se nemohlo stát. Vždyť se mezi jinými věcmi zmínil i o tomto krveprolití, omluvil se za ně a prohlásil, že ti, kdo za ně nesou odpovědnost, budou potrestáni.

„Je kluzký jako úhoř,“ řekl Gaius Cassius své tchyni a vycenil při těch slovech zuby.

„Můj milý Cassie, ten má víc rozumu v malíčku než celý zbytek římské aristokracie v hlavách,“ prohlásila Servilia. „I kdyby sis ze styků s ním neodnesl nic víc než tenhle poznatek, je to až dost. Jak velkou hotovost jsi schopen dát v této chvíli dohromady?“

Zamžikal. „Asi dvě stě talentů.“

„Čerpáš jsi něco z Tertulliina věna?“

„Ne, samozřejmě že ne! Její věno patří jí,“ odpověděl dotčeně.

„Pro řadu manželů by to nebyla vůbec žádná překážka.“

„Pro mě ano.“

„Dobrá. Řeknu jí, aby si dala všechny jeho položky převést do hotovosti.“

„Co tím sleduješ, Servilie?“

„To už ses jistě domyslel. Caesar hodlá dát do dražby řadu nejlepších nemovitostí v Itálii – paláce v Římě, vily na venkově a u moře, velkostatky, asi i nějaké to rybníkářství. Já mám v úmyslu dražit a tobě můžu jen doporučit udělat totéž,“ řekla, a div že nepředla jako kočka. „I když Caesarovi věřím, že se z toho neobohatí ani on sám, ani jeho kamarádíčkové, proběhne to nakonec stejně, jako se odbývaly aukce za Sully – kupní síla je pořád jen taková, jaká je. První budou přiklepnuty ty nejonačejší stavby a ty také v licitaci došplhají na svou plnou hodnotu. Až se jich prodá půl tuctu, půjdou ceny dolů a všelijaké ty smetky budou nakonec k mání za babku. A pak začnu nakupovat já.“

Cassius se vymrštil, na tvářích mu naskočily skvrny. „Servilie! Jak můžeš něco takového vůbec vyslovit? Ty si myslíš, že bych byl schopn vydělat na neštěstí mužů, s kterými jsem v poli jedl u jednoho ohně, po jejichž boku jsem bojoval, s nimiž mě pojily společné ideály? Bohové! Radši umřu, než bych se dopustil něčeho takového.“

„*Gerrae*,“ řekla Servilia poklidně. „Posaď se zase! Jako abstraktní učení je etika nesporně moc pěkná věc, ale je třeba mít na paměti, že *někdo* nakonec tenhle prospěch mít bude. Pokud ti to bude útěchou, kup si nějaký ten Catonův pozemek a říkej si, že ho budeš opatrovat líp než některá z těch Caesarových – anebo Antoniových – pijavic. Či snad bude líp, když ty rozkošné Catonovy vilky v Lucanii schramstne Cotyla nebo Fonteius nebo snad Poplicola?“

„To je sofistika,“ ustupoval mumlaje.

„To je jen holý zdravý rozum.“

Ve dveřích se objevil její správce a uklonil se. „*Domino*, přišel diktátor Caesar a přál by si tě navštívit.“

„Uved’ ho, Epaphrodite.“

Cassius se znovu postavil. „Tím to pro mě končí. Odcházím.“ Než mu stačila říct jediné slovo, vyklouzl z přijímacího pokoje směrem ke kuchyni.

„Caesare! Můj milý!“ řekla Servilia a nastavila tvář k polibku.

Učinil zdvořilosti zadost zdrženlivým náznakem a s ironickým výrazem v očích se usadil naproti ní.

Byla starší než on, táhlo jí teď na šedesátku a na jejím vzhledu se léta konečně začínala projevovat. Její půvab spočíval v černi, napadalo ho, počínaje vlasy až po nitro jejího srdce, a na tom už se nic nezmění. Jenomže záplavu její havraní hřívy teď protínaly dva čistě bílé prameny vlasů a propůjčovaly jejímu vzhledu výraz prazvláštní zlovůle, která zcela určitě nebyla cizí ani jejímu duchu. Takovými vlasy se zpravidla vyznačovaly babizny a čarodějnice, jenomže Servilia i v tomhle triumfovala – dokázala zlo spojit se znamenitým zevnějškem. Zaoblila se v pase a kdysi tak krásná ňadra měla s nemilosrdnou přísností pevně stažena, nepřibrala však na váze tolik, aby utrpěla čistá linie jejích tváří anebo aby se zaplnila její lehce propadlá oslabená pravá líce. Bradu měla dosud výbojně zašpičatělou, ústa malá, s plnými rty a trochu záhadným výrazem, jen nos měla na Římanku poněkud krátký a tupý. Nedostatek, který jí ovšem každý ochotně prominul oplátkou za její ústa a oči, široké, byť s těžkými víčky, temné jako bezměsíčná noc, pevně soustředěné a nadmíru bystré. Plet měla bělostnou, ruce útlé a ušlechtilé utvářené, se štíhlými prsty a pečlivě upravenými nehty.

„Jak se ti daří?“ otázal se jí.

„Povede se mi líp, až se Brutus zase vrátí domů.“

„Mám dojem, tak jak Bruta znám, že si na Samu ve společnosti Servia Sulpicia užívá báječné časy. Slíbil jsem mu totiž kněžský úřad, takže se od Sulpicia jako uznávané autority pilně učí.“

„Pitomec je to!“ zavrčela. „Jestli je někdo uznávanou autoritou, pak jsi to ty, Caesare. Jenomže od tebe se on pochopitelně poučovat nedá.“

„A proč by se také měl dát? Zlomil jsem mu přece kdysi srdce, když jsem mu nedal Julii.“

„Můj syn,“ řekla Servilia bez obalu, „je přestrašený zbabělec. Toho nepřinutíš stát rovně, ani kdybys ho zády uvázal k násadě od koštěte.“ Zahryzla se malými bělostnými zoubky do spodního rtu a šikmým pohledem přejela po svém návštěvníkovi. „Nepředpokládám, že by se byly vylepšily ty jeho pupínky?“

„Ne, ty se nevylepšily.“

„A on asi taky ne, jak napovídá tvůj tón.“

„Ty ho podceňuješ, má milá. V Brutovi se ukrývá taková malá falešná kočička a notná porce fretky, a dokonce i kousíček lišky podšité.“

Mávla podrážděně rukou. „Och, nechme ho už být! Jaké to bylo v Egyptě?“

„Nesmírně zajímavé.“

„I jeho královna?“

„Pokud jde o krásu, Servilie, nemůže se ti rovnat – je totiž hubená, malá a dost ošklivá.“ Spiklenecky se pousmál, oči však nic neprozrazovaly. „Přesto je úžasná. Její hlásek – to je hudba sama, oči má jako vypůjčené od lvice, její vzdělání je vynikající a inteligencí vysoko převyšuje ženský průměr. Mluví osmi jazyky – vlastně teď už devíti, protože jsem ji naučil latinsky. *Amo, amas, amat.*“

„Musí to být přímo poklad!“

„Budeš se o tom moci brzy přesvědčit sama. Přijede do Říma, jen co vyřídím záležitost s provincií Africa. Máme spolu syna.“

„Ano, slyšela jsem, že ses konečně zmohl na chlapce. Bude to tvůj dědic?“

„Nesmysl, Servilie. Jmenuje se Ptolemaios Caesar a stane se egyptským faraónem! Na to, že není Říman, je to dostatečně veliká perspektiva, nemyslíš?“

„Jistě. Takže kdo se stane tvým dědicem? Doufáš ještě, že ti ho dá Calpurnia?“

„V současné době o tom pochybuji.“

„Její otec se nedávno znovu oženil.“

„Ano? Ještě jsem neměl možnost pohovořit si s Pisonem podrobněji.“

„Je snad tvým dědicem Marcus Antonius?“ nedala se odbýt.

„Mým dědicem zatím není nikdo. Závěť budu muset teprve napsat.“ Blýsklo mu v očích. „Co dělá Pontius Aquila?“

„Pořád ještě je mým milencem.“

„To jsem rád.“ Vstal, políbil jí ruku. „Nelámej nad Brutem hůl. Možná tě ještě překvapí.“

Takže na seznamu starých známých si může odškrtnout další řádek. Piso že se znovu oženil? To je zajímavé. Calpurnia mi o tom zatím nic neřekla. Pořád je stejně tichá a plachá. Rád se s ní miluju,

ale dítě jí žádné neudělám. Kolik času mi ještě zbývá? Na otcovství to nevydávám – pokud měl tehdy Kathbad pravdu.

* * *

Dny vyplňovala jednání s největšími boháči, bankéři, s Markem Cuspiem ze státní pokladny, s účetními jednotlivých legií, večery zabralo papírování a dlouho do noci se ozýval cvakot kuliček abaku. Kde zbýval jaký čas pro společenské vyžití? Poté, co Marcus Antonius vrátil odvezené stříbro, byla zase pokladna úctyhodně naplněná, když se vzaly v úvahu uplynulé dva válečné roky, avšak Caesarovi bylo jasné, co všechno je třeba ještě udělat. Jedna ze zamýšlených akcí si přitom vyžádá obrovskou částku: odněkud bude třeba získat fondy, které umožní platit dobré ceny za tisíce tisíců *iuger* dobré půdy, pozemků, na nichž hodlá usídlit veterány z ne méně než třiceti legií. Dny, kdy se dala půda prostě sebrat rebelujícím italským městečkům a městům, byly dávno ty tam. Pozemky, které bude nakupovat, budou nákladné, neboť legionáři pocházeli z Itálie nebo z Italské Galie a očekávali, že se budou moci usadit každý na deseti *iugerech* italské půdy, nikoli kdesi v cizině.

Gaius Marius, jenž jako první umožnil vstup do římských legií bezzemkům ze třídy *capite censi*, snil o tom, že je rozmístí do provincií, aby tam šířili římské zvyky a latinu. Dokonce toto dílo i započal – na velkém ostrově Cercina ležícím v průhybu severoafrického pobřeží. Hlavním organizátorem jeho projektu byl tehdy Caesarův otec a na Cercině také trávil většinu svého času. Všechno ovšem přišlo vniveč v oněch zmatcích, poté co Maria zachvátilo šílenství a co senát k jeho záměru pojal nesmiřitelný odpor. Pokud se tedy situace ještě nějak nezmění, musí půda, kterou bude Caesar vysloužilcům přidělovat, ležet v Itálii a v Italské Galii – což jsou nejdražší pozemky na celém světě.

Koncem října však přece jen našel čas uspořádat slavnostní večeři v *tricliniu* sídla Domus Publica, překrásné jídelně, v níž se bez nesnází našlo místo pro devět lehátek. Jedna její strana se otevírala směrem k široké kolonádě kolem hlavní peristylové zahrady, a jelikož odpoledne bylo slunné a vlhké, dal Caesar otevřít všechny dveře dokořán. V této místnosti, přímo uprostřed nádherných nástěnných maleb zobrazujících bitvu u jezera Regillus, kde Castor

a Pollux bojovali za Řím, Pompeius Magnus poprvé uviděl Julii a okamžitě k ní vzplál láskou. Jaký triumf to tehdy byl. Jak nesmírně tím byla potěšena jeho matka.

Přítomni byli Gaius Matius se svou ženou Priscillou, Lucius Calpurnius Piso a jeho nová manželka, další z rodu Rutiliů; ovdovělý Lucius Caesar přišel sám a byl to jediný osamocený republikán v caesarovském hnízdě – jeho syn se zdržoval u Metella Scipiona v provincii Africa; Vatia Isauricus se dostavil se svou manželkou Junií, nejstarší Serviliinou dcerou; a Lucius Marcius Philippus přitáhl s celou malou armádou: se svou druhou ženou Atií, Caesarovou neteří, a s její dcerou Octavií Minor, kterou měla s Gaiem Octaviem; doprovázel ji i její syn, mladý Gaius Octavius; dále Philippova vlastní dcera Marcia – Catonova manželka, nicméně věrná přítelkyně Caesarovy ženy Calpurnie – a Philippův starší syn, pecivál Lucius. Chyběli tu, ač obdrželi pozvání, Marcus Antonius a Marcus Aemilius Lepidus.

Menu bylo připraveno s mimořádnou pečlivostí, neboť zatímco například Philippus byl vyhlášený epikurejec, Gaius Matius měl naopak rád prostá jídla. První chod sestával z garnátů, ústřic a krabů z rybářství v Baiích, dílem povařených v lahodných nálevech, dílem servírovaných v syrovém stavu, zčásti pak lehce opečených na otevřeném ohni; k nim se podávaly saláty z lociky, okurek a celeru ochucené zálivkami z vybraných olejů a uleželých octů; k předkrmu náležel i uzený říční úhoř, okoun naložený v ostré omáčce, jejíž základ tvořilo *garum*, vejce nakyselo, čerstvý chřupavý chléb a olivový olej, aby jeho skývy bylo do čeho namáčet. Druhý chod nabízel výběr masitých jídel, od vepřové kýty s křupavou kůrčičkou přes nejružnější drůbež až po sele potírané na ohni celé hodiny ovčím mlékem, takže se osmahlo dohněda; lahodné vepřové klobásky omočené v tymiánovém medu a zlehka pak požehnuté; dušené jehněčí naložené v cibulce s majoránkou – a také jehněčí na jiný způsob, pečené v kameninovém pekáči. Třetí chod začínal medovými koláčky a pokračoval sladkými omeletkami nadívanými drcenými rozinkami macerovanými v kořeněném alkoholizovaném víně, dále lívanečky, čerstvým ovocem včetně čerstvých jahod dovezených z Alby Fucentie a broskví z Caesarových sadů v Kampánii; následovaly tvrdé i měkké sýry, švestková povidla a celé mísy ořechů. Víno pocházelo z nejlepších falernských hroznů, bílé i červené, vodu přinášeli z Juturnina pramene.

Pro Caesara bylo toto všechno zcela nezajímavé, byl by mnohem spokojenější s prostinkým bochníčkem chleba a olejem, k tomu s řapíkem celeru a hustou hrachovou polévkou s povařenými kousky slaniny.

„Nemůžu za to, jsem zkrátka voják,“ přiznal a rozesmál se. Vyhlížel pojednou velice mladě a uvolněně.

„Pořád si ještě ráno dáváš ocet s horkou vodou?“ otázal se Piso.

„Pokud nejsou citrony, tak ano.“

„A co to piješ teď?“ vyptával se Piso dál.

„Ovocnou šťávu. Podle mé nové životosprávy. Mám egyptského lékaře-kněze a tohle je na jeho doporučení. Už mi to začalo docela chutnat.“

„Falernské by ti chutnalo mnohem líp,“ řekl Philippus a válel víno po jazyku.

„Ne. Na víno jsem si odjakživa nepotrpěl.“

Lehátka pro muže tvořila velké U, hostitelovo *lectus medius* ho na jednom konci uzavíralo. Stolečky, stejné výše jako lehátka, byly přistaveny k jejich čelům, takže stačilo, aby strážník jen natáhl ruku a nabral si z mís, čehokoli se mu zachtělo. Na jídla, která byla příliš tekutá anebo lepkavá, než aby se dala vzít do prstů, tu byly misky a lžíce a všechny lahůdky se podávaly už nakrájené na přiměřeně velká sousta; host, který si chtěl opláchnout ruce, se jen pootočil k odvrácené straně lehátka a posloužil si mísou s vodou a rouškou okamžitě nabídnutou některým z pozorných sloužících. Togy se k jídlu odkládaly, pro stolování byly nepříhodné, také boty se zouvaly a nohy stolovníkům sluhové opláchli ještě dříve, než se muži uložili na bok a opřeli levým loktem o pohodlný polštář.

Na vnitřní straně podkovovité sestavy lehátek byla rozestavena křesílka pro ženy; v moderněji smýšlejících kruzích se nyní sice už považovalo za projev elegance, když i ženy stolovaly vleže, avšak Domus Publica byla místem, kde se dosud dodržovaly staromódní zásady, takže ženy seděly na židlích. V uspořádání společného jídla tu však bylo přece jen něco nového – Caesar ponechal hostům na vůli, kde se chtějí uložit anebo se posadit – se dvěma výjimkami: svého bratrance Lucia zavedl na *locus consularis*, po své pravici, zatímco svému prasynovci Gaiovi Octaviovi pokynul, aby zaujal místo mezi nimi oběma. Tato pocta nikomu dalšímu z přítomných neunikla. Tu a tam se objevilo povytažené obočí, jenomže...

Popud vyznamenat takto mladého Gaia Octavia se zrodil v Caesarově mysli zcela náhle, když spočinul pohledem na chlapci, jenž se naprosto náležitě a neokázale držel v pozadí za svým otčímem, zatímco Philippus, potěšený pozváním, se zdravil kde s kým. Nu, pomyslel si Caesar, tady máme konečně zcela novou a hlavně jinou tvář. Pamatoval si samozřejmě Octavia dobře; dlouho spolu rozprávěli, když Caesar před dvěma a půl roky přebýval ve Philippově vile v Misenu.

Kolik mu teď může být? Asi tak šestnáct, neboť dosud nosí purpurově lemovanou dětskou togu a na koženém řemínku má na krku *bullu*, dětský medailonek. Ano, určitě je mu šestnáct, neboť to bylo za Ciceronova konsulátu, kdy Octavius Starší tehdy dělal takový povyk kolem jeho narození, právě když narůstalo podezření, že Catilina kuje pikle k podrytí státu. Koncem září to bylo, když senát čekal zprávy o vzbouření v Etrusku a v Římě čelil vzdorovitý Catilina vzpurně všem útokům. Správně! Jeho matka a jeho otčí se rozhodli, že svůj vstup mezi muže má Gaius Octavius oslavit o svátku Juventas v prosinci, kdy většina římských chlapců poprvé obléká *togu virilis*, prostou bílou togu římského občana. Někteří význační a bohatí rodiče povolovali slavit vlastní den mužnosti shodně se skutečnými narozeninami, ale mladému Gaiovi Octaviovi nebylo nic takového dopřáno. Správná výchova! Nikdo ho zřejmě nekazí.

Byl nápadně krásný, tolik, že to až hraničilo se zženštilostí. Husté, měkce vlnité zlaté vlasy měl trochu přerostlé – měly zakrýt jeho jediný nedostatek, uši; třebaže nebyly příliš velké, trčely mu z hlavy jako držadla džbánu. Volba účesu byla bezpochyby spíše výsledkem mateřské chytrosti než klukovské marnivosti, neboť chlapec se naprosto nechoval jako někdo, kdo si je vědom svých fyzických předností. Čistá osmahlá pleť byla bez jediné poskvrny, ústa i bradu měl pevně formované, podlouhlý nos lehce klenutý, obočí i řasy tmavé a k tomu pozoruhodné oči. Byly velké, široko posazené, zářivě šedé bez stopy modře nebo žlutí; působily trochu nezemsky, nikoli však takovým způsobem jako Sullovy nebo Caesarovy zraky – nebyly studené ani znepokojivé. Spíše se zdály hřejivé. Až na to, že naprosto nic neprozrazují, světlo Caesarovi, když se na ně pozorněji zadíval. *Ostražitě* jsou ty oči. Kdo mi tohle slovo tenkrát v Misenu napověděl? Anebo snad napadlo mne samotného?

Přespříliš už neporoste, ale není ani nepřiměřeně malý. Má průměrnou výšku, trochu křehkou postavu, ale svalnatá lýtka.

Správná figura! Rodiče ho zřejmě přiměli už od dětství chodit a chodit, jinak by k takovému svalstvu sotva přišel. Jen ta prsa má příliš útlá, dělá to ten jeho úzký hrudní koš a zužuje mu taky ramena. A pleť pod těma udivujícíma očima je namodralá, jakoby únavou. Kde jen jsem tohle spojení už viděl? Spatřil jsem to, určitě to vím, jenže to musí být už velice dávno. Hapdefane! Na tohle se musím přeptat Hapdefana.

Ale zato ta jeho hříva! Plešatost věru není nic pro muže, jehož *cognomen* zní „Caesar“, to jest *vlasatý* – ovšem takového osudu se Octavius obávat nemusí, tuhle nádhernou kštici zdědil po otci. Bývali jsme nejlepší přátelé, jeho otec a já. Setkali jsme se při obléhání Mytilény a společně s Philippem jsme uzavřeli spojenectví proti tomu blešákovi Bibulovi. Takže mě potěšilo, když se Octavius Starší oženil s mou neteří – ze zdravého starobylého latinského rodu, navíc nesmírně bohatou. Jenomže on pak předčasně zemřel a jeho místo v Atiině životě zaujal Philippus. Je to podivuhodné, jak se vyvíjely osudy Lucullových mladších vojenských tribunů. Kdo by si byl kdy pomyslel, že se Philippus dá tou cestou, kterou se dal?

„Co to máš za lubem, Gaie?“ šeptl Lucius, poté co Caesar uložil mládence mezi ně.

Hostitel otázku ignoroval, považoval za důležitější ujistit se, že se Atii na křesílku přímo proti němu sedí dost pohodlně a že se Calpurnia nedopustí té chyby, že by se s Marcií posadily příliš blízko Luciovi Pisonovi, jehož mohutná černá obočí se teď nad kořenem nosu slévala do jediné černé linky v nevoli, že na takové báječné večeři se ze všech lidí na světě má posadit ke stolu právě s Catonovou manželkou! Stačilo jednou dvakrát posunout obratně křesílka a Marcia seděla vedle Atie s Calpurnií po druhém boku, zatímco Piso mohl mžourat leda na tak neškodné cíle, jakými byly Matiova Priscilla, pěkná a hloupoučká Pompeia Sulla a jeho vlastní manželka Rutilia. Téhle Rutilii, všímal si Caesar, je stěží osmnáct a vypadá dost zakysle s tou svou rodem danou pihovatou pletí a slámovými vlasy. Trochu koňský chrup k tomu. Vzdouvající se břicho ohlašuje jiný stav. Piso by se konečně mohl dočkat syna.

„Kdy se hodláš vydat do Afriky?“ otázal se Vatinius.

„Jakmile shromáždím dostatek lodí.“

„Budu za tohoto tažení legátem?“

„Ne, Vatinie,“ řekl Caesar, ohrnul nos nad rybou a sáhl pro patku chleba, „ty zůstaneš v Římě jako jeden z konsulů.“

Hovor v jídelně ustal; všechny oči se upřely na Caesara, pak na Publia Vatinia, jenž seděl vzpřímen a nebyl mocen slova.

Byl to Caesarův klient, mrňous s vrozeným znetvořením nohou a velkou tukovou bulkou na čele, kvůli které ho kdysi nezvolili za augura. Avšak jeho vtipnost, dobromyslnost a inteligence mu získaly náklonnost všech, kdo s ním přišli do styku na Foru, v senátě anebo u soudů, a navzdory svým fyzickým nedostatkům se Vatinus ukázal být stejně dobrým vojákem, jakým byl politikem. Když byl vyslán vystřídat Gabinia při obléhání Salony v Illyriku, nejenže se svým legátem Quintem Cornificiem město dobyli, ale vydali se pak také rozdtit illyrské kmeny ještě dříve, než se stačily spojit s Byrebistem a podunajskými kmeny a způsobit Římu a Caesarovi víc starostí než sám Farnakés.

„Žádné velké konsulování to nebude, Vatinie,“ pokračoval Caesar, „jedná se v podstatě jen o zbytek letošního roku. Za normálních okolností bych se obsazením konsulského úřadu nezabýval dřív než po Novém roce, jsou ale důvody, proč potřebuji mít oba konsuly na místě ihned.“

„Caesare, byl bych šťastný, kdybych mohl vykonávat úřad konsula třeba i jen po dvě *nundina*, natož po dva měsíce,“ vyhrkl Vatinus. „Uspořádáš řádné volby, anebo prostě ustanovíš mne a –?“

„Quinta Fufia Calena,“ vyšel mu Caesar vstříc. „Ale jistě, budou se konat náležité volby. Bohové mě chraňte, abych snad pozlobil pár senátorů, o nichž si pořád ještě myslím, že je získám.“

„Budou to volby jako za Sully, anebo připustíš, aby se kromě Vatinia a Calena o konsulský úřad ucházeli i další muži?“ zachmuřil se Piso.

„Ať se uchází třeba polovička Říma, to mi nevadí, Pisone, dám prostě najevo – eh – určité své osobní preference a rozhodnutí ponechám na centuriích.“

Nikdo k tomu nic nepoznamenal. Za současné situace v Římě a po jeho skvělém projevu k záležitosti dluhů by jezdci z osmnácti předních centurií, převážně obchodníci, ochotně zvolili třeba tingitanskou opici, pokud by ji do úřadu konsula navrhl Caesar.

„A proč,“ vyptával se Vatia Isauricus, „je tak nezbytné mít pro tak krátký zbyteček roku v Římě i konsuly, když jsi tady přítomen ty osobně jako diktátor, Caesare?“

Caesar taktně změnil téma. „Gaie Matie, tebe bych rád o něco poprosil.“

„Všechno máš předem splněno, to dobře víš, Gaie,“ řekl Matius, tichý člověk bez politických ambicí; všemu jeho podnikání se dařilo mimo jiné i díky celoživotnímu přátelství s Caesarem, měl proto všechny důvody ke spokojenosti.

„Pokud vím, obrátil se na tebe plnomocník královny Kleopatry a zakoupil pro ni pozemek na palác, který si chce postavit v sousedství mých zahrad pod Janiculum. Mohl bys jeho zahradě věnovat osobně pozornost? Jsem si jistý, že královna zamýšlí darovat tento palác později Římu.“

Matius věděl velice dobře, že tak královna učiní; nemovitost byla podle Caesarova pokynu zapsána pod jeho jménem. „Pomohu s tím s největší radostí, Caesare.“

„Je královna stejně krásná jako Fulvia?“ zeptala se zvědavě Pompeia Sulla, dobře si vědoma, že ona sama je krásnější než Fulvia.

„Ne,“ řekl Caesar tónem, který nepřipouštěl další dotazy. Obrátil se k Philippovi. „Tvůj mladší syn je velice schopný muž.“

„Těší mě, že tak soudíš, Caesare.“

„Mám v úmyslu pro nejbližší rok nebo dva začlenit řízení Kilikie pod správu provincie Asia. Pokud ti nebude vadit, že by zůstal na Východě o něco déle, rád bych ho ustanovil zástupcem správce provincie v Tarsu.“

„To je výtečné!“ rozzářil se Philippus.

Caesar přelétl očima k jeho staršímu synovi, jemuž teď bylo už dost přes třicet. Byl velice pohledný, měl pověst člověka stejně schopného jako Quintus, zůstával však, kdo ví proč, trčet v Římě a nechával si proklouzávat mezi prsty všechny životní příležitosti, aniž pro to měl alespoň takovou omluvu, jako bylo epikurejství jeho otce. A v tom okamžiku svitlo Caesarovi jako blesk, co je toho skutečným důvodem; Lucius visel žádostivýma očima na Atii, hltal ji pohledem beznadějně lásky. Neopětovaným pohledem, neboť jeho city zřejmě nenacházely odezvu. Atia seděla v poklidu, čas od času se usmála na manžela způsobem, jakým tak činí ženy dokonale spokojené v manželství. Hmmm. Takže spodní proudy ve Philippově domácnosti. Z Atie putoval Caesar očima dál k mladému Octaviovi, který se až do té chvíle nedal slyšet. Důvodem zřejmě vůbec nebyl ostych, mládenec si byl spíš plně vědom svého postavení daného jeho nízkým věkem. Upřeně pozoroval

nevlastního bratra. Bylo vidět, že situaci sice chápe, ale v jeho očích se zračil zásadní nesouhlas a hluboká nechut'

„Kdo bude vládnout provincii Asia spojené s Kilikií?“ otázal se Piso napjatě.

Och, on by tenhle post velice chtěl, a v mnoha směrech je to vynikající muž, jenže...

„Vatie, chopíš se toho?“ otázal se Caesar.

Na Vatievě tváři byl nejprve patrný úlek, pak ho vystřídalo nadšení. „Bude to pro mě pocta, Caesare.“

„Dobrá, počítám s tebou.“ Zadíval se na ublíženě se tvářícího Pisona. „Pisone, pro tebe bych měl také úkol, ale tady, v Římě. Pořád se ještě snažím dát dohromady ten soubor zákonů, které mají poskytnout úlevu dlužníkům, ale ani zdaleka ho nebudu schopen dokončit před odjezdem do Afriky. A jelikož ty jsi vynikající odborník v koncipování legislativy, rád bych, aby ses se mnou na návrhu podílel, a až budu odcházet, přenechám ti jeho dotažení a dokončení.“ Odmlčel se, zpřísněl. „Jedna z největších křivd v římském vládním systému spočívá v odměňování poskytovaných služeb. Z jakého důvodu má být dopracování se nějakého majetku vázáno právě na výkon úřadu správce v provincii? To už vedlo k otřesným zneužitím moci a já se postarám, aby se s tím skoncovalo. Proč by neměl muž získat odměnu odpovídající ziskům správce provincie i za činnost, kterou vykonává doma v Itálii, za práci stejně prospěšnou a důležitou? Chci ti, Pisone, navrhnout proto za dokončení souboru zákonů takovou odměnu, jaká přísluší prokonsulárnímu správci provincie.“ To by ho mělo zcela uspokojit.

Tímhle ho Caesar chytře uspokojil, řekl si v duchu Octavius.

Když byl ze stolků sklizen i třetí chod a zbývaly na nich už jen džbány s vínem a konvice s vodou, odebraly se ženy do Calpurniiniých prostorných komnat, aby si tam v pohodě trochu pokleветily.

A teď se konečně mohl Caesar soustředit na nejmlčenlivějšího ze svých hostů.

„Nezměnil jsi zatím své záměry, pokud jde o tvé budoucí postoj ve veřejné činnosti, Octavie?“ otázal se ho.

„Máš na mysli to, že si chci nechávat své názory pro sebe, Caesare?“

„Ano.“

„Ne, pořád si ještě myslím, že to mám v povaze.“

„Pamatuji se, že jsi říkal, že Ciceronovi utíká jazyk až příliš rychle a že ho pak nestačí doběhnout. Máš naprostou pravdu. Sešel jsem se s ním toho dne, kdy jsem se vrátil do Itálie, na Via Appia kousek od Tarenta a dostalo se mi dost drsného připomenutí této skutečnosti.“

Octavius odpověděl vyhýbavě. „V naší rodině se vypráví, strýčku Gaie, že když ti bylo asi tak deset let, dělal jsi společníka a současně tak trochu ošetřovatele Gaiovi Mariovi, poté co byl raněn mrtvicí a zotavoval se z ní. A on že vyprávěl a tys poslouchal. Že ses o válčení vlastně nejvíc poučil posloucháním.“

„To určitě. Ale asi jsem taky nějak dal najevo, že mám pro válčení vrozené nadání – ani nevím jak. Snad tím, že jsem ho tak pozorně poslouchal, a on ve mně rozpoznal talent, o kterém jsem já sám nic netušil.“

„Žárlil,“ prohlásil Octavius.

„To je dobrý postřeh! Ano, žárlil. Svůj nejlepší čas už měl evidentně za sebou, zatímco můj ještě ani nenadešel. Starci postižení tímhle dokážou být pořádně nepříjemní.“

„Ale i když měl své dny nesporně za sebou, dokázal se do politiky vrátit. A na Sullu žárlil mnohem víc.“

„Sulla byl totiž už dost starý, aby dokázal předvést, co v něm vězí. A moje aspirace přistříhl Marius s mimořádnou lstivostí.“

„Tím, že tě ustanovil *flaminem Dialis* a že tě oženil s tehdy ještě malou dcerkou Cinny. Dal ti doživotní kněžský úřad, který ti zakazoval dotknout se zbraní anebo být svědkem smrti.“

„Přesně tak.“ Caesar se na svého prasynovce pousmál. „Jenomže z kněžského úřadu se mi podařilo vymanit – se Sullovým přispěním. Rád mě Sulla sice neměl, ale třebaže byl tou dobou Marius už mrtvý, pořád na něho ještě sočil – och, byl tím jako posedlý. Takže mi dal volnost, jen aby se Mariovi ještě po smrti pomstil.“

„Ale z manželství ses vyvléci nepokoušel. Dokonce jsi odmítl rozvést se s Cinnillou, když ti to Sulla nařídil.“

„Byla to dobrá manželka, a dobré manželky jsou vzácné.“

„To si zapamatuji.“

„Máš hodně přátel, Octavie?“

„Ne. Mám domácí učitele. Jiné chlapce příliš nevidám.“

„Musíš se s nimi přece setkávat alespoň na Martově poli, když se tam účastníš vojenského výcviku.“

Snědými tvářemi přeletěl ruměnec; Octavius se hryzl do rtu.
„Na Martovo pole já skoro vůbec nechodím.“

„Brání ti v tom otčím?“ zeptal se udiveně Caesar.

„Ne, ne! Ten je na mě velice hodný, velice laskavý. Já jen – nedostanu se na Martovo pole tak často, abych si tam našel přátele.“

Že by další Brutus? uvažoval Caesar ohromeně. Vyhýbá se snad tenhle až udivující hoch vojenským povinností? Za naší rozmluvy v Misenu tehdy prohlásil, že mu k vojančině chybí nadání. Je snad za tím tohle? Nesnaží se tak jen zastříť svůj nedostatek? Ale přesto z něho nečísí pranic z Bruta, přísahal bych, že není ani zbabělý, ani to není projev nezájmu.

„A žák jsi dobrý?“ otázal se a ponechal citlivější záležitosti zatím stranou. Bude ještě čas se jimi zabývat hlouběji.

„V matematice, v dějepisu a v zeměpisu jsem velmi dobrý, alespoň si to myslím,“ řekl Octavius, který se zatím vzpamatoval. „Ale řečtina mi moc nejde. Bez ohledu na to, kolik toho řecky přečtu, napíšu nebo namluvím, *myslet* v řečtině pořád ještě nedokážu. Musím tedy přemýšlet v latině, a pak si to teprve překládat.“

„To je zajímavé. Jednou, až si pobudeš půl roku v Athénách, se možná naučíš řecky i uvažovat,“ řekl Caesar, jenž nedokázal uvěřit, že by někdo mohl takovouto potíží trpět. On sám myslel automaticky v tom jazyku, kterým právě hovořil.

„Snad ano,“ připustil Octavius spíše neutrálně.

Caesar se rozložil na lehátku pohodlněji, vědom si, že je Lucius bezostyšně poslouchá. „Pověz mi, Octavie, kam až bys chtěl dostoupat?“

„Chtěl bych se stát konsulem, zvoleným všemi centuriemi.“

„A třeba i diktátorem?“

„Ne, to určitě, docela určitě ne.“ Nezazněla v tom žádná kritika.

„K čemu ten důraz?“

„Od chvíle, kdy tě přinutí překročit Rubikon, strýčku Gaie, jsem to sledoval a bedlivě jsem poslouchal. I když tě neznám příliš dobře, myslím, že diktátor byl ten poslední úřad, o který jsi stál.“

„Každý jiný úřad bych bral raději,“ přiznal Caesar zasmušile, „ale raději tenhle úřad než nezasloužené vyhnanství a potupu.“

„Budu pravidelně obětovat Jovovi Nejlepšímu Největšímu, abych nikdy nestál před takovou volbou.“

„Odvážil by ses toho, kdybys neměl na vybranou?“

„Určitě. V hloubi srdce jsem Caesar.“

„Druhý Gaius Julius Caesar?“

„Ne, jen Juliovec z rodu Caesarů.“

„Kdo jsou tví hrdinové?“

„Mám jen jednoho,“ řekl Octavius prostě. „Tebe.“ Sesmekl se nazad z lehátka. „Omluvte mě teď laskavě, strýčku Gaie a strýčku Lucie. Slíbil jsem matce, že přijdu včas domů.“

Oba muži na *lectu mediu* sledovali útlou postavu, jak se vytrácí z jídelny, aniž svým odchodem vzbudila jakoukoli pozornost.

„Hmm,“ zabručel Lucius.

„Co si o něm myslíš?“

„Je starý tisíc let.“

„Plus minus jedno nebo dvě století. V tom s tebou souhlasím. Líbí se ti?“

„Tobě zřejmě ano, ale mně? Nevím, spíš ano – ale s výhradami.“

„Například?“

„Vůbec to není Juliovec z rodu Caesarů, i když si to o sobě myslí. Má v sobě samozřejmě cosi ze starého patriciátu, ale v jeho hlavě tuším taky věci, které s patricijskou myslí nikdy neměly nic společného. Nedokážu si jeho životní styl nikam zařadit, i když jsem přesvědčený, že ho má. Dost možná je to tím, že se Řím s takovou životní koncepcí dosud nesetkal.“

„Říkáš tím, že může dojít daleko.“

V živě modrých očích to zajiskřilo. „Nejsem padlý na hlavu, Gaie! Kdybych byl na tvém místě, tak by z něho byl úderem sedmnáctého roku můj osobní *contubernalis*.“

„To jsem si řekl už při našem prvním setkání před pár lety v Misenu.“

„Na jednu věc bych si dal ale pozor.“

„Na kterou?“

„Aby se neshlédl v prdelkách.“

I v Caesarových světleji modrých očích blýsklo. „Já taky nejsem padlý na hlavu, Lucie!“

KAPITOLA TŘETÍ

Z bouřlivých mračen shlukujících se nad legionářskými tábory kolem Capuy zahřmělo hned den poté, co Caesar pořádal onu večeři, na samém konci října. Dorazil dopis od Marka Antonia.

Caesare, nastaly potíže. Velké, obrovské potíže. Ti nejveteránštější ze všech veteránů jsou rozruženi, a já se s nimi žádným způsobem nedokážu dohodnout – lépe řečeno nemohu se dohodnout s jejich zvolenými představiteli. Nejhorší je to u Desáté a Dvanácté. Překvapuje tě to? Nu, mě to tedy překvapilo.

Hrnec překypěl, když jsem vydal rozkaz, aby se Sedmá, Osmá, Devátá, Desátá, Dvanáctá, Třináctá a Čtrnáctá sbalily a vydaly se na pochod do Neapole a do Puteol. Všichni jejich zvolení představitelé za mnou přišli do Herculanea (bydlím tam v Pompeiově vile) a prohlásili, že nikdo nikam nepůjde, dokud jim nebudou oficiálně sděleny takové věci, jako je datum jejich propuštění ze služby, údaje o přidělených pozemcích, podílu na válečné kořisti a žoldu za toto mimořádné tažení – tak tomu oni říkají. Že prý to není součástí jejich běžných povinností. A naléhají, aby byli vyplaceni.

Chtěli mluvit hlavně s tebou a nebyli rádi, když jsem jim musel říct, že máš v Římě příliš mnoho práce a že se do Kampánie teď vydat nemůžeš. Hned nato jsem dostal zprávu, že Desátá a Dvanáctá se zjančily a že rabují a pustoší všechny vesnice kolem Abelly, kde jsou utábořeni.

Caesare, já sám je už zvládnout nedokážu. Navrhuji ti, abys ses sem dostavil osobně. Anebo jestli *doopravdy* nemůžeš přijít, pošli někoho význačného, aby se s nimi

setkal a jednal s nimi. Někoho, koho oni znají a komu důvěřují.

A je to tu, až příliš záhy. Och Antonie, cožpak ty se nikdy nenaučíš trpělivosti? Takových zkušeností jsi už posbíral, a přesto se právě teď dopustíš takové neohrabanosti, že prořekneš svou nejistotu. Nezbyvá, než jednat rychle, raději hned než později, a to všechno kvůli tvé netrpělivosti. Ne, já teď z Říma odjet nemohu, jak dobře víš. Jenomže z jiných důvodů, než se domníváš. Neopovázím se opustit Řím, dokud neproběhnou volby, to je ta skutečná příčina. Přišel jsi už na to, proč s nimi tak spěchám? Asi sotva, navzdory tomu, co právě podnikáš. Na to jsi přespříliš tupý.

Využij zdržovací taktiky, Caesare. Odlož to zúčtování až po volbách, ať už budeš muset obětovat kohokoli.

Poslal pro jednoho ze svých nejoddanějších a nejschopnějších vojáků Publia Cornelia Sullu. Sullova synovce.

„Proč nevyslat Lepida?“ otázal se Publius Sulla.

„Na takové staré mazáky, jako je Desátá a Dvanáctá, on nemá!“ řekl Caesar úsečně. „Musí to být někdo, koho znají od Farsálu. Vysvětli jim, že jejich pozemky právě projednávám, že je to teď moje prvořadá záležitost, Publie, ale že zákony o dlužích musely dostat přednost.“

„Mám s sebou vzít vozy se žoldem, Caesare?“

„Myslím, že ne. Ten vřed by měl uzrát, mastička v podobě žoldu by mohla přijít nečas, všechno by to zastydlo. Snaž se, co budeš s to, i s tou chabou výzbrojí, kterou tě vybavuji,“ řekl Caesar.

Publius Sulla se vrátil za čtyři dny, potlučený a posekaný na obličej i na ruku. „Oni mě *kamenovali*!“ zavrčel, vzteky celý bez sebe. „Och Caesare, odři jim ty ksichty o zem!“

„Ty ksichty, které bych rád přišlápl na zem, patří těm, kdo za tímhle vším stojí,“ řekl Caesar zasmušile. „Chlapi lenoší a mám podezření, že jsou víceméně nepřetržitě opilí – o disciplínu se zřejmě nikdo nestará. To ovšem znamená, že od hospodských museli dostávat nespočet džbánů na dluh – a jejich centurioni a tribunové jsou zřejmě ještě ožralejší než řadoví legionáři. Tohle všechno přitom dopustil Antonius, a to přes svůj nepřetržitý pobyt v Kampánii po celé minulé měsíce. Kdopak jiný se asi zaručil za takové spousty vína nalévaného na dluh?“

Publius Sulla střelil po Caesarovi pohledem plným náhlého porozumění, neřekl však ani slovo.

Nato Caesar povolal Gaia Sallustia Crispa, vynikajícího řečníka. „Vyber si dva ze svých kolegů senátorů, Sallustie, a pokuste se ty *cunni* přivést k rozumu. Jakmile bude po volbách, vydám se k legiím osobně. Udržuj pro mě zatím cestu schůdnou.“

Na Martově poli se posléze sešel centurijní sněm, aby hlasováním rozhodl o dvou konsulech a osmi přetorech; nikoho nepřekvapilo, když byl Quintus Fufius Calenus zvolen prvním konsulem a Publius Vatinius druhým. Všichni kandidáti na úřad prétorů, které osobně doporučil Caesar, byli rovněž zvoleni.

Hotovo! A teď se konečně může vypořádat s legiemi – a s Markem Antoniem.

Dva dny nato krátce po úsvitu přijel Marcus Antonius do Říma; jeho germánští jezdci doprovázeli nosítka připoutaná mezi dvěma mulami. Na nosítkách ležel těžce raněný Sallustius.

Antonius byl nervózní a napjatý. Teď, když nadešel jeho velký okamžik, si naprosto nebyl jistý, jak se má za rozhovoru s Caesarem chovat. Znovu ta celoživotní potíž – jak jednat s někým, kdo mě kopal do zadku už jako dvanáctiletého kluka, a obrazně řečeno s tím dosud nepřestal. Trhnout na tom nějakou výhodu bude zatraceně těžké.

Rozhodl se posléze pro útočný postup, Poplicolu a Cotelu nechal venku, aby mu podrželi jeho státního koně, vrazil do Domus Publiky a zamířil rovnou do Caesarovy pracovny.

„Pochodují do Říma,“ oznámil, když vstupoval.

Caesar odložil pohár octa smíšeného s horkou vodou. „Kdo?“

„Desátá a Dvanáctá.“

„Nesedej si, Antonie. Dosud ses ani neohlásil. Postav se řádně před můj stůl a ohlaš se svému představenému. Proč jsou dvě z mých nejstarších veteránských legií na cestě do Říma?“

Šála mu sklouzla a zlatý řetěz, na kterém visela jeho leopardí pláštěnka, ho začal řezat do krku; pozvedl ruku a potáhl za šarlatový šál, vnímal, že je zbrocen studeným potem. „Vzbouřily se, Caesare.“

„Co je se Sallustiem a s jeho společníky?“

„Oni se snažili, Caesare, ale –“

Hlas přímo mrazil. „Pamatuji doby, Antonie, kdy ti slova nechyběla. Ve svém vlastním zájmu bys je měl najít i teď. Pověz mi laskavě, co se vlastně přihodilo.“

Ono „laskavě“ na tom bylo to nejhorší. Jenom se soustřed', soustřed' se! „Gaius Sallustius svolal Desátou a Dvanáctou na společné shromáždění. Dostavily se ve velice divoké náladě. Začal tím, že všichni budou vyplaceni ještě před vyplutím do Afriky a že pozemky už se připravují, ale vložil se do toho Gaius Avienus –“

„Gaius Avienus?“ otázal se Caesar. „Ten nezvolený tribun vojáků z Picena? Tenhle Avienus?“

„Ano, je to jeden z představitelů Desáté.“

„A co k tomu měl Avienus co říct?“

„Řekl Sallustiovi a ostatním dvěma, že legie už mají všeho po krk, že bojovat v dalším tažení nejsou ochotné. Že požadují okamžité propuštění a půdu. Sallustius vykřikl, že jsi ochoten poskytnout jim bonus ve výši čtyř tisíc, jestliže se okamžitě nalodí –“

„To byla chyba,“ přerušil ho Caesar a zamračil se. „Pokračuj.“

Antoniovi se zčásti vrátila sebedůvěra a sypal ze sebe dál: „Pár těch horkokrevnějších pak Aviena odstrčilo a začali házet kamínky. Nu, spíš to byly pořádné kameny. Vzápětí se jich snesl hotový déšť. Sallustia se mi podařilo zachránit, ale ti druzí dva jsou mrtví.“

Caesar se otřesen opřel nazad. „Dva z mých senátorů že jsou mrtví? A jejich jména?“

„Nevím, neznám je,“ přiznal Antonius, jenž se už zase začínal potit. Zoufale pátral po nějaké omluvě a vyhrkl pak: „Chci říct, že od svého návratu jsem do senátu na jeho zasedání nechodil. Měl jsem moc práce jako velitel jízdy.“

„Jestliže jsi zachránil Sallustia, proč tu teď není s tebou?“

„Och, je na nosítkách, Caesare. Musel jsem ho do Říma dát přivést. Má hroznou ránu na hlavě, ale neochrnl, ani nemá záchvaty, ani nic jiného. Felčari říkají, že se z toho sebere.“

„Antonie, proč jsi nechal věci dojít takhle daleko? Cítím, že se tě na tohle zeptat musím, že ti musím dát ještě příležitost vysvětlit to.“

Kaštanově hnědé oči se rozšířily. „Má chyba to přece není, Caesare! Veteráni se do Itálie vrátili tak nespokojení, že ať jsem říkal nebo dělal co jsem chtěl, nic je nedokázalo uklidnit. Smrtelně je urazilo, že všechnu práci v Anatolii jsi světil ex-republikánským

legiím, a nesouhlasí ani s tím, že právě *jim* už dáváš půdu pro výslužbu.“

„Teď mi něco pověz. Co myslíš, že má Desátá a Dvanáctá v úmyslu, až dorazí do Říma?“

Antonius spěchal s odpovědí. „Proto se tak ženu do Říma, Caesare! Jsou odhodláni vraždit. Myslím, že by ses měl ve vlastním zájmu z města vzdálit.“

Vrásčitá, pohledná tvář vyhlížela jako vytesaná z křemene. „Víš moc dobře, že bych v takovéhle situaci Řím nikdy neopustil, Antonie. Jsem to já, koho chtějí zavraždit?“

„Udělají to, pokud tě najdou,“ řekl Antonius.

„Jsi si tím jistý? Nepřeháníš?“

„Ne, na to přísahám.“

Caesar dopil pohár a vstal. „Jdi domů a převlékni se, Antonie. Do togy. Svolávám senát ke schůzi v chrámu Jova Zastavitele na Veliích za jednu hodinu od této chvíle. Dostav se tam laskavě.“ Došel ke dveřím a vyhlédl z nich. „Faberie!“ zvolal, pak se ohlédl po Antoniovi. „Co tu ještě stojíš jako sloup? V chrámu Jova Zastavitele! Za hodinu!“

Nedopadlo to tak špatně, říkal si Antonius, když vycházel na Sacra Via, kde na něj stále ještě čekali jeho přátelé.

„Nu?“ otázal se Lucius Gellius Poplicola dychtivě.

„Svolává senát, od této chvíle za hodinu, nemám ovšem ponětí, co si od toho slibuje.“

„Jak to bere?“ vyptával se Lucius Varius Cotyla.

„Vzhledem k tomu, že Caesar se při špatných zprávách tváří vždycky stejně, asi jako Tarpejská skála, ti opravdu nemůžu říct, jak to přijal,“ řekl Antonius nerudně. „Pojďte, musím do svého starého bytu a najít si tam nějakou togu. Chce, abych se schůze zúčastnil.“

Protáhli tváře. Ani Poplicola, ani Cotyla nebyli senátory, třebaže k tomu oba splňovali formální předpoklady. To, že se jimi nestali, spočívalo v jejich společenské nepřijatelnosti; Poplicola se kdysi pokusil zavraždit svého vlastního otce, censora, a Cotyla byl zase synem muže, jehož musel odsoudit a poslat do vyhnanství jeho vlastní soud. Když se Antonius vrátil do Itálie, vsadili na jeho vycházející hvězdu a těšili se na zářivou politickou dráhu, jakmile bude z cesty odstraněn Caesar.

„Opustí Řím?“ zeptal se Cotyla.

„On, a opustit Řím? Nikdy! Jen klid, Cotylo. Legie jsou teď moje a do dvou dnů bude ta stará vojna po smrti – roztrhají ho

vlastníma rukama na kousky. Což uvrhne Řím do zmatku a já jako velitel jízdy se chopím úřadu diktátora.“ Stanul náhle jako přikován, ohromený tou vidinou. „Sám se teď divím, že nás tohle řešení nenapadlo už dávno.“

„Ta možnost se nedala jasně odhadnout, dokud se nevrátil do Itálie,“ řekl Poplicola a zachmuřil se. „Vadí mi na tom jedno.“

„A co?“ zeptal se ustrašeně Cotyla.

„Že on má víc životů než kočka.“

Antonioví stoupala nálada; čím víc o rozmluvě s Caesarem přemýšlel, tím víc byl přesvědčen, že prosadil svou. „I kočkám můžou ty jejich životy dřív nebo později dojít,“ řekl samolibě. „V těch jeho třiapadesáti už to má spočítané.“

„Och, s jakou chutí já dám toho odporného tlust’ocha Philippa proskribovat!“ zaliboval si Poplicola.

Antonius sehrál pohoršení. „Lucie, vždyť je to tvůj nevlastní bratr!“

„Naši matku ze svého života vyrval. Žít si nezaslouží.“

Účast senátorů v chrámu Jova Zastavitele byla skrovná; další věc, kterou je třeba udělat, pomyslel si Caesar, je doplnit prořídle řady senátu. Když vstoupil za průvodem svých čtyřadvaceti liktorů, marně pátral očima po Ciceronovi, jenž byl v Římě a byl řádně uvědomen, že se koná mimořádná a naléhavá schůze senátu. Kdepak, ten se do Caesarova senátu dostavit nemůže! Vykládalo by se to jako jeho kapitulace.

Diktátorovo slonovinové křeslo bylo umístěno mezi kurulskými křesly obou konsulů na improvizovaném pódiu. Jelikož dav před časem spálil Hostiliovu Kurii i s tělem zavražděného Clodia, nezbývalo, než aby se nejvyšší orgán římské oligarchie scházel v dočasných náhradních prostorách. Musely to být zasvěcené chrámy, které ovšem byly většinou malé a neposkytovaly dostatek pohodlí; chrám Jova Zastavitele však plně postačoval pro šedesát senátorů, kteří se v něm shromáždili.

Přítomen byl i Marcus Antonius v purpurem lemované toze, která žel působila poněkud zanedbaně – byla zmačkaná a nesla stopy nějakých skvrn. Cožpak Antonius nezvládne ani své vlastní sloužící? tázal se v duchu podrážděně Caesar.

Jakmile Caesar vstoupil do síně, hnal se Antonius k němu na pódiium. „Kam si mám sednout jako velitel jízdy?“ vyptával se.

„Ptáš se jako Pompeius Magnus, když se poprvé stal konsulem,“ řekl Caesar sžíravě. „Požádej někoho, aby ti sepsal pravidla do sešitku a nos ho s sebou. V senátě jsi strávil už šest let.“

„Ano, ale ne fyzicky, kromě doby, kdy jsem byl tribunem lidu, a to trvalo jen tři *nundina*.“

„Postav si stoličku do přední řady, abych na tebe viděl a abys ty viděl na mě, Antonie.“

„Nač ses, pro všechno na světě, obtěžoval s volbou konsulů?“

„Na to přijdeš sám.“

Byly proneseny modlitby, vykonány věštby. Pak Caesar vyčkal, až se všichni usadili.

„Před dvěma dny se ujali úřadu konsulové Quintus Fufius Calenus a Publius Vatinius,“ řekl obřadně Caesar. „Je to veliká úleva vidět opět Řím pod správou jeho náležitých nejvyšších úředníků, dvou konsulů a osmi prétorů. Mohou tedy opět začít působit soudy, také *komicie* se mohou scházet podle předepsaného způsobu.“ Pak nasadil odlišný tón, vyrovnaný a věcný. „Svolal jsem tuto schůzi, otcové senátoři, abych vás informoval, že v tomto okamžiku pochodují na Řím dvě vzbouřenecké legie, Desátá a Dvanáctá, podle zprávy mého velitele jízdy s úmyslem zabít.“

Nikdo se nepohnul, nikdo ani nešeptl, třebaže otřes, který Caesarova slova vyvolala, byl téměř hmatatelný a sám vzduch se jím zdál zachvívat.

„Se záměrem vraždit. Zjevně jim přitom jde o to zavraždit *mne*. Ve světle této zprávy mám v úmyslu zmenšit význam své osoby pro Řím. Pokud by byl zavražděn svými vlastními vojáky diktátor, dostala by se naše vlast do zoufalé situace. Náš milovaný Řím by se opět zaplnil bývalými gladiátory a různými darebáky. Obchody by dramaticky poklesly. Zastavily by se veřejné práce, tak nezbytné pro plnou zaměstnanost a pro stavitele, zejména ty, které v současné době platím já osobně. V Římě by se přestaly konat hry a slavnosti. Jupiter Největší Nejlepší by mohl vyjádřit svou nelibost vysláním blesku, kterým by zničil svůj chrám. Vulcanus by mohl postihnout Řím zemětřesením. Juno Sospita by mohla obrátit svůj hněv proti nezrozeným dětem Říma. Pokladna by se přes noc mohla vyprázdnit. Otec Tiber by mohl vystoupit z břehů a zaplavit ulice splášky. Neboť vražda diktátora je přímo kataklyzmatický zločin. Ka-ta-klyz-ma-tický.“

Všichni seděli s ústy dokořán.

„Naproti tomu,“ pokračoval Caesar věčně, „pokud je zavražděn nějaký *privatus*, je veřejný dopad takového zločinu pramalý. Proto, otcové senátoři, členové starého a posvátného římského senátu, tímto okamžikem skládám své *imperium maius* a úřad diktátora. Řím má dva řádně zvolené konsuly, kteří složili přísahu podle předepsaných obřadů, a nikdo z kněží ani augurů přitom neshledal žádnou nepatřičnost. S radostí odevzdávám Řím do jejich rukou.“

Obrátil se ke svým liktorům, kteří stáli u zavřených dveří, a uklonil se. „Fabie, Corneliie a vy všichni ostatní, co nejupřímněji vám děkuji za péči, kterou jste projevovali o diktátorovu osobu, a ujišťuji vás, že pokud bych byl ještě někdy zvolen do veřejného úřadu, požádám vás znovu o vaše služby.“ Prošel uličkou mezi senátory a odevzdal Fabiovi cinkající měšec. „Malý dárek, Fabie, který si rozdělte mezi sebe podle obvyklých podílů. A teď se vraťte do kolegia liktorů.“

Fabius s nepohnutou tváří pokývl a otevřel dveře. Čtyřicet liktorů odpochovalo.

Panovalo tak hluboké ticho, že při náhlém zatřepání křídel jakéhosi ptáka v krovech sebou všichni trhli.

„Ještě než jsem se sem vydal,“ řekl Caesar, „přichystal jsem *lex curiata* stvrzující skutečnost, že jsem se vzdal svých diktátorských pravomocí.“

Antonius nevěřicně naslouchal, nechápal přesně, co vlastně Caesar právě podniká a proč to vůbec dělá. Na okamžik si dokonce pomyslel, že si tu Caesar po svém zažertoval.

„Co tím máš na mysli, že se vzdáváš svých diktátorských pravomocí?“ optal se chraptivým hlasem. „To přece nemůžeš udělat, když na Řím pochodují dvě vzbouřené legie! Ty jsi tu *zapotřebí*!“

„Nikoli, Marku Antonie, zapotřebí tu nejsem. Řím má v úřadě oba konsuly a všechny prétoři. Ti nyní odpovídají za blaho Říma.“

„To je přece nesmysl! Je tu stav nouze!“

Ani Calenus, ani Vatinius neřekli jediné slovo, vyměnili si pohledy a shodli se mlčet i nadále. Probíhalo tu něco víc než jen prosté vzdání se moci a oba muži znali Caesara velice dobře, jako přítele, jako politika a jako vojenského velitele. Toto se týká Marka Antonia, nikdo, kdo nebyl hluchý nebo slepý, nemohl nevnímat, že problémy s legiemi natropil Antonius. Necht' tedy Caesar dohraje tohle jednání až do konce.

K témuž rozhodnutí dospěli muži jako Lucius Caesar, Philippus a Lucius Piso.

„Je samozřejmé,“ oslovil Caesar senát, nikoli Antonia, „že neočekávám, že by měli konsulové vykonat tu nesnadnou špinavou práci za mne. Chci se s těmi vzbouřenými legiemi sejít na Martově poli a odhalit, proč se vlastně rozhodly zničit nejen mou osobu, ale také samy sebe. Ale postavím se před ně jako *privatus*. Jako člověk o nic důležitější, než jsou oni sami.“

Zvýšil hlas. „Všechno další ať se řídí tím, co se odehraje na Martově poli.“

„Ale ty přece rezignovat nemůžeš!“ zalapal Antonius po dechu.

„Už jsem rezignoval a *lex curiata* to stvrzuje.“

Celý senát oněměl, ztěžka dýchal, jen Antonius vyrazil proti Caesarovi. „Ty ses zbláznil!“ vybuchl. „Ty jsi dočista zešílel. V tom případě je ale řešení jasné – jestliže přišel diktátor o rozum, pak se jako jeho velitel jízdy já sám prohlašuji diktátorem!“

„Ty se nemáš co prohlašovat čímkoli, Marku Antonie,“ připomněl Lucius Caesar ze své židličky. „Diktátor rezignoval. V okamžiku, kdy se tak stane, přestává velitel jízdy existovat. I ty jsi pouhý *privatus*.“

„Ne! Ne, ne, ne!“ řval Antonius, pěsti zaťaty. „Jako velitel jízdy a v situaci, kdy diktátor ztratil soudnost, jsem diktátorem teď já!“

„Posaď se na své místo, Antonie,“ řekl Fufius Calenus. „Volám tě k pořádku. Ty už nejsi žádný velitel jízdy, jsi *privatus*.“

Co se to jen stalo? Kam se to všechno podělo? Antonius sebral všechny síly a pohlédl posléze Caesarovi do očí. Spatřil v nich pohrdání, výsměch, dokonce i jisté veselí.

„Odejdi odsud, Antonie,“ řekl polohlasem Caesar, sevřel Antoniovu paži a vyváděl ho k otevřeným dveřím, zatímco jim v zádech šuměly hlasy šedesáti úst.

Jakmile byli venku, Caesar Antoniovu pravou ruku pustil, jako by i pouhý dotek s ním ho urážel. „Tak ty ses skutečně domníval, synovče, žeš mě doběhl?“ otázal se. „Na takového něco ty opravdu nejsi dost bystrý. Vím o tobě teď už dost, abych pochopil, že jsi naprosto nedůvěryhodný, že se na tebe nelze spolehnout, že jsi to, co o tobě odjakživa říkal tvůj strýc – dobytek. Naše politické spojení skončilo, pokrevní vztahy se změnily v přítěž. Představuji to nejtravnější v mém životě. Zmiz, Antonie, a nevracej se mi už na oči! Jsi obyčejný *privatus* a *privatem* také zůstaneš.“

Antonius udělal čelem vzad a hlučně se zasmál, aby dal najevo, že už je zase svým pánem. „Jednoho dne mě možná budeš ještě potřebovat, strýčku Gaie.“

„Pokud k tomu dojde, Antonie, pak tě využiju. Ale s vědomím, že důvěřovat se ti nedá ani za mák. Takže se mi tu raději moc nenafukuj. Došlo mi už, že každý pořádný chlap má i v řiti víc rozumu než ty v hlavě.“

Samojediný liktor, v prosté bílé toze, bez sekery zatknuté do svazku prutů, vedl Desátou a Dvanáctou okolo městských hradeb až na Martovo pole; legie připochovaly od jihu, zatímco Martovo pole leželo na sever od města.

Caesar se s nimi sešel zcela sám, v sedle svého proslulého válečného koně s paznehty místo kopyt, oděn v prostém železném pancíři s šarlatovým generálským *paludamentem*. Na hlavě měl věnec z dubových listů, aby si připomněli, že byl vyznamenán jako válečný hrdina, za mimořádnou statečnost v boji v první linii. Už sám pohled na něho stačil, aby se jim roztrásla kolena.

Vystřízlivěli už za dlouhého pochodu z Kampánie, neboť všechny taverny podél Via Latina byly zavřeny na závoru, peníze vojáci neměli a nějaké odkazy na záruky Marka Antonia nestačily v této části země ani na jediný lok na dluh. Měli do Říma ještě dost daleko, když se roznese, že Caesar už není diktátorem a že proto Marcus Antonius přišel o své postavení. Představovalo to další zchlazení. A jak pod jejich cvočky podbitými *caligami* ubíhala míle za mílí, zdálo se, že jejich stíznosti ztrácejí na závažnosti, a namísto nich jim vytanuly vzpomínky na Caesara jako jejich přítele a druha v boji. Když na něm tedy spočinuli očima, jak před nimi sedí na svém Paznehtíkovi bez známky strachu, napadlo je jedině: jak ho vlastně milují. Jak ho vždycky milovali a vždycky ho milovat budou.

„Co tu pohledáváte, *Quirité*?“ otázal se jich chladně.

Rozlehl se hluboký povzdech, šířil se dál a dál, jak byla jeho slova předávána do zadních řad. *Quirité*? Caesar že je oslovuje jako obyčejné civilisty? Ale oni přece pro něho nikdy nebyli žádnými obyčejnými občánky, bývali jeho chlapci! Odjakživa jim říkal moji chlapci! Byli jeho vojáci!

„Vy nejste žádní vojáci.“ řekl pohrdavě, když se ze stovek hrdel ozvala tato námitka. „I Farnakés by si rozmyslel nazývat vás tak. Jste ožralové, budižkníčemové, ubozí pitomečkové! Vy jste se dopustili vzpoury! Rabovali jste! Zapalovali jste! Ničili jste! Hodili jste kamenem po Publiovi Sullovi, jednom z vašich velitelů u

Farsálu! Kamenovali jste tři senátory, dva z nich jsou mrtví! Kdybych neměl v ústech vyschlo na popel, *Quirité*, naplil bych na vás, na každého z vás!“

Ozvalo se zasténání, někteří z mužů se dávali do pláče.

„Ne!“ vykřikl jeden z řadových vojáků. „Ne, tak to není! To je nedorozumění! My jsme si mysleli, Caesare, že jsi na nás zapomněl!“

„Líp na vás zapomenout než si muset pamatovat, že došlo ke vzpouře! Líp by bylo, kdybyste byli všichni mrtví, než abyste tu teď stáli jako usvědčení vzbouřenci!“

Kousavým hlasem pokračoval dál. Sdělil jim, že měl na starosti celý Řím, že jim důvěřoval, že vyčkají jeho příchodu, protože si myslel, že ho znají.

„Ale vždyť my tě milujeme!“ ozval se čísi výkřik. „A ty přece miluješ nás!“

„Miluju? Miluju? *Já že vás miluju?*“ zaburácel Caesar. „Žádné vzbouřence Caesar milovat nedokáže. Vy máte být profesionální vojáci senátu a lidu římského, jejich služebníci, jejich jediný nástroj obrany proti nepřátelům! Jenomže vy jste právě prokázali, že žádní profesionálové nejste! Jste obyčejná chátra! Nejste dost dobří ani na to, abyste v Římě uklízeli poblité ulice! Vzbouřili jste se a dobře víte, co to znamená! Ztratili jste nárok na podíl na kořisti, poté co oslavím svůj triumf, ztratili jste nárok na příděl pozemků, až budete ze služby propuštěni! Jste obyčejní *Quirités*, jste obyčejní *capite censi*!“

Plakali, žadonili, zapřísahali se, prosili o odpuštění. Ne, *Quirités* ne, nejsou přece obyčejní civilisté! *Quirités* nikdy! Patří přece Romulovi a Martovi, nikoli Quirinovi!

Protáhlo se to na několik hodin. Událost sledovala polovina Říma, lidé postávali nahoře na Serviových hradbách, posedávali na střechách domů na Kapitolu; senát včetně konsulů se shlukl v uctivé vzdálenosti od *privata*, který před jejich očima hasil propuknuvší vzpouru.

„Och, je prostě skvělý!“ šeptl Vatinius Calenovi. „Jak si jen Antonius mohl namlouvat, že by tihle vojáci Caesarovi zkřivili na hlavě jediný vlas – i kdyby ho tam dokázali najít?“

Calenus se pousmál. „Já si myslím, že Antonius s jistotou počítal s tím, že v jejich srdcích zaujme Caesarovo místo. Víš přece, jak se vytahoval v Galii, Pollione,“ obrátil se k dalšímu z přihlížejících. „Nepřestával se vychloubat, že jednou převezme Caesarovy legie, až náš nejvyšší bude mít svá nejlepší léta za

sebou. Celý rok jim teď platil pití a nechával je válet se, což se pro něho rovná samotnému vrcholu blaženosti. Zapomněl, že tihle chlapi celé dny pochodovali dobrovolně šest stop hlubokým sněhem, jen aby udělali Caesarovi radost, nemluvě o tom, že ho v bitvě nikdy nenechali v úzkých, ať byl boj sebetvrdší.“

Pollio pokrčil rameny. „Antonius se domníval, že už přišla jeho chvíle,“ řekl, „ale Caesar ho převezl. Pořád mi nešlo do hlavy, proč starý pán tak tvrdě trvá na uspořádání voleb ještě pro zbytek roku a proč nechtěl zajet do Kampánie vojáky uklidnit. Šel po Antoniovi a dobře věděl, jak daleko ho musí pustit, aby ho pak sejmul. Je mi Caesara líto, je to dost trpká zkušenost, ať se na to díváš z jaké chceš strany. Doufám jen, že si z toho odnesl alespoň jedno zásadní poučení.“

„A jaké máš na mysli?“ otázal se Vatinius.

„Že si ani Caesar nemůže dovolit nechat veteránské jednotky tak dlouho zahálet. Jistě, Antonius je záměrně popouzel, jenže takové věci dělali i jiní. Nespokojence a buřiče najdeš v každé armádě. Ale plodnou půdu jim připraví teprve nečinnost a zahálka,“ řekl Pollio.

„Tohle jim neprominu nikdy,“ řekl Caesar Luciovi Caesarovi. Na obou tvářích mu hořely nachové skvrny.

Lucius se zachvěl. „Ale vždyť jsi jim nakonec odpustil.“

„Jednal jsem jen prozíravě, v zájmu Říma. Ale to ti přísahám, Lucie, že jeden každý muž z Desáté a z Dvanácté za tuhle vzpouru zaplatí. Nejdřív Devátá, teď dvě další. Desátá! Tu si hýčkám už od Pomptinu u Genavy – vždycky to bývali moji chlapci! V tuto chvíli je potřebuji, ale to, co provedli, jasně napovídá, co je třeba udělat – nasadit mezi ně jednoho nebo dva špehy, kterým budou důvěřovat, a vypátrat ty z nich, kteří pobuřování začali a organizovali. Chytla se jich nákaza – někteří z nich se začali domnívat, že římsí vojáci mají nárok na nějakou svou vlastní moc.“

„Aspoň je to už za námi.“

„Kdepak. Další budou následovat,“ řekl Caesar s jistotou. „Antoniovi jsem sice ty jeho jedové zuby vytrhal, ale v houštinách legií se ještě plazí nejeden had.“

„Pokud jde o Antonia, slyšel jsem, že už má dost peněz, aby mohl splatit své dluhy,“ řekl Lucius, pak zauvažoval a spěšně se

opravil. „Nebo alespoň některé ze svých dluhů. Má v úmyslu dražit při aukci Pompeiova paláce na Carinách.“

Caesar sraštil obočí, zbystřil pozornost. „Pověz mi o tom něco víc.“

„Začal bych tím, že Antonius vybrakoval Pompeiovy nemovitosti, kamkoli přišel. Tak například ten hrozen z masivního zlata, který Magnovi daroval židovský Aristobúlos, se nedávno objevil v Portiku Margaritariu. Byl prodán za celé jmění hned v okamžiku, kdy ho Curtius vystavil. A kromě toho Antonius získal další zdroj příjmů – Fulvii.“

„Bohové!“ vykřikl Caesar pobouřeně. „Co může ta ženská po Clodiovi a Curionovi vidět na takovém primitivu, jako je Antonius?“

„Je to už její třetí demagog. Fulvia zřejmě miluje muže, kteří dělají neplechu – a v tomto směru je Antonius ten pravý. Dej na mě, Gaie, ona se za Antonia provdá.“

„Rozvedl se už s Antonií Hybridou?“

„Ještě ne, ale udělá to.“

„Má Antonia Hybridu nějaké své vlastní jmění?“

„Hybridovi se podařilo utajit existenci spousty zlata, které získal z hrobů na Kefallénii, takže se mu i v jeho druhém vyhnanství daří báječně. Antoniino věno, dvě stě talentů, už Antonius promrhal, ale jsem přesvědčen, že jí otec s radostí poskytne dalších dvě stě talentů, pokud bys ho z vyhnanství povolal nazpět do Itálie. Víím, jak odporný je to chlap, a dobře si ještě pamatuji, jak jsi ho zpražil, ale byla by to cesta, jak jeho dceři zajistit budoucnost. Nového manžela už nenajde. A to dítě je také chuděra.“

„Povolím mu návrat, jakmile se vrátím z Afriky. Což mi připomíná – kdy asi bych měl dovolit návrat Sullovým vyhnancům?“

„Má se snad do vlasti vrátit i Verres?“ otázal se Lucius.

„Ne, ten nikdy!“ řekl Caesar důrazně. „Nikdy, nikdy, nikdy!“

Ztrestané legie byly vyplaceny a postupně naložovány v Neapoli a v Puteolích s určením do tábora u Lilybaea na západní Sicílii, odkud měly později odplout do provincie Africa.

Nikdo, dokonce ani žádný z konsulů, nevznesl otázku, proč – anebo z jakých právních důvodů – působí *privatus* jako velitel sil,

které měly rozdrtit republikány v provincii Africa. Však se to v pravý čas vysvětlí. Což se také stalo. Koncem listopadu uspořádal Caesar volby magistrátů pro příští období a s vlídností vyšel vstříc hlasům, které ho vybízely, aby se ucházel o úřad konsula. Když byl dotázán, zda má nějaké přání, kdo z jeho přívrženců by se měl stát druhým konsulem, naznačil, že by se mu docela líbilo, kdyby jeho kolegou byl dávný přítel a spolupracovník Marcus Aemilius Lepidus.

„Doufám, že plně chápeš, do čeho jdeš, Lepide,“ řekl starému kamarádovi, poté co se uprostřed jásajícího davu před Vatiniovou volební budkou společně prohlásili za kandidáty na konsuly.

„Myslím, že ano,“ odpověděl spokojeně Lepidus. Caesarova otevřenost ho nevyvedla z míry. Na slíbený úřad konsula si musel nějaký čas počkat, ale teď o Novém roce se to nepochybně stane skutečností.

„Takže mi to popiš.“

„Musím ti za tvé nepřítomnosti uchovat Řím a Itálii – v obou udržet mír – pokračovat ve tvém legislativním programu – dbát, abych se ničím nedotkl jezdců a nedopustil pokles v podnikání – pokračovat v doplňování senátu podle tvých kritérií – a jako jestřáb hlídat Marka Antonia. Ohlídat i Antoniovy přítelíčky, od Poplicoly až po toho nejnovějšího, Lucia Tillia Cimbera,“ vypočítával Lepidus.

„Ty jsi skvělý chlap, Lepide.“

„Hodláš se stát znovu diktátorem, Caesare?“

„Raději bych se tomu vyhnul, ale může se stát, že to bude nezbytné. Pokud by tahle nutnost nastala, byl bys připraven zaujmout místo mého velitele jízdy?“ otázal se Caesar.

„Samozřejmě. Líp, když to budu já, než aby to byl někdo jiný. Já osobně jsem nikdy neměl sklony se s vojáky moc mazlit.“

KAPITOLA ČTVRTÁ

Brutus se vrátil domů počátkem prosince, poté co Caesar odjel do Kampánie dokončit naložování své armády. Matka si ho s kyselým výrazem prohlédla od hlavy k patě.

„Vůbec ses nevylepšil,“ vyjádřila se posléze.

„Já si myslím, že dost podstatně,“ řekl Brutus a ani neučinil pokus posadit se. „Poslední dva roky pro mě byly vysoce poučné.“

„Slyšela jsem, že jsi u Farsálu zahodil meč a schoval se.“

„Kdybych ho byl držel v hrsti dál, projevil by se to nepříznivě na mém zdraví. Zná už tuhle historii celý Řím?“

„Můj milý Brute, copak je to, ty ses na mě téměř osopil! Koho tím máš na mysli, když říkáš ‚celý Řím‘?“

„Mám na mysli celý Řím.“

„A zejména Porcii?“

„Je to tvoje neteř, *mama*. Proč ty ji vlastně tak nenávidíš?“

„Protože pochází, podobně jako její otec, z krve otrokyně.“

„A tuskulského chrapouna, zapomněla jsi dodat.“

„Slyšela jsem, že z tebe má být pontifex.“

„Aha, Caesar tu byl na návštěvě, co? Že by ta aférka pokračovala dál?“

„Nemluv tak hloupě, Brute!“

Takže Caesar ten vztah neobnovil, říkal si Brutus, když se mu podařilo vytrhat se. Z matčina přijímacího pokoje zamířil nejprve za svou manželkou. Dcera Appia Claudia Pulchra se stala Brutovou ženou před sedmi lety, krátce po Juliině smrti, avšak sňatek jí přinesl málo radosti. Brutus sice manželství naplnil, ale s pramalým potěšením, což bylo pro Claudii horší, než kdyby jí láska byla vůbec odepřena. Nenavštěvoval ji v lůžku také dostatečně často, aby ji obdaroval dítětem, po kterém tolik toužila. Byla to pohledná a dobromyslná žena se spoustou přátel a trávila co nejvíc času mimo stěny tohoto neblahého domu. Když už v něm musela přebývat, stahovala se do svých místností a ke svému

tkalcovskému stavu. Netoužila naštěstí po úloze paní domu, třebaže jako manželce jeho pána jí tato úloha příslušela; odjakživa tu totiž panovala Servilia.

Brutus vlepil Claudii letmý polibek na tvář, nepřítomně se na ni usmál a odešel vyhledat své dva filozofy, které si trvale držel v domácnosti, Stratona z Épeiru a Volumnia. Konečně dvě přátelské tváře! Doprovázeli ho předtím do Kilikie, ale když se pak spojil s Pompeiem, poslal je domů; vláčet své filozofy do války snad mohlo vyhovovat strýci Catonovi, ale Brutus neměl tak tvrdou náтуру, a neměli ji koneckonců ani Volumnius a Strato z Épeiru. Spíše než ke stoikům měl Brutus blíž k akademikům.

„Konsul Calenus by s tebou rád mluvil,“ řekl Volumnius.

„Co ten mi asi může chtít?“

„Marku Brute, posad' se přece!“ řekl Calenus a zdálo se, že je rád, že Bruta vidí. „Už jsem se začínal obávat, že se nevrátíš dostatečně brzy.“

„Brzy na co, Quinte Calene?“

„Na to, aby ses ujal svých nových povinností, samozřejmě.“

„Nových povinností?“

„Správně. Caesar si tě vysoce cení – ale to ty dobře víš – a požádal mě, abych ti vyřídil, že ho pro tuto práci nenapadá nikdo jiný s takovými předpoklady, jaké máš ty.“

„Práci?“ otázal se Brutus poněkud nejistě.

„Jistě, práce tě čeká spousta. Třebaže jsi zatím ještě nezastával úřad préтора, svěřil ti Caesar prokonsulské imperium a ustanovil tě správcem Italské Galie.“

Brutus seděl, ústa dokořán. „Prokonsulské imperium? *Mně?*“ kvíkl.

„Ano, ano,“ řekl Calenus, jenž se nezdál být tímto dosti zvláštním pověřením nijak znepokojen, ani zjevně nebyl pobouřen tím, že tak lukrativní post má zaujmout bývalý republikán. „Provincie je v klidu, takže s tím nebudou spojeny žádné vojenské úkoly – v současnosti dokonce v Italské Galii není žádná legie, ani posádkou ne.“

První konsul sepnul ruce na stole a zatvářil se sdílně. „Víš, napřesrok se má v Itálii a v Italské Galii konat hromadné sčítání lidu, prováděné podle zcela nových pravidel. Sčítání, které proběhlo před dvěma lety, už neodpovídá Caesarovým – eh –

představám, proto tento nový census.“ Calenus se shýbl a zvedl pouzdro na svitky z šarlatové kůže s víčkem zapečetěným červeným voskem a podal ho Brutovi, jenž se zvědavě zahleděl na otisk. Sfinga s nápisem CAESAR na okraji.

Když si pro tubus došel a vzal ho do ruky, zjistil, že je mnohem těžší, než tato pouzdra bývají – musel být zcela vyplněn velice těsně stočenými svitky. „Co je uvnitř?“ otázel se.

„Příkazy pro tebe, tak jak je osobně nadiktoval Caesar. Zamýšlel ti je předat sám, ale tys tu ještě nebyl.“ Calenus vstal, obešel stůl a potřásl Brutovi vřele rukou. „Oznam mi datum, kdy se zamýšlíš vydat na cestu, a já zařídím schválení *lex curiata*, pokud jde o tvé imperium. Je to dobré místo, Marku Brute, a já mohu jen souhlasit s Caesarem – pro tebe je jako stvořené.“

Brutus odcházel jako omámený, jeho sloužící nesl tubus, jako by byl ze zlata. Před Calenovým domem Brutus na okamžik stanul a několikrát se otočil, jako by se nemohl rozhodnout, kterým směrem se vydat. Pojednou se napřímil.

„Odnes to pouzdro domů, Phylasi, a ihned ho zamkni do mé pokladnice,“ přikázal svému sluhovi. Odkášlal si, zašoupal nohama, zrozpačitěl. „Pokud by ho uviděla paní Servilia, mohla by po tobě chtít, abys jí ho předal. Byl bych radši, aby ho nezahlédla, je to jasné?“

Phylas se s bezvýraznou tváří uklonil. „To ponech na mně, domine. Uložím ho rovnou do tvé pokladnice, nikdo se o něm nedozví.“

Rozešli se, Phylas se vracel do Brutova domova, Brutus se vydal do Bibulova domu, nedaleko odtud.

Přišel doprostřed chaosu. Jako u lepších sídel na Palatinu přiléhala zadní část budovy k široké spojovací ulici; u vchodu míjel návštěvník přístřešek vrátného, po jedné straně byly dále rozmístěny kuchyně, po druhé koupelny a latríny. Přímo před ním se rozkládala velická peristylová zahrada obehnaná na třech stranách ochozem se sloupořadím, z něhož se vpravo i vlevo vcházelo do obytných prostor jednotlivých obyvatel domu. Střední část zaujímal jídelna a místnost pána domu, za nimi byla velká přijímací síň s atriem doplněná lodžíí s výhledem na Forum Romanum.

Po celé zahradě byly rozestaveny bedny a zabalené sochy; dlážděná plocha před kuchyní byla plná hrnců a pánví posvazovaných provázky, kryté ochozy zcela zaplňovala lehátka,

postele, židle, podstavce, nejrůznější stolky a skříňky. Na jedné hromadě bylo navrženo prádlo, na druhé svrchní ošacení.

Brutus stál jako omráčený, okamžitě pochopil, co se tu děje: třebaže byl Marcus Calpurnius Bibulus mrtvý, byl přesto prohlášen *nefas* a jeho nemovitosti propadly státu. Jeho syn, který zůstal naživu, se rázem stal nemajetným, stejně jako vdova po něm. Vystěhovávali proto dům, který zjevně měl přijít do dražby.

„*Ecastor, Ecastor, Ecastor!*“ ozval se známý hlas, hlučný a chraptivý, tak hluboký, že zněl téměř jako mužský.

Tamhle je, Porcia ve své obvyklé ohavně hnědé zástěře spíchnuté z bůhvíjakého hadru, ze záplavy ohnivě zářících kaštanových vlasů se jí zpod jehlic draly nespoutané pramínky a padaly jí na ramena.

„Dej to všechno zpátky!“ zvolal Brutus a rozběhl se k ní.

V příštím okamžiku ztratil půdu pod nohama, byl vyzvednut do výše a drcen v objetí, při kterém téměř ztrácel dech, a vnímal tu její známou vůni – pach inkoustu, papíru, žluklé vlny, kůže tubusů na svítky. Porcia, Porcia, Porcia!

Jak se to stalo, sám nevěděl, neboť na tomto jejím pozdravení nebylo pranic nového – celá dlouhá léta ho takhle zvedala ze země a tiskla ho k sobě. Ale jeho rty, přitisknuté k její tváři, náhle zapátraly po jejích, a když je našly, vpily se do nich; jeho duši zaplavila vlna ohně a citů, zasmítal se, aby si uvolnil paže, a semkl je pak za jejími zády. A pak ji znovu políbil s prvním vzepětím vášně, jaké v životě poznal. Opětovala polibek, chuť jejích slz se mísila s lahodným dechem nezkaženým vínem ani kdovíjakými lahůdkami. Zdálo se, že to trvá celé hodiny, nepokusila se ho odstrčit ani se odtáhnout. Její extáze byla až příliš velká, touha trvala už tak dlouho, láska se nedala přemoci.

„Já tě miluju!“ řekl, když konečně mohl promluvit, rukama jí hladil tu nádhernou hřívu, pod špičkami jeho prstů se v ní s praskotem probouzel život.

„Och Brute, já tě odjakživa milovala! Odjakživa, odjakživa!“

Našli si dvě židle opuštěné v kolonádě a usedli do nich ruku v ruce, hleděli si do očí tonoucích v slzách, usmívali se a usmívali. Dvě děti, které právě zakusily čaromoc kouzla.

„Takže jsem konečně doma,“ řekl s chvějícími se rty.

„To snad nemůže být pravda.“ Naklonila se k němu, aby ho znovu políbila.

Tucet lidí byl svědkem jejich vášnivého setkání, vesměs sloužících, až na Bibulova syna, který zamžikal na správce a nepozorován kamsi zmizel.

„Dej to všechno zpátky na místo,“ opakoval znovu Brutus.

„To nemohu. Dostali jsme už výpověď.“

„Já ten dům koupím, takže všechno nanoste zpátky,“ naléhal.

Její milé šedé oči zpřísněly; hleděl z nich náhle sám Cato. „Ne, s tím by můj otec nesouhlasil.“

„Ale ano, milá moje, to víš, že by souhlasil,“ prohlásil s naprostou vážností Brutus. „Poslyš, Porcie, vždyť ty přece Catona dobře znáš! Chápal by to jako vítězství republikánů. Považoval by to za náležitý skutek. Povinností rodiny je pečovat o ostatek rodiny. Cato že by dopustil, aby se jeho dcera stala bezdomovcem? Za tohle já Caesara odsuzuji. Lucius Bibulus je příliš mladý, aby se mohl stát součástí republikánského hnutí.“

„Jeho otec byl ale jedním z velkých republikánů.“ Pootočila tvář a poskytla Brutovi pohled z profilu, věrný obraz Catona; pro jeho oči byl velký hákovitý nos ušlechtilým rysem a její ústa v sobě měla vzrušující krásu. „Ano, já tu náležitost vnímám,“ řekla a pak na něho pohlédla se strachem. „Jenomže i další lidé budou dražit. Co když náš dům koupí někdo jiný?“

Zasmál se. „Porcie! Kdopak by asi dokázal přebít nabídku Marka Junia Bruta? Mimochodem – je to sice pěkný dům, ale nemůže se vyrovnat palácům, jaké patřily Pompeiovi Magnovi nebo Metellovi Scipionovi. Velké peníze se soustředí právě na jejich dražby. Nebudu dražit osobně, použiji svého plnomocníka, aby se Římem neroznesly klepy. A chci získat i statky tvého otce v Lucanii. Nic dalšího, jen ty. Chtěl bych, aby ti něco po něm provždycky náleželo.“

Na ruce jí skanula slza. „Ty o něm mluvíš, Brute, jako kdyby už byl mrtvý.“

„Mnozí budou omilostněni, Porcie, ale ty i já víme, že Caesar nikdy nedosáhne žádného narovnání s kýmkoli z vůdců, kteří se odebrali do provincie Africa. Ovšem Caesar nebude žít věčně. Je starší než Cato, který by se jednoho dne nakonec mohl vrátit domů.“

„Proč jsi ho požádal o milost ty,“ zeptala se ho náhle.

Jeho tvář zesmutněla, povadla. „Protože já nejsem Cato, holčičko moje drahá. Přál bych si, abych byl! Och jak moc bych si to já přál! Ale jestli mě doopravdy miluješ, musíš taky vědět, jaký jsem. Takový, jak to o mně tvrdí moje vlastní matka – ustrašenec.

Já – já to nedokážu vysvětlit, co se se mnou děje, když dojde k bitvě anebo když se mám utkat s lidmi, jako je Caesar. Já se prostě sesypu.“

„Můj otec řekne, že to není náležitý počín milovat tě, když ses podrobil Caesarovi.“

„Ano, to určitě řekne,“ souhlasil s úsměvem Brutus. „Znamená to snad, že nás nečeká žádná společná budoucnost? Tomu se mi nechce věřit.“

Objala ho prudce oběma pažemi. „Já jsem žena, a ženy jsou slabá stvoření, říká můj otec. On souhlasit nebude, ale já bez tebe žít nemůžu, já bez tebe žít nechci!“

„Počkáš tedy na mě?“ otázal se.

„Jak to – počkáš?“

„Caesar mi udělil prokonsulské imperium. Mám se okamžitě vydat do Italské Galie jako správce.“

Nechala ruce sklesnout, odtáhla se. „Caesar,“ zasykla. „Všechno má nakonec něco společného s Caesarem, i ta tvoje hrozná matka.“

Křečovitě se zachvěl, nahrbil se. „Vím o tom už od chvíle, kdy jsem ho jako chlapec poprvé potkal. Když se vracel ze svého kvestorského úřadu v Zadní Hispánii. Stál v hloučku všech těch ženských jako bůh. Tak přitažlivý. Tak – *královský*! Pro matku to znamenalo zásah přímo do srdce – dočista mu podlehla! Ona, s tou svou pýchou! Patricijka Servilia Caepionis. Avšak jemu svou hrdost obětovala. Poté, co zemřel můj otčíl Silanus, domnívala se, že se s ní Caesar ožení. On však odmítl s odůvodněním, že se dopustila nevěry. ‚Ale s tebou, jen a jen s tebou!‘ rozkřikla se na něho tenkrát. Jenže on jí řekl, že na tom nezáleží, s kým byla manželovi nevěrná. Skutečností zůstává, že je zpronevěřilou ženou.“

„Jak tohle všechno víš?“ otázala se překvapeně Porcia.

„Protože když dorazila domů, vřískala a ječela jako Mormolyké, na celý dům,“ odpověděl Brutus prostě a zachvěl se. „Jenomže takový už je Caesar. Postavit se mu na odpor, to chce přímo Catona, a já žádný Cato nejsem, lásko moje.“ Oči se mu zalily slzami, vzal ji za ruce. „Odpusť mi mou slabost, Porcie! Prokonsulské imperium, a to jsem ještě nebyl ani prétozem! Italská Galie! Jak bych mu mohl říci ne? Na to nemám sílu.“

„Ano, já to chápu,“ řekla chraptivým hlasem. „Jdi a správcuj si v té své provincii, Brute. Budu na tebe čekat.“

„Nebude ti vadit, když o nás dvou nic neřeknu své matce?“

Ozval se její charakteristický, jakoby štekavý smích, ale nebylo v něm za mák veselí. „Ne, milý Brute, nebude. Jestliže děsí tebe, tak mě děsí dvojnásob. Je zbytečné burcovat obludu ze spánku dřív, než to bude nutné. Zůstaň si zatím ženatý s Claudií.“

„Doslechla ses něco o Catonovi?“ otázal se.

„Ne, ani slovíčko. Nic o něm neví ani Marcia, která nesmírně trpí. Musela se samozřejmě uchýlit domů k otci. Philippus se snažil za Marcii přimluvit, ale Caesar byl jako z kamene. Veškerý otcův majetek byl zkonfiskován a Marcia mu předala celé své věno, když po požáru Porciovy baziliky stavěl novou. Philippus je z toho nešťastný. Ona tak strašně pláče, Brute.“

„Jak je to s tvým věnem?“

„I to padlo na obnovu Porciovy baziliky.“

„Tuhle částku tedy pro tebe složím u Bibulových bankéřů.“

„S tím by Cato asi taky nesouhlasil.“

„Jestliže Cato sáhl na tvé věno, lásko moje, pak v tomto směru na nějaký souhlas nebo nesouhlas ztratil právo. Pojď,“ řekl a pomáhal jí vstát, „chci tě ještě líbat – někde, kde budeme mít víc soukromí.“ Ve dveřích její pracovny se na ni s vážností zahleděl. „Jsme bratranec a sestřenice, Porcie. Asi bychom spolu neměli mít děti.“

„Jen *nevlastní* bratranec a sestřenice,“ řekla věčně. „Tvá matka a můj otec jsou jen nevlastní sourozenci.“

Když začaly dražby majetku neomilostných republikánů, vynořily se odkudsi z úkrytů netušeně velké sumy peněz. Se získáním Bibulova domu, jeho velké vily v Caietě, jeho etruských latifundií a statků a vinic v Kampánii nenarazil Brutus na žádné obtíže; správně usoudil, že nejlepší cestou, jak existenčně zajistit Porcii a jejího syna Lucia, bude skoupit všechno, co kdysi Bibulovi patřilo. Naprosto však neuspěl, pokud šlo o Catonovy usedlosti v Lukánii.

Caesarův plnomocník Gaius Julius Arvernus šel po všech Catonových nemovitostech, do poslední položky. Nakupoval za ceny, které vysoce převyšovaly jejich hodnotu; jakmile sumy začaly dosahovat závratných hodnot, neměl už Brutův Scaptius odvalu v nabídkách pokračovat. Caesara vedly dvě pohnutky: předně usiloval o zadostiučinění z vědomí, že získal veškerý Catonův majetek, za druhé pak ho chtěl použít k tomu, aby vybavil

své tři bývalé centuriony takovým jménem, aby byli plně kvalifikováni ke vstupu do senátu. Decimus Carfulenus a dva další získali *coronu civiku* a Caesar měl v úmyslu využít Sullových zákonů, podle nichž všichni nositelé nejvyšších vojenských vyznamenání byli oprávněni stát se senátory.

„Zvláštní na tom je,“ řekla Porcia Brutovi, když se s ní přišel rozloučit, „že podle mého by s tímhle otec souhlasil.“

„Já jsem ale přesvědčen, že Caesarovi nešlo o to zajistit si Catonův souhlas.“

„Pak ale nepochopil mého otce, který si statečnost cení stejně vysoko jako Caesar.“

„Vzhledem k té strašlivé nenávisti, která mezi nimi vládne, Porcie, nemůže nikdy dojít k tomu, že by jeden druhého někdy pochopil.“

Pompeiův palác na Carinách byl přiklepnut Markovi Antoniovi za třicet milionů sesterciů, když však dražitelům jakoby nic sdělil, že platbu odloží, až se jeho finanční situace ještě dále vylepší, vzal si ho představený dražebnické firmy stranou.

„Obávám se, Marku Antonie, že cenu budeš muset celou složit okamžitě. Je to Caesarovo nařízení.“

„Ale to bych se dočista vydal ze všech peněz!“ namítl Antonius rozhořčeně.

„Buď zaplatíš hned, nebo o nemovitost přijdeš a ještě zaplatíš pokutu.“

Antonius s kletbami zaplatil.

Servilii, jako novému vlastníku latifundií Lentula Crura a několika lukrativních vinic ve Falernské Kampánii, se naproti tomu díky Caesarovi dařily nákupy mnohem lépe.

„Podle našich instrukcí ti poskytneme slevu ve výši třetího dílu ceny,“ řekl hlavní dražebník, když se dostavila k jeho boudičce, aby zařídila platbu. Na služby prostředníků nereflektovala, daleko víc ji bavilo, když mohla přihazovat osobně, zejména proto, že byla žena a že takovéto uplatnění nikdo od Římanky neočekával.

„Podle jakých instrukcí?“ otázala se.

„Caesarových, *domino*. Řekl, že to plně pochopíš.“

Pochopil to celý Řím včetně Cicerona, který smíchy div nespadol z křesílka. „Och, to se ti povedlo, Caesare!“ halasil na Attika (dalšího úspěšného dražitele), který za ním se všemi těmito novinami zavítal. „Sleva ve výši třetího dílu! *Třetího!* Musím uznat, že ten člověk má alespoň dar vtipnosti!“ Komika Caesarova

pokynu spočívala v tom, že Serviliina *třetí* dcera, Tertulla, byla jeho dítě.

Zažertování Servilii sice příliš nepobavilo, ale jeho urážlivost nedosáhla té míry, aby zastínila konečný zisk. Deset milionů bylo koneckonců deset milionů.

Ani Gaia Cassia, který se žádné dražby nezúčastnil, vtip nerozveselil. „Jak jen se může opovážit vystavovat takhle mou manželku posměchu!“ reptal. „Ať potkám koho chci, každý vtipkuje na téma Tertullina jména!“

Cassia však dráždilo ještě něco jiného než jen příbuzenský vztah jeho ženy k Caesarovi; zatímco Brutus, jenž byl stejně starý jako on a stál na stejné příčce *cursu honorum*, byl vyslán do Italské Galie jako prokonsul, jeho, Gaia Cassia, Caesar odbyl úřadem obyčejného proprétorského legáta v provincii Asia. A Vatia, správce provincie, třebaže byl jeho švagrem, nepatřil zrovna ke Cassiovým oblíbencům.

ČÁST V.

OSTEN VÍTĚZSTVÍ

OD LEDNA DO ČERVENCE
(QUINCTILIS) ROKU 46 PŘ. N. L.

KAPITOLA PRVNÍ

Publius Sittius byl římský jezdec z Nucerie v Kampánii, značně zámožný a s dobrým vzděláním; mezi své přátele počítal Sullu a Cicerona. Několik neúspěšných investic během let po prvním společném konsulátu Pompeia Velikého a Marka Crassa způsobilo, že se přidal ke Catilinovu spiknutí usilujícímu o svržení zákonné vlády Říma; dal na Catilinův slib, že po svém vítězství zajistí generální prominutí všech dluhů. Skutečnost, že se Sittius ocitl finančně natolik v úzkých, že prostě nemohl vyčkávat v Itálii na Catilinův pokus o uchvácení moci, znamenala v jeho osudu netušený obrat k lepšímu, i když to zprvu vůbec netušil. Na počátku Ciceronova a Hybridova konsulátu musel nejprve prchnout do Zadní Hispánie, a když se ani tento úkryt neukázal být dostatečně daleko od Říma, uchýlil se do Tingisu, hlavního města Západní Mauretánie.

Sled skličujících pohrom způsobil, že Publius Sittius v sobě objevil schopnosti, o kterých až dosud neměl vůbec ponětí; z obchodníka se sklonem k nejistým spekulacím se proměnil v suverénně jednajícího vojáka, jenž se podjal úkolu reorganizovat armádu krále Bokcha a vybavit tohoto vládce Západní Mauretánie i malým, ale dobře vybaveným loďstvem. I když říše krále Bokcha ležela od Numidie dále než království Východní Mauretánie, kde vládl jeho bratr Bogud, byl Bokchus nemálo vystrašen rozpínavými plány, jež vířily hlavou numidského krále Juby. Juba se rozhodl, že se z něho stane druhý Masinissa, a jelikož na východ od numidských hranic se rozkládala římská provincie Africa, jediná cesta k expanzi vedla na západ.

Jakmile Sittius dobudoval Bokchovy síly na plné stavy, pustil se do stejného úkolu pro Boguda. Odměnou mu byly štědré částky v hotovosti, vlastní palác v Tingisu, celý harém rozkošných milostnic – a konec obchodních problémů. Život talentovaného

verbíře a organizátora byl rozhodně lepší než flirtování se spiknutím v Itálii.

Když se numidský král Juba, poté co Caesar překročil Rubikon, postavil na stranu republikánů, Bokchus a Bogud se nevyhnutelně museli prohlásit za Caesarovy stoupence. Sittius dovršil vyzbrojování Mauretánie, uvelebil se v křesle a vyčkával, co bude dál. V obou částech Mauretánie se po Caesarově vítězství u Farsálu rozhostila úleva, poté ale na všechny padl strach, když se republikáni poražení u Farsálu rozhodli učinit základnou svého dalšího odporu provincií Africa. Tak nepříjemně blízko!

Takže si Sittius najal v Utice a v Hadrumetu několik špehů, aby byl o aktivitách republikánů průběžně informován, a čekal, až se Caesar vylodí. Což Caesar bezpochyby učinit musel.

Caesarova invaze však začala hned v několika směrech nešťastně. Byl nucen se svou první flotilou přistát v Leptidě Minor, jelikož všechny přístavy severněji odtud měli republikáni tak silně opevněné, že vylodění v nich bylo nemyslitelné. Jelikož v Leptidě Minor chyběla jakákoli přístavní zařízení, musely lodě doplout až těsně k protáhlé pláži a mužstvo dostalo rozkaz naskákat do mělké vody a na souš se dobrodit. Caesar pochopitelně šel příkladem. Proslulé štěstí ho však opustilo; skočil, ale klopýtl a na mělčině, kde moře sahalo sotva po kolena, se natáhl jak široký tak dlouhý do vody. Strašlivé *omen*! Všechny páry očí, které ho sledovaly, se rozšířily děsem, z tisíců hrdel zazněl chraptivý ston.

Vyskočil hbitě jako kočka, obě ruce sevřeny v pěst nad hlavou, po pažích mu stékaly stružky mokrého písku.

„Afriko, mám tě v hrsti!“ zakřičel a obracel tak zlé znamení v příznivější věštbu.

Neopominul ani prastarou pověru, že Řím v Africe nedokáže zvítězit, nemá-li ve svých řadách někoho ze Scipionů. Ovšem zatímco republikáni měli ve svém hlavním stanu Metella Scipiona, Caesarovým – toliko titulárním – zástupcem byl jakýsi Scipio Salvitto, nepovedená odnož rodu Corneliů Scipionů, kterého vytáhl rovnou z jednoho římského nevěstince. Celá ta povídačka byla samozřejmě naprosto nesmyslná, to Caesar dobře věděl; Gaius Marius v Africe vyhrával, aniž byl jakýkoli Scipio v dohledu – i když, pravda, Sulla *byl* Corneliovec.

Nic z toho nicméně nenabylo podstatnější váhy ve srovnání se skutečností, že v jeho legiích dál doutnaly vzpoury. Po Deváté a Desáté se začala bouřit i Čtrnáctá. Revoltu se sice podařilo udusit ještě na Sicílii, vzplála však znovu, jakmile se ocitli na africké půdě. Dal legii nastoupit, potrestal několik vojáků zbičováním a soustředil se hlavně na pět mužů, čítaje v to i nevolného tribuna vojáků Gaia Aviena, který v legiích zatím natropil největší škody. Byli nahnáni s veškerým svým majetkem na loď a posláni zpět do Itálie, znectěni, vyhoštěni z legií a zbaveni všech nároků, od přidělu pozemků až po podíl na kořisti.

„Kdybych byl Markem Crassem, zdecimoval bych vás!“ hřměl na shromážděné muže. „Nezasluhujete vůbec žádné slitování! Ale já prostě *nedokážu* popravovat muže, kteří za mne kdysi odvážně bojovali!“

Zprávy o nespokojenosti v Caesarových legiích pochopitelně dolehly až k republikánům; Labienus při této zprávě řičel radostí.

„To je mi situace!“ řekl Caesar Calvinovi, jenž ho jako obvykle doprovázel. „Z osmi legií jsou tři složeny ze samých nováčků, kteří ještě neokusili boje, a z pěti mých veteránských legií se třem nedá věřit.“

„Budou za tebe bojovat se vší obvyklou vervou,“ řekl na to klidně Calvinus. „Ty máš takové nadání je zvládnout, že si o něm velitelská nedochůdčata, jako byl Crassus, mohla dát jen zdát. Ano, já dobře vím, že tys ho miloval, jenže generál, který se uchýlí k decimování, není nic jiného než hlupák.“

„Projevil jsem teď slabost,“ připustil Caesar.

„Jaké blaho je vědět, že ty máš také nějaké slabůstky, Gaie. Blažit to bude i je. Pro tu shovívavost o tobě určitě hůř smýšlet nebudou.“ Popleskal Caesara po paži. „Další vzpoury už se konat nebudou. Běž a dej se do výcviku těch svých nováčků.“

Caesar rady uposlechl a zjistil, že štěstí se k němu vrátilo. Za cvičení s novopečenými legionáři čirou náhodou narazil na Tita Labiena se značně početnější jednotkou a vyhnul se prohře v tomto střetu s typickou caesarovskou smělostí. Jásot Labiena přešel.

Informace o tom všem prosákly k Publiovi Sittiovi; on i oba dva jeho královští spojenci se začali obávat, že by Caesar mohl značné přesile podlehnout.

Co by mohla Mauretánie podniknout, uvažoval Sittius, aby mu přispěla na pomoc? V samotné provincii Africa nic; mauretánská armáda se podobala numidské: byla složena převážně z lehké jízdy, která bojovala spíše jako kopiníci než střetem zblízka. Nebyl také k dispozici dostatek lodí, které by se mohly s koňmi a jezdci přeplavit na tisícímílovou vzdálenost. Nejlepší proto bude, usoudil posléze Sittius, napadnout Numidii ze západu a přimět tak krále Jubu, aby se vrátil k obraně své vlastní země. Tím by republikáni přišli o podstatnou část jezdeckva a zbavilo by je to i jednoho ze zdrojů zásobování.

V okamžiku, kdy se Juba doslechl, že se ten nestydatý Sittius opovážil vpadnout mu do zad v jeho vlastním království, zpanikařil a ve spěchu se stáhl na západ.

„Nejsem si jistý, na jak dlouho dokážeme Jubu takhle odlákat,“ psal Sittius Caesarovi, „ale oba moji králové i já doufáme, že jeho ústup ti poskytne alespoň potřebný čas k oddychu.“

Tohoto oddechového času dokázal Caesar výtečně využít. Vyslal Gaia Sallustia Crispa s jednou legií na velký ostrov Cercinu ležící v zálivu, kde republikáni nashromáždili obrovské zásoby obilí. Třebaže už bylo po žních, s africkou sklizní Caesar počítat nemohl, neboť velké pšeničné *latifundie* na řece Bagradas ležely západně od prostoru obsazeného republikány; Caesarem obsazené území přiléhající k Leptidě Minor patřilo k nejchudším v celé provincii a směrem k jihu, k Thapsu, bylo ještě hůř.

„Nač republikáni zapomněli,“ řekl Caesar Sallustiovi, jenž se už zotavil z kamenování u Abelly, „je, že Cercinu osídlil Gaius Marius svými veterány. Celé to pro něho prováděl můj otec, takže Cerciňanům je jméno Caesar velice blízké. Tebe, Sallustie, tímhle úkolem pověřuji proto, že máš dar umluvit i vrabce, aby sletěl dolů ze střechy. Musíš dětem a vnukům veteránů Gaia Maria připomenout, že Caesar je Mariův synovec, a že proto se musí postavit na jeho stranu. Když k nim chytře promluvíš, nebudeš s nimi muset bojovat. Chtěl bych, aby nám Cerciňané celou tu obrovskou zásobu Metellova obilí poskytli dobrovolně. Když ji získáme, budeme mít co jíst, ať se zdržíme v Africe, jak dlouho bude třeba.“

Zatímco se Sallustius vydával se svou legií na krátkou plavbu k Cercině, Caesar opevňoval svá postavení a začal rozesílat omluvné

dopisy obilným velkostatkářům na řekách Bagradas a Catada, které předtím zhola zbytečně napadl Metellus Scipio. Poté, co jim Metellus sebral tolik obilí, aby měl dostatečnou zásobu k nasycení svého vojska – a co se ani nenamáhal za zrno zaplatit –, zahájil politiku spálené země a požehl všechna pole, kde už začínala vzházet úroda nadcházejícího roku.

„To skoro vypadá,“ řekl Caesar svému synovci Quintovi Podiovi, „jako by si Metellus Scipio začínal myslet, že republikáni válku prohrají.“

„Ať vyhraje kdo chce, v každém případě bude tratit,“ řekl Quintus Podius, v samé své podstatě sedlák. „Měli bychom jen doufat, že se s celou touhle záležitostí dokážeme vypořádat natolik brzy, aby se pole dala znovu osít. Hlavní zimní deště se dají teprve čekat a zaorané spálené strniště znamená, že je dobře pohnojeno.“

„Musíme věřit, že Sallustius uspěje,“ řekl na to jen Caesar.

Za dvě *nundina* po odplutí byl Sallustius i s legií zpátky a úsměvem jen zářil. Když se Cerciňané seznámili se situací, prohlásili se za Caesarovy stoupence, rozhodli se ponechat podstatnou část obilných zásob na ostrově, ubránit ji proti republikánským přepravním posádkám, kdyby se pro ně vydaly, a odesílat Caesarovi vše, co bude potřebovat.

„Výtečně!“ prohlásil Caesar. „Teď už jen zbývá vynutit si zásadní střet a s celou touhle nechutností už jednou provždy skoncovat.“

Což se lehčeji řeklo, než uskutečnilo. Bez Juby se ani Metellovi Scipionovi v hlavním stanu, ani Labienovi u jednotek nechtělo pouštět do rozhodující bitvy s protivníkem tak úhořovitě kluzkým, jako byl Caesar – aťsi jsou jeho veteráni sebenespokojenější.

Caesar poslal Publiovi Sittiovi dopis, v němž ho vybídl, aby se opět stáhl.

Uběhlo zatím mnohem víc času, než kolik udával kalendář, neboť kolegium pontifiků na Caesarův pokyn vyhlásilo po měsíci únoru interkalaci v délce dvaceti tří dnů. K tomuto zkrácenému měsíci, jenž dostal název *mertedonius*, bylo třeba přihlídnout, kdykoli z jedné i z druhé strany zazněly stesky, že letošní březen snad nemá vůbec konce. Republikánské legie utábořené kolem Hadrumeta i caesarovské legie rozložené podél Leptidy Minor si musely

protrpět plné dva měsíce relativní nečinnosti, zatímco se Juba v západní Numidii pokoušel zdolat mazaného Publia Sittia, jenž konečně obdržel Caesarův list a koncem března ustoupil. Juba se pak spěšně vydal nazpátek do provincie Africa.

I tak si však Caesar musel bitvu vynutit, natolik se republikáni střežili riskovat střetnutí s ním. Tu a tam sice podnikli výpad, stáhli se, znovu zaútočili, ale hned opět ustoupili. Nu dobrá, dostaneme se jim na kobytku jinak! Bude třeba na Thapsos udeřit z pevninské strany. Město neleželo příliš daleko na jih od Leptidy Minor a ve směru od moře už bylo pevně obleženo, avšak Labienus je dokázal důkladně opevnit a Thapsos se držel.

Caesar vyrazil se svými legiemi směrem na Thapsos začátkem dubna, v patách mu pod společným velením Metella Scipiona a Labiena šla celá republikánská armáda včetně Juby a jeho oddílu válečných slonů.

Dlouho vytouženou šanci poskytl Caesarovi typický terénní útvar onoho neutěšeného pobřežního slaniska: táhlá písčná kosa asi půldruhé míle široká a několik mil dlouhá. Jeden její břeh omývalo moře, na opačné straně byla velká uzavřená slaná laguna. Caesar v duchu zajásal. Dovedl armádu na kosu a pochodoval po ní dál v těsném tvaru, dokud všichni jeho muži až do posledního nebyli natěsnáni na písčném pruhu.

Vsadil na to, že Labienus neuhodne, proč pro pochod zvolil upravené *agmen quadratum* namísto obvyklého osmistupu táhnoucího se jako had. *Agmen quadratum* znamenalo pochod v širokých čtvercích, takže byla zkrácena délka pochodového proudu a značně se zvětšila jeho šíře. Labienus, natolik ho Caesar znal, určitě usoudí, že Caesar očekává útok zezadu od republikánské armády, která ho sleduje, a že chce své muže dostat z písčné kosy tak rychle, jak to jen bude možné. Ve skutečnosti to byl ovšem Caesar, kdo zamýšlel zaútočit.

V okamžiku, kdy Caesar napochodoval na kosu, Labienovi svítilo, co by měl učinit, a hned s tím také započal. Zatímco jádro jeho pěchoty pod Afraniovým a Jubovým velením uzavřelo zezadu Caesarovi ústup z kosy, Labienus a Metellus Scipio spěchali s jízdou a rychlými veteránskými legiemi po vnitrozemském břehu solné laguny ke konci kosy a rozmístili se na ní, aby tam postupujícího Caesara zastavili.

Zprostřed Caesarovy armády se však náhle ozval hlas trubek. Široký pochodový proud se naráz rozdělil na dvě části, zadní polovina, které velel Gnaeus Domitius Calvinus, se obrátila nazad a vyrazila do útoku proti Afraniovi a Jubovi jdoucím v jejich týlu, zatímco Caesar a Quintus Pedius vedli přední část dál a z chodu zaútočili na Labiena a Metella Scipiona. Všechny nejlepší Caesarovy legie byly umístěny na čele a v týlu dosavadního šiku, nováčci byli v jeho středu. Od okamžiku, kdy Caesar tento manévr provedl, stály dosud neokrvavené legie za údernými veteránskými.

Thapsos, jak byla tato bitva pojmenována, představoval pro republikány naprostou katastrofu. Veteráni (zejména Desátá), které dosud páliho Caesarovo pokárání a poháněla jeho shovívavost, bojovali snad ještě lépe než za celou svou dlouhou válečnou dráhu. Na sklonku dne zůstalo na bitevním poli deset tisíc mrtvých republikánů a organizovaný odpor v Africe byl u konce. Jediné zklamání u Thapsu znamenal pro Caesara únik nejvýznamnějších odpůrců. Metellovi Scipionovi, Labienovi, Afraniovi, Petreiovi, Sextovi Pompeiovi, správci Attiovi Varovi a Luciovi Manliovi Torquatovi, všem se podařilo uprchnout, stejně jako králi Jubovi.

„Obávám se, že to bude mít další pokračování někde jinde,“ řekl později Caesarovi Calvinus. „Asi v Hispánii.“

„Dojde-li na to, půjdeme tedy do Hispánie,“ řekl Caesar zasmušile. „Ten republikánský proud *musí* být rozdrčen, Calvine, jinak začne Řím, který já chci přetvořit, znovu uctívat *optimáty* a jejich prosazování *mos maiorum*.“

„Pak ovšem ten, koho musíš především odstranit, je Cato.“

„Odstranit ne, pokud tím máš na mysli zabít. Zabít nechci *žádného* z nich, zejména ne Catona. Ti ostatní mohou nahlédnout, že se mýlili, to ovšem Cato neučiní nikdy. Proč? Prostě proto, že takového něco nemá ve své duševní výbavě. Ale musí zůstat naživu a musí vstoupit do mého senátu. Potřebuji Catona jako živoucí doklad o podstatě našeho střetu.“

„Na to on nepřistoupí.“

„Nebude si toho vědom,“ řekl Caesar s přesvědčením. „Mám v úmyslu sepsat pravidla jednání v senátu a v komiciích – už žádné obstrukce řečnováním, například. Pevně stanovená doba pro každé vystoupení. A žádné osočování jednoho senátora druhým bez pádného důkazu.“

„Takže pochod na Utiku?“

„Na Utiku.“

KAPITOLA DRUHÁ

Zprávu od Metella Scipiona o porážce u Thapsu sice do Utiky přinesl rychlý kurýr, nepředstihl však o víc než pár hodin uprchlíky z bitevního pole, z nichž žádný neměl vyšší hodnost než mladší vojenský tribun.

„Lucius Torquatus, Sextus Pompeius a já se nalodíme na flotilu Gnaea Pompeia v Hadrumetu,“ říkalo se v krátké Scipionově zprávě. „Zatím nevíme, kam se teď vydáme, ale nebude to Utica, pokud si to ty sám nevyžádáš, Marku Catone. Pokud se ti podaří shromáždit dostatek mužů, aby ses mohl Caesarovi postavit, připojíme se k tobě.“

„Ale Caesarovi vojáci přece projeví nespokojenost,“ řekl Cato dutě synovi. „Byl jsem si jistý, že ho porazíme.“

Mladý Cato neodpovídal. Co na to říct?

Poté, co Metellovi Scipionovi napsal, aby se o Utiku nestaral, stáhl se Cato pro celý zbytek onoho strašlivého dne do sebe; na úsvitu se pak spolu s Luciem Gratidiem vydal navštívit uprchlíky z Thapsu, kteří se uchýlili do starého tábora na předměstí Utiky.

„Je nás dost, abychom se s Caesarem mohli utkat znovu,“ oslovil hodností nejvyššího z nich, zástupce legáta jménem Marcus Eppius. „Mám tu ve městě pět tisíc dobře vycvičených mladých mužů ochotných připojit se k vám. A mohu vás i vyzbrojit.“

Eppius zavrtěl hlavou. „Ne, Marku Catone, máme toho dost.“ Zachvěl se, pozvedl ruku gestem proti uřknutí. „Caesar je neporazitelný, to už dnes všichni víme. Zajali jsme jednoho z centurionů Desáté, Titia, vyslýchal ho osobně Quintus Metellus Scipio. Titius přiznal, že Devátá, Desátá a Čtrnáctá se od chvíle, kdy opustily Itálii, už dvakrát vzbouřily. A přece, když je Caesar poslal do bitvy, bojovali za něho jako hrdinové.“

„Co se stalo s tím centurionem Titiem?“

„Byl popraven.“

A tohle je důvod, proč jsem asi nikdy neměl svěřovat velení v hlavním stanu Metellovi Scipionovi. Anebo Labienovi. Zajatému statečnému centurionovi by Caesar byl dal milost. Tak jako každý jiný.

„Nu, pak vám navrhuji, abyste se vydali do utického přístavu a nastoupili do přepravních lodí, které tam už čekají,“ řekl Cato povzbudivě. „Náleží Gnaeovi Pompeiovi, který podle mého názoru uvažuje o přesunu na západ na Baleáry a do Hispánie. Jsem si jistý, že na vás nebude naléhat, abyste ho tam doprovázeli, takže budete-li se chtít spíše vrátit do Itálie, povězte mu to.“

Spolu s Luciem Gratidiem se vrátil do Utiky.

Včerejší panika už pominula, třebaže se město nevěnovalo přípravám na válku, tak jako to až dosud činilo po celé měsíce, kdy ho spravoval Cato. Nejvýznačnější občané, oněch Tři sta, už byli shromážděni na tržišti, aby jim Cato řekl, co mají dělat dál. Upřímně si ho zamilovali, stejně jako většina Utičanů, neboť ve svém jednání projevoval až úzkostlivou spravedlivost, vždy byl ochoten vyslechnout jakékoli jejich stesky a ani na okamžik neztrácel optimismus.

„Ne,“ řekl Cato hlasem na své zvyky neobvykle tichým, „já už dál za vás rozhodovat nemohu. Vy sami musíte přijmout rozhodnutí, jestli se Caesarovi postavíte na odpor, anebo zda ho požádáte o milost. Alternativou k podrobení se by bylo obstát v obležení, a váš osud by se v tom případě nelišil od osudu Kartága, Numantie, Avarika, Alesie. Caesar je ještě větší mistr v obléhání, než jakým byl Scipio Aemilianus. Výsledkem by byla zkáza tohoto krásného, nesmírně bohatého města a smrt mnoha jeho občanů. Caesar vám sice uloží těžkou pokutu, ale zato si tu zachováte svou prosperitu, takže budete schopni výpalné zaplatit. Měli byste požádat o milost.“

„Kdybychom dali našim otrokům svobodu a použili jich jako vojáků, Marku Catone, pak bychom obléhání odolat dokázali,“ prohlásil jeden z občanů.

„To by nebylo mravné ani zákonné,“ řekl Cato přísně. „Žádná vláda by si neměla přisvojovat právo nařídít komukoli, aby osvobodil své otroky, pokud to není jeho vůle.“

„A co kdyby k tomu osvobození došlo dobrovolně?“ zeptal se další.

„Pak bych souhlasil. Přesto vás ale vybízím, abyste další odpor nekladli. Promluvte si teď o tom mezi sebou a pak mě zavolejte.“

Přešel s Gratidiem na protější stranu tržiště ke kašně a posadil se na její kamenný kryt, kde k němu přisedl mladý Cato.

„Budou bojovat dál, otče?“

„Doufám, že ne.“

„Já doufám, že budou,“ řekl Gratidius trochu plačtivě. „Pokud se k tomu nerozhodnou, je se mnou konec. Nesnesu pomyslení, že bych se měl trpně podvolit Caesarovi.“

Cato neodpověděl, upíral oči na diskutující klíčovou třístovku mužů.

Rozhodnutí padlo rychle: Utica požádá o milost.

„Věřte mi, že takhle to bude nejlepší,“ řekl Cato. „I když já sám jsem ten poslední, kdo by měl důvod Caesara milovat, je to člověk schopný milosrdenství, který od samého počátku téhle truchlivé historie osvědčoval shovívavost. Nikdo z vás neutrpí tělesnou újmu ani nepřijde o svůj majetek.“

Někteří z vůdčí třístovky se rozhodli prchnout; Cato jim přislíbil, že jim zařídí odjezd na lodích náležejících republikánům.

„A tím všechno končí,“ řekl s povzdechem, když se s mladým Catonem a s Gratidiem konečně usadili v jídelně. Vešel Statyllos s ustrašeným výrazem v tváři.

„Nalej mi trochu vína,“ řekl Cato svému správci Prognanthovi.

Ostatní ztichli, udivenýma očima spočinuli na pánovi domu, jenž se chopil kameninového poháru.

„Mé pověření je u konce, tak proč bych se nemohl napít?“ otázal se, usrl a vzápětí doušek vyprskl. „To je zvláštní,“ zvolal, „mě úplně přešla chuť na víno.“

„Marku Catone, nesu ti zprávu,“ řekl Statyllos.

Než jeho slova dozněla, bylo už přineseno jídlo: čerstvý, ještě teplý chléb, olej, rožněná drůbež, saláty a sýry, pár pozdních hroznů.

„Byl jsi pryč celé ráno, Statylle,“ řekl Cato a zakousl se do pečeného stehýnka. „Tohle je znamenité! Co je to za zprávu, že z ní máš takový strach?“

„Jubovi jezdci drancují venkov.“

„Nic jiného se nedalo čekat. A teď už jez, Statylle.“

Nazítří se proslechlo, že Caesar se kvapem blíží a Juba že už zmizel směrem k Numidii. Cato sledoval z okna, jak deputace

výboru Tři set vyjíždí k jednání s dobyvatelem, pak přelétl zrakem k přístavu, kde probíhalo horečné nalodování uprchlíků a vojáků.

„Dnes,“ řekl, „si dopřejeme příjemnou večeři. Jen my tři, myslím. Gratidius je sice dobrý chlap, ale filozofii moc nedá.“

Pronesl to v takové pohodě, že se na sebe mladý Cato se Statyllem překvapeně podívali; je skutečně tak rád, že už má tenhle úkol za sebou? A co má v úmyslu teď učinit? Vzdát se Caesarovi? Ne, to je nepředstavitelné. Přesto však nevydal žádný příkaz, aby si zabalili pár kousků ošacení a svitků, neučinil sebemenší pokus zajistit si místo k přeplavbě na některé z lodí.

Krásný prefektův dům na hlavním náměstí měl i náležitou koupelnu; odpoledne Cato nařídil, aby mu naplnili lázeň, a odešel dopřát si lahodné koupele. Když opět vyšel, bylo už v jídelně prostřeno k večeři a další dva její účastníci již ulehli na svá místa, mladý Cato na lehátko po pravici, Statyllos po levici, zatímco prostřední zůstávalo volné pro Catona. Když vstoupil, zůstali na něho mladý Cato i Statyllos koukat s otevřenými ústy. Tytam byly dlouhé vlasy i plnovous, na sobě měl Cato senátorskou tuniku, přes pravé rameno mu splýval *latus clavus*, široký purpurový pás.

Vyhlížel majestátně, o mnoho let mladší, třebaže se z jeho vlasů, učesaných v tradičním stylu, už vytratily i poslední stopy rezavého nádechu. Mnohaměsíční abstinence navrátila jeho očím onu dávnou zářivost a jeho plet' se zbavila opilecké povadlosti a vrásek.

„Uch, jaký já už mám hlad!“ prohlásil a uložil se na *lectus medius*. „Prognanthe, jídlo!“

Chmury tu neměly místo; Catonova nálada byla nakažlivá. Když Prognanthés nalil vynikající hlad'ounek červené víno, Cato ho opatrně ochutnal, pochválil ho a chvilkami pak z poháru usrkával.

Když už na stolcích zbývalo jenom víno, dva vybrané sýry a pár hroznů a všichni sloužící kromě Prognantha zmizeli, uvelebil se Cato pohodlně na lehátku, loktem opřen o polštářek, a zhluboka si spokojeně oddychl.

„Postrádám Athénodóra Kordylióna,“ řekl, „budeš ho muset zastoupit ty, Marku. Co že považoval Zénón za reálné?“

Och, už jsem zase zpátky ve škole, pomyslel si mladý Cato a automaticky odpovídal. „Hmotné předměty. Věci, které jsou z nějaké látky.“

„Je moje lehátko z nějaké látky?“

„Ano, samozřejmě.“

„Je Bůh z nějaké látky?“

„Ano, jistě.“

„A soudil Zénón, že i duše je z jakési látky?“

„Zajisté.“

„Která z látek vznikla nejdříve?“

„Oheň.“

„A po ohni?“

„Vzduch, pak voda, pak země.“

„Co se musí stát se vzduchem, vodou a zemí na konci běhu věcí?“

„Musí se na konci celého cyklu proměnit opět v oheň.“

„Je duše ohněm?“

„Zénón se tak domníval, ale Panaitios s ním nesouhlasil.“

„Kde jinde ještě se můžeme shledat s poučením o duši kromě Zénóna a Panaitia?“

Mladý Cato zatápal, pohledem hledal pomoc u Statylla, jenž na Catona upíral zrak s rostoucím znepokojením.

„Platónovým prostřednictvím ho můžeme nalézt u Sókrata,“ řekl Statyllos rozechvělým hlasem. „Třebaže by Sókratés u Zénóna jistě shledal dosti podstatné nedostatky, byl by přesto dokonalým stoikem. Nestaral se o své hmotné blaho, nedbal na chlad ani horko, nedal se znepokojovat tělesnými chťiči.“

„A kde nalezneme onen výrok o duši, ve *Faidru* či ve *Faidónovi*?“

Statyllos se zalykavě nadechl. „Ve *Faidónovi*. V něm Platón pojednává o tom, co Sókratés řekl svým přátelům předtím, než vypil číši bolehlavu.“

Cato se zasmál, rozpráhl ruce. „Všichni dobří muži jsou svobodní, všichni špatní muži jsou otroky – jen se podívejme do *Paradoxů*!“

Otázka duše se zdála být zapomenuta, když se všichni tři soustředili na jedno z nejoblíbenějších Catonových témat. Statyllos byl vyzván, aby hájil epikurejské stanovisko, mladý Cato se měl postavit na peripatetické, zatímco Cato, věren sám sobě, zůstal stoikem. Argumenty létaly vzduchem sem a tam uprostřed smíchu a rychlých výměn premis tak dobře známých, že i repliky na ně byly zcela automatické.

Ozvalo se zadunění vzdáleného hromu. Statyllos se zvedl a došel se podívat z jižního okna směrem k horám.

„Táhne hrozná bouře,“ řekl; tišeji pak opakoval, „hrozná bouře.“ Ulehl opět, aby dál lámal kopí za epikurejce v oné při o svobodě a otroctví.

Víno začalo na Catona zrádně uplatňovat svůj vliv, nepozoroval jeho plíživé účinky. Znenadání mrštil svým pohárem jižním oknem ven. „Ne, ne, ne!“ zaburácel. „Svobodný muž, jenž svolí k otroctví *jakéhokoli* druhu, je špatný člověk, čímž je řečeno vše! Je mi jedno, čemu takový muž otročí – jestli chlípné rozkoši nebo obžerství nebo vínu či snad pedantské přesnosti anebo hromadění peněz – kdokoli, jenž se dá takhle ujařmit, je nedobrý! Je zlý! *Je zlo samo!* Až bude jeho duše opouštět jeho tělo, bude natolik potřísněna, natolik opepena špínou, že bude klesat dolů, dolů, dolů až do Tartaru, kde zůstane navěky! Jenom duše dobrého člověka dokáže stoupat do éteru, do říše Boha! Nikoli bohů, ale *Boha!* Dobrý člověk se nikdy nepoddá do otroctví nijakého druhu! Žádného druhu! Žádného!“

Za Catonova vášnivého výlevu se Statyllos zvolna zvedl, přešel k mladému Catonovi a schoulil se vedle něj. „Najdeš-li k tomu příležitost,“ šeptl mu, „běž do jeho ložnice a seber mu jeho meč.“

Mladý Cato sebou trhl a vyděšeně pohlédl na Statylla. „Takže o to tu jde?“

„Samozejmě! Hodlá se zabít.“

Cato ustal, seděl, všechen se trásl, zíral na své posluchače. Bez výstrahy pak náhle vyskočil a odpotácel se do své pracovny, odkud ho mohli slyšet, jak se přehrabuje v políčkách na svitky a pohazuje roličky kolem sebe.

„*Faidón, Faidón, Faidón!*“ vykřikoval se smíchem.

Mladý Cato civěl vyvalenýma očima na Statylla, jenž ho postrčil.

„Běž, Marku! Seber mu okamžitě jeho meč a odnes ho pryč!“

Mladý Cato vyrazil do otcovy ložnice a popadl meč, jenž byl zavěšen za bandalír na háku na stěně. Spěšně se navracel do jídelny, kde uviděl stát Prognantha se džbánem vína v ruce. „Vezmi ho a schovej,“ řekl a vtiskl Catonův meč správci do ruky. „Rychle! Rychle!“

Prognanthés vyklouzl právě včas; Cato se objevil se svitkem v ruce. Pohodil ho na *lectus medius* a obrátil se směrem k atriu. „Začíná se stmívat, musím strážím u brány povědět heslo,“ řekl úsečně, křikl ještě, aby mu podali nepromokavé *sagum*, a zmizel; venku se schylovalo k dešti.

Bouře se blížila; blesky začaly jídelnu zalévat modrobílými zásvity; nikdo dosud nerozsvítil lampy, až teď vstoupil Prognanthés s rozžatým knůtkem v ruce.

„Je ten meč dobře uschovaný?“ otázal se ho mladý Cato.

„Ano, *domine*. Pán ho nenajde, můžeš být klidný.“

„Och Statylle, to přece *nemůže* udělat! Nesmíme dopustit, aby to provedl!“

„Nedopustíme. Schovej i svůj meč.“

O chvíli později se Cato vrátil, mokrou pláštěnku pohodil do kouta a sebral z lehátka svitek s textem *Faidóna*. Došel ke Statyllovi, objal ho a políbil na obě tváře.

Poté byl na řadě mladý Cato. Jak naprosto cizí mu připadal při objetí ten dotyk otcových paží, ty suché rty na tvářích, na ústech. V paměti měl ještě živý obraz dne, kdy vzlykal do hrubé látky Porciina roucha, když je otec povolal do své pracovny, aby jim sdělil, že se s jejich matkou rozvedl pro její cizoložný styk s Caesarem a že už ji nikdy, nikdy neuvidí. Ani na jediný okamžik. Ani aby jí mohli dát sbohem. Malý Cato pro svou *mama* neutišitelně nařikal a otec mu jen řekl, aby se přestal chovat tak nemůžně. Že chovat se nemůžně pro tak nicotný důvod není náležité jednání. Tolik vzpomínek si uchoval na otcovu tvrdost, na to, s jakou přísností vnucoval svou vlastní nemilosrdnou ctnost všem ve svém okolí. A přece – a přece! – jak *hrdý* je dnes na to, že je synem velkého Catona! I teď se zachoval nemůžně a rozplakal se.

„Prosím, ne, otče!“

„Cože?“ rozšířily se otcovy zraky údivem. „Nemohu se snad v klidu začít do svého *Faidóna*?“

„To nic.“ Mladý Cato měl slzy v očích. „Nevšímej si toho.“

Duše, ta duše, které Řekové přisuzují ženskou podstatu. Jak náležité se mu zdálo, když naslouchal živlům běsnícím před okny, že sama příroda jako by obrází bouři zachvívající jeho – čím vlastně? Jeho srdcem? Jeho myslí? Jeho tělesností? Ani tohle ještě nevíme, jak bychom tedy mohli znát cokoli o duši, o její čistotě či o jejím nedostatku čistoty? O její nesmrtelnosti? Právě o té se potřebuji přesvědčit, mít ji prokázanou nade vší pochybnost!

V místnosti hořelo několik lamp, posadil se do křesla, rozvinul v rukou svitek a započal zvolna číst řecký text; odjakživa se mu

snáze od sebe navzájem oddělovala slova v řečtině než v latině, sám dobře nevěděl proč. Říkal si pro sebe slova, jimiž Sókratés kladl Simmiově jednu ze svých proslulých otázek – Sókratés své žáky učil tím, že se jich vyptával.

„Věříme ve smrt?“

„Ano,“ pravil Simmias.

„Smrt je oddělení duše od těla. Být mrtvý znamená konečný výsledek tohoto oddělování.“

Ano, ano, ano, tak to musí být! To, čím jsem, je víc než pouhé tělo, to, čím jsem, v sobě obsahuje i bělostný plamen mé duše, a až bude mé tělo mrtvé, bude má duše svobodná. Sókrate, Sókrate, poskytni mi tu jistotu! Dej mi sílu provést to, co provést musím!

„Abychom se mohli těšit z čirého poznání, musíme se nejprve vzdát našich těl... Duše je utvářena podle božího obrazu, je nesmrtelná, je nadána rozumem, trvá, je neproměnná. Nelze ji nijak přetvořit. Naproti tomu tělo je poplatné svému člověčenství. Je smrtelné. Rozum mu není dán, je mnohotvaré a posléze se rozkládá. Chceš to snad popřít?“

„Ne.“

„Pokud tedy to, co říkám, je pravda, pak tělo posléze zetlí, avšak duše se rozložit nemůže.“

Ano, ano, Sókratés má pravdu, duše je nesmrtelná, nezanikne, když mé tělo zahyne!

S nesmírnou úlevou Cato odložil svitek do klína a pohlédl na stěnu, zapátral pohledem po meči. Zprvu ho napadlo, že mu zrak zkalilo vypité víno, pak ale oči jeho smrtelného těla, ač plné šálících vidin, přece jen potvrdily holou skutečnost: jeho meč zmizel. Položil svitek na stůl, vstal a tlumeným úderem kůží obalené paličky rozezvučel gong. Jeho zvuk zesilovaný ještě doléhajícím hřměním bouře odezníval v tmách rvaných na kousíčky občasnými zášlehy blesků.

Dostavil se podřízený sloužící.

„Kde zůstal Prognanthés?“ otázal se Cato.

„To je tou bouří, *domine*. Jeho děti pláčou.“

„Můj meč zmizel. Okamžitě mi ho přines.“

Sloužící se uklonil a zmizel. O chvíli později Cato znovu uhodil do gongu. „Můj meč zmizel. Ihned ho přines.“

Na sluhově tváři se tentokrát jevil strach, kývl však a odspěchal.

Cato se chopil svitku s textem *Faidóna*, aby si ho dočetl až do konce, ale slova přestala doléhat k jeho mysli. Udeřil do gongu potřetí.

„Ano, *domine*?“

„Svolej všechny sloužící do atria, včetně Prognantha.“

Přišel mezi ně a zle se zahleděl na svého správce. „Kde je můj meč, Prognanthe?“

„*Domine*, hledali jsme ho a hledali, ale nikde není k nalezení.“

Cato vyrazil tak rychle, že ho nikdo ani nezahlédl, jak se vrhá, aby Prognantha plnou silou udeřil, jen uslyšeli zapraštění Catonovy pěsti o správcovu masivní čelist. Prognanthés se omráčen zhroutil, nikdo ze sloužících mu však nepřispěl na pomoc, všichni se jen třásli a civěli na Catona.

Do místnosti vtrhli mladý Cato a Statyllos.

„Otče, prosím tě, prosím!“ vzlykal mladý Cato a objal otce pažemi.

Cato ho odstrčil, jako kdyby mu odporně páchl. „Zešlel jsem snad, Marku, že mi odpíráš právo na obranu proti Caesarovi? Považuješ mě snad za neschopného, že ses mi opovážil odebrat můj meč? Nepotřebuji se zbavit života, jde-li ti o tohle – vzít si život je tak snadné. Stačí zatajit dech anebo se rozehnat hlavou proti zdi. Na svůj meč mám právo! *Přines mi můj meč!*“

Jeho syn se zoufale rozplakal a prchl, zatímco čtyři sloužící se chopili Prognantha, dosud v bezvědomí, a odnášeli ho pryč. Zůstali jen dva nejnižší postavení otroci.

„Přineste mi můj meč,“ nařídil jim.

Bylo zřetelně slyšet, že jeho rozkaz byl splněn, neboť liják ustával a déšť jen tiše švelil. Meč vleklo sotva odrostlé batole, slonovinový jílec svíralo oběma ručkama, hrot skřípavě škrábal o podlahu, jak hošík vlek zbraň za sebou. Cato se shýbl, meč zvedl a zkoumavě přešel prstem ostří i špičku; byly dosud ostré jako břitva.

„Konečně jsem opět pánem svého osudu,“ řekl a vrátil se do své pracovny.

Ted' může *Faidóna* dočíst a pochopit jeho smysl. Pomoz mi, Sókrate! Ukaž mi, že mé obavy jsou zbytečné.

„Ti, kdo milují vědění, jsou si vědomi, že jejich duše nejsou k tělu poutány o nic víc, než jako kdyby k němu byly jen lehce přilepeny anebo přichyceny jehlou. Zatímco ti, kdo si ve vědění nelíbují, zholá netuší, že každá rozkoš, každá bolest představuje svého druhu hřeb, jímž je duše k tělu pevně přibita, takže se mu přizpůsobuje a věří, že její pravdy z těla pocházejí... Existuje nějaký protiklad k životu?“

„Ano.“

„A co jím je?“

„Smrt.“

„A jak nazýváme to, co smrt nezná?“

„Nesmrtelné.“

„Zná duše smrt?“

„Ne.“

„Je tedy duše nesmrtelná?“

„Ano.“

„Duše nemůže zaniknout, když umírá tělo, neboť duše smrt neuznává za svou součást.“

Zde stojí napsána, jasně a zřetelně, ta pravda všech pravd.

Cato *Faidóna* opět svinul, ovázal šňůrkou a políbil ho, pak ulehl a upadl do hlubokého spánku beze snů, zatímco bouře venku dozněla a ztišila se až do naprostého bezvětrí.

Uprostřed noci ho vzbudila bolest v pravé ruce, bodavá, pulzující; v úleku si ruku prohlížel, pak udeřil do gongu.

„Pošli pro lékaře Kleantha,“ řekl sloužícímu, „a zavolej mi sem Buta.“

Jeho plnomocník přiběhl až podezřele brzy; Cato si ho trochu ironicky prohlížel, uvědomoval si, že přinejmenším třetina Utiky už ví, že se její prefekt domáhal svého meče. „Bute, jdi do přístavu a dohlédni na to, aby se všemožně vyhovělo těm, kdo se snaží nastoupit do lodí.“

Butas se na odchodu venku zastavil u Statylla a šeptem se s ním domlouval. „Nemůže pomýšlet na sebevraždu, je až příliš soustředěný na současné události. To jen slyšíš trávu růst.“

Povzbudilo to celý dům a Statyllos, který už už chtěl povolat Lucia Gratidia, si svůj záměr rozmyslel. Cato by mu sotva poděkoval za to, že k němu jako přímluvce a utěšitele poslal nějakého centuriona!

Když dorazil lékař Kleanthés, Cato mu nastavil pravou pěst. „Zlomil jsem si v ní něco,“ řekl. „Zavaž mi ji do dlahy.“

Zatímco Kleanthés plnil toto nesplnitelné přání, vrátil se Butas, aby Catona informoval, že bouře napáchala na lodích těžké škody, a mnoho uprchlíků se proto ocitlo v nesnázích.

„Chudáci!“ řekl Cato. „Přijď za mnou znovu za úsvitu a pověz mi, jak to s nimi vypadá.“

Kleanthés si zdvořile odkašlal. „Udělal jsem, co jsem nejlíp uměl, *domine*, ale smím se v tvém domě ještě trochu zdržet? Říkali mi, že tvůj správce Prognanthés je stále ještě v bezvědomí.“

„Och, chlap jeden! Ta jeho čelist dělá čest jeho jménu – je jak skála. Tu ruku jsem si rozbil o ni, o tu jeho bradu mizernou. Ano, jen se na něho jdi podívat a ošetři ho, když myslíš.“

Když mu Butas na úsvitu přišel podat zprávu, že situace v přístavišti se už uklidnila, byl ještě vzhůru. Když pak plnomocník odcházel, Cato ulehl.

„Zavři za sebou, Bute,“ řekl.

V okamžiku, kdy se dveře dovřely, vzal meč, který měl opřený u hlavy úzkého lůžka, a pokusil se ho nastavit do tradiční polohy, tak aby ho mohl vehnat zleva pod žebra a vzhůru podél hrudní kosti. Avšak zlomená ruka vypověděla poslušnost, i poté, co z ní strhal obvaz i dlahy. Posléze si prostě zabořil meč do břicha tak vysoko, jak jen dokázal, a zavíklal s ním ze strany na stranu, aby ránu v břišní stěně co nejvíc zvětšil. Zatímco ji se sténáním rozřezával, rozhodnut dosáhnout svého a osvobodit svou čistou a neposkvrněnou duši, zrádné tělo se náhle vymklo kontrole jeho vůle a mocně sebou trhlo; Cato se smekl z lůžka a v pádu shodil abakus, postavený u postele, na gong, který se rozezněl hlučným basovým tónem.

Z nejrůznějších stran se začali sbíhat všichni, kdo byli v domě, Catonův syn jako první ho objevil na zemi ve stále se šířící louži krve, střeva vyhřezlá kolem v kouřící hromádce. Šedé oči byly dokořán, ale nic neviděly.

Mladý Cato se dal do hysterického breku, ale Statyllos, jenž byl až příliš šokován, než aby mohl plakat, spatřil, že Cato zamžikal víčky.

„On žije! Je pořád ještě naživu! Kleanthe, on je živý!“

Lékař, který už klečel po Catonově boku, na Statylla vztekla vzhlédl. „Pomoz mi, ty hlupáku!“ štěkl na něj.

Společně nahrnuli Catonova střeva zpátky do břišní dutiny, Kleanthés jejich nezvládnutelnou masu s proklínáním nACPával

dovnitř, tak aby mohl okraje rány stáhnout k sobě. Uchopil pak svou půlkruhovitou jehlu a čistou nití ten strašlivý otvor pevně sešíval, steh po stehu, každý zvlášť, celé tucty jich byly.

„Je tak silný, že by to mohl přežít,“ řekl, když poodstoupil, aby si prohlédl vykonané dílo. „Všechno záleží na tom, kolik ztratil krve. Musíme jen děkovat Asklépiovi, že je v bezvědomí.“

Cato se z pokojného nevědomí probрал do hrůzné agónie. Vyrázil úděsný ryk bolesti, nebylo to pouhé zasténání nebo výkřik; otevřel oči a nad sebou spatřil spoustu postav, odpudivě usazenou a usmrkanou synovu tvář, kvílícího Statylla, lékaře Kleantha, jenž se k němu obracel s rukama dosud mokřýma nad mísou s vodou, houf otroků, plačící dítě, kvílející ženy.

„Budeš žít, Marku Catone!“ křičel na něho triumfálně Kleanthés. „Zachránili jsme tě!“

Mrákoty před Catonovým očima mizely. Putoval pohledem dolů k zakrvácené roušce přikrývající jeho břicho. Jeho levice se pohnula, zacukala sebou, odtáhla utěrák, takže mohl zahlédnout onen tyrský nach dole, tu vzdutou bář břicha rozřatou od jedné strany ke druhé nepořádným řezem a pospravovanou teď jakoby úhledným vyšíváním.

„Duše moje!“ zaúpěl, celý se roztřásl a vzepjal se každou částčkou svého těla, které bylo odjakživa zvyklé bojovat, bojovat a bojovat, bez ohledu na přesilu, jaké muselo čelit; oběma rukama sjel k oněm stehům, rval za ně a trhal zuřivou silou, dokud se rána opět neotevřela, a pak z ní začal vytahovat perleťově se lesknoucí střeva a odhazovat je od sebe.

Nikdo se ani nepohnul, aby mu v tom zabránil. Jako ochromeni sledovali –, jeho syn, jeho přítel, jeho lékař – jak krok za krokem sám sebe ničí, jak se mu duhovky úží před stále se šířícími pupilami; až oči posléze zastřel zlatavý svit, konečná patina smrti. Catonova duše odešla.

Město Utica ho následujícího dne spálilo na obrovité hranici nasycené kadidlem, myrhou, nardem, skořicí a jerišským balzámem, tělo zahalené v tyrském nachu a zlatem protkávané látky.

Jak by to byl nenáviděl, on, Marcus Porcius Cato, jenž opovrhoval vší okázalostí.

Přípravy na smrt vykonal důkladně, co jen stačil, s přihlédnutím ke krátkosti času, který měl k dispozici; zanechal dopisy pro nebohého zničeného syna, pro Statylla a pro Caesara, připravil peněžní dary pro Lucia Gratidia a pro správce Prognantha, jenž se dosud neprobral z mrákot. Ale ani slůvkem nepamatoval na svou ženu, Marcii.

Když Caesar vjel v sedle svého Paznehtíka na hlavní utické náměstí, šarlatové *paludamentum* pečlivě nařasené na krásných kaštanových bocích koně, byl už popel sebrán, avšak hranice sama se dosud černala uprostřed tiše přihlížejících zástupů.

„To je co?“ otázal se Caesar a naskočila mu husí kůže.

„Tady byl spálen Marcus Porcius Cato Uticensis!“ zaskřípěl Statyllův hlas.

Oči zůstaly tak chladné, že působily až duchovitě, nelidsky; na výrazu Caesarovy tváře se neprojevila sebemenší změna, sesmekl se z koně na dláždění, pláštěnka se ladným pohybem snesla za ním. Jediným pohledem v něm Utica rozpoznala dobyvatele každým coulem.

„Jeho dům?“ otázal se Statylla.

Statyllos se otočil a šel před ním.

„Je zde jeho syn?“ zeptal se Caesar. Calvinus vešel do domu v jeho patách.

„Ano, Caesare, ale je otcovou smrtí velice rozrušený.“

„Byla to bezpochyby sebevražda. Pověz mi o ní.“

„Co bych ti o ní měl vyprávět?“ pokrčil Statyllos rameny.

„Marka Catona jsi přece znal, Caesare. Nemohl se podrobit žádnému tyranovi, ani milosrdnému ne.“ Zalovil v rukávu své černé tuniky, vytáhl útlý svitek. „Tohle tu pro tebe zanechal.“

Caesar ho vzal, přezkoumal pečeť, na níž byla čapka svobody a kolem ní písmena M PORC CATO. Nebyla to připomínka jeho vlastního boje proti tomu, co on nazýval tyranií, ale odkaz na jeho prabábu, dceru otroka.

Odmítám vděčit za svůj život tyranovi, muži, jenž přezírá zákon tím, že dává jiným mužům milost, jako kdyby mu zákon poskytoval právo být jejich pánem. To zákon nečiní.

Calvinus přímo umíral touhou tento list si přečíst, vytušil však, že k tomu nedostane příležitost. Stuhlé pevné prsty vzkaz stiskly, zmuchlaly a pohodily. Caesar se na ně zahleděl, jako by to byly prsty kohosi zcela jiného, a zhluboka se nadechl. Nebyl to ani povzdech, ani nelibé zahučení.

„Zazlívám ti tu smrt, Catone, zrovna tak jako tys zazlívál mně svůj život,“ pravil stroze.

Vpotácel se mladý Cato podpíraný dvěma sloužícími.

„Nemohl jsi přemluvit otce, aby vyčkal, aby se se mnou alespoň setkal, promluvil se mnou?“

„Znal jsi přece Catona mnohem líp než já, Caesare,“ řekl mladý muž. „Umíral tak, jak žil – velice těžce.“

„Co teď hodláš dělat, když tvůj otec zemřel? Víš přece, že všechno jeho majetek byl zkonfiskován.“

„Chci tě požádat o milost a na živobytí si nějak vydělávat. Nejsem můj otec.“

„Jsi omilostněn, právě tak, jako by býval omilostněn on.“

„Mohu požádat o jednu laskavost, Caesare?“

„Ano, samozřejmě.“

„Jde o Statylla. Může se mnou odcestovat do Itálie? Otec mu zanechal peníze, aby se odebral k Markovi Brutovi, který se ho ujme.“

„Marcus Brutus je v Italské Galii. Statyllos se tam může vydat za ním.“

Tím všechno skončilo. Caesar se otočil na podpatku a vyšel z domu; Calvinus vzápětí vykročil za ním – až poté však, co sebral Catonův list. Cenný příspěvek do archivu.

Venku ze sebe Caesar chmury setřásl, jako by jich nikdy nebylo. „Nu, od Catona jsem nic jiného ani čekat nemohl,“ řekl Calvinovi. „Odkakživa to byl můj nejzavilejší nepřítel, věčně se mi stavěl do cesty.“

„Naprostý fanatik, Caesare. Zřejmě už ode dne, kdy přišel na svět. Nikdy nepochopil rozdíl mezi filozofií a životem.“

Caesar se zasmál. „Rozdíl? Ba ne, milý Calvine, rozdíl ne. Cato nikdy nepochopil život. Filozofie byla jen jeho způsob, jak nakládat s něčím, co mu nebylo dáno chápat. Filozofie mu byla pouhou příručkou dobrého chování. To, že si vybral zrovna stoiky, bylo odrazem jeho povahy – očišťování se prostřednictvím sebezapření.“

„Chudák Marcia! Bude to pro ni krutá rána.“

„Krutou ranou bylo už to, že milovala Catona, jenž odmítal být milován.“

KAPITOLA TŘETÍ

Z velitelů republikánských sil dorazili do Hispánie jen Titus Labienus, oba Pompeiové a správce Attius Varus.

Publius Sittius vytáhl opět do boje ve službách králů Bokcha a Boguda z obou Mauretánií; v okamžiku, kdy dostal zprávu o Caesarově vítězství u Thapsu, vyslal své věrné loďstvo, aby vyčistilo moře, a sám vpadl do Numidie po souši.

Metellus Scipio a Lucius Manlius Torquatus se plavili na skupince lodí, které se držely afrického pobřeží; Gnaeus a Sextus Pompeius na lodích z Gnaeovy původní flotily se rozhodli pustit se přímo přes moře a doplnit zásoby až na Baleárech. Labienus plul s nimi, neboť úsudku Metella Scipiona nedůvěřoval a nadto tohoto muže nesnášel.

Flotila Publia Sittia houfec Scipionových lodí, kličkujících podél afrických břehů, záhy vypátrala a obořila se na ně tak prudce, že jejich zajetí bylo neodvratné. Podobně jako Cato i Metellus Scipio a Torquatus dali před milostí od Caesara přednost sebevraždě.

Rozvrácená numidská armáda sestávající převážně z lehké jízdy nepředstavovala pro Sittia rovnocenného protivníka, hnal ji před sebou a nezadržitelně postupoval Jubovým královstvím.

Marcus Petreius a Juba se vydali do Jubova hlavního města Cirty, tam však narazili na zavřené brány, neboť jeho obyvatelé měli takový strach z Caesarovy odvety, že je odmítli vpustit dovnitř. Oba muži vyhledali přístřeší ve vile, kterou si Juba držel nedaleko Cirty, a tam se dohodli vybojovat spolu souboj na život a na smrt jako nejčestnější zbývající východisko. Výsledek byl předem jasný: Juba byl o mnoho mladší a silnější než Petreius, jenž zestárl a zešedivěl ve službách Pompeia Velikého. Petreius v souboji padl, když se však Juba pokusil zasadit i sám sobě smrtelnou ránu, zjistil, že na to má příliš krátké paže. Jeho meč mu pak musel nastavit otrok a Juba na něj naběhl.

Nejotřesnější tragédií ze všech představoval osud syna Lucia Caesara, jenž byl zajat, na čestné slovo pak byl propuštěn a měl být konfinován ve vile na předměstí Utiky až do doby, než bude mít Caesar čas věnovat se jeho případu. Vila byla obsazena muži z Caesarova služebnictva a na jejích pozemcích byly v klecích chovány také šelmy, které tu zůstaly po Metellovi Scipionovi; Caesar je zabavil, aby je mohl později použít při hrách na Juliinu paměť, když mu pohřební hry nedovolil uspořádat nepřející senát. To jest Cato a Ahenobarbus.

Snad to způsobilo podezírání trvale obklopující tohoto jediného člena rodu Juliů Caesarů, jenž se přidal k republikánům, snad byla příčinou nějaká vrozená mentální porucha, která byla v jeho mysli trvale zahnížděna; v každém případě se kolem Lucia Caesara záhy shlukla skupinka republikánských legionářů, zmocnili se vily a umučili všechny Caesarovy služebníky až k smrti. Když už neměl lidské oběti, které by mohl trýznit, utratil Lucius Caesar Mladší postupně nelidským způsobem i všechna zvířata. Legionáři se pak vytratili, on však zůstal. Zděšený tribun, který byl do vily vyslán na kontrolu, ho zastihl, jak bloumá po domě, celý zkrvavený, chvílemi si mumlá, chvílemi zuří. Zdálo se, že spatřuje nepřátele i ve všech zvířatech podobně jako Ajax po pádu Tróje.

Caesar rozhodl, aby byl postaven před soud, neboť považoval za naprosto nezbytné, aby byl případ syna jeho bratrance projednán veřejně, a věřil také, že vojenský soud pochopí, že Lucius Caesar beznadějně zešílel. Až do procesu byl ponechán pod stráží zamčen ve vile.

Och, ten stín Publia Vettia! Když pro Lucia Caesara Mladšího přišli vojáci, aby ho ukovali do řetězů a odvedli do Utiky k přelíčení, našli ho mrtvého – nikoli však usmrceného vlastní rukou. Kdo se to vloudil do vily a zavraždil ho, zůstalo tajemstvím, avšak ani ten poslední člen Caesarova štábu si nepřipouštěl domněnku, že by za vraždou stál sám Caesar. O diktátorovi Caesarovi kolovaly nejrůznější pověsti, ale takovouto pomluvu nevyslovil nikdo. Poté, co Caesar jako pontifex maximus provedl pohřební obřady, odeslal Luciovi popel jeho syna domů s tak obšírným vysvětlením, o jakém usoudil, že pro něho bude ještě únosné.

* * *

Utica obdržela milost, ale Caesar neopomněl Třem stům připomenout, že za svého prvního konsulátu před třinácti lety dal schválit zákon *lex Julia*, který městu přinesl nemalý užitek.

„Pokuta se stanoví na dvě stě milionů sesterciů, které budou uhrazeny v půlročních splátkách v průběhu tří let. Nikoli mně, občané utičtí. Přímo do římské státní pokladny.“

Obrovská pokuta! Osm tisíc talentů stříbra. Jelikož však Utica nemohla popřít, že přispěla na pomoc republikánům a že velebila a oslavovala Catona, úhlavního Caesarova nepřítele, a s radostí ho přijala mezi sebe, tři sta občanů přijalo svůj osud s pokorou. Co také mohli dělat, zejména když peníze měly být složeny přímo do římské státní pokladny? Tohle je alespoň tyran, který se z pokut nehodlá obohatit.

Ztrestáni byli i republikánští vlastníci pšeničných *latifundií* v údolích řek Bagradu a Cataldy; Caesar jejich pozemky okamžitě prodal v dražbě a zajistil si tak, že ti, kdo budou pokračovat ve velkorysém pěstování pšenice v provincii Africa, se nepochybně stanou jeho klienty. Akci také považoval za velice důležitou pro blaho Říma – kdo ví, co může přinést budoucnost?

Z provincie Africa pokračoval dál do Numidie, kde dal do dražby veškerý Jubův osobní majetek, ještě než království Numidie zcela rozkouskoval. Východní část, nejúrodnější, připojil k provincii Africa pod názvem *Africa Nova*; Publius Sittius obdržel pás území na západ od hranice Africa Nova do své osobní držby – za předpokladu, že ho zachová pro Řím Caesarův a Caesarova nástupce. Bogud a Bokchus získali západní polovinu Numidie, na obou králích Caesar ponechal, aby si hranici svých dílů dohodli sami.

Posledního dne měsíce května Caesar Afriku opustil a vydal se na Sardinii. Vládu nad římskými provinciemi svěřil Gaiovi Sallustiovi Crispovi.

Plavba v délce dvou set padesáti mil trvala dvacet sedm dní; zuřilo mocné vlnobití, do lodi zatékalo, cestou musela přistávat u každého sebemenšího ostrůvku; větry ji zahnalý nejprve k východu, pak zase daleko na západ. Bylo to vyčerpávající, nikoli proto, že by Caesar byl náchylný k mořské nemoci – netrpěl jí –, ale proto, že se loď tolik kymácela, že nedokázal číst, psát, ba ani soustředěně přemýšlet.

Když konečně přistáli, nařídil republikánské Sardinii zvýšit poplatky z dosavadních desátků až na jednu osminu a městu Sulcis uložil za aktivní podporu republikánů mimořádnou pokutu ve výši deseti milionů sesterciů.

Jen dva dny měsíce *quinctilis* uplynuly, a Caesar už byl nachystán k plavbě do Ostie anebo Puteol, podle toho, který z obou přístavů by byl vzhledem k panujícím větrům dosažitelnější; jenomže právě tehdy rozpoutaly rovnodenní bouře vichry, proti nimž byly vichřice, které tak potrápily jeho loď cestou na Sardinii, pouhým něžným zefyrem. Caesar se při pohledu na caraleský přístav raději podrobil kapitánovu naléhání, aby zatím nevyplouvali. Orkán trval bez přestání po celá tři *nundina*, avšak na souši mohl alespoň číst a psát a vyřídít celou horu nahromaděné korespondence.

Čas přemýšlet však nenastal, dokud neodrazili od břehu a nevydali se posléze do Itálie; větry vály od jihozápadu, takže volba cíle byla jednoznačná – ústí Tiberu, Ostie.

Válka bude pokračovat, pokud by se ovšem Gaiovi Treboniovi v Zadní Hispánii nepodařilo dopadnout Labiena a oba Pompeje ještě dříve, než budou mít čas zorganizovat další odpor. Lepšího chlapa nad Gaia Trebonia snad není, škoda jen, že když do své provincie dorazil, shledal, že po kořistnickém správování Quinta Cassia není Hispánie příliš naladěna k nějaké spolupráci. V tom je ten problém, Caesare. Sam všechno nezvládneš a na každého Gaia Trebonia připadne nějaký ten Quintus Cassius. Na každého Calvina je tu jeden Antonius.

Hispánie je zatím v rukou bohů, v tuto chvíli nemá smysl zbytečně si lámat hlavu, co s ní bude. Mysli raději na to, že až dosud se válka vyvíjí zcela podle Caesarových záměrů a že Afrika v očích světa jen dotvrdí obraz vytvořený Farsálem. Takové spousty mrtvých! Tolik nadaných a schopných mužů obětovaných na bojištích!

A jakpak to vlastně bylo s tím *Faidónem*, co? Trvalo nějakou chvíli, než tu historii ze Statylla vypáčil, ale když naznačil, že bude muset znovu zvážit svůj slib nechat Statylla odejít za Brutem, měl záhy celou tu nepopsatelnou sebevraždu předestřenou jako na talíři, jen ji rozpitvat. Och, jak povzbudivé bylo zjištění, že

Catonova vyhlášená nenarušitelná osobnost, na povrchu tvrdá jak kalená ocel, se uvnitř nadobro rozsypala. Když nadešel čas smrti, umřít se bál. Musel nejdřív sám sebe četbou *Faidóna* přesvědčovat, že bude žít navěky. Naprosto fascinující představa, to jistě. Patří ostatně k nejkrásnějším a nejpoetičtějším dílům, jaká kdy byla v řečtině napsána, jenomže ten, kdo ji sepsal, tlumočil vlastně cosi z druhé ruky, a ani on, ani Sókratés, filozof všech filozofů, nevládl prazádnou logikou, nepřinášeli nic reálného, ani kouska zdravého rozumu v tom nebylo. *Faidón*, *Faidros* a všechno to ostatní je plné sofistiky, někdy zhola nepoctivé, a především zatížené oním prastarým hříchem všech filozofů: spíše než k pravdě dospívají k takovým závěrům, které vyhovují jim samým a které je uspokojují. A pokud jde o stoicismus – která jiná filozofie dokáže být ještě úzkoprsejší, jaká jiná norma duchovního světa dokáže stejně úspěšně plodit fanatiky?

Ve své podstatě to znamená, že Cato k onomu činu nemohl dospět, aniž se nejprve utvrdil v přesvědčení, že i pak bude žít dál. A potvrzení hledal ve *Faidónovi*. Pro Caesara to může být útěchou, neboť on po nějakém posmrtném životě nebaží. Čím jiným může být smrt než věčným spánkem? Jediná nesmrtelnost, jíž člověk může dosáhnout, spočívá v tom, že žije v paměti lidí a v příbězích, které přežívají v jejich myslích. To je osud, který nesporně kyne Caesarovi, zato se však Caesar vši silou přičiní, aby se ničeho takového nedočkal i Cato. Nebýt Catona, nebylo by došlo k občanské válce. Právě proto mu nikdy nemohu odpustit. Právě proto mu *Caesar* nemůže odpustit.

Ach ano, jenomže Caesar žije čím dál tím osamělejší život, i Catonova smrt k tomu přispěla. Bibulus, Ahenobarbus, Lentulus Crus, Lentulus Spinther, Afranius, Petreius, Pompeius Magnus, Curio. Řím se stal městem vdov a Caesar už nemá žádného soupeře. Jak bude moci vyniknout, když ho nebude hnát tlak opozice? Jenom ať to není tamta jediná, *nikdy* ať to není opozice ze strany jeho vlastních legií.

Caesarovy legie. Devátá, Desátá, Dvanáctá, Čtrnáctá, korouhve dekorované poctami, že je stěží unesou, podíly na kořisti takové, že zaručí řadovým vojákům příslušnost k centuriím třetí majetkové třídy, centurionům dokonce druhé třídy. A přesto se vzbouřily. Proč? Protože byly ponechány v nečinnosti, bez dozoru, na pospas darebákům Avienova druhu, kteří neodolají, aby nezasévali rozbroje. Protože jim někteří muži z jejich středu napovídali, že podmínky, za jakých budou nadále sloužit, lze jejich generálům

diktovat. Taková vzpoura se nepromítá – ale co je ještě důležitější? Na takovou vzpouru se nezapomíná. Nikdo ze vzbouřeneckých legií neobdrží půdu v Itálii ani plný podíl na kořisti po Caesarově triumfu.

Po Caesarově triumfu. Čtrnáct let Caesar čeká na svůj triumf, poté co ho o něj před lety senát připravil, když se jako prétor navrátil ze Zadní Hispánie. Byl tehdy donucen překročit *pomerium*, aby mohl vstoupit do města a ohlásit tam svou kandidaturu na úřad konsula, takže přišel jak o své imperium, tak o triumf. Zato letos se jeho triumf konat bude, a to takový, že vedle něho budou triumfy Sullovy a Pompeiovy vyhlížet jako ubohoučká maškaráda. Letos. Ano, letos. Bude na něj čas, neboť letos dá Caesar konečně do pořádku kalendář, roční období budou pevně svázána stále s týmiž měsíci v náležitém roku o 365 dnech, s přidáním jednoho dne po každých čtyřech letech, tak aby měsíce udržely krok s jarem, létem, podzimem a zimou. I kdyby Caesar nevykonal pro Řím nic víc než toto, bude jeho jméno žít ještě dlouho poté, až on sám zemře.

Je to jediná nesmrtelnost, jaké lze vůbec dosáhnout. Och Catone, nač to tvé toužení po nesmrtelnosti, nač ten strach umřít? Čeho se na smrti obávat?

Loď se zhoupla, zachvěla; vítr se měnil, sílil, stáčil se k jihovýchodu. V jeho dechu téměř rozpoznával vůni Egypta, Nilu – sladký, lehce zapařený pach zčernalé prsti dosud nasáklé vodou po záplavách, závan cizokrajných květů z cizokrajných zahrad, vůni Kleopatřiny kůže.

Kleopatra. Caesar ji postrádá, třebaže se domníval, že mu nebude chybět. Jak asi to dítě vyhlíží? V dopisech ho Kleopatra vychvaluje, že je to celý Caesar, avšak Caesar ho uvidí střízlivějšíma očima. Caesarův synek, nikoli však římský syn. Kdo se stane Caesarovým římským synem, synem, jehož adoptuje ve své závěti? Ať už Caesara čeká cokoli, nadešel čas – nejvyšší čas – , aby sepsal svou poslední vůli. Jenomže kterak rozsoudit mezi šestnáctiletým, neznámým a nezkušeným na jedné straně a sedmatřicetiletým na straně druhé?

Kéž bude dost času tyto dvěisky vah přesně ohodnotit.

Senát Caesarovi odhlasoval desetileté diktátorské pravomoci, dále tříletou pravomoc censora a právo zveřejňovat své preference pro kandidáty ucházející se o úřady magistrátů. Dopis obdržel ještě předtím, než opustil africkou půdu. Dobrý dopis.

Jakýsi hlas mu šeptá: kam to vlastně spěješ, Gaie Julie Caesare? A proč se ti zdá, že na tom tak málo záleží? Je to snad tím, že už jsi vykonal vše, co sis předsevzal, třebaže ne tak, jak jsi chtěl, a bez zákonného souhlasu, po němž jsi toužil? Nemá smysl litovat ničeho, co se stalo a co se nemůže odestát. Ne, nic nelze vzít zpátky, ani za milion zlatých korun posetých rubíny a smaragdy a mořskými perlami velikosti oblázků.

Jenomže vítězství bez protivníků znamená čirou prázdnotu. Kterak může bez protivníků Caesar zazářit?

Osten vítězství bodne tehdy, když zůstaneme na bojišti osamoceni.

ČÁST VI.

**NERADOSTNÉ
ČASY,
NEVDĚČNÉ
ÚKOLY**

OD MĚSÍCE SRPNA (SEXTILIS)
DO KONCE PROSINCE
ROKU 46 PŘ. N. L.

MARCUS TULLIUS CICERO

KAPITOLA PRVNÍ

Domus Publica značně získala na vnějším vzhledu. Přízemní část byla kdysi vybudována z tufových kvádrů a měla i starobylá pravoúhlá okna, nato pak Ahenobarbus jako pontifex maximus dal přistavět první patro, zděné technikou *opus incertum*, s cihlovou lící a s okny zaklenutými. Caesar v úřadě pontifika maxima připojil nad hlavní vchod do budovy chrámový fronton a celou fasádu až dosud dost nevzhledné stavby dal obložit leštěným mramorem. Interiér si zachoval svůj důstojný půvab, neboť Caesar, jenž byl pontifikem maximem nyní už sedmnáctý rok, nepřipustil sebemenší zanedbávání jeho vzhledu.

Je na čase, říkal si, když se posléze vrátil ze Sardinie, začít společenský život, zvát hosty, vybídnout Calpurnii, aby na sebe vzala organizaci listopadových slavností Bony Dey; když už má být diktátor Caesar na dlouhé měsíce upoután v Římě, ať je to také trochu znát.

Jeho soukromý byt byl v přízemí a sestával z ložnice a pracovny; tam, kde kdysi žila jeho matka, měl teď dvě úřadovny Gaius Faberius. Pozdravil ho s trochu přehnaným nadšením, ale vyhýbal se mu pohledem.

„To jsi pořád ještě tak dotčený, že jsem tě s sebou nevzal do Afriky? Chtěl jsem, aby sis od toho věčného cestování trochu odpočinul, Faberie.“

Faberius sebou cukl, zavrtěl hlavou. „Ne, Caesare, samozřejmě že se mě to nijak nedotklo! Mohl jsem v tvé nepřítomnosti alespoň zvládnout spoustu práce a trochu se také věnovat rodině.“

„Jak se jim všem daří?“

„Jsou velice rádi, že se mohou přestěhovat do vilky na Aventinu. S tím naším dosavadním bydlením na Clivu Orbiu to v poslední době šlo nějak z kopce.“

„Oceňuji to jako dobrý vtip. Když si pomyslím, jak je Clivus Orbis strmý, není ani divu,“ řekl Caesar a dál už se neptal.

V duchu si ale učinil poznámku, že musí zjistit, co nejstaršího z jeho sekretářů asi trápí.

Když vystoupil do komnat své manželky v prvním poschodí, okamžitě zalitoval, že se tam vůbec vydal, neboť Calpurnia měla návštěvu: Marcii, vdovu po Catonovi, a Porcii, Catonovu dceru. Čím jsou jenom ženské vedeny ve výběru přítelkyň? Na ústup už ale bylo pozdě. Lepší bude to nějak přečkat. Calpurnia, jak si všiml, vyrostla do krásy. V osmnácti to bývala příjemná dívčina, tichá a trochu stydlivá, a byl si naprosto jist, že i její chování po celou dobu jeho nepřítomnosti bylo zcela bezúhonné. Teď, když se blížila ke třicítce, zkrásněla postavou, chovala se vyrovnaně a vlasy měla upravené v novém, velice slušivém účesu. Jeho příchod ji ani v nejmenším nevyvedl z míry, i když se musela nevyhnutelně cítit zaskočena, že ji zastihl právě v této společnosti.

„Caesare,“ pozdravila ho, povstala a šla ho zlehka políbit.

„To je pořád ten kocour, kterého jsem ti dal?“ zeptal se a ukázal na narezlé chlupaté klubíčko stulené na lehátku.

„Ano, to je on, Felix. Už stárne, ale pořád se těší dobrému zdraví.“

Caesar pokročil, aby podal ruku Marcii, vlídně se pak usmál na Porcii.

„Je to smutné setkání, vážené paní. Byl bych dal mnoho za to, abychom se uviděli za šťastnějších okolností.“

„Já vím,“ řekla Marcia se slzami v očích. „Dařilo – dařilo se mu dobře, předtím než –?“

„Dařilo se mu velice dobře a celá Utica ho milovala. Tolik, že mu její obyvatelé udělili i nové cognomen – Uticensis. Byl velice statečný,“ řekl Caesar, a neučinil ani náznak, že by se k nim chtěl posadit.

„Pochopitelně že byl statečný! Byl to Cato!“ řekla Porcia stejně hlučným a chraptivým hlasem, jakým hovořival její otec.

Jak ta mu je podobná! Jaká škoda, že ona se narodila jako děvče a Marcus jako chlapec, a ne naopak. Ona by ovšem o milost nikdy nepožádala – dávno by byla na útěku do Hispánie anebo mrtvá.

„Bydlíš u Philippa?“ otázal se Marcie.

„Zatím.“ Povzdychla si. „Chce, abych se znovu provdala, ale já si to nepřeji.“

„Pokud to nechceš ty, pak to nedělej. Promluvím s ním.“

„Och ano, to určitě udělej!“ utrhla se na něho Porcia. „Ty jsi přece král Říma, co ty si poručíš, musí se stát!“

„Ne, nejsem králem Říma a nechci jím ani být,“ řekl Caesar mírně. „Myslel jsem to dobře, Porcie. Jak se daří tobě?“

„Jelikož veškerý Bibulův majetek skoupil Marcus Brutus, žiju dál v Bibulově domě společně s Bibulovým synem.“

„Jsem rád, že se Brutus zachoval takhle velkoryse.“ Caesar obhlédl několik dalších koček v místnosti a použil jich jako výmluvu pro odchod. „Ty jsi šťastný člověk, Calpurnie. Já z koček v místnosti slzím a dostávám kopřivku. *Avete*, mé paní.“

A zmizel.

Faberius už mu narovnal na stůl nejdůležitější korespondenci; Caesar zachmuřeně pohlédl na svitek, k němuž byl přivěšen lístek s květnovým datem. Pečeť Vatii Isaurika. Ještě dříve, než ho rozpečetil a rozvinul, věděl, že neobsahuje dobré zprávy.

Sýrie je bez správce, Caesare. Tvůj synovec Sextus Julius Caesar je mrtev.

Nesetkal ses čirou náhodou s jistým Quintem Caeciliem Bassem, když jsi před rokem procházel Antiocheí? Pokud ne, měl bych ti asi vysvětlit, o koho jde. Pochází z římských jezdců, patří k Osmnáctce a usídlil se v Tyru, kde se po službě u Pompeia Magna za jeho východního tažení chytil obchodu s barvířským nachem. Hovoří plynne médsky a persky a roznášejí teď o něm, že má dobré přátele u dvora parthského krále. Nesporně je velice bohatý, a ne všechny jeho peníze pocházejí z kšeftování s purpurem.

Když jsi tehdy Antiochei a městům na foinickém pobřeží uložil ty těžké pokuty za jejich usilovnou podporu republikánům, byl značně postižen i Bassus. Odebral se do Antiocheie a vyhledal tam pár svých starých přátel z řad vojenských tribunů Syrské legie, kteří vesměs sloužili pod Pompeiem Magnem. Pak se stalo, že správce Sextus Caesar obdržel zprávu, že ty jsi v provincii Africa zemřel, a v té chvíli začal v Syrské legii neklid. Sextus Caesar dal legii nastoupit se záměrem ji ukáznit, jenomže oni ho zavraždili a svým novým velitelem povolali Bassa.

Nato se Bassus prohlásil novým správcem Sýrie, takže všichni tví klienti a stoupenci uprchli do Kilikie. Jelikož jsem shodou okolností byl právě v Tarsu na návštěvě u

Quinta Philippa, mohl jsem rychle jednat; poslal jsem dopis Markovi Lepidovi do Říma se žádostí, aby do Sýrie co nejrychleji vyslal nového správce. Podle jeho odpovědi to má být Quintus Cornificius, který by plně vyhovoval. Cornificius spolu s Vatiniem vedl loňského roku skvělé tažení v Illyriku.

Bassus se ovšem zatím velice dobře zakopal. Pochodoval nejprve k Antiochei, která před ním ovšem uzavřela brány a odmítla ho vpustit do města. Takže tenhle náš příručí z obchodu s purpurem pokračoval dál až do Apameie: ta se díky různým obchodním službičkám prohlásila pro Bassa, který se v ní usídlil a prohlásil ji novým hlavním městem Sýrie.

Natropil už spoustu neplech, Caesare, a zcela určitě jedná v dohodě s Parthy. Uzavřel spojení s novým králem Skenitských Arabů, jakýmsi Alchaudoniem – jenž byl mimochodem jedním z Arabů kolem Abgara, který zavedl Marka Crassa do parthské pasti u Karrh. Alchaudonius a Bassus pilně verbují vojáky do nové syrské armády. Podle mého soudu se Parthové chystají ke vpádu a Bassova syrská armáda se k nim hodlá připojit v tažení proti Římanům v Kilikii a v provincii Asia.

Což znamená, že verbujeme také my oba, Quintus Philippus i já, a že už jsme dali výstrahu klientským králům.

Jižní Sýrie je klidná. Tvůj přítel Antipater zajišťuje, aby se Židé drželi mimo Bassovy plány, a poslal už ke královně Kleopatře do Egypta pro vojáky, výzbroj a zásoby potravin, aby byly pohotově, až dojde k parthské invazi. Přestavba hradeb a opevnění Jeruzaléma se může ukázat ještě důležitější, než jsi i ty sám vytušil.

Podél Eufratu docházelo k občasným parthským výpadům, ale území Skenitských Arabů nenarušily. Myslel sis patrně, že východní břehy Našeho moře jsou už zpacifikované, jenomže já sám pochybuji, že to Řím bude moci kdy říct o kterékoli části svého světa. Vždycky se najde někdo, kdo dostane chuť ho o jeho majetek obrát.

Nešťastný mladý Sextus Caesar, vnuk Caesarova strýce Sexta. Tahle rodová větev – starší větev – neměla nic z Caesarova pověstného štěstí. Patricijští Juliové Caesarové užívali tři jmen –

Sextus, Gaius a Lucius. Pokud měl kterýkoli Julius tři syny, byl první Sextus, druhý Gaius a třetí Lucius. Sám Caesarův otec byl druhorozený, nikoli prvorozený syn, a jedině sňatek otcovy starší sestry s pohádkově bohatým Gaiem Mariem – jenž byl v římské společnosti *homo novus* – zajistil otci peníze potřebné k tomu, aby mohl setrvat v senátě a stoupat po *cursu honorum*, žebříčku veřejných funkcí, na vyšší stupně magistrátních úřadů. Otcova mladší sestra se provdala za Sullu, takže Caesar mohl právem říkat, že jak Gaius Marius, tak i Sulla byli jeho strýci. Teď po létech to přišlo velice vhod.

Otcův starší bratr Sextus zemřel jako první, na zápal plic během tvrdého zimního tažení za italské občanské války. *Plíce!* Caesarovi se jako bleskem vybavilo, kde poprvé uviděl ony příznaky, jakých si nedávno povšiml u mladého Gaia Octavia. U strýce Sexta! Sextus přece vyhlížel naprosto stejně, též úzký hrudník, též vpadlá prsa. Caesarovi se dosud nenaskytla příležitost přepat se na to Hapdefana, teď zato mohl tomuto lékaři a knězi v jedné osobě spolu s dotazem nabídnout i další informace. Strýc Sextus trpěl krutým zadýcháváním. Jednou za rok se vydával na Ohňová pole u Puteol vdechovat tam sirné páry unikající ze země uprostřed výtrysků lávy a šlehajících plamenných jazýčků. Caesar si teď vzpomněl, jak otec vyprávěl, že se podobná obtíž u Juliů Caesarů objevuje dost často, že jde o vrozené postižení. Že by právě tento rys zdědil i mladý Gaius Octavius? Není snad *tohle* důvod, proč se nezúčastňuje pravidelného vojenského výcviku a tělesných cvičení na Martově poli spolu s ostatními chlapci?

Caesar si povolal Hapdefana.

„Přidělil ti Trogus pěknou místnost, Hapdefane?“ otázal se.

„Ano, Caesare. Krásný hostinský pokoj s výhledem do velkého peristylu. Mám tam i dost místa na své léky a lékařské nástroje a Trogus mi navíc také vyhledal jednoho obratného mládence jako učedníka. Líbí se mi tenhle dům a líbí se mi Forum Romanum – jsou takové *staré*.“

„Pověz mi něco o tom, proč někdo na rozdíl od ostatních sípá.“

„Ach!“ řekl bystře lékař a černé oči se mu zaleskly. „Myslíš takový ten hvízdavý zvuk, když pacient dýchá?“

„Ano.“

„Ale jen při výdechu, ne při vdechu.“

Caesar zkusil zasípět. „Při výdechu, určitě.“

„Ano, vím o tom. Když je vzduch klidný a poměrně suchý a nic právě nekvete ani se nic nesklízí, daří se pacientovi dobře,

ledaže by ho právě stihl nějaký nemilý zážitek. Ale když je ve vzduchu plno pylu nebo prachu ze slámy, anebo když je vzduch příliš vlhký, pak má pacient s dýcháním potíže. A pokud se z toho dráždivého ovzduší nevzdálí, dostane záchvat hvízdavého kašle, že se až dáví, celý zmodrá a o každé nadechnutí musí bojovat. Někdy i umře.“

„Trpěl tím můj strýc Sextus a také zemřel, údajně na zápal plic poté, co byl vystaven krutému mrazu. Náš rodinný lékař prohlásil, že trpěl rozedmou.“

„Ne, to není rozedma. Rozedma je trvalý zápas o dech, nemá podobu takovýchhle záchvatů,“ řekl s jistotou Hapdefane.

„Může se tahle občasná obtíž v rodině vyskytovat opakovaně?“

„Ó jistě. Jde o záduchu. Řecky se této nemoci říká astma.“

„Jak se dá nejlépe léčit, Hapdefane?“

„Určitě ne tak, jak to dělají Řekové, Caesare! Ti doporučují pouštění žilou, projímadla, horké obklady, med rozpuštěný ve vodě smíšený s yzopem a pastilky z galbana a terpentýnové pryskyřice. Snad tyhle dva poslední léky mohou trochu pomoci, to připouštím. Ale naše lékařská nauka říká, že astmatici se příliš snadno poddávají citům, že si příliš berou k srdci věci, které se jiných lidí tolik nedotýkají. Takovéto záchvaty léčíme inhalací sirného dýmu, ale spíše pečujeme o to, aby k nim vůbec nedocházelo. Radíme pacientům, aby se hleděli vyhýbat prašným místům, rozmělněné slámě a senu, zvířecí srsti nebo kožichu, pylu, husté mořské mlze,“ řekl Hapdefane.

„Trvá ta nemoc po celý život?“

„V některých případech ano, Caesare, ale ne vždycky. Děti, které astma postihne v raném věku, z něho někdy vyrostou. Hodně pomáhá klid v domácnosti a všeobecná mírnost.“

„Děkuji ti, Hapdefane.“

Jednu starost spojenou s mladým Gaiem Octaviem se tedy právě podařilo objasnit, i když najít řešení bude spojeno s velkými obtížemi. Chlapec by se tedy vůbec neměl dostat do styku s koňmi nebo s mulami – ano, to plně platilo i o strýci Sextovi! Vojenský výcvik tak bude téměř vyloučený, jenomže ten je pro muže, jenž má ambice stát se konsulem, takřka nevyhnutelný. V tomhle má Brutus obrovskou výhodu. Jeho rodina je neskonale vlivná, má bezpočet proslulých předků – a sám Brutus je tak nesmírně bohatý, že ani z mužů jemu rovných žádný nesebere odvahu se o Brutův nedostatek vojenského ducha sebemeně otřít. Zatímco Octaviovi z otcovy strany zcela chybí významní předci, a přitom nese otcovo

jméno. Patricijskou juliovskou krev zdědil jen po přeslici, v jeho jméně se nijak neprojevuje. Chudák chlapec! Jeho cesta ke konsulátu bude tvrdá, dost možná zcela neschůdná. *Pokud* se ho vůbec dožije.

Roztrpčený a zklamaný Caesar začal přecházet sem a tam. Opravdu se tu nezdá být tak spolehlivá záruka, že Gaius Octavius bude žít dostatečně dlouho, aby ho Caesar mohl učinit svým dědicem. V úvahu tedy opět připadá Marcus Antonius – jak truchlivá vyhlídka.

Pozvání k večeři ve svém prostorném domě na Palatinu – „na oslavu tvého návratu do Říma“ – zaslal Lucius Marcius Philippus na krasopisně vyvedeném listě.

V duchu Caesar předem proklel ten promarněný čas, avšak vědom si nezbytnosti udržovat rodinné vztahy dostavil se spolu s Calpurnií o deváté hodině denního světla a zjistil, že jsou jedinými hosty. Jídelna byla vybavena šesti lehátky a ta měl také Philippus při hostinách zpravidla všechna obsazená, ne tak ale dnes. Jako by zazněl jakýsi poplašný signál; Caesar odložil togu, ujistil se, že má řídké vlasy sčesané přes lysinu na temeni – nedával si je nad čelem stříhat – a ponechal služebníka, aby mu přisunul mísu s vodou na umytí nohou. Byl samozřejmě usazen na *locus consularis*, čestné místo na Philippově lehátku; mladý Gaius Octavius obsadil jeho druhou stranu, zatímco Philippus ulehl uprostřed mezi nimi. Jeho starší syn přítomen nebyl – mělo to znamenat, že snad právě on je příčinou jakéhosi rozladění, uvažoval Caesar? Ocítl jsem se tu snad proto, abych se dozvěděl, že se Philippus rozvádí se svou manželkou kvůli cizoložství spáchanému s jeho synem? Ne, ne, samozřejmě že ne! Takovýchle zprávy se nesdělují na formální večeři, u které sedí i manželka. Nebyla tu ani Marcia; vedle Calpurnie se na tři židle rozestavené proti jedinému obsazenému lehátku posadila Atia se svou dcerou Octavií.

Calpurnie vyhlížela líbezně v rafinovaně nařaseném rouchu barvy lazuritové modři, sladěném s barvou jejích očí; paže měla zahaleny novinkou v odívání – rukávy na vnější straně rozstříženými a sepnutými v pravidelných odstupech knoflíčky zdobenými drahokamy. Atia si zvolila levandulovou modř, která ladila s jejím plavým půvabem, a děvče na sobě mělo překrásný růžový úbor. Jak podobná je svému bratrovi! Stejná záplava

vlnitých světlých vlasů, stejně oválná tvář, stejně utvářené lícní kosti i lehce zdvižený nosík. Jen oči má jiné, čistý akvamarín.

Když se Caesar na Octavii usmál, odpověděla mu i ona úsměvem, při němž zasvítily zdravé bílé zuby a objevil se dolíček v pravé tváři; jejich pohledy se na okamžik setkaly a Caesar překvapením až zatajil dech. Teta Julia! Z těch očí na něho hledí něžná a mírná Juliina duše, až do hloubi nitra ho ten pohled hřeje. Opět je tu, má drahá Julia. Musím Octavii poslat flakónek Juliiny voňavky, aby to potěšení z ní bylo dokonalé. Do toho děvčete se musí zbláznit každý, kdo ji potká, je to perla všech perel. Přelétl očima k jejímu bratrovi, i na jeho tváři postřehl až nepatřičný obdiv. On svou starší sestru zbožňuje.

Jídelníček byl zcela na Philippově úrovni, nechyběl ani jeho oblíbený efektní chod – hladounká nažloutlá sladká pochoutka připravovaná ze smetany, do níž byly zašlehány vejce a med v nádobě ponořené ve větší díži naplněné směsí sněhu a soli. Sníh byl dovezen tryskem z hory Mons Fiscellus, nejvyššího vrcholu Itálie. Oba mladí účastníci večeře lžícemi náruživě ujídali rychle tající laskominu, stejně tak Calpurnia a Philippus. Caesar odmítl, podobně i Atia.

„Na nic z toho si prostě netroufnu, strýčku Gaie, ani na smetanu, ani na vejce,“ zasmála se trochu nervózně. „Vezmi si aspoň jahody.“

„Pro Philippa roční období zjevně vůbec nic neznamenají,“ řekl Caesar s rostoucím znepokojením nad čímsi, co viselo ve vzduchu. Uložil se na polštář a s povytaženým obočím se lišácky ohlédl po Philippovi. „K takovéhle hostině tu musí být nějaký mimořádný důvod, Lucie. Pouč mě laskavě.“

„Jak to stálo na pozvánce, tvůj návrat do Říma. Ach, ovšem, je tu ještě cosi dalšího, co zasluhuje oslavu, to připouštím,“ řekl Philippus hlasem stejně hladkým, jako byl onen ledový krém.

Caesar se připravil na všechno. „Jelikož můj prasynovec vstoupil mezi muže už před více než osmi měsíci, sotva se to týká jeho. Pak ovšem musí jít o mou praneteřičku. Zasnoubila se snad?“

„Ano,“ řekl Philippus.

„A kde je její budoucí ženich?“

„Na svých etruských statcích.“

„Smím se zeptat na jeho jméno?“

„Gaius Claudius Marcellus Minor,“ řekl Philippus jakoby nic.

„Minor.“

„Nu, Major by to být nemohl! Ten je dosud v cizině, nedostal zatím milost.“

„Není mi známo, že *Minor* by ji byl obdržel.“

„Vzhledem k tomu, že se nedopustil ničeho špatného a že setrval v Itálii, proč by ji vůbec potřeboval?“ otázal se Philippus a do jeho hlasu se vloudil vzdor.

„Protože byl prvním konsulem, když jsem překročil Rubikon, a protože nepodnikl nic, aby přesvědčil Pompeia Magna a *optimáty*, aby se pokusili se mnou dohodnout.“

„Počkej, počkej, Caesare, víš dobře, že byl nemocen! Všechno to přece provedl Lentulus Crus, třebaže jako druhý konsul neměl onoho ledna *fasces*. Marcellus Minor, jen co složil slib, musel ulehnout a na lůžku pak setrval po mnoho měsíců. Jelikož nikdo z lékařů žádnou příčinu jeho choroby nedokázal nalézt, byl jsem vždycky toho názoru, že to byl jeho způsob jak vyjádřit nesouhlas nad jednáním svého mnohem bojovnějšího bratra i bratrance.“

„Zbabělec, chceš říct.“

„Ne, *žádný* zbabělec! Och, z tebe někdy až příliš mnoho mluví právník, Caesare! Marcellus Minor je prostě prozíravý člověk, který pochopil, že tebe porazit nelze. Není přece žádná hanba, když se člověk pokusí obelstít své méně vnímavé příbuzné,“ řekl Philippus a ušklíbl se. „Příbuzní dokážou někdy být pořádnou přítěží – podívej se třeba na mě, co já jsem mohl dělat s matkou, jako byla Palla, a s nevlastním bratrem, který se pokusil zavraždit svého vlastního otce! Nemluvě o mém otci, *tergiversatorovi*, který věčně měnil kabáty a střídal strany. To byl i důvod, proč jsem se ztotožnil s epikurejskými zásadami a zůstal v celém svém veřejném životě absolutně neutrální. A podívej se i na sebe, s tím tvým Markem Antoniem!“

Philippus se při těchto slovech zamračil, ruce sevřel v pěst, ale pak se vši silou přiměl ke klidu. „Po Farsálu se Marcellus Minor zotavil a od chvíle, co jsi ty odplul do Afriky, dochází pilně do senátu. Ani Antonius proti jeho přítomnosti nic nenamítal a Lepidus ho docela přivítal.“

Caesar ani nadále nedával nic najevo, ale jeho pohled neroztával. „Těší tě vyhlídka na ten sňatek, Octavie?“ otázal se a zahleděl se jí do očí, rozpomněl se, že teta Julia sňatek s Gaiem Mariem nesla jako oběť, třebaže ho zjevně milovala. Caesar si ovšem připomínal spíše bolest, kterou jí Marius způsobil.

Octavia se zachvěla. „Ano, těší mě, strýčku Gaie.“

„Přála sis ho?“

„Přát si mi nepřísluší,“ řekla a ruměnec z jejích tváří i rtů se vytrácel.

„Už jsi ho viděla, toho pětačtyřicátníka?“

„Ano, strýčku Gaie.“

„A dokážeš se na manželství s ním těšit?“

„Ano, strýčku Gaie.“

„Je tu někdo jiný, za koho by ses provdala raději?“

„Ne, strýčku Gaie,“ šeptla.

„A mluvíš pravdu?“

Zahleděla se na něj velkýma vystrašenýma očima. V tváři teď dočista zpopelavěla. „Ano, strýčku Gaie.“

„Takže,“ řekl Caesar a odložil miskou s jahodami, „ti mohu jen popřát všechno nejlepší, Octavie. Nicméně jako pontifex maximus zakazují sňatek formou *confarreatio*. Běžný sňatek to musí být a musí ti zůstat zachováno veškeré rozhodování o tvém majetku.“

Atia, zbledlá stejně jako její dcera, se nezvykle těžce zvedala ze židle. „Pojď, Calpurnie, ukáži ti Octaviinu svatební výbavu.“

Všechny tři ženy se svěřenými hlavami rychle opustily místnost.

Caesar se obrátil na Philippa. „Je to velice podivné spojení, příteli. Zaslíbil jsi Caesarovu praneteř jednomu z Caesarových nepřátel. Co tě k tomu opravňovalo?“

„Měl jsem k tomu veškerá práva,“ řekl Philippus a jeho černé oči zaplály. „Já jsem *pater familias*, ne ty. Když za mnou Marcellus Minor se svou nabídkou přišel,jevila se mi ze všech zdaleka nejlepší.“

„To, jestli jsi v postavení *pater familias*, je sporné. Podle práva bych soudil, že je teď, kdy je její bratr už plnoletý, v jeho rukou. Projednal jsi to s ním?“

„Ano,“ řekl Philippus a zaťal zuby. „Projednal.“

„A jaká byla tvá odpověď, Octavie?“

Octavius se sesunul z lehátka a přesedl na židli naproti Caesarovi, tak aby svému prastrýci viděl do očí. „Zvážil jsem tu nabídku co nejpečlivěji, strýčku Gaie, a doporučil jsem svému otčímovi, aby ji přijal.“

„Pověz mi, jaké důvody tě k tomu vedly, Octavie.“

Naráz byl v místnosti slyšitelný chlapcův dech, chraptivé zachrčení při každém výdechu, Octavius však zjevně nehodlal ustoupit, i když jeho rozrušení dosáhlo takové míry, že podle Hapdefana by právě ono mělo vyvolat sípot.

„Především získal Marcellus Minor do vlastnictví statky svého bratra Marka a také svého bratrance Gaia Majora. Když jsi zveřejnil seznam nemovitostí, které podléhají konfiskaci, strýčku, žádné Minorovy jsi v něm neuvedl, takže můj otčím i já jsme usoudili, že Minor je přijatelným nápadníkem mé sestry. Za druhé Claudiové Marcellové jsou významným plebejským rodem, z něhož po mnoho generací byli voleni konsulové a jenž má četné vazby k patricijským Corneliům lentulovské větve. Děti, které Octavia Marcellovi Minorovi porodí, si do života ponesou vysoký společenský a politický význam. Za třetí se nedomnívám, že chování tohoto muže anebo jeho bratra Marka, konsula, by bylo nečestné anebo nemorální, i když připouštím, že pro tebe se Marcus stal hrozným nepřítelem. Avšak on i Minor stáli za věci republikánů proto, že ji považovali za spravedlivou, a ty, strýčku Gaie, jsi byl odjakživa poslední ze všech, kdo by za takového něco muže trestal. Pokud by se byl o Octavii jako nápadník ucházel Gaius Marcellus Major, bylo by mé rozhodnutí jiné, neboť ten obelhal senát a obelhal i Pompeia Magna. Což jsou prohřešky, které si ty i já – a všichni slušní lidé – ošklivíme. Za čtvrté, bedlivě jsem Octavii pozoroval, když se s ním setkala, a mluvil jsem s ní o tom později. Třebaže tobě by možná nebyl po chuti, strýčku, Octavii se zalíbil. Nevypadá zle, je sčtetlý, kultivovaný, hodný a mou sestru nesmírně miluje. Za páté, jeho postavení v Římě takřka beze zbytku závisí na tvé přízni. Sňatek s Octavií tuto jeho pozici jen posílí. Což mě vede k šestému důvodu: že totiž Minor bude výborným manželem. Nemám pochyby o tom, že Octavia nebude nikdy mít důvod vytýkat mu nevěru anebo chování, jaké bych já anebo kdokoli jiný shledal nepřijatelné.“

Octavius se narovnal v ramenou, až běda úzkých. „To jsou důvody, které mne vedly k závěru, že pro mou sestřičku je vhodným ženichem.“

Caesar propukl v smích. „Výborně jsi to svedl, mládenče! Ani Caesar by nedokázal zůstat takhle nad věcí. Už vidím, že až svolám senát k zasedání, budu muset Gaia Claudia Marcella Minora náležitě vyzvednout za jeho mazanost, s jakou předstíral chorobu, za jeho obratnost, s jakou skoupil majetky svého bratra i bratrance, a za jeho podnikavost, s jakou si zajistil své postavení u diktátora Caesara politickým sňatkem.“ Narovnal se na lehátku. „Pověz mi, Octavie, kdyby se situace změnila a naskytla se nějaká ještě výhodnější a žádoucnější volba ženicha pro tvou sestru, zrušil bys to současné zasnoubení?“

„Určitě, Caesare. Miluju sestřičku nesmírně, ale vedeme přece ženy k poznání, že nám musí napomáhat v naší životní dráze a prospívat svým rodinám tím, že se provdají za toho, koho jim vybereme. Octavii se dostala hojnost všeho, od nejdražšího ošacení až po vzdělání hodné Cicerona. Ví dobře, že cenou za všechno tento přepych a za výsady s ním spojené je poslušnost.“

Sípot utíchal; Octavius prošel zkouškou poměrně bez úhony.

„Co nového ses doslechl?“ otázal se Caesar Philippa, který se s úlevou pohodlně rozložil.

„Říkali mi, že Cicero je ve své vile v Tusculu a píše nové veledílo,“ odpověděl Philippus trochu nesvůj. Nebyla to nijak poklidná hostina a pocíťoval už potřebu užít *laserpicia*.

„Postřehl jsem v tvém hlase jistý varovný tón. Co si zvolil za téma?“

„Chvalozpěv na Catona.“

„Nu ovšem. Z toho vyvozují, že stále ještě odmítá zaujmout své místo v senátě.“

„Ano, třebaže se Atticus pokouší přivést ho k rozumu.“

„To se nepodaří nikomu!“ řekl Caesar drsně. „Co dál?“

„Chudák Varro je dočista zničený. Antonius ještě jako velitel jízdy využil svých pravomocí, sebral Varronovi některé z jeho nejlepších statků a dal je připsat sobě. Výnosy z nich mu teď přicházejí náramně vhod, když už velitelem jízdy přestal být. Lichváři na něho totiž začali naléhat, aby splatil půjčky, které uzavřel, když chtěl koupit ten monument nevkusy, Pompeiův palác na Carinách.“

„Za tuhle informaci ti děkuji. Podívám se na to,“ řekl Caesar zasmušile.

„A ještě jedna věc, Caesare, o které bys měl vědět, i když se obávám, že to pro tebe bude opravdová rána.“

„Neváhej s ní, Philippe.“

„Jde o tvého sekretáře, Gaia Faberia.“

„Tušil jsem, že tam něco není v pořádku. Co provedl?“

„Prodával cizincům římské občanství.“

Och Faberie, Faberie! Po všech těch letech! Zdá se, že jediný Caesar si dokáže počkat na svůj podíl na kořisti o měsíc nebo dva déle. Mé triumfy už se chystají a Faberiův podíl by mu byl zajistil postavení jezdce. Takhle nedostane nic.

„Byly to velké úplatky?“

„Dost velké na to, aby si dokázal koupit panské sídlo na Aventinu.“

„On hovořil o vilce.“

„Sotva bych považoval někdejší Afraniův palác za vilku.“

„Ani já bych ho tak neviděl.“ Caesar se přesmekl na lehátku dozadu a vyčkal, až mu sloužící navleče a zašněruje střevíce. „Octavie, doprovodíš mě domů?“ požádal. „Calpurnia tu může ještě zůstat a pohovořit si trochu s ženskými – pošlu pak pro ni nosítka. Děkuji ti, Philippe, za milé posezení – a za ty klípky. Byly krajně zajímavé.“

Sotva byl nejednoduchý host pryč, Philippus si nazul pantofle a s pleskáním se vydal do přijímacího pokoje své manželky, kde zastihl Calpurnii a Octavii, jak se prohrabují horami nového ošacení, zatímco Atia přihlížela.

„Uklidnil se?“ šeptla Atia, když mu šla vstříc ke dveřím.

„Jakmile dokončil Octavius svou řeč, úplně obrátil. Tvůj synek je pozoruhodný chlapík, má milá.“

„Och, to se mi ulevilo! Octavia si ten sňatek doopravdy přeje.“

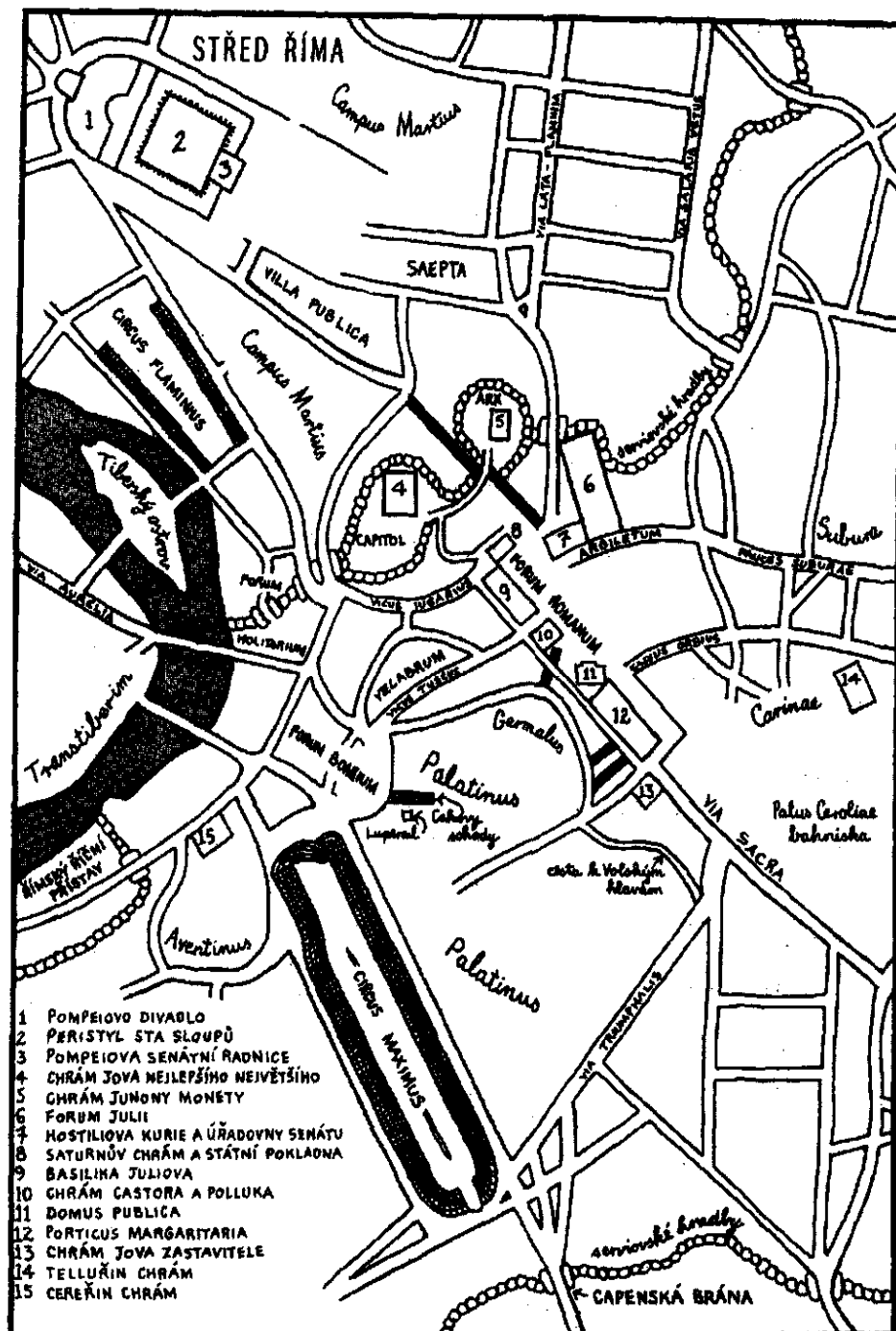
„Myslím, že Caesar hodlá prohlásit Octavia za svého dědice.“

Na její tváři se objevilo zděšení. „*Ecastor*, to ne!“

Jelikož Philippův přepychový dům stál na svahu Palatinu přivráceném k Cirkusu Maximu a byl obrácen spíše k západu než k severu, Caesar se svým společníkem, oba v togách, sešli až na hořejší Forum, na nároží s obchody pak odbočili a dali se dolů po Clivu Sacer směrem, kde stála Domus Publica. Caesar se zastavil.

„Dojdi laskavě říct Trogovi, aby pro Calpurnii poslal nosítka, prosím,“ požádal Octavia. „Chtěl bych si ještě jít prohlédnout své nové stavby.“

Octavius byl v mžiku zpátky, vydali se dál dlouhými se stíny. Slunce stálo nízko nad obzorem, zalévalo bronzem klenutá vyšší patra Tabularia a pozměňovalo lehce i barvy skupiny chrámů nahoře na Kapitolu. Vyššímu z vrcholů Kapitolu sice vévodil chrám Jova Nejlepšího Největšího a na Arxu, nižším z temen Kapitolu, dominovala Juno Moneta, avšak i jinak byla takřka každá píd' temene Kapitolu zaplněna chrámy některého z bohů anebo z podob božstev; nejstarší z nich byly malé a zašlé, zatímco ty nejnovější hýřily barvami a zlacením. Jen nehluboké sedlo mezi oběma vrcholy, Asylum, bylo nezastavěné, porostlé štíhlými piniemi a topoly a rozličnými kapradovitými stromy dovezenými z Afriky.

Basilica Julia už byla zcela dostavěna; Caesar se zastavil a s uspokojením vnímal její velikost a krásu. Nová dvoupatrová soudní budova, kterou dal postavit, měla fasádu z barevných mramorů, v obloukovitých výklencích oddělujících korintské sloupy stály sochy jeho předků a příbuzných, od Ainea přes Romula a onoho Quinta Marcia Rega, jenž vystavěl akvadukt, až po Gaia Maria, Sullu a Catula Caesara. Byla tam i sošná podobizna jeho matky, jeho první manželky Cinilly a obou Julií – jeho tety i jeho dcery. To je snad to nejkrásnější, když je člověk vládcem světa – může si dovolit postavit sochu kohokoli, včetně žen.

„Je to taková nádhera, že se sem na to často chodím dívat,“ řekl Octavius. „Už žádné odkládání soudního líčení jen proto, že právě prší nebo sněží.“

Caesar krácel dál k nové Hostiliově kurii, domovu senátu. Stupňovitá prohlubeň *Comitia* musela ustoupit, aby jí udělala místo; dal vystavět nová, o mnoho vyšší a rozsáhlejší rostra, která zabrala celé průčelí obrácené k Foru a byla ozdobena sochami a sloupy, na nichž byly umístěny čeleny ukořistěných lodí, podle nichž dostala své jméno. Ozývaly se hlasy, že tolika změnami narušuje *mos maiorum*, ale Caesar je ignoroval. Nejvyšší čas, aby Řím konečně začal vypadat lépe než města jako Alexandria nebo Athény. Catonova nová Basilica Porcia na úpatí Bankéřského vršku zůstala nedotčena, neboť třebaže byla nevelká, měla cosi do sebe a nestála tu příliš dlouho, takže byl důvod ji zachovat.

Za basilikou Porciovou a za Hostiliovou kurií se rozkládalo Forum Julii, velké stavební dílo, jehož účelem bylo obnovit obchodní frontu obrácenou k Bankéřskému vršku. Vyžádalo si srovnat svah do roviny, a nejen to – zezadu do něho zasahovaly Serviovské hradby, takže vynaložil prostředky i na přemístění tohoto bytelného opevnění do oblouku lemujícího jeho nové forum. Prostranství mělo obdélný půdorys, bylo vydlážděno mramorem a na všech čtyřech stranách ho ohraničovala kolonáda nádherných korintských sloupů z purpurového mramoru; akantové listy na jejich hlavicích byly pozlaceny. V samém středu fora tryskala velkolepá fontána zdobena sochami nymf. Jedinou budovou, která se na Foru Julii tyčila do výše, byl chrám Venuše Genetrix, ustupující poněkud do pozadí a umístěný na vysokém pódiu se schodištěm. Na něm týž rudý mramor, tytéž korintské sloupy a ve špičce pedimentu zlatá *biga* – socha válečného vozu s Victorií řídící dvojspřeží okřídlených koní. Slunce téměř zapadalo; jen *biga* už zachycovala jeho poslední paprsky.

Caesar se vytasil s klíčem a odemkl; vešli do *celly*, jediné velké prostory se skvělým voštinovým stropem posetým kamennými růžemi. Při pohledu na malby rozvěšené po stěnách Octavius až zatajil dech.

„Tuhle ‚Medeu‘ maloval Timomachos z Byzantia,“ řekl Caesar. „Dal jsem za ni osmdesát talentů, ale její cena je mnohem větší.“

To určitě ano, pomyslel si Octavius. Podivuhodně životně působící dílo zpodobovalo Medeu, jak trouse do moře zkrvavené zbytky svých bratrů, které zavraždila, aby tak zpomalila otce, jenž ji pronásledoval, a umožnila únik sobě a Jásonovi.

„Afrodité povstávající z mořské pěny a Alexandr Veliký jsou od Appela – génia, který nemá tvůrce sobě rovného.“ Caesar se pousmál. „Myslím ale, že cenu, kterou jsem za obraz zaplatil, si nechám pro sebe. Těch osmdesát talentů by nestačilo ani na jedinou mušli, kterou tu Appelés namaloval.“

„Ale máme je takhle tady, v Římě,“ horoval nadšeně Octavius. „Už to ospravedlňuje sebevětší částku, která na ně byla vynaložena. Pokud má tyhle obrazy Řím, nemohou je mít Athény nebo Pergamon.“

Socha Venuše Genetrix – Venuše Pramáti – stála uprostřed zadní stěny *celly*, polychromovaná tak výtečně, že se až zdálo, že bohyně co nevidět sestoupí ze zlatého podstavce dolů na zem. Podobně jako socha Venuše Victrix na samém vrcholu Pompeiova divadla měla i ona Juliinu podobu.

„Tu tesal Arkesiláos,“ řekl Caesar a náhle odvrátil tvář.

„Stěží si už Julii dokážu vybavit.“

„Škoda. Byla to –,“ hlas se mu zachvěl, „– perla všech perel. Její cenu vyjádřit vůbec nelze.“

„Kdo vytvořil tvé sochy?“ otázal se Octavius.

Po jednom Venušině boku stál Caesar ve zbroji, na druhé straně Caesar v toze.

„Nějaký chlapík, kterého opatřil Balbus. Na samotné Forum Julii objednali moji bankéři mou jezdeckou sochu. Já jsem dal pořídit sochu Paznehtíka, která bude stát naproti ní. Je už stejně proslulý jako Alexandrův Búkefalos.“

„A co bude tady?“ otázal se Octavius a ukázal na prázdný podstavec z jakéhosi černého dřeva zdobeného podivnými vzory z drahokamů a smaltu.

„Socha Kleopatry se synem, kterého má se mnou. Přála si ji sem věnovat, a jak slíbila, má být z masivního zlata, takže jsem ji

nechtěl umístit někde venku, kde by z ní nějaký podnikavec mohl začít odloupávat kousky,“ zasmál se Caesar.

„Kdy navštíví Kleopatra Řím?“

„Nevím. Jako všechny cesty, včetně té poslední, je i tahle v rukou bohů.“

„Jednou,“ řekl Octavius, „vybuduji forum i já.“

„Forum Octavium. To je přímo skvělý záměr.“

Octavius se s Caesarem rozloučil u jeho dveří a začal zdolávat kopec k Philippově domu; nikdy na něj dýchavičnost nedoléhala tak těžce jako při ostrém stoupání. Snášelo se šero, ochladilo se; pryč je sláva dne, nadchází vláda noci, pomyslel si Octavius, když třepetání drobných ptáčků vystřídal těžký pleskot sovích křídel. Nad Viminalem se nadouval obrovitý mrak ozářený posledními zákmity narůžovělého svitu.

Jako by se s ním udála nějaká změna, pomyslel si. Připadá si unavený, ale není to fyzické vyčerpání. Spíš jako by si uvědomoval, že se za své úsilí nedočká díky. Že všelijaká ta havěť, co se mu dnes plazí u nohou, jednou opovrhne jeho skvělými výdobytky, jeho schopností dosáhnout toho, nač jim samým chybí veškeré předpoklady. „Jako všechny cesty, včetně té poslední“ – proč to formuloval právě takhle?

Těsně za starými, lišejníkem porostlými sloupy brány Porta Mugonia se cesta lomila ještě ostřeji vzhůru; Octavius se zastavil, aby nabral dech, opřel se zády o jeden z nich a napadlo ho, že sousední sloup se trochu podobá zachmuřenému *lemurovi*, jemuž se kdovíjak podařilo uniknout z podsvětí – vyhlíží jako odulý netvor, jemuž navíc čepec dodává podobu jakési obří houby. Narovnal se, vystoupal další kousek příkrého svahu a stanul proti uličce, která vedla k Volským hlavám, bezpochyby tomu poslednímu místu na Palatinu, které by si člověk dobrovolně vybral k bydlení. V téhle ulici jsem se narodil. Otec mého otce, proslulý skrblík, byl tehdy stále ještě naživu a můj otec dosud nic nezdedil. A dříve než jsme se stačili přestěhovat, byl otec najednou mrtvý a *mama* si vybrala Philippa. Lehkovážného požitkáře, pro něhož vrcholem snažení byly tělesné radovánky.

Caesar požitky *pohrdá*. Nikoli filozoficky, jako tomu bylo u Catona, ale odmítá je jako nedůležité. Pro něho je svět plný věcí, které volají po nápravě, věcí, které toliko on dokáže dát do

pořádku. On si totiž nepřestává klást otázky, všechno rozebírá, rozžvýkává a rozpitvává na kousíčky a pak je opět spojuje a slepuje do nějakého jiného, lepšího a praktičtějšího celku.

Jak je možné, že on, nejurozenější ze všech šlechticů, nemá vidění zamlženo svým skvělým původem, že dokáže dohlédnout tak bezmezně daleko? Caesar existuje mimo všechny třídy. Je to jediný člověk, kterého znám anebo o kterém jsem se dočetl, který umí vnímat jak celkový obraz, tak i všechny jeho nejmenší podrobnosti. Zoufale bych si přál být dalším Caesarem, jenomže na to nemám jeho hlavu. Nejsem nadaný tak univerzální genialitou. Nedokážu tvořit hry nebo básně, proslovit spatra skvělé řeči, projektovat most anebo obléhací plošinu, bez námahy koncipovat zákony, hrát na hudební nástroje, velet v bezchybně vedených bitvách, psát břitké komentáře, pozvednout meč a štít k boji v prvních řadách, cestovat rychle jako vítr, diktovat čtyřem sekretářům současně ani všechny ty ostatní legendární činnosti, které on svede díky svým nezměrným schopnostem.

Mé zdraví je chatrné a může se ještě dál zhoršovat. Této vyhlídce stojím každým dnem tváří v tvář. Ale zato dokážu plánovat, mám cit pro správnou alternativu, umím myslet rychle a učím se, jak nejlépe využít těch nemnoha schopností, které mi jsou dány. Jestli máme něco společného, Caesar a já, pak je to absolutní odmítání vzdát se anebo poddat se. A to se posléze může stát klíčem ke všemu.

Nějak to dokážu, nějak se musím stát tak velkým, jako je Caesar.

Vlekl se strmým Clivem Palatinem vzhůru, jeho postavička se nořila do šera, až s ním posléze splynula docela. Palatinští kocouři se vydávali na lov za myšmi a na námluvy a kradli se od stínu ke stínu; postarší nahluchlý pes s ukousnutou půlkou ucha zvedal nožičku na podezdívku Porty Mugonie, přelétající netopýry nevnímal a neslyšel.

* * *

Gaius Faberius, který tvořil Caesarův doprovod po celých dvacet let, byl v nemilosti propuštěn; Caesar svolal shromáždění lidu, aby bylo svědkem zničení tabulí, na něž byla vepsána jména Faberiových falešných občanů.

„Všechna tato jména byla náležitě provždy zaznamenána a žádný z jejich nositelů už nikdy naše občanství nezíská!“ sdělil

zástupu. „Gaius Faberius vrátil peníze, které od těchto podvodných uchazečů o občanství obdržel a které budou věnovány chrámu Quirina, božstvu všech skutečných římských občanů. Kromě toho bude Faberiův podíl z mé kořisti započítán zpět do celku určeného k rozdělení.“

Caesar přešel napříč svými novými, vyššími rostry, sešel po schodech dolů a vrátil se pak opět nahoru doprovázeje postavičku Marka Terentia Varrona. „Marku Antonie, přístup sem!“ zvolal. Zamračený Antonius, jenž věděl, co ho čeká, k nim vystoupil a postavil se před Varrona, zatímco Caesar sdělil pozorně naslouchajícímu shromáždění, že Varro býval dobrým přítelem Pompeia Velikého, avšak nijak se nepodílel na republikánském spiknutí. Nato od něho tento sabinský šlechtic obdržel zpět listiny dokládající jeho vlastnictví zabavených nemovitostí a k tomu pokutu jednoho milionu sesterciů, kterou Caesar Antonia potrestal za to, že Varronovi způsobil takové trápení. Poté se Antonius musel Varronovi veřejně omluvit.

„Na tom vůbec nesejde,“ chlácholila Antonia Fulvia, když se k ní bezprostředně po onom shromáždění uchýlil. „Ožen se se mnou a můžeš si nakládat s mým jméním, drahoušku Antonie. Teď už jsi rozvedený a nic ti v tom nebrání. Ožen se se mnou!“

„Nesnáším pocit, že jsem zavázán ženské!“ odsekl Antonius.

„*Gerrae!*“ zavrnila. „Jen si vzpomeň na obě své manželky.“

„Ty mi byly vnuceny, kdežto ty ne. Ale Caesar už konečně stanovil data svých triumfů, takže za necelý měsíc konečně dostanu svůj podíl za Galii. A pak se s tebou ožením.“

Zkřivil nenávistně tvář. „První triumf za Galii, pak jeden za krále Ptolemaia a za princeznu Arsinoe, pak asijský za krále Farnaka a konečně africký za krále Jubu. Jako by slovo republikáni Caesar jaktěživ neslyšel! Fraška je to! Zabít by zasloužil! Udělal ze mě velitele jízdy, což mě vylučuje z podílu na kořisti za Egypt, za Malou Asii i za Afriku – místo abych si tahle tažení odsloužil spolu s ním, musel jsem sedět tady v Itálii! A čeho jsem se dočkal – díků? Kdepak! Sere na mě!“

Do místnosti vtrhla rozrušená chůva. „*Domino, domino*, malý Curio upadl a rozbil si hlavičku!“

Fulvia zatajila dech, pak zalomila rukama a vyběhla ven. „Och, tohle dítě! To bude jednou má smrt!“ naříkala cestou.

Svědky celé této pramálo romantické scénky byli tři muži: Poplicola, Cotyla a Lucius Tillius Cimber.

Cimber vstoupil do senátu jako kvestor rok předtím, než Caesar překročil Rubikon, a v senátě ho podpořil. Na rozdíl od Antonia se mohl těšit na podíly na kořisti z asijského a afrického tažení, i když nepředstavovaly nic ve srovnání s tím, co kynulo Antoniovi za Galii. Měl nákladné choutky, jeho spojení s Poplicolou a Cotylou trvalo už několik let a s Antoniem se bratřil už od jeho návratu do Itálie po Farsálu. Až do této chvíle si ovšem neuvědomoval, jak hlubokou nenávist chová Antonius ke svému strýci. Antoniův výbuch naznačil, že by Caesara snad skutečně dokázal zabít.

„Neříkal jsi náhodou, Antonie, že se máš stát Caesarovým dědicem?“ otázal se Poplicola jakoby nic.

„Tvrdím to už celá léta, tak co má být?“

„Já myslím, že Poplicola jen hledá způsob, jak na tohle přivést řeč,“ pravil úlisně Cotyla. „Takže jsi Caesarovým dědicem, ano?“

„Musím jím být,“ odsekl Antonius. „Kdo jiný?“

„Jestli ti tedy vadí představa, že bys měl být závislý na Fulvii, pokud jde o peníze – když ji miluješ –, nabízí se ti přece ještě také jiný zdroj majetku, ne? Ve srovnání s Caesarem je Fulvia pouhá žebračka,“ řekl Cotyla.

Antonius na něho upřel zarudlé oči, naráz zaujat. „Rozumím dobře tomu, co mi tu naznačuješ, Cotylo?“

Cimber se v tichosti stáhl z Antoniova zorného pole, aby co nejméně upozorňoval na svou přítomnost.

„Naznačujeme ti to oba,“ řekl Poplicola. „Jediné, co potřebuješ udělat, aby ses nadobro dostal z dluhů, je zabít Caesara.“

„*Quirité*, to je přece skvělý nápad!“ Antonius nadšeně pozvedl ruce zaťaté v pěst. „A bylo by to tak snadné.“

„Kdo z nás by to měl provést?“ otázal se Cimber a vrátil se znova na scénu.

„Udělám to sám. Znáám jeho zvyky,“ odpověděl Antonius. „Pracuje až do osmé hodiny noční, pak si jde na čtyři hodiny lehnout a spí jako zabitý. Mohu přelézt zeď jeho soukromé peristylvé zahrady, zabít ho a zmizet, dřív než někdo přijde na to, že jsem tam vůbec byl. O desáté noční hodině. A později pak, pokud by byly nějaké dotazy, bude platit, že jsme všichni čtyři seděli a popíjeli v taverně starého Murcia na Via Nova.“

„Kdy to uskutečníš?“ otázal se Cimber.

„Kdy? Hned dnes večer,“ řekl bujaře Antonius. „Dokud mě ještě drží vztek.“

„Je to ale tvůj blízký příbuzný,“ namítl Poplicola.

Antonius se rozřehtal. „To rád slyším zrovna od tebe, Lucie! Ty ses přece pokusil zavraždit svého vlastního otce.“

Všichni čtyři se bouřlivě chechtali, ještě když se Fulvia vrátila a zastihla Antonia ve vynikající náladě.

Dost pozdě po půlnoci dovrávali Antonius, Poplicola, Cotyla a Cimber značně zmoženi do krčmy starého Murcia a vymohli si místa u stolku vzadu u okna s výmluvou, že jim bude vhod, kdyby se někomu z nich chtělo zvracet. Když zvon ponocného na Foru odbil desátou noční hodinu, Antonius z okna vyklouzl, zatímco Cotyla, Cimber a Poplicola se shlukli a rámusili, jako by Antonius byl i nadále mezi nimi.

Čekali, že se vzdálí na delší čas, neboť Via Nova vedla horem nad skálou dobrých třicet stop vysokou; Antonius musel přeběhnout vzdálenost k Prstýnkářským schodům, po nichž sejde k zadní frontě Portiku Margaritaria a odtamtud je Domus Publica už na dohled.

Vrátil se však velice záhy, celý vzteklý. „Já tomu nemůžu uvěřit!“ soukal ze sebe celý udýchaný. „Když jsem se dostal ke zdi peristylu, seděli na ní nahoře sloužící s pochodněmi!“

„To je nějaká novinka, že Caesar kolem sebe takhle rozmisťuje stráž?“ otázal se udiveně Cimber.

„Vím já?“ utrl se Antonius. „Tohle je poprvé, co jsem se kdy někam pokusil v noci vloupat.“

Dva dny nato svolal Caesar senát k jeho vůbec prvnímu zasedání od svého návratu; místem schůze byla Pompeiova kurie na Martově poli vzadu za jeho stosloupovým nádvořím a za hřmotnou budovou jeho divadla. Třebaže to znamenalo jít kus cesty, vydechli si všichni účastníci úlevou. Pompeiova kurie byla navržena právě pro schůze senátu a pojala všechny v náležitém pohodlí a uspořádání. Vzhledem k tomu, že ležela mimo *pomerium*, byla za dnů, kdy ještě stála i Hostiliova kurie na Foru, užívána zejména k projednávání zahraničních tažení a válek, věcí, které byly považovány za nepřípustná témata k jednání na půdě *pomeria*.

Caesar už seděl v kurulském křesle, před sebou skládací stolek s kupou dokumentů, na jejichž přečtení by si byl rád našel chvílku, voskové tabulky a ocelové rydlo, kterým se na ně psalo. Nevěnoval pozornost mužům trousícím se postupně dovnitř a ukazujícím svým sluhům, na které místo jim mají postavit stoličku: nejhořejší

ze stupňů byl vyhrazen *pedariūm*, senátorům, kteří sice byli oprávněni hlasovat, neměli však dovoleno řečnit; prostřední stupeň byl určen držitelům nižších magistrátních úřadů, jako byli exédilové a tribunové lidu; konečně na nejnižším a nejpřednějším stupni zaujali místo expřetoři a konsulárové.

Teprve když mu Fabius, jeho hlavní liktor, poklepal lehce na rameno, zvedl Caesar hlavu a rozhlédl se po síni. Na zadních lavicích to nevypadá špatně, pomyslel si. Jmenoval do senátu až dosud dvě stovky nových mužů, včetně tří centurionů, jimž byla za statečnost udělena *corona civica*. Většinou šlo o příslušníky rodů, z nichž se skládala osmnáctka nejpřednějších centurií, ale byli tu i muži z některých význačných italských rodin a také pár tváří z Italské Galie jako například Gaius Helvius Cinna. Tato „nepatřičná“ jmenování se nesetkala se souhlasem příslušníků nejstarších aristokratických rodin, které odjakživa považovaly senát výlučně za svůj orgán. Porůznu Caesara pomlouvali, že senát zaplňuje Galy v těch jejich kaťatech a špinavými řadovými legionáři a že má v úmyslu prohlásit se římským králem. Dennodenně od svého návratu z Afriky slýchal dotaz, kdy už zase „obnoví republiku“ – otázku, na kterou prostě nereagoval. Nad oslabováním výlučnosti senátu velice hlučně hořekoval Cicero, což nepostrádalo pikantnost vzhledem ke skutečnosti, že ani on sám nebyl ten nejřímštější Říman, nýbrž přivandrovalec z venkova. Čím víc přibývalo v senátu jemu podobných, tou měrou mu to ubíralo na slávě, že právě on něco takového dokázal. Kromě toho se Cicero projevoval jako kolosální snob.

Pár mužů, o které Caesar velice stál, už sedělo v přední řadě: oba Maniové Aemiliové Lepidové, otec i syn; Lucius Volcatius Tullus Starší; Calvinus; Lucius Piso; Philippus; dva členové rodu Appiů Claudiů Pulcherů. A byla tu i řádka mužů, po kterých nijak netoužil: Marcus Antonius a Octaviin snoubenec Gaius Claudius Marcellus Minor. Jen Cicerona tu neviděl. Caesar sevřel rty. Má bezpochyby příliš napilno se sepisováním chvalořeči na Catona, než aby si našel čas na senát.

I pódium bylo zaplněno. Seděl tu on s Lepidem, oba konsulové a šest přetorů včetně jeho věrného spojence Hirtia a syna Volcatia Tulia. Antonius, křupan nevychovaná, zabral zadkem jedno místo na tribunské lavici spolu s dalšími stejně nevycválanými držiteli úřadů tribunů lidu.

To stačí, pomyslel si Caesar, je jich víc než dost na quorum. Povstal, přetáhl si cíp togy přes hlavu a odřikal modlitby, pak

vyčkal, až Lucius Caesar ohlásí zjištěná znamení, a poté přešel k dennímu pořádku.

„Nejprve některá nemilá sdělení, otcové senátoři,“ řekl svým obvyklým hlubším hlasem, neboť akustika v Pompeiově kurii byla vynikající. „Obdržel jsem zprávu, že zemřel poslední z Liciniů Crassů, Marcus, mladší syn velkého konsulára. Budeme ho postrádat.“

Pokračoval, aniž čímkoli naznačil, že jeho další slova vzbudí senzaci, a zastihl tak senátory nepřipravené. „Rád bych, abyste věnovali pozornost i dalšímu nepříjemnému oznámení. Že se totiž Marcus Antonius pokusil o útok na můj život. Byl zpozorován, jak se pokouší vstoupit do Domus Publiky v čase, kdy je známo, že spím, a kdy jsou její prostory opuštěné. Vystrojen byl krajně neformálně – vzal si s sebou na tuto návštěvu tuniku a dýku. I jeho příchod postrádal náležitosti normálního vstupu – přešel totiž zeď mého peristylu.“

Antonius seděl ochromený úlekem – jak se jen tohle mohl Caesar *dozvědět*? Byl si přece jistý, že ho nikdo nespátřil, naprosto nikdo!

„Nezmiňuji se o tom proto, že bych měl v úmyslu nějak se touto záležitostí nadále zabývat. Jenom vás na ni chci upozornit a informovat vás při této příležitosti, že nejsem tak bez ochrany, jak by se snad mohlo zdát. Proto by se ti z vás, kdo nesouhlasí s mým diktátorstvím – anebo s mými metodami! –, měli dobře rozmyslet, než dospějí k rozhodnutí Řím tyrana Caesara zbavit. Otevřeně tu říkám, že svůj život považuji za dostatečně naplněný, jak co do let, tak co do věhlasu. Nejsem jím nicméně natolik unaven, abych zůstal nečinný vůči pokusům kohokoli ukončit ho vraždou. Odstraňte mne, a já vás mohu ujistit, že Řím bude stižen daleko většími pohromami, než je diktátor Caesar. Řím je v současné době ve stejné situaci, jako když se diktátorského úřadu kdysi chopil Lucius Cornelius Sulla – potřebuje jedinou věc, silnou ruku, a ve mně ji mít bude. Jakmile prosadím své zákony a nabudu jistoty, že Řím přežije a že jeho velikost a moc poroste dál, úřad diktátora složím. Neučiním tak ale dřív, než bude mé dílo zcela dokončeno, a to může trvat ještě léta. Mějte se proto na pozoru a přestaňte popichovat takovými výroky, jako že bych měl ‚republice navrátit její někdejší lesk‘.“

A pak náhle zahřměl. „*Jaký lesk?*“ Celá síň sebou ohromením trhla. „*Jaký že lesk*, ptám se vás! O žádném lesku nemá smysl mluvit! Blýskala se tu leda svárlivá, umíněná a nadutá skupinka

lidí žárlivě střežících svá privilegia. Privilegia správcovat v koloniích a dočista je vyrabovat. Privilegia dopřát obchodním přátelům vetřít se do kolonie a podílet se na jejím okrádání. Privilegia mít jedny zákony pro tuhle skupinu a jiné pro tamtu. Privilegium dosazovat do úřadů neschopné jedince jen proto, že jsou nositeli velkého jména. Privilegium zdržovat přijetí zákonů, které jsou zoufale zapotřebí. Privilegium udržovat při životě *mos maiorum*, které se možná hodí pro nevelký městský stát, ne ale pro světovou říši.“

Seděli upjatě, s nejistým výrazem v tvářích. Některým připadalo nesmírně dávno, co Caesar naposledy takhle na senátory chrlil své radikální představy, jiní ho takto slyšeli hovořit vůbec poprvé.

„Pokud se snad domníváte, že by veškeré bohatství Říma a veškeré výsady měly i nadále patřit Osmnáctce, ze které se vy, otcové senátoři, většinou rekrutujete, pak počítejte s tím, že vám přistřihnu křídla. Mám v úmyslu věci v naší společnosti přeskupit tak, aby byl majetek rozdělen mnohem rovnoměrněji. Připravím zákony zajišťující růst třetí a čtvrté majetkové třídy a zlepším úděl *capite censi* tím, že jim usnadním vystěhování do míst, kde budou moci postoupit do vyšších tříd. Navíc napříště zavedu pro přídělý obilí kontrolu majetkového minima, tak aby muži, kteří si mohou bez újmy dovolit nakupovat ho za své, nadále nezískávali zrno zdarma. V současnosti ho bezplatně dostává tři sta tisíc příjemců. Tento počet jsem schopen přes noc snížit na polovinu. Zajistím přitom, aby nedocházelo k okamžitému propouštění otroků s cílem dál zneužívat obilní přídělý. Jak toho chci dosáhnout? Tím, že v listopadu provedu sčítání lidu, a to zcela novým způsobem. Moji sčítací komisaři projdou dům od domu Řím, celou Itálii a všechny provincie. Shromáždí hory údajů o bydlení, nájemném, hygieně, příjmech, počtu obyvatel, dovednosti číst a psát, schopnosti počítat, o zločinnosti, o vytápění domů a počtu dětí, starých lidí a otroků v jedné každé rodině. Sčítací komisaři se také budou vyptávat příslušníků *capite censi*, zda by se odstěhovali do kolonií, které založím. Jelikož má teď Řím nadbytek transportních lodí, hodlám je využít právě k tomuto účelu.“

Ozval se Piso. „Každý římský občan, Caesare, ať chudý, či bohatý, má na bezplatný příděl obilí nárok. Varuji tě, postavím se proti každému pokusu zjišťovat nějaké majetkové minimum!“ řekl nesmlouvavě.

„Stav se proti čemu chceš, Lucie Pisone, tento zákon v platnost vstoupí! *V tomto směru mi nikdo odmlouvat nebude!* Tobě bych ale neradil, aby ses stavěl na zadní – mohlo by to uškodit tvé kariéře. Toto opatření je správné a spravedlivé. Proč by měl Řím vynakládat své dobré peníze na to, aby si za ně nakupovali zrno pro svou potřebu muži jako ty?“ otázal se ostře Caesar.

Ozvalo se reptání, stíhaly ho podmračené pohledy; tak už ho máme zase tady, toho starého panovačného Caesara, a chystá odvetu. Avšak na pozorných tvářích v zadních lavicích se nejevila pražádná zloba. Tito lidé vděčili za své nynější postavení Caesarovi a pro jeho zákony také budou hlasovat.

„Chystá se celá řada agrárních zákonů,“ pokračoval Caesar, „ty ale s sebou nenesou nic zlého, takže se na ně zle netvařte. Veškeré pozemky, které zakoupím v Itálii a v Italské Galii pro propouštěné legionáře, budou zaplaceny předem a ve své plné hodnotě, avšak v převážné většině půjde v těchto zákonech o půdu v obou Hispániích, Galiích, Řecku, Épeiru, Illyriku, Makedonii, Bithýnii, Pontu, v provincii Africa Nova, na území Publia Sittia a v Mauretániích. Současně s tím, jak se do těchto zemí odeberou usadit někteří z *capite censi* a někteří legionáři, udělím také občanství zasloužilým obyvatelům těchto provincií, lékařům, učitelům, umělcům a obchodníkům. Pokud sídlí v Římě, budou zařazeni do čtyř městských tribuní, pokud jsou usazeni v Itálii, pak do té venkovské tribue, která je příslušná jejich okrsku.“

„Máš v úmyslu učinit něco s našimi soudy, Caesare?“ otázal se prétor Volcatius Tullus s úmyslem senát poněkud uklidnit.

„Ale ovšem. Z porotních seznamů napříště zmizí *tribunus aerarius*,“ sděloval diktátor a ochotně se dával odvést stranou od hlavního tématu. „Počet členů senátu se zvýší na jeden tisíc, což spolu s jezdci z Osmnáctky poskytne víc než dostatek porotců pro všechny soudy. Počet prétorů bude zvýšen na čtrnáct pro každý rok, takže to umožní rychlejší průběh líčení u soudů, které mají větší počet kauz. Až bude celá moje legislativa v platnosti, přestaneme patrně potřebovat dosavadní zvláštní soud pro vyděračství, protože správci provincií i obchodníci, kteří v nich působí, se ocitnou pod takovou kontrolou, že ke zneužívání úřední moci a k lichvě nebude docházet. Lépe budou organizovány volby, takže zanikne i soud pro úplatky. Naproti tomu běžné zločiny, jako vraždy, krádeže, násilí, zpronevěry a úpadky, budou potřebovat víc soudů a také více času. Zamýšlím také zpřísnit tresty za vraždu, nikoli však způsobem, který by se protivil *mos maiorum*. Popravy

anebo věznění za spáchaný zločin, což jsou tresty příčí se římskému myšlení a kultuře, zavedeny nebudou. Naproti tomu chci prodloužit dobu vyhnanství a zcela znemožnit, aby si odsouzený mohl do exilu odvézt i své peníze.“

„Je tvým cílem Platónova ideální republika, Caesare?“ ušklíbl se Piso; ze všech přítomných dával najevo největší pohoršení.

„Vůbec ne,“ odpovídal Caesar vlídně. „Mým cílem je spravedlivá a fungující římská republika. Vezmi si například násilnou trestnou činnost. Ti, kteří si libují v organizování pouličních tlup, narazí, protože k mým záměrům patří zrušení všech klubů a bratrstev kromě těch, které mají zcela neškodné poslání – židovských synagog, řemeslných a obchodních cechů – a samozřejmě i pohřebních bratrstev. Bratrstva křížovatek a ostatních míst, kde se zatím mohli zcela legálně sdružovat a scházet všelijací ničemové, zmizí. Když si chlapi budou muset platit za víno sami, budou pít méně.“

„Slyšel jsem,“ ozval se Philippus, vlastník velkých pozemkových celků, „takové neurčité zvěsti, že máš v úmyslu rozparcelovat latifundie.“

„Děkuji, žes mi to připomněl, Lucie Philippe,“ řekl Caesar s širokým úsměvem. „Nikoli, latifundie se parcelovat nebudou, ledaže by je stát zakoupil jako přidělovou půdu pro veterány. Nicméně žádný vlastník nebude moci latifundie v budoucnosti obhospodařovat jen s otroky. Jednu třetinu jeho zaměstnanců budou muset tvořit svobodní muži z daného okrsku. Pomůžeme tím jak nezaměstnané chudiny, tak místním obchodníkům.“

Philippus zbrunátněl. „To je k smíchu!“ zaječel vztekle. „Ty chceš zavádět zákony, které se budou plést do *všeho*! Člověk si co nevidět bude muset zažádat o povolení, aby se směl uprdnout! Ty se, Caesare, záměrně pokoušíš zbavit Řím celé jeho první majetkové třídy! Odkud tyhle bláznivé nápady bereš? Pomáhat venkovské chudině, to tak! Každý člověk má svá práva a jedním z nich je provozovat své obchody a své podniky přesně tak, jak si to přeje on sám! Proč bych měl vyplácet *mzdu* celé jedné třetině lidí, kteří na mých latifundiích pracují, když si můžu nakoupit otroky a neplatit jim nic?“

„Každý by měl svým otrokům vyplácet mzdu, Philippe. Cožpak nechápeš,“ otázal se Caesar, „že ty otroky musíš kupovat? Že jim pak musíš postavit *ergastula*, aby měli kde přebývat? Že pro jejich obživu musíš nakupovat potraviny a že musíš najímat dvojnásobek zaměstnanců, aby na ně dozírali? Kdybys byl o něco

lepší počtář anebo kdybys zaměstnával pořádné úředníky, kteří dokážou sečíst dvě a dvě, přišel bys brzy na to, že zaměstnávat svobodné muže je levnější. Zbavil by ses počátečních nákladů na nákup pracovních sil, svobodné muže bys nemusel ani ubytovávat, ani živit. Každý večer se seberou a půjdou se domů najíst toho, co jim vyrostlo na zahrádce, protože mají ženy a děti, které se o ni postarají.“

„*Gerrae!*“ zavrčel Philippus a vzdal to.

„A co daně z přepychu, ty nebudou žádné?“ otázal se Piso.

„Spousty jich budou,“ odpověděl pohotově Caesar. „Všechno luxusní bude podléhat vysokému zdanění, a i když nechci zakazovat budování nákladných hrobek, ten, kdo takovou stavbu podnikne, bude muset do římské státní pokladny složit stejnou částku, jakou zaplatil staviteli.“

Otočil se na Lepida, který až dosud nepromluvil ani slovo, a povytáhl obočí. „Druhý konsule, ještě jeden bod, a pak můžeš schůzi rozpustit. Debata se konat nebude.“

Obrátil se zpátky čelem k senátorům a začal vysvětlovat, že hodlá uvést kalendář do souladu s během ročních období, takže tento končící rok bude mít celkem 455 dnů; *mercedonius* že už mají za sebou, že však budou přidány ještě 2 *intercalares* v celkové délce 67 dnů, a to po konci října. Nový rok, až konečně nadejde, se tak ocitne přesně v okamžiku, kam náleží – v jedné třetině zimního období.

„To se – to se – to se prostě nedá ani pojmenovat, Caesare,“ prohlásil Piso na odchodu, hněvem celý roztřesený. „*Ty ses snad dočista minul se zdravým rozumem!*“

* * *

S tváří nevinátka nastavenou všem, kdo na něho stále ještě zírali, vyčkával Antonius, aby mohl Caesara oslovit o samotě. „Kam jsi tím mířil, Caesare, tou hovadinou o chystaném atentátu? A hned jsi obrátil list a zařekl sis, jak republice vrátíš její slávu, aniž jsi mi dal příležitost se obhájit.“ Výhruzně se naklonil až k Caesarově obličejí. „Nejdřív mě veřejně pokoříš, pak mě v senátě obviníš z osnování vraždy! Není na tom kouska pravdy – můžeš se zeptat kohokoli ze tří mužů, s kterými jsem celý ten večer strávil v Murciově taverně!“

Caesar přelétl očima k Luciovi Tilliovi Cimberovi, který sestupoval z nejhořejšího stupně nalevo, v patách s otrokem

nesoucím jeho stoličku. Zajímavý člověk. Zdroj neocenitelných informací.

„Odejdi, prosím, Antonie,“ řekl znaveně. „Jak už jsem řekl, nemám v úmyslu se touhle záležitostí dále zabývat. Nicméně jsem dospěl k názoru, že to, jak ses pokusem o vraždu ztrapnil, poskytuje výbornou příležitost informovat senát, že zbavit se mne není tak docela jednoduchá záležitost. Ta finanční kaše je čím dál tím víc horká, co?“

„Budu si co nevidět brát Fulvii a brzy také dostanu podíl ze své kořisti v Galii,“ namítl Antonius. „Nač bych se měl pokoušet tě zabíjet?“

„Jednu jedinou otázku mám, Antonie – jak víš, kterého večera k tomu pokusu došlo, pokud jsi ho nepodnikl sám? Já jsem se o datu nezmínil. To se ví, že ses o to pokusil! Ze vzteku nad tím, jak ses musel omluvit Varronovi. A teď jdi.“

„Já si z toho Antonia zoufám,“ řekl pak Lucius Caesar, když přišel blíž.

Téměř až u dveří, poté co jeho liktoři už síň opustili, se Caesar obrátil a rozhlédl se po pompézní hale skvící se nádherným různobarevným mramorem – věru ale špatně barevně sladěným. Jak typické pro autora! A vzadu na pódiu určeném pro kurulské magistráty socha Pompeia Velikého, v mramorové bílé toze s rudým mramorovým lemem, obličej, ruce, pravou paži a lýtka obarvené přesně do pleťového tónu, ba i pihy lehce vyznačené. Skvěle byla vyvedena i jeho zlatá kštica a jasně modré oči jako by zářily životem.

„Vynikající podoba,“ řekl Lucius a upíral pohled stejným směrem jako jeho bratranec. „Doufám, že nemáš v úmyslu napodobit Magna a postavit ve své nové kurii dozadu za kurulské magistráty také svou sochu?“

„To není tak špatný nápad, Lucie, když o tom uvažuji. Kdybych se třeba odebral na deset let někam do ciziny, pokaždé, když by se senát v kurii sešel, měl by tam aspoň živoucí připomínku, že se opět vrátím.“

Vykročili ven, prošli kolonádou a ocitli se na cestě vedoucí zpátky do města.

„Na jednu věc jsem se tě chtěl ještě zeptat, Lucie. Jak si mladý Gaius Octavius vedl, když vykonával úřad městského prefekta?“

„Jeho ses na to neoptal, Gaie?“

„On se o tom nezmínil a přiznávám, že jsem na to nějak pozapomněl.“

„Nemusíš mít obavy, odvedl velice dobrou práci. Úřadu *praefecta urbi* se nezalekl, usedl do jeho budky s rozkošnou směsicí pokory a sebedůvěry. Jednu nebo dvě ožehavější záležitosti, které se vyskytly, vyřešil jako starý mazák – s klidem položil veškeré potřebné otázky, vynesl náležitý verdikt. Ano, vedl si moc dobře.“

„Víš o tom, že trpí záduchou?“

Lucius stanul. „*Edepol!* Ne, to jsem netušil!“

„Staví mě to před notné dilema, že?“

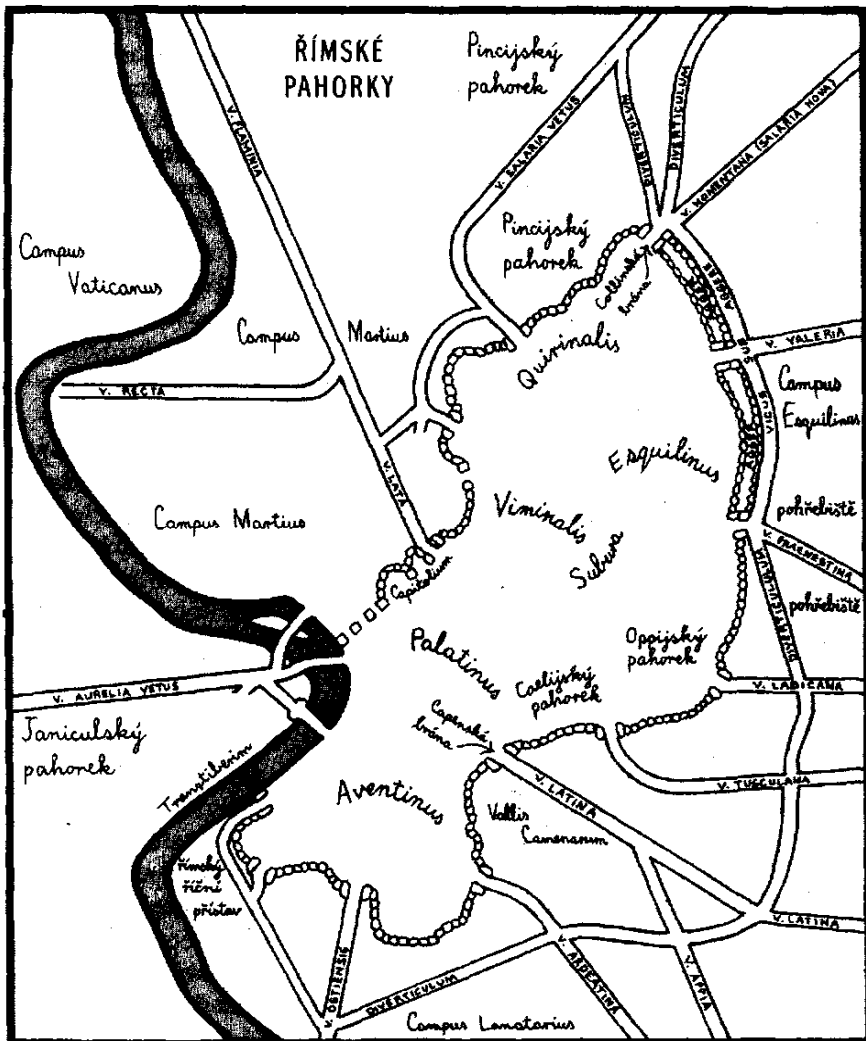
„Nu, to jistě.“

„Ale přesto se domnívám, že by to měl být právě on, Lucie.“

„Na to máš času dost.“ Lucius objal Caesara kolem ramen a chlácholivě ho k sobě přitiskl. „Nezapomínej na štěstí spojené se samotným Caesarovým jménem, Gaie. Ať rozhodneš o čemkoli, vždy je tvé rozhodnutí zaštitěno Caesarovou štěstěnou.“

KAPITOLA DRUHÁ

Kleopatra dorazila do Říma na konci prvního zářijového *nundina*. Z Ostie putovala v nosítkách se záclonkami, před sebou i za sebou svůj nekonečný doprovod včetně eskadrony královské gardy v trochu komické těžké zbroji, zato však na sněhobílých bělouších s purpurovým sedláním. Její synek, kterému bylo trochu nevolno, cestoval v dalších nosítkách spolu se svými chůvami, třetí nosítka zaujímal král Ptolemaios XIV., její třináctiletý manžel. Záclonky všech nosítek byly ze zlaté tkaniny, jejich pozlacené dřevěné rámy se v jasném slunci pěkného dne časného léta blyštěly vsazenými drahokamy, z rohů fajnsem krytých stříšek pokyvovaly chocholy pštrosích per posypaných zlatým prachem. Každá nosítka neslo osm mužů s pletí barvy téměř švestkově modré černi, oděných zlatými suknicemi a s širokými zlatými límci, bosých, s obrovitými šlapkami. Apollodóros byl nesen v čele celého průvodu v křesílku s baldachýnem, v pravici dlouhou zlatou berlu, v zlatem protkávané čapce, ruce samý prsten, kolem krku jako odznak svého úřadu zlatý řetěz. Všech několik set doprovázejících služebníků bylo oblečeno v nákladných rízách, i ti nejnižší postavení; královna Egypta byla rozhodnuta udělat náležitý dojem. Na cestu vyrazili za úsvitu za doprovodu podstatné části obyvatel Ostie, a jak zůstávala Ostia dál a dál za nimi, vystřídali je další a další zevlouni; kdekdo, kdo se vyskytl v blízkosti Via Ostiensis, dal s chutí přednost tomuto okukování před každodenní šedí. Liktor Cornelius, vyslaný jako doprovod, se k nim připojil míli před Serviovskými hradbami a byl nad svým pověřením celý bez sebe – och, to bude vyprávění, až se zase ocitne v kolegiu liktorů! Nastávalo poledne a Apollodóros už s úlevou vyhlížel blížící se bašty hradeb. Avšak Cornelius odbočil a vedl je po okraji Aventína směrem k loděnicím římského říčního přístavu, kde stanul. Nejvyšší komoří se zachmuřil; proč nepokračují dál do města, proč má Její Veličenstvo prodlévat v těchto zanedbaných, zchátralých končinách?

„Převežeme se tu na člunech na druhou stranu řeky,“ vysvětloval Cornelius.

„Na člunech? Ale vždyť město máme po pravé ruce.“

„Och, do města my nevstoupíme,“ oznámil Cornelius přívětivým hlasem a s nevinnou tváří. „Královnin palác stojí za Tiberem, na úpatí Janiculského pahorku, takže v těchto místech je nejvhodnější přívoz – na obou březích tu jsou přístaviště.“

„Proč ale není královnin palác uvnitř města?“

„Ts, ts, to přece *nejde*,“ řekl Cornelius. „Vstup do města je *zakázán* všem pomazaným panovníkům, protože by to znamenalo překročit *pomerium* a vzdát se vší panovnické moci.“

„*Pomerium*?“ otázal se Apollodóros.

„Neviditelnou hranici města. Uvnitř *pomeria* nemá imperium nikdo, jedině diktátor.“

Tou dobou už se shlukla dobrá polovina obyvatel římského říčního přístavu a stejně jako houf podomků a čeledínů a honáci a řezničtí pomocníci z porážky na Campu Lanatariu očumovala uvíznuvší průvod. Jak moc si teď Cornelius přál, aby s sebou byl vzal i ostatní liktory, kteří by mu pomohli udržet zvědavce v odstupu – je to ale cirkus! Tak se na exotické příchozí římská chudina také dívala, jako na nečekané a překvapivé báječné představení uprostřed běžného pracovního dne. Naštěstí pro Egyptany už k přístavišti přirážela řádka přívozních bárek; do prvních ze všeho nejdříve rychle nalodili všechna tři nosítka a Apollodórovo křeslo, zatímco se zbytek doprovodu strkal, aby se dostal na další, a sesednuvší královští gardisté klidnili vzpínající se koně.

Mračna na Apollodórově tváři se černala ještě víc, když na protějším břehu vystoupili do špinavých uliček Zátibeří, kde dokonce musel zavelet, aby královská garda vytvořila těsný kordon kolem nosítek, a zabránila tak umouněné a otrhané místní chudině vydloubávat z nich vsazené drahokamy – snad i ženské se sem seběhly vyzbrojeny k tomu noži! Nepotěšilo ho ani, když po dalším nekonečném putování zjistil, že kolem královnina paláce není vybudována žádná zeď, za kterou by se Transtiberinci jen tak nedostali!

„Oni toho nechají a půjdou domů,“ řekl naprosto klidný Cornelius, když je pod klenutým ozdobným obloukem zavedl na nádvoří. Apollodóros odpověděl tím, že nařídil gardě nastoupit před vchod a setrvat tam, dokud místní lidé neodejdou. Co je tohle za svět, kde neexistují zdi, které by oddělily spodinu od obydlí

lepších lidí? A co je to za svět, když celé uvítání obstaral jediný liktor, a to bez *fascēs*? Kde vězí ten Caesar?

Královnino vybavení dorazilo v dostatečném předstihu, takže když Kleopatra konečně mohla vystoupit z nosítek a vkročit do rozsáhlého atria, spočinula očima na úhledně upraveném prostředí, od obrazů a tapiserií na stěnách až po koberce, židle, stolky, lehátka, sochy, na své rozsáhlé sbírce bust všech Ptolemaiovců a jejich manželek – s pocitem návratu do milého a zabydleného pohodlného domova.

Náladu neměla valnou. Prohlédla si už pochopitelně skulinou mezi záclonkami tuto cizí krajinu, samý vrch a kopec, zaujaly ji masivní Serviovské hradby, terakotově zbarvené tašky na střechách budov rozestých v jejich pozadí, štíhlé borovice, množství listnáčů, pinie podobající se slunečníkům. I pro ni, stejně jako pro Apollodóra, znamenalo nemalý otřes, když město minuli a zamířili namísto toho do přístavní čtvrti, které vévodila obrovská hora rozbitých hrnců a hnijících odpadků. Kde zůstala čestná stráž, kterou by jí byl měl Caesar poslat vstříc? Proč se musela dát převézt přes – přes tu strouhu! – do končin ještě zanedbanějších a pak putovat jako postrkem kdovíkam? A hlavně – proč Caesar neodpověděl na žádný ze záplavy dopisů, kterými ho zahrnula od svého přistání v Ostii, kromě onoho prvního? Kdy jí stroze sdělil, že se může odebrat do svého paláce, kdykoli to uzná za vhodné!

Cornelius se uklonil. Znal ji už z Alexandrie, měl však dostatek zkušeností s východními vládci a věděl, že nedá najevo, že by ho snad poznala. Nic takového se také nestalo; Její Veličenstvo se urazilo. „Mám Veličenstvu vyřídit Caesarovy pozdravy,“ řekl. „Jakmile nalezne čas, přijde tě navštívit.“

„Jakmile nalezne čas, přijde mě navštívit,“ opakovala Kleopatra ozvěnou za odcházejícím Corneliem. „Přijde mě navštívit! Nu, až přijde, bude litovat, že se na tu *navštěvu* vydal!“

„Uklidni se a mírni se, Kleopatro,“ řekla jí pevně Charmion. Ona a Eiras vyrůstaly už od dětství spolu s královnou a nijak se jí nebály, znaly její nálady a dokázaly odhadnout každý její vrtoch.

„Je to tu velice pěkné,“ povzbudila ji Eiras a rozhlížela se po atriu. „Ten bazén uprostřed se mi nesmírně líbí, a jak rafinovaně tam umístili ty delfíny a tritony.“ S menším nadšením vzhledla k nebi. „Skoro bych čekala, že tu místnost i zastřeší, co říkáš?“

Kleopatra si zarputile vedla svou. „Co je s Kaisarionem?“ otázala se.

„Chůvy ho odnesly rovnou do dětského pokoje, ale neměj strach, je mu už líp.“

Královna na okamžik stanula v nejistotě, hryzla si ret; pak pokrčila rameny. „Jsme v podivné zemi s vysokými horami a prazvláštními stromy, musíme asi čekat, že i zvyky tu budou podivné až prazvláštní. Jelikož se nezdá, že by se sem co nevidět Caesar přihnál, aby mě pozdravil, není důvod, abych setrvala v královském. Kde je dětský pokoj a kde jsou mé komnaty?“

Poté, co se převlékla do prostého řeckého roucha a ujistila se, že Kaisarion už se doopravdy zotavil, vydala se v doprovodu Charmion a Eiras na obhlídku paláce. Je spíš menší, shodly se, ale vyhovující. Caesar jí poskytl k ruce jednoho ze svých propuštěnců Gaia Julia Gniphona jakožto jejího římského správce, který měl mít na starosti její potřeby jako nákupy potravin a ostatních věcí pro domácnost.

„Proč nejsou na oknech a kolem lůžek žádné gázové záclonky?“ otázala se Kleopatra.

Gniphon byl zmaten. „Lituji, ale dost dobře nerozumím.“

„Copak tu nejsou žádní komáři? Žádné noční můry ani brouci?“

„Máme jich tu spousty, Veličenstvo.“

„Tak se před nimi musíme chránit. Charmiono, vzaly jsme si s sebou nějakou gázu?“

„Ano, spoustu gázy.“

„Dejte ji okamžitě rozvěsit. Nejdřív kolem Kaisarionovy postýlky.“

Zkrátka nepřišlo ani náboženství; Kleopatra s sebou přivezla celý panteon, nebyly to zlaté sošky, ale kolorované dřevorezby v náležitém odění – Ammón Rá, Ptah, Sekhmet, Hórus, Osiris, Ísis, Anúbis, Bastet, Taweret, Sobek a Háthor. K péči o ně i pro její vlastní potřebu s výpravou putoval velekněz Puem-ré a šest kněží *mete-en-sa* jako jeho pomocníci.

Její plnomocník Ammonius královnu ještě v Ostii několikrát navštívil a dohlédl pak na to, aby stavitelé v jedné z místností paláce dali omítnout stěny; z té se měla stát svatyně, jakmile *mete-en-sa* vyzdobí její zdi malovanými modlitbami, posvátnými symboly a kartušemi Kleopatry, Kaisariona a Filadelfa.

Klesala na mysli hlouběji a hlouběji, padla teď před sochou Ammóna Rá na zem. Formální modlitbu ve staré egyptštině pronesla ještě nahlas, avšak po jejím skončení setrvala na kolenou,

dlaně i čelo přitisknuty k chladnému mramoru podlahy, a v duchu se modlila dál.

Bože Slunce, dárce světla a života, ochraň mne na tomto místě, kam jsem tě přenesla, abych tě mohla i nadále uctívat. Jsem daleko od domova a od vod otce Nilu, zůstávám však věrna tobě i všem tvým bohům, velkým i menším, božstvům oblohy i řeky. Vydala jsem se na Západ, do Říše mrtvých, abych byla znovu oplodněna, neboť Znovuvtělený Osiris nemůže přijít za mnou do Egypta. Nil se blahodárně rozlévá, ale mám-li zachovat jeho závlahy, je čas, abych porodila další dítě. Pomož mi, prosím tě, snášej toto vyhnanství mezi nevěřícími, zachovej mou hlavu čistou, mé šlachy napjaté, mé srdce silné, mé lůno plodné. Dopřej, aby můj syn, Ptolemaios Caesar Horus, poznal svého božského otce, a dej mi pro něho sestru, se kterou se bude moci oženit a zachovat tak naši krev čistou. Nil se musí rozlévat. Faraon musí počít znovu a znovu, ještě mnohokrát.

Když Kleopatra se svou flotilou deseti válečných a šedesáti dopravních lodí vyplouvala z Alexandrie, nakazila vzrušením všechny, kdo cestovali spolu s ní. O osud Egypta v době své nepřítomnosti obavy neměla; střežil ho Publius Rufrius se čtyřmi legiemi a strýc Mithridatés z Pergama měl obsazen královský okrsek.

Když však přistáli v Paraetoni, aby doplnili zásoby vody, její nadšení už dávno opadlo – kdo by si byl dokázal představit tu nudu, když kolem není vidět nic než voda? Z Paraetonia dál se rychlost jejich plavby zvýšila, neboť se zvedl Apeliotes, východní vítr, který je poháněl západním směrem k Utice, po Caesarově válce teď ztichlé a pokořené. Pak zavál Auster, jižní větřík, který je hnal přímo k západnímu pobřeží Itálie. Když flotila zakotvila v ostijském přístavu, uplynulo od vyplutí z Alexandrie pouhých pětadvacet dnů.

V Ostii setrvala královna na palubě své vlajkové lodi, dokud nebylo vše, co s sebou vezla, vyloděno a dokud nedostala zprávu, že její palác je plně připraven k obývání. Caesara zahrnovala den co den dopisy, dlouhé hodiny prostála u zábradlí lodi v naději, že ho uvidí připlouvat jí vstříc. Jeho stručná zpráva ji pouze informovala, že právě pracuje na *lex agraria* – jen bozi vědí, oč jde – a že teď nemá čas se za ní vydat. Och, jak to, že jí vždycky něco

pouze *sděluje*, jak to, že v jeho dopisech nezazní láskyplnější tón? Vyjadřuje se, jako by byla nějakou obyčejnou panovnickou poutnicí, obtížnou návštěvnicí, na kterou si milostivě najde čas, až to okolnosti dovolí. Vždyť ona přece není žádná prosebnice ani bezvýznamný panovníček! Je faraon, je jeho manželka, je matka jeho syna, dcera Ammóna Ré!

Kaisariona stihla jakási horečka, když kotvili v tom příšerném bahnitém přístavu. A zajímal se o něho nějak Caesar? Kdepak, Caesara se to netklo. Ani na *tenhle* dopis jí neodpověděl.

A teď je tady, tak blízko Římu, jak se kdy může ocitnout – pokud měl ten liktor Cornelius pravdu –, a Caesar pořád nikde.

Za soumraku svolila sníst, co jí Charmion a Eiras přinesly – ovšem teprve poté, co bylo jídlo řádně ochutnáno. Člen ptolemaiovského rodu nedával nikdy upít a pojit trošku z toho, co mu bylo předloženo, jen nějakému otrokovi nebo otrokyni; Ptolemaiovcí si k ochutnání vybírali dítě otrokyně, o níž si byli jisti, že ho nesmírně miluje. Znamenité opatření. V Římě je teď ostatně její sestra Arsinoe, a jelikož to není pomazaná panovnice, žije bezpochyby uvnitř jeho hradb. Je ubytována u šlechtičny jménem Caecilia, jak jí hlásil Ammonius. A žije si tu dobře.

I vzduch tu byl jiný, a vůbec se jí nezamlouval. Po setmění tu zavládl chlad, jaký až dosud nezakusila, třebaže už měl být začátek léta. A tahle studená kamenná hrobka jen přispívala k nezdravým mlhám zvedajícím se z té takzvané řeky, ke které se z horní lodžie dalo dohlédnout. Provlhlý barák. Cizota sama. A Caesar nikde.

Teprve když vodní hodiny ukázaly půlnoc, odebrala se na lože; převracela se neklidně a převalovala a usnula, až když už kdesi zakokrhál kohout. Strávila na římské půdě už celý den a po Caesarovi stále ani vidu, ani slechu. Přijde vůbec někdy?

Probudil ji pouhopouhý instinkt; žádný zvuk, žádný paprsek světla, žádná změna v ovzduší neměly takovou sílu, jakou jí do duše kdysi dávno, ještě v Memfidě, vnukl Chaem. Jakmile nebudeš sama, procitneš, řekl jí tehdy, když do ní tuto schopnost vdechl. Od těch dob ji přítomnost jiné osoby v místnosti vždycky přiměla probrat se ze spánku. Tak jako teď, a přesně takovým způsobem, jaký ji Chaem naučil. Pootevřít oči jen uzounkou štěrbínou, nepohnout se. Rozhlížet se, dokud vetřelce bezpečně nerozpozná, a teprve podle toho se náležitým způsobem zachovat.

Caesar. Sedí v křesle postaveném po straně lůžka, až u nohou, nehledí na ni, nýbrž do dále, jako by si ty dálavy silou vůle dokázal přiblížit. V místnosti bylo šero, nikoli jasné světlo, avšak každou podrobnost na něm dokázala rozeznat. Srdce se jí rozbušilo, láska ji zaplavila prudkým pohnutím a současně i velikým smutkem. Už to není on. Nesmírně zestárl, je tak strašně unavený. Jeho krása přetrvává i smrt, avšak cosi je pryč. Oči měl vždycky světlounké, ale teď jsou jako vymyté, jen černá obroučka kolem duhovek vystupuje ještě výrazněji. Všechna její dřívější nevole a podrážděnost jí náhle připadaly nicotné; dovolila koutkům úst, aby se pozvedly v úsměvu, zatvářila se, jako když se teprve teď probouzí a zjišťuje jeho přítomnost, rozevřela náruč k uvítání. Nejsem to já, kdo potřebuje utěšit.

Jeho zraky se navrátily odkudsi, kde přebývaly, a konečně ji užřely; pohlédl na ni s oním nádherným úsměvem, který jako by se vynořil ze záhybů jeho togy, když se zvedl a vykročil k ní, z hlubin, kam nedokázala proniknout. A pak už ji objímaly jeho paže, uchvátily ji, jako když se tonoucí chytá břevna. Dotkli se rty, nejprve jen lehce a zkusmo, pak hlubokým vpíjejícím se polibkem. Ne, Calpurnie, takhle on s tebou být nedokáže. Kdyby tomu tak bylo, mne by vůbec nepotřeboval, a on po mně až zoufale touží. Cítím to vši svou bytostí a celou svou bytostí na to také odpovídám.

„Ty ses mi zakulatila, ty moje vyžle,“ řekl, ústa na jejím krku, nad ramenem, hladivé dlaně na jejích nadrech.

„A tys mi zhubnul, ty má sušinko,“ řekla a prohnula se v bedrech.

Všechny její myšlenky jako by se soustředily k jejímu lůnu, rozevřela se mu, pevně, avšak něžně ho sevřela. „Já tě tak miluju,“ řekla.

„A já miluju tebe,“ odpověděl a neříkal nic než pravdu.

Spojení s pomazanou panovnicí v sobě chovalo božské kouzlo, ještě nikdy to tak intenzivně nepocítil, ale Caesar zůstával Caesarem; jeho vůle nikdy ani na okamžik nepolevila, takže třeba ji náruživě laskal po dlouhou dobu, své vyvrcholení jí nedopřál zakusit. Žádná sestřička pro Kaisariona nebude, žádná sestřička pro Kaisariona být nesmí. Darovat Kleopatře ještě také děvče by byl zločin proti všemu tomu, čím je Jupiter Nejlepší Největší, čím je Řím, čím je on sám.

V nezměrném uspokojení si vůbec neuvědomila jeho uniknutí, natolik se vymkla vědomému usuzování, natolik všemocný byl zážitek opětného spojení s ním po víc než sedmnácti měsících.

„Ty se samou vláhou snad rozpustíš, nejvyšší čas se vykoupat,“ řekl, aby ji udržel v klamu; je Caesarovým štěstím, že vlhne tak hojně sama. Bude líp, když si to neuvědomí.

„Musíš něco jíst, Caesare,“ řekla po koupeli, „ale nejdřív se snad půjdeme podívat do dětského pokoje, ne?“

Kaisarion už se zcela zotavil a probudil se do své obvyklé radostné a rámusivé nálady. Rozepjal ručky vstříc své matce, která ho chytila a pyšně ho nesla ukázat jeho otci.

Mám pocit, pomyslel si Caesar, že kdysi jsem takhle musel vypadat i já. A vnímám, že je to nepopíratelně mé dítě, i když tak usuzuji hlavně podle toho, jak se podobá mé matce, mým sestrám. Má stejně pevný a klidný pohled, jakým sledovala svůj svět Aurelia, ale výraz po mně nezdědil. Krásný chlapec je to, robustní a dobře živený, i když není ani trochu baculatý. Ano, v tom je to skutečný Caesar. Nebude mít později sklon tloustnout, jako tomu bylo u většiny Ptolemaiovců. Po matce nezdědil nic než oči, až na jejich barvu. Máje méně zapadlé než já a ta jejich modř je o dost tmavší.

Usmál se a latinsky ho oslovil: „Tak řekni *ave* svému *tatovi*, Kaisarione.“

Očka se rozzářila radostí, chlapeček se otočil od cizí tváře k matce. „Tak tohle můj *tata*?“ zeptal se jí latinsky s trochu nezvyklým cizím nádechem.

„Ano, tvůj *tata* konečně přišel.“

V příštím okamžiku už po něm natahoval ručky; Caesar ho chytil, pochoval, políbil, pohladil po hustých jemných nazlátlých vláscích a Kaisarion se k němu přitulil, jako by tohoto cizího člověka znal odjakživa. Když ho Kleopatra chtěla opět vzít do náruče, vzpouzel se a nechtěl zpátky. Postrádá ve svém světě mužský živel, pomyslel si Caesar, a naléhavě ho potřebuje.

Na jídlo zapomněl, seděl se synkem na klíně a zjišťoval, že Kaisarionova řečtina je ještě lepší než jeho latina a že si hošík nelibuje ve žvatlání, ale že se vyjadřuje v ucelených a logických větách. V patnácti měsících jako dospělý.

„Čím chceš být, až budeš velký?“

„Slavným generálem jako ty, *tata*.“

„Ne faraonem?“

„Kdepak faraonem! Faraonem se stát musím, a faraonem budu, ještě než budu velký,“ řekl chlapec, zjevně nijak nadšený svou vládcovskou budoucností. „Co ale chci, je stát se generálem.“

„A proti komu budeš válčit?“

„Proti nepřátelům Říma a Egypta.“

„Nechce žádné jiné hračky než zbraně,“ povzdychla si Kleopatra. „V jedenácti měsících zahodil všechny panenky a panáčky a vymohl si meč.“

„A to už mluvil?“

„Och ano, v celých větách.“

Pak přišly chůvičky a odvedly si ho ke krmení; Caesar očekával slzy a protesty, s překvapením však sledoval, jak jeho syn také to nevyhnutelné přijímá docela rád.

„Nemá mou hrdost ani vzpurnost,“ řekl, když spolu kráčeli do jídelny, poté co Kaisarionovi slíbili, že se *tata* zase vrátí. „Je mírnější.“

„Je to Bůh sestoupivší na zemi,“ řekla prostě. „A teď mi pověz,“ řekla, když se uvelebila vedle Caesara na témž lehátku, „co je příčinou, že jsi tak unavený.“

„Lidé,“ řekl neurčitě. „Římu nevyhovuje vláda diktátora, takže jsou proti mně trvale v opozici.“

„Ale vždycky jsi přece tvrdil, že opozici potřebuješ. Na, vypij si svou ovocnou šťávu.“

„Jsou dva druhy opozice,“ řekl. „Toužil jsem po ovzduší inteligentních diskusí v senátě a v komiciích, nikoli po nekonečném volání, abych ‚obnovil republiku‘ – jako by republika byla jakási zaniklá obdoba Platónovy Utopie. *Utopie!*“ Znechuceně se ušklíbl. „To slovo znamená ‚na žádném místě‘, *Nikdášov!* Když se jich zeptám, co je na mých zákonech špatného, stěžují si, že jsou příliš dlouhé a složité, takže se jim nechce je číst. Když je požádám, aby navrhli jejich zlepšení, odpovědí, že jsem neponechal nic, co by mohli vylepšit. Když je požádám o pomoc, stýskají si, že je nutím ke spolupráci, ať se jim chce nebo ne. Připouštějí, že mnoho z mých reforem znamená výraznou změnu k lepšímu, jenže pak zase otočí a zlořečí mi, že pořád něco měním a že změny jsou zlo samy o sobě. Takže opozice, jaké se mi dostává, je zbavená vší rozumné úvahy, úplně stejně jako ty věčné Catonovy námitky proti všemu.“

„Tak přijď za mnou a povídej si o tom se mnou,“ řekla rychle. „Přines mi své zákony a já je číst budu. Povídej mi o svých plánech a já ti k nim řeknu, co se mi na nich líbí a nelíbí. Pokud to, co

potřebuješ, je další hlava a další názor, láska moje, i já mám hlavu diktátora, jenomže v diadému. Dovol mi, ať ti mohu pomáhat, prosím tě o to.“

Natáhl se po její ruce, uchopil ji, přitiskl ke rtům a políbil, v očích zákmit úsměvu s onou dávnou jiskrou a silou. Úsměv na jeho rtech se šířil, jeho pohled zvroucněl. „Ty jsi vykvetla do nebývalé krásy, poupátko moje. Ne do Práxitelovy Afrodítý, to ne, ale mateřství a dospělost z tebe udělaly nesmírně přitažlivou ženu. Postrádal jsem ty tvoje oči lvice.“

V dopise Marku Juniu Brutovi psal Cicero o dvě *nundina* později:

Právě promeškáváš triumfy našeho Velikána, drahý Brute, odbudou se v tvé nepřítomnosti a bez tebe. Máš ty ale štěstí! První z nich, za Galii, se bude konat zítra, účast na něm jsem ale odmítl. Proto také nevidím důvod, proč tenhle dopis odkládat, když bude tak jako tak nabitý novinkami milostnými i svatebními.

Dorazila k nám královna Egypta. Ubytování jí Caesar zajistil ve vysokém stylu, v paláci pod Janiculským pahorkem, dost vysoko proti proudu Tiberu, aby přes řeku viděla na Kapitol namísto na hampejzovou scenerii římského přístavu. Nikomu z nás nebyla dopřána ta výsada spatřit její osobní triumfální průvod, když přijížděla po Via Ostiensis, ale městské drbny hlásí, že se topil ve zlatě, od nosítek až po hábity.

S sebou si přivezla synka, údajně Caesarova, zatím ještě batole, a svého třináctiletého manžela krále Ptolemaia nevímkolikátého, zapšklého malého tlust'ocha, který neotevře hubu, ale o to víc se klepe strachy před tou svou starší sestrou/manželkou. Incest! To je přece ta hra, které se může zúčastnit celá rodina. Ještě se pamatuji, že jsem takového něco kdysi prohlásil o Publiovi Clodiovi a jeho sestřičkách.

Má s sebou své vlastní otroky, eunuchy, chůvičky, učitele, rádce, úředníky, písaře, účetní, lékaře, bylinkáře, jednoho velekněze a houf všelijakých nižších kněží, královskou gardu o síle dvou set mužů, jednoho, dva, tři nebo čtyři filozofy včetně velikého Filostrata a ještě

většího Sosigéna, hudebníky, tanečnice, komedianty, kouzelníky, kuchaře, ficky, prادلeny, kadeřnice, švadleny a poskoky všeho druhu. Pochopitelně si přivezla všechny své oblíbené židličky a stolečky a skřínečky, své ložní prádélko, své vlastní prádélko, své šmuky, truhlice s penězi, všelijaké instrumenty a vymyšlenosti sloužící tomu jejímu prazvláštnímu modloslužebnictví, látky na nová roucha, vějíře a pera, podušky, polštáře, polštářky, koberečky a záclonky a zástěny, svá okrašlovadla a svou vlastní zásobu koření, esencí, balzámů, pryskyřic, mastiček, kadidel a parfémů. Nesmím zapomenout ani na knihy a zrcadla, na astronomické nástroje a na jejího osobního chaldejského hvězdopravce.

Celý ten doprovod čítá, jak se proslýchá, víc jak tisícovku lidí a ti se samozřejmě do paláce všichni nevejdou. Caesar pro ně dal postavit na okraji Transtiberimu zvláštní vesničku a do Transtiberinců jako když píchne. Mezi domorodci a přivandrovalci vypukla takřka regulérní válka, až musel Caesar sáhnout k vydání ediktu hrožícímu, že Transtiberinci, kteří třeba jen trochu málo rozpárají Egyptanům nožem chrípí anebo lalůček, budou okamžitě vyvezeni do jedné z jeho nových kolonií, ať se jim to bude líbit nebo ne.

Tu ženu jsem viděl – je neuvěřitelně fouňovitá a arogantní. S Caesarovým oficiálním požehnáním uspořádala pro nás římské chrapouny přijetí, poslala pro nás přepychové bárky až k Aemiliově mostu a pak, když jsme se z nich vykulili, nás dala v nosítkách a přenosných židličkách s navršenými polštářky a koberečky *přinést*. Následovalo klanění před trůnem – což je nejpřesnější pojmenování toho obřadu – v obrovském atriu, načež nás vyzvala, abychom si nedali ujít rozhled z lodžie a šli se tam podívat. Je to až politováníhodný mrňous, sahá mi asi tak k pupku, a to nejsem žádný dlouhán. Nos jak klofec, ale zato ty nejpodivuhodnější oči. Náš Velikán, který je do ní dočista blázen, o nich říká, že jsou to oči lvíce. Až jsem se styděl za to jeho chování k ní – vyhlížel jako panic před svou první prostitutkou v životě.

Manius Lepidus a já jsme si to tam trochu prošli a našli jsme i její templ. Milý Brute, byli jsme z toho dočista špatní! Na dvanáct sošek těch *oblud* – s mužskými

či ženskými těly, ale s hlavami zvířat – sokola, šakala, krokodýla, lva, krávy a tak dále. Nejstrašnější z nich měla ženské tvary, obrovsky nafouklý břich a plandavá velká prsa, to vše korunováno hroší hlavou – doslova k blití! Pak se tam ukázal velekněz – hovořil výtečnou řečtinou – a nabídl se, že nám vysvětlí, kdo je kdo – lépe řečeno co je co – v tom jejich bizarním a nechutném panteonu. Hlavu měl hladce dohola, na sobě skládanou bílou řízu a kolem krku zlatý límec posázený drahokamy, který měl určitě cenu jako celý tenhle můj dům.

Královna byla od hlavy až k patě zahalena do zlatem protkávaného šatu – a za její šperky by se asi dal koupit celý Řím se vším všudy. Pak se odkudsi, z nějaké vnitřní svatyně asi, vynořil Caesar se svým synkem v náruči. Hoch se pranic neostýchal! Usmíval se na nás, jako by předstupoval před své nové poddané, a pozdravil nás latinsky. Musím říct, že je Caesarovi nesmírně podobný. Och ano, bylo to čistě královské přijetí a já se nemohu zbavit podezření, že královna na Caesarovi pilně pracuje se záměrem římského krále z něho také udělat. Naše milovaná republika, drahý Brute, se nám vzdaluje víc a víc a ta záplava nejnovější legislativy nemůže skončit jinak než okleštěním První majetkové třídy o všechny její odvěké výsady.

Abych načal z jiného soudku. Marcus Antonius se oženil s Fulvií – což je ovšem ženská, kterou já z hloubi duše opovrhuji! Předpokládám, že už ses doslechl o tom, že Caesar *veřejně v senátě* prohlásil, že se ho Antonius pokusil zavraždit. Jsem rád, že Antonius neuspěl – nic na tom nemění to, jak silně je mi proti mysli Caesar a všechno, co on znamená. Pokud by se ovšem stal diktátorem Antonius, byli bychom na tom ještě mnohem, mnohem hůře.

Ještě zajímavější je sňatek Caesarovy praneteře Octavie s Gaiem Claudiem Marcellem Minorem. Ano, čteš dobře! Nemálo si tím pomohl, zatímco jeho bratr a jeho bratranec dosud oba trčí ve vyhnanství a přišli také o veškerý svůj majetek – který zatím uchvátil Marcellus Minor, musím dodat. Všechny tyto vztahy vyústily ve scénu, kvůli které jsem skoro litoval, že jsem neporušil své zásadní rozhodnutí a přece jenom se nešel podívat do senátu. Došlo k ní během schůze, kterou Caesar svolal k projednání prvního souboru

svých agrárních zákonů. Když už se senátoři po jejím skončení rozcházeli, Marcellus Minor Caesara požádal, aby udělil milost jeho bratru Markovi, který se dosud nachází na Lesbu. Dokážeš si představit, že poté, co Caesar opakovaně řekl ne, Marcellus Minor před ním *padl na kolena a o to omilostnění žebroň dál?* Svým hlasem se k němu připojil ještě také ten odpudivý chlap Lucius Piso, i když ten si neklekl. Říkali mi, že Caesar z toho byl naprosto zděšený. Couval před ním, až drcnul do té sochy Pompeia Magna vzadu na pódiu, a rozkřikl se na Marcella Minora, ať vstane a nedělá ze sebe šaška. Pointa ovšem je, že Marcus Marcellus nakonec tu milost dostal. Marcellus Minor kudy chodí, tudy vykládá, že má v úmyslu bratrovi všechny jeho nemovitosti vrátit. Bratranci Gaiovi Marcellovi už takhle posloužit nebude moci, protože ten, jak jsem slyšel, mezitím umřel na nějakou plíživou chorobu. Jak nám Marcellus Minor sdělil, vrátí se jeho bratr Marcus až poté, co nejprve ještě navštíví Athény.

Nemám žádného z claudiovských Marcellů, jak ty dobře víš, příliš v lásce. Ať už to bylo cokoli, co je kdysi dávno přimělo vzdát se patricijského postavení a přejít k plebejům, nelze to po těch letech rozmotat, ale sama skutečnost, že k něčemu takovému došlo, o nich vypovídá dost a dost, ne?

Napíšu ti opět, až bude o čem.

Poté, co Caesar Kleopatře objasnil důvody římské averze vůči králům a královnám a vysvětlil náboženský význam pojmu překročení *pomeria*, pochopitelné rozladění královny obojího Egypta nad tím, že nesmí vkročit do města, postupně vyprchalo. Každé město má svá tabu, a zápovědi Říma byly vesměs úzce svázané s pojmem republiky a s odporem k absolutistické vládě; byl to postoj hraničící až s posedlostí schopnou zrodit takové fanatiky, jako byl Marcus Porcius Cato Uticensis, jehož úděsná sebevražda se dosud v Římě přetřásala.

Pro Kleopatru byla sice absolutní vladařská moc základní životní skutečností, jestliže však do města nemohla, pak prostě do města nemohla. Když se rozplakala při pomyšlení, že neuvidí Caesarův triumf, prozradil jí, že jeden z jezdeckých přátel bankéře

Oppia, jistý Sextus Perquitienu, nabídl, že Kleopatra bude moci průvod sledovat z lodě jeho domu. Budova stála na skalnatém návrší vzadu za Kapitolem obráceném směrem k Martovu poli, takže královna uvidí celý začátek průvodu a bude ho moci sledovat, dokud nezabočí za útesem Kapitolu do města branou Porta Triumphalis, otevíranou jen v době triumfů.

V tomto prvním triumfu se měly představit veteránské legie z galského tažení, z nichž ovšem vcelku zbývalo pouhých pět tisíc mužů. Pod orly legií, které byly začísleny v době bojů v Galii, dosluhovalo už jen málo vojáků, kteří se tehdejšího Caesarova tažení zúčastnili, neboť Řím stále ještě neměl zřízenou stálou armádu s dlouhodobou vojenskou službou. Třebaže ani nejstarším z veteránů galských válek – pokud tenkrát narukovali jako sedmnáctiletí – nebylo víc jak jedenatřicet let, přirozené opotřebení v bojích, zranění a odchody z armády znamenaly notné ztenčení jejich počtu.

Když však byl dán povel k seřazení těchto zbylých pamětníků, zjistila Desátá ke své nemalé nelibosti, že její bojovníci nepůjdou v čele triumfálního průvodu. Tuto poctu pro sebe získala Šestá legie. Desátá, poté co se celkem třikrát vzbouřila, upadla u Caesara v nemilost a její příslušníci měli pochodovat jako poslední.

Oněch pět tisíc skutečných veteránů pocházelo z původních celkem jedenácti legií, počítáno od Páté Alaudské až po Patnáctou; oblečení byli v nových tunikách, na přilbách jim vlály zbrusu nové chocholy z koňských žíní, v rukou třímali hole ověšené vavříny – skutečné zbraně dovoleny nebyly. Praporečníci se standartami měli stříbrnou zbroj a *aquiliferové*, kteří nesli stříbrné orly jednotlivých legií, přes ni měli přehozenu ještě lví kůži. Představovalo to pramalou útěchu pro ukřivděnou Desátou, která se rozhodla k prazvláštní odvetě.

Triumfu se mohli zúčastnit i konsulové v úřadě, jelikož triumfátorem, jehož imperium muselo převážit nad imperiem všech ostatních, byl diktátor. Lepidus proto zasedl společně s dalšími kurulskými magistráty na pódiu Castorova chrámu na Foru. Ostatek senátu kráčel v čele průvodu; většinou šlo o jeho nové členy ustanovené Caesarem, takže už sama pětistovka senátorů poskytovala úctyhodný pohled – škoda jen, že příliš málo jich zatím vlastnilo purpurem lemované togy.

Za senátem pochodovala *tubilistra*, stočlenná kapela mužů dujících do trubek s koňskými hlavami, které kdysi ukořistil Ahenobarbus za někdejšího tažení proti galským Arvernům.

Následovaly vozy s naloženou kořistí prostřídáné valníky sloužícími jako plošiny k inscenování nejdůležitějších válečných scén představovaných herci v náležitých kostýmech a vybavených i potřebnými kulisami. Štáb složený z Caesarových bankéřů, který dostal na starost inscenaci této omračující podívané, přivedlo bezmála k šílenství, když měl sehnat dostatečný počet aktérů podobných Caesarovi, neboť právě on vévodil v naprosté většině živých obrazů a jeho podobu také kdekdo v Římě znal.

Předváděly se všechny proslulé události: byl tu model obléhací terasy v Avariku; dubová venetská loď s koženými plachtami a řetězovými úponami; Caesar v Alesii spěchající k záchraně tábora, do něhož pronikli Galové; Vercingetorix sedící se zkříženými nohama na zemi v okamžiku, kdy se vzdával Caesarovi; model pahorku a pevnosti v Alesii; vozy zaplněné cizokrajnými dlouhovlasými Galy, s kšticemi zpevněnými do groteskních tvarů jílovou kaší, s tartany v roztodivných barvách a se vztyčenými dlouhými meči (z pozlaceného dřeva); celá eskadrona remijské jízdy v jejím proslulém odění; slavná historie Quinta Cicerona a Sedmé legie vzdorující obléhání soustředěných Nerviů; obraz britanské pevnosti; britanský válečný vozík i s vozatajem, vrhačem oštěpů a dvojspřežím malých koníků; a kromě toho dvacet dalších alegorických scén. Vozy a valníky táhli volkové v křiklavě rudých, zelených, modrých a žlutých postrojích, ověnčení květinami.

Celá tato skvostná podívaná byla prostřídávána tanečky nevěstek v ohnivě červených togách, hopsáním trpaslíků oblečených do mnohobarevných, jakoby záplatovaných sešívaných mundurů nazývaných *centunculi*, hudebníky s nejrůznějšími nástroji, artisty chrlícími z úst plameny, kejklíři a zrůdičkami. K vidění nebyly ani zlaté koruny, ani tepané věnečky, jelikož od Galů Caesar žádné nezískal, avšak káry s kořistí přesto jiskřily zlatem. Caesarovi se podařilo ukořistit nahromaděný zlatý poklad germánských Kimbrů a Teutonů ukrytý v Atuatuze a pobral i stovky drahocenných votivních předmětů, které druidové uchovávali v Cenabu.

Pak přišla na řadu obětní zvířata: dva bílí volci, kteří budou poraženi jako dík Jovovi Nejlepšímu Největšímu v okamžiku, kdy triumfátor dorazí k úpatí schodiště vedoucího k jeho chrámu na Kapitolu. Bylo to ještě dobré tři míle daleko, neboť trasa pochodu se vinula skrze Velabrum a Forum Boarium, poté na Circus Maximus, který průvod obešel jednou dokola, než z jeho

capenského konce zamířil opět na Via Triumphalis a prošel konečně celé Forum Romanum k úpatí Kapitolu, kde zastavil.

Válečné zajatce odsouzené za triumfu zemřít čekalo, že z tohoto místa budou odvedeni do Tulliana, kde budou zardoušeni; zde také průvod opustily alegorické vozy a laičtí účastníci; odtud bylo převezeno všechno zlato zpátky do státní pokladnice; legie se nato vydaly na další cestu, odbočily na Vicus Iugarius a odpochodovaly Velabrem znovu na Martovo pole, kde se konečně daly do hodování a oslav a vyčkávaly, až jim pokladníci legií vyplátí, co jim náleží. Vzhůru na Clivus Capitolinus k chrámu Jova Nejlepšího Největšího měl pokračovat už pouze senát, kněží, obětní zvířata a triumfátor, doprovázeni sborem *tibicenů*, pištců dujících do fléten zhotovených z holenních kostí pobitých nepřátel.

Oba bílí volkové byli ověnčeni girlandami květů a měli pozlacené rohy i kopyta; vedli je – předem už omámené – *popa*, *cultarius* a jejich pomocníci, kteří se měli postarat o řádně provedenou porážku.

Pak následovalo kolegium pontifiků a kolegium augurů v barevně odlišených togách s šarlatovými a purpurovými pruhy; každý z augurů třímal svůj *lituus*, berlu se spleťtí stočeným madlem, která ho odlišovala od pontifiků. Za nimi kráčela nižší kněžská kolegia v náležitých úborech, *flamen Martialis*, podivně se odlišující svou těžkou okrouhlou pláštěnkou, dřeváky a slonovinovou přilbou. *Flamen Quirinalis* se na Caesarových triumfech objevit neměl, jelikož Lucius Caesar se jich účastnil ve své druhé funkci jako nejvyšší augur; dále tu chyběl *flamen Dialis*, neboť tímto zvláštním Jovovým knězem byl ve skutečnosti Caesar, dávno už ovšem zproštěný svých povinností.

Velké pozornosti zástupů se těšila další část triumfálního průvodu – zajatci. Každý z nich byl oděn způsobem odpovídajícím jeho postavení, v nejlepším šatě, na sobě odznaky své hodnosti, zlato i šperky, už na pohled kvetli tito přemožení nepřátelé zdravím a blahobytem; součástí římských triumfů nikdy nebylo předvádět zajatce zubožené nebo ztlučené. Proto také byli po dobu, kdy čekali na konání triumfu, drženi v domě některého zámožného občana. Zavírání do vězení římská republika neznala.

Jako první kráčel král Vercingetorix; zemřít měl pouze on, Cotus a Lucterius. Vercassivelaunus, Eporedorix a Biturgo stejně jako ostatní méně významní váleční zajatci měli být po triumfu poslání bez úhony zpátky do svých zemí. Kdysi, před řadou let, se Vercingetorix nemálo podívoval proroctví, které mu předpovědělo,

že stráví šest let v zajetí čekáním na smrt. Teď pochopil. Důsledkem občanské války a dalších událostí bylo, že Caesarovi trvalo celých šest let, než mohl své vítězství nad Vlasatou Galii oslavit triumfem.

Senát se usnesl přiznat Caesarovi mimořádnou výsadu: namísto obvyklých čtyřadvaceti liktorů jich před ním mělo kráčet dvaasedmdesát. Mezi nimi se měly cestou proplétat zvlášť vybrané tanečnice a zpěvačky a opěvovat Caesara triumfátora.

Když tedy konečně nastal čas, aby se vpřed vydal i Caesar, probíhal průvod už po celé dvě dlouhé letní hodiny. Diktátor jel v triumfálním čtyřkolém voze, prastarém a podobném spíše obřadnému kočáru krále Arménie než římské válečné dvoukolce; tažen byl čtyřmi pečlivě vybranými sedáky s bílými hřívami a ocasey, jak si triumfátor vymínil. Caesar byl oděn v plné triumfátorské nádheře. Skládala se z tuniky, celé vyšívané palmovými listy, a z nachové togy, bohatě zdobené zlatem. Na hlavě měl vavřínový věnec, v pravé ruce svíral vavřínovou větévku, v levé umně vyřezávané slonovinové žezlo triumfátora završené zlatým orlem. Jeho vozataj měl na sobě purpurovou tuniku a vzadu na prostranném voze stál muž, rovněž v nachové tunice, jenž nad Caesarovou hlavou držel pozlacený vínek z dubového listí a čas od času zpěvavým hlasem provolal varování určené všem triumfátorům:

*„Respice post te, hominem te memento!“ **

Pompeius Veliký byl příliš ješitný, než aby tento prastarý zvyk strpěl, Caesar ho však dodržel. Tváře i ruce si nabarvil jasně rudým miniem jako připomínku terakotově zbarvených rukou a tváře sochy Jova Nejlepšího Největšího v jeho chrámu. Triumf představoval krajní přiblížení božskosti, jakého kdy mohl Říman dosáhnout.

Bezprostředně za triumfálním vozem šel Caesarův válečný kůň, proslulý Paznehtík s rozštěpenými kopyty (lépe řečeno potomek onoho prapůvodního Paznehtíka, kterého Caesar kdysi obdržel jako obmyslný dar od Sully), přes hřbet přehozené šarlatové *paludamentum*. Pro Caesara bylo nemyslitelné, že by mohl triumfovat, aniž na slavnosti poskytl účast i Paznehtíkovi, symbolu svého pověstného štěstí.

* „Ohlédni se za sebe a pomni, že jsi jen smrtelný člověk.“

Za Paznehtíkem se hrnul zástup mužů, kteří připisovali Caesarovu tažení do Galie zásluhu za své propuštění z otroctví, všichni s čapkou svobody na hlavě, kuželovitou pokrývkou označující propuštěnce.

Nato jeli na přidělených státních koních, v plné zbroji, avšak bez mečů, ti legáti z Caesarova galského tažení, kteří v současné době pobývali v Římě.

A konečně přišla na řadu armáda, oněch pět tisíc veteránů vybraných z jedenácti legií, kteří za pochodu skandovali „*Io triumph!*“ Rozpustilejší průpovídky a zpěvanky měly zaznít až později, až bude kolem víc uší, které si je budou moci poslechnout, a až bude možno dát průchod řehotu diváků.

Když se však Caesar chtěl do triumfálního vozu vyhoupnout, povolilo u povozu levé přední kolo, takže se diktátor sesul na čelní stěnu povozu a také hlasatel na zádi se zapotácel, zatímco vylekaní koně se rozřehtali a začali se vzpínat.

Všichni, kdo toho byli svědky, zatajili dech.

„Co se stalo? Proč jsou všichni najednou tak vyděšení?“ vyptávala se Kleopatra Sexta Perquitiens, který rovněž zbledl jako křída.

„Zlé znamení, strašlivé!“ šeptl a pozvedl ruku v gestu na obranu proti uřknutí.

Kleopatra ho napodobila.

Zdržení bylo jen nepatrné; jakoby kouzlem se objevilo kolo nové, rychle se ho také podařilo nasadit. Caesar poodstoupil stranou, neslyšně cosi pronášel. Kleopatra nemohla tušit, že šeptá zaříkávací formulí.

Přibíhal Lucius Caesar, nejvyšší augur.

„Ne, ne,“ odmítal ho s úsměvem Caesar. „Vykoupím se z toho omina tím, že vystoupám po schodech k chrámu Jova Nejlepšího Největšího po kolenou, Lucie!“

„*Edepol!* To přece nezvládneš, Gaie! Vždyť jich je padesát!“

„Zvládnou, a taky to udělám.“ Ukázal na džbánek přivázaný zevnitř na postranici vozu. „Mám tu kouzelný nápoj a ten vypiju.“

Triumfální vůz se dal do pohybu a brzy už také vypochoďovala armáda uzavírající celý průvod, dobré dvě míle za krácejícím senátem.

Na Foru Boarii musel triumfátor stanout a pozdravit sochu Herkula, jindy nahého, avšak v den triumfu oděného rovněž do slavnostního hávu.

Na dlouhých tribunách Cirkus Maxima se tísnilo sto padesát tisíc lidí, až k uším Kleopatřiných služebníků v jejím paláci dolehl jásot a křik z jejich hrdel, když se objevil Caesar. Když však triumfální vůz absolvoval celou délku jedné z drah podél střední *spiny* a obrátil se opět směrem ke capenskému konci a když už napochodovala i armáda, davy znavené voláním umlkaly. A když začali svou novou pochodovou písničku muži z Desáté legie, kdekdo se ztišil, aby bylo dobře slyšet její slova.

Hele, ženský, kdo nás vede!
Co ten všechno nevojede,
kurvu, dámu, paničku,
na ty zvlášť má hlavičku.

Kdopak by se strachoval,
když se římskej admirál
vo lodě moc nestará?
Pošleme tam Caesara.

Statečně von stiskne pŕlky,
pan král přihřeje si kulky.
Řím si s tím bithýnským sádlem
medí v jednom prostěradle.

Prdelka je na prodej,
lodí bude habaděj.
Nikdo to tak neumí,
král s králem si rozumí.

Caesar štěkl na Fabia a Cornelia, kteří uzavírali oddíl dvaasedmdesáti liktorů před ním.

„Běžte a řekněte Desáté, že jestli s tou písničkou nepřestanou, seberu jim jejich podíly na kořisti a vyženu je z armády bez přidělu půdy!“

Zpráva dorazila na místo a popěvek rázem umlkl, avšak v kolegiu liktorů se ještě dlouho debatovalo, který verš popudil Caesara nejvíc; Fabius a Cornelius dospěli k názoru, že Caesarovi se pod kůži zadřela narážka o obchůdku s vlastní zadnicí, avšak další usoudili, že to byla spíš zmínka o dvou králích, to jest

bithýnském a římském. Zcela určitě nikomu nevadil rozpustilý tón, jaký Desátá ve své veršovance nasadila, ten byl docela běžný.

Než dospěla celá ta dlouhá procedura ke konci, snesl se soumrak. Rozdělení kořisti muselo být odloženo až na zítřejší den. Martovo pole se změnilo v jeden veliký vojenský tábor, neboť přítomni byli i všichni propuštění veteráni, kteří triumfu až do té chvíle přihlíželi spolu s ostatními diváky. Podíl si musel každý vyzvednout osobně, pokud ovšem – jak tomu bylo právě u Caesarova triumfu – veteráni tou dobou už nepřebývali v Italské Galii. V tom případě se jich vždy několik sdružilo v jeden houfec a vybavili svého představitele plnou mocí, což ještě přispělo ke komplikacím, které na účetní jednotlivých legií tak jako tak nevyhnutelně doléhaly ze všech stran.

Řadoví vojáci obdrželi každý 20 000 sesterciů (což bylo víc, než činil žold za dvacet let služby); nižší centurioni dostávali 40 000 sesterciů i více a nejvyšší centurioni odcházeli se 120 000 sesterciů. Bylo to vysoké výslužné, větší, než jaké kdy kterákoli armáda svým příslušníkům vyplatila. Předčilo i výsluhu vojska Pompeia Velikého, poté co dobyl Východ a zdvojnásobil celkové fondy státní pokladny. Přes tak značnou odměnu však odcházeli vojáci všech hodností po tomto vyúčtování roztrpčení. Proč? Protože Caesar z kořisti odložil nevelké procento stranou a rozdělil je mezi svobodné římské chudé, z nichž každý obdržel 400 sesterciů, 36 liber oleje a 15 *modiů* mouky. Čím si chudina takovýto podíl zasloužila? Třebaže svobodní chudí byli nadšení, o vojácích platil pravý opak.

Všeobecně se v armádě soudilo, že Caesar má cosi za lubem, co ale? Nic koneckonců nestálo komukoli z chudiny v cestě, aby se přihlásil do legií, proč tedy Caesar obdarovává i muže, kteří tak neučinili?

Triumfy za Egypt, za Malou Asii a Afriku následovaly v těsném sledu, žádný sice tak velkolepý jako triumf za Galii, nicméně svou úrovní převyšující jakýkoli z deseti triumfů jiných. V asijském nechyběl vůz s výjevem zobrazujícím Caesara u Zely obklopeného všemi získanými zlatými korunami: nad scénou visela veliká, krasopisně vyvedená tabule s nápisem VENI VIDI VICI. Poslední

na řadě byla Afrika, triumf, který u římské smetánky našel nejméně pochopení a souhlasu, jelikož Caesar povolil uzdu svému hněvu na úkor vkusu a využil alegorických vozů k tomu, aby zesměšnil republikánské vedení. Vypodobnil na nich Metella Scipiona, jak se kochá prasečkami, Labiena mučícího římské vojáky a Catona nalévajícího se vínem.

Triumfy neznamenalý konec veřejných zábav a slavností onoho roku. Caesar uspořádal také velkolepé zádušní hry za svou dceru Julii, kterou zejména prostí Římané nesmírně milovali; vyrůstala v Subuře, obklopena zcela obyčejnými lidmi, a nikdy se nad ně nepovyšovala. Proto také Julii zpopelnili na Foru Romanu a proto spočíval její popel v nádherné hrobce na Martově poli – věc předtím naprosto neslýchaná.

Hrála se i představení v Pompeiově kamenném divadle a v provizorních dřevěných boudách stavěných kdekoli, kde k tomu zbýval kousek místa; oblíbené byly Plautovy, Enniovy a Terentiovy komedie, avšak k nejpobulárnějším patřily prosté atellanské mimy. Vesměs to byly frašky zalidněné spoustou komických postavíček a hrané bez masek. Uspokojovány však musely být všechny chutě, a tak se jedna malá scéna věnovala výlučně intelektuální smetánce a uváděla Aischylovy, Sofoklovy a Euripidovy tragédie.

Caesar také vyhlásil soutěž o nové drama a na vítězné dílo vypsál velkorysou odměnu.

„Měl bys opravdu psát i hry, nejen historické spisy, milý Sallustie,“ řekl dějepisci, kterého si velice oblíbil. V tom měl Sallustius opravdové štěstí; ze svého postu správce provincie Africa byl odvolán, poté co v ní začal nestoudně rabovat. Věc se utulala, Caesar osobně uhradil postiženým obilním a obchodním plutokratům miliony sesterciů; a přece tu teď se Sallustiem seděl v družném rozhovoru.

„Kdepak, já nejsem žádný dramatik,“ tvrdil Sallustius a pohoršeně vrtěl hlavou při pouhém takovém pomyšlení. „A mám teď spoustu práce, píšu velice podrobnou historii Catilina spiknutí.“

Caesar až zamžikal. „Bohové, Sallustie! Takže našeho milého Cicerona vynášíš až do nebes.“

„Právě naopak,“ pravil vesele a nekajícně vykrádač provincie. „Vinu za celou tu záležitost připisuji Ciceronovi. To on tuhle krizi vykonstruoval, jen aby nějak povznesl svůj konsulát nad šedivý průměr, jakým byl poznamenán.“

„V Římě by ale mohlo být naráz horko jako v Utice, až to dílo uveřejníš.“

„Uveřejním? Och ne, zveřejnit si ho netroufnu.“ Uchichtl se. „Alespoň ne do té doby, než bude Cicero mrtvý. Doufám, že na to nebudu muset čekat dvacet let!“

„Vůbec se už nedivím, že tě dal Milo zpráskat koňským bičem za to, že sis začal s jeho milovanou Faustou,“ rozesmál se Caesar. „Ty jsi prostě nenapravitelný.“

Divadelní představení nebyla jedinou náplní zádušních her za Julii. Caesar dal zakrýt plachtami celé Forum Romanum i své vlastní Forum Julium a uspořádal tam gladiátorské hry, zápasy s šelmami, souboje mezi válečnými zajatci odsouzenými k smrti a ukázky nejnovější senzace v oblasti bojových dovedností – šermu dlouhými tenkými a pružnými meči, které ovšem v bitvě byly k ničemu.

Poté se na jeho účet konal veřejný banket pro veškerý Řím, k němuž bylo prostřeno ne méně než 22 000 stolů. Mezi lahůdkami na něm nechybělo 6000 sladkovodních úhořů, které si musel vypůjčit od svého přítele Lucia Hirra, jenž mu je odmítl prostě prodat; Hirrovou podmínkou bylo, že je Caesar vrátí *in natura*. Víno teklo proudem jako voda, tabule sténaly pod tíží jídla a nakonec zbylo ještě dostatek dobrot, aby si chudina měla co odnést domů a vylepšit si po nějaký čas svůj jídelníček.

Cicero stále ještě zahrnoval Bruta v Italské Galii svými dopisy.

Vím, že o Caesarově *nedůstojném* zesměšňování republikánských hrdinů v Africe už jsem ti psal, ale mne to stále ještě nepřestává pobuřovat. Jak si může člověk, který se vyznačuje tak dobrým vkusem, pokud jde o hry a různá představení, tropit tak laciné žerty ze svých protivníků, vážených římských občanů?

To ale není důvod, proč ti píšu. Rozvedl jsem se konečně s tou dračicí Terentií – po třicetiletém utrpení! Takže je teď ze mne žádoucí šedesátník, což je pro mne zcela nový a povznášející pocit. Zatím mi byly nabídnuty dvě vdovy, jednou je sestra Pompeia Magna, druhou jeho dcera. Víš vůbec o tom, že Publius Sulla náhle zemřel? Náš velikán tím byl hluboce zasažen, neboť ho měl

odjakživa v oblibě – proč, to mi uniká. Z kohokoli, jehož otec byl adoptován člověkem, jako je Sextus Perquitienuš starší, a jenž vyrůstal v téhle domácnosti, nemůže vyrůst nic jiného než rošťák. Z jeho Pompeie je tedy vdova. Já osobně bych dal přednost té druhé – už proto, že je o třicet let mladší. Za druhé se také zdá být vdovou ještě dosti bujnou – po Faustovi Sullovi příliš netruchlí. To proto asi, že náš Velikán jí dovolil podržet si všechn jeho majetek, který je obrovský. Nevzal bych si, můj milý Brute, samozřejmě žádnou chudou ženskou, jenomže po Terentii se nehodlám oženit ani s takovou, která suverénně vládne veškerým svým jměním. Takže ani Pompeia Magna by pro mne asi nebyla tou nejvhodnější volbou. Zdá se mi, že my Římané povolujeme ženám až příliš mnoho samostatnosti.

V řadách Tulliů Ciceronů ale došlo ještě k jednomu rozvodu. Tullia, můj drahoušek, konečně zpřetrhala všechny svazky s tím rabiátem a dobyt看 Dolabellou. Požádal jsem ho, aby mi vrátil vyplacené věno, jak je mým právem, pokud je poškozenou stranou manželka. Dolabella na to kupodivu kývl. Mám dojem, že se pokouší znovu se vetřít do Caesarovy přízně, proto ta jeho ochota vyrovnat se podle práva. Caesar totiž dokáže být mimořádný prevít, pokud jde o náležité zacházení se ženami, viz způsob, jakým se postaral o Antonii Hybridu. Nu, a co se pak nestalo! Přijde za mnou Tullia a sdělí mi, že je s Dolabellou v jiném stavu! Och, co se to jen s těmi ženskými děje? Nejen to, Tullia je z toho všeho naprosto zničená, o dítě na cestě nejeví vůbec zájem, a projevila dokonce tu opovážlivost přičíst celý ten rozvod mně! Prohlásila, že jsem to byl já, kdo ji k němu dotlačil. Já to prostě vzdávám.

Gaius Cassius už ti nepochybně sám napsal, že se z provincie Asia vrací domů. Podle mne nemají on a Vatia Isauricus zhola nic společného, až na to, že se oženili s tvými dvěma sestrami. Nu, Vatia se přimkl k Caesarovi tak pevně, že ho od něho nevypáčíš ani sochozem. Podle toho, co mi Cassius sděluje ve svých dopisech, je Vatia velice tvrdý správce, který zreformoval daně a poplatky v provincii Asia (nemají být tak jako tak ještě po několik let vymáhány) takovým způsobem, aby si žádný publikán ani

jiný římský obchodník od Amanu až po Propontis nemohl přijít na jediný sestercius zisku. Ptám se tě, Brute, k čemu jsou Římu vlastně provincie dobré, ne-li k tomu, aby si tam Římané mohli nějaký ten sestercius vydělat? Začíná se mi zdát, že se Caesar domnívá, že platit by měl Řím svým provinciím, a ne naopak.

Do Říma dorazil Gaius Trebonius – zřejmě vytlačený ze Zadní Hispánie Labienem a oběma Pompei. Měl tam problémy po tom nemožném chování Quinta Cassia jako předchozího správce – říká se, že to byl druhý Gaius Verres. Všichni tři republikáni byli uvítáni až s hysterickým jásotem a úspěšně teď budují legie. Gnaeus Pompeius, který své početné loďstvo nechal zakotvit v baleárských vodách, teď sídlí v Cordubě jako nový římský správce. Labienus je vojenským velitelem.

Zajímalo by mě, co hodlá učinit Caesar.

„Myslím, že Caesar se odebere do Hispánie, jakmile bude hotov se svou současnou prací na legislativě,“ řekla Calpurnia Marcii a Porcii.

Porcii se rozhořely oči, tvář se jí rozzářila nadějí. „Tentokrát bude všechno jinak!“ vykřikla a pravou pěstí vítězoslavně udeřila do levé dlaně. „Caesarovy legie jsou každým dnem nespokojenější a od časů Quinta Sertoria vyspěli Hispánci na stejně dobré legionáře, jako jsou ti, kteří pocházejí z Itálie. Jen počkejte a uvidíte – Hispánie bude znamenat Caesarův konec. Já se za to *modlím!*“

„Mírni se, Porcie,“ napomenula ji Marcia a omluvně se podívala na Calpurnii, „pamatuj, že tu nejsi sama.“

„Ale proč?“ odsekla Porcia a pevně stiskla Calpurniinu ruku. „Proč by to mělo chuděrce Calpurnii vadit? Caesar stejně tráví všechnen svůj čas tam za Tiberem, u té ženské.“

Má naprosto pravdu, pomyslela si Calpurnia. Jediné noci, kdy spí v Domus Publice, jsou ty, které předcházejí schůzím senátu za úsvitu. Jinak je *tam*, je s *ní*. Žárlím a jsem nešťastná, že žárlím. Také ji *nenávidím*, ale Caesara pořád ještě miluji.

„Jsem přesvědčená,“ řekla vyrovnaným hlasem, „že královna má mimořádné znalosti o vládnutí a že lásce je věnována nepatrná část času, který s ní tráví. Podle toho, co říká, probírají jeho zákony. A politické otázky.“

„Chceš tím snad říct, že má tu drzost zmiňovat se o ní před vlastní manželkou?“ uhodila na ni Porcia nevěřičně.

„Ano, dost často. Proto si s ní nedělám žádné velké starosti. Caesar se ke mně ani v nejmenším nechová jinak než kdy v minulosti. Jsem jeho žena. Ona je v nejlepším případě jen jeho milenka. I když,“ dodala Calpurnia zamyšleně, „toho chlapečka bych si velice přála jednou uvidět.“

„Můj otec říká, že je to krásné dítě,“ pospíšila si Marcia, ale hned nato se zamračila. „Zajímavé je, že Atiin chlapec Octavius královnu rád nemá a odmítá uvěřit, že je to Caesarovo dítě. Můj otec ovšem tvrdí, že tomu tak je, že hoch je Caesarovi velice podobný. Octavius jí říká královna zvířat, kvůli jejím božstvům, která zřejmě mají zvířecí hlavy.“

„Octavius na ni žárlí,“ prohlásila Porcia.

Calpurnii se oči rozšířily údivem. „Žárlí? Ale proč?“

„Nevím, ale můj Lucius se s ním zná ze cvičení na Martově poli a říká, že se tím Octavius nijak netají.“

„Nevěděla jsem, že Octavius a Lucius Bibulus jsou přátelé,“ podivila se Marcia.

„Je jim oběma sedmnáct a Lucius je jeden z mála těch, kdo se Octaviovi při cvičení neposmívají.“

„Proč by se mu měl kdo posmívat?“ vyptávala se zmateně Calpurnia.

„Protože mu to v prsou píská, když se zadýchá. Cato, můj otec,“ pokračovala Porcia jako proměněná, sotva otcovo jméno vyslovila, „by určitě soudil, že by Octavius neměl být za dopuštění uvalené na něho bohy navíc ještě trestán. A můj Lucius s tím souhlasí.“

„Chudák chlapec. Něco takového jsem vůbec netušila,“ přiznala Calpurnia.

„Já o tom vím, protože v tom domě žiju,“ řekla Marcia chmurně. Jsou chvíle, kdy se Atia obává o jeho život.“

„Pořád ale ještě nechápu, proč by měl na královnu Kleopatru žárlit,“ vedla si Calpurnia svou.

„Protože mu ukradla Caesara,“ objasňovala Marcia. „Caesar trávil s Octaviem spoustu času, ještě předtím, než do Říma přijela královna. Teď jako by zapomněl, že Octavius vůbec existuje.“

Calpurnia zvedla kotátko, které se jí lísalo k nohám, a políbila ho na hladounkou kulatoučkou hlavičku. „Mám takový pocit,“ řekla, tvář přitisknutou k jeho bříšku, „že ani královna Kleopatra se tu necítí šťastná.“

Bystrý postřeh; sotva se Kleopatra doslechla, že se Caesar chystá do Hispánie, aby se tam vypořádal s republikánským vzbouřením, naplnilo ji to bezmála hrůzou.

„Ale já přece v Římě nemůžu žít bez tebe!“ řekla. „Já odmítám, abys mě tu nechal samotnou!“

„Poradil bych ti, aby ses odebrala domů, až na to, že podzimní a zimní moře mezi Itálií a Egyptem je dost nebezpečné,“ ovládl se Caesar. „Vydrž to tu, lásko moje. Nebude to dlouhé tažení.“

„Slyšela jsem, že republikáni už mají třináct legií.“

„Předpokládám, že přinejmenším tolik.“

„A tys rozpustil všechny své veteránské legie až na dvě.“

„Až na Pátou Alaudskou a Desátou. Ale Rabirius Postumus, který vyslovil souhlas s tím, že pro mne bude opět pracovat jako *praefectus fabrum*, už verbuje v Italské Galii a také spousta propuštěných veteránů už se doma nudí natolik, že se do legií vrátí. Budu mít osm legií, dost na to, abych Labiena porazil,“ řekl Caesar a naklonil se k ní, aby ji dlouze políbil. Je pořád ještě rozladěná. Chtělo by to změnit téma. „Podívala ses na ta čísla z mého censu?“ otázal se.

„Podívala, je to skvělá věc,“ řekla vřele, na předchozí věty už nemyslela. „Až se vrátím do Egypta, zavedu tam podobné sčítání. Fascinuje mě ovšem, jak se ti podařilo vycvičit ty tisícovky mužů, kteří chodili dům od domu ta čísla zjišťovat.“

„Och, muži rádi kladou všetečné otázky. Výcvik spočívá spíš v tom, jak jednat s lidmi, kteří všetečné otázky špatně snášejí.“

„Mě ta tvá genialita ničí, Caesare. Dokážeš všechno udělat tak důkladně, a přesto tak nesmírně rychle. My ostatní se jen plahočíme v tvých stopách jako plavec v brázdě lodi.“

„Ještě chvíli mi sekej takové poklony a nevejdu se hlavou do dveří,“ řekl zlehka, ale pak se zamračil. „Ale od tebe aspoň znějí upřímně! Víš o tom, co ti pitomci nechali napsat na quadrigu, kterou umístili na portikus v chrámu Jova Nejlepšího Největšího?“

Věděla o tom. I když s tím sama souhlasila, znala už Caesara natolik dobře, aby pochopila, co ho na tom tak rozhořčilo. Senát a Osmnáctka dali zhotovit Caesarovu zlatou sochu na válečném voze se čtyřspřežím nad zemskou koulí, další z poct, kterou mu vnutili proti jeho vůli.

„Pokud jde o tohle oslavování, jsem jako nabodnutý na rohy dilematu,“ řekl jí před nějakým časem. „Když ty pocity odmítám, dívají se na mě jako na zaostalého nevďěčníka, když je ale přijmu, je ze mě naráz arogantní samovládce. Řekl jsem jim, že s tímhle ohavným slepencem nesouhlasím, jenomže oni s ním bez ohledu na to pokračovali dál.“

Neviděl onen „ohavný slepenec“ až do dnešního rána, kdy ho slavnostně odhalili. Sochař Arkesiláos si vedl dobře; jeho čtyřspřeží bylo nádherné. Příjemně překvapen ho Caesar s vyrovnanou myslí obcházel, aby si ho prohlédl ze všech stran, až si náhle povšiml tabulky připevněné na přední stěně válečného vozíku. Stálo na ní řecky přesně totéž, co bylo napsáno na jeho soše na agorě v Efesu – ZJEVENÝ BŮH... a tak dále.

„Sundejte to rouhačství!“ vyštěkl.

Nikdo se nepohnul.

Jeden ze senátorů měl na opasku toulec s dýkou. Caesar ji vytrhl a zaryl s ní do tepané zlaté plochy, až tabulku vyloupl. „Nikdy, nikdy ať už od vás takovouhle věc o sobě neslyším!“ Odešel tak rozružený, že tenká tabulka, kterou posléze odhodil, byla zmuchlána do pouhé zlaté hrudky.

Takže Kleopatra pronesla smířlivou větu: „Ano, vím o tom a je mi líto, že se tě to tak dotklo.“

„Nechci se stát králem Říma a nepřeji si být bohem!“ vrčel.

„Ty už jsi bůh,“ řekla prostě.

„Ne, nejsem! Jsem smrtelný člověk, čeká mě osud všech smrtelných lidí, Kleopatro! *Já – jednou – umřu!* Slyšíš? Umřu! Jen bohové neumírají. Kdybych se měl stát bohem až po své smrti, všechno by bylo jiné. Spal bych věčným spánkem a o tom, že jsem bohem, bych nevěděl. Ale dokud jsem smrtelný, nemohu se bohem stát. A k čemu by mi bylo dobré,“ zaútočil znovu, „stát se králem Říma? Jako diktátor dokážu udělat vše, co je udělat třeba.“

„On je jako býk, kterého dráždí kluci bezpečně schovaní za ohrazením v chlévě,“ říkala Servilia Gaiovi Cassiovi s nemalým zadostiučiněním. „Och, já se tak bavím. Baví se tím i Pontius Aquila.“

„Jak se daří tvému oddanému milenci?“ otázal se jí sladce Cassius.

„Pracuje v mých službách proti Caesarovi, ale pěkně potichoučku. *Rád* ho Caesar samozřejmě nemá, ovšem jednou z

Caesarových slabostí je vášně pro poctivou hru, takže pokud vypadá muž nadějně, je povýšen, i když je to omilostněný republikán – a Serviliin milenec,“ předla.

„Ty jsi přece mrcha.“

„Mrcha jsem byla odjakživa. Musela jsem být mrcha, abych v domácnosti strýce Drusa vůbec přežila. Víš přece o tom, že Drusus mě uvěznil v dětském pokoji a zcela mi znemožnil opouštět dům, a to až do chvíle, kdy jsem se provdala za Brutova *tatu*, či snad jsi o tom neslyšel?“

„Ne, to jsem nevěděl. Proč Drusus něco takového vůbec udělal?“

„Protože jsem špehovala pro svého otce, který byl Drusovým nepřítelem.“

„Kolik ti tenkrát bylo?“

„Devět, deset, jedenáct.“

„Ale proč jsi vůbec žila u bratra své matky, namísto abys bydlela se svým vlastním otcem?“

„Moje matka se dopustila cizoložství s Catonovým otcem,“ – ještě po tolika letech zkřivila při té vzpomínce tvář –, „a můj otec se rozhodl pohlížet na všechny své vlastní děti, které s ní měl, jako na cizí potomky.“

„Což odpovídalo situaci,“ řekl Cassius věcně. „A tys pro něho přesto špehovala?“

„Byl to patricij Servilius Caepio,“ prohlásila, jako by to vysvětlovalo vše.

Jelikož ji Cassius znal, předpokládal, že tomu tak skutečně je.

„Co se to stalo mezi tebou a Vatiem v provincii Africa?“

„Nechtěl mi dovolit, abych vymáhal své ani Brutovy pohledávky.“

„Ach tak.“

„Jak se má Brutus?“

Povytáhla černé obočí, ale nic na sobě nedala znát. „Jak to mám vědět? Nepíše mi o nic častěji než tobě. Zato s Ciceronem si nepřestávají špitat. A proč taky ne? Oba nejsou nic jiného než staré drbny.“

Cassius se pousmál. „Cicerona jsem na zpáteční cestě navštívil v Tusculu a přespal jsem u něho. Je zabraný do práce, píše paján na Catona – nevím, jak moc se ti ta představa zamlouvá. Moc ne, že? Myslel jsem si to. Nicméně z toho, že se v Hispánii schyluje k válce, je celý bez sebe, rozechvělý a roztřesený, což mě dost překvapilo, už vzhledem k tomu, jak moc on Caesarem opovrhne.“

Zeptal jsem se ho po důvodech a on mi řekl, že pokud by ti pompeiovští hoši náhodou Caesara porazili, stali by se podle jeho názoru ještě horšími pány Říma, než je dnes Caesar.“

„A cos mu na to odpověděl, drahoušku Cassie?“

„Že se podobně jako on spíš srovnám se starým koštětem, o kterém už vím, jak mete. Pompeiové pocházejí z Picena a já jsem se ještě nepotkal s Piceňanem, který by nebyl až do morku kostí surovec. Seškrab z Piceňana trochu toho nátěru a vespod najdeš barbara.“

„Proto se z Piceňanů stávají tak výborní tribunové lidu. Rádi zaútočí, když je k nim soupeř otočen zády, a neznají větší potěšení než tropit neplechu. Pche!“ odplivla si Servilia. „Caesar je aspoň Říman jak se patří.“

„Je Římanem natolik, že při své výtečné krvi by se mohl stát římským králem.“

„Právě tak jako Sulla,“ kývla Servilia. „On ovšem – zrovna tak jako Sulla – se králem Říma stát nechce.“

„Pokud tohle tvrdíš s takovou určitostí, proč se ty a pár dalších tolik snažíte, aby se zdálo, že si chce Caesar užuž uvázat diadém kolem čela?“

„Krátím si tak dlouhou chvíli,“ řekla Servilia. „Kromě toho asi mám v žilách taky nějakou tu trošku picenské krve. Tropit neplechu – to já prostě zbožňuju.“

„Setkala ses už s Jejím Veličenstvem?“ otázal se Cassius s pocitem, že on sám povyrůstá samou římskostí. Och, jaké blaho je být zase doma! Tertulla je možná z poloviny po Caesarovi, ale ta druhá půle je čistě po Servilii a z obou těch půlí se skládá úžasně svůdná žena.

„Milý zlatý, Její Veličenstvo a já jsme ty nejlepší přítelkyně,“ zavrkala Servilia. „Římanky někdy dovedou být neuvěřitelně pitomé! Věřil bys tomu, že většina mých vrstevnic se rozhodla oznámkovat egyptskou královnu jako *infra dignitatem*? To je ale hloupost, co?“

„A proč neshledáváš ty, že je to žena pod tvou úroveň?“

„Zajímavější je udržovat s ní dobré vztahy. Jen co Caesar odjede do Hispánie, uvedu ji tu do společnosti.“

Cassius se zachmuřil. „Jsem přesvědčený, má milá tchyně, že důvody, které tě k tomuhle rozhodnutí vedou, mají daleko k ušlechtilosti, ale ať jsou jakékoli, nedokážu se v nich vyznat. Víš o ní tak málo. Mohl by to být ještě lstivější had, než jsi ty.“

Servilia pozvedla paže nad hlavu a slastně se protáhla. „Och, v tomhle jsi ale naprosto na omylu, Cassie. Já o Kleopatře vím spoustu věcí. Víš, její mladší sestra strávila v Římě skoro dva roky – vždyť ji Caesar ostatně předvedl jako zajatkyni v tom svém egyptském triumfu. Ale nejdřív ji strčili do domu staré Caecilie, kde byla celou tu dobu nucena žít, a jelikož je Caecilie má dobrá přítelkyně, poznala jsem Arsinoe velice dobře. Celé dlouhé hodiny jsme si o Kleopatře spolu povídaly.“

„Od triumfu uplynuly už skoro tri měsíce. Kde je princezna Arsinoe teď?“ Cassius se s divadelním gestem rozhlédl kolem sebe. „Překvapuje mě, že teď nebydlí tady u tebe.“

„Žila by tu, kdybych k tomu byla dostala příležitost. Naneštěstí ji Caesar hned následující den po triumfu posadil na loď mířící do Efesu. Jak jsem slyšela, má tam sloužit Artemidě v jejím tamějším chrámu. V okamžiku, kdy by se jí podařilo prchnout, je povoleno ji za docela slušnou odměnu zabít. Dal zřejmě Kleopatře slovo, že Arsinoe pěkně přistřihne křídélka. Taková škoda! Už jsem se těšila, jak ty dvě sestřičky zase usmírím.“

Zachvěl se. „Jsou chvíle, Servilie, kdy jsem nesmírně rád, že *mne* sis oblíbila.“

Namísto odpovědi změnila téma. „Máš jako svého pána doopravdy radši Caesara, Cassie?“

Jeho tvář potemněla. „Nejraději bych neměl žádného pána. Uznat nad sebou pána je hřích páchaný proti Quirinovi,“ zavrčel.

ČÁST VII.

**PRVNÍ
NÁZNAKY
TRHLIN**

OD VSUNUTÉHO MĚSÍCE INTERCALARIS
ROKU 46 PŘ. N. L.
DO ZÁŘÍ ROKU 45 PŘ. N. L.

DECIMUS JUNIUS BRUTUS

GAIVS TREBONIUS

KAPITOLA PRVNÍ

V listopadu vypochoďoval Caesarův synovec Quintus Pedius spolu s Quintem Fabiem Maximem v čele čtyř „nových“ legií z Placentie v západní Italské Galii a po měsíci dorazili do Zadní Hispánie. Roční doba odpovídala pozdnímu létu, panovala vedra; k svému uspokojení shledali, že provincie není zcela k službám tří republikánských generálů, takže měli možnost vybudovat si pěkný tábor na horním toku řeky Baetis a nakoupit v přílehlé oblasti dostatek potravin. Caesarovy rozkazy zněly vyčkat jeho příchodu a využít zatím času k náležitěmu zásobení, i když nepředpokládal, že by tažení mělo trvat příliš dlouho. Na zadní kolečka je dobře myslet včas, tak zněla Caesarova neměnná zásada, pokud šlo o týlové zajištění.

Pak ale – na začátku mimořádného měsíce *intercalaris*, sedmašedesáti dní vložených do kalendáře po posledním prosincovém dnu – vzala tato pohoda náhlý obrat; objevil se Labienus se dvěma legiemi dobře vycvičených Římanů a čtyřmi legiemi složenými z čerstvých místních nováčků a caesarovský tábor oblehl. Pokud by bylo došlo ke srážce v bitvě, byli by si oba Caesarovi legáti Pedius i Fabius Maximus uměli dobře poradit, avšak za obléhání mohl Labienus plně využít své početní převahy a také to učinil. Zadní kolečka se nyní ukázala být nadmíru užitečná; aťsi byly Caesarovy jednotky v sebetužším obležení, stravovaly se dál bez nesnází. Vodě, která jejich táborem protékala, sice čtyři uvězněné legie příliš nedůvěřovaly, ale vykopaly si studny až do úrovně spodních pramenů a uvelebily se, aby vyčkaly Caesarova příchodu a s ním i záchrany.

Caesar vyrazil z Placentie s Desátou, Pátou Alaudskou a se dvěma čerstvými legiemi veteránů znuděných civilem ve stejné chvíli, kdy se jeho dva legáti v Zadní Hispánii dostali do sevření obléhatelů. Vzdálenost do Corduby po Via Domitia činila rovnou

tisícovku mil a pochod to byl typicky caesarovský: trval dvacet sedm dní při průměru sedmatřiceti mil za den – napomohla tomu skutečnost, že nebylo třeba budovat na každou noc tábor. Galie podél silnice Via Domitia byla už natolik zpacifikovaná, že ani Caesar neviděl důvod proč zřizovat každodenně nové náspy, okopy a palisády. To se ovšem změnilo, jakmile prošli průsmykem z Laminia v Přední Hispánii do Oreta v Zadní Hispánii, avšak v té době už jim zbývalo jen sto padesát mil pochodu.

V okamžiku, kdy se na scéně objevil Caesar, Labienus se vytratil.

Sextus Pompeius zaujal obranu v silně opevněném hlavním městě Cordubě, zatímco jeho starší bratr Gnaeus Pompeius mladší se s podstatnou částí armády vydal oblehnout město Uliu, které se zatvrzele postavilo proti republikánům. Jakmile však Labienus vyslal kurýra se zprávou, že Caesar už pochoduje ke Cordubě, aby na ni zaútočil dříve, než bude Sextus schopen přisunout nějaké posily, Gnaeus Pompeius další obléhání Ulie vzdal, aby ještě stihl dorazit do Corduby. Právě včas!

„Máme třináct legií, Caesar jich má jen osm,“ řekl Gnaeus Pompeius mladší Labienovi, Attiovi Varovi a Sextovi Pompeiovi. „Já říkám, že se mu právě teď musíme postavit a jednou provždy ho porazit.“

„Ano!“ vzkřikl Sextus.

„Ano,“ řekl bez valného nadšení Attius Varus.

„Absolutně ne,“ prohlásil Labienus.

„Proč ne?“ otázal se Gnaeus Pompeius. „Ať už to s ním jednou skončíme, *prosím tě!*“

„V téhle chvíli má Caesar ještě co jíst, ale zima je na krku a podle místních lidí má být tuhá,“ říkal Labienus přesvědčivě. „Nechte Caesara, ať si té zimy trochu užije. Dorážejte na něho, zabraňte mu v pícování, přinutíte ho spotřebovávat to, co si přivezl.“

„Máme nad ním převahu pěti legií,“ připomněl Gnaeus, stále ještě nepřesvědčen. „Čtyři legie z našich třinácti tvoří římscí veteráni, dalších pět je skoro stejně dobrých, takže jen čtyři jsou rekrutské, a ani ty nejsou tak špatné – slyšel jsem to i od tebe samotného, Labiene.“

„Co vy ovšem nevíte, ale co zato vím já, Gnaee Pompeie, je, že Caesar má navíc *osm tisíc* galských jezdců. V průsmyku se trochu

zdrželi za ním, ale teď už jsou tady. Rok byl suchý a pastva je nevalná, a pokud zapadají údolí horní Baetis sněhem, Caesar o ně o všechny přijde. Znáte přece galské jezdce –“ Zarazil se, cosi zavrčel, zatvářil se nespokojeně. „Ne, vy je samozřejmě neznáte. Ale já ano! Pobyl jsem s nimi osm let. Proč myslíte, že Caesar raději vsází na germánskou jízdu? Jakmile na drahocenné oře dolehne nějaké strádání, galští jezdci se jednoduše seberou a od táhnou domů. Nechme proto Caesara uzrát až do jara. Jakmile začnou ty jeho kobyly kapat, má po jízdě.“

Zpráva o Caesarově jízdě znamenala pro oba Pompeie trpké rozčarování, ale oba byli pravými syny svého otce; Pompeius Veliký se nikdy nepouštěl do boje, pokud jeho síly neměly nad nepřítelem drtivou převahu. A osm tisíc jezdců navíc znamenalo, že caesarovci jsou zatím ve značné přesile.

Gnaeus Pompeius si povzdychl, zklamaně bouchl pěstí do stolu. „Dobrá, Labiene, máš pravdu, uznávám to. Strávíme zimu tím, že Caesarovi zabráníme vydat se z vršků na horní Baetis dolů údolím, kde by mohl najít nezasněžené pastviny.“

„Labienus se začíná učit,“ poznamenal Caesar ke svým legátům, k nimž přibyli teď Dolabella, Calvinus, Messala Rufus a Pollio a jeho admirál Gaius Didius. Nemohl se vyhnout tomu, aby mezi nimi byl i Tiberius Claudius Nero, jehož jediným přínosem byl jeho urozený původ; k podepření své věci potřeboval Caesar získat všechna stará patricijská jména, jaká jen dokázal sehnat. „Zajistit dostatek píce pro koně bude těžké. Za každého tažení jsou víceméně jen na obtíž, ale jelikož proti sobě máme Labiena, budeme jízdu potřebovat. Jeho hispánská kavalerie je vynikající a jezdců má určitě přinejmenším několik tisíc. A může si obstarat další.“

„Co hodláš podniknout, Caesare?“ otázal se Quintus Pedius.

„Pro tuto chvíli se pevně držet tady na horní Baetis. Jakmile přitrhne opravdová zima, mám v úmyslu provést pár věcí. Nejdříve ze všeho musím Labiena utvrdit v přesvědčení, že zvolil správnou taktiku.“ Caesar se obrátil ke Quintovi Fabiovi Maximovi. „Quinte, od tebe budu chtít, aby tví mladší legáti využili té trošky volného času a mezi mými centuriony vyhledali nejdůvěryhodnější muže a využili jich ke zjišťování nálady v mých legiích. Nevycítil jsem zatím žádné vzbouřenecké nálady, ale dny, kdy jsem svým

vojákům bezvýhradně důvěřoval, jsou za mnou. Většina mužů, které do legií nabral Ventidius v Placentii, jsou veteráni, a on už z jejich řad, jak vím, pečlivě vytřídil a vyloučil všechny nespokojence. Ale tak či tak, všichni musíte mít uši nastražené.“

Rozhostilo se tísnivé ticho. Jak hrozné bylo uvědomovat si, s čím vším musí Caesar, generál svých vojáků, v tyto dny počítat! Jenomže na tyto úvahy má jako velitel plné právo. Vzpouře jsou nakažlivé. Jakmile ti muži, kteří mají vliv na řadové vojáky, zjistí, že vzbouření uskutečnit lze, stává se formou, jak ovládat i generály. Od chvíle, kdy Gaius Marius do legií připustil nemajetné *capite censi*, začala se armáda měnit a symptomem těchto proměn byly vzpoury. Na Caesarovi bude, aby i pro to našel nějaké řešení.

Na počátku ledna, kdy se kalendář konečně dostal do plného souladu s ročními obdobími, uskutečnil Caesar první ze svých záměrů, když vytáhl proti městu Ategue, ležícímu na řece Salsum, pouhý jeden den pochodu na jih od Corduby, a oblehl je. Vydal se tak přímo do lvích čelistí. V Ategue byly uskladněné velké zásoby potravin, co však bylo důležitější: v jejích zdech ležela i veškerá zimní píce pro Labienovy koně.

Počasí bylo drsné a Caesarův výpad byl stejně pečlivě utajený jako nečekaný. Ve chvíli, kdy ho Gnaeus Pompeius odhalil a vytáhl se svým vojskem z Corduby, aby zabránil zteči Ateguy, měl už Caesar město obehnané opevněním alesijského typu: dvojitým pevnostním valem, kdy vnitřní prstenec uzavíral město a vnější představoval obranu proti jednotkám Gnaea Pompeia táhnoucím Ategui na pomoc. Mezi oběma valy bylo opevněno Caesarových osm legií, zatímco jeho osm tisíc jezdců nepřestávalo znepokojovat vojska Gnaea Pompeia. Titus Labienus, jenž byl na počátku tohoto výpadu kdesi mimo Cordubu, si teď Caesarovu hradbu se zarputilým výrazem prohlížel.

„Ategui pomoci nedokážeš, Gnaee, do toho prstence se ti proniknout nepodaří,“ řekl. „Jen tu zbytečně obětuješ muže nájezdům Caesarovy jízdy. Stáhni se do Corduby. Ategua je ztracená záležitost.“

Když město přes hrdinný odpor padlo, zasáhlo to republikány ve více než jednom směru. Nejen že teď měl Caesar čím krmit své koně, ale Labienus se musel se svou jízdou odsunout dále k pobřeží, aby se jeho zvířata měla kde pást, a místní Hispánci začali

ztrácet v republikány důvěru. Dezerce v hispánských jednotkách legií se dramaticky množily.

To, co by bylo mohlo znamenat velké zadostiučinění, Caesarovi zcela pokazil dopis a pouzdro s knižním svitkem od Servilie.

Předpokládám, Caesare, že připojená zásilka tebou oťrese zrovna tak, jako oťřásla mnou. Pokud je mi známo, jsi koneckonců jediný člověk, jehož pohrdání Catonem dosahuje výšky Araratu. Tuhle *perlu* zplodil ten chrapoun Cicero a nevydal ji, pochopitelně, nikdo jiný než Atticus. Když jsem se náhodou s tímhle pokryteckým plutokratem, který si pěstuje své dobré styky jak s tebou, tak s tvými nepřáteli, setkala, vyčinila jsem mu tak, že na to hned tak nezapomene.

„Ty jsi nejen parazit, Attiku, ale také pokrytec!“ řekla jsem mu. „Jsi prachsprostý prostředníček, který si kouká nahrabat na knížkách, přičemž sám je absolutně bez špetky talentu. Nu, jsem jen ráda, že Caesar umístil jednu ze svých největších kolonií pro *capite censi* právě na tvé latifundie v Épeiru – to tě aspoň poučí, že nemáš zakládat své podniky na veřejných pozemcích! Doufám, že shniješ zaživa, a doufám taky, že Caesarova chudina tvé latifundie roznese na vidlích!“

Těžko bych byla hledala něco, čím bych ho víc popíchla. On i Cicero se bezpochyby domnívali, že tvou kolonii se jim už podařilo odvrátit od Attikových stád a koželužen někam dál, než leží Buthrotum. Ale teď se jim potvrdilo, že to bude právě Buthrotum. Neopovaž se, Caesare, dát se Attikem přemluvit, abys tam kolonii nezřizoval! Atticus ty pozemky nevlastní, neplatí za ně nikomu žádný nájem a zasluhuje si dostat co proto od tebe i od *capite censi*. Vydat takovýhle odpudivý chvalozpěv na toho nejhoršího chlapa, co kdy zasedl v senátu! Jsem nad tím vzteky bez sebe! Až si Ciceronova *Catona* přečteš, budeš určitě bez sebe i ty. Samozřejmě že můj synáček, idiot, o tom soudí, že je to báječná literatura – jak se zdá, spáchal dokonce sám nějaký pamfletíček vynášející strýčka Catona do nebes, ale roztrhal ho, když si přečetl Ciceronův panegyrik.

Brutus tvrdí, že se do Říma vrátí, jakmile ho přijde do Italské Galie vystřídat ve funkci správce Vibius Pansa. Nezlob se, Caesare, ale odkud všechny tyhle nicky bereš? Pansa je ovšem natolik bohatý, že si mohl dovolit oženit se s dcerou Fufia Calena, takže tuším, že to ještě dotáhne daleko. V Římě je teď spousta tvých někdejších legátů z Galie, počínaje prétozem Decimem Brutem až po exsprávce Gaia Trebonia.

Vím, že ti Kleopatra píše asi tak čtyřikrát denně, ale domnívala jsem se, že jednou zase uvítáš méně cituplný dopis od někoho jiného. Nějak se jí daří to tu přežívat, ale je bez tebe naprosto zoufalá. Jak ses jí mohl opovážit říct, že tohle bude jen krátké tažení? Jak to já odhaduji, neuvidí tě Řím nejméně rok. A proč jsi ji, pro všechno na světě, usadil v tom mramorovém mauzoleu? Chuděra tam trvale zmrzá! Zima přišla brzy a je tuhá – Tiber zamrzl a i v Římě už leží sníh. Pokud vím, rovná se zima v Alexandrii pozdnímu jaru v Římě. Chlapečkovi se ovšem daří výborně, má za to, že hrát si ve sněhu je to nejlepší, co kdy bylo vymyšleno.

Ještě pár klípků. Fulvia je v jiném stavu s Antoniem, září jako obvykle. Jen si pomysli! Už třetí dítě to bude, bezpochyby opět kluk jako ti ostatní, co si upletla s těmi svými grázlíky. S Clodiem, s Curionem a teď ještě s Antoniem.

Cicero – och, nemůžu se nějak toho chlapa zbavit – se právě oženil se svou sedmnáctiletou schovankou Publilií. Co si o tom myslíš? Dosti nechutná záležitost, že?

Přečti si toho „Catona“. Cicero mimochodem moc stál o to, aby ho mohl dedikovat Brutovi, jenomže Brutus tuhle problematickou poctu odmítl. Proč? Protože věděl, že kdyby ji přijal, zabila bych ho.

Četl „Catona“ přinejmenším se stejným pobouřením jako Servilia, a když dospěl na konec, byl zlostí rozpálený do běla. Cato, uváděl Cicero, byl ten nejušlechtilejší Říman, jaký kdy žil, nejoddanější a neochvějný služebník zaniklé republiky, nepřítel všech tyranů, jako je Caesar, vytrvalý obránce *mos maiorum*, hrdina i v okamžiku své smrti, dokonalý manžel a otec, skvělý řečník, plně ovládající své tělesné touhy, až do samého konce stoik, a tak dále a tak dále.

Kdyby byl Cicero nezašel ještě dále, byl by snad Caesar „Catona“ jakž takž strávil. Jenomže Cicero zacházel mnohem mnohem dále. Veškerý důraz položil na kontrast mezi vynikajícími ctnostmi Marka Porcia Catona a nevypověditelnými ohavnostmi Caesara diktátora.

Caesar se roztrásl vzteky, seděl nehnutě v křesle a hryzl si rty do krve. Takže takhle ty tedy o mně, Cicerone, smyslíš, ano? Nu, máš to u mne spočteno. Caesar tě nikdy o nic už žádat nebude. Nikdy už neusedneš v Caesarově senátu, i kdybys o to na kolenou prosil. A pokud jde o tebe, Attiku, vydavateli téhle zlolajnosti, udělá Caesar to, co Servilia navrhuje. Do Buthrotu se budou chudí imigranti stěhovat v celých houfech!

Čas za pochodu do Zadní Hispánie si Caesar krátil tím, že skládal báseň. Nazývala se *Iter* – „Cesta“ –, a když si ji posléze přečetl, zjistil, že zní mnohem lépe, než se původně domníval. Byla to nejlepší věc, jakou za celá léta napsal. Natolik dobrá, že mohla spatřit světlo světa, mohla být publikována. Měl samozřejmě původně v úmyslu poslat ji Attikovi, jehož malá armáda opisovačů vždy odváděla vynikající práci. Teď ji ale odešle bratrům Sosiovým. A od diktátora se napříště Atticus nedočká sebemenší přízně. Na odplatu není třeba být králem. Úřad diktátora Říma k tomu bohatě postačuje.

Ne že by zatím jeho hněv zchladl, změnil se spíš v ledové odhodlání; Caesar se okamžitě dal do psaní repliky na Ciceronova „Catona“, díla, které vyvrátí veškerá Ciceronova tvrzení a omlátí mu jeho výroky o hlavu. Prózy napsané takovým stylem, že se Cicero propadne samou hanbou nad chudobou svého talentu. K tomu jeho „Catonovi“ mlčet nelze. Ti, kdo ho budou číst, by snadno mohli nabýt dojmu, že Caesar je vlastně horší než všichni řeční tyrani. Ciceronův pamflet ovšem není v podstatě nic jiného než blábol, snůška jednostranně překroucených polopravd. Vyvrátit ho je *naprosto nezbytné!*

Zpravidla to byl Caesar, kdo v zájmu rychlého ukončení války usiloval o rozhodující srážku v bitvě, avšak v Hispánii o ni stáli spíše republikáni; Caesar se až příliš zabral do práce na „AntiCatonovi“, než aby uvažoval o bitvách.

Sextus Pompeius Ciceronova „Catona“ s nadšením přímo zhltl, třebaže byl zklamán tím, že v něm nenašel ani zmínku o Catonově pochodu, jenž pro něho osobně znamenal poslední chvíle, kdy

zakoušel skutečné štěstí. Pobyt v Provincii Africe už měl odpudivou příchut', Hispánie pak byla ještě horší. Nedokázal se přimět, aby snášel Labiena, z Attia Vara se vyklubal přízemní úplatkář. Jen za nešťastného Gnaea Pompeia stálo ještě za to bojovat, ovšem i Gnaeus jako by byl pozbyl svou nezlomnou vůli prosadit věc republikánů.

„Na souši jsem k ničemu, s tím nic nenadělám, Sexte,“ říkal Gnaeus zasmušile, když spolu kráčeli na schůzku s Labienem a Attiem Varem. Byl první den března; v Cordubě nastala obleva, hispánské slunce nabíralo sílu. „Já jsem prostě admirál.“

„Mně je taky líp na moři,“ přiznal Sextus „Co se bude dít?“

„Nu, pokusíme se přimět Caesara co nejdřív k bitvě.“ Gnaeus stanul, chytil bratra silným stiskem za zápěstí. „Sexte, chci, abys mi něco slíbil.“

„Cokoli budeš chtít, to přece dobře víš.“

„Kdybych v bitvě padl anebo kdyby mě potkalo něco stejně nemilého, oženíš se se Scribonií?“

Sextovi naskočila husí kůže, vyprostil se z bratrova sevření a sám uchopil jeho ruku. „Bratříčku!“ vykřikl, jako by se znovu vrátil do dětských let. „To je přece nesmysl! Tobě nic takového nehrozí!“

„Já ale mám takové tušení.“

„To mají všichni, kdo se chystají do bitvy.“

„Máš pravdu, že to může být jen má představa, ale co když ne? Nechci, aby má milá malá Scribonia padla do Caesarova zajetí – nemá vůbec žádné prostředky a nemá v Caesarově okolí ani žádné příbuzné.“ V Gnaeových modrých očích se objevilo zoufalství a beznaděj, jakou už Sextus předtím spatřil v otcových zracích, když tehdy hovořil o útěku do daleké Seriky. „Tebe, Sexte, se ta má předtucha netýká. Ať už v boji s Caesarem zvítězíme anebo prohrajeme, tobě se podaří přežít a uniknout. Prosím tě, naléhavě tě žádám, vezmi Scribonii s sebou! Přiveď s ní na svět vnoučata našeho otce, protože mně se nic takového nezdařilo. Řekni, že to uděláš! *Slib mi to!*“

Sextus nechtěl, aby Gnaeus uviděl slzy v jeho očích, objal ho a v návalu lásky a žalu ho pevně stiskl. „Slibuju ti to, bratříčku.“

„Dobrá. A teď si pojd'me poslechnout, co nám chce povědět Labienus.“

Válečná rada vyslovila souhlas se záměrem, aby se armáda přesunula z blízkosti Corduby a táhla dále na jih a aby tak Caesara odlákala od jeho základů a jeho zásob. Největším otřesem pro

Gnaea Pompeia však bylo, že Labienus odmítl ujmout se velení v poli.

„Já nemám Caesarovo štěstí,“ řekl jen. „Chtělo to ty dvě bitvy, abych se o tom přesvědčil, ale teď to vím. Takže řada je teď na tobě, Gnaee Pompeie. Ujmu se velení nad jízdou a provedu všechny rozkazy, které vydáš.“

Starší ze synů Gnaea Pompeia Velikého se na prošedivělého Labiena zděšeně zahleděl; řekne-li něco takového tenhle léty a bitvami ošlehaný orel, co nás asi čeká? Nu, co může nastat, to dobře věděl. Labienus to může svádět na Caesarovo štěstí, ale Gnaeus Pompeius mladší vnímal, že spíš jde o Caesarovy schopnosti.

A jeho předpoklad se naplnil pátého březnového dne, kdy došlo k bitvě poblíž města jménem Soricaria. Gnaeus Pompeius shledával, že v boji na souši mu chybí otcova obratnost a instinkt. Zakoušel se svou pýchou krušné chvíle, ale přes těžké ztráty republikánů nepřinesl střet žádné rozhodnutí. Gnaeus Pompeius musel ustoupit, lízat si utrpěné rány a jeho sebedůvěra dále utrpěla, když mu otrok donesl zprávu, že hispánští tribunové i vojáci se stahují z boje. Nebyl si zcela jist, co s dezertéry učinit. Dal je přes noc střežit, ráno pak jen pokrčil rameny a nechal je běžet. Co s chlapy, kteří už nechtějí bojovat? Nač je dál držet?

„Je nás příliš málo, kdo jsme odhodlaní stát za naší věci,“ řekl Sextovi s očima lesknoucíma se slzami. „Na světě není nikdo tak geniální, aby Caesara dokázal porazit, a já už jsem unavený.“ Podával Sextovi papírek. „Tohle přišlo ráno od Caesara. Zatím jsem to ještě neukázal Labienovi ani Attiovi Varovi, ale budu to muset udělat.“

Gnaeovi Pompeiovi, Titovi Labienovi, legátům a vojákům republikánské armády: Caesarova shovívavost je u konce. Touto zprávou se to vám všem dává na vědomí. Žádné milosti už udíleny nebudou, ani těm mužům, kteří je až dosud neobdrželi. Hispánské jednotky budou považovány za stejně provinilé a podstoupí stejný osud, stejně tak jako města, která republikánům napomáhala. Všichni muži v bojeschopném věku, kteří budou ve městech zastíženi, budou bez soudu popraveni.

„Caesar se musel *strašlivě* rozezlít!“ šeptl Sextus. „Och Gnaee, je mi, jako kdybychom byli kopli do vosího hnízda! Proč jen se tak rozlítit? Proč?“

„Nemám nejmenší představu,“ řekl Gnaeus a odešel s lístkem za Labienem a Attiem Varem.

Labienus onu představu měl. S čelem zbroceným potem se temným kamenným pohledem zahleděl na oba Pompeie. „Napínal trpělivost do krajnosti a teď ta otěž praskla. Naposledy se tak stalo v Uxellodunu, kde dal useknout ruce čtyřem tisícům Galů a rozehnal je široko daleko do světa, žebrat od jednoho konce Galie ke druhému.“

„Bohové, ale proč?“ otázal se zděšeně Sextus.

„Aby dal Galii najevo, že pokud setrvá v odporu, nedočká se už žádné milosti. Osm let shovívavosti, usoudil tehdy, je až až. Ty jsi dost starý, Gnaee, aby ses na záchvaty Caesarova vzteku dokázal upamatovat. Když dospěje až na samý konec otěže, přerve ji. Nic mu v tom nedokáže zabránit.“

„Co mám teď dělat?“ otázal se Gnaeus.

„Přečíst to armádě, ještě než dojde k boji.“ Labienus se narovnal. „Zítra si vyhlédneme nejvhodnější místo k bitvě. Bude to boj na život a na smrt a já osobně se postarám, aby to byla nejtěžší Caesarova bitva za celou jeho skvělou vojenskou dráhu.“

Za bojiště zvolili prostor u města Munda, na cestě z Astigi k pobřeží u Calpe, k onomu z Herkulových sloupů, který leží na hispánské straně úžiny. Byl to průsmyk v nízkém horském hřbetu a poskytl republikánům vynikající terén svažující se k nepříteli; Caesara, jenž ihned po příchodu s nadšením vztyčil praporec, čekal boj do svahu. Caesarův plán byl držet postavení s pěchotou, dokud mohutná síla jeho jízdy soustředěná na levém křídle neobejde pravé křídlo republikánů a nevníkne celému republikánskému vojsku do týla. Nic snadného to nepředstavovalo – při daném kopcovitém území a poté, co se nepříteli dostalo oficiálního varování, že za bitvy nebudou bráni zajatci a po bitvě se nikomu nedostane milosti.

Obě vojska se střetla krátce po úsvitu a srážka se rozvinula v krutou, nekonečně dlouhou a krvavou řež v té nejprimitivnější podobě boje. V bitvě u Mundy, patrně nejpřímočařejším střetu, jaký kdy Caesar svedl, nenašly místo žádné taktické finty ani překvapivé novoty. Byla to bitva, v níž sám stál nejbližší porážce,

neboť republikáni se nedali zatlačit a neumožnili Caesarovi nasadit jezdectvo, tak jak to měl v úmyslu. Munda znamenala vleklé zápolení, hrudí na hrud', kdy se Caesar, jenž bojoval do kopce a měl o čtyři legie méně, dostal do silně nevýhodného postavení. Vojáci Gnaea Pompeia si vzali Caesarův vzkaz k srdci a bojovali urputně, se zoufalým odhodláním. Osm hodin už trval boj a stále ještě nebylo rozhodnuto. V sedle Paznehtíka, na výšině s dobrým výhledem, uviděl Caesar, jak jeho přední linie zakolísala a začíná se hroutit; v mžiku sjel ze sedla, chytil do ruky štít, tasil meč a prodíral se shluky vojáků k první řadě, kde Desátá už ztrácela půdu pod nohama.

„Do toho, vy *cunni* rebelantské, vždyť jsou to jen nedorostlí smradi!“ zaryčel a máchl zbraní kolem sebe. „Jestli si nedokážete poradit s takovouhle verbeží, tak je dnes konec s vámi i se mnou, protože já tu padnu mezi vámi!“ Desátá zareagovala, řady se opět sevřely a s Caesarem ve svém středu se vojáci bili dál.

Slunce už se chýlilo k západu a rozhodnutí dosud nebylo v dohledu. Z velitelské výšiny sledoval situaci Quintus Pedius. Prodělal Caesarův osobní výcvik, postřehl teď příležitost pro útok jízdy a vydal rozkaz, aby napadla pravé křídlo Gnaea Pompeia.

V jejím čele vyrazil mladý tribun jménem Salvidienus Rufus. Galové posílení germánskými jezdci se vrhli za Salvidienem, v prudkém tempu udeřili na Labienovy jezdce, obešli křídlo bojové sestavy a z týlu pak zaútočili na jádro Pompeiových sil.

Když se sneslo šero, leželo na bojišti třicet tisíc padlých republikánů a jejich hispánských spojenců. Z Caesarovy Desáté přežilo jen pár mužů. Legie konečně vykoupila svá provinění. Titus Labienus a Publius Attius Varus padli v bitvě, nepochybně s vědomým úmyslem, zatímco oběma Pompeiům se podařilo uniknout.

Gnaeus prchl do Hispalis a pokusil se tam ukrýt, ale Caesennius Lento, jeden z Caesarových nižších legátů, ho pronásledoval až tam, zabil ho, utřal mu hlavu a přibil ji na místním tržišti na sloup. Gaius Didius, jenž pak dočišťoval území, ji našel a poslal ji Caesarovi, s vědomím, že velitele takového barbarství nijak nepotěší; Caesennius Lento pak za tento prohřešek rychle upadl u Caesara do nemilosti.

Sextus, který už téměř slepnul únavou, se vydrápal do sedla opuštěného koně a instinktivně zamířil do Corduby, kde Gnaeus zanechal Scribonii. Byl nucen krást se od vsi ke vsi polními pěšinami, neboť Hispánci zatím začali trpce žetel toho, že se kdy spojili s republikány; různými objížděkami ujel dobrou stovku mil, než v dáli konečně spatřil Cordubu; byla to už druhá noc od Mundy.

Když zaslechl dusot kopyt jakési jednotky ženoucí se poklusem po cestě, skryl se v nedalekém hájku, odkud ve světle měsíce sledoval muže, kteří ho míjeli. Vysoko ve vzduchu, nabodnutou na kopí, uviděl bratrovu hlavu, zkalené oči zvrácené k nebesům, ústa zkřivená bolestí. Bratříčku, bratříčku můj!

Gnaeova předtucha se naplnila. Nejprve můj otec, teď i můj bratr. Oba s'ati. Čeká tento osud i mne? Pokud ne, pak přísahám – a Sol Indiges, Tellus a Liber Pater buďte mými svědky –, že přečkám Caesara a stanu se nelítostným nepřítelem všem jeho následovníkům. Neboť republika se už nikdy nevrátí, to cítím v samém morku kostí. Otec měl pravdu, když pomýšlel na útěk až do Seriky, ale na to už je pozdě. Já zůstanu ve světě Našeho moře – a na moři. Stále ještě jsou tu Gnaeovy flotily na Baleárách. Piku, božstvo naše picenské, zachovej mi, prosím, tato loďstva!

Před branami Corduby našel Gnaea Pompeia Philipa, téhož propuštěnce, jenž spálil tělo Gnaea Pompeia Velikého na pobřeží u Pelusia a opustil pak službu u Cornelia Metelly, aby mohl doprovázet jeho dva syny do Hispánie. Držel lucernu a přecházel sem a tam, příliš starý na to, aby vzbudil něčí pozornost.

„Philippe,“ zašeptal Sextus.

Propuštěnec složil hlavu na jeho rameno a rozplakal se. „Domine, tvého bratra zabili!“

„Ano, já vím, viděl jsem ho. Philippe, slíbil jsem Gnaeovi, že se postarám o Scribonii. Zajali ji už?“

„Ne, domine, já jsem ji ukryl.“

„Dokážeš ji propašovat sem ke mně? A také nějaké jídlo? Pokusím se sehnat ještě jednoho koně.“

„V hradbách zůstal jeden volný průchod, domine. Za hodinu jsem tu i s ní.“ Philip se otočil a zmizel.

Sextus zatím využil času a poohlížel se po koních; jako většina měst neměla ani Corduba uvnitř hradeb příliš mnoho stájí a Sextus přesně věděl, kde jsou koně uvázáni. Když se Philip vrátil se Scribonií a její služkou, byl už připraven.

Hezoučká dívka byla zármutkem zcela bez sebe a úpěnlivě se k němu tiskla.

„Ne, Scribonie, na nic takového teď není čas! Ani tvou služku nemůžu vzít s sebou. Uniknout můžeme jen my dva, ty a já. Utrí si teď oči. Našel jsem pro tebe klidného staršího koníka, nemusíš dělat nic jiného, než se na něj obkročmo posadit a držet se. Pojd', už kvůli Gnaeovi buď statečná.“

Philip přinesl také šaty, jaké nosili hispánští muži a v jakých bude Scribonia co nejméně nápadná. Ve dvou se ji pokusili vysadit na koně, ale Scribonia odmítla – och ne, to by bylo příliš neslušné usednout na cokoli rozkročmo. *Ty ženské!* Sextus pro ni tedy musel vyhledat oslíka, což zabralo nějaký čas. Konečně mohl políbit Philipa na rozloučenou, chopit se uzdy Scriboniina oslíka a vyrazit do tmy. Ještě že Gnaeova manželka byla aspoň hezká; rozumku měla asi tak za mák.

Za dne se skrývali, v noci putovali odlehlými cestami, daleko nad Novým Kartágem dospěli až k pobřeží a zamířili do Přední Hispánie, starého údělu Pompeia Velikého. Philip dal Sextovi plný měšec peněz, takže když jim jídlo došlo, mohli si od drobných sedláků na samotách nakoupit další, zatímco úspěšně unikali Caesarovým okupačním vojskům. Když konečně překročili řeku Iberus, oddychl si Sextus úlevou; věděl už přesně, kam se dál ubírat. K Lacetaniům, kteří pro jeho otce dlouhá léta chovali koně. Tam bude i se Scribonií v bezpečí, dokud Caesar a jeho lidé z Hispánie zase neodtáhnou. Pak je bude čekat Maior, větší z baleárských ostrovů. Tam převezme velení nad Gnaevým loďstvem a ožení se se Scribonií.

„Myslím, že teď už můžeme s jistotou říct, že Munda znamená konec republikánského odporu,“ řekl Caesar Calvinovi, když spolu jeli do Corduby. „Konečně je Labienus mrtvý. Ale stejně – byla to dobrá bitva. Lepší bych si nedokázal přát. Bojoval jsem v řadách svých mužů a ty si taky uchováš v paměti.“ Protáhl se, bolesti přitom přimhouřil oči. „Ale musím přiznat, že ve svých čtyřiapadesáti letech už to cítím v celém těle.“ Jeho hlas ochladí. „Munda také vyřešila můj problém s Desátou. Těch pár vojáků, co z ní zbylo, určitě nebude mít kuráž diskutovat se mnou o místě, kde se je rozhodnu usídlit.“

„A kde to bude?“ otázal se Calvinus.

„V okolí Narbonu.“

„Zpráva o Mundě dorazí do Říma koncem března,“ řekl s jistým potěšením Calvinus. „Až se tam vrátíš, shledáš, že Řím už se zatím smířil s tím, co je nevyhnutelné. Senát ti patrně odhlasuje doživotní úřad diktátora.“

„Odhlasovat mi můžou, co budou chtít,“ odpověděl bez valného zaujetí Caesar. „Napřesrok touhle dobou už budu na cestě do Sýrie.“

„Do Sýrie?“

„V Apamei se usadil Bassus, v Antiochei Cornificius a Antistius Vetus tam míří jako správce a bude mít co dělat, aby tam dal věci trochu do pořádku, takže z toho plyne jediné: do dvou let by tam vtrhli Parthové. Proto musím parthskou říši napadnout sám jako první. Pokouší mě myšlenka vyrovnat se Alexandrovi Velikému, dobýt území od Arménie přes Baktrii a Sogdianu, Gedrosii a Karmanii až po Mezopotámii, a k tomu přidat navrch ještě Indii,“ říkal Caesar klidně. „Parthové si zvykli vznášet nárok na země západně od Eufratu, takže my se musíme naučit požadovat území východně od Eufratu.“

„Bohové, to ale hovoříš přinejmenším o období příštích pěti let!“ zajíkl se Calvinus. „Můžeš si dovolit ponechat Řím na tak dlouhou dobu sám sobě, Caesare? Vzpomeň si, co se stalo, když jsi zmizel v Egyptě, a to šlo o pouhých pár měsíců, ne o léta. Caesare, nemůžeš přece čekat, že se Římu povede dobře, když ty si zatím vyrazíš na nějaké své výboje!“

„Nebudu si vyražet na žádné své výboje,“ procedil Caesar skrze zuby. „Dost mě překvapuje, Calvine, že ti ještě nedošlo, že občanské války stojí peníze – peníze, které Řím nemá! Peníze, které já musím získat právě z parthské říše!“

Do Corduby vstoupili bez boje; město jim otevřelo své brány a žadonilo o milost, alespoň o trošku té Caesarovy proslulé shovívavosti. Nedočkalo se jí. Caesar dal všechny muže v bojeschopném věku shromáždit a na místě je popravit, poté městu uložil stejně velkou pokutu, jakou potrestal Utiku.

KAPITOLA DRUHÁ

Den předtím, než se měl Gaius Octavius vydat do Hispánie, aby tam sloužil jako Caesarův osobní *contubernalis*, zchvátil ho těžký zápal plic, takže teprve v polovině února se zotavil natolik, aby mohl opustit Řím, a to ještě za nemalých protestů své matky. Kalendář po celé stovce let opět souhlasil s ročním obdobím, takže vydat se na cestu v únoru znamenalo překonávat zasněžené horské průsmyky a čelit drsným zimním větrům.

„Nedojdeš tam živý!“ hořkovala Atia.

„Ale dojdu, *mama*. Co se mi může stát na dobrém vozíku se spřežením mul, kde budu navíc mít horké cihly a spoustu přikrývek?“

A tak mladý muž přes všechny matčiny námitky vyrazil, aby záhy zjistil, že cestování v tomto ročním období (pokud se udržoval v teple) nijak nevyvolává astma, jak se naučil svou chorobu jmenovat. Caesar poslal Hapdefana, aby ho prohlédl, a ten mu poskytl neocenitelnou zásobu rad, jak se chovat. Cesty byly zasněžené, nikde prach ani pyl, neprášila ani srst mul a vzduch byl sice studený, zato však suchý. Ke své radosti shledal, že když vpůli stoupání Via Domitia do průsmyku na Mons Genava vůz zapadl do závějí, nedělalo mu žádné potíže chopit se také lopaty a prohazovat cestu, a že se dokonce díky této tělesné námaze cítil lépe. Jediné dechové obtíže ho postihly za přechodu po náspu napříč bažinami při ústí Rhodanu, trvaly však pouhých sto mil. Na vrcholku průsmyku, jímž překonávali příbřežní Pyreneje, se zastavil, aby si prohlédl trofeje Pompeia Velikého, nyní už zteřelé a opršelé, a poté sestoupil do Přední Hispánie, do území Laccetanů, kde už zastihl časně jaro. Ani tam ho však astma nepřepadlo – počasí bylo vlahé, takřka bezvětrné.

V Castulu se dozvěděl, že u Mundy už došlo k rozhodující bitvě a že Caesar je v Cordubě. Vydal se tedy do Corduby.

Dorazil tam třiadvacátého května a shledal, že město je jedno jediné zapáchající smetiště plné krve a doutnajících pohřebních hranic; palác správce byl našťěstí v pevnosti vysoko nad dějištěm čehosi, co vyhlíželo jako masové popravy. Překvapen svou vlastní odolností zjišťoval, že si dokáže i při pohledu na to, co vidí, zachovat chladnou hlavu; alespoň v tomto směru nijak nezaostává za ostatními muži, říkal si s uspokojením. Byl si vědom, že jeho vzhled svádí k tomu, aby ho lidé považovali za měkoto a slabocha, proto se také do té chvíle obával, že by se nad hrůznou podívanou mohl projevit pramálo mužně.

Ve fortně paláce seděl mladý muž ve vojenském, jeho povinnosti zřejmě zahrnovaly probírku a uvádění návštěvníků. Stráže venku u brány předtím Octavia při pohledu na zjevně bohaté vybavení jeho doprovodu i jeho soukromého povozu bez námitek vpustily dovnitř, tento mladík však zřejmě nebyl nakloněn stejné blahovůli.

„Copak?“ štěkl a vzhlédl k němu zpod hustého obočí.

Octavius na něho beze slova upřel zraky. Tady má před sebou vojáka, jaký má být! Přesně takového, jakým se toužil stát i on sám a jak nikdy vypadat nebude. Když vstal, ukázalo se, že výškou se rovná přibližně Caesarovi, ramena se mu zvedala jako dvojice kopců a šíji měl silnou a šlachovitou jako býk. To však ještě neznamenal nic ve srovnání s jeho tváří, pohlednou, přesto však zcela mužnou; světlá kštice vlasů, ježaté tmavé obočí, přímé, hluboko posazené oříškově hnědé oči, pěkný nos, pevná ústa i brada. Nahé paže byly samý sval a dávaly tušit, že jsou kromě své síly schopny i nejjemnější práce.

„Copak?“ otázal se znovu, teď už mírněji a s trochu pobaveným pohledem. Typem je to hotový Alexandr, říkal si strážný v duchu o příchozím (slovo „krásný“ ve svém slovníku pro muže neměl), ale křehulka asi a zazobanec.

„Promiň, prosím,“ řekl návštěvník zdvořile, avšak s troškou královské vznešenosti. „Mám se hlásit u Gaia Julia Caesara. Jsem jeho *contubernalis*.“

„Kdopak z panstva tě za ním posílá?“ otázal se onen zosobněný představitel vítacího výboru. „Dostaneš zabrat, jak se na tebe koukne.“

Octavius se pousmál, což jeho výrazu ubralo na aristokratické povýšenosti. „On už ví, jak vypadám. Sám si mě vyžádal.“

„Aha, takže *šlechta*! Ze kterého rodu pocházíš?“

„Jmenuju se Gaius Octavius.“

„To mi nic neříká.“

„A jak se jmenuješ ty?“ zeptal se Octavius, jemuž se mladík velice zalíbil.

„Marcus Vipsanius Agrippa. *Contubernalis* Quinta Pedia.“

„Vipsanius?“ svažtil Octavius čelo. „To je dost zvláštní *nomen*. Odkud pocházíš?“

„Ze Samnitské Apulie, to jméno je ovšem původem messapijské. Obvykle mě volají *cognominem*, Agrippa.“

„Ten, který se narodil nohama napřed.“ Ale ty nevypadáš, že bys nějak pajdal.“

„Nohy mám naprosto v pořádku. Jaké je tvoje *cognomen*?“

„Žádné nemám. Jsem prostě Octavius.“

„Po schodech nahoru, doleva chodbou – jsou to třetí dveře.“

„Pohlídal bys mi moje zavazadla, než si je budu moci uklidit?“

„Zavazadla“ jeho doprovod právě přinášel; Agrippa si nového *contubernalise* ironicky prohlížel. Ranců bylo, jako kdyby se právě přistěhoval vyšší legát. Copak je to asi za příbuzného? Zřejmě nějaký vyženěný synovec. Vypadá docela slušně – žádný náfuka, a přece jako by o sobě měl dost vysoké mínění. Voják z něho bude těžko! Jestli Agrippovi někoho připomněl, pak to byl ten chlapík z historiky o Gaiovi Mariovi – synovec, kterého vyženil a kterého jakýsi voják zabil, když mu ten frajírek dělal milostné návrhy. Namísto aby pak dal vojáka popravit, Marius ho vyznamenal! Ne že by tenhle mládenec vypadal zrovna na něco takového, to ne.

Gaius Octavius... určitě je odněkud z Latia. V senátě je Octaviů spousta, i mezi konsuly se vyskytují. Agrippa nakonec pokrčil rameny a pustil se znovu do odškrtávání v seznamu popravených.

„Ano,“ ozval se Caesarův hlas, když Octavius zaklepal.

Tvář, kterou Caesar otočil ke dveřím, byla tvrdá a studená jako křemen, avšak roztála, jakmile spatřil, kdo do nich vchází. Odložil pero na stůl, povstal. „Synovečku milý, tys tu dálku přece jen zdolal. To jsem rád.“

„I já jsem rád, Caesare. Lituji jen, že jsem zmeškal bitvu.“

„Nemáš čeho litovat. Nepatřila po taktické stránce zdaleka k mým nejlepším a přišel jsem o spoustu mužů. Doufám proto, že byla má poslední. Vypadáš dobře, ale já budu chtít, aby tě vyšetřil Hapdefane a potvrdil, že tomu tak opravdu je. Byly průsmyky hodně zapadané?“

„Mons Genava ano, ale pyrenejský přechod docela ušel.“ Octavius se posadil. „Vypadal jsi nějak zachmuřeně, když jsem otevřel dveře, strýče.“

„Četl jsi už Ciceronova ‚Catona‘?“

„Tu snůšku sprostot? Ano, bavil jsem se tím, když jsem ležel nemocný v Římě. Doufám, že na ni odpovíš?“

„Právě tím jsem se zabýval, když jsi zaklepal.“ Caesar si povzdychl. „Lidé jako Calvinus a Messala si myslí, že bych se s tím neměl špinit. Domnívají se, že ať napíšu co napíšu, bude se na to pohlížet jako na malichernost.“

„V tom asi mají pravdu, ale odpověď by to chtělo. Pokud budeš tu špínu ignorovat, vzbudí to dojem, že je v ní kus pravdy. A ti, kdo v tom uvidí malichernost, nebudou tak jako tak ochotni tobě a tvým stoupencům uvěřit. Cícero tě nařkl z neurvalého ubíjení procesu demokratizace – z potlačování práva Římana žít svůj život bez cizího vměšování – a navíc ti přičetl i vinu za Catonovu smrt. Jednou, až budu mít dost peněz, skoupím všechny existující opisy ‚Catona‘ a pak je spálím,“ řekl Octavius.

„To je zajímavý nápad! Mohl bych to udělat i já sám.“

„Ne, lidé by se snadno domysleli, kdo za tím vězí. Nech mne, abych to provedl někdy v budoucnosti já, až ten pokřik zase opadne. Oč opíráš svou repliku?“

„Začínám několika ostny přesně zacílenými na samotného Cicerona. Pak se dávám do cupování na kousky Catonova charakteru, a to mnohem důkladněji, než jak se toho dopustil Gaius Cassius vůči Markovi Crassovi. Počínaje Catonovým nezřízeným pitím, přes ty jeho filozofy v domácnosti až po nectný způsob, jakým zacházel se svými manželkami – tohle všechno se tam probírá.“ Caesar jen předl. „A další, i méně známé prohřešky, kterými byl jeho život vyšperkován, mi docela určitě dodá Servilia.“

Což byl začátek kadetské dráhy Gaia Octavia, která měla velice daleko ke službě řadového *contubernalise*. Octavius, jenž doufal, že bude mít příležitost prohloubit své styky s oním obdivuhodným Markem Vipsaním Agrippou, namísto toho už po prvním dnu od svého příjezdu shledal, že Caesar má o výcviku svého *contubernalise* docela jiné představy, než aby připustil nějaké jeho bratříčkování s kolegy ve službě.

Jakmile osud zavál Caesara do nějaké země, nedokázal ji opustit, dokud ji neuvedl do náležitého pořádku. V případě Zadní Hispánie, která byla už dlouhou dobu římskou kolonií, se Caesar věnoval především zakládání římských osad. S výjimkou Páté Alaudské a Desáté se měli všichni vojáci ostatních legií postupně usadit v provincii Zadní Hispánie, a to na štědře vyměřených pozemcích vynikající půdy zabrané těm hispánským vlastníkům, kteří se postavili na stranu republikánů. Kolonie římské chudiny měla vzniknout u města Urso a měla nést název *Colonia Genetiva Julia Urbanorum*, avšak všechny další byly určeny pro veterány z legií. Jedna ležela u Fidentie, dvě v sousedství Ucubi a tři poblíž Nového Kartága. Další čtyři byly rozmístěny daleko na západě na území Lusitanů. Každá z kolonií získala právo plného římského občanství a v jejich samosprávných orgánech směli zasedat i propuštěnci – opatření, které bylo zcela výjimečné.

Součástí Octaviových povinností se stalo doprovázet Caesara, kamkoli se jeho dvoukolá giga tryskem vydávala, ať už jel dohlédnout na vyměřování pozemků, ověřit, zda zeměměřiči znají dobře své řemeslo, vydávat směrnice, nařízení a příkazy pro správu kolonií, anebo osobně vybrat první várku občanů, kteří měli zasednout v jednotlivých místních správách. Octaviovi brzy došlo, že si Caesar takhle ověřuje nejenom jeho schopnosti, ale také jeho zdravotní stav.

„Doufám, strýče,“ řekl Caesarovi, když se navraceli z cesty do Hispalidy, „že pro tebe znamenám nějakou pomoc.“

„Docela určitě,“ odpověděl trochu překvapeně Caesar. „Máš dobrý smysl pro detaily, Octavie, a doopravdy tě baví to, co by řada mužů považovala jen za nudnou složku téhle práce. Kdyby tys měl nějaké sklony k letargii, považoval bych tě za přímo ideálního byrokrata, jenomže hověť si anebo lenivět – to je ti naprosto cizí. Do deseti let bys byl schopen řídit věci v Římě, zatímco já bych mohl podnikat ledacos jiného, k čemu mám lepší předpoklady než k vládnutí Římu. Nečiní mi obtíže koncipovat takové zákony, aby Řím žil lépe a aby se také v Římě lépe žilo, jenomže asi nemám v krvi to, abych celé roky trčel na jednom místě, třebaže je tím místem sám Řím. Srdcem tam setrvávám, to ano, ale nohy mám toulavé.“

Tou dobou se už mezi nimi vytvořil velmi dobrý vztah, docela jako by zapomínali na tu bezmála čtyřicítku let, která je dělila věkem. Takže v Octaviových zářivě šedých očích prokmitl smích a odpověděl: „To já vím, Caesare. Ty máš nohy od toho, aby

pochodovaly. Nemohl bys to tažení proti Parthům poodložit, až dospěju trochu dál, do stavu, kdy pro tebe budu znamenat opravdovou pomoc? Řím si nedá poroučet od nějakého mladíčka, ale je mi jasné, že ti, komu budeš muset svěřit vládu za své nepřítomnosti, si nedají poroučet o nic víc.“

„Marcus Antonius,“ řekl Caesar.

„Přesně tak. Anebo Dolabella. Možná by ses toho dočkal od Dolabelly, jenomže ten nemá tolik ctižádosti, aby o takové pověření stál. A Hirtius, Pansa, Pollio a ostatní zase nemají dostatečně urozené předky, aby dokázali udržet na uzdě Antonia nebo Dolabellu. Musíš opravdu tak spěchat za Eufratés?“

„Jsou jenom dvě místa na světě, která mohou Římu pomoci z jeho současné zoufalé finanční situace – Egypt a parthská říše. Ze zjevných důvodů se nemohu Egypta ani dotknout, takže nezbyvá nikdo jiný než Parthové.“

Octavius se zaklonil, odvrátil tvář ke krajině ubíhající kolem, aby Caesar nepostřehl jeho nejnějnější myšlenky, pokud by se snad na ní odrazily. „V tom směru chápu, proč to musí být právě parthská říše. Koneckonců bohatství Egypta se jí nemůže rovnat.“

Caesar nad jeho slovy propukl v smích, ba řehot, až si musel otřít usazené oči. „Kdybys viděl to, co jsem uviděl já, Octavie, nemohl bys nic takového vyslovit.“

„A tys viděl co?“ otázal se Octavius s chlapeckou naivitou.

„Egyptské podzemní pokladnice,“ pousmál se Caesar.

A to zatím muselo stačit. Pospíchejme pomalu.

„Ty máš ale divnou službu,“ řekl Octaviovi později toho dne Marcus Agrippa. „Ty jsi vlastně spíš sekretář než kadet, co?“

„Každému, co jeho jest,“ řekl Octavius, jemuž nebyla poznámka tak docela proti mysli. „Na vojančinu já talent nemám, ale myslím, že k vládnutí by se u mne nějaké předpoklady našly, a pracovat takhle bezprostředně blízko Caesara je dobrá škola. Vypráví mi o všem, co dělá – a já tedy napjatě poslouchám.“

„Neřekl jsi mi, že ve skutečnosti je to vlastně tvůj strýc.“

„Přesně vzato to můj strýc není. Je můj prastrýc.“

„Quintus Pedius povídal, že jsi favorit mezi jeho favority.“

„To je tedy Quintus Pedius dost indiskrétní.“

„On je snad dokonce tvůj bratranec anebo co. Tu a tam si zkrátka něco zabrumlá pro sebe,“ říkal Agrippa, aby nějak zamluvil svou vlastní indiskreci. „Zdržíš se tu nějaký čas?“

„Ano, dva dny a dvě noci.“

„Tak přijď zítra s námi povečeřet. Peníze žádné nemáme, takže jídlo bude všelijaké, ale jinak u nás budeš vítán.“

„U nás“ znamenalo Agrippu a vojenského tribuna jménem Quintus Salvidienus Rufus, ryšavého Piceňana blížícího se věkem ke třicítce.

Salvidienus si Octavia bedlivě prohlížel. „O tobě kdekdo mluví,“ řekl a dělal pro hosta místo na lavici, ze které poshazoval různé součásti vojenské výstroje na zem.

„O mně že se mluví? A proč?“ otázal se Octavius a usazoval se na lavici – nábytek, s jakým měl až dosud pramálo zkušeností.

„Jednak jsi Caesarův oblíbenec, to za prvé. Za druhé náš starý, tedy Pedius, říká, že jsi nějaká *choulostivka* – že nemůžeš jezdit na koni ani prodělávat normální vojenský výcvik,“ vysvětloval Salvidienus.

Příslušník nebojových sil jim přinesl jídlo, dosti tuhou vařenou slípku, kaši z cizrny se slaninou, kousek pěkného chleba, olej a mísu vynikajících hispánských oliv.

„A dokonce ani moc nejíš,“ dodával Salvidienus a hltal mocnými sousty večeři.

„Já už jsem taková *choulostivka*,“ řekl Octavius trochu jízlivě.

Agrippa se zařehotal a nalil Octaviovi do poháru víno. Když ho host usrkl a pohár odstavil, rozesmál se ještě víc. „Copak, ani naše víno ti nechutná?“

„Mně nechutná žádné víno. Zrovna tak jako Caesarovi.“

„To je až komické, jak jsi mu podobný,“ řekl Agrippa.

Octavius se rozzářil. „Vážně? Opravdu jsem mu podobný?“

„Jo. Něčím v tváři mi ho připomínáš, spíš než Quinta Pedia. A taky chováním. Ty vystupuješ o trošku vznešeněji.“

„Prošli jsme každý jinou výchovou,“ vysvětloval Octavius. „Otec starého Pedia byl jezdec z Kampánie a tam také Quintus Pedius vyrůstal. Kdežto já jsem se narodil a vyrostl v Římě. Můj otec už zemřel, je to pár let. Můj otčím je Lucius Marcius Philippus.“

Jméno bylo dobře známé; na oba mladé muže udělalo dojem.

„Ten epikurejec!“ řekl Salvidienus, jenž měl poněkud širší znalosti než mladičký Agrippa. „A konsulár k tomu. Není divu, žeš přijel s výbavou jako starší legát.“

Octavius se zarazil. „Och, to je matčino dílo,“ řekl. „Pořád si myslí, že jí co nevidět umřu, zejména, když jí zmizím z dohledu. Upřímně vám můžu říct, že skoro nic z toho nepotřebuju a

nevyžaduju. I kdyby byl Philippus tím nejepikurovatějším epikurejcem, mne se žádná požívačnost netýká.“ Rozhlédl se po chudičké, neuklizené místnosti, pak si vzdychl. „Víte, být taková *choulostivka* není vůbec žádná slast.“

„Užil sis to trochu?“ otázal se Caesar, když se jeho *contubernalis* vrátil. Uvědomoval si, že chlapci poskytuje příliš málo příležitosti, aby se také pobavil s mládenci svého věku.

„Ano, ale hlavně jsem si uvědomil, v čem jsem já sám zvýhodňován.“

„V jakém směru, Octavie?“

„Och, měšec plný peněz, všechno, čeho se mi zachce, tvoje přízeň,“ odpověděl Octavius s naprostou otevřeností. „Agrippa a Salvidienus nemají ani peníze, ani ničí protekci, a přesto si myslím, že jsou to oba výteční hoši.“

„Jestli tomu tak opravdu je, pak se pod Caesarem dočkají také výtečné dráhy, tím si buď jist. Měl bych si je přibrat k parthskému tažení?“

„Určitě. Ale v tom případě přímo do svého štábu, Caesare. A mne s nimi, protože tou dobou ještě zdaleka nebudu dost starý na to, abych v tvé nepřítomnosti vládl Římu.“

„Opravdu se chceš toho tažení zúčastnit? Prachu při něm spolykáš až hrůza.“

„Musím se od tebe naučit ještě spoustu věcí, takže bych to rád zkusil.“

„Salvidiena znám. Vedl útok jízdy u Mundy, získal devět zlatých *phaler*. Hádal bych, že je to typický Piceňan – velice odvážný, voják každým coulem, schopný přemýšlet. Agrippu si zatím nedokážu nikam zařadit. Požádej ho, ať se hlásí u nástupu, než budeme ráno odjíždět, Octavie,“ řekl Caesar, zvědavý, koho ze svých vrstevníků si Octavius vybírá za přátele.

Setkání s Agrippou bylo pro Caesara objevené. V duchu si pomyslel, že je to jeden z nejpozoruhodnějších mladých mužů, jaké kdy poznal. Kdyby to byla trochu všednější tvář, byl by v sobě měl něco z Quinta Sertoria, ale díky pohlednému zevnějšku působil naprosto ojedinělým dojmem. Pokud by se byl dostal do nějaké významné školy pro jezdecké synky, určitě by to dotáhl na hlavního dohláze. Patřil k mužům, od nichž se člověk za každých okolností dočká maximálního výkonu – naprosto

spolehlivý, nebojácný, zdatný fyzicky a mimořádně inteligentní. Neocenitelná opora. Škoda jen, že se mu nedostalo lepšího vzdělání. Ani krev nemá nejlepší. Což pro něho obojí bude v Římě znamenat překážku v jakékoli veřejné dráze. Jeden z důvodů, pro které byl Caesar rozhodnut pozměnit společenskou skladbu Říma natolik, aby dostali příležitost mládenci s takovými předpoklady, jaké zřejmě má tenhle sedmnáctiletý Agrippa. Zasloužil by si to – ani si nehraje na zázračné dítě jako Cicero, ani v sobě nemá brutalitu jako Gaius Marius, dva parvenuové, kteří se vetřeli mezi římskou smetánku. Co bude potřebovat, je patron, a této úlohy se ujme sám Caesar. Na výběr správných lidí má jeho prasnovec zřejmě oko, to je dobře.

Zatímco Agrippa stál v pozoru a odpovídal na Caesarovy vlídné, ale přiléhavé otázky, Octavius, jak si Caesar koutkem oka všimal, Agrippu přímo nábožně hltal očima. A naprosto to nebyl stejný obdivný pohled, jakým si zvykl sledovat Caesara. Hmmm.

Někdy s nimi v gize jezdíval i sekretář, avšak tohoto jitra Caesar rozhodl, že pojedou s Octaviem sami. Bude konečně čas na jistý už déle odkládaný rozhovor, na rozmluvu, na niž se Caesar příliš netěšil.

„Tobě se Agrippa velice líbí, vid’?“ poznamenal Caesar.

„Víc než kdokoli jiný, koho jsem až dosud poznal.“

Když je třeba otevřít vřed, proved’ to hlubokým a bezohledným řezem. „Ty jsi velice hezký mládenec, Octavie.“

Vylekaný Octavius to vůbec nepřijal jako lichotku. „Doufám, že z toho ještě vyrostu, Caesare,“ řekl plaše.

„Nezdá se mi, že by se ti něco takového mohlo povést, protože ty nebudeš moci cvičit tak tvrdě a tak dlouho, aby sis vypracoval postavu, jakou má Agrippa – anebo třeba já sám. Ty budeš vždycky vypadat tak, jak vyhlížíš teď – jako velice pěkný mužský, snad až příliš pohledný.“

Octavius se začervenal. „Máš na mysli to, co v tom slyším, Caesare? Že působím zženštile?“

„Ano,“ řekl Caesar bez obalu.

„Proto se na mě tedy muži jako Lucius Caesar a Gnaeus Calvinus dívají tak, jak se dívají.“

„Přesně tak. Chováš nějaké něžné city vůči svému vlastnímu pohlaví, Octavie?“

Ruměnec zmizel, vystřídala ho bledost. „Nic takového jsem si nikdy neuvědomoval, Caesare. Připouštím, že se na Marka

Agrippu možná koukám jako pitomeček, ale – já – já ho prostě obdivuju.“

„Pokud takové něžné city nechováš, pak ti doporučuju, aby ses na něj takhle nezakoukával. A jakýchkoli takových něžných citů se střež. Nic člověka nezbrzdí v jeho veřejné dráze tolik, jako selhání v tomto směru. Můžeš mi věřit, mluvím z vlastní zkušenosti,“ řekl Caesar.

„Máš na mysli osočení ve spojení s králem Níkomédem z Bithýnie?“

„Právě to. Bylo to samozřejmě neopodstatněné a nespravedlivé obvinění, jenže naneštěstí jsem se tenkrát právě znelíbil svému veliteli, Lucullovi, a také jednomu z mých druhů, Markovi Bibulovi. S velkým potěšením té záležitosti zneužili k mému politickému očernění a dlouho mě pak ta pomluva pronásledovala – ještě i teď, za mého triumfu.“

„Ta písnička, co zpívala Desátá?“

„Ano,“ řekl Caesar se sevřenými rty. „Však na ni tvrdě doplatili.“

„Jak ses s tím nařčením vyrovnával?“ vyptával se Octavius zvědavě.

„Moje matka – byla to pozoruhodná žena! – mi poradila, abych prostě svým politickým protivníkům nasazoval parohy, čím nepokrytěji, tím líp. A nikdy abych se nepřátelil s kýmkoli, koho provází pověst řeckého milování. Nesmíš nikdy nikomu dát sebemenší záminku, varovala mě, která by mohla posloužit jako důkaz, že to obvinění vzniklo na podkladě něčeho jiného než pouhé zášti,“ říkal Caesar a hleděl upřeně před sebe. „A už vůbec, dodávala, se nesmíš ani na chvíli zdržet v Athénách.“

„Dobře se na ni pamatuji,“ pousmál se Octavius. „Jednou mi nahnala pořádný strach.“

„A kolikrát mně!“ Vzal Octavia za ruce. „Tuhle její radu ti teď předávám, i když v dost odlišné podobě, protože my dva jsme také dva velice, velice odlišní chlapi. Ty nebudeš ženské přitahovat tak, jak letěly na mě, když jsem byl mladý. Přiměl jsem je, aby zatoužily podrobit si mě, získat mé srdce, zatímco já jsem celému okolí dával jasně najevo, že ochočit se nedám a srdce že žádné nemám. Takového něco se tobě nepodaří, protože na to v sobě nemáš dost arogance, anebo spíš sebejistoty. Ty za to ani nemůžeš, ale trochu té zženštilosti kolem sebe prostě vyzařuješ. Já to přičítám tvé chorobě, která tvou matku trápila natolik, že tě trvale chovala jako v bavlne. Bránila ti i v tom, aby ses s ostatními

chlapci účastnil pravidelného vojenského výcviku, kde by tě byli mohli trochu blíž poznat. A v každé generaci se pochopitelně vyskytnou jedinci, jako je tvůj bratránek Marcus Antonius, kteří považují za zženštilé všechny mužské, kteří nedokážou uzvednout kovadlinu a každé *nundinum* zplodit dalšího parchanta. Antonius si dokonce takhle dokázal uchovat svou pověst samce, třebaže se veřejně líbal s nejbližším ze svých druhů, Gaiem Curionem – nikdo totiž doopravdy neuvěřil, že by Antonius a Curio byli skuteční milenci.“

„A byli?“ zeptal se zvědavě Octavius.

„Kdepak. Jen rádi dráždili takovými skandály své usedlejší okolí. Kdežto pokud by ses takového něčeho dopustil ty, reakce by byla velice odlišná a Antonius by byl první, kdo by tě obvinil.“

Caesar se zhluboka nadechl. „Jelikož mám pochybnosti, že bys v sobě našel dostatek chuti a sil, aby ses proslavil jako holkař a záletník, doporučoval bych ti jít na to jinak. Ty by ses měl oženit velice záhy a získat si pověst věrného manžela. Řada lidí tě možná bude považovat za nudného patrona, ale zato to má potřebný účinek. Nejhorší, co se ti může stát, bude, že o tobě tu a tam někdo řekne, že jsi pod pantoflem a že nemáš dost fantazie. Zvol si proto takovou ženu, se kterou budeš mít doma zaručený klid a pokoj, ale která bude přesto navenek působit dojmem, že je tou skutečnou hlavou rodiny.“ Zasmál se. „Já vím, že těch požadavků je ažaž a že je třeba všechny nedokážeš splnit, ale uvažuj o nich. Ty nejsi hloupý a já už jsem si všiml, že nakonec vždycky dokážeš prosadit svou. Chápeš, co mám na mysli? Rozumíš mi dobře?“

„Jistě,“ řekl Octavius. „Jistěže ano.“

Caesar jeho zápěstí pustil ze sevření. „Takže žádné takové obdivné pohledy na Marka Agrippu. Chápu dobře jejich příčinu, ale ostatní by tak vnímaví být nemuseli. Pěstuj to přátelství s ním dál, ale zůstávej nad věcí. Říkám ti, abys ses s ním přátelil, protože jste stejně staří a jednoho dne budeš potřebovat takové stoupence, jako je právě on. Je to slibný muž, a pokud za svůj další vzestup bude vděčit právě tobě, projeví k tobě naprostou oddanost, neboť takový on už je. A radím ti současně, aby sis od něho udržel určitý odstup – to proto, aby se nikdy nezačal domýšlet, že je to důvěrné přátelství a že je ti rovný. Zachovej se jako Aeneas – ať je to tvůj *fides Achates*. Máš koneckonců v žilách krev Venušinu a Martovu, zatímco Agrippa je oskánský Messapijec, bez jakýchkoli předků. Všichni muži by samozřejmě měli mít možnost být se o velikost a slávu, a já chci vybudovat Řím, který jim dovolí naplnit své osudy.

Jenomže některým z nás je navíc dána výsada rodu, která nám současně ukládá i břemeno navíc – musíme prokázat, že jsme svých předků hodni a nepředáváme pouze jejich krev dál.“

Krajina kolem nich ubíhala nazad; brzy už překročí řeku Baetis na dlouhé cestě k další řece, Tagu. Octavius hleděl ven, ale nic z té scenerie nevnímal. Pak si navlhčil rty, polkl a otočil se, tak aby hleděl Caesarovi zpříma do očí, vlídných, laskavých, přívětivých.

„Pochopil jsem všechno, cos mi říkal, Caesare, a děkuju ti za to víc, než si můžeš pomyslet. Je to naprosto rozumná rada a budu se jí řídit do posledního písmene.“

„Pak, hochu, přečkáš všechno na světě.“ V očích Caesarovi blýsklo. „Všiml jsem si mimochodem, že i když jsme se proháněli po celé Zadní Hispánii, tebe za celou tu dobu ani jednou nepostihl záchvat astmatu.“

„Hapdefane mi to už vysvětlil,“ řekl Octavius ulehčeně, s úlevou a obnovenou sebedůvěrou. „Když jsem s tebou, Caesare, mám pocit *bezpečí*. Tvoje souhlasné stanovisko a tvá ochrana jsou něco jako tolik potřebná příkrývka – zavinu se do ní a žádná úzkost už mě netrápí.“

„I když s tebou mluvím o tak choulostivých věcech?“

„Čím víc tě poznávám, Caesare, tím víc se na tebe začínám dívat jako na otce. Můj táta umřel ještě dřív, než bych se s ním byl potřeboval radit o lidských starostech a nesnázích, a Lucius Philippus – Lucius Philippus –“

„Lucius Philippus se odřekl všech otcovských starostí asi v téže době, kdy ty ses narodil,“ dodal Caesar, nevýslovně šťastný nad průběhem rozmluvy, které se tolik obával. „I já jsem postrádal otce, ale mně mnohem víc pomáhala moje matka. Atia je veskrze a ve všem matka. Moje matka mi byla i otcem. Takže pokud ti budu něco platný jako otec, budu jen rád.“

To není spravedlivé, říkal si Octavius, že Caesara poznávám tak pozdě. Kdybych ho byl takhle zažil, když jsem byl ještě malý, nebylo by mě to astma možná vůbec postihlo. Miluju ho bezmezně, udělal bych pro něho cokoli. Brzy budeme tady v Hispánii hotovi a on se vrátí do Říma. Zpátky k té ohavné ženské na druhém břehu Tiberu, s tou její ohyzdnou tváří a hnusnými zvířecími božstvy. Kvůli ní a kvůli tomu chlapci se Caesar egyptského bohatství ani netkne. Jak jsou ty ženské mazané. Zotročila si vládce celého světa a zajistila si, že její království přežije. Zachová všechny jeho poklady pro svého syna, který ani není Říman.

„Vyprávěj mi o těch podzemních pokladnicích, Caesare,“ řekl nahlas a obrátil velké šedé oči, nevinnost sama, k svému idolu.

S úlevou, že může změnit námět rozhovoru, mu Caesar vyhověl. Bylo to téma, o němž nesměl nic povědět žádnému Římanovi, jen tomuto jedinému, zatím ještě pouhému chlapci, jenž k němu vzhlížel jako ke svému otci.

KAPITOLA TŘETÍ

O nen první rok náležitě upraveného kalendáře pronásledovala Cicerona jedna pohroma za druhou, neštěstí za neštěstím. V lednu Tullia porodila neduživé, předčasně narozené dítě; malý Publius Cornelius obdržel své *cognomen* podle corneliovské rodové větve své babičky – Lentulus. Navrhl to tak sám Cicero; jelikož Dolabella se odebral do Zadní Hispánie za Caesarem, nebyl přítomen a nemohl tak prosadit, aby jeho syn nesl i jeho *cognomen*. Svým způsobem to byla odplata Dolabellovi za to, že utekl, aniž vrátil Tulliino věno.

Tullia postonávala, o dítě nejevila zájem, odmítala jídlo i cviky, které by jí pomohly k zotavení. Uprostřed února tiše zesnula a všem, kdo ji znali, připadalo, že se tak stalo pro její neopětovanou lásku k Dolabellovi. Pro Cicerona to byla hrozná rána, tím horší, že k její smrti zůstala lhostejná její matka a že k ní zaujala tak podivné stanovisko i jeho nová manželka Publilia, která nedokázala pochopit, proč Cicero tolik pláče, truchlí a zanedbává ji. Kromě toho byla sňatkem se slavným mužem i nemálo zklamaná, jak se nemeškala svěřovat své matce i nedospělému bratrovi, kdykoli ji přišli navštívit. Žalem zničeného Cicerona tyto návštěvy trýznily natolik, že si začal vymýšlet všemožné důvody, aby se mohl vzdálit, kdykoli se manželčini příbuzní objevili v domě.

Začaly docházet projevy soustrasti, jeden z nich byl od Bruta z Italské Galie, napsaný těsně předtím, než se navracel do Říma; Cicero ho otevíral s mimořádnou dychtivostí, přesvědčen, že právě tento člověk, tak blízký mu svou filozofií i politickým přesvědčením, nalezne ta pravá slova, která by pomohla zhojit jeho rozbolavělou duši. Namísto toho si přečetl studenou, konvenční kondolenci, která ho v podstatě napomínala, aby se nepoddával smutku tak okázalému, tak přehnanému a nemírnému. Dopis pro něho znamenal tím větší ránu, když dorazil list od Caesara, jenž

byl naplněn právě onou hlubokou útěchou, jakou by si byl Cicero přál slyšet od Bruta. Och, proč jen musel ten pravý projev soucitu zaznít z těch nejnepravějších úst?

Z nepravých úst, v nepravou chvíli, od nepravého muže! V tomto vzdoru ho ještě víc utvrdil strohý lístek od Lepida, jenž v senátě jakožto nejstarší patricij nyní působil jako *princeps senatus*. Dožadoval se jím vysvětlení, proč se Cicero nezúčastňuje senátních schůzí, a připomínal, že podle Caesarových nových zákonů na ně člen senátu docházet musí, jinak mu hrozí, že o své členství přijde. Od dob, kdy republika vznikla, požívali prominenti senátu výsady podržet si senátorský titul, aniž se kdy museli v senátu vůbec ukázat anebo zasedat v některé z porot, ledaže by o to sami stáli. Nyní tomu bylo jinak. Senátoři byli povinni nastoupit k soudu jako porotci, kdykoli o to byli požádáni, a jednání senátu se museli osobně účastnit. Pokud by se byl chtěl omluvit pro nemoc, byl by musel tuto příčinu doložit vyjádřením tří senátorských kolegů.

Jestliže byl senátor přítomen v Itálii, byla nemoc jediným důvodem k omluvě. Nadto si teď senátor, pokud by byl chtěl Itálii opustit, k tomu musel od senátu vyžádat svolení! Kam se jen Cicero podíval, všude narážel na předpisy a nařízení, které ho zkracovaly na jeho právech jako člena nejvznešenějšího orgánu moci – och, vždyť je to *nesnesitelné*! Zpola otupělý žalem, zpola pěnící vzteky musel Cicero obejít senátory a vyhledat tři druhy, kteří by Lepidovi odpřísáhli, že Marcus Tullius Cicero je vzhledem k dlouhodobé chorobě neschopen zaujímat své místo v senátě.

Na tom nebylo dosti. Cicero se totiž rozhodl, že Tullia musí být připomenuta velkolepým památníkem ve veřejných zahradách. Shledal pak ale, že hrobka navržená architektem Cluatiem v ceně deseti talentů ho ve skutečnosti přijde na talentů dvacet; Caesarův zákon o dani z přepychu stanovil, že stejná hodnota, jakou hrobka stála, musí být složena i do státní pokladny. V tomto případě ovšem advokát Cicero hladce dokázal zákon obejít: jediné, co musel učinit, bylo prohlásit místo Tulliina posledního odpočinku za svatyni, a tím okamžikem se náhrobek dani z přepychu vymykal. Tullia tedy spočinula ve svatyňce. Svým způsobem tak Cicero zhodnotil třicet let strávených v manželství s Terentií – ta uměla vždycky vynajít takové kličky k obejití daňových předpisů, na jaké by sám Cicero ani ve snu nepřišel.

Byly ovšem i hojivé náplasti na tyto jeho rány, zejména vřelé přijetí jeho „Catona“. Aulus Hirtius, kterého Caesar ustanovil

správcem Narbonské Galie, Ciceronovi napsal, že Caesar hodlá sepsat „Anti-Catona“ – och, jen do toho, Caesare, velice tě prosím! Nic tak nedokáže pošramotit tvou *dignitas*, jako takovýhle spisek.

Zprávy ze Zadní Hispánie prosakovaly jen pozvolna; tak pomalu, že v Hirtiově listě z Narbonu datovaném osmnáctého dubna ještě nebyla ani zmínka o tom, že Gnaeus Pompeius byl dopaden a sťat. O Mundě se však už vědělo a byla to skutečnost, kterou Řím prostě musel vzít na vědomí. Bylo definitivně po jakémkoli republikánském odporu a nic už nestálo Caesarovi v cestě, aby uplatnil své hanebné zákony namířené proti první majetkové třídě. Dokonce i Atticus, jenž měl dlouhý čas pro Caesara pochopení, byl celý ustaraný. Třebaže nepřestal všemožně pracovat na tom, aby nebyl zahájen transport chudiny z řad *capite censi* do Buthrotu, nikdo mu nebyl schopen poskytnout záruku, že je vyvezou někam jinam. Caesarův štáb tuto otázku odmítl jakkoli komentovat.

„Musíme počkat, až se Caesar vrátí,“ řekl Cicero. „Jedna věc je jistá – vypravit *capite censi* kamkoli za moře není otázka jedné hodiny, nikdo neodpluje, dokud Caesar nebude zpátky.“ Odmlčel se. „Musím ti něco sdělit, Tite, raději hned teď. S Publilií se hodlám rozvést. Já už ji a celou tu její rodinu nevydržím snášet ani o hodinu déle.“

Titus Pomponius Atticus se na přítele zahleděl s troškou ironického soucitu. Byl kdysi adoptován do rodu *Caecilii* a nic mu nebránilo ve vynikající politické dráze mířící až ke konsulskému křeslu, avšak jeho nejhlubší láskou bylo podnikání, a jako senátor by se byl nemohl věnovat žádnému obchodování, které se neomezovalo jen na pozemkovou držbu. Měl ovšem ještě další tajnou lásku, mladé chlapce, a přízvisko „Atticus“ si vysloužil díky svému zanícení pro Athény – místo, kde se nad touto vášní nikdo nepozastavoval; Athény se mu proto staly druhým domovem a své milostné hrátky omezoval jen na pobyt v nich. Byl o čtyři roky starší než Cicero, ženil se dosti pozdě, a to se svou sestřenicí Pilií, s níž zplodil svou dědičku, horoucně milovanou dceru Caecilii Attiku. K Ciceronovi ho vázala pouta ještě hlubší než jejich přátelství, neboť jeho sestra Pomponia byla provdána za Markova bratra Quinta Cicerona. Jejich soužití, nemálo bouřlivé, se co chvíli dostávalo na samotné pomezí rozvodu. Žádný z Ciceronů, uvažoval Atticus, vlastně nebyl v manželství šťastný; oba museli

sňatek uzavřít kvůli penězům, museli si vzít bohaté dědičky. S čím ovšem žádný z bratří nepočítal, byl sklon římských dědiček spravovat i po sňatku nadále své jmění, neboť nebyl žádný zákon, podle něhož by se o ně musely se svými manžely rozdělit. Svízěl byla v tom, že obě ženy své Cicerony vlastně milovaly; jenom dost dobře nevěděly, jak jim to dát najevo, a kromě toho obě byly šetrné hospodyně, kterým se přičila rozhazovačnost společná oběma bratrům.

„Domnívám se, že rozvod s Publilií bude jen rozumná věc,“ připustil Atticus šetrně.

„Byla na Tullii tak ošklivá, když se mi rozstonala.“

Atticus si povzdychl. „Víš, Marku, ono pro Publilii asi opravdu nebylo lehké být o deset let mladší, než byla její nevlastní dcera, to jest Tullia. Nemluvě o tom, jak pro ni muselo být těžké žít s mužem, který už se stal živoucí legendou a který je hlavně starší než její vlastní dědeček.“

Malý Publius Cornelius Lentulus zesnul začátkem června, po pouhých šesti měsících ubohoučkého života. Narodil se sice předčasně, na rozhraní sedmého a osmého měsíce, měl však v sobě dosti Dolabellovy síly, aby se pokusil přežít, jenomže chůvám se to jeho vychrtlé, zarudlé tělíčko ani dost málo nezamlouvalo, nedokázaly ho milovat, tak jak by ho byla milovala matka, pokud by ovšem byla ze všeho na světě nemilovala nejvíc jeho otce. Vzdal další boj stejně tiše jako Tullia, z noční můry se stal pouhým snem. Cicero smísl jeho popel s matčíným a rozhodl se uložit je tak oba společně – jen kdyby pro tu svatýňku už dokázal najít nějaké vhodné místo.

Jakýmsi zvláštním způsobem uzavřela smrt dítěte v Ciceronově mysli nadobro Tulliinu kapitolu; počal se zotavovat a tento proces se jen urychlil, když se mu konečně dostal do ruky opis Caesarova „Anti-Catona“. Zveřejněn dosud nebyl, Cicero však věděl, že tak bratři Sosiové učiní co nejdříve. Odsoudil ho jako počín záludný, záštiplný, jedním slovem ohavný. Odkud jen Caesar mohl některé z těch informací sehnat? Objevily se tu pikantní historky o Catonově neopětované lásce k Aemilii Lepidě, manželce Metella Scipiona, úryvky neskonale špatných veršů, které zplodil poté, co ho odmítla, výňatky z jeho (nikdy nepodané) žaloby proti Aemilii Lepidě pro porušení přípovědi manželství, vysoce přesvědčivé

vyličení scény, kdy Cato oznamuje svým dvěma malým dětem, že už nikdy nebudou smět uvidět svou matku. Odhalovala se tu i Catonova tajemství nejintimnější povahy! Jelikož mužem, s nímž se Catonova první manželka dopustila cizoložství, byl sám Caesar, je přece vrcholem beztaktnosti zveřejňovat kluzké podrobnosti o Catonových milostných praktikách! Ten člověk je přece už *mrtvý*!

Och, ale jak dokonalá je to próza! Proč, tázal se Cicero v duchu nešťastně sám sebe, nejsem já schopen napsat něco alespoň zpoloviny tak dobrého? A Caesarovu báseň *Iter* vychvaloval jako vrcholné dílo kdekdo, od Varrona až po Lucia Pisona, vynikajícího znalce literatury. V tom není kouska spravedlivosti, že jednomu jedinému muži je dopřána taková míra talentu. Ještě že se dal tak zavést svou nenávistí ke Catonovi!

A pak Cicero shledal, že mu nezbude než se v jedné věci postavit na Caesarovu stranu, jakkoli mu to nebylo milé. Žádala si to však sama spravedlnost.

Marcus Claudius Marcellus – ten, jehož Caesar omilostnil, poté co před ním jeho bratranec Gaius Marcellus Minor padl na kolena a orodoval za něho – odplul z Lesbu a vydal se do Athén, kde byl v Peiraieu zavražděn. Jistí lidé, o nichž bylo známo, že jim Caesar příliš nevoní, začali v cizině rozhlašovat, že vrahy Marka Marcella si najal sám Caesar. Pomluva, s kterou Cicero – přes všechny svůj vlastní odpor k Caesarovi – nemohl souhlasit. Ač krajně nerad, oznámil veřejně, že s tímto zločinem nemohl mít Caesar pranic společného. Caesar se sice nestydí ubíjet protivníkovu pověst, viz jeho „Anti-Catona“, ale přičilo by se mu vraždit zákeřně kdesi v postranních uličkách. Cicero nelenil, aby těmto nařčením postavil hráz.

Římem otrásal příběh uťaté hlavy Gnaea Pompeia mladšího se všemi podrobnostmi i s tím, co následovalo. Pachatel činu, Caesennius Lento, patřil ke slibným členům Caesarova štábu, když mu však znechucený Gaius Didius hlavu předložil, byl Caesennius Lento okamžitě zbaven svého podílu na kořisti a odeslán zpět do Říma. Cestou mu stále ještě v uších znělo Caesarovo sžíravé ponaučení. Pro tak brutálního barbara neexistuje *cursus honorum*, znamená to konec politické dráhy; a nejen to, Caesennius Lento se dožije i toho, že bude vyhnán ze senátu, jen co Caesar najde čas na své povinnosti censora, které zdědil spolu s mnoha dalšími čestnými pověřeními.

Takhle je to tedy s Caesarem, říkal si Cicero: na jedné straně až úzkostlivě dbá o civilizované chování, na druhé zostouzí

zosobněnou čest. Že by si ale najal vrahy? Nikdy! Cicero tak ukázal, že v něčem Caesara chápe; jenže ne dostatečně. Bylo zcela vyloučené Cicerona přesvědčit, že to, co na něm Caesarovi vadí nejvíc, jsou jeho impulzivní a nedomyšlené kličky. Pokud by byl Cicero nezačal ve svém „Catonovi“ očerňovat Caesara, nebyl by Caesar nikdy sáhl k osočování Catona. Každý následek má svou příčinu.

KAPITOLA ČTVRTÁ

Kam se jen ty peníze poděly? Třebaže podíl Marka Antonia na kořisti z galského tažení dosáhl tisíce talentů stříbra, když se začal vyrovnávat se svými věřiteli, zjistil, že jeho závazky dosahují více než dvojnásobku této částky. Jeho dluhy činily sedmdesát milionů sesterciů a ani Fulvia neměla takové rezervy v hotovosti, aby je mohla splatit. Dosadila už třicet milionů ještě dříve, než uzavřeli sňatek. Problém spočíval v tom, že Caesarovy dražby konfiskovaných nemovitostí dočasně srazily ceny i těch nejlepších pozemků, a právě prodej této nejhodnotnější půdy byl jediný způsob jak získat hotovost, dokud z nemovitostí opět nepoplynou pravidelné zisky. Tenhle její třetí manžel byl notně nákladná záležitost.

Fulviino ohromné jmění nashromáždila prapůvodně její prababička, Cornelia matka Gracchů, Římanka starého ražení. Její vnučka, Fulviina matka, neviděla důvod, proč skladbu majetku jakkoli měnit. A tak byla nesčetná Fulviina aktiva umrtvena v nejrůznějších podobách tichého společníctví anebo formálně vedena jako vlastnictví kohosi jiného. Prodej čehokoli z rozptýleného majetku tak nebyl nijak snadný, vyžadoval mnoho času a narážel i na rozhodné námitky jejího bankéře Gaia Oppia, jenž přesně věděl, kam se tyto hotovosti dále přesunují.

Největší problém je v tom, že já jsem se do Galie nedostal dost brzy,“ stěžoval si roztrpčeně Antonius Decimovi Brutovi a Gaiovi Treboniovi.

Seděli všichni tři v Murciově hospůdce na Via Nova, poté co se náhodně potkali na Vestiných schodech.

„To je pravda, tys dorazil až po začátku Vercingetorigova povstání,“ potvrdil Trebonius, jenž s Caesarem strávil v Galii

pět let a obdržel teď deset tisíc talentů. „I tak jsi ale, jestli se dobře pamatuju,“ dodal a pousmál se, „tenkrát přišel pozdě.“

„Vám dvěma se to mluví!“ zavrčel Antonius. „Vy jste sloužili jako velitelé legií, já byl obyčejný prétor. Pořád jsem nějak moc mladý na to, abych přišel k opravdovým penězům.“

„Ale s tím přece nemá věk vůbec nic společného,“ namítl ospale Decimus Brutus a významně povytáhl vzhůru jedno blonděaté obočí.

Antonius se zachmuřil. „Co tím chceš říct?“ otázal se.

„Mám na mysli to, že ti věk už nezaručuje příležitost *vybojovat* si možnost zvolení konsulem. Moje letošní volba prétozem byla zrovna taková fraška jako Treboniova před třemi lety. My si zkrátka musíme počkat, až diktátor rozhodne, kdy nám *dovolí* stát se konsuly. Nezáleží to už na voličích, ale na Caesarovi. Slíbil mi, že se konsulem stanu do dvou let, ale podívej se na Trebonia – ten se měl konsulem stát už loni, a úřad nezastává dodnes. Lidé jako Vatia Isauricus a Lepidus mají zkrátka větší vliv a ty je třeba uspokojit nejdřív,“ říkal Decimus Brutus, zdaleka už ne tak apaticky, jak se víc a víc rozpaloval vzteky.

„Neměl jsem tušení, že si to tak bereš,“ uvažoval Antonius nahlas.

„Každý opravdický chlap si to takhle musí brát, Antonie. Přiznám Caesarovi, nač si jen vzpomeneš – schopnosti, obratnost, obrovskou chuť do práce –, ano, ano, ten člověk je naprostý génius! Ale ty sám víš nejlíp, jaké to je být odsouván do pozadí, když už sám tvůj rod napovídá, že odstrkován bys být neměl. Ty jsi napůl Antoniovec, napůl Juliovec, já pocházím z poloviny z Juniů Brutů, z poloviny ze Sempronů Tuditanů – oba máme v žilách náležitou krev na to, abychom dostali příležitost místo nahoře si *vybojovat*. Získat si ho tam venku, v bíle nakřídovaných togách, vlichocovat se voličům, slibovat jim hory doly, lhát jim, usmívat se na ně. A my tu zatím musíme čekat, až přijde Caesar Rex, král Říma. To, co se nám povede získat, bude dáno jen výsledkem jeho přízně, jeho blahosklonnosti, nikoli naším vlastním úsilím. Jak já tohle všechno nenávidím, *nenávidím!*“

„Já to vidím stejně,“ řekl suše Antonius.

Trebonius seděl a poslouchal je, přemýšlel, zda si Antonius a Decimus Brutus vůbec uvědomují, co vlastně říkají. Pokud šlo o něho, o Trebonia, bylo mu srdečně jedno, zda člověka jeho předci opravňují k tomu, aby o svou kariéru mohl svést náležitý *zápas*, neboť žádné předky neměl. Byl cele stvořen Caesarem, nebyl by

dospěl ani do desetiny své dosavadní dráhy, kdyby ho na ní nebyl posouval vpřed Caesar. Caesar to byl, kdo si koupil jeho služby jako tribuna lidu a do tohoto úřadu ho pomocí úplatků také dosadil. Caesar to byl, kdo postřehl jeho vojenské schopnosti. Caesar to byl, kdo mu svěřoval samostatné řízení operací v průběhu galského tažení. Caesar to byl, kdo mu zajistil zvolení do úřadu přetora; Caesar to byl, kdo ho ustanovil správcem Zadní Hispánie. Já Gaius Trebonius jsem Caesarův muž, zakoupený a tisíckrát zaplacený. Vděčím mu za své bohatství, za své postavení. Kdyby si mne byl nepovšiml Caesar, nebyl bych naprosto nikým. Což mou zášť vůči Caesarovi jen prohlubuje, neboť kdykoli riskuji nějaký krok do neznáma, až příliš si uvědomuji, že šlápnu-li náhodou vedle, je v Caesarově moci nadobro mě vymazat ze světa. Aristokratům, jako jsou tihle dva, se nějaký ten úlet občas promine, ale nicky, jako jsem já, žádnou druhou příležitost nedostanou. Selhal jsem v Caesarových očích v Zadní Hispánii, myslí si, že jsem nevynaložil dostatek úsilí, abych odtamtud vypudil Labiena a oba Pompeie. Takže když jsme se pak v Římě opět setkali, musel jsem se mu vydat na milost a nemilost, žadonit o prominutí. Jako kdybych byl jednou z jeho ženských. Rozhodl se hrát si na velkomyslného – mou kajícínost odbyl slovy, že žádné odpouštění nepřipadá vůbec v úvahu, jenomže já jsem vycítil, jak to doopravdy je, domyslel jsem si to. Už pro mě nebude mít použití, nikdy se nestanu opravdovým konsulem, budu nanejvýš dosazenou loutkou.

„Pokusíš ses doopravdy Caesara zavraždit, Antonie?“ zeptal se znenadání.

Antonius zamžikal, otočil se k Treboniovi tváří. „Ehhh – vlastně ano,“ řekl a pokrčil rameny.

„Co tě k tomu vedlo?“ zeptal se zvědavě Trebonius.

Antonius se ušklíbl. „Šlo o peníze, pochopitelně, oč jiného? Seděli jsme tenkrát s Poplicolou, Cotylou a Cimberem. Jeden z nich – už ani nevím, kdo to vlastně byl – mi připomněl, že jsem Caesarovým dědicem, takže mi to připadlo jako docela dobrý nápad, jak se hned a jednoduše dostat k jeho penězům. Nic z toho nakonec nebylo – dědek měl všude kolem Domus Publiky rozestavené stráže, takže jsem se vůbec nedostal dovnitř.“ Zavrčel. „Ale rád bych věděl, kdo mě tenkrát vlastně prásknul. Caesar v senátě prohlásil, že jsem tam byl spatřen, jenomže já vím, že mě určitě nikdo vidět nemohl. Hádám, že mě shodil Poplicola.“

„Caesar je tvůj blízký příbuzný, Antonie,“ připomněl mu Decimus Brutus.

„To já dobře vím! Tou dobou mi to bylo jedno, jenomže Fulvia pak ze mne vymámila, jak to vlastně bylo – poté, co se o tom Caesar zmínil v senátě –, a přiměla mě slíbit, že už proti němu nikdy nepozvednu ruku.“ Ušklíbl se. „Musel jsem jí to odpřisáhnout při mém předku Herkulovi.“

„Caesar je i můj příbuzný,“ zauvažoval Decimus Brutus, „jenomže já jsem žádnou takovouhle přísahu nesložil.“

Obličej Gaia Trebonia měl sám o sobě truchlivý výraz, nebylo na něm věru nic přívětivého, náležel k němu nadto i pár smutných šedých očí. Pozvedly se teď k Antoniově tváři. „Jde o to,“ řekl, „jestli ty bys byl schopen sehrát podobnou úlohu jako Poplicola a vyžvanit něco Caesarovi, kdyby ses doslechl o spiknutí k jeho zavraždění?“

Rozhostilo se ticho. Zaskočený Antonius se na Trebonia zahleděl, stejně tak i Decimus Brutus.

„Vyžvanit něco nemám zásadně ve zvyku, Trebonie, ani kdyby šlo o osnování vraždy.“

„Nemyslel jsem si, že bys takového něco udělal. Jen jsem se chtěl ujistit.“

Decimus plácl dlaní hlučně do stolu. „Tohle nikam nevede, navrhuju, abychom změnili téma.“

„A o čem budeme mluvit?“ zeptal se Trebonius.

„Z různých důvodů se v současné chvíli žádný z nás netěší u Caesara přílišné přízni. Mne udělal letos prétozem, ale slušné to od něho nebylo. Proč si mě s sebou nevzal do Zadní Hispánie? Byl bych dokázal vojskům velet líp než takové dřevo, jako je Quintus Pedius! Jenomže já Caesarovi nevoním. Namísto aby mě popleskal po rameni za to, jak jsem zatočil s tím povstáním Bellovaků, povídal, že jsem k nim byl moc tvrdý.“ Tvář, pod světlými vlasy, obočím a řasami dokonale bezvýrazná, se zkřivila. „Ať se nám to líbí nebo ne, jsme zcela závislí na libovůli toho dědka, a já jsem rozhodnutý s tím prostě počítat. Chci ten konsulát, i kdybych ho měl získat třeba z jeho milosti. Ty si ho, Trebonie, zasloužíš taky. A tebe, Antonie, čeká nemálo nadbíhání a ucházení se, jestli kdy chceš opravdu prorazit.“

„Kam tím vším míříš?“ vyrazil Antonius netrpělivě.

„K tomu, že nemá smysl krčit se tu v Římě jako tři čubky schoulené do klubíčka,“ řekl Decimus a vracel se ke svému obvyklému lenivému vyjadřování. „Musíme se mu vydat naproti, až se bude vracet domů – čím dřív, tím líp. Jak se dostane do Říma, vrhne se na něho taková smečka patolízalů, že se vůbec

nedomůžeme jeho sluchu. Všichni tři jsme muži, se kterými po léta pracoval, muži, o nichž dobře ví, že si s vojsky dokážou poradit. Je obecně známo, že se chystá vtrhnout do parthské říše – nu, my ho tedy musíme přepadnout ještě včas, abychom si v tomhle tažení zajistili vysoká velitelská místa. V Asii, Africe a Hispánii poznal Caesar spoustu nových mužů, o kterých ví, že umějí velet, od Calvina až po Fabia Maxima. My už do jisté míry patříme minulosti, do skupiny pouhých přátel – Galie je dávno za námi. Takže ho musíme hned teď vyhledat a připomenout mu, že jsme mnohem lepší, než jsou ti dnešní Calvinové a Fabiové Maximové.“

Oba jeho společníci mu dychtivě naslouchali.

„Mně se Galie velice vyplatila,“ pokračoval Decimus Brutus, „ale kořist z parthské říše by ze mě udělala většího boháče, než býval Pompeius Magnus. Podobně jako ty, Antonie, mám i já velice nákladné záliby. A jelikož vražda příbuzného představuje přímo vrchol špatných mravů, musíme si najít jiné zdroje peněz, než by bylo dědictví po Caesarovi. Nevím, co máte v plánu vy, ale já zítra vyrazím vstříc Caesarovi.“

„Pojedu s tebou,“ řekl okamžitě Antonius.

„A já taky,“ připojil se Trebonius a spokojeně se opřel nazad.

Téma bylo nadhozeno a reakce obou Caesarových příbuzných nebyla ani zdaleka neuspokojivá. Kdy přesně se Trebonius rozhodl, že Caesar musí zemřít, nevěděl přesně ani on sám, tento nápad se mu vetřel do mysli odkudsi z jejích nejhlubších vrstev, kde se myšlenky rodí pod prahem vědomí. Vytanul z čiré, ničím neředitelné nenávisti: nenávisti muže, jemuž nenáleží vůbec nic, vůči muži, který vlastní všechno.

KAPITOLA PÁTÁ

Když se Brutus posléze navrátil z Italské Galie, zdál se být – alespoň své matce – jako vyměněný. To, že ho práce, kterou ho Caesar pověřil, přímo nadchla, bylo naprosto zřejmé, byl však jako duchem nepřítomný, nevnímal ani Serviliiny štiplavé šlehy, nic z jejích rýpnutí jako by se ho netklo.

Nejpozoruhodnější změnu však prodělala jeho pleť. Vyčistila se tak dramatickým způsobem, že se teď mohl hladce holit, a jen dolíčky v tvářích svědčily o obtížné chorobě, která ho trýznila téměř pětadvacet let. Napřesrok mu mělo být – podobně jako Gaiovi Cassiovi – čtyřicet let, letos by tedy měli kandidovat na úřad préтора. Tento dáreček ovšem dosud spočíval v Caesarových rukou.

Caesar! Caesar, jenž byl nepopiratelným vládcem světa, jak Servilii neopomněl alespoň jednou při každém jejich setkání připomenout její milenec Lucius Pontius Aquila. Byl v současné době tribunem lidu a nepřestávala ho dráždit jeho naprostá bezmoc v tomto úřadě; nemohl vetovat naprosto nic, co diktátor přednesl jako návrh zákona, přestože přímo hořel touhou připadnout na způsob jakým dát najevo své opovržení vůči všemu, čím Caesar je a oč usiluje.

Pokud šlo o Gaia Cassia, ten se potloukal bez cíle po Římu, s nepříliš velkou nadějí na úřad préтора, a čas trávil s lidmi, jako byli Cicero a Philippus. K nemalému překvapení římské společnosti se Cassius odřekl stoicismu a přisedlal na epikurejství, z důvodů, které Servilia nedokázala pochopit. Vnímala pouze skutečnost, že Bruta se to dotklo natolik, že se Gaiovi Cassiovi začal vyhýbat. Nebylo to snadné vzhledem k tomu, že oba pilně vyhledávali Cicerona!

Servilia tedy věnovala většinu svého času schůzkám s královnou Kleopatrou, která se ve svém mramorovém mauzoleu cítila zoufale opuštěná. Královna samozřejmě velice dobře věděla,

že Servilia byla dlouhá léta Caesarovou milenkou, dala však jasně najevo, že to nemá žádný vliv na jejich přátelství. Spíš to považovala za cosi jako vzájemné pouto. Postoj, který Servilia dobře chápala.

„Myslíš, že se vůbec někdy vrátí domů?“ otázala se Servilie, když se květen chýlil ke konci.

„Souhlasím v tomhle s Ciceronem – on se vrátit musí,“ řekla Servilia se vši rozhodností. „Pokud má v úmyslu pustit se do boje s Parthy, bude toho ještě předtím muset spoustu udělat v Římě.“

„Och, tenhle Cicero!“ Kleopatra nasadila grimasu naprostého znechucení. „Nepamatuju se, že bych byla kdy potkala většího pozéra.“

„On tě taky nemá příliš v lásce.“

„Mama,“ vřískl Kaisarion, jenž se vřítel dovnitř obkročmo na dřevěném koníku, „Filomena řekla, že si nesmím jít hrát ven.“

„Když Filomena řekla, že si nesmíš jít hrát ven, synku, tak si prostě nesmíš jít hrát ven,“ zopakovala Kleopatra.

„Nemohu uvěřit, jak podobný je Caesarovi,“ podotkla Servilia a hrdlo se jí zadrhlo. Och, proč jsem to nebyla já, kdo mu dal syna? Můj syn by byl Říman, patricij každým coulem.

Chlapec vyklusal z místnosti, na tváři obvyklý výraz dobromyslného respektu k matčině autoritě.

„Možná na pohled,“ řekla Kleopatra a něžně se usmála, „ale dokážeš si představit Caesara takhle poslušného, i v tomhle věku?“

„To tedy ne. Proč ho vlastně nepustíš ven? Den je na hraní venku jako stvořený a sluníčko by mu udělalo jen dobře.“

Kleopatra se zachmuřila. „To je jedna z dalších příčin, pro které bych si přála, aby se jeho otec už vrátil. Transtiberinci dokážou přelstít naše strážce, vloudit se k nám na zahradu a páchat tu neplechu. Nosí u sebe nože, řežou s nimi uši a nařezávají chřípí. Už se to stalo několika dětem Kaisarionova věku a několika mým služkám.“

„Má milá Kleopatro, a od čeho tu máš strážce? Pošli chlapce, aby si šel hrát ven, a přiděl k němu strážné!“

„On by si ale chtěl hrát s nimi.“

„A proč ne?“ otázala se Servilia ohromeně.

„Hrát si může jen se sobě rovnými.“

Servilia našpulila rty. „Mám předky, Kleopatro, kteří jsou o mnoho lepší než tvoji, ale smysl tohohle naprosto nechápu. Sobě rovné se brzy naučí rozpoznávat sám, ale zatím by měl dostatek sluníčka, čerstvého vzduchu a pohybu.“

„Já mám jiné řešení.“

„To jsem zvědavá, sem s ním.“

„Dám kolem celého paláce postavit vysokou zeď.“

„Tím Transtiberince ven ze zahrady nedostaneš.“

„Ale dostanu. Dám strážit každý loket její délky.“

Servilia obrátila oči k nebi a další boj vzdala. Po několika měsících strávených v Kleopatřině společnosti pochopila, jak mnoho se Římanky liší od žen z Východu. Královna Egypta může klidně vládnout milionům, ale není jí přitom dán ani kousíček zdravého rozumu. Už první setkání s ní jí ovšem přineslo jistý konejšivý poznatek: ať už k ní Caesar cítí cokoli, určitě do ní nemůže být příliš hluboce zamilovaný. Jak ho znala, byl asi poněkud zaskočen tím, že se stal otcem budoucího krále; vyspal se v životě už s nejednou královnou, ale vždy to byla čísi manželka. Naproti tomu tohle je jen a jen jeho královna. Och, v některých směrech je nesporně přitažlivá, ovládá právo, vyzná se ve vládnutí. Ale čím déle ji Servilia poznávala, tím méně ji královna Kleopatra znepokojovala.

Žena, kterou navštívil Brutus, se od Kleopatry naprosto lišila. Prvním člověkem, za kterým hned po návratu do Říma zamířil, byla Porcia; uvítala ho nadšeně, avšak nenabídla mu rty ani ho nepopadla do jednoho ze svých medvědích sevření, kterými ho vždycky připravila o půdu pod nohama. Důvodem nebyl nedostatek lásky ani rozpaky: ona příčina měla své jméno. Statyllos.

Třebaže Statyllos původně mířil za Brutem do Placentie, nedorazil dále než do Říma, kde vyhledal Bibulův dům a snažně prosil mladého Lucia Bibula, aby mu poskytl přístřeší. Jelikož Lucia nenapadlo otázat se macechy, co o tom soudí, shledala Porcia, že se už zase ocitla v jakési prapodivné nápodobě Catonova domova, jak ho poznala ve svém dětství, a že opět smí jen zpovzdáli sledovat filosofa nalévajícího se vínem a svádějícího navíc k pití i Lucia. Och, to přece není spravedlivé! Proč jen nebyla důslednější a nevyslala Lucia za Gnaeem Pompeiem do Hispánie? Byl už teď dost starý na to, aby z něho byl *contubernalis*, ale Catonova smrt ho zdrtila natolik, že neměla srdce na něho naléhat. Sotva ovšem přibyl Statyllos, začala toho litovat.

Třebaže tedy očima Bruta jen hltala, byla si vědoma Statyllovy přítomnosti a ukládala si zdrženlivost.

„Brute drahý, tobě se úplně uzdravila pleť,“ řekla a zmírala touhou natáhnout ruku a pohladit tu hladkou, čistě oholenou tvář.

„Za to asi vděčím tobě,“ řekl a jeho očima prokmitl úsměv.

„Tvoje matka z toho musí mít radost.“

Zasmál se pohrdavě. „*Ta?* Ta má čas jen na táčky s tou nechutnou cizozemkou na druhém břehu Tiberu.“

„S Kleopatrou? Máš na mysli Kleopatru?“

„Jistě. Servilia se tam prakticky odstěhovala.“

„Skoro bych si myslela, že to je ta poslední ženská, se kterou by se Servilia chtěla přátelit,“ řekla Porcia ohromeně.

„Totéž bych byl předpokládal i já, jenomže jsme oba na omylu. Och, nepochybují ani trochu, že má za lubem nějakou špatnost, ale nemám nejmenší představu, co by to mohlo být. Tvrdí prostě, že ji Kleopatra baví.“

A tak jejich první setkání zůstalo jen u výměny pohledů, u plachého střetnutí zraků; ani další jejich schůzky, které následovaly, nepřekročily hranici vzájemného laskání očima. Někdy je hlídal jen Statyllos, jindy se k němu připojil i Lucius.

V červnu Brutus odvedl Porcii z doslechu a oslovil ji s nebyvalou přímostí. „Chceš se za mne provdat, Porcie?“ otázal se.

Vzplála rázem od hlavy až k patě, rozhořela se v jeden jediný ohňový sloup. „Ano, ano, ano!“ zvolala.

Brutus odešel domů a ihned nařídil Claudii, aby si sbalila své věci; tolik dychtil, aby už měl rozvod s ní za sebou, že ho ani nenapadlo, aby uvedl nějaký náležitý důvod, kupříkladu bezdětnost. Povolal si ji pouze, předal jí písemné sdělení, že se s ní rozvádí, a pak ji v nosítkách poslal do domu jejího staršího bratra. Ten se nejprve rozkřičel tak hlasitě, že ho bylo slyšet přes celé město, pak se sebral a rozběhl se navštívit toho necitu manžela.

„Takového něco přece nemůžeš udělat!“ běsnil a pobíhal atriem sem a tam, natolik rozvzteklý, že Brutus měl co dělat, aby ho dostřel do důvěrnějšího soukromí.

V mžiku se objevila Servilia, aby zjistila, kdo to tu tropí takový povyk; vzápětí už čelil Brutus nejen rozlícenému švagrovi, ale ještě rozezlenější matce.

„Takového něco nemůžeš udělat!“ opakovala Servilia jako ozvěnou.

Snad Brutovi dodala odvahu jeho uzdravená tvář, snad to byla i jeho láska k Porcii; sám nebyl schopen říci to s určitostí. Ať už byl důvod jakýkoli, postavil se jim oběma s hlavou vztyčenou a se zatvrzelým pohledem.

„Už jsem to udělal,“ řekl, „a tím to končí. Já svou ženu nemám rád. Nikdy jsem ji rád neměl.“

„Pak ale vrať její věno!“ vřískl Appius Claudius Pulcher.

Brutus povytáhl obočí. „Jaké věno?“ otázal se. „Tvůj nebožtík otec jí nikdy žádné nedal. A teď běž odtud pryč!“

„Po devíti letech manželství?“ slyšel ještě Appia Claudia stěžovat si Servilii. „Po devíti letech manželství! Za tohle, ho zažaluji!“

Hodinu nato zabušila Servilia na dveře Brutovy pracovny, a to způsobem, který napovídal, že bouchat na ně bude třeba celou věčnost, pokud se to ukáže nutné. Ať už to mám všechno za sebou – nu, alespoň část z toho všeho, pomyslel si. Zpráva o tom, co má v plánu s Porcií, může zatím ještě počkat. Dveře otevřel energickým gestem a poodstoupil.

„Ty pitomo jeden!“ štekla Servilia a v černých očích jí jen blýskalo. „Kvůli čemu to děláš? Nemůžeš se přece rozvést se ženskou, která je tak pěkná a kterou mají všichni tak rádi jako Claudii, jen tak pro nic a za nic.“

„I kdyby ji měl rád celý Řím, mně je to jedno, já ji rád nemám.“

„Přátele si tím zrovna nezískáš.“

„To nečekám, a ani o to nestojím.“

„Tohle rozzuří kdekoho v Římě! Brute, je to přece Claudiovna prvního řádu! A bez věna! Tak na ni alespoň převed' nějaký majetek, aby byla finančně nezávislá,“ řekla Servilia, která už se začínala trochu uklidňovat. Oči se jí náhle zúžily. „Co tím vlastně sleduješ?“

„Dávám si do pořádku svou domácnost,“ řekl Brutus.

„Věnuj jí nějaké peníze.“

„Ani sestercius.“

Servilia zaskřípěla zuby – byl to zvuk, při němž se v minulosti třásl. Teď ho vystál bez jediného mrknutí.

„Dvě stě talentů.“

„Ani jediný sestercius, *mama*.“

„Ty nechutný lakomče. Ty snad doopravdy *chceš*, aby tě odsoudil celý Řím?“

„Běž odsud.“ Had se konečně přestal plazit a vztyčil se.

Nakonec to byla Servilia, kdo Claudii poslal dvě stě talentů ve snaze umlčet všechna ta reptající ústa. Ve stejné chvíli se sice za skandálních okolností rozvedl se svou ženou i Lentulus Spinther mladší, avšak celá tato senzace začala naráz blednout vedle toho, jak až dosud neškodný Brutus dokázal s ledovým klidem zapudit tu chudinku nevinnou a sladkou ženušku. Třebaže však byl tenhle odsudek naprosto jednomyslný, Brutus na něj kašlal.

Vědoma si, že tímto okamžikem ztratila nad synem svou dosavadní moc, stáhla se Servilia do stínu a začala sledovat a slídit. Brutus něco *určitě* chystá, dřív nebo později se to ukáže. Jestli se ale domnívá, že jeho matce už nezbyvají žádné zbraně, bude se ještě divit.

Och, co se to jen děje s jejím životem? Jedno zklamání za druhým, tak dlouhou dobu už, že tomu ani nedohlédne konce.

Těžko mít Servilii za zlé, že když její syn následujícího dne odjel z Říma do své vily v Tusculu, předpokládala, že tak učinil, aby se jí vyhnul. Nebylo tomu tak. Neměl na matku jediné pomyšlení. Celých patnáct mil strávených jízdou v najatém pohodlném *carpentu* měl v hlavě mnohem příjemnější věci: vedle něj seděla jeho nová manželka Porcia.

Za přítomnosti tolika dvou svých propuštěnců jako svědků je Lucius Caesar, nejvyšší augur a flamen Quirinalis, oddal ve svém domě; podle toho, s jakým klidem přijal jejich žádost, aby posvětil jejich sňatek, by se bylo dalo soudit, že takové neočekávané oddavky jsou pro Lucia Caesara každodenní záležitostí. Svázal jim zápěstí rudým řemínkem, oznámil jim, že od té chvíle jsou manžely, a před vraty jim ještě popřál mnoho štěstí. V Římě tou dobou neprodléval nikdo, s kým by se byl o tuhle fascinující novinku chtěl rozdělit, avšak sotva šťastná dvojice zmizela z dohledu, už seděl u stolu a psal svému bratranci Gaiovi, jenž byl právě na cestě z Hispánie do Říma.

Tusculum leželo blízko Říma, a tak nehýřilo velkolepými paláci, jaké si teď stavěli mocní a majetní Římané v Misenu, v Baiích a v Herculaneu; tuskulské vilky byly spíše nevelké a starší, od souseda k sousedovi nebylo daleko. Na jedné straně od Brutova sídla měl dům Livius Drusus Nero, na druhé straně sousedil s Catonovou vilou (nyní se ovšem stala majetkem jakéhosi vyznamenaní ověnčeného ex-centuriona a senátora); třetí hranici

tvořila Via Tusculana a ze čtvrté strany k pozemku přiléhala Ciceronova vila. Toto sousedství bylo poněkud svízelné, neboť jakmile Cicero vytušil, že Brutus přibyl do Tuscula, nikdy nemeškal a přiběhl na návštěvu. Jelikož však Brutus s Porcií dorazili až pozdě odpoledne, věděl Brutus, že vzhledem ke svému ustálenému dennímu pořádku Cicero toho večera na dveře zaklepat nepřijde, i kdyby zjistil, že Brutus přijel.

Služebníci jim připravili večeři, ale ani jeden, ani druhý neměl na jídlo pomýšlení; jakmile nadešel čas, kdy už bylo možno svatební hostinu opustit, povodil Brutus Porcii po domě a posléze novomanželku dovedl dosti ustrašeně ke svatebnímu loži. Z rozhovorů, které kdysi s Porcií vedl, poté co se provdala za Bibula, si pamatoval, že manželských důvěrností si nijak zvlášť nepovažovala, a byl si také vědom, jak chudičké jsou jeho vlastní sexuální zkušenosti.

V dospívání ani později jako mladého muže Bruta tělesné žádosti nikdy příliš nesušovaly, alespoň ne tak, jak o nich slýchal z vyprávění jiných; přirozené chtění, které zakoušel, bylo sváděno spíše do duševní oblasti. Značnou vinu na tom měl Cato, neboť ten soudil, že ženit by se měl muž stejně čistý, jako je panenská jeho nevěsta; tak tomu v Římě bývalo za starých časů, takový byl i Catonův výklad stoicismu. Zčásti za to ovšem mohla i Servilia, jejíž pohrdání nad jeho nedostatkem zjevné mužnosti Bruta zbavilo sebevědomí ve všech směrech. A pak tu ovšem byla Julia, kterou tak dlouho a tak horoucně miloval. Byla o devět let mladší než on a nedostalo se jí od něho nikdy ničeho víc než cudného políbení; a pak, když jí bylo sedmnáct a Brutovo čekání bylo téměř u konce, ji Caesar náhle provdal za Pompeia Velikého, Byla to pro Bruta strašlivá pohroma, o to horší, že Servilia se přímo kochala líčením, jak je Julia se svým postarším manželem šťastná a jak jí Brutus připadá nudný a ošklivý.

I přes svůj sňatek s Bibulem byla Porcia na tuto svatební noc sotva lépe připravena než Brutus, neboť Bibulus už měl za sebou dva předchozí sňatky, oba s Domitiemi z rodu Ahenobarbů, které mu ovšem obě svedl ten arcisukničkář Caesar. Bylo jí osmnáct, když ji otec ze své vůle za Bibula provdal, a stala se nevěstou zatrpklého muže blížícího se k padesátce, jenž už měl dva syny se svou první Domitií a pak ještě Lucia s druhou Domitií. Jakkoli se Bibulus cítil nadmíru poctěn tím, že mu právě Cato dal za manželku svou jedinou dceru, nebyla mu tak docela po chuti.

Především měřila šest stop, zatímco on pět stop a čtyři palce; za druhé pak nepředstavovala pro každého muže zrovna ideál krásy.

Bibulus odbýval své manželské povinnosti víceméně bez nadšení, nijak se nepokoušel uspokojit ji, jen se pak vždy posadil a liboval si v pomyšlení, že tahle jeho třetí žena je Catonova dcera a tu že mu Caesar zprznit nedokáže! Jen bozi věděli, co všechno se mohlo dít, kdyby se byl Bibulus po svém správcování v Sýrii odebral zpět do Říma. Dva jeho starší synové byli zavražděni v Alexandrii, takže mu zbýval už jen Lucius. Pokud by se byl navrátil, byl by se mohl rozhodnout zplodit děti ještě i s Porcií. K návratu však nedošlo. Caesar překročil Rubikon, zatímco Bibulus se zdržel v Efesu a v Římě ho už pak nikdy nespatřili. Porcia se stala vdovou, aniž kdy plně žila jako manželka.

A tak vedle sebe usedli na pelest, beze slova a v obavách. Nesmírně se milovali, neměli však představu, jak jejich lásku může ovlivnit intimní sblížení. Venku bylo ještě plno světla, zářivý letní slunovrat; konečně se k ní Brutus otočil tváří, hltal očima onu svítivou rusou záplavu nad jejími rameny a zakusil touhu, kterou Porcia určitě neshledá odpudivou.

„Smím ti rozpustit vlasy?“ otázal se jí.

Její šedé oči – Catonovy, krom toho strachu, který se v nich teď objevil – se rozšířily. „Když se ti to líbí,“ hlesla. „Jen mi neztrať jehlice, myslím, že jsem si s sebou žádné další nezabalila.“

Nepoztráčet jehlice přímo ladilo s Brutovou šetrnou povahou; vytahoval jednu po druhé a rovnal je na nočním stolku, s čím dál tím víc narůstajícím potěšením. Vlasy byly jako živé, hustá záplava, až dosud nikdy nestříhaná; pročesával je prsty, potom je roztřásl do ohnivého vodopádu, který se bohatým proudem rozlil po lůžku.

„Och, ty jsou nádherné!“ zašeptal.

Ještě nikdo nikdy na ní neshledal nic krásného; Porcia se zachvěla potěšením. A pak se jeho ruce sesunuly k vlněné látce šatů, které měla na sobě, zatáhly za stuhu, již byly ovázány, rozepínaly knoflíčky na zádech a zkoušely je stáhnout dolů z ramen a vyprostit z rukávů její paže. Pomáhala mu, dokud si neuvědomila, že má obnažená ňadra, a přitiskla si zmuchlanou látku na prsa.

„Nech mě, ať se můžu podívat,“ žadonil. „Prosím!“

Bylo to tak nové – proč by se na ni kdo chtěl dívat? Přesto ale, když jeho dlaně spočinuly na jejích rukou a jemně je tiskly dolů, nebránila se jejich tlaku, stiskla zuby a zahleděla se strnule vzhůru.

Brutus ji uchváceně pozoroval. Kdo by kdy byl tušil, že se pod těmi jejími ohyzdnými celtovinovými hazukami, jaké nosívala, skrývají tahle kouzelná, drobná a pevná prsíčka, s tak kouzelnými růžovými bradavkami?

„Och, ta jsou nádherná!“ vydechl a jedno z řader políbil.

Bradavka se napřímila, tělem se jí rozlil náhlý žár.

„Postav se, chci tě vidět celou,“ požádal ji hlasem, o němž vůbec nevěděl, že jím vládne – pevným, bohatým, z hloubi hrdla.

Udivena tím tónem, udivena sama sebou, ho uposlechla; šaty se jí svezly k nohám, stála tam oděna jen plátěným prádlem. I z něho ji svlékal, ale s takovou posvátnou bází, že ani nepocítila potřebu zakrýt si ty části těla, na něž Bibulus jaktěživ nepocítil potřebu pohlédnout. Nu, koneckonců byly i obě jeho Domitie rusovlásky.

„Ty jsi samý oheň, všude!“ hlesl užasle Brutus.

Pak k ní vztáhl paže a přitáhl si ji k sobě, stále ještě stála, přitiskl se k jejímu břichu a začal se tváří jemně třít o její pokožku, vtiskával na ni jeden polibek za druhým, rukama jí hladil záda, boky. Klesla na lůžko, zatímco on zápolil se svou tunikou; na ní teď byla řada, aby mu pomohla. Zalapali oba po dechu nad zázrakem skutečného obapolného dotyku, nemohli se ho nasytit, ovíjeli se pažemi, vášnivě a nenasytně se líbali. Vsunul se do ní hlad'ounce, naplnil Porcii blahem, zvláštním a nepopsatelným, jaké až dosud nepoznala, a náporu pocitů, které se stále stupňovaly, až posléze musela vykřiknout, ve stejné chvíli, kdy si vydechl i on.

„Já tě miluju,“ řekl, stále ještě v ní a napjatý.

„A já tě milovala odjakživa, vždycky a pořád!“

„Ještě mě chceš?!“

„Ano, ano! Ještě a pořád!“

Když Servilia neměla po ruce Bruta, aby ho mohla plísnit, vydala se, sotva její syn odjel do Tusculu, za Kleopatrou. Nalezla u ní ke své radosti Lucia Caesara, jednoho z nejkultivovanějších mužů v Římě. Rozvinula se živá debata o „Catonovi“ a „Anti-Catonovi“; všichni tři samozřejmě stranili Caesarovi, i když Servilia a Lucius Caesar měli určité pochyby, zda „Anti-Cato“ byl dost rozumný počín.

„Zejména vzhledem k jeho literární hodnotě,“ poznamenala Servilia. „Ta mu totiž zaručuje příliš široký okruh čtenářů.“

„Lucius Piso prohlásil, že je mu jedno, o čem to vlastně je, ale že je to vynikající próza, vrcholné Caesarovo dílo,“ řekla Kleopatra.

„Jenomže to tvrdí Piso, který zhltně i dílo o broucích, jen když je krásně napsané,“ namítl Lucius Caesar. S pozdviženým obočím se zahleděl na Servilii. „To tys Caesarovi dodala různé ty historky, o kterých až dosud nikdo neměl zdání?“ otázal se jí.

„Pochopitelně,“ zavrňela Servilia, „i když nemám Caesarův dar vynacházet takové perly, do jakých on se trefuje v Catonově poezii. Poslala jsem mu toho celou hromadu. To víte, měla jsem toho plné zásuvky.“

„Pomlouvát mrtvé znamená pokoušet božstva,“ poznamenal Lucius.

Obě ženy se na něj udiveně zahleděly.

„Tohle já nedokážu pochopit,“ řekla Kleopatra. „Jestli je někdo hrozný zaživa, proč by měli bohové chtít, abychom o něm mluvili ohleduplně jen proto, že se mu uráčilo umřít? Můžu vás ujistit, že když zemřel můj otec, tak jsem na znamení díků obětovala bohům. Docela určitě jsem kvůli tomu nijak neměnila své mínění o něm – ani o starším z mých bratříčků. A až umře Arsinoe, nebudu o ní vyprávět vůbec nic pěkného.“

„S tím souhlasím,“ řekla Servilia. „Pokrytectví je odporná záležitost.“

Lucius Caesar couval, pozvedl ruce na znamení, že se vzdává. „Ale mé dámy! Já jenom opakuju, co koluje po celém Římu.“

„Včetně mého pitomého syna,“ zavrčela Servilia. „Ten si dokonce troufl začít psát nějakého toho ‚Anti-anti-Catona‘, nebo jak by se dalo nazvat takové ‚vyvracení vyvráceného‘.“

„Já ho ovšem chápu,“ řekl Lucius. „On má koneckonců ke Catonovi velice blízko.“

„Teď už ne,“ odsekla sverpě Servilia, „když už je Cato mrtvý.“

„A ty si nemyslíš, že Brutův sňatek s Porcií představuje pokračování jeho vztahu ke Catonovi?“ otázal se ve své nevinnosti Lucius.

Jak jen se může velká, vzdušná, prosvětlená místnost tak náraz zatmít, jako by tam venku cosi zcela zakrylo slunce? Neboť síň rázem ztemněla, ovzduší zasršelo jiskrami neviditelných blesků, které vyšlehly ze Servilie, v mžiku naprosto ztuhlé.

Kleopatra i Lucius Caesar chvíli zůstali sedět s pootevřenými ústy, pak si Kleopatra přesedla k přítelkyni.

„Servilie! Servilie! Co je ti?“ otázala se, vzala ji za ruku a začala ji třít.

Servilia jí ruku vyškubla. „Sňatek s Porcií?“

„O tom přece určitě víš,“ zatápal bezradně Lucius.

Vzduch zhoustl do dusivé černi. „Já o tom nevím nic. A jak o tom víš ty?“

„Dnes ráno jsem je oddal.“

Servilia se vymrštila a vyběhla z místnosti, s křikem sháněla svá nosítka, své doprovodné služebnictvo.

„Já jsem byl naprosto přesvědčen, že o tom ví!“ řekl Lucius Kleopatře.

Kleopatra se zhluboka nadechla. „Útrpnost nepatří zrovna ke ctnostem, které by se mnou lidé spojovali, Lucie, ale Bruta a Porcii dnes upřímně lituji.“

Když Servilia dorazila domů, bylo už pozdě vydat se do Tuscula. Jediný pohled na její tvář stačil, aby se služebnictvo roztřásló strachy; neproniknutelný černý mrak jako by ji nepřestával zahalovat.

„Přines mi sekeru, Epaphrodite,“ nařídila svému správci, kterého jinak jaktěživa neoslovila nezkráceným jménem, ledaže by hrozilo něco strašlivého. Byl v celé domácnosti už posledním pamětníkem události, kdy Servilia nařídila ukřižovat chůvičku, která malého Bruta upustila na zem.

Se sekerou v ruce se s dupotem vydala do Brutovy pracovny, aby tam zničila, co se dalo; rozštípala stůl, lehátka i křesla, jediným máchnutím změnila všechny vinné poháry z alexandrijského skla v hromádku střepů. Vytahala svitky z přihrádek, vysypala další stočené listy knih, vše na jednu hromadu na podlaze. Došla si pak pro víceramennou lampu, olej z ní vylila na kupu papírů a zapálila ji. Epaphroditus ucítil kouř a rozeslal okamžitě sluhy a služky, do té chvíle jako zkamenělé, do kuchyně pro džbery s pískem a do atria k *impluviu* s dalšími džbery pro vodu a jen se modlil, aby jeho paní místnost opustila, dokud se oheň nerozhoří natolik, že už ho nebudou moci zvládnout. V okamžiku, kdy vyrazila z pracovny, dal se do hašení, neboť jeho obavy z požáru byly ještě větší než strach z té rozdivočelé Klytaiméstry, dosud třímající sekeru.

Teprve když zpustošila i Brutovu ložnici a rozbila všechny jeho milované sochy, Servilia stanula, aby si trochu oddychla,

přesto jí však dál cloumal vztek a litovala, že už tu není, na čem se ještě vybít. Ah! Přece jen! Ta bronzová bysta chlapce od Strongyliona! Jeho potěšení a pýcha! Rozběhla se pro ni, popadla ji – byla tak těžká, že jen přetrvávající zběsilost jí umožnila bystu unést – a dovlekla ji do svého přijímacího pokoje, kde ji postavila na stůl a upřeně se na ni zadívala. Jak se dá zničit masivní bronz, když není po ruce výheň?

„Dite!“ zaburácela.

Epaphroditus se objevil v okamžiku. „Ano, *domino*?“

„Dones to ihned k Tiberu a hod' to do řeky.“

„Ale vždyť je to od *Strongyliona*!“ zakoktal.

„To je mi jedno. I kdyby to bylo od Feidia anebo od Práxitele, udělej, co jsem ti nařídila!“ Zavrtala do něho černé oči, studené jako obsidián. „Uděláš, co ti říkám, Epaphrodite. Hermiono!“ vřískla.

Jakoby odnikud tu ihned stála její osobní komorná.

„Doprovodíš Epaphrodita k řece a dohlédneš na to, aby tuhle – tuhle věc – hodil do Tiberu. Jinak vás dám ukřižovat.“

Oba letití sloužící měli co dělat, aby se bysty chopili a ve dvou se s ní odbelhali pryč.

„Co se to přihodilo?“ zašeptala Hermion. „Neviděla jsem ji takhle vyvádět od chvíle, kdy jí Caesar pověděl, že se s ní neožení!“

„Já nevím, co se stalo, vím jen tolik, že jestli ji neposlechneme, tak nás ukřižuje,“ řekl Epaphroditus a předával bystu mladému silnému otrokovi. „Dolů k Tiberu, Phormione. Rychle!“

Hned za svítání stál u dveří najatý povoz; Servilia do něho nastoupila nepřevlečená a bez služky.

„Celou cestu tryskem,“ nařídila úsečně *carpentariovi*.

„To nemůžu, *domino*! Vždyť by ses tu utloukla k smrti!“

„Dobře mě poslouvej, pitomče jeden,“ procedila skrze zuby, „když ti řeknu *tryskem*, tak tím taky myslím *tryskem*. Je mi jedno, kolikrát budeš muset muly přepřahat – když ti poručím *tryskem*, tak jeď *tryskem*!“

* * *

Brutus s Porcií vstávali ostudně pozdě, takže když Servilia vtrhla do dveří, seděli ještě u snídaně.

„Ty *píčo* jedna! Ty hade slizká!“ zasyčela Servilia. Nezastavila se vůbec, došla rovnou k Porcii, rozpřáhla se a uštědřila své nové snaše pěstí ránu do spánku. Porcia se omráčena sesunula na zem a Servilia do ní začala kopat, systematicky od hlavy až k patě, přičemž si zvláště dávala záležet na jejím klíně a na nadrech.

Teprve za pomoci dvou otroků se Brutovi podařilo odtáhnout ji.

„Jak jsi něco takového mohl provést, ty nevděčníku?“ rozječela se Servilia na syna, zmítala se, kopala, pokoušela se kousat.

Zjevně bez valné úhony se Porcia i bez pomoci zvedla, přiskočila k Servilii, popadla ji jednou rukou za vlasy a druhou ji začala políckovat.

„Ten chlívácký jazyk si nech pro jiné, na mě se neopovažuj ta svoje nevymáchaná ústa otvírat, ty zrůdo patricijská nafoukaná!“ křičela přitom Porcia. „A opovaž se na mě ještě sáhnout! Anebo na Bruta! Já jsem Catonova dcera a jsem ti každým coulem rovná! Dotkni se mě ještě jednou, a já tě přiměju litovat, že ses vůbec narodila! Běž se zase lísat k té své cizácké královně a nás nech na pokoji!“

Ještě než domluvila, podařilo se třem dalším sloužícím odtáhnout Porcii natolik, že měla Servilii z dosahu; obě ženy, potlučené a s potrhaným šatem, na sebe zíraly s vyceněnými zuby.

„*Cunnus!*“ zavrčela znovu Servilia.

Brutus se vsunul mezi ně.

„*Mama*, Porcie, tady jsem pánem já a mě budete poslouchat! Vybírat mi manželku ti nepřísluší, *mama*, a jak vidíš, vybral jsem si ji už sám. Budeš se k ní chovat slušně a uvítáš ji v mém domě, jinak tě z něho vykážu. Myslím to naprosto vážně! Povinností syna je sice poskytnout přístřeší své matce, ale tebe nestrpím pod svou střechou, pokud se nebudeš chovat s náležitou zdvořilostí k mé manželce. Porcie, tobě se omlouvám za matčino chování a mohu tě jen poprosit, abys jí odpustila.“ Poodstoupil. „Je to naprosto jasné? Pokud ano, pak vás tihle muži pustí.“

Servilia setřásla sluhy, kteří ji až dosud drželi, a vjela si rukama do vlasů. „Takže tobě se ztopořila i páteř, co, Brute?“ otázala se výsměšně.

„Jak vidíš, tak ano,“ řekl Brutus upjatě.

„Jak jsi ho ulovila, ty harpyje jedna?“ obrátila se k Porcii.

„Harpyje jsi ty, Servilie. Brutus a já,“ řekla Porcia a pokročila k Brutovi, „jsme pro sebe stvořeni.“

Svorně a vzdorovitě se jí upřeně dívali do očí.

„Tak ty si myslíš, že máš situaci v rukou, Brute? Nu, to se tedy mýlíš,“ říkala Servilia. „Jestli se domníváš, že já se budu chovat zdvořile k tomuhle potomku keltiberské otrokyně a starého smradlavého tuskulského sedlačiska, brzo tě tyhle nápady přejdou. Zkus mě vyhnat z domu, a já na tebe nakydám od hlavy až k patě takového hnoje, že máš v tu chvíli po kariéře – zbabělec Brutus, co se vyhýbal vojenskému výcviku a co nakonec u Farsálu zahodil meč! Lichvář Brutus, co se neštítí vydírat a vyhladovět starce až k smrti. Brutus, co se po devíti letech manželství rozvedl se svou zcela bezúhonnou ženou a odmítl ji jakkoli finančně zajistit. Caesar je stále ještě připraven mi naslouchat a v senátu mám také zastání! A pokud jde o tebe, ty almaro jedna, ty nejsi hodna ani čistit mému synovi střevíce.“

„A ty nejsi hodna ani olíznout Catonovo hovínko, ty dračice cizoložná,“ zaječela Porcia.

„Ave, ave, ave!“ zašveholil kdosi otevřenými dveřmi a vzápětí dovnitř jarým krokem vplul Cicero a oči se mu zaleskly, když jimi přelétal po aktérech tohoto dráždivého dramatu.

Brutus zvládl situaci vynikajícím způsobem. S širokým úsměvem se protáhl kolem své manželky i kolem matky a vřele tiskl Ciceronovi ruku. „Můj drahý Cicerone, to mám radost,“ říkal. „Jsem rád, že tě vidím, protože bych od tebe chtěl nějaké rady. Pustil jsem se do výtahu z té trochu zvláštní Fanniovy historie Říma a Strato z Épeiru tvrdí, že je to předem zmařená snaha...“ Jeho hlas dozněl, když za sebou zavřel dveře své pracovny.

„Ty se vysokého věku nedočkáš, Porcie!“ houkla Servilia.

„Tebe se nebojím!“ rozkřikla se Porcia. „Ty jsi odjakživa jen planá chvastounka.“

„Já se nechvástám! Dokázala jsem přežít v domácnosti Livia Drusa, kde jsem neměla nikoho, kdo by se mě zastal, což se nedalo říct o tvém otci. Ten se přilepil na našeho bratra Caepiona. Má matka se kurvila s tvým dědečkem, Porcie, takže na mě s žádným moralizováním nechod! Já jsem alespoň cizoložila s mužem, který má v žilách krev římských králů, což se zrovna nedá říct o lejnu jménem Cato. A rozmysli si dobře chtít nějaké dětičky, má milá. Žádný spratek, kterého by si s tebou Brutus pořídil, se nedočká odstavení od prsu.“

„To jsou tlachy, samé prázdné hrozby! Duté jako rákos, Servilie!“

„Neměl jsem vlastně v úmyslu hovořit s tebou o Fanniovi,“ řekl Brutus, zatímco k nim ženské hlasy dosud doléhaly dveřmi.

„Nic takového jsem si ani nemyslel,“ prohlásil Cicero, uši nastražené. „Och, mimochodem, blahopřeji ti k sňatku.“

„Vidím, že se zprávy šíří rychle.“

„Takovéhle novinky letí rychleji než blesk, Brute. Doslechl jsem se o tom dnes ráno od Dolabelly.“

„Od Dolabelly? Cožpak on není u Caesara?“

„U Caesara byl, ale jakmile získal, co chtěl, vrátil se, aby upokojil své věřitele.“

„A co chtěl?“ otázal se Brutus.

„Konsulát a poté dobrou provincii. Caesar mu slíbil, že konsulem se stane už napřesrok a pak že půjde do Sýrie,“ řekl Cicero a povzdychl si. „Ať se snažím jak chci, nemůžu se přimět k tomu, abych na Dolabellu zanevřel, přestože mi teď odmítá vrátit Tulliino věno. Tvrdí, že její smrtí se ruší všechny závazky. A já se obávám, že má pravdu.“

„Žádný Říman by neměl mít právo slibovat někomu konsulát,“ sraštil Brutus tvář.

„Vřele souhlasím. O čem ses to chtěl poradit?“

„O té věci, o které jsem se ti už zmiňoval. Že se totiž domnívám, že bych se měl vydat Caesarovi naproti.“

„Och Brute, byl bych raději, kdybys nic takového nedělal,“ zvolal Cicero. „Ten mrak zvířený všemi těmi lidmi, co z Říma spěchají naproti Caesarovi, už se zvedá na míli vysoko. Neponižuj se tím, že se do toho stáda zařadíš i ty.“

„Myslím si, že to udělat musím. Totéž soudí i Cassius. Ale co mu mám říct, Cicerone? Jak by se dalo odhalit, jaké on má vlastně plány?“

Cicero se zatvářil uzavřeně. „Mne se na tohle neptej, Brute. A ke stádu se já nepřidám. Zůstanu tady.“

„Mám v úmyslu,“ říkal Brutus, „mluvit současně za tebe i za sebe – objasnit Caesarovi, že jsem o všem s tebou už hovořil a že ty jsi stejného názoru jako já.“

„Ne, ne, ne,“ vykřikl zděšeně Cicero. „To absolutně nemůžeš udělat! Moje jméno ti v tvé věci nemůže prospět, zejména po mém

„Catonovi“. Jestliže ho rozčílil natolik, že se uchýlil k napsání té nehorázné repliky, jsem pro toho našeho krále Caesara zjevně *persona non grata*.“ Rozjasnil tvář. „Začal jsem mu říkat ‚král Caesar‘. Vždyť on přece vystupuje jako král, ne? Král Gaius Julius Caesar – to zní opravdu královsky.“

„Je mi líto, že to bereš takhle, Cicerone, ale já nemohu změnit své rozhodnutí setkat se s Caesarem v Placentii,“ řekl Brutus.

„Nu, musíš jednat tak, jak sám uznáš za správné.“ Cicero se zvedl. „Je načase, abych se zase vrátil domů. U mě se teď střídá návštěva za návštěvou. Není snad nikdo, kdo prochází Tusculem a kdo by se u mě nezastavil.“ Chvatně vykročil ke dveřím, s úlevou, že se venku za nimi už rozhostilo ticho. „Říkal jsem ti, že jsem nedávno dostal takový prapodivný dopis? Od kohosi, kdo tvrdí, že je vnukem Gaia Maria. A kdo mě současně žádá o přímluvu. Napsal jsem mu, že moje přímluva by asi pro toho, jehož příbuzným je sám Caesar, byla nicotná.“ Mluvil a mluvil, ještě i u předních dveří. „Můj drahý synáček je v Athénách – ano, o tom ty samozřejmě víš – a psal mi, že si hodlá koupit kočár. Představ si to, kočár! K čemu nám byly dány nohy, drahý Brute, ne-li k tomu, abychom se dostali všude pěšky, zejména v jeho věku?“ Zahihňal se. „Odepsal jsem mu a poradil mu, aby o peníze na něj požádal svou máti. Tam ale sotva pořídí!“

Jen co Cicero zmizel, objevila se Servilia.

„Vracím se do Říma,“ oznámila úsečně.

„To je výborný nápad, *mama*. Doufám, že až přivedu Porcii do jejího nového domova, budeš už rozumnější.“ Pomohl jí nastoupit do *carpenta*. „Víš, myslím to naprosto vážně. Pokud bys mi chtěla dělat zle, opravdu tě vykážu z domu.“

„Dělat ti zle jsem pevně rozhodnutá, ale ty mě z domu nevykážeš. Zkus to a uvidíš, jaký mám pořád ještě vliv na tvůj majetek. Jediný mužský, který na mě kdy vyzrál, byl Caesar, a ty, synku, nevydáš ani za Caesarův malíček.“

S žaludkem jako na vodě se vydal najít Porcii, nesmírně rád, že obě nejméně vítané návštěvy toho dne už patří minulosti. *Mama* a můj majetek? Ale jak? Prostřednictvím koho? Skrze mého bankéře Flavia Hemicillia? Ne. Skrze mého jednatele Matinia? Ne. To bude asi můj další jednatel – Scaptius. Odjakživa byl její stvůra.

Jeho manželka seděla na zahradě, dívala se na dozrávající broskve. Když ho uslyšela, obrátila se k němu s tváří rozhořelou radostí a vztáhla k němu ruce. Och Porcie, já tě tolik miluju. Ty jsi můj ohňový sloup.

„Co si o tom myslíš ty?“ vyptávala se Servilia Cassia.

„Já samozřejmě tvoje námitky chápu, ale Brutus a Porcia si v mnohém budou velice vyhovovat,“ řekl Cassius. „Ano, vím, že si jejich podobnost jen nerada připouštíš, ale to ještě neznamená, že neexistuje. Oba jsou zapšklí, bez trošky veselí, vážní, nudně úzkoprsí. To byla skutečná příčina, proč jsem se já sám rozešel se stoicismem. Nemohl jsem už tu úzkoprsost vystát.“

Servilia sledovala svého nejoblíbenějšího mužského příbuzného s bezvýhradnou láskou. Byl takový vojácký, rázný a rozhodný. Jak ráda byla, že ho získala do rodiny! Vatia Isauricus, který se oženil s Junií Major, a Lepidus, manžel Junie Minor, představovali párek upjatých, kožených aristokratů, kteří se jako Caesarovi přívrženci jaktěživi nedokázali vypořádat se skutečností, že s ním jejich tchyně měla poměr. Cassius naopak – ačkoli to pro něho mělo mnohem hlubší význam díky tomu, že Caesar byl faktickým otcem jeho manželky Tertully – se ve své náklonnosti k Servilii nedal tímto někdejší vztahem nijak ovlivnit.

„Tertulla mi říkala, že se hodláš vydat za Caesarem.“

„Ano, mám to v úmyslu. Společně s Brutem, jak aspoň doufám, pokud mu to Porcia nerozmluví.“ Cassius se ušklíbl. „Nechce se mi totiž věřit, že by souhlasila s tím, že se Brutus pokusí nějak přitochit k Caesarovi.“

„Och, ten se za ním prostě vydá a jí o tom nepoví,“ řekla Servilia. „Ale proč je to vůbec tak důležité?“

„Kvůli Mundě,“ řekl prostě. „Ulevilo se mi, když tam Caesar zvítězil. Odjakživa jsem sice králem Říma opovrhoval, ale postaral se teď alespoň o konečné řešení. Republikánská věc je natolik mrtvá, že už ji nikdo nevzkřísí. Dostal jsem od Caesara milost – i když byl tak chytrý, že ji tak nikdy nepojmenoval – a od té chvíle jsem se nedopustil jediného chybného kroku. A tak bych si rád také užil výhod z toho plynoucích, třebaže pronášet ve styku s ním nějaké zdvořilůstky mi věru leze krkem. Chci se napřesrok stát prétozem a o totéž usiluje i Brutus, ovšem než Caesar dorazí do Říma, budou už všechny posty rozebrány.“ Zadíval se na Servilii ironicky, neměli před sebou žádná tajemství. „Koneckonců jakožto Caesarův – ehm – neoficiální zeť mám snad na nějaké to dobré pověření právo. Opravdu si myslím, že si Sýrii zasloužím víc než nějaký Dolabella. Souhlasíš se mnou?“

„Naprosto,“ odpověděla. „Jdi, máš moje požehnání.“

KAPITOLA ŠESTÁ

Zatímco Caesar s Octaviem za nepřetržitých rozhovorů postupovali podél pobřeží Přední Hispánie a chystali se překročit Pyreneje, přístav Narbo ožíval ještě větším vzrušením než v dobách, kdy ho jako svou základnu využíval Lucius Caesar, zatímco jeho bratranec Gaius na severu bojoval s Vlasatými Galy. Bylo to přitažlivé sídlo při ústí řeky Atax, vyhlášené svou mořskou kuchyní, zejména přípravou nejšťavnatější ryby světa, velice ploché parmice, která tu žila při samém dně říčního ústí a kterou bylo třeba z jejího úkrytu doslova vyhrabávat.

Město se ovšem nedomnívalo, že dobrá šedesátka římských senátorů, která do něho začátkem června zavítala, by se sem dala vylákat jen vyhlídkou na lahodnou rybí hostinu. Narbonští si byli dobře vědomi, že k nim míří Caesar a že tito důležití muži se s ním přijeli setkat. Důvodem, proč si vybrali právě toto sídlo, byla skutečnost, že neexistovala druhá taková obec, která by dokázala ubytovat v náležitém pohodlí tak velký počet návštěvníků. Senátoři jako Decimus Brutus, Gaius Trebonius, Marcus Antonius a Lucius Minucius Basilus tu byli dobře známí ještě z dob Caesarovy války s Galií. Tito čtyři muži sem dorazili jako první a ihned se usídlili ve vile Lucia Caesara, kterou si tu udržoval v blahé naději, že se jednoho dne bude moci vrátit na místa, která si tolik oblíbil. Ostatek se rozptýlil po lepších hostincích anebo si vyprosil přístřeší u některého z bohatších usedlých římských obchodníků; v Narbonu jich žilo nemálo, jelikož místo sloužilo jako obslužný přístav pro vzkvétající zázemí, které sahalo až po Tolosu, krásné vnitrozemské městečko ležící na horním toku řeky Garumny.

Právě nedávno město povýšilo; Caesar ustavil nově provincii Narbonskou Galii, která se teď rozkládala od západního břehu řeky Rhodanu až k Pyrenejím a od Našeho moře až po Oceanus Atlánticus, do místa, kde Garumna a Duranius společně ústí do

moře u galského *oppida* Burdigaly. Provincie tak zahrnovala území Volků Tektosagů a Aquitanů. V Narbonu jako v jejím hlavním sídle stál nový palác správce provincie, kde měl po svém příjezdu sídlit Caesar a jeho štáb. Jeho prvním obyvatelem se už stal Caesarův statečný a vzdělaný legát Aulus Hirtius.

Marcus Antonius přespál v domě Lucia Caesara jen první noc, nato ho Hirtius pozval, aby se přemístil do paláce správce provincie. Ve vile Lucia Caesara tak zbyli Gaius Trebonius, Decimus Brutus a Basilus – k nemalé Treboniově úlevě. Došel totiž k rozhodnutí, že je už načase začít s určitými muži otevřeně probírat otázku předčasného ukončení Caesarovy životní dráhy.

Prvním na řadě se stal Decimus Junius Brutus Albinus, což vyplynulo z oné krátké rozmluvy v Murciově taverně.

„Nezbytnou podmínkou, abychom získali příležitost k onomu volebnímu boji, o němž jsi hovořil, Decime, je, aby Římu už nevládl Caesar,“ řekl mu během procházky po rušném nábřeží.

„Toho jsem si vědom, Trebonie.“

„Pokud tomu tak je, jak se domníváš, že bychom mohli Caesarovu vládu ukončit?“

„K tomu vede jediná cesta. Zabít ho.“

„Kdysi dávno,“ rozhovořil se Trebonius svým ponurým hlasem a zadíval se na loď kotvící na rejdě, „stíhal Caesar Antoniova strýce Hybridu za ukrutnosti spáchané v Řecku. Vznikl kolem toho rozruch vzhledem k Caesarovým příbuzenským svazkům s Antonii, avšak náš velikán – tehdy ještě ne tak úplný titán – prohlásil, že si to nijak neprotiřečí s nepsanými zásadami rodinných vztahů, neboť jde o pouhé příbuzenství sňatkem.“

„Já se na tu záležitost pamatuji. Hybridu se dovolal ochrany tribunů a docílil přerušení jednání, ale Caesar ho vylicil v tak odpornej podobě, že se Hybridu musel odebrat do trvalého vyhnanství,“ řekl Decimus. „*Moje* svazky s Julii jsou pokrevní, ale jde o velice vzdálené příbuzenství – jen prostřednictvím jedné z Popilií, která byla matkou otce Catula Caesara.“

„Je to dostatečný odstup na to, aby ses mohl rozhodnout připojit se ke skupině mužů odhodlaných Caesara zabít?“

„Ale ovšem,“ řekl bez rozmýšlení Decimus Brutus. Kráčel dál, nakrčil nos, neboť ve vzduchu to začpělo rybinou, mořskými

řasami a loděmi. „Jenomže nač ti taková skupina mužů bude, Trebonie?“

„Nemám v úmyslu obětovat té záležitosti svou další životní dráhu a případně svůj život,“ přiznal Trebonius otevřeně. „Chci, aby se na tom podílelo co nejvíc vážených mužů, aby to zapůsobilo jako vlastenecký čin, jaký senát nenajde odvahu trestat.“

„Takže ty nepomyslíš na to provést ten čin tady v Narbonu?“

„Všechno, co v Narbonu chci udělat, je oťukat pár lidí – nejdřív si je ovšem důkladně vypošlechnout a obhlédnout. Tebe jsem se tedy už otázel a teď, v případě, že budeš pro, bychom na tu obhlídku a na ten poslech byli dva.“

„Zeptej se Basila, a hned budeme tři.“

„Už jsem na něho myslel. Domníváš se, že by do toho šel s námi?“

„Bez váhání,“ řekl Decimus. Ohrnul teď i rty, tentokrát však nikoli nad všudypřítomnými pachy. „On je druhý takový Hybrida, mučí své otroky. Někdo mi říkal, že se to dostalo až k Caesarovým uším a že má po kariéře. Caesar ho poté ihned vyplatil.“

Trebonius se zachmuřil. „Takovéhle historky ovšem naši skupině dobré jméno nezískají.“

„Ví o tom jen málo lidí. Pro většinu těch ovcí ze senátu je důležitou veličinou.“

Což bylo víc než pravda. Lucius Minucius Basilus byl picenský velkostatkář, který se holedbal, že jeho rod sahá až do Cincinnatových dnů, aniž ovšem byl schopen nabídnout pro to jiný důkaz než holé tvrzení. Poté, co shledal, že víc než holé tvrzení jeho kolegové z první majetkové třídy nepožadují, podařilo se mu prodat dosti vysoko. Jako Caesarem schválený tohoroční prétor už si činil naděje na konsulát, když se mu donesla zpráva, že zvěst o jeho tajné neřesti dospěla až k Caesarovu sluchu. Spolu se zmučeným otrokem jako svědkem. Poté, co obdržel Caesarovo stručné sdělení, že jeho politická dráha je u konce, změnila se jeho náklonnost k Caesarovi v prudkou nenávist. Po čtyřech letech, kdy byl jedním z Caesarových legátů v Galii, znamenalo pro něho vyloučení z tohoto užšího kruhu nemalý otřes. Do Narbonu přišel, aby se hájil, naděje na úspěch však měl nepatrné.

Když se ho Trebonius s Decimem Brutem začali obezřetně vyptávat, prohlásil, že se ke skupině, kterou Decimus pojmenoval Liberátoři – Osvoboditelé –, rád, ba s nadšením připojí.

Tři. Kdo bude další?

Lucius Staius Murcus přibyl do Narbonu plný sebevědomí, protože věděl, jak vysoko si stojí v Caesarově přízni; vynikal schopnostmi především pro válku na moři a jako admirál Caesarova loďstva projevil neobyčejnou obratnost. Na Caesarovu stranu se ovšem postavil z té nejzákladnější ze všech příčin: byl si jist, že Caesar zvítězí, a na vítězné straně si přál stanout. Problém byl v tom, že osobně Caesara bytostně nesnášel a že vycítil, že tak je tomu i naopak. To, že si ho Caesar vysoce cení, se tedy mohlo snadno zvrtnout, zejména teď, kdy už na obzoru další bitvy nebyly. Byl už prétozem, přál si stát se konsulem, pálilo ho však vědomí, že při dvou konsulech ročně a při počtu mužů, kterým Caesar přeje, jsou jeho šance nevelké.

Basilus ho sice uvedl jako možného dalšího člena, shodli se však, že v Narbonu se ještě na Staia Murka obracet nebudou. Narbo mělo posloužit jen ke shromažďování případných jmen, nikoli k vlastnímu získávání mužů.

Na seznamu možných kandidátů okruhu Liberátorů se sice objevila řada dalších osob, vesměs však šlo o pouhé *pedarie*, senátory druhého řádu ze zadních lavic a s pramalým vlivem. Tak se v tomto myšleném soupisu objevili Decimus Turullius, bratři Caecilius Metellus a Caecilius Buciolanus, bratři Publius a Gaius Servilius Caskové. Stejně tak i velice rozezlený Caesennius Lento, ten, který dal setnout hlavu Gnaeovi Pompeiovi.

Třetího dne měsíce *quinctilis* konečně dorazil do Narbonu Caesar se svým doprovodem, s nepatrnými zbytky Desáté a s o něco početnější Pátou Alaudskou.

Caesar, jak si Marcus Antonius povšiml, zdravím jen kvetl.

„Drahý Antonie,“ pozdravil ho Caesar srdečně a políbil ho na tvář, „jak milé je tě zase jednou vidět. A ovšem i tebe, Aule Hirtie.“

Co říkal Caesar dále, Antonius nevnímal, oči měl na štíhlé postavě vynořující se z Caesarovy gigy. Mladý Gaius Octavius? Ano, je to on! Ale ta proměna! Nikdy tohoto svého příbuzného příliš nevnímal, nebyl pro něho ničím víc než usmrkánkem, který jednou bude rodině beztak jen pro ostudu, ale z toho chlapce, pořád ještě tak křehkého krasavečka jako dosud, pojednou vyzařovalo tiché sebevědomí napovídající, že si jako Caesarův kadet vede dobře.

Caesar se s úsměvem obrátil k Octaviovi a přitáhl ho do popředí. „Jak vidíte, mám tu kolem sebe celou rodinu. K úplnosti chyběl už jen Marcus Antonius.“ Objal Octavia kolem ramen a lehce s ním zacloumal. „Běž dovnitř, Gaie, a podívej se, kam mě to strčili.“

Octavius se na Antonia usmál, bez jakéhokoli nadbytečného sebevědomí, a udělal, co mu Caesar řekl. Blížil se Quintus Pedius; Antonius musel jednat rychle. „Přišel jsem, Caesare, abych se ti omluvil. A abych tě požádal za odpuštění.“

„Omluvu přijímám, mé odpuštění máš, Antonie.“

V zápětí už tam byli všichni, od Quinta Pedia až po mladého Lucia Pinaria, druhého Caesarova prasynovce, který konal službu jako *contubernalis* u jeho bratrance Pedia. K tomu navíc i Quintus Fabius Maximus, Calvinus, Messala Rufus a Pollio.

„Asi se odsud vystěhuji,“ říkal Antonius Hirtiovi, když si spočítal členy Caesarova doprovodu. „Můžu klidně bydlet u strýce Lucia.“

„To nebude vůbec třeba,“ řekl Caesar vlídně. „Agrippu, Pinaria a Octavia klidně uložíme třeba někde na police.“

„Agrippu?“ otázal se Antonius.

„Tamhle,“ ukázal Caesar prstem. „Viděl už jsi v životě nadějnějšího vojáka, Antonie?“

„Hotový Quintus Sertorius, jen pohlednější,“ odpověděl okamžitě Antonius.

„Přesně to, co jsem si řekl i já. Je to Pediův *contubernalis*, ale přeložím ho do svého štábu, jakmile se vydám na Východ. A tady je ještě jeden z Pediových vojenských tribunů, Salvidienus Rufus. Vedl útok jízdy v Mundě a provedl to skvěle.“

„To je radost, že Řím stále ještě rodí zdatné muže.“

„Ne Řím, Antonie. *Itálie!* Musíš se naučit myslet v širších souvislostech!“

„Napočítal jsem tu dvašedesát senátorů, kteří se ti sem přišli poklonit a vlichotit se ti,“ řekl Antonius, když společně vešli dovnitř. „Většinu jsi jich ustanovil ty sám, jsou to *pedariové* a ostatní drobota, ale je tu i Trebonius a Decimus Brutus a také Basilus a Staius Murcus.“ Zastavil se a tázvě na Caesara pohlédl. „Zdá se, že sis náramně oblíbil tu *saltatrix tonsu*, Gaia Octavia,“ řekl zhurta.

„Nesud' podle vzhledu, Antonie. Octavius má velice daleko k vyholené mužské tanečnici. Politického rozhledu má víc v malíčku, než máš ty v celé své tělesné veleschránce. Dělal mi společnost od

chvíle, kdy bylo dobojováno u Mundy, a musím říct, že se nepamatuji, že bych kdy potkal příjemnějšího mládence. Není zdráv a voják z něho nikdy nebude, ale ta hlava, co nosí na ramenou, je vyzrálá a moudrá. Škoda jen, že se jmenuje Octavius.“

Antonia jako by bodl výstražný osten; ztuhl. „Pomýšlíš snad na to, že bys z něho adoptí udělal Julia Caesara?“ zeptal se.

„Žel, to ne. Řekl jsem ti, že není nejzdravější. Nemá naději dožít se vysokého věku.“

Objevil se Octavius. „Nahoru po schodech, komnaty až na samém konci chodby, Caesare,“ hlásil. „Teď už mě asi nebudeš potřebovat, takže pokud ti nebude vadit, půjdu se podívat, kam si uložili své věci Agrippa a Pinarius. Můžu se nastěhovat k nim?“

„Tak jsem to měl v plánu. Máš dovolenou. Užij si Narbonu, ale nepřípleť se do žádné strkanice.“

Krásné velké šedé oči spočinuly na Caesarově tváři s netajeným obdivem. Pak mládenec přikývl a zmizel.

„Ten se domnívá, že slunce svítí přímo z tvého zadku,“ řekl Antonius.

„Je příjemné vědět, že si to myslí alespoň někdo, Antonie. Zejména když je to příslušník mé vlastní rodiny.“

„Jen tak dál! Pedius se bez tvého svolení taky ani neuprdne.“

„A jak to máš s větry ty, synovče?“

„Jednej se mnou slušně, Caesare, a já se k tobě taky budu chovat slušně.“

„Přijal jsem tvou omluvu, ale jsi v podmínce, na to bys neměl zapomínat. Už jsi z těch svých dluhů venku?“

„Ne,“ přiznal Antonius stroze, „ale byl jsem schopen zaplatit lichvářům aspoň tolik, abych jim zavřel huby. Až začnou Fulvii zase chodit platby z jejích podniků, dostanou další peníze, a já počítám, že se svým podílem z parthské kořisti vypořádám i zbytek.“

Došli až do Caesarových pokojů, kde už Hapdefane připravoval nějaké ovoce. Antonius se na egyptského lékaře podíval s netajeným odporem.

„Mám s tebou jiné záměry,“ řekl Caesar a ochutnal broskev.

Antonius stanul a rozezleně se na Caesara zahleděl. „Ne, to už ne!“ odsekl. „Nečekej ode mě, že si za tebe odsedím dalších pět let v Římě, protože já nic takového neudělám. Chci nějaké slušné tažení s vyhlídkou na slušnou kořist!“

„Dostane se ti ho, Antonie, ale ne v mé společnosti,“ řekl Caesar, aniž zvýšil hlas. „Příští rok budeš konsulem a pak potáhneš

se šesti dobrými legiemi do Makedonie. Vatinius zůstane v Illyriku a ve dvou podniknete spojené tažení na sever do krajů kolem Danubia a do Dákie. Neraď bych viděl římské hranice v mé nepřítomnosti ohrožené králem Byrebistem. Probojujete si s Vatinielem cestu od Savy a Dravu až k Euxinskému moři. A na kořisti nebudeš mít podíl legáta, ale generála.“

„Jenže to nebude parthská kořist,“ zavrčel Antonius.

„Pokud se dá soudit podle těch různých taženíček, kterými si v minulosti krátili dlouhou chvíli správci Makedonie, Antonie,“ řekl Caesar a musel se ovládat, „tak odhaduju, že se z tažení vrátíš bohatý jako Kroisos. Kmeny na Danubiu jsou pověstné zlatými poklady.“

„Ale budu se muset dělit s Vatinielem,“ řekl Antonius.

„O parthskou kořist by ses musel dělit se dvěma tucty mužů stejné hodnoty. A zapomněl jsi snad, že jako generálovi ti náleží veškerý výtěžek z prodeje otroků? Víš, kolik mně vynesl prodej galských otroků? Třicet tisíc talentů!“ Pohlédl na synovce s ironickým úsměvem. „Ty jsi, Antonie, ukázkový příklad římského kluka, který nikdy nedělal domácí úkoly, a nezvládl proto nikdy počty. A navíc jsi rozený nenasyta.“

V Narbonu Caesar setrval po dvě *nundina*; uspořádal novou provincii Narbonskou Galii a přiděloval štědré výměry úrodné půdy zbylým příslušníkům Desáté legie; Pátá Alaudská se s ním měla dát na další pochod do údolí Rhodanu, kde její muže zamýšlel usadit na stejně dobrých pozemcích. Tihle legionáři, jakým není ve světě rovno, budou pro Galii představovat neocenitelný přínos, ožení se s Galkami a smísí tak krev dvou vynikajících válečnických národů.

„Vždycky měl královské vystupování,“ říkal Gaius Trebonius Decimovi Brutovi, když sledovali, jak se Caesar pohybuje mezi senátorskými snaživci, „ale teď to bere hopem. Caesar Rex! Jestli dokážeme přesvědčit všechny Římany, na kterých záleží, že se chce dát korunovat na římského krále, snadno z toho vyvážneme, Decime. Řím jaktěživ netrestal kralovrahy.“

„Potřebovali bychom někoho, kdo k němu má blízko, aby vlivné Římany přesvědčil, že si Caesar chystá korunovaci,“ zauvažoval Decimus. „Někoho, jako je Antonius, který, jak jsem se doslechl, se má příští rok stát konsulem. Víím dobře, že onoho činu se Antonius sám nedopustí, ale mám pocit, že ho ani neodsoudí.“

Nezajde třeba až tak daleko, že ten skutek postaví do důstojného světla?“

„Možná že ano,“ usmál se Trebonius. „Mám se ho zeptat?“

Antonius se snažil, seč mohl, aby zůstával střízlivý a byl Caesarovi něco platný, a tak nebylo snadné setkat se s ním v soukromí, avšak posledního večera pobytu v Narbonu se Treboniovi podařilo vylákat ho, aby se šel podívat na jednoho obzvlášť krásného koně.

„Je to zvíře přesně pod tvou figuru, Antonie, dobře tě unese a stojí plně za to, co za něj jeho majitel požaduje. Víím, že po tobě ti krvežíznivci chtějí celé miliony, ale konsul potřebuje lepšího státního koně, než je ten tvůj. Ten už si říká o výslužbu. Nezapomeň, že státního koně platí státní pokladna.“

Antonius vnadidlo spolkl a byl nadšený, když zvíře uviděl. Byl to statný kůň, aniž přitom vyhlížel jako tažný, grošák se zvláštní směsicí světlých a tmavších skvrn. Když byl obchod uzavřen, vraceli se Antonius a Trebonius společně pěšky do města.

„Rád bych s tebou něco probral, Antonie,“ řekl Trebonius, „ale vůbec na tobě nechci, abys mi odpovídal. Jde mi jen o to, abys mě vyslechl. A nemusíš mi ani vysvětlovat, že tím, co ti řeknu, vkládám svůj život do tvých rukou. Přesto ale, ať se mnou budeš souhlasit či ne, odmítám uvěřit, že bys to vyzradil Caesarovi. Tušíš už asi, oč jde. O odstranění Caesara. Je nás už celá řada, kdo jsme přesvědčeni, že provést je to třeba, má-li být Řím opět svobodný. Nelze to však uspěchat, neboť vůči první majetkové třídě nezbytně musíme vystupovat jako obhájci svobody – jako skuteční vlastenci, kteří Římu prokázali nesmírnou službu.“

Odmlčel se, vyčkal, až je minou dva senátoři krácející proti nim. „Přísahu, kterou jsi složil Fulvii, porušit nemůžeš, takže tě ani nežádám, aby ses sám připojil k Liberátorům. Tohle označení vymyslel Decimus, protože to stejně dobře může být jak pouhý žertík, tak krycí jméno pro spiknutí – i stěny přece mají uši. Rád bych tě však požádal o něco, co by téhle věci mohlo napomoci a čím bys ses přesto ještě nestal křivopřísežníkem. Chci, aby ses podílel na vyvolání dojmu, že si Caesar chce uvázat diadém. Někteří lidé už to říkají, ale všeobecně panuje názor, že tohle podezření je pouhým plodem záští a že ho šíří Caesarovi zavilí nepřátelé, takže na muže, jako je Flavius Hemicillus nebo Atticus a ostatní skuteční plutokraté, zatím nijak nezapůsobilo. Jak říká Decimus, bylo by třeba, aby té představě hrozící korunovace

římského krále dodal někdo blízky Caesarovi váhu závěru, který logicky plyne ze všech známých předpokladů.“

Kolem prošli dva další senátoři; Trebonia uslyšeli jen nadšeně vychvalovat Antoniova nového státního koně.

„Povídá se, že se příští rok máš stát konsulem,“ navázal znovu Trebonius, „a že po Caesarově odchodu do války s Parthy zůstaneš v Římě až do konce roku, abys pak spolu s Vatiem vytáhl proti Dákii – neptej se mne, odkud tyhle noviny mám, věř mi jen, že jsou mi známy. Umím si představit, že nejsi zdaleka tak nadšený, jak se Caesar domnívá, a dobře taky vím proč. K tučné válečné kořisti tohle nebude snadná cesta. Na jejím konci nekyne žádný poklad Germánů, jako byl ten v Atuatuze, ani druidský svatostánek plný zlatých votivních předmětů. Budeš muset přimět barbary násilím, aby tě dovedli k jednotlivým pohřebním mohylám, a ty přece nejsi žádný Labienus, či snad ano? A pokud jde o prodej otroků, kdo by je od tebe asi odkoupil? Největší trhy na otroky jsou v parthské říši, a Parthové sotva budou nakupovat od jedněch Římanů otroky, zatímco ucítí, jak jim jiný Říman, Caesar, zezadu funí na krk. Ale kdyby byl Caesar mrtev, všechno bude vypadat jinak, nemám pravdu?“

Antonius se zastavil a shýbl se, aby si zavázal tkanici na sandálu. Trebonius postřehl, že se mu třesou prsty. Ano, zabralo to.

„Nicméně jako konsulský kandidát po zbytek tohoto roku a jako konsul pro příští rok budeš v postavení, kdy můžeš drobnostmi přispět k dojmu, že se Caesar chystá chopit královské koruny. Hovoří se o tom, že v Quirinově chrámu má být postavena Caesarova socha, ale co kdyby senát odhlasoval, že Caesarovi bude navíc v těsném sousedství přiřčen i palác a že má mít ve štítě chrámový fronton? Co kdyby byl zřízen kult k poctě Caesarovy shovívavosti, blížící se ovšem spíše kultu božskému? Pokud bys promluvil jako *flamen*, museli by něco takového lidé brát dost vážně, ne?“

Trebonius se odmlčel, nadechl se a pokračoval: „Mám v tomhle směru spoustu všelijakých nápadů a jsem si jistý, že s dalšími bys určitě přišel i ty sám. Museli bychom docílit toho, aby se zdálo, že Caesar se moci vzdát nehodlá, že nemá v úmyslu ze svého úřadu odstoupit a že se chce stát bohem na zemi. Prvním stupněm k tomu je královský titul, obojí lze pak spojit. Chápej, nikdo z Liberátorů nemíní stanout před soudem pro velezradu, nikdo dokonce ani nechce – až by se ten záměr stal skutkem – být za takový čin kárán a haněn. My se chceme stát *hrdiny*. Jenomže je

nutné předem pro to vytvořit náladu v první majetkové třídě, jediné třídě, na které záleží. Všichni, kdo jsou postaveni níže, už tak jako tak Caesara za boha a krále dávno považují, líbí se jim to a Caesara právě kvůli tomu milují. Dopřává jim práci, příležitosti, blahobyt – mají se snad k tomu všemu ještě starat o to, kdo a jak jim vládne? Kdepak. Ani druhou třídu nic takového jaktěživo nenapadne. Co musíme udělat, je naladit první třídu ostře proti králi Caesarovi.“

Blížili se k vile Lucia Caesara. „Neříkej teď nic, Antonie. Jediná odpověď, kterou potřebujeme, budou tvé činy.“

Trebonius pokývl a usmál se, jako kdyby se byli právě trochu pobavili nezávazným tlacháním, a vklouzl do budovy. Antonius kráčel dál ke správcovu paláci. I on se usmíval.

Když nazítří vyrazila nekonečná kavalkáda z Narbonu, pozval Caesar Antonia k sobě do gigy. Gaia Octavia to nevyvedlo ani trochu z míry, přisedl do další gigy k Decimovi Brutovi.

„Vždyť my jsme přece vzdálení příbuzní, Octavie mladší,“ řekl Decimus Brutus a s unaveným povzdechem se uvelebil na své sedačce. Pobyt v Narbonu u něj vyvolal značné napětí a tomuto pocitu nebude konec, dokud nebude mít jistotu, že Antonius něco nevyžvatlal.

„Nu, to tedy opravdu jsme,“ odpověděl s rozzářenou tváří Octavius.

Tyto zdvořilůstky znamenaly začátek dosti prázdné konverzace, která skončila o tři dny později v Arelate, kde Caesar po jedno *nundinum* setrval, aby dodal Páté Alaudské náležitý organizační pořádek. Když se gigy daly opět na cestu po Via Domitia směrem k průsmyku Mons Genava, seděl už Octavius s Caesarem opět v jednom vozíku a Marcus Antonius se vezl s Decimem Brutem. Ne, nežvanil. Jaká úleva!

„Už jsi zase v nemilosti?“ otázal se Decimus. „Ty bys vážně asi potřeboval nosit nějaký náhubek, Antonie.“

Antonius zabručel. „Ale ne, se starým já si stojím docela dobře. Problém je v tom, že je mě moc velký kus na to, aby se do gigy vešel ještě i sekretář. Ten hezounek tolik místa nezabere. To je hošánek, co?“

„Kurva to tedy je,“ reagoval okamžitě Decimus, „jenomže v docela jiném smyslu, než ty se domníváš. Gaius Octavius je *velice* nebezpečný hoch.“

„Ty asi žertuješ! Zřejmě ti vlezlo na mozek to čekání, jestli někde něco neprořeknu, Decime.“

„Jsi na omylu, Antonie. Pamatuješ se, co se vypráví o tom, jak Aurelia přišla žebrat o Caesarův život? Na Sullova údajná slova? ‚Dobrá, já ho tedy ušetřím. Ale vy se ho raději sťežte! Já v tom mladém muži nespátřuji nic menšího než mnohonásobného Maria!‘ Nu, a já v tomto chlapci spatřuji velice mnoho Mariů.“

„Ty jsi vážně padlý na hlavu,“ řekl Antonius pohrdavě a změnil téma. „Naše příští zastávka bude v Cularu.“

„Co se tam má dít?“

„Shromáždění Vokonciů. Starý pán tam bude předávat Vokonciům jejich odvěkou půdu do výhradního vlastnictví na počest starého Gnaea Pompeia Troga.“

„Tohle je věc, která se nedá Caesarovi upřít,“ řekl Decimus Brutus. „On nikdy nezapomene využít kdejaké vhodné příležitosti. Trogus nám po všechna léta v Galii prokazoval neocenitelnou pomoc a Vokonciové za to získali statut spojence a přítele národa římského. Poté, co se stal členem našeho štábu, přestali Galové s těmi svými strašnými přepady našich lidí. A Trogus se také nikdy nepřipojil k Vercingetorigovi.“

„Jakmile se dostaneme do Taurasie, pojedu už dál napřed sám,“ oznamoval Antonius.

„Proč to?“

„Fulvia bude rodit a já bych byl rád nablízku.“

Decimus Brutus se rozřehtal. „Antonie! Tak konečně jsi pod pantoflem! Kolik dětí už to vlastně máš?“

„Jen to jedno ze svého manželství, je to holka a je to debílek. Všechny Fadiiny děti umřely spolu s ní za té epidemie, na to se asi pamatuješ. Ne že by to byla příliš velká ztráta, když se vezme v úvahu, že jejich matkou byla Fadia. S Fulvií je to jiné. Tenhle kluk bude o sobě moci říct, že je pravnukem Gaia Graccha.“

„A co když to bude zase holka?“

„Fulvia říká, že to bude kluk, a ta to musí vědět.“

„Dva chlapce a dvě děvčata měla s Clodiem, jednoho chlapce s Curionem – asi máš pravdu, ta to vědět bude.“

Do rozlehlé nížiny řeky Padus sestupovala Via Domitia u Placentie, která byla hlavním městem Italské Galie a sídlem správce provincie Gaia Vibia Pansy, jednoho z nejloajálnějších

Caesarových klientů. Ujal se úřadu po Brutovi, takže když do města dorazil Brutus s Cassiem, srdečně je uvítal.

„Můj drahý Brute, tys tu odvedl skvělou práci,“ říkal vřele. „Nastupovat po tobě znamenalo, že jsem byl prakticky bez práce, stačilo jen plnit tvá *edicta*. Přijel jsi naproti Caesarovi?“

„Vlastně ano. Ty tu ovšem budeš mít při této příležitosti asi spoustu hostů,“ řekl Brutus trochu zahanbený vši tou chválou. „Ubytujeme se s Gaiem Cassiem v Tigelliově hostinci.“

„To vůbec nepřichází v úvahu! Ne, takového něco ani neříkej! Dostal jsem zprávu od Caesara, že spolu s ním přicestují ještě Quintus Pedius, Calvinus a tři *contubernales*. Decimus Brutus a Gaius Trebonius že odtud budou rovnou pokračovat do Říma, stejně tak jako ostatní, kteří zatím putují s Caesarem v téže skupině,“ říkal Pansa.

„Takže ti děkujeme, Panso,“ ukončil Cassius úsečně hovor. „Doufám,“ řekl pak Brutovi, když se společně ubytovávali ve čtyřpokojevém křídle paláce, „že tu nebudeme muset otálet příliš dlouho. Ten Pansa je *otravný* chlap.“

„Hmm,“ řekl Brutus nepřítomně; myslí dlel u Porcie, kterou velice postrádal. Nemluvě o tom, že trpěl pocitem viny, neboť se jí neodvážil povědět, kam se vydává.

Čekání dlouhé nebylo; Caesar přibyl už nazítří, tak brzy, že stihl ještě časnou večeři. Jeho reakce na Brutovu a Cassiovu přítomnost připadala Cassiovi sice až příliš vladařská, Caesar však projevil naprosto nelíčenou radost.

K večeři se jich uložilo celkem sedm: Caesar, Calvinus, Quintus Pedius, Pansa, Brutus, Cassius a Gaius Octavius. Ve shodě s tradicí nedoprovázela Pansu do místa jeho správcovského působení jeho manželka Fufia Calena, takže nebyl přítomen ženský živel, který by konverzaci rozměľňoval nepodstatným povídáním.

„Kde je Quintus Fabius Maximus?“ otázal se Pansa Caesara.

„Jel napřed s Antoniem. V Hispánii si vedl velice dobře, takže bude slavit svůj vlastní triumf. Stejně tak Quintus Pedius.“

Cassius sevřel rty, ale mlčel. Vůbec ho nenapadlo, že by někdo mohl slavit triumf kvůli vítězství nad ryze římskými vojsky – snad je Caesar nehodlá vydávat za hispánské vzbouřence! Nebylo toho ostatně málo, proti čemu se Zadní Hispánie musela postavit, a Přední Hispánie se kromě toho na povstání vůbec nepodílela.

„Ty budeš slavit svůj triumf samostatně?“ otázal se Pansa.

„Samozřejmě,“ řekl Caesar s trochu zlomyslným úsměvem.

On se vůbec nebude pokoušet zastřít, že nepřáteli tu byli Římané, pomyslel si Cassius. Bude se tímhle truchlivým vítězstvím navíc ještě veřejně kochat! Jestlipak dal hlavu Gnaea Pompeia naložit do láku, aby ji mohl předvést v průvodu?

Rozhostilo se ticho, všichni se věnovali jídlu; Cassius nebyl jediným z přítomných, komu vadila skutečnost, že poraženými byli Římané.

„Copak teď píšeš, Brute?“ otázal se Caesar.

Brutus, vyrušený z myšlenek na Porcii, pozvedl k Caesarovi truchlivé hnědé oči. „Ano, píšu,“ řekl. „Hned tři pojednání najednou.“

„Tři?“

„Ano, rád pracuju na několika záměrech současně. Naštěstí,“ vyhrkl, dřív než se stačil vzpamatovat, „byly všechny tři rukopisy v Tusculu, takže nejsou spálené.“

„Spálené?“

Brutus zrudl, hryzl se do rtu. „Eh – ano, v mé pracovně v Římě totiž vypukl požár. Shořely všechny mé knihy a poznámky.“

„Edepol! Cožpak tvůj dům lehl popelem?“

„Ne, dům je v pořádku. Náš správce okamžitě zasáhl.“

„Epaphroditus. Ano, to je hotový poklad, pamatuji se na něj. Říkáš, že ti shořely všechny knihy a papíry? Vždyť – člověk má přece knihy a písemnosti zpravidla narovnané na všech čtyřech stranách pracovny, nemluvě o stole a stolcích,“ říkal Caesar a ujídal z mísy ořechů.

„To je pravda,“ souhlasil Brutus, očividně čím dál tím víc v tísní.

Ostrovtipu skrytému ve světlešedých zracích zjevně neuniklo, že před sebou má jakési tajemství – dost možná, usoudil Cassius, že se Caesar i domyslel, co se ve skutečnosti přihodilo. Avšak pro tuto velkou šelmu byl Brutus příliš malou kořistí, takže za celou věcí udělal tečku rázným pokynem: „Pověz nám něco o těch rukopisech v Tusculu.“

„Nu, jedna z těch úvah se týká ctnostnosti, další je o trpělivém podřizování se a poslední o služebnosti,“ říkal Brutus, který už opět přicházel k sobě.

„Co ty soudíš o ctnostnosti, Brute?“

„Nu, že ctnostnost sama o sobě dokáže navodit šťastný život. Jestliže je člověk vpravdě ctnostný, pak jeho štěstí nedokážou narušit choroby, chudoba ani vyhnanství, Caesare.“

„Neříkej! Ty mě udivuješ, když vezmu v úvahu celý rozsah tvé životní zkušenosti. Tahle stoická teze by mohla potěšit Porcii. Upřímně ti blahopřeji k tvému sňatku,“ řekl Caesar se vší vážností.

„Och, děkuji ti. Děkuji ti.“

„Trpělivé podřizování se – že by i *tohle* mohlo patřit k ctnostem?“ otázal se Caesar a hned si odpověděl. „To určitě ne!“

Calvinus se zasmál. „Odpověď hodná Caesara.“

„Odpověď hodná *muže*,“ ozval se hlas z lehátka na opačném konci. „Trpělivost je skutečná ctnost, ale podřizování se sluší jedině ženám,“ prohlásil Octavius.

Cassiovy oči přelétly z rozpačitého Bruta k mladíčkovi v pozadí, v jejich hnědých hlubinách se objevilo překvapení. Měl už na jazyku poznámku, že by od tak zženštilého chlapečka nerad poslouchal troufalé úsudky o záležitostech mužů, ale pak tento popud potlačil. Zarazil ho pohled na Caesarovu tvář. Bohové, tenhle náš vládce je na svého hošánka dokonce *pyšný*! Co víc, on snad jeho názor dokonce respektuje!

Poslední chod už byl odnesen; na stolcích zůstávalo jen víno a voda. Jak podivná to byla večeře, plná nervozity a napětí. Cassius se nedokázal dopátrat, kde se vlastně skrývá jejich příčina. Hledal ji zprvu nevyhnutelně u Caesara, ale čím dále hostina pokračovala, tím víc nabýval přesvědčení, že vinen je ten mladý Gaius Octavius. S jeho prastrýcem ho zjevně pojí neuvěřitelně pevné vztahy. Čemukoli, co řekne – kdykoli se ozve –, Caesar naslouchá, jako kdyby promlouval ne mizerný kadet, ale přímo legát. A netýkalo se to jen Caesara; i Calvinus a Pedius přímo viseli na Octaviových rtech. A přesto nedokázal Cassius mladíka osočit, že by se snad choval drze, opovážlivě nebo nestoudně, dokonce u něho neshledával ani namyšlenost. Většinu času zůstával vleže ve stínu, rozhovor přenechával starším. Až na ony náhlé, až nepříjemně jasnozřivé poznámky, přiléhavé a nezřídka palčivé. Vyslovované tiše, ale pevným hlasem. Ty, Gaie Octavie, říkal si Cassius v duchu, v sobě máš netušené hlubiny.

„A teď budeme trochu úřadovat,“ řekl Caesar – tak nečekaně, že se Cassius ze svých úvah o Gaiovi Octaviovi probral s prudkým trhnutím.

„Úřadovat?“ lekl se Pansa.

„Ano, ale nepůjde o záležitosti téhle provincie, Panso, takže se upokoj. Marku Brute, Gaie Cassie, pro příští rok mám volné úřady prétorů,“ říkal Caesar. „Brute, tobě nabízím *praetora urbana*. Cassie, tobě *praetora peregrina*. Ujmete se těchto úřadů?“

„Ano, rád,“ rozjasnil Brutus tvář.

„Ano, ujmu,“ řekl Cassius méně nadšeně.

„Myslím, že městský prétor bude nejlíp odpovídat tvým předpokladům, Brute, zatímco na cizineckého prétora se hodí spíše Cassius. Ty s tou svou vášní pro detailní přesnost budeš vydávat správná *edicta* a budeš taky dbát o jejich dodržování,“ říkal Caesar Brutovi. „Pokud jde o tebe, Cassie, ty máš bohaté zkušenosti s lidmi, kteří nejsou římskými občany, dokážeš se rychle přesunovat a myslet za pochodu. Takže cizinecký prétor.“

Ah! šlo hlavou Cassiovi nehnutě spočívajícímu na lehátku. Tenhle výlet za to stál. Takže Dolabella si dělá naděje na Sýrii, co?

Brutus byl rozjařený. Městský prétor! Svrchovaná funkce! Och, Porcia to pochopí, já vím, že to pochopí.

Vypadají, napadlo Octavia, jako kočky, které právě spadly do jezírka vrchovatě plného smetany.

KAPITOLA SEDMÁ

Když Caesar opouštěl Placentii, cestoval bez doprovodu; i Gaius Octavius dostal příkaz, aby si další cestu do Říma zajistil sám. Ve skupince gig, které se cvailem vydaly po Via Aemilia Scauri směrem k pobřeží a pak na etruskou Via Aurelia, zbývali už jen Caesarovi sekretáři, služebnictvo a Hapdefane.

Je za námi už notný kus měsíce *sextilis*, takže do odjezdu do Sýrie a do *náležitě války* zbývá sedm měsíců. Znamená to zvládnout dva nemalé úkoly: za prvé dokončit vše, co je ještě třeba zařídit v Římě a v Itálii, za druhé vykonat bezpočet příprav souvisejících s plánováním pětiletého tažení s patnácti legiemi pěchoty a deseti tisíci germánskými, galskými a galatskými jezdci. Jako *praefectus fabrum* už se pilně činí Gaius Rabirius Postumus a také starý dobrý verbíř Publius Ventidius horlivě nabírá a cvičí vojska. Na tomto tažení nechci žádné nezkušené nováčky; rok nečinnosti je našťastí právě dost dlouhá doba míru a pokoje, jakou starý legionář dokáže sežvýkat a strávit, takže zájem o službu je mimořádně vysoký. Za Ventidiova dohledu budou nastupující veteráni pečlivě prověřováni a tříděni, takže z nejlepších bude sestaveno šest úderných legií, zatímco ostatek vytvoří devět legií s vyrovnanou bojovou zkušeností. Těžké zbraně. Stovka ke každé legii, nepočítaje další drobotu. Řemeslníci a vycvičené nebojové síly všech odborností...

Čas na cestě rychle ubíhal, využit byl k diktování střídajícím se skupinkám sekretářů, hned o vojenských záležitostech, hned o Římu, o Itálii, o veřejných pracích, po jejichž uskutečnění už situace přímo volá, od prokopání průplavu korintskou šíjí až po nový přístav v Ostii. Vysušit pomptinské bažiny, postavit další akvadukty přivádějící vodu do Říma, odvést Tiber, tak aby Campus Martius i Campus Vaticanus ležely na římském břehu řeky. V Itálii dosud není žádná Via Julia Caesaris, je tedy třeba ji

postavit z Říma do Firma Picena, aby Řím získal spojení s dosud nejnepřístupnějšími kouty Apenin...

Zvednout ze zadků ty mizery pozemkové komisaře, aby jeho veteráni usazovaní v Itálii nemuseli na své přiděly čekat celá léta. Vydal zákon, který je má ochránit před šizením chamtivými manželkami, podvodníky všeho druhu a lačnými držiteli půdy tím, že veteránům po dvacet let nebude dovoleno své pozemky prodat. Něco z toho, co mu v Placentii Brutus vykládal, ho přímo pobouřilo; o lidské povaze toho Brutus ví tak málo (*trpělivé podřizování se* – jen se podívejme!), že se domýšlel, že dvacetiletou záповěď Caesar uzákonil hlavně proto, aby vojáci své přiděly pozemků neprochlastali a neutratili s děvkami. Takhle si Brutus představuje chování nižších tříd. Brutus, který o chudobě, chorobách a vyhnanství neví pranic, ale přesto se s nimi hladce vypořádává s tím, že lidské štěstí nedokážou nijak ohrozit! Celý Palatin by měl vyrůstat uprostřed chudoby, tak jak ji poznal Caesar. Třebaže nebyl tak zoufale nuzný, jako kdysi býval Sulla, přesto byl svědkem, co všechno s sebou chudoba nese, kolik životů dokáže zmařit...

Je až udivující, jak jediný rok, kdy Brutus správcoval v Italské Galii, ho dokázal zbavit té uhroovitosti. Autorita s úřadem spojená mu umožnila osvobodit se od trampot, které ho dosud sužovaly – a vydobýt si posléze i nezávislost na Servilii. Do té míry, že se po návratu rozvedl s tou svou Claudií a oženil se s Catonovou dcerou. Scénu, kdy v Brutově pracovně vzplál onen požár, si dovedl Caesar představit, jako by jí byl osobně přítomen...

Je načase, aby se Italská Galie stala součástí vlastní Itálie, aby nadále už nebyla spravována jako provincie. Všichni její obyvatelé jsou už stejně římskými občany, tak nač tu má existovat nějaká umělá přehrada? Proč tam Řím vysílá správce, namísto aby jí vládl bezprostředně a přímo? Sicilané by rovněž měli obdržet plné občanství, třebaže se proti tomu asi zvedne rozhořčený odpor i mezi jeho vlastními lidmi. Že prý je tam příliš mnoho obyvatel řeckého původu – ale což totéž neplatí o Itálii na jih od Říma? Že jsou pomenší, snědí...

Není v pořádku, že Alexandrie má knihovnu bezmála s milionem opisů, zatímco v Římě žádná veřejná knihovna vůbec není. Varro! Shromáždit veškeré vícenásobné opisy všech existujících knih a uložit je pod jednou střechou, to bude pro Marka Terentia Varrona přímo skvělý úkol...

Problém, o který se nerozdělil se svými sekretáři formou diktátů, byl osud Říma v jeho nepřítomnosti. Pronásledoval ho od chvíle, kdy mu situace v Sýrii napověděla, že má-li Naše moře patřit Západu, bude nezbytné zničit parthskou říši. Skutečnost, že si uvědomoval, že je jediným člověkem schopným království Parthů napadnout a rozdrtit, nevplývala z přebujelého sebevědomí, ale z holého sebepoznání – byl si vědom své vůle, svých schopností, velikosti svého talentu. Znat pravdu se ještě nerovná domýšlivosti.

Pokud by Caesar parthskou říši nedobyl, zůstane hrozbou, která jednoho dne omráčí celý západní svět. Jen málo politiků bývá nadáno dostatečnou předvídatostí a Caesar jí měl nadbytek; v jeho mysli se odvíjela příští staletí a znamenala pro něho víc než věky minulé, zachycené už na stránkách psaných dějin. Říše Parthů byla válečnickým státem, byla to přitom nesourodá společnost různých vzdáleně příbuzných kmenů spojených jen králem a ústřední vládou. Stát dost podobný Římu, až na to, že Řím krále neměl. Pokud by ovšem dokázal jeden jediný muž sjednotit národy onoho obrovského impéria pod jedinou myšlenkou, pak hrozilo všem ostatním civilizacím, že je tato říše pohltí. Jediný Caesar tomu může zabránit, neboť nikdo jiný nemá dost představitosti, aby tuto hrozbu předem rozpoznal.

Potíž tkvěla v tom, že Řím ani zdaleka nepředstavoval jeden jediný nerozborný celek; proto také znamenala Caesarova dlouhodobá nepřítomnost tak hrozivý problém. Dospěl k rozhodnutí, že jediným způsobem, jak předejít rozkladu všeho toho, čeho až dosud dosáhl, je vtělit tomuto srdci jeho vesmíru systém kontrol a opatření namířených proti tomu, aby kdokoli jiný zopakoval to, co se až dosud dařilo jemu. Sulla se pokusil o totéž formulováním nové ústavy, ta se však během pouhých patnácti let zhroutila, neboť nebyla ničím novým, byl to pouhý pokus o návrat do minulosti.

Caesar sáhl k mnohem komplexnějšímu řešení. *Res publica* nyní byla v mnohem lepším stavu, než když se poprvé ujímal úřadu diktátora. Zákony se začínaly prosazovat, a byly to dobré zákony, i když někteří příslušníci první majetkové třídy soudili opačně. Podnikání a obchod se zotavily natolik, že už nikdo nenaléhal na všeobecné prominutí dluhů; jeho řešení finančních problémů Říma uspokojovalo jak dlužníky, tak i věřitele a obě tyto složky nešetřily chválou, jak skvělá opatření to jsou. Poprvé po desítkách let

pracovaly náležitě i soudy, nebyly potíže se sestavováním porot, hůře se prosazovaly všelijaké výsady, sněmy začínaly konečně chápat své postavení v řízení věcí v Římě a senát přestával být náchylný k tomu, aby se dal snadno ovládnout podobnou skupinkou, jako byli *boni*.

Jádro problému nespočívalo v existenci jakékoli frakce; pokud Caesar v něčem neuspěl, pak to byla skutečnost, že čehokoli chtěl dosáhnout, musel provést osobně a samojediný. Jako samovládce. A objevovali se další muži, kteří byli přesvědčeni, že by dokázali totéž. Tím, že úřad diktátora zastával po tak dlouhou dobu, vytvořil zcela nové ovzduší a byl si toho dobře vědom. Neviděl však jiné řešení než zůstat diktátorem po celý zbytek svého života a doufat, že po jeho smrti už bude Řím dostatečně poučený, aby se nevracel zpátky, ale vykročil kupředu. Jenže kupředu – kam a k čemu? To právě nevěděl. Jediné, co mohl udělat, bylo prokázat kvalitu svých reforem a věřit, že ti, kdo po něm budou následovat, pochopí jejich hodnotu natolik dobře, že je uchovají i do budoucna.

Což neřešilo otázku jeho nadcházející pětileté nepřítomnosti v Římě. Zprvu soudil, že nejlepší by bylo vzít Marka Antonia s sebou. Zneužívání moci patřilo bytostně k Antoniově povaze. Jenomže on se také dopustil rozvracení legií, chtěl tehdy získat svrchovanou moc nad armádou, tak aby se stal Prvním mužem Říma, ne-li diktátorem. Přibrat si do tohoto tažení Antonia by tedy znamenalo riskovat masové vzpoury v legiích, jakmile půjde do tuhého. Mohl by se tak dostat do situace Luculla a Clodia ve východní Anatolii. Ne, Antonius musí zůstat tady, což znamenalo poskytnout mu úřad konsula a nato jako prokonsulovi velení nad vlastní armádou, a to v dostatečné vzdálenosti od Itálie, aby neupadl v pokušení se jí zmocnit.

Jak ale zvládnout Antonia v konsulském úřadě? Především tím, že si Caesar podrží úřad diktátora, takže veškerá vojska zbývající v Itálii zůstanou podřízena veliteli jízdy. A tím za žádných okolností už nesmí být Marcus Antonius. Velice by se do té funkce hodil Lepidus, jenomže Lepidus bude chtít odejít jako správce někam do provincie. Takže jako velitele jízdy ho bude muset nahradit Calvinus. Dále: je třeba zajistit, aby se Antonius stal *druhým* konsulem. Až do svého odjezdu na Východ bude úřad prvního konsula zastávat Caesar sám; poté se jím musí stát někdo, kdo Antonia nemá rád – muž, kterému bude potěšením držet Antonia na uzdě až do doby, kdy se odebere jako prokonsul do své velitelské funkce v Makedonii.

Pro tuto úlohu tu je jediný kandidát: Publius Cornelius Dolabella.

V Itálii ani v Italské Galii nesmějí zůstat žádné osvědčené legie. Profesionálními legiemi, které si nevezme s sebou, osadí Caesar provincie a veškerá vojenská činnost uvnitř alpského půlkruhu bude omezena na nábor vojáků a jejich výcvik. V Hispánii se dosud někde potuluje Sextus Pompeius a Carrinas se s ním bude muset vypořádat, ovšem Sextus se jen tak nepoddá. Je osamocen, takže nepředstavuje žádné mimořádné nebezpečí, nicméně do Hispánií a do Galie bude třeba vyslat jako správce různé muže. Muže, kterým bude moci důvěřovat, muže, kteří rovněž nemají Marka Antonia v lásce.

Čas ubíhal tak rychle, že do své vily u Lanuvia dorazil Caesar ještě dříve, než své úvahy stačil dovést do konce. Stál před ním totiž ještě jeden úkol, věc, kterou už se neodvažoval odkládat: sepsání závěti. Proto se také rozhodl vyhnout Římu, třebaže k němu zbývalo pouhých dvacet mil. K tomu, aby se s tímto břemenem vypořádal, potřeboval být sám.

Caesarové odjakživa v Latii vlastnili různé statky, tuto vilu však koupil od Fulvie, když začala rozprodávat své nemovitosti, aby bylo čím splácet Antoniovy dluhy. Zdělala ji po Publiovi Clodiovi. Byl to malý architektonický skvost, žel nedokončený, neboť ke Clodiově vraždě došlo, právě když se vracel z návštěvy tohoto dosud rozestavěného objektu. Fulvia vilu od té doby nenáviděla a odmítla se stavbou jakkoli pokračovat. Dobudoval ji Caesar jako její nový majitel. Nacházela se v Albském pohoří, nepříliš daleko od Lanuvia, zato v dostatečné vzdálenosti od Via Appia, a strměla na ostrohu, pozdvižena ještě výše na stostopých pilířích. Z její lodžie se nabízel úchvatný pohled na divoké pustiny latinských plání a zasněnou hladinu Tuskánského moře, na nádherné západy slunce, když došlo k erupci na Aetně a na Vulkánových ostrovech a když sopky chrlily k nebesům oblaka dýmu. Varro jako odborník na přírodní jevy tvrdil, že v italském řetězu vulkánů se zřejmě chystá nějaká obrovská katastrofa, neboť Ohňová pole v blízkosti Puteol a Neapole bouřila čím dál tím silněji.

* * *

Kdo, kdo, kdo? Kdo by se měl stát Caesarovým dědicem?

Bylo to až neuvěřitelné, ale veškeré jeho úvahy o Antoniovi vzaly za své v jediném okamžiku, když tu dobře známou postavu uviděl čekat na dvoře správcova paláce v Narbonu. Třebaže ani drastické tělesné výstřednosti nedokázaly ubrat Antoniovi cokoli z jeho fyzické podstaty, z jeho klenutého hrudníku, mohutných ramen a paží, plochého břicha a vlnícího se svalstva stehen a lýtek, jakmile se tehdy na něho Caesar ve světle zapadajícího slunce pozorněji zadíval, rozpoznal v něm okamžitě všechny kruté příznaky vnitřního rozpadu, mravního úpadku a citové chudoby. Stopy nemírného požitkářství, to ano, ale také nekonečných starostí s dluhy, brutálního bažení po moci spojeného s čím dál tím víc zakrňujícím smyslem pro realitu.

Quintus Pedius. Je to bezesporu vynikající člověk, ale zůstane provždy jen jezdcem z Kampánie a viditelně se v něm prosazuje jeho krev; i jeho synové jsou po něm, nevyhlízejí ani se nechovají jako Juliové, třebaže jejich matkou byla patricijka Valeria Messala. Nic se nedá očekávat ani od mladého Lucia Pinaria. Pinariové, kdysi mocní patricijové, už dlouhou dobu jen skomírají. Caesarova sestra Julia Major se provdala za Pinariova děda, budižkničemu, který zanedlouho zemřel. Caesar, jehož znechucovalo, jak si ženy z jeho rodu znovu a znovu vybírají samé nemanice, ji provdal za otce Quinta Pedia, jehož Julia Major sice zprvu odmítala, záhy však přišla na chuť úloze být miláčkem bohatého staříka. Své mladší sestře Julii Minor už vůbec nedovolil, aby si manžela zvolila podle svého. Jako velice mladý *pater familias* jí vyhledal velice zámožného jezdce z latinského Aricia, Marka Atia Balba, s nímž pak měla syna a dceru, onu Atii, která se nejprve provdala za Gaia Octavia z Velitrií v samém srdci Latia, podruhé pak za vynikajícího Philippa. Atiin bratr zemřel, aniž zanechal potomky.

Zbývala tak dvě jména: Decimus Junius Brutus Albinus anebo Gaius Octavius.

Decimus Brutus dozrál do nejlepších let a nikdy se zatím nedopustil jediného chybného kroku. Vynikajícím způsobem si

počínal jako velitel v Galii na souši i na moři a význačně se zapsal jako prétor u soudu pro vraždy. Jediná věc, kterou u něho Caesar odsuzoval, byla jeho bezohlednost, s jakou jako správce Vlasaté Galie zakročil proti vzbouřeným Bellovakům. Přijal však Decimovo vysvětlení, že Bellovakové si dlouho šetřili síly a čekali, až bude Caesar pryč, v domnění, že ať už v provincii povládne kdokoli, nikdo nebude mít Caesarovu sílu vůle.

Decimus by se brzy měl stát konsulem. Byl to ovšem další člověk, jehož neměl v úmyslu přibrat si k tažení na Východ, třebaže ze zcela jiných důvodů, než tomu bylo u Antonia. Decima Bruta, jemuž bezvýhradně důvěřoval, potřeboval, aby mu ohlídal Řím i Itálii. Až mu skončí konsulské období, půjde spravovat do Italské Galie, strategicky nejdůležitější oblasti, jde-li o střežení Říma a Itálie.

Gaiovi Octaviovi bude koncem září osmnáct. Nesmírně si toho chlapce zamiloval, ale ten je příliš mladý a příliš chorý. Ani dlouhý rozhovor s Hapdefanem nerozptýlil jeho obavy z Octaviova astmatu, i když by byl rád uvěřil v obrat k lepšímu, poté co ho téměř vůbec netrápilo za celých dlouhých měsíců v Hispánii ani na zpáteční cestě. To ovšem, jak řekl Hapdefane, bylo tím, že se Octavius cítil v Caesarově blízkosti v naprostém bezpečí. Dokud Caesar zůstane součástí jeho světa, bude Octavius vzkvétat.

Jenomže Caesarův dědic se odkazu ujme až po Caesarově smrti. Nikdo už nad ním nepřevezme záštitu. A smrt, pomyslel si Caesar, nemůže být příliš daleko, jestliže měl tehdy pravdu Nejvyšší druid Kathbad. Předpověděl mu tenkrát, že se nedočká věku mrzutého stařectví, že zemře ještě v plné síle. Ted' Caesar dovršil pětapadesát let, mužné síly mu může zbývat tak deset let...

Semkl víčka a vyvolal si podobu jejich tváří.

Decimus Brutus, tak světlovlasý, že vyhlížel až fádně. Při bedlivějším pohledu však z jeho očí zářila inteligence i ocelová tvrdost, ústa měl pevná a tvář napovídala, že s tímto mužem není radno si zahrávat. Na závalu ovšem je, že jeho matka byla *fellatrix*. Ano, Semproniové Tuditaniové byli prostopášníci a ledacos slyšel i o Decimovi Brutovi.

Přímo alexandrovská tvář Gaia Octavia. Trochu zženštilá, až příliš ušlechtilá, ani přerůstající vlasy neskryjí jeho odstávající uši. Avšak při bližším zkoumání lze v jeho očích odkrýt bystrou a

pevnou osobnost, i jeho ústa a brada napovídají sílu. Proti němu stojí jeho choroba – ono astma.

Caesare, Caesare, rozhodni se už konečně!

Jakže to tehdy říkal Lucius? „Nezapomínej na štěstí spojené se samotným Caesarovým jménem, Gaie. Ať rozhodneš o čemkoli, vždy je tvé rozhodnutí zaštitěno Caesarovou štěstěnou.“

„Jen leťte, kostky!“ pronesl řecky, už podruhé v životě. Poprvé tuto větu vyslovil, ještě než se začal brodit přes Rubikon.

Přitáhl si arch papíru, namočil rákosové pero do kalamáře a začal psát.

ČÁST VIII.

PÁD TITÁNA

OD ŘÍJNA ROKU 45 PŘ. N. L.
DO KONCE BŘEZNA ROKU 44 PŘ. N. L.

MARCUS JUNIUS BRUTUS

KAPITOLA PRVNÍ

Jakmile se zabydlil v Domus Publice a přesvědčil se, že přípravy na jeho triumf za vítězství v Zadní Hispánii probíhají, jak mají, vydal se Caesar ven z města navštívit Kleopatru, která ho uvítala s bouřlivým nadšením.

„Holčičko moje nešťastná, já tě asi dost trápím,“ řekl jí kajícně po noci plné milování, které však nezavdalo nejmenší naději, že by Kaisarionovi přibyl bratříček nebo sestřička.

V jejích očích se objevil úlek. „To jsem si ve svých dopisech tak moc stěžovala?“ otázala se bázlivě. „Nechtěla jsem ti přidělovat starosti.“

„Ty mi starosti nepřiděláváš nikdy,“ řekl a políbil jí ruku. „Mám ale ještě jiné zdroje zpráv než jen tvé dopisy, víš? Máš tu jednoho horlivého zastánce.“

„Servilii,“ řekla okamžitě.

„Ano, Servilii,“ potvrdil.

„Nezlobíš se, že jsem se s ní tak spřátelila?“

„Proč bych se měl zlobit?“ Tvář se mu rozjasnila nejkrásnějším z jeho úsměvů. „Dokonce to bylo velice chytré, že sis ji našla.“

„Řekla bych, že spíš si našla ona mě.“

„Na tom tolik nezáleží. Ta dáma dokáže být velice nebezpečným nepřítelem, dokonce i pro královnu. Jenže tebe si doopravdy oblíbila, a je taky docela určitě radši, když mám pletky s cizími královnami, než kdybych se zapletl s nepřáteli Říma.“

„Jako třeba s mauretánskou královnou Eunoe?“

Vybuhl smíchy. „Kde jen se takovéhle klepy berou? Jak já bych se pro všechno na světě vůbec dostal do její postele? Ani do Gades v Hispánii jsem nedorazil, natož abych se vydal přes úžinu navštívit Boguda.“

„To jsem si vlastně vymyslela já sama.“ Svrátila čelo a položila mu dlaň na paži. „Ale snažila jsem se přijít ještě také na něco jiného, Caesare.“

„Načpak?“

„Ty jsi velice uzavřený člověk a projevuje se to ve všech možných směrech. Takže nikdy nepoznám, že už jsi měl – jak se tomu říká, *patratio*?“ Dívala se na něj stísněným, ale rozhodným pohledem. „Počala jsem Kaisariona, takže vím, že k tomu dojít musíš, ale bylo by hezké, kdybych věděla, kdy to nastává.“

„Tím ovšem, milá moje,“ zavrtěl hlavou, „bych se ti až příliš vydával do rukou.“

„Ty protivno jeden nedůvěřivá!“ rozčílila se.

Rozmluva by se byla mohla snadno změnit v hádku, pohodu však zachránil Kaisarion, který s doširoka rozpřaženýma rukama vběhl do místnosti. „*Tata!*“

Caesar výskajícího chlapce popadl, vyhodil do vzduchu, chytil ho, políbil a přivinul k sobě.

„Ten roste jako z vody, *mama*.“

„Vid’? A vůbec v něm nepoznávám sebe, za což jsem Ísidě nesmírně vděčná.“

„Já tě miluju takovou, jakou jsi, královno moje, a miluju tě, i když jsem takový tajnůstkář,“ dobíral si ji.

Vzdychla si a sporné téma vzdala. „Kdy hodláš vyrazit na to své parthské tažení?“

„*Tata*, mohl bych jít s tebou jako tvůj *contubernalis*?“

„Ještě ne, synku. Zůstane tu přece *mama* a ty ji musíš ochraňovat.“ Hladil dítě po zádičkách, oči upřené na Kleopatru. „Mám v úmyslu dát se na pochod příští rok, tři dny po březnových idách. Je mimochodem načase, abys začala pomýšlet na cestu domů, do Alexandrie.“

„Z Alexandrie tě budu moci na té výpravě snadněji sledovat.“

„Určitě.“

„Takže já tu zůstanu, dokud neodjedeš. Je čas oslavit, že ses vrátil do Říma, Caesare. Už jsem tu trochu zdomácněla a získala jsem si i pár jiných přátel než jen Servilii. Mám plno plánů!“ horovala upřímně. „Chci, aby nám tu přednášel Philostratus, a podařilo se mi domluvit vystoupení tvého oblíbeného zpěváka Marka Tigellia Hermogena. Řekni, jestli se těšíš?“

„Nesmírně.“ S Kaisarionem dosud v náruči přešel místností až k vnější kolonádě a zahleděl se na zahradu s umně vytvarovanými stromky, kterou tu vytvořil Gaius Matius. „Jsem rád, že jsi nakonec nedala postavit tu zeď, lásko moje. Gaiovi Matiovi by to bylo utrhlo srdce.“

„Je to zvláštní,“ řekla a nechápavě se na něho zadívala. „Víš, dlouhou dobu nás tu nepřestávali Transtiberinci znepokojovat a pak, zrovna když jsem chtěla tu zeď dát vystavět, najednou zmizeli. Tolik jsem se o našeho synka bála! Nenapsala ti o tom Servilia? Já sama jsem o tom raději pomlčela.“

„Ano, svěřila se mi s tím. Už se tím nemusíš zabývat. Transtiberinci jsou pryč.“ Usmál se, ale byl to neveselý úsměv. „Poslal jsem je na krk Attikovi do Buthrota. Tam budou moci pro změnu rozřezávat uši a nozdry jeho dobytku.“

Attika si Kleopatru dost oblíbila, takže se teď na Caesara ohromeně podívala. „Och, bylo to spravedlivé?“

„Nanejvýš spravedlivé,“ řekl. „Však už se na mě spolu s Ciceronem kvůli té kolonii pro *capite censi*, kterou tam zřizují, obrátili – nařídil jsem totiž před několika měsíci, aby Transtiberiny začali nalodňovat a odesílat, a oni teď zřejmě právě dorazili.“

„Co jsi Attikovi řekl?“

„Že si tihle vystěhovalci jen myslí, že zůstanou v Buthrotu, ale že budou přesunuti ještě dále,“ řekl Caesar a probíral se prsty Kaisarionovými vlásky.

„A co s nimi doopravdy bude?“

„Zůstanou v Buthrotu. A příští měsíc jich za nimi pošlu další dva tisíce. Atticus z nich moc velkou radost mít nebude.“

„To se tě to jeho vydání Ciceronova ‚Catona‘ tolik dotklo?“

„Mnohem víc než jen dotklo,“ řekl Caesar tvrdě.

Triumf za Hispánii se konal pátého října; první třída touto podívanou opovrhla, ostatek Říma jí byl nadšen. Caesar se nijak nenamáhal zakrýt, že poraženým protivníkem byli Římané, třebaže se nedopustil žádných takových prohřešků, jakým by bylo předvedení sťaté hlavy Gnaea Pompeia mladšího. Když míjel svá nová rostra na dolním Foru Romanu, všichni magistráti, kteří na nich byli rozsazeni, na počest triumfátora povstali – až na Lucia Pontia Aquilu, který tak konečně našel způsob jak se projevit jakožto tribun lidu. Aquilovo pohrdavé gesto Caesara mimořádně rozzlobilo, stejně tak i hostina uchystaná po skončení průvodu v chrámu Jova Nejlepšího Největšího. Laciná, upatlaná, odsoudil ji. Hned o nejbližším nábožensky vhodném dnu uspořádal na své náklady jinou, Pontius Aquila však dostal vzkaz, aby se neobtěžoval účastí. Caesar tak dal jasně najevo, že Serviliin milenec má s další politickou kariérou konec.

Gaius Trebonius se okamžitě vydal za Aquilou do jeho domu a rozhojnil kruh Liberátorů o dalšího člena – přiměl však Aquilu, aby odpřísáhl, že o tomto společenství neřekne Servilii jediné slovo.

„Nejsem přece blázen,“ řekl Aquila a povytáhl jedno rezavé obočí. „V posteli je báječná, ale myslíš si snad, že nevím, že Caesara pořád ještě miluje?“

Přidalo se i několik dalších mužů: Decimus Turullius, jehož Caesar bytostně nesnášel, bratři Caecilius Metellus a Caecilius Buciolanus a Gaius Servilius Casca z plebejské větve rodu Serviliů; Caesennius Lento, vrah Gnaea Pompeia mladšího; a co bylo nejpozoruhodnější, i Lucius Tillius Cimber, tohoroční prétor, spolu s několika dalšími prétoři – Luciem Minuciem Basilem, Decimem Brutem a Luciem Staiem Murkem – nadále teď vesměs členy kruhu Liberátorů.

V říjnu do něho přibyl ještě další muž – Quintus Ligarius, jehož Caesar do té míry nesnášel, že mu zakázal vrátit se z Afriky domů, třebaže si tam pláčem vymohl omilostnění. Pod tlakem mnoha jeho vlivných přátel Caesar posléze ustoupil a povolal ho zpět, avšak Ligariovi, jehož Cicero úspěšně vysekal u soudu, kde stanul pro obvinění z velezrady, bylo jasné, že je odsouzen ke ztrátě jakékoli perspektivy na politickém poli.

Ano, kruh potenciálních atentátníků se rozrůstal, ale stále ještě v něm chyběli muži s náležitým jménem a vlivem, natolik známí, aby je první třída bezvýhradně uznala. Trebonius neměl na vybranou, musel vyčkávat dál. Nezdálo se ani, že by Marcus Antonius dal veřejně nějak najevo, že Caesar míří na královský trůn a chce se stát zaživa božstvem; byl bez sebe nadšením nad synkem, který se Fulvii narodil a jemuž blažení rodiče dali jméno Antyllus.

Nazítří po triumfálním průvodu Caesar odstoupil z úřadu konsula – nikoli však jako diktátor – a dal ustanovit Quinta Fabia Maxima a Gaia Trebonia konsuly pro zbytek roku, na necelé tři měsíce. Vzhledem k tomu, že užil názvu *consul suffectus*, tedy dodatečně zvolený, obešel se bez nutnosti uspořádat volby; postačilo rozhodnutí senátu.

Oznámil, koho jmenuje správci provincií pro příští rok: Trebonius měl nahradit Vatiu Isaurika v provincii Asia; Decimus

Brutus se měl odebrat do Italské Galie; další člen kruhu Liberátorů Staius Murcus měl vystřídat Antistia Vetera v Sýrii; a ještě jeden z Liberátorů byl pověřen správou Bithýnie a Pontu. Skupina zdatných a rázných správců západních provincií sahala od Polliona v Zadní Hispánii přes Lepida v Přední Hispánii a v Narbonské Galii až po Lucia Munatia Planka, jemuž byla svěřena Vlasatá Galie a Rhodanská Galie.

„Nemohu nicméně ještě odstoupit z úřadu diktátora,“ sdělil Caesar senátu, „což znamená, že musím nahradit také svého současného velitele jízdy Marka Aemilia Lepida, který se jako správce napřesrok ujme Přední Hispánie. Jeho nástupcem se stane Gnaeus Domitius Calvinus.“

Antoniovi, který samolibě naslouchal a očekával, že se ozve jeho jméno, bylo, jako by ho hodil do ledové vody – choval se přece celou tu dobu mimořádně ukázněně! Calvinus! Chlap mnohem tvrdší než Lepidus, který si nedá jen tak něco líbit a který nadto nijak neskrývá svou nechuť vůči Marku Antoniovi. Hrom do Caesara! Cožpak doopravdy nic nepůjde hladce?

Jak se zdálo, zřejmě ne. Caesar přikročil ke jménům konsulů pro příští rok. Sám se ujme úřadu prvního konsula až do začátku tažení na Východ, druhým konsulem bude po celý rok Marcus Antonius. Po Caesarově odchodu se prvním konsulem stane Publius Cornelius Dolabella.

„No to tedy ne, to ne!“ zařičel Antonius a vyskočil. „Mít nad sebou *Dolabellu*? To radši chcípnu!“

„Vyčkejme, co přinesou volby, Antonie,“ řekl Caesar vyrovnaně. „Pokud ti voliči dají víc hlasů než Dolabellovi, budiž. Jinak se s tím budeš muset smířit.“

Dolabella, pohledný muž, stejně vysoký jako Antonius a téměř stejně robustní, se zaklonil na stoličce, ruce sepjaty za hlavou, a spokojeně se šklebil. Věděl stejně dobře jako Antonius, že z toho, co on sám prováděl v Římě, by byl usvědčován mnohem obtížněji než člověk, který se svými ozbrojenci pobil na Foru Romanu osm set římských občanů.

„Před vlastními skutky neutečeš, až tě přijdou strašit, Antonie,“ řekl a začal si hvízdát.

„K tomu sotva dojde,“ zahučel Antonius.

Cassius pozorně poslouchal, byl by se postavil na stranu kohokoli, jenom ne po bok toho primitiva Antonia – i Caesar dokáže projevít alespoň *trochu* zodpovědnosti! Dolabella je sice úplatný chlap a dokáže se občas chovat jako smyslů zbavený, ale

za poslední rok šel přece jen trochu do sebe. Antoniem se vláčet nedá, alespoň to lze považovat za jisté. Třeba Řím tohle všechno přece jen přežije. Kromě toho hrálo Cassia ještě něco jiného. Dověděl se, že má být uveden do kolegia augurů – nemalá pocta!

Brutus naslouchal jednání s rostoucími nadějemi; jak později poreferoval nepřítomnému Ciceronovi, přivedly ho tyto Caesarovy dispozice až k přesvědčení, že má v úmyslu zcela obnovit republikánské zřízení.

„Ty někdy dokážeš, Brute,“ osopil se na něho Cicero, „plácnout naprosté nesmysly. Jen proto, že z tebe Caesar udělal městského přetora, si najednou začneš myslet, že ten člověk je nějaký zázrak. A to tedy on není. Je to vřed!“

Právě po této schůzi senátu se náhle začaly množit pocty udělované Caesarovi. Řada z nich už byla předtím navržena, ba někdy i schválena usneseními senátu, nikdo se však neměl k jejich uskutečnění. Teď došlo ke změně. Caesarova socha v Quirinově chrámu měla nadále nést desku s nápisem NEPORAZITELNÉMU BOHOVI – což, jak řekl Antonius na schůzi senátu, na níž Caesar nebyl přítomen – se samozřejmě nevztahuje na Caesara, ale na Quirina. Na téže schůzi bylo schváleno vynaložení státních prostředků na slonovinovou sochu Caesara jedoucího ve zlatém vozíku, která měla být součástí všech státních přehlídek a průvodů; další jeho socha měla být postavena vedle pomníků římských králů a zakladatele republiky Lucia Junia Bruta. I pro Caesarův palác na Quirinalu s jeho chrámovým přízemním patrem byl odhlasován státní peněžní příspěvek.

Jak se schylovalo k parthskému tažení, neměl Caesar čas zúčastňovat se valné části senátních zasedání a začátkem prosince musel strávit nějakou dobu v Kampánii jednáními o přiděly půdy veteránům. Antonius i Trebonius se této příležitosti okamžitě chopili, i když byli natolik obezřetní, že k přednesení dalších oslavných návrhů nastrčili jiné, méně důležité muže. Měsíc *quinctilis* se měl napříště nazývat *julius*. Byla zřízena třicátá šestá tribue římských občanů a pojmenována *Tribus Julia*. Nově bylo ustaveno i třetí kolegium luperků, *Luperci Julii*, a Marcus Antonius, jenž k luperkům již patřil, se stal jeho prefektem. Měl být postaven chrám Shovívavosti Caesarovy a flaminem nového kultu Caesarovy velkodušnosti se rovněž měl stát Marcus

Antonius. Při hrách měl Caesar nadále usedat na zlatém kurulském křesle a nosit zlatý vínek zdobený drahokamy. V průvodech měla být spolu se sochami božstev nesena i jeho slonovinová socha umístěná shodně s ostatními na polštářovitém podstavci. Všechna tato rozhodnutí měla být zapsána zlatým písmem na stříbrných tabulkách, tak aby i ty byly dokladem, jak Caesarovou zásluhou státní pokladnice drahými kovy přímo přetéká.

„S tím já nesouhlasím!“ vykřikl Cassius, když dal Trebonius, konsul držící v daném měsíci *fascēs*, o předložených návrzích hlasovat rozestoupením. „Opakuji, že já s tímhle nesouhlasím! Caesar není žádný bůh, a vy se tu chováte, jako kdyby to nějaký bůh byl! Ztratil se snad do Kampánie jen proto, aby se tu nemusel stydlivě pýřit a naoko se tomu bránit? Podle mě to tak vypadá! Stáhni všechny tyhle návrhy, konsule! Vždyť je to pustá svatokrádež!“

„Pokud nesouhlasíš, Gaie Cassie, pak si stoupni nalevo od kurulského pódia,“ zněla Treboniova odpověď.

Soptící Cassius odkráčel nalevo, na stranu neblahou, tradičně prohrávající při všech hlasováních. Tak tomu bylo i dnes. Doleva se přesunula jen malá hrstka mužů – kromě Cassia ještě Brutus, Lucius Caesar, Lucius Piso, Calvinus a Philippus. Jinak se celý senát s Antoniem v čele odebral napravo.

„Celé to moje prétorství snad nestojí za to, abych tohle musel snášet,“ řekl Cassius Brutovi, Porcii a Tertulle při večeři.

„V tom s tebou souhlasím,“ prohlásila rezolutně Porcia.

„Poskytni přece Caesarovi trochu času, Cassie,“ zaprosil Brutus. „Nevěřím, že by si o kteroukoli z těch poct byl řekl, to se mi nezdá možné, spíš bych soudil, že z nich bude zděšený.“

„Oni ho tím jen chtějí ostouzet,“ řekla Tertulla, která trvale kolísala mezi blažícím vědomím, že je Caesarova dcera, a bolestnou skutečností, že se k ní nikdy, ani neformálně, sebeméně nepřihlásil.

„Samozřejmě že byly všechny schváleny z Caesarova popudu!“ vyjela Porcia a popuzeně se po Brutovi podívala.

„Ne, lásko moje, nemáš pravdu,“ trval Brutus na svém. „Navrhli je lidé, kteří si u něho chtějí šplhnout, a schválil je senát, který se asi domnívá, že o ně Caesar stojí. Nápadné jsou tu dvě věci. Předně že Marcus Antonius je až po uši namočen v čemsi, co tu zřejmě probíhá, a za druhé že ti navrhovatelé vyčkali, dokud neměli jistotu, že se Caesar nemůže zasedání senátu zúčastnit.“

Trvalo ještě nějakou dobu, než se Caesar o nově udělených poctách dozvěděl, a to ze zcela jednoduché příčiny: množství práce, kterou musel zvládat, bylo takové, že zápisy ze schůzí senátu, na nichž nebyl přítomen, odkládal zatím nečtené stranou. Pozlobil dokonce Kleopatru, když si místo účasti na její skvělé recepci kdesi v ústraní pracoval a kvůli samému papírování se ani pořádně nenajedl.

„Bereš si toho moc!“ hartusila na něj. „Hapdefane mi říkal, že teď už ani nepiješ ty své sirupy, když nejsou z čerstvého ovoce. I když ti snad nechutnají, Caesare, ty je pít *musíš*! Nebo chceš dostat záchvat někde na veřejnosti?“

„Vždyť já jsem docela v pořádku,“ odpověděl nepřítomně, oči zabořeny do papíru.

Uškubla mu ho a podržela mu u samého nosu pohár s nápojem. „Vypij to!“ řekla přísně.

Vládce světa pokorně poslechl, ale trval na tom, že bude pokračovat v práci; pozvedl hlavu až poté, co uslyšel, že Marcus Tigellius Hermogenes začal zpívat cyklus árií, které složil na slova básničky Sapfó a k nimž se sám doprovázel na lyru.

„Hudba je jediná věc, která dokáže odvést jeho pozornost od práce,“ zašeptala Kleopatra Luciovi Caesarovi.

Lucius jí stiskl ruku. „Takže alespoň něco na něho platí.“

Hrnuly se další pocty. Desátého prosince se Lucius, nejmladší bratr Marka Antonia, stal tribunem lidu a vzápětí se vytasil na shromáždění plebejů s návrhem, aby Caesarovi bylo uděleno právo doporučovat polovinu kandidátů při všech volbách s výjimkou konsulských – a také právo přímo jmenovat všechny magistráty včetně konsulů po celou dobu, kdy bude na Východě. Návrh byl uzákoněn hned při prvním *contio*, což bylo protiústavní, avšak konsul Trebonius vše schválil.

„Nic, co se týká Caesara, není protiústavní,“ prohlásil Trebonius. Mužům, jako byl Cicero – jenž se o jeho výroku dozvěděl se zpožděním –, připadalo toto stanovisko poněkud zvláštní z úst tak zapřísáhlého caesarovce.

V polovině prosince jmenoval Caesar konsuly pro přespršití rok – Aula Hirtia a Gaia Vibia Pansu – a ještě i pro rok následující – Decima Junia Bruta a Lucia Munatia Planka. Žádný z nich nepatřil k mužům, kteří by poskytli podporu Markovi Antoniovi.

Poté senát Caesarovi odhlasoval úřad diktátora pro čtvrté období, třebaže jeho třetí diktátorské pověření dosud nevypršelo.

Lucius Cassius se jako tribun lidu zjevně v zákonech příliš nevyznal. Předložil totiž shromáždění plebejů návrh plebiscitu, jímž se Caesarovi povolovalo jmenovat nové patricije. Což bylo naprosto protiprávní, jelikož patriciát neměl s plebeji pranic společného. Caesar poté jmenoval jednoho – a pouze jednoho – nového patricije: svého prasynovce Gaia Octavia, jenž se už pilně chystal, že ho bude doprovázet na nadcházející tažení jako jeho *contubernalis*. Třebaže byl nyní patricijem, ve vojenské hodnosti povýšen nebyl, jak mu trochu uštěpačně vyřizoval Philippus. Octavius nechal osten bez povšimnutí, měl spíš co vymlouvat matce, aby mu nechystala na cestu nejrůznější přepychovou výbavu, o níž už teď věděl, že by ho pasovala na maminka mazánka.

Prvního lednového dne se ujímali úřadu noví konsulové a prétoři a průběh byl zcela hladký. Za nočních hlídek nebyla zjištěna žádná neblahá znamení, obětní bílí býčci šli pod nůž náležitě omámeni a hostina uspořádaná v chrámu Jova Nejlepšího Největšího na vrcholku Kapitolu byla výtečná. Marcus Antonius jako nově nastupující druhý konsul se důležitě promenoval kolem a okázale ignoroval Dolabellu; ten se jen uculoval v pozadí – těšil se už, jak povýší nad Antonia, jen co Caesar odtáhne na Východ.

Jednou z povinností prvního konsula na Nový rok bylo stanovit datum Latinských slavností, oslav Jova Latiaris pořádaných na Albské hoře. Svátek se obvykle konal v březnu, bezprostředně před začátkem vojenských tažení, avšak Caesar, jenž si přál slavnostem osobně předsedat, oznámil, že tohoto roku připadne na lednové nony.

Juliové byli dědičnými kněžími Alby Longy, města, jehož dějiny sahaly daleko před založení Říma; pokud se stal prvním konsulem Juliovec, tak jako tomu bylo letos, mohl si u příležitosti oslav obléci dochovaný oděv krále Alby Longy. Žádný král Alby Longy samozřejmě ve městě po celá staletí nevládl, už od chvíle, kdy ho Řím, tehdy ještě takřka v plenkách, srovnal se zemí; ani královské sídlo nebylo obnoveno. Jeho prapůvodním zakladatelem nicméně byl Iulus, Aeneův syn, a Juliové jako jeho přímí potomci proto byli jeho králi, a tím i jeho veleknězi.

Když Caesarovi donesli úbor krále Alby Longy a když otevřel vonnou cedrovou truhlici, aby si ověřil, v jakém stavu roucha jsou, shledal, že jsou dochována v dokonalém stavu. Naposledy byly součástí královského oděvu použity před patnácti lety, když se poprvé stal prvním konsulem. Vzhledem ke své velké noze si tehdy Caesar musel dát ušít nové boty, zářivě šarlatové barvy. Zdálo se mu teď, jako by se byly léty trochu scvrkly. Nejlépe bude vyzkoušet si je, usoudil a hned to také udělal. Když se v nich prošel sem a tam, postřehl, že bolest v lýtkách, která ho už nějaký čas trápila, jakoby zázrakem náhle zmizela, a došel si za Hapdefanem.

„Proč mě jen tohle nenapadlo už dřív?“ zlobil se na sebe kněz a lékař v jedné osobě.

„Co že tě nenapadlo?“

„Caesare, ty máš křečové žíly a římské střevíce jsou příliš nízké, než aby rozšířené cévy dokázaly sevřít a poskytnout jim náležitou oporu. Kdežto tyhle boty sešněrují nohu pevně až po kolena. Proto tě také přestala lýtka bolet. Ty musíš nosit jen takovéhle vysoké boty.“

„*Edepol!*“ vykřikl Caesar a rozesmál se. „Hned pošlu pro svého ševce, ale jelikož členové mého rodu jsou kněžími Alby Longy, nevidím důvod, proč bych zatím nemohl nosit tyhle, dokud mi neušijí další z obyčejné hnědé kůže. To byl skvělý postřeh, Hapdefane!“

Spěchal pryč, přešel Forum a usadil se na rostrech, kde ho čekaly nejruznější stesky na daňové břemeno.

Vtom se objevil druhý konsul Marcus Antonius, exkonsul Trebonius, exprétor Lucius Tillius, exprétor Decimus Brutus a dvacítku pečlivě vybraných méně významných senátorů, *pedariů*, kteří se k němu důstojným krokem blížili ve slavnostním průvodu. Šest z *pedariů* přinášelo třpytivé stříbrné tabule o rozměru zhruba listu papíru. Caesar, podrážděn tím vyrušením, vzhlédl a otvíral už ústa, aby je odkázal pryč, avšak Antonius ho předešel. Uctivě poklekl na jedno koleno.

„Caesare,“ zaryčel, „jak rozhodl tvůj senát, přinášíme ti šest nových poct, každá je tu vypsána zlatem na stříbře.“

Ze zástupu přihlížejících se ozvaly povzdechy úžasu.

Decimus Turullius, nový kvestor, pokročil kupředu a v pokleku předkládal svou tabulku – název měsíce *julius*.

Caecilius Metellus předložil jméno nové tribue – *Julia*.

Caecilius Buciolanus ukázal jméno nového kolegia – *Luperci Julii*.

Marcus Rubrius Ruga napřáhl ruce s tabulkou o soše Shovívavosti Caesarovy.

Cassius Parmensis se vytasil s rozhodnutím o zlatém kurulském křesle a vínku.

Petronius se natahoval s tabulkou citující usnesení o slonovinové soše Caesara nesené v průvodech společně se sochami božstev.

Po celou tu dobu, sledován rychle se rozrůstajícím davem, zůstával Caesar nehybně sedět, jako vytesán z kamene, natolik vyveden z míry, že se nezmohl na slovo, nedokázal se pohnout, jen rty měl dosud pootevřené. Posléze, když mu ukázali všech šest destiček a celá skupina se shlukla kolem něho, tváře rozzářené sebevědomím a hrdostí na tento svůj výkon, Caesar ústa sklapl. Ať se sebevíc snažil, nedokázal povstat, zmocňovala se ho závrať a slabost plynoucí z jeho choroby.

„Tohle přijmout nemohu,“ řekl, „to všechno jsou pocty, jaké nepřísluší člověku. Odneste je, roztavte je a kov vraťte zpátky tam, kam patří – do státní pokladny.“

Členové delegace se pohoršeně stáhli.

„Ty nás urážíš!“ vykřikl Turullius.

Caesar ho ignoroval, obrátil se k Antoniovi, jenž vyhlížel stejně dotčeně jako ostatní. „Marku Antonie, od tebe bych očekával, že se ničeho takového nedopustíš. Svolávám schůzi senátu do Hostiliovy kurie, sejďeme se za jednu hodinu.“ Pokývl svému otroku pověřenému péčí o sirupy, vzal si od něho pohár a vyprázdnil ho. Bylo to o vlas.

Interiér nové Hostiliovy kurie nebyl zdaleka tak okázalý jako v Pompeiově kurii na Martově poli, zato byl koncipován – jak musel připustit i Cicero, když do ní tajně nakoukl s ostnem lítosti, že v ní nebude zasedat – s vybraným vkusem. Nic než prosté řady mramorových sedaček a mramorové kurulské pódium, omítnuté vybělené stěny s několika málo střídými ornamenty, podlaha z černých a bílých dlaždic; strop tvořily, tak jako ve staré kurii, nezakryté cedrové krovy, nad nimiž prosvítala rubová strana terakotové krytiny. Až na dobu vzniku mohla být síň klidně dvojčetem staré Hostiliovy kurie, takže nikdo ani nevznnesl námitky proti tomu, že si zachovala toto jméno.

Svolán v tak krátké lhůtě senát kurii nezaplnil úplně, když však Caesar v patách svých čtyřadvaceti liktorů vstoupil, spočetl si, že

přítomno je postačující kvórum. Jelikož ten den zasedaly soudy, byla tu většina prétorů; přišla také většina tribunů lidu; kromě té potvory Turullia se dostavilo i pár dalších kvestorů; dvě stovky řadových senátorů na zadních lavicích; Dolabella, Calvinus, Lepidus, Lucius Caesar, Torquatus, Piso. Rozkřiklo se už zřejmě, že stříbrné tabulky nepřijal, neboť šum hlasů se při jeho příchodu neztlumil, naopak ještě zesílil. Už asi doopravdy stárnu, pomyslel si; dokonce ani tohle mě už nepopudí, jak jsem unavený. Dávají mi co proto.

Vyznamenal nového pontifika Bruta tím, že ho pověřil pronesením modliteb, a nového augura Cassia, jehož požádal o prozkoumání znamení. Poté došel na okraj kurulského pódia, stanul tam, na hlavě *coronu civiku*, a senát ho jako vyznamenaného pozdravil potleskem. Vyčkal, až budou stejně uctěni i tři jeho excenturioni, rovněž nositelé vyznamenání, a pak se ujal slova.

„Vážený druhý konsule, konsulárové, prétoři, édilové, tribunové lidu a otcové senátoři, svolal jsem vás, abych vám sdělil, že s těmi poctami, které jste na mou hlavu začali chrlit, je třeba skoncovat. Je náležité, když se diktátorovi Říma *nějakých* poct dostává, ovšem jen takových, které jsou pro člověka patřičné. *Pro člověka!* Obyčejného příslušníka lidského rodu, ani krále, ani boha. Dnešního dne mi někteří z vás chtěli vnutit pocty, které se přičí *mos maiorum*, a to veřejně, což jsem shledal jako zvlášť nechutné. Naše zákony jsou vepisovány do bronzu, nikoli do stříbra, a bronzové také všechny zákony musí zůstat. Tohle byly stříbrné tabule se zlatým písmem, jde tedy o dva drahé kovy, pro které máme mnohem případnější využití, než aby sloužily k záznamu zákonů. Nařídil jsem, aby byly roztaveny a kovy aby se vrátily do státní pokladnice.“

Odmlčel se, očima se setkal se zraky Lucia Caesara. Lucius téměř neznatelně nachýlil hlavu směrem k Antoniovi, usazenému na pódiu vzadu za Caesarem. Gaius Caesar pokývl: ano, pochopil jsem.

„Otcové senátoři, varuji vás, toto ve své podstatě směšné pochlebování musí ustát. O pocty jsem se neucházel, nevyžadoval jsem je a nepřijmu je. Tak zní mé rozhodnutí diktátora a tak bude také respektováno. Nechci, aby tento senát přijal jakékoli usnesení, které by se dalo vykládat tak, že usiluji o to, abych byl korunován na římského krále! Král je titul, kterého jsme se zřekli, jakmile se zrodila republika, a je to titul, který si já osobně ošklivím. Já

králem Říma být nepotřebuji! Jsem řádně ustanoveným diktátorem, což je vše, čeho je mi třeba.“

Kdesi nastal rozruch. Povstal Quintus Ligarius. „Jestliže se nechceš stát římským králem,“ rozkřikl se a ukázal na Caesarovu pravou nohu, „proč tedy nosíš královské šarlatové vysoké boty?“

Caesar sevřel rty, na tvářích mu naskočily rudé skvrny. Připustit před těmihle všemi, že má křečové žíly? Nikdy! „Jako kněz Jova Latiris mám plné právo obouvat kněžské boty a nestrpím žádné falešné výklady téhle skutečnosti, Ligarie! Skončil jsi? Jestliže ano, pak se zase posaď.“

Zamračený Ligarius se podrobil.

„To je vše, co jsem chtěl uvést k tématu poct,“ řekl. „Nicméně, abych vás všechny nezvratně přesvědčil, že nejsem ničím víc než Římanem a že si nepřeji být ničím víc, než k čemu mě moje hodnost opravňuje, vzdávám se tímto svých čtyřadvaceti liktorů. Králové musí mít svou osobní stráž a liktoři kurulského magistráta jsou republikánskou obdobou takové stráže. Proto se ve své úřední činnosti nadále chci bez nich obejít, a to až do vzdálenosti jedné míle od Říma.“ Obrátil se k Fabiovi, jenž spolu se svými druhy seděl na schůdcích napravo od pódia. „Odved' své muže do kolegia liktorů, Fabie. Dám ti vědět, jakmile tě budu potřebovat.“

Vyděšený Fabius pozvedl ruku na protest, ale pak ji nechal opět klesnout. Caesarovi liktoři se zvedli a v naprostém tichu opustili zasedací síň.

„Propustit liktory je v souladu se zákonem,“ řekl Caesar. „Váhu kurulskému magistrátovi nedodávají svazky prutů ani ti, kdo jimi jsou vyzbrojeni. Jeho moc se opírá o *lex curiata*. Máme dnes před sebou všichni ještě mnoho práce, rozejděme se po ní. A dobře si zapamatujte, co jsem tu řekl. Za žádných okolností se nehodlám zabývat záměrem stát se římským králem. *Rex* je pouhé slovíčko. Caesar si je ke svému jménu přidávat nepotřebuje. Být Caesarem je až dost.“

Ne všichni tribunové lidu měli chuť se Caesarovi vlichocovat. Jeden z nich, Gaius Servilius Casca, se už k Liberátorům přidal, o dvou dalších osnovatelé spiknutí uvažovali: o Luciovi Caesetiovi Flavovi a Gaiovi Epidiovi Marullovi. Posléze se však Trebonius a Decimus Brutus rozhodli Flava ani Marulla k připojení nevyzývat, třebaže oba Caesara nenáviděli. Byli to známí žvanilové a žádný z nich neznamenal pro první třídu vůbec nic.

Den poté, co dal Caesar senátu najevo, jak smýšlí o možnosti, že by se měl stát králem Říma, ocitli se Flavus a Marullus náhodou v blízkosti nových roster, která – jelikož je dal Caesar postavit na své vlastní náklady – nesla na vysokém podstavci i jeho bystu. Třebaže bylo chladno a pod mrakem, bylo na Foru všude plno zvědavců, kteří se pídili, neprobíhá-li náhodou v Juliově basilice právě nějaký zajímavý proces – jak lákavé přístřeší by v takovém případě znamenala –, chroupali pamlsky zakoupené v boudách a stáncích na odlehlejších místech prostranství, doufali, že snad na kterési schody anebo pódium vystoupí zajímavý nový řečník a pronese přenáramný projev – zkrátka běžný lednový den.

Náhle se Flavus a Marullus dali do křiku a dělali takový povyk, že se kolem záhy seběhly celé davy.

„Podívejte! Podívejte!“ vykřikoval Marullus a ukazoval prstem.

„Hanba je to! Zločin!“ povykoval Flavus a ukazoval prstem.

Oba ukazováčky mířily na Caesarovo poprsí, krásné polychromované dílo, jako živé; jenomže čelo a řidnoucí plavé vlasy kdosi obtočil širokou bílou stuhou uvázanou v týle, odkud její konce splývaly dopředu přes sochařsky zkrácená ramena.

„On se chce stát římským králem!“ hulákal Marullus.

„Diadém! Diadém!“ pištěl Flavus.

Když už natropili dost hluku, oba tribunové lidu stuhu z bysty servali, okázale ji zadupali do bláta a pak ji ještě ostentativně roztrhali na kousíčky.

Následujícího dne, o nonách, se na Albské hoře konal latinský svátek; obřady vedl Caesar oděný ve starodávném úboru albských kněží a králů, tak jak bylo právem Juliovců.

Byla to nedlouhá záležitost, která se dala stihnout během jediného dne; účastníci vyrazili z Říma za úsvitu a vraceli se před západem slunce opět do Říma. Caesar na Paznehtíkovi vedl celý průvod magistrátů zpátky do města, kde mladý patricij Gaius Octavius v nepřítomnosti konsulů a prétorů už podruhé zastával úřad *praeфекta urbi*. Svátku si užívali i řadoví občané; ti, kteří žili v blízkosti Albské hory, se ho zúčastnili na místě a setrvali pak na veřejné hostině, zatímco obyvatelé Říma se spokojili tím, že zevlovali podél Via Appia a sledovali návrat hodnostářů.

„Ave, Rex!“ křikl kdosi z diváků, když kolem právě projížděl Caesar. „Ave, Rex! Ave, Rex!“

Caesar pohodil hlavou a rozesmál se. „Ty sis úplně popletl *cognomen*! Já nejsem Rex, já jsem Caesar!“

Marullus a Flavius pobídli koně a vyrazili ze skupiny tribunů lidu k místu, kde se právě nacházel Caesar; jejich zvířata se vzpínala a střekoala, rázem byla středem pozornosti, zatímco oba tribunové se dali do křiku a ukazovali směrem do zástupu diváků.

„Liktoři, zadržte toho muže, který nazval Caesara králem!“ houkl několikrát Marullus.

Když Antoniovi liktoři vykročili, aby příkaz splnili, Caesar vztáhl paži a zarazil je. „Zůstaňte, kde jste,“ nařídil úsečně. „Marulle, Flave, vraťte se na svá místa.“

„On tě nazval králem! Pokud s tím něco neuděláš, Caesare, pak se zřejmě králem stát *chceš*!“ rozkřikl se Marullus.

Celý průvod v tu chvíli už stanul, koně se plašili, liktoři i magistráti s napětím sledovali, co se bude dít.

„Odved'te toho muže a vzneste proti němu obvinění!“ zvolal Flavius.

„Caesar se *chce* stát králem!“ pokřikoval Marullus.

„Antonie, ať tvoji liktoři ihned odvedou Marulla a Flava tam, kde je jejich místo!“ štěkl Caesar, na tvářích mu naskočily nachové skvrny.

Antonius seděl na koni, zdálo se, že se rozmýšlí.

„Proveď rozkaz, Antonie, jinak je z tebe zítra obyčejný *privatus*!“

„Slyšíte to? Slyšíte, co říká? Caesar je král, poroučí konsulovi jako nějakému svému otroku!“ ječel Marullus, když se Antoniovi liktoři chopili uzdy jeho koně a vedli ho zpátky do průvodu.

„Rex! Rex! Rex! Caesar je král!“ hulákal Flavius.

„Svolej senát k zasedání zítra za úsvitu,“ zněla poslední Caesarova věta za rozchodu, když dorazili k Domus Publice.

Caesara tentokrát zcela opanoval vztek.

Modlitby i věštby byly dílem okamžiku, potlesk pro vyznamenané nositele vínků byl nevybíravě zkrácen.

„Lucie Caesetie Flave, Gaie Epidie Merullo, předstupte!“ odsekával. „Čelem ke mně, doprostřed síně, *okamžitě*!“

Oba tribunové lidu zvedli zadky z tribunské lavice pod hranou pódia a šli se postavit tak, aby jim Caesar viděl do tváří, hlavy vzdorovitě zdvižené, v očích tvrdý pohled.

„Mám už toho osočování po krk! Posloucháte mě? Rozumíte? Už ho nehodlám dál trpět! Vy dva, Flave a Marullo, jste jen pro ostudu úřadu, který zastáváte!“

„Rex! Rex! Rex! Rex!“ začali oba pošťkávat.

„*Tacete inepti*!“ zahřměl Caesar.

Nikdo nikdy si dodatečně nebyl schopen uvědomit, jak to vlastně Caesar dělá; jakmile se prostě na jeho tváři objevil určitý výraz a jakmile v jeho ryku zaduněl určitý tón, roztrásl se celý svět strachem. Nebyl král. Byl sama Nemesis. Znenadání si všichni senátoři začínali uvědomovat, co všechno diktátor může, aniž potřebuje stát se králem. Může dát zbičovat, může dát stít.

„Kam až to tribunát lidu klesl, když párek takových, jako jste vy, se může chovat hůř než dva umounění spratci?“ burácel Caesar. „Jestli někdo na mou sochu uváže bílou stuhu, tak ji samozřejmě strhněte! Tím si vysloužíte jen mou pochvalu! Ale ztropit scénu, za níž se seběhnou tisíce lidí, aby poslouchaly váš jekot – to je chování nepřijatelné u jakéhokoli římského magistráta, dokonce i u toho nejnestoudnějšího demagoga, jaký si kdy říkal tribun lidu! A když kdovíjaký šašek v zástupu vykřikne nějakou tu drzost, je třeba nechat ho být! Stačí klidná odpověď, žert, a už je lidem pro smích! To, co jste vy dva vyvedli na Via Appia, je prostě absurdní – vy jste toho opět využili, abyste z nicotné poznámky záměrně udělali podívanou! Z čehopak jste toho muže vlastně chtěli obvinít? Z velezrady? Z prosté zrady? Z bezbožnosti? Z vraždy? Z krádeže? Ze zpronevěry? Z úplatkářství? Z čarodějnictví? Ze svatokrádeže? To je podle mého nejlepšího vědomí a svědomí úplný výčet zločinů podle římského práva! Pomlouvat druhého není ještě zločin! Není ještě zločin, když muž začne špinit ostatní! Pokud by tomu tak bylo, pak by Marcus Cicero za to, že Lucia Pisona označil – kromě jiného – za vševsakující vír nenažranosti, už dávno musel hnít v doživotním vyhnanství! Stejně tak jako každý druhý člen tohoto vznešeného senátu, který tu už na hlavu jiného člena tohoto vznešeného domu kydal takové věci, jako že žere výkaly a przní vlastní děti! Jak se opovažujete nafouknout banální incident do rozměru zločinu? Jak si můžete troufnout zesměšňovat *mne* tím, že takovéhle bubliny nafukujete mým jménem? S tím je konec! Slyšíte mě dobře? *Slyšíte?* Jestli ještě někdy jakýkoli člen senátu naznačí – neřku-li vysloví nahlas –, že se chci stát králem Říma, ať se má na pozoru! *Rex* je pouhé slovíčko! Má v našem římském světě své souvislosti, ale už žádnou skutečnou platnost! *Rex? Rex?* Kdybych se rozhodl stát se natrvalo vašim absolutním vládcem, nač bych se potřeboval nazývat králem? Proč by nestačil pouhý Caesar? I Caesar je jen slovíčko! Mohlo by snadno znamenat krále, tak jako je to se slovem *rex*! Takže si dejte dobrý pozor. Jako diktátor mohu kohokoli z vás zbavit občanství i majetku. Mohu vás dát zbičovat i stít! K tomu

nepotřebuji být králem! A věřte mi, otcové senátoři, že mě k tomu pokoušíte! *Silné mě pokoušíte!* To je vše. Končím zasedání. Rozejděte se.“

Nastalé ticho bylo přímo ohromující, ohlušovalo víc než onen mocný hlas odrážející se od trámů a ozvěnou se vracející od stěn síně.

Gaius Helvius Cinna povstal z tribunské lavice a odebral se na místo, odkud dobře viděl jak na Caesara, tak na oba provinilce, kterým se klepaly i nohy v senátorských střevících.

„Otcové senátoři, jako předseda kolegia tribunů lidu,“ řekl, „navrhuji, aby Lucius Caesetius Flavus a Gaius Epidius Marullus byli s okamžitou platností zbaveni úřadu tribunů lidu. Navrhuji dále, aby byli oba vyloučeni ze senátu.“

Síní se rozlehla vřava, vztyčily se hrozící pěsti. „Vyloučit! Vyloučit!“

„Tohle přece nemůžeš udělat!“ vykřikl Lucius Caesetius Flavus starší a povstal. „To si můj syn nezaslouží!“

„Kdybys uvažoval trochu rozumně, tak svého syna vydědíš pro jeho naprostou hloupost!“ odsekl Caesar. „A teď už jděte, jděte všichni odtud! Běžte! Nechci vás nikoho vidět, dokud se nezačnete zase chovat jako zodpovědní Římané!“

Helvius Cinna okamžitě vyšel ven, svolal shromáždění plebejů a vyloučení Flava a Marulla z kolegia tribunů lidu a ze senátu učinil skutkem. Okamžitě pak zorganizoval i rychlé volby: tribuny lidu se stali Lucius Decidius Saxa a Publius Hostilius Saserna.

„Doufám, že si uvědomuješ, Cinno,“ řekl Helviovi Cinnovi vlídně Caesar, když shromáždění skončilo, „že dnes jsou *feriae*. Budeš to muset všechno zopakovat zítra, kdy už *komicie* budou oprávněny se scházet. Přesto však to gesto oceňuji. Pojď se mnou domů, vypijeme si trochu vína a ty mi něco povíš o nejnovější poezii.“

Kampaň na téma římského krále naráz ustala, jako by jí nikdy ani nebylo. Ti, kdo neslyšeli Caesara, jak vysvětluje, že není důvod, proč by „Rex“ a „Caesar“ nemohlo v podstatě znamenat totéž, se o jeho poznámce brzy doslechli a nasucho polkli. Jak řekl Cicero Attikovi (věci s imigranty v Buthrotu se stále ještě nehnuly z místa), potíží je v tom, že lidé mají sklon zapomínat, jaký člověk Caesar vlastně je, dokud se nerozvzteklí.

Snad to byl výsledek oné pamětihodné senátní schůze, že se o únorových kalendách senát sešel za Antoniova řízení znovu a odhlasoval, že Gaius Julius Caesar se stává doživotním diktátorem, *dictator perpetuus*. Nikdo, od Bruta a Cassia až po Decima Bruta a Trebonia, nesebral odvahu postavit se nalevo od pódia, když se konalo hlasování. Rozhodnutí bylo přijato jednomyslně.

KAPITOLA DRUHÁ

Ke kruhu Liberátorů nyní náleželo jedenadvacet mužů: Gaius Trebonius, Decimus Brutus, Staius Murcus, Tillius Cimber, Minucius Basilus, Decimus Turullius, Quintus Ligarius, Antistius Labeo, bratři Serviliové Caskové, bratři Caeciliové, Popillius Liguriensis, Petronius, Pontius Aquila, Rubrius Ruga, Otacilius Naso, Caesennius Lento, Cassius Parmensis, Spurius Maelius a Servius Sulpicius Galba. Spurius Maelius uvedl jako příčinu, proč se ke spiklencům přidává, kromě svého odporu k Caesarovi ještě jeden prazvláštní, třebaže zcela logický důvod. Před čtyřmi sty lety se jeho předek, rovněž jménem Spurius Maelius, pokusil stát králem Říma; zabít Caesara byl způsob, jak rod, jenž od těch časů trvale skomíral, oprostit od ulpívající pohany. Získáním Galby byli osnovatelé spiknutí přímo nadšeni, neboť šlo o patricije, exprétora a muže mimořádně vlivného. Na samém počátku Caesarovy války v Galii vedl Galba tažení ve vysokých Alpách a zpackal ho tak důkladně, že Caesar na jeho další služby rychle rezignoval; kromě toho byl ovšem Galba jedním z mužů, kterým Caesar nasadil parohy.

Šest ze spiklenců se mohlo chlubit jakýms takýms jménem, ostatek však byl, jak Trebonius v rozhovoru s Decimem Brutem sklíčeně připustil, dosti ubohou snůškou všelijakých „byvších“ a „rádobyvších“ snaživců.

„To nejlepší, co se o nich dá říct, je, že alespoň všichni mlčí jako ryby – nezaslechl jsem sebemenší zmínku, že by tu existovalo něco jako kruh Liberátorů.“

„Ani já ne,“ dosvědčil Decimus Brutus. „Pokud by se nám podařilo přibrat ještě alespoň dva tak vlivné členy, jako je Galba, považoval bych počet členů za dostatečný. Jakmile by přesáhl třiadvacet mužů, přestalo by už jít o spiknutí a čekalo by nás něco jako rvačka o hlavu Říjnového koně.“

„Celé se to stejně tak trochu Říjnovému koni podobá,“ poznamenal Trebonius. „Když se to tak vezme, jde nám vlastně o totéž, ne? Zabít nejlepšího válečného koně, jakého kdy Řím měl.“

„Souhlasím s tebou. Caesar tvoří třídu sám pro sebe, nikdo nemůže doufat, že by ho někdy zastínil. Kdyby taková naděje totiž existovala, nebylo by třeba ho zabíjet. I když Antonius si zřejmě takové představy o sobě pěstuje – uch! Měli bychom zabít i Antonia, Trebonie.“

„Pro to nejsem,“ řekl Trebonius. „Chceme-li čin přežít a užít si pak, musíme se postarat, aby přímo *křičel* samým vlastenectvím. Zabít jen jediného z Caesarových nohsledů, a jsou z nás vzburřenci a psanci.“

„Bude tu Dolabella, a s tím se lze dohodnout,“ řekl Decimus Brutus. „Zatímco Antonius je tupý beran.“

Na dveře zaklepal správce Decima Bruta.

„*Domine*, je tu Gaius Cassius a rád by s tebou mluvil.“

Oba muži si vyměnili stísněné pohledy.

„Pozvi ho dál, Bokchu.“

Cassius vstoupil trochu váhavě, což bylo u něho dost nezvyklé; nic mu zpravidla nebylo tak cizí jako ostýchavost.

„Neruším?“ otázal se, neboť vytušil, že cosi je ve vzduchu.

„Ne, ne,“ řekl Decimus Brutus a přitahoval ke stolu třetí židli.

„Mohu ti nabídnout trochu vína? Nebo nějaké občerstvení?“

Cassius s žuchnutím dosedl, propletl prsty a převrátil spojené dlaně kupředu. „Ne, děkuji, nic nepotřebuji.“

Rozhostilo se ticho, které nebylo snadné prolomit; když k tomu posléze došlo, byl to Cassius, kdo se ozval první.

„Co soudíte o tom doživotním diktátorství?“ otázal se.

„Že jsme si upletli bič na vlastní záda,“ řekl Trebonius.

„Že už nikdy nepoznáme, co je svoboda,“ dodal Decimus Brutus.

„To jsou i mé vlastní pocity. A také pocity Marka Bruta, i když on nevěří, že s tím dokážeme cokoli udělat.“

„Zatímco ty věříš, že by se s tím něco udělat dalo?“

„Kdyby záleželo na mně, já bych ho zabil!“ řekl Cassius. Pozvedl jantarově hnědé oči k Treboniově tváři a rozpoznal v jejích ponurých rysech cosi, při čem se mu až zatajil dech. „Ano, zabil bych ho a zbavil bych nás tak toho mlýnského kamene, který nám všem visí na krku.“

„Zabil bys ho – ale jak?“ otázal se Decimus Brutus.

„To – to nevím – to ještě nevím,“ koktal Cassius. „Pochopte, to mě napadlo teprve teď. Dokud jsme mu neodhlasovali doživotní úřad diktátora, tak bych se byl asi s těmi několika dalšími lety jeho vlády smířil, *jenomže jemu prostě nebude konec!* On bude docházet do senátu ještě v devadesáti – má fantasticky pevné zdraví a ta jeho mysl se nikdy ničemu nepoddá.“ Za řeči Cassiův hlas sílil; v obou párech světlých očí, které ho upřeně sledovaly, jako by spatřoval odlesk všeho toho, co zmítalo i jeho vlastní myslí. Pochopil, že je mezi přáteli, a viditelně se mu ulevilo. „Jsem snad samojediný?“ otázel se.

„Vůbec ne,“ řekl Trebonius. „Je tu takový kruh, můžeš se k němu připojit.“

„Kruh?“

„Kruh Liberátorů. Sbor osvoboditelů, bezcaesarovců. Nazvali jsme ho tak, abychom mohli – pokud by jeho existence byla prozrazena – vydávat celou věc za žert, za označení skupiny mužů, kteří prostě Caesara nemají rádi a sdružili se, aby se od něho politicky osvobodili. Až dosud čítá jedenadvacet mužů. Máš zájem přidat se k nám?“

Cassius dospěl k řešení stejně rychle, jako kdysi za oné noční schůzky u řeky Bilechasu, když se rozhodl ponechat Marka Crassa jeho osudu a tryskem prchnout do Sýrie. „Můžete se mnou počítat,“ řekl a opřel se v židli pohodlněji. „A teď bych uvítal trochu toho vína.“

Ničím se před ním oba zakladatelé kruhu Liberátorů netajili, seznámili ho s celou jeho historií, s jeho cíli, s důvody, proč se rozhodli Říjnového koně usmrtit. Cassius dychtivě naslouchal až do chvíle, kdy mu vyjmenovali muže, kteří do kruhu patřili.

„To je nevalné složení,“ vyjádřil se otevřeně.

„V tom máš pravdu,“ řekl Decimus, „ale poskytuje nám jednu důležitou věc – počet. Klidně by se z nich mohlo stát i politické společenství – ani optimátů nebylo příliš mnoho. Všechno jsou to alespoň senátoři, a je jich tolik, že naprosto nemůže vzniknout podezření na jakési praobyčejné spiknutí. Slovo spiknutí s kruhem naprosto nechceme spojovat.“

Slova se ujal Trebonius. „Tvá účast je úspěch, po jakém už dlouho toužíme, Cassie, protože ty jsi skutečně vlivný muž. Avšak ani účast Cassia a patricije Sulpicia Galby by sama o sobě nemusela stačit, aby ten čin byl obdařen potřebnou aureolou statečnosti – tím *hrdinstvím*, které s ním bude muset být spojeno. Chci tím říct, že jsme tyranobijci, nikoli vrahové! Tak musíme vyhlížet, až bude čin

dokonán – až bude po všem. Musíme být s to vydat se na rostra a prohlásit před celým Římem, že jsme z naší milované vlasti sejmuli kletbu tyranie, že se nemáme zač omlouvat a nemáme důvod obávat se odplaty. Muži, kteří osvobodí vlast od tyrana, si nezaslouží nic jiného než pochvalu. Řím už se v minulosti tyranů zbavoval, a muži, kteří to provedli, vešli do dějin jako největší z Římanů vůbec. Brutus, jenž vyhnal posledního krále a popravil jeho syny, když se pokusili monarchii obnovit! Servilius Ahala, jenž zabil Spuria Maelia, když ten se chtěl stát králem Říma –“

„Brutus!“ vskočil mu do řeči Cassius. „*Brutus!* Ted', když už je Cato mrtvý, musíme do kruhu přibrat Bruta! Přímého potomka prvního Bruta a po matce i dědice Servilia Ahaly! Pokud se nám podaří získat Bruta, budeme mít naprostou volnost a jistotu – nikoho ani ve snu nenapadne, aby nás obžaloval.“

Decimus Brutus ztuhl, z jeho očí jako by šlehl studený oheň. „I já jsem přímý potomek prvního Bruta – myslíš snad, že jsme to nevzali v úvahu?“ zeptal se tvrdě.

„Ano, ale vazbu na Servilia Ahalu nemáš,“ řekl Trebonius. „Marcus Brutus má v tomhle před tebou přednost, nemá smysl se proto rozčilovat. Je to nejbohatší muž Říma, takže jeho vliv a váha jsou nesmírné, je to Brutus a patricijský Servilius – Cassie, toho získat musíme! Potom mezi sebou budeme mít dokonce dva z Brutů, pak nemůžeme neuspět!“

„Dobrá, to uznávám,“ řekl Decimus a hněv v něm pohasínal. „Ale podaří se nám to, Cassie? Přiznávám, že ho příliš neznám, ale z toho, co o něm vím, vyplývá, že na atentátu na tyrana bude sotva ochoten se podílet. Je na to až příliš poddajný, příliš pokrotlý, příliš bezkrevný.“

„Máš pravdu, tím vším on trpí, a mnohým dalším,“ říkal sklesle Cassius. „Dává se ovládat svou matkou –“ Zarazil se, rozjasnil tvář. „Totiž dával se ovládat, až do chvíle, kdy se oženil s Porcií. Och ty rvačky tam! Nemůže být sporu o tom, že od sňatku s Porcií dostal Brutus novou kuráž. A tím rozhodnutím o udělení doživotního úřadu diktátora byl naprosto zděšen. Já ho zpracuju, přesvědčím ho, že je jeho morální povinností zbavit Řím jeho současného tyrana, tak jako to udělali už i Junius Brutus a Servilius Ahala.“

„Je dost bezpečné oslovit ho?“ otázal se Decimus Brutus ostražitě. „Může se rovnou rozběhnout za Caesarem a všechno mu vyklopit.“

Na Cassiovi bylo patrné ohromení. „Brutus? Ne, nikdy. I kdyby se rozhodl nepřipojit se k nám, vsadím krk na to, že bude mlčet.“

„Máš ale jen jeden,“ připomněl Decimus Brutus, „jenom jeden.“

Když dal *dictator perpetuus* svolat centurie na Martovo pole, aby „zvolily“ Publia Cornelia Dolabellu prvním konsulem na dobu Caesarovy nepřítomnosti v Římě, proběhlo hlasování rychle a hladce; nebyl ani důvod, proč by tomu tak nemělo být, jelikož existoval jen jediný kandidát, ovšem přesto bylo třeba spočítat hlasy v každé centurii, přinejmenším v první majetkové třídě a v tolika centuriích druhé třídy, dokud nebylo dosaženo potřebné většiny; centurie první třídy byly co do váhy hlasů do té míry zvýhodněny, že v takových „volbách“, jaké probíhaly toho dne, se nikdo ze třetí, čtvrté nebo páté třídy vůbec neobtěžoval k nim přijít.

Přítomni byli Caesar i Marcus Antonius, Caesar jako dohlízející magistrát, Antonius ve svém úřadě augura. Druhému konsulovi trvalo prozkoumání úkazů neobvykle dlouho; první ovce byla odmítnuta jako nečistá, druhá měla příliš málo zubů. Teprve když došlo na třetí, usoudil, že splňuje požadovaný účel, jímž bylo prozkoumání jater oběti podle přísných zásad, jednak psaných, jednak vyjádřených na trojrozměrném bronzovém modelu. Na římských augurských nálezech nebylo pranic tajemného, takže do úřadu augurů nebylo třeba vyhledávat žádné mystiky.

Caesar, jako vždy netrpělivý, nařídil, aby hlasování začalo, zatímco Antonius játra stále ještě prohlížel a prozkoumával.

„Co se děje,“ otázal se Caesar a přidružil se k Antoniovi.

„Ta játra vypadají hrozně.“

Caesar si je prohlížel, převrátil je svým psacím rydlem, spočetl laloky a ověřil jejich tvar. „Jsou dokonalá, Antonie. Jako pontifex maximus a člen kolegia augurů prohlašuji znamení za příznivé.“

Antonius pokrčil rameny a poodešel, zatímco augurští pomocníci začali obětní místo poklízet, a zastavil se s pohledem upřeným do dálky. Caesarovi pohrával kolem rtů úsměv, vrátil se k dohledu nad volbami.

„Nemrač se, Antonie,“ řekl. „Alespoň za pokus to stálo, vid?“

Když byla odevzdána asi polovina hlasů potřebných sedmadevadesáti centurií, Antonius sebou náhle trhl a vyjekl, pak

se rychlým krokem vydal k věžičce dozorčího voleb, došel až na stranu ohrádek, odkud viděl na dlouhé zástupy bíle oděných postav seřazených k jednotlivým hlasovacím košům.

„Ohnivá koule! Znamení jsou nepříznivá!“ zaryčel. „Jako pověřený augur tohoto úkonu nařizují centuriím, aby se odebraly domů!“

Provedeno to bylo skvěle. Caesar byl zastižen nepřipravený, neměl čas začít zjišťovat, kdo ještě prchavý jev povětroně spatřil, zatímco se centurie, v nichž si nemálo mužů přálo být už docela jinde, začaly spěšně rozcházet.

Přibíhal Dolabella umlouvající až dosud voliče připravené hlasovat, tvář zrudlou vztekem. „*Cunnus!*“ hodil slovem po ušklibajícím se Antoniovi.

„Zacházíš trochu daleko, Antonie,“ napomenul ho Caesar, rty sevřené.

„Viděl jsem létavici,“ tvrdil neústupně Antonius. „Tamhle nalevo, nízko nad obzorem.“

„Předpokládám, že je to způsob, jak mi chceš sdělit, že nemá smysl uspořádat novou volbu? Že i ta bude zmařena?“

„Já ti prostě říkám, Caesare, co jsem viděl.“

„Ty jsi naprostý pitomec, Antonie. Jsou ještě jiné cesty,“ řekl Caesar, otočil se na podpatku a sestupoval po schůdcích z věžičky dolů.

„Pojď si to rozdat, ty čuráku!“ zařval Dolabella a s připravenými pěstmi se stavěl k boji.

„Zadržte ho, liktoři,“ štěkl Antonius a vydal se v patách za Caesarem.

Vtom přispěchal Cicero, v očích mu jen hrálo. „To byla od tebe naprostá hloupost, Marku Antonie,“ oznamoval důležitě. „Jednal jsi protizákonně. Nebesa jsi mohl sledovat leda jako konsul, nikoli jako augur. Ke sledování nebes musí dostat auguri formální pověření, kdežto konsulové nikoli.“

„Děkuji ti, Cicerone, za to, žes Antoniovi poradil, jak má podělat i příští volby!“ odsekl Caesar. „Mohu ti jen připomenout, že už Publius Clodius zajistil, aby nezákonné bylo i sledování oblohy konsulem, pokud k tomu nebyl zvlášť pověřen. Dřív než začneš poučovat, projdi si zákony, které byly přijaty v době, kdy tys byl ve vyhnanství.“

Cicero popotáhl a zahanbeně odkráčel.

„Pochybují,“ řekl Caesar Antoniovi, „že bys našel odvahu zablokovat Dolabellovo pověření úřadem *consul suffectus*.“

„Ne, to neudělám,“ řekl Antonius s milou tváří. „Jako zastupující konsul mi nebude nadřízen.“

„Antonie, Antonie, ty se v právu vyznáš zrovna tak málo jako v počtech! Samozřejmě že bude, pokud tím konsulem, jehož zastupuje, je první konsul. Proč myslíš, že jsem si dával tu práci se schvalováním zastupujícího konsula na těch několik málo hodin zbývajících do konce roku, když Fabius Maximus, *první* konsul, zemřel posledního dne loňského prosince? Právo není jen to, co je vepsáno na tabulích, je založeno i na nenapadených precedentech. A já jsem takové precedens vytvořil, je tomu něco málo přes měsíc. Ani ty, ani nikdo jiný jste nevznesli námitku. Ty se možná domníváš, žes mne dnes doběhl, ale jak ses právě teď přesvědčil, jsem před tebou vždycky alespoň o krok napřed.“ Caesar se líbezně usmál a vykročil k Luciovi Caesarovi, který se po Antoniovi zle podíval.

„Co s tím mým synovcem budeme dělat?“ zeptal se Lucius s beznadějí v hlase.

„V době mé nepřítomnosti? Sedět na něm, Lucie. Když všechno zvážíš, je dobře zabezpečen ze všech stran. Dolabella ho po dnešku o nic radši mít nebude, že? Calvinus jako velitel jízdy, pokladna plně v rukou Balba staršího a Oppia – ano, pokud jde o Antonia, ten je na všech stranách obehnán pevnou hradbou.“

S vědomím, že právě dostal dokonalý náhubek, se Antonius s narůstajícím vztekem vydal domů. To přece není správné, to není spravedlivé! Ten lstivý starý lišák vládne všemi myslitelnými triky politického a právního světa a navíc ještě pár dalšími, které vymyslel on sám. Co nevidět bude muset každý senátor složit smrtelnou přísahu, že bude dodržovat všechny Caesarovy zákony a respektovat všechna jeho rozhodnutí i v době jeho nepřítomnosti. Přisahat se bude pod širým nebem, v otevřené síni chrámu Semo Sanka Dia Fidie, a jako pontifex maximus Caesar zná i takové klíčky jako držet za přísahy v ruce kámen, aby se jí později přísahající mohl odříci – válčí se všemi už příliš dlouho, než aby se dal *čímkoli* obelstít.

Trebonius. Musím si promluvit s Treboniem. Ne s Decimem Brutem, ale s Treboniem. Někde v naprostém soukromí.

Navázal kontakt poté, co se senát sešel, aby určil Dolabellu zastupujícím konsulem, jakmile Caesar z úřadu odstoupí. Zastupujícím, avšak prvním konsulem.

„Můj kůň už dorazil z Hispánie. Nechceš si se mnou vyjít na Campus Lanatarius a prohlédnout si ho tam?“ otázal se přátelsky Antonius.

„Samozřejmě že ano,“ souhlasil Trebonius.

„Kdy?“

„Není nad to věci neodkládat, Antonie.“

„Kde je Decimus Brutus?“

„Patrně někde s Gaiem Cassiem.“

„Tihle dva spolu? To je dost zvláštní.“

„V současné době ani ne.“

Kráčeli mlčky dál, dokud neprošli Capenskou bránou. Zamířili pak do míst, kde byly římské stáje, hospodářské dvory a jatky.

Byla zima, fičel studený vítr; uvnitř serviovských hradeb nebyl tak citelný, ale sotva vyšli za obvod města, začali chladem až jektat zuby.

„Je tady jedna taková docela milá hospůdka,“ řekl Antonius. „Clementia může chvíli počkat, já potřebuju trochu vína a pěkný oheň.“

„Clementia?“

„Můj nový státní kůň. Jsem koneckonců flaminem nového kultu Shovívavosti Caesarovy, Trebonie. Takže Clementia, *Shovívavost*.“

„Och, ten se vztekal, když jsme mu předávali ty stříbrné tabulky!“

„Ani mi to nepřipomínej. Sotva mě pak poprvé potkal, nakopl mě tak do zadku, že jsem se celé *nundinum* nemohl pořádně posadit.“

Nečetní návštěvníci taverny zůstali na nově příchozí civět s otevřenými ústy; ještě nikdy, co hospoda stála, do ní nevkročili dva muži v purpurem lemovaných togách! Hostinský spěchal doprovodit je k nejlepšímu stolu. Vykázal od něho tři obchodníčky, natolik užaslé, že se nevzmohli na protest, pak se přihnali s amforou nejlepšího vína a na stůl nanosil mísy s nakládanými cibulkami a baculatými olivami, aby měli co zakousnout.

„Tady jsme v naprostém bezpečí, tihle lidé jsou jako Quirinus, nic než latina pro ně neexistuje,“ řekl Trebonius řecky. Obezřetně usrkl z pohárku, překvapeně se zahleděl na hostinského a pak pokývl rukou. „Oč jde, Antonie?“

„O ty tvoje plány. Čas nějak moc rychle utíká. Jak se ta záležitost vyvíjí?“

„Zčásti dobře, zčásti ne úplně dobře. Je nás dvaadvacet, na počet tedy dost, ale postrádáme přesvědčivého hlavního představitele, což znamená určitý problém. Nemá smysl tu věc provést, pokud ji nebudeme schopni přečkat v duchu jisté posvátnosti úkolu. Jsme tyranobijci, nikoli vrahové,“ opakoval Trebonius svou oblíbenou větu. „Nicméně se k nám připojil Gaius Cassius a hodlá přemluvit Marka Bruta, aby se onou vůdčí osobností stal on.“

„*Edepol!*“ vyhrkl Antonius. „Tuhle úlohu by on dokonale splňoval!“

„Nevidím naděje, že by Cassius mohl mít úspěch, tak optimisticky.“

„Co bys řekl,“ nadhodil Antonius a uloupával z cibulky lupínek po lupínku, „určitým doplňujícím zárukám pro případ, že se vám toho přesvědčivého představitele najít nepovede?“

„Zárukám?“ otázal se Trebonius a zobražitel.

„Nezapomínej na to, že já budu konsulem – a ani na okamžik si nepřipouštěj, že Dolabella bude představovat nějaký problém, protože to já nedopustím. Pokud onen někdo bude mrtvý, Dolabella se položí pěkně naznak, všechny čtyři do výšky, a nechá se ode mě drbat na bříšku,“ říkal Antonius. „Chtěl bych ti navrhnout, že já ve vaší věci zpracuji senát a lid. Můj bratr Gaius je prétor a můj bratr Lucius je tribunem lidu. Rád ti zaručím, že nikdo z účastníků nebude pohnán před soud, že nikdo nepřijde o svůj úřad, o vyhlídky na provincii, o své statky anebo jiné nároky. Nezapomínej, že já jsem Caesarovým *dědicem*. To já povládnu legiím, které mě mají mnohem radši než nějakého Lepida nebo Calvina nebo Dolabellu. Nikdo se mi neodváží postavit v senátě ani ve shromážděních.“

Zlá, i když atraktivní tvář teď víc a víc připomínala šelmu. „Nejsem zdaleka takový pitomec, za jakého mě Caesar považuje, Trebonie. Pokud bude zabit – proč nezabít i mě – a strýce Lucia – a Calvina – a Pedia? I můj život je ohrožen. Chci s tebou proto uzavřít určitou dohodu – s tebou, jen a jen s tebou! Jde o tvůj záměr a jediné ty dokážeš udržet celou tu smečku na uzdě. To, co ti tu teď říkám, není nic pro další uši, zůstane to jen mezi námi dvěma. Ty zajisti, že se já nestanu dalším cílem, a já se postarám o to, aby za ten skutek nikdo neutrpěl úhonu.“

Trebonius seděl, na šedých očích, dosud slzících od studeného větru, bylo patrné, že rozvažuje. Právě dostal nabídku, jaká se neodmítá. Antonius je, pokud jde o státní správu, lenoch a lajdák,

pravý opak Caesara hltajícího úkol za úkolem. Nechá Řím klidně sklouznout zpátky do starých pořádků, jen když se bude moci naparovat jako První muž Říma – a jen když bude moci rozhazovat Caesarovo obrovské jmění.

„Přijímám,“ řekl Gaius Trebonius. „A zůstane to jen mezi námi dvěma. Co ostatní oči neuvidí, z toho je srdce bolet nebude.“

„Platí to i pro Decima? Pamatuji si ho z časů Clodiova kroužku a zdá se mi, že to není tak vyrovnaná povaha, jak se většina lidí domnívá.“

„Decimovi o tom neřeknu ani slovo, to ti můžu odpřísáhnout.“

Na začátku února získal Caesar konečně záminku (k vojenskému tažení, *casus belli*). Ze Sýrie dorazila zpráva, že Antistius Vetus, jenž tam byl vyslán, aby vystřídal Cornificia, oblehl Bassa v Apamei v domněnce, že půjde o krátkou a rychlou zteč. Bassus však své syrské „hlavní město“ opevnil s velkou důkladností, takže se dobývání značně protáhlo. Co bylo horšího, Bassus vyslal poselstvo ke králi Parthů Orodovi se žádostí o pomoc, která skutečně dorazila; pod velením prince Pacora vtrhla právě parthská vojska do Sýrie. Obsadila celou severní část provincie a Antistius Vetus se v Antiochei dostal do obklíčení.

Jelikož teď už nikdo absolutně nemohl vznést jakýkoli protest proti tomu, aby byla podniknuta opatření na obranu Sýrie ani proti útoku na Parthy, zalovil Caesar ve státní pokladně mnohem hlouběji, než měl původně v úmyslu, a válečnou pokladnici vyslal do Brundisia, aby tam vyčkala jeho příchodu; pro větší bezpečí byla uložena v opevněných a strážných sklepeních jeho bankéře Gaia Oppia. Vydal rozkaz, aby se všechny legie soustředily v Makedonii tak rychle, jak je jen transportní lodice dokážou přeplavit z Brundisia; jeho jízda se nalodovala v Anconě, v přístavu nejbližším Ravenně, kde zatím tábořila. Legáti a štáb dostali příkaz, aby se do Makedonie vypravili pokud možno dříve než včera, a senátu Caesar sdělil, že z úřadu konsula odstoupí o březnových idách.

Překvapený Gaius Octavius obdržel znenadání stručný vzkaz od Publia Ventidia, aby se dostavil do Brundisia, odkud se koncem února přeplaví společně s Agrippou a Salvidienem Rufem. Rozkaz to byl celkem vítaný, neboť jeho matka neustále jen plakala a hořekovala, že svého milovaného syna už nikdy neuvidí, a

Philippus byl – díky její hysterii – neobvykle podrážděný. Dvě třetiny toho, co mu uchystala na cestu, Gaius Octavius vyřadil, najal tři gigy a dva povozy se záměrem vyrazit okamžitě po Via Latina. Svoboda! Dobrodružství! *Caesar!*

Ten si našel čas a zašel za Octaviem, aby se s ním krátce rozloučil, ještě v předvečer zamýšleného odjezdu.

„Očekávám, že se budeš dál vzdělávat, Octavie, protože se nedomnívám, že tvým osudem by se měla stát vojenská dráha,“ řekl mu. Vyhlížel unaveně, neobyčejně znepokojeně.

„To budu, Caesare, určitě budu. Beru s sebou Marka Epidia a Aria z Alexandrie, aby třibili mou rétoriku a mé znalosti zákonů, a Apollodóra z Pergama, aby mě podpořil v boji s řečtinou.“ Zapitvořil se. „Už jsem se v ní trochu zlepšil, ale ať dělám co dělám, myslet řecky pořád ještě nedokážu.“

„Apollodóros je už starý člověk,“ zachmuřil se Caesar.

„Ano, to je, ale ujistil mě, že je schopen to cestování zvládnout.“

„Pak si ho na cestu vezmi. A začni se starat o výuku Marka Agrippy. To je mládenec, kterého bych rád viděl připraveného na politickou i vojenskou dráhu. Zajistil ti Philippus v Brundisiu nějaké ubytování? Hostince budou přeplněné.“

„Ano, budu bydlet u jeho přítele Aula Plautia.“

Caesara to potěšilo, až chlapecky se rozesmál. „To je báječné! Takže budeš moci ohlídat naši válečnou pokladnici, Octavie.“

„Válečnou pokladnici?“

„K tomu, aby se armáda najedla, aby dokázala pochodovat a bojovat, je třeba mnoha milionů sesterciů,“ říkal Caesar už s vážnou tváří. „Prozíravý generál si bere pokladnici plnou, hned když se vydává na cestu – pokud by musel vzkazovat domů do Říma, že potřebuje další peníze, mohl by se senát projevit jako dost obtížný partner. Takže ta moje pokladnice s mnoha miliony sesterciů teď spočívá v Oppiových podzemních kobkách v Brundisiu, hned vedle domu Aula Plautia.“

„Na pokladnici dohlédnu, to ti slibuji, Caesare.“

Ještě rychlý stisk rukou, polibek na tvář a Caesar byl pryč. Octavius zůstal stát s pohledem upřeným na prázdné dveře, v srdci bolestný pocit, jehož příčinu si nedokázal vysvětlit.

* * *

A ještě jedno kolo té hry na krále Říma, říkal si Marcus Antonius v předvečer svátku Lupercalií. Tohoto roku se slavností měly zúčastnit tři skupiny, Marcus Antonius vedl jednu z nich nazvanou Luperci Julii.

Lupercalie byly jedny z nejstarších a Římany nejmilovanějších svátků, jejich starobylé rituály byly plné sexuálních podtextů, o nichž prudérnější vyšší římské kruhy předstíraly, že je vlastně nevnímají.

Ve skále, která z temene Palatinského pahorku čněla nad konec Cirkusu Maxima a nad Forum Boarium, byla jeskyně s pramenem zvaným Lupercal. Tady, poblíž svatyně Genia loci a pod starodávným dubem, kojila vlčice opuštěná dvojčata Romula a Rema (za oněch časů to ovšem býval fíkovník). Romulus pak na Palatinu vybudoval prapůvodní město a popravil svého bratra Rema pro jakýsi kuriózní zrádný počín, popisovaný později jako „přeskočení hradeb“. Na Palatinu byla dosud uchována jedna z Romulových oválných, doškem krytých chatrčí; stejně tak Římané dosud ctili jeskyni Lupercal a modlili se k duchovi Říma, Geniu loci. Víc jak šest set let už od těch dob uplynulo, avšak tradice byla dosud živá, právě tak jako byla dosud živá slavnost Lupercalií.

Muži všech tří kolegií Luperků se shromáždili před jeskyňkou a tam, svlečení zcela do naha, zabili potřebný počet kozlů a jednoho psa. Vedoucí každé ze tří skupin – Luperků Juliů, Luperků Fabiů a Luperků Quinctiliů – dohlíželi na to, jak *luperkové* podřezávají hrdla obětí, a nehnutě stáli, zatímco jim členové skupiny otírali zakrvácené nože o čela – povinně se k tomu museli řehnat hlučným a bláznivým smíchem. Žádný z ostatních dvou prefektů nedokázal hulákat šileněji a hlasitěji než Marcus Antonius, který se pomrkáváním pokoušel zbavit krve zateklé do očí, až ho konečně očistili příslušníci jeho kolegia chomáči vlny smočenými v mléce. Kozly i psa poté stáhli a zkrvavené kůže rozřezali na pruhy, které si pak všichni *luperkové* ovázali kolem třísel tak, aby zbýval dostatečně dlouhý konec na šlehání kolem sebe jako cepem.

Jen nemnohým z tisíců diváků, kteří se sešli u příležitosti Lupercalií, se dařilo tuto část ceremonie zhlédnout mezerami mezi domy vybudovanými nad jeskyní a střechami chrámů pod ní; Palatinus byl teď až příliš zastavěný. Když byli *luperkové* se svým ústrojem hotovi, obětovali slané placičky zvané *mola salsa* oněm božstvům bez tváře, která opatrovala obyvatele Říma. Placičky dávno předtím napekly Vestiny panny z prvních klasů loňské

sklizně v Latii a byla to vlastní podstata celebrowané oběti; kozlové a pes byli podříznuti, jen aby bylo *luperky* do čeho navléknout, třebaže i jejich porážka měla rituální podobu. Tři tucty těchto zdatných, atleticky urostlých mužů pak ulehly na zem a dopřály si „hodů“ splachovaných vínem – jídlo to bylo jen hubené, a jakmile s ním skončili, vydali se *luperkové* na dvoumílový běh.

S Antoniem v čele seběhli od Lupercalu dolů po Cakových schodech, kde se vrhli doprostřed davů, chopili se visících konců kůží a se smíchem jimi švihali kolem sebe. Když pro ně byla proražena cesta napříč zástupem, běželi podél strany Cirkusu Maxima přiléhající k Palatinu, zabočili pak za roh do široké Via Triumphalis, dál k močálům Palus Ceroliae, vzhůru do kopce k Velíím na konci Fora Romana, dolů po Foru až k rostrům na Sacra Via a posléze krátce zpátky po své vlastní stopě k prvnímu chrámu postavenému v Římě, starobylé příkrčené Regii. Každým krokem bylo obtížnější prodírat se dál davem, neboť ulička už sotva dovolovala projít jedinému muži. Spousty diváků přes ni přebíhaly sem a tam a dobrovolně se vystavovaly švihnutím.

Šlehaní mělo hluboký smysl; ten, koho pruh kůže zasáhl, získával naději na plodnost, takže všichni ti, kdo si marně přáli přivést na svět dítě – muži stejně jako ženy –, úpěnlivě žadonili, aby je lidé pustili k uličce, aby je alespoň jeden z *luperků* švihl krvavým řemenem. Antoniovi to splývalo v jedno s jeho vlastní životní zkušeností; Fulviina matka Sempronia, dcera Gaia Graccha, dovršila devětatřicátý rok života, aniž počala. Když už nevěděla co si počít, zúčastnila se Lupercalií a jeden z krvavých kožených pruhů zasáhl i ji. Devět měsíců nato dala život Fulvii, svému jedinému dítěti. A tak Antonius, bez ohledu na nemalou námahu, kterou si to vyžadovalo, hojně švihal a práskal kůží kolem sebe, řval přitom smíchy, zastavil se jen na jediný okamžik, aby se napil vody, kterou mu podala nějaká laskavá duše ze zástupu, a nepokrytě se bavil.

Dopřával však zástupu víc než to; jakmile se objevil na dohled, lidé začali přímo blouznivě ječet a padat do mdlob, neboť jako jediný z *luperků* se nepokoušel zakrýt si pruhem kůže genitálie; vystavil tak davům na odiv nejmocnější penis a největší scrotum v Římě, což samo o sobě už byl zážitek. Všem se to tak strašně líbilo! Och, och, och, švihej mě! *Sešvihej mě!*

Když se *luperkové* blížili ke konci vytyčené dráhy, sbíhali dosud v Čele s Antoniem na dolní Forum; před nimi seděl na rostrech na kurulské židli diktátor Caesar, jednou konečně také

nezabořen do papírů. I on se smál a žertoval s lidmi tísňícími se po celém prostranství. Když uviděl Antonia, poznamenal cosi – zjevně se to týkalo Antoniových ostentativně nezakrytých plodidel – a muži i ženy pod rostry se svíjeli smíchy. Je to vtípálek, ten *mentula* Caesar, to se nedá popřít. Nu, Caesare, tady máš taky jednu bičem!

Když Antonius doběhl pod rostra, napřáhl levici, chopil se čehosi, co mu někdo z davu podával; v mžiku pak vyběhl po schodech vzhůru, stanul za Caesarem a uvazoval mu bílou stuhu kolem čela ozdobeného již korunou z dubových listů. Caesar reagoval jako blesk. Stuhu strhl, aniž se dotkla vínku, pozvedl diadém vysoko pravici a vykřikl mohutným hlasem:

„Jediným králem Říma je Jupiter Nejlepší Největší!“

Zástup začal jásat, avšak Caesar pozdvihl obě paže, aby ho utišil.

„*Quirite*,“ oslovil mladého muže v toze pod rostry, „odnes to do chrámu Jova Nejlepšího Největšího a polož to k podstavci sochy našeho Velikého Boha jako dar od Caesara.“

Když mladík, zjevně poctěn takovou prosbou, vystoupil na rostra, aby diadém převzal, lidé se opět rozkřičeli nadšením. Caesar se na něho usmál, řekl mu pár slov, která nikdo další neslyšel, načež uchvácený mládenec jako omámený sestoupil po schodech a vydal se na Clivus Capitolinus k Jovovu chrámu.

„Ještě jsi nedokončil svůj běh, Antonie,“ řekl Caesar Antoniovi, kterému se zvedala hrud' oddychováním a penis lehkou erekcí, takže ženy kolem sténaly. „Chceš snad doběhnout k Regii jako poslední? Až se vykoupeš a náležitě se přioděješ, mám pro tebe ještě práci. Svolej senát ke schůzi zítra ráno na úsvitě do Hostiliovy kurie.“

Senát se sešel, už dopředu se chvěl hrůzou, avšak Caesar vyhlížel jako obvykle.

„Budiž vepsáno do bronzu,“ řekl vyrovnaným hlasem, „že o svátku Lupercalií za konsulátu Gaia Julia Caesara a Marka Antonia nabídl konsul Marcus Antonius Caesarovi diadém a že ho Caesar veřejně a za velikého jásotu lidu odmítl.“

„To jsi uhrál dobře, Caesare,“ řekl Antonius Caesarovi srdečně, když se senát rozcházel po své práci. „Teď uviděl celý Řím, že diadém odmítáš. Připust', že jsem ti tak prokázal velkou službu.“

„A u toho bys měl se svou šlechtností přestat, Antonie. Jinak se bude muset tvoje tělíčko rozloučit z jednou ze svých hlaviček. Mám jediný problém: kterou z nich ty vlastně přemýšlíš?“

Dvaadvacet mužů není příliš velký počet, avšak shromáždit dvacet dva členů kruhu usilujícího o usmrcení Caesara pod jednou střechou bylo až zoufale obtížné. Nikdo z Liberátorů neměl dostatečně velkou jídelnu, do níž by se vešlo tolik hostů, a na to, aby se jednalo v peristylu nebo někde ve veřejném sadě, bylo příliš zima. Třebaže se i nadále vzpírali označení za spiklence, opatrnost i přetrvávající pocit viny jen posilovaly jejich nechuť k tomu, aby byli příliš vídáni pohromadě, ba ani před schůzí senátu ne.

Kdyby Gaius Trebonius za sebou neměl dráhu proslulého tribuna lidu a kdyby ho výhody z ní plynoucí nedoprovázely i nadále, byl by se kruh Liberátorů možná rozpadl už proto, že neměl bezpečné místo ke schůzkám. Naštěstí však měl Trebonius trvale na starosti zápisy plebejů uchovávané pod Cerefiným chrámem na Aventinském pahorku. Zde, v místě považovaném za nejkrásnější ze všech chrámových staveb v Římě, se kruh mohl zašera nepozorovaně scházet, pokud by ovšem tyto schůzky nebyly tak časté, že by se všetečné ženy začaly zajímat, kam to jejich manžel či syn či zeť večer vlastně chodí.

Jako většinu svatýň tvořila Cerefin chrám – za nádherným sloupovím na všech čtyřech stranách – budova bez oken, s těsně doléhajícími dvojítymi bronzovými vraty; jakmile byla brána zavřena, neprosvívalo ven žádné světlo, které by prozrazovalo, že někdo je uvnitř. Síň byla rozlehlá, vévodila jí dvacetistopá socha bohyně s náručí plnou zlatavé pšenice, oblečená v rouchu skvostně pomalovaném květy, od růží přes fialky až po macešky. Zlaté vlasy korunoval věnec z dalších květin, roh hojnosti u jejích nohou přetékal nejrůznějšími plody. Nejpůsobivější v chrámu však byla obrovská nástěnná malba zobrazující, jak Plútón se ztopořeným údem unáší Proserpinu do podsvětí, aby ji znásilnil a uvěznil ve své podzemní říši, zatímco plačící a rozcuchaná Ceres bloudí pustou zimní krajinou a marně hledá svou milovanou dceru.

Všichni členové kruhu se tu sešli v noci dva dny poté, co Caesar nařídil, aby jeho odmítnutí diadému bylo vepsáno na bronzovou tabuli. Převážně se chovali nerudně a podrážděně, někteří až úzkostně; když se Trebonius rozhlédl po jejich tvářích,

zauvažoval, zda se mu tuhle skupinku vůbec podaří udržet pohromadě.

Slova se chopil Cassius. „Za necelý měsíc už bude Caesar na cestě na Východ,“ řekl, „a až dosud jsem nezpozoroval ani náznak, že by se kdokoli z vás začal konečně se vší vážností touhle věcí doopravdy zabývat. Mluvit o ní je krásná věc, jenomže co my potřebujeme, jsou činy!“

„A pokročil jsi už ty nějak dál s Markem Brutem?“ otázal se jedovatě Staius Murcus. „Jde o víc než jen o činy, Cassie! Já už jsem měl být touto dobou na cestě do Sýrie, a náš velitel se na mě začíná mračit, protože jsem pořád ještě v Římě. Můj přítel Cimber může potvrdit totéž.“

Cassiova nedůtklivost byla přímým důsledkem nezdaru v pokusech nějak se Brutovi přiblížit; vášnivě vzplanutí k Porcii a šarvátky, ve kterých Servilia s Porcií nelítostně pokračovaly, pohlcovaly Bruta natolik, že jimi začínaly trpět i jeho tolik hýčkané – ač nezákonné – obchodní aktivity.

„Poskytněte mi ještě jedno *nundinum*,“ řekl Cassius stroze. „Když se to nepovede, prostě ho škrtneme. Ale to není věc, která by mě trápila nejvíc. Zabitím Caesara nepokročíme dost daleko. Musíme zabít i Antonia a Dolabellu. A také Calvina.“

„Jen to udělej,“ řekl Trebonius studeně, „a budeme prohlášeni *nefas* a poputujeme do doživotního vyhnanství bez jediného sestercie – pokud si zachováme aspoň hlavy na ramenou. Začít občanskou válku nemůžeme, protože Decimus nemá v Italské Galii žádné legie, které by k tomu mohl použít, a všechny legie tábořící mezi Capuou a Brundisiem už se teď přesunují do Makedonie. Tohle není spiknutí, které by mělo svrhnout římskou vládu, je to kruh, který má Řím osvobodit od tyrana. Pokud se omezíme jen na Caesara, můžeme tvrdit, že jednáme správně, v mezích zákona a v souladu s *mos maiorum*. Zabijte konsuly, a v tu chvíli jsme *nefas*, tím si můžete být jisti.“

Marcus Rubrius Ruga byl bezvýznamný člen rodu, z něhož vzešel správce Makedonie, a měl tu smůlu, že si musel nějak poradit s mladým Catonem; morálka, etika, zásady – to vše mu bylo naprosto cizí. „Proč vlastně,“ otázal se teď, „musíme tohle všechno probírat? Proč si prostě někde v skrytu Caesara nevyčiháme, nezabijeme ho a nikomu nic neprozradíme?“

Rozhostilo se ticho jako těžký příkrov, dokud nepromluvil Trebonius. „Protože jsme čestní muži, Marku Rubrie, to je ten

důvod. Co čestného je na sprosté vraždě? Vykonat to a neznát se k tomu? Ne! Nikdy!“

Za všeobecného souhlasného mručení se Rubrius Ruga stáhl do nejtemnějšího kouta.

„Myslím, že Cassius má pravdu,“ řekl Decimus Brutus a šlehl ještě po Rubriovi Rugovi pohrdavým pohledem. „Antonius a Dolabella po nás půjdou – jsou s Caesarem až příliš svázáni, než aby to neudělali.“

„Ale prosím tě, Decime, jak můžeš o Antoniovi takového něco říct? Ten přece do Caesara zaryje, kde jen může,“ bránil se Trebonius.

„Pro své vlastní účely, Gaie, ne pro naše. Nezapomínej, že se Fulvii zapřísáhl na svého předka Herkula, že se Caesara nikdy nedotkne,“ odrážel námitku Decimus. „Takže je dvojnásob nebezpečný. Pokud zabijeme Caesara a necháme Antonia naživu, začne přemýšlet, kdy přijde na řadu také on.“

„Decimus má pravdu,“ řekl pevně Cassius.

Trebonius si povzdychl. „Běžte všichni domů. Sejděme se zase tady za jedno *nundinum* – a já doufám, Cassie, že s sebou přivedeš i Marka Bruta. Na to se soustřeď, ne na krveprolití, po němž by nezbyl nikdo, kdo by usedl na kurulské pódium, a po kterém by Řím upadl do naprostého chaosu.“

Jelikož měl klíč od chrámu, čekal Trebonius, dokud všichni neodejdou, někteří po skupinkách, jiní jednotlivě, pak místnost obešel a sfoukl všechny lampičky, i poslední, kterou držel v ruce. Je to všechno stejně odsouzeno k nezdaru, říkal si. K záhubě. Sedí si tu, trpně naslouchají, lekají se při každém šustnutí, nevypraví ze sebe jediné slovo odhodlání, nemají vlastní názor, který by stál za vyslechnutí. Ovce. Be-ee-ee. I takoví muži jako Cimber, Aquila, Galba, Basilus. Samé ovce. Jak by mohlo dokázat dvaadvacet ovcí udolat lva, jako je Caesar?

Následujícího dne hned zjitra se Cassius vydal za roh do sousedícího Brutova domu, odvedl si ho do jeho pracovny, kde za sebou zastrčil závoru, a upřel na ohromného Bruta planoucí zraky.

„Posaď se, švagře,“ vybídl ho.

Brutus si sedl. „Co se děje, Gaie? Vypadáš tak divně.“

„Jak jinak, když pomyslím, co se děje s Římem! Kdy ti konečně dojde, Brute, že se Caesar už římským králem dávno stal?“

Svěšená ramena sklesla ještě víc; Brutus se zahleděl na své ruce a vzdychl. „Došlo mi to už, samozřejmě že mi to došlo. Měl pravdu, když řekl, že ‚rex‘ je pouhé slovíčko.“

„A co proti tomu hodláš udělat?“

„Udělat?“

„Ano, co proti tomu hodláš udělat? Při vznešených předcích, jaké ty máš, Brute, prober se přece!“ rozkřikl se Cassius. „Řím nemá v téhle chvíli ve svých zdech muže pocházejícího jak po prvním Brutovi, tak i po Serviliově Ahalovi jen čistou náhodou! Jak můžeš být ke své povinnosti tak slepý?“

Tmavé oči se rozšířily. „K jaké povinnosti?“

„Povinnosti, povinnosti, *povinnosti*! Tvou povinností je zabít Caesara!“

S pokleslou bradou se Brutova tvář proměnila v masku děsu. „Mou povinností že je zabít Caesara? *Caesara*?“

„To nedokážeš nic víc než obracet to, co říkám, v samé otázky? Pokud Caesar nezemře, Řím už nikdy nebude republikou – on už králem je, on už tady svou monarchii ustavil! Pokud ho necháme naživu, vybere si dědice, na kterého pak přejde diktátorství. Takže někteří z nás se rozhodli krále Caesara zabít. Mne v to počítaje.“

„To ne, Cassie!“

„To ano, Cassie! Druhý Brutus, Decimus. Gaius Trebonius. Cimber, Staius Murcus. Galba. Pontius Aquila. Dvaadvacet nás už je, Brute! Potřebujeme tě jako třiaadvacátého.“

„Jove, Jove! To já nemohu, Cassie, to nemohu!“

„Ale ovšem že můžeš!“ zahlaholilo místností. Dveřmi od kolonády dovnitř vtrhla Porcia, tvář i oči rozzářené. „Je to samozřejmě to jediné, co lze udělat, Cassie! A Brutus tím třiaadvacátým *bude*!“

Oba muži na ni beze slova civěli, Brutus ohromen, Cassius zaskočen obavami. Proč jen nepomyslel na vchod z kolonády?

„Porcie, odpřísáhni při svém mrtvém otci, že o tom nikomu neřekneš ani slovo!“ vyrazil posléze Cassius.

„To ráda přísahám! Nejsem hloupá, Cassie, dobře vím, jak je to nebezpečné. Ale, och, jak náležitý to bude počin! Zabít krále a obnovit Catonovu milovanou republiku! A kdo by takový čin mohl provést lépe než můj Brutus?“ Začala přecházet sem a tam, samou radostí se až roztřásla. „Ano, *náležitý* počin to bude. Och, když si

pomyslím, že mohu napomoci pomstít svého otce, vzkřísit jeho republiku!“

Brutus konečně našel řeč. „Porcie, ty přece víš, že Cato by s tímhle naprosto nesouhlasil – *nikdy* by s takovým něčím nesouhlasil. S vraždou? Cato že by schválil vraždu? To není žádný náležitý počin! Po všechna ta léta, co byl Cato Caesarovým protivníkem, ani jedenkrát přece nezavažoval o vraždě! To by – to by ho ponížilo, to by pošpinilo jeho památku jako bojovníka za svobodu!“

„Ty nemáš pravdu, ty se pleteš, ty se mýlíš!“ křičela zuřivě, bojovně se nad něj naklonila, oči jí zaplály. „Zmocnila se tě snad zbabělost, Brute? Samozřejmě že by s tím můj otec souhlasil! Dokud byl Cato naživu, byl Caesar pro republiku jen hrozbou, nestal se ještě jejím popravčím! Ale teď je to její kat! Cato by smýšlel stejně, jako smýšlím já, jako smýšlí Cassius a jako musí smýšlet všichni čestní lidé!“

Brutus si zakryl obě uši dlaněmi a vyběhl z místnosti.

„Bud' bez starosti, však já ho k tomu dotlačím,“ řekla Porcia Cassiovi. „Až s ním budu hotová, svou povinnost splní.“ Sevřela rty, zamračila se. „Vím přesně, jak na to, naprosto přesně. Brutus si libuje v přemýšlování. K tomu, aby něco udělal, ho bude třeba dostrkat, na nějaké myšlenky mu nesmí zbýt ani chvilka času. A já ho přiměju, aby se víc bál toho, že to *neudělá*, než že to udělá. Pche!“ vyrazila a odešla. Užaslého Cassia nechala stát v pracovně.

Věrný Catonův obraz, ulevil si v duchu.

„Co se to tu pro všechno na světě děje?“ rozčílila se Servilia nazítří. „Podívejte se na to! To je ohavné!“

Bysta prvního Bruta, s archaickým plnovousem a poněkud dřevěným výrazem, byla celá popsána: BRUTE, PROČ JSI NA MĚ ZAPOMNĚL? TO JÁ JSEM VYHNAL POSLEDNÍHO ŘÍMSKÉHO KRÁLE!

Brutus se vynořil z pracovny s perem v ruce, už posté připraven usmířovat svou ženu a svou matku, po manželce však nebylo nikde ani stopy a matka se zlobila ze zcela jiných důvodů. Och, při Jovovi!

„To je nějaký nátěr. *Nátěr!!*“ říkala Servilia rozezleně. „Smýt to bude vyžadovat celé vědro terpentýnu, a s tím půjdou dolů i

původní barvy! Kdo jen to mohl udělat? A co znamená to „proč jsi na mě zapomněl“? Dite! Dite!“ rozkřikla se a odkráčela.

To však byl pouhý začátek. Když Brutus v doprovodu celé skupiny klientů dorazil do tribunálu městského přetora na Foru, našel i ten celý pokrytý nápisy: BRUTE, PROČ SPÍŠ? BRUTE, PROČ JSI ZANEVŘEL NA ŘÍM? BRUTE, CO BY SE MĚLO STÁT TVÝM PRVNÍM EDIKTEM? BRUTE, KDE ZŮSTALA TVÁ ČEST? PROBUĎ SE, BRUTE!

Stánek na tržišti, kde obvykle měli rozpustidla, měl vyprodáno; Brutus musel rozeslat sloužící po celém Římě, aby skoupili terpentýn, jehož cena naráz vylétla do výše.

Byl z toho zděšený, neboť si byl jistý, že Caesar, který si všimne všeho, nápisy postřehne a bude se pít po jejich smyslu, jenž se Brutovým vyblekaným očím jevil až průzračně jasný: on sám je tímto způsobem vybízen, aby doživotního diktátora zabil.

Za úsvitu následujícího dne, když Epaphroditus vpustil do domu jeho klienty, se na odbarvené a poničené bystě prvního Bruta objevil nejen opakovaný původní nápis, ale na jeho vlastní bystě bylo namalováno SRAŽ HO, BRUTE! A bysta Servilia Ahaly hlásala JÁ JSEM ZABIL MAELIA! JSEM SNAD JEDINÝ VLASTENEC V TOMTO DOMĚ? A na mozaikou zdobené stěně atria byl vyveden úhledným písmem celý odstavec: TY SI ŘÍKÁŠ BRUTUS? DOKUD NEUDEŘÍŠ, NEZASLOUŽÍŠ SI TO SLAVNÉ, NESMRTELNÉ JMÉNO VŮBEC NOSIT!

Servilia ječela, běhala sem a tam, Porcia se svíjela v záchvatech bouřlivého smíchu, vyjevené klienty natlačili do atria a nebohému Brutovi bylo, jako kdyby z podsvětí unikl nějaký strašlivý *lemur*, aby ho dohnal až k šílenství.

Nemluvě o neustálém Porciině dotírání. Namísto sladké blaženosti v dotyku s jejím tělem ležel teď na lůžku s poštekávající, dorážející dračicí, která ne a ne přestat.

„Ne, to já odmítám!“ křičel na ni znovu a znovu. „Já vraždit nebudu!“

Konečně ho doslova dovlekla do svého přijímacího pokoje, vrazila ho do křesílka a vytáhla nožík. V domnění, že ho chce použít proti němu, Brutus uhnul, avšak Porcia si vykasala roucho a zabořila si čepel do bílého kyprého stehna.

„Vidíš? Vidíš to? Ty se možná bojíš bodnout, Brute, ale já ne!“ ječela a z rány jí tryskala krev.

„Tak dobrá, dobrá!“ vydechl, v tváři celý popelavý. „Dobrá, Porcie! Vyhrála jsi! Já to provedu. Já taky bodnu.“

Porcia omdlela.

A tak se stalo, že kruh Liberátorů získal svého nejcennějšího člena, svou vůdčí osobnost, Marka Junia Bruta Servilia Caepiona. Byl už natolik vystrašený, že se neodvážil dál odporovat, a až příliš si byl vědom, že čím déle bude trvat Porciino tažení s nápisy a její dotírání, tím víc si o tom Řím začne povídat.

„Nejsem hluchá ani slepá, Brute,“ řekla mu Servilia, poté co Porcii ošetřil lékař. „Ani hloupá nejsem. Za tím vším je spiknutí k zavraždění Caesara, že ano? Ať už se ho pokouší dát dohromady kdo chce, potřebuje k tomu tvé jméno. A já teď trvám na tom, abys mi o tom do podrobností všechno pověděl. Mluv, Brute, jinak tě to bude stát život.“

„O žádném spiknutí nevím, *mama*,“ podařilo se Brutovi ze sebe vypravit, dokonce se jí při těch slovech dokázal i dívat do očí. „Někdo se snaží zničit mou pověst, očernit mě u Caesara. Někdo velice zlovolný a naprosto pominutý. Podezřívám z toho Matinia.“

„Matinia?“ otázala se nevěřicně. „Svého vlastního obchodního pověřence?“

„Dopustil se zpronevěry. Před několika dny jsem ho vyhodil, ale zapomněl jsem říct Epaphroditovi, že ho nemá pouštět do domu.“ Rozpačitě se usmál. „Bylo toho trochu moc najednou.“

„To ano. Pokračuj.“

„Teď, když už o tom Epaphroditus ví, *mama*, uvidíš, že s těmi nápisy bude konec,“ pokračoval Brutus s rostoucí sebedůvěrou. Pravda byla, že Matinius skutečně šidil a že byl vyhozen, v tom měl Brutus štěstí. „Navíc se dnes dopoledne vydám za Caesarem a vysvětlím mu to. Najal jsem exgladiátory, aby dnem i nocí střežili můj tribunál a veřejně vystavené sochy, takže tím by měl být konec i s Matiniovou akcí, kterou mi chtěl přivodit potíže s Caesarem.“

„Určitý smysl to dává,“ uvažovala Servilia pomalu.

„Nic jiného v tom není, *mama*.“ Nervózně se uchichtl. „Nebo si snad doopravdy myslíš, že bych já byl schopen zavraždit Caesara?“

Zaklonila hlavu, rozesmála se. „Chceš slyšet, co si doopravdy myslím? Že by to dokázal takový myšáček, jako jsi ty? Takový králíček? Takový červíček? Taková měkkota pod pantoflem zběsilé ženštiny? Spíš bych uvěřila, že zabít by ho dovedla *ona*, ale ty? Leda až budou prasata lítat.“

„Přesně tak, *mama*.“

„Nu, nestůj tu a nekoukej tak pitomě! Běž za Caesarem, než tě obviní z přípravy vraždy diktátora.“

Brutus učinil, co se mu řeklo – nu, nedělal to vlastně vždycky? Koneckonců to byla ta nejlepší alternativa.

„Takže takhle se to všechno zběhlo, Caesare,“ řekl doživotnímu diktátorovi v jeho pracovně v Domus Publice. „Omlouvám se za starosti, které jsem ti s tím snad přidělal.“

„Trochu mě to mátló, Brute, ale velké starosti jsem si s tím nedělal. Proč by se měl člověk trápit myšlenkami na smrt? Není toho mnoho, co bych byl už nevykonat a nedosáhl, třebaže doufám, že budu žít dost dlouho, abych ještě dokázal zničit říši Parthů.“ Jeho světlé oči v těchto dnech téměř ztrácely barvu, nával práce byl příliš veliký i pro Caesara. „Pokud nebude vyvrácena, bude toho náš západní svět dříve nebo později litovat. Přiznávám, že nijak nelituji, že opouštím Řím.“ V očích se mu rozhořoval úsměv. „Což u člověka, který usiluje stát se králem, není zrovna ten nejprůpadnější pocit, vid’? Och Brute, kdopak s troškou rozumu v hlavě by chtěl kralovat takové hašteřivé, rozvaděné a sršaté bandě, jako jsou Římané? Já tedy ne!“

Brutovi se zalily oči slzami, zamžikal, přimhouřil víčka. „To je případná otázka, Caesare. Ani já bych se nechtěl stát králem. Problém je, že ty nápisy rozpoutaly pověsti o spiknutí, které si předsevzalo zabít tě. Povoluj zase do služby své liktory, prosím tě o to.“

„To asi neudělám,“ řekl Caesar s úsměvem, když hosta vyprovázel. „Lidé by si v takovém případě řekli, že se bojím, a to nemohu připustit. Nejhorší je, že ty zvěsti už vyslechla i Calpurnia a že se tím trápí. Stejně tak i Kleopatru. To víš, ženské! Kdyby bylo po jejich, nechaly by nejraději své muže krčít se někde v trávě jako fialinky.“

„V tom máš naprostou pravdu,“ přisvědčil Brutus a odebral se zpátky domů, kde stanul před svou manželkou.

„Je to pravda, co Servilia říkala?“ udeřila na něj prudce Porcia.

„Nevím co, pokud mi nepovíš, co říkala.“

„Že jsi byl za Caesarem.“

„Po tom, co se ty nápisy šířily na veřejnosti jako vyrážka, jsem sotva mohl udělat něco jiného, Porcie,“ řekl Brutus upjatě. „Není žádný důvod se vztekat – na tvou záležitost se usmála sama Fortuna. Mohl jsem to svést na Matinia. A když to dokázalo uklidnit mamu, což se stalo, muselo to uspokojit i našeho vládce.“ Vzal Porcii za ruce a stiskl je. „Má milá, ty se musíš naučit diskrétnosti! Pokud bys to nezvládla, nemáme naději v té záležitosti uspět. Žádné další hysterické scény, žádné

sebeпоškozování, rozumíš mi? Jestli mě opravdu miluješ, tak mě musíš chránit, a ne vystavovat obviněním. Poté, co jsem mluvil s Caesarem, musím se teď vydat také za Cassiem, který je určitě stejně znepokojený jako já. Nemluvě o všech ostatních, kteří jsou do toho zapojení. O tom, co až dosud bylo tajemstvím, teď mluvím kdekdo – díky tobě.“

„Musela jsem tě nějak přimět, abys to udělal,“ řekla.

„Dejme tomu, ale stejně ses o to zveřejnění zasloužila. Máš příliš nevyrovnanou povahu. Zapomněla jsi snad, že tu s námi žije moje matka? Byla to po léta Caesarova milenka a pořád ještě ho zoufale miluje.“ Zkřivil tvář. „Věř mi, ty má nejdražší, když ti říkám, že já Caesara v lásce nemám. On byl zdrojem mého veškerého utrpení. Kdybych byl Cassiem, zabít ho by pro mě bylo snadnější než sebrat ze země pírk. Jenomže ty nechceš pochopit, že já žádný Cassius nejsem. Mluvit o vraždě a vraždit, to jsou dvě naprosto různé věci. Za celý svůj život jsem nezabil tvora většího, než je pavouček. A zabít Caesara?“ Otrásl se. „To je jako dobrovolně vstoupit na Ohňová pole. Na jednu stranu náležitý skutek, to uznávám, ale naproti tomu – och Porcie, nedokážu sám sebe přesvědčit, že jeho zabití Římu prospěje anebo že bude znamenat obnovení republiky. Mám tušení, že Caesarovým zabitím se věci jen dále zhorší. Protože zabít ho znamená pohrávat si se samotnou vůlí bohů. Což činí každá vražda.“

Díl toho vnímala, ale jen to, čemu jí její vzpurné srdce dovolilo naslouchat. Světlo jako by v ní pohaslo, sklesla na mysl. „Uznávám, že ty tvoje výtky jsou oprávněné, Brute. Jsem opravdu neukázněná, nedokážu se ovládat. Já se napravím, slibuji ti to. Ale zabít *jeho* bude ten nejnáležitější skutek v celých římských dějinách.“

Když dospěl únor ke konci, svolal Caesar na březnové kalendy senát se záměrem, že to má být jeho poslední schůze, než o idách odstoupí z úřadu prvního konsula. Lodní přeprava legií přes Adriatické moře pokračovala horečným tempem; na makedonském břehu tábořila vojska mezi Dyrrhachiem a Apollónií, v Apollónii také sídlil Caesarův osobní štáb. Dyrrhachium představovalo severní a Apollónia jižní konec Via Egnatia, římské silnice vedoucí na východ do Thrákie a k Helléspontu a měřící osm set mil, které legie měly zdolat pochodem za jediný měsíc.

Na kalendovém zasedání vylíčil Caesar v hlavních obrysech zamýšlené tažení Publia Vatinia a Marka Antonia proti dáckému králi Burebistovi – nezbytné, jak Caesar podotkl, protože on chce po celém břehu Euxinského moře dál zakládat kolonie osazované *capite censi*. Jakmile uplyne rok, pokračoval, odebere se Publius Dolabella do Sýrie jako správce a zajistí odtamtud zásobování Caesarových vojsk. Senát, za dosti řídké účasti, všechny tyto staré novinky vyslechl s dostatečnou zdvořilostí.

„Až se senát příště sejde o idách, stane se tak mimo pomerium, jelikož předmětem jednání bude válka, do které se vydám. V Pompeiově kurii, nikoli v Bellonině chrámu, ten je příliš malý. Na této schůzi také přidělím letošním prétorům jejich provincie.“

Toho večera se kruh Liberátorů sešel opět v Cereřině chrámu. Když vstoupil Cassius spolu s Markem Brutem, zůstali všichni včetně Trebonia nevěřicně zírat.

„To mě podržte!“ zvolal Publius Casca. Stejně jako všichni ostatní žil i on v obavách, neboť zvěsti o spiknutí k usmrčení Caesara se šířily čím dál tím víc. „Udal jsi nás Caesarovi, když ses za ním vypravil, Brute?“

„No tak, udělal jsi to?“ dorážel jeho bratr Gaius Casca.

„Jednali jsme o zpronevěře, které se dopustil jeden z mých kolegů,“ říkal Brutus klidně, když se ubíral spolu s Cassiem k lavici pod Plutonem. Přešel ho už strach, byl smířen se vším, co má nastat, i když pohled na tváře některých přítomných ho nijak nepotěšil. Lucius Minucius Basilius! Má snad sebeušlechtlejší účel potřebu rozněcovat svůj žár takovýmhle smetím? Povýšenec, který se holedbá, že je potomkem Cincinnata Minucia, a který přitom mučí své otroky! A Petronius, jehož otec byl podílníkem na obchodu s otroky v dolech a lomech! Caesennius Lento, který za sebou má už jednu vraždu velké osobnosti! A Aquila, milenec jeho matky, který je mladší než její syn! Och, to jsem se ocitl v opravdu *skvostné* společnosti!

„Klid, klid!“ řekl ostře Trebonius; i jeho tísnily obavy. „Vítej, Marku Brute.“ Přešel do středu podlahy pod soklem Cereřiny sochy a rozhlédl se po dvaadvaceti tvářích, zrudlých světlem lucerniček, zkreslených groteskními stíny, jež činily tváře zlověstné a nepovědomé. „Musíme dnes dospět k určitým rozhodnutím. Do březnových id zbývá pouhých čtrnáct dnů. I když

Caesar říká, že se pak v Římě zdrží ještě další tři dny, nemůžeme na to spoléhat. Pokud by z Brundisia došla zpráva, že ho tam potřebují, vyrazí ihned. Kdežto až do id by měl v Římě setrvat.“

Pár kroky přešel napříč *cellou*; byl to muž toho nejobyčejnějšího vzezření, štíhlý, průměrného vzrůstu, nenápadný svými rysy i chováním. Jak ale všichni věděli, muž pozoruhodně schopný. Pokud se snad jeho krátký konsulat zdál fádní, bylo to jen proto, že mu Caesar nepřenechal nic významného, co by mohl vykonat. Byl navržen za správce provincie Asia, což sice nebyla vojenská funkce, ale přesto šlo vzhledem k finančním problémům provincie o nesnadný úkol. Jeho největší předností byl výrazně římský pragmatismus – schopnost postřehu, instinkt pro volbu správného okamžiku, čich na všechna hrozící nebezpečí a vynikající plánovací a organizační obratnost. Usadili se proto, aby ho vyslechli. Alespoň trochu teď ustoupil pocit nejistoty a polevily svíravé bolesti kolem žaludku.

„Pro Marka Bruta bych měl asi zopakovat, co už bylo dohodnuto – totiž místo, kde má k činu dojít. Nesmíme závažná je okolnost, že Caesara teď nedoprovázejí žádní liktoři, přesto je ovšem neustále obklopen stovkami klientů, kamkoli se po městě vydá. Naše možnosti se tak zužují na jediný prostor – na dlouhou silnici mezi Kleopatřiným palácem a Via Aurelia, neboť kdykoli se za ní vydá, nebere s sebou nikoho kromě dvou nebo tří sekretářů. Teď, kdy se počet Transtiberinců díky jeho migrační akci tak podstatně ztenčil, je okolí zcela pusté. Tam ho zaskočíme. O datu ještě rozhodnuto nebylo.“

„Zaskočíme?“ otázal se Brutus ohromeně. „Snad nechcete Caesara přepadnout ze *zálohy*? Jak by se pak lidé dozvěděli, kdo to provedl?“

„Zaskočit ho je jediná možnost jak to provést,“ řekl Trebonius bez okolků. „Na důkaz, že jsme to učinili my, odneseme jeho hlavu na Forum, kde všechny upokojíme zásadním projevem, nato svoláme k zasedání senát a budeme žádat, aby nás vyznamenal za to, že jsme Řím zbavili tyrana. K účasti přimějeme i Cicerona, i kdybychom ho museli unést – ale ten nás určitě podpoří.“

„To je ovšem děsivá představa!“ vykřikl Brutus. „Nechutná představa! K blití! *Caesarovu hlavu*? A proč tu s námi Cicero už dávno není?“

„Protože Cicero je třasořitka a nedokáže udržet zobák zavřený!“ vyrazil ze sebe načepýřený Decimus Brutus. „Využijeme

ho pak, ne před tím ani při tom. Jak si ty představuješ, že Caesara zabijeme, Brute? Veřejně?”

„Ano, přede všemi,“ řekl Brutus bez zaváhání.

Všichni zalapali po dechu.

„To nás ubijí na místě,“ řekl Galba a polkl.

„Musí jít o atentát na tyrana, nesmí to být vražda,“ pronesl Brutus tónem, který Cassiovi napověděl, že se Brutus už neodvratně rozhodl. „K činu musí dojít na veřejnosti, na otevřeném prostranství. Jakákoli záludnost nebo skryté počínání z nás rázem udělá vrahy. Byl jsem přesvědčován, že jednáme v duchu prvního Bruta a Ahaly, kteří se stali *osvoboditeli* a jako takoví byli i oslaveni. Naše podněty jsou čisté, naše záměry ušlechtilé. Máme Řím *osvobodit* od tyrana, a to si od nás žádá odvahu. Cožpak to nechápete?“ otázal se a rozepjal doširoka paže. „Za tento čin nás nemůže nikdo chválit, pokud by byl proveden potají, kradmo!“

„Aha, už je mi to jasné,“ zašpičkoval Basilus. „Potkáme někde Caesara, řekneme na Via Sacra, uprostřed tisícovky jeho klientů, odstrkáme od něho to moře lidí, jakoby nic se k němu přitočíme a řekneme ‚Ave, Caesare, my jsme ti čestní muži, co tě jdou zabít. Zůstaň pěkně stát, sundej si togu z levého ramene, ať tě dýkami trefíme rovnou do srdce‘. Co je tohle za pitomost? Kde to žiješ, Brute? Někde v olympských výšinách? V Platónově ideální republice?“

„To ne, ale také si pro svou zábavu nepohrávám se žhavým železem a kleštěmi, Basile!“ zavrčel Brutus, sám překvapen vlastním návalem hněvu. Aťsi ho Porcia dotlačila až k tomuhle, ale špinavostmi páchanými spolu s darebáky, jako je Minucius Basilus, se ani za tisícovku Catonů kompromitovat nehodlá! Teď, kdy už se k činu neodvolatelně zavázal, shledával, že na uchování vlastní *pověsti* mu přitom neskonale záleží.

Na Cassia měla Brutova neústupnost nečekaný účinek; po prvotním nutkání k sebezáchovnému úhybu se ho naráz zmocnila touha nasadit vlastní život, obětovat ho na oltář, který tu Brutus svými slovy právě vytvořil. Má pravdu! Jaký lepší způsob může být než zabít Caesara veřejně? Všichni za to na místě zahynou, ale Řím jejich sochy navždy postaví mezi božstva. Jsou i horší osudy.

„*Tacete!* Mlčte všichni!“ rozkřikl se a vmísil se do hádky. „Vždyť on má pravdu, vy hlupáci! Ten čin musíme vykonat veřejně! Podle mých zkušeností se skrytě prováděné plány nejsnáze zhatí – na věci je třeba jít zpříma, ne kdovíjakými postranními cestičkami. Samozřejmě že nemůžeme přijít k

Caesarovi a oznámit mu své úmysly, Basile, ale dýka zabíjí stejně jistě na veřejnosti jako kdekoli jinde. Co víc, poskytne nám to možnost pobít je všechny tři jedním rázem. Caesar obvykle stojí s druhým konsulem po jedné ruce a s konsulem *suffectem* na druhé straně.“ Udeřil pěstí do dlaně druhé ruky, až to plesklo. „Zbavíme se tak Antonia a Dolabelly stejně jako Caesara.“

„Ne!“ vykřikl Brutus. „Ne, ne! Jsme tyranobijci, nejsme hromadní vrahové! Nechci slyšet ani slovo o zabití Antonia nebo Dolabelly! Budou-li stát při něm, nechme je být. My zabijeme krále – *jenom* krále! A budeme přitom volat, že osvobozujeme Řím od tyрана! Pak odhodíme dýky a odebereme se na rostra, odkud ke všem promluvíme hrdě, beze studu, s nadšením! Naši nejlepší řečníci se budou muset činit, budou muset svými slovy pohnout horami a rozplakat Gorgony, ale my takové orátory ve svých řadách máme. Prohlásíme se za skutečné Liberátory, *osvoboditele* Říma, a postavíme se tam s čapkami svobody na hlavě, abychom tak náš čin dotvrdili.“

Och, proč jen jsem kdy propadl představě, že Marcus Brutus pro nás bude znamenat přínos? tázal se Trebonius v duchu sám sebe, zatímco se sevřeným srdcem naslouchal těm nesmyslům. Pohledem se střed se zraky Decima Bruta, jenž s výrazem beznaděje pouze obrátil oči v sloup. Nejde o to, že tu Marka Bruta ukřičeli, ale celý ten plán je rázem vniveč, je na padrť. Provést ten skutek v skrytu a pak se k němu v předem připravené chvíli přihlásit, s tím, že k němu byla předem získána Antoniova podpora, by byla jedna věc. Ale to, co navrhl Marcus Brutus, znamenalo holou sebevraždu. Antonius by prostě *musel* reagovat tak, že by je dal všechny pobít! Rychle uvažující Trebonius se pokusil zachránit alespoň něco z té hromady trosek.

„Počkat! Počkat! Už to mám!“ houkl tak silně, že rozpoutaná vřava rázem ustala. Všechny tváře se k němu otočily. „Dá se to provést veřejně, a přece v bezpečí,“ řekl. „O březnových idách, v Pompeiově kurii! Je to pro tebe místo dostatečně veřejné, Marku Brute?“

„Senátní síň je přesně to správné veřejné místo,“ vydechl Brutus, oči rozšířené, čelo zbrocené potem. „Vůbec jsem to nemyslel tak, že by se to mělo stát uprostřed davu na Foru, chtěl jsem říct jen tolik, že musí existovat dostatek svědků s nejvyšší autoritou – mužů schopných složit tu nejposvátnější přísahu o ryzosti našich záměrů, o našich nejčestnějších úmyslech. Schůze

senátu by splňovala všechny požadavky, které na provedení toho skutku kladu, Trebonie.“

„Pak je tím vyřešeno, *kde* to provedeme a *kdy* se tak stane,“ řekl Trebonius s úlevou. „Caesar vždycky vchází rovnou dovnitř, nikdy se nezastaví, aby se s někým vybavoval. Tráví zpravidla čas mezi svým příchodem a začátkem senátní schůze tím svým věčným papírováním. Nikdy však neporuší zásady senátu tím, že by si s sebou přivedl nějaké sekretáře, a liktory teď nemá žádné. Jakmile vstoupí do kurie, je zcela bez ochrany. Úplně s tebou souhlasím, Brute, že zabít je třeba Caesara, a jen Caesara, nikoho jiného. To znamená, že musíme ostatní magistráty zdržet venku, dokud nebude ten čin vykonán, protože ti všichni s sebou liktory *mají*. Liktoři nepřemýšlejí, ti jednají. Jakmile by kdokoli v jejich přítomnosti na Caesara pozvedl ruku, přiskočí k jeho ochraně. V tom případě bychom neuspěli. Je nezbytně nutné všem kurulským magistrátům zabránit ve vstupu do síně.“

Tváře se začaly rozjasňovat; Trebonius před nimi rozvíjel plán, který měl kouzlo novosti. Nikomu z celého tohoto kruhu se nezamlouvala představa, že nejprve dojde k přepadení, a teprve pak ve vhodný okamžik bude předvedena lidu ta hrůzná trofej, Caesarova hlava. Někteří už začínali pochybovat, zda všech třiadvacet mužů najde dostatek odhodlání a odvahy se na takto uskutečněném činu podílet.

„Udělit musíme rychle,“ pokračoval Trebonius. „Uvnitř už zcela určitě budou přítomni senátoři ze zadních lavic, avšak my se kolem Caesara shlukneme a většina mužů v síni ani nepostřehne, co se děje, dokud nebude příliš pozdě. A my budeme na tom pravém místě, odkud se dá vytěžit ze situace co nejvíc, proslovy, čapkami svobody, čímkoli dalším. Pro všechny to samozřejmě bude znamenat zprvu otřes, a otřes lidi znehybní. Než nabere Antonius dech, Decimus – všichni se asi shodneme, že z nás všech je to nejlepší řečník – se už plně rozhovoří. Antonius je, když nic jiného, praktický člověk. Co se bude dít pak, bude ovlivněno jeho vlastním zájmem, ať už je Caesarův synovec či ne. Senát se bude řídit podle něho, nikoli podle Dolabelly. Všichni vědí, že mezi Caesarem a Antoniem byla spousta zlé krve. Já se doopravdy domnívám, vážení kolegové tohoto našeho společenství, že Antonius bude připraven naslouchat nám, že nebude organizovat žádnou odvetu.“

Och Trebonie, Trebonie! Copak je tobě asi známo, o čem my ostatní nevíme? kladl si Decimus Brutus otázku, když tento

udýchaný, avšak účinný proslov dozněl. Ty ses s Antoniem bezpochyby na čemsi dohodl, vid'š? To jsi provedl chytře! A chytře se zachoval i Antonius! Dostane se mu, po čem baží, aniž bude muset proti svému strýci Gaiovi pozvednout jediný prstíček.

„Já trvám na tom, že musíme zabít i Antonia,“ říkal tvrdošíjně Cassius.

Odpověděl mu Decimus. „Ne, já myslím, že ne. Trebonius má pravdu. Pokud se za náš osvobozující čin nebudeme nuceni nijak omlouvat – děkuji ti, Brute, za důraz na slovo *osvoboditelé*, ne nadarmo si říkáme Liberátoři –, pak bude mít Antonius mnoho důvodů srovnat s námi krok. Především, domnívám se, povede tažení proti Parthům.“

„A neznamená to snad, že zaujme Caesarovo místo?“ zavrčel Cassius.

„Jde o válku, a války Antonius miluje. Ale zaujmout Caesarovo místo? To on nikdy neudělá, na to je příliš líný. Jediný spor, který povede, bude s Dolabellou – o to, kdo z nich bude prvním konsulem,“ řekl Staius Murcus. „Ale navrhuji, aby se pak jeden z nás honem rozběhl pro Cicerona, který do senátu nevstoupí, pokud v něm bude živý Caesar, ale kterého náramně potěší podívat se na jeho mrtvolu.“

„Je tu jedna důležitější věc,“ připomněl Decimus, „a to, jak zdržet Antonia, Dolabellu a ostatní kurulské magistráty mimo kurii, než my ostatní ten čin dokončíme. Jeden z nás bude muset zůstat v Pompeiově zahradě. Musí to být někdo, kdo je s Antoniem v těch nejlepších vztazích, někdo, s kým se Antonius rád zastaví na kus řeči. Dokud do síně nevstoupí Antonius, nevejdou dovnitř ani ostatní včetně Dolabelly.“ Zhluboka se nadechl. „Navrhuji, aby v zahradě setrval Trebonius.“

Když sebou Trebonius překvapeně trhl, přistoupil Decimus až k němu, chopil se jeho ruky a silně mu ji stiskl. „My, kteří jsme s tebou válčili v Galii, dobře víme, že užít dýky se nijak nezdráháš, takže tě nikdo ani nebude podezřívat ze zbabělosti. Myslím, že to musíš být ty, kdo zůstane před budovou, i když to znamená, že nedostaneš příležitost vést také ránu dýkou za osvobození.“

Trebonius stisk opětoval. „Souhlasím, ale jen pod podmínkou, že to všichni do jednoho odhlasujete a že ty, Decime, bodneš i za mě. Třiadvacet mužů, třiadvacet ran. Nikdo se tak nikdy nedozví, čím dýka ve skutečnosti Caesara zabila.“

„To rád udělám,“ řekl Decimus a oči se mu zaleskly.

Došlo k hlasování: jednomyslně bylo přijato rozhodnutí, že mužem, jenž venku zdrží Antonia, bude Trebonius.

„Je nějaký důvod, proč bychom se před březnovými idami měli ještě jednou scházet?“ otázal se Caecilius Buciolanus.

„Není,“ odpověděl Trebonius s širokým úsměvem. „Ale trvám na tom, abychom se v ten den hodinu po svítání všichni shromáždili v Pompeiově zahradě. Nevadí, že se tam shlukneme. Budeme příliš zabráni do rozhovoru, než aby se kdokoli odvážil přistoupit k nám blíž a zkoumat, o čem je řeč. A jakmile bude skutek vykonán, všichni už pochopí, o čem jsme to jednali. Tam ještě všechno do podrobností probereme. Caesar určitě nedorazí včas. Nezapomeňme, že budou idy, což znamená, že Caesar bude nucen zaskočit za našeho neexistujícího flamina Dialis a odvést ovce po Sacra Via a nahoru po schodech na Arx, kde je bude obětovat. Bude také už předtím mít různé domácí povinnosti vzhledem k tomu, že záhy nato opustí Řím – to jest, že by Řím opustil, kdyby zůstal naživu.“

S výjimkou Bruta a Cassia se povinně uchechtli.

„Odhadl bych, že k projednání podrobností činu tak budeme mít i několik hodin, než se Caesar dostaví,“ pokračoval Trebonius. „Decime, bylo by dobré, kdyby ses u něho za svítání stavil v Domus Publice a doprovodil ho pak na Jovův obřad a kamkoli se ještě vydá. Jakmile nastoupí cestu na Martovo pole, pošli nám zprávu. Nijak se s ní netaj – pověz mu, že se natolik opozdil, že by bylo vhodné senátorům vzkázat, že už je na cestě.“

„V červených vysokých botách,“ zahihňal se Quintus Ligarius. U vrat do Cereřina chrámu si ještě všichni stiskli slavnostně ruce, pohlédli si navzájem do očí a pak se rozešli do šera.

„Gaie, chci, abys povolal zpátky do služby své liktory,“ řekl Lucius Caesar svému bratranci, když ho potkal, jak vychází ze státní pokladnice. „A neopovažuj se mě ignorovat s tím, že musíš právě teď ještě nadiktovat nějaký dopis! Ta tvoje pracovní mánie už začíná být pro smích.“

„Já bych si tak rád dopřál hodinku volného času, Lucie, ale je to naprosto vyloučené,“ odpověděl Caesar a mávnutím ruky vybídl sekretáře, aby se chvíli držel v odstupu za nimi. „Je třeba dokončit celých sto padesát dílčích agrárních zákonů, díky tomu, že máme nedostatek státních pozemků, a díky tvrdohlavosti latifundistů, od

nichž moji komisaři půdu nakupují. Kromě toho existuje téměř stejný počet kolonií v zahraničí a o každé zvlášť musí být přijat samostatný zákon. Ve svém úřadě censora mám schválně ještě bezpočet státních smluv. Denně mi dochází třicet až čtyřicet peticí občanů Říma i jiných měst, vesměs s naléhavými stížnostmi – a to je jen vršek té hory práce, kterou mám na stole. Moji senátoři a magistráti jsou buď natolik leniví, nebo nafoukaní, nebo indolentní, pokud jde o mechanismus státní správy, že mě v ničem nedokážou zastoupit, a já jsem zatím neměl čas vytvořit takové administrativní úřady, které chci uvést do života, dříve než odstoupím z funkce diktátora.“

„Jsem tu, jsem ti ochoten pomoci, jenže ty mě o pomoc ne a ne požádat,“ řekl poněkud upjatě Lucius.

Caesar se usmál, stiskl mu paži. „Ty jsi důstojný konsulár, už žádný mladík, a už samy služby, které jsi mi prokázal v Galii, tě musí od toho nudného papírování osvobodit. Ne, je nejvyšší čas, aby všichni ti senátoři posedávající na zadních lavicích dostávali ještě i jiné úkoly než jen němě přihlížet na řídkých schůzích senátu a zbytek svých dnů utrácet slíděním po všelijakých kriminálních kauzách, ze kterých pak mají prospěch oni, nikoli však Řím.“

Trochu už obměkčen se k němu Lucius připojil a společně prošli mezi Juturninou studní a malou kruhovitou Vestinou svatyní v čele velkého zástupu Caesarových klientů, který představoval diktátorovo nevyhnutelné břemeno. Dav příznivců, jenž pro tuto chvíli Lucius viděl docela rád nablízku vzhledem k tomu, že jeho bratranec odmítl doprovod liktorů.

Z Fora Romana už zmizela většina stánků a buď, až na přechodně postavené dvoukoláky, z nichž se návštěvníkům nabízely ke koupi nejrůznější věci k zakousnutí; na tabulích také nebyl vepsán žádný zákon, který by zakazoval lidem zabrat si na Foru místočko k provozování všelijakých okultních živností. Římané byli pověřiví lidé, ctili astrologii, věštce a orientální mágy, kteří ve velkém počtu lemovali celé prostranství. Stačilo položit stříbrnou minci na nataženou dlaň, a už se člověk dozvídal, co přinese zítřek anebo proč se nepovedl nějaký obchod či jakého osudu se může nadít novorozený synek.

Starý Spurinna se mezi jasnovidci těšil obzvláštní pověstí. Měl své vysezené místočko u hlavního vchodu do Domus Publiky vedoucího k Vestiným Pannám, u dveří, jimiž musel projít každý Říman, který se rozhodl uložit u Panen svou závěť. Místo z hlediska věštecké profese výborně zvolené, neboť míjející muži i

ženy, kteří v rukou nesli poslední vůli a v hlavě myšlenky na smrt, se vždycky ocitli v pokušení stanout, dát starému Spurinnovi denarius a dozvědět se, kolik života jim ještě zbývá. Už jeho vzhled vnukal důvěru v jeho věštecké vlohy, na každého zapůsobil už vyzáblou, špinavou, zanedbanou postavou i vrásčitou tváří.

Když ho oba Caesarové bez povšimnutí míjeli – sedával tam už celé desítky let –, Spurinna se zvedl.

„Caesare!“ zvolal.

Oba Caesarové stanuli, oba se na něho podívali.

„Který z Caesarů to má být?“ otázal se s úsměvem Lucius.

„Caesar je jen jeden, Nejvyšší augure! Jeho jméno bude napříště znamenat muže, který vládne Římu,“ skřehotal Spurinna, světlý kroužek kolem temných duhovek jeho očí napovídal blížící se smrt. „Caesar“ znamená totéž co „král“.

„Och, nezačínej s tím zase,“ povzdychl si Caesar. „Kdopak ti zaplatil, abys to říkal, Spurinnu? Marcus Antonius?“

„Tohle nebylo to, co jsem ti chtěl sdělit, Caesare, a nezaplatil mi nikdo.“

„A cos mi tedy chtěl říct?“

„Střež se březnových id!“

Caesar zalovil v měšci, který měl u pasu, hodil Spurinnovi zlaták, který stařec obratně chytil už ve vzduchu. „A co se má o březnových idách stát, dědo?“

„Bude ohrožen tvůj život!“

„Děkuji ti za varování,“ řekl Caesar a vykročil dál.

„Obvykle jsou jeho předpovědi až neuvěřitelně správné,“ zachvěl se Lucius. „Caesare, *prosím tě*, povolej své liktory zpátky do služby.“

„Abych dal celému Římu na vědomí, že věnuju pozornost všelijakým řečičkám a obstarožním hadačům? Abych připustil, že mám strach? Nikdy!“ řekl Caesar.

* * *

Chycen do pavučiny, kterou si na sebe sám upředl, neměl Cicero jinou volbu než trávit čas venku za pomyslným senátním plotem, zatímco uvnitř se i bez něho dál formulovaly zákony, rodily politické programy a přijímala senátní rozhodnutí. Vše, co bylo třeba udělat, bylo vstoupit do senátní síně, nechat svého otroka, aby mu rozložil přenosnou stoličku, a uvelebit na ní zadek mezi

nejpřednějšími konsuláry z předních lavic. Bránila mu v tom však pýcha, tvrdohlavost a nechut', kterou choval ke královskému Caesarovi. Co bylo ještě horší – od chvíle, kdy publikoval svého „Catona“, pociťoval naplno dopad Caesarova nepřátelského postoje. Stejně nepopulární byl teď u Caesara i Atticus. Ať se snažili sebevíc a ať se o nápravu pokoušeli skrze kohokoli, stěhování nejzpuštější římské chudiny do kolonie vznikající u Buthrota pokračovalo.

Byl to Dolabella, kdo mu jako první pověděl, že kolují zvěsti o chystaném atentátu na Caesara.

„A kdo? Kdy?“ dotazoval se Cicero nedočkavě.

„To právě nikdo s určitostí neví. Jsou to typické pověsti – ,říká se‘ a ,slyšel jsem, že‘ a ,ve vzduchu je něco jako‘ –, ale nic podstatného se mi nepodařilo zjistit. Já vím, že ty ho nemůžeš vystát, ale já sám jsem jednoznačně Caesarův člověk,“ prohlásil Dolabella, „takže se pilně rozhlížím a ještě pilněji poslouchám. Kdyby se s ním cokoli stalo, je po mně, Antonius by rozpoutal peklo.“

„Ani šeptem nikdo neprozradil žádné jméno?“ naléhal nedočkavě Cicero.

„Ani slovíčkem.“

„Vydám se asi za Brutem,“ řekl Cicero a už vystrkával svého někdejšího zetě z domu.

„Neslyšel jsi náhodou něco o tom, že někdo chystá atentát na Caesara?“ vyrazil Cicero, sotva mu Brutus vtiskl do ruky pohár ředěného vína.

„Ach, tak o tohle ti jde,“ řekl Brutus trochu nahněvaně.

„Tak je na tom přece něco pravdy?“ vyzvídal Cicero.

„Ne, absolutně nic, proto mě to zlobí. Pokud vím, začalo to tím, že Matinius, blázen jeden, popsal celý Řím výzvami, abych já Caesara zabil.“

„Oho, takže jde o ty nápisy! Já sám jsem je neviděl, ale slyšel jsem o nich. A to je vše? Tos mě zklamal.“

„Lituji, ale tak to je,“ řekl Brutus.

„Doživotní diktátor. Člověk by si pomyslel, že se v Římě ještě najdou lidé, kteří seberou odvahu tohohle Caesara nás konečně zbavit.“

Tmavé zraky, nějak přísnější, než tomu bývalo dřív, si Cicerona změřily s jistou ironií. „A proč nás tohohle Caesara nezbavíš ty?“

„Já?“ zalapal Cicero po dechu a dramatickým gestem si přitiskl dlaň na hrud'. „Milý Brute, to přece vůbec neodpovídá mému stylu. Já dokážu vraždit perem a hlasem. Každému, co jeho jest.“

„Tím, že se zdržuješ návštěvy senátu, Cicerone, jsi jak své pero, tak svůj hlas umlčel, v tom je ten problém. V celém tom sboru nezbyl nikdo, kdo by mohl Caesara proklát takovou slovní dýkou. Tys byl naší jedinou nadějí.“

„Vstoupit do senátu, dokud na diktátorské židli sedí *tenhle* člověk? To radši umřu!“ deklamoval Cicero zvučným hlasem.

Rozhostilo se krátké, tísnivé ticho. Přerušil je posléze Brutus.

„Zůstaneš v Římě až do id?“ otázal se.

„Určitě.“ Cicero si zdvořile odkašlal. „Jak se daří Porcii?“

„Lituji, ne příliš dobře.“

„Ale matce snad ano.“

„Och, tu nezdolá naprosto nic, ale ta v současné době není v Římě. Tertulla čeká dítě a *mama* usoudila, že by jí udělalo dobře trochu venkovského vzduchu, takže se obě odebraly do Tuscula,“ řekl Brutus.

Cicero odcházel s pocitem, že byl obelstěn, ale důvod mu nějak unikl.

Na Foru uviděl Marka Antonia zabraného do rozmluvy s Gaiem Treboniem. Na okamžik to vypadalo, že ho hodlají ignorovat, ale pak sebou Trebonius trhl a usmál se na něho.

„Cicerone, to jsem rád, že tě vidím! Doufám, že se v Římě nějaký čas zdržíš.“

Antonius zůstal Antoniem. Zabručel cosi, popleskal Trebonia lehce po rameni a vyrazil směrem ke Carinám.

„Toho člověka já prostě nesnáším!“ ošklíbl se Cicero.

„Ale on spíš štěká, než kouše,“ chlácholil ho Trebonius. „Celý jeho problém je v tom, že je ve všech směrech tak velký. Musí být dost těžké považovat se za normálního, když je člověk tak – nu, vyvinutý.“

Cicero jako proslulý stydlín zrudl. „Nechutná záležitost!“ zvolal. „Něco naprosto nemyslitelného!“

„Máš snad na mysli Lupercalie?“

„Samozřejmě že Lupercalie! Takhle se *předvádět!*“

Trebonius pokrčil rameny. „To víš, takový už Antonius je.“

„A co ta nabídka diadému Caesarovi?“

„Myslím, že to měli ti dva domluvené. Caesarovi to umožnilo dát vyřýt své veřejné odmítnutí diadému na bronzovou tabuli, která

bude, jak jsem slyšel ze spolehlivých pramenů, připevněna na jeho nová rostra, jak v latině, tak v řečtině.“

Cicero zahlédl Attika, který se právě vynořil z Argileta, rozloučil se s Treboniem a odkvačil.

Takže konečně je všechno domluveno, říkal si v duchu Trebonius. Byl rád, že se toho všetečného a povídavého Cicerona zbavil. I Antonius už ví, kdy a kde.

Třináctého března si Caesar konečně našel čas k návštěvě Kleopatry, která ho uvítala otevřenou náručí, polibky a laskáním. Přes všechnu únavu si onen zrádce v Caesarových slabinách řekl o okamžité uspokojení, takže se uchýlili na Kleopatřino lůžko a až do pozdního odpoledne se milovali. Pak si chtěl se svým *tatou* hrát Kaisarion, jehož si Caesar s každým setkáním vtiskával do srdce čím dál tím víc. Jeho galský synek, který se narodil Rhiannoně a pak se beze stopy ztratil, byl rovněž velice podobný svému otci, ale v Caesarových vzpomínkách to bylo poněkud těžko chápavé dítě, které nebylo schopno vyjmenovat všech padesát mužů ukrytých v jeho malém, ze dřeva vyřezaném trojském koni. Náhradu za něj Caesar přijal rád a s potěšením teď shledával, že si Kaisarion zapamatoval celou onu padesátku už po jediném vyprávění. Napovídalo to slibnou budoucnost, ukazovalo se, že Kaisarion určitě nebude tupý.

„Jedna věc mi dělá starost,“ svěřila se Kleopatra u pozdní večeře.

„Co je to, lásko moje?“

„Pořád ještě nejsem v jiném stavu.“

„Nu, nemohl jsem za tebou přes Tiber přijíždět tak často, jak jsem doufal,“ řekl klidně, „a zdá se, že nepatřím k těm mužům, kteří ženu oplodní, jen co ze sebe shodí togu.“

„S Kaisarionem jsem otěhotněla okamžitě.“

„Jsou takové náhody.“

„Musí to být tím, že jsem tu neměla Tachu. Ta dokázala číst z okvětních plátků plovoucích v míse a dovedla určit dny vhodné k milování.“

„Obětuj Junoně Sospitě. Její chrám stojí mimo posvátnou hranici města,“ prohodil.

„Obětovala jsem už Ísidě a Háthoře, obávám se ale, že se jim nelíbí, že jsou tak daleko od Nilu.“

„To nic, brzy už budou zase doma.“

Překulila se na lůžku blíž k němu, velkýma zlatavýma očima si zblízka prohlížela jeho tvář. Ano, je strašlivě unavený a tu a tam si zapomene vypít svůj povinný sladký nápoj. Došlo už dokonce k tomu, že se na veřejnosti zhroutil a začal sebou škubat, avšak naštěstí byl Hapdefane nablízku a přiměl ho napít se sirupu ještě dříve, než by ho byl musel do Caesarových útrob vpravovat stéblem. Když se Caesar zotavil, svedl to na svalové křeče, což okolí zjevně upokojilo. Jeden dobrý výsledek to přineslo, příhoda ho vylekala natolik, že o sebe napříště více dbal a že také Hapdefane zbystřil pozornost.

„Ty jsi před mýma očima nesmírně zkrásněla,“ řekl jí a třel jí dlaní bříško. Holčičko nešťastná, ty takhle přicházíš o radost z potomků jen proto, že se jeden římský pontifex maximus nedokáže smířit s pomyslením na hrozící incest. Zavrňela, protáhla se, sklopila dlouhé černé řasy a natáhla ruku, aby ho také pohladila.

„Já? S tím nosem jako zobák, vyzáblá na kost?“ otázala se. „I ve svých šedesáti je Servilia krásnější.“

„Jen se neplet, Servilia je zlá ženská. Kdysi jsem si myslel, že je krásná, ale co mě k ní poutalo, nebyla ani zdaleka její krása. Ona je bystrá, chytrá a nevyzpytatelná.“

„Ke mně se chová jako velice dobrá přítelkyně.“

„Má k tomu určitě své důvody, to mi věř.“

Kleopatra pokrčila ramínky. „Co je mi po jejích důvodech? Nejsem Římanka, kterou by ona mohla zničit, a ty máš pravdu v tom, že je bystrá a zajímavá. Zachránila mě před smrtí nudou, zatímco tys byl v Hispánii. Díky jí jsem se seznámila i s několika dalšími Římkami. S Clodií například!“ Zachichotala se. „To je pěkná nemrava! Ale výborná společnice. A přivedla mi sem Hortensii, docela určitě nejinteligentnější ženskou v Římě.“

„To nevím. Poté, co zemřel Caepio – a to už je víc než dvacet let –, oblékla vdovské roucho a odmítla všechny nápadníky, kteří se o ni ucházeli. Dost mě překvapuje, že se přátelí zrovna s Clodií.“

„Možná,“ připustila Kleopatra ostýchavě, „že Hortensia dává přednost milencům. Třeba sedává společně s Clodií na břehu Tiberu a vybírá si je z koupajících se naháčů na protějším břehu Trigaria.“

„Pokud jde o lidi z rodu Claudiů – oni nikdy příliš nedbali o svou pověst. Navštěvují tě ještě – mám na mysli Clodii a Hortensii?“

„Často. Ve skutečnosti je vídám častěji než tebe.“

„To je výčitka?“

„Ne, chápu tě, ale to ještě neznamená, že bych tvou nepřítomnost snášela snadno. Ovšem od tvého návratu sem chodí na návštěvu také víc Římanů. Lucius Piso a Philippus, například.“

„A Cicero?“

„Moc dobře spolu nevycházíme, Cicero a já,“ přiznala Kleopatra a stáhla koutky. „Kdypak mi sem přivedeš nějaké další slavné Římany? Třeba Marka Antonia? Já přímo umírám touhou poznat ho, ale on má pozvání prostě ignoruje.“

„Má totiž za manželku Fulvii, a tak se prostě neodváží je přijmout.“ Caesar se ušklíbl. „Ona je dost nepřející ženská.“

„Nu, tak ať jí neříká, že jde sem.“ Po chvilce roztouženě dodala: „Uvidím tě ještě před idami? Doufala jsem, že zítra také přijdeš.“

„Mohu tu s tebou strávit dnešní noc, lásko moje, ale za úsvitu musím zpátky do města. Čeká mě tam spousta práce.“

„A zítra večer?“ naléhala.

„Nemohu. Lepidus pořádá večeři jen pro muže a na tu si nemohu dovolit nepřijít. Budu i při ní sice muset pracovat, ale přinejmenším si tam budu moci potřást rukou s několika lidmi, které jinak asi nepotkám. Byla by to dost velká nevychovanost, kdybych Brutovi a Cassiovi sděloval přidělení jejich provincií poprvé až před celým plénem senátu.“

„Další dva muži, které jsem ještě neviděla.“

„Faraone, je ti pětadvacet, dost na to, aby sis uvědomila, proč se tolik předních Římanů a Římanek zdráhá s tebou sejít,“ vysvětloval Caesar klidně. „Nazývají tě královnou zvířat a obviňují tě, že jsi vinna mou údajnou snahou stát se králem Říma. Považují tě za toho, kdo na mě má zhoubný vliv.“

„Taková pitomost!“ vykřikla a dotčeně se posadila. „Na světě přece není vůbec nikdo, kdo by tvé myšlenky dokázal nějak ovlivnit.“

* * *

Od chvíle, kdy byl Caesar prohlášen diktátorem, se Markovi Aemiliovu Lepidovi začalo dařit. Byl nejmladším ze tří synů onoho Lepida, který se kdysi spolu s Brutovým otcem vzbouřil proti Sullovi. Narodil se s tvářičkou zastřenou plodovou blánou, což se považovalo za celoživotní záruku štěstí. Štěstí měl docela určitě už

v tom, že byl příliš mladý, než aby byl zatažen do otcovy vzpoury; nejstarší z chlapců za ni zaplatil životem a Paullus, druhý z nich, strávil dlouhá léta ve vyhnanství. Byl to patricijský, nesmírně vznešený rod, avšak poté, co Lepidovi staršímu puklo srdce, nezdálo se, že by rodina měla ještě naději zaujmout znovu místo v předních římských kruzích. Pak se Paullus, jen díky Caesarovi povoláný z vyhnanství zpět a za pomoci nemalých Caesarem vynaložených úplatků, stal konsulem. Caesar se totiž domníval, že i jemu samému to umožní, aby byl zvolen konsulem, aniž bude nucen překročit pomerium a osobně se přihlásit jako kandidát. Jenomže Paullus se ukázal být spíše neužitečnou přítěží, jaká nestála za obrovskou sumu, kterou do něj Caesar vložil; jako mnohem prospěšnější se projevil Curio, jenž byl nadto koupen mnohem levněji.

Ale žádný z manévřů, které Caesar užil, aby se vyhnul nezaslouženému stíhání, stejně neměl úspěch; jedinou alternativou, která mu zbyla a kterou vždy považoval za nejkrajnější možnost, bylo překročit Rubikon a dát se cestou ozbrojeného povstání. A Marcus Lepidus, nejmladší z oněch tří synů, okamžitě postřehl svou příležitost, s Caesarem se spojil a na nic už se pak neohlížel. Osobně byl dost lehkomyslný a přezíravý, se sklonem volit vždy snadnější z cest, a obecně se na něj pohlíželo jako na politicky bezvýznamného člověka. Pro Caesara však měl dvě veliké přednosti: jednak to byl do všech důsledků jeho člověk, jednak patřil k dostatečně vysoké aristokracii, aby to Caesarovi a jeho stoupencům dodalo tolik potřebné společenské vážnosti.

První manželkou Marka Lepida byla Cornelia Dolabellae, která mu nepřinesla žádné věno a záhy zemřela při porodu. Jeho další nevěsta zato vstupovala do manželství vybavena pěti sty talenty; byla to prostřední z dcer Servilie a jejího druhého manžela Silana. Za Marka Lepida se Junilla provdala několik roků předtím, než Caesar překročil Rubikon, a po všechna tato léta Lepida jakž tak drželo nad vodou jen její věno. Když vypukla občanská válka, Servilia, jeho tchyně, byla docela ráda, že má v Caesarově táboře jak jeho, tak i Vatiu Isaurika, jelikož Brutus s Tertullou naopak patřili k Pompeiovým stoupencům. Servilii tak mohlo být docela jedno, kdo v tomto střetu zvítězí – ztratit nemohla.

Lepidus patřil k zeťům, které měla nejméně v oblibě, v podstatě proto, že rodem stál tak vysoko, že neměl nejmenší důvod nějak se jí vlichocovat. A Lepidus, vysoký a pohledný muž, jehož spříznění s Julii Caesary bylo z jeho tváře zřejmé, se zase nestaral

o to, jaké mínění o něm Servilia má. Nedbala o to příliš ani Junilla, která Lepida nesmírně milovala. Měli spolu dva chlapce a dcerku, všechny dosud v dětském věku.

Díky svému spojení s Caesarem Lepidus značně zbohatl a zakoupil velkou a impozantní vilu na palatinském Germalu, z níž se otevíral pohled na Forum. Vila měla jídelnu schopnou pojmout šest lehátek. Lepidovi kuchaři byli stejně vynikající jako Kleopatřini a jeho sklepy si chválili všichni, jimž bylo dopřáno ochutnat z jejich zásob.

Lepidus si byl dobře vědom, že Caesar patrně opustí Řím ihned po skončení schůze senátu o březnových idách, takže si včas zajistil jeho účast při večeři pořádané v jejich předvečer. Pozval i Antonia, Dolabellu, Bruta, Cassia, Decima Bruta, Trebonia, Lucia Pisona, Lucia Caesara, Calvina a Philippa; velice by si byl přál mít mezi hosty i Cicerona, který však odmítl „vzhledem k nedobrému zdravotnímu stavu“.

K jeho nemalému překvapení byl prvním příchozím Caesar.

„Můj drahý Caesare, obával jsem se, že přijdeš jako poslední a jako první že budeš odcházet,“ říkal Lepidus, když ho vítal v obrovském atriu.

„V mém šílenství je jistá metoda, veliteli jízdy,“ prohlásil Caesar a ukázal paží na skupinu, která ho provázela a v níž nechyběl ani jeho egyptský lékař. „Obávám se, že se projeví jako neomluvitelný nevychovanec tím, že tady budu celou tu dobu pracovat, takže jsem přišel dříve, abych tě požádal o to nejméně okázalé lehátko, které bych mohl mít sám pro sebe. Na *locus consularis* usad', koho chceš, a mně přideš lehátko někde stranou, kde budu moci číst, psát a diktovat, aniž budu rušit ostatní stolovníky.“

Lepida to vůbec nevyvedlo z míry. „Kterékoli si vybereš, je tvoje, Caesare,“ řekl bodře a vedl svého problematického čestného hosta do jídelny. „Dám přinést ještě páté lehátko, a pak si budeš moci vybrat.“

„Kolik nás bude?“

„Dvanáct, včetně tebe a mne.“

„*Edepol!* Takže na jednom budou jen dva hosté,“ řekl Caesar.

„Na to nehleď, Caesare. Antonia pozvu na *locus consularis* vedle sebe a mezi nás dva už neposadím nikoho,“ usmál se Lepidus. „Stejně je ho takový kus, že být s ním ve třech na jednom lehátku znamená notně se uskovňovat.“

„Takže ti vlastně usnadním situaci,“ řekl Caesar, zatímco sloužící přinášeli žádané vybavení a stavěli ho za dosud prázdné lehátko vlevo od *lectu media*, tvořícího část příčky velkého U celé této sestavy. „Tohle беру, tak mi to vyhovuje. Bude tu spousta místa, kde si mohu rozložit papíry, a ještě tě poprosím o židli za lehátko, kde bude sedět sekretář. Diktovat budu vždycky jen jednomu, ostatní mohou zatím vyčkávat venku.“

„Postarám se o to, aby tam měli pohodlné posezení a hojnost jídla,“ řekl Lepidus a spěchal zavolat svého správce.

A tak, když se začali trousit další hosté, zastihli Caesara již uvelebeného na nejméně ctihodném místě, se sekretářem usazeným na židli za ním a s lehátkem zavaleným papíry a svitky.

„Chudáku Lepide,“ řekl Lucius Caesar a oči mu jen hrály. „Udělal bys nejlíp, kdybys usadil Calvina, Philippa a mě rovnou naproti tomuhle nenapravitelnému hříšníku. Všichni tři máme pro strach uděláno a nedáme mu pokoj. A kdoví, třeba s námi ztratí i nějaké to slovo.“

Když byl přinesen první chod, spočívali Marcus Lepidus s Antoniem sami dva na *lectu mediu*; Dolabella, Lucius Piso a Trebonius ulehli bezprostředně vpravo od nich; na levém lehátku spočinuli Brutus, Cassius a Decimus Brutus, za nimi pak ležel Caesar.

Caesarova píle samozřejmě nikoho z účastníků večeře nepřekvapovala, takže se bez ohledu na něho věnovali jídlu i rozjařené konverzaci, podporované vynikajícím falernským bílým podávaným k pikantnímu rybímu předkrmu, poté si zavdali prvotřídním chioským červeným k podstatnějšímu hlavnímu masitému chodu a posléze vše spláchli sladkým, lehce perlivým bílým vínem z Alby Fucentie, které provázelo sladké zákusky a sýry tvořící třetí, závěrečný chod.

Philippus se přímo rozplýval nad novým moučníkem, který vymysleli a připravili Lepidovi kuchtíci: jeho základem byl rosol ze smetany, medu, rozmačkaných raných jahod a žloutků s vmíchaným bílkem ušlehaným dotuha; vše bylo nalito do vychlazené formy ve tvaru páva a po vyklopení ozdobeno šlehanou smetanou střídavě obarvenou růžově, zeleně, modře, fialově a žlutě šťávou z květinových plátků a lístků.

„Poté, co jsem ochutnal tuhle dobrotu,“ zamumlal, „musím přiznat, že moje Ambrosie Mons Fiscellus je nechutně sladká záležitost! Tohle je ta pravá ambrózie! Naprosto dokonalá! Ochutnej trochu, Caesare!“

Caesar vzhlédl, ušklíbl se, uždíbl jednu lžici a překvapeně se na Philippa podíval. „Máš pravdu, Philippe, je to opravdová ambrózie! Odstavec deset: Je nezákonné poukázku na bezplatný příděl obilí prodat, směnit, darovat anebo jakýmkoli jiným způsobem zcizit pod trestem padesáti týdnů zahazování chudinských hrobů vápnem v nekropoli.“ Dal si ještě jednu lžici. „Vynikající! To by mi schválil dokonce i můj lékař. Odstavec jedenáct: V případě úmrtí držitele bude poukázka na bezplatný příděl obilí vrácena u stánku plebejského édila spolu s dokladem o jeho smrti...“

„Myslel jsem,“ řekl Decimus Brutus, „že legislativa upravující bezplatné příděly zrna už je v platnosti, Caesare.“

„Ano, je, ale když jsem ji znovu pročítal, zjistil jsem, že není úplně jednoznačná. Ty nejlepší zákony, Decime, nemají žádné skuliny.“

„Mně se líbí ten trest,“ řekl Dolabella. „Házet lopatou vápno do smrdutých hromadných hrobů – to snad odradí kdekoho od čehokoli.“

„Nu, musel jsem vymyslet něco skutečně odstrašujícího, což je dost těžká věc, když lidé nemají ani peníze na pokuty, ani majetek, který by se jim dal zabavit. Držitelé poukázek na zrna zdarma jsou velice chudobní,“ řekl Caesar.

„Když už jsi zvedl hlavu od těch svých papírů, Caesare, odpověz mi na jednu otázku,“ řekl Dolabella. „Povšiml jsem si, že pro parthské tažení chceš pro každou legii stovku kusů vrhačů. Víím, že ty jsi horlivý zastávce metacích strojů, Caesare, ale není to přece jen trochu nadměrný požadavek?“

„Katafraktové,“ řekl Caesar.

„Katafraktové?“ otázal se Dolabella a sraštil čelo.

„Parthská jízda,“ vysvětloval Cassius, který jich na řece Bilechas viděl celé tisíce. „V řetízkové zbroji od hlavy až k patě. Bojují v sedle obrovských koní, rovněž chráněných řetízkovými ověsy.“

„Ano, vybavuji si ještě, Cassie, že jsi ve své zprávě pro senát uvedl, že nemohou útočit plným tryskem, takže mi došlo, že silným bombardováním na počátku bitvy nutně utrpí těžké ztráty,“ řekl Caesar zamyšleně. „Bombardovat bude možno i doprovodné velbloudy nesoucí zásobní šípy pro parthskou lehkou jízdu. Pokud bych se snad mýlil, uložím jistou část metacích strojů do skladů, ale mám takový pocit, že v tomhle mám pravdu.“

„Myslím si to i já,“ řekl Cassius se zjevným respektem.

Antonius, který pánské večírky tohoto druhu, navštěvované zpravidla zkostnatělejší částí jeho vrstevníků, příliš nesnášel, naslouchal rozhovoru, zamyšleně přitom nejprve pozoroval tři muže na *lectu imu* po své levici – Bruta, Cassia a Decima Bruta – a pak přelétl očima zpět k Caesarovi. Zítra, můj milý strýče, už zítra! Zítra zemřeš rukama těchto tří mužů a z podnětu onoho nedoceněného génia na lehátku naproti nim, Trebonia. To on všechno rozpoutal a podle jeho vůle se tak stane. Viděl kdo někdy nešťastnější tvář, než je teď Brutova? Proč se do toho vůbec pouští, když se tak strachuje? Vsaďm se, že *ten* do něho dýku nepohrouží.

„Pokud jde o ty jámy s vápnem, nekropole a umírání,“ ozval se znenadání a s neomalenou hlučností Antonius, „jaká smrt je podle vás nejlepší?“

Brutus sebou trhl, zbledl, rychle odložil lžíci.

„V bitvě,“ odpověděl Cassius bez váhání.

„Ve spánku,“ řekl Lepidus, před očima měl svého otce, který byl donucen rozvést se s manželkou, již zbožňoval a pro niž se zvolna usoužil až k smrti.

„Sešlostí věkem,“ uculoval se Dolabella.

„S takovou chutí na jazyku, jako má tahle poleva,“ řekl Philippus a olízl lžíci.

„V kruhu svých dětí,“ řekl Lucius Caesar, jenž se ve svém jediném synovi dožil takového zklamání. Není horšího osudu než přežít své vlastní děti.

„S pocitem zadostiučinění,“ řekl Trebonius a sjel po Antoniovi pohrdavým pohledem. Nechystá se nás snad tenhle hulvát nakonec zradit?

„Při četbě ještě krásnější básně, než jsou Catullovy verše,“ řekl Lucius Piso. „Myslím, že Helviovi Cinnovi by se jednoho dne mohlo povést takovou napsat.“

Caesar vzhlédl, povytáhl obočí. „Na způsobu smrti nezáleží,“ řekl, „pokud je rychlá.“

Calvinus, jenž se už nějakou chvíli neklidně převaloval a vzdychal, pojednou dlouze zasténal a chytil se za prsa. „Mám strach,“ vyrazil celý popelavý v tváři, „že ta *moje* smrt se už kvapem blíží. Och, ta bolest, ta bolest!“

Namísto aby konečně odložil práci a pověděl Brutovi a Cassiovi, jaké provincie jim kynou příští rok, musel tedy Caesar povolát z atria Hapdefana; na poslední námět rozhovoru hosté rázem zapomněli, shlukli se s Caesarem v čele kolem Calvina a starostlivě ho pozorovali.

„Je to srdeční křeč,“ řekl Hapdefane, „ale já myslím, že na ni neumře. Jen je třeba dopravit ho domů, a tam se bude muset léčit.“

Za Caesarova dohledu byl Calvinus uložen na nosítka.

„To bylo neblahé téma,“ osopil se Caesar na Antonia.

Mnohem víc, než si uvědomuješ, pomyslel si Antonius v duchu.

Brutus s Cassiem šli větší část cesty domů společně, nepromluvili však, dokud nedošli ke Cassiovým dveřím.

„Sejdeme se všichni ráno půl hodiny po úsvitu dole pod Cakovými schody,“ připomněl Cassius. „Budeme tak mít dostatek času dojít na Martovo pole. Budu tam na tebe čekat.“

„Ne,“ řekl Brutus, „na mě nečekej. Půjdu raději sám. Moji liktoři mi jako doprovod postačí.“

Cassius se zachmuřil, zadíval se na Brutovu zbledlou tvář. „Doufám, že nepomýšlíš na to, že bys z celé té věci vycouval?“

„Samozřejmě že ne.“ Brutus se nadechl. „Jen chudák Porcia se dostala do takového stavu – ona ví –“

Cassius slyšitelně zaskřípal zuby. „Ta ženská nás všechny ohrožuje!“ Zabušil na vrata. „Neopovaž se uhnout, rozumíš?“

Brutus se dovlekl za roh ke svým vlastním dveřím, zaklepal, prošel kolem vrátného a po špičkách se ploužil chodbami k ložnici pána domu a toužebně si přál, aby Porcia už spala.

Byla vzhůru. V okamžiku, kdy se ve dveřích objevilo mihotavé světlo jeho lampičky, vyskočila z jejich lůžka, vrhla se k němu a křečovitě ho sevřela.

„Co se děje? Co se děje?“ dorážela tak hlasitě, že to musel slyšet celý dům. „Jak to, že se vracíš tak brzy? Byli jste snad odhaleni?“

„Psst, psst!“ zavřel za sebou. „Ne, nikdo nic neodhalil. Zato Calvinus se zhroutil, takže bylo po večírku.“ Shodil ze sebe togu i tuniku, nechal je ležet na zemi a posadil se na pelest, aby si rozvázal tkanice střevíců. „Běž spát, Porcie.“

„Já nemůžu usnout,“ řekla a těžce dosedla vedle něho.

„Tak vypij trochu odvaru z makovic.“

„Po tom dostávám zácpu.“

„Nu, ty mě teď doháníš k opaku. Prosím tě, moc tě prosím, jdi si lehnout na svou polovinu a aspoň *předstírej*, že spíš! Já potřebuji klid.“

Se vzdycháním a huhláním udělala, co jí řekl; Brutus ucítil, jak se mu stahují střeva, vstal, navlékl si znova tuniku a obul si trepky.

„Co se děje, co se děje?“

„Nic, rozbolelo mě břicho,“ řekl, vzal lampičku a odebral se na latrínu. Zůstal tam tak dlouho, dokud si nebyl jist, že už nemá co vyprazdňovat, a pak, celý roztřesený v ledové noční tmě, setrval v kolonádě tak dlouho, až ho chlad začal zahánět zpátky, směrem k jeho ložnici a k Porcii. Cestou míjel dveře ložničky Stratona z Épeiru: zavřené, neprosvívalo pod nimi žádné světlo; poté Volumniovy dveře: zavřené, tma. Statyllovy dveře: trochu pootevřené, za nimi záře lampičky. Jen co na ně zaškrabal, Statyllos se objevil a hned ho táhl dovnitř.

Brutovi nepřišlo nijak divné, že ho Porcia po sňatku požádala, aby se k nim Statyllos mohl přestěhovat; nepověděla mu, že hlavním důvodem bylo odloučit nějak Lucia Bibula od Statylla a od jeho nemírného popíjení. Mít doma Catonova filozofa a přítele samozřejmě Bruta těšilo. A nikdy tomu ještě nebyl tak rád jako teď.

„Mohu si tu u tebe lehnout?“ otázal se Brutus. Zimou cvakal zuby.

„Ovšemže můžeš,“ řekl Statyllos.

„K Porcii jít nechci.“

„Ale, ale...“

„Propadla hysterii.“

„Ale ne... Jen si lehni. Přinesu ještě nějaké pokrývky.“

Nikdo ze tří filozofů nevěděl nic o spiknutí k zabití Caesara, třebaže všichni vytušili, že se cosi děje. Usoudili, že Porcie se zmocňuje šílenství. Nu, kdo by to také mohl mít Catonově dceři, tak citlivé a tak těžce zkoušené, za zlé, když ji Servilia bez ustání slovně šlehá a trýzní, sotva Brutus vytáhne paty z domu? Jenomže Statyllos na rozdíl od ostatních dvou viděl Porcii vyrůstat. Když si uvědomil, že Bruta miluje, snažil se tento vztah překazit. Zčásti ho k tomu vedla žárlivost, hlavně se však obával, že Porcia svými výbuchy a výlevy Brutovi postupně zkazí život. Co ovšem nevzal v úvahu, bylo Serviliino nepřátelství, i když by s ním byl měl počítat – jak strašně ona přece nenáviděla Catona! Ted' tu měl Bruta, kterému se strachy nechce ke své vlastní ženě. A tak kolem něho chvíli pobíhal a obskakoval ho, uložil ho na svou postel a posléze se u něho posadil s rozsvícenou lucerničkou, aby ho ohlídal.

Brutus upadl do neklidného spánku, převracel se a sténal a pak se naráz probudil, právě když snová scéna ubodávání Caesara

dosáhla svého krvavého, ohavného vrcholu. Statyllos, stále ještě sedící na židli, klímal, ale rázem se probral, sotva Brutus sesmekl nohy z lůžka na zem.

„Lež ještě,“ řekl postavou nevelký filozof.

„Ne, bude schůze senátu a slyším už kokrhat kohouty, takže do svítání už nemůže chybět víc než hodina,“ řekl Brutus a vstal. „Děkuji ti, Statylle, takovéhle útočiště jsem moc potřeboval.“ Vzdychl, chopil se své lucerničky. „Teď bych se měl jít podívat, jak se daří Porcii.“ U dveří se zastavil a podivně se zasmál. „Díky všem bohům, že se moje matka nemá z Tuscula vrátit dřív než odpoledne.“

I Porcia nalezla útěchu ve spánku; ležela na zádech, ruce za hlavou, na tvářích stopy hojných slz. Lázeň už měl připravenou; ulehл do teplé vody a chvíli v ní odpočíval; jeho sluha, který se ničím nedal vyrušit z klidu, stál připravený zabalit ho do měkké lněné osušky, jakmile z lázně opět vystoupí. Poté si už s mnohem lepším pocitem oblékl čistou tuniku, obul si kurulské střevíce a odebral se do pracovny, aby si přečetl něco z Platóna.

„Brute, Brute!“ vřískla Porcia a vtrhla do místnosti, vlasy rozčuchané, oči vypoulené, roucho se jí smekalo z ramen. „Brute, dnes, dnes to bude!“

„Milá moje, tobě není dobře,“ řekl, aniž vstal od stolu. „Jdi si ještě lehnout a já pošlu pro Atilia Stilona.“

„Já lékaře nepotřebuju! Mně nic není!“ Aniž si uvědomovala, že svým výrazem a každým gestem to popírá, přeběhla pracovnou, zalovila v truchlivě prázdných přihrádkách, popadla jedno z per nastrkaných v pohárku na stole a začala jím bodat do vzduchu. „Tumáš, netvore! A ještě jednu, ty vrahu republiky.“

„Dite!“ křikl Brutus. „Dite!“

Správce se objevil v okamžení.

„Dite, dojdí pro služky paní Porcie a pošli je k ní do komnaty. Necítí se dobře, takže pošli také pro Atilia Stilona.“

„Nic mi není! Tumáš! Zhyň, Caesare! Pojdi!“

Epaphroditus na ni vrhl ulekaný pohled a odběhl, po chvíli se vrátil se čtyřmi služkami.

„Pojď, *domino*,“ vybídla ji Sylvia, která se o Porcii starala už od jejích dětských let. „Lehneš si, než přijde Atilius.“

Porcia šla neochotně, zmítala sebou tak silně, že služkám museli pomoci ještě dva otroci.

„Zamkni ji v jejích komnatách, Dite,“ řekl Brutus, „ale postarej se nejdřív, aby tam nezůstaly žádné nůžky ani nože na papír. Obávám se o její duševní zdraví, mám o ni velký strach.“

„Je to hrozně smutné,“ řekl Epaphroditus, kterého spíš trápily obavy o Bruta; vyhlížel hrozně. „Dovol, abych ti přinesl něco k jídlu.“

„Už se rozednilo?“

„Ano, *domine*, ale teprve před chvílí. Slunce ještě nevyšlo.“

„Pak mi dones chléb a med a k zapití ten odvar z bylinek, co kuchař připravuje. Mám nějak pokažený žaludek,“ řekl Brutus.

Atilius Stilo, jeden z římských módních lékařů, už stál před dveřmi, když Brutus odcházel zahalen ve své purpurem lemované toze, v pravici text řeči, kterou měl pronést po atentátu.

„Bez ohledu na to, co všechno jiného ještě podnikneš, Stilone, dej paní Porcii nějaký lék na uklidnění,“ přikázal Brutus a vykročil na ulici, kde už ho čekalo šest liktorů, *fascēs* na ramenou.

První sluneční paprsky se právě dotkly pozlacených soch na vrcholu chrámu Magny Mater, když spěchal dolů po Cakových schodech na Forum Boarium a odbočil k bráně Porta Flumentana v serviovských hradbách vedoucí na Forum Holitorium. Tržiště už se hemžilo prodejci zeleniny a ovoce, kteří před zraky časných kupujících vykládali a rovnali na stánky své zboží. Pro toho, kdo bydlel na Palatinu, to byla nejkratší cesta k obrovitému komplexu divadla Pompeia Velikého na Martově poli – sotva čtvrt hodiny chůze.

Navzdory chaosu myšlenek úporně mu vířících v hlavě nepřestával Brutus ani na okamžik vnímat onu dýku zavěšenou na opasku, neboť byla natolik dlouhá, že ho špičkou pochvy při každém kroku bodala do stehna. Za celý svůj život nenesl pod togou žádnou zbraň. Věděl, co se má stát, avšak toto vědomí bylo jaksi neskutečné, nic krom té dýky po boku na něm nebylo reálné. Proplétal se mezi vozíky naloženými zelím a kapustou, pastinákem a řepou, celerem a cibulí, vším, co se dalo vypěstovat v zelinářstvích kolem Martova pole a Vatikánského pole v tomto přechodném ročním období; překvapovalo ho, že je všude plno kaluží – pršelo snad později v noci? S jakou lhostejností se ti liktoři chovají! Prostě si jdou, bláto nebláto.

„Hrozná bouřka to byla, co?“ říkal jakýsi zahradník ženě, které házel svazečky ředkviček.

„Já už myslela, že je to konec světa,“ odpověděla a obratně je chytala ve vzduchu.

Bouřka? Cožpak byla nějaká bouřka? Nic takového nevnímá, nezaslechl zadunění hromu ani neuviděl žádné zášlehy blesků. Byla snad bouře v jeho srdci tak děsivá, že přehlušila i přírodní živly?

Sotva minul Circus Flaminius, rázem před ním nad zelenou plání vyvstala gigantická mramorová silueta divadla Pompeia Velikého půlkruhem se tyčící nad nejzazším západním koncem Martova pole. Východně od něho se rozkládala nádherná obdélníková peristylová zahrada obklopená na všech stranách kolonádou čítající rovnou stovku drážkovaných sloupů s korintskými hlavicemi, bohatě zlacených a zdobených nespočetnými odstíny modří; stěny za nimi mezi jednotlivými nástěnnými malbami byly sytě šarlatové. Jedna z kratších stran zahrady přiléhala k čelu divadelní scény; na protilehlé straně vedly dlouhé nízké stupně vzhůru do Pompeiovy kurie, náležitě zasvěcené radnice určené ke schůzím senátu.

Do stosloupové kolonády vstoupil Brutus jižními vraty, stanul a po náhlém přechodu do stínu zamžoural a rozhlížel se, kde jsou shromážděni Liberátoři. Přímo visel na tom slově, bylo to jediné, čím se dokázal obrnit vůči tomu, co mělo nastat – nejsou přece vrahové, jsou osvoboditelé. *Liberátoři*. Tamhle! Uprostřed zahrady, na slunném místěčku chráněném před větrem, blízko zdobné fontány, ze které díky vyhřívaným trubkám voda tryskala v létě i v zimě. Cassius na něho zamával, opustil skupinku a vyšel mu vstříc.

„Jak se daří Porcii?“ otázal se.

„Moc dobře ne. Poslal jsem pro Atilia Stilona.“

„Dobrá. Teď pojd' a poslechni si Gaia Trebonia. Čekal, až přijdeš.“

KAPITOLA TŘETÍ

Caesar noční bouři vnímal, přišla jako předzvěst vichrů a prudkých zvrátů počasí, které patří k období rovnodennosti; vyšel si do hlavního peristylu sledovat fantastické krajkové blesků v mračnech a naslouchat třesutému hromobití, neboť bouře přecházela přímo nad Římem. Když se začal hustými proudy valit liják, vrátil se do své ložnice, ulehl a dopřál si oněch čtyř drahocenných hodin hlubokého spánku beze snů. Dvě hodiny před svítáním, když už bouře kamsi odtáhla, byl opět vzhůru a první směna sekretářů a písařů se hlásila do služby. Za úsvitu mu Trogus přinesl čerstvě upečený křupavý chléb, trochu olivového oleje a jeho obvyklý horký nápoj – v tuto roční dobu to byla citronová šťáva, mnohem lahodnější než ocet, zejména když teď Hapdefane naléhal, aby byla náležitě oslazená medem.

Cítil se dobře, osvěžený, do hloubi duše šťastný, že čas, který musí trávit v Římě, se rychle krátí.

Končil právě snídani, když vešla Calpurnia, s těžkými víčky a s kruhy únavy pod očima; okamžitě se zvedl a šel ji políbit na pozdrav, pak jí vzal bradu do dlaně a starostlivě si prohlížel její tvář.

„Milá moje, copak je? Vystrašila tě ta bouřka?“

„Ne, Caesare, zato ten sen,“ řekla a v úzkosti mu sevřela paži.

„Ošklivý sen?“

Zachvěla se. „Strašlivý sen! Viděla jsem, jak tě obklopili nějací muži a ubodali tě k smrti.“

„Edepol!“ vykřikl s pocitem bezradnosti. Jak se dá uklidnit znepokojená manželka? „Byl to jenom sen, Calpurnie.“

„Ale bylo to všechno tak hrozně skutečné!“ vykřikla. „V senátě to bylo, ale ne v Hostiliově kurii. Muselo to být v Pompeiově kurii, protože k tomu došlo poblíž jeho sochy. Prosím tě, Caesare, nechod’ na tu dnešní schůzi senátu!“

Vymanil se z jejího sevření, vzal ji za ruce a chvíli jí je třel. „Jít tam musím, milá moje. Odstupuji dnes z úřadu konsula, je to konec mého oficiálního působení v Římě.“

„Ne! Prosím ne! Nechod' tam! Bylo to tak *opravdové*!“

„Pak ti ovšem děkuji za tvé varování. Udělám všechno pro to, aby mě v Pompeiově kurii neubodali,“ řekl ohleduplně, ale pevně.

Přišel Trogus s *togou trabeou*, Caesar už měl na sobě střídavě karmínově a purpurově pruhovanou tuniku, na nohou vysoké rudé boty, a zatímco mu Trogus řasil rozměrný úbor kolem těla a rovnal záhyby na levém rameni, stál tak, aby se mu toga nesmekala po paži, až s ní pohne.

Vyhlíží nádherně, pomyslela si Calpurnia; nachová a karmínová mu sluší lépe než bílá. „Jaké povinnosti máš jako pontifex maximus?“ otázala se ho. „Nemohly by ti posloužit jako omluva?“

„Ne, nemohly,“ odpověděl už trochu unaveně. „Jsou idy, bude to jen krátká oběť.“

A vykročil, aby se zařadil do průvodu čekajícího už na Via Sacra; rychlá prohlídka ovcí a už spěchal z kopce k dolejšímu Foru a na Kapitol k Arx.

Za hodinu byl zpátky, s povzdechem zjišťoval, že přijímací síň zatím zaplnili klienti, z nichž se bude muset některým věnovat, ještě dříve než se vydá za dalšími povinnostmi. V pracovně zastihl Decima Bruta, jenž si tam povídal s Calpurnií.

„Doufám,“ řekl Caesar, který přišel převlečený už do togy lemované purpurem, „že se ti podařilo přesvědčit mou manželku, že mi dnes nehrozí žádné nebezpečí od atentátníků?“

„Snažil jsem se, ale jestli jsem uspěl, nevím,“ přiznával Decimus, opřen nazad tělem a dlaněmi o okraj malachitové desky Caesarova stolu, nohy nenuceně zkřížené.

„Musím si promluvit asi s padesátkou klientů, s žádným to nebude trvat příliš dlouho, nikoho z nich nepřijmu v soukromí, pokud bys na mě chtěl počkat. Co tě sem přivádí tak časně a v tak bujaré náladě?“

„Nevěděl jsem, jestli se nebudeš chtít cestou stavět u Calvina, a rád bych ho také viděl,“ řekl Decimus zlehka. „Pokud bych tam zašel sám, asi by mě nepřijali, zatímco půjdu-li s tebou, nemohou mě dost dobře odmítnout.“

„To je od tebe chytré,“ pousmál se Caesar. Povytáhl obočí, podíval se na Calpurnii. „Děkuji ti, má milá, mám dnes plno práce.“

„Postarej se o něho, Decime!“ zaprosila ještě ze dveří.

Decimus se široce usmál – jak úlevný pocit ten úsměv navozoval! „Neměj strach, Calpurnie. Slibuji ti, že se o něho postarám.“

O dvě hodiny později oba vycházeli z Domus Publiky s houfem klientů v patách a vydali se k Vestiným schodům vedoucím vzhůru na Palatin. Když odbočovali za roh směrem k Vestině svatyni, míjeli starého Spurinna dřepícího jako obvykle vedle Brány závětí.

„Caesare! Střež se březnových id!“ vykřikl.

„Březnové idy už jsou tu, Spurinno, a jak vidíš, jsem zdrav a v naprostém pořádku,“ zasmál se Caesar.

„Březnové idy tu už jsou, to ano, ale ještě není po nich.“

„Hlupák stará,“ zamumlal Decimus.

„Spurinna je možná ledacos, Decime, jenom ne hlupák,“ řekl Caesar.

U paty Vestiných schodů se zástup natlačil až na ně; jakási ruka podávala Caesarovi kousek papíru. Chopil se ho Decimus a ukryl ho v záhybu své togy. „Pojďme,“ řekl. „Vezmu ho s sebou, aby sis to pak mohl přečíst.“

Do domu Gnaea Domitia Calvina byli pozváni, jakmile zaklepal, a hned byli uvedeni do pracovny, kde Calvinus ležel.

„Ten tvůj egyptský lékař je učiněný zázrak, Caesare,“ řekl Calvinus, sotva vstoupili. „Decime, jsem moc rád, že tě tu vidím!“

„Vypadáš o mnoho líp než včera večer,“ těšil ho Caesar.

„Taky se o mnoho líp cítím.“

„Nezdržíme se, chtěl jsem jen vidět, jak se ti daří, ty můj dávný příteli. Lucius a Piso říkali, že dnes vynechají schůzi, aby za tebou taky mohli zajít na návštěvu a poskytnout ti na chvíli společnost, ale budou-li tě unavovat, klidně je vyhoď. Copak to s tebou bylo?“

„Srdeční křeč. Hapdefane mi dal odvar z náprstníku a mně se po něm takřka okamžitě ulevilo. Povídal, že se mi srdce – nu, říkal tomu, že se ‚třese‘ – to je velice přiléhavý výraz! Asi se kolem něj nahromadily nějaké ty šťávy.“

„Hleď, ať se zotavíš natolik, abys zvládl úřad velitele jízdy. Lepidus se dnes vydává do Narbonské Galie, to bude další absentér v senátě. Nepřijde ani Philippus, který se včera přejedl – to má z těch svých ambrózií! Obávám se, že přední lavice budou při mém posledním vystoupení poloprázdné,“ řekl Caesar. Trochu

překvapivě se ke Calvinovi naklonil a políbil ho na tvář. „Dávej na sebe pozor.“

A byl pryč, s Decimem Brutem v patách.

Calvinus se zachmuřil; pak mu víčka poklesla, zadřímł.

Když procházeli Cirkem Flaminiem a proplétali se mezi kalužemi, Decimus se ozval.

„Caesare, mohu poslat napřed někoho se zprávou, že už přicházíme?“

„Samozřejmě.“

Jeden z Decimových sloužících se dal do běhu.

Když vstoupili do kolonády, zastihli asi čtyři stovky senátorů rozptýlených po zahradě, někteří z nich četli, pár jich diktovalo písari, někdo dospával na trávě, jiní se v hloučcích bavili a smáli.

Vstříc jim vyšel Marcus Antonius a stiskl Caesarovi ruku. „Ave, Caesare. Už jsme nedoufali, že přijdeš, až pak přiběhl Decimův posel.“

Caesar Antoniovu ruku pustil se studeným pohledem, který napovídal, že nikomu není nic po tom, jaké zpoždění diktátor má, a dlouhými kroky se vydal po schodech k Pompeiově kurii, za sebou dva sloužící, jednoho s kurulským křeslem a skládacím stolem, druhého s voskovými tabulkami a vakem plným svitků. Rozestavili křeslo a stolec v popředí kurulského pódia a poté, co byli pokynem hlavy propuštěni, zmizeli. Caesar se ujistil, že je vše náležitě rozmístěno, pak vyprázdnil svitek po svitku celý obsah vaku, urovnal svitky úhledně vzadu za stolem a posléze se usadil, s voskovými tabulkami navršenými po levici a s ocelovým rydlem podél nich pro případ, že by si chtěl dělat poznámky.

„Už se dal do práce,“ řekl Decimus, když se připojil k dvaadvaceti ostatním stojícím pod schody. „Uvnitř je asi čtyřicet *pedariů*, ale nikdo z nich nesedí poblíž kurulského pódia. Trebonie, je čas jednat.“

Trebonius se okamžitě vydal k Antoniovi, jenž usoudil, že nejlepší cestou jak udržet venku i Dolabellu bude přidružit se k němu a pokusit se chovat co nepřátelštěji. Jejich liktoři – dvakrát po dvanácti – stáli opodál, *fascēs* (náležející prvnímu konsulovi, Dolabellovi, jelikož byl březem) u nohou. Třebaže se schůze konala mimo pomerium, bylo to nicméně uvnitř mílového okruhu kolem

města, takže liktoři byli oděni v togách a ve svazcích prutů neměli vetknuty sekery.

V noci napadlo Trebonia další vylepšení a začal ho uskutečňovat, jakmile se dostavil Brutus se svými šesti liktory. Doporučil totiž, aby z úcty k Caesarovi, jenž už po několik *nundin* chodil bez liktorů, se i všichni prétoři a oba kurulští édilové tohoto doprovodu zřekli, poslali své liktory domů a obešli se na schůzi senátu bez nich. Nikdo z kurulských magistrátů, které Cassius postupně oslovil, neměl námitky, a tak prétorští a édilští liktoři, rozradovaní nad tímto nečekaným volnem, vyrazili ostrým krokem zpátky do svého kolegia sídlícího hned za hospodou na Clivu Urbium, polohou plně vyhovujícího žízňivým dovolencům.

„Zůstaň se mnou ještě chvíli venku,“ řekl Trebonius žoviálně Antoniovi, „rád bych si s tebou o něčem promluvil.“

Dolabella postřehl, že jeden z jeho druhů hraje se dvěma dalšími senátory kostky, pokynul svým liktorům, že mají i nadále pauzu, a šel se přidat k hráčům; měl pocit, že se ho toho dne drží štěstí.

Zatímco Antonius a Trebonius byli dole pod schody zabráni do rozhovoru, Decimus vykročil v čele Liberátorů k zasedací síni. Kdyby se na ně byl kdokoli ze senátorů prodlévajících dosud na zahradě zahleděl, určitě by ho zarazila vážnost jejich tváří a víc než obezřetný krok, jakým bezděčně postupovali; jenomže nikdo se na ně ani nepodíval.

Brutus, jenž se vlekl jako poslední, náhle ucítil, že ho kdosi zatahal za togu. Když se obrátil, uviděl, že za ním stojí jeden z jeho sloužících, ztěžka oddychující a zrudlý v tváři.

„Ano, co se děje?“ otázal se, nevýslovně šťastný, že cosi přece jen snad jeho účast na zabití tyrana oddálí.

„*Domine*, paní Porcia!“ vydechl muž.

„Co je s ní?“

„Je mrtvá!“

Svět se s ním nezakymácel, nezatočil ani neroztrásl; Brutus se na otroka nevěřičně zahleděl. „To je nesmysl,“ řekl.

„*Domine*, je mrtvá, přísahám, že je mrtvá!“

„Pověz mi, co se stalo,“ řekl Brutus klidně.

„Nu, dostala se do hrozného stavu – pobíhala kolem jako smyslů zbavená a vykřikovala, že je Caesar mrtvý.“

„Byl u ní Atilius Stilo?“

„Ano, *domine*, ale rozzlobil se, když odmítla vypít lektvar, který jí namíchal.“

„A pak?“

„Pak padla, dočista mrtvá. Epaphroditus na ní nebyl schopen zjistit ani jedinou známku života – vůbec nic! Je mrtvá! Mrtvá! Pojd' domů, prosím, pojd' domů, *domine!*“

„Řekni Epaphroditovi, že přijdu, jen co budu moci,“ řekl Brutus a stoupl nohou na první schod. „Není mrtvá, to mi věř. Já už ji znám. Jen omdlela.“ A pokročil na další schod, zatímco otrok nevěřícně upíral zraky na jeho záda.

Síň, dost veliká na to, aby pojala šest set lidí – pokud se dost namačkali jeden na druhého –, vyhlížela takřka prázdná, přestože se v ní už usadilo pár senátorů na zadních lavicích, vzdělců, kteří nezameškali jedinou příležitost číst si. Nikdo si nepostavil svou stoličku v čele síně poblíž kurulského pódia. Díky slunečním paprskům pronikajícím sem okny v nástřešku bylo totiž nejsvětleji právě u vnějších dveří; čtenáři se tak rozmístili dost pravidelně podél obou stěn síně, na pravém i levém nejhořejším stupni. Výborné je to, pomyslel si Decimus. Uzavíral postupující skupinu, a když se ještě jednou ohlédl, uviděl Bruta stojícího dosud venku – och, ztratil odvahu!

Caesar seděl s hlavou skloněnou nad rozvinutým svitkem, ztracený pro celý svět. Náhle sebou pohnul, nikoli však, aby pohlédl na skupinku kráčející k němu středem síně. Levou rukou vzal nejhořejší z voskových tabulek, rozevřel ji, pravou se chopil rydla a hbitě a obratně začal psát.

Deset stop před pódiem hlouček nejistě stanul; nezdálo se náležité, aby Caesar své nastávající vrahy vůbec nepostřehl. Decimus přelétl očima k Pompeiově podobizně, soše v nadživotní velikosti vyzdvížené nadto ještě na čtyři stopy vysoký sokl, zčásti zasunutý do výklenku v pozadí pódia, které bylo tak rozměrné, jako by mělo pojmut něco mezi šestnácti a dvaceti muži na kurulských křeslech. Prsty náhle ztuhlymi rozrušením zalovil Decimus po dýce, vytrhl ji z pochvy a držel ji skrytě při boku. Vnímal, že i ostatní činí totéž, a koutkem oka postřehl, že k nim napříč síní spěchá Brutus – takže přece jen nakonec neztratil kuráž!

Lucius Tillius Cimber vystoupal po bočních sedátkách liktorů vzhůru na pódium, obnaženou dýku už nijak neskrýval.

„Nemůžeš počkat, pitomo jeden nedočkavá!“ štěkl podrážděně Caesar, hlavu stále ještě skloněnou nad voskovou destičkou, ocelové rydlo jen kmitalo po uhlazeném povrchu.

Se rty vzteky sevřenými se Cimber otočil zuřivým pohledem na ostatní Liberátory – slyšíte ho, hulváta? – a skočil kupředu, aby

Caesarovi strhl togu ze šíje. Předešel ho však Gaius Servilius Casca, jenž se zleva protlačil podél Cimbera a bodl jako první, ranou zezadu do Caesarova hrdla. Čepel však sjela po klíční kosti a zanechala po sobě jen povrchový řez na prsou. Caesar vyskočil tak rychle, že jeho pohyb nestačili ani sledovat, a instinktivně se na obranu ohnal rydlem. Zabodlo se Gaiovi Caskovi do paže, zatímco teď i povzbuzený zbytek Liberátorů nabyl odvahy a tlačil se s tasenými dýkami blíže k Caesarovi.

Třebaže s nimi Caesar urputně zápolil, nevykřikl a nepromluvil jediné slovo. Z převrženého stolku se svitky rozlétly na všechny strany, skácelo se kurulské křeslo, rozstříkly se první krůpěje krve. Část senátorů z horních stupňů teď už vstojе sledovala dění na pódiu, ozývaly se výkřiky hrůzy, ale nikdo se nepohnul, aby Caesarovi přispěchal na pomoc. Jak ustupoval, zarazil se Caesar o podstavec Pompeiovy sochy v okamžiku, kdy se do popředí prodral Cassius, tál dýkou proti Caesarově tváři, pak zbraní zakroutil, vyloupil mu oko a navždy tak zmařil její krásu. Rozpoutala se vřava, jak se Liberátoři předháněli v ranách, dýky kmitaly nad hlavy a opět dolů, krev už teď stříkala proudem. Náhle Caesar přestal klást odpor, přijal, co vnímal jako nevyhnutelné; ta jedinečná mysl soustředila veškerou zbývající energii na to, aby zemřel s nedotčenou důstojností. Vztáhl levou paži, cípem togy si zahalil obličej, pravicí uchopil togu tak, aby měl náležitě zakryty i nohy, až se zhroutí. Žádný z těch mrchožroutů nesmí spatřit odraz Caesarových myšlenek v jeho tváři v okamžiku smrti, žádný z nich se nebude pošklebovat při vzpomínce na Caesarova obnažená stehna.

Caecilius Buciolanus ho bodl do zad, Caesennius Lento do ramene. Třebaže Caesar strašlivě krvácel, stál dosud i v nepřestávajícím přívalu ran vzpřímen. Jako předposlední z útočníků a jako zkušený válečník vložil Decimus Brutus všechnu sílu do prvního ze dvou bodnutí, vedeného hluboko do levé strany Caesarovy hrudi. Když zbraň pronikla k srdci, sesul se Caesar k zemi; pak se k němu Decimus shýbl, aby mu uštědřil ještě slíbenou druhou ránu, za Trebonia. A Brutus, poslední na řadě, oslepený potem, rozklepaný strachy, poklekl, aby svou čepel zabořil do místa plodidel, která tak zbožňovala jeho matka. Musel protnout mnohonásobné záhyby togy, neboť bezděčně bodl svisle dolů. Uslyšel, jak ocel zaskřípěla o kost, začal zvracet a vrávoravě se zvedat, když mu hřbetem ruky projela ostrá bolest; kdosi nechtěně zasáhl jeho.

Skutek byl dokonán. Caesara proklálo všech dvaadvacet mužů, Decimus Brutus dvakrát. Se zahalenou tváří a s togou přetaženou přes nohy ležel Caesar pod Pompeiovou sochou, smetanově bílá látka, na prsou a na zádech teď rozřezaná na cáry, vpíjela svítivě rudou krev rozlévající se po bělostném mramoru pódia, až se zdálo, že víc už jí vyprýštit nemůže. Všude se ta záplava řinula, všude. Někdo uskakoval, aby do ní nešlápl, avšak Decimus ji nepostřehl, dokud se mu nerozlila i kolem střevíců a nezatekla dovnitř. Zavyl, jako by ho spálila.

Liberátoři stanuli, lapali po dechu, vytřeštěnýma očima zírali jeden na druhého. Brutus se marně pokoušel zastavit krvácení z pořezané ruky. Jakoby vedeni okamžitou, třebaže nevyslovenou dohodou se otočili a úprkem se hnali ke dveřím. I Decima zachvátil stejný děs jako všechny ostatní. *Pedariové*, kteří se stali svědky onoho činu, už prchli ven dříve, s křikem, že je mrtvý, že Caesar je mrtvý! A děs pak opanoval všechny, jakmile se do zahrady vyhnuli Liberátoři, togy zkrvavené, dýky dosud v ulepených pěstích.

Muži se rozprchávali na všechny strany, jen k Pompeiově kurii nikoli; senátoři, liktoři i otroci brali nohy na ramena a bědovali, že Caesar je mrtvý, že Caesar je mrtvý, že je *mrtvý!*

Rozutekli se i Liberátoři, všechny velké plány na vznosné řečnické projevy a úderné proslovy byly ty tam. Kdo z nich si byl kdy pomyslel, že skutečnost bude tak vzdálená jejich snům, že pohled na mrtvého Caesara bude znamenat tak strašlivý konec všem jejich představám, jejich filozofickým úvahám, jejich ambicím! Teprve po vykonání té vraždy všichni, včetně Decima Bruta, do hloubi pochopili její účín. Titán sice padl, avšak svět se zatím změnil natolik, že žádná republika z jeho čela v plné zbroji nevyskočí. Caesarova smrt znamenala osvobození, avšak to, co bylo skrze ni vypuštěno na svobodu, byl čirý chaos.

Snad vedeni pouhým instinktem prchali Liberátoři hledat azyl do chrámu Jova Nejlepšího Největšího, jen ztěžka vlekli nohy travnatým porostem Martova pole, vzhůru po zadních schodech na Kapitol k Romulovu prapůvodnímu Asylu, pak ještě dál k vrcholu pahorku a posléze nahoru po vysokých chrámových stupních. Když byli konečně uvnitř, bez dechu a s podlamujícími se koleny, kleslo všech dvaadvacet mužů na podlahu. Nad nimi se tyčilo padesát stop Velikého Boha v celé jeho zlaté a slonovinové nádheře, na semknutých rtech jasně červené terakotové tváře přihloupplý úsměv od ucha k uchu.

Jakmile z Pompeiovy kurie vyrazil první *pedarius* s výkřikem, že Caesar byl zavražděn, Marcus Antonius vyjel a i on se dal do běhu – ven z peristylu, směrem do města! Ohromen Antoniovou zcela nečekanou reakcí se Trebonius rozběhl za ním, křikl, ať se zastaví, ať se vrátí a svolá senát k zasedání. Ale bylo už pozdě. Utíkal i Dolabella se svými liktory, na útěk se dali všichni senátoři, otroci se skládacími stoličkami – a také Liberátoři. Jediné, oč se Trebonius mohl vůbec pokusit, bylo zadržet Antonia.

Uvnitř síně zavládlo naprosté ticho. Kamenný Pompeius, neschopný shlédnout dolů na postavu ležící mu u nohou, se alespoň díval napříč kurií do otevřených vrat, pohled upřený přímo do oslnivého jasu, neboť tvůrci sochy záleželo na tom, aby její oči byly v dopadajícím světle co nejmodřejší. Caesar byl zčásti schoulen na pravém boku, tvář zahalenou záhybem togy; krev konečně přestávala prýštit, stékala teď už jen tenkým pramínkem přes okraj pódia. Pak dovnitř vlétl jakýsi pták, chvilku poletoval pod růžicemi voštinového stropu, než opět našel cestu ven za světlem a na svobodu. Míjela hodina za hodinou, do síně se však nikdo neodvažoval vstoupit. Ani Caesar, ani Pompeius se nepohnuli.

Bylo už dosti pozdní odpoledne, když Calvinův správce vstoupil do pánovy pracovny, kde nemocný, teď už značně zotavený, rozprávěl s Luciem Caesarem a s Luciem Pisonem. Správci v patách přicházel egyptský lékař Hapdefane.

„Ó ne, žádné další prohlížení!“ zvolal Calvinus, který se už opět cítil natolik sám sebou, že si troufl další lékařské zásahy do svého života odmítnout.

„Ne, *domine*, požádal jsem Hapdefana, aby se mnou šel pro všechny případy.“

„Pro jaké případy, Hectore?“

„Městem se šíří hrozná zpráva,“ začal Hector váhavě, ale pak najednou vyhrkl. „Všichni říkají, že Caesar byl zavražděn.“

„U Jova!“ vykřikl Piso a Calvinus se vymrštil z lůžka.

„Kde? Jak? Mluv, člověče, mluv!“ dorážel Lucius Caesar.

„Lehni si zase, pane, ulehni, prosím,“ naléhal na Calvina Hapdefane, zatímco Hector odpovídal Luciovi Caesarovi.

„Nikdo, jak se zdá, vlastně nic neví, *domine*. Jen se říká, že je Caesar mrtvý.“

„Zpátky do postele, Calvine, a žádné odmlouvání. Piso a já to půjdeme prošetřit,“ řekl Lucius Caesar v půli cesty ke dveřím.

„Musíte mi přijít říct, co se děje!“ křičel za ním ještě Calvinius.

„To není možné, to přece není možné,“ mumlal Lucius Caesar, když bral Vestiny schody po pěti, takže mu Piso sotva stačil.

Vpadli do přijímací síně pontifika maxima, kde zastihli Quinctilii a Corneliu Maximu, jak přecházejí místností sem a tam; zhroucená Calpurnia seděla bezvládně na lavici, Junia vedle ní ji podpírala. Když oba muži vstoupili, všechny ženy se k nim rozeběhly.

„Kde je?“ udeřil na ně Lucius Caesar.

„To nikdo neví, nejvyšší augure,“ řekla Quinctilia, boдрá obtlouklá žena, která byla Hlavní pannou Vestinou. „Ale na Foru všichni tvrdí, že byl zavražděn.“

„Vrátil se po schůzi v Pompeiově kurii domů?“

„Ne, nevrátil.“

„Vydal se tam někdo z představitelů?“

„Ne, nikdo.“

„Pisone, ujmi se velení v pevnosti,“ přikázal Lucius Caesar.

„Já se jdu podívat do Pompeiovy kurie, jestli tam někdo zůstal.“

„Vezmi si s sebou nějaké liktory,“ houkl za ním ještě Piso.

„Ne, stačí mi Trogius a pár jeho synů.“

Velabrum zdolával Lucius usilovným pochodem – běh, klus, chůze, běh, klus, chůze – s Gaiem Juliem Trogiem a jeho třemi syny za sebou. Všude postávaly hloučky lidí, někteří lomili rukama, jiní naříkali, avšak nikdo, na koho vyštěkl kratičkou otázku, nevěděl nic víc, než že Caesar je mrtev, že byl zavražděn. Minul Circus Flaminius, před sebou měl divadlo, vběhl do stosloupové kolonády; chytil se za bok, v němž ho píchalo, a na okamžik stanul, aby popadl dech. Nikde nikdo, ale všude známky toho, že odtud ve spěchu prchalo mnoho mužů.

„Vy čtyři zůstaňte tady,“ nařídil Trogovi úsečně, vystoupal po schodech a vkročil do Pompeiovy kurie.

Čich ho varoval ještě dříve, než to uviděl: pro vojáka nezaměnitelný vjem, pach stydnoucí a srážející se krve. Kousíčky roztržitého slonovinového křesla byly rozesety po nachovém a bílém mramoru podlahy, skládací stolek skončil vpravo dole na spodním senátorském stupni – k napadení tedy zřejmě došlo zleva

–, široko daleko byly rozházeny svitky a na holém kurulském pódiu leželo tělo, zcela nehybné. Když se nad ním sklonil, uviděl, že Caesar je mrtev už několik hodin, přesto mu však z hlavy jemně odhrnul záhyb togy, zalykl se a zalapal po dechu. V levé tváři zela pustošivá krvavá rána, bělala se v ní obnažená kost, z oka zbývala jen roztékající se kaše. Och Caesare!

„Trogu!“ zakřičel.

Trogus vběhl dovnitř, pak se zarazil a rozeštkal se jako malé děcko.

„Na tohle teď není čas, chlape! Pošli dva ze svých synů na Forum Holitorium, ať tam zrekvírují nějakou ruční káru. Běž, ať už jsou tady! Brečet můžeš potom.“

Slyšel, jak se oba mladíci rozbíhají za svým úkolem; když Trogus znovu vstoupil do síně se svým třetím chlapcem, Lucius je mávnutím ruky poslal pryč.

„Počkejte venku,“ řekl a klesl na okraj kurulského pódia, odkud měl možnost vidět svého nejmilovanějšího bratrance, ztichlého, celého zbroceného krví. Aby se jí prolilo tolik, musela smrtelná rána být až docela poslední.

„Och Gaie, proč k tomu jen muselo dojít! Co budeme dělat? Jak se bez tebe svět obejde? Bylo by věru snazší přijít o všechna naše božstva.“ Nezadržel pláč, slzy lítosti nad tím, co je pojilo, nad uplynulými roky, nad vzpomínkami, nad minulými radostmi, nad společnou hrdostí – nad zmařením života Římana tak skvělého, že se mu naprosto nikdo nemohl rovnat. Vedle Caesara byli všichni ostatní jen bezvýznamné figurky. A proto ho také zabili.

Když však vstoupil znovu Trogus a oznámil, že vozík je tu, vstával Lucius Caesar s očima zcela suchýma.

„Zajedťte s ním dovnitř,“ řekl.

Dostřkali k pódiu starý nenatřený dřevěný dvoukolák se dvěma rukojeťmi, s ložnou plochou velice úzkou, avšak dostatečně dlouhou, aby se na ni vešlo tělo. Lucius z něho bezmyšlenkovitě rukou smetl pár zbylých zeleninových listů a kousků hlíny a ujistil se, že Caesarův zohyzděný obličej je náležitě zakrytý.

„Opatrně ho zvedněte, mládenci, a uložte ho na vozík.“

Caesarovo tělo dosud nezačalo tuhnout; když ho teď položili na záda, jedna paže nechtěla zůstat přitisknuta k boku a sjela podél prken dolů. Lucius ze sebe shodil purpurem lemovanou togu, rozestřel ji přes Caesara a pečlivě ji zastrkal kolem celého těla. Ruku nechal volně viset; napoví alespoň celému světu, jaké břemeno bylo té staré káře svěřeno. „Odvezme ho domů.“

Trebonius se za Antoniem hnál ze všech sil, volal, ať zvolní, ať na něho počká, ať pomůže situaci nějak řešit, ať svolá senát k zasedání. Avšak Antonius, který navzdory své hřmotné postavě dokázal běžet jako vítr, se přehnal i se svými liktory napříč Forem a utíkal dál.

Rozzlobený a znechucený Trebonius posléze snahu dohonit ho vzdal. Zastavil se, aby se trochu sebral, a nařídil svému otroku, který mu do senátu nosil stoličku, aby se vrátil do Pompeiovy kurie a zjistil, co se tam děje, a pak aby mu přišel podat zprávu do Ciceronova domu; poté vystoupil na Palatin a sháněl se po Ciceronovi.

Dozvěděl se, že Cicero doma není, že se však má každou chvíli vrátit. Trebonius se posadil v atriu, dostal od správce víno a vodu a byl připraven vyčkat. První však přiběhl jeho otrok a oznámil mu, že Pompeiova kurie je opuštěná a že se Liberátoři všichni společně utekli do chrámu Jova Nejlepšího Největšího hledat tam azyl.

Ohromený Trebonius si opřel hlavu do dlaní a snažil se přijít na to, kde došlo k jaké chybě. Proč hledají azyl, když teď měli všichni stát na rostrech a ke svému činu se společně přihlásit?

„Můj milý Trebonie, copak se děje?“ ozval se za nějakou chvíli Cicero svým nejzvučnějším a nejmedovějším hlasem. Nic ho nemohlo tak vylekat jako pohled na Trebonia skrývajícího tvář v dlaních; až do této chvíle trávil čas s Quintovou manželkou Pomponií a žádná zvěst k němu zatím nedolehla.

„Až v soukromí,“ řekl Trebonius a zvedal se.

„Nu?“ otázal se Cicero a spěšně za sebou zavíral dveře.

„Skupina senátorů zabila před čtyřmi hodinami v Pompeiově kurii Caesara,“ řekl Trebonius věcně. „Já jsem mezi nimi nebyl, ale této skupině jsem velel.“

Stárnoucí vrásčitá tvář se rozzářila jako maják na alexandrijském Faru; Cicero zajásal, nadšeně zatleskal a bouřlivě pak začal Treboniovi tisknout ruku. „Trebonie! Och, to je mi nádherná, přenádherná novina! Kde jsou teď? Na rostrech? Nebo stále ještě řeční v Pompeiově kurii?“

Trebonius se vymanil z jeho stisku. „Pche! Tak jsem si to já představoval!“ zavrčel vztekem. „Ne, nejsou v Pompeiově kurii! Ne, ani na rostrech nejsou! Nejdřív se splášil ten hlupák Antonius a někam utekl, na Cariny, řekl bych, na Foru se totiž ani nezastavil!“

Měl stát v čele kampaně k oslavě toho, že jsme se Caesara zbavili, ne prchat domů, jako kdyby ho štvaly Fúrie!“

„*Antonius* že toho byl součástí?“ vydechl Cicero nevěřicně.

Trebonius se naráz upamatoval, s kým mluví, a pokusil se svou neopatrnost aspoň trochu napravit. „Ne, ne, samozřejmě že nebyl! Ale já vím, že Caesara neměl nijak v lásce, takže jsem usoudil, že ho přiměju, aby nahlédl, jak naléhavě je třeba ten atentát vysvětlovat a ospravedlnit, poté co k němu dojde, to bylo vše. Když se na mé volání nezastavil, vydal jsem se vyhledat tebe, což jsem tak jako tak měl v úmyslu udělat. Domníval jsem se, že nám poskytneš svou podporu.“

„S radostí, s radostí!“

„Jenže je pozdě!“ vykřikl v zoufalství Trebonius. „Víš, co udělali? Zpanikařili! *Zpanikařili!* Muži jako Decimus Brutus a Tillius Cimber podlehli panice! Ta moje chrabrá četa tyranobijců z Pompeiovy kurie se prostě utekla skrýt k Jovovi Nejlepšímu Největšímu, kde se teď choulí jako zpráskaní psi! Nechali všech čtyři sta *pedariů* rozprchnout se na všechny strany a rvát, že Caesar je mrtvý, že byl zavražděn, načež pravděpodobně všichni běželi domů a tam se zamkli. Na Forum už se nahrnuli lidé a není nikdo, kdo má nějakou autoritu, aby k nim promluvil.“

„Decimus Brutus? Ne, ten by přece nikdy nezpanikařil!“ šeptl Cicero.

„Povídám ti, že se dočista zjančil! Všichni se podělali strachy! Cassius – Galba – Staius Murcus – Quintus Ligarius – dvaadvacet chlapů je nahoře na Kapitolu, modlí se tam k Jovově soše a samým děsem dělají pod sebe! Všechno se to obrátilo vniveč, Cicerone,“ říkal Trebonius truchlivě. „Domníval jsem se, že nejtěžší ze všeho bude dotlačit je až k činu – vůbec jsem neuvažoval o tom, k čemu by mohlo dojít poté! Panika! Celý ten plán je v troskách, naše postavení už se nedá zachránit. Ten čin vykonali, to ano, ale dobytou půdu nedokázali udržet. Hlupáci jedni!“

Cicero se narovnal v ramenou a Trebonia pleskl po zádech.

„Možná že pozdě ještě není,“ řekl rázně. „Jdu hned teď na Kapitol, ale navrhuji ti, abys nejdřív ze všeho sebral dohromady pár gladiátorů náležejících Decimovi Brutovi – mají v Římě vystupovat na pohřebních hrách k uctění jakéhosi předka – tak mi to alespoň onehdy zdůvodňoval. Ale když teď vím, odkud vítr fouká, dost možná, že si je přivedl jako svou tělesnou stráž.“ Napřáhl k Treboniovi paži. „Pojď, drahý chlapče, netruchli předčasně! Běž a zajisti jim nějakou ochranu a já je zatím přivedu

dolů na rostra.“ Znovu si výskl, škodolibě se usmál. „Caesar je mrtev! Och, jaký dar je to pro svobodu! Ty muže je třeba náležitě vyzvednout, vynést až do nebes!“

Bylo pozdě odpoledne, když Cicero vešel do chrámu Jova Nejlepšního Největšího se svým oblíbeným propuštěncem Tironem v patách.

„Blahopřeji, senátoři, muži Říma!“ zaburácel. „Jak velký čin jste dokázali vykonat! Jak nesmírné vítězství je to pro republiku!“

Při prvních zvucích jeho sytého hlasu sebou trhli, tu a tam někdo polekaně vyjekl, stáhli se do temných koutů *celly*. Ciceronovy oči se pozvolna přizpůsobovaly šeru, v úžasu jimi přejížděl z postavy na postavu. *Marcus Brutus*? Bohové, jak toho se jim podařilo umluvit? A jak jsou všichni vyděšení! Jako by zabitím Caesara nadobro ztratili zmužilost – všichni, dokonce i Cassius, i Decimus Brutus, ba i to zvíře Minucius Basilus.

Vydal se sem rozhodnut jim ten strach nějak vymluvit, zjistil však záhy, že ať jim říká co jim říká, nic je nedokáže přimět, aby opustili chrám a vydali se na rostra. Posléze vyslal Tirona pro nějaké pití, a když se Tiro s vínem vrátil, rozléval jim ho Cicero do režných hliněných hrnků, které jim krčmář poslal. Sledoval pak, jak se muži na víno vrhají a jak se džbán v mžiku vyprázdnil.

Když dorazil Trebonius, Cicero se stále ještě pokoušel Liberátory povzbudit. „Venku mám ty gladiátory,“ řekl Trebonius úsečně a pak pohrdavě usykl. „Antonius se zachoval přesně tak, jak jsem se obával – doběhl až domů a tam se zavřel na závoru. Stejně tak i Dolabella a každý senátor, který už o činu ví.“ Hněvivě se obrátil k Liberátorům. „Čeho jste se tak vylekali?“ udeřil na ně. „Proč už dávno nestojíte dole na rostrech? Lidé se rojí na Foru jako mouchy kolem mršiny, a nikde nikdo, kdo by jim řekl, co se vlastně stalo.“

„Když on vypadal tak *strašlivě*!“ zasténal Brutus a vsedě se kýval dopředu dozadu. „Jak může někdo tak životný být najednou mrtvý? Vyhlížel *strašlivě*, *hrůzně*!“

„Pojď,“ řekl pojednou Cicero, chytil Bruta za paži, přinutil ho vstát a přešel naproti, kde dřepěl Cassius s hlavou mezi koleny. I Cassia zdvihl ze země. „My tři teď sejdeme dolů na rostra, a žádné odmlouvání! Někdo musí k lidem promluvit, a jelikož tu není

Antonius ani Dolabella, vaše tváře jsou nejznámější. Takže sebou pohněte! Pojd'te!“

Jednou rukou vedl Cassia, druhou Bruta, vytáhl je ven před chrám, hnal je dolů po Clivu Capitolinu a postrčil je vpřed na rostra. Na Foru se už shromáždil dav lidí; nebyl příliš velký, choval se pokojně, avšak bylo na něm patrné ohromení, bezradnost. Když se Brutus na zástup zahleděl, natolik se mu vrátil zdravý úsudek, že uznal Ciceronovo naléhání, aby těmto lidem někdo něco pověděl. S čapkou svobody naraženou na černých kučerách a dávno už bez togy pokročil vpřed na okraj rosten

„Římané, občané,“ začal přiškrceným hlasem, „je pravda, že Caesar je mrtev. Představa, že by měl žít dál a dál, se stala nesnesitelná pro všechny muže, kteří milují svobodu. A tak se někteří z nás – včetně mne – rozhodli, že Řím od tyranie Caesarovy diktatury osvobodíme.“ Dosud neomytou rukou, jejíž improvizovaný obvaz ještě zdůraznil rudou barvu krve, pozdvihl do výše dýku. Ozval se hromadný povzdech, avšak dav – rychle narůstající, jakmile se rozšířila zpráva, že kdosi hovoří z rostru – se nehýbal, neprojevil žádné známky hněvu.

„Caesarovi nebylo možné dál trpět, aby odnímal půdu lidem, kteří ji vlastní už celá staletí, jen proto, aby mohl usídlit své veterány přímo v Itálii,“ pokračoval Brutus sípavě dál. „My, Liberátoři, kteří jsme zabili diktátora Caesara, římského krále, chápeme, že římscí vojáci musí dostat půdu, na níž se budou moci usadit a hospodařit, a ctíme římské vojáky stejně tak, jako je ctil Caesar, avšak ctíme neméně i římské držitele půdy. Ptám se vás: co jsme tedy měli dělat? Caesar se příliš přiklonil k jedné straně, Caesara tedy bylo nezbytné odstranit. Řím je víc než jenom jeho veteráni, třebaže my, kteří jsme Řím od Caesara osvobodili, naše veterány milujeme –“

Kličkoval a kroutil se, pořád dokola jen o vysloužilých vojácích a jejich půdě, což pro tyto městské zástupy znamenalo pramálo a neříkalo jim nic o tom, proč a jak vlastně musel Caesar zemřít. Nikdo, kdo se pokoušel rozluštit, o čem to vlastně Brutus mluví, si nedokázal udělat představu, kdo jsou Liberátoři a kdo koho osvobodil od čeho. Cicero ho poslouchal a klesal na mysli. On sám nebude moci promluvit, dokud Brutus neskončí, avšak čím dál musel těm žvástům naslouchat, tím méně se mu chtělo vůbec hovořit. Hlavou mu bleskl termín „verbální sebevražda“; potíží byla i v tom, že tohle nebyla vůbec jeho aréna, on potřeboval síň, v níž

by se jeho hlas dobře rozléhal a odrážel – a hlavně ovšem před sebou chtěl mít inteligentní tváře, ne tuhle beztvarou chátru.

Zcela vyčerpán Brutus náhle zmlkl. Zástupy se nepohnuly, mlčky stály na místě.

A pak roztal ticho zoufalý výkřik doléhající sem až odkudsi z Velaber, k němu se připojil další ze stínu, který vrhala Basilica Julia na Vicus Jugarius. Další nárek a ještě další. Z roster spatřil Brutus jako první to, co se blížilo uličkou rozevírající se uprostřed davů – zelinářskou káru, kterou tlačili dva vysokí a silní mladí muži, podle vzhledu Galové. Na vozíku leželo cosi přikryté purpurem lemovanou togou, na jedné straně visela z káry dolů paže, bílá jako křída, a ochable sebou kývala. Za oběma Galy strkajícími vozík šli dva další muži, v jejich patách kráčel Lucius Caesar jen v tunice.

Z Brutových úst se vydral drásavý jekot, strašlivé skřeky děsu a bolesti. A pak, dřív než mu v tom Cicero stačil zabránit, se dal spolu s Cassiem z roster na útěk, vzhůru na Kapitol, zpátky do chrámu. Bezradný Cicero se vydal za nimi.

„On je na Foru! Je mrtvý, je mrtvý, je mrtvý, je mrtvý! Já ho viděl!“ skučel Brutus, když posléze vpadl do *celly*, klesl na podlahu a dal se jako smyslů zbavený do pláče. Ani Cassiovi se nevedlo lépe, doplížil se do svého koutku a rozvzlykal se. Vzápětí už se nářku nezdržel ani nikdo z ostatních.

„Já to vzdávám,“ řekl Cicero Treboniovi, už na pohled zničenému. „Dám jim sem přinést něco k jídlu a trochu slušného vína. Ty tu s nimi zůstaň, Trebonie. Dřív nebo později se z toho vzpamatují, myslím ale, že před úsvitem to nebude. Pošlu sem i nějaké přikrývky – je tu zima.“ U východu se ještě zastavil, nachýlil hlavu, chvíli poslouchal a pak se na Trebonia zničeně ohlédl. „Slyšíš je? Nejasají, truchlí. Zdá se, že ti na Foru by radši Caesara než svobodu.“

* * *

Odnesli Caesara nejprve do koupelny pontifika maxima; Hapdefane, jenž se sem od Calvina vrátil, si zachoval vyrovnanou mysl lékaře, sňal z těla proděravělou a potrhanou togu i tuniku pod ní; žádnou bederní roušku muž v toze nenosil. Zatímco Trogus Caesarovi zouval vysoké rudé boty albských králů a Hapdefane z něho začal smývat krev, Lucius Caesar tělo pozoroval. Bylo ještě i v padesáti pěti letech krásně utvářené, kůži měl tam, kde ji

nespalovalo slunce, odjakživa světloučkou, avšak teď byla bělostná jako sníh, neboť z ní vyprchala krev až do poslední kapky.

„Třiadvacet ran,“ říkal Hapdefane, „ale pokud by se mu bylo dostalo okamžité pomoci, žádná z nich by ho byla nezabila, krom jedné – téhle.“ Ukázal na profesionálně vedený zásah, nevelký, avšak mířící přímo k srdci. „Zemřel v okamžiku tohoto bodnutí, nemusím ani otevírat hrud’ a vím, že čepel vnikla přímo do srdce. Dva z útočníků chtěli vyjádřit nějaký svůj velice osobní postoj k němu – tady –,“ ukázal na tvář, „a tady,“ přešel ke genitáliím. „Znali ho o mnoho lépe než ti ostatní. Dráždila je jeho krása a jeho mužnost.“

„Dokážeš tělo upravit tak, aby ho bylo možné vystavit?“ otázal se Lucius a marně přemýšlel, kdo mohli být oni dva vrazi, kteří Caesara nenáviděli tak osobním způsobem. Až dosud neměl představu, kdo všechno se na atentátu podílel.

„Jsem vyškolený v mumifikaci, pane. Víím, že pro národ, který své mrtvé spaluje, to není důležité, ale i jeho tvář bude úplná, až svou práci skončím,“ řekl Hapdefane. Zaváhal, v tmavých, lehce sešíkmených očích, které na Lucia upřel, se objevil žalostivý stín. „A královna – ví to už?“

„Och, při Jovovi! Patrně dosud ne,“ řekl Lucius a povzdychl si. „Ano, Hapdefane, hned se za ní vydám. Caesar by to tak chtěl.“

„Chuděrky jeho ženy,“ řekl Hapdefane a dal se do práce.

A tak se Lucius Caesar, zahalený do jedné z bratrancových tog, vydal se dvěma truchlícími Trogovými syny na cestu za Kleopatrou. Nedal se převézt přes Tiber, zamířil přes Pons Aemilia a po Via Aurelia, nevadila mu samota za dlouhé zacházky. Gaie, Gaie, Gaie... Tys byl už tak vyčerpaný, tak nevýslovně vyčerpaný. Viděl jsem, jak tě únava postupně zahaluje jako hustá mlha, závan za závanem, od chvíle, kdy tě přinutili překročit Rubikon. Nikdy sis nic takového nepřál. Chtěl jsi jen to, co ti náleželo. A lidé, kteří ti to odpírali, byli malost sama – malicherní, bezvýznamní, ničemní, bez kouska zdravého rozumu. Poháněly je vášně, neřídili se intelektem. Proto ti také nikdy nedokázali porozumět. Muž stojící nad věcmi jejich iracionální stupiditu přímo provokuje. Och, jak tě budu postrádat.

Kleopatra už věděla. Jak, to netušil; přivítala ho v černém.

„Caesar je mrtvý,“ řekla vyrovnaným hlasem, s hlavou vztyčenou, v oněch pozoruhodných očích ani slzičku.

„Donesla se ta zpráva až sem?“

„Ne, spatřil to Puem-re, poté co rozhodil písek a přeséval ho. Sáhl k tomu, když jsme shledali, že se Amun-Ra obrátil na podstavci k západu a že Osiris leží na zemi roztržštěný na kousky.“

„Země se asi zachvěla jen na této straně řeky. Ve městě, pokud vím, k žádnému zemětřesení nedošlo.“

„Bohové třesou zemí, když umírají, Lucie. Moje tělo po něm truchlí, ale moje duše nikoli, protože on není mrtvý. Jen se odebral zpátky na Západ, odkud přišel. Caesar se stane bohem, i tady v Římě. Puem-re to vyčetl z písku, uviděl jeho chrám na Foru. Divus Julius. Byl zavražděn, že?“ otázala se.

„Ano, trpaslíky, kteří neunesli pomyslení, že je zastihuje.“

„Protože se domnívali, že chce být králem. Zřejmě ho neznali. Kvůli téhle vraždě se teď celý svět bude ubírat jiným směrem. Jedna věc je zavraždit muže, jiná je zavraždit boha na zemi. Oni za svůj zločin zaplatí, ale národy celého světa budou platit mnohem víc. Zprotivili se vůči Amuna-Ra, jenž je Jupiter Nejlepší Největší i Zeus. Opovážili se zahrát si na bohy.“

„Jak to povíš jeho synkovi?“

„Po pravdě. Je to faraon. Jen co se vrátíme do Egypta, skolím bratříčka jako šakala, kterým on vpravdě taky je, a pozdvihnu Kaisariona na trůn vedle sebe. Jednoho dne zdědí Caesarův svět.“

„Ale Caesarovým dědicem se stát nemůže,“ připomněl Lucius setrně.

Žlutavé oči se rozšířily, objevilo se v nich pohrdání. „Och, já vím, Caesarovým dědicem musí být Říman. Ale v Kaisarionových žilách je Caesarova krev, a proto zdědí všechno, čím Caesar byl.“

„Nemohu tu s tebou zůstat,“ řekl Lucius, „ale naléhavě ti radím, abys do Egypta odplula co nejdřív. Muži, kteří zabili Caesara, by mohli žíznit po další krvi.“

„Och, jsem už rozhodnutá odejít. Co tu pro mě zbývá?“ Oči se jí zamžily, ale neuronila jedinou slzu. „Neměla jsem možnost rozloučit se s ním.“

„Nikdo z nás ji neměl. Cokoli bys potřebovala, obrať se na mě.“

Vyprovodila ho do studené noci a vyslala s ním světloňose se zásobou pochodní; její pochodně byly sice máčeny v řídkém asfaltu z Palus Asphaltites v Judei, avšak žádná pochodeň nevydrží

hořet příliš dlouho. Ani žádný život netrvá příliš dlouho. Jen bohové žijí věčně, a i oni mohou upadnout v zapomenutí.

Na mostě Pons Aemilius se setkal s Caesarovým nejstarším přítelem, jezdcem Gaiem Matiem, jehož rodina bydlívala v sousedním bytě v suburské Aureliině insule.

Padli si do náruče a rozplakali se.

„Víš už, kdo to spáchal, Matie?“ otázal se Lucius, otíral si oči a objal Matia kolem ramen, když se společně vydali na další cestu.

„Nějaká jména už jsem slyšel, proto mě také Piso požádal, abych ti šel naproti. Marcus Brutus, Gaius Cassius – a dva z jeho generálů z Galie, Decimus Brutus a Gaius Trebonius. Pche!“ odplivl si Matius. „Vděčí mu za všechno, čím jsou, a takhle mu odplatili.“

„Nejhorší ze všech neřestí je žárlivost, Matie.“

„Naplánoval to Trebonius,“ pokračoval Matius, „třebaže on sám nebodl ani jednou. Jeho úkolem bylo zdržet Antonia mimo senátní síň, zatímco ostatní společně uskutečnili vraždu. Uvnitř nebyli žádní liktoři. Vymyšleno to měli chytře, jenomže poté se jim všechny plány zhroutily. Do jednoho se totiž dodatečně vyděsili a prchli do chrámu Jova Nejlepšího Největšího, kde se schovávají.“

Lucia zamrazilo. „Byl účastníkem spiknutí i Antonius?“

„Někdo říká, že ano, jiní zase že ne, ale Lucius Piso si to nemyslí a Philippus také ne. Není důvod k takovému podezření, Lucie, jestliže musel Trebonius zůstat venku, aby ho zadržel.“ Matius vzlykl, znovu se rozplakal. „Och Lucie, co budeme dělat? Pokud nedokázal najít východisko ani Caesar se vším svým géníem, kdo tu ještě zbyl, aby se o to pokusil? Jsme ztraceni.“

* * *

Servilia za sebou měla popuzující den, z jedné strany Tertullu, které nepřestávalo být zle, z druhé místní tuskulskou porodní bábu, která měla plno námitky proti natřásání na zpáteční cestě do nezdravého, špinavého města – paní Tertulla z toho *určitě* potratí! A tak se Servilia vydala do Říma sama a domů dorazila až za tmy.

Kolem vrátného se jen mihla, nevšimla si vůbec, že už otvírá ústa, aby jí cosi sdělil. Přešla rázným krokem dávno už ne štíhlých nohou na ženskou stranu kolonády a dolehl k ní jásot ozývající se ze tří pokojíků na protější straně, kde bydleli ti tři filozofičtí darmožrouti – už zase chlastají, jak jinak. Kdyby bylo po jejím, dávno už by spali na hromadě smetí u vápenných jam poblíž

Aggeru. Anebo by – ještě lépe – viseli na třech křížích vetknutých rovnou do růžových záhonků v peristylu.

Komorná už jí běžela vstříc. Servilia vstoupila do svých komnat, tlustý vrchní šat ze sebe shodila na podlahu; vnímala, že měchýř má k prasknutí plný, zvažovala, jestli se má vrátit na latrínu a ulevit si, pak ale pohodila hlavou a vydala se chodbou mezi jídelnou a Brutovou pracovnou, aby ho vyhledala. Všechna světla byla rozsvícena; Epaphroditus jí už šel vstříc, lomil rukama.

„Nic mi teď neříkej!“ vyštěkla na něho, ani zdaleka neměla dobrou náladu. „Co už zase ta mizerná holka provedla?“

„Ráno jsme ji našli mrtvou, *domino*, a poslali jsme pro pána do Pompeiovy kurie, ale on měl pravdu. Řekl, že je to jen mdloba, a mdloba to taky byla.“

„Takže on proseděl celý den u její postele, namísto co by měl být v senátě, co?“

„To je právě to, *domino*! Poslal po sluhovi zprávu, že je to jen záchvat mdloby – domů ale nešel!“ Epaphroditus propukl v hlučný pláč. „Och, och, och, a teď už ani domů jít nemůže!“ hořekoval.

„Co tím máš na mysli, že domů jít *nemůže*?“

„Má tím na mysli to,“ křičela Porcia, která vtrhla do místnosti, „že je Caesar mrtvý a že to byl Brutus – *můj* Brutus –, kdo ho zabil!“

Servilia strnula jako omráčená; ucítila, jak se jí po stehnech řine teplá moč, zůstala však stát, ztuhlá až do morku kostí, ústa dokořán, oči vytřeštěné.

„Caesar je mrtvý! Můj otec je pomstěn! A tvůj milenec je mrtvý, protože ho zabil tvůj syn! To já jsem Bruta přesvědčila, aby to udělal – to *já* jsem ho k tomu přiměla!“

Servilia opět ožila. Vrhla se na Porcii a uštědřila jí ránu zaťatou pěstí. Porcie se po úderu skácela na zem, Servilia jí zajela oběma rukama do houště vlasů, odvěkla ji k louži moče, vrazila jí do ní obličej a rozječela se na ni: „Tumáš, ty *verpo* jedna špinavá, blbá, žebrácká! *Meretrix mascula! Femina mentula!*“

Konečně se Porcii podařilo zvednout a okamžitě se do Servilie pustila zuby nehty; obě ženy se v zuřivé, mlčenlivé rvačce potácely sem a tam po místnosti, zatímco Epaphroditus křikem přivolával pomoc. Šest mužů mělo co dělat, aby je od sebe oddělili.

„Zamkněte ji do jejího pokoje!“ oddychovala Servilia uspokojeně, neboť z pranice odcházela jako vítěz. Zato Porcia byla samá krev, celá podrápaná a pokousaná. „Tak bude to?“ zaryčela

Servilia. „Ať už je pod zámkem, jinak vás dám všechny ukřižovat!“

Všichni tři filozofové v domácnosti se zatím vypotáceli ze dveří svých pokojů, civěli, ale jít blíž se neopovážili. Žádný z nich také neprotestoval, když vřeštící a naříkající Porcii vlekli do jejího pokoje a tam ji zamkli.

„Co čumíte?“ křikla paní domu na trojici potulných mudrců. „Už se nemůžete dočkat, až budete viset na kříži, co? Vy pijavice prochlastané!“

Rázem zmizeli ve svých doupatech, avšak Epaphroditus se nehýbal; když se Servilia dostala do takovéto nálady, bylo nejlepší zatnout zuby a vydržet.

„Je pravda to, co říkala, Dite?“

„Obávám se, že ano, *domino*. Pán s ostatními vyhledali azyl v chrámu Jova Nejlepšího Největšího.“

„S ostatními?“

„Je jich celá řada, jak se zdá. Na atentátu se podílel i Gaius Cassius.“

Zapotácela se, chytila se správce za ruku. „Pomoz mi do pokoje a pošli někoho, ať to tu uklidí. Chci, abys mě trvale o všem informoval.“

„Ano, *domino*. A paní Porcia?“

„Zůstane, kde je. Žádné jídlo, žádné pití. Ať si tam shnije.“

Když Servilia vystrnadila komornou, zabouchla dveře, dosedla na lůžko a žalostivě se rozkolébala. Caesar že je mrtvý? Ne, to přece není možné! Jenže je to tak. Catone, Catone, Catone, za tohle ať navěky valíš balvany v Tartaru! Tohle je tvoje práce, a nikoho jiného. Tys přivedl na svět tu vychcanou potvoru, tys Brutovi nasadil do hlavy, aby se s ní oženil, to ty a ten *mentula*, co byl tvým otcem, jste mi zničili život! Caesare, Caesare! Jak strašně já jsem tě milovala. Navždycky tě budu milovat, tebe já z mysli nedokážu vymazat.

Ulehla nazad, přivřela víčka a snila, nejprve o tom, jak zabije Porcii – och to by byl den! A když pak opět otevřela oči, černé, kalné a zlé, začala uvažovat o mnohem důležitější věci – kterak z toho obludného neštěstí vyprostit Bruta, kterak zajistit, aby rod Servilia Caepiona a rod Junia Bruta z té katastrofy vyšel se ctí i majetkem nedotčenými. Caesar je mrtvý, jenže zkáza rodu by ho zpátky na svět nepřivedla.

„Už jsou dvě hodiny po setmění,“ řekl Antonius Fulvii. „Teď už by to nemělo být nebezpečné.“

„Co by nemělo být nebezpečné?“ otázala se Fulvia, její oči až do nachova modré v šeru potemněly. „Co chceš udělat, Marku?“

„Dojít do Domus Publiky.“

„A proč?“

„Chci se přesvědčit na vlastní oči, že je opravdu mrtvý.“

„Samozřejmě že je mrtvý! Kdyby nebyl, byl by ti to už dávno přišel někdo říct. Zůstaň tady, prosím tě! Nenechávej mě tu samotnou!“

„Nic ti tu nehrozí.“

Přes ramena si ještě přehodil zimní pláštěnku a byl pryč.

Carinae, přepychová končina boháčů a jejich paláců, se rozkládala na jednom z nízkých bočních hřbetů esquilinského pahorku svažujícím se směrem k Foru. Od nedalekých brlohů chudinské čtvrti ji oddělovalo několik chrámových zahrad a dubový háj. Antonius proto před sebou neměl dlouhou cestu. Celá Via Sacra až k Foru byla poseta blikajícími světélky; všude se rojilo plno lidí, všichni směřovali k samému srdci Říma, aby tam vyčkali zpráv o Caesarovi. Se zakrytou tváří se vmísil mezi ně a prodíral se dál. Část davu se hrnula k dolnímu Foru, avšak prostor kolem Domus Publiky byl zcela ucpán zvědavci; když se chtěl protlačit ke dveřím pontifika maxima a zabušit na ně, bylo to v daleko menším inkognitu, než doufal. Nikdo se ho však nepokusil zadržet. Většina lidí bezútešně plakala, vesměs to byli prostí Římané. Před Caesarovým domovem nestál ani jediný senátor.

Když ho Trogus poznal, pootevřel dveře jen natolik, aby se Antonius mohl protlačit dovnitř, rychle je pak zase zavřel. Za ním stál Lucius Piso, šerednou tvář zachmuřenou.

„Je tu?“ otázal se Antonius a hodil pláštěnku Trogovi.

„Ano, je ve svatyni. Pojď,“ řekl Piso.

„A Calpurnia?“

„Moje dcera spí. Ten podivný Egyptan jí namíchal nějaký lektvar.“

Svatyně byla umístěna mezi oběma částmi Domus Publiky, byla to síň bez jediného idolu, neboť náležela *numinům* Říma, šerým bytostem bez tváří a lidské podoby, božstvům, která o celá staletí předstihla řecké koncepce a dosud tvořila skutečnou podstatu římské mystiky; byly to síly vládnoucí nejružnějším dějům, činnostem a místům – skladům, sýpkám, studnám, křižovatkám. Prostora byla jasně osvětlena svícny, velká dvojité

bronzová vrata na obou protilehlých stranách byla otevřena, jedna vedla na kolonádu kolem hlavního peristylu, druhá k tajemnému Královskému vestibulu, kde v cestě stály dvě *amygdalae*, které obcházely tři svažité pěšiny vedoucí k dalším vratům. Po obou stranách síně byly vystaveny *imagines* všech Nejvyšších panen Vestiných od časů první Aemilie – jejich věrné voskové podobizny uchovávané v jakýchsi miniaturních chrámcích, každá schrána na drahocenném podstavci.

Caesar byl posazen na černých márách přesně uprostřed této prostory a vyhlížel, jako by spal. Jen Hapdefane věděl, že levá horní část jeho obličeje je z pečlivě zbarveného vosku naneseného na pláténko; oči měl zavřené, stejně tak i ústa. Mnohem víc ohromen a ustrašen, než očekával, se Antonius píd' za pídí blížil k márám, až konečně zblízka pohlédl do té zasněné tváře. Postava byla zahalena do karmínové a purpurové tuniky a togy pontifika maxima, hlavu zdobil věnec z dubových listů. Caesar nosíval jediný prsten, pečetní, ten však nikde vidět nebyl; ruce s dlouhými štíhlými prsty byly složeny v klíně, nehty zastřiženy a vyleštěny.

Náhle Antonia ten pohled přemohl; odvrátil tvář, vyšel z *celly* a zamířil do Caesarovy pracovny, s Pisonem v patách.

„Jsou tu nějaké peníze?“ otázal se Antonius náhle.

Piso se na něho nechápavě zahleděl. „Jak to mám vědět?“

„Calpurnia to vědět bude. Vzbud' ji.“

„Prosím?“

„Vzbud' Calpurnii! Ta bude vědět, kam schovával peníze.“ Za řeči Antonius otevřel zásuvku Caesarova stolu a začal ji prohrabávat.

„Okamžitě toho nech, Antonie!“

„Já jsem Caesarův dědic, stejně bude všechno moje. Tak jaký je v tom rozdíl, jestli si něco z toho vezmu teď, anebo později? Mám na krku nějaké upomínky, potřebuji najít aspoň tolik, abych zítra mohl ty lichváře trochu uspokojit.“

Pohled na rozčileného Pisona byl přímo děsivý, už od přírody měla jeho tvář téměř zločinecký výraz, a když ještě odhalil zkažené a zulámané zuby, vyhlížely jako tesáky šelmy. Rozezleně vytrhl Antoniovi ruku ze zásuvky, kterou přirazil. „Povídal jsem ti, abys toho nechal! A chudinku dceru také budit nebudu!“

„Povídám ti, že jsem Caesarův dědic!“

„A já jsem vykonavatel Caesarovy poslední vůle! Nic tu neprovedeš a nic odtud neodneseš, dokud se já s Caesarovou závětí neseznámím!“ prohlásil Piso rezolutně.

„Dobře, to se dá zařídit.“

Antonius odkráčel do svatyně, kde se zatím Quinctilia, Nejvyšší panna Vestina, usadila do křesla, aby u Caesara držela vigílii.

„Ty!“ štěkl Antonius a drsným šklubnutím ji přiměl vstát. „Přines mi Caesarovu závěť.“

„Ale –“

„Rekl jsem ti, že mi máš přinést Caesarovu závěť – *a to hned!*“

„Bude to chvíli trvat,“ zakoktala vyděšená Quinctilia.

„Tak se tu zbytečně neometej! Najdi ji a přines ji do Caesarovy pracovny! *Hni sebou*, ty krávo tlustá!“

„Antonie!“ zaburácel Piso.

„Je mrtvý, jemu už to vadit nemůže,“ prohlásil Antonius a ukázal prstem na Caesarovo tělo. „Kde je jeho pečetní prsten?“

„U mne v úschově,“ hlesl Piso, příliš rozčilený, než aby znovu zařval.

„Dej ho sem! Já jsem jeho dědic!“

„Nedám, dokud závěť neuvidím na vlastní oči.“

„Musí přece někde mít pohromadě všelijaké smlouvy, listiny, stvrzenky,“ říkal Antonius a prohrabával přihrádky na svitky.

„Ano, to má, ale ne tady, ty bezbožný, lakotný hlupáku! Všechno je uloženo u jeho bankéřů – nebyl jako Brutus, který si postavil svůj vlastní trezor!“ Piso se posadil za Caesarův stůl, dřív než tak mohl učinit Antonius. „Modlím se,“ řekl s ledovým klidem, „abys umíral velice pomalu a hrůzně.“

Objevila se Quinctilia, v ruce svitek zavinutý do voskového plástu a důkladně zapečetěný. Když jí ho chtěl Antonius vytrhnout, s nečekanou hbitostí kolem něho proklouzla a podala ho Pisonovi, který ho převzal a přidržel ho u světla, aby se přesvědčil o neporušenosti pečeti.

„Děkuji ti, Quinctilie. Požádej laskavě Corneliu a Junii, aby sem přišly jako svědkyně. Tenhle hanebník naléhá, abych Caesarovu závěť otevřel hned teď.“

Tři Vestálky, celé v bílém, pod závojíčky ve vlasech sedm vlněných věnečků, se seskupily na jedné straně stolu, zatímco Piso rozlomil pečeť a rozvinul nevelký krátký dokument.

Jako dobrý čtenář a za pomoci teček, které Caesar vždy umisťoval nad začáteční písmeno každého slova, ho Piso rychle přelétl, přičemž ho paží záměrně zakrýval před Antoniovým pohledem. Bez jakéhokoli varování pak zaklonil hlavu a bouřlivě se rozchechtal.

„Co je? Co se děje?“

„Žádným Caesarovým dědicem nejsi, Antonie! Nejen to, nepamatoval na tebe vůbec ničím!“ vypravil ze sebe Piso a lovil šátek, aby si utřel slzy, dílem žalu, dílem veselí. „To se ti povedlo, Caesare! Tos provedl přímo velkolepě!“

„Tomu nevěřím! Ukaž mi to!“

„Jsou tu přítomny tři Vestiny panny jako svědkyně, Antonie,“ varoval ho Piso, když mu listinu podával. „Nepokoušej se ji zničit.“

Třesoucími se prsty Antonius svitek rozvinul, dočetl však jen k onomu osudnému jménu, k samotnému adopčnímu dodatku nedospěl. „*Gaius Octavius*? Ten uculený, afektovaný hošánek? To je snad vtip! Anebo nebyl Caesar při smyslech, když závěť sepisoval. Já ji napadnu!“

„Jen to zkus,“ řekl Piso a listinu mu sebral. Usmál se na tři Vestálky, které tahle nádherná odplata potěšila stejně jako jeho. „Ta poslední vůle je, jak se říká, vodotěsná, Antonie, a ty to dobře víš. Sedm osmin Gaiovi Octaviovi, jedna osmina se má rozdělit mezi – hm, Quinta Pedia, Lucia Pinaria, Decima Bruta – z toho nic nebude, ten byl jedním z vrahů – a mou dceru Calpurnii.“

Piso se zaklonil a zavřel oči, zatímco Antonius vyrazil z místnosti. Říkalo se, že je dobrý nejméně za padesát tisíc talentů, uvažoval Piso a stále ještě se usmíval. Jedna osmina z toho je šest tisíc dvě stě padesát talentů... Vyloučím-li Decima Bruta, který jako viník smrti dědit nemůže, to pro mou Calpurnii znamená něco přes dva tisíce talentů. Nu, nu, nu! Zachoval se k ní, jak se na řádného manžela sluší. Já se jich ovšem dotknout nesmím – alespoň ne bez jejího souhlasu.

Když oči opět otevřel, shledal, že je sám; Vestiny panny se bezpochyby odebraly zpátky ke své vigílii. Zastrčil závěť do záhybu togy a povstal. Dva tisíce talentů! To z Calpurnie udělá tu nejžádoucnější nevěstu. Jakmile pro ni skončí desetiměsíční smutek, bude ji moci provdat za někoho dostatečně mocného, aby se mohl stát životní záštitou pro Pisonova malého synka. Rutília bude štěstím bez sebe.

Zajímavé ovšem je, že Caesar nijak nepamatoval na případné Calpurniino dítě. Což znamená, že věděl, že se žádné takové nenarodí – anebo pokud by se narodilo, že nebude jeho. Až příliš mnoho se činil tam za řekou, s Kleopatrou.

Nejbohatším mužem Říma se stane Gaius Octavius.

Zpráva o atentátu na Caesara zastihla Lepida, právě když projížděl Veiem, nepříliš daleko severně od Říma. Do Antoniova domu dorazil za úsvitu, celý zsinálý otřesem a únavou přijal pohár vína a bezradně se na něho zahleděl.

„Vyhlížíš ještě hůř, než se cítím já sám,“ řekl Lepidus.

„A cítím se ještě hůř, než vypadám.“

„To je dost zvláštní, nebyl bych si pomyslel, že se tě Caesarova smrt tak dotkne, Antonie. Představ si jenom všechny ty peníze, co teď zdědíš.“

Antonius vybuchl v šílený chechtot, popocházel a plácal se do stehů, dupal obrovskými šlapkami, jen to dunělo. „*Jenomže já žádným Caesarovým dědicem nejsem, tak je to!*“ zařval posléze.

Lepidus na něho zůstal koukat s otevřenými ústy. „Ty žertuješ!“

„Ani trochu.“

„Ale komu jinému to mohl všechno odkázat?“

„Prober si seznam možných kandidátů.“

Lepidus polkl. „Gaius Octavius?“ šeptl posléze.

„Gaius Octavius Cunnus,“ řekl Antonius. „Všechno to schramstne ta děvenka v mužské toze.“

„Při Jovovi!“

Antonius klesl do křesílka. „Byl jsem si tím tak jistý.“

„Jenomže *Gaius Octavius*? To přece nedává žádný smysl, Antonie! Kolik mu vůbec je? Osmnáct, devatenáct?“

„Osmnáct. Trčí teď na druhém břehu Adriatického moře, v Apollónii. Zajímalo by mě, jestli mu o tom Caesar vůbec pověděl. V Hispánii byli jedna ruka. Nedočetl jsem závěť až do konce, ale bezpochyby ho adoptoval.“

„Důležitější je,“ řekl Lepidus a naklonil se k Antoniovi, „co bude dál. Neměl by sis o tom promluvit s Dolabellou? Je to první konsul.“

„To se ještě uvidí,“ řekl Antonius zasmušile. „Přivedl jsi s sebou nějaké vojáky?“

„Ano, dva tisíce. Táboří na Martově poli.“

„První věc, kterou je třeba udělat, je obsadit s nimi Forum.“

„Souhlasím,“ řekl Lepidus, právě když do místnosti vkročil Dolabella.

„*Pax, pax!*“ zvolal Dolabella a napřahoval k nim paže s otevřenými dlaněmi. „Přišel jsem ti říct, že si myslím, že prvním konsulem by ses teď po Caesarově smrti měl stát ty, Antonie. Tímhle otřesem se všechno mění. Jestli se neukážeme jako jednotná fronta, jen bohové vědí, co může nastat.“

„Tohle je první dobrá zpráva, co slyším.“

„Jen pokračuj, jsi přece Caesarův dědic.“

„*Quin taces!*“ nasupil se Antonius.

„Caesarovým dědicem není Antonius,“ vysvětloval Lepidus. „Stal se jím Gaius Octavius. Víš přece, jeho prasynovec. Ten hezounek teploušská.“

„Při Jo-vo-vi!“ hlesl Dolabella. „Co teď budeš dělat?“

„Nejdřív musím nějak pozdržet ty lichváře a zkusit vymámit peníze na senátu. Když je Caesar mrtvý, musí padnout i jeho diktát o tom, kdo je oprávněn čerpat peníze ze státní pokladny – doufám, že souhlasíš, Dolabelle?“

„Určitě,“ řekl radostně Dolabella. „I já mám dluhy.“

„A co bude se mnou?“ zeptal se výhružně Lepidus.

„Pro začátek se staneš pontifikem maximem,“ řekl Antonius.

„Och, to bude Junilla ráda! A já budu moci prodat svůj dům.“

„Co uděláme s atentátníky? Víme vůbec, kolik jich vlastně je?“ otázal se Dolabella.

„Třadvacet, pokud započítáme i Trebonia,“ řekl Antonius. „*Trebonia*? Ale ten přece –“

„Zůstal venku, abych nevešel do senátní síně a abys tam nevstoupil ani ty. Vevnitř tak nebyl ani jediný liktor. Ze starého pána nadělali sekanou. Jak to, že nic z toho nevíš? Lepidus sem přispěchal až z Veí a ví všechno.“

„Protože jsem se zavřel doma.“

„Já jsem se tu zavřel taky, a přece vím všechno.“

„Přestaňte se hádat!“ řekl Lepidus. „Jak znám Cicerona, už tu asi za tebou byl, ne?“

„Máš pravdu. Ten štěstím přímo září! Žádá samozřejmě, aby všichni byli amnestováni,“ řekl Antonius.

„To ne, tisíckrát ne!“ vykřikl Dolabella. „Nenechám přece Caesarovy vrahy takhle vyklouznout.“

„Uklidni se, Publie,“ řekl Lepidus. „Uvažuj trochu, přemýšlej! Jestli se nám tohle nepodaří zvládnout v co největším klidu, máme před sebou docela určitě další občanskou válku, a to je ta poslední věc, kterou by si kdo přál. Musíme nejdřív odbýt Caesarův pohřeb, což znamená svolat senát – bude to muset být státní obřad. Viděl

jsi ty zástupy na Foru? Lidé nejsou rozhněvaní, ale valem jich tam přibývá.“ Zdvihl se. „Udělám nejlíp, když se teď vydám na Martovo pole a odvedu své vojáky na Forum. Kdy se sejde senát? A kde?“

„Zítra za svítání – vedle v Telluřině chrámu. Tam budeme v bezpečí,“ řekl Antonius.

„Pontifex maximus!“ řekl Lepidus rozjařeně. „Není to zvláštní?“ zeptal se ještě od dveří. „Když jsme na večeři u mě mluvili o tom, jak je nejlepší umřít, řekl: ‚Na způsobu smrti nezáleží, pokud je rychlá.‘ Jsem rád, že se mu jeho přání splnilo. Dovedete si představit, že by Caesar umíral pomalu?“

„Ten by spíš nalehl na meč,“ řekl Dolabella chraplavým hlasem a zamžikal, aby zaplašil slzy. „Och, budu ho postrádat.“

„Cicero mi říkal, že ti atentátníci – představte si, že si říkají Liberátoři, Osvoboditelé! – jsou z toho dočista zničení,“ poznamenal Antonius. „Proto bychom s nimi také měli zacházet ohleduplně. Čím víc bychom se je snažili trestat, tím spíš by se ti vznětlivější z nich, jako třeba Decimus Brutus, mohli vzpouzet – on je přece schopen velet vojsku. Takže jen mírně na ně, Dolabello.“

„Zatím,“ to byla krajní mez, kam až byl Dolabella ochoten ustoupit. „Ale jak se mi naskytne sebemenší příležitost, pak to splatí!“

* * *

Všechno Cicerona blažilo, až na ubohoucké řečnické umění Liberátorů. Dvakrát toho dne přiměl Bruta, aby promluvil, prvně z roster, podruhé z chrámových schodů – byl to ale projev skličující, zkormoucený, nemohoucí, pošetilý! Pokud nemlel dokola stále totéž o tom, jak se soukromá půda rozdává veteránům, ale jak on přesto veterány miluje, blábolil, jak Liberátoři neporušili svou přísahu, že Caesara budou chránit, neboť šlo o přísahu neplatnou. Och Brute, Brute! Cicerona už svrběl jazyk touhou ujmout se slova, avšak pud sebezáchovy nakonec zvítězil, takže se přemohl a mlčel. Byl, po pravdě řečeno, také trochu rozladěný, že se mu se svými plány nesvěřili předem – kdyby to byl věděl, nedošlo by k takovému otřesnému zmatku a většina příslušníků první třídy by se byla neuzamkla ve svých domech na Palatinu ze strachu před revolucí a vražděním.

Strávil naproti tomu mnoho času rozhovory s Antoniem, s Dolabellou a s Lepidem a pozvolna se je snažil přesvědčit, aby připustili, že atentát na diktátora Caesara koneckonců není tím nejhorším zločinem, jaký kdy byl spáchán.

Když se senát nazítrí za úsvitu sešel v Telluřině chrámu na Carinách, den po Caesarově smrti, konalo se zasedání bez účasti Liberátorů, kteří se stále ještě zdržovali v chrámu Jova Nejlepššího Největšího a stále ještě z něho odmítali vyjít. Přítomna byla většina ostatních senátorů, nikoli však Lucius Caesar, Calvinus ani Philippus. Tiberius Claudius Nero na začátek navrhl, aby byla vzdána pocta Liberátorům za to, že Řím osvobodili od tyрана, načež se ozval pobouřený ryk *pedariů*.

„Posad' se zase, Nerone, nikdo se tě na tvůj názor ani na nic jiného neptal,“ řekl Antonius a přešel k velice umírněnému, líbivě formulovanému projevu, jenž otcům senátorům naznačil, jaký vít' asi napříště z kurulského pódia zavane: že čin už se stal a nemůže se odestát, a jistěže, domyšlen sice nebyl, ale samozřejmě nemůže být pochyb o tom, že muži, kteří Caesara zabili, jsou stejně čestní, jako jsou i hluboce vlastenečtí. Nejdůležitějším hlediskem vůbec ted' je, nepřestával zdůrazňovat, že vláda v čele s ním, *prvním* konsulem, pokračuje dál ve výkonu svého úřadu. Pokud se přitom na Dolabellu upřely udivené pohledy, pokývl jen na souhlas.

„Tolik jsem měl na srdci, to je to, na čem musím trvat,“ říkal Antonius nesmlouvavým tónem. „Podstatné je, aby senát potvrdil Caesarovy zákony a dekrety, včetně těch, které měl v úmyslu předložit.“

Mnozí z posluchačů si to vyložili tak, že v okamžiku, kdy Antonius bude chtít něco prosadit, prohlásí, že uzákonění bylo už Caesarovým záměrem, že se však k uskutečnění před svou smrtí už nedostal. Och, jak se Ciceronovi chtělo zapolemizovat s tím! Nemohl však, musel svou řeč zaměřit na obhajobu Liberátorů, kteří přece ve své známé počestnosti byli vedeni těmi nejlepšími úmysly a kterým je proto třeba jejich horlivost, byt' vyústila v Caesarovo zabití, prominout. Jejich amnestování že je naprostou nezbytností! Jen na konci utrousil zmínku v záležitosti Caesarových dosud nenavržených zákonů, v níž namítl, že nepovažuje za moudré zabývat se věcmi, které Caesar za života ještě ani nepředložil.

Zasedání se rozešlo po rezoluci, že vláda má setrvat v úřadě pod vedením Marka Antonia, Publia Cornelia Dolabelly a prétorů, a poté co bylo schváleno *senatus consultum*, že Liberátory jakožto vlastence nemá stihnout žádný trest.

Z Telluřina chrámu se nejvyšší magistráti společně s Aulem Hirtiem a asi třicítkou dalších vydali k chrámu Jova Nejlepšího Největšího. Tam Antonius zpravil špinavé, zarostlé Liberátory, že pro ně senát schválil všeobecnou amnestii, že jsou naprosto bezpečni před jakýmkoli postihem. Och, ta *úleva*! Pak všichni společně vystoupili na rostra a veřejně si podali ruce před zraky obrovitého zástupu mlčky přihlížejících lidí. Zástupu, který nebyl pro, ale nebyl ani proti. Pasivního davu.

„K upevnění naší jednoty,“ řekl Antonius, když z roster sestupovali, „navrhuji, aby každý z nás pozval jednoho z Liberátorů domů k dnešní večeři. Cassie, budeš mým hostem?“

Lepidus vyzval Bruta, Aulus Hirtius Decima Bruta, Cicero požádal Trebonia a tak dál, až se každému z Liberátorů dostalo pozvání ke stolu na pozdní odpoledne.

„Nemohu tomu ani uvěřit,“ výskl si Cassius, když se s Brutem pachtili vzhůru po Vestíných schodech. „Zase doma a volný.“

„Ano,“ řekl nepřítomně Brutus; uvědomil si právě, že Porcia je možná mrtvá. Bylo to poprvé od chvíle, kdy nechal svého otroka vstoupit do Pompeiovy kurie, co mu vůbec přišlo na mysl její jméno. Ale ona je přece zcela určitě naživu. Kdyby byla zemřela, byl by Cicero první, kdo by mu o tom pověděl.

Se Servilií se střetl hned za kójí vrátného, stála tam tak, jak musela stát Klytaiméstra po zavraždění Agamemnóna. Jediné, co jí chybělo, byla sekyra. To je ve skutečnosti moje matka! Klytaiméstra!

„Dala jsem tvou ženu pod zámek,“ řekla místo pozdravu.

„Mama, to přece nemůžeš dělat. Tohle je *můj* dům,“ zamektal.

„Tenhle dům je můj, Brute, a můj zůstane až do mé smrti. Ta chlípá obluda tu nemá co dělat, ani podle práva ne. Dohnala tě k tomu, že jsi zavraždil Caesara.“

„Osvobodil jsem Řím od tyrana,“ řekl a každým vláčkem své bytosti si přál, aby – alespoň jednou jedenkrát – nad ní získal vrch. „Senát vyhlásil pro Liberátory amnestii, takže jsem stále ještě městským přetorem. Stále ještě vlastním své jmění a své pozemky.“

Dala se do smíchu. „Neříkej mi, že tomu věříš.“

„Taková je skutečnost, *mama*.“

„Skutečností zůstává vražda Caesara, můj synu. Senátní dekrety nemají cenu ani toho papíru, na kterém jsou napsány.“

* * *

Decimus Brutus zažíval v hlavě takový zmatek, že začínal pochybovat o své přičetnosti. Jemu se stalo, že propadl panice! Už to samo svědčilo o tom, že jeho myšlení se zcela vyšinulo z běžné dráhy. Panika! On, Decimus Junius Brutus, že podlehl panice? On, veterán tolika bitev, tolikrát už v ohrožení života, pohlédl na Caesarovo tělo a zpanikařil. On, Decimus Junius Brutus, odtamtud prostě utekl.

A teď kráčí na večeri s dalším veteránem galské války: s tím úřednickým válečníkem Aulem Hirtiem, jenž vládl perem stejně dobře jako mečem, nesporně jedním z nejvěrnějších Caesarových přívrženců. Napřesrok se mají Hirtius a Vibius Pansa stát konsuly, pokud ještě obstojí Caesarovo diktátorské rozhodnutí. Jenomže Hirtius je praobyčejný sedlák, nikdo. A já jsem Junius Brutus, Sempronius Tuditanus. Loajalitou jsem povinován především sám sobě. A Římu samozřejmě. O tom nemůže být pochyb. Zabil jsem Caesara proto, že způsobil zkázu Říma mých předků! Proto, že osnoval zrod Říma, jaký si nikdo z nás nepřál! – Zadrž, Decime, přestaň už klamat sám sebe. Vždyť ty *skutečně* začínáš ztrácet zdravý úsudek! Caesara jsi zabil, protože v jeho záři jsi zcela zanikal, uvědomil sis, že jediný způsob jak nějak vstoupit do lidské paměti je zavraždit ho. *Taková* je pravda. Do dějin vejdeš jen díky Caesarovi.

Nebylo lehké podívat se Hirtiovi do očí, do oněch nepopsatelných šedomodrozelených hlubin, klidných, ale pevných; ta přísnost v nich převládala, přesto mu však Hirtius srdečně podal ruku a vedl ho dál do svého velice hezkého domu zakoupeného – tak jako tomu bylo i u Decimova domova – z kořisti získané ve Vlasaté Galii. Večeřeli sami, k velké Decimově úlevě. Strachoval se z přítomnosti kohokoli dalšího.

Když zmizel poslední chod a poslední sloužící a na stolku zbývalo už jen víno a voda, Hirtius se na svém konci lehátka pootočil, aby na Decima lépe viděl.

„Dostal ses do ošklivé kaše,“ řekl, když naléval neředěné víno.

„Proč mi to říkáš, Aule? Liberátoři byli zcela amnestováni, všechno půjde i nadále tak, jak to odjakživa chodívalo.“

„Obávám se, že nepůjde. Došlo k věcem, které nemohou mít pokračování prostě proto, že dříve neexistovaly. Je to docela nová situace.“

Vylekanému Decimovi vyšpláchlo z poháru trochu vína. „Já ti dost dobře nerozumím.“

„Pojď se mnou, něco ti ukážu.“ Hirtius smekl nohy z lehátka a vklouzl do nazouvacích pantoflí.

Zaražený Decimus ho následoval atriem do lodžie, z níž se otvíral pěkný výhled na dolejší Fórum. Slunce stálo dosud dost vysoko na obloze, moře lidstva měli jako na dlani. Kam až oko dohlédlo, všude byly nekonečné zástupy lidí. Postávaly, téměř se nehýbaly, téměř mezi sebou nehovořily.

„Nu?“ otázal se Decimus.

„Je tam i spousta žen, ale podívej se na muže. Prohlédni si je důkladně! Co vidíš?“

„Muže,“ řekl Decimus s rostoucím údivem.

„Je to už opravdu tak dávno, Decime? *Podívej* se přece na ně! Dobrá polovina těch mužů jsou staří vojáci – *Caesarovi* staří vojáci! Staří jen ve vojenském slova smyslu. Je jim pětadvacet, možná pětatřicet, víc ne. Jako vojáci staří, a přesto ještě mladí. Po celé Itálii se rozletěla zpráva, že Caesar je mrtvý, že byl zavražděn, a oni všichni přišli do Říma na jeho pohřeb. Jsou jich tisíce. Senát ještě ani nestanovil datum pohřbu, ale podívej se, kolik jich tady už je. Onoho dne, kdy bude Caesar zpopelněn, budou Lepidovi muži v beznadějně menšině.“ Hirtius se zachvěl. „Je tu chladno. Vraťme se dovnitř.“

Když opět spočinuli na lehátku, obrátil do sebe Decimus pohár vína a velice klidně se na Hirtia zahleděl.

„Žádáš si mou krev, Aule?“

„Hluboce Caesara želím,“ odpověděl Hirtius. „Byl to můj přítel i můj dobrodinec. Ale svět se nemůže pohybovat pozpátku. Pokud my, kteří jsme tu zbyli, nebudeme držet spolu, dojde k další občanské válce – a tu si Řím dovolit nemůže. Ovšem,“ vzdychl si Hirtius, „my patříme k těm vzdělaným, zámožným, privilegovaným, do jisté míry se dokážeme nad věci povznést. Obávat se musíš veteránů, Decime, ne mužů, jako jsem já anebo Pansa, i když jsme Caesara tolik milovali. Já si tvou krev nežádám, ale budou po ní bažit veteráni. A jestli po ní začnou volat veteráni, budou jim muset ti, kdo jsou u moci, vyhovět. V okamžiku, kdy se jí budou dožadovat veteráni, připojí se k nim i Marcus Antonius.“

Na Decimovi Brutovi vyvstal studený pot. „To přeháníš.“

„Ne, vůbec nepřeháním. Sloužil jsi pod Caesarem. Víš dobře, jaký vztah k němu vojáci měli. Byla to láska, čistá a prostá láska. I za těch vzpour. Jakmile bude po pohřbu, bude zle. A stejně se zachová i Antonius. A pokud to nebude Antonius, tak někdo jiný,

kdo je v úřadě. Dolabella. Ten hladký úhoř Lepidus. Anebo někdo jiný, kdo nás teď třeba ani nenapadá, protože čeká někde v záloze.“

Ještě trochu vína, a už se cítil trochu lépe. „Nějak to v Římě přečkám.“

„Pochybuji, že ti bude dopřáno přečkávat to v Římě. Senát svou amnestii odvolá, protože na něj budou veteráni a ostatní lidé naléhat. Milovali ho i prostí lidé – byl jejich. A i když pak povýšil, nikdy na ně nezapomněl, vždycky pro ně měl povzbudivé slovo, vždycky se dokázal zaposlouchat do jejich stesků. Můžeš mi říct, Decime, jaký význam má pro obyčejného muže nebo ženu ze Subury abstraktní pojem svobody? Jejich hlasy se při volbách vůbec nezapočítávají. Ale Caesar mezi ně *patřil*. To o sobě nikdo z nás říct nemůže, ani v budoucnosti nic takového nenastane.“

„Pokud odejdu z Říma, připustím tím svou vinu.“

„To je pravda.“

„Antonius je pevně v sedle. A k nám se zachoval pozoruhodně slušně.“

„Decime, Markovi Antoniovi nevěř!“

„Mám velice dobrý důvod mu věřit,“ řekl Decimus, který věděl, to, co Hirtius vědět nemohl: že se Antonius na přípravě Caesarovy vraždy podílel.

„Docela věřím, že tě chce ochránit, to ano. Jenomže lid a veteráni mu to nedovolí. Kromě toho chce Antonius pro sebe získat Caesarovu moc, a kohokoli, kdo usiluje o totéž, čeká Caesarův osud. Ten atentát se stal precedentem. Antonius se začne obávat, že příští obětí se má stát právě on.“ Hirtius si odkašlal. „Nemám představu, co má v úmyslu, ale ať udělá cokoli – to mi věř –, nepodnikne to v zájmu Liberátorů.“

„Naznačuješ tím,“ říkal Decimus zvolna, „že by si Liberátoři měli najít čestné a legitimní důvody, proč odejít z města. Pro mne je to snadné, mohu se okamžitě odebrat do své provincie.“

„Odebrat se tam můžeš. Ale nadlouho se v Italské Galii neudržíš.“

„Nesmysl! Senát se usnesl, že Caesarovy zákony a jeho rozhodnutí mají platit, a správu Italské Galie mi přece svěřil osobně Caesar.“

„Věř mi, Decime, že správu provincie si zachováš jen tak dlouho, jak to bude Antoniovi a Dolabellovi vyhovovat.“

Jakmile se Decimus Brutus vrátil domů, usedl a začal spěšně psát dopis Markovi Brutovi a Cassiovi a líčit, co mu Hirtius řekl, a v opětovném návalu paniky jim oznámil, že má v úmyslu opustit Řím i Itálii a vydat se do své provincie.

Čím dál pokračoval, tím popletenější dopis byl; začal v něm fantazírovat o hromadné emigraci Liberátorů na Kypr nebo do nejvzdálenějších oblastí hispánské Cantabrie. Co jiného jim zbývá než prchat, tázal se? Nemají žádného vojevůdce formátu Pompeia Velikého, který by je vedl, nikdo z nich nemá dostatečnou autoritu k jednání s legiemi nebo s cizími vládci. Dříve nebo později budou prohlášeni za veřejné nepřátele, což je bude stát občanství a hlavy, anebo budou v nejlepším případě postaveni před soud a posláni do doživotního vyhnanství bez prostředků k obživě. Adresáty také úpěnlivě prosil, aby zapůsobili na Antonia a ujistili ho, že nikdo z Liberátorů si nečiní nároky na převzetí moci ve státě ani neplánuje vraždu konsulů.

Skončil přáním sejít se ve třech o páté noční hodině na místě, které sami zvolí.

Setkání se konalo v Cassiově domě, hovořili jen šepem a za zavřenými okenicemi, pro případ, že by někdo ze sloužících projevil přílišnou zvědavost. Brutus i Cassius byli ohromeni mírou Decimovy posedlosti, zapochybovali, že vůbec ví, co říká. Co když – zauvažoval Cassius – se je Hirtius jen pokouší zastrašit, tak aby se sami dali na útěk? Neboť v okamžiku, kdy se z Říma vzdálí, přiznají tím, že spáchali zločin. Nikoli. Brutus ani Cassius z Říma neodejdou a nezačnou také inkasovat žádná svoje likvidní aktiva.

„Dělejte, jak chcete,“ řekl Decimus a zvedal se. „Jděte nebo zůstaňte, já už se o to starat nebudu. Já sám odejdu do své provincie tak brzy, jak to jen dokážu zařídit. Pokud se v Italské Galii dobře opevním, mohou se Antonius s Dolabellou rozhodnout nechat mě tam na pokoji. Přesto si ale myslím, že pro jistotu tajně seberu nějaké vojsko z tamějších veteránů. Jen pro všechny případy.“

„Och, to je přece hrozné!“ vykřikl Brutus na Cassia, sotva se za umanutým Decimem zavřely dveře. „Má vlastní matka mě proklela, Porcia neřekla dvě rozumná slova – Cassie, Fortuna nás opustila!“

„Decimus se mýlí,“ řekl sebevědomě Cassius. „Já jsem byl ten, kdo s Antoniem povečeřel, a já tě taky mohu ujistit, že Decimus nemá v ničem pravdu. Ohromilo mě, jak byl Antonius rozjařený

tím, že se dočkal Caesarova konce.“ Zuby se mu zableskly v úsměvu. „Ovšem až na obsah Caesarovy závěti.“

„Půjdeš na zítřejší schůzi senátu?“ otázal se Brutus.

„Zcela určitě. Všichni bychom na ni měli jít – vlastně na ni jít musíme. A neboj se, určitě tam bude i Decimus.“

Senát svolal Lucius Piso k projednání Caesarova pohřbu. Do zanedbaných prostor Telluřina chrámu vstupovali Liberátoři váhavě, nesetkali se však s žádným otevřeným odporem – i když se k nim nikdo ze senátorů ze zadních stupňů nepřiblížil na dosah, aby se ho náhodou nedotkli. Pohřební obřad byl stanoven na pozítří, na dvacátý březen.

„Usnesení bylo přijato,“ pravil Piso a pohlédl na Lepida. „Marku Lepide, je ve městě bezpečno?“ otázal se.

„Ve městě je bezpečno, Lucie Pisone.“

„Není tedy načase, abys veřejně přečetl Caesarovu závěť, Pisone?“ zeptal se Dolabella. „Pokud vím, je v ní pamatováno i na veřejné blaho.“

„Pojďme tedy na rostra,“ řekl Piso.

Celý senát se zvedl jako jeden muž a kráčel na rostra, do samého středu onoho lidského moře. Decimus se vystrašeně schoulil, zachvěl se a došlo mu, že Aulus Hirtius měl pravdu: mnozí z přítomných byli zjevně vojenští veteráni, a od včerejška jich přibýlo. Byli tu i pravidelní návštěvníci Fora, lidé, kteří znali každou významnější tvář smetánky z první majetkové třídy. Když na rostra vystoupili Brutus a Cassius s Antoniem a Dolabellou, znalci Fora o tom ihned šeptem pověděli svým méně obeznalým sousedům. V hrdlech to zahučelo, nejprve jen tu a tam, pak začalo reptání hrozivě nabírat na síle; Antonius a Dolabella dávali Brutovi, Cassiovi a Decimovi Brutovi okázale najevo přátelskou náklonnost tak dlouho, až podrážděný protest opět utichl.

Lucius Calpurnius Piso přečetl Caesarovu závěť v plném znění. Gaius Octavius v ní byl nejen uveden jako jeho dědic, Caesar ho současně formálně adoptoval za svého syna, který měl nadále být znám pod jménem Gaius Julius Caesar. Zástupem proběhlo udivené zašumění; nikdo nevěděl, o koho jde, kdo je onen Gaius Octavius; znalci v davu sice dokázali uvést jeho původ, nebyli však schopni popsat, jak vypadá. Když se ozvalo jméno Decima Bruta jako jednoho z podružných dědiců, zvedla se další vlna hlasitých

námitek, avšak Piso pohotově přešel k odkazu nejzajímavějšímu – ke třem stům sesterciů pro každého římského občana a volné užívání Caesarových zahrad na druhém břehu Tiberu. Zprávu přijali shromáždění se znepokojivým mlčením. Nikdo nezajásal, nikdo nevyhazoval čepice do vzduchu, nikdo nezatleskal. Když Piso skončil oznámením data pohřbu, senátoři se velice rychle vzdálili z roster a z jejich okolí. Každého z nich doprovázelo šest Lepidových vojáků.

Zdálo se, jako by celý svět vyčkával Caesarova pohřbu, jako by nikdo z Římanů a Římanek nehodlal udělat si svůj vlastní úsudek, dokud neskončí poslední obřad za Caesara. A když následujícího dne oznámil Antonius v chrámu Jova Zastavitele, že z ústavy se navždy vypouští úřad diktátora, jediný, kdo projevil nadšení, byl Dolabella. Jinak apatie, všude jen apatie! A zástupy houstly, sílily. Po setmění se celé Forum i nejbližší ulice rozzářily světlem lamp a ohňů; ustaraní obyvatelé sousedících insul strachem z požárů neulehli vůbec ke spánku.

Jaká úleva tedy, když se rozednilo a den Caesarova pohřbu nadešel.

Na otevřeném prostranství dolního Fora, kousek pod Domus Publikou a okrouhlou Vestinou kapličkou, byla narychlo vybudována svatyně, přesná zmenšená nápodoba chrámu Venery Genetrix na Caesarově foru; byla zhotovena ze dřeva a natřena tak, že vyhlížela jako mramorová. Nahoře nad ní byla plošina přístupná z jedné strany po schodech, i její opěry se podobaly chrámovým sloupům.

Po zdlouhavém jednání v senátě se oba muži pověřeni organizací pohřbu, Lucius Caesar a Lucius Piso, rozhodli, že rostra nejsou dostatečně chráněným místem k veřejnému vystavení těla ani ke smuteční chvalořeči. Toto místo uprostřed Fora se jevílo jako bezpečnější. Odtud může pohřební průvod zatočit přímo do ulice Vicus Tuscus a k Velabru, aniž se bude muset prodírat středem davů. Až kondukt dorazí na Circus Flaminius, projde po celé jeho délce; jelikož tato prostora pojme padesát tisíc diváků, budou tu mít občané možnost oplakat nejmilovanějšího syna Říma. Odtamtud bude průvod pokračovat na Martovo pole, kde bude tělo spáleno a kde už bylo jako palivo pro pohřební hranici navrženo

několik set vrchovatých nosítek vonných kadidel zakoupených na náklad státu.

Průvod se řadil na okraji bažiny Palus Ceroliae, kde bylo pro všechny účastníky dostatek místa. Máry s Caesarovým tělem se k němu měly připojit ve chvíli, kdy bude míjet Domus Publicu. Všichni Lepidovi vojáci byli nasazeni, aby udrželi průchod po Via Sacra a také volné místo kolem prostoru pro smuteční projev a pro pohřební scénu.

Padesát pozlacených černých válečných vozíků, každý tažený párem vraníků, vezlo herce s nasazenými voskovými maskami Caesarových předků – počínaje Venuší, Aeneem a Martem přes Iula a Romula až po jeho přízeně strýce, Gaia Maria a Lucia Cornelia Sullu – od Velí ke svatynce na Foru, kde před katafalkem utvořily trojitý kruh. Jedna stovka z mnoha set nosítek naplněných kadidly, myrhou, nardem a dalšími vonnými látkami byla navržena jako zábrana mezi zadní řadou vozíků a davem přihlížejících, další ochranu poskytoval těsně sražený řad vojáků. Mezi vozíky a nosítky se v sunoucím průvodu proplétaly a byly v prsa i černě oděné najaté plačky, rvaly si vlasy, bědovaly a kvílely a notovaly tajuplné žalozpěvy.

Zástupy truchlících byly obrovité, počtem největší od památného Saturninova shromáždění. Když se ve dveřích vedoucích ke královskému vestibulu objevil Caesar na márách, ozval se vzlyk, vzdech, jako když se naráz zachvěje milion listů. Máry nesli Lucius Caesar, Lucius Piso, Antonius, Dolabella, Calvinus a Lepidus, všichni v černých tunikách a togách. Vojáci stáli natlačeni zády k hradbě nosítek s kadidly a nejistě se začali ohlížet jeden po druhém, jakmile ucítili, že se narovnaná nosítka začínají viklat a skřípat, tím silněji, čím víc je dav tísnil. Jejich obavy se přenášely i na zapřažené koně, kteří se začali vzpínat, což následně lekalo i herce na vozících.

Caesar seděl vzpřímen na černých polštářích na márách, v celé slávě rouch pontifika maxima, hlavu ověncenou *coronou civikou*, s klidnou tváří a zavřenýma očima. Nesl se vysoko jako mocný král, neboť i všichni muži, kteří máry nesli, byli impozantně vysocí a vzhledem plně odpovídali svému urozenému stavu.

Nosiči vystoupali po schodech bez obtíží, Caesar se sotva pohnul, když vyrovnávali rozdíl výšky. Konečně byly máry usazeny na vrcholku stavby, takže byl Caesar všem na očích.

Marcus Antonius pokročil k okraji katafalku a rozhlédl se po onom oceánu tváří, koutkem vystrašené mysli stačil postřehnout

množství Židů s jejich kudrnami kučer a plnovousy, cizince všech možných druhů – a veterány, kteří si jakoby domluveni připjali na černé togy vavřínové snítky. Tam, kde se vždycky dav bělal, neboť Římané při veřejných setkáních vždy nosili togy, teď bylo černo. Tak to také má být, pomyslel si Antonius, jenž se chystal pronést největší řeč své veřejné dráhy a před největším shromážděním posluchačů, jaké se tu kdy od Saturninových dnů sešlo.

Nebylo z ní však nic. Vše, co se Antoniovi podařilo říci, byl pár úvodních slov vyzývajících Řím, aby truchlil za Caesara. Z tisíců hrdel se vydralo drsné zakvílení nesmírného žalu a pak se dav, jako náraz zachvácen křečí, pohnul. Ti, kdo stáli vepředu, zalovili v nosících s kadidly, zatímco koně před nimi se plašili a začínali couvat a herci seskakovali z vozíků, aby si zachránili život. Náraz letělo vzduchem bezpočet kusů dřeva, kůry, pryskyřice, dopadalo na katafalk, do svatyně a vršilo se rychle do obrovských hromad. Nosiči már, včetně Antonia, prchli po schodech dolů a běželi se ukrýt do Domus Publiky.

Kdosi na hromadu vmetl pochodeň a celý prostor stál náraz v jednom plameni. Tak jako už před ním jeho dcera byl i Caesar zpopelněn z vůle lidu, nikoli z rozhodnutí senátu.

A po tolika dnech ticha teď zástup začal volat po krvi Liberátorů.

„Zabte je! Zabte je! Zabte je!“ a dál a dál.

Přesto zatím nedocházelo k žádnému násilí. Třebaže dav hřměl a volal po smrti vrahů, stály zástupy nepohnutě, sledovaly, jak se stavba pod katafalkem, svatyně i máry mění v jediný sloup plamenů, a nedaly se opět do pohybu, dokud výheň pozvolna nepohasla a dokud se celý Řím nenaplnil opojnou vůní hořících pryskyřic.

A pak teprve se hněv proměnil v násilí. Bez ohledu na Lepidovy vojáky se masa rozběhla všemi směry a začala slídit po kořisti. Liberátoři! Kde jsou ti Liberátoři? Smrt Liberátorům! Lidé se vrhli na Palatin, kde v anonymních řadách domů a v tuctech uliček byly všechny dveře zastrčeny na závoru a kde nikdo nedokázal říci, za kterými bydlí nějaký Liberátor. Jeden z pravidelných návštěvníků Fora, žalem jako zbavený smyslu, zahlédl Gaia Helvia Cinnu, senátora básníka, jak bezhlavě prchá, a zaměnil ho za jiného z Cinnů, Lucia Cornelia, jenž byl kdysi Caesarovým švagrem a o němž se šířily pověsti, že patří k Liberátorům. Ač zcela nevinný, byl Helvius Cinna doslova rozsápán na kousíčky.

Poté, co se snesla noc a žádná jiná kořist nebyla v dosahu, se sklíčené a plačící hloučky rozptýlily.

Forum Romanum zůstalo opuštěné pod příkrovem nasládlého dýmu.

Nazítří se pohřebníci na spáleništi pokusili vyhledat Caesarův popel; drobné zuhelnatělé úlomky kostí, které našli, uložili do zlaté urny vykládané drahokamy.

A následujícího dne na úsvitu lidé shledali, že zčernalé dlaždice v místech, kde stála svatyně a katafalk, jsou posety svazečky časných jarních květů a panenkami z vlny a vlněnými klubíčky. Brzy byla vrstva květů, figurek a klubek vlny na stopu vysoká. Těmi, kdo na místo kladli květiny, byly ženy; panenky sem nosili římscí občané; a ti, kdo tu zanechávali klubíčka, byli otroci. Obětiny měly zvláštní náboženský význam a ukazovaly, do jaké míry byly jednotlivé vrstvy římské společnosti prodchnuty láskou k Caesarovi. Ze všech pěti majetkových tříd jen první k němu nechovala cele náklonnost. A nejvíc ho milovali *capite censi*, tak chudí, že nepatřili k žádné třídě. Otroci nebyli počítáni ani podle hlav, proto ty uzlíčky vlny.

Kdo dokáže vysvětlit, proč jsou někteří muži milováni a jiní ne? Pro velice rozezleného Antonia to zůstávalo tajemstvím, které neměl naději rozluštit, i když, pokud by se na to byl zeptal Hirtia, byl by mu Hirtius pověděl, že kdokoli na Caesarovi spočinul očima, nevyhnutelně si ho vštípil do paměti, že z Caesara vyzařovala jakási mocná přitažlivá síla, kterou bylo těžké popsat, že možná byl prostě zosobněním legendárního hrdiny.

V návalu hněvu Antonius nařídil, ať květiny, panenky i klubka odklidí, ale ukázalo se, že je to marná snaha. Za každý koberec obětí, který odtamtud odvezli, se na místě objevil nový, dvakrát tak rozlehlý. Zaražený Antonius se posléze musel vzdát, musel zavřít oči před stovkami a stovkami lidí, kteří neustále přicházeli na místo, kde se Caesar proměnil v popel, aby se tam k němu modlili, obětovali mu.

Tři dny po pohřbu se s úsvitem v místech, kde byl Caesar spálen, objevil nádherný mramorový oltář a koberec květů, panenek a vlněných klubek se táhl po celém Foru až k rostrům.

Osm dnů po pohřbu vyrostl vedle oltáře dvacet stop vysoký sloup z čistě bílého prokonnéského mramoru. To vše vždy za jedinou noc. Lepidovi vojáci se bránili, že naprosto nic neviděli; i oni Caesara milovali. Caesara, jenž byl takřka celým Římem uctíván jako bůh.

Lucius Caesar nesetřval v Římě, aby se stal svědkem toho všeho. Schvátla ho bolest ve všech kloubech, s námahou se přemístil do nosítek a vydal se do své vily v Neapoli. Cestou ještě navštívil Kleopatru.

Palác se proměnil v pusté bludiště z leštěného kamene, odstrojené, všude samá bedna; vybavení už putovalo na bárkách dolů po proudu Tiberu do Ostie.

„Je ti opravdu tak zle, Lucie?“ strchovala se královna.

„Je mi zle spíš na duchu, Kleopatro. Nedokázal jsem prostě setrvat ve městě, které nechává dva očividné vrahy chodit v purpurem lemovaných togách a vykonávat prétorský úřad.“

„Bruta a Cassia. Třebaže já se domnívám, že ještě nesebrali odvahu doopravdy se věnovat prétorským povinnostem.“

„Nesebrali ji do chvíle, než město opustili veteráni. Slyšelas o tom, že byl zabit chudák Helvius Cinna? Piso je z toho zoufalý.“

„Namísto toho druhého Cinny, ano. A byl tenhle druhý Cinna skutečně jedním z vrahů?“

„Ten nevděčník? Ne. Ten se Caesarovi za to, že ho povolal nazpět z vyhnanství, odvděčil jen tím, že ze sebe veřejně strhal prétorská insignia, neboť je obdržel od Caesara. Vydobyl si tím jeden den na výsluní.“

„To znamená konec všeho, vid’?“

„Bud’ konec, anebo začátek.“

„A Caesar adoptoval Gaia Octavia.“ Zachvěla se. „To od něho byl skvělý tah, Lucie. Octavius je velice nebezpečný.“

Lucius se rozesmál. „Osmnáctiletý kluk? Neřekl bych.“

„Ten? I v osmi letech. I v osmdesáti.“

Zasáhlo ji to, říkal si Lucius, ale přesto se tomu nepoddala. Nu, vyrůstala v krutém hnízdě. Ta to přečká.

„Kde je Kaisarion?“ otázel se.

„Odjel už s mými komornými a Hapdefanem. Nebylo by politicky prozíravé posadit dva Ptolemaiovce na stejnou loď, dokonce ani posílat je na moře v téže flotile. Poplujeme nadvakrát. Vyčkám tu ještě po dvoje *nundinae*. Zůstaly tu se mnou ještě i Charmion a Eiras a chodívá sem i Servilia. Och Lucie, jak ta strašně trpí. Obviňuje Porcii, že se zasloužila o Brutovu účast na vraždě, patrně právem. Ale především ji ničí Caesarova smrt. Milovala ho víc než kdo jiný.“

„Víc než jsi ho milovala ty?“

„Nač ten minulý čas? Ne, vždycky to bude znít v přítomném čase. Její láska je jiného druhu než moje. Mám zemi, o kterou se musím starat, a mám Caesarova vlastního syna.“

„Provdáš se znovu?“

„Budu muset, Lucie. Jsem faraon, musím plodit potomky, abych oživila Nil a vyživila svůj lid.“

A tak se Lucius Caesar vydal na cestu do Neapole a žal nad Caesarovým odchodem ho teď skličoval víc než kdy předtím. Matius má pravdu. Jestliže ani Caesar, s celým svým géniem, nedokázal najít východiska, kdo jiný tu zbyl, aby to dokázal? Osmnáctiletý chlapec? Nikdy. Ti vlci z první majetkové třídy rozsápou Gaia Octavia na ještě menší kousíčky, než to udělali *capite censi* s Helviem Cinnou. My z první majetkové třídy jsme sami sobě těmi nejhoršími nepřáteli.

ČÁST IX.

CAESARŮV DĚDIC

OD DUBNA DO PROSINCE
ROKU 44 PŘ. N. L.

GAIVS OCTAVIVS

KAPITOLA PRVNÍ

Ani legáti, ani vojenští tribunové a prefekti všech stupňů, ba dokonce ani *contubernales* – vzhledem k tomu, že pocházeli z vlivných rodin anebo už si sami získali vojenské zásluhy – nepodléhali kázeňským pravidlům a omezením uplatňovaným vůči řadovým vojákům a centurionům; měli například i právo z vojenské služby kdykoli odejít.

A tak se Gaius Octavius, Marcus Agrippa a Quintus Salvidienus, poté co začátkem března přibyli do Apollónie, nemuseli povinně ubytovat v kůži krytém stanu některého z táborů donekonečna se táhnoucích od Apollónie na sever až do Dyrrhachia. Patnáct legií, které Caesar soustředil pro své tažení, vedlo svůj táborový život bez ohledu na přítomnost mužů z vyšších tříd, kteří později měli velet, někdy jen zcela formálně, jejich bojové činnosti. Vyjma bitev se tyto dvě složky armády zřídka dostávaly do vzájemného styku.

Pro Octavia a Agrippu nepředstavovalo ubytování problém; odebrali se rovnou do domu v Apollónii vyhrazeného pro Caesara a zabrali si tam nevelký a nevalný pokojík. Nemajetný Salvidienus, který byl o osm let starší a neměl zatím představu o své hodnosti ani o svých pověřeních, dokud je nestanoví Caesar, se ohlásil u hlavního ubytovatele Publia Ventidia, jenž ho přidělil do místnosti v domě najatém pro nižší vojenské tribuny, kteří dosud nedosáhli věku potřebného pro jmenování do vyšší hodnosti. Ukázala se ovšem potíž, světnice již jednoho obyvatele měla, byl jím jiný mladší vojenský tribun jménem Gaius Maecenas, který se rozběhl za Ventidiem a prohlásil, že se nehodlá o svou místnost ani o svůj životní prostor dělit s kýmkoli jiným, a už vůbec ne s Piceňanem.

Ovšem i sám padesátiletý Ventidius, který měl za sebou ještě svízelnější dráhu než Salvidienus, byl Piceňan. Jako malý chlapec musel kráčet mezi zajatci v triumfálním průvodu, který uspořádal otec Pompeia Velikého na oslavu svého vítězství ve válce s Itálií.

Vyrůstal bez rodičů, bylo to strastiplné dětství, a teprve sňatek s bohatou vdovou z kraje Rosea Rura mu poskytl příležitost se vypracovat k nějakému postavení. Vzhledem k tomu, že se v kraji Rosea Rura rodily nejlepší muly na světě, pustil se do chovu a prodeje armádních zvířat generálům, jako byl Pompeius Veliký. Z té doby mu zůstala přezdívka Mulio, „Mezkař“. Chybělo mu vzdělání i dobrý rodinný původ, a tak marně toužil po dráze vojenského velitele, třebaže byl v hloubi duše přesvědčen, že velet vojskům je jeho pravé poslání. Když Caesar překročil Rubikon, Ventidia už dobře znal; Ventidius se postavil na jeho stranu a čekal na svou příležitost. Naneštěstí ho Caesar namísto velení legii pověřoval raději ubytovatelskými úkoly, avšak nebyl by to Ventidius, kdyby se této organizační činnosti nevěnoval přímo s urputnou vervou. Ať šlo o dohled nad nižšími vojenskými tribuny nebo výdej stravy, zbraní a výbavy legiím, dokázal se jich Ventidius zhostit na výtečnou, přičemž se nevzdával naděje, že mu přece jen kyne velení bojovým silám. Měl ho vlastně už na dosah. Caesar mu pro příští rok přislíbil úřad prétora, a prétori pak přece velí, ti si už žádné všední týlařské starosti nemusejí připouštět.

Bylo tedy víc než pochopitelné, že když se zazobaný a sebevědomý Gaius Maecenas přihrнул se stížností na nějakého špinavého Piceňana, který se mu cpe do pokoje, neučinilo to na Ventidia přílišný dojem.

„Na to je jednoduchá rada, Maecenate,“ řekl. „Udělej to, co dělají všichni ostatní – najmi si někde dům za své.“

„Myslíš si, že bych to už dávno neudělal, kdyby tu ještě nějaké domky k pronájmu byly? Moji sloužící bydlí dokonce v kůlně!“

„To máš tedy smůlu,“ zněla Ventidiova necitelná odpověď.

Maecenatova reakce na tento nedostatek podpory ze strany nadřízených byla pro zámožného zhýčkaného mládence zcela typická: když nemohl Salvidiena vystěhovat, nehodlal mu alespoň uhnout.

„Takže jsem se musel stěsnat asi tak do jedné pětiny místnosti, která by jinak pro dva obyčejné tribuny bohatě vystačila,“ stěžoval si znechuceně Salvidienus Octaviovi.

„To se divím, žes ho prostě z té své poloviny nevystěhoval a neřekl mu, ať se s tím kouká smířit,“ vrtěl hlavou Agrippa.

„Když to udělám, obrátí se rovnou na výbor legátů a bude tam žalovat, že dělám potíže, a já si nemůžu dovolit přijít do řečí jako nějaký rozvratník. Vy jste toho Maecenata neviděli, je to hejsek, který má konexe na kdekoho nahoře,“ řekl Salvidienus.

„Maecenas,“ říkal zamyšleně Octavius. „To je zvláštní jméno. Zní tak nějak etrusky. Rád bych se na toho Gaia Maecenata podíval.“

„Ohromný nápad,“ řekl Agrippa. „Pojďme.“

„Ne,“ řekl Octavius. „Radši si ho obhlídnu sám. Vy dva se běžte zatím někam projít, dejte si někde svačinku.“

Když tedy Gaius Octavius vstupoval do světnice v jedné z ubytoven nižších vojenských tribunů, byl bez doprovodu. Gaius Maecenas se zamračil a tázavě vzhlédl od rozepsaného listu.

Místnost byla ze čtyř pětín přecpána Maecenatovým vybavením: stála tu nefalšovaná postel s péřovou poduškou, vedle ní přenosná souprava přihrádek plná svitků a papírů, psací stolek z bohatě intarzovaného ořechu a s ním vkusně sladěná židle, lehátko a nízký jídelní stůl, servírovací stolek s vínem, vodou a zákusky, polní lůžko pro osobního sloužícího a tucet okovaných truhel.

Majitel všeho toho harampádí byl všechno jiné jen ne voják. Pomenší, s všední tváří, v tunice z nákladné vzorované vlněné látky, na nohou plstěné papuče. Tmavé vlasy měl pečlivě zastřížené, oči černé, zavlhlé, trvale našpulené rty se mu rudě leskly.

„Zdravím tě,“ řekl Octavius a usadil se na jedné z truhel.

Jediný pohled zjevně stačil Gaiovi Maecenatovi k odhadu, že tu před ním je muž společensky mu rovný, a s úsměvem vstal. „Zdravím tě. Já jsem Gaius Maecenas.“

„A já Gaius Octavius.“

„Z konsulárských Octaviů?“

„Ano, z téhož rodu, jenže z odlišné větve. Můj otec zemřel jako prétor, když mi byly čtyři roky.“

„Trochu vína?“ otázel se Maecenas.

„Díky, ne. Já víno nepiji.“

„Lituji, že ti nemohu nabídnout křeslo, Octavie, ale musel jsem všechna křesla pro hosty odstěhovat, abych tu udělal místo pro jednoho troubu z Picena.“

„Máš na mysli Quinta Salvidiena?“

„Toho. Fuj!“ řekl Maecenas a znechuceně se ušklíbl. „Bez peněz, s jediným sluhou. Od toho člověk nemůže ani čekat, že by přispěl na slušnou večeři.“

„Caesar si ho vysoce považuje,“ řekl Octavius jakoby nic.

„Takové picenské nicky? Nesmysl!“

„Zdání může dost klamat. Salvidienus vedl útok jízdy u Mundy a získal devět zlatých falér. Až vytáhneme, bude začleněn do

Caesarova osobního štábu.“ Jaká je to rozkoš být pánem všech informací, když jde o to zvládnout situaci, pomyslel si Octavius! Přehodil nohu přes nohu a sepal ruce kolem kolenou. „Ty už za sebou máš nějakou vojenskou zkušenost?“ otázal se medovým hlasem.

Maecenas zrudl. „Sloužil jsem jako *contubernalis* u Marka Bibula v Sýrii.“

„Och, takže republikán?“

„Ne. Bibulus byl prostě otcův přítel. Rozhodli jsme se,“ říkal Maecenas upjatě, „držet se v občanské válce stranou, takže jsem se ze Sýrie vrátil domů do Arretia. Když se teď ale poměry v Římě trochu usadily, hodlám vstoupit do veřejného života. Můj otec usoudil, že bude – eh – politicky prospěšné, abych získal také nějakou vojenskou zkušenost ve válce v zahraničí. A tak jsem zkrátka tady,“ dodal afektovaně, „ve zbrani.“

„To jsi ale šlápl trochu vedle,“ řekl Octavius.

„Šlápl vedle?“

„Caesar není žádný Bibulus. V jeho armádě mají velitelé jen málo výsad. Ani vyšší legáti, jako třeba jeho synovec Quintus Pedius, necestují s takovým přepychem, jaký vidím tady. Vsadím se, že s sebou máš i celou stáj koní, jelikož je ale Caesarovým zvykem pochodovat s vojsky, chodí pěšky i všichni ostatní, včetně vyšších legátů. K povinné výbavě patří jeden kůň do bitvy, ale za dalšího už by sis říkal o pokárání. Stejně tak jako za plný vůz osobních krámů.“

V lesknoucích se očích hledících na nezvykle působícího mladíčka narůstal zmatek, tváře dále potemněly nachem. „Ale já jsem Maecenas z Arretia! Už sám můj původ, moji předkové vyžadují, abych své postavení zdůraznil.“

„Nikoli v Caesarově armádě. Pohleď na jeho předky.“

„A kdo si vůbec myslíš, že jsi, abys mě takhle kritizoval?“

„Přítel,“ řekl Octavius, „který ti ze srdce přeje, abys příliš nešlapal vedle. Pokud Ventidius rozhodl, že se ty a Salvidienus máte dělit o místnost, tak se o ni budete dělit po celou řadu měsíců. Jediný důvod, proč z tebe Salvidienus zatím nevymlátil duši, je, že si nechce získat pověst rváče, ještě než začne tažení. Pouvažuj o tom, Maecenate,“ pokračoval vmlouvavý hlas. „Jakmile si odbydeme pár bitev, stoupne Salvidienus v Caesarově hodnocení ještě výš, než už tomu dnes je. A pak z tebe tu duši skutečně vymlátí. Možná se pod tou tvou měkkou kůžičkou skrývá vojenský lev, ale já bych o tom dost pochyboval.“

„Co ty o tom víš? Jsi ještě kluk!“

„To je pravda, ale nežiju tak docela v nevědomosti, jaký vlastně je Caesar generál – a jaký je to člověk. Sloužil jsem pod ním totiž už v Hispánii, víš?“

„Jako *contubernalis*!“

„Přesně tak. A co víc, jako ten, kdo ví, kde je jeho místo. Ale rád bych nicméně v tom našem koutku Caesarova tažení viděl klid, což znamená, že ty a Salvidienus se budete muset naučit spolu nějak vycházet. Na Salvidienovi nám velice záleží. Ty jsi sice zpovykáný mazánek,“ řekl Octavius Maecenatovi dobrosrdečně, „ale mně se z nějakého důvodu líbíš.“ Ukázal rukou na stovky svitků kolem. „Jak vidím, vládneš spíš perem než mečem. Jestli ti můžu poradit, ucházej se u Caesara, až dorazí, o místo jednoho z jeho osobních asistentů na sekretářském bojišti. Gaius Trebonius ho nedoprovází, takže se ti otvírá možnost uplatnit se s Caesarovou pomocí na veřejném poli jako literát.“

„Kdo ty doopravdy jsi?“ zeptal se přiškrceným hlasem Maecenas.

„Přítel,“ odpověděl s úsměvem Octavius a vstal. „Popřemýšlej o tom, co jsem ti tu napovídal, je to dobrá rada. Nedopusť se té chyby, že by ses kvůli svému vzdělání a bohatství díval na muže, jako je Salvidienus, s nějakými předsudky. Řím potřebuje všemožné druhy lidí, a těží z toho, že si tihle různí lidé dokážou navzájem tolerovat své zvláštnůstky a své talenty. Tohle všechno, až na literaturu, pošli zpátky do Arretia, přenech Salvidienovi polovinu své světnice a nezkoušej v Caesarově armádě zavádět požitkářství. Caesar sice není *stejně* tvrdý jako Gaius Marius, ale tvrdý být dokáže.“

Pokývl hlavou, a byl pryč.

Když Maecenas opět popadl dech, rozhlédl se závojem slz po svém útulku. Pár mu jich vyklouzlo, když dospěl pohledem až k velké pohodlné posteli, ale Gaius Maecenas nebyl žádný hlupák. Z toho půvabného mládence vyzařovala jakási zvláštní autorita. Bez arogance a povýšenosti, bez zbytečného chladu. A ani špetka námluv, třebaže Octavius projevila takovou bystrost v odhadu chování, že mu muselo být jasné, že Gaius Maecenas, milovník žen, je i milovníkem mužů. Slovem ani pohledem se toho nedotkl, ale naprosto pochopil, že hlavní příčina, proč se Maecenas pokoušel zbavit Salvidiena, ani zdaleka nespočívala v potřebě soukromí pro literární činnost. Nu, na tomto tažení to zkrátka budou muset být jen ženy – jen a jen ženy.

Když se tedy Salvidienus o pár hodin později vrátil, shledal, že z místnosti mezitím zmizely všechny zbytečnosti a že Gaius Maecenas uvelebil svůj nemalý zadek na skládací stoličce u prostého polního stolku.

Napřáhl ruku s pečlivě upravenými nehty. „Omlouvám se, můj drahý Quinte Salvidiene,“ řekl Maecenas. „Pokud nás tu čekají měsíce společného života, měli bychom se naučit spolu vycházet. Já sice nejsem žádný silák, ale zato nejsem ani hloupý. Jestli ti na mně bude něco vadit, pověz mi to. Já se budu chovat zrovna tak.“

„Tu omluvu беру,“ řekl Salvidienus, který se v odhadu chování také trochu vyznal. „Byl tu asi Octavius, ne?“

„Kdo je to?“ otázal se Maecenas.

„Caesarův synovec. Dostal jsi od něho nějaké rozkazy?“

„Och ne,“ řekl Maecenas. „To přece není jeho styl.“

Skutečnost, že Caesar koncem března do Apollónie ještě nedorazil, se všeobecně připisovala rovnodenním vichřicím, které teď zuřily den co den. Uvázl asi v Brundisiu, soudilo se.

O dubnových kalendách poslal Ventidius pro Gaia Octavia.

„Tohle pro tebe právě doručil zvláštní kurýr,“ řekl s nádechem nesouhlasu; do zvyklostí Ventidiova života nenáleželo, že by obyčejní kadeti měli dostávat dopisy zvláštním kurýrem.

Octavius uchopil svitek, na němž byla Philippova pečeť, a zakusil bodnutí úzkosti, která neměla nic společného s jeho matkou ani sestrou. Zbledl v tváři, bez dovolení sklesl do židle vedle Ventidiova stolu a upřel na rázného mezkaře pohled plný bezmocné úzkosti, kterým Ventidia zcela umlčel.

„Omlouvám se, podlomila se mi kolena,“ řekl a navlhčil si rty. „Mohu dopis otevřít tady, Publie Ventidie?“

„Samozřejmě. O nic vážného asi nejde,“ řekl Ventidius chraplavě.

„Ne, tohle je zlá zpráva o Caesarovi.“ Octavius rozlomil pečeť, rozvinul jediný list, který svitek tvořil, a pečlivě ho pročetl. Když skončil, nevzhlédl, jen papír pohodil na stůl. „Caesar je mrtev. Byl zavražděn.“

On to věděl dřív, než dopis otevřel! pomyslel si Ventidius a chopil se listu. Když se jím nevěřicně probral až do konce, zahleděl se, oněmělý hrůzou, na jeho adresáta. „Ale proč přišla tahle zpráva

právě tobě?“ vypravil ze sebe posléze. „A jak jsi to vytušil? Jsi snad jasnovidec?“

„Nikdy se mi ještě nic takového nestalo, Publie Ventidie. Já vůbec nevím, jak jsem na to přišel.“

„Och, při Jovovi! Co s námi teď bude? A proč jsem se to dřív nedozvěděl já anebo Rabirius Postumus?“ Ventidiovi vyhrkly slzy; složil tvář na paže na stole a hořce se rozplakal.

Octavius vstal. „Musím se vrátit do Itálie,“ zasípěl. „Můj otčím píše, že mě bude očekávat v Brundisiu. Omlouvám se, že jsem tuhle novinu obdržel jako první, ale oficiální sdělení možná pozdržely vzniklé události.“

„Caesar je mrtvý!“ hlesl Ventidius. „Caesar je mrtvý! To je konec světa.“

Octavius vyšel z Ventidiovy pracovny a opustil i velitelskou budovu. Vydal se na pobřeží vyhledat a najmout pinasu. Tou kratičkou chůzí se zadýchal tak, jak už to nepamatoval za celé dlouhé měsíce. Nu tak, Octavie, žádný záchvat astmatu si teď nemůžeš dovolit! Caesar je mrtvý, konec světa se blíží. A já se o tom potřebuji dozvědět úplně všechno, nemůžu teď ulehnout tady v Apollónii a zápolit o každý doušek vzduchu.

„Odplovám ještě dnes do Brundisia,“ říkal Agrippovi, Salvidienovi a Maecenatovi o hodinu později. „Na Caesara byl spáchán atentát, je mrtvý. Kdokoli z vás, kdo chce odjet se mnou, je vítán, najal jsem dostatečně velkou pinasu. Žádné tažení do Sýrie se konat nebude.“

„Jedu s tebou,“ řekl Agrippa okamžitě a vyrazil z místnosti sbalit si své jediné zavazadlo a sehnat svého jediného sloužícího.

„Maecenas a já odsud jen tak odejít nemůžeme,“ řekl Salvidienus. „Bude tu spousta práce, má-li být armáda nějak zvládnuta. Snad se zase někdy uvidíme v Římě.“

Salvidienus a Maecenas na Octavia zírali, jako by ho viděli prvně v životě; když vešel, měl rty i pokožku kolem zamodralé a sotva sípěl, přesto však působil dojmem naprostého klidu.

„Nebudu mít čas vypořádat se s Epidiem a s mými ostatními učiteli,“ řekl a vytasil se s nadtým měšcem. „Tohle dej Epidiovi, Maecenate, a řekni mu, ať všechny a všechno odstěhuje do Říma.“

„Chystá se bouře,“ řekl Maecenas s úzkostí v hlase.

„Žádná bouře Caesara nikdy nezastavila. Proč by měla zastavit mě?“

„Jenomže tobě není dobře,“ troufl si Maecenas. „To je dost podstatný důvod.“

„Ať budu na Adriatiku anebo tady v Apollónii, líp mi nebude. Caesara ani choroba nezadržela, a nezadrží ani mě.“

Odešel dohlédnout na balení své truhlice. Salvidienus a Maecenas se po sobě podívali.

„Je až příliš klidný,“ poznamenal Maecenas.

„Možná v sobě má mnohem víc ze strýcovy povahy, než se na první pohled zdá.“

„Och, to mi bylo jasné od první chvíle, kdy jsem se s ním setkal. Jenomže on teď kráčí nad propastí po laně upleteném ze samých nervů, a to je věc, o které se nikdo z Caesarových dějepisců nezmiňuje ani slovem.“

„Tobě je zle,“ řekl Agrippa, když napření proti ostrému větru scházeli dolů na břeh.

„Tohle téma si zakazuji. Mám tady tebe a to mi stačí.“

„Kdo jen se mohl *opovážit* Caesara zavraždit?“

„Podle mého to byli dědici Bibula, Catona a optimátů. Trestu neuniknou.“ Ztišil hlas, až přestal být pro Agrippu vůbec slyšitelný. „Přísahám – a nechť jsou mémi svědky Sol Indiges, Tellus a Liber Pater –, že *já* jim to splatím!“

Otevřená lodice odrazila proti dmoucím se vlnám a Agrippa shledal, že mu nezbude než se ujmout Octaviova ošetřování, neboť Octaviova osobního sluhu Skylaka zchvátila mořská nemoc ještě dříve než jeho pána. Skylax ať si klidně třeba umře, říkal si, ale Octavia takový osud potkat nesmí. Ustaranému Agrippovi připadalo, že se jeho přítel nachází mezi jednotlivými návaly prudkého vrhnutí a záchvaty astmatu, při nichž mu tvář nabíhala do šedorudé barvy, vskutku na samém rozhraní života a smrti, jinou volbu než plout k západu, do Itálie, však neměli; vichřice a vlnobití nedaly jinak. Ne že by se Octavius jako pacient vzpouzel anebo si vymýšlel. Ležel prostě na fošně, tak aby byl uchráněn před šplouchající odpornou břechkou na dně lodi; vše, co pro něho mohl Agrippa dělat, bylo držet mu bradu vzhůru a hlavu natočenou ke straně, tak aby nevdechl takřka čirou tekutinu, kterou zvracel.

V hloubi duše přitom Agrippa objevoval jistotu, o níž vůbec netušil, že se jí vlastně řídí: že totiž tenhle zemdlelý mládenec, o pár měsíců mladší než on sám, nezemře ani neupadne v zapomenutí, teď když tu nebude jeho všemocný strýc, aby ho protlačoval na výsluní. Že kdesi v budoucnosti Říma, až dospěje a

až po vzoru předchozích příslušníků svého rodu vstoupí do senátu, nabude mimořádného významu. Bude pak potřebovat vojáky, jako je Salvidienus a jako jsem já, bude potřebovat psavce, jako je Maecenas, a my tu musíme stát připraveni, až ten okamžik nastane, ať se zatím – v době, která ještě musí uplynout, než nadejde jeho čas – bude dít cokoli. Maecenas ovšem stojí příliš vysoko, než aby se stal jeho klientem, ale jen co se Octavius zotaví, požádám ho, abych se jeho prvním klientem mohl stát já – a Salvidienovi poradím, aby byl jeho druhým klientem.

Když se Octavius s námahou začal posazovat, Agrippa ho podepřel a pomohl mu na místo, kde – jak mu Octavius chabými gesty naznačil – se mu dýchalo nejlépe, a přehodil přes něho *sagum*, aby byl aspoň trochu chráněn před deštěm a vodní tříští. Plavba to aspoň nebude příliš dlouhá, říkal si Agrippa. Co nevidět budeme v Itálii, a jen co se ocitneme na souši, zmizí alespoň ta mořská nemoc, když už ne astma. Kdo kdy slyšel o nějakém astmatu?

Přistání však bylo spojeno s trpkým zklamáním. Bouře je zahнала do Baria, šedesát mil severně od Brundisia.

Agrippa, jenž měl v úschově Octaviův měšec – naštěstí, neboť vlastní peníze neměl žádné –, zaplatil majiteli pinasy a dovlekl přítele na pevninu; Skylaka nechal dovrávorat na pevnou zem samotného, jen za podpory svého vlastního sloužícího Formióna. Sluha představoval jediný rozdíl mezi naprostou chudobou a jistým stupněm urozenosti.

„Musíme teď najmout dvě gigy a vydat se ihned do Brundisia,“ řekl Octavius, který od chvíle, kdy opustil mořskou hladinu, už vypadal mnohem lépe.

„Zítra,“ řekl Agrippa pevně.

„Vždyť se sotva rozednilo. Dnes, Agrippa, a žádné odmlouvání.“

Astma se cestou nelepšilo, povrch měla Via Minucia sice bezprašný, zato obě muly línaly, avšak Octavius odmítal zastavit na dobu delší, než jaká byla třeba k výměně přípřeže; do domu Aula Plautia dorazili za soumraku.

„Philippus přijet nemohl, musí zůstat blíž k Římu,“ říkal Plautius a ukazoval Agrippovi, kam má Octavia uložit, „poslal ti ale spěšným kurýrem dopis a další list tu máš od Atie.“

S každým okamžikem se Octaviovi dýchalo lépe a lépe; ležel na řádné posteli a na měkkých poduškách a ukázal na starostlivého Agrippu.

„Vidíš?“ řekl Aulovi Plautiovi s úsměvem stejně krásným, jako býval Caesarův. „Já jsem věděl, že s Markem Agrippou budu v bezpečí. Děkuji ti.“

„Kdy jste naposledy jedli?“ otázal se Plautius.

„V Apollónii,“ řekl vyhladovělý Agrippa.

„Kde mám ty dopisy,“ vyptával se Octavius, který měl víc zájem o jídlo než o zprávy.

„Dej mu je, ať je klid,“ řekl Agrippa, který už si na jeho způsobu zvykl. „On dokáže jíst i číst zároveň.“

Philippův dopis byl tentokrát mnohem delší než stručná zpráva, která předtím dorazila do Apollónie, a obsahoval úplný seznam Liberátorů a také sdělení, že Caesar ustanovil Gaia Octavia svým dědicem a že ho ve své závěti také adoptoval.

Nedokážu pochopit, jak je možné, že Antonius ty ohavné chlapy strpí, nemluvě o tom, že se ledacos dá vykládat přímo jako souhlas s jejich činem. Byla jim udělena plná amnestie, a třebaže se Brutus a Cassius dosud neobjevili ve svých tribunálech, aby se znovu ujali přetorských úřadů, říká se, že k tomu v krátkosti dojde. Myslím si dokonce, že by se už byli do funkcí vrátili, nebýt toho, že se před třemi dny na místě, kde byl Caesar tak nakvap spálen, objevil takový zvláštní chlapík. Říká si Gaius Amatius a tvrdí, že je vnuk Gaia Maria. Má vskutku jisté řečnické nadání, což mluví proti tomu, že by byl jen z nějakého selského rodu.

Nejdřív ze všeho pověděl zástupům – den za dnem se ve velkém počtu shromažďují na Foru –, že Liberátoři nejsou nic jiného než zločinci a že je třeba je pobít. Jeho hněv se obrací především proti Brutovi, Cassiovi a Decimovi Brutovi, spíš než proti ostatním, i když já sám se domnívám, že nejhorším darebákem ze všech je Gaius Trebonius. Na vraždě samotné se sice nepodílel, ale byl to on, kdo celé spiknutí zosnoval. Tohoto prvního dne dokázal Amatius davy rozlítit: začaly, stejně jako při pohřbu, volat po krvi Liberátorů. Jeho druhé vystoupení bylo ještě účinnější a z těch zástupů pak šel strach.

Ovšem nejhorší bylo to třetí, včerejší. Ze spoluviny na vraždě v něm obvinil Marka Antonia! Prohlásil, že to, jak Antonius Liberátorům ve všem vyhověl (o nutnosti „vyhovět“ Liberátorům totiž doslovně mluvil sám Antonius), je součást celého komplotu. Antonius že Liberátory veřejně poplácává po ramenou, nešetří vůči nim odměnami. Liberátoři že si tu chodí volní jako ptáci, přestože zavraždili Caesara, Antonius že je s Brutem a s Cassiem jedna ruka – cožpak to lidé nevidí na vlastní oči? To vše a ještě mnohem víc. A tak začaly nepokoje.

Odjíždím právě do své vily v Neapoli, kde tě budu očekávat, ale teď jsem se ještě doslechl, že někteří z Liberátorů se po vystoupeních tohoto Gaia Amatia rozhodli Itálii opustit. Cimber se ve velkém spěchu odebral do své provincie, stejně tak i Staius Murcus, Trebonius a Decimus Brutus.

Senát se sešel, aby schválil obsazení provincií, dostavili se tam i Brutus a Cassius v očekávání, že uslyší, kam budou napřesrok posláni jako správci. Antonius však projednal jen svou provincii – Makedonii, a provincii Dolabellovu – Sýrii. Ani slovo však nepadlo o pokračování v Caesarově tažení proti Parthům. Antonius vznesl požadavek na šest úderných legií utábořených teď v západní Makedonii, tvrdí, že teď náleží jemu. K čemu, k válce proti Byrebistovi a Dákům? Nic takového neřekl. Myslím, že si tak spíše zajišťuje své vlastní přežití pro případ, že by došlo k další občanské válce. Nepadlo žádné rozhodnutí o dalších devíti legiích, zpátky do Itálie povolány nebyly.

Senát za vydatného Ciceronova popichování – vrátil se do senátu v okamžiku, kdy Caesar zemřel, a Liberátory vychvaluje do nebe – cupuje na kousíčky Caesarovy zákony, což je tragédie. Není v tom kouska logiky. Senátoři mi připadají jako děti, které v matčině šití našly rozešitý rukáv a vzaly si ho na hraní.

Ještě o jedné věci se musím zmínit, dřív než skončím – o tom tvém dědictví. *Prosím* tě, Octavie, nepřijímej je! Uzavři s dědici oné jedné osminy nějakou dohodu, podle níž by se odkaz rozdělil úměrněji, a adopci odmítni. Ujmout se dědictví by znamenalo zahrávat si se smrtí.

Mezi lidmi, jako jsou Antonius, Liberátoři a Dolabella, nepřeziješ ani rok. Jako osmnáctiletého chlapce tě prostě ubijí. Antonius je bez sebe vzteky, že byl v závěti zcela opomenut, zejména ve prospěch takového mládence. Netvrdím, že se spřáhl s Caesarovými vrahy, protože pro to neexistuje důkaz, ale říkám, že je to člověk bez skrupulí a bez mravních zásad. Doufám tedy, že až se uvidíme, uslyším od tebe, že ses rozhodl Caesarův odkaz odmítnout. Hleď se raději dožít stáří, Octavie.

Octavius dopis odložil a hladově okusoval kuřecí stehno. Všem bohům buďtež díky, astma konečně ustupuje. Cítil se neobyčejně posílen, schopen zvládnout všechno na světě.

„Jsem Caesarovým dědicem,“ řekl Plautiovi a Agrippovi.

Agrippa, jenž se pustil do bohaté večeře, jako by to mělo být jeho poslední jídlo v životě, se zarazil, oči pod klenutým čelem a hustým obočím se rozzářily. Plautius, jenž o věci už byl zřejmě informován, vyhlížel zasmušile.

„Caesarovým dědicem,“ opakoval Agrippa. „Co přesně to znamená?“

„Znamená to,“ odpověděl Plautius, „že Gaius Octavius zdědí všechny Caesarovy peníze a nemovitosti, že se z něho stane nepředstavitelně bohatý člověk. Ovšem, Marcus Antonius předpokládal, že tohle všechno podědí on, a vůbec z toho nemá radost.“

„Caesar mě také adoptoval. Už nejsem Gaius Octavius, jsem teď Gaius Julius Caesar Filius.“ Ve chvíli, kdy to vyslovil, Octavius jako by povyrostl, oči se mu rozjasnily, jasný úsměv měl i na rtech. „Plautius ovšem neřekl, že jako Caesarův syn zdědím i obrovský vliv – a celou jeho klientelu. Mými klienty se stane přinejmenším celá čtvrtina Itálie – budou mými zákonnými stoupenci zavázanými plnit má přání – a dále takřka všichni v Italské Galii, protože tam Caesar k množství svých vlastních klientů získal i všechny klienty Pompeia Magna.“

„Což je důvod, proč tvůj otčík nechce, aby ses tohohle strašlivého dědictví ujal!“ zvolal Plautius.

„Jenže ty se ho ujmeš,“ pousmál se Agrippa.

„Samozřejmě že se ho ujmu. Caesar mi *projevil důvěru*, Agrippa! Tím, že mi dal své jméno, dal Caesar i najevo, že podle

jeho názoru mám sílu i vůli pokračovat v jeho díle – postavit Řím znovu na nohy. Věděl, že nejsem schopen převzít jeho generálskou plášťenku, ale o to mu tolik nešlo. Jemu záleželo na Římu.“

„Je to rozsudek smrti,“ zasténal Plautius.

„Jméno Caesar nezahyne nikdy, o tom tě přesvědčím.“

„Nedělej to, Octavie!“ naléhal Plautius. „Prosím tě, nedělej to!“

„Caesar mi důvěřoval,“ opakoval Octavius. „Jak bych mohl jeho důvěru zklamat? Kdyby byl v mém věku a kdyby získal takovouto možnost, zřekl by se jí? Ne! A neudělám to ani já!“

Caesarův dědic rozlomil pečeť na dopisu od matky, přelétl ho očima a pak ho hodil do planoucího ohřívadla. „Samé pošetilosti,“ řekl a povzdychl si. „Ale taková ona byla vždycky.“

„Předpokládám, že i ona tě prosí, abys dědictví odmítl?“ otázal se Agrippa a dal se znovu do jídla.

„Píše, že syna chce mít živého. Uch! *Umřít* já přece nehodlám, Agrippa, ať by o to Antonius stál sebevíc. I když nemám ponětí proč vlastně. Ať by byl odkaz mezi dědice rozdělen jakkoli, on mezi nimi prostě není. Dost možná,“ pokračoval Octavius, „že Antoniovi křivdíme. Třeba mu tolik nejde o Caesarovy peníze, ale o jeho moc a o jeho klientelu.“

„Pokud nehodláš umřít,“ řekl Agrippa, „dej se do jídla, Caesare. Ty nejsi takový otužilý, šlachovitý starý pták, jako byl tvůj jmenovec, a žaludek máš docela prázdný. *Jez!*“

„Nemůžeš mu říkat Caesare,“ zanaříkal Plautius. „I když byl adoptován, bude se nazývat Caesar Octavianus, ne jenom Caesar.“

„Já ho budu oslovovat Caesare,“ řekl Agrippa.

„A já nikdy, nikdy nezapomenu, že prvním člověkem, který mě nazval Caesarem, byl Marcus Agrippa,“ prohlásil dědic problematizovaného jména, celý zjihlý. „Budeš stát při mně, ať se děje co se děje?“

Agrippa stiskl podanou ruku. „Budu, Caesare.“

„Pak budeš stoupat spolu se mnou. K tomu se zavazuji. Budeš slavný a mocný, mezi římskými dcerami si budeš moci vybírat.“

„Jste oba ještě příliš mladí, abyste vůbec chápali, co děláte!“ lomil rukama rozčilený Plautius.

„Víš co? Přesně to my nejsme,“ řekl Agrippa. „Myslím, že Caesar věděl, co dělá. Svého dědice si vybral moudře.“

Jelikož měl Agrippa pravdu, pustil se Octavian^{*)} do jídla a ve svých úvahách dal před těmito nedozírnými perspektivami přednost starostem mnohem přítomnějším a naléhavějším: svému astmatu. Nepřestával být Caesarovi vděčen za pomoc, kterou mu před časem poskytl tím, že k němu povolal Hapdefana. Egypťský kněz mu vylíčil podstatu jeho choroby prostými, byť nepříliš povzbudivými slovy. Ještě žádný lékař před Hapdefanem Octavianovi nic takového nepověděl. Má-li Octavianus přežít, řekl Hapdefane, musí se bezpodmínečně držet všech jeho pokynů, počínaje radou, aby se zcela vyhnul jídlům, jako je med anebo jahody, až po důrazný příkaz, aby hned v zárodku ovládl každé vzepětí citů a přetvořil ho v pozitivní myšlenky a rozhodnutí. S prachem, pyly, plevami a se zvířecí srstí bude mít obtíže vždycky a proti jejich působení nemůže udělat nic víc, než snažit se jim vyhnout, což není vždy dost dobře možné. Stejně tak z něho nikdy nebude úspěšný mořeplavec, a to jak kvůli těžkému vzduchu na lodích, tak kvůli mořské nemoci. Co si ovšem naprosto nesmí připustit, je jakákoli bázeň! Byl to ten nejobtížnější ze všech Hapdefanových požadavků – vzhledem k tomu, že úzkost v něm po léta tak usilovně pěstovala jeho vlastní matka. Caesarův dědic by se neměl poddávat obavám, tak jako nepropadal strachu ani Caesar sám. Jak bych mohl nosit Caesarovo jméno a převzít jeho obrovskou *dignitas*, kdybych se měl někdy na veřejnosti objevit v tváři modrý jako švestka a supící jako kovářské měchy? Překonat tohle postižení prostě *musím*, a taky ho překonám! Tělesná cvičení, tak jak to doporučil Hapdefane! A náležitá strava! A nepřipouštět si žádné rozrušení! Ale může se vůbec Caesarův dědic vyhnout vzrušeným chvílím?

Nesmírně unavený upadl hned po pozdní večeři do bezesného spánku a probral se teprve dvě hodiny před úsvitem. Nelitoval, že

^{*)} Máme-li se vyhnout zmatkům, nelze od tohoto místa Gaiovi Octaviovi začít prostě říkat „Caesar“. V těchto jeho časných letech o něm historici tradičně užívají jména „Octavianus“, které bývá někdy zkracováno na znění „Octavian“. Přípona „ianus“ u posledního z osobních jmen značí v latině rod, do něhož jeho nositel původně náležel, ještě než byl adoptován. Přesně řečeno se ted' Gaius Octavius nazýval Gaius Julius Caesar Octavianus. On sám k převzatému Caesarovu jménu zpočátku připojoval ještě „Filius“, což znamená „syn“ (autorčina poznámka).

Plautiův prostorný dům dovoloval, aby každý z nich, Agrippa i on, spali sami v oddělených místnostech. Když se probudil, cítil se dobře a dýchal se mu volně. Šumění deště ho vylákalo k oknu, z něhož spatřil Brundisium bičované prudkým lijákem; pohlédl vzhůru a v tmách rozpoznával neurčité obrysy rozervaných mračen hnaných vichrem. Za takového počasí budou dnes ulice asi docela prázdné...

Zprvu to byl jen vjem, nedůležitý postřeh, jenž bezcílně koloval v jeho mysli, dokud se nepropojil s jistým faktem, který si Octavianus uvědomil, teprve když o sebe obě tyto myšlenky křísly. Z Plautiova líčení přece plyne, že celé Brundisium už ví, že právě on se stal Caesarovým dědicem, stejně jako to ví i ostatek Itálie. Zvěst o Caesarově smrti se rozletěla rychlostí blesku a stejně tak i zpráva o Caesarovu dědici, jeho osmnáctiletém prasnynovi. Znamenalo to, že kdekoli se objeví, lidé se mu ve všem podvolí, zejména když se prohlásí za Gaia Julia Caesara. Nu, Gaiem Juliem Caesarem on přece *je!* Napříště už jiného jména neužije, nanejvýš k němu snad připojí ještě slůvko „Filius“. A pokud jde o Octavia – bude to užitečný nástroj jak odlišit přátele od nepřátel. Muže, kteří ho nebudou chtít nazývat Octavianus nebo Caesar, je třeba počítat mezi ty, kdo odmítají uznat jeho nové postavení.

Setrval u okna, sledoval šikmé proudy deště snášené vichřicí. Z jeho klidné tváře, ba ani z jeho očí se nedalo vyčíst nic, co právě vířilo jeho hlavou – stejně mohutnou a hranatou, jako byla lebka Caesarova nebo Ciceronova. Myšlenka stíhala myšlenku, zdaleka ne však ve zmatku. Marcus Antonius zoufale potřebuje peníze a po Caesarovi nezíská žádné. Obsah státní pokladny je patrně v dostatečném bezpečí, avšak tady, v nejtěsnějším sousedství, v podzemních kryptách Gaia Oppia, hlavního brundisijského bankéře a jednoho z nejloajálnějších Caesarových přívrženců, spočívá obrovské množství peněz. Caesarova válečná pokladna. Něco kolem třiceti tisíc talentů stříbra. Jak že to Caesar tehdy řekl? Celou nezbytnou částku je třeba vzít si hned s sebou. Nikdy nespolehej na to, že o přidělení dalších peněz vzkážeš senátu, neboť by ses jich také nemusel dočkat.

Třicet tisíc talentů představuje sedm set padesát milionů sesterciů.

Kolik talentů se asi naloží na takový mohutný valník, jaké jsem měl možnost spatřit v Hispánii, pokud ho táhne spřežení pěti párů volků? Tyhle Caesarovy valníky jsou určitě i tady – jsou to ty nejlepší z nejlepších vozů, počínaje vynikající kolomazí až po

robustní galská kola stažená zakovanými obručemi. Uveze takový valník tři sta, čtyři sta, nebo pět set talentů? To jsou věci, které Caesar zcela jistě nosil v hlavě, jenomže já je zatím neznám. A jakou rychlostí dokáže takhle naložený vůz jet?

Nejdřív je ovšem třeba dostat válečnou pokladnu ven z podzemních kobek. Jak? S naprostou samozřejmostí. Prostě jít a přihlásit se o ně. Já koneckonců přece *jsem* Gaius Julius Caesar! Tak se to musí udělat. Ano, tak to *já* musím udělat! Ale i když se mi podaří stříbro skrytě vynést ven, kam je potom ukrýt? To je jednoduché – na mých statcích v Sulmu, na pozemcích, které můj děd získal jako válečnou kořist v italské válce. Jsou dobré ledajako zdroj dřeva, které se tam těží, řeže na prkna a odváží pak do Ancony k další dopravě. Takže se stříbro schová pod vrstvu prken. Tak se to dá udělat. Tak to *musím* udělat!

S lampičkou v ruce se vydal do Agrippova pokojíku a vzbudil ho. Jako správný voják spal Agrippa jako zabitý, ale při prvním tichém slůvku byl naráz vzhůru.

„Vstávej, potřebuju tě.“

Agrippa si přetáhl přes hlavu tuniku, hřebenem si prohrábl vlasy, shýbl se, aby si zašněroval boty, a pleskotu deště se jen ušklíbl.

„Kolik talentů se dá naložit na těžký vojenský vůz a kolik volků je k němu třeba jako příprěž?“

„Caesarovy valníky se zapřaženými deseti volky uvezou až sto talentů, ale dost záleží na tom, jak je náklad rozložený – čím menší a skladnější kusy ho tvoří, tím může být větší. Rozhoduje i to, o jaký jde terén a v jakém stavu jsou cesty. Kdybych věděl, oč ti jde, Caesare, mohl bych ti říct víc.“

„Jsou teď v Brundisiu nějaké vojenské valníky a volská spřežení?“

„Měly by být. Pořád ještě se dopravují těžké části vybavení.“

„Ale ovšem že tu musí být!“ Octavianus se pleskl do stehna s nelibostí nad svou vlastní tupostí. „Caesar sem válečnou pokladnu určitě doprovodil osobně, a ta je dosud tady, protože i dál by ji byl vezl s sebou on sám. Takže tu musí být jak vozy, tak i příprěže. Najdi mi je, Agrippa.“

„Můžu se zeptat, co všechno a proč?“

„Zajistím válečnou pokladnu, dřív než se jí stačí zmocnit Antonius. Jsou to peníze Říma, ale on by s nimi splatil své dluhy a hned by pak nadělal nové. Až najdeš vozy a příprěže, přijed' s nimi v jednom pochodovém proudu a vozky pak propust'. Najmeme si

jiné, jakmile bude naloženo. S prvním vozem zastav před Oppiovou bankou, ta přímo sousedí s naším domem. Já zatím zorganizuji síly k nakládce,“ chrлил úsečně Octavianus. „Prohlaš se jako Caesarův kvestor.“

Agrippa vyrazil zahalen do nepromokavé okrouhlé pláštěnky a Octavianus se odebral posnídat s Aulem Plautiem.

„Marcus Agrippa si vyšel ven,“ řekl a dával najevo, že mu není valně.

„V tomhle počasí?“ zeptal se Plautius s nelibostí. „To asi šel hledat nějaký nevěstinec. Doufám, že ty máš víc rozumu.“

„Jako by nebylo dost na tom astmatu, Aule Plautie, začíná mě taky silně bolet hlava, takže si zalezu do postele a zůstanu tam v naprostém tichu. Omlouvám se, že ti za tak ošklivého dne nemohu ani poskytnout společnost.“

„Och, já se stulím na lehátko v pracovně a něco si tam přečtu, proto už jsem taky poslal ženu a děti na venkov na statek – abych tu měl trochu klidu na čtení. Mám zálsusk na něco z Lucia Pisona. Ale tys vůbec nejedl!“ zvolal Plautius ustaraně. „Už at’ jsi v posteli, Octavie.“

Namísto do postele však mladý muž zamířil ven do deště. Obytné místnosti byly obráceny do zadní uličky, tak aby do nich nedoléhal rachot vozů přejíždějících hlavní městskou ulicí; pokud se Plautius zabere do četby, neuslyší vůbec nic. Fortuna je mi v téhle věci příznivě nakloněna, říkal si Octavianus; počasí je pro takovou akci jako stvořené a paní Štěstěna si mě oblíbila a bude mi nápomocna. Ostatně na přesuny armád a na řady těžkých vojenských valníků je Brundisium zvyklé.

Na polích za městem tábořily dvě kohorty vojska, vesměs veteráni, kteří ještě nebyli začleněni do žádné legie – buď se přihlásili pozdě, anebo to měli daleko a nestihli dojít do Capuy dřív, než se vojska dala na pochod. Vojenský tribun, který za ně odpovídal, je ponechal jejich osudu, což za deštivého počasí znamenalo, že vojáci trávili čas hrou v kostky nebo s ovčími kůstkami či deskovými hrami a žvaněním; od časů vzpoury Desáté a Dvanácté zmizelo z jídelníčku legionářů víno. Tito muži, kteří kdysi náleželi ke Třinácté, se vzbouřenci nesympatizovali a vstoupili teď do legií znovu, protože milovali Caesara a těšili se na dobré a dlouhé tažení

proti Parthům. Když se k nim donesla zpráva o jeho hrozné smrti, želeli ho a marně si lámali hlavu, co s nimi teď bude.

Pomenší návštěvník zavinutý do pláštěnky neměl dosud žádné zkušenosti s uspořádáním vojenského tábora, takže se musel strážít vyptávat, kde bydlí *primipilus*, prošel pak podél řady dřevěných chýší a zaklepal na dveře o něco většího přístřeší. Hlasy uvnitř utichly; dveře se otevřely. Na Octaviana se zahleděl vysoký a rozložitý chlapík v červené vatované tunice. Jedenáct dalších mužů sedělo kolem stolu, všichni ve stejném úboru, což znamenalo, že tu má příchozí před sebou všechny centuriony obou kohort.

„Hrozné počasí,“ řekl ten, který mu přišel otevřít. „Marcus Coponius, k tvým službám.“

Octavianus zprvu neodpovídal, shazoval ze sebe nejprve mokré *sagum*, až konečně stál v upjatém koženém pancíři a v sukničce, houšť zlatavé kštice vlhkou, ne však natolik, aby z ní kapala voda. Bylo v něm cosi, co přimělo i ostatních jedenáct centurionů vstát, třebaže sami nevěděli proč.

„Jsem Caesarův dědic, takže mé jméno je Gaius Julius Caesar,“ představil se Octavianus, velkýma šedýma očima vlídně spočíval na jejich ošlehaných tvářích, na rtech úsměv, který jim připadal až neskutečně známý. Ozval se hromadný povzdech, muži ztuhli v pozoru.

„Při Jovovi! Vypadáš stejně jako on!“ vydechl Coponius.

„V trochu menším vydání,“ usmál se lítostivě Octavianus, „ale doufám, že ještě povyrostu.“

„Och, je to hrozné, hrozné!“ řekl jeden z mužů a vytryskly mu slzy. „Co budeme bez něho dělat?“

„Plnit dál své povinnosti vůči Římu,“ odpověděl Octavianus věčně. „Proto jsem tady – abych vás požádal o splnění jedné z nich.“

„Cokoli, mladý Caesare, cokoli,“ odpověděl Coponius.

„Mám co nejdřív odvézt z Brundisia válečnou pokladnu. Žádné tažení do Sýrie se konat nebude, to už jste si jistě uvědomili, ale konsulové dosud nerozhodli, co se stane s legiemi za mořem v Makedonii – anebo s muži, jako jste vy, kteří dosud čekají na nalodění. Můj pobočník Marcus Agrippa už sem najíždí s valníky určenými k odvozu válečné pokladny a s jejich spřeženími, ale potřebuji muže k přenesení nákladu, a civilistům já nedůvěřuji. Naloží vaši muži peníze na vozy?“

„Och, s radostí, mladý Caesare, s největší radostí! Za špatného počasí není nic horšího než zahálka.“

„Jste velice laskaví,“ řekl Octavianus s úsměvem, který tolik připomínal Caesara. „Jsem v tuto chvíli takřka jediným velícím důstojníkem v Brundisiu, ale nechci, abyste se domnívali, že mám i imperium – nemám ho. Takže vás o vaši pomoc jen slušně žádám, nařizovat vám nic nemohu.“

„Jestliže tě Caesar ustanovil svým dědicem, mladý Caesare, a dal ti i své jméno, není k nařizování žádný důvod,“ řekl Marcus Coponius.

S tisícovkou mužů na povel bylo možno nakládat i několik valníků najednou. Caesar navrhl vynikající způsob, jak peníze transponovat – šlo o peníze, nikoli o neražené stříbro. Každý talent v podobě 6250 denariů byl uložen v plátěném vaku se dvěma držadly, takže ho dva vojáci snadno unesli. Vozy byly odbaveny v neobyčejně krátkém čase, za stálého hustého deště, takže ani na této jindy čilé brundisijské ulici nebylo vidět živáčka. Jeden za druhým odjížděly valníky do nedaleké pily, kde byla na vaky naskládána prkna, takže se zdálo, že řezivo tvoří jejich jediný náklad.

„To jen pro jistotu,“ řekl Octavianus Coponiovi jakoby mimochodem. „Nemám zatím imperium, abych mohl koloně zajistit i vojenský doprovod. Pobočník teď právě najímá vozky, ale nechceme, aby věděli, co ve skutečnosti převážejí, takže je sem nepřivede, dokud vy nebudete pryč.“ Ukázal na ruční vozík s několika menšími plátěnými pytlíky. „Tohle je pro tebe a pro tvé muže, Coponie, jako projev mých díky. Jestli si za to nakoupíte víno, buďte opatrní. A pokud by vám Caesar někdy v budoucnosti mohl čímkoli prospět, neváhejte se přihlásit.“

A tak tisícovka vojáků dotáhla vozík zpátky do tábora a zjistila, že je Caesarův dědic obdaroval dvěma sty padesáti denarii pro každého řadového vojáka, tisícem pro centuriona a dvěma tisíci pro Marka Coponia. Běžná mince byla sestercius, avšak k ražbě byl vhodnější denarius v hodnotě čtyř sesterciů.

„A tys tomu všemu uvěřil, Coponie?“ otázal se jeden z velice potěšených centurionů.

Coponius si ho pohrdavě změřil. „Zač mě máš, za nějakého apulského burana? Nemám nejmenší představu, co má mladý Caesar za lubem, ale je to pravý syn svého *taty*, to se musí nechat. S tisícimílovým náskokem před všemi, kdo jsou proti němu. A oč mu doopravdy jde, to není naše věc. My jsme Caesarovi veteráni.

Pokud jde o mě, je všechno, co podniká mladý Caesar, naprosto v pořádku.“ Ťukl si pravým ukazovákem na chrípí a přivřel oko. „A mlčíme, hoši. Jestli se někdo přijde vyptávat, nic nevíme, protože jsme do toho deště vůbec nevylezli.“

Jedenáct hlav uspokojeně kývlo na souhlas.

A tak se šedesát vozů rozjelo hustým lijákem po liduprázdné Via Minucia a dospělo téměř až k Bariu; před městem odbočilo kamenitým terénem k Larinu. Valníky s drahocenným nákladem prken střežil jen Marcus Agrippa v civilním oděvu. Vozkové, kteří povětšinou spíš kráčeli podél prvního páru spřežení, namísto aby seděli s otěžemi v rukou na kozlíku, byli slušně zaplacení, ne však tolik, aby se jich zmocnila nějaká zvědavost. Byli prostě rádi, že v tomto nevalném období vůbec sehnali nějakou práci. Brundisium bylo ostatně nejrušnějším přístavem v celé Itálii a armády i všelijaké náklady tudy putovaly nepřetržitě sem a tam.

Octavianus opustil Brundisium o jedno plné *nundinum* později a vydal se po Via Minucia do Baria. Tam silnici opustil, aby se i on připojil k řadě vozů stále ještě putujících na sever směrem k Larinu až překvapující rychlostí vzhledem k tomu, že od Baria už nejely po upravené silnici. Když je posléze dostihl, shledal, že Agrippa je pobízí ke spěchu i za noci, kdy za měsíčního svitu bylo vidět skoro jako ve dne.

„Je tu rovná půda, nic nám tady nehrozí. Až se dostaneme do hor, bude to horší,“ upozorňoval Agrippa.

„Pak se tedy dej podél pobřeží a do vnitrozemí odboč teprve tehdy, až narazíš na nepevněnou cestu deset mil jižně od silnice do Sulma. Na té budeš v bezpečí, ale po žádné jiné nejezdí. Pojedu napřed na své tamější statky, abych zajistil, že se tam nebudou potloukat místní zvědavci, a také abych našel dobrou a přístupnou skrýš.“

Žádní zvědaví sedláci se naštěstí kolem nevyskytovali, jelikož pozemky představovalo takřka neproniknutelné území uprostřed hlubokých hvozdů. Octavianus tam našel Quinta Nonia, otcova správce, který dosud obýval domek pro služebnictvo u pohodlné vily, kam Atia na léto vozívala stonavého synka na zdravý horský vzduch. Octavianus usoudil, že vozy budou v dostatečném bezpečí na mýtině vzdálené několik mil od vily. Kácení, jak ho Nonius ujistil, teď probíhá v docela jiném místě a do hloubi lesa se místní

SILNICE STAROVĚKÉ ITÁLIE

0 60 120 míle
0 100 200 km

lidé nepouštějí; na to v něm pobíhá až příliš mnoho vlků a medvědů.

I tady, jak Octavianus k svému překvapení zjišťoval, už lidé vědí, že Caesar je mrtev a že se Gaius Octavius stal jeho dědicem. Nesmírně to potěšilo Nonia, který odjakživa miloval tichého neduživého chlapce i jeho úzkostlivou matku. Jen málokdo tu ale tušil – pokud se vůbec někdo takový našel –, kdo tyto lesy vlastní. Říkalo se tu „Na Papiovském“ podle jejich původního italského držitele.

„Ty vozy náležely Caesarovi, ale budou po nich všude pátrat muži, kteří na ně nemají vůbec žádný nárok, takže se naprosto nikdo nesmí dozvědět, že jsou tady, „Na Papiovském“, vysvětloval Noniovi. „Čas od času sem možná vyšlu Marka Agrippu – seznámíš se s ním, až s nákladem přijede –, aby odsud jeden nebo dva vyzvedl. S volky nalož, jak uznáš za vhodné, ale deset párů jich tu měj vždycky pohotově. Ty sám tu naštěstí chováš vlastní tažná spřežení pro dopravu klád do Ancony, takže na tom, že tu nějaké volkové jsou, nebude nikomu nic nápadné. To utajení je důležité, Nonie – tak důležité, že na tom, jak o celé věci pomlčíš ty i tvoje rodina, možná závisí sám můj život.“

„Neměj strach, malý Gaie,“ řekl jeho dávný poddaný. „O všechno se postarám.“

Uspokojen, že v Noniovi má plnou oporu, se Octavianus vydal po vlastní stopě zpět až do Beneventa, kde se setkávaly Via Minucia a Via Appia, a po Via Appia odbočil směrem k Neapoli, kam dorazil koncem dubna. Philippa a matku zastihl rozrušené úzkostí.

„Kdes byl tak dlouho?“ naříkala Atia, tiskla ho v objetí a máčela mu tuniku slzami.

„Musel jsem kvůli astmatu ulehnout v jednom špinavém hostinci na Via Minucia,“ vysvětloval Octavianus. Vymanil se z matčina sevření a jen těžko skrýval podráždění. „Ne, ne, teď mě nech být, už jsem v pořádku. Philippe, pověz mi, co se zatím událo, od dopisu, který jsem od tebe obdržel v Brundisiu, jsem beze zpráv.“

Philippus ho zavedl do své pracovny. Býval to muž vynikajícího vzezření, ale teď nevlastnímu synovi připadal, jako by za ony dva měsíce nesmírně zestárl. Caesarova smrt ho hluboce zasáhla, mimo jiné i proto, že podobně jako Lucius Piso, Servius Sulpicius a několik dalších mužů z tenčího se okruhu konsulů

se Philippus snažil udržet se na jakési střední cestě, která by mu zajistila přežití, ať se stane co se stane.

„Co je s takzvaným vnukem Gaia Maria, Amatiem?“ otázal se Octavianus.

„Ten je mrtvý,“ sevrhel Philippus rty. „Čtvrtého dne si ho na Forum přišel poslechnout Antonius s centurií Lepidových vojáků. Amatius na něj ukázal prstem a rozkřikl se, že tam stojí Caesarův vrah, načež vojáci Amatia sebrali a odvedli ho do Tulliana.“ Philippus pokrčil rameny. „Odtamtud už Amatius nevyšel, takže se zástupy posléze rozešly domů. Antonius se pak vydal rovnou na schůzi senátu v Castorově chrámu, kde se ho Dolabella zeptal, co se s Amatiem stalo. ‚Dal jsem ho popravit,‘ řekl Antonius. Dolabella protestoval, že ten člověk byl římským občanem a jako takový měl být postaven před soud, ale Antonius na to řekl, že Amatius nebyl žádný Říman, že to byl uprchlý řecký otrok jménem Hierofilos. A tím to skončilo.“

„Což naznačuje, jakou vládu teď Řím má,“ řekl zamyšleně Octavianus. „Obvinít Antonia z čehokoli zřejmě není nejmoudřejší.“

„I já si to myslím,“ řekl Philippus zachmuřeně. „Cassius se snažil otevřít znovu otázku přidělení provincií jednotlivým přetorům a dostalo se mu rady, aby koukal mlčet. Spolu s Brutem se několikrát pokusili zasednout na svých tribunálech, ale posléze toho nechali. I poté, co už došlo k Amatiově popravě, je dav odmítal, třebaže amnestie, která jim byla udělena, trvá. Ach, a novým pontifikem maximem se stal Marcus Lepidus.“

„Konaly se volby?“ otázal se překvapeně Octavianus.

„Ne. Byl jen kooptován a zvolen ostatními pontifiky.“

„Ale to je nezákonné!“

„Neplatí už žádná definice toho, co je a co není zákonné, Octavie.“

„Já už se nejmenuji Octavius, jsem Caesar.“

„O tom dosud nebylo rozhodnuto.“ Philippus vstal, přešel ke stolu a ze zásuvky vyňal nevelký předmět. „Tohle teď patří tobě – jen dočasně, jak doufám.“

Octavianovi se úctou až roztřáslы ruce, když šperk od Philippa přejímal a otáčel jím v prstech. Do růžového zlata pečetního prstenu ojedinělé krásy byl vsazen ametyst v barvě královského purpuru. Rytinu sfingy s lidskou hlavou obtáčel zrcadlově převrácený nápis CAESAR. Octavianus si prsten nasunul na prsteník a shledal, že mu rozměrem přesně padne. Caesar, ač o

něco větší, měl prsty štíhlé, zatímco on sám je měl kratší, silnější a jakoby trochu rozplácené. Zmocnil se ho zvláštní pocit – jako kdyby byl prsten do sebe vpil samu váhu a podstatu Caesarovy osobnosti a teď se do něho přelévaly a zcela ho zaplavovaly.

„Je to omen! Jako kdyby byl zhotoven přímo pro mne.“

„Zhotoven byl pro Caesara – darovala mu ho Kleopatra, jak se domnívám.“

„A já jsem Caesar.“

„Tohle rozhodnutí ještě odlož, Octavie!“ osopil se na něho Philippus. „Tribun lidu – Gaius Casca, jeden z vrahů – a plebejský édil Critonius sňali Caesarovy sochy na Foru z jejich podstavců a poslali je do Velabra, aby tam byly roztříštěny na kusy. Jenomže je při tom lidé přistihli a celý zástup pak táhl do sochařské huti a sochy zachránil, včetně dvou, do kterých už řemeslníci začali bušit palicemi. Huť pak davy zapálily a oheň se rozšířil až po Vicus Tuscus. Otřesná záležitost! Shořela polovina Velabra. Jenže požár jako by byl davům lhostejný. Nedotčené sochy vrátili lidé na místo, obě poškozené dostal do opravy jiný sochař. Pak se zástupy daly do křiku, ať jim konsulové přivedou zpátky Amatia. To už ovšem možné nebylo. Došlo ke strašlivé řeži – nejhorší, jakou tu kdy pamatuji. Několik set občanů a padesát Lepidových vojáků při ní bylo zabito, dřív než se podařilo dav rozehnat. Stovky protestujících byly zajaty, z nich pak oddělili občany a svrhli je z Tarpejské skály, zatímco ostatní zbičovali a sřáli.“

„Takže žádat spravedlnost pro Caesara se rovná velezradě,“ řekl Octavianus a zhluboka se nadechl. „Náš Antonius se ukazuje ve svých pravých barvách.“

„Och, Octavie, on je prostě zvíře! Myslím, že ho ani nenapadne, že by si jeho čin mohl někdo vykládat jako proticaesarovský. Vzpomeň si, co spáchal na Foru, když tu tehdy řádily Dolabellovy pouliční bojůvky. Jediné, čím Antonius dokáže odpovědět na nepokoje, jsou jatka, protože on je už svou povahou pouhý řezník.“

„Myslím, že míří na Caesarovo místo.“

„S tím nesouhlasím. Úřad diktátora přece zrušil.“

„Pokud je ‚rex‘ pouhé slůvko, pak je tomu stejně i s ‚diktátorem‘. Takže jak je to – Caesara se teď už nikdo neodváží veřejně chválit? Ani davy ne?“

Philippus se drsně zasmál. „To by si Antonius s Dolabellou věru přáli! Kdepak, prostého člověka nic nezastraší. Dolabella dal z místa, kde byl Caesar zpopelněn, odstranit onen oltář i sloup,

poté co zjistil, že lidé Caesara otevřeně nazývají ‚Divus Iulius‘. Dokážeš si něco takového představit, Octavie? Začali Caesara uctívat jako boha ještě dřív, než kameny, kde vzplanul, vychladly!“

„Divus Iulius,“ řekl Octavianus s úsměvem.

„To přejde,“ poznamenal Philippus, jemuž se ten úsměv ani zdaleka nelíbil.

„Možná, ale proč nenahlížíš sám smysl toho, Philippe? Lidé začali Caesara uctívat jako boha. *Prostí lidé to byli!* Nezačal s tím nikdo z vládců – naopak, všichni, kdo jsou teď u moci, se tenhle nový kult pokoušejí potlačit. To *lidé* Caesara tolik milovali, že se nedokážou smířit s pomyslením, že odešel, a tak ho křísí v podobě boha – někoho, ke komu se mohou modlit, k němuž se mohou utíkat pro útěchu. Chápeš to? Dávají najevo Antoniovi, Dolabellovi a Liberátorům – och, jak já tohle slovo už nenávidím – a všem na vrcholu toho římského stromu, že odmítají dát se od Caesara odloučit.“

„Nedopusť, aby se ti tahle myšlenka zahnízdila v hlavě, Octavie.“

„Jmenuji se Caesar.“

„Tak já ti nikdy říkat nebudu.“

„Jednoho dne nebudeš mít na vybranou. Pověz mi, co ještě se událo.“

„Z těch novinek, které stojí za zmínku, snad to, že Antonius zasnoubil svou dcerku, kterou měl s Antoníí Hybridou, Lepidovu nejstaršímu synovi. Vzhledem k tomu, že do doby, kdy obě děti dospějí do věku dovolujícího sňatek, uplyne ještě řada let, mám podezření, že tyhle zasnuby vydrží jen tak dlouho, dokud si jejich otcové ještě budou navzájem držet pindíky, když se spolu půjdou vyčurat. Lepidus se víc jak před dvěma *nundinami* vydal jako správce do Přední Hispánie a Narbonské Galie. Sextus Pompeius má teď v poli šest legií, takže se konsulové rozhodli, že by se Lepidus měl ve své hispánské provincii ujmout vlády, dokud k tomu má ještě možnost. Zadní Hispánii udržuje Pollio v dobrém pořádku, jak alespoň slyšíme. Pokud se ovšem tomu, co se doslechneme, dá věřit.“

„A co ten skvostný páreček, Brutus s Cassiem?“

„Z Říma oba zmizeli. Brutus přenesl své povinnosti městského préтора na Gaia Antonia až do doby, kdy se – eh – zotaví z těžkého duševního otřesu. Zatímco Cassius dokázal alespoň předstírat, že pokračuje ve výkonu úřadu cizineckého préтора, a potuluje se po Itálii. Brutus s sebou odvezl Porcii i Servilii. Jak jsem slyšel,

pokračují boje mezi těmi ženami v naprosto homérském stylu – dochází na zuby i nehty. Cassius prohlásil, že potřebuje být nablízku své těhotné Tertulle v Antiu, jenomže sotva odtud vytáhl paty, vrátila se naopak Tertulla do Říma, takže kdoví, jak si to jejich manželství doopravdy stojí.“

Octavianus se na otčíma zadíval až znepokojivě bystrým pohledem. „Všude samý neklid a nepořádek, a konsulové to zřejmě nezvládají s přílišným zdarem, že?“

Philippus si povzdychl. „Ne, nezvládají, chlapče. Vycházejí spolu ale mnohem líp, než by byl kdokoli z nás uvěřil, že je možné.“

„A legie, které patří Antoniovi?“

„Postupně jsou stahovány z Makedonie zase zpět, až na šest nejlepších, které si tam nechává na období, kdy se do Makedonie vydá jako správce. Mezi veterány, kteří stále ještě čekají na přiděl půdy v Kampánii, narůstá nespokojenost, neboť od chvíle, kdy Caesar zemřel –“

„– kdy byl zavražděn – skočil mu do řeči Octavianus.

„– kdy *zemřel*, přestali komisaři pozemky vyměřovat a přidělovat a sbalili si své nářadí i boudy. Antonia nakonec přiměli, aby se do Kampánie vydal osobně a přinutil tam pozemkové komisaře vrátit se ke své práci. Dosud je tam, Řím má na starosti Dolabella.“

„A Caesarův oltář? Caesarův sloup?“

„Řekl jsem ti přece, že jsou pryč. Kam tímhle vším vlastně směřuješ, Octavie?“

„Jmenuji se Caesar.“

„Poté, cos tohle všechno vyslechl, jsi stále ještě přesvědčený, že přijetí dědictví přežiješ?“

„Ó ano, mám pověstné Caesarovo štěstí,“ řekl Octavianus s tajemným úsměvem. Záhadným úsměvem. Pokud člověk nosí pečetní prsten se sfingou, být hádankou je pro něho povinností.

Octavianus se chtěl odebrat do svého někdejšího pokojíku, shledal však, že ho mezitím přestěhovali do samostatného bytu v jiném křídle budovy. Třebaže byl Philippus odhodlán převzetí odkazu mu rozmluvit, byl přesto tento mistr v sedánkách na dvou židlích natolik chytrý, aby si uvědomil, že Caesarova dědice nelze

ubytovat v místnůstce, která kdysi jakž takž postačovala pro pastorka pána domu.

Zůstával plně pánem svých myšlenek, třebaže představy, které mu procházely hlavou, byly víc než fantastické. To, co mu Philippus sdělil, bylo nesporně zajímavé a jeho zprávy měly praktický význam pro rozhodování, jak se v budoucnu zachovat, avšak to všechno naprosto bledlo před příběhem Božského Iulia. Nového boha stvořeného římským lidem pro římský lid. Tváří v tvář lité nevoli konsulů Antonia a Dolabelly, i za cenu ztráty mnoha životů, se lid Říma domohl, aby směl uctívat Božského Julia. Pro Octaviana to znamenalo maják ukazující mu cestu dál. Být Gaius Julius Caesar Filius je samo o sobě nádherné. Avšak moci se nazývat Gaius Julius Caesar *Divi* Filius – syn *božstva* – zní přímo zázračně.

Ale tohle zatím patří k věcem příštím. Nejprve musím široko daleko vejít ve známost jako Caesarův syn. Centurio Coponius prohlásil, že vypadám stejně jako Caesar. Není tomu tak, to sám dobře vím. Coponius na mě ovšem hleděl s nezkaleným citovým zaujetím. Caesar – onen postarší houževnatý muž, pod kterým sloužil a kterého patrně nikdy nespátřil zblízka – byl světlavý a světlooký, pohledný, s vladařským vystupováním. Já však musím všechny lidi včetně římských vojáků přesvědčit o tom, že Caesar v mém věku vyhlížel stejně jako já. Nemohu si dát sice zastříhnout vlasy nakrátko podobně jako on, protože uši docela jistě nemám takové jako Caesar, ale tvarem hlavy se mu podobám. Mohu se naučit usmívat jako on, chodit jako on, pokynout rukou přesně tak, jak to dělával on, může ze mě vyzařovat jak přístupnost, tak i nenucené vědomí mého vznešeného původu. I mně v žilách koluje Martova a Venušina krev.

Caesar byl ovšem značně vysoký, a já už sotva povyrostu, alespoň ne o dost. Snad o palec, o dva, ale i tak mi bude ještě hodně chybět do jeho výšky. Budu tedy nosit boty se čtyřcoulovou podrážkou, a aby to bylo méně nápadné, musí to být pevné vysoké holinky. Na dálku, tak jak mě obvykle vojáci uvidí, se budu zdát stejně velký jako Caesar – ne sice úplně stejně, avšak bude to téměř šest stop. Budu dbát o to, aby všichni muži kolem mne byli malí. A budou-li se mi kvůli tomu posmívat muži z mé třídy, ať se klidně smějí. Jíst budu to, o čem Hapdefane říkal, že prodlužuje kosti – maso, sýry, vejce –, a budu pravidelně provádět cviky prodlužující postavu. Vysoké podrážky nebudou na chůzi příliš pohodlné, ale dodají mi atletického vzhledu, protože budou

vyžadovat pevný krok. Dám si vycpat ramena tunik i pancířů. K Caesarovu štěstí patří i to, že můj vzor přitom nebyl hromotluk jako Antonius. Jediné, čeho je třeba, je stát se dobrým hercem.

Antonius se jistě pokusí mé dědictví nějak zablokovat. Zákon potřebný k jeho převzetí, *lex curiata* o mé adopci, neprojde ani v brzké době, ani bez nesnází, ale na zákonu tolik nezáleží, pokud se jako Caesarův dědic budu chovat. Chovat se jako sám Caesar. Ani k Caesarovým penězům nebudu mít snadný přístup, protože Antonius může zdržovat soudní potvrzení závětí. Mám dostatek svých vlastních prostředků, ale mohu jich potřebovat mnohem víc. Jaké štěstí, že jsem si odvezl válečnou pokladnu! Kdypak se asi hlupák Antonius rozpomene, že něco takového vůbec existuje, a pošle pro ni? Starý Plautius žije v blažené nevědomosti, a pokud Oppiův plnomocník uvede, že si ji už vyzvedl Caesarův dědic, jednoduše to popře. Prohlásím, že se za mne někdo velice chytrý jen vydával. K vyzvednutí pokladny došlo koneckonců pouhý den po mém návratu z Makedonie. Že bych to byl dokázal provést tak rychle? Vyloučeno! Osmnáctiletý mládenec že by si troufl uskutečnit něco tak neskonale odvážného? Tak hazardního? Hahaha, to bude smíchu! Jsem přece astmatik, a k tomu mě tehdy ještě přepadly bolesti hlavy.

Ano, postupovat budu opatrně a budu dávat dobrý pozor. Agrippovi můžu svěřit svůj vlastní život; Salvidienovi a Maecenatovi už tak bezvýhradně důvěřovat nelze, ale i oni se určitě osvědčí jako dobří průvodci na těchto ošidných cestách v holinkách s vysokou podrážkou. Nejdůležitější a hlavní teď bude zdůraznit podobu s Caesarem. Na to především je třeba se soustředit. A čekat, až mi Fortuna nabídne další šťastnou chvíli. Ona to určitě učiní.

Philippus odjel do své vily v Kumách, kam začal proudit zdánlivě nekonečný sled návštěvníků, bez výjimky zvědavých na Caesarova dědice.

Jako první se objevil Lucius Cornelius Balbus Maior; přicházel přesvědčený, že ten mladíček bude mít daleko do způsobilosti obstat v úloze, kterou mu Caesar přisoudil, a loučil se ve zcela jiném rozpoložení. Mládenec byl obratný jako foinický bankéř, a navzdory tomu, že se od Caesara v jednotlivostech lišil postavou i rysy, celková podobnost s ním byla až přízračná. Světlé obočí bylo

právě tak plné pohybu, jako to míval ve zvyku Caesar, ústa zachovávala stejnou úsměvnou křivku, jeho výraz jako by byl zrcadlovým odrazem Caesarovy tváře, jeho ruce měly Caesarovy pohyby. Jen hlas, který měl Balbus v živé paměti, se o něco prohloubil. Jedinou konkrétní informací, kterou se Balbovi z Octaviana podařilo vypáčit, bylo potvrzení, že se Caesarova dědictví hodlá zcela určitě ujmout.

„Uchvátil mě,“ přiznával Balbus svému synovci a obchodnímu partnerovi Balbovi mladšímu. „Má sice svůj vlastní styl, to ano, ale především v sobě má všechnu tu caesarovskou ocelovou vůli, o tom nemůže být pochyb. Já ho podpořím.“

Dalšími návštěvníky se stali Gaius Vibius Pansa a Aulus Hirtius, kteří byli designovanými konsuly pro příští rok, pokud ovšem Antonius s Dolabellou nerozhodnou, že Caesarův výběr je třeba změnit. Oba to věděli a oba toto vědomí znepokojovalo. Oba se také s Octavianem setkali už dříve: Hirtius v Narbonu, Pansa v Placentii. Žádný z nich si o něm tehdy nevytvořil příliš vysoké mínění, nyní však na něm jejich zraky spočinuly s údivem a v jistém zmatku. Připomíná jim Caesara, anebo ne? Nebyli si jistí. Potíž tkvěla v tom, že jednak Caesar za života zastiňoval všechny kolem sebe, jednak se tehdejší *contubernalis* navíc sám vědomě ukrýval do stínu. Hirtiovi se Octavianus posléze velice zalíbil; Pansa se při vzpomínce na večeri v Placentii zdržel úsudku v přesvědčení, že Antonius všechny chlapcovy ambice stejně rozšlape na padrtě. Žádný z nich však neusoudil, že by se Octavianus bál, a žádný se také nedomníval, že tato absence strachu je snad zaviněna tím, že hoch nemá dostatečnou představu o tom, co ho čeká. Měl v sobě Caesarovo nezvratné odhodlání jít za věcmi až do konce a zdálo se, že dokáže svůj další osud zvažovat s tak vyrovnanou myslí, jaká je v mládí naprosto neobvyklá.

Ciceronova vila, kde se Pansa a Hirtius ubytovali, s Philippovým letohrádkem bezprostředně sousedila. Octavianus se nedopustil té chyby, že by čekal, až ho Cicero přijde navštívit. Vydal se k Ciceronovi na návštěvu sám.

Cicero se na něho poněkud rozpačitě zadíval, třebaže jeho úsměv – och, tak podobný Caesarovu – ho vzal za srdce. Caesarův úsměv býval neodolatelný, vzdorovat mu znamenalo proto těžký úkol. Naproti tomu na tváři tak mírumilovného, tak pěkného mládence, jakým byl Gaius Octavius, ho mohl Cicero přijmout bez výhrad.

„Daří se ti dobře, Marku Cicerone?“ otázal se Octavianus starostlivě.

„Už se mi dařilo i lépe, Gaie Octavie, ale býval jsem na tom i hůř.“ Cicero si povzdychl, neschopen přimět ten svůj zrádný jazyk, aby mlčel. Když je člověk zrozen k řečnění, přednáší i kůlu v plotě, a Caesarův dědic rozhodně žádným kůlem v plotě nebyl. „Zastihl jsi mě totiž uprostřed převratných časů, stejně tak v osobním životě jako v životě státu. Můj bratr Quintus se právě rozvedl s Pomponií, která byla jeho manželkou po mnoho let.“

„Och, neříkej! Není to snad sestra Tita Attika?“

„Ano,“ prohlásil kysele Cicero.

„A on je dost tvrdý, že?“ otázal se Octavianus s pochopením.

„Strašně. Nechce jí vrátit ani její věno.“

„Musím ti ještě dodatečně vyslovit soustrast s Tulliíným úmrtím.“

Hnědé oči zvlhly, Cicero zamžikal. „Děkuji ti za účast, velice ji oceňuji.“ Hlas se mu zachvěl. „Zdá se to být už tak neskutečně dávno.“

„Mnoho se za tu dobu událo.“

„Ano, to ano.“ Cicero se na Octaviana obezřetně zadíval. „A já ti chci projevít soustrast s Caesarovou smrtí.“

„Děkuji ti.“

„Nikdy jsem ho nedokázal mít rád, to asi víš.“

„To bylo pochopitelné,“ řekl Octavianus zdvořile.

„Nemohl jsem nad jeho smrtí ani truchlit, byla pro mne v jistém smyslu řešením.“

„Neměl jsi důvod smýšlet jinak.“

Když se tedy Octavianus po náležitě krátké návštěvě zvedal, usoudil Cicero, že je to milý, naprosto okouzlující chlapec. Zcela jiný, než očekával. V oněch krásných šedých očích se neskrýval chlad ani arogance; ty přímo hladily. Ano, velice příjemný a přiměřeně skromný mládenec.

S každou další návštěvou u Cicerona byl Octavianus přijímán vřeleji, pokaždé se směl posadit a naslouchat řečnění *velkého advokáta*.

„Já osobně věřím,“ říkal Cicero novému příchozímu, Lentulovi Spintherovi mladšímu, „že mi je ten chlapec zcela oddán.“ Hrdě se narovnal. „Až se vrátíme všichni do Říma, vezmu Octavia pod svá ochranná křídla. Už jsem mu to dokonce – ehm – naznačil a on tím byl přímo uchvácen. Je tolik jiný než Caesar! Jediná podoba, kterou u něho shledávám, je ten úsměv, i když jsem od ostatních

slyšel, že je to Caesarův živoucí obraz. Nu, ne každý je obdařen takovým stupněm pozorovacích schopností jako já, Spinthere.“

„Všichni říkají, že je rozhodnutý ujmout se svého dědictví,“ řekl Spinther.

„Och, to on určitě udělá, není důvod o tom pochybovat. Ale to mě ani v nejmenším neznepokojuje – a proč by také mělo?“ otázal se Cicero a oškrabával nehtem kandovaný fík. „Na tom, kdo zdědí Caesarovo obrovské jmění a jeho statky, mi nesejde, ani –“ ukázal prst, „– ani co by se za nehet vešlo. Jde tu o cosi jiného, o muže. On zdědí Caesarovu obrovskou armádu klientů. Domníváš se opravdu, že zůstanou věrní osmnáctiletému chlapci, který je nezkušený jako právě vyklubané kuře, který je zelený jako tráva, který je naivní jako pasáček odněkud z Apulie? Och, naprosto tím nechci říct, že mladý Octavius nemá žádné předpoklady, ale i mně samému trvalo řadu let, než jsem dozrál, a to jsem přitom byl všemi uznávané zázračné dítě!“

Cicero, všemi uznávané zázračné dítě, byl spolu s Balbem Maiorem, Hirtiem a Pansou pozván na večeři do Philippovy vily.

„Doufám, že vy čtyři pomůžete mně a Atii přesvědčit Gaia Octavia, aby to dědictví odmítl převzít,“ řekl Philippus, když večeře začala.

Třebaže ho všechno pálilo, aby otčíma opravil, neřekl Octavianus nic v tom smyslu, že si přeje být oslovován jako Caesar; uvelebil se na místě pro nejmladší účastníky, nutil se jíst ryby, maso, vejce a sýry a nechtěl se vyjadřovat, pokud by nebyl přímo osloven. Osloven samozřejmě byl; byl přece Caesarovým *dědicem*.

„Na tvém místě bych to rozhodně neudělal,“ řekl Balbus. „Je to spojeno s příliš velkým rizikem.“

„Souhlasím,“ řekl Pansa.

„I já si to myslím,“ připojil se Hirtius.

„Poslechni přece tyhle zkušené muže, malý Gaie,“ zaprosila Atia z jediné židle ve večeřadle. „Moc tě prosím, poslechni je.“

„To nemá žádnou cenu, Atie,“ usmíval se Cicero. „My si tu můžeme vykládat, co chceme, ale Gaius Octavius své rozhodnutí změnit nehodlá. A to rozhodnutí zní dědictví se ujmout, je to tak, Gaie Octavie?“

„Přesně tak,“ řekl Octavianus mírně.

Atia se zvedla a odešla, slzy na krajíčku.

„Antonius očekává, že tu Caesarovu početnou klientelu převezme on,“ řekl Balbus svou šiřlavou latinou. „Bylo by k tomu došlo automaticky, kdyby byl jmenován Caesarovým dědicem, jenomže tady mladý Octavius mu to – eh – trochu zkomplikoval. A to ještě musí Antonius obětovat Fortuně, že Caesar svým dědicem nejmenoval Decima Bruta.“

„To určitě,“ souhlasil Pansa. „Než ty dozraješ do věku, aby ses mohl Antoniovi postavit, můj milý Octavie, bude on už dávno mít svá nejlepší léta za sebou.“

„Mne tedy dost překvapuje, že Antonius ještě nepřišel svému prasynovci blahopřát,“ pravil Cicero a zalovil v kupce ústřic, které si ještě toho jitra blaze žily v teplých vodách u břehů Baií.

„Má teď spoustu práce s výběrem půdy pro veterány,“ řekl Hirtius. „Proto také v Římě jeho bratr Gaius navrhuje nové agrární zákony. Znáte přece našeho Antonia – nerad na cokoli čeká, nemá na to dost trpělivosti, a tak se rozhodl, že na vlastníky, kteří se zdráhají přenechat své pozemky na přiděly veteránům, vyrazí se zákonem. Budou se jich muset vzdát za nepatrnou finanční náhradu, anebo také bez ní.“

„To by si Caesar nedovolil,“ zamračil se Pansa.

„Och Caesar!“ mávl Cicero přezíravě rukou. „Svět se změnil, Panso, a Caesar už v něm nežije, všem bohům za to buďte díky. Předpokládá se, že převážná většina stříbra ze státní pokladny byla převedena do Caesarova fondu na válku s Parthy, a zlata se Antonius pochopitelně dotknout nemůže. Na Caesarův systém kompenzací za pozemky tak chybějí peníze, proto ta Antoniova drakonická opatření.“

„Proč tedy Antonius nepoužije těch fondů z válečné pokladny?“ otázel se Octavianus.

„Asi na ně zapomněl,“ zachichotal se Balbus.

„Takže by mu to někdo měl připomenout,“ řekl Octavianus.

„Co nevidět mají dorazit daně z provincií,“ poznamenal Hirtius. „Vím, že Caesarovým záměrem bylo uhradit z nich další nákupy půdy. Nezapomeňte, že republikánským městům uložil obrovské pokuty.“

„Antonius by skutečně měl navštívit Brundisium,“ řekl Octavianus.

„Nelámej si hlavu úvahami, kde Antonius sežene peníze,“ domlouval mu Cicero. „Hleď si ji raději naplnit zásadami rétoriky. To je ta pravá cesta ke konsulátu.“

Octavianus mu věnoval kratičký úsměv a dal se znovu do jídla.

„Pro nás šest, jak tu sedíme, může být aspoň útěchou, že nikdo z nás nevlastní pozemky mezi Teanem a Volturnem,“ říkal Hirtius, který byl až podivuhodně informován o všem možném. „Právě tam totiž Antonius obstarává půdu. Jen latifundie, žádné vinice.“ Jakoby nic pokračoval naprosto senzačním sdělením. „Pozemky jsou ale pro Antonia v pořadí zájmu až na posledním místě. O červnových kalendách chce vyzvat senát, aby mu povolil vyměnit správu Makedonie za správcovství ve dvou z Galii, Italské a Zaalpské, ovšem bez Lepidovy Narbonské Galie, jelikož v její správě má pokračovat ještě i příští rok Lepidus. Jak se zdá, v úřadu setrvá napřesrok i Pollio v Zadní Hispánii, kdežto Plancus a Decimus Brutus budou požádáni, aby se svého nároku vzdali.“ Postřehl, že se na něho ohromeně upřely zraky všech přítomných, a dovršil výčet katastrof ještě dalším sdělením. „Hodlá senát také požádat, aby mu ponechal jeho šest úderných legií v Makedonii a povolil mu přesunout je v červnu do Itálie.“

„Což znamená, že Brutovi a Cassiovi Antonius nedůvěřuje,“ říkal zvolna Philippus. „Připouštím, že ti dva vydali *edicta* tvrdící, že zabitím Caesara prokázali Římu a Itálii velikou službu, a že se navíc dožadovali podpory italských obcí, ale na Antoniově místě bych se ze všeho nejvíce obával Decima Bruta v Italské Galii.“

„Antonius,“ řekl Pansa, „se obává všech a všude.“

„Bohové,“ vykřikl naráz zbledlý Cicero, „tohle je přece naprosté hlupství! Za Decima Bruta hovořit s takovou jistotou nemohu, ale o Markovi Brutovi a o Cassiovi zato bezpečně vím, že ani ve snu neuvažují o nějakém povstání proti současnému senátu a lidu římskému! Mám tím na mysli, že i já sám jsem už také zpátky v senátě, což je pro každého jasným svědectvím o tom, že podporuji současnou vládu! Marcus Brutus a Cassius jsou vlastenci až do morku kostí! Ti by nikdy, nikdy, nikdy v Itálii nerozpoutali žádnou rebelii.“

„Plně souhlasím,“ ozval se nečekaně Octavianus.

„A co tedy bude s tažením, které měl Antonius společně s Vatiniem podniknout proti Byrebistovi a Dákům?“ otázal se Philippus.

„Och, to umřelo společně s Caesarem,“ řekl Balbus cynicky. „Pak by měl po právu získat nejlepší legie Dolabella pro Sýrii – vždyť jich je tam v současnosti už dokonce naléhavě zapotřebí,“ prohlásil Pansa.

„Antonius je rozhodnutý mít šest nejlepších legií tady, na italské půdě,“ řekl Hirtius.

„K jakému účelu?“ namítl Cicero, popelavý v tváři a zbrocený potem.

„Aby získal ochranu před kýmkoli, kdo by se ho pokusil svrhnout z jeho piedestalu,“ řekl Hirtius. „Máš asi pravdu, Philippe. Pokud vyvstanou problémy, přijdou nepochybně ze strany Decima Bruta v Italské Galii. Jediné, co k tomu ještě potřebuje, je ustavit si tam pár legií.“

„Och, což těm občanským válkám nebude nikdy konec?“ bědoval Cicero.

„Byl jim konec až do chvíle, kdy zavraždili Caesara,“ řekl Octavianus suše. „To nelze nijak popřít. Od jeho smrti nastal ve vládě chaos.“

Cicero se zamračil; ten kluk řekl jasně „zavraždili“.

„Při nejmenším ale,“ pokračoval Octavianus, „je už pryč ta cizí královna i její syn, jak jsem slyšel.“

„Dobře že už je máme z krku!“ prohlásil Cicero nenávistně. „To ona Caesarovi nasadila do hlavy kralování! A asi ho taky něčím udržovala omámeného – pořád pil nějaké lektvary, co mu vařil ten prohnáný egyptský mastičkář.“

„Co ovšem dokázat nemohla,“ řekl Octavianus, „bylo, že docela obyčejní lidé začali Caesara uctívat jako boha. To měli sami ze sebe.“

Ostatní muži se nejistě zavrtěli.

„Dolabella tomu udělal rázný konec,“ řekl Hirtius, „když dal oltář i sloup odstranit.“ Zasmál se. „Přitom se ale pojistil! Nedal je zničit, jenom je schoval. Opravdu!“

„Existuje taky něco, o čem bys ty nevěděl, Aule Hirtie?“ otázal se Octavianus rovněž se smíchem.

„Já jsem spisovatel, Octaviane, a všichni, kdo se zabývají psaním, mají přirozený sklon naslouchat všemu, od klípků až po prorocství. A konsulům nahlas přemítajícím o situaci.“ A nato se svěřil s další otřesnou novinou. „Slyšel jsem také, že Antonius připravuje zákon, kterým se celé Sicílii přiznává římské občanství.“

„To ale musel dostat nějaký obrovský úplatek!“ zavrčel Cicero. „Och, jak já začínám toho – tohohle *netvora* – přímo nenávidět, čím dál tím víc!“

„Nemám sice potvrzený žádný úplatek ze Sicílie,“ ušklíbl se Hirtius, „vím ale, že král Deiotarus nabídl konsulům tučnou sumu

za to, aby v Galatii obnovili předcaesarovské hranice. Zatím na to konsulové ještě nekývli, ale ani to neodmítli.“

„Ten, kdo dá Sicílii plné občanství,“ říkal Octavianus zamyšleně, „má zajištěnou celou jednu zemi plnou klientů. Vzhledem k tomu, že jsem ještě velice mladý, nedokážu si udělat představu, co Antonius vlastně zamyslí, vidím však jasně, že sám sobě dává báječný dárek – hlasy celé naší nejbližší obilné provincie.“

Vstoupil Octavianův sloužící Skylax, uklonil se hostům a pak se s uctivostí sklonil ke svému pánovi. „Caesare,“ řekl, „tvá matka si s tebou naléhavě přeje mluvit.“

„Caesare?“ otázal se Balbus a vztyčil se, jen co Octavianus opustil jídelnu.

„Och, všichni jeho sloužící ho oslovují Caesare,“ zabručel Philippus. „Atia i já jsme ho přesvědčovali až do ochraptění, ale on si trvá na svém. Všimli jste si? On naslouchá, přikyvuje, mile se usmívá, a pak udělá přesně to, co hned od začátku chtěl udělat.“

„Jsem ti do hloubi duše vděčný,“ prohlásil Cicero, poté co se vzpamatoval z tísnivého pocitu, jaký v něm toto odhalení zanechalo, „že tě má ten chlapec nablízku, abys ho mohl vést, Philippe. Přiznávám, že poté, co jsem se doslechl, jak rychle se Octavius po Caesarově smrti vrátil do Itálie, napadlo mě okamžitě, že lepší nástupiště pro člověka usilujícího o státní převrat snad diktátor ani vytvořit nemohl. Když jsem ho teď ale osobně poznal, už se něčeho takového vůbec neobávám. Je potěšitelně skromný, to ano, ale není to žádný hlupáček, který by připustil, aby si z něho někdo dělal slouhu.“

„Bojím se spíš,“ řekl Philippus zasmušile, „že slouhy si z nás ze všech jednou udělá Gaius Octavius.“

KAPITOLA DRUHÁ

Poté, co se Decimus Brutus, Gaius Trebonius, Tillius Cimber a Staius Murcus odebrali do svých provincií, soustředila se pozornost Říma na oba vyšší prétoři, Bruta a Cassia. Po několika bojácných pokusech vydat se na Forum a ověřit si tam panující atmosféru – s cílem zasednout na své tribunály – přesvědčila oba zkušenost, že rozumnější bude spíš se na veřejnosti neukazovat. Senát jim sice oběma přidělil padesátičlennou osobní stráž liktorů bez *fascēs*, jenže tím se stali ještě nápadnějšími.

„Odejděte z Říma, dokud ty vášně zase neopadnou,“ radila jim Servilia. „Když se tu nějaký čas nebudete ukazovat, lidé dočista zapomenou, jak vůbec vypadáte.“ Pohrdavě se zasmála. „Za dva roky se můžete ucházet o konsulský úřad, a nikdo už si ani nevzpomene, že jste zavraždili Caesara.“

„Nebyla to vražda, byl to náležitý čin!“ rozkřikla se Porcia.

„Ty koukej mlčet,“ nařídila jí klidně Servilia. Mohla si nevzrušený tón dovolit, neboť v jejich válce trvale a přesvědčivě vyhrávala. Porcia jí svým čím dál tím nepřičetnějším chováním vítězství přímo nabízela na stříbrné míse.

„Opustit Řím znamená přiznat vinu,“ řekl Cassius. „Já tvrdím, že tu musíme vytrvat.“

Brutus byl rozpolcen vedví dvojím pocitem. Jeho politické já souhlasilo s Cassiem, zatímco podstatná část jeho bytosti toužebně snila o životě zbaveném trvalého poručníkování jeho matky, jejíž chování se pranic nezlepšilo poté, co Pontiovi Aquilovi zavelela k odchodu. „Budu o tom přemýšlet,“ řekl.

Přemýšlet pro něho znamenalo vydat se za Markem Antoniem, který budil dojem, že je s to vypořádat se s každou opozicí. Výsledkem bylo, jak Brutus usoudil, že senát, plný Caesarových lidí, hledá v Antoniovi nového vůdce. Uklidňující však přitom bylo vědomí, že Antonius vyšel Liberátorům ve všech směrech vstříc. Postavil se na jejich stranu.

„Co ty si o tom myslíš, Antonie?“ otázal se ho Brutus a visel na něm velkýma hnědýma očima, truchlivýma jako obvykle. „My nemáme ani v nejmenším úmysl stavět se proti tobě – ani proti jakékoli řádné, morálně opodstatněné vládě republiky. Mne osobně nesmírně uspokojilo, že ses přičinil o zrušení úřadu diktátora. Jestli máš pocit, že dobrému vládnutí by prospělo, kdybychom tu nebyli, přemluvím k odchodu i Cassia.“

„Cassius se bude muset tak jako tak z Říma vzdálit,“ mračil se Antonius. „Uběhla mu už celá třetina období v úřadě cizineckého préтора, a on zatím ještě neřešil žádný případ jinde než tady v Římě.“

„Ano, to chápu,“ řekl Brutus, „jenomže u mě je to docela jinak. Jako městský prétor se nesmím z Říma vzdálit na dobu delší než deset dnů.“

„Ale to se určitě dá vyřešit,“ chlácholil ho Antonius. „Můj bratr Gaius přece vykonává úřad městského préтора už od březnových id – bez velkých nesnází, protože ty už jsi vyhlásil svá *edicta* – o nichž on mimochodem tvrdí, že jsou vynikající. Může v tvé práci pokračovat dál.“

„Jak dlouho?“ otázal se Brutus s pocitem, jako by byl strháván do moře odlivem, kterému nedokáže vzdorovat.

„Zůstane to jen mezi námi?“

„Ano.“

„Přinejmenším čtyři měsíce.“

„Jenomže,“ zaprotestoval zděšeně Brutus, „to by znamenalo, že nebudu v Římě, abych mohl uspořádat *ludi Apollinares* v měsíci *quinctilis*!“

„*Quinctilis* už ne,“ opravil ho Antonius šetrně. *Julius*.“

„Ty chceš ten název *iulius* ponechat v platnosti?“

Antoniovy drobné zoubky se zableskly v úsměvu. „Samozřejmě.“

„A byl by Gaius Antonius ochoten slavit Apollónovy hry mým jménem? Na moje náklady samozřejmě.“

„To víš, že ano, jistěže ano!“

„A uvést hry podle mého výběru? Mám už přesnou představu které.“

„Ale jistě, chlapče.“

Brutus se rozhodl. „Požádal bys tedy senát, aby mě na neurčitou dobu omluvil z mých povinností?“

„První věc, co zítra udělám,“ řekl Antonius. „Bude to tak opravdu lepší,“ dodal, když Bruta vyprovázel ke dveřím. „Ať si lidé pro Caesara truchlí ničím nerušení.“

* * *

„Byl jsem zvědavý, jak dlouho to tu Brutus vydrží,“ říkal Antonius Dolabellovi později toho dne. „Počet Liberátorů ve městě se pořád zmenšuje.“

„Až na Decima Bruta a Gaia Trebonia je to sběh,“ utrousil Dolabella pohrdavě.

„Máš plnou pravdu, pokud jde o Decima a Trebonia, i když Trebonius, poté co se konečně vypravil do provincie Asia, už nepředstavuje problém. Starosti mi ale dělá Decimus. Schopnostmi i rodem výrazně převyšuje všechny ostatní – a nesmíme zapomínat, že podle Caesarova rozhodnutí by se spolu s Plankem měli příští rok stát konsuly.“ Mraky na Antoniově tváři ještě potemněly. „Mohl by se ukázat velice nebezpečný. Jako jeden z Caesarových dědiců bude mít možnost převzít alespoň některé z Caesarových klientů. Má jich tam v Italské Galii kolem sebe plno.“

„*Cacat!* To tedy má!“ zvolal Dolabella.

„Caesar nejdřív zajistil plné občanství pro všechny, kdo žijí na protějším břehu Padu, a od chvíle, kdy z toho klientského rozpočítadla vypadl Pompeius Magnus, pak Caesar zdědil i ty, kteří žijí na pravém břehu. Chtěl by ses snad vsadit, že se mezi ně Decimus nevydá zalovit pro svou vlastní klientelu?“

„Ani zdání,“ řekl Dolabella se vší vážností. „Jediný sestercius bych na to nesázel. Při Jovovi! Já jsem Italskou Galii pořád počítal k těm provinciím, kde netáboří ani jedna legie, jenomže ten kraj je přímo napěchovaný Caesarovými veterány! A přitom těmi nejlepšími z nejlepších – těmi, kteří už dostali půdu, a také těmi, kteří si tam už založili rodiny. Italská Galie patřila přece k nejlepším zdrojům Caesarových verbířů.“

„Přesně tak. A co víc – doslechl jsem se, že legionáři, kteří se přihlásili pod Caesarovy orly k tažení proti Parthům, už se začínají vracet domů. Moje úderné legie se sice ještě drží pohromadě, ale z dalších devíti se vytrácí kohorta za kohortou, všichni původem z Italské Galie. A nevolí cestu přes Brundisium. Táhnou napříč Illyrikem, po skupinkách.“

„Říkáš, že Decimus Brutus už verbuje?“

„To opravdu nevím. Jediné, co o tom dokážu říct, je, že si na Italskou Galii dám dobrý pozor.“

* * *

Marcus Brutus opustil Řím devátého dubnového dne, nikoli však sám. Porcia i Servilia trvaly obě na tom, že ho budou doprovázet. Po mimořádně otřesné noci strávené v největším hostinci v Bovillách na Via Appia – pouhých čtrnáct mil od serviovských hradeb Říma – toho měl Brutus vrchovatě dost.

„Odmítám s tebou strávit na cestě jedinou další chvíli,“ řekl Servilii. „Máš dvě možnosti. Buď zítra nasedneš do vozu, který jsem ti najal, aby tě odvezl za Tertullou do Antia, anebo řekneš vozkovi, aby s tebou jel zpátky do Říma. Dál už se mnou pojede jen Porcia, bez tebe.“

Servilia odpověděla krivým úsměvem. „Odeberu se do Antia a tam počkám, až přijdeš na to, že beze mne nedokážeš přijmout žádné správné rozhodnutí,“ řekla. „Beze mne, Brute, se z tebe stává naprostý tupec. Podívej se jen, co všechno už se semlelo od chvíle, cos začal místo matky poslouchat tu Catonovu holku.“

Takže Servilia se vydala do Antia za Tertullou, zatímco Brutus s Porcií pokračovali z Bovill do nedaleké Brutovy vily u latinského městečka Lanuvia, odkud, kdyby se jim zachtělo, mohli vzhlížet k Caesarově vile směle čnící na podpůrných pilířích nahoře na skále.

„Myslím, že Caesar jednal velice chytře, když si za dědice vybral osmnáctiletého chlapce,“ řekl Brutus Porcii, když spolu sami dva večeřeli.

„Chytře? Já bych řekla, že to byla neobyčejná pitomost,“ rozohnila se Porcia. „Antonius nadělá z Gaia Octavia sekanou.“

„O to právě jde. Antonius to vůbec nebude mít zapotřebí,“ vysvětloval Brutus trpělivě. „Ať jím opovrhují jak chci, jediná chyba, jaké se Caesar v životě dopustil, byla, že se zbavil svých liktorů. Chápeš to, Porcie? Caesar se rozhodl pro někoho tak mladého a nezkušeného jen proto, že nikdo – ani ten, kdo by se dal obloudit strachem z domněle hrozících perzekucí – ho nebude považovat za vážného soupeře. Zato ovšem spadnou tomu mládenci do klína všechny Caesarovy peníze a veškeré jeho pozemkové vlastnictví. Dvacet let nemusí Gaius Octavius nikomu připadat nebezpečný. Bude mít dost času vyrůstat a zrát. Namísto aby si Caesar vybral ten nejmohutnější strom v celém lese, zasadil semínko pro budoucnost. Jeho peníze a jeho pozemky ho budou

zalévat, budou o ně pečovat, umožní mu v klidu a skrytu růst a nikoho to nebude ponoukat, aby ho setnul a porazil. Caesarovo poselství jeho dědici i Římu zní, že nadejde čas, a bude tu nový Caesar.“ Zachvěl se. „Ten chlapec musí mít s Caesarem společných spoustu věcí, má určitě mnoho vlastností, které v něm Caesar rozpoznal a které obdivoval. A za dvacet let se z hloubi hvozdů vynoří nový Caesar. Ano, moc dobře to bylo vymyšleno.“

„Říká se, že Gaius Octavius je jen zženštilý slaboch,“ namítla Porcia a políbila manžela na svažtělé čelo.

„Velice o tom pochybuji. V Caesarovi se vyznám ještě líp než v Homérovi.“

„A to hodláš tohle svoje vyhnanství jen tak trpně snášet?“ zaútočila na něho se svou utkvělou posedlostí.

„Ne,“ řekl Brutus klidně. „Poslal jsem už Cassiovi zprávu, že mám v úmyslu jménem nás obou vydat prohlášení, jímž se obrátím na všechna italská města a obce. Bude v něm řečeno, že jsme jednali i v jejich nejlepším zájmu, a požádáme v něm o jejich podporu. Nechci, aby se Antonius domníval, že opuštěním Říma jsme se vzdali odporu.“

„Výborně!“ řekla s uspokojením Porcia.

Ne všechna města a ne všechny venkovské okrsky měly Caesara v lásce; sympatizování s republikány stálo mnohé z nich ztrátu spousty obecní půdy. V jiných místech pak neměli v oblibě Římany už ze zásady. Oba Liberátoři tedy shledávali, že někde bylo jejich prohlášení přijato příznivě, ba dokonce dostali nabídky, že jim budou poskytnuti mladí muži do armády, pokud by chtěli pozvednout zbraň proti Římu a proti všemu, co Řím znamená.

Byl to vývoj, který Antonia nemálo znepokojil, zejména poté, co se sám vydal do Kampánie vyjednávat půdu pro veterány; samnitské končiny tohoto úrodného kraje bouřily pověstmi o nové italské válce pod Brutovým a Cassiovým vedením. Antonius proto poslal Brutovi ostrý dopis, v němž mu sdělil, že on a Cassius, ať vědomě či nevědomky, se dopouštějí pobuřování a že si tím říkají o soud pro velezradu. Brutus a Cassius mu odpověděli dalším veřejným prohlášením, kterým požádali nespokojené části Itálie, aby jim žádné vojáky nenabízely a aby nechaly věci být tak, jak jsou.

Nebyla tu jen stará samnitská nenávist vůči Římu, existovala dosud i ohniska fanatických republikánů, kteří k dvojici podepsané

pod prohlášeními vzhlíželi jako ke svým zachráncům. Pro Bruta a Cassia to ovšem byla krajně nešťastná okolnost, neboť jim o podnícení revolty vůbec nešlo. V jednom z těchto republikánských hnízd přebýval přítel Pompeia Velikého, jeho *praefectus fabrum* a bankéř Gaius Flavius Hemicillus, jenž se vydal za Attikem a vyzval tohoto obezřetného boháče, aby se postavil do čela konsorcia finančních čarodějů, které by bylo ochotno půjčit Liberátorům peníze na účely, které Hemicillus blíže neobjasnil. Atticus to zdvořile odmítl.

„To, co jsem ochoten učinit pro Servilii a Bruta, je jedna věc,“ řekl Hemicillovi, „ale politické spory jsou něco docela jiného.“

Nato Atticus o Hemicillových návrzích informoval konsuly.

„Takže je to jasné,“ řekl Antonius Dolabellovi a Aulovi Hirtiovi. „V žádné Makedonii napřesrok spravovat nebudu, zůstanu tady v Itálii – a se mnou i šest mých legií.“

Hirtius povytáhl obočí. „Půjdeš snad jako správce do Italské Galie?“

„Jistě. O červnových kalendách požádám senát, aby mě určil správcem Italské Galie a Zaalpské Galie, bez narbonské části provincie. Šest úderných legií utábořených kolem Capuy Bruta a Cassia dostatečně odstraší – a také Decimus Brutus si dvakrát rozmyslí, než něco podnikne. Navíc jsem už napsal Pollionovi, Lepidovi a Plankovi, aby mi poskytli své legie v případě, že by se Decimus pokusil vyvolat v Italské Galii povstání. Nikdo z nich Decima nepodpoří, tím jsem si jistý.“

Hirtius se usmál. Neřekl nahlas to, co si pomyslel: že počkají, jak se věci vyvinou, a pak věnují podporu tomu silnějšímu. „A co Vatinius v Illyriku?“ otázal se.

„Vatinius se určitě postaví na mou stranu,“ tvrdil Antonius sebejistě.

„A Hortensius, který teď šafáruje v Makedonii? Ten má přece s Liberátory dlouhodobé vztahy,“ řekl Dolabella.

„Co asi tak Hortensius svede? Ten je ještě menší nicka než náš přítel a pontifex maximus Lepidus.“ Antonius si spokojeně odfoukl. „Žádná povstání se konat nebudou. Dovedete si snad představit Bruta a Cassia, jak táhnou na Řím? Na celém světě není chlap, který by si troufl na takový pochod se vydat – kromě mne, ovšem, a já přece nic takového nepotřebuji, či snad ano?“

* * *

Ciceronovi připadal svět po Caesarově smrti čím dál tím pošetilejší. Nedokázal přijít na to, v čem to vězí. Příčinu nezdaru Liberátorů, jimž se nepodařilo chopit se moci, spatřoval v tom, že se mu se svými záměry předem nesvěřili. Že nikdo nepovažoval za nutné obrátit se o radu na něho, na Marka Tullia Cicerona, se vši jeho životní moudrostí, s jeho zkušenostmi, s jeho znalostmi práva.

Nikdo včetně jeho bratra Quinta. Quintus – jenž se sice zbavil Pomponie, ale nebyl schopen vrátit její věno – použil hbitě Ciceronova receptu a oženil se s mladou vdavekchtivou dědičkou Aquilií. To mu umožnilo vyplatit bývalou manželku a ještě mu zbylo na živobytí. Což ovšem do té míry rozlítlo jeho syna, že mu začal tropit nehorázné scény. Pak se Quintus mladší rozběhl hledat podporu u strýce Marka. Byl však natolik neprozřetelný, že se Ciceronovi svěřil, že dosud ctí Caesara, že ho nikdy nepřestane milovat a že zabije každého z jeho vrahů, jenž se objeví v jeho blízkosti. Záchvat vzteku dostal vzápětí pro změnu Marcus Cicero, který synovce vyhodil z domu. Mladý muž, který neměl kam jít, se uchýlil k Markovi Antoniovi, což pro Cicerona představovalo další, ještě horší urážku.

Jediné, co mohl Cicero dělat, bylo rozesílat dopis za dopisem, Attikovi (v Římě), Cassiovi (toho času na cestách) a Brutovi (dosud v Lanuviu) a podívat se, jak to, že lidé nechápou, že Antonius je ještě větším tyranem než Caesar. Vždyť jeho zákony jsou jen odporné zpotvořenininy práva.

„Ať se teď právě zabýváš čímkoli, Brute,“ psal v jednom ze svých listů, „ty se nutně *musíš* vrátit do Říma a zasednout o červnových kalendách na svém místě v senátě. Pokud se tam neukážeš, bude to znamenat konec tvé politické dráhy a další katastrofy pak budou následovat.“

Nad jednou zvěstí však povyskočil radostí, byť mělo jít o neštěstí; Kleopatra, její bratr a manžel Ptolemaios a také Kaisarion prý cestou domů ztroskotali a všichni utonuli.

„A slyšels,“ vyptával se Balba, který se zastavil na návštěvě v Ciceronově další vile v Pompejích – Cicero byl stěhovavý pták a neustále střídal hnízda –, „co vyvádí Servilia?“ Teatrálně zalapal po dechu, zatvářil se zděšeně.

„Ne, co?“ otázal se Balbus a rty mu pocukávaly.

„Žije *sama* s Pontiem Aquilou v jeho vile kousek odtud! Prý spí oba v jedné posteli, jak jsem slyšel!“

„No tohle! Já jsem zase slyšel, že ho vyhodila, když zjistila, že patří k Liberátorům,“ odpověděl Balbus klidně.

„Vyhodila, jenomže když pak Brutus vyhodil ji, udělala to naschvál, aby pozlobila Bruta i Porcii. Jí je šedesát a on je mladší než Brutus!“

„Co je ovšem ještě víc znepokojující, jsou slábnoucí vyhlídky na mír a pokoj v Itálii,“ řekl Balbus. „Je mi z toho úzko, Cicerone.“

„Nezačínej s tím ještě i ty! Ani Brutus, ani Cassius naprosto nemají v úmyslu rozpoutat další občanskou válku.“

„Antonius se v tomhle s tvým názorem neshoduje.“

Cicero svěsil ramena, povzdychl si, vyhlížel najednou jako stařec. „Ano, vypadá to, že všechno spěje k válce,“ připustil truchlivě. „Největší hrozbu samozřejmě představuje Decimus Brutus. Och, proč se jen nikdo z nich nepřišel poradit se mnou?“

„Kdo se měl s tebou přijít poradit?“

„Liberátoři! *Odvahu* při tom činu projevili jako zralí muži, ale *politiky* v tom bylo asi tolik, kolik bys jí shledal u čtyřletého dítěte. Jako když mrňata v dětském pokoji ubodají svého hadrového panáka.“

„Jediný, kdo by dokázal pomoci, je Hirtius.“

Cicero rozjasnil tvář. „Pak se tedy vydejme za Hirtiem.“

KAPITOLA TŘETÍ

Octavianus dorazil do Říma o květnových nonách, doprovázen pouze svým služebnictvem; jak jeho matka, tak i otčím se odmítli tohoto nerozumného počínu účastnit. O čtvrté hodině dne prošel Octavianus Capenskou bránou a vydal se k Foru Romanu, oděn v neposkvrněnou bílou togu a s tenkým purpurovým proužkem jezdce na nezakrytém pravém rukávu tuniky. Díky dlouhým hodinám cvičení v chůzi v botách s vysokými podešvemi činil na lidi, které potkával, náležitý dojem, zastavovali se a obdivně se za ním otáčeli, neboť byl vysoký, vznešený, zachovával vzpřímený postoj, jenž mu nedovoloval žádné cupitání ani pohupování; pokud by se něčeho takového totiž dopustil, byl by se určitě v oněch botách co nevidět natáhl jak široký, tak dlouhý. S hlavou vztyčenou, s povlávající zářivě zlatou kšticí a lehkým úsměvem na rtech procházel po Via Sacra s oním nenuceným a přátelským výrazem, jaký býval vlastní Caesarovi.

„To je Caesarův dědic!“ šeptal jeden z jeho sloužících skupince přihlížejících zvědavců.

„Caesarův dědic přišel do Říma!“ zamumlal druhý.

Den byl jasný, obloha bezmračná, avšak vlhkost vzduchu až dusila; vláhý bylo v povětří tolik, že se jí až bělala nebeská klenba. A kolem slunce se v určité vzdálenosti utvořilo jasné halo; lidé si na ně ukazovali a hlasitě se dohadovali, co toto *omen* může znamenat. Kruhy kolem měsíce čas od času vídal každý, ale kruh kolem slunce? Až dosud nikdy. Prazvláštní znamení!

Najít místo, kde byl Caesar zpopelněn, bylo snadné, neboť bylo dosud pokryto květinami, panenkami, chomáčky vlny. Octavianus u Clivu Sacer odbočil a došel až k okraji památného kruhu. Tam, zatímco dav narůstal, si přetáhl přes hlavu cíp togy a tiše se modlil.

Pod nedalekým chrámem Castora a Polluka byly prostory, které využívalo kolegium tribunů lidu. Jeden z nich, Lucius

Antonius, vyšel ze sklepních dveří právě v okamžiku, kdy si Octavianus stahoval togu z hlavy.

Nejmladší ze tří Antoniů byl obecně pokládán za neinteligentnějšího z bratrů, pro některé rysy však nedosahoval u veřejnosti takového přijetí jako jeho nejstarší bratr: měl sklon k tloušťce, byl zcela lysý a liboval si až příliš ve vtipkování, pro které se už nejednou dostal s Markem do křížku.

Zastavil se, chvíli modlíciho se jinocha sledoval a stěží se ovládl, aby nevyprskl smíchy. To je ale pohled! Tak to je tedy ten pověstný Caesarův dědic! Nejmladší z Antoniů nepatřil právě k těm, kdo by byli vítáni v kruzích strýce Lucia, a nepamatoval se, že by byl už na Gaia Octavia někde narazil, ale tohle musí být určitě on. Nikdo jiný to být nemůže, to je jasné. Mimo jiné se přece od bratra Gaia, který zastává úřad městského prétora, doslechl, že dostal od Gaia Octavia dopis, kterým žádal o svolení promluvit veřejně z roster, až o květnových nonách dorazí do Říma.

Jo, tak tenhle kluk je tedy Caesarovým dědicem. Figurka k popukání! Ty jeho boty! Koho si myslí, že tím oblafne? A copak doma nemá nějakého holiče? Má vlasy delší než Brutus. Elegán, jak se patří – jen se podívejme, jak si teď rovná togu, aby si ji nezmačkal. To ses nezmačhl na nic lepšího, Caesare? Tomuhle hošánkovi jsi dal přednost před mým *bratrem*? Tos tedy musel opravdu být praštěný, když jsi smolil tu svou závěť, strýčínku Gaie.

„Ave,“ říkal, když zamířil k Octavianovi s napřaženou pravicí.

„Lucius Antonius, že?“ otázal se Octavianus s Caesarovým úsměvem – trochu znepokojivým, jen což – a bez mrknutí strpěl drtivý stisk ruky.

„Lucius Antonius, je to tak,“ potvrzoval bodře Lucius. „My dva jsme přece příbuzní. Už jsi byl za strýcem Luciem?“

„Ano, navštívil jsem ho v Neapoli před několika *nundiny*. Není na tom nejlíp, ale byl rád, že jsem za ním zašel.“ Octavianus se odmlčel a pak se zeptal: „Je tvůj bratr na svém tribunálu?“

„Dnes ne. Dopřál si den volna.“

„Och, to je škoda,“ řekl mládenec a dál dával na odiv svůj úsměv davu, odkud se ozývala samá ach a och. „Žádal jsem ho dopisem, abych směl promluvit z roster k lidem, ale nedostal jsem odpověď.“

„Nevadí, souhlas ti můžu dát i já,“ říkal Lucius a v hnědých očích mu kmitly pobavené jiskřičky. Così se mu na troufalosti toho pozérka docela zalíbilo, byla to z jeho strany typicky antoniiovská

reakce. Jenže pohledem do těch velkých očí s dlouhými řasami neodhalil naprosto nic; své myšlenky si Caesarův dědic nechával pro sebe.

„Budeš mi na těch chůdách stačit?“ zeptal se Lucius a ukázal na Octavianovy boty.

„Jistě,“ přikývl Octavianus a vykročil po Luciově boku. „Mám pravou nohu trochu kratší než levou, ty boty to mají srovnat.“

Lucius se rozřehtal. „Hlavně abys měl dost dlouhou tu třetí nohu, to je to nejdůležitější.“

„Já ani nevím, co je to dost dlouhá,“ řekl Octavianus studeně. „Já jsem totiž panic.“

Lucius zamžikal, došla mu řeč. „To je ale dost velká pitomost podřeknout se takhle nahlas.“

„Vůbec jsem se nepodřekl, proč by to také mělo být tajemství?“

„Čili by sis rád konečně taky jednou prásknul, co? Rád tě zavedu na to správné místo.“

„Ne, děkuju. Já totiž jsem dost náročný, víš? Chci říct vybíravý.“

„To ale nejsi žádný Caesar. Ten vojel kdekterou.“

„Máš pravdu, v tomhle směru já Caesar nejsem.“

„Ty opravdu stojíš o to, aby se ti lidé smáli, Octavie, když s takovými věcmi chodíš na trh?“

„Ne, nestojím, ale taky mi nevadí, když se mi někdo směje. Však ho smích dřív nebo později přejde, a třeba se nakonec i rozpláče.“

„Och, teď jsi mi to dal!“ rozesmál se Lucius. „Úplně jsi mi nahnal strach.“

„Dočkej času, Lucie Antonie.“

„No dobrá, teď ale vylez tudy po schůdkách nahoru, ty pajdo, a stoupni si až doprostřed, rovnou mezi ty dva sloupy z lodních zobců.“

Octavianus poslechl, a když se otočil, stál před svým prvním publikem na Foru Romanu: velice početným. Jaká škoda, napadlo ho, že tak jak jsou rostra orientována, nesvítí řečníkovi slunce za zády. Kéž bych se tu mohl postavit a mít svatozář kolem hlavy!

„Jsem Gaius Julius Caesar Filius!“ prohlásil k zástupům překvapivě zvuchým a silným hlasem. „Ano, tak zní moje jméno! Jsem Caesarovým dědicem. Caesar mě ve své závěti adoptoval.“ Pozvedl paži a ukázal ke slunci, které jim zářilo téměř přímo nad

hlavou. „Caesar seslal spolu se mnou, se svým synem, i znamení, *omen!*“

Hned však, aniž významu kruhu kolem slunce nadužíval, přešel plynule k objasnění Caesarova odkazu římskému lidu. Dopodrobna tento bod jeho závětí probral a slíbil, že jakmile bude Caesarova poslední vůle projednána, on Caesarův velkorysý dar osobně rozdělí, neboť Caesarem se teď stal *on*.

Shromáždění muži a ženy jeho slova přímo hltali, jak si znepokojený Lucius všímal. Nikomu z lidí na Foru ani za mák nevadila vysoká podrážka jeho předsunuté pravé boty (levou kryl lem togy, zastřižený tak, že sahal téměř na zem) a nikdo se mu nesmál. Zcela je zaujala jeho krása, mužný vzhled, hříva jeho vlasů, jeho udivující podobnost s Caesarem od úsměvu přes gesta až po výraz tváře. Zpráva o jeho příchodu se zřejmě rozletěla rychlostí blesku, neboť se sem seběhly spousty Caesarových starých přívrženců – Židů, cizinců, *capite censi*.

Přijetí Gaia Octavia neovlivnil jen jeho vzhled – chlapec i dobře hovořil a dával tušit, že se z něho časem stane jeden z velkých římských řečníků. Když skončil, sklídl dlouhé ovace; sešel poté po schůdcích dolů a vydal se nebojácně doprostřed davů, pravici pozdvíženou k pozdravu, s neměnným úsměvem. Ženy toužily alespoň se dotknout jeho togy, div že neomdlévaly. Jestli *on* je doopravdy panic, zauvažoval Lucius Antonius – a já si čím dál tím víc myslím, že si mě jen dobíral –, pak by ten svůj celibát mohl naráz ukončit s kteroukoli ženskou, co jich tu jen stojí. Ta mrška mi prve asi sypala písek do očí plnými hrstmi.

„Kam teď, k Philippovi?“ otázal se Lucius, když Octavianus vykročil směrem k Vestiným schodům vedoucím nahoru na Palatinum.

„Ne, do svého domu.“

„Do otcova domu?“

Světlé obočí se pozvedlo, dokonalá nápodoba Caesarovy mimiky. „Můj otec bydlel v Domus Publice a jiný domov neměl. Já jsem si koupil vlastní dům.“

„Ne palác?“

„Já mám dost prosté potřeby, Lucie Antonie. Ta umělecká díla, která se mi líbí, bych rád uviděl v římských chrámech, mám rád docela prostá jídla, nepiji víno a nemám ani jiné neřesti. *Vale*,“ skončil Octavianus a svižně začal stoupat po Vestiných schodech. Ale hrud' jako by se mu začínala stahovat. Zkoušku měl za sebou, obstál v ní dobře. Teď si za to od něho astma vybere svou daň.

* * *

„Ten lišák mazaná mě krásně počural,“ říkal o chvíli později Lucius Fulvii.

Čekala opět dítě a postrádala Antonia, což jí nálady nepřidalo. „Vůbec jsi ho neměl nechat řečnit,“ řekla se zachmuřenou tváří, do které se vrývalo pár nelichotivých vrásek. „Ty se někdy chováš jako naprostý pitomec, Lucie. Pokud jsi opakoval přesně jeho slova, pak tím, co říkal, když ukazoval na kruh kolem slunce, naznačoval, že Caesar je bůh a on sám že je syn boží.“

„Myslíš? Mně to prostě připadalo chytré,“ řehnil se dál Lucius. „Tys tam nebyla, já ano. On je zkrátka rozený herec, to je všechno.“

„Takový byl i Sulla. A proč ti potřeboval vykládat, že je ještě panic? To přece mládenci vůbec nedělají, ti by spíš umřeli, než by se k něčemu takovému přiznali.“

„Podezřívám ho, že mi tím chtěl ve skutečnosti říct, že není homosexuál. On je totiž takový hezounek, že to hned každého napadne, jenomže on popřel, že by měl *jakékoli* neřesti. Povídal, že má jen prosté potřeby. Ale řečník je dobrý. Udělal na mě tím proslovem dojem.“

„Mně se zdá nebezpečný, Lucie.“

„Nebezpečný? Fulvie, vždyť mu je *osmnáct!*“

„Ano, je mu osmnáct let, ale já bych spíš řekla, že mu jde na osmdesátý rok. Loví Caesarovy klienty a přívržence, na nějakém tom urozeném kolegovi mu moc nesejde.“ Vstala. „Jdu napsat Markovi. Myslím, že by o tom měl vědět.“

Když po Fulviině dopisu o Caesarovu dědici následoval po dvou *nundinách* jiný list od plebejského édila Critonia, který líčil, jak se Caesarův dědic na hrách pořádaných k Cereřině počtě pokoušel předvést Caesarovo zlatem vykládané kurulské křeslo a zlatý vínek zdobený drahými kameny, usoudil Antonius, že je nejvyšší čas vrátit se do Říma. Ten podvraták si svou neprosadil – Critonius, který měl *ludi Ceriales* na starosti, žádné takové vystavování nepřipustil. Nato mladý Octavius ještě žádal, aby byl v průvodu nesen diadém, který Caesar odmítl! Critonius řekl opět ne a Octavius opět prohrál, nijak ho to však nezlomilo. A nepoddal se. Co víc, psal Critonius, trvá na tom, aby byl oslovován jako „Caesar“! Chodí si po Římu, zastavuje se s prostými lidmi a říká si „Caesar“. Nechce, aby se mu říkalo Octavius.

V doprovodu několikasetčlenné osobní stráže postavené z veteránů se Antonius jedenadvacátého května přiřítit na schváceném koni do Říma. Zadek měl po tvrdé jízdě celý rozbolavělý a náladu ještě horší, nemluvě o tom, že se musel vytrhnout z životně důležité činnosti – pokud se mu nepodaří udržet si na své straně veterány, kdo mu zaručí, že ho Liberátoři nějak nedoběhnou?

A ještě jedna věc přilila olej do ohně jeho vzteku. Poslal do Brundisia pro desátky z provincií a pro Caesarovu válečnou pokladnu. Daně dorazily v pořádku do Teana, jeho operační základny – což znamenalo podstatnou úlevu, neboť tak mohl pokračovat v nákupu pozemků a splatit také část svých dluhů. Antonius netrpěl žádnými zábrany, pokud šlo o využití státních peněz pro soukromé účely. Jako konsul prostě poslal Markovi Cuspiovi ze státní pokladny potvrzení, že této instituci dluží dvacet milionů sesterciů. Avšak žádná válečná pokladna do Teana nedorazila, neboť v Brundisiu žádná nebyla. Zrekviroval ji Caesarovým jménem Caesarův dědic, jak prohlásil ohromený bankéř Antoniovu legátovi excenturionovi Cafonovi. Vědom si, že se nemůže do Kampánie vrátit jen s takto chudou kořistí, zahájil Cafo rozsáhlé pátrání po celém Brundisiu i v jeho okolí, ba i na sousedním venkově. To, co se dozvěděl, nestálo za řeč. Toho dne, kdy peníze zmizely, zuřily lijáky, na ulicích nikdo nebyl, dvě kohorty veteránů utábořené poblíž prohlásily, že do takového počasí by ani psa nevyhnal, a nenašel se nikdo, kdo by byl v okolí zahlédl kolonu šedesáti valníků. Když se Cafo obrátil na Aula Plautia, setkal se s naprosto nechápavou tváří. Plautius byl ochoten odpřisáhnout při hlavách svých nejbližších, že Gaius Octavius nemohl mít s nějakými krádežemi v sousedství pranic společného. Dorazil den předtím z Makedonie, a to v hrozném zdravotním stavu, v tváři celý fialový. Takže se Cafo vydal zpět do Teana, poté co část svých mužů rozeslal pátrat po průvodu těžkých armádních vozů mířících k severu do Baria anebo západně do Tarenta či na jih do Hydrunta, zatímco další se začali vyptávat v přístavu, zda se tehdy, sotva bouře skončila, nevydaly na moře nějaké těžce naložené lodě.

Do chvíle, kdy Antonius odjížděl zpátky do Říma, nemělo toto pátrání sebemenší výsledek. Nikde nikdo nespatriil v oné době žádnou karavanu vozů, nevypluly ani žádné lodi. Válečná pokladna, jak se alespoň zdálo, dočista zmizela z povrchu zemského.

Jelikož toho dne už bylo příliš pozdě, aby si mohl předvolat Gaia Octavia, naložil si alespoň Antonius opružené pozadí do uhličité koupele, načež si dopřál ještě i vilnou společnou lázeň s Fulvií, došel se podívat na spinkajícího Antylla, spořádal znamenitou večeři hojně spláchnutou vínem, odebral se na lože a usnul.

Dolabella, jak mu hlásili za úsvitu, se vzdálil na několik dní z města, zato se u něho ještě uprostřed snídaně objevil Hirtius a netvářil se příliš příjemně.

„Co to má znamenat, Antonie, že sis do Říma přivedl plně vyzbrojené vojáky?“ udeřil na něho, „Nepropukly tu žádné občanské nepokoje a nemáš už také výsady velitele jízdy. Město je plné pověstí, že hodláš zatknout zbylé Liberátory, kteří tu pobývají – přišlo jich za mnou už sedm! Píší Brutovi a Cassiovi – ty přímo *provokuješ* občanskou válku!“

„Necítím se bez osobní stráže dostatečně bezpečný,“ zavrčel Antonius.

„Bezpečný před kým?“ otázal se Hirtius nechápavě.

„Před tím hádkem v trávě, Gaiem Octaviem!“

Hirtius ztěžka dosedl na židli. „Před *Gaiem Octaviem*?“ Nedokázal se ovládnout a hlasitě se rozchechtal. „No to snad ne, Antonie, to nemyslíš vážně!“

„Ten *cunnus* mrňavá ukradl Caesarovu válečnou pokladnu v Brandisiu.“

„*Gerrae!*“ vyprskl Hirtius a smál se čím dál tím víc.

Objevil se služebník. „Je tu Gaius Octavius, *domine*.“

„Takže se ho na to zeptáme,“ řekl zamračeně Antonius, jehož náladu Hirtiovy zjevné pochybnosti nijak nezlepšily. Potíž byla v tom, že otevřeně se postavit proti Hirtiovi, nejloajálnějšímu a nejvlivnějšímu z Caesarových přívrženců v Římě, se neodvažoval. Hirtius měl neobyčejnou váhu v senátě a měl se napřesrok stát konsulem.

Boty s vysokými podešvemi zaskočily oba dva, Hirtia i Antonia, a neposkytly přílišnou oporu metafoře o hadovi v trávě. Tenhle ostýchavý mládenec se svými kuriózními požadavky že by představoval nějaké nebezpečí? Riziko odpovídající několikasetčlenné vojenské eskortě? Hirtius na Antonia vrhl výmluvný, pobavený pohled, opřel se nazad a chystal se sledovat srážku dvou titánů.

Antonius se neobtěžoval vstát anebo podat příchozímu ruku. „Octavie.“

„Caesare,“ opravil ho Octavianus klidně.

„Ty nejsi žádný Caesar!“ zařval Antonius.

„Já jsem Caesar.“

„Já ti zakazuji tohle jméno užívat!“

„Přísluší mi na základě zákonně provedené adopce.“

„Nepřísluší před schválením *lex curiata*, a já pochybuji, že by k takovému schválení kdy došlo. Jako první konsul nebudu nijak spěchat, abych k jeho ratifikaci svolával shromáždění kurií. Nejen to, *Gaie Octavie*, pokud jde o mě a o to, co s tím já můžu udělat, ty se schválení *lex curiata* nedočkáš!“

„Mírní se, Antonie,“ řekl tiše Hirtius.

„Ani nápad! Ty smradlavá mužská děvko, kdo si myslíš, že jsi, aby ses mi stavěl na odpor?“

Octavianus stál nepohnutě, nic na jeho výrazu se nezměnilo, oči doširoka otevřené a průzračné, nic na jeho postoji neprozrazovalo strach nebo pouhé napětí. Ruce měl v naprostém klidu, uvolněné, levice svírala záhyby togy, pravici měl svěšenou po boku. Na kůži nebylo ani stopy po potu.

„Já jsem Caesar,“ řekl, „a jako Caesar si přeji onu část Caesarova majetku, kterou věnoval římskému lidu jako jeho podíl na dědictví.“

„Závěť dosud nebyla aprobována, takže nedostaneš nic. Lidu můžeš zaplatit z Caesarovy válečné pokladny, Octavie,“ řekl Antonius posměšně.

„Prosím?“ otázal se Octavianus a dopřál si výraz překvapení.

„Tys ji ukradl z Oppiova trezoru v Brundisiu.“

Hirtius se v křesle vzpřímil, oči mu zaplály.

„Prosím?“ opakoval Octavianus.

„Tys ukradl Caesarovu válečnou pokladnu.“

„Mohu tě ujistit, že jsem nic takového neudělal.“

„Oppiův bankéř dosvědčí, žes to udělal.“

„Nemůže nic takového dosvědčit, protože já jsem to neudělal.“

„Popíráš snad, že ses dostavil k Oppiovu bankéři, oznámil mu, že jsi Caesarovým dědicem, a vyžádal si třicet tisíc talentů tvořících Caesarovu válečnou pokladnu?“

Octavianus se pobaveně usmál. „*Edepol!* To ale musel být chytrý zloděj!“ Zasmál se nahlas. „Vsadil bych se, že o tom nenabídl žádný důkaz, protože nic takového jsem ani já ještě v Brundisiu neměl. Co když to stříbro odcizil sám Oppiův bankéř? Bohové, to je ale nepříjemná věc pro náš stát! Já jen doufám, že se ti těch třicet tisíc talentů podaří nalézt, Marku Antonie.“

„Mohu dát mučit tvé otroky, Octavie.“

„Měl jsem v Brundisiu jen jednoho, což ti zjednoduší práci – *pokud* mě z takového něčeho obviníš. Kdy mělo k tomu odpornému zločinu dojít?“

„V ten den, kdy se strhl strašlivý liják.“

„Och, tím jsem ovšem předem očištěn! Můj otrok tehdy dosud bezvládně ležel po prodělané mořské nemoci a já jsem musel ulehnout kvůli astmatu a úporným bolestem hlavy. Přál bych si,“ říkal Octavianus, „aby ses vůči mně choval, jak náleží, a nazýval mne Caesar.“

„*Nikdy* ti Caesar říkat nebude!“

„Musím ti oznámit, Marku Antonie, jelikož ty jsi prvním konsulem, že zamyslím uspořádat Caesarovy hry na oslavu jeho vítězství, a to po *ludi Apollinares*, ale ještě v měsíci *iuliu*. Proto jsem také dnes ráno za tebou přišel.“

„Já ti to zakazuji,“ řekl Antonius příkře.

„Počkej, to přece nemůžeš,“ vmísil se dotčeně Hirtius. „Já jsem jedním z Caesarových přátel připravených na ty hry přispět, a doufám také, že na ně přispěješ i ty sám, Antonie! Ten chlapec má pravdu, je Caesarovým dědicem a uspořádat je patří k jeho povinností.“

„Och, jdi mi už z očí, Octavie!“ štěkl Antonius.

„Mé jméno je Caesar,“ řekl Octavius ještě na odchodu.

„Byl jsi k němu nepřipustně hrubý,“ řekl Hirtius. „Co tě to posedlo, že ses do něho tak pustil? Nenabídl mu ani, aby se posadil.“

„Jediné, co bych mu k sezení nabídl, by byla špička oštěpu.“

„Nemůžeš mu ani odepřít jeho *lex curiata*.“

„*Lex curiata* dostane, až vrátí válečnou pokladnu.“

Hirtius opět propukl v smích. „*Gerrae, gerrae, gerrae!* Jestli někdo válečnou pokladnu skutečně ukradl, pak si příprava a provedení téhle akce vyžádaly celou řadu *nundin*, Antonie, to přece sám dobře víš. A slyšel jsi právě Octaviana, vrátil se sotva z Makedonie a byl nemocný.“

„Octaviana?“ otázal se stále ještě nasupený Antonius.

„Ano, Octavianus. Ať se ti to líbí nebo ne, jeho jméno teď zní Gaius Julius Caesar Octavianus. Já sám mu napříště budu říkat Octavianus. Ne, nezajdu tak daleko, abych ho oslovoval Caesare, ale Octavianus mu jako Caesarovu dědici plně náleží,“ řekl Hirtius. Je pozoruhodně chladnokrevný a chytrý, že?“

Když Hirtius vyšel do peristylu paláce na Carinách, našel tam Antoniovu veteránskou ostrahu, čekali v hloučku na rozkazy prvního konsula. A uprostřed stál Octavianus, s Caesarovým úsměvem na rtech, s Caesarovými gesty a patrně i s Caesarovou pohotovou vtipností, neboť vojáci se smáli tomu, co jim právě vyprávěl oním hlubokým hlasem, který se v Hirtiových uších čím dál tím víc podobal Caesarovu.

Ještě než Hirtius ke skupince došel, Octavianus se s caesarovským pokynutím rozloučil a zmizel.

„Och, je prostě skvělý,“ povzdychl si jeden ze starých mazáků a utíral si oči.

„Viděl jsi ho, Aule Hirtie?“ vyptával se jiný, rovněž slzíci smíchy. „Věrný Caesarův obrázek, celý mladý Caesar.“

Co on to vlastně hraje za hru? přemítal Hirtius a u srdce mu nebylo lehké. Nikdo z těchto mužů přece už nebude sloužit, až se Octavianus jednou přihlásí o své, což on docela jistě udělá. Jde mu tedy spíš o jejich syny. Je snad schopný plánovat s takovým předstihem?

Ztráta Caesarovy válečné pokladny měla hluboký dopad na všechny Antoniovy záměry, na plány, které neměl nejmenší chuť odhalovat před muži, jako byl Aulus Hirtius. Půda pro veterány nepředstavovala nepřekonatelný problém; dala se nakonec legislativní cestou odejmout soukromým vlastníkům a převést na *ager publicus*. Od Caesarovy smrti se i nejmocnější jezdci z Osmnáctky, kteří by takovými zákony (spolu s mnoha senátory) nejvíc utrpěli, raději přikrčili a netroufali si příliš protestovat. Dokonce ani jeho vlastní dluhy nebyly tím, co Antonia tížilo nejvíce.

Od chvíle, kdy Caesar překročil Rubikon, vstoupil do života jiný faktor, jenž dospěl až do té podoby, kdy každický voják v kdejaké legii očekával za to, že bojuje, tučné bonusy. Ventidius verboval muže do dvou nových legií v Kampánii a každý z nově se hlásících mužů požadoval odměnu ve výši tisíce sesterciů v hotovosti jen za to, že se vůbec do vojska dal. Nejenže tedy státu vzniknou výdaje s nevyhnutelnými náklady na vybavení, bude třeba zaplatit deset milionů v hotovosti, a to ihned. Šest úderných legií tábořících stále ještě v Makedonii drželo jakž takž pohromadě, ale jejich zástupci se už s různými narážkami začali

objevovat v Teanu. Bude po ztrátě vyhlídek na parthskou kořist stát vojákování ještě za to? Vyrovná se dácká kořist oné původně předpokládané parthské? Jak jim má Antonius povědět, že i z dácké kořisti sejde, jelikož se legie vrátí do Itálie, aby tu zajistily konsulovu moc? Dřív než jim to vyklopí, bude muset někde sehnat na desetitisícové bonusy pro každého, splatné ihned po jejich přistání v Brundisiu. I bez započtení dalších nezbytných odměn pro centuriony to znamenalo tři sta milionů sesterciů.

Jenomže on ty peníze nemá, a neví ani, kde by je sehnal. Desátky z provincií budou sotva stačit uhradit spoustu běžných výdajů státu, na náklady na legie z nich nezbude pranic. Teď, když je Caesar mrtvý, nedokáže si už nikdo na světě zajistit loajalitu legionářů bez bonusů v hotovosti; kdyby se byl za svého putování po Kampánii nedobral žádné jiné pravdy, pak právě tenhle poznatek byl jednoznačným výsledkem všeho plahočení.

„A co ta železná rezerva v chrámu bohyně Ops?“ zeptala se Fulvia, které se Antonius naprosto se vším svěřoval.

„Nic takového tam neexistuje,“ řekl truchlivě Antonius. „Tu už vyraboval kdekdo, od Cinny přes Carbona až po Sullu.“

„Clodius mi říkal, že to pak všechno vrátili. Pokud by se mu bylo nepodařilo prosadit zákon o anexi Kypru, aby tak mohl financovat bezplatné přiděly obilí, měl v úmyslu sebrat peníze uložené u Ops. Je to koneckonců bohyně římské hojnosti, plodů země, takže mu připadalo zcela zákonné využít jejího bohatství k nákupu zrna rozdělovaného zdarma. Zákon mu ale prošel, takže na fondy ve sklepeních Ops neměl vůbec zapotřebí sáhnout.“

Antonius se k ní vrhl a dlouze ji políbil. „Co já bych si bez tebe počal? Ty jsi moje zosobněná Ops.“

Opin chrám na Kapitolu nebyl příliš starý; bohyně byla *numen*, tedy bez tváře a bez tělesné podoby; její kult sahal až kamsi do dnů, kdy se Řím teprve rodil, a její původní svatyně už dávno shořela do základů. Soudobý chrám dal postavit Caecilius Metellus sotva před sto padesáti lety. Stavba nebyla veliká, Caeciliové Metellové ji však udržovali upravenou a v čistotě. Vnitřek tvořila jediná *cella*, bez jakéhokoli výtvarného připomenutí Ops, nekonalý se v ní ani žádné oběti, neboť bohyni byl zasvěcen oltář v Regii, která byla pro státní náboženství mnohem významnější. Jako všechny římské chrámy byl i tento postaven na vysokém pódiu; sklepení tak bylo díky bohyni posvátné, a bylo proto využíváno k uložení cenností a pokladů včetně peněz a zlatých prutů.

Dovnitř se Antonius vypravil až po setmění, doprovázen pouze několika nejbližšími ze svých spřezenců. Vylomil dveře do sklepních prostor a se zatajeným dechem pak stanul s lucerničkou v ruce před vyrovnanými stohy zašedlých stříbrných prutů. Ops získala všechny půjčky zpátky i s úroky! O jeho peníze je postaráno.

Stříbro začal přemísťovat až nazítří, za bílého dne, ne všechno naráz a ne daleko. Jen po vrcholku Kapitolu, napříč Asylem a do sklepení chrámu Junony Monety, kde sídlila mincovna. Ve dne v noci se tam stříbrné pruty měnily na stříbrné denarie. Měl na výplatu legiím až do daleké budoucnosti, mohl splatit i své dluhy. Ops skrývala ve svých sklepech osmadvacet tisíc talentů stříbra, které představovaly sedm set milionů sesterciů.

Vše se začínalo urovnávat. Měl umetenou cestu pro červnové kalendy, kdy požádá senát o změnu ve svém příštím pověření správce provincií. Nato pak přiměje svého bratra Lucia, aby prostřednictvím shromáždění plebejů okamžitě odebral Decimovi Brutovi správu Italské Galie.

Náladu mu zkazil dopis od Bruta a Cassia.

Velice rádi bychom se zúčastnili zasedání senátu o červnových kalendách, Marku Antonie, musíme tě však požádat o tvou osobní záruku, že budeme v Římě v dostatečném bezpečí. Mrzí nás, že ačkoli jsme oba vyššími prétoři, ani ty, ani žádný jiný z magistrátů nám neposkytuje žádné zprávy o tom, co se v Římě děje. Oceňujeme tvou dosavadní péči o naše blaho a znovu ti děkujeme za mnohé služby, které jsi nám od březnových id prokázal. Zjišťujeme však, že Řím je plný někdejších Caesarových vojáků a že hodlají znovu postavit oltář a sloup k Caesarově poctě, ten, který dal konsul Dolabella zcela po právu odstranit.

Ptáme se proto: budeme se moci v Římě, pokud se tam vrátíme, cítit bezpečni? Velice tě prosíme o ujištění, že naše amnestie zůstává v platnosti a že budeme v Římě vítáni.

* * *

Vzhledem k tomu, že jeho finanční starosti už patřily minulosti, projevil Marcus Antonius ve své odpovědi pramálo ohledů ke zjitřeným citům Liberátorů.

Žádné záruky vašeho bezpečí, Marku Brute a Gaie Cassie, vám dát nemohu. Je pravda, že město je plné Caesarových bývalých vojáků, kteří si sem vyrazili pobavit se a zkrátit si čekání buď na přiděl půdy, anebo na opětovné přijetí do legií, které teď budují v Kampánii. Pokud jde o jejich nálady k tomu, čemu já říkám kult Caesara, mohu vás ujistit, že těm se z mé strany žádné podpory nedostane.

Na zasedání senátu o červnových kalendách přijet můžete, ale také nemusíte. To ponechávám zcela na vás.

Tak! Z toho by jim mělo být jasné, kde je v antoniovském pořádku jejich místo! A měli by z toho taky vyčíst, že pokud by chtěli využít samnitské nespokojenosti, budou mít v sousedství legie, které si už s rebelií poradí. Ano, při samotné Ops – všechno se daří přímo výtečně!

Jeho nadšení poněkud opadlo, když o červnových kalendách vkročil do Hostiliovy kurie a shledal, že účast je tak malá, že nevydá ani na potřebné kvorum. Kdyby se byli dostavili Brutus, Cassius a Cicero, byl by ho dal jakž takž dohromady, ale žádný z nich se v senátu neobjevil.

„Nevadí,“ procedil skrze zuby k Dolabellovi, „obráťím se rovnou na shromáždění plebejů. Lucie!“ zavolal na bratra, který právě odcházel zavěšen do Gaia Antonia. „Dej svolat plebejské shromáždění na pozítří!“

Ve sněmu plebejů, na němž byla rovněž mizivá účast, žádná ustanovení o kvoru neplatila. I kdyby se byl z každé tribue dostavil jen jeden zástupce, bylo by rokování mohlo proběhnout, přičemž oněch zhruba dvě stě přítomných dosti rovnoměrně reprezentovalo všech pětatřicet tribuí. Antonius přímo pěníl vzteky, jednalo se tryskem, nikdo z plebejů se neodhodlal vznést proti návrhům Lucia Antonia jakoukoli námitku a nikdo z ostatních tribunů lidu si také netroufl uplatnit proti nim veto. Ráz na ráz udělili plebejové Markovi Antoniovi správu Italské Galie a Zaalpské Galie bez Narbonské provincie na období pěti let s neomezeným imperiem a vzápětí nato přisoudili Dolabellovi Sýrii, rovněž na pět let a rovněž s neomezeným imperiem. Tento zákon, *lex Antonia de permutatione provinciarum*, nabýval okamžité platnosti, což znamenalo, že Decimus Brutus byl své provincie zbaven.

Tím ještě nebylo shromáždění u konce; první výsledky Antoniových jednání s legiemi vyšly najevo, když se Lucius Antonius vytasil s dalším návrhem zákona, podle něhož měly být soudní tribunály doplněny ještě třetím typem porotců: vyššími excenturiony, od kterých nebude k výkonu funkce žádáno, aby nejprve prokázali příjem ve výši odpovídající jezdeckému stavu. Antoniův nejmladší bratr to pak doplnil ještě návrhem dalšího pozemkového zákona, podle něhož měl být nadále *ager publicus* parcelován mezi veterány prostřednictvím sedmičlenné komise zahrnující Marka Antonia, Lucia, Dolabellu a čtyři další přísluhovače, mezi nimiž byl i Liberátor Cessenius Lento, horlivě teď dolézající za Antoniem.

Pokud se k Hirtiovi donesly zprávy, že galatský král Deiotaros uplácí Antonia, měl tyto pověsti za potvrzené v okamžiku, kdy byla Armenia Parva odtržena od Kappadokie a přivtělena ke Galatii.

Oba konsulové konečně objevili, jak se dá využít moci, a dali nepokrytě najevo zásady své vlády: hrabivost a korupci. Počínaje červnovými kalendami se rozběhl čilý obchod s daňovými úlevami a jinými výsadami a všichni, kdo byli Caesarem zbaveni občanství, poté co odhalil, že s ním Faberius obchodoval, je mohli získat zpět – za peníze. A mincovna zatím dál pilně razila stříbrňáky z kovu schraňovaného až dosud v podzemí chrámu Ops.

„K čemu by moc vůbec byla,“ ptal se Antonius Dolabelly, „kdyby jí člověk neměl možnost využít také k vlastnímu prospěchu?“

Pátého červnového dne se senát sešel znovu, tentokrát v počtu odpovídajícím kvoru. K nemalému překvapení Lucia Pisona, Philippa a několika dalších senátorů v přední řadě se mezi ně posadil i Publius Servilius Vatia Isauricus starší. Někdejší Sullův nejbližší přítel a politický spojenec se z veřejného života stáhl před tak dlouhou dobou, že většina lidí už zapomněla, že ještě existuje; v jeho římském domě žil jeho syn, jenž se právě po ukončení úřadu správce vracel z provincie Asia, zatímco se Vatia starší ve své vile v Kumách většinu času kochal krásami přírody, výtvarného umění a literatury.

Když byly proneseny modlitby a vyslechnuty zprávy o znameních, Vatia starší povstal, neboť si přál promluvit. Jako nejstarší a nejvznešenější mezi konsuláry na to měl plné právo.

„Až později,“ řekl Antonius stroze za doprovodu nevěřících povzdechů.

Dolabella se k Antoniovi vztekle obrátil. „*Mně* v červnu náležejí *fascēs*, Marku Antonie, takže je to *moje* schůze! Publie Vatio starší, je nám ctí, že tě můžeme přivítat zpátky v senátě. Prosím, promluv.“

„Děkuji ti, Publie Dolabello,“ řekl Vatia Senior trochu třaslavým, avšak přesto dobře slyšitelným hlasem. „Kdy hodláte projednat přidělení provincií prétorům?“

„Dnes ne,“ odpověděl Antonius, dřív než stačil Dolabella cokoli říci.

„Snad bychom je dnes projednat měli, Marku Antonie,“ připomněl upjatě Dolabella, který se nehodlal dát ukřičet.

„Už jsem *řekl*, že dnes ne! Záležitost se odkládá,“ zavrčel Antonius.

„Pak tě tedy žádám, abys alespoň věnoval zvláštní pozornost dvěma z prétorů,“ pokračoval Vatia starší. „Jde o Marka Junia Bruta a Gaia Cassia Longina. Třebaže nemohu souhlasit s tím, že vzali zákon do svých rukou, když zabili diktátora Caesara, jsem znepokojen, pokud jde o jejich další bezpečí. Dokud setrvávají v Itálii, jsou jejich životy v ohrožení. Navrhuji proto, aby přidělení provincií Markovi Brutovi a Gaiovi Cassiovi bylo odhlasováno hned teď, bez ohledu na to, jak dlouho budou muset na schválení čekat ostatní prétoři. Dále navrhuji, aby Marcus Brutus byl vyslán jako správce do provincie Makedonie, jelikož té se Marcus Antonius vzdal, a aby Gaiovi Cassiovi byla přidělena provincie Kilikie spolu s Kyprem, Krétou a Kyrénaikou.“

Vatia starší se odmlčel, avšak neposadil se; ticho, které se rozhostilo, rušilo pouze zlověstné mručení z horních řad, kde seděli senátoři jmenovaní Caesarem, nijak naklonění Caesarovým vrahům.

Gaius Antonius, prétor, se pobouřeně vztyčil. „Vážení konsulové a všichni další vespolek,“ vykřikl nestoudně, „já souhlasím s konsulárem Vatiem starším, že bychom už moc potřebovali vidět Brutův a Cassiův zadek, až budou odcházet! Dokud zůstávají v Itálii, představují totiž hrozbu státu. Jelikož jim tenhle senát odhlasoval beztrestnost, nelze je obžalovat z velezrady, ale odmítám přihlížet, jak se jim udělují provincie, zatímco počestní muži, jako jsem třeba já, se dozvídají, že ještě musejí počkat! Navrhuji, aby dostali úřady kvestorů! Pověřte je, ať nakupují obilí pro Řím a Itálii. Brutus může klidně táhnout do

provincie Asia, Cassius na Sicílii. Víc jak úřad kvestora si stejně nezasluhují!“

Následující debata Vatiovi staršímu ukázala, jak nepopulární záležitosti se chopil; pokud potřeboval další důkaz, dostalo se mu ho tím, že senát schválil, aby oba prétoři dostali za úkol nákupy obilí v provincii Asia a na Sicílii. Aby mu toto rozhodnutí ještě náležitě okořenili, vystavili Antonius a jeho nohsledové posměškům jeho vysoké stáří a jeho staromódní názory. Jakmile tedy zasedání skončilo, odebral se zpátky do své vily v Kampánii.

Když dorazil domů, požádal sloužící, aby mu připravili lázeň. Poté se Publius Servilius Vatia Isauricus starší s blahým povzdechem ponořil do vlažné vody, lancetou si otevřel žíly na obou zápěstích a nechal se unášet do hřejivé, neskonale lákavé náruče smrti.

„Och, jak mám tohle přežít?“ naříkal Vatia mladší. „Vrátím se po takové době domů, Caesar byl zavražděn a můj otec spáchal sebevraždu –,“ zhroutil se a rozplakal.

„– a Řím je ve spárech Marka Antonia,“ dopověděl zasmušile Hirtius. „Moc bych si přál vidět, jak z toho všeho ven, ale nic mě nenapadá. Proti Antoniovi se nedokáže postavit nikdo, on je člověk schopný všeho, od pohrdání zákony až po hromadné popravy bez soudu. A legie má na své straně.“

„On si legie *kupuje*,“ řekla Junia, šťastná, že má manžela opět doma. „Dokázala bych toho svého bratříčka Bruta zabít za to, že tohle všechno rozpoutal, ale on je jako loutka a za provázky tahá Porcia.“

Vatia si utřel oči, vysmrkal se. „Nechá tě Antonius se svým ochočeným senátem nastoupit napřesrok do úřadu konsula, Hirtie?“ otázal se.

„Zatím to říká. Dávám si pozor, abych se před ním neukazoval příliš často – lepší je nebýt na očích. Pansa si myslí totéž. Proto se řady schůzí vůbec nezúčastňujeme.“

„Takže tu není nikdo dostatečně vlivný a silný, kdo by se mu mohl postavit?“

„Naprosto nikdo. Antonius řádí, jak se mu zachce.“

KAPITOLA ČTVRTÁ

Tak se jevila předním mužům římského a italského podnikání i politiky situace za onoho strašného jara následujícího po březnových idách.

Brutus a Cassius putovali z místa na místo po pobřeží Kampánie, Porcia se Bruta držela jako přikovaná řetězem. Kdykoli se náhodou ocitli v jedné vile společně se Servilií a Tertullou, znamenalo to nepřetržitou hádku. Dorazila k nim zvěst o pověření nákupem obilí, což pocítili jako smrtelnou urážku – jak se je Antonius opovažuje odbývat úřadem dobrým sotva pro obyčejného kvestora?

Když se za nimi vydal na návštěvu Cicero, shledal, že Servilia je dosud přesvědčená, že její vliv v senátě bude stačit k tomu, aby toto rozhodnutí zvrátila, Cassius že je naladěn bojovně, Bruta že zachvátila naprostá beznaděj, Porcia že nepřestává rýt a popichovat jako obvykle a Tertulla že propadá zoufalství z toho, že přišla o dítě.

Odcházel od nich zničený. Došlo ke katastrofě. Ti dva prostě nevědí co si počít, nenalézají žádné východisko, žijí ze dne na den v očekávání, kdy a odkud se na ně snese jaká další pohroma. Celá Itálie skomírá jen proto, že se jí zmocnilo pár nevycválaných spratků, a my, o něco málo vychovanější, se proti těm nepořádkům, kterými nás sužují, nedokážeme bránit. Dostali jsme se zkrátka do područí námezdných vojáků a bezohledného darebáka, který jimi vládne. Představovali si snad Liberátoři tohle, když osnovali spiknutí k likvidaci Caesara? Ne, určitě ne. Nedokázali ale dohlédnout dál než právě jen k jeho odstranění – oni si vážně mysleli, že stačí, aby zmizel, a všechno že se vrátí zpátky k normálu. Nepochopili, že se budou sami muset chopit kormidla státní lodi. A tím, že tak neučinili, ji nechali najet na skálu. Ztroskotat. Pro Řím to znamená definitivní konec.

Obojí hry konané v novém měsíci *iuliu*, nejprve apollinské a pak hry na oslavu Caesarových vítězství, trochu přispěly k rozptýlení a pobavení lidí, kteří se do Říma hrnuli až z nejbzdálenějších koutů země, z Bruttia, které tvořilo samu špičku italské boty, i z Italské Galie představující tak trochu hýždi trčící nad onou obutou nohou. Léto vrcholilo, udeřila vedra a sucha – pravý čas udělat si na chvíli volno. Počet obyvatel Říma vzrostl téměř na dvojnásobek.

Brutus, nepřítomný pořadatel *ludi Apollinares*, vsadil všechno na inscenaci *Terea*, hry latinského autora Accia. I když řadoví občané dávali přednost spíše závodům válečných vozíků, jimiž sedmidenní hry začínaly i končily, a mezitím se snažili protlačit do velkých divadel, kde se hrály atellanské mimy a hudebně bohatě doprovázené Plautovy a Terentiovy frašky, Brutus byl přesvědčen, že *Tereus* poslouží za měřítko, co vlastně běžný Říman soudí o atentátu na Caesara. Drama se zcela soustředovalo na zabití tyрана a na to, co se skrývalo v jeho pozadí – šlo o tragédii vyprávěnou s epickou šíří. Proto ovšem ani v nejmenším nezaujala běžné diváky, kteří na ni zkrátka vůbec nešli – což Brutus při své neznalosti prostých lidí nebyl schopen vůbec vnímat a pochopit. Obecenstvo proto tvořila elita, převládali v ní *literati*, jako Varro a Lucius Piso, a tito lidé hru přijali až s hysterickým nadšením. Když zpráva o tom dospěla až k Brutovi, žil několik dní v blahém přesvědčení, že tím byl ospravedlněn, že řadoví občané s Caesarovým usmrcením souhlasí a že Liberátorům bude vbrzku přiznáno místo, které jim náleží. Pravda zatím byla taková, že *Tereus* měl vynikající režii, herecké výkony byly dokonalé a celá inscenace měla tak originální podobu, že příjemně podráždila zmlsané jazýčky znalců.

Octavianus jako organizátor *ludi victoriae Caesaris* do svých her žádné takové měřítko ke zjišťování jejich ohlasu u publika nevěradil, dostalo se mu ho však od samotné Fortuny. Jeho *ludi* trvaly jedenáct dní a svou skladbou se poněkud lišily od ostatních her, které Řím v teplejších měsících pravidelně vídal. Prvních sedm dnů bylo věnováno živým obrazům a výjevům, které prvního dne začaly vypodobněním bojů u Alesie inscenovaným v Cirku Maximu – s mnohatisícovým komparesem a s hojností věrohodných šarvátek. Jejich režie ve zcela novém a vzrušujícím stylu byla dílem Maecenata, jenž v sobě pro takovouto tvorbu objevil netušený talent.

Pořadateli a hlavnímu sponsorovi her náležela pocta dát povel k jejich zahájení. Když se Octavianus ve své lóži vztyčil, připadal obrovskému zástupu diváků jako samo Caesarovo znovuvtělení; k Antoniově nelibosti ho davy pozdravovaly celou čtvrt hodinu. I když to byl velice příjemný pocit, věděl Octavianus, že jásot ani v nejmenším neznamená, že by Řím teď náležel jemu; bylo to svědectví, že Řím stále ještě patří Caesarovi. A právě *tohle* Antonia vyvedlo z míry.

Pak, asi hodinu před západem slunce onoho prvního dne her, právě když se Vercingetorix musel se zkříženými nohama posadit před Caesarem na zem, objevila se na západním nebi nad Kapitolem velká kometa. Zprvu si jí nikdo nepovšiml, pak na *stellu crinitu* ukázal jeden prst, druhý, a náhle bylo všech dvě stě tisíc mužů a žen namačkaných v Cirku Maximu na nohou a křičeli jako pomínutí: „Caesar! Ta hvězda – to je Caesar! Caesar je bůh!“

Následující dny se živé obrazy konaly rozptýleně na různých místech kolem Říma, avšak den co den se jim hodinu před západem slunce kometa rozzářila nad hlavami a svítila podivným jasnem po většinu noci. Její hlava byla veliká jako měsíc a její rozštěpený ohon se táhl dvěma jiskřivými pruhy přes celou severní oblohu. I na inscenované lovy šelem, na koňské dostihy, závody válečných vozíků a ostatní velkolepé podívané pořádané v průběhu posledních čtyř dnů her v Cirku Maximu nepřestávala svítit ona vlasatice zosobňující Caesara. V okamžiku, kdy hry skončily, zmizela i ona.

Octavianus jednal rychle. Už druhého dne her nesly všechny Caesarovy sochy ve městě na čele zlatou hvězdu.

Díky Caesarově hvězdě tak Octavianus získal víc, než ztratil. Antonius sice osobně vydal zákaz, aby bylo ve slavnostním průvodu nesenو Caesarovo zlaté kurulské křeslo a aby se mezi sochami božstev objevila i Caesarova slonovinová podobizna. A o druhém dni her pronesl k posluchačům v Pompeiově divadle plamennou řeč, v níž vášnivě obhajoval Liberátory a snižoval Caesarův význam. Avšak ve svitu oné vlasatice vyšly všechny jeho snahy naprázdno.

Těm, kdo se na něho obraceli se svými názory na tento jev anebo s otázkami, Octavianus odpovídal, že ta hvězda přece *musela* být zvěstováním Caesarovy božskosti; neboť proč jinak by se zjevila o prvním dnu her na počest jeho vítězství a zmizela dnem, kdy skončily i hry? Jiná odpověď prostě není. Nevývratná výpověď je to. Ani Antonius nedokázal proti tak

nezpochybnitelnému svědectví pranic namítnout a Dolabella si hryzl nehty do živého masa a děkoval svému vrozenému pudu sebezáchovy za to, že Caesarův oltář a sloup nezničil. I když postavit je znovu se neodvažoval.

V nitru pohlížel Octavianus na Caesarovu hvězdu odlišně. Ozařovala pochopitelně i Caesarova dědice odleskem tajemství Caesarovy božskosti; jestliže byl bohem Caesar, pak on sám je synem božím. Odraz toho vídal v mnoha očích, když se záměrně vydával do zanedbanějších končin Říma. Tenhle chlapec vyrostlý uprostřed palatinské smetánky rychle pochopil, že odlišovat se výlučností by nevedlo k získání lásky prostých lidí. A už vůbec mu nepřišlo na mysl, že by se snad o mužích a ženách, kteří tyhle chudičké čtvrti obývají, mohl něco dozvědět tím, že pro ně uvede na scénu drama dýšící hrůzou na jedné straně a blýskající se duchaplnými dialogy na straně druhé. Ne, Octavianus chodil do skromných chýší, aby hovořil a naslouchal, aby se těm, s nimiž se setkával, svěřil, že se chce co nejvíce dozvědět o svém otci, Caesarovi – povídejte mi, prosím, co vy o něm víte! A mnozí z těch, které potkával, byli Caesarovi veteráni, kteří se vydali do Říma na dvoje letní hry. Těm se nesmírně zalíbil, oceňovali, jak je skromný, vděčný, ochotný naslouchat všemu, co měli na srdci. Dověděl se i víc – to, že hrubosti, které dal vůči němu v průběhu her Antonius veřejně najevo, nezůstaly nepovšimnuty a že je lidé rozhodně odsuzují.

Rodilo se v něm vědomí naprosté nezranitelnosti, neboť si byl zcela jistý, co Caesarova hvězda ve skutečnosti znamenala. Byla jeho vzkazem, že Octavianovým osudem je vládnout světu. Touhu po světovládě v sobě vlastně choval odevždy, byla však dosud tak mlhavá a neurčitá, tak zjevně neuskutečnitelná, že ji považoval za pouhé snění, za čirou fantazii. Avšak od chvíle, kdy se zjevila ona vlasatice, přestal pochybovat. Vědomí osudovosti se naplnilo. Caesar chtěl, aby on vládl světu. To jemu předal Caesar úkol ozdravit Řím, zvětšit jeho říši, vyzbrojit ho nepředstavitelnou silou. Za jeho, Octavianova vedení, za jeho vlády. Ano, budu tím mužem. *Povládnou* světu! Musím být trpělivý, času mám víc než dost – mám čas se učit, čas napravovat chyby, kterých se nevyhnutelně budu dopouštět, mám čas rozdrtit opozici, mám dostatek času, abych se postupně vypořádal se všemi – od Liberátorů až po Marka Antonia. Caesar mi neodkázal jenom své peníze a pozemky, učinil mě i dědicem svých klientů a přívrženců, své moci, svého osudového určení, svého božství. A já – nechť je

mi svědkem Sol Indiges, Tellus i Liber Pater – já ho nezklamou. Zasloužím si být jeho synem. Zasloužím si stát se Caesarem.

Na sklonku osmého dne her – prvního, který opět probíhal v Cirku Maximu – zastavila Marka Antonia, jenž dělal co mohl, aby dal zástupům najevo, že Caesarovým dědicem opovrhne, delegace centurionů.

„Tak tohle musí přestat, Marku Antonie,“ řekl její mluvčí, shodou okolností Marcus Coponius, velící centurio oněch dvou kohort tábořících v Brundisiu ve dnech, kdy Octavianus potřeboval pomoc při nakládání válečné pokladny. Obě kohorty teď měly být začleněny do Čtvrté legie.

„Co musí přestat?“ zavrčel Antonius.

„To, jak se chováš k našemu drahému mladému Caesarovi. To není správné.“

„Stojíš snad o polní soud, centurione?“

„Ne, pane, to určitě ne. Já jen říkám, že na nebi se ukázala velká vlasatice jménem Caesar, který odešel žít s bohy. Svítí na jeho syna, mladého Caesara – něco jako poděkování za ty skvělé hry, co uspořádal. Tak to vidíme my. Nestěžuju si jenom já, Marku Antonie. Je tu spolu se mnou padesátka chlapů, všechno jsou to centurioni nebo excenturioni ze starých legií. Někteří se přihlásili do armády znova, jako třeba zrovna já. Někteří už mají půdu, kterou jim Caesar věnoval. Taky já mám pozemek, který jsem od Caesara dostal, když jsem posledně šel do výslužby. A my si všichni všimáme, jak ty s tím milým hochem jednáš. Jako by byl onuce. Jenže on není žádná onuce. Je to mladý Caesar. A my říkáme, že to musí přestat. Ty musíš s mladým Caesarem jednat, jak se sluší.“

Antonius si s nelibostí uvědomoval, že tu stojí v toze, nikoli v pancíři, a že na legionáře proto nečiní dostatečný dojem. Jeho nevzhlednou tvář se míhala změt' pocitů a delegace jen předstírala, že onu bouři pod povrchem nevnímá. Jednal jsem zřejmě pod tlakem svého zklamání a netrpělivosti chybně, sáhl jsem k chování, o němž jsem vůbec netušil, že by se mohlo tolik dotknout mužů, které tak naléhavě potřebuji. Problém byl v tom, že on sám se považoval za Caesarova dědice a že věřil, že ho tak budou brát i Caesarovi veteráni. Přepočítal se. V hloubi duše to byly děti. Stateční a silní, velcí vojáci. Ale přesto pouhé děti. A ty by teď

chtěly, aby se jejich obdivovaný Marcus Antonius lísal ke krásnému hošánkovi na vysokých podešvích, jelikož je to Caesarův adoptivní synáček. Neviděli to, co vidí on. Dívali se na kohosi, o němž je city přesvědčovaly, že takhle musel ve svých osmnácti letech vypadat sám Caesar.

Caesara v osmnácti jsem neznal, ale dost možná, že i on vypadal jako teploušek. Možná že to i teploušek byl, pokud je něco pravdy na té historce o králi Níkomédovi. Jenomže tomu, že Octavianus je jakýsi zárodek Caesara, já uvěřit odmítám! Natolik se nikdo proměnit nedokáže. Octavianovi chybí Caesarova arogance, jeho styl, jeho genialita. Ne, on dosahuje svého švindlováním, medovými slovíčky, předstíraným pochopením a hranými úsměvy. Sám o sobě říká, že vojskům velet nedokáže. Je to padavka. Jenomže kvůli pitomé kometě na mě tihle idioti teď chtějí, abych na něho byl hodný.

„Čemu říkáte jednat s Gaiem Octaviem, jak se sluší?“ otázal se a snažil se přitom, aby dal najevo spíše zvědavost než hněv.

„Nu, pro začátek by to chtělo, alespoň podle nás, abyste oba veřejně prohlásili, že jste přátelé,“ řekl Coponius.

„Tak tedy ať se všichni, které to zajímá, shromáždí na Kapitolu pod schody k chrámu Jova Nejlepšího Největšího o druhé denní hodině den poté, co skončí hry,“ řekl Antonius s takovou dávkou velkorysosti, jakou jen svedl předstírat. „Pojď, Fulvie,“ řekl své ženě, která se bázlivě schovávala za ním.

„Na tu potvůrku by sis měl dát pozor,“ řekla, když začala s námahou stoupat po Cakových schodech. Dítě v jejím lůně rostlo a takovýto pohyb jí už začínal dělat potíže. „Bude nebezpečný.“

Antonius ji dlaní podepřel v zádech a pomáhal jí zdolávat svah. Tohle na něm bylo to nejhezčí; jiný manžel by byl nařídil sluhovi, aby jí tuhle pomoc poskytl, ale on se neobával, že utrpí na pověsti, když to udělá sám.

„Udělal jsem chybu, když jsem se domníval, že o hrách nebudu žádnou tělesnou stráž potřebovat. Liktoři jsou k ničemu.“ Pronesl to nahlas, ale pokračování jen zašeptal. „Myslel jsem, že se legie v tomhle postaví na mou stranu. Patří přece *mně*!“

„Jenomže nejdřív ze všeho patřily Caesarovi,“ funěla Fulvia.

A tak den poté, co skončily hry na oslavu Caesarova vítězství, shromáždilo se víc jak tisíc veteránů na Kapitolu a rozestavili se všude, odkud bylo vidět na stupně k chrámu Jova Nejlepšího Největšího. Marcus Antonius se dostavil natruc v pancíři, jako první, neboť chtěl nejprve pohovořit s vojáky, trochu se mezi nimi

projít, zažertovat s nimi. Octavianus přišel v toze – a v obyčejných střevících. S Caesarovým úsměvem na rtech se rychle prodral mezi legionáři a stanul tváří v tvář Antoniovi.

Och, ty mrcho mazaná, pomyslel si Antonius a tvrdě v sobě potlačil impuls rozbít mu ten ksichtík na kaši. Dnes naopak chce, aby kdekdo viděl, jak je malinký, jak je neškodný a mírumilovný. Chce, abych naopak já vypadal jako ranař a hulvát.

„Gaie Julie Caesare Octaviane,“ začal Antonius a všechno se v něm vzpouzelo záští k tomu zlořečenému jménu, „tihle mládenci tady mě upozornili, že jsem se k tobě – eh – nechoval vždycky s potřebnou zdvořilostí. Za což se ti omlouvám. Stalo se tak neúmyslně – mám toho teď až příliš mnoho na starosti. Promineš mi to?“

„S radostí, Marku Antonie!“ zvolal Octavianus s úsměvem ještě širším než kdy jindy a napřáhl ruku.

Antonius se jí chopil, jako by byla ze skla, zarudlýma očima přejížděl po tvářích Coponia a oné prapůvodní padesátky centurionů, aby odhadl, do jaké míry tato nechutná fraška zabrala. Trochu ano, ale pořád to ještě není dost, říkaly jejich obličej. Takže Antonius přemohl zvedající se žaludek, vzal Octaviana za ramena, přitáhl si ho do objetí a mlaskavě ho políbil na obě tváře. To je ono. Ozval se sborový spokojený povzdech a celý zástup se pak roztleskal.

„Dělám to jen proto, abych jim vyhověl,“ zahučel Antonius do Octavianova pravého ucha.

„Taktéž,“ šeptl Octavianus.

Oba odcházeli z Kapitolu středem legionářů, Antonius objímal Octaviana kolem ramen, tak nizoučko pod jeho vlastními, že to vyhlíželo, jako když si s sebou vede nevinné, překrásné dítě.

„Nádhera!“ řekl Coponius a beze studu se rozeštkal.

Velké šedé oči se středy s jeho zraky, ale v jejich čirých hlubinách tkvěl záchvěv zcela jiného úsměvu.

Měsíc *sextilis* přinesl Antoniovi nové, neméně nemilé překvapení. Brutus a Cassius vydali prétorský edikt všem městům a obcím v Itálii, který se svým obsahem značně lišil od onoho, jež rozšířili v dubnu. Byl sepsán prózou, nad kterou Cicero přímo slintal blahem, a oznamoval, že zatímco si přáli vzdálit se z Říma, aby mohli spravovat provincie, nehodlají se dát odbýt kvestorským

pověřením k nákupům obilí. Chtít po nich, aby se zabývali dodávkami zrna, pravili, je neslýchaná urážka pro muže, kteří již vládli provinciím a vedli si přitom dobře. Cassius už ve svých třiceti letech nejenom vykonával úřad správce Sýrie, ale porazil a vyhnal odtamtud i velkou parthskou armádu. A Brutovi svěřil Caesar osobně správu v Italské Galii s prokonsulským imperiem, třebaže Brutus tehdy ještě ani nebyl prétozem. Dále, pokračoval edikt, se k oběma doneslo, že je Marcus Antonius obvinil z podněcování ke vzpouře mezi makedonskými legiemi navracejícími se do Itálie. To je naprosto nepodložené obvinění, a oba proto žádají, aby je Antonius okamžitě odvolal. Jednali vždy v zájmu míru a svobody v zemi, v žádném okamžiku se nepokusili podnítit občanskou válku.

Antoniovou odpovědí byl zničující dopis určený oběma společně.

Za koho se vlastně máte, že si rozesíláte vyhlášky po všech městech od Bruttia a Calabrie až po Umbrii a Etrurii? Vydal jsem konsulský edikt, jenž bude rovněž doručen do všech měst, kam už dorazily ty vaše tlachy, které budou samozřejmě strhány a roztrhány, rovněž od Bruttia a Calabrie až po Umbrii a Etrurii. Z mého ediktu se lid Itálie dozví, že vy dva jednáte jen ve svém osobním zájmu a že vaše edikty nemají žádnou prétorskou váhu. Edikt obsahuje také výstrahu, že pokud by se objevila nějaká další taková vyjádření s vašimi podpisy, budou považována za pokus o velezradu. Jejich autory čeká, že budou prohlášeni za veřejného nepřítele.

Toto všechno vyhlásím veřejně. V tomhle dopise ale zajdu ještě dál. Vy se jako velezrádci chováte už teď, přičemž nemáte žádné právo od senátu a lidu římského cokoli vyžadovat. Namísto fňukání a stýskání si kvůli pověření dozorem nad dovozem obilí byste měli senátu líbat nohy za to, že jste vůbec nějakou veřejnou funkci dostali. Vy jste koneckonců ti, kdo promyšleně zavraždili muže, který byl podle zákona hlavou římského státu. To jste opravdu očekávali, že se vám za tuhle spáchanou velezradu někdo odvděčí zlatými kurulskými židlemi a zlatými věnečky zdobenými drahokamy? Chyťte se za nos, vy dva rozmazlení usmrkanci, a pamatujte, že už nejste žádné děti!

A jak jste se mohli opovážit obvinít mne veřejně, že jsem vás nařkl z pobuřování mých makedonských legií? Proč pro všechno na světě bych měl zrovna já vést takovéhle řeči, to mi řekněte? Takže radši zavřete klapačky a moc se neukazujte, jinak se dostanete do ještě větších problémů, než v jakých už jste.

Čtvrtého dne měsíce *sextilis* dostal Antonius od Bruta a Cassia odpověď adresovanou jemu do vlastních rukou. Očekával hluboké omluvy, ale byl na omylu. Namísto toho zjistil, že Brutus s Cassiem zarytě trvají na tom, že jsou zcela zákonnými prétoři, že tedy mohou vydávat edikty, jaké uznají za vhodné, a že je nelze vinit z ničeho jiného, než že se vytrvale zasazují o pokoj, harmonii a svobodu. Z Antoniových vyhrůžek že strach nemají. Nedokazuje snad veškeré jejich konání, že nad všechny přátelské vztahy s Markem Antoniem je jim dražší svoboda?

Dopis ukončili elegantní parthskou střelou odpálenou nazad. „Rádi bychom ti připomněli, že nešlo o to, jak dlouho bude Caesar ještě žít, ale o to, jak krátká bude jeho vláda.“

Kam se jen mé štěstí podělo? přemýšlel Antonius s pocitem, že se proti němu všechno spiklo. Nejprve ho Octavianus před očima veřejnosti dotlačil až do situace, kdy musel nahlédnout, že legie neovládá ani zdaleka takovou měrou, jak se domníval; a teď mu zase dva prétoři nelení sdělit, že je v jejich moci skoncovat s jeho dráhou stejným způsobem, jakým zatočili s Caesarem. Tak si alespoň vyložil jejich vzdorovitý dopis, nad nímž si dlouho hryzl rty a soptil vzteky. Že jeho vláda bude krátká, tak je to, ano? Nu, dokázal by si poradit s Decimem v Italské Galii, ale těžko by si něco počal s válkou na dvou frontách, s jednou až nahoře na severu a s druhou s Brutem a Cassiem na jihu v samnitských končinách, které odjakživa vítají každou příležitost, jak se Římu vzepřít.

Octavianus by byl mohl Antoniovi snadno prozradit, kdy a kde přišel o své štěstí, Antonia ovšem ani ve snu nenapadlo jít se vyptávat toho nejposlednějšího mezi svými nepřáteli, pouhého komára, kterého lze zahnat mávnutím ruky. Inu, štěstí ztratil už tehdy, kdy byl poprvé na Octaviana hrubý. Bohu Caesarovi se to pranic nelíbilo.

Bude třeba, rozhodl se Antonius, ustoupit Brutovi a Cassiovi natolik, aby je měl konečně z krku a mohl se plně soustředit na Decima Bruta. Svolal tedy den poté, co dopis obdržel, schůzi

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

senátu a přiměl ho, aby každému z nich přece jen přidělil správu provincie. Brutovi byla přisouzena Kréta a Cassiovi Kyrénaika. V žádné z nich neoperovala jediná legie. Chtěli provincie? Dobrá, teď je mají. Sbohem, Brute a Cassie.

KAPITOLA PÁTÁ

Cicero propadal zoufalství, den za dnem byl skleslejší. Nic nepomáhalo, že jemu i Attikovi se konečně podařilo vyhnat městskou chudinu z Caesarovy kolonie v Buthrotu. Obrátili se na Dolabellu, který po dlouhé rozmluvě s Ciceronem od Attika ochotně převzal obrovský úplatek a zajistil přežití jeho koželužského, lojařského a kompostárenského impéria v Épeiru. Atticus nějakou dobrou zprávu už naléhavě potřeboval, neboť jeho manželku sklátila letní obrna a její stav byl víc než vážný. Tesknila i malá Attika, neboť jí nedovolili navštívit maminku, která musela zůstat v Římě, zatímco dceru i s jejím služebnictvem poslal Atticus do izolace v Pompejích.

Hrozným problémem se pro Cicerona opět staly peníze, převážně vinou mladého Marka, který dál vedl život na vysoké noze a trvale se dožadoval dalších a dalších podpor z domova. S Ciceronem se přestali stýkat oba Quintové, jeho kratičké manželství s Publilií nevyneslo ani zdaleka tolik, kolik očekával – převážně vinou jejího hamižného bratra i matky –, a Kleopatřin římský mandant Egyptan Ammonius mu odmítl proplatit královninu směnku. To vše poté, co dal se značnými náklady opsat všechny své řeči a pojednání, a to na nejlepším papíru, vynikajícími písáři a s marginálními ilustracemi! Stálo ho to celé jmění a na směnce bylo jasně uvedeno, že královna je připravena tyto výlohy mu uhradit. Jako důvod pro odmítnutí platby Ammonius uvedl, že královnu Caesarova smrt přinutila odjet dříve, než jí byly Ciceronovy sebrané spisy dodány! Tady je máš, pošli jí je přece! zněla Ciceronova odpověď. Ammonius jen povytáhl obočí a odvětil, že si je zcela jistý, že královna po bezpečném návratu domů do Egypta (pověsti o ztroskotání lodí se ukázaly liché) má na práci docela jiné věci než pročitat tisíce stránek latinských žvástů. A tak se Cicero sice dočkal nejluxusnějšího vydání svého sebraného díla, jaké kdy bylo pořízeno, jenomže nikdo nestál o to si je koupit.

Rozhodl se posléze, že nejlepší bude opustit Itálii, vydat se do Řecka, promluvit do duše mladému Markovi a pak se oddat holdování athénské kultuře. Jeho milovaný propuštěnec Tiro už na tomto záměru začal neúnavně pracovat, jenže kde na to všechno vzít peníze? Terentii, zakyslejší než kdy předtím, sice rostla kupa sesterciů utěšeně pod rukama, když se však na ni obrátil, odpověděla mu, že při posledním soupisu majetku vlastnil deset přímo pohádkových vil od Etrurie až po Kampánii, vesměs přecpaných záviděníhodnými uměleckými díly, takže pokud se mu nedostává hotovost, ať pár vil a soch odprodá a neotravuje ji písemnými žádostmi, aby platila za jeho blázniviny.

Také s Brutem se potýkal stále dokola, aniž se zdálo, že by to bylo k něčemu dobré; i Brutus uvažoval o tom, že odejde do Řecka. Absolutně ovšem odmítal přijmout úřad obyčejného nákupčího obilí! Pak se hlupáček přeplavil i s Porcií na ostrůvek Nesis, nedaleko od pobřeží Kampánie, zatímco Cassius se s funkcí obilného komisaře na Sicílii smířil a pilně dával dohromady potřebnou flotilu; žně se už blížily.

Poté vyjádřil Dolabella – uspokojený rychlostí, s jakou mu Atticus poskytl dohodnutý úplatek – ochotu dát Ciceronovi souhlas k opuštění Itálie. Jak ostudné, že konsulár jeho věhlasu se musí dovolovat, aby směl ze země vycestovat! Tak ale zněl Caesarův diktát, který konsulové zatím nezrušili. Cicero roztrpčení spolkl a prodal vilu v Etrurii, kterou jaktěživ ani nenavštívil; teď už měl v ruce jak potřebné povolení, tak nezbytné peníze.

K odchodu ho ve skutečnosti přiměla změna názvu měsíce *quinctilis* na *julius*. Když se pro něho staly dopisy datované v *juliu* už zcela nestravitelné, najal si v Puteolách – kde se shromažďovala i plavidla Cassiovy obilné flotily – loď a vydal se na moře. Nic však zřejmě nemělo probíhat hladce! Ciceronova loď se nedostala dál než na úroveň města Vibo, při pobřeží Bruttia, pro silný protivítr nemohla pokračovat v cestě. Cicero, jenž to přijal jako znamení, že v této době nemá Itálii co opouštět, vystoupil na břeh u rybářské vesničky Leucoptera, ohavně páchnoucí zapadlé díry. Vždycky to dopadalo stejně; jakmile nastal okamžik, kdy už se měl s Itálií rozloučit, nedokázal to přenést přes srdce. Jeho kořeny byly až příliš vrostlé do italské půdy.

Unavený a bažící po trošce skutečné pohostinnosti Cicero zabušil na vrata jednoho z někdejších Catonových statků v Lukánii, třebaže neočekával, že by tu někoho zastihl. Zkonfiskované pozemky obdržel darem jeden ze tří Caesarových excenturionů,

kteří byli vyznamenáni čestnou korunou a získali senátorskou hodnost, a ten je pak prodal dál neznámému kupci. Byl sedmnáctý den měsíce *sextilis*, když se branka před Ciceronovými nosítky otevřela; kéž už tohle strašlivé léto skončí. Když se Cicero ocitl uvnitř, uviděl, že lampy rozmístěné po celé zahradě jsou rozžaty – někdo je doma! Kyne mu společnost! Dobrá večeře!

A pak uviděl, že ten, kdo ho přišel uvítat ke dveřím, je Marcus Brutus. S očima naráz plnými slzí padl Cicero Brutovi kolem krku a náruživě ho objal. Brutus zřejmě až dosud četl, neboť v ruce ještě držel jakýsi svitek, a Ciceronův výlev ho nemálo zaskočil až do chvíle, kdy mu Cicero vylíčil svou žaluplnou odyseu. Porcia stála po manželově boku, povečeřet s nimi však nešla, což alespoň pro Cicerona představovalo velkou úlevu. Musela ujít velký kus cesty, aby se dokázala o své vůli takhle stáhnout.

„Ty asi ještě nevíš, že senát Cassiovi a mně přece jen udělil provincie,“ říkal Brutus. „Mně Krétu, Cassiovi Kyrénaiku. Ta zpráva dorazila právě ve chvíli, kdy se Cassius už chystal odplout, takže se rozhodl dohled nad dovozem obilí vzdát a loďstvo předal prefektovi. Je teď se Servilií a Tertullou v Neapoli.“

„Potěšilo tě to?“ otázal se ho uspokojený Cicero vroucně. „Ne příliš, ale oba jsme alespoň získali provincii.“ Povzdychl si. „Moc s Cassiem v poslední době nevycházíme. Posmívá se tomu, jak jsem si vyložil přijetí *Terea*, a nemluví o ničem jiném než o mladém Octavianovi a o tom, jak strašně rozzlobil Antonia kvůli hrám na počest Caesarových vítězství. A samozřejmě o tom, jak se nad Kapitolem objevila *stella crinita*, takže hordy Římanů za Octavianova notného podněcování provolaly Caesara bohem.“

„Když jsem Octavianu naposledy viděl, podivil jsem se, jaká změna se s ním udála,“ řekl Cicero a uložil se ještě pohodlněji na lehátku. Jak báječné je užívat si příjemné večeře s jedním z mála civilizovaných mužů Říma. „Choval se najednou tak bezprostředně – až rozverně – samý žert – naprosto sebejistě. Philippus z toho neměl vůbec žádnou radost, svěřil se mi, že ten hlupáček někdy dokáže být až docela neomalený.“

„Cassius o něm soudí, že je nebezpečný,“ poznamenal Brutus. „Pokusil se při svých hrách předvést Caesarovo zlaté křeslo a jeho věnec, a když Antonius řekl ne, vzepřel se *prvnímu konsulovi* jako rovný rovnému! Beze stopy strachu, zcela otevřeně.“

„Octavianus to ovšem neustojí, protože to prostě ustát nemůže.“ Cicero si zdvořile odkašlal. „A co Liberátoři?“

„I když jsme my dva pro sebe získali provincie, myslím, že obecné vyhlídky jsou dost špatné,“ řekl Brutus. „Vatia Isauricus se už vrátil z Asie a je zralý na to spojit se po Caesarově smrti a po otcově sebevraždě s námi – Octavianus trvá na tom, že Liberátoři musí být potrestáni – a Dolabella je nepřítelem kdekoho, včetně sebe samého.“

„Pak se ale já za úsvitu odeberu zpátky do Říma,“ řekl Cicero.

Dostál svému slovu a už za rozbřesku byl nachystán k odchodu. Pramálo ho nadchlo, že rozloučit se s ním přišla i Porcia. Věděl velice dobře, že jí pohrdá, že ho má za chvastouna, za pozéra, za pouhého strašáka ze slámy. Nu, a on zase ji považuje za zrůdičku, za mužatku, která jako každá ženská nemá na jiný názor, než jaký už předtím prošel hlavou nějakého muže – v tomto případě jejího otce.

Bývalá Catonova vila nebyla nijak okázalá, zdobilo ji však několik vynikajících fresek. Když se zastavili v atriu, sílí denní jas ozářil stěnu celou pokrytou úchvatným zobrazením Hektora loučícího se s Andromachou před svým odchodem k boji s Achilleem. Malíř zachytil Hektora ve chvíli, kdy předává svého synka Astyanakta zpátky matce, ta ale, namísto aby se dívala na dítě, žalostně pohlíží na Hektora.

„Nádherné!“ zvolal Cicero a vpíjel se dychtivě do obrazu.

„Opravdu?“ otázal se Brutus a zadíval se na výjev, jako by ho byl do té chvíle nespátlil.

Cicero zacitoval:

„Nesmíš se přec tak příliš, ty bláhová, v srdci mi rmoutit:
nikdo naproti sudbě mne Hádovi nevrhne v kořist, osudu
svému, jak mním, však žádný neujde člověk,
ať je vzácný či nízký, jak jednou zrodí se na svět. Ty
však se navrať domů a vlastní spravuj si práce, kužel a
stav, kaž služebným svým, ať bedlivě všechny prací si
hledí svých – boj starostí mužů bude
všechných, a nejvíc mou, jimž Trója je kolébka rodná!“ *)

Brutus se rozesmál. „Počkej, počkej, Cicerone, nechceš snad, abych takového něco doporučoval Catonově dceři, či snad ano? Porcia se vyrovná každému muži jak odvahou, tak odhodláním.“

*) *Ilias, překlad Ferdinanda Stiebitze*

Porcia se rozzářila, obrátila se k Brutovi a přitiskla si jeho dlaně k tváři, což ho v Ciceronově přítomnosti přivedlo do nemalých rozpaků; nepokusil se však od její ruky odtáhnout.

S očima až vizionářsky planoucíma Porcia řekla:

„Pozbyla jsem již matky i otce... tys, Brute,
ted' můj otec a tys má vznešená máti,
tys i můj rodný bratr, a tys můj výtečný manžel...“

Brutus Porciinu ruku konečně odsunul a poodstoupil od ní, pohlédl pak na Cicerona s upjatou grimasou, která, jak se zdálo, měla tak blízko k úsměvu, jak to jen dokázal. „Slyšels, jak ona dokáže citovat? Nespokojí se s pouhou parafrází – dokázala by i slepému Homérovi vytříit zrak. Pěkná ukázka to byla.“

Cicero se bouřlivě rozesmál a poslal Andromaché na obraze vzdušný polibek. „Pokud ona svede vytírat zrak starému slepému Homérovi, můj milý Brute, pak jste se s Porcií skutečně hledali, až jste se našli. Sbohem, vy dva kuchtíci literárních vývarů, na shledanou v lepších časech.“

Žádný z nich nevyčkal u dveří, až Cicero nastoupí do nosítek.

Koncem měsíce *sextilis* se Brutus nalodil na koráb odplouvající z Tarenta do řeckých Pater; Porcii zanechal v Serviliině péči.

Když Cicero dorazil do Říma, obdržel od Antonia vzkaz, že se má dostavit na pravidelnou schůzi senátu konanou každého prvního dne v měsíci. Poté, co se na ní Cicero neukázal, rozčilený Antonius senát opustil a odebral se za jakousi naléhavou záležitostí do Tiburu.

S jistotou, že je Antonius v bezpečné vzdálenosti od města, vydal se Cicero následujícího dne do senátu; schůze měla pokračovat projednáváním zářijové agendy. A v jeho síni konečně vrtkavý a ješitný konsulár Marcus Tullius Cicero sebral odvahu k něčemu, co se mělo stát jeho životním dílem: k sérii řečí proti Markovi Antoniovi.

Nikdo tento jeho první projev nečekal; všichni ho poslouchali jako omráčení, některé vyděsil až k smrti. Třebaže byl nejmírnější a nejohleduplnější z celé řady řečí, které následovaly, zapůsobil současně nejpronikavěji, neboť přišel jako blesk z čistého nebe.

Cicero začal v poměrně vlídném duchu. Antoniovy počiny po březnových idách byly umírněné a smírné, pravil Cicero; Antonius nijak nezneužil toho, že získal Caesarovy dokumenty, nesáhl k posílání do exilu, natrvalo zrušil institut diktátora a potlačil nepokoje mezi lidem. Avšak už od května se Antonius počal proměňovat a o červnových kalendách tu stojí zcela jiný člověk. Nic už se neděje skrze senát, vše se odbývá jen na tributních shromážděních lidu, někdy je dokonce ignorována i sama vůle lidu. Budoucí konsulové Hirtius a Pansa se neodvažují do senátu vůbec vstoupit, Liberátoři byli prakticky z Říma vyhnáni a vysloužilí vojáci jsou povzbuzováni, aby se dožadovali dalších a dalších bonusů a privilegií. Cicero se dále postavil proti počtům prokazovaným Caesarově památce a poděkoval Luciovi Pisonovi za jeho řeč o sextiliových kalendách. Vyslovil politování nad tím, že Piso nenalezl žádnou podporu pro svůj návrh, aby byla Italská Galie přivtělena k ostatní Itálii. Přešel bez námitek ratifikaci dřívějších Caesarových rozhodnutí, odsoudil však stvrzení pouhých příslibů anebo běžných opatření. Pokračoval výčtem těch Caesarových zákonů, které už Antonius stihl porušit, a zdůraznil přitom, že Antonius se prohřešuje především proti Caesarovým *dobrým* zákonům a dodržuje hlavně ty špatné. V závěru pak vybídl Antonia i Dolabellu, ať se spíš snaží o svou dobrou pověst, než aby nad svými spoluobčany nastolovali hrůzovládu.

Po Ciceronovi vystoupil ještě Vatia Isauricus a řekl v podstatě totéž – ovšem zdaleka ne tak skvělým způsobem. Starý mistr se vrátil a nenacházel sobě rovného. Co bylo příznačné, senát se přesto odvážil Vatiovi zatleskat.

Výsledkem bylo, že když se Antonius vrátil z Tiburu, shledal, že v senátě panuje zcela nový duch; ruchem ožilo i Forum, kde pravidelní návštěvníci živě diskutovali o Ciceronově skvělé, včasné, velice potřebné a velice statečné řeči.

Antonius reagoval vzteklým výbuchem a požadoval, aby se Cicero devatenáctého zářijového dne dostavil do senátu a vyslechl tam jeho odpověď; v jeho křiku však byla patrná příměs strachu, chvastounský tón, jaký od něho až dosud nikdo nezaslechl. Neboť Antonius věděl, že pokud si dva konsulárové, tak vážení jako Cicero a Vatia Isauricus, dovolí postavit se proti němu otevřeně v senátě, začíná jeho nadvláda odzvánět. Podpořila to i událost z poloviny září, kdy dal na Foru vztyčit novou Caesarovu sochu s hvězdou na čele, která však nesla nápis popírající, že by Caesar byl v jakémkoli smyslu bohem. Tribun lidu Tiberius Cannutius vzápětí

pronesl ke shromážděnému davu proti tomuto nápisu plamenný projev; a Antonius si náhle uvědomil, že i myším mohou narůst tesáky.

Pokud viděl v tomto změněném postoji něčí působení, nebyl to Cicero, ale Octavianus. Ten sladounký, skromný, okouzlující chlapec proti němu pracuje na všech frontách. Počínaje dnem, kdy ho centurioni přinutí veřejně se Octavianovi omluvit, začínal Antonius chápat, že nemá vůbec co činit s půvabným teplouškem, ale že se tu proti němu vztyčila kobra.

Když se tedy devatenáctého září sešel senát, zahřměla z Antoniových úst tiráda proti Ciceronovi, Vatiovi, Tiberiovi Cannutioví a všem ostatním, kteří se ho náhle opovažují kritizovat. O Octavianovi se nezmínil – byl by se tak jen zesměšnil –, zato se věnoval otázce Liberátorů. Poprvé je odsoudil za to, že zahubili velkého Římana, že jednali protiústavně, že se dopustili nepokryté vraždy. Tato změna postoje nijak neunikla pozornosti; jakmile už i Marcus Antonius pokládal za nutné postavit se proti Liberátorům, začaly se váhy veřejného mínění naklánět proti nim.

Antonius z toho vinil Octaviana, a nikoho jiného než jeho. Caesarův dědic jednoznačně vysvětloval všem, kdo byli ochotni mu naslouchat, že dokud se budou Liberátoři pohybovat nepotrestáni na svobodě, nedojde Caesarův stín klidu. Nezjevila snad *stella crinita* nad slunce jasněji, že Caesar je bůh? Římský bůh! Bůh nesmírné moci a nesmírného významu pro Řím, a přesto bůh neusmířený! A Octavianus neomezoval tato svá kategorická vyjádření jen na prosté občany. Vysvětloval je i vyšším třídám. Co že hodlají Antonius s Dolabellou vůči Liberátorům podniknout? Má snad být evidentní velezrada tolerována, či snad dokonce velebena? Za celé ty dlouhé měsíce, které už uplynuly od březnových id, rozhlašoval Octavianus, neprojevíli konsulové nic než povolnou pasivitu; Liberátoři si dál svobodně chodí po světě, třebaže zavraždili římského boha. Boha, kterému se až dosud nedostalo žádné oficiální oběti a který setrvává neusmířen.

Koncem prvního říjnového *nundina* dovedl stihomam Antonia až k čistce v jeho osobní stráží složené z veteránů. Uvěznil jich několik po obvinění ze spiknutí k jeho zavraždění a zašel až tak daleko, že prohlásil, že si je k vraždě najal Octavianus. Vysoce pobouřený Octavianus vystoupil na rostra a před davem až podezřele velkým toto nařčení popřel. Učinil tak ve velice dobrém projevu. Bezvýhradně mu uvěřili všichni, kdo jeho řeč vyslechli. Antonius pochopil a musel muže, které předtím obvinil, zase

propustit; dát je popravit se neodvážil. Pokud by to byl učinil, bylo by to napáchalo další nenapravitelné škody na jeho pověsti v očích vojáků i civilistů. Den po Octavianově projevu na Foru se za ním dostavily nové delegace legií a veteráni mu sdělili, že nestrpí, aby Antonius zkřivil na hlavě jejich miláčka Octaviana jediný zlatý vlásek. Jakýmsi způsobem – pro Antonia to zůstávalo naprostou záhadou – se Caesarův dědic stal pro armádu talismanem a zárukou jejich zdaru; jeho uctívání jako by splynulo v jedno s kultem orlů.

„Já tomu prostě nedokážu *uvěřit!*“ křičel před Fulvií a přecházel sem a tam jako šelma v kleci. „Vždyť je to – ještě kluk! Jak on jenom tohle dokáže? Přísahal bych, že nemá žádného Odyssea, který by mu našeptával, co a jak má dělat!“

„Ani Philippa?“ nadhodila.

Antonius si jen pohrdavě odfrkl. „Kdepak ten! Ten se bojí o svou kůži – v jeho rodu je tohle doma už po celé generace. Ne, nikdo takový neexistuje, Fulvie, absolutně nikdo! Všechnu tu obratnost, lstivost – tu má Octavianus jen ze sebe! Nedokážu pochopit, jak to v něm Caesar objevil!“

„Ty se takhle sám dostáváš do kouta, lásco moje,“ řekla Fulvia s přesvědčením. „Jestli zůstaneš ještě dál v Římě, skončíš nakonec tím, že zmasakruješ kdekoho, od Cicerona až po Octaviana, a to bude tvůj konec. Nejlepší, co teď můžeš udělat, je vyrazit do Italské Galie a porazit Decima Bruta. Jedno nebo dvě vítězství proti hlavnímu z Liberátorů, a máš vyhráno. Nezbytné je, aby sis podržel vládu nad armádou, takže veškerou energii musíš napřít tímhle směrem. Smiř už se jednou s tím, že ty svou povahou nejsi žádný politik. Politik je Octavianus. Tak mu pěkně vyrvi ty jeho tesáky tím, že se ze senátu i z Říma vzdálíš.“

Šest dnů před říjnovými idami se Marcus Antonius spolu s notně už zakulacenou Fulvií vydali z Říma do Brundisia, kde měly tou dobou přistát čtyři z šesti úderných makedonských legií.

Antonius už měl alespoň zčásti *casus belli*, neboť Decimus Brutus se zpěchoval plnit příkazy senátu i shromáždění plebejů tvrzením, že je zákonně ustanoveným správcem Italské Galie, a také tím, že i nadále nabírá vojáky do svých vlastních legií. Než se Antonius odebral z Říma do Brundisia, odeslal ještě Decimovi Brutovi stručný příkaz, aby z provincie odešel, neboť se ho tam chystá vystřídat jako nový správce. Pokud by Decimus odmítl

příkazu uposlechnout, měl by Antonius *casus belli* zcela naplněn. A Antonius si byl jistý, že Decimus nemá ani v nejmenším v úmyslu ho uposlechnout; pokud by tak učinil, znamenalo by to nejen konec jeho politické dráhy, ale také perspektivu jistého obvinění z velezrady.

Octavianus se nehodlal dát vymanévrovat; den po Antoniově a Fulviině odchodu už opouštěl Řím a zamířil do legionářských táborů v Kampánii. Přebýval tam značný počet legií přepravených zpět z Makedonie, stejně tak jako několik tisíc veteránů i mladých právě dospěvších mužů, kteří vstoupili do armády, když Ventidius zahájil nábor.

S sebou vzal Octavianus Maecenata, Salvidiena a také dočasného apeninského horala Marka Agrippu, jenž se nedávno vrátil se dvěma vozy plnými prken. Připojil se k nim i bankéř Gaius Rabirius Postumus spolu s nejvýznamnějším občanem latinských Veliter, jistým Markem Mindiem Marcellem, Octavianovým nesmírně zámožným příbuzným.

Zahájili svou objížďku v Casilinu a v Calatii, dvou městečkách na Via Latina v severní Kampánii. Muži z této oblasti, kteří do legie vstoupili, obdrželi na místě po dvou tisících sesterciů a příslib dalších dvaceti tisíc, pokud odpřisáhnou věrnost Caesarovu dědici. Během čtyř dnů měl Octavianus pět tisíc vojáků ochotných dát se s ním na pochod, kamkoli zavelí. Taková válečná pokladna, to je něco!

„Nemyslím,“ řekl Agrippovi, „že bude třeba postavit celou armádu. Nemám ani zkušenosti, ani nadání, abych mohl vytáhnout do války proti Markovi Antoniovi. Chci dosáhnout jen toho, aby se ostatek legií domníval, že já potřebuji jenom jednu jedinou legii, abych byl před Antoniem ochráněn. A přesně tohle zajistí Maecenas a jeho agenti – roznesou po legiích, že Caesarův dědic si nepřeje válčit, chce si prostě zajistit právo na život.“

V Brundisiu se Antoniovi nevedlo ani zdaleka tak dobře. Když nabídl mužům čtyř čerstvě vyloděných úderných legií čtyři sta sesterciů jako bonus pro každého vojáka, vysmáli se mu s tím, že od mladého Caesara mohou dostat mnohem víc. Pro Antonia to znamenalo nemalý otřes; neměl tušení, že dvě kohorty vojska,

které pod velením centuriona Marka Coponia stále ještě tábořily před branami Brundisia, se už stačily s nově příchozími sbratřit – a vykládat jim, jak velké peníze lze získat od Caesarova dědice.

„Čurák jeden!“ vybuchl před Fulvií. „Jen se k němu otočím zády, a už mi přetahuje mé vojáky! Platí hotově, věřila bys tomu? Odkud ty peníze bere? Já vím odkud – on tu Caesarovu válečnou pokladnu přece jen ukradl!“

„To nemusel,“ namítla Fulvia uvážlivě. „Tvůj kurýr ti přece řekl, že s sebou má Rabiria Postuma, což znamená, že se asi nějak dostal k Caesarovým penězům, i když ta závěť ještě nebyla soudně potvrzená.“

„Se vzpourou si poradit dokážu,“ zavrčel Antonius, „a nebude to s takovou shovívavostí, jak to řešil Caesar!“

„Neukvapuj se, Marku,“ naléhala na něho.

Antonius na ni nedbal. Dal legii Martia nastoupit, každému desátému nařídil vystoupit z řady a každého pátého z nich dal pro porušení kázně popravit. Nebyla to sice decimace, zemřelo však pětadvacet legionářů a výběr byl tak náhodný, že mezi nimi nebyl nikdo, kdo by se byl provinil jakýmkoli pobuřováním. V legii Martia i v dalších třech úderných legiích zavládlo ticho. Od té chvíle se stal Marcus Antonius středem nenávisti.

Když z Makedonie dorazila další z úderných legií, poslal Antonius legii Martia spolu se dvěma dalšími vzhůru po adriatickém pobřeží poloostrova do Italské Galie. Zbývající dvě, z nichž jednou byla Alaudská legie, stará Caesarova Pátá, dostaly od Antonia rozkaz postupovat po Via Appia do Kampánie. Doufal, že se mu podaří Octaviana přistihnout při pytlacení v konsulově vojsku.

V obou legiích to však jen bzučelo zkazkami o mladém Caesarovi a jeho odvaze – a také o jeho neslýchané štědrosti. A vojáci toho o krocích mladého Caesara znali mnohem víc než Antonius, neboť věděli, že nikoho z konsulových legií neuplácí a nepřetahuje, že se zcela spokojil s jednou legií z nových sil, kterou potřebuje ke své ochraně. Od Antoniova zásahu proti legii Martia i tyto dvě legie sympatizovaly s mladým Caesarem. Záhy proto na Via Appia došlo k novým nepokojům. A Antoniovým řešením byla opět poprava nebohých obětí náhodného a slepého výběru, nikoli těch, kdo nespokojenost vyvolali. Temné pohledy, které ho sledovaly, když jel na koni v čele svých jednotek, ho však přivedly k názoru, že pouštět se hlouběji do Kampánie by nebylo nejmoudřejší. Obrátil se proto a vydal se k adriatickému pobřeží.

* * *

Je to všechno jako zlý sen, říkal si Cicero. V průběhu října a listopadu se toho stalo tolik, že ho jímala závrať. Ten Octavianus je až neuvěřitelný! Ve svém věku, bez jakýchkoli zkušeností sní o tom, že se pustí s Antoniem do války. Římem šly pověsti o nadcházejících bojích, o tom, jak Antonius se dvěma legiemi míří na Řím, jak Octavianus se svým dosud nezorganizovaným vojskem, pouhou jednou legií, bez zjevného cíle bloumá severní Kampánií. Pomýšlí Octavianus skutečně na to postavit se Antoniovi v Kampánii, anebo má i on v úmyslu táhnout na Řím? V hloubi duše Cicero doufal, že se ten chlapec na pochod k hlavnímu městu skutečně vydá: měl by na to jít takhle ostře. A odkud to vše Cicero věděl? Protože mu Octavianus nepřestával psát.

„Och Brute, kde je tě konec?“ zalitoval Cicero. „Jakou zlatou příležitost teď promeškáváš!“

Do Říma dorazila i zpráva o znepokojivých událostech v Sýrii – přinesl ji otrok odbojného Caecilia Bassa, stále ještě obleženého v Apamei. Otrok přicestoval spolu s Brutovým pověřencem Scaptiem, vypověděl vše Servilii a ta s novinkami zašla za Dolabellou. V Sýrii je teď šest legií, shrnovala situaci pro konsula, který zůstal ve městě; všechny jsou soustředěny kolem Apameie. Nejdůležitější je, že to v nich vše nespokojeností, říkala Dolabellovi, stejně jako ve čtyřech legiích, které jsou posádkou v Alexandrii. Za druhé pak, což je překvapivější, všechny tyto legie očekávají, že jako nový správce přibude do Sýrie *Cassius*! Pokud se dá Bassovu otroku věřit, všech deset legií po tom nesmírně touží.

Dolabelly se zmocnila panika. Za jediný den měl sbaleno a vyrazil do Sýrie. Řím ponechal na starosti městskému prétorovi Gaiovi Antoniovi, neobtěžoval se vůbec napsat Marku Antoniovi anebo sdělit senátu, že odjíždí. Nabyl přesvědčení, že Cassius musel syrským a alexandrijským legiím už dávno tajně nadbíhat, takže je teď nezbytné, aby Dolabella dorazil do provincie ještě před ním. Servilia trvala na tom, že se hluboce mýlí, že Cassius neprojevil sebemenší snahu uzurpovat správu nad Sýrií nezákonnou cestou, avšak Dolabella ji odmítl poslechnout. Svého legáta Aula Alliena vyslal samostatnou lodí do Alexandrie s

příkazem, aby mu ony čtyři legie přivedl do Sýrie, a sám se přeplavil z Ancony do západní Makedonie; roční období nedovolovalo plout až do Sýrie, chtěl tedy cestu vykonat po souši.

Cicero věděl stejně dobře jako Servilia, že Cassius do Sýrie nemíří, na přelomu října a listopadu ho však mnohem víc trápily události v Kampánii. Octavianovy dopisy naznačovaly, že je rozhodnut vydat se na pochod na Řím, neboť v nich na Cicerona opakovaně naléhal, aby setrval ve městě. Potřeboval Cicerona v senátě, chtěl jednat v souladu s ústavou a sesadit Antonia na senátní půdě – je třeba zajistit, aby se senát v okamžiku, kdy Octavianus dorazí před serviovské hradby, sešel, tak aby k němu mohl promluvit a Antonia obžalovat.

„Ve mně to jeho mládí nebudí dostatek důvěry a nemám také nejmenší představu o jeho plánech,“ svěřoval se Cicero Servilii. Byl natolik usouzený starostmi, že jediné, co ho napadlo, bylo vypovídat se z nich ženské bytosti. „Brutus si k cestě do Řecka nemohl zvolit míň vhodnou chvíli – měl by být tady, obhájit sebe i ostatní Liberátory. Kdyby tu totiž zůstal, je docela možné, že bychom společně mohli přimět senát i lid k odklonu jak od Antonia, tak i od Octaviana, a obnovit republiku.“

Servilia se na něj zadívala s jistou dávkou cynismu; nebyla právě v nejlepší náladě, doma měla znovu tu dračici Porcii, čím dál tím ztřeštěnější. „Milý drahý,“ řekla Ciceronovi unaveně, „Brutus nepatří sobě ani Římu. On je pořád Catonův, třebaže Cato je už dva roky po smrti. Smiř se s tím, že Antonius zašel příliš daleko a že ho Řím má po krk. On nemá ani Caesarovu inteligenci, ani jeho kouzlo, je to řadící a slepě útočící býk. Pokud jde o Octaviana – nic do něho není. Je nadán přímo krysí chytrostí, to máš možná pravdu, ale Caesarovi nesahá ani po kotníky. Připomíná mi Pompeia Magna ještě zamlada, hlavu plnou fantazií.“

„Pompeiovi Magnovi se zamlada,“ řekl Cicero suše, „nejdřív povedlo ošálit Sullu za společného velení armádě, a pokračoval pak dál, až se stal nesporným Prvním mužem Říma. Caesar ve srovnání s ním, když se to tak vezme, začínal dost pozdě. Nic pozoruhodného nedokázal, dokud se nevydal do Vlasaté Galie.“

„Caesar,“ odsekla jedovatě Servilia, „byl muž s respektem k ústavě! Všechno činil *in suo anno*, vše podle zákonů. Když pak jednal protiústavně, bylo to proto, že nezachovat se tak by bylo znamenalo jeho konec, a natolik on vlastenec nebyl.“

„Nu, nu, nehádejme se tu o nebožtíka, Servilie. Jeho dědic je naproti tomu velice naživu a zůstává pro mě záhadou. Mám podezření, že tajemstvím je pro každého, včetně Philippa.“

„Tenhle záhadný chlapec se pilně činí v Kampánii, jak jsem alespoň slyšela, a organizuje své vojáky do kohort,“ řekla Servilia.

„A pomáhají mu v tom další děti – kdo kdy slyšel o nějakém Gaiovi Maecenatovi nebo Markovi Agrippovi, ptám se tě?“ Cicero se uchichtl. „V mnoha směrech mi všichni tři připadají jako naprostí burani. Octavianus je pevně přesvědčen, že pokud se vydá na pochod proti Římu, sejde se na jeho povel senát, třebaže jsem mu opakovaně v dopisech vysvětlil, že senát nemůže zasedat, když v Římě není přítomen konsul, který by schůzi svolal a řídil.“

„Přiznávám, že bych toho Caesarova dědice k smrti ráda konečně poznala.“

„Mimochodem, s ničím to nesouvisí, slyšela jsi už – nu, musela ses o tom doslechnout, vždyť manželkou nového pontifika maxima je tvoje dcera! – že si chuděra Calpurnia koupila domeček na opačném svahu Quirinalu a nebydlí v něm společně s nikým jiným než s vdovou po Catonovi?“

„Samozřejmě že ano,“ řekla Servilia, jejíž vlasy teď představovaly fascinující spleť uhlově černých a sněhově bílých pruhů; přihladila si je půvabnou rukou. „Caesar ji dobře zajistil a Pisonovi se nedaří přesvědčit ji, aby se provdala znovu, takže si nad ní umyl ruce – nebo si je spíš umyla jeho manželka. A pokud jde o Marcii, je to další z věrných vdov z rodu Corneliie, matky Gracchů.“

„A ty jsi zdělila Porcii.“

„Nadlouho ne,“ řekla Servilia neurčitě.

Když se Octavianus dozvěděl, že Antonius změnil původní záměr táhnout na Řím napříč Kampánií a pustil se namísto toho ve stopách svých prvních tří legií po adriatickém pobřeží do Italské Galie a vstříc Decimu Brutovi, rozhodl se, že se vydá na pochod na Řím sám. Třebaže na něho všichni, počínaje jeho otčímem Philippem až po jeho korespondenčního poradce Cicerona, pohlíželi jako na nezodpovědného mladíčka bez jakéhokoli smyslu pro realitu, Octavianus si plně uvědomoval, jak riskantní je to alternativa. Nezvolil ji ovlivněn pouhými iluzemi a nebyl si ani jistý, jaký může mít výsledek. Po dlouhých hodinách úvah však

došel k závěru, že osudovou chybou by bylo nepodniknout nic. Pokud by setrval v Kampánii, zatímco Marcus Antonius potáhne na opačné straně Apenin k severu, pak by legie i Řím z toho vyvodily, že Caesarův dědic není muž činu, ale pouhý chvastounek. Jeho vzorem nepřestával být Caesar, a Caesar se přece odvážil všeho. Poslední věc, kterou si Octavianus ovšem přál, bylo svedení bitvy; dobře věděl, že nemá ani dostatek mužů, ani potřebnou zkušenost k tomu, aby mohl porazit ostříleného válečníka, jakým byl Marcus Antonius. Vyrazí-li však proti Římu, dá tím Antoniovi najevo, že zůstává ve hře, že je silou, s níž je třeba počítat.

Nestála proti němu žádná armáda, takže dopochodoval po Via Latina až k Římu, *diverticulum* vedoucím kolem serviovských hradeb dorazil na Martovo pole, utábořil tam svých pět tisíc mužů a pak se v čele dvou kohort odebral do Říma a obsadil v klidu Forum Romanum.

Tam ho pozdravil tribun lidu Tiberius Cannutius, jenž tohoto nového patricije přivítal jménem plebejů a pozval ho na rostra, aby odtamtud promluvil k nepočetnému zástupu.

„Senát se nekoná?“ otázal se Cannutia.

Cannutius se ušklíbl. „Ti se rozprchli, Caesare, po posledního muže, včetně všech konsulárů a vyšších magistrátů.“

„Takže je nemohu požádat o zákonné odvolání Antonia.“

„Ti z něho mají příliš velký strach, než aby něco takového udělali.“

Poté, co dal Maecenatovi pokyn, aby rozeslal své agenty a pokusil se sblbnout dostatečně velké obecnstvo, odebral se Octavianus do svého domu, převlékl se do togy a přezul do bot s vysokými podešvemi, načež se vrátil na Forum, kde našel shromážděnou asi tisícovku osvědčených návštěvníků. Vystoupil na rostra a chopil se slova. Byla to řeč, která všechny nesmírně příjemně překvapila, citově bohatá, přesná výrazivem, dokonale rozvržená, až do posledního gesta přednesená s dokonalým rétorickým šarmem – hotová posluchačská lahůdka. Začal chvalořečením Caesara, jehož činy velebil především za to, proč byly vykonány – pro větší slávu Říma, vždy a jedině pro ještě větší slávu Říma.

„Neboť čím jiným může být největší muž Říma, ne-li samotnou slávou Říma? Až do dne, kdy byl zavražděn, byl jeho nejoddanějším služebníkem – dárce bohatství, rozmnožitelem říše, živoucím ztělesněním Říma!“

Poté, co odezněl hysterický jásot, přešel Octavianus k otázce Liberátorů a dožadoval se spravedlnosti pro Caesara, jehož život zmařila skupinka bezectných darebáků, jimž nejde o nic jiného než o prebendy plynoucí jim ze zastávaných úřadů a o privilegia první majetkové třídy a kterým je sláva Říma zcela lhostejná. Ukázal, že jako herec a imitátor je stejně dobrý jako Cicero. Předvedl je jednoho po druhém: započal Brutem a vychutnal portrét jeho zbabělosti u Farsálu; probral nevďěčnost Decima Bruta a Gaia Trebonia, kteří za vše, čím jsou, vděčí jen a jen Caesarovi; zahrál si na Minucia Basila, jak se kochá mučením otroka; pověděl všem, jak na vlastní oči spatřil utřatou hlavu Gnaea Pompeia mladšího, poté co se tohoto činu dopustil Caesennius Lento. Žádný z tříadvaceti atentátníků neunikl jeho nemilosrdnému posměchu, jeho břitkému vtipu.

A pak se zástupu otázel, proč se Marcus Antonius, jenž je přece Caesarovým vlastním synovcem, chová k Liberátorům s takovým pochopením, s tak nevídanými ohledy? Což on sám, Caesar Filius, snad neviděl Marka Antonia pospolu s Gaiem Treboniem a s Decimem Brutem v Narbonu, kde se spiknutí upeklo? Není snad pravda, že Marcus Antonius s Gaiem Treboniem postávali pospolu před Pompeiovou kurií, zatímco ostatní vešli dovnitř a dýkami probodali Caesara? Nezavraždil snad Antonius stovky neozbrojených Římanů zde na Foru? Neobvinil snad Antonius jeho, Caesara *filia*, z pokusu o vraždu, aniž to mohl čímkoli dokázat? Nesvrhl snad Antonius římské občany bez řádného soudu z Tarpejské skály? Nezneužívá snad Antonius svého úřadu prodáváním všeho možného, od římského občanství až po daňové úlevy?

„Dost dlouho vás tu ale už nudím,“ končil. „Jediné, co chci ještě říci, je, že *já jsem Caesar!* A že si pro sebe hodlám vydobýt takové postavení a takové zákonné úřady, jaké získal i můj milovaný otec! Můj milovaný otec, jenž se stal bohem! Nevěříte-li mi, pohlédněte na místo, kde byl Caesar zpopelněn, a spatříte tam, že i Dolabella musel uznat Caesarovo božství a znovu tam zřídit jeho oltář a sloup! Caesarova hvězda na nebesích vypověděla vše! Caesar je Divus Iulius a já jsem jeho syn! Jsem *Divi Filius* a chci žít pro všechno, co jméno Caesar ztělesňuje!“

Dlouze se nadechl, za jásotu zástupu se otočil, sestoupil z roster a přešel k Caesarovu oltáři a sloupu, kde si přes hlavu přetáhl cíp togy a chvíli postál v tiché modlitbě k otci.

Byl to nezapomenutelný herecký výkon a vojáci, které si přivedl do města, si výjev vryli do paměti a ochotně ho znovu a znovu popisovali všem dalším legionářům, s nimiž se později setkávali.

To se odehrálo desátého listopadového dne. O dva dny později přišla zpráva, že se Marcus Antonius s Alaudskou legií rychle blíží po Via Valeria k Římu. Nechal ji utábořit u Tiburu, nedaleko od Říma. Když se Octavianovi muži doslechli, že Antonius má s sebou jen jednu legii, zadoufali, že s ní svedou bitvu.

Ta však nebyla v plánu. Octavianus se odebral na Martovo pole, vysvětlil tam vojsku, že odmítá bojovat s římskými spoluobčany, tábor zrušil a vydal se s celou svou legií po Via Cassia na sever. V Arretiu, domově Gaia Maecenata, jenž náležel k jedné z jejích předních rodin, se v bezpečí uprostřed přátel utábořil a vyčkával, co Marcus Antonius podnikne.

První, co Antonius udělal, bylo svolat senát – se záměrem dát vyhlásit, že Octavianus je *hostis* – že je uznán za veřejného nepřítele, zbaveného občanství a bez práva na soudní proces, kterého může kdokoli na setkání zabít. Schůze se však vůbec neuskutečnila; Antonius obdržel otřesnou zprávu, která ho přiměla okamžitě opustit město. Legie Martia se prohlásila pro Octaviana, uhnula z cesty po adriatickém pobřeží a vydala se po Via Valeria k Římu v domněn, že se tam Octavianus dosud zdržuje.

Antonius jednal natolik zbrkle, že si s sebou nepřivedl ani žádné vojáky; když se pak u Alby Fuceny střetl s legií Martia, nebyl s to ztrestat je, tak jak to učinil u Brundisia. Řečník nebyl špatný, takže se jim pokusil vzpouru alespoň rozmluvit. Marně. Vojáci mu dali jasně najevo, že pro ně je surovec a ničema, a otevřeně prohlásili, že bojovat budou za Octaviana a za nikoho jiného. Když jim Antonius nabídl po dvou tisících sesterciů pro každého, odmítli si peníze vzít. Ukojil se aspoň tím, že jim sdělil, že všichni vlastně nestojí ani za ten mizerný štipec legionářské soli, a s nepořízenou se vrátil do Říma, zatímco legie Martia si to namířila do Arretia, aby se tam přidala k Octavianovi. Jedno si Antonius u legie Martia alespoň ověřil – že žádný z vojáků na Octavianově ani na jeho straně nepozvedne zbraň proti svým druhům, pokud by se snad on pokusil vyprovokovat bitvu. Ten

hádek, který si nyní už otevřeně říká Divi Filius, může tedy dál nerušeně dřepět v Arretiu.

Sotva se Antonius vrátil do Říma, dopustil se hned dalšího protiústavního činu: svolal senát k nočnímu zasedání do chrámu Jova Nejlepšího Největšího na Kapitolu. Senát nesměl po západu slunce zasedat, nicméně se přece jen sešel. Antonius nepřipustil k účasti tři tribuny lidu – Tiberia Cannutia, Lucia Cassia a Decima Carfulena – a opět předložil návrh, aby Octavianus byl prohlášen za veřejného nepřítele, *hostis*. Ještě dříve však, než mohl dát pokyn k hlasování rozestoupením, obdržel další strašnou novinu. Také Čtvrtá legie se prohlásila za Octavianovu a odpochodovala za ním i se svým kvestorem Luciem Egnatuleiem. Už podruhé tak neuspěl s pokusem postavit Octaviana mimo zákon. A aby toho nebylo dost, vzkázal mu Tiberius Cannutius, že proti Antoniem navrhovanému opatření – pokud by se snad usnesení dostalo ke schválení na shromáždění plebejů – s největší radostí vznesl své veto.

Zatímco se tedy Čtvrtá legie přesunovala k Octavianovi do Arretia, Antoniova senátní schůze zabředla do projednávání všelijakých malicherností. Antonius přehnaně vychválil Lepida za to, že dosáhl dohody se Sextem Pompeiem v Zadní Hispánii, nato dal odhlasovat odebrání provincií Kréty Brutovi a Kyrénaiky Cassiovi. Svou dřívější provincii Makedonii (teď už bez většiny původně tam umístěných patnácti legií) předal svému prétorskému bratříčkovi Gaiovi Antoniovi.

Nejhorší bylo, že už neměl vedle sebe ani Fulvii, která by mu dokázala poradit. Začala rodit právě ve chvíli, kdy se pustil do svého projevu v senátu, a poprvé v dlouhé řadě porodů, které už měla za sebou, zle trpěla. Novorozeného chlapečka se rozhodl pojmenovat Iullus, což se rovnalo ráně rovnou do tváře Octavianovi, neboť to zdůrazňovalo juliovskou krev v žilách Antoniovců. Iullus (nebo Iulus) byl Aeneův syn, zakladatel Alby Longy, římského lidu – a také Juliovců.

Všichni jeho ziskuchtiví přítelíčkové se rozprchlí do úkrytů a ponechali Antoniovi ku pomoci a k radě jen hrstku jeho bratří, dosti neutěšený spolek. Události se natolik zaplétaly a tísnily ho, že je přestával zvládat, zejména když Dolabella, mrcha jedna, dezertoval a uháněl do Sýrie. Posléze se Antonius rozhodl, že jediná správná věc teď bude vydat se na pochod do Italské Galie a vyhnat odtamtud Decima Bruta, jenž na jeho rozkaz, aby provincii vyklidil, reagoval strohým odmítnutím. Octavianus bude muset počkat, dokud Antonius neporazí Decima; došlo mu, že až Decima

rozdrtí, zdědí i jeho legie, které vůči Caesarovu dědici žádné pocity oddanosti nechovají. A pak udeří!

Nebyl mu dán dostatek moudrosti anebo trpělivosti, aby se zachoval, jak bylo zapotřebí tehdy, když se Octavianus vůbec poprvé objevil na scéně – aby ho přivítal a poznal ho blíže. Namísto toho chlapce, který třiatvacátého září dovršil svůj devatenáctý rok, okázale odehnal. A teď proti sobě měl odpůrce, jenž zatím měl sice jen nepatrné zkušenosti, zato však neodhadnutelné schopnosti. Ještě před odchodem do Italské Galie stačil Antonius vydat řadu ediktů, jimiž Octavianovu armádu odsuzoval jako soukromou, a proto velezrádnou, a v nichž ji označoval spíš jako spartakovskou než catilinovskou, čímž Octavianovy bezvýhradně římské síly pomluvil jakožto otrockou sběh. Výnosy dále hýřily šfavnatými poukazy na Octavianovu homosexualitu, na obžerství jeho otčima, na zhýralost jeho matky, na prodejnost jeho sestry, na impotenci jeho pokrevního otce. Řím si počel a nevěřicně se tomu všemu smál, avšak Antonius u toho už nebyl, aby se mohl stát svědkem, jak byly jeho pomluvy přijaty. Putoval na sever.

Jen co Antonius zmizel, vyrazil Cicero už k druhé polemické zteči proti němu. Těžko se dalo mluvit o řeči, jelikož ji Cicero neproněs; publikoval ji namísto toho písemně. Odpověděl v ní však na všechny útoky proti Octavianovi a uspokojil hltavé čtenáře hojností bláta nakydaného na prvního konsula. Jeho intimními přáteli že byly gladiátorské hvězdy jako Mustela a Tiro, že mezi ně patřili propuštěnci jako Formio a Gnatho, prostituující se herečky jako Cytheris, komedianti jako Hippas, šašci jako Sergius a hazardní hráči jako Licinius Denticulus. Sálh k velice vážnému obvinění, že Antonius byl sám součástí spiknutí k zavraždění Caesara, odtud také jeho neochota pachatele jakkoli postihnout. Nařkl Antonia také z krádeže Caesarovy válečné pokladny stejně tak jako sedmi set milionů sesterciů z chrámu bohyně Ops a vyčetl mu, že to všechno šlo na úhradu jeho dluhů. Podrobně pak uvedl závěti mužů, kteří mu odkázali veškerý svůj majetek, a oplatil Antoniovi jeho výroky o Octavianově homosexualitě detailním vyličením jeho dlouholetého vztahu s Gaiem Curionem, později jedním z četných manželů jeho současné chotí. Obzvlášť si smlsnul na popisu jeho hýřivosti, od nosítek plných milenek přes válečné

vozíky tažené lvím spřežením až po blinkání na rostrech a jiných veřejných místech. Řím si počel dosyta.

Vzhledem k tomu, že Antonius zde nebyl – obléhal Mutinu, kde se Decimus Brutus opevnil – a že Octavianus i nadále dlel v Arretiu, náležel Řím konečně zase jednou zcela Ciceronovi, jenž v útocích proti Antoniovi pokračoval s rostoucí otevřeností a tvrdostí. Začínaly v nich probleskovat obdivné postoje k Octavianovi: pokud by byl Octavianus nevyrazil na Řím, byl by Antonius povraždil všechny zbylé konsuláry a chopil by se absolutní moci, proto je Řím Octavianovým velkým dlužníkem. Tak jak tomu bylo u veškerých Ciceronových projevů, ať proslovených či písemných, skutečnosti nebyly uváděny s přílišnou přesností a rády se přizpůsobovaly účelu a pravda představovala značně pružnou materii.

Vliv catonovců a Liberátorů se ze senátu zcela vytratil, senát se postupně rozdělil na dvě frakce – Antoniovu a Octavianovu. Nijak se přitom neprojevilo, že v jednom případě jde o prvního konsula, v druhém o chlapce, který ještě do senátu ani nevstoupil. Zůstat neutrální bylo čím dál tím těžší, jak se na vlastní kůži přesvědčili Lucius Piso a Philippus. Pozornost Říma byla přitom převážně upřena na Italskou Galii, na kterou dolehla tvrdá zima; vojenské akce se proto zpomalovaly a zabředaly do bezvýznamných šarvátek; změnu mohlo přinést až jaro.

Koncem prosince, poté co se trojice jeho legií uvelebila ve velice uspokojivém táboře v sousedství Arretia, vrátil se Octavianus domů do Říma, kde ho rodina uvítala s radostí, avšak přesto poněkud stísněně. Philippus, jenž vytrvale odmítal postavit se na veřejnosti na Octavianovu stranu, v soukromí tak zdrženlivý nebyl a strávil se svým nevyzpytatelným pastorkem celé dlouhé hodiny kázáním, jak musí být opatrný, jak se nesmí opovážit pustit se do občanské války proti Antoniovi, jak nesmí trvat na tom, aby se mu říkalo Caesar anebo dokonce – hrůzo hrůzoucí! – Divi Filius. Octaviin manžel Marcellus Minor dospěl k názoru, že se Octavianus stává významnou politickou silou a že nebude muset vyčkávat až do dospělosti, aby získal vysoké úřady, a začal si ho pilně hledět. Oba Caesarovi synovci, Quintus Pedius i Lucius Pinarius, dali najevo, že stojí pevně na Octavianově straně. K rodině náleželi ještě další tři muži, jelikož Octavianův pokrevní

otec byl již před manželstvím s Atií jednou ženatý a měl z tohoto sňatku dceru, rovněž jménem Octavia. Tato starší Octavia se provdala za jistého Sexta Appuleia a měla s ním dva dospívající syny, Sexta mladšího a Marka. I Appuleiové se nepřestávali točit kolem svého devatenáctiletého příbuzného, který se ujímal vedení rodiny.

Prvními z Caesarových bankéřů, kteří se postavili za Octavianu, byli Lucius Cornelius Balbus starší a Gaius Rabirius Postumus, ale ke konci roku měl ve svém táboře i ostatní: Balba mladšího, Gaia Oppia (jenž byl přesvědčen, že se Octavianus zmocnil válečné pokladny) a Caesarova nejstaršího přítele, plutokrata Gaia Maria. Stejně tak i příbuzného svého pokrevního otce Marka Mindia Marcella. Ba i opatrnický Titus Atticus bral Octavianu velice vážně a nabádal své kolegy, aby na Caesarova dědice byli laskaví.

„První, co musím udělat,“ řekl Octavianus Agrippovi, Maecenatovi a Salvidienovi, „je získat členství v senátu. Než se tak stane, musím zatím jednat jako naprostý *privatus*.“

„A je to vůbec možné?“ otázal se pochybovačně Agrippa. Nesmírně ho blažilo, že jemu a Salvidienovi připadla odpovědnost za armádu, navíc u sebe shledával schopnosti, jimiž se zcela vyrovnával staršímu Salvidienovi. Zvláště si ho oblíbili vojáci Čtvrté legie a legie Martia.

„Ale to se ví, že to půjde,“ řekl Maecenas. „Vezmeme to přes Tiberia Cannutia, i když v úřadě tribuna lidu už končí. Koupíme si také pár z nových tribunů. Kromě toho, Caesare, by ses měl obrátit i na nové konsuly, jakmile se o Novém roce ujmou úřadu. Hirtius i Pansa jsou přece Caesarovi muži, nikoli Antoniovi. Jakmile Antoniovi vyprší konsulské období, dostanou větší odvahu. Senát potvrdil jejich nominaci – a sebral Gaiovi Antoniovi Makedonii. To všechno je pro tebe velice slibné, Caesare.“

„Takže,“ uzavíral Octavianus s Caesarovým úsměvem na rtech, „vyčkáme a uvidíme, co přinese Nový rok. Mám přece pověstné Caesarovo štěstí, žádný pád mě nečeká. Jediný směr, kterým se budu ubírat, je vzhůru, výš, ještě výš.“

KAPITOLA ŠESTÁ

Když Brutus koncem měsíce *sextilis* dorazil do Athén, dočkal se konečně onoho obdivného pochlebování za Caesarovo zabití, jaké až dosud tolik postrádal. Řekové měli slabinu pro všechny pachatele atentátů na tyrany a za takového považovali i Bruta. Užasl, když zjistil, že jemu a Cassiovi už se tu tesají sochy a že budou vztyčeny na impozantních soklech na agoře hned vedle pomníků velkých řeckých tyranobijců Aristogeitóna a Harmodia.

Vzal s sebou i tři filozofy ze své domácnosti, Stratona Épeirského, Statylla a latinského akademika Publia Volumnia, který trochu psal a hojně nasával. Všichni čtyři se nadšeně vrhli do athénskému intelektuálního života, trávili čas obcházením diskusních kroužků, sedali u nohou současných filozofických idolů Theomnesta a Cratippa.

Athéňany to nemálo udivovalo. Měli tu tyranobijce, který se ovšem choval jako kterýkoli jiný Říman s intelektuálními sklony, přebíhal od divadla do knihoven a odtud zase na nějakou tu přednášku. Athény totiž předpokládaly, že Brutus přišel hlavně proto, aby vyburcoval Východ a Řím odtud vyhnal. A zatím – kde nic, tu nic.

O měsíc později přibyl do Athén i Cassius a oba se nastěhovali do pohodlného domu; z Brutova obrovského jmění nezůstalo v Římě prakticky nic. Vše s sebou odvezl na východ a Scaptius byl každým coulem stejně dobrým finančníkem jako Matinius. Ukázalo se, že Matinia dokonce předčí. Peníze jim tedy nechyběly a domácím filozofům se žilo nad pomyšlení dobře. Pro Statylla, až dosud zvyklého na poměry u Catona, to byla vítaná změna.

„Nejdřív ze všeho se ale musíš jít podívat na naše sochy na agoře,“ říkal Brutus dychtivě a div že Cassia netlačil ven ze dveří. „Jsem z nich úplně bez sebe! Je to nádherná práce, Cassie! Vypadám docela jako bůh. Ne, kdepak, netrpím žádným

caesarovským komplexem, ale můžu ti říct, že dobrý řecký sochařský portrét předčí všechno, nač se zmůžou ve velaberských hutích.“

Když je Cassius spatřil, zhroutil se smíchy dočista na zem, a aby se trochu uklidnil, musel poodejít na místo, odkud na ně nebylo vidět. Obě sochy v životní velikosti byly totiž akty. A vychrtlého Bruta s jeho pokleslými ramínky sochaři vypodobnili jako kohosi na způsob Práxitelova pěstního zápasníka, s mohutným vystouplým svalstvem, s penisem ohromujícího rozměru a s pěkně plným dlouhým šourkem. Není divu, že se sám sobě tak líbí. Pokud šlo o Cassia samého – nu, dost možná, že jsem vyvinutý jako ta socha – avšak vidět se tu vystaven celým slintajícím homosexuálním Athénám na odiv – to je prostě k popukání. Brutus se urazil a cestou domů nepromluvil jediné slovo.

Jediný den v Brutově společnosti Cassiovi prozradil, že jeho švagr si v tomto hlavním městě světové kultury rozmařile užívá postavení bohatého Římana, zatímco Cassia pálila touha cosi vykonat, pustit se do něčeho vsutku významného. Serviliino sdělení, že Sýrie volá po tom, aby tam jako správce přišel právě on, mu vniklo nápad: vydat se tam a ujmout se úřadu správce.

„Jestli máš kouska rozumu,“ řekl Brutovi, „odebereš se teď do Makedonie a chopíš se vlády nad ní *ještě dřív*, než odtamtud Antonius do posledního muže vykutá i zbytek legií. Chop se těch legií, co tam dosud jsou, a budeš neporazitelný. Napiš Quintovi Hortensiovi do Thessaloníky a přeptej se ho, co se děje.“

Dřív než to však stačil Brutus učinit, obdržel od Hortensia list, v němž mu sděloval, že pokud jde o něho, Quinta Hortensia, uvítá jen, když Marcus Brutus přijde a správu Makedonie převezme. Antonius a Dolabella že nejsou žádní skuteční konsulové, jsou to darebáci. Na Cassiovo vybídnutí Brutus Hortensiovi odepsal, že nabídku přijímá a že s sebou do Thessaloníky přivede dvojici mladých mužů, kteří budou moci zastávat funkce legátů – Ciceronova syna Marka a Bibulova mladšího syna Lucia. A kromě toho i další.

Během jediného *nundina* se stačil Cassius nalodit k plavbě od ostrova k ostrovu napříč Egejským mořem do provincie Asia a opustil váhajícího Bruta, který se dál rozmýšlel mezi tím, co vnímal jako svou povinnost – cestou do Makedonie – a svou skutečnou tužbou: setrvat v Athénách. Brutus se tedy nevydal spěšně na sever, jak by byl měl, zejména poté, co se mu doneslo, že se napříč provincií přehnal Dolabella na své cestě do Sýrie.

Musí přece ještě odeslat nějaké dopisy, dříve než z Athén odejde; dělalo mu starost soužití Servilie s Porcií. Napsal tedy Servilii a upozornil ji, že nadále nebude snadné se s ním spojit, že však za ní vyšle Scaptia, kdykoli to jen bude možné. Psát Porcii bylo mnohem těžší; nedokázal nic víc než poprosit ji, aby se snažila se svou tchyní nějak vyjít, a povědět jí, jak ji miluje a jak ji postrádá. Jak mu chybí ten jeho živý sloup ohně.

Listopad se tak už chýlil ke konci, když Brutus konečně dorazil do Thessaloníky, hlavního města Makedonie; Hortensius ho bouřlivě uvítal a přislíbil mu, že provincie se za něho postaví. Brutus se však vykrucoval. Bylo by to správné nastupovat na Hortensiovo místo ještě před Novým rokem? Po něm bude čas, aby Hortensius z úřadu odstoupil, pokud by však Brutus učinil nějaký předčasný krok, mohl by senát třeba vyslat armádu, aby proti němu zakročila jako proti usurpátorovi a pseudosprávci. Čtyři z Antoniových úderných legií už odešly, avšak o zbylých dvou Hortensius prohlásil, že jsou zřejmě odhodlány ještě nějaký čas setrvat v Dyrrhachiu. Brutus však otálel dál, až z Makedonie odešla i pátá úderná legie.

Z Říma pak přišla ohromující zpráva o Octavianově pochodu na město. Brutus novinu bezradně přemítal v hlavě. Co on je vlastně zač, ten absurdně nezralý mladíček? Jak si jen mohl pomyslet, že mu projde, když se zprotiví takovému kanci, jako je Marcus Antonius? Jsou snad všichni Caesarové ze stejného těsta? Nakonec došel k závěru, že Octavianus je nicka, že nevydrží ani do Nového roku.

Zcela stranou a bez kontaktů trčel Publius Vatinius, správce Illyrika, se svými dvěma legiemi v Saloně a vyčkával, až dostane od Marka Antonia pokyn, že vpád do krajů kolem řeky Danubius má začít. Na samém konci listopadu posléze obdržel od Antonia dopis obsahující příkaz, aby se vydal se svými muži na pochod k jihu a pomohl tam Gaiovi Antoniovi v obsazování západní Makedonie. Vatinius nevěděl naprosto nic o míře Antoniovy nepopulárnosti, a tak učinil, co dostal nařízeno. Pobídkou mu bylo zejména Antoniovo varování, že Brutus usiluje o získání Makedonie pro sebe a Cassius že je na cestě do Sýrie, aby ji odňal Dolabellovi.

A tak Vatinius na samém konci prosince táhl na jih, aby obsadil Dyrrhachium; pochod to byl krušný, samý sníh a led, zima nastala brzy a byla neobyčejně krutá. Na místě shledal, že všechny legie až na dvě jsou už pryč, zbývala jedna z takzvaných úderných, druhá měla do údernosti dost daleko, avšak Dyrrhachium přesto poskytovalo výhodnou základnu k přezimování. Vatinius se utábořil, rozhodnut vyčkat příchodu Gaia Antonia, jenž – pokud jeho informace sahaly – byl koneckonců zákonným správcem Makedonie.

Brutus stále ještě vyčkával, až přijdou nějaké zprávy z Říma, které posléze v polovině prosince s sebou přinesl Scaptius. Octavianus se podle nich opevnil u Arretia a v zemi vznikla značně bizarní situace. Dvě z Antoniových legií se vzbouřily a přešly k Octavianovi, nicméně žádné jednotky z obou táborů nechtěly bojovat navzájem, ani Antoniovy s Octavianovými, ani Octavianovy s Antoniovými. Caesarova dědice, jak sděloval Scaptius, teď už téměř každý nazývá prostě Caesarem a Caesarovi se také velice podobá. Oba Antoniovy pokusy prohlásit Octaviana veřejným nepřítelem, *hostis*, ztroskotaly, takže teď odtáhl do Italské Galie oblehnout Mutinu, kam si Decimus Brutus zalezl jako do doupěte. To jsou mi věci!

Víc se ho osobně týkalo, že jeho zbavil senát správcovství Kréty a Cassia správy Kyrénaiky. Nebyli zatím prohlášeni veřejnými nepřáteli, avšak Makedonie byla přiřčena Gaiovi Antoniovi jako správci a Vatinius dostal rozkaz být mu nápomocen.

Podle Servilie a Vatii Isaurika má Antonius dalekosáhlé plány. Na dobu pěti let mu bylo odhlasováno *imperium maius*. Má v úmyslu nejprve rozdrtit Decima Bruta a pak se usadit na celých pět let na sever od italských hranic s nejlepšími z římských legií, přičemž si současně zajistil plynulou ochranu západní hranice vojsky Planka, Lepida a Polliona a hranic na východě Vatinem a Gaiem Antoniem. I nadále trvají jeho chutě dosáhnout vlády nad Římem, chápe však, že dokud tam bude Octavianus, nepřichází to možná po celých následujících pět let v úvahu.

Brutus se konečně rozhodl jednat. Hortensia ponechal v Thessaloníce a dal se na pochod po Via Egnatia s jednou z Hortensiových legií a s několika kohortami veteránů Pompeia Velikého, kteří se usadili poblíž hlavního města. Spolu s ním se

vydali na cestu i Marcus Cicero mladší a Lucius Bibulus; táhli s nimi i jeho domácí filozofové.

Počasí však bylo strašlivé a Brutus se s vojáky přesunoval nesmírně pomalu – doslova šnečím tempem. Když už byl onen rok, kdy zemřel Caesar, téměř u konce, dospěli teprve do Kandavských hor.

Cassius přibyl do Smyrny v provincii Asia začátkem listopadu; zastihl tam dobře usídleného Gaia Trebonia jako správce provincie. S ním pobýval ve Smyrně i další z atentátníků, Cassius Parmensis, ve funkci Treboniova legáta.

„Nebudu se s ničím tajit,“ řekl jim Cassius. „Chci se dostat do Sýrie ještě před Dolabellou a provincii mu sebrat.“

„Přejeme ti hodně štěstí,“ zazářil Trebonius. „Máš nějaké peníze?“

„Ani sestercius,“ přiznal Cassius.

„Pak ti tedy něco dám do začátku pro tvou válečnou pokladnu,“ nabídl Trebonius. „A k tomu něco navrch: věnuji ti menší flotilu galér a poskytnu ti k ní dva šikovné legáty, Sextilia Rufa a Patiska. Oba jsou dobří admirálové.“

„Dobrý admirál jsem i já,“ řekl Cassius Parmensis. „Pokud můžeš využít mých služeb, půjdu s tebou i já.“

„Můžeš skutečně postrádat *tři* tak zkušené muže?“ otázal se Cassius Trebonia.

„Ale ano. Provincie Asia je to nejklidnější místo na světě. Všichni tři si rádi zpestří život nějakou činností.“

„Mám pro tebe jednu méně příjemnou novinu, Trebonie. Dolabella míří do Sýrie po souši, takže se tu s ním určitě potkáš.“

Trebonius pokrčil rameny. „Jen ať přijde. V mé provincii nemá co poroučet.“

„Vzhledem k tomu, že chci vyrazit co nejdřív, byl bych ti vděčný, kdybys to loďstvo dal hned připravit,“ řekl Cassius.

Flotila byla pohromadě koncem listopadu. Cassius vyplul se všemi třemi admirály, rozhodnutý, že další lodě si obstará cestou. Spolu s ním se plavil i jeho bratranec, jeden z mnoha Luciů Cassiů, a centurio jménem Fabius. Zato domácí filozofy neměl na palubě žádné. Nevozíval je nikdy.

Na Rhodu ho takové štěstí nepotkalo. Město se drželo zákonů a odmítlo mu poskytnout jak lodi, tak peníze s odůvodněním, že si nepřejí podílet se na žádných římských bratrovražedných sporech.

„Jednoho krásného dne,“ řekl s vlídným úsměvem *ethnarchovi* a veliteli rhodského přístavu, „mi za tohle zaplatíte. Gaius Cassius je ošklivý nepřítel a na urážky nezapomíná.“

Se stejnou reakcí se setkal i v Tarsu a stejně na ni také odpověděl. Poté plul rovnou dál do severní Sýrie, byl však natolik opatrný, aby se svou flotilou nezakotvil v místech, kde by se mohl střetnout s Dolabellou, až sem s nějakým loďstvem také dorazí.

Caecilius Bassus sídlil v Apamei, avšak atentátník Lucius Staius Murcus se ubytoval v Antiochei a měl na starosti oněch šest neklidných a neposlušných legií. Jakmile Cassius dorazil, Murcus mu okamžitě předal otěže a dal jednotkám nastoupit, aby jim předvedl, že teď konečně mají správce, kterého si přáli, Gaia Cassia.

„Připadám si, jako bych se konečně vrátil domů,“ napsal v listě Servilii, odjakživa své nejmilovanější adresátce. „Tady je doma i mé srdce.“

To vše byly zárodky občanské války, pokud se za občanskou válku dá považovat onen zmatený propletenec zájmů jednotlivých provincií a jejich rádobý vládců. Všechno záleželo na tom, jak si se situací poradí muži v Římě; v dané chvíli nepředstavovali Brutus ani Cassius, ba ani Decimus Brutus nějaké vážné nebezpečí pro senát a lid římský. Stačili by dva dobří konsulové a silný senát, aby šlápli na krk všem těmto dobrodruhům, z nichž žádný nemohl ohrozit ústřední vládu na jejím nejvlastnějším kolbišti.

Měli však Gaius Vibius Pansa a Aulus Hirtius dostatek sil a energie, aby zvládli senát – anebo Marka Antonia – anebo jeho ozbrojené spojence na východě a na západě – anebo Bruta – či Cassia – anebo Caesarova dědice?

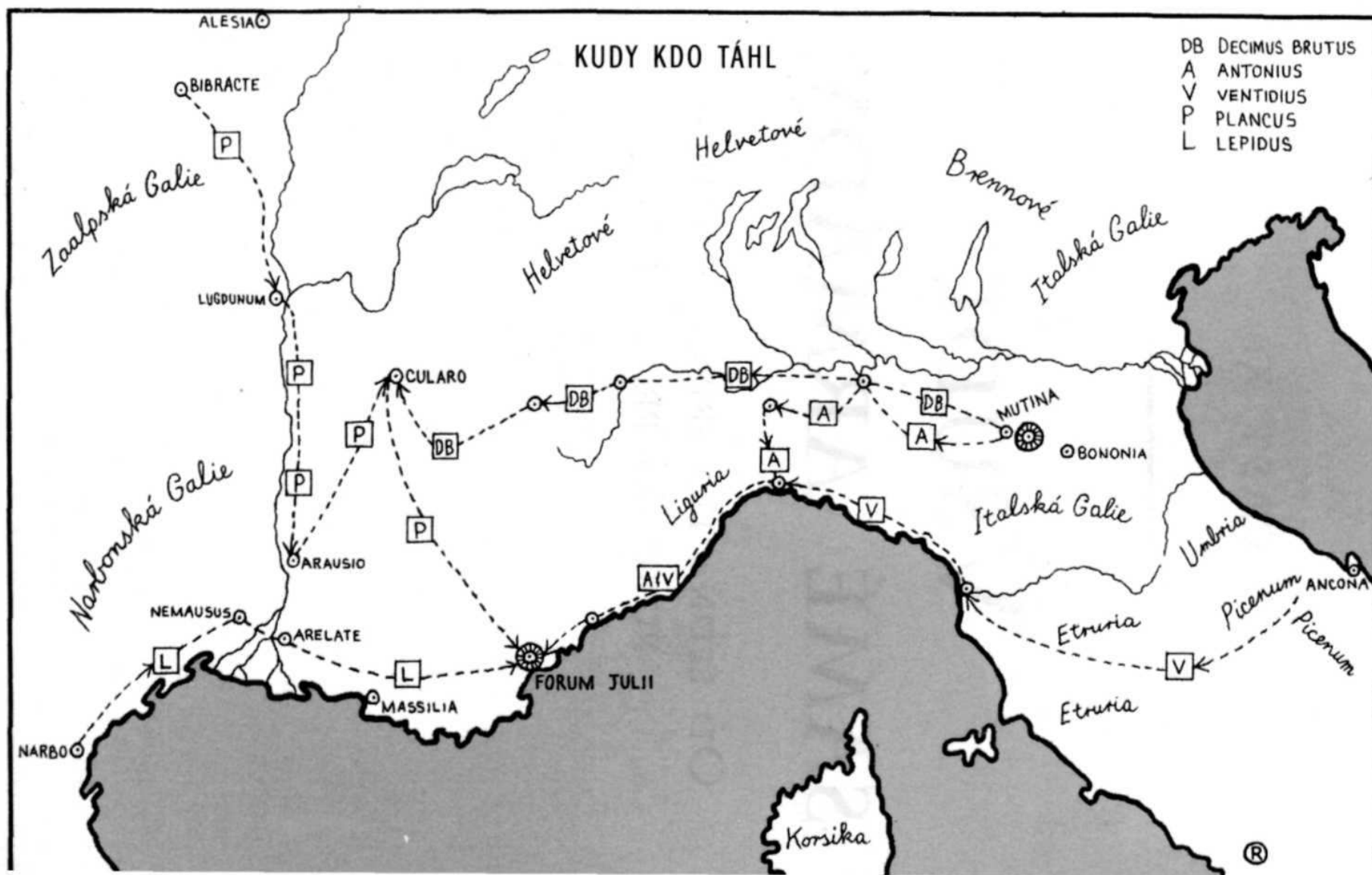
Když doskomírával starý rok, hrozný rok březnových id, nikdo nevěděl, co všechno může budoucnost přinést.

ČÁST X.

VŠUDE SAMÉ ARMÁDY

OD LEDNA DO SRPNA (SEXTILIS)
ROKU 43 PŘ. N. L.

KAPITOLA PRVNÍ

Přesně dvacet let po svém nezapomenutelném konsulátu, během něhož (jak rád vyprávěl komukoli, kdo mu byl ochoten naslouchat) zachránil svou vlast, shledával Marcus Tullius Cicero, že se opět stal středem všeho dění. Po celých dvacet let mu strach o vlastní bezpečí svazoval jazyk. V onom jediném okamžiku, v němž se znovu pokusil spasit republiku – kdy Pompeiovi Velikému už téměř rozmluvil rozpoutání občanské války –, pak selhal jen Catonovou vinou. Avšak teď, kdy Antonius zmizel na severu a kdy Cicero neviděl nikde nikoho, kdo by měl po ruce dostatečně pádné prostředky, aby ho zarazil v jeho rozletu, řečník v něm přímo ožíval. Konečně se teď ukáže, že zlatý jazyk zmůže víc než vojenská moc a hrubá síla.

Třebaže Caesara nenáviděl a nikdy nepřestal usilovat o podkopání jeho pozic, v hloubi duše si byl vždy vědom, že Caesar je fénix – že dokáže vstát z vlastního popela. Paradoxně se to potvrdilo i poté, co už byl spálen – když se zjevila hvězda, která zvěstovala celému římskému světu, že Caesar nikdy, nikdy nepomine. Půtky s Antoniem se vedly snáze, neboť Antonius svému protivníkovi sám přímo vkládal do ruky nepřebornou spoustu zbraní: svou hrubost, zhýralost, krutost, popudlivost, bezmyšlenkovitost. A Cicero unesen silou vlastní rétoriky se do Antonia napřel s jistotou, že právě tohle je cíl, který se po jeho zničujících útocích už nikdy nedokáže vzpamatovat.

Hlavu měl plnou vizí republiky vzkříšené do její prapůvodní podoby, spravované muži, kteří ctí její instituce a plně se zasazují o dodržování *tnos maiorum*. Jediné, co musel udělat, bylo přesvědčit senát a lid, že Liberátoři jsou skutečnými hrdiny, že Marcus Brutus, Decimus Brutus a Gaius Cassius – ti tři, které Antonius označil za nejhorší nepřátele Říma – jednali v souladu s právem. A jestliže do této zjednodušené rovnice Cicero opomenul zařadit Octaviana, měl pro to dobrý důvod: Octavianus je přece jen

bezvýznamný devatenáctiletý mládenec, lichá návnada, pouhý kamínek na hrací desce, jenž v sobě navíc nese zárodky svého sebezničení.

Okamžikem, kdy byli Gaius Vibius Pansa a Aulus Hirtius na Nový rok inaugurováni jako noví konsulové, změnilo se i postavení Marka Antonia. Nebyl už konsulem, nýbrž pouhým konsulárem, a *ledacos* z oné hromady pověření, kterými sám sebe za svého konsulátu obdařil, bylo možno osekat a odvolat. Jako už mnozí před ním se neobtěžoval, aby si svá správcovství a své *imperium* dal schválit sborem, kterému toto právo podle ústavy příslušelo, tj. senátem, ale uchýlil se ke shromáždění plebejů. Nabízelo se proto zpochybnění, že mu tyto pravomoci nebyly přisouzeny vším lidem, jelikož ze shromáždění plebejů byli vyloučeni patricijové. Na rozdíl od *komicií* a od senátu nebylo shromáždění plebejů svázáno žádnými náboženskými předpisy; neodfíkávaly se při něm modlitby, neposuzovala se znamení. Poté, co už si své provincie i *imperium* neostýchali zajišťovat přímo od plebejů na jejich shromážděních i muži jako Pompeius Veliký, Crassus a Caesar, to byl sice argument dosti chatrný, Cicero k němu nicméně sáhl.

V době od druhého září do Nového roku pronesl proti Markovi Antoniovi celkem čtyři řeči, a to s nemalým účinem. Senát, ač prolezlý Antoniovými novými přívrženci, pod váhou Ciceronových obvinění zakolísal, především proto, že i všelijakým těmhle patolízalům začínalo znesnadňovat život samo Antoniovo počínání. Nařčení, že se s Liberátory podílel na spiknutí k Caesarovu zavraždění, sice nebylo opřeno o hmatatelné důkazy, mělo však takovou logiku, že notně otřásl jeho pověstí. A Antoniovo hrubé jednání s Caesarovým dědicem zahánělo jeho nohsledy do kouta, jelikož to vesměs byli lidé dosazení do senátu ještě Caesarem. Antonius svou moc zdědil po Caesarovi, třebaže byl v Caesarově závěti zcela pominut; jakožto Caesarův dospělý příbuzný se zprvu dostával přirozeným pochodem do čela armády znejistělých Caesarových klientů a dostatek jich využil k tomu, aby si upevnil své vlastní postavení. Teď je ale začal do svých služeb povolávat Caesarův skutečný dědic – důkladně a důsledně. Zatím si ještě Octavianus nemohl být jistý, že většina senátorů si už rozmyslela podporovat Antonia, nesporné však bylo, že Cicero mu v dosažení tohoto cíle napomáhá, alespoň prozatím. Cicero měl ovšem v úmyslu – jen co se podaří senátory odloudit Antoniovi – postupně je převést nikoli na Octavianovu stranu, nýbrž do tábora

Liberátorů. Což znamenalo líčit věci tak, jako by i Octavianus sám dával přednost Liberátorům před Antoniem, jenž se mu jeví nepřijatelný. Značně v tom Ciceronovi napomáhala okolnost, že Octavianus není senátorem a nemá tedy možnost přímo na půdě sněmovny vyvracet názory, které mu Cicero v zájmu svých vlastních cílů podsouvá.

Tento kurs nasadil onen advokát všech advokátů na zasedání senátu konaném koncem prosince; proti Antoniovi se zvedla vlna odporu, které on sám neměl možnost čelit, neboť nebyl v Římě. Jak Antonius, tak Octavianus se ocitli ve stejně nezáviděníhodné situaci – oba byli vydáni na milost a nemilost největšímu žijícímu stratégovi senátního zápolení.

Mocného spojence měl Cicero ve Vatiovi Isaurikovi, který Antoniovi přičítal vinu na otcově sebevraždě a věřil také, že Antonius patřil ke spiknutí atentáčníků. Vatia měl nesmírný vliv, včetně ohlasu, jaký měly jeho názory mezi senátory v zadních řadách, neboť společně s Gnaeem Domitiem Calvinem patřival k nejoddanějším Caesarovým stoupencům.

Ve chvíli, kdy Cicero na zasedání senátu druhého lednového dne začínal hovořit, rozmáchl se k úderu, jímž chtěl Antonia nadobro zdiskreditovat, tak aby senát Decima Bruta prohlásil za skutečného správce Italské Galie, Antonia aby zbavil moci a označil ho za veřejného nepřítele, *hostis*. Poté co po Ciceronovi promluvil i Vatia, byli senátoři viditelně zvikláni. Nechtěli vlastně už nic víc než zachovat si ten svůj malý podíl na moci, který jim zbýval, a hájit ztracenou věc by mohlo znamenat své senátorství ohrozit.

Jsou už zralí? Jsou dostatečně zpracováni? Jsou skutečně ochotni odhlasovat, aby byl Marcus Antonius prohlášen *hostis*, aby byl vyhlášen za oficiálního nepřítele senátu a lidu římského? Zdálo se, že debata je u konce, a při pohledu do tváří stovek *pedariů* na horních lavicích bylo snadné uhádnout, že hlasování dopadne v Antoniův neprospěch.

Cicero a Vatia Isauricus ovšem přehlédli právo konsulů dotázat se, zda před hlasováním nechce ještě někdo promluvit. Prvním konsulem byl Gaius Vibius Pansa, jemuž v měsíci lednu náležely *fasces* a jenž zasedání řídil. Byl manželem dcery Quinta Fufia Calena, muže oddaného Antoniovi na život a na smrt, a loajalita mu tedy velela, aby na obranu tchánova přítele Marka Antonia učinil, co se dá.

„Chci se teď,“ ozval se z předsednického křesla Pansa, „otázat Quinta Fufia Calena na jeho názor!“ Tak. Udělal, co mohl; ostatek je na Calenovi.

„Já navrhuji,“ prohlásil obmyslně Calenus, „aby ještě dřív, než bude senát o návrhu Marka Cicerona hlasovat, byla za Markem Antoniem vyslána delegace. Její členové by měli být zplnomocnění nařídit Antoniovi, aby ukončil obléhání Mutiny a podrobil se autoritě senátu a lidu římského.“

„To bychom určitě měli!“ vykřikl Lucius Piso, jenž se jinak k celé věci choval neutrálně.

V zadních lavicích to zašumělo, na tvářích *pedariů* se objevily úsměvy: pěkná vytáčka!

„Co je to za nesmysl posílat delegaci za člověkem, o kterém tento senát už před dvanácti dny prohlásil, že stojí mimo zákon!“ zahřměl Cicero.

„Trochu přeháníš, Marku Cicerone,“ řekl Calenus. „Senát o postavení mimo zákon sice jednal, ale usneseno zatím nic takového nebylo. Pokud by se tak bylo stalo, nač bys dnes vůbec takový návrh znovu vznášel?“

„To jsou sofistická salta!“ odsekl Cicero. „Udělal, nebo neudělal snad senát onoho dne pochvalu vojevůdcům a vojákům, kteří teď Markovi Antoniovi čelí? Jinými slovy mužům Marka Bruta? A ještě jinak řečeno – Markovi Brutovi osobně? Samozřejmě že udělal!“

A pokračoval obvyklou jízlivou tirádou proti Markovi Antoniovi, jenž vydával nezákonná nařízení, nahnal na Forum ozbrojené vojáky, padělal senátní rozhodnutí, zpronevřoval veřejné peníze, prodával královské hodnosti, občanství a daňové úlevy, špinil soudní dvory, vpustil do chrámu Svornosti tlupy lupičů, u Brundisia a přímo v Brundisiu zmasakroval centuriony a vojáky a vyhrožuje smrtí každému, kdo se mu vzepře.

„Posílat delegaci za takovýmto chlapem znamená jen dále odkládat válku, která je nevyhnutelná, a nedbat rozhořčení, které hýbe Římem! Navrhuji, aby byl okamžitě vyhlášen výjimečný stav! Aby bylo pozastaveno jednání soudů a ostatních státních úřadů! Aby se občané oděli do vojenského! Aby byla v celé Itálii zavedena daň sloužící k náboru vojska! Aby blaho státu bylo svěřeno do rukou konsulů formou *krajního usnesení*!“

Cicero se odmlčel a radostně rozechvělý čekal, až utichne rozruch, který jeho burcující slova vyvolala. Ani trochu zřejmě nevnímal, že jeho řečením je Řím vrhán do další občanské války.

Och, tohle je přece sám život! Opakují se časy mého vlastního konsulátu a já opakuji táž slova, jakými jsem tehdy častoval Catilinu!

„Navrhuji dále,“ řekl, když se hluk utišil natolik, že ho opět bylo slyšet, „aby senát vyslovil dík Decimovi Brutovi za jeho zdrženlivost, a aby dík vyjádřil i Markovi Lepidovi za to, že dosáhl smíru se Sextem Pompeiem. Domnívám se dokonce,“ dodal, „že Markovi Lepidovi by měla být na rostrech vztyčena socha, a to celá pozlacená, neboť poslední věc, kterou bychom mohli potřebovat, by byly dvě občanské války najednou.“

Jelikož si nikdo nebyl jistý, zda to Cicero vůbec myslí vážně, Pansa pozlacenou sochu Marka Lepida prostě pominul a mlčením chytře přešel i ostatní Ciceronovy návrhy.

„Měl by senát projednat ještě něco dalšího?“

Okamžitě se zvedl Vatia a započal s proslovem vychvalujícím Octavianu, s povídáním tak dlouhým, že muselo být při západu slunce odročeno na následující den. Senát se sejde opět zítra, pravil Pansa, a scházet se bude tak dlouho, dokud nevyřídí všechny nashromážděné záležitosti.

Vatia se nazítlí ihned chopil slova a pokračoval v započaté chvalořeči. „Musím samozřejmě připustit, že Gaius Julius Caesar Octavianus je mimořádně mladý, avšak před určitými skutečnostmi nelze zavírat oči – především před tím, že jde o Caesarova dědice. Za druhé, že osvědčil zralost přesahující jeho věk. Za třetí, že má důvěru velkého množství Caesarových veteránských jednotek. Navrhuji proto, aby byl neprodleně kooptován do senátu a směl se ucházet o úřad konsula deset let před dosažením obvyklého stáří kandidátů. Jelikož jde o patricije, je touto věkovou hranicí třicet devět let. To znamená, že Octavianus by se za kandidáta mohl přihlásit od této chvíle za deset let, až mu bude devěťadvacet. Proč navrhuji tak mimořádná opatření? Protože, otcové senátoři, budeme potřebovat služby všech někdejších Caesarových veteránů, kteří nenásledují Marka Antonia. Caesar Octavianus má dvě veteránské legie a další legii smíšenou. Proto dále žádám, aby Caesarovi Octavianovi, jenž tuto armádu vlastní, bylo uděleno proprétorské imperium a přiznána třetinová účast na velení silám určeným k boji s Markem Antoniem.“

A teď teprve byla liška v kurníku! Většina *pedarii* na zadních lavicích si začala Uvědomovat, že Marka Antonia nebudou moci podržet do té míry, jak zatím doufali; maximum, co mohli udělat, bylo odmítnout prohlásit ho za *hostis*. Debata zuřila až do čtvrtého

lednového dne, kdy bylo konečně schváleno několik rezolucí. Octavianus byl kooptován do senátu a bylo mu svěřeno velení jedné třetiny římských sil; senát mu rovněž odhlasoval peníze, které přislíbil vojákům jako odměny. Správa všech římských provincií se měla i nadále řídit Caesarovými diktátorskými dekrety, což znamenalo, že Decimus Brutus byl dále zákonným správcem Italské Galie a jeho vojsko mělo statut oficiální armády.

Čtvrtý den jednání oživilo vystoupení dvou žen v portiku před vraty Hostiliovy kurie: Fulvie a Julie Antonie. Jak Antoniova manželka, tak i jeho matka byly oblečeny od hlavy až k patě v černém, stejně jako dva Antoniovi synkové, batole Antyllus, kterého držela za ručičku jeho babička, i novorozeně Iullus v matčině náruči. Všichni čtyři bez ustání kvíleli a vzlykali. Když se Cicero dožadoval, aby byla vrata zavřena, Pansa to nepřipustil; viděl, že pohled na Antoniovy nejbližší ženské příbuzné a na jeho děti silně zapůsobil na *pedarie* v zadních řadách, a vůbec nestál o to, aby došlo k prohlášení Antonia za veřejného nepřítele; chtěl naopak, aby za ním byla vyslána delegace.

Za její členy byli vybráni Lucius Piso, Lucius Philippus a Servius Sulpicius Rufus, tři nejvýznačnější z nejvýznačnějších konsulů. Cicero se ovšem vyslání delegace bránil zuby nehty a trval na tom, aby o této věci senát hlasoval. Načež tribun lidu Salvius uplatnil proti hlasování své veto, což znamenalo, že senát nemá na vybranou a vyslání musí vzít na vědomí. Marcus Antonius byl stále ještě římským občanem, třebaže se svým jednáním protivil senátu a lidu římskému.

Senátorům už bylo posedávání na stoličkách dlouhé, takže se s rozhodnutím příliš dlouho nezdržovali. Piso, Philippus a Servius Sulpicius dostali pokyn, aby Antonia vyhledali u Mutiny a dali mu na vědomí, že ho senát žádá, aby se stáhl z Italské Galie, nepřibližoval se s armádou blíže než dvě stě mil k Římu a podrobil se autoritě senátu a římského lidu. Až tuto zprávu delegace předá, má si vyžádat schůzku s Decimem Brutem a ujistit ho, že je zákonným správcem a že má podporu senátu.

„Ať to probírám jak to probírám,“ říkal Lucius Piso nevesele Luciovi Caesarovi, když se Lucius znovu objevil v senátě, „nedokážu poctivě říct, jak se tohle všechno vlastně odehrálo. Antonius jednal hloupě a arogantně, jen co je pravda, ale pověz mi, co udělal jiného, než co už před ním neprovedla řada jiných?“

„Na to se zeptej Cicerona,“ řekl Lucius Caesar, „to on za to může. Jak začnou rozhodovat vášně, jde rozum stranou, a nikdo

nedokáže vášně rozněcovat tak obratně jako Cicero. Myslím, že kdyby si jeho slova lidé jen přečetli, nevnímali by je tak silně, jako když si ho poslechnou. On je prostě zázrak.“

„Ale ty by ses byl ovšem hlasování zdržel.“

„Jak by ne? Uvaž jen, Pisone, v jakém jsem já postavení. Na jedné straně je tu synovec, který je naprostý dobytek, na druhé straně prasynovec, pro kterého já v celé živočišné říši nenalézám srovnání. Octavianus je tvor zcela nové podoby.“

Octavianus, jenž měl své zprávy, se vydal z tábora severně od Arretia na pochod po Via Flaminia a dosáhl Spoletia právě ve chvíli, kdy tam dorazila senátní delegace. Všechny tři legie tak mohly sledovat, jak devatenáctiletý senátor přejímá proprétorské imperium: šest liktorů v šarlatových tunikách třímalo *fascēs* s vetknutými sekerami. V jejich čele byli Fabius a Cornelius a všichni sloužili pod Caesarem již od dnů, kdy byl ještě prétozem.

„Nevypadá to zle, co?“ otázal se spokojeně Agrippa, Salvidiena a Maecenata.

Agrippa se hrdě usmíval, Salvidienus hned začal plánovat vojenské akce a Maecenas měl dotaz.

„Jak se ti toho podařilo dosáhnout, Caesare?“

„Máš na mysli u Vatii Isaurika?“

„Nu, ano, vlastně jsem měl na mysli tohle.“

„Nabídl jsem mu, že se ožením s jeho nejstarší dcerou, jakmile dosáhne plnoletosti,“ řekl Octavianus lhostejně. „To znamená ovšem ještě pár let, a mezitím se může ledacos stát.“

„Chceš tím říct, že si Servilii Vatii vzít nechceš?“

„Nechci si vzít žádnou, Maecenate, dokud se do nějaké doopravdy nezamiluji, i když tohle mi možná nevyjde.“

„Svedeme s Antoniem bitvu?“ otázal se Salvidienus.

„Upřímně doufám, že ne!“ odpověděl s úsměvem Octavianus.

„A zcela určitě ne, dokud jsem tady široko daleko nejvyšším magistrátem. Velice rád se podrobím rozhodnutí konsula. Spíš Hirtia bych řekl.“

Aulus Hirtius nastupoval do úřadu druhého konsula s pošramoceným zdravím, protřpěl si inaugurační obřad a pak se uchýlil zpátky na lůžko, aby se léčil ze zápalu plic.

Když ho senát uvědomil, že se má v čele dalších tří legií vydat za Octavianem, dohnat ho na pochodu a chopit se velení jejich spojených sil, nebyl Hirtius právě v nejlepším stavu, aby mohl táhnout do pole. Nesobeckého a loajálního muže to však nezadrželo; zahalil se do kožešin a přikrývek, za dopravní prostředek zvolil nosítka a vydal se na dlouhou cestu po Via Flaminia rovnou do spárů kruté zimy. Stejně jako Octavianus ani on si nepřál utkat se s Antoniem, byl rozhodnut volit jakoukoli jinou cestu, jaká by se nabídla.

Připojil se k Octavianovým silám na Via Aemilia, až na půdě provincie Italská Galie, jihovýchodně od velkého města Bononia, a společně se utábořili mezi Claternou a Forem Cornelií, k nemalé radosti obou měst, která už se těšila na tučné zisky z pobytu armády.

„A tady zůstaneme, dokud se počasí neumoudří,“ řekl Octavianovi Hirtius jektaje zuby.

Octavianus ho pozoroval s obavami. Do jeho plánů rozhodně nezapadalo, aby mu tu konsul umřel; poslední věc, kterou si přál, bylo činit příliš vysoko. Horlivě proto tomuto rozhodnutí přikývl a chopil se péče o Hirtiovu léčbu, vyzbrojen znalostmi plicních chorob, které nasbíral od Hapdefana.

Mobilizace v Itálii postupovala plnou rychlostí; až dosud si málokdo v Římě uvědomoval, jak mnoho nepřátel si už Antonius stačil nadělat ve značné části italských obcí, které jeho násilnostmi utrpěly mnohem víc než sám Řím. Firmum Picenum slíbilo peníze, Marruciniové na severu adriatického Samnia pohrozili otálejícím, že jim zabaví majetek, a stovky bohatých italských jezdců už podpořily vybavování vojáků. Vlna podpory se vzdouvala mohutněji mimo Řím než v hlavním městě.

Spokojený Cicero využil příležitosti a promluvil proti Antoniovi znovu koncem ledna, kdy se senát sešel k projednání různých méně podstatných záležitostí. Tou dobou už vešlo ve známost Octavianovo zasnoubení s nejstarší Vatiovou dcerou za všeobecného pokyvování hlavou a pocukávání koutků úst. Starý dobrý zvyk vytvářet politické aliance prostřednictvím sňatků tedy dosud kvete – jak povzbudivý pocit, když se toho jinak už tolik změnilo.

Navracející se delegaci předstihly zprávy, že u Antonia nepořídila. Nebylo však známo, co jí Antonius odpověděl. Což Ciceronovi nijak nezabránilo, aby pronesl i svou sedmou řeč proti Antoniovi. Tentokrát ostře napadl Fufia Calena a ostatní Antoniovy přívržence za to, že si vymýšlejí důvody, proč Antonius nemůže s podmínkami senátu vyslovit souhlas.

„Je naprosto nezbytné, aby už byl prohlášen *hostis*!“ hřměl Cicero.

Lucius Caesar se přihlásil s námitkou. „To není slovo, které bychom měli brát na lehkou váhu,“ řekl. „Prohlásit někoho *hostis* znamená zbavit ho občanství a nabídnout ho za terč meči prvního vlastenecky cítícího muže, který ho potká. Souhlasím s tím, že Marcus Antonius byl špatným konsulem, že se dopustil mnoha věcí, které Řím poškodily a znevážily, jenomže *hostis*? Bude-li označen jako *inimicus*, je to dostatečný trest.“

„Ty pochopitelně smýšlíš takhle! Vždyť jsi Antoniův strýc,“ odsekl Cicero. „Já ale nepřipustím, aby si tenhle darebák podržel římské občanství!“

Hádka pokračovala nazítří dál, Cicero odmítal ustoupit. *Hostis* a nic než *hostis*, trval na svém.

V tu chvíli se vrátili členové senátní delegace, avšak jen dva; Servius Sulpicius Rufus nevydržel krutou zimu a cestou zemřel.

„Marcus Antonius odmítá podřídit se podmínkám senátu,“ řekl Lucius Piso, unavený a zkrhlý, „a vyslovil nějaké své vlastní. Říká, že přenechá Italskou Galii Decimovi Brutovi – pokud ovšem si bude moci ponechat Zadní Galii až do doby, kdy skončí konsulské období Marka Bruta a Gaia Cassia, tedy za čtyři roky.“

Cicero zůstal ohromen sedět. Marcus Antonius mu tu nestoudně krade jeho nejmocnější zbraně! Vzkazuje senátu, že právě přešel na druhou stranu a uznává nároky Liberátorů na vše, co jim Caesar slíbil ještě předtím, než ho zabili! Ale to je přece jeho, Ciceronův argument! Stavět se proti Antoniovi by tak znamenalo postavit se i proti Liberátorům.

Jenomže Ciceronův výklad nebyl zdaleka jediný. Senát hleděl na Antoniův postoj jako na opakování Caesarova stanoviska, ještě než podnikl onen osudový krok a překročil Rubico. Proto Antoniovy podmínky odmítl a jeho poukaz na Bruta a Cassia ignoroval. Měl totiž stejnou volbu, jaká se naskytla senátu už vůči Caesarovi: přistoupit na Antoniovy požadavky by znamenalo připustit, že senát není schopen zvládnout své vlastní magistráty. Proto bylo na zasedání přijato usnesení o vyhlášení výjimečného

stavu, *tumultu*, což znamenalo občanskou válku, a senát svým *krajním usnesením* pověřil konsuly Pansu a Hirtia, aby se s Antoniem utkali na bojišti. Odmítl však prohlásit Antonia za veřejného nepřítele, *hostis*. Byl pouze *inimicus*. Tedy vítězství pro Lucia Caesara, ovšem vítězství Pyrrhovo. Zrušeny byly naproti tomu všechny Antoniovy zákony, což znamenalo, že Antoniův bratr, prétor Gaius, už nadále není správcem Makedonie, že stříbra v chrámu Ops se Antonius zmocnil nezákonně, že padly všechny jeho příděly půdy veteránům – důsledkům zkrátka nebylo konce.

Těsně před únorovými idami dorazil do Říma dopis, jímž Marcus Brutus zpravil senát o tom, že ho Quintus Hortensius stvrdil v úřadě správce Makedonie a že Gaius Antonius je v současné době držen v Apollónii jako Brutův vězeň. Všechny legie v Makedonii že ho pozdravily jako správce provincie a svého velitele, psal Brutus.

Hrozné zprávy! Strašlivé! Či snad ne? Senát propadl naprostému zmatku, nevěděl co si počít. Cicero radil, aby i senát oficiálně potvrdil Marka Bruta jako správce Makedonie, a otázal se, proč jsou vlastně Antoniovci tak zaujati proti oběma Brutům, proti Decimovi i Markovi.

„Protože jsou to vrazi!“ rozkřikl se Fufius Calenus.

„Jsou to vlastenci,“ prohlásil Cicero. „Vlastenci!“

O únorových idách schválil senát Marka Bruta jako správce Makedonie a udělil mu prokonsulské imperium, načež mu k jeho provinciím přidal ještě Krétu, Řecko a Illyricum. Cicero byl nadšením bez sebe. Zbývaly mu teď už jen dva cíle. Především uvidět Antonia poraženého na bojišti v Italské Galii. Zadruhé, dočkat se, až bude Sýrie odňata Dolabellovi a předána do správy Cassiovi.

První výročí Caesarova zavraždění přineslo nové hrůzy, neboť právě o březnových idách se Řím dozvěděl o zvěrstvech, jichž se na Východě dopustil Publius Cornelius Dolabella. Cestou do Sýrie Dolabella nelítostně plenil města provincie Asia. Když dorazil ke Smyrně, kde sídlil správce Trebonius, vnikl za noci lstí do města, Trebonia zajal a chtěl se od něho dozvědět, kde jsou uschovány peněžní fondy provincie. Trebonius to odmítl prozradit, i když

Dolabella sáhl až k mučení. Ani nejstrašnějším trýzněním se Dolabellovi nepodařilo rozvázat Treboniovi jazyk; Dolabellovi došla trpělivost, Trebonia zabil, ut'al mu hlavu a přibil ji na podstavec Caesarovy sochy na agoře. Trebonius se tak stal prvním z Caesarových vrahů, kterému bylo souzeno zemřít.

Antoniovci byli těmito zprávami zničeni. Jak by mohli Antoniova konsulského kolegu hájit, když se chová jako barbar? Když Pansa svolal senát neprodleně k zasedání, neměli Fufius Calenus a jeho druzi jinou možnost než odhlasovat spolu s ostatními, že Dolabella má být zbaven svého imperia a označen jako *hostis*. Byl vydán příkaz k zabavení veškerého jeho majetku, což byl ovšem krok zcela lichý; Dolabella se až do této chvíle nedokázal vymanit z dluhů.

Hned nato propukla čerstvá pŭtka, jelikož se událostmi v Sýrii uprázdnilo místo tamějšího správce. Lucius Caesar navrhl, aby bylo Vatiovi Isaurikovi uděleno zvláštní pověření odebrat se s armádou na východ a s Dolabellou se tam vypořádat. Tím ovšem nesmírně popudil prvního konsula Pansu.

„Aulus Hirtius a já už jsme obdrželi východní provincie pro příští rok,“ prohlásil před celým senátem. „Hirtius má být správcem provincie Asia a Kilikie, já mám spravovat Sýrii. Tento rok se naše armáda má dát do boje s Antoniem v Italské Galii, a nemůžeme tedy současně válčit i s Dolabellou v Sýrii. Já proto doporučuji, aby letošek byl věnován válce v Italské Galii a napřesrok abychom se v Sýrii věnovali Dolabellovi.“

Antoniovci v tomto návrhu viděli nejschůdnější východisko. Nejprve by musel být poražen Antonius, a oni byli přesvědčeni, že porazit se ho nepodaří. Podle Pansova návrhu by zůstaly legie po celý zbytek roku v Itálii, do té doby zpráská Antonius Hirtia, Pansu i Octavianu na jednu hromadu a všechny legie případnou jemu. A pak by se do Sýrie mohl odebrat on, Antonius.

Cicero měl jiné řešení. Dejme Sýrii Cassiovi jako správci! Teď, okamžitě! Jelikož nikdo nevěděl, kde se právě Cassius nachází, zapůsobil Ciceronův návrh na všechny jako úder hromu. Ví snad Cicero něco, o čem nemá ostatek senátu ponětí?

„Nedávejme takovýhle úkol takovému šnekovi, jako je Vatia Isauricus, a neschovávejme ho do sklepa k ledu pro Pansu na příští rok!“ rozhorlil se Cicero zapomínaje na protokol i dobré vychování. „O Sýrii se někdo musí postarat *hned teď*, ne až kdoví kdy, a musí to být mladý, statný chlap v plné síle: Někdo mladý a silný, kdo už Sýrii dobře zná, kdo už se dokonce s Parthy

dokázal utkat. Gaius Cassius Longinus! Nejlepší a jediný vhodný kandidát na tohoto správce! Co víc, dejte mu také plné moci, aby mohl podle potřeby konat vojenské rekvizice v Bithýnii, v Pontu, v provincii Asia a v Kilikii. Dejte mu neomezené imperium pro nejbližších pět let. Pro naše konsuly Pansu a Hirtia zbude dost práce v Italské Galii.“

Dál ovšem opět navázal útokem na Antonia. „Nezapomínejte, že onen Marcus Antonius je velezrádce!“ křičel na senát. „Když o luperkáliích předal Caesarovi ten diadém, dal celému světu jasné najevo, že on je jeho skutečným vrahem!“

Pohled do tváří posluchačů mu napověděl, že jim Cassiovu záležitost ještě dostatečně nevtloukl do hlavy. „Já soudím, že Dolabella a Antonius jsou naprosto stejní barbaři! Dejme Sýrii Cassiovi, a to hned!“

To však Pansa nehodlal připustit. Prosadil hlasování, které přiřklo velení ve válce proti Dolabellovi jemu a Hirtiovi, jen co budou skončeny boje v Italské Galii. Pansa byl teď už zcela soustředěn na válku v Italské Galii a chtěl ji mít co nejdřív za sebou, aby alespoň on sám mohl do Sýrie vyrazit už letos, nikoli až napřesrok. Ponechal tedy Řím na starosti prétorům a odvedl do Italské Galie další legie.

Den poté, co Pansa vyrazil, obdržel senát dopisy od správce Zadní Galie Lucia Munatia Planka a od správce Přední Hispánie a Narbonské Galie Marka Aemilia Lepida. V listech se pravilo, že oba muži by velice ocenili, kdyby senát dospěl ke smíru s Markem Antoniem, Římanem stejně loajálním, jako jsou oni sami. Smysl obou dopisů byl jednoznačný: byl to vzkaz, aby senát nezapomínal, že za Alpami leží dvě velké armády a že těmto armádám velí správci provincií, kteří jsou Markovi Antoniovi nakloněni.

Holé vydírání, pomyslel si Cicero, sedl a napsal Plankovi i Lepidovi, třebaže k tomu neměl sebemenší oprávnění. Poté, co proti Markovi Antoniovi pronesl už jedenáct řečí, dostal se do rozjaření takového stupně, že z tohoto vrcholu už neviděl žádným směrem cestu dolů, a tak se na Planka i Lepida obořil krajně arogantním způsobem – ať se laskavě nepletou do věcí, které na tu dálku nejsou schopni posoudit, ať se raději starají o své provinční záležitosti, ať nestrkají nos do věcí samotného Říma. Planka, muže nepříliš urozeného původu, nechaly Ciceronovy dloubance chladným, avšak Lepidus zareagoval, jako by ho píchl volským bodcem – jak se jen ta nicka Cicero, ten bezejmenný přivandrovalec, opovazuje kárat jeho, *Aemilia Lepida*!

KAPITOLA DRUHÁ

S příchodem března se v Italské Galii trochu zlepšilo počasí; Hirtius a Octavianus zrušili tábor a přesunuli se blíže k Mutině, takže Antonius, který měl až dosud obsazenou Bononii, musel toto město opustit a soustředit všechny své legie kolem Mutiny.

Když přišla zpráva, že z Říma je na cestě Pansa se třemi legiemi nováčků, rozhodli se Hirtius a Octavianus raději vyčkat na jeho příchod, dřív než se pokusí Antonia přimět k bitvě. Jenomže o Pansově příchodu věděl i Antonius a udeřil na něho ještě předtím, než stačil spojit síly se svými dvěma spoluveliteli. Ke střetu došlo u Fora Gallorum, asi sedm mil před Mutinou, a úspěšný v něm byl Antonius. Pansa sám byl vážně zraněn, stačil však ještě odeslat Hirtiovi a Octavianovi zprávu, že byl napaden. Oficiální zprávy pro Řím později uváděly, že Hirtius nařídil Octavianovi, aby zůstal na místě a zajistil obranu tábora, zatímco se on vydá na pomoc Pansovi. Pravda ale byla, že Octaviana postihl záchvat astmatu.

U Fora Gallorum se ukázalo, jaký je Antonius velitel. Poté, co zpráskal Pansu, nepokusil se vůbec své jednotky znovu zorganizovat a odvést je do obranných postavení; ponechal namísto toho své vojáky bezuzdně řádit, vyrabovat Pansův trén a rozprchnout se pak s kořistí na všechny strany. Hirtius zatím nepozorovaně přitrl, zastihl Antonia naprosto nepřipraveného k boji a zdeptal ho tak, že Antonius přišel o větší část celé své armády a jen stěží se mu podařilo uniknout. Slávu toho dne tedy sklídl Aulus Hirtius, Caesarův oblíbený generálský byrokrat.

O několik dní později, jedenadvacátého dubna, Hirtius s Octavianem vylákali Antonia k druhé bitvě a porazili ho tak rozhodným způsobem, že mu nezbylo než vyklidit obléhací tábory kolem Mutiny a prchat po Via Aemilia na západ. Událo se tak pod Hirtiovým velením, Octavianus se podřídil Hirtiovu bitevnímu plánu, rozdělil však své legie na dvě části, jednu svěřil

Salvidienovi, druhou Agrippovi. Neztrácel ani na okamžik ze zřetele, že sám není žádný vojevůdce, neměl však ani chuť postavit do čela svých jednotek nějaké legáty náležitě urozeného původu a vojenského postavení, kteří by si pak mohli činit nárok na zásluhy o Octavianovu polovinu vítězství.

Třebaže zvítězili – a třebaže byl v bitvě zabit atentátník Lucius Pontius Aquilla, jenž bojoval v Antoniově vojsku –, Fortuna nestála zcela na Octavianově straně. Na pahorku, odkud řídil bitvu, byl Hirtius zasažen oštěpem a na místě zahynul. Nazítří pak na své rány zemřel i Pansa, takže Caesar Octavianus se stal jediným zbylým velitelem vojsk senátu a lidu římského – až na Decima Bruta, vysvobozeného z obležené Mutiny a velice mrzutého, že nedostal příležitost utkat se také s Antoniem.

„Jediná legie, kterou se Antoniovi podařilo uchovat bez úhony, je Pátá Alaudská,“ řekl Octavianus Decimovi Brutovi, když se sešli v Mutině, „má ale ještě pár dalších kohort ze zbytku ostatních legií a postupuje velice rychle na západ.“

Pro Octaviana to bylo nemilé setkání; jako zákonný velitel sil senátu byl povinen chovat se k tomuto vrahovi přátelsky a vstřícně. Byl proto upjatý, rezervovaný, studený. „Máš v úmyslu Antonia pronásledovat?“ otázal se ho.

„Až uvidím, jak se věci vyvíjejí,“ odpověděl Brutus, jenž Octaviana neměl o nic raději. „Tys ale urazil hezký kus cesty od té doby, cos byl ještě Caesarův osobní *contubernalis*, co? Caesarův dědic, senátor, s proprétorským imperiem – to jsou mi věci!“

„Proč jsi ho zabil?“ zeptal se Octavianus.

„Caesara?“

„A čím smrt by mě asi mohla zajímat?“

Decimus zamhouřil světlé oči, zaklonil plavou hlavu nazad a nezúčastněným hlasem rozjímal. „Zabil jsem ho, protože všechno, co jsem já anebo kterýkoli jiný římský šlechtic v životě získával, bylo jakoby jen z jeho milosti a jen díky jeho velkomyslnosti – a na jeho příkaz. Přisvojil si autoritu krále, třebaže to přímo nespojil s královským titulem, a považoval se za jediného člověka schopného vládnout Římu.“

„V tom měl pravdu, Decime.“

„Neměl pravdu.“

„Řím,“ řekl Octavianus, „je teď světovou říší. To si vyžaduje i nový způsob vlády. Každoroční volby nějaké skupinky magistrátů už napříště nebudou postačovat, dostačující nebude ani pětileté imperium ke správě provincií, jaké k řešení vlády zamyslel zavést

Pompeius Magnus. Chtěl to zpočátku i Caesar. Ale Caesar pak už dopředu rozpoznal, co je třeba udělat – dávno předtím, než byl zavražděn.“

„Chceš se snad stát dalším Caesarem?“ zeptal se ho jízlivě Decimus.

„Já už dalším Caesarem *jsem*.“

„Podle jména, to je všechno. Antonia se jen tak lehce nezbavíš.“

„Toho jsem si vědom. Ale nakonec – dřív nebo později – se ho zbavit dokážu,“ řekl Octavianus.

„Vždycky tu bude nějaký další Antonius.“

„To si nemyslím. Na rozdíl od Caesara nebudu vůči těm, kdo se proti mně postaví, projevovat sebemenší shovívavost, Decime. To platí i pro tebe a ostatní vrahy.“

„Jenže zatím jsi jen namyšlený klouček, který ze všeho nejvíc potřebuje pár na zadek.“

„Vůbec ne. Jsem Caesar. A syn boha.“

„Aha, ta *stella crinita*. Nu, Caesar je teď, co se stal bohem, mnohem méně nebezpečný, než byl zaživa.“

„To je pravda. Nicméně, z toho, že je bohem, je třeba vytěžít, co se dá. A já z něho – jakožto z boha – těžít budu.“

Decimus se rozchechtal. „Doufám jen, že budu na světě dost dlouho a dožiju se ještě toho, jak ti těch pár na zadek nasází Antonius.“

„Nedožiješ,“ řekl Octavianus.

Třebaže Decimus Brutus vyslovil pozvání, aby se Octavianus ubytoval v jeho domě v Mulině, zřejmě zcela upřímně, Octavianus ho nepřijal; setrval v táboře, aby uspořádal Pansův a Hirtiův pohřeb a odeslal pak jejich popel do Říma.

O dva dny později za ním Decimus přispěchal, značně znepokojený.

„Dostal jsem zprávu, že Publius Ventidius je na pochodu se třemi legiemi, které získal v Picenu, aby se spojil s Antoniem.“

„Zajímavé,“ poznamenal Octavianus. „A co myslíš, že bych měl já udělat?“

„Zastavit Ventidia samozřejmě,“ řekl bez obalu Decimus.

„To není moje záležitost, ale tvoje. Ty přece máš prokonsulské imperium, tebe senát pověřil úřadem správce.“

„Cožpak jsi zapomněl, Octaviane, že moje imperium mi nedovoluje vstoupit na území vlastní Itálie? Kdokoli bude chtít Ventidia zastavit, musí se vydat na italské území, protože on postupuje Etrurií a směřuje k toskánskému pobřeží. Kromě toho,“ přiznával Decimus otevřeně, „moje legie tvoří vesměs samí zelení nováčkové, kteří proti Ventidiovým Piceňanům nemají šanci obstát – to jsou veteráni Pompeia Velikého, které on usadil na svých vlastních pozemcích v Picenu. Tvoji muži jsou veteráni a ti vojáci, které si přivedli Hirtius a Pansa, jsou buď rovněž veteráni, anebo už si svou první krvavou srážku odbyli tady. Takže to budeš muset být ty, kdo se do Ventidia pustí.“

Octavianovy myšlenky letěly jako o závod. On dobře ví, že velet já nedokážu, chce, abych tu dostal výprask. Nu, myslím, že Salvidienus by to dokázat mohl, ale to není můj hlavní problém. V tomhle prostě nemohu ustoupit. Pokud bych to udělal, uvidí ve mně senát jen dalšího mladého Pompeia Magna, opravdu jen namyšleného kluka s přebujelým sebevědomím. Pokud nebudu postupovat opatrně, budu odvolán a zbaven velitelské funkce. A nejen jí. Bezpochyby i života. Jak to provést? Jakým způsobem říct Decimovi ne?

„Já odmítám táhnout se svou armádou proti Publiovi Ventidiovovi,“ řekl ledovým hlasem.

„A proč?“ zalykal se téměř Decimus.

„Protože tenhle pokyn dostávám od jednoho z vrahů mého otce.“

„Ty snad žertuješ! V tomhle přece stojíme ve stejném táboře!“

„Nikdy nestanu ve stejném táboře s vrahy mého otce.“

„Ale Ventidia je přece nezbytné zastavit ještě v Etrurii! Jestli se mu podaří spojit s Antoniem, budeme si to všechno muset zopakovat ještě jednou!“

„Pokud to musí nastat, budiž,“ řekl Octavianus.

Sledoval Decima, jak vzteky bez sebe odchází, a konečně si volně vydechl; teď má tedy omluvu pro to, že nic nepodnikl. Rozkaz dostal od atentátníka a jeho vlastní vojáci se postaví za něho a za to, že Decimovo nařízení odmítl provést.

Nedůvěřoval senátu ani trochu. Je v něm plno mužů lačnicích po důvodu prohlásit Caesarova dědice za veřejného nepřítele, *hostis*, a pokud by Caesarův dědic vkročil s vojskem do vlastní Itálie, byla by to záminka jako stvořená. Až já jednou vstoupím na italskou půdu v čele armády, říkal si Octavianus v duchu, bude to teprve za druhého pochodu na Řím.

O *nundinum* později se mu dostalo potvrzení, že ho jeho instinkt neklamal. Došly ohlasy ze senátu, které dobytí Mutiny velebily jako velké vojenské vítězství. Avšak triumf za ně byl odhlasován Decimovi Brutovi, *jenž se bojů vůbec nezúčastnil!* Součástí těchto vzkazů byl i pokyn, aby ve válce proti Antoniovi převzal Decimus vrchní velení, a přiřkl mu současně všechny legie včetně těch, které patřily Octavianovi, jehož odměnou se měl stát ponížující nižší stupeň oslav, pouhá ovace. *Fasces* padlých konsulů, rozhodl senát, mají být navraceny do chrámu Venuše Libitiny až do doby, kdy budou zvoleni noví konsulové – datum volby však zmíněno nebylo a Octavianův dojem byl, že už se žádné volby ani konat nebudou. K dovršení Octavianovy potupy senát pozastavil výplatu odměn jeho vojákům s tím, že se ustaví zvláštní senátní výbor, který bude výši odměn dohadovat tváří v tvář s představiteli legií, a že ani Octavianus, ani Decimus nebudou jeho členy.

„Nu tak dobrá,“ řekl Caesarův dědic Agrippovi, „víme alespoň, na čem jsme, ne?“

„A co hodláš udělat, Caesare?“

„*Nihil*. Nic. Naprosto nic. Sedět a čekat. Poslyš,“ dodal, „myslím, že ale nic nebrání tomu, abyste ty a pár dalších lidí představitelům legií v tichosti nepověděli, že si senát vyhradil právo určit sám, kolik peněz moji vojáci dostanou. A abyste vojsku přitom připomněli, že senátní výbory jsou proslulé svou lakotou.“

Hirtiovy legie tábořily samostatně, zatímco Pansovy tři legie byly ubytovány společně se třemi Octavianovými. Decimus převzal velení nad Hirtiovými legiemi koncem dubna a dožadoval se, aby mu Octavianus své a Pansovy jednotky předal. Octavianus zdvořile, avšak rozhodně odmítl a trval na tom, že velením nad nimi byl pověřen senátem a že jakýsi list z Říma nesvědčí s dostatečnou přesvědčivostí o tom, že je Decimus skutečně oprávněn legie mu odebrat.

Decimus, značně rozezlený, vydal oněm šesti legiím v tomto smyslu přímý rozkaz, avšak jejich představitelé mu nepokrytě sdělili, že náležejí mladému Caesarovi a že pod mladým Caesarem také setrvají. Mladý Caesar že také vyplácí docela slušné odměny. A proč by ostatně měli vojákovat pod někým, kdo zavraždil

starého vrchního velitele? Ne, u Caesara zůstanou a s žádným atentátníkem nechtějí mít nic společného.

Decimovi tak nezbylo než vydat se na západ za Antoniem s částí svých vlastních sil z Mutiny a s Hirtiovými třemi legiemi italských nováčků. Otrkali se už trochu u Mutiny a byli zkrátka to nejlepší, co měl vůbec k dispozici. Och, ale jak jinak by se cítil, kdyby měl po ruce i šest Octavianových legií!

Octavianus se stáhl do Bononie a tam se usadil v naději, že si Decimus vyláme zuby. Vojevůdcem se Octavianus nenarodil, avšak pokud jde o politiku a mocenské boje, učil se rychle. Vyhlídek neměl mnoho a nebyly valné; pokud si Decimus teď rovnou nezláme vaz, věděl Octavianus, že až se Antonius spojí s Ventidiem a až se mu pak podaří přetáhnout na svou stranu i Planka a Lepida, jediné, co Decimovi zbude, je dosáhnout s Antoniem nějaké dohody. A pak se celá tahle smečka vrhne na něho, Octaviana, a zničí ho. Jeho jedinou nadějí bylo, že Decimus bude příliš hrdý a příliš krátkozraký na to, aby rozpoznal, že neochota spojit se s Antoniem znamená jeho vlastní zkázu.

Marcus Aemilius Lepidus v okamžiku, kdy obdržel nadutý list, kterým ho Cicero vybízel, aby si hleděl svých provinčních záležitostí, sebral svoje legie a přesunul je všechny do blízkosti západního břehu Rhodanu, hranice jeho Narbonské Galie. Ať se v Římě a v Italské Galii děje co chce, měl v úmyslu předvést přivandrovalcům, jako je Cicero, že správci provincií se výjimečný stav týká zrovna tak jako každého jiného. Za veřejného nepřítele ostatně Antonia prohlásil Ciceronův senát, nikoli senát Lepidův.

Lucius Munatius Plancus v Zadní Galii si nebyl sice tak docela jistý, či senát vlastně podporuje, avšak výjimečný stav v Itálii, *tumultus*, považoval za natolik vážnou věc, že zmobilizoval všech svých deset legií a dal se s nimi na pochod dolů podél Rhodanu. Když dorazil k Arausiu, nakvap postup zastavil, neboť mu jeho zvědové ohlásili, že Lepidus se svou armádou šesti legií táboří pouhých čtyřicet mil odsud.

Lepidus poslal Plankovi přátelské poselství, v němž se v podstatě říkalo: „Jen k nám klidně přijď na návštěvu!“

Třebaže přeopatrný Plancus už věděl, že Antonius byl u Mutiny poražen, neměl zatím tušení o Ventidiově a jeho třech

picenských legiích, které jdou Antoniovi na pomoc, ani o Octavianově odmítnutí spolupráce s Decimem Brutem; a tak se rozhodl Lepidovy námluvy raději ignorovat. Změnil směr pochodu a stáhl se dále k severu, aby vyčkal, co se bude dít dál.

Antonius zatím bez dechu dorazil do Dertony a odtamtud se vydal po Via Aemilia Scauri k pobřeží Toskánského moře u Genuy, kde se konečně sešel s Ventidiem a s jeho třemi picenskými legiemi. Oba dva pak nastražili pronásledujícímu Decimovi Brutovi klamnou stopu, která ho svedla k domněnce, že se pustili po Via Domitia do Zadní Galie, a ne dolů k pobřeží. Léčka uspěla. Decimus minul Placentii a vydal se po Via Domitia do Alp, daleko na sever od Antonia a Ventidia.

Ti mezitím pokračovali po přibřežní silnici a usadili se posléze u Fora Julii, jedné z Caesarových nových veteránských kolonií. Tam dorazil Lepidus, postupující od Rhodanu k východu, a utábořil se jakoby nic na protilehlém břehu místní říčky. Vojáci obou armád se v tomto těsném dotyku záhy začali sbírat – čemuž poněkud napomohli dva z Antoniových legátů. Lepidus měl ve svém vojsku novou verzi Desáté legie, a Desátá si už tradičně oblíbila Antonia ode dnů, kdy v ní v Kampánii podněcoval vzpoury. Takže se Antoniovi u Fora Julii nevedlo zle; Lepidus se smířil s nevyhnutelným a spojil své síly s Antoniem i s Ventidiem.

Tou dobou se už květen přehoupl do druhé půle a až do Fora Julii doléhaly zprávy o tom, že si Gaius Cassius rychle získává Sýrii. To bylo sice zajímavé, avšak velký význam tyto novinky neměly. Mnohem důležitější než Cassiovy hrátky v Sýrii se tu jevily přesuny Plankovy obrovské armády v území za Rhodanem.

Plancus se nejprve přiblížil až na dosah Antoniových sil, jakmile mu však zvědové přinesli zprávu, že ve Foru Julii je i Lepidus, zmocnila se Planka panika, ustoupil do Culara, značně daleko na sever od silnice Via Domitia, a poslal odtamtud vzkaz Decimovi Brutovi, jenž se stále ještě ubíral po Via Domitia. Když Decimus tento dopis obdržel, odbočil směrem k Plankovi a na začátku června dospěl do Culara.

Tam se oba dohodli, že své armády spojí a přimknou se k současnému senátu, k jeho ciceronské verzi. Od něj koneckonců obdržel Decimus svůj mandát a Plancus zase byl zákonně ustanoveným správcem provincie. Když se Plancus později doslechl, že Ciceronův senát prohlásil Lepida za veřejného nepřítele, poblahopřál si v duchu, jak správně se rozhodl.

Problém ovšem byl, že se Decimus nesmírně změnil, že přišel o všechnen svůj vojenský švih, o onu báječnou taktickou dovednost, jakou projevoval v celém průběhu Caesarovy války s Vlasatými Galy. Nechtěl ani slyšet o tom, že by se měli od Culara přesunout dál, v boji ještě naprosto nezkušená většina jejich vojáků mu neustále dělala starosti, naléhal, aby se nedopouštěli ničeho, co by mohlo vyvolat střet s Antoniem. Jejich čtrnáct legií že není dost – ani zdaleka dost že to není!

A tak všichni do jednoho jen vyčkávali, v nejistotě – zda by měli naději na úspěch, pokud by vyvolali rozhodující bitvu. Naprosto tu nešlo o ideový střet dvou táborů, jejichž vojáci by nezvratně věřili tomu, proč a zač bojují, nebylo ani možné strašit je v zájmu pozvednutí bojové morálky kdovíjakými bubáky.

Na počátku měsíce *sextilis* se vážky zhoupaly na Antoniovu stranu; ze Zadní Hispánie dorazil Pollio se dvěma legiemi a přidal se k němu a k Lepidovi. Proč taky ne, ušklíbl se Pollio? V jeho provincii se nic vzrušujícího neděje, poté co Ciceronův senát přepustil velení nad celým Naším mořem Sextovi Pompeiovi – taková pitomost!

„Oni to vážně vedou od deseti k pěti,“ vrtěl Pollio nešťastně hlavou. „Každý, komu zbyl aspoň zbyteček rozumu, musí nahlédnout, že Sextus Pompeius prostě sbírá síly, aby mohl začít Řím vydírat blokováním dodávek obilí. Ale tak jako tak, pro historika, jako jsem já, tím nastala příšerná nuda. Když potáhnu s tebou, Antonie, budu mít aspoň o čem psát.“ S potěšením se rozhlížel kolem. „Ty si ale dovedeš vybrat místo pro tábor! Ryby jsou tu báječné, zaplavat se tu dá, Přímořské Alpy jako pozadí k tomu všemu také nejsou marné – je tu mnohem příjemněji než v Cordubě.“

Jestliže život právě nabídl Pollionovi blažené chvíle, nechoval se ani zdaleka tak vstřícně k Plankovi. Předně se mu za nic na světě nedařilo obrnit se proti Decimovu věčnému skuhrání. Zadruhé pak, když se apatický Decimus Brutus nedokázal rozhoupat k napsání dopisu senátu, zůstalo na něm, aby Římu písemně vysvětlil, proč vlastně on a Decimus už dávno neudeřili na Antonia a jeho spolčence Lepida. Musel se utéci k tomu, že všechnu vinu svalil na Octaviana, počínaje udáním, že to byl Octavianus, kdo včas nezastavil Ventidia, až po rozhořčení nad tím, že odmítl vzdát se svých legií.

V okamžiku, kdy dorazil Pollio, odeslali oba *inimikové* Plankovi nabídku, aby se s nimi spojil; Plancus vyzvání s úlevou

přijal a nechal Bruta Brutem. Dal se na pochod za lákadly Fora Julii, a nepovšiml si ani, když scházeli dolů po svazích východního břehu Rhodanu, jak je tam všechno nepřírozeně suché a jak obilí v této jindy úrodné oblasti nemá vůbec nasazeno na klas.

Decima Bruta znovu posedl děs a úzkost, jaké zakusil už po Caesarově smrti. Sotva Plancus dezertoval, zalomil Brutus rukama, odřekl se svého vojenského pověření a vzdal se svého imperia. Ohromené legie v Cularu ponechal jejich osudu a s hrstkou přátel se horempádem vydal po souši za Markem Brutem do Makedonie. Pro Decima, jenž hovořil několika galskými jazyky a neočekával cestou žádné problémy, se to nezdál být nesplnitelný úkol. Léto vrcholilo, všechny alpské průsmyky byly průchodné, a čím dál na východ postupovali, tím byly hory nižší a schůdnější.

Všechno šlo hladce, až posléze dosáhli území Brennů, kteří sídlili na výšinách za průsmykem do Italské Galie, jenž nesl jejich jméno. Tam vzali Brennové celou skupinku do zajetí a předvedli ji před kmenového náčelníka jménem Camilus. V domnění, že všichni Galové musí Caesara, svého pokořitele, nenávidět, nenapadlo jednoho z Decimových přátel nic lepšího než pochlubit se náčelníkovi, že to je onen Decimus Brutus, který zabil velikého Caesara. Nesnáze byla v tom, že Caesar se mezitím už stal spolu s Vercingetorigem součástí galské lidové tradice a že byl obdivován a milován jako svrchovaný vojenský hrdina.

Camilus věděl, co se v Itálii děje, a poslal Antoniovi do Fora Julii zprávu, že zadržuje Decima Bruta jako zajatce – a co že si veliký Marcus Antonius přeje, aby s ním udělal?

„Zab ho!“ zněla Antoniova stručná odpověď, kterou doprovázel nadtý měsíc zlatáků.

Brennové Decima Bruta zabili a jeho hlavu poslali Antoniovi na důkaz, že si své peníze zasloužili.

KAPITOLA TŘETÍ

Posledního dne měsíce června přijal senát usnesení, že Marcus Aemilius Lepidus je *inimicus*, nepřítel, jelikož se spojil s Antoniem, a zkonfiskoval mu proto veškerý jeho majetek. Jisté komplikace plynuly z toho, že byl i pontifikem maximem, neboť nejvyššímu římskému knězi nebylo možno jeho úřad odejmout a senát mu ani nemohl odmítnout vyplácet značné peněžní požitky, které měl každoročně právo obdržet ze státní pokladnice. Pokud by výrok zněl, že je *hostis*, veřejný nepřítel, bylo by se tak stalo, jako *inimicus* před tím byl ochráněn. Třebaže Brutus v dopise z Makedonie želel osudu své sestry Junilly, která podle něho upadla do chudoby, pravda byla taková, že si žila dál v pohodlí Domus Publiky a měla k užívání kteroukoli rodinnou vilu mezi Antiem a Surrentem, kam se jí jen zachtělo odebrat. Nikdo Junille nezabavil šperky, odění ani služebnictvo a Vatia Isauricus, jenž byl manželem její starší sestry, by byl nepřipustil žádné finanční postihy ze strany státu, které by jí nějak ztrpčily život. Brutus se zkrátka jen choval politicky, tak jak se to dělávalo; však ono se najde pár oslů, kteří mu uvěří a nad chudinkou si popláčou.

Počet Liberátorů v Římě se dál tenčil. Lucia Minucia Basila, právě když si dopřával zvrhlé rozkoše z trýznění svého otroka, ostatní vzbouřivší se otroci přemohli, jeho samotného zmučili a posléze zabili. Jeho smrt nikdo nepokládal za velkou ztrátu, zejména ne zbylí Liberátoři, od bratrů Caeciliů až po bratry Caskovy. Všichni dosud docházeli do senátu, avšak v duchu se ptali, jak dlouho ještě. Caesar Octavianus měl oči všude – byli jimi jeho agenti. Řím se jich zdál být plný a dělali jediné: obcházeli lidi a vyptávali se, proč chodí Liberátoři stále ještě po světě nepotrestáni.

Dokonce ani Antonius, Lepidus, Ventidius, Plancus, Pollio a jejich třiadvacet legií nepůsobili mužům v Římě takové starosti jako Octavianus. Forum Julii jim připadalo nekonečně vzdálené ve

srovnání s Bononií, přímo na křižovatce Via Aemilia a Via Annia – dvou cest, které obě vedly k Římu. Ba i Marcus Brutus v Makedonii považoval Octaviana za mnohem větší hrozbu míru než Marka Antonia.

Zdroj všech těchto obav přitom klidně dál pobýval v Bononii, nic nedělal, nic neříkal. Výsledkem ovšem bylo, že ho záhy začal zahalovat závoj tajemství; nikdo nedokázal s jistotou říci, že ví, co má Caesar Octavianus vlastně v úmyslu. Šířily se pověsti, že mu jde o konsulát – stále ještě neobsazený. Když se však lidé obraceli s dotazem na jeho otčíma Philippa a jeho švagra Marcella Minora, naráželi na mlčení.

Tou dobou už se proslýchalo, že Dolabella je mrtvý a v Sýrii že vládne Cassius, avšak podobně jako Forum Julii byla i Sýrie nezměrně daleko ve srovnání s Octavianem v Bononii.

Pak se k Ciceronovu zděšení (třebaže i on sám si s touto myšlenkou v duchu pohrával) vynořil další dohad: že se Octavianus chce stát druhým konsulem, a to s Ciceronem jako s konsulem prvním. Takže by tento mladý muž usedl u nohou moudrého, ctihodného zralého státníka, aby se od něho učil jeho umu. Jak půvabný to obraz! Jak duši lahodící představa! Třebaže byl Cicero zcela zmožen velkou sérií řečí proti Markovi Antoniovi, zachoval si ještě dostatek zdravého úsudku, aby vycítil, že obraz, který si takto vymaloval, má kaz. Octavianovi se nedalo důvěřovat, ani co by se za nehet vešlo.

Koncem července se do Říma dostavilo čtyři sta centurionů a letitých veteránů a dožadovali se slyšení před celým senátem, s tím, že jsou zplnomocněni mluvit jménem své armády a předložit přitom požadavky Gaia Julia Caesara *filia*. Pro sebe chtěli slíbené odměny. Pro Caesara *filia* konsulát. Na obě žádosti odpověděl senát hlučným ne.

Posledního dne měsíce *iulia*, přejmenovaného k počtě jeho adoptivního otce, překročil Octavianus s osmi legiemi Rubikon a pak se dvěma legiemi osobně vybraných vojáků vyrazil kupředu. Senát propadl panice a vypravil Octavianovi vstříc poselství, aby ho přemluvil zastavit. Bude mu dovoleno ucházet se o konsulát, aniž by se musel osobně dostavit do města, takže přece není žádný důvod, aby v pochodu pokračoval.

Mezitím se v Ostii vylodily dvě veteránské legie z provincie Africa. Senát po nich dychtivě sáhl a osadil jimi Janiculskou

pevnost, odkud měly výhled na Caesarovy sady a na prázdný Kleopatřin palác. Jezdci z první majetkové třídy a z nejvyšších příček druhé třídy oblékli pancíře a z mladších jezdců byla utvořena milice, která obsadila Serviovské hradby.

Neznamenalo to nic víc než chytání se stébel; těm, kdo formálně měli velet, chyběla jakákoli představa co si počít a ostatní – nižšího majetkového postavení, než byla druhá třída – si klidně šli dál za svými denními záležitostmi. Když se mocní kasají, ať si taky krvácejí. Jediný případ, kdy trpěli i řadoví občané, nastával, když se začali bouřit, a ani ti nejnuznější teď neměli k bouřím sebemenší důvod. Bezplatné přiděly obilí se vydávaly, obchod vzkvětal, takže zaměstnání měli jistá, příští měsíc se měly konat *ludi Romani* a nikdo s troškou filipa v hlavě se teď nevydával na Forum Romanum, kde mocní zpravidla prolévali krev.

A mocní i nadále lapali po stébélkách. Když se roznese, že dvě z Octavianových původních legií, Martia a Čtvrtá, se ho chystají opustit a přidat se k městu, rozlehl se hlasitý vzdech úlevy – jenž se ovšem rázem změnil v zoufalé kvílení, když se ukázalo, že je to jen lichá pověst.

Sedmnáctého dne měsíce *sextilis* vstoupil Caesarův dědic bez jakéhokoli odporu do města. Jednotky rozmístěné v janiculské pevnosti obrátily meče a *pila* směrem dolů a přešly s jásotem a květinami k protivníkovi. Jediná krev, která byla prolita, náležela městskému prétorovi Markovi Caeciliovi Cornutovi, který nalehl na meč v okamžiku, kdy Octavianus vkročil na Forum. Řadoví občané Octaviana zdravili frenetickým jásotem, po senátu však nebylo vidu ani slechu. Jak se patřilo, stáhl se Octavianus se svými muži na Martovo pole, kde přijímal návštěvy všech, kdo si s ním přáli promluvit.

Nazítří senát kapituloval, pokorně se dotázal, zda by se Caesar Octavianus chtěl stát kandidátem ve volbách konsulů, které se budou konat bez dalšího prodlení. Za druhého kandidáta senátoři bázně navrhli Caesarova synovce Quinta Pedia. Octavianus vyslovil vlídný souhlas a byl zvolen prvním konsulem, spolu s Quintem Pediem jako konsulem druhým.

Devatenáctého dne měsíce *sextilis* a více než měsíc před svými dvacátými narozeninami obětoval Octavianus na Kapitolu svého bílého býka a byl inaugurován. Nad hlavami mu kroužilo dvanáct

supů, *omen* tak ohromující a úžasné, že už od Romulových časů nemělo pamětníka. Třebaže na toto ryze mužské shromáždění neměla jeho matka ani jeho sestra přístup, byl Octavianus šťasten, když přehlížel tváře přítomných, počínaje svým pochybovačným otčímem až po vylekané senátory. Co v tu chvíli probíhalo hlavou zaraženého Quinta Pedia, jeho mladší bratranec netušil – a ani se o to nestaral.

Tento Caesar právě vkročil na jeviště světa a nehodlal ho vbrzku opustit.

ČÁST XI.

SYNDIKÁT

OD MĚSÍCE SRPNA (SEXTILIS)
DO PROSINCE ROKU 43 PŘ. N. L.

MARCUS AEMILIUS LEPIDUS

LUCIUS JULIUS CAESAR

KAPITOLA PRVNÍ

Markovi Vipsaniovi Agrippovi připadla úloha nejvěrnějšího přívržence, role, o kterou čím dál tím víc stál a jež mu přinášela čím dál tím víc uspokojení. Jakékoli ostny závidění nebo ctižádosti stát se prvním byly Agrippovi naprosto cizí; podstatou jeho vztahu k Octavianovi byla čirá, ničím nezkalená oddanost, bezmezný obdiv, ohleduplně vykonávaná ochrana. Různí lidé mohli Octavianu odsuzovat, nenávidět ho, posmívat se mu, jediný Agrippa však chápal, kým a čím Octavianus je, a nic špatného nesoudil o něm ani o krajnostech v jeho povaze. Jestliže Caesarův intelekt pomohl Agrippovi povznést se do éterických výšin, Octavianova zcela odlišná osobnost – jak dobře vnímal – mu umožnila sestup do podsvětí. Octavianovi neuniklo sebemenší lidské selhání, neponechal nepovšimnutý jediný projev slabosti, neopomněl zaznamenat žádnou okrajovou poznámku. Měl přímo hadí instinkt, setrval v nehybnosti, zatímco druzí se prohřešovali pohybem. Ale když se pak vymrštil, byl to takřka nepostřehnutelný šleh, anebo se naopak sunul tak nekonečně pomalu, až pozorovatele mátl iluzí klidu.

Agrippa svůj úkol pojal prostě: zajistit, aby Octavianus bezpečně přežíval veškeré nástrahy a mohl naplnit osud, který považoval za své právo, za přirozený důsledek toho, kým je a čím je. A nejvyšší odměnou za to bylo pro Agrippu vědomí, že je Octavianův nejlepší přítel, jediný, komu Octavianus ve všem naprosto důvěřuje. Ničím se nepokusil odvrátit přízeň svého idolu od mužů, jako byl Salvidienus a Maecenas, či od Gaia Statilia Taura, jenž se rovněž propracoval mezi Octavianovy důvěrné přátele; nebylo to třeba, neboť z vrozené opatrnosti si je Octavianus nepřipustil do blízkosti svých nejněrnějších myšlenek a pohnutek. Ty byly vyhrazeny jen pro Agrippovo ucho, jen pro Agrippu a nikoho víc.

„První, co teď musím udělat,“ svěřoval se Octavianus Agrippovi, „je prosadit tebe, Maecenata, Salvidiena, Lucia Cornificia a Taura do senátu. Na kvestorské volby není dostatek času, musí se to provést kooptací. Tu může navrhnout Philippus. Pak ustavíme zvláštní tribunál, který bude soudit atentátníky. Ty obviníš Cassia, Lucius Cornificius Marka Bruta. Na každého z mých přátel připadne jeden vrah. Očekávám samozřejmě, že všichni porotci vysloví verdikt CONDEMNO. Pokud by kdokoli z poroty hlasoval ABSOLVO, chci znát jeho jméno. Pro lepší orientaci v budoucnosti, chápeš? Vždycky je dobré vědět o lidech, kteří mají odvahu stát si za svým přesvědčením.“ Zasmál se. „A také o těch, kteří si dokážou včas umýt ruce.“

„Navrhneš zřízení toho tribunálu osobně?“ otázal se Agrippa.

„Kdepak, to by nebylo dost prozíravé. Může to klidně udělat Quintus Pedius.“

„Zdá se,“ svraštil Agrippa čelo, „že to chceš mít provedeno co nejdřív, jenže už je taky nejvyšší čas, abych se vydal na jisté místo pro další náklad prken.“

„Řezivo teď počká, Agrippa. Senát už vyslovil souhlas s tím, že každému z mých prapůvodních legionářů vyplatí jako odměnu dvacet tisíc, takže peníze dostaneme ze státní pokladny.“

„Já jsem se domníval, že státní pokladna je dočista prázdná, Caesare.“

„Ne tak docela, ale skvělé to s ní není. A já ji také nemám v úmyslu vybrakovat až do dna. Podle tradice se nikdy nikdo nedotkl tezaurovaného zlata. Ovšem zprávy plebejských édilů jsou krajně znepokojivé,“ řekl Octavianus a ukázal tak, že zatím ani v nejmenším nezahálel; bylo vidět, že je to konsul, který chce mít věci pevně v ruce. „Už loňská úroda byla špatná, ovšem letošní sklizeň je přímo katastrofální. Nejen v našich obilnářských provinciích, ale všude, od západního oceánu až po východní. Nil se nevytlil z břehů, hladina Eufratu i Tigridu klesla na minimum a vůbec nikde se nedostavily jarní deště. Kolosální sucho. Proto se mi taky zhoršilo astma.“

„Jsi na tom líp, než jsi býval,“ chlácholil ho Agrippa. „Dost možná, že už se ho zbavuješ.“

„Doufám, že ano. Je mi protivné, když se mám v senátu ukázat fialový jak švestka a sípět tam před lidmi, ale docházet tam musím. I když bych řekl, že těch nejhorších záchvatů je teď už méně.“

„Já za to obětuji bohyni Salus.“

„Já jí přináším oběť každý den.“

„Co s tou sklizní?“ napověděl Agrippa a vrýval si do paměti, že i od něho musí Salus dostávat obět' denně.

„Zdá se, že nebude doslova žádná. Pokud se vůbec nějaké obilí urodí, vyšplhá jeho cena nesmírně vysoko, takže Quintus Pedius bude muset zavést nějaká nouzová opatření, zákon, který zamezí přednostní prodej soukromým obchodníkům před státem. Proto také nemohu odčerpat všechny prostředky ze státní pokladny. Ruinovat obchod není součástí mé strategie, jenomže zrno bude představovat zvláštní případ. Navzdory koloniím, které pro městskou chudinu založil můj otec, se stále ještě vydává sto padesát tisíc dávek obilí zdarma, a v tom nesmí dojít k sebemenšímu přerušení. Cicero a Marcus Brutus by se mnou sice nesouhlasili, ale já si v tomhle považuji spíše mínění chudiny, *capite censi*. Ta dnes poskytuje Římu naprostou většinu jeho vojáků.“

„A proč bychom neměli legiím platit z našich prkenných fondů, Caesare?“

„Tady jde o zásadu,“ řekl Octavianus tónem, který nepřipouštěl odmluvy. „Bud' povládnou já senátu, anebo povládnou senát mně. Kdyby to byl sbor rozumných lidí, byl bych mu vděčen za jeho rady, ale zatím je to rozhádaná sebranka křiklounů.“

„Máš snad v úmyslu ho zrušit?“ otázal se ho nedočkavě Agrippa.

Octavianův úlek byl nelíčený. „Ne, nikdy! Musím ho jen převychovat, Agrippa, i když se taková věc nedá provést během jednoho dne – nebo za jediné konsulské období. Senátu přísluší navrhovat rozumné zákony a jejich provádění přenechat zvoleným magistrátům.“

„Co se tedy stane se všemi těmi náklady prken?“

„Zůstanou zatím, kde jsou. Ještě bude hůře, než se věci doopravdy zlepší, a já chci mít finanční rezervu pro mnohem horší situace, než je sucho nebo Marcus Antonius. Zítra touhle dobou už i podle zákona budu Caesar Filius, bude schválena *lex curiata*. Což znamená, že se stanu vlastníkem celého Caesarova jmění – až na jeho odkaz římskému lidu, který vypořádám bez prodlení. Nemám ale v úmyslu plýtvat čímkoli, co po otci zdědím, ať jsou to peníze, anebo statky. V současnosti mám celý Řím jen pro sebe, ale nemyslíš, že to jednou také musí skončit? Dokud jsou na světě marnotratníci jako Antonius, je třeba všechno hradit ze státní pokladny.“ Blaženě se protáhl a toliko pro Agrippovy oči se

rozzářil Caesarovým úsměvem. „Chtěl bych mít za úřadovnu Domus Publiku. Můj dům je příliš malý.“

Agrippa se usmál. „Tak si kup větší, Caesare. Anebo uspořádej náležité volby a dej se prohlásit pontifikem maximem.“

„Ne, pontifikem maximem ať klidně zůstane Lepidus. Mám vyhlédnuté větší sídlo, ale ne Domus Publiku. Na rozdíl od otce si nepřeji dělat v římském rybníku příliš velké vlny. On si liboval ve velkoleposti, měl to už v povaze. Jeho ta pompa přímo *těšila*, mě ne,“ řekl Octavianus.

„Jenže,“ namítl Agrippa, jehož stále ještě děsila vidina odměn legionářům, „legiím bys měl vyplatit přes tři sta milionů. To je dvanáct tisíc talentů ve stříbře. Neumím si představit, Caesare, jak bys to mohl dokázat, když nepoužiješ ty prkenné fondy.“

„Nemám také v úmyslu vyplatit jim všechno,“ řekl Octavianus bezstarostně. „Jen půlku. Zbytek jim zůstanu dlužen.“

„Ale oni přejdou na druhou stranu!“

„Nepřejdou, jen co k nim promluvím a vysvětlím jim, že odložené platby pro ně znamenají další příjmy. Protože s nimi bude spojen desetiprocentní úrok. Víím, co dělám – přesvědčím je o tom – a zachovám si přitom jejich loajalitu.“

On to opravdu dokáže, pomyslel si Agrippa s obdivem a úctou. Jaký plutokrat by se z něho mohl stát! Atticus by si měl ty své vavříny raději dobře ohlídat.

Dva dny nato pořádal Philippus rodinnou večeři na počest nových konsulů, celý nesvůj při pomýšlení, že jim bude nucen sdělit, že jeho mladší syn Quintus se v Sýrii chce přidat ke Gaiovi Cassiovi. Och, kde jsou ty časy, kdy mohl všechen život věnovat radostem stolování, knihám, krásné a kultivované ženě! Teď na něho dolehl svazek s nedozrálým a mocichtivým pastorkem, který zjevně postrádal jakékoli brzdy. To, jak se matně upamatoval, ostatně říkávala i Caesarova matka Aurelia o *svém* Caesarovi: že totiž nevnímá, že povoz musí mít i brzdy. Nic o nich neví ani toto jeho druhé vydání. Takový půvabný, nevýbojný, tichý, neduživý chlapec to býval! A teď je chorý on, Philippus. Dlouhá výprava s poselstvím do Italské Galie uprostřed nejkrutější zimy neumožnila jen Servia Sulpicia, hrozila zahubit i jeho a Lucia Pisona. Pisona od té doby sužovaly plíce, jeho, Philippa, trápily zanícené prsty nohou. Omrzliny, které utrpěl, se proměnily v cosi tak šeredného,

že lékaři jen vrtěli hlavou a ranhojiči doporučovali amputaci, které se Philippus zhrozil a odmítl ji podstoupit. A tak měl teď, když vítal hosty, na nohou pantofle nazuté na ponožky napuštěné vonnými bylinami, aby přehlušily pach sněživých prstů.

Muži počtem převyšovali ženy, neboť tři z nich byli dosud svobodní – jeho starší syn Lucius, jenž tvrdošíjně odmítal všechny nevěsty, které mu Philippus postupně doporučil, Octavianus a Marcus Agrippa, na jehož pozvání Octavianus trval. Když Philippus na tomto až dosud mu neznámém Agrippovi spočinul očima, zatajil se mu dech. Tak pohledný, a přece tak mužný! Vysoký téměř jako býval Caesar, ramenatý jako Antonius, s vojenským chováním, kterým na sebe okamžitě upoutával pozornost. Och, Octaviane, bědoval Philippus v duchu, tenhle mladý muž tě jednou o všechno připraví! Když však večeře končila, změnil o něm mínění. Agrippa byl cele a beze zbytku Octavianovi oddán. Ne že by byl Philippus postřehl sebemenší náznak nějaké necudnosti nebo nepatřičnosti; nedotkli se jeden druhého, ani když kráčeli pospolu, neupírali na sebe navzájem žádné toužebné pohledy. Ať už tento rozený vůdce mužů v Octavianovi spatřoval cokoli, naprosto to tlumilo všechny jeho osobní ambice. Ten můj nevlastní syn si začíná vytvářet svůj vlastní okruh vrstevníků, a dělá to chytřeji než Caesar, který stál vždycky osamocen, bránil se jakýmkoli těsnějším svazkům s jinými muži. Nu, zásluhu na tom samozřejmě měla i ta pradávná pomluva o něm a o králi Níkomédovi. Kdyby však byl Caesar měl nějakého takového svého Agrippu, nebylo by se nikomu podařilo zavraždit ho. Octavianus je docela jiný. O žádné pomluvy se nestará, odrážejí se od jeho kůže jako kamínky od hrocha.

Pro Octaviana měla večeře obzvláštní půvab, neboť se jí účastnila jeho sestra. Ze všech lidí v jeho životě, nevyjímaje ani jeho matku, byla jeho srdci nejbliž. Jak teď rozkvetla! Svou plavou krásou zastiňovala i Atii, třebaže neměla stejně pěkný nosík ani tak úhledné lícní kosti. Vše tkvělo v jejích očích, nejnádhernejších, jaké kdy náležely ženě, široko posazených, doširoka otevřených, akvamarinové barvy, právě tak sdílných, jako jeho vlastní byly neproniknutelně uzavřené. Její přirozeností byla láska a něha, i ty jí zíraly z očí. Stačilo, aby se ukázala na nákupu v Portiku Margaritaria, a hned se do ní každý na první pohled zamiloval. Pro mého adoptivního otce byla klíčem k lidským srdcím jeho dcera Julia; pro mne je to Octavia. Po všechny své dny ji budu chránit a opatrovat jako svého dobrého ducha.

Všechny tři ženy byly ve výborné náladě, Atia proto, že se její milovaný synek dočkal tak úžasného úspěchu – jak to, že to už dávno nevytušila? Po téměř dvaceti letech, kdy se málem utrápila starostmi o dítě tak křehké, že se až strchovala o jeho život, shledávala, že její malý Gaius najednou představuje obrovskou sílu, s níž každý musí počítat. Trápí ho hvízdavý dech, to ano, ale přes to všechno si s ohromením uvědomila, že nejspíš přečká všechny kolem sebe, i toho impozantního Marka Agrippu.

Octavia byla dobře naladěna proto, že tu byl i její bratříček; plně opětovala jeho náklonnost k ní. Byla o tři roky starší než on a těšila se nádhernému zdraví; v dětství se o něho starala jako o panenku, batolil se kolem ní, obdivně k ní vzhlížel, zahrnoval ji otázkami, utíkal se k ní před přemírou matčiny ochrany a péče. Octavia odjakživa vnímala to, co začínají Řím i její rodina vidět teprve nyní: jeho sílu, rozhodnost, bystrost, jeho nepotlačitelné vědomí výlučnosti. Považovala to vše za juliovské vlohy, avšak postřehla i jeho tvrdohlavost, střídmost, věcnost zděděnou po jejich společném otci z nezkaženého latinského rodu. Jak je svrchovaně vyrovnaný! Tenhle můj bratříček jednou povládne světu.

Valeria Messala zářila radostí z toho, že se před ní náhle otevřel život. Byla to sestra Messaly Rufa, za Quinta Pedia byla provdána už třicet let a dala mu dva syny a dceru; jeden syn byl už dospělý, mladší dosáhl věku, kdy mohl sloužit jako *contubernalis*, děvčeti bylo šestnáct. K jejím největším půvabům patřila záplava kaštanových vlasů, třebaže upoutávala i hlubokýma zelenýma očima. To, že se provdala za Quinta Pedia, byla součást Caesarovy sítě politických sňatků. Jako patricijka byla mnohem vyššího rodu než Pediové z Kampánie, třebaže nepocházela z Juliů, a záhy shledala, že si s Quintem velice dobře rozumějí. Pokud kdy Valerii Messale na jejím manželovi něco vadilo, byla to jeho slepá oddanost Caesarovi, jenž ho ovšem nepovyšoval tak rychle, jak by se jí bylo zdálo náležité. Nyní, když se stal druhým konsulem, byla naplněna všechna její očekávání. Její synové tak mají po obou rodičích konsulské předky a její dcera, Pedia Messalina, bude neobyčejně žádoucí nevěsta.

O mužskou konverzaci ženy nedbaly, rozpovídaly se o dětech. Octavia loni povila holčičku Claudii Marcellu, a byla už opět v jiném stavu. Tentokrát, jak doufala, by to mohl být syn.

Její manžel Gaius Claudius Marcellus Minor se jako člen rodiny, která se tak tvrdošíjně a vytrvale stavěla proti Caesarovi, dostal do velice zvláštního postavení, Zachránil svou kariéru – a

zachoval si svůj rozsáhlý majetek – tím, že se oženil s Octavií, kterou hluboce miloval, neboť nemilovat ji nebylo možné. Kdo by si však byl kdy pomyslel, že mladší bratr jeho manželky se v devatenácti letech stane prvním konsulem? A kam až vůbec dospěje? Někam do závratných výšin, napadalo ho. Úspěch z Octavianiana přímo vyzařoval, třebaže ne v tak okázalé podobě, jako tomu bylo u jeho prastrýce.

„Myslíte si,“ otázal se Marcellus Minor Octavianiana a Pedia, „že je teď ten správný čas k obžalobě Liberátorů?“ Zachytil záblesk v Octavianových očích při užití onoho odsuzovaného označení a rychle se opravoval. „Mám samozřejmě na mysli atentátníky. Většina Římanů jim říká ‚Liberátoři‘ v ironickém slova smyslu, ne doopravdy. Ale abych se vrátil k té své otázce, Caesare Octaviane, budeš se muset vypořádat s Markem Antoniem a se správci západních provincií – je tedy dost vhodná doba k tak provokativním procesům?“

„A podle toho, co jsem slyšel,“ řekl Philippus, jenž přispěchal Marcellovi Minorovi ku pomoci a k záchraně, „nehodlá se Vatinius s Markem Brutem v Illyriku utkat, vrací se domů. To ještě posílí Brutovo postavení. Pak je tu ještě Cassius v Sýrii, další hrozba míru. Proč teď atentátníky soudit a vyhrocovat situaci? Pokud budou Brutus a Cassius odsouzeni, stanou se z nich psanci a nebudou se moci vrátit domů. To je může jen povzbudit k válce, a Řím nějakou další válku věru nemá zapotřebí. Antonius a správci západních provincií stačí až až.“

Quintus Pedius poslouchal, odpovědět však nemínil. Byl nešťastný, že je věčně namočený do nějakých sporů kolem Juliů, a měl jich už dost. Povahu sice měl po svém otci, venkovském statkáři, avšak osud zdědil po matce, Caesarově nejstarší sestře. Vše, po čem toužil, byl klidný život na svých rozsáhlých statcích v Kampánii, nikoli úřad konsula. Pak spočinul očima na své manželce, která tak nesmírně ožila, a povzdychl si. Patricijové zůstanou patriciji, pomyslel si. Valerii nesmírně lahodí, že je ženou konsula, a o ničem jiném teď nemluví, než že uspořádá oslavy Bony Dey.

„Vrahové *musí* být obžalováni,“ řekl Octavianus. „Skandál je, že se tak nestalo hned následující den poté, co vraždu spáchali. Kdyby byli vzápětí postaveni před soud, nedošlo by vůbec k současné situaci. Za legalizaci Brutova postavení je odpovědný Cicero a senát, což se vztahuje i na Cassia, avšak byl to Antonius a jeho senát, kteří je nezačali stíhat.“

„Tam právě mířím,“ řekl Marcellus Minor. „Pokud nebyli obžalováni bezprostředně poté – ba dokonce jim byla udělena generální amnestie –, pochopí to lidé?“

„Je mi jedno, jestli to lidé nepochopí, Marcelle. Senát a lid se musí poučit, že hrstka urozených mužů nemůže jen tak pardonovat zavraždění jiného urozeného muže zákonně zvoleného do vysokého úřadu, byť z údajně vlasteneckých důvodů. Vražda je vražda. Pokud měli atentátníci důvody domnívat se, že můj otec zamýšlí stát se římským králem, pak ho měli obžalovat před řádným soudem,“ řekl Octavianus.

„A jak by to byli mohli dokázat?“ otázal se Marcellus. „Caesar byl přece doživotní diktátor, *dictator perpetuus*, byl postaven nad všechny zákony, jeho úřad byl nezrušitelný.“

„Vše, co bylo třeba, bylo zbavit ho úřadu diktátora – získal ho koneckonců hlasováním v senátě. Ale oni se ani nepokusili té funkce ho zbavit. I sami atentátníci hlasovali pro to, aby mu úřad doživotního diktátora byl udělen.“

„To proto, že se ho obávali,“ řekl Pedius. I on tehdy patřil k těm, kteří z Caesara měli strach.

„Nesmysl! Strach z čeho? Kdy připravil můj otec nějakého Římana o život, s výjimkou bitvy? Jeho politikou byla shovívavost – byla to chyba, ale taková je skutečnost. Pedie, on přece většinu svých pozdějších vrahů předtím *omilostnil*, některé dokonce dvakrát!“

„Přesto je to tak, oni se ho báli,“ trval na svém Marcellus.

Mladá, hladká a půvabná tvář ztvrdla, nabyla výrazu chladného, zralého vědomého zastánce násilí. „Mají víc důvodů obávat se *mne*! Neustanu, dokud nebude poslední z vrahů mrtvý, dokud nebude zcela zničena jeho pověst, dokud nebude zkonfiskován jeho majetek a dokud jejich manželky a děti nebudou odsouzeny žít v bídě.“

Rozhostilo se podivné ticho. Přerušil ho až Philippus.

„Těch, kteří by měli stanout před tribunálem, je pořád méně a méně,“ řekl. „Gaius Trebonius, Aquila, Decimus Brutus, Basilus –“

„Proč ale,“ vskočil mu do řeči Marcellus, „má být stíhán Sextus Pompeius? K atentátníkům přece nepatřil a oficiálně je teď římským prokonsulem pro všechna moře.“

„Jeho prokonsulské pověření co nevidět skončí, jak sám dobře víš. Mám tucet svědků, kteří odpřísáhnou, že jeho lodi před dvěma *nundiny* napadly africkou obilnou flotilu. Tím se z něho stává

zrádce. Kromě toho je to syn Pompeia Magna,“ řekl Octavianus otevřeně. „Já se zbavím všech Caesarových nepřátel.“

Posluchači pochopili, že když hovoří o Caesarovi, má na mysli sebe.

Všechna přelíčení s Liberátory proběhla už v prvním měsíci konsulátu Gaia Julia Caesara Octaviana a Quinta Pedia; třebaže se konalo třiatvacet procesů (souzeni byli i mrtví), celé soudní řízení skončilo během jediného *nundina*. Porotci jednomyslně odsoudili každého z Liberátorů, jenž byl současně prohlášen *sacer*. Veškerý jeho majetek byl zkonfiskován státem. Ti z Liberátorů, kteří se až dosud zdržovali v Římě, jako například tribun lidu Gaius Servilius Casca, z města uprchli, jejich pronásledování však probíhalo jen pomalu. Servilia s Tertullou se přes noc ocitly bez přístřeší, ne však nadlouho. Své soukromé jmění měly trvale uloženo u Attika, který Servilii zakoupil nový dům na Palatinu a sklídil za to ještě nezaslouženou chválu, že se obou žen údajně ujal.

Když souběžně probíhající tribunál odsoudil Sexta Pompeia pro velezradu, jeden ze třiatřiceti porotců odevzdal tabulku označenou A, značící ABSOLVO, *osvobozuji*; všichni ostatní poslušně vraceli tabulky s písmenem C neboli CONDEMNO, *odsuzuji*.

„Proč jsi to udělal?“ otázal se Agrippa porotce, jenž náležel k jezdcům.

„Protože Sextus Pompeius žádný zrádce není,“ zněla odpověď.

Octavianus si jeho jméno zaznamenal, potěšen velikostí jeho jmění. Jednou se může hodit.

Lidu byl rozdělán náležitý podíl z Caesarova odkazu, pro veřejnost byly otevřeny Caesarovy parky a zahrady; Římané všech vrstev milovali procházky a svačinky v přírodním, avšak zušlechtěném prostředí. Kleopatřin palác Octavianus s radostí pronajímal ctižádostivým zájemcům z první majetkové třídy, kteří v něm pořádali velkolepé hostiny pro své klienty. I jejich jména vstupovala do seznamu s názvem „Různé zajímavé údaje“.

Zajistil, aby za tribuny lidu byli zvoleni dva jeho nejbližší přátelé, Marcus Agrippa a Lucius Cornificius, neboť po útěku Casků byla v kolegiu tribunů dvě místa neobsazená. Publius Titius, který už tribunem lidu byl a jenž velice stál o to, aby u Octaviana stoupl v ceně co nejvýše, Octavianovi zachránil život, když se ho

pokusil zavraždit cizinecký prétor Quintus Gallus. Gallus byl vzápětí zbaven úřadu, horečně snaživý senát ho bez procesu před tribunálem odsoudil k smrti a lidem z ulice bylo povoleno vyrabovat jeho dům. Radami jezdců první majetkové třídy proběhl lehký ořes, začínali se ptát, oč je vlastně Octavianus lepší než Antonius.

Věren svému slovu odčerpal nový první konsul dostatek peněz ze státní pokladny, aby mohl každému z vojáků svých původních tří legií vyplatit po deseti tisících sesterciů. Představitelé legií už předtím vyslovili souhlas s jeho návrhem, aby mu s výplatou druhé poloviny posečkali, a zajistili si tak dodatečný zisk v podobě desetiprocentního úroku. Třebaže celková částka včetně odměn centurionů činila méně než čtyři tisíce talentů, vybral Octavianus z pokladny šest tisíc talentů – tolik, kolik si při závratně stoupajících cenách obilí troufl – a zbytek rozdělil svým dalším třem legiím. Získal si také služby šedesáti prostých vojáků v každé legii, kteří pro něho pracovali jako jeho soukromí agenti, v každé centurii jeden; jejich úkolem bylo šířit zprávy o Caesarově velkomyslnosti a spolehlivosti a podávat také hlášení o případných rozvratnících. Dostali pokyn, aby o službě v armádě mluvili jako o dlouhodobém životním poslání, kdy voják po patnácti až dvaceti letech skončí jako poměrně zámožný muž. Štědrost je sice krásná věc, avšak jisté, dobře placené a všestranně hmotně zajištěné zaměstnání je lepší, tak zněla Octavianova rada. Buďte loajální vůči Římu a Caesarovi, a Caesar a Řím se o vás postarají, i kdyby se zrovna žádná válka, ve které by voják byl nasazen, nevedla. Služba v posádkách že dovolí založit si i rodinu. Armáda že představuje *atraktivní životní dráhu*! A tak už v této časně fázi začal Octavianus legionáře připravovat na myšlenku stálé profesionální armády.

Třiadvacátého září, kdy Octavianus oslavil dvacáté narozeniny, se dal s jedenácti legiemi na pochod na sever, aby se utkal s Markem Antoniem a správci západních provincií.

Přibral s sebou tribuna lidu Lucia Cornificia – aby pečoval o zájmy jeho vojáků, vesměs plebejů, jak Octavianus vysvětloval – což bylo nevídané opatření. V Římě ponechal Pedia, aby se staral o vládu, společně s dalšími dvěma tribuny lidu Agrippou a Titiem, kteří měli za úkol protlačovat Pediovy zákony shromážděním

plebejů. V Římě zůstával i jeho méně zjevný pomocník Gaius Maecenas, jehož úlohou byl nábor nadaných mužů z nižších majetkových tříd.

Agrippovi se nezamlouvalo, že má Octaviana nechat odejít samotného. „Dostaneš se do nesnází, když mě tam nebudeš mít k ruce,“ říkal mu.

„Já to zvládnou, Agrippa. Tebe chci mít v Římě, abys tu sbíral zkušenosti i v nevojenské oblasti a aby ses obeznámil s tvorbou zákonů. Věř mi, na tomhle tažení mi žádné nebezpečí nehrozí.“

„Ale přesto si bereš s sebou tribuna lidu,“ namítl Agrippa.

„Toho, o němž není tolik známo, že patří k mým nejloajálnějším stoupencům,“ řekl Octavianus.

Pochod nebyl namáhavý a skončil v Bononii, kde se Octavianus utábořil a odkud poslal do Mutiny pro šest legií naprostých nováčků, které Decimus Brutus považoval za natolik beznadějný materiál, že když se vydával na západ pronásledovat Antonia, raději je ponechal v ležení. Salvidienus byl pověřen, aby všechny rekruty podrobil nemilosrdnému výcviku, zatímco armáda vyčkávala, až ji Antonius objeví;

Octavianus neměl v úmyslu střetnout se s Antoniem, až se svým vojskem připochoduje. Připravil si plán, o němž věřil, že má značnou naději na úspěch – závisel hlavně na tom, jak přesvědčivě on sám bude umět hovořit. Věděl jedno: na něm teď je sjednotit všechny složky někdejší Caesarovy aliance v občanské válce; pokud by neuspěl, Řím by podlehl Brutovi a Cassiovi, kteří v současnosti ovládali veškeré provincie východně od Adriatiky. Vznikla tak situace, kterou bylo nezbytně třeba ukončit, zlikvidovat tuto hrozbu však bylo nemyslitelné, aniž se všichni Caesarovi přívrženci spojí.

V prvních dnech října vyvedl Marcus Antonius z tábora ve Foru Julii sedmnáct ze svých legií a šest jich tam ponechal posádkou pod velením Lucia Varia Cotyly, aby střežily západ. Jeho muži byli po idylickém létě odpočatí, ve výborném stavu, dychtili po výbojích. Spolu s ním se dali na pochod i všichni tři správci provincií: Plancus, Lepidus a Pollio. O nějakém strategickém záměru však nemohla být řeč. Antonius si byl sice dobře vědom, co znamená Brutovo a Cassiovo postavení na Východě, a chápal, že by měli být co nejdříve poraženi, v duchu však strkal oba

Liberátory do jednoho pytle s Octavianem jako dalším nepřijemným a nepřijatelným hráčem v mocenském zápase. Netěšila ho sice představa, že by měl v bitvě s Octavianem obětovat drahocenné vojáky, jinou alternativu však neviděl. Jakmile bude Octavianus vyřazen ze hry, měl v úmyslu sebrat jeho legie. Věděl ovšem, že jejich loajalita bude víc než pochybná. Jestliže Martia a Čtvrtá dokázaly Antonia opustit kvůli chlapečkovi, který jim připomínal Caesara, jak asi budou na tohoto Marka Antonia pohlížet, až před nimi bude to caesarovské klouče ležet mrtvé, a to jeho přičiněním?

A tak vykročil po Via Domitia a u Ocela prošel do Italské Galie v neradostném rozpoložení, k jehož rozptýlení nepřispěla ani četba před usnutím – soubor řečí, které proti němu pronesl Cicero. Octavianem pohrdal, Cicerona však *nenáviděl*. Kdyby nebylo Cicerona, byl by si zachoval solidní postavení, neocítl by se označen za veřejného nepřítele a Octavianus by nepředstavoval žádný velký problém. Byl to Cicero, kdo povzbuzoval Caesarova dědice, Cicero, kdo proti němu poštval celý senát, takže se ani Fufius Calenus neopovážil promluvit v jeho prospěch. O konfiskaci majetku tolik nešlo. Dluhy měl sice zaplacené, avšak peníze, které mu zbyly, nestály za řeč. A přestože po tom senátoři nemálo lačnili, netroufli si sáhnout ani na jeho palác na Carinách ani na Fulvii – byla to přece vnučka Gaia Sempronia Graccha a ochraňoval ji Atticus.

Fulvia. Chyběla mu a chyběly mu děti, které spolu měli. Díky jejím dopisům, plným novinek a dobře stylizovaným, byl dobře informován o všech událostech v Římě a měl všechny důvody být vděčen Attikovi. A její nenávist k Ciceronovi ještě převyšovala jeho odpor k němu, pokud to vůbec bylo lidsky možné.

Když dosáhl Antonius Mutiny, dvacet mil od Octavianova tábora na předměstí Bononie, dostavil se k němu třetí tribun lidu, Lucius Cornificius. Držitel tohoto úřadu představoval nejlepšího vyslance vůbec; dokonce i Marcus Antonius dostatečně vnímal, že případným násilím spáchaným na tribunovi lidu by si své postavení rozhodně nevylepšil. Tribunové byli posvátní a nedotknutelní, jakmile vystupovali jménem plebejů, což o sobě Cornificius nemeškal prohlásit navzdory skutečnosti, že ten, kdo ho vyslal, patřil k patricijům.

„Konsul Caesar,“ pravil jedenadvacetiletý Cornificius, „si přeje jednat s Markem Antoniem a s Markem Lepidem.“

„Jednat, anebo se vzdát?“ ušklíbl se Antonius.

„Jednat, zcela určitě jednat. Přicházím s olivovou ratolestí, ne se standartou skloněnou k zemi.“

Plankovi a Lepidovi byla myšlenka na jakoukoli schůzku s Octavianem silně proti mysli, kdežto Pollio takovou možnost pokládal za vynikající. Stejně tak usoudil – poté, co si situaci trochu promyslel – i Antonius.

„Sděl Octavianovi, že jeho návrh uvážím,“ řekl Antonius.

Po několik příštích dnů se Cornificius nemálo naběhal sem a tam, posléze však bylo dohodnuto, že Antonius, Lepidus a Octavianus se sejdou k poradě na ostrůvku uprostřed bystré a vodnaté řeky Lavinus poblíž Bononie. Místo navrhl Cornificius za své poslední obrátky.

„Dobrá, s tím souhlasím,“ řekl Antonius po chvilce přemýšlení, když věc zvážil z nejrůznějších stran, „ovšem za předpokladu, že Octavianus přesune svůj tábor na bononský břeh řeky, zatímco já se utábořím na mutinském břehu. Pokud by došlo k jakékoli zradě, vybojujeme si to alespoň hned na místě.“

„Přiber k tomu jednání Polliona a mne,“ řekl nešťastný Plancus, neboť dobře věděl, že ať se tam domluví cokoli, bude to mít vliv na celou jeho budoucnost. „Mělo by to proběhnout co nejveřejněji, Antonie.“

V očích Gaia Asinia Polliona se rozhořely pobavené ohníčky, když si Planka teď prohlížel. Chudák Plancus! Tak *pohledný* spisovatel, tak vzdělaný člověk, a přesto nechápe to, co jemu, Pollionovi, je naprosto jasné. Co záleží na mužích, jako je Plancus a Pollio? Co nakonec záleží i na tom pitomovi Lepidovi? Rozhodne se to mezi Antoniem a Octavianem. Proti sobě stanou zralý čtyřicátník a dvacetileté mládí. Známé proti neznámému. Lepidus bude pouhým soustíčkem hozeným pejskovi Kerberovi, aby je na jejich cestě do podsvětí nesežral. Jak obrovský zážitek to je stát se očitým svědkem velikých událostí, když je člověk historikem! Nejprve Rubikon, teď Lavinus. Dvě řeky, a on, Pollio, stál u obou.

Ostrůvek byl nevelký, travnatý, zastíněný několika vysokými topoly; původně na něm rostlo i pár vrb, avšak četa ženistů už je porazila, tak aby pozorovatelům na obou březích nic nebránilo ve

výhledu na to, co se na onom kousku půdy bude dít. Místo setkání tří vyjednavců – vyznačené už třemi kurulskými židlemi postavenými pod jedním z topolů – bylo dostatečně vzdálené od houfu sloužících a sekretářů, kteří zaplnili opačný cíp ostrova, aby odtamtud přinášeli občerstvení anebo tam vyčkávali, až budou povoláni něco písemně zachytit.

Antonius a Lepidus se dali převézt veslicí ze svého břehu v plné zbroji, zatímco Octavianus se oblékl do togy s purpurovým lemem a obul si kaštanově hnědé senátorské střevíce s konsulskými půlměsíčovitými přezkami, nikoli své speciální boty s vysokou podrážkou. Obecenstvo bylo početné, oba břehy Lavinu lemovaly celé armády a dychtivě sledovaly, jak tři postavy usedají, vstávají, přecházejí sem a tam, gestikulují, hledí na sebe anebo se zamyšleně dívají do vířícího proudu.

Pozdravy byly typické: Octavianus byl přiměřeně zdvořilý, Lepidus se choval vlídně, Antonius byl úsečný.

„Pojďme k věci,“ řekl Antonius a posadil se.

„Jaké věci to budou, Marku Antonie?“ otázal se Octavianus a čekal, až usedne i Lepidus, dřív než si sám sedl.

„Jde o to pomoci ti vylézt z díry, kterou sis sám vyhrabal,“ řekl Antonius. „Víš přece, že dojde-li k bitvě, prohraješ.“

„Máme oba po sedmnácti legiích, a v mých je právě tolik veteránů jako v tvých, pokud se nemýlím,“ řekl Octavianus chladně a povytáhl světlá obočí. „Ty máš ovšem na své straně výhodu zkušenějšího velení.“

„Jinými slovy by ses rád z té díry vyškrábal.“

„Ne, já teď nemyslím na sebe. V mém věku, Antonie, si mohu ještě dovolit občasné pokoření, aniž to nějak zakalí zbytek mé životní dráhy. Ne, já mám na mysli *je*.“ Octavianus ukázal na přihlížející vojska. „Požádal jsem o toto jednání, aby se ukázalo, jsme-li schopni dobrat se k nějakému řešení, při kterém by se neprolévala jejich krev. Krev tvých mužů, Antonie, nebo mých, na tom nezáleží. Všichni jsou to římstí občané a všichni mají právo žít, plodit syny a dcery pro Řím a Itálii, o nichž můj otec soudil, že jedno jsou. Proč by měli krváct jen kvůli tomu, aby se ukázalo, kdo z nás je vůdcem smečky, jestli ty, anebo já?“

Byla to otázka tak nezodpověditelná, že Antonius jen s nevolí poposedl a s nevolí odpovídal. „Proto, že tvůj Řím není mým Římem,“ řekl.

„Řím je Řím. Nepatří žádnému z nás. Oba jsme jeho služebníky, nemůžeme se stát jeho pány. Cokoli podnikneš ty,

cokoli podniknu já, by mělo přispět k jeho větší slávě, zvětšit jeho moc. Stejně tak to platí i pro Bruta a Cassia. Máme-li spolu o něco soupeřit, ty, já a Marcus Lepidus, mělo by to být o míru, jakou kdo z nás přispěl k větší slávě Říma. My sami jsme smrtelní, ať už zemřeme tady na bitevním poli, anebo navzájem smíření později. Řím je věčný. My náležíme Římu.“

Antonius se ušklíbl. „Jedno ti musím přiznat, Octaviane, mluvit dovedeš. Škoda že stejně dobře nedokážeš velet vojsku.“

„Takže pokud jsou slova mou silnou stránkou, pak jsem si teď bojiště zvolil správně,“ řekl Octavianus s Caesarovým úsměvem na rtech. „Ale věř mi, Antonie, já opravdu nestojím o žádné krveprolití. Chtěl bych jen, abychom se všichni, kdo jsme byli Caesarovi přívrženci, sešli opět pod jednou standartou. Atentátníci nám vraždou našeho nesporného vůdce nijak neposloužili. Od jeho smrti jsme se rozštěpili. Nermalou vinu na tom má podle mne Cicero, jenž je nepřítelem všech caesarovců, stejně jako byl i nepřítelem Caesarovým. Pokud tu prolijeme krev, znamená to pro mne, že jsme se zpronevěřili Caesarovi. A zpronevěřili se *Římu*! Skuteční nepřátelé Říma nejsou tady, v Italské Galii. Jsou na Východě. Atentátník Marcus Brutus má ve své moci celou Makedonii, Illyricum, Řecko, Krétu a prostřednictvím svých nohsledů i Bithýnii, Pontus a provincii Asia. Atentátník Gaius Cassius se zmocnil Kilikie, Kypru, Kyrénaiky, Sýrie a dost možná už i Egypta.“

„Souhlasím s tebou, pokud jde o Bruta a Cassia,“ řekl Antonius, kterému se viditelně ulevilo. „Pokračuj, Octaviane.“

„Co navrhuji, Marku Antonie, Marku Lepide, je spojenectví. Nová jednota všech Caesarových loajálních přívrženců. Pokud se nám podaří vyřešit naše rozpory a toho sjednocení dosáhnout, pak se můžeme vypořádat s našimi skutečnými nepřáteli, s Brutem a Cassiem, silou, která se bude rovnat jejich síle. Jinak zvítězí Brutus s Cassiem a Řím zahyne. Protože Brutus a Cassius vrátí provincie do rukou *publikánů* a budou je vysávat tak krutě, že naši spojenci dají před římskou nadvládou přednost raději barbarům anebo Parthům.“

Lepidus pozorně poslouchal, jak Octavianus toto téma rozebírá do všech podrobností, Antonius k němu přičinil občasnou poznámku. Všechno znělo jaksi rozumně a logicky, když to Octavianus vysvětloval, ale proč vlastně, to nebylo Lepidovi jasné, vždyť nic, co tento mládenec říkal, nebylo nové ani objevné.

„Není to tak, že bych se boje obával, já prostě bojovat nechci,“ opakoval Octavianus. „Měli bychom si uchovat každíčký kousek našich spojených sil pro střet s našimi skutečnými protivníky.“

„A rozdrtit je tak tvrdě, že už nebudou mít příležitost zopakovat, co se stalo po Farsálu,“ rozhňoval se Antonius. „To, co Řím nejvíc vyčerpalo, byly rozvleklé boje s republikány a s Farnakem – a pak v Africe a v Hispánii.“

Tím všechno začalo – třebaže trvalo ještě celý den, než bylo dosaženo všeobecné dohody, na jejímž základě se mohly všechny skupiny a skupinky Caesarových přívrženců sjednotit, neboť šlo o víc mužů, které bylo třeba uspokojit, než jen o tři vyjednávače. Jak Antonius, tak Octavianus si byli dobře vědomi, že Antonius už dávno ztratil trpělivost s Caesarovou nadvládou, a že tedy sotva bude souhlasit s nějakou podobou společného vládnutí s dvacetiletým nováčkem, jehož jediným vkladem bylo příbuzenství s Caesarem a moc z něho odvozená. Maximum, čeho bylo možné dosáhnout, bylo dočasné přerušení boje o konečnou nadvládu. Co Octavianus mohl učinit, a co také na ostrově v řece Lavinus učinil, bylo vnuknout Antoniovi dojem, že Caesarův dědic se úsilí o vládu v Římě zříká až do doby, kdy ji Antonius sám bude muset vzdát pro stáří. Pokud to takhle pochopí, usnadní nám to oběma situaci až do konečné porážky Bruta a Cassia. A pak se uvidí. Jedno po druhém.

„Moje legie by samozřejmě nebyly spokojeny s dohodou, která by vyhlížela, jako že tys vyhrál,“ řekl Antonius, když byly nazítří rozhovory obnoveny.

„A moje by ovšem nerady viděly dohodu, která by vyhlížela, jako že jsem prohrál,“ odrážel ho s omluvnou tváří Octavianus.

„A mé legie a také Pollionovy a Plankovy legie,“ řekl Lepidus, „se budou dožadovat, abychom i my získali podíl na vedení.“

„Plancus a Pollio se budou muset spokojit s konsulátem v některém z nejbližších roků,“ řekl drsně Antonius. „My tři, jak tady sedíme, představujeme na jednu scénu herců až dost.“ Převážnou část noci strávil přemýšlením, a nebyl zdaleka hloupý; jeho duševní schopnosti trpěly něčím jiným – impulzivností, hedonismem a nedostatkem pochopení pro politické řemeslo. „Co kdybychom,“ otázal se, „rozdělili vedení v Římě mezi nás tři víceméně stejným dílem?“

„To zní docela zajímavě,“ řekl Octavianus. „Jen pokračuj.“

„Ehm – nu... Nikdo z nás by nebyl konsulem, ale všichni dohromady bychom představovali něco víc než konsulát. Víte – jako kdybychom se my tři podělili o pravomoci diktátora.“

„Ale úřad diktátora jsi přece zrušil,“ namítl Octavianus obezřetně.

„To je pravda, a nechci tím říct, že toho lituji,“ naježil se Antonius. „Jde mi o to, že dokud neskoncujeme s Liberátory, nedokáže Římu vládnout prostý sled konsulů. Ovšem faktický diktátor by byl příliš proti mysli každému, kdo věří v demokracii. Pokud se na vládě budeme podílet ve třech a každý bude mít část diktátorských pravomocí, pak může kdokoli z nás do jisté míry kontrolovat ostatní dva a přitom Římu vládnout tak, jak je v současné chvíli zapotřebí.“

„Čili syndikát,“ řekl Octavianus. „Syndikát tří. *Triumviri rei publicae constituendae*. Tříčlenný výkonný výbor k uspořádání poměrů v Římě. Triumvirát. Ano, to zní docela dobře. Uchlácholí to senát a nesmírně to zalahodí římskému lidu. Celý Řím si je teď vědom, že jsme vytáhli do boje. A představte si jen, jak nádherně to bude vyhlížet, až se my tři vrátíme do Říma jako nejlepší přátelé, s nedotčenými legiemi. Ukážeme všem, že Římané své spory dokáží vyřešit, aniž tasili meče – že víc než na nás samotných nám záleží na senátu a lidu římském.“

Rozložili se pohodlně v křesílcích a s náramným uspokojením se rozhlíželi jeden po druhém. Ano, opravdu to zní skvěle! Začíná dočista nová éra.

„Ukáže to také lidu,“ řekl Antonius, „že my jsme skutečnými vládci. Skončí všelijaké to reptání o občanské válce, když se vydáme na východ, abychom potřeli Bruta a Cassia. Byl to dobrý nápad, Octaviane, Liberátory obžalovat a odsoudit. Budeme teď moci klidně říci, že neválčíme s římskými spoluobčany, ale že vedeme boj s muži, kteří své občanství sami popřeli.“

„Udělat můžeme ještě víc, Antonie. Rozešleme po Itálii agenty, kteří dál rozdmýchají rozhořčení lidí nad vraždou jejich milovaného Caesara. A až dojde k újmě na blahobytu, obviníme z toho Bruta a Cassia, kteří se zmocnili části římských důchodů.“

„Ono má dojít k poklesu blahobytu?“ zhrozil se Lepidus.

„Už k němu došlo,“ řekl Octavianus věcně. „Jsi přece správce provincie, Lepide. Určitě sis musel povšimnout, že obilí se v tomto roce ve tvé provincii prostě neurodilo.“

„Už od jara jsem svou provincii neviděl,“ omlouval se Lepidus.

„Já jsem si všiml, že zásobování mých legií najednou notně podražilo,“ řekl Antonius. „Sucho?“

„Všude, včetně Východu. Takže muselo postihnout i Bruta a Cassia.“

„Ve skutečnosti tím říkáš, že nám dojdou peníze,“ zavrčel Antonius a zle se na Octavianu zadíval. „Nu, ty jsi štípnul tu Caesarovu válečnou pokladnu, takže taky můžeš naše tažení na východ financovat.“

„Nic jsem neukradl, Antonie. Od chvíle, kdy jsem se vrátil do Itálie, jsem za odměny svým legiím utratil veškerý rodinný majetek a musel jsem také požádat státní pokladnu o vyplacení peněz na část odměn, které vojákům ještě dlužím. Část toho dluhu trvá a nějaký čas ještě trvat bude. Nemám ponětí, kdo válečnou pokladnu sebral, ale mne z toho neobviňuj.“

„Tak to musel být Oppius.“

„Ani to není tak jisté. Mohl to snadno udělat nějaký Samnit. Jenomže řešení neleží v minulosti, Antonie. Je nesmírně důležité, abychom zajistili, že Řím bude i nadále jíst dosyta a že se mu dostane zábav, což jsou dvě značně nákladné záležitosti, a budeme také muset udržovat v poli velký počet legií. Kolik se domníváš, že jich bude třeba?“

„Čtyřicet. Dvacet, které potáhnou s námi, dalších dvacet k posádkové službě na západě, v Africe a také v místech, která cestou dobudeme. K tomu jízda, deset až patnáct tisíc mužů.“

„Když započítám bojové síly a koně, je to přes čtvrt milionu lidí.“ Velké šedé oči potemněly. „Představ si jen ta kvanta obilí, cizrny, čočky, slanine, oleje – jeden a čtvrt milionu *modiū* pšenice měsíčně po patnácti sesterciích za *modius* představuje sedm set padesát talentů každý měsíc jen za obilí. K tomu ty ostatní položky, které to ještě zdvojnásobí, a za tohoto sucha dost možná i víc.“

„Z tebe by se mohl stát fantastický *prefectus fabrum*, Octaviane!“ rozzářil se Antonius.

„Vtipkuj si, když chceš, říkám tím jen, že tohle prostě neutáhneme. Neuneseme všechny tyhle náklady a výživu Říma a Itálie k tomu.“

„Ale já vím, jak by to šlo,“ řekl Antonius, až okázale ledabyle.

„Napínám uši,“ opáčil Octavianus.

„Je to na nich vidět, Octaviane.“

„Už jsi s tím žertováním skončil?“

„Ano, protože na tom řešení nic žertovného nebude. Budeme proskribovat.“

Po jeho slovech se rozhostilo hluboké ticho. Rušilo ho jen lehké zurčení říčky, ševlení zezlátých lístků na topolu, čekajících už jen na zimní větry, které je orvou, vzdálený halas tisíců vojáků a řehtání koní.

„Proskribovat budeme,“ řekl Octavianus jako ozvěnou.

Lepidus byl na omdlení – zbledl, roztrásl se. „Antonie, to se přece nemůžeme opovážit!“ vykřikl.

Antonius ho zpražil pohledem rudohnědých očí. „Ale prosím tě, Lepide, nedělej ze sebe většího pitomce, než jakého tě otec s matkou přivedli na svět! Jak jinak bys mohl dokázat živit stát i armádu v období sucha? Jak jinak bychom je dokázali uživit, i kdyby sucha nebylo?“

Octavianus chvíli zamyšleně seděl. „Můj otec,“ řekl posléze, „byl proslulý svou shovívavostí, jenomže to byla právě jeho tolerance, co ho stálo život. Většina z jeho vrahů byli muži, které předtím omilostnil. Kdyby je byl včas pobil, neměli bychom teď žádné starosti s Brutem a s Cassiem, Řím by pobíral veškeré své důchody z Východu a my bychom se mohli bez nesnází plavit po Euxinu a nakupovat tam obilí v Kimmerii, kdyby nebylo k mání jinde. Já s tebou souhlasím, Marku Antonie. Budeme proskribovat, přesně tak, jak to udělal Sulla. Svobodnému muži nebo propuštěnci talent odměny za každou informaci, otrokovi půl talentu a propuštění na svobodu. Nebudeme ale opakovat tu chybu, že bychom o těchto odměnách vedli evidenci. Nač poskytovat budoucímu ctižádostivému tribunovi lidu příležitost k tomu, aby pak naši informátoři byli ještě trestáni? Sullovy proskripce vynesly státní pokladně šestnáct tisíc talentů. To je přesně tolik, kolik potřebujeme i my.“

„Nepřestáváš mě překvapovat, milý Octaviane. Myslel jsem, že tě k tomu budu muset dlouze přemlouvat.“

„Já jsem především a hlavně rozumný člověk,“ usmál se Octavianus. „Proskripce je jediné řešení. Dá nám současně možnost zbavit se našich nepřátel, skutečných anebo možných. Všech těch, kdo tíhnou k republikánům anebo sympatizují s atentátníky.“

„S tím já souhlasit nemohu!“ hořekoval Lepidus. „Můj bratr Paullus je zatvrzelý republikán.“

„Tak budeme tvého bratříčka Paulla zkrátka proskribovat,“ řekl Antonius. „Mám taky pár příbuzných, které bude třeba dát na

seznam, někteří jsou dokonce spřízněni i tady s Octavianem. Například strýc Lucius Caesar. Je to velice bohatý člověk, a jaktěživ mi v ničem neprospěl.“

„Ani mně,“ kývl Octavianus. Zachmuřil se. „Navrhuji ovšem, abychom se lidem nezošklivili tím, že budeme popravovat své příbuzné, Antonie. Ani Paullus, ani Lucius naše životy nijak neohrožují. Zkonfiskujeme jim jen jejich statky a peníze. Myslím, že tak jako tak budeme oba muset obětovat někoho ze vzdálenější přízně.“

„Ujednáno!“ Antonius spokojeně zamručel. „Ale Oppius zemře. Já vím, že to byl on, kdo sebral Caesarovu válečnou pokladnu.“

„Žádného z bankéřů nebo z plutokratů se ani nedotkneme,“ řekl Octavianus nesmlouvavým tónem.

„Cože? Ale právě tam jsou přece velké peníze!“ ohrazoval se Antonius.

„Přesně tak, Antonie. Uvaž to, prosím tě. Proskripce jsou jen krátkodobý způsob jak naplnit státní pokladnu, nemůžou pokračovat donekonečna. Poslední věc, kterou bychom si mohli přát, by byla, aby se Řím ocitl bez svých finančních géniů. Ty budeme potřebovat ustavičně. Pokud se doopravdy domníváš, že Oppius nebo Atticus jsou jen někým takovým, jako byl Sullův řecký propuštěnec Chrysogonos, pak to nemáš v hlavě docela v pořádku. Podívej se jen na toho propuštěnce ve službách Pompeia Magna, Demetria – v penězích se přímo válí, ale pokud jde o jejich zhodnocování, nesahá Attikovi ani po kotníky. Takže Demetria proskribovat budeme, Attika ne. Stejně tak nesáhneme na Sexta Perquitiena ani na oba Balby, ani na Oppia či na Rabiria Postuma. Samozřejmě že Atticus a Perquitienus jsou ti třetí, co se smějí, když se dva perou, ale všichni ti bankéři, které jsem vyjmenoval, byli caesarovci od chvíle, kdy se Caesar stal v politice někým. Ať je jejich jmění jak chce velké, my tomuhle pokušení musíme odolat. Zejména jsou-li schopni množovat kapitál i nadále. Můžeme si dovolit proskribovat Flavia Hemicilla a snad i Fabia – oba jsou to Brutovi bankéřští přísluhovači. Ale ti, které bude Řím potřebovat i v budoucnu, pro nás musí být nedotknutelní.“

„On má pravdu, Antonie,“ poznamenal chabě Lepidus.

Antonius celou tu dobu poslouchal; teď zjevně uvažoval, špulil a opět povoloval rty, kaštanové obočí srašťené. Konečně se vyslovil. „Chápu, co máš na mysli.“ V hraném úleku pak zatáhl hlavu mezi ramena. „Kromě toho, kdybych se Attika jen dotknul,

Fulvia by mě zabila. Zachoval se k ní mimořádně velkomyslně, když bylo přijato to usnesení, kterým jsem byl postaven mimo zákon. Ale Cicerona to bude stát hlavu – a myslím to doslova, je to jasné?“

„Naprosto,“ řekl Octavianus. „Musíme se soustředit na bohaté muže, ale jen na *některé* z těch pohádkově bohatých. Pokud bude proskribován dostatečný počet lidí, bude peněz ve státní pokladně kvapem přibývat. Co se týká nemovitostí, nebudeme se starat o jejich tržní hodnotu, rozprodáme je prostě v aukcích. Že se to vyplatí, ukázaly už Caesarovy dražby, stejně tak jako Sullovy. Budeme si také moci vybrat některé výhodné pro sebe a pro naše přátele, a ty by se měly prodat za babku. Lepidus musí být odškodněn za ztráty, které utrpěl na svých vilách a statcích, takže by měl za každý náhradní objekt platit po jednom sesterci, dokud nebude mít vynahrazeno, oč přišel.“

Otřesený Lepidus se vzpamatoval; tato stránka proskripce mu zatím ušla.

„A co pozemky pro naše veterány?“ řekl Antonius, jenž zemědělstvím opovrhoval. „Doporučuji, abychom zkonfiskovali veřejnou půdu těch měst a *municipií*, které shledáme jako nepřátelsky zaujaté vůči Caesarovi anebo příznivě nakloněné Brutovi a Cassiovi ve chvíli, kdy začali vydávat ty své edikty. Je třeba postihnout Venusii, znovu vytrestat tu mrchu Capuu, Beneventum a pár dalších samnitských hnízd. Cremona v Italské Galii se rovněž zrovna neblýskla loajalitou, a pokud jde o Bruttium, vím, jak jim zatnout tipec, aby je nepokoušelo nabízet pomoc Sextovi Pompeiovi. Do okolí Viba a Rhegia jim nasadíme několik vojenských kolonií.“

„Výborně!“ zvolal Octavianus. „Doporučil bych ještě, abychom po válce s Brutem a Cassiem všechny legie nerozpouštěli. Určitý počet bychom si jich měli ponechat jako stálou armádu, dojednat, aby to vojáci podepsali, řekněme, na patnáct let. Tenhle dosavadní způsob, kdy musíme pokaždé znovu nabírat muže, kdykoli potřebujeme vojsko, je možná ta pravá římská tradice a součást *mos maiorum*, ale značně se to prodražuje. Pokaždé, když je voják z legií propuštěn, dostane nový pozemek. Někteří muži do legií vstupovali a byli z nich opět propouštěni za posledních dvacet let tolikrát, že vlastní až tucet všelijakých pozemků, které pak pronajímají rolníkům anebo pastvinářům. Stálá armáda by mohla udržovat posádky v provinciích, odkud by mohla být povolávána k bojovému nasazení, kdykoli a kdekoli by to bylo

zapotřebí, aniž by bylo třeba stále znova vynakládat prostředky na nábor a vybavování čerstvých legií anebo hledat pozemky pro vojáky končící službu.“

Tak hluboký rozbor byl však pro Marka Antonia až příliš náročný, omrzele pokrčil rameny; neměl Octavianovu schopnost promítnout si realitu do všech důsledků. „No dobře, ale čas ubíhá a já bych měl rád celou tuhle věc pod střechem už dnes, ne až za měsíc.“ Poťouchle se na Octaviana zadíval. „Bude samozřejmě třeba vzájemně si zajistit naši důvěryhodnost nějakými zárukami. Lepidus a já jsme dojednali zasnuby našich dětí. Ty jsi ještě svobodný, Octaviane. Co kdyby ses přizemnil ke mně do rodiny?“

„Jsem už zasnoubený se Servilií Vatiou,“ řekl Octavianus nemastně neslaně.

„Och, Vatiovi to bude úplně jedno, když zasnoubení zrušíš! A nejstaršímu děvčeti mé Fulvie je osmnáct. Co bys tomu říkal? Tvoje děti by tak získaly přímo fantastické předky! Z Juliů, Gracchů, Claudiů, Fulviů. Můžeš chtít lepší nevěstu, než je dcera Fulvie a Publia Clodia, dokážeš si takovou vůbec představit?“

„Ne, to si představit nedokážu,“ řekl Octavianus bez váhání. „Považuj mé zasnoubení s Claudií za hotovou věc, za předpokladu, že souhlas vysloví i Vatia.“

„Žádné zasnoubení – *sňatek!*“ řekl Antonius umíněně. „Lepidus může obřad posvětit, jakmile se vrátíme do Říma.“

„Jak si přeješ.“

„Konsulského úřadu se budeš muset vzdát,“ tlačil Antonius dál.

„Ano, víceméně jsem s tím počítal. Koho navrhuješ za konsula *suffecta* pro zbytek roku?“

„Gaia Carrinata za prvního konsula, Publia Ventidia za druhého konsula.“

„Oba jsou to tvoji muži.“

Antonius poznámku ignoroval a pokračoval. „Napřesrok v dalším termínu Lepidus jako první a Plancus jako druhý konsul.“

„Ano, jednoho z triumvirů určitě musíme mít příští rok v úřadě prvního konsula. A další rok?“

„Vatia jako první, můj bratr Lucius jako druhý.“

„Uvažoval jsi už o tom, jak by bylo nejlepší posvětit náš tříčlenný syndikát zákonem?“ otázal se.

„Prostřednictvím shromáždění plebejů, jak už se stalo zvykem. Nadkonsulské pravomoci – počítaje v to *imperium maius* i uvnitř Říma – na pět let. S tím spojené právo navrhopvat konsuly. Na půdě Itálie bychom asi všichni tři měli mít stejnou výkonnou moc, ale

vně Itálie bychom si, myslím, měli provincie rozdělit. Já se postarám o Italskou a Zadní Galii. Lepidus by si mohl vzít na starost Narborskou Galii a obě Hispánie, protože Polliona chci využít jako legáta pro mé provincie, tak aby je fakticky spravoval on sám.“

„Takže na mě zbývají,“ řekl Octavianus a zatvářil se obzvlášť přívětivě a skromně, „provincie v Africe, Sicílie, Sardinie a Korsika. Tedy – ehm – zásobování obilím. Podle toho, co jsem slyšel, to není moc pěkný spolek provincií. Správce provincie Africa Vetus vede takovou malou soukromou válku se správcem provincie Africa Nova a Sextus Pompeius využívá všech těch lodí, co mu senát nadělil, k přepadům našich obilných flotil. Začal s tím ještě dříve, než ho odsoudil Pediův tribunál.“

„Nejsi snad spokojený s tím, co na tebe vyšlo, Octaviane?“ otázal se ho Antonius.

„Ber to takhle, Antonie, nebudu proti té mé porci starostí nic namítat, pokud se budu plně a rovnocenně podílet na velení, až vytáhneme na východ vypořádat se s Brutem a Cassiem.“

„Ne, s tím já souhlasit nehodlám.“

„Nemáš v tomhle směru na vybranou, Antonie. Budou na tom trvat mé vlastní legie, a bez nich se na východ vydat nemůžeš.“

Antonius vyskočil z křesílka a vyrazil ke břehu říčky. Lepidus ho poplašeně následoval.

„No tak, Antonie,“ špital mu chláholivě, „ve všem přece po tvém být nemůže. Vždyť on už ti udělal značné ústupky. A pokud jde o legie, má pravdu – ty za tebou nepůjdou.“

Odmlka byla dlouhá, Antonius zamračeně pozoroval hladinu. Lepidus mu položil dlaň na paži. Posléze udělal Antonius čelem vzad a vrátil se pod topol.

„Dobrá, máš mít plný a rovný podíl na velení, Octaviane.“

„Výborně. Dohody je tedy dosaženo,“ řekl Octavianus srdečně a napřáhl paži. „Pojďme si na to potřást rukou, abychom mužstvu ukázali, že jsme se sjednotili a že žádná bitva nebude.“

Všichni tři došli do samého středu ostrůvku a tam si navzájem stiskli ruce. Z hrdel všech přihlížejících vyrazil jásot; triumvirát se stal skutečností.

* * *

Jen k jednomu rozporu ještě došlo. Nazítří totiž vyvstala otázka, kdo z triumvirů má do Říma vstoupit jako první.

„Společně,“ navrhl Lepidus.

„Ne, jednotlivě, tři po sobě následující dny,“ odporoval Antonius. „Já půjdu první, Octavianus druhý, ty budeš třetí, Lepide.“

„Já půjdu první,“ prohlásil Octavianus pevně.

„Ne, první půjdu já,“ vzdoroval Antonius.

„Já půjdu jako první, Marku Antonie, protože já jsem první konsul, a až dosud nebyl přijat žádný zákon, který by tobě nebo Markovi Lepidovi přiznával jakákoli práva. Vy jste pořád ještě veřejnými nepřáteli. A i kdybyste nebyli, v okamžiku, kdy překročíte *pomerium* a vstoupíte do Říma, přicházíte o své *imperium* a jsou z vás obyčejní *privati*. O tom nemá smysl diskutovat. Já musím vejít jako první, abych předsedal schůzi, která z vás sejme to odium psanců.“

Ať z toho byl Marcus Antonius sebevíc otrávený, neměl jinou možnost než souhlasit. První musí do Říma vstoupit Octavianus.

KAPITOLA DRUHÁ

Větší část Italské Galie tvořily rovinaté naplaveniny zavlažované řekou Padus a jejími mnoha přítoky; pokud dost nepršelo, mohli rolníci půdu zavlažovat tak intenzivně, že i tehdy měla oblast dobrou úrodu a plné sýpky. Nemilou okolností ovšem představovalo, že území tak blízké vlastní Itálii nemohlo dost dobře Itálii živit. Horský řetěz Apenin přetínal stehno italské nohy napříč a v Ligurii se napojoval na Přímořské Alpy, takže tvořil bariéru natolik neschůdnou, že nedovolovala přepravu nákladů po souši. Úrodu obilí a luštěnin nebylo možné dopravovat ani po moři; lodi plující severojižním směrem takřka vždy musely čelit protivětru. Z tohoto důvodu se triumvirové rozhodli ponechat své legie v Italské Galii a do Říma se vydat jen s hrstkou pečlivě vybraných vojáků.

„Jelikož mi připadla starost o výživu Říma a Itálie,“ říkal Octavianus Pollionovi (sdíleli společně jednu gigu), „začnu okamžitě posílat transporty pšenice po nápravě ze západu provincie přes Dertonu a dál dolů na toskánské pobřeží. Stoupání na té trase není zas tak nepřekonatelné, jen to zatím nikdo nezkusil.“

Pollio ho fascinovaně sledoval, uvědomoval si, že od chvíle, kdy vyrazili z Bononie, tenhle mladý muž ani na okamžik nepřestal přemyslet. Uvažuje přesně a věcně, konstatoval Pollio, na prvním místě ještě před logikou je u něho logistika – stará se o to, jak nejlíp dělat i ty nejprostší věci. Kdybyste mu dali milion fazolek, aby je spočítal, říkal si Pollio, sedne si k tomu a neustane, dokud nebude hotov – a v jeho počtech nebude jediná chybička. Není divu, že jím Antonius pohrdá! Zatímco Antonius sní o vojenské slávě a o tom, jak se stane Prvním mužem Říma, tenhle Octavianus přemítá, jak nasytit lidi. Zatímco Antonius rozhazuje peníze oběma rukama, Octavianus hledá cesty jak záměry uskutečňovat co nejúsporněji. Octavianus nekuje pikle, on kuje plány. Doufám, že

budu na světě dost dlouho, abych byl svědkem toho, kam až to posléze dotáhne.

A tak nechal Pollio Octaviana dál hovořit o nejrůznějších tématech, včetně osudu Říma.

„Co patří k tvým nejvyšším cílům, Octaviane?“ otázal se ho.

„Uvidět celý římský svět žít v míru.“

„A co bys byl ochoten učinit, abys toho dosáhl?“

„Cokoli,“ řekl Octavianus prostě. „Naprosto všechno.“

„Snaha je to chvályhodná, ale sotva se takového něco může zdařit.“

Octavianus pootočil hlavu, jeho šedé oči se pohroužily do Pollionových jantarových zraků s výrazem nelíbeného překvapení. „A proč?“

„Och, asi proto, že válku už mají Římané v krvi. Většina lidí se domnívá, že válka a výboje jsou tím hlavním, co přispívá k římským příjmům.“

„Příjmy Říma jsou už dnes dostatečně veliké, aby uhradily jeho potřeby. Zato válka vyždímává státní pokladnu dosucha.“

„Tohle je římskému uvažování naprosto cizí. Válka naopak státní pokladnu sytí, ba vykrmuje – jen se podívej na Caesara a Pompeia Velikého, nemluvě o Paullovi, o Scipionech, o Mummiovi,“ vyjmenovával pobaveně Pollio.

„Ty dny už jsou pryč, Pollione. Všechny velké poklady světa, až na jediný, už Řím dávno vstřebal.“

„Máš na mysli poklady říše Parthů?“

„Ne!“ řekl Octavianus přezíravě. „To by byla válka, na jakou si mohl troufnout jediný Caesar. Ty vzdálenosti jsou nesmírné a armáda by celé roky byla odkázána jen na zásoby a píci ukořistěné na místě, obklopená přitom ze všech stran nepřáteli a ve strašlivém terénu. Myslím tím poklady Egypta.“

„A ty bys byl pro to, aby se jich Řím zmocnil?“

„Zmocním se jich já sám,“ řekl Octavianus s trochou samolibosti. „Pro uskutečnění mluví hned dva důvody.“

„A to?“

„Především to, že se římská armáda nebude muset vzdalovat z dosahu Našeho moře. Za druhé pak Egypt – kromě toho, že vlastní ty poklady – plodí i obilí, které náš rostoucí počet obyvatel bude nutně potřebovat.“

„Kdoví ovšem, jestli ty poklady vůbec existují.“

„Ale existují,“ řekl Octavianus sebejistě. „Caesar je viděl. Vyprávěl mi o nich, když jsem s ním byl v Hispánii. Já vím, kde

jsou a jak se k nim dostat. Získat je pro Řím bude nezbytné právě proto, že ho vyčerpaly války.“

„Myslíš tím občanské války.“

„Nu, popřemýšlej o tom, Pollione. Za posledních zhruba šedesát let jsme bojovali ve větším počtu občanských válek, než kolik bylo těch patřičných s cizími nepřáteli. Římané v nich bojovali s Římany. Samé střety kvůli otázkám, co má být podstatou římské republiky. Konflikty jen kvůli tomu, co je podstatou svobody.“

„A ty by ses nevydal po řeckém vzoru do války kvůli myšlence?“

„Ne, to bych neučinil.“

„A což takhle pustit se do války, abys zajistil mír?“

„Nikoli v takovém případě, kdy by to znamenalo boj Římanů s Římany. Boj, který povedeme s Brutem a s Cassiem, se musí stát poslední občanskou válkou.“

„Sextus Pompeius by s tebou možná nesouhlasil. Nemůže být pochyb o tom, že trochu laškuje s Brutem a s Cassiem, ale tak úplně se k nim určitě nepřipojí. Skončí posléze tím, že Římu vyhlásí svou vlastní válku.“

„Sextus Pompeius je pirát, Pollione.“

„Takže ty se nedomníváš, že až budou Brutus s Cassiem poraženi, shromáždí Sextus Pompeius na své straně zbytek liberátorských vojsk?“

„Bojiště si už vybral, a je to moře. To znamená, že běžné tažení nikdy nedokáže dát dohromady,“ řekl Octavianus.

„Ještě jedna možnost další občanské války tu je,“ nadhodil listivě Pollio. „Co když se triumvirát rozpadne?“

„Napřu podle Archiméda všechny síly, abych pohnul světem a aby k něčemu takovému nedošlo. Ujišťuji tě, Pollione, že já se do války proti Antoniovi nikdy nevydám.“

Čím to je, tázal se Pollio v duchu sám sebe, že já mu v tomhle věřím? Protože tak tomu je.

Octavianus vstoupil do Říma koncem listopadu, šel pěšky, v toze, doprovázen zpěváky a tanečnicemi oslavujícími mír mezi triumviry a obklopen shlukem jásajících, nadšených lidí, na něž se usmíval Caesarovým úsměvem a kynul jim Caesarovým gestem, obut opět v oněch v botách s vysokými podrážkami. Vydal se rovnou na rostra, odkud v krátkém působivém projevu oznámil

utvoření orgánu zvaného *triumviri rei publicae constituendae*, přičemž nenechal davy na pochybách o své klíčové úloze v usmíření všech zúčastněných stran tohoto paktu. Nepředstupuje před ně tentokrát Caesar bojovník, nýbrž Caesar mírotvorce.

Poté se odebral do senátu, který ho v Hostiliově kurii už očekával, aby si jeho zprávu vyslechl ve větším poklidu a soukromí. Publius Titius dostal pokyn, aby svolal shromáždění plebejů, které mělo okamžitě odvolat usnesení, jímž byli Antonius a Lepidus postaveni mimo zákon. Třebaže se takto Quintus Pedius dovídal, že jeho konsulát končí, sdělení o proskripcích si Octavianus pro něho schoval na později.

„Uzákonění triumvirátu zařídí Titius na shromáždění plebejů,“ oznamoval Pediovi až doma v jeho pracovně, „ale dá schválit i další stejně nezbytná opatření.“

„Jaká další stejně nezbytná opatření?“ otázal se ostražitě Pedius znepokojený zachmuřeným výrazem na bratrancově tváři.

„Řím je na mizině, proto budeme proskribovat.“

Pedius se zapotácel, vztyčil paže jakoby na obranu proti nějaké neviditelné hrozbě. „S proskripcemi odmítám vyslovit souhlas,“ řekl příškrčeným hlasem. „Jako konsul se proti nim postavím.“

„Jako konsul se postavíš za ně. Zkus se jim protivit, Quinte, a tvoje jméno bude první na seznamu, který Titius vyvěsí na rostrech a na Regii. Nu tak, můj milý bratranče, měj přece rozum,“ chlácholil ho Octavianus. „Chceš snad, aby se Valeria Messala stala vdovou a ocitla se bez přístřeší? Aby její děti nesměly nic zdědit? Aby nesměly zaujmout náležitá místa ve veřejném životě? Aby tohle všechno postihlo Caesarovy prasynovce? Quintus Junior bude co nevidět kandidovat na vojenského tribuna. A pokud budeš proskribován ty, budeme muset proskribovat i Messalu Rufa.“ Octavianus se zvedl. „Dobře to všechno uvaž, než zítra něco proslovíš, bratranče. Moc tě o to prosím.“

Quintus Pedius všechno pečlivě zvážil. Oné noci, když už celá jeho domácnost tvrdě spala, nalehl na meč.

Když za úsvitu povolali Octaviana, hovořil se zničenou plačící Valerií Messalou přísným tónem. Stejně tak mluvil i s jejím bratrem augurem. „Veřejnosti oznámím, že Quintus Pedius zemřel ve spánku udolán tlakem svých konsulských povinností. Pochopte, že mne k takovému to vyličení jeho smrti vedou velice závažné důvody. Jestli jsou vám drahé vaše životy a životy vašich dětí a jestli si ceníte svého majetku, řiďte se tím, co vám říkám. Velice brzy se dozvíte proč.“

Antonius se do města snažil vstoupit o mnoho okázaleji než Octavianus, byl si vědom, že byl chtě nechtě obrán o svůj někdejší lesk. Vyšňořil se proto svým nádherným pancířem a pláštěnkou z leopardí kožešiny, stejně naparáděný byl i jeho nový státní kůň, Clementia, jeho doprovod tvořila jeho jízdní germánská garda – a byl mimořádně uspokojen přijetím, kterého se mu dostalo. Octavianus měl nakonec pravdu: Římané o žádný vojenský konflikt mezi jednotlivými tábory nestáli. A tak, když následujícího dne napochodoval do města Lepidus, byl i on přivítán jásotem.

Na samém konci listopadu odstoupil Octavianus z úřadu konsula a byl vystřídán dvěma šedivějícími pamětníky války s Italky, Gaiem Carrinatem a Publiem Ventidiem. Jakmile byli dočasní konsulové uvedeni v úřad, obrátil se Publius Titius na shromáždění plebejů. Nejprve uvedl za souhlasu všech tribuů v oficiální existenci triumvirát, hned nato pak dal schválit usnesení o veřejných nepřítelích, které se takřka do posledních podrobností podobalo Sullovým proskripčním zákonům, počínaje odměnami vypsanými za udání a konče veřejně vyvěšovanými seznamy proskribovaných. První soupis obsahoval sto třicet jmen, na prvním místě byl uveden Marcus Tullius Cicero. Většina dalších mužů v něm obsažených byla buď již mrtvá, anebo prchli; zapsáni v něm byli i Brutus a Cassius. Za důvod proskripce bylo označeno „sympatizování s Liberátory“.

První a druhou majetkovou třídu zastihly proskripce nepřipraveny, k panice mezi nimi přispělo zatčení a poprava tribuna lidu Salvia bezprostředně poté, co sněmování plebejů skončilo. Hlavy obětí tentokrát nebyly veřejně vystavovány, ale vhozeny i s těly do vápenných jam na nekropoli Campu Esquilinu. Octavianus totiž Antonia přesvědčil, že atmosféra teroru je přece jen o něco snesitelnější, pokud lidé nemají na očích její viditelné důkazy. Jedinou výjimkou se měl stát Cicero, pokud by byl dopaden ještě v Itálii.

Lepidus proskriboval svého bratra Paulla, Antonius svého strýce Lucia Caesara a Octavianus své bratrance, třebaže nikdo z nich nebyl popraven. Taková výjimka neplatila pro Pollionova tchána ani pro Plankova bratra prétora, kteří byli oba zabiti. Zemřeli i další tři proskribovaní prétori, stejně tak jako tribun lidu

Publius Appuleius, který neměl to štěstí jako Gaius Casca, jenž i se svým bratrem uprchl na Východ. I starý Vatiniův legát Quintus Cornificius, neznající chvilku klidu, se dostal na seznam a byl popraven.

Atticus a ostatní bankéři dostali soukromou cestou zprávu, že proskribováni nebudou. Velice to napomohlo tomu, že neposchovávali peníze, což v těžkých časech vždycky hrozívalo. Podzemní kobky státní pokladny, zcela vyprázdňené až na převzácné zlato a zbylých deset tisíc talentů stříbra, se začaly opět zvolna plnit hotovostí zabavenou Luciovi Caesarovi, několika Appuleiům, Paullovi Aemiliově Lepidovi, oběma bratrům atentátníkům Caeciliům, ctihodnému konsulárovi Markovi Terentiovi Varronovi, značně zámožnému Gaiovi Luciliově Hirrovi a stovkám dalších.

Ne všichni museli zemřít. Quintus Fufius Calenus přijal pod ochranu starého Varrona a vydržel vzdorovat proskripčním úřadům (tak jako za Sullových časů probíhaly proskripce s náležitou doprovodnou byrokracií), dokud se mu nepodařilo dostat k Antoniovi a zachránit Varronovi svou přímlovou život. Luciliově Hirrovi se podařilo uprchnout ze země i se svými otroky a klienty, poté co si probojoval cestu až k moři, a městečko Cales uzavřelo brány a odmítlo vydat bratra Publia Sittia. Proskribován byl i Catonův milovaný Marcus Favonius, uspěl však, jako mnoho dalších, v útěku z Itálie. Pokud v zemi zůstávaly jejich peníze, triumvirové se o další osudy těch, kterým až dosud patřily, příliš nezajímali.

Kromě Cicerona, ovšem, jemuž byl Antonius rozhodnut přichystat nezáviděníhodný konec. Úkolem byl pověřen vojenský tribun Gaius Popillius Laenas (nositel proslulého jména), který vyrazil z Říma v doprovodu čtyř vojáků a centuriona Herrenia, aby prohledal Ciceronovy vily. Na druhý z proskripčních seznamů se dostal i loajální caesarovec Quintus Cicero a jeho syn, které udal otrok, že své přesvědčení změnili a že se chystají uprchnout ze země a připojit se k Liberátorům. Laenas měl tedy hned tři cíle, třebaže veliký Marcus Cicero patřil k těm zdaleka největším a s ním také bylo třeba se vypořádat nejdřív.

Konečný výsledek Octavianova druhého pochodu na Řím zaskočil a ohromil Cicerona, jenž se za novým prvním konsulem vydal a poprosil ho, aby ho z příštích zasedání senátu omluvil. „Jsem

unavený a chorý, Octaviane,“ vysvětloval, „a byl bych velice rád, kdybych se mohl odebrat na své statky, kdykoli pocítím potřebu. Bude to možné?“

„Samozřejmě!“ řekl Octavianus hřejivým tónem. „Jestliže jsem mohl ze schůzí senátu omluvit mého otčíma, zcela určitě to mohu učinit i pro tebe a Lucia Pisona. Philippus a Piso stále ještě trpí následky oné strašlivé zimní cesty, jak asi víš.“

„Já jsem se proti vyslání té delegace od počátku stavěl.“

„To já vím. Škoda že tě senát neposlechl.“

Jenomže při pohledu na tohoto krásného mladého muže, jehož vzhled se ani v nejmenším nezměnil od chvíle, kdy před tolika měsíci přistál v Brundisiu, si Cicero naráz uvědomil, že se Octavianus žene za získáním moci za každou cenu. Jak se jen kdy mohl bláhově domnívat, že by dokázal rozehřát tenhle nelítostný ledový sloup? Caesar byl obdařen city, byť k nim patřily i ony strašlivé výbuchy hněvu, avšak Octavianus veškeré cítění jen hraje. Celá ta jeho podoba s Caesarem je pouhá faleš.

Od té chvíle se Cicero vzdal veškeré naděje, vzdal se i přesvědčování Bruta, aby se navrátil domů. V posledních dopisech Brutus projevil tolik zatrpklosti a výhrad, že Cicero už ani necítil potřebu psát mu, informovat ho o tom, co si sám myslí o konsulátu Caesara Octaviana a Quinta Pedia.

Po rozmluvě s novým prvním konsulem se Cicero ihned vydal za Attikem. „Už za tebou nepřijdu, ani ti nebudu psát. Bude to tak lepší pro nás oba, to mi věř. Opatruj dobře Pili a malou Attiku a dávej pozor i na sebe. V *ničem* se nestav Octavianovi na odpor! Tím okamžikem, kdy ze sebe udělal prvního konsula, zahynula republika nadobro. Neprosadí se tu ani Brutus, ani Cassius – dokonce ani Marcus Antonius ne. Jako poslední se bude smát náš starý dobrý shovívavý pán a velitel. Ten přesně věděl, co dělá, když svým dědicem ustanovil Octaviana. Octavianus jeho dílo dokončí, na to se můžeš spolehnout.“

Atticus ho sledoval závojem slz. Jak nám zestárnul! Zbývá z něho doslova kost a kůže a ty jeho nádherné černé zraky jsou teď očima štvance, připomínají srnu obklíčenou smečkou dorážejících vlků. Z celé velkolepé osobnosti, která po čtyřicet let oslňovala římské soudy, nezbývalo pranic. Když se jeho nejdražší přítel, ten impulzivní a popuzující provokatér, pustil do slovních útoků na Marka Antonia, doufal Atticus, že Cicerona opět spatří v plné síle, zpátky v běžném životě, přes všechna zklamání, která utrpěl, i přes to zlé osamění, když byl připraven o manželku i o dceru a o

bratrskou náklonnost. Avšak Octavianův vzestup znamená, že s jeho návratem je nadobro konec; ze všech lidí se teď Cicero nejvíce obává právě Octaviana.

„Tu naši korespondenci budu velice postrádat,“ hlesl Atticus, nevěda, co na Ciceronova slova říci. „Všechny dopisy, které jsi mi posílal, jsem pečlivě schraňoval, každý je bezpečně uložen.“

„Dobrá. Uveřejni je, prosím, až se toho jednou budeš moci odvážit.“

„Uveřejním, Marku, určitě to udělám.“

Poté se Cicero zcela stáhl z veřejného života, nenapsal už jediný dopis. Když se dozvěděl o paktu triumvirů v Bononii, opustil Řím a zanechal v něm věrného Tirona, aby mu posílal zprávy o všem, co se ve městě děje.

Odebral se zprvu do Tuscula, avšak starý statek byl přespříliš plný vzpomínek na Tulii a Terentii a na jeho požívačného vojáckého syna. Budťež díky všem bohům, že mladý Marcus je teď u Bruta! A bohové ať dopustí, aby Brutus zvítězil!

Když mu Tiro poslal naléhavou zprávu o tom, že byly zahájeny proskripce a jeho jméno že je uvedeno na prvním místě, sbalil se a odebral se postranními cestami a pěšinami do své vily ve Formiích, stále ještě v nosítkách, neskonale pomalém dopravním prostředku, avšak jediném, který Cicero snášel. Jeho záměrem bylo najmout si v nejbližším přístavu, v Caietě, loď a uprchnout k Brutovi nebo možná k Sextovi Pompeiovi na Sicílii – nebyl si tím dosud jist, nedokázal se rozhodnout.

Zdálo se, že mu Fortuna přeje, neboť v caietském přístavu skutečně loď byla a její kapitán souhlasil, že ho odveze, navzdory jeho statutu psance; proskripční seznamy visely už v každém městě po celé Itálii.

„Ty jsi totiž zvláštní případ, Marku Cicerone,“ prohlásil kapitán. „Nemůžu přece souhlasit s pronásledováním jednoho z největších Římanů.“

Byl však už začátek prosince a přitřhly zimní vichřice a první vánice; loď sice vyrazila několikrát na moře, musela se však opakovaně vracet na pevninu, i když její kapitán odmítal vzdát se a tvrdil, že by se mohli dostat alespoň na Sardinii.

Cicerona zachvátila hluboká deprese, únava tak tíživá, že pochopil, co mu vlastně napovídá: neexistuje cesta, jak by Itálii mohl opustit Marcus Tullius Cicero, jenž k ní je připoután přímo svým srdcem.

„Přistaň v Caietě a vysad' mě na břeh,“ rozhodl.

Do jeho vily na formijských výšinách, asi míli vzdálené, byl vyslán služebník, a tři hodiny po úsvitu sedmého prosincového dne se vrátil s Ciceronovými nosítky a s nosiči. Mokrý a třesoucí se chladem nasoukal se Cicero do jejich vlídného čalouněného úkrytu a ulehl, aby vyčkal věcí příštích.

Zemřu, ale zemřu alespoň v zemi, pro kterou jsem se tolik a tak tvrdě napracoval, abych ji ochránil. Uspěl jsem proti tomu ničemovi Catilinovi, jenže vítězství mi pak pokazil Caesar svou řečí – já jsem přece *nejednal* protiústavně, když jsem nepřátele Říma dal popravít bez soudu! I Cato to potvrdil. Avšak Caesarova řeč se lidem zadřela pod kůži, a byli muži, kteří se na mě pak už natrvalo dívali skrz prsty. I tak se ale potom můj život proměnil jen v řadu stínů a přeludů, až na mé řeči proti Antoniovi. Žití mě už unavuje. Nechce se mi dál trpět jeho krutosti, dívat se na jeho zpotvořeniny.

Gaius Popillius Laenas a jeho vojáci dostihli nosítka na svahu návrší. Muži sestoupili z koní a obklíčili je. Centurio Herennius tasil meč, dvě stopy dlouhou, oboustranně broušenou zbraň, ostrou jako břitva. Cicero vysunul hlavu z nosítek, aby se rozhlédl.

„Ne, ne!“ křikl na své služebníky. „Nepokoušejte se o odpor! Vzdejte se bez boje a zachraňte si životy, prosím.“

Herennius k němu přistoupil a pozvedl zbraň vysoko k ženoucím se kalným mrakům. Cicero k meči vzhlédl a vnímal, jak je jeho šed' ještě matnější a temnější než obloha, a že se vůbec neleskne. Dlaněmi se opřel o okraj nosítek, vyklonil se až po ramena a krk natáhl tak daleko, jak jen dokázal.

„Udeř vší silou,“ řekl.

Meč sekl a oddělil Ciceronovu hlavu od těla jedinou čistou ranou; z trupu vytryskla krev, tělo se napjalo a v pádu ještě jako by krátce zatančilo, zatímco hlava se kousek odkutálela blátem a pak se zastavila. Služebníci se rozplakali, kvíleli, avšak četa Popillia Laenata si jich nevšíkala. Herennius se shýbl a uchopil hlavu za vlasy v týle, které si Cicero nechával růst tak dlouhé, aby jimi zakryl pleš. Jeden z vojáků přinesl bedýnku, hlavu do ní nechali padnout.

Laenas se na tyto úkony plně soustředil, nepostřehl, jak dva z jeho mužů vytahují téměř už vykrvácené tělo z nosítek, až pak zaslechl skřípot mečů tasených z pochev.

„Co je to zas, co to provádíte?“ vyštěkl na ně.

„Byl pravák, nebo levák?“ dožadoval se voják odpovědi.

Setkal se s Laenatovým prázdným pohledem. „To nevím,“ řekl pak velitel skupiny.

„Tak mu usekneme obě ruce. Jednou z nich psal o Markovi Antoniovi ohavné věci.“

Laenas zauvažoval, pak kývl. „Dobrá. Hod'te je do bedničky. A teď už sebou hněte.“

Muži se do Říma vraceli bez jediné zastávky. Když dorazili k Antoniovu paláci na Carinách, byli jejich koně zchvácení a samá pěna; vylekaný správce uvedl muže do peristylu. S bedničkou v ruce nakráčel Laenas do atria, kde už v nočních úborech čekali Antonius s Fulvií a mžikáním se snažili zaplašit z očí poslední stopy spánku.

„Myslím, žeš stál o tohle,“ řekl Popillius Laenas a podával Antoniovi bedničku.

Antonius z ní hlavu vytáhl, pozdvihl ji do výše a rozesmál se. „Tak tady je ten *cunnus*! Přece jsem tě nakonec dostal!“ zavýskl.

Ani trochu neznechucena chňapla po Ciceronově hlavě Fulvia. „Dej mi ji! Dej mi ji! Dej mi ji!“ nepřestávala ječet, zatímco Antonius ji držel mimo její dosah, smál se jí a škádlil ji s ní.

„Moji muži ti přinesli ještě něco dalšího,“ řekl Laenas. „Podívej se do té bedničky.“

A tak se Fulvii podařilo hlavy se zmocnit; Antonius vytahoval z bedničky useknuté ruce a prohlížel si je.

„Nevěděli jsme, jestli byl pravák, nebo levák, tak jsme ti pro jistotu přinesli obě. Jak povídali moji chlapi, jsou to ruce, které o tobě psaly ohavné věci.“

„Vydělali jste si talent navíc,“ ušklíbl se Antonius. Pohlédl na Fulvii, která hlavu položila na stolek a uprostřed nepořádku, který na něm byl – mezi svitky, papíry, inkoustem, pery a voskovými tabulkami –, cosi usilovně hledala. „Co to děláš?“ otázal se jí.

„Ah, tady je!“ vyrazila a držela ocelové rydlo, *stylus*.

Ciceronovy oči byly zavřené, ústa naproti tomu dokořán. Antoniova manželka strčila prstíky s dlouhými pěstěnými nehty mezi mrtvé rty, zalovila po čemsi, pak vítězoslavně vypískla a trhla rukou. Objevil se Ciceronův jazyk, pevně sevřený jejími zarytými nehty. Uchopila masitý útvar pevněji a probodla ho rydlem, tak aby zůstalo vzepřené napříč úst a drželo jazyk vyplazený.

„A tohle je můj soud o jeho vyřídilce,“ řekla a s nemalým uspokojením si prohlížela své dílo.

„Dej na to udělat dřevěný rám a přibij to na rostra,“ nařídil Antonius Laenatovi. „Hlavu doprostřed, ruce po stranách.“

Když se tedy Řím za svítání probral, uviděl Ciceronovu hlavu a jeho ruce přibity v dřevěném rámu na rostrech.

Pravidelní návštěvníci Fora byli otřeseni. Od svých dvanáctých narozenin chodil Cicero po dlaždicích Fora Romana, a nenašel se řečník, který by ho předčil. Přímo zázračný dar slov!

„Ale stejně,“ řekl jeden z pravidelných návštěvníků Fora a utíral si oči, „náš drahý Marcus Cicero zůstává miláčkem Fora.“

Oba Quintové Ciceronové zahynuli krátce nato, jejich hlavy však vystaveny nebyly. O tom, co rozvedená Pomponia zakoušela přinejmenším nad smrtí svého syna, měl zděšený Řím záhy možnost se přesvědčit. Dala lapit otroka, který je udal, a usmrtila ho tak, že ho donutila odřezávat si kousky masa z těla a pak je opéci a sníst.

Barbarství, jaké Antonius projevil za své odvety proti Ciceronovi, se Octavianovi značně přičilo, ale jelikož proti němu nemohl naprosto nic učinit, nezmínil se o této věci na veřejnosti ani v soukromí; vyhýbal se jen, pokud to bylo možné, Antoniově společnosti. Když poprvé spatřil Claudii, pomyslel si, že by se ji možná naučil i milovat, neboť byla velice hezká, černovlasá (brunety měl rád) a panensky čistá. Avšak poté, co uviděl Ciceronův probodený jazyk a co si poslechl Fulvii, když líčila, jakou rozkoš pociťovala při páchání tohoto hanebného potupení Ciceronova těla, rozhodl se, že Claudia mu žádné děti neporodí.

„Bude proto,“ říkal Maecenatovi, „mou manželkou jen podle jména. Dej vyhledat šest silných a zdatných germánských otrokyň a zajisti, aby Claudia od této chvíle nezůstávala ani na okamžik sama. Chci, aby zůstala panna až do dne, kdy ji budu moci vrátit Antoniovi i té sprosté harpyji, která ji porodila.“

„Myslíš to vážně?“ svraštil Maecenas obočí.

„Věř mi, Gaie, že bych se spíš spustil s chcíplou černou čubou než s dcerou té Fulvie.“

Vzhledem k tomu, že téhož dne umřel Philippus, odbyla se svatba v tichosti; Atia ani Octavia se jí zúčastnit nemohly, a v okamžiku, kdy obřad skončil, odebral se Octavianus v doprovodu své matky a sestry do jejich domova a manželku zanechal samotnou pod dohledem germánských strážkyň. Otčímovo úmrtí

mu poskytlo výtečnou záminku, aby manželství nemusel fyzicky naplnit.

Jak ale čas plynul, začínalo být Claudii zřejmé, že k jeho naplnění asi nedojde vůbec. Jednání svého manžela – a svých hlídaček – nedokázala pochopit; když se s ním viděla poprvé, zdál se jí hezký, až dráždivě hrdý. A teď se stala doslova jeho vězeňkyní, nedotýkanou a zjevně i nežádanou.

„A co čekáš, že s tím já udělám?“ otázala se jí Fulvia, když se na ni Claudia obrátila o pomoc.

„Vezmi si mě zpátky domů, *mama!*“

„To udělat nemůžu. Tys byla smírcí obět' mezi Antoniem a tvým manželem.“

„Ale on mě *nechce!* On se mnou ani *nepromluví!*“

„To se někdy u dojednaných sňatků stává.“ Fulvia vstala, vzala dceru povzbudivě za bradičku. „Však on časem přijde k rozumu. Měj trpělivost.“

„Řekni Markovi Antoniovi, ať se mě zastane!“ žadonila Claudia.

„Nic takového neudělám. Má toho příliš mnoho na starosti, než aby se zabýval lapáliemi.“ A byla pryč, zaujatá spíš svou současnou rodinou; Clodius – to bylo už tak strašně dávno.

Jelikož si neměla komu jinému postěžovat, nezbylo Claudii, než svůj současný stav trpně snášet. Nic se na tom nezměnilo k lepšímu ani poté, co Octavianus v proskripční dražbě zakoupil obrovský starobylý palác Quinta Hortensia. Byl tak velký, že Claudia mohla mít celé jedno křídlo jen pro sebe, což ji definitivně zbavilo Octavianovy blízkosti; mládí je ovšem nezdolné, Claudia se spřátelila se svými Germánkami a začala žít životem natolik spokojeným, jak jen to bylo pro provdanou pannu možné.

Octavianus nespál sám. Dopřál si milenku.

Nejmladšího z triumvirů sexuální přetlak nikdy neobtěžoval přespříliš, až do svatby se uspokojoval masturbací, poté se však chopil činu pozorný a chápavý Maecenas. Nejvyšší čas, usoudil, aby měl Octavianus ženskou. Vydal se na průzkum do podniků Mercuria Sticha, proslulého vlastníka sexuálních otrokyň, a vyhledal tam pro Octaviana ideální partnerku. Stala se jí dvacetiletá holčina s malým chlapečkem, původem z Kilikie, kde uvízla ve spárech pirátského náčelníka v Pamfýlii; jmenovala se

Sapfó, stejně jako slavná básnířka. Byla až úchvatně krásná, černoooká a černovlasá, k pomilování baculatá, i povahu měla podle Mercuria Sticha přesladkou. Maecenas si ji odvedl a hned oné první noci, kterou měl Octavianus strávit ve starém Hortensiově paláci, mu ji podstrčil do postele. Nástraha účinkovala; poměr s otrokyní s sebou nenesl žádnou hanbu a nebylo tu riziko, že by nad pánem, jako byl Octavianus, nabyla nějaké moci. Zalíbila se mu její vnímavá poddajnost, respektoval však přitom její potřeby a ponechával jí dostatek času na synka; velice si považoval onoho nově nabytého pocitu dospělosti, v němž ho utvrzovala volnost v sexuálních prožitcích.

Dokonce lze říci, že nebýt Sapfó, byl by Octavianův život za počátečních dnů triumvirátu krajně nepřijemný. Zvládat Antonia bylo vždycky obtížné, a někdy – jako v případě Ciceronovy smrti – zcela nemožné. Proskripční dražby nevynášely zdaleka tolik, kolik triumvirové předpokládali, a Octavianovi připadla povinnost třídit udání od informátorů podle toho, kdo má doma dosti velkou částku v hotovosti a u koho se tedy vyplatí označit ho za sympatizanta Liberátorů. Bylo třeba najít dodatečné zdroje daní, ozývaly se hlasy, že by až dosud nepostižení plutokraté a bankéři měli začít poskytovat větší příspěvky na nákup obilí, jehož cena dál a dál stoupala. Neuplynulo příliš mnoho dnů v prosinci, a všechny majetkové třídy, od první až po pátou, zjistily, že ve skutečnosti mají státu v hotovosti uhradit celoroční daně s ročním předstihem.

Velice to pobouřilo Hortensii. Jako vdova po Catonově nevlastním bratru Caepionovi a matka Caepionovy jediné dcery (provdané za Ahenobarbova syna) podědila Hortensia mnohem víc otcovy proslulé výřečnosti než její bratříček, proskribovaný teď za to, že předal Makedonii Brutovi. Spolu s Terentií, vdovou po Ciceronovi, a se skupinou dalších žen, která zahrnovala Marcii, Pomponii, bývalou Nejvyšší Vestinu pannu Fabii a Calpurnii, vyrazila Hortensia na Forum a tam vystoupala na rostra, s ostatními v těsném sledu za sebou. Stály seřazeny, na sobě navlečenu řetízkovou zbroj, na hlavách přilbice, štíty u nohou, meče taseny. Pohled na ně byl tak mimořádně nezvyklý, že upoutal pozornost všech návštěvníků Fora; připojila se k nim, třebaže to zprvu nebylo nápadné, spousta žen ze všech vrstev společnosti, včetně početné skupiny pestře nalíčených běhniček v ohnivě zbarvených togách a křiklavých parukách.

„Jsem římská občanka!“ zahřměla Hortensia hlasem, který bylo slyšet až v krámcích Portica Margaritaria. „A jsem žena! Dokonce

žena příslušející do první majetkové třídy! A co že to znamená? Že do manželského lože musím vstupovat jako čistá panna, načež se stanu majetkem svého manžela! Který mne může za nevěru popravit, zatímco já ho nesmím ani pokárat, když se pomiluje s jinou ženskou – anebo s mužským! A když ovdovím, nesmím se o své vůli znovu provdat. Namísto toho jsem, pokud jde o přístřeší, odkázána na dobrodiní rodiny, neboť podle *lex Vocontia* nemohu dědit žádné jmění, a pokud se můj manžel rozhodne promrhat mé věno, nemohu mu v tom dost dobře ani zabránit“

Bác! bouchla mečem o štít, až to zadunělo a až sebou posluchačstvo trhlo.

„Takový je osud ženy první majetkové třídy! Ale čím by se lišil, kdybych jako žena patřila do nižší třídy anebo kdybych vůbec do žádné třídy nepatřila? Pořád ještě bych byla římskou občankou! Pořád ještě bych musela vstoupit do manželského lože jako panna a pořád bych byla pouhým majetkem svého manžela! I pak bych byla závislá na milosrdenství ostatní rodiny, kdybych ovdověla. Ale měla bych alespoň možnost vybrat si vedle manžela ještě něco navíc! Zvolit si povolání, řemeslo, najít si obchůdek. Mohla bych si vydělávat na živobytí jako natěračka, jako tesařka, ranhojička nebo kořenářka. Mohla bych prodávat, co se mi urodí na zahrádce anebo co dá kurník. A kdyby se mi zachtělo, mohla bych prodávat i své tělo a žít se jako děvka. Mohla bych si z těch výdělků něco ušetřit na stará kolena!“

Bác! Tentokrát bouchly do štítů všechny meče na rostrech; ženské posluchačstvo ji uchváceně sledovalo, mužští byli dotčeni.

„A proto se jako římská občanka a jako žena cítím oprávněna připomenout tady rozhořčení všech Římanek, které mají nějaký svůj příjem a které mají právo s ním nakládat! Stojím tu ve jménu příslušnic mé vlastní první třídy, jejichž příjem pochází z věna anebo z hubených dědictví, stojím tu ve jménu všech žen nižších tříd – anebo těch, které do žádné třídy nepatří – ať už je zdrojem jejich příjmů cokoli – vajíčka, zelenina, klempířina, malování, kurvení se, a tak dále a tak dále!

Protože my všechny máme přijít o celý roční příjem jen kvůli šílenství chlapů v Římě! Říkám šílenství, a šílenství tím taky myslím!“

Bác! Bác! Bác! Tentokrát se k bušení mečů o štíty přidaly i rolničky prostitutek a dupot všech žen v zástupu a rámus přetrvával déle. Mužští návštěvníci Fora se tvářili čím dál tím rozezleněji a hrozili zaťatými pěstmi.

Hortensia švihla mečem vzhůru a zakroužila jím kolem hlavy. „Hlasují snad římské občanky?“ vykřikla. „Volíme snad magistráty my? Hlasujeme snad o přijetí nebo zamítnutí zákonů? Dostaly jsme snad příležitost ozvat se proti tomu novému nestoudnému zákonu nazývanému *lex Clodia*, který říká, že my ženy musíme státní pokladně odevzdat jeden svůj celoroční příjem? Ne, neměly jsme sebemenší možnost bránit se proti tak nesmyslnému rozhodnutí! Proti této pitomosti, kterou si vymyslelo trio vychytralých, privilegovaných, a přesto nemyslicích mužských jménem Marcus Antonius, Caesar Octavianus a Marcus Lepidus! Jestli nás Řím chce zdaňovat, pak nás také musí zrovnoprávnit! Jestli nám bude Řím ukládat daně, tak ať nás nechá taky hlasovat o magistrátech, ať připustí, abychom i my hlasovaly o přijetí nebo zamítnutí zákonů!“

Meč vyletěl znovu do výše, tentokrát se k němu připojily i všechny ostatní meče a ostrý jekot posluchaček na Foru, zatímco muži vztekle zahučeli.

„A víte, jak ti hlupáci, co teď vládnou Římu, chtějí tu nespravedlivou daň vybírat?“ otázala se Hortensia. „Censoři sepíší muže všech pěti tříd a k tomu uvedou i jejich příjmy! Jenomže nás Římanky přitom nikdo sepisovat nemá! Jak tedy ti hlupáci, co Římu teď vládnou, hodlají zjišťovat, jaké že máme vlastně příjmy? Vydá se snad nějaký ten pohůnek ze státní pokladny na trh a bude se tam vyptávat babky, která prodává výšivky nebo knoty do lampiček anebo vajíčka, co si vydělá za rok? Anebo, což by bylo ještě horší, rozhodne sám, jaký je její příjem, jen na základě té své posvátné mužské nadřazenosti? Nestačí jim z nás týť? Necháme teď na sebe od nich i plít? Necháme se od nich bít a nakonec třeba i stít?“

„Ne!“ ozvalo se z tisíců ženských hrdel. „Ne a ne!“ Mužské hlasy jako by se pojednou vytratily; návštěvníkům Fora došlo, v jaké jsou menšině.

„To bych řekla, že ne! My všechny, jak tu stojíme na rostrech, jsme samé vdovy – vdova po Caesarovi, vdova po Catonovi, vdova po Ciceronovi! Zdaňoval snad ženy Caesar? Zdaňoval ženy Cato? Zdaňoval ženy Cicero? Ne, žádný z nich nic takového nedělal. Cicero a Cato a Caesar totiž věděli, že ženy také nemají žádný vliv na veřejnou správu! Jediné, co je nám zákonem zaručeno, je právo na tu trošku peněz, co nám patří, bez jakýchkoli daní a poplatků, a teď by nás měl ten ostudný zákon, *lex Clodia*, i o ně připravit! Jenomže my tuhle daň platit odmítáme! Ani jediný sestercius!

Ledaže by nám byla přiznána docela jiná práva – právo hlasovat, právo zasedat v senátě, právo ucházet se o úřady!“

Její hlas zanikal v bouřlivém souhlasném jásotu.

„A jak je to s manželkou triumvira Marka Antonia, s Fulvií?“ burácela Hortensia, přičemž sledovala, jak se v pozadí zástupu objevilo celé kolegium liktorů a jak si razí cestu davem k rostrům. „Fulvia je nejbohatší žena v Římě, a je *sui iuris*! Bude ale tuhle daň platit i ona? Kdepak! Nic takového! A proč? Prý proto, že dala Římu sedm dětí! Které měla, jak musím dodat, s třemi nejhanebnějšími darebáky, jací kdy vlezli na rostra anebo na ženskou! Zatímco platit máme my, které jsme respektovaly *mos maiorum* a zůstaly vdovami!“

Pokročila až na samý kraj roster a postavila se tváří v tvář liktorům, kteří se už téměř prodrali do prvních řad přihlížejících. „Opovažte se chtít nás zatknout!“ křikla. „Vraťte se ke svým pánům a vyříd'te jim od dcery Quinta Hortensia, že Římanky od nejvyšších až po ty docela dole tuhle daň platit nebudou! *Že tuhle daň platit nebudeme! A teď už běžte, kšá! Kšá, kšá!*“

Jejích slov se chytily ženy v zástupu: „Kšá! Kšá!“

„Já dám tu mrchu proskribovat! Dám proskribovat všechny ty potvory!“ hučel Antonius zsinálý vzteky.

„Nic takového neuděláš,“ okřikl ho Lepidus. „Nebudeš dělat vůbec nic!“

„A nic ani neřekneš,“ zavrčel Octavianus.

Nazítří se Lucius Clodius odebral s brunátnou tváří znovu na shromáždění plebejů, aby tam odvolal svůj předchozí zákon a navrhl nový, jímž se přikazovalo každé svéprávné ženě v Římě, včetně Fulvie, zaplatit státní pokladně jednu třicetinu svého ročního příjmu. Nikdo nikdy však jeho plnění nevymáhal.

ČÁST XII.

**NA VÝCHOD
OD
ADRIATICKÉHO
MOŘE**

OD LEDNA DO PROSINCE
ROKU 43 PŘ. N. L.

GAIUS CASSIUS LONGINUS

KAPITOLA PRVNÍ

Po namáhavém přechodu zasněženého Kandavského pohoří dorazil Brutus se svým nevelkým vojskem třetího dne ledna před Dyrrhachium. V táboře u Petry se usídlil správce Illyrika Publius Vatinius, který se sem dolů na rozkaz Marka Antonia přesunul s jednou legií až ze Salony. Brutus se ho nezalekl, obsadil se svými vojáky jednu z mnoha pevnůstek tvořících zesílené body souvislého opevnění vybudovaného před pěti lety za obléhacích bojů mezi Caesarem a Pompeiem Velikým. Ukázalo se, že to ani nebylo nutné. Necelé čtyři dny poté otevřeli Vatiniovi vojáci brány tábora v Petře a přešli na Brutovu stranu. Jejich velitel Vatinius, jak říkali, se už mezitím vrátil do Illyrika.

Naráz měl Brutus armádu o třech legiích a dvou stech jezdcích! Nikdo tím nebyl víc překvapen než on sám, neměl ovšem sebemenší ponětí, jak jí velet. Uvědomoval si však, že patnáct tisíc chlapů potřebuje péči nějakého *praefecta fabrum*, který by dokázal zařídit, že vojáci budou mít co jíst a že se jim dostane i ostatního vybavení, a tak napsal svému starému příteli bankéři Gaiovi Flaviovi Hemicillovi, jenž v této funkci sloužil už pod Pompeiem Velikým – nechtěl by tutéž službu prokázat i Markovi Brutovi? Jakmile měl toto zajištěno, rozhodl se právem nové vojenské autority přesunout své legie na jih do Apollónie, kde sídlil oficiální správce Makedonie Gaius Antonius.

A přímo do klína mu v tu chvíli začaly padat peníze. Nejprve se objevil kvestor provincie Asia, mladý Lentulus Spinther, který vezl vybrané daně do státní pokladny; jelikož Marka Antonia neměl vůbec v lásce, předal hotovost okamžitě Brutovi a vrátil se ke svému nadřízenému Gaiovi Treboniovi, aby mu sdělil, že Liberátoři složit zbraně nehodlají. Sotva se Spinther rozloučil, byl tu kvestor ze Sýrie, Gaius Antistius Vetus, na cestě do Říma se syrskými daněmi. I on peníze odevzdal Brutovi, rozhodl se však

zůstat – kdo ví, co se v Sýrii mezitím děje! V Makedonii je mnohem líp.

V polovině ledna se Apollónia bez boje vzdala, poté co její legie prohlásily, že budou mnohem raději sloužit pod Brutem než pod hanebným Gaiem Antoniem. Třebaže muži jako mladý Cicero a Antistius Vetus na Bruta naléhali, aby dal tohoto nejméně nadaného a svými pitomostmi nejvíce zprofanovaného ze všech tří bratrů Antoniů okamžitě popravit, Brutus odmítl. Dovolil naopak, aby Gaius Antonius dál setrval ve svém dosavadním táborovém ubytování a měl přitom volnost pohybu. Zacházel s ním s krajní zdvořilostí.

Brutův pohár štěstí se vrchovatě naplnil, když mu Kréta, kterou senát původně přiřkl jemu, a Kyréné, přidělená ve stejné době Cassiovi, shodně oznámily, že se rozhodly podpořit zájmy Liberátorů, pokud k nim na oplátku budou vysláni náležití správci. K čemuž se Brutus s potěšením zavázal.

Měl nyní na povel šest legií, šest set jezdců a vládl ne méně než třem provinciím – Makedonii, Krétě a Kyréné. Ještě dřív, než stačil tyto výdobytky vstřebat, prohlásily se pro něho Řecko, Épeiros a příbřežní Thrákie. Úžasný úspěch!

Brutus překypoval spokojeností, sedl a vypsál všechny tyto skutečnosti senátu v Římě, s tím výsledkem, že o únorových idách ho senát potvrdil v úřadě správce všech uvedených území a navrhl k nim ještě přihodil i Vatiniovu provincii Illyricum. Brutus teď vládl téměř polovině římského Východu!

V tu chvíli přišly zprávy z provincie Asia. Dolabella, jak se z nich Brutus dozvěděl, ve Smyrně mučil a posléze sťal Gaia Trebonia, skutek nad jiné ohavný. Och, a co se asi mohlo stát se statečným Lentulem Spintherem? Krátce nato obdržel od Spinthera dopis líčící, jak Dolabella udeřil na Efesos a snažil se vypátrat, kam Trebonius ukryl pokladnu provincie. Spinther však sehrál úlohu nevědomého tupce tak dobře, že mu zklamaný Dolabella ještě předtím, než pokračoval v cestě do Kappadokie, řekl, ať kouká raději zmizet.

Bruta se zmocnily horečné obavy o Cassia, o jehož osudu nic nevěděl. Rozesílal listy na nejrůznější místa a varoval v dopisech Cassia, že Dolabella směřuje do Sýrie, neměl však představu, zda ke svému adresátovi dorazily či ne.

Celou tu dobu Cicero zahrnoval Bruta naléhavými žádostmi, aby se vrátil do Itálie, což byla za současné situace, kdy mu senát přál, alternativa víc než lákavá. Nakonec se však Brutus rozhodl,

že nejlepší, co může podniknout, je udržet si i nadále kontrolu nad pozemním spojením Říma s Východem, jaké představovala Via Egnatia. Za tohoto stavu se bude moci, pokud by to Cassius potřeboval, vydat svému spojenci s armádou kdykoli na pomoc.

Měl teď kolem sebe hrstku věrných přívrženců z řad mladých aristokratů, mezi něž patřil Ahenobarbův syn, Ciceronův syn, Lucius Bibulus, syn velkého Luculla z jeho manželství se Serviliinou mladší sestrou, a další z uprchlých kvestorů, Marcus Apuleius. I když většině z nich bylo jen málo přes dvacet a někteří ještě nedosahovali ani tohoto věku, jmenoval Brutus každého z nich legátem, přidělil je k legiím a těšil se z pocitu, že je mu Fortuna velice nakloněna.

Nejvíce Bruta znepokojovala nespolehlivost zpráv, které z Říma dostával. Na tucet mužů Brutovi pravidelně dopisovalo, avšak co tvrdil jeden, to odporovalo všemu, co mu psali ostatní. Jejich úhly pohledu se lišily, někdy byly zcela protichůdné; často vydávali dopisovatelé pouhé zvěsti za nesporná fakta. Po smrti Pansy a Hirtia na bojišti v Italské Galii se tak dozvěděl, že novým prvním konsulem se má stát Cicero, přičemž druhým konsulem že bude devatenáctiletý Octavianus. Nato přišlo ujištění, že Cicero už konsulem skutečně *je*! Časem se ukázalo, že nic z toho není pravda, jak ale měl na tu dálku rozlišovat fakta od fikcí? Porcia ho zahrnovala stesky nad křivdami, které musí snášet od Servilie, Servilia mu v nepravdělných kratičkých listech sdělovala, že jeho manželka je choromyslná, Cicero zaprotestoval, že konsulem není ani být nechce, na Octavianovu hlavu že se však vrší příliš mnoho poct. Když tedy senát Bruta povolal zpátky do Říma, Brutus příkaz ignoroval. Kdo mluví pravdu? A co vlastně je *pravda*?

Gaius Antonius si nedokázal vážit Brutovy ohleduplnosti a začal tropit neplechu, oblékal si togu s purpurovým lemem a dorážel na Brutovy vojáky řečmi o nespravedlivém věznění a o svém úřadu správce. Když Brutus Gaiovi Antoniovi nošení purpurem lemované togy zakázal, převlékl se Antonius do bílé a v popouzení pokračoval dál. Brutus tak byl donucen internovat ho v jeho přístřeší a dát ho pod stráž. Zatím Gaiovo vystupování na vojáky nezapůsobilo, avšak Brutus si jako velitel připadal příliš nejistý, než aby mohl nechat Gaia Antonia dál rozsévat neklid.

Když jeho starší bratr Marcus Antonius vyslal do Makedonie údernou jednotku, aby Gaia vysvobodila, přešli tito vojáci namísto toho rovněž k Brutovi; jeho počty nyní dosáhly sedmi legií a jednoho tisíce jezdců!

Podnícen touto nahromaděnou vojenskou silou rozhodl se Brutus, že je načase, aby se vydal na Východ a zachránil Cassia před Dolabellou. V Apollónii za sebou zanechal posádkou původní makedonskou legii; Antoniova bratra předal pod dozor Gaia Clodia, jednoho z mnoha Clodiů onoho nevypočitatelného patricijského rodu Claudiů.

Z Apollónie vyrazil o květnových idách, k Hellésponu však dorazil teprve koncem června, což ukazovalo, že rychlost nepatří k jeho přednostem. Poté, co překročili Helléspont, vydal se do Níkomédeie, hlavního města Bithýnie, kde se ubytoval v paláci správce. Jeho liberátorský druh, správce Lucius Tillius Cimber, si ovšem ještě před jeho příchodem sbalil zavazadla a odebral se na východ do Pontu, a také Cimberův liberátorský kvestor Decimus Turullius kamsi záhadně zmizel; nikdo, pomyslel si v duchu Brutus, se zřejmě nemíní zaplést do nějaké občanské války.

Pak obdržel dopis od Servilie.

Mám pro tebe špatné zprávy, třebaže mně se jeví jako zprávy dobré. Porcia je mrtvá. Jak už jsem ti psala v předchozích listech, nedařilo se jí dobře už od tvého odchodu. Předpokládám, že tohle ti už napsali i jiní.

Nejprve přestala dbát o svůj vzhled, pak začala odmítat potravu. Když jsem jí řekla, že ji dám svázat a krmit násilím, podrobila se a jedla aspoň tolik, aby se zachovala naživu, třebaže i pak byla jen kost a kůže. Nato následovala samomluva. Bloumala po domě a žvatlala a žvanila – o čem, tomu nikdo nerozuměl. Nesmysly, samé nesmysly.

Třebaže jsem ji dala pečlivě hlídat, přiznávám, že na mě byla až příliš mazaná. Chci tím říct, že by mne ani nikoho jiného asi nic nenapadlo, když požádala o ohřívadlo. Usoudila jsem prostě, že jí je po všem tom hladovění zima. Trásla se totiž a drkotala zuby.

Její služka Sylvia ji našla mrtvou asi hodinu poté, co jí do obývacího pokoje přinesli tu troj nožku. Spolykala žhoucí uhlíky, jeden ještě držela v ruce. Asi to byl jediný pokrm, po jakém ona doopravdy toužila, nemyslíš?

Uchovala jsem její popel, ale nejsem si jistá, co s ním budeš chtít udělat – smísit ho s Catonovým, poté co konečně dorazil z Utiky, anebo ho schovat, aby byl jednou smíšen s tvým? Anebo postavit hrobku jen pro ni samotnou? Pokud si to budeš přát, můžeš ji zaplatit.

Brutus dopis upustil, jako by i ten byl rozžhavený, oči rozšířené hrůzou, avšak před vnitřním zrakem měl cosi jiného. Viděl v duchu, jak Servilia jeho manželku uvazuje k židli, jak jí rozvírá ústa dokořán a jak jí do hrdla nasypá řeřavé dřevěné uhlí.

Och ano, *mama*, bylas to ty. To tys při své hrozbě, že ji budete krmit násilím, dostala tenhle nápad. Zalíbilo se ti v té strašlivé krutosti – protože ty jsi ten nejkrutější člověk, jakého znám. Myslíš snad, že jsem hlupák, *mama*? Nikdo na světě, ať jakkoli šílený, nedokáže spáchat sebevraždu tímhle způsobem. Samy tělesné reflexy by mu v tom zabránily. To tys ji svázala, to tys jí pak do krku nahnula žhavé uhlí. *Ta muka!* Och, Porcia, ten můj ohnivý sloup! Moje nejdražší, podstata mého bytí. Catonova dcera, tak plná odvahy, tak životná, tak vášnivá.

Neplakal. Nezničil ani onen list. Vyšel namísto toho na balkon, z něhož se otevíral pohled na zrcadlovou hladinu zátoky, a nevidoucí oči upřel na lesnatý vrch za vodou. Proklínám tě, *mama*. Ať tě den co den štvou Fúrie. Ať už nikdy nepoznáš okamžik pokoje. Jakou úlevou pro mě je, že tvůj milenec Aquila zahynul u Mutiny, jenže tobě na něm stejně nikdy nezáleželo. Pomínu-li Caesara, byla největší vášní tvého života nenávisť vůči Catonovi, tvému vlastnímu bratru. Avšak to, žes Porcii zabila, je pro mne i signál – ty nečekáš, že bys mne ještě někdy spatřila. Mou věc považuješ za ztracenou a mé vyhlídky na úspěch za nicotné. Protože kdybych se s tebou ještě někdy setkal, musel bych tě svázat a do chřtánu ti nacpat žhoucí uhly.

Poté, co mu král Deiotarus poslal jednu pěší legii a prohlásil, že udělá, cokoli bude v jeho moci, aby poskytl Liberátorům pomoc, napsal Brutus (marně, jak se nakonec ukázalo) všem městům provincie Asia a žádal po nich vojáky, lodě – a peníze. Od Bithýnie chtěl dvě stě válečných lodí a padesátku lodí přepravních, jenomže nebyl nikdo, kdo by jeho požadavek převzal, ani místní *socii* se neměli k součinnosti; Cimberův kvestor, jak Brutus teď zjistil,

sebral vše, co provincie mohla nabídnout, a vydal se na pomoc Cassiovi.

Zprávy z Říma byly i nadále znepokojivé; senát se usnesl, že Marcus Antonius je veřejný nepřítel druhého stupně, *inimicus*, stejně tak i Lepidus. Pak mu ale Gaius Clodius, legát, kterému dal Brutus na starost Apollónii, napsal, že má zcela určité zprávy, že Marcus Antonius chystá generální invazi do západní Makedonie k záchraně svého bratra. Clodius že na to odpověděl tím, že se opevnil s legií Macedonia v Apollónii – a že také dal popravit Gaia Antonia. Odůvodnění bylo typicky clodiovské: jakmile se Marcus Antonius dozví, že je jeho bratr mrtev, od vpádu upustí.

Och Gaie Clodie, proč jen jsi to udělal? Marcus Antonius je *inimicus*, ten přece žádnou invazi dát dohromady nemůže!

Nicméně vystrašen představami, co všechno by Marcus Antonius mohl podniknout, až zjistí, že jeho bratr byl zabit, přemístil Brutus část svých legií do tábora u řeky Granikos v Bithýnii a zbytku nařídil přesunout se zpátky na západ až do Thessaloníky, zatímco sám se rychle vydal napřed, aby přesně zjistil, co se odehrává na adriatickém pobřeží Makedonie.

Nic. Když koncem července dorazil do Apollónie, shledal, že legie Macedonia horlivě prohledává pobřeží a pátrá hned tady, hned tam po údajných antoniovských výsadcích.

„Všechny tyhle zprávy se do jedné ukázaly falešné,“ prohlásil Gaius Clodius.

„Clodie, Gaia Antonia jsi neměl popravovat.“

„Ale samozřejmě, že měl,“ řekl Gaius Clodius vzdorovitě. „Podle mého si ten *cunnus* nic jiného nezasloužil, a světu bez něho bude líp. Nehledě k tomu, jak už jsem ti uvedl v dopise, jsem si byl jistý, že jakmile bude Marcus vědět, že jeho bratr je po smrti, nebude se pokoušet zachraňovat mrtvolu. A měl jsem pravdu.“

Brutus pozdvihl paže k nebesům – kdopak se něčeho dobere s Clodiovcem? Všichni jsou praštění. Takže se po vlastní stopě vrátil do Thessaloníky, kde našel své legie a Gaia Flavia Hemicilla v pilné práci.

Cassius o sobě dal konečně vědět. Informoval překvapeného Bruta, že Sýrii má pevně v rukou. Dolabella že je mrtvý a Cassius že plánuje vpadnout do Egypta a potrestat jeho královnu za to, že mu neposkytla pomoc. To mu zabere dva měsíce, psal Cassius, načež začne chystat tažení proti království Parthů. Oněch sedm římských orlů, které Parthové ukořistili Crassovi u Karrh, je třeba vyrvat z jejich zajetí v Ekbataně.

„Na nějaký čas má Cassius o práci postaráno,“ řekl Hemicillus, jeden z mužů, jakých dokázala římská aristokracie zrodit celé tucty: přepečlivý, výkonný, logicky uvažující, mazaný. „Zatímco on se bude činit, tvým vojákům by neškodilo, kdyby se trochu otrkali v nějakém menším tažení.“

„V menším tažení?“ zbystřil Brutus pozornost.

„Ano, proti thráckým Bessiům.“

Ukázalo se, že se Hemicillus spřátelil s thráckým princem jménem Rhaskúpolis, jehož kmen byl poddán Sadalovi, králi Bessiů, hlavního kmene vnitrozemské Thrákie.

„Požaduji,“ řekl Rhaskúpolis, když byl uveden k Brutovi, „nezávislost pro můj kmen a titul spojenec a přítel římského lidu. Na oplátku ti pomohu svést vítěznou válku proti Bessiům.“

„Jenomže ti jsou známí jako neohrožení bojovníci,“ namítl Brutus.

„A těmi také jsou, Marku Brute. Jenomže i oni mají své slabiny a já o nich o všech vím. Využij mne jako rádce a mohu ti slíbit vítězství nad Bessii do jednoho měsíce – a hromadu kořisti k tomu,“ řekl Rhaskúpolis.

Stejně jako většina příbřežních Thráků nevyhlížel Rhaskúpolis vůbec jako barbar; byl náležitě oblečen, nikde na těle neměl žádné tetování, hovořil attickou řečtinou a choval se jako kterýkoli civilizovaný člověk.

„Ty jsi ve svém kmeni náčelníkem, Rhaskúpolide?“ otázel se Brutus, jenž vycítil, že se tu cosi zamlčuje.

„Jsem, ale mám ještě staršího bratra, Rhaska, který se domnívá, že náčelníkem by měl být on.“

„A kde se teď onen Rhaskos nachází?“

„Odešel, Marku Brute. Z jeho strany žádné nebezpečí nehrozí.“

Nehrozilo. Brutus vedl své legie do samého srdce Thrákie, rozlehlého území mezi řekami Danubius a Strýmón a Egejským mořem, spíše nížinatého než hornatého, a jak záhy zjistil – schopného rodit pšenici i za takového sucha, jaké zřejmě panovalo všude. Zásobovat vojsko se jevilo čím dál tím nákladnější záležitostí, avšak s bessijským zrnem naloženým v nekonečné řadě voly tažených vozů mohl Brutus čelit nadcházející zimě s mnohem lepší náladou.

Tažení trvalo celý měsíc *sextilis* a na jeho konci Marcus Junius Brutus, Caesarova zcela nevojácká kancelářská myš, stál v čele armády, jež se osvědčila v boji, a to s minimálními ztrátami. Armáda ho na bojišti pozdravila jako imperátora, což ho

opravňovalo slavit triumf; král Sadala se mu poddal a měl kráčet v triumfálním průvodu. Rhaskúpolis se stal nepopíratelným vládcem Thrákie a dostalo se mu ujištění, že obdrží statut přítele a spojence římského lidu, jen co senát odpoví na Brutovu zprávu. Ani Rhaskúpolida, ani Bruta vůbec nenapadlo zauvažovat, co se stalo s Rhaskem, starším bratrem zbaveným vlády. A Rhaska, bezpečně ukrytého, zase nenapadlo svěřovat se jim, že nemyslí na nic jiného než jak se stát Rhaskem, králem Thrákie.

V polovině září překročil Brutus již podruhé v onom roce Helléspont a ujal se opět velení legií, jimiž obsadil břeh řeky Granikos.

V té chvíli se doslechl, že novými konsuly se stali Octavianus a Quintus Pedius, a s horečným spěchem odeslal Cassiovi dopis, v němž ho žádal, aby okamžitě zastavil přípravy na tažení proti Egyptu nebo proti Parthům. Je naprosto nezbytné, aby se dal ihned na pochod k severu a zajistil co nejrychlejší spojení jejich sil, psal Brutus, neboť poté, co se moci v Římě chopil ten monstrózní Octavianus, je všechno jinak. Kazisvětské dítě dostalo do rukou největší a nejkomplikovanější hračku na světě.

V Níkomédei Brutus shledal, že její liberátorský správce Lucius Tillius Cimber už vyrazil z Pontu, aby se připojil ke Cassiovi, zanechal však Brutovi na místě flotilu o síle šedesáti válečných lodí.

A tak se Brutus vydal do Pergama, kde se dožadoval vydání daní, aniž se ovšem pokusil cokoli měnit na Caesarových opatřeních týkajících se pergamského Mithridata, jemuž bylo dovoleno i nadále si podržet své panství, pokud ovšem notným soustem nakrmí Brutovu hladovějící válečnou pokladnici. Zatlačen do kouta Mithridatés platil.

V listopadu Brutus konečně dorazil do Smyrny, kde se utábořil, aby tu vyčkal Cassiova příchodu. Všechna hotovost v provincii Asia byla už dávno ta tam; zbývaly jen chrámové poklady v podobě zlatých a stříbrných soch, uměleckých předmětů a náčiní. Brutus potlačil ozývající se výčitky svědomí, zkonfiskoval kdecu, dal kov roztavit a razil z něho peníze. Pokud mohl na mincích ražených za svého života umisťovat svůj portrét z profilu Caesar, pomyslel si, může totéž udělat i Brutus. A tak byla na Brutových mincích k vidění jeho hlava, zatímco na reversu se skvěly oslavné

připomínky březnových id: čapka svobody, dýka a slova EID MAR.

Za jeho věc se stavělo stále více mužů. Marcus Valerius Messala Corvinus, syn Messaly Nigera, přibyl do Smyrny v doprovodu Lucia Gellia Poplicoly, kdysi Antoniova blízkého druha. Objevili se tu bratři Caskové, stejně tak i Tiberius Claudius Nero, Caesarem nejvíce opovrhovaný hňup mezi jeho legáty, s nímž ovšem připutoval i jeho blízký claudiovský příbuzný Marcus Livius Drusus Nero. Ale nejdůležitější bylo, že Sextus Pompeius, jenž ovládal moře západně od Řecka, naznačil, že nehodlá stát Liberátorům v cestě.

Jediným problémem, který měl Brutus ve svém štábu, byl Labienův syn Quintus, jenž byl na nejlepší cestě předčít krutostí svého neblaze pověstného otce. Co bych jen měl s Quintem Labieniem podniknout, ptal se sám sebe Brutus, dřív než mne jeho chování zničí? Odpověď mu poskytl Hemicillus. „Pošli ho ke dvoru krále Parthů jako svého vyslance,“ řekl bankéř. „Tam si bude připadat jako doma.“

Což také Brutus učinil. Bylo to rozhodnutí, jež mělo mít v budoucnosti nepředpokládané důsledky.

Větší starosti však působily zprávy, že konsulové v Římě postavili před soud všechny Liberátory, kteří jsou od té chvíle *sacri*, zbaveni občanství a všeho majetku; novinu zvěštovali bratři Caskové. Cesta zpátky tak byla nadobro uzavřena, pohasly veškeré naděje na dohodu s Octavianovým senátem.

KAPITOLA DRUHÁ

V polovině ledna velel Cassius šesti legiím a ovládal celou provincii Syria s výjimkou Apameie, kde byl až dosud zalezlý v obklíčení rebel Caecilius Bassus. A pak Bassus otevřel brány Apameie dokořán a nabídl Cassiovi své dvě vynikající legie, čímž narostl počet Cassiových legií na osm. V okamžiku, kdy se i v nejzapadlejším okrsku provincie lidé dozvěděli, že legendární Gaius Cassius se navrátil, skončily i půtky mezi místními frakcemi.

Z Judey přispěchal Antipater, aby Cassia ujistil, že Židé stojí na jeho straně, a byl poslán zpět do Jeruzaléma s příkazem shánět peníze a zajistit, aby žádné nepřátelské živly mezi Židy nezačaly dělat potíže. Židé lnuli k Caesarovi, který jim byl odjakživa nakloněn; Cassiovi byli Židé sice lhostejní, hodlal však tento politicky neobratný a rozhádaný národ plně využít.

Jakmile dostal Antipater zprávu, že Aulus Allienus – vyslaný do Alexandrie vyzvednout čtyři tamější legie a přivést je Dolabellovi – je už na pochodu k severu, vyslal okamžitě rychlého kurýra ke Cassiovi v Antiochei. Cassius se vydal na jih, setkal se s Antipatrem a společně pak bez nesnází přesvědčili Alliena, aby se svých čtyř legií vzdal. Cassiova armáda tak měla nyní už dvanáct zkušených legií a čtyři tisíce jezdců, byla to nejmocnější síla v celém římském světě. Pokud by k tomu byl měl ještě i loď, byla by jeho radost nezkalená, jenže právě flotila bylo to, co mu chybělo. Jak se alespoň domníval.

Nevěděl, že se zatím mladý Lentulus Spinther spojil s admirály Patiskem, Sextiliem Rufem a Liberátorem Cassiem Parmensem a že společně zahájili útok na Dolabellovy flotily směřující do Sýrie. Dolabella, jenž po souši prošel Kappadokií a překročil už Amanos, neměl ponětí, že Spinther, Patiscus a ostatní zatím úspěšně deptají jeho loďstvo a většinu plavidel rekvirují pro Cassiovu potřebu.

V Sýrii shledal Dolabella ke svému zděšení, že se všichni staví proti němu; dokonce i Antiocheia před ním zavřela brány a oznámila, že náleží Gaiovi Cassiovi, skutečnému správci Sýrie. Se skřípěním zubů musel odtáhnout a odebrat se k přístavnímu městu Laodikei, kde starším učinil nabídku: pokud mu poskytnou útulek a pomoc, učiní Dolabella z Laodikeie hlavní město Sýrie, jen co dá za vyučenou Cassiovi. Zatímco se tu opevňoval, vyslal Dolabella agenty, kteří měli Cassiovi odlákat vojáky na jeho stranu – avšak marně. Všichni bojovníci stáli pevně při svém hrdinovi, Gaiovi Cassiovi. Kdo je to vůbec zač, ten Dolabella? Obyčejný ožrala a rváč, který se opovážil mučit římského správce, a dokonce ho i st'ál.

Po celý duben nebylo Cassiovi stále ještě nic známo o úspěších, jaké slavil Spinther a ostatní na moři. V přesvědčení, že Dolabella bude brzy mít k dispozici stovky lodí, vyslal Cassius ke královně Kleopatře delegaci, která měla na Egyptu požadovat velkou flotilu válečných i přepravních lodí, k dodání Cassiovi co nejrychleji. Kleopatřina odpověď byla záporná: Egypt teď zápolí s hladem a s morem, prohlásila, a nemá možnost poskytnout Cassiovi žádnou pomoc. Její regent na Kypru sice nějaké lodi odeslal, stejně jako Tyros a Arados ve Foinikii – zdaleka ne však tolik, aby to Cassia uspokojilo. Rozhodl se proto do Egypta vpadnout a ukázat egyptské královně, že Liberátory nesmí brát na lehkou váhu.

S jistotou, že už brzy musí dorazit jeho flotily, a přesvědčen dokonce, že mu Marcus Antonius určitě pošle další legie, se Dolabella zabarikádoval v Laodikei. Neměl ani zdání, že Antonius už není prokonsulem v Italské Galii a že se z něho stal *inimicus*.

Laodikeia byla vybudována na ztlustělém konci baňatého poloostrovu spojeného se syrskou pevninou šíjí širokou sotva pět set kroků. Oblehnout město tak bylo mimořádně obtížné. Dolabellovy legie se utábořily před jeho hradbami, poté co jejich část byla stržena a nahrazena opevněním postaveným napříč šíjí. Uprostřed května pak začalo připlouvat pár lodí, jejichž velitelé Dolabellu ujišťovali, že podstatná část flotily už není daleko za nimi.

Nejpodstatnější na situaci ovšem bylo, že nikdo vlastně netušil, co podnikají ostatní, což k průběhu bojů v Sýrii přispělo zcela stejnou měrou jako ta nejskvělejší velitelská rozhodnutí. Spinther se vydal do pamfylského města Perge, aby odtamtud pro Cassia vyzvedl pokladnici ukrytou mrtvým Treboniem, zatímco jeho druzi Patiscus, Sextilius Rufus a Cassius Parmensis pronásledovali na otevřeném moři Dolabellovy flotily. Nic o tom však nevěděli ani Dolabella, ani Cassius, jenž mezitím vyslal část své armády k Laodikei, aby přes onu úzkou suchozemskou spojnici navršili těsně před Dolabellovým opevněním obrovský val, který násep značně převyšoval. Nato dal nahoru vytáhnout válečné stroje a počal odtud Dolabellův tábor nemilosrdně bombardovat.

V té chvíli se konečně Cassius dozvěděl, že mu náleží všechna loďstva. Cassius Parmensis dorazil s flotilou quinquérém, zpřerážel řetězy hájící vjezd do laodikejského přístavu, vplul dovnitř a poslal ke dnu všechny Dolabellovy lodě, které tam čekaly u úvazišť. Blokáda teď byla úplná. Laodikeia byla zcela odříznuta od veškerého zásobování.

Dolehl hlad, po něm nemoci, město však vzdorovalo dál až do začátku července, kdy službu konající velitel osádky Dolabellova opevnění dal otevřít bránu a vpustil Cassiovy vojáky dovnitř. Dříve než stihli proniknout do vlastního města, byl již Publius Cornelius Dolabella mrtev. Život si vzal sám.

Cassiovi teď patřila Sýrie od egyptských hranic až po řeku Eufrátés, za níž se krčili Parthové v nejistotě, co se vlastně děje, a bez chuti vydat se na výboj, dokud je Cassius nablízku.

Poněkud udiven takovou mírou úspěchu – avšak přesvědčený, že je zasloužená – Cassius sedl a začal psát dopisy do Říma a Brutovi. Jeho pocit sebevědomí sílil, až si nakonec připadal nepřemožitelný. Lepší než Caesar.

Nyní ovšem bylo třeba obstarat peníze, aby svůj válečný stroj mohl udržet v chodu, což nebylo nic snadného v provincii odrané nejprve Pompeiovým Metellem Scipionem a nato odvetou i Caesarem. Užil techniky Gaia Julia Caesara, jenž od města nebo okrsku požadoval stejnou částku, jakou jejich představitelé předtím vyplátili Pompeiovi, i když dobře věděl, že tento jeho požadavek splněn být nemůže. Když pak ovšem slevil, jevil se jako milosrdný a velkodušný vítěz.

Na Židy, za to, že byli tak loajální k Caesarovi, dolehly Cassiovy požadavky nejtíživěji. Trval na sedmi stech talentech zlata, které lidé v Judeji prostě neměli. Zlato z jejich velechrámu uloupil už Crassus, a žádný z Římanů jim od té doby neposkytl příležitost nashromáždit nové. Antipater dělal, co mohl, úkol sehnat drahý kov rozdělil mezi své syny, Fasaela a Héróda, a dále jím pověřil jistého Malicha, tajného příznivce sekty odhodlané zbavit Judeu krále Hyrkána – i Antipatra jako jeho idumejského přísluhovače.

Ze všech tří výběřčích si nejlépe vedl Héródés. Přivezl Cassiovi do Damašku sto talentů zlata a uvedl se za přijetí u správce provincie svým skromným a okouzlujícím vystupováním. Cassius se na něho dobře pamatoval ze svého někdejšího působení v Sýrii; tehdy byl Héródés ještě pouhý mládenec, avšak už tenkrát vzbudil jeho pozornost, takže nyní Cassius se zaujetím sledoval, co se z tehdejšího mladíčka vyklubalo. Shledával, že se mu mazaný Idumejec docela líbí. Není mu ovšem souzeno stát se králem, jelikož jeho matkou není Židovka. Škoda, pomyslel si Cassius. Héródés je horlivý zastánce římské přítomnosti na Východě, a pokud by Židům vládl on, vychoval by z nich loajální spojence. Řím s Judeou jsou si totiž v lecčems blízcí; alternativa – žít pod vládou krále Parthů – je naproti tomu pro Židy přímo děsivá.

Ostatním dvěma, Fasaelovi a Malichovi, se ve srovnání s Héródem vedlo při dolování zbytků zlata od obyvatelstva nevalně. Antipater napomohl tím, že vyškrábl alespoň tolik, aby se Fasaelův přínos zdál přijatelný, avšak Malichus zcela selhal, a to proto, že Římanům nehodlal věnovat vůbec nic. Cassius byl rozhodnut dát najevo, že ho Židé musí brát vážně, a tak si Malicha předvolal do Damašku a tam ho odsoudil k smrti. Antipater se přihnal s další stovkou talentů a přimlouval se u Cassia, aby trest nebyl vykonán; obměkčený Cassius Malicha ušetřil a Antipater si ho odvezl zpátky do Jeruzaléma, netuše, že Malichus vlastně toužil stát se mučedníkem.

Několik obcí, jako Gomfa, Laodikeia, Emesa a Thamna, bylo vypleněno a srovnáno se zemí a jejich obyvatelé byli poslání na trhy s otroky v Sidonu a v Antiochei.

Za této situace si Cassius mohl v klidu promyslet vpád do Egypta. Nezamýšlel ho jen kvůli tomu, aby ztrestal jeho královnu; důvodem byla i skutečnost, že Egypt měl pověst nejbohatší země na světě, snad jen s výjimkou království Parthů. V Egyptě, říkal si Cassius, najdu dostatek prostředků, abych mohl vládnout Římu.

Brutus? Ten at' si panuje nad těmi svými byrokraty. Věc republiky považoval Cassius za mrtvou, mrtvější než sám Caesar. On, Gaius Cassius Longinus, se stane římským králem. A pak obdržel Brutův list.

Přišly hrozné zprávy z Říma, Cassie. Dopis posílám spěšným kurýrem, tryskem, v naději, že tě zastihne ještě dřív, než vtrhneš do Egypta. Nic takového teď není možné. Octavianus a Quintus Pedius jsou konsuly. Octavianus se dal na pochod proti Římu a město se mu bez jediného hlesnutí vzdalo. Zdá se pravděpodobné, že dojde k občanské válce mezi nimi a Antoniem, který se spojil se správci západních provincií. Antonius i Lepidus jsou oba postaveni mimo zákon a Liberátoři jsou souzeni Octavianovým soudem, který je vesměs shledává *nefas*. Veškerý náš majetek už byl zabaven, třebaže mě Atticus v dopise ujistil, že se postaral o Servilii, Tertullu i Junillu. Vatia Isauricus a Junia s nimi nebudou nijak spojováni. Decimus Brutus byl v Italské Galii poražen a prchl, neznámo kam.

Toto je naše nejlepší příležitost jak dobýt Řím. Pokud by Antonius a Octavianus dokázali nějak překonat své rozpory (o čemž silně pochybuji), strávíme zbytek života jako psanci. Proto ti říkám: jestli ses ještě nevydal do Egypta, nedělej to. Budeme muset držet dohromady, abychom co nejdřív obsadili Itálii a Řím. Jednoho dne bychom snad mohli dosáhnout jakési dohody s Antoniem, avšak s Octavianem? Nikdy. Caesarův dědic se zatvrdil, všichni Liberátoři musí zemřít zbaveni občanství a uvrženi do chudoby.

Ponech pro období tvé nepřítomnosti v Sýrii posádkou tolik legií, kolik budeš považovat za potřebné, a vydej se co nejdřív na pochod, abychom spojili síly. Porazil jsem zatím Bessie a mám hojnost obilí a ostatních zásob, takže naše spojené armády budou mít co jíst. I v některých částech Bithýnie a Pontu se urodilo zrno, které bude naše, a ne Octavianovo, aby mohl udržet v Římě klid. Slyšel jsem, že stejné sucho jako v Řecku, Makedonii a v Africe bylo i v Itálii a na západě. Musíme jednat hned, Cassie, dokud máme našim mužům dát co jíst – a dokud v našich válečných pokladnicích zbývají ještě nějaké peníze.

Porcia je mrtvá. Matka píše, že šlo o sebevraždu.
Skličuje mě to.

* * *

Cassius odepsal okamžitě. Ano, dá se na pochod do provincie Asia, patrně vnitrozemím přes Kappadokii a Galatii. Nemá snad Brutus v úmyslu zaútočit na Octaviana v naději, že s Antoniem se pak nějak dohodnou?

Odpověď byla rychlá: ano, přesně v to Brutus doufá. Vyraž ihned, sejdem se v prosinci ve Smyrně. Pošli tolik lodí, kolik jen můžeš.

Cassius vybral dvě své nejlepší legie, jednu umístil do Antiocheie, druhou do Damašku, a poté pověřil svého nejvěrnějšího přívržence, excenturiona jménem Fabius, úřadem dočasného správce. Nechat tu vládnout někoho z aristokratů by podle Cassiových zkušeností znamenalo jen potíže. Úsudek, s nímž by byl vřele souhlasil i sám Caesar.

Ještě než vyrazil z Antiocheie k severu, dozvěděl se od Héróda, že v Jeruzalémě nevděčník Malichus otrávil svého dobrodince Antipatra, a dokonce se svým činem kochal.

„Strčil jsem ho do vězení,“ psal Héródés. „Co s ním mám udělat?“

„Pomsti se mu, jak uznáš za vhodné,“ zněla odpověď.

Což Héródés učinil. Dal judejského fanatika Malicha odvést do Tyru, kde byla domovem výroba purpurového barviva a kde také bylo domovem nenáviděné božstvo Ba'al. Pro Žida tedy místo prokleté. Dva z Cassiových vojáků tam nahého a bosého Malicha vyvedli doprostřed páchnoucí hromady tlejících mušlí a tam ho za Héródova dohledu pozvolna utloukli k smrti. Tělo nechali uprostřed onoho *murexu* shnít.

Když se o Héródově odplatě dozvěděl Cassius, jen se tiše zasmál. Och Héróde, ty jsi věru zajímavý chlap!

V průsmyku Amanským pohořím nazývaném Syrská brána se ke Cassiovi připojil Tillius Cimber, liberátorský správce Bithýnie a Pontu, s legií pontských vojáků. Armáda tím dosáhla síly jedenácti legií a tri tisíc jezdců – tolika koní, o kolika se prakticky uvažující Cassius domníval, že jich travnaté kraje této části Galatie stačí uživit.

* * *

Cimber i Cassius byli zajedno v názoru, že jejich postup by měl být natolik pomalý, aby stačili z každé země, kterou procházeli, vyždímat tolik peněz, kolik jen bylo možno.

V Tarsu uložili městu pokutu ve fantastické výši patnácti set talentů zlata a trvali na tom, že musí být zaplácena, dřív než odejdou. Vystrašení radní dali roztavit kdejaký drahocenný předmět v chrámech, poté prodali do otroctví veškerou svobodnou chudinu; ani pak se ještě zdaleka nezačali blížit požadované částce, takže pokračovali v prodeji občanů Tarsu otrokářům, postupně od nejnižších podle jejich postavení na společenském žebříčku. Když se jim podařilo nashromáždit pět set talentů ve zlatě, prohlásili Cassius a Cimber, že s tím jsou spokojeni, a zmizeli Kilickou branou do Kappadokie.

Napřed vyslali jízdu, aby požádala o peníze Ariobarzana, jenž jim bez obalu řekl, že žádné nemá, a ukázal na díry ve dveřích a okenicích, kde kdysi byly zlaté hřeby. Starého krále na místě zabili a palác vyplenili, stejně tak jako chrámy v Eusebei Mazace, ovšem bez valného výsledku. Galatský Deiotaros jim jako svůj podíl přenechal pěchotu i jízdu a stáhl se pak do ústraní, odkud sledoval, jak jsou drancovány jeho paláce a chrámy. Hned se pozná, uvažoval truchlivě, že se Brutus a Cassius věnují lichvě. Nic jim není svaté, až na peníze ovšem.

Začátkem prosince vstoupili Cassius, Cimber a jejich armáda do provincie Asia divokými a krásnými horstvy Frýgie a sledovali pak tok řeky Hermos až k Egejskému moři. Od setkání s Brutem je pak už dělil jen krátký pochod po dobré římské silnici. Na to, že všichni, které předchozí cestou potkali, byli zubožení a zbídačelí, že chrámy a veřejné budovy za nimi zůstaly poničené a odrané, se rozhodli nemyslet. Mithridatés Veliký přece natropil v provincii Asia mnohem větší paseku než kdokoli z Římanů.

KAPITOLA TŘETÍ

Když Kleopatra v červnu roku 44 př. n. l, tři měsíce po Caesarově smrti, doplula do Alexandrie, našla tam spokojeného Kaisariona v bezpečí v opatrování Mithridata z Pergamu. Poplakala si v strýcově objetí, ze srdce mu poděkovala za péči o své království a poslala ho zpět do Pergama obtíženého tisícem talentů zlata. Zlata, jež se Mithridatovi velice hodilo, když se na něm Brutus domáhal válečného příspěvku; Mithridatés bez mrknutí zaplatil požadovanou částku a ani slovem se nezmínil o zlatě, kterého mu ještě mnohem více zbylo a které bylo uschováno v dobře utajených skrýších.

Kleopatřin syn, nyní tříletý, byl vytáhlý, zlatovlasý, modrooký a každým dnem se víc a víc podobal Caesarovi. Uměl už číst a psát, dokázal trochu hovořit o státních záležitostech a byl přímo fascinován činností, která se díky jeho zrození stala jeho údělem. Šťastná to shoda. A čas dát sbohem Ptolemaiovi XIV. Filadelfovi, Kleopatřinu nevlastnímu bratrovi a manželovi. Čtrnáctiletý hoch byl předán k další péči Apollodórovi, který ho dal zardousit a občanům Alexandrie pak dal na vědomí, že jejich král zemřel na dědičnou chorobu. Což nebyla tak docela nepravda. Kaisarion byl uveden na trůn jakožto Ptolemaios XV. Caesar Filopator Filomator – Ptolemaios Caesar Milující otce a Milující matku. Na faraóna ho pomazal Chaem, Ptahův kněz, a Kaisarion se tak stal Pánem Dvou Paní, rodem z Rákosu a Včely; získal také svého osobního lékaře, jímž se stal Hapdefane.

Jenomže Kaisarion se s Kleopatrou oženit nemohl. Incest druhu otec s dcerou anebo matka se synem byl nábožensky nepřijatelný. Och, kde je ta dcera, kterou ji Caesar neobdařil! Tajemství a současně vůle bohů, ale proč? Proč, proč? Ona,

zosobnění Nilu, nepočala ani během oněch posledních měsíců, kdy byla s Caesarem pospolu po mnoho milostných nocí. Když se jí dostavily měsíčky krátce poté, co její loď vyplula z Ostie, klesla na palubu a naříkala, kvílela, rvala si vlasy a drásala si prsa. Byly opožděné, byla si už *jista*, že je těhotná! A teď už Kaisarionovi nikdy nepřibude vlastní sestřička – anebo bratříček.

Za dobu nutnou, aby zpráva o tom, že Egypt má nového krále, dospěla z Alexandrie do Kilikie a opět zpátky, obdržela Kleopatra dopis od své Arsinoe. Navzdory Caesarovu záměru, že má strávit zbytek svých dnů službou Artemidě Efeské, Arsinoe uprchla, jakmile se dozvěděla o Caesarově zavraždění. Ukryla se v chrámovém království Olba, kde, jak se říkalo, dosud vládnou potomci Aiantova bratra, lukostřelce Teukra. Zmínka o něm se vyskytovala v některých spisech v Alexandrii, do nichž se Kleopatra okamžitě ponořila v naději, že tam objeví možnost, kterak se sestry zbavit. Kraj je to úchvatně krásný, pravily tyto texty, s roklinami, zpěněnými řekami a rozeklanými vrcholy nádherných barev; jeho lid žije v prostorných obydlích vytesaných ve skalách, hřejivých v zimě a chladivých v létě, a vytváří překrásné krajky, které jsou pro Olbu zdrojem příjmů. Kleopatru četba nepotěšila. Arsinoe je tam natolik v bezpečí, aby se považovala za nezranitelnou, nepostižitelnou.

V dopise Arsinoe žádala, aby se směla vrátit do Egypta a zaujmout své právoplatné místo jako princezna ptolemaiovského rodu. Nikoli proto, zapřísahala se v dopise Arsinoe, aby se pokusila uchvátit trůn! Nic takového mi přece není zapotřebí. Nech mne vrátit se domů, abych se mohla provdat za mého synovce Kaisariona. Znamenalo by to mít za dobu jen o málo delší deseti let dědice egyptského trůnu z čisté královské krve.

Kleopatřina odpověď obsahovala jediné slovo: NE!

Vzápětí pak dala všem svým poddaným na vědomí edikt, kterým se princezně Arsinoe zakazuje vstoupit do Egypta. Pokud by tak učinila, měla být okamžitě usmrcena a její hlava měla být poslána faraónům. Nařízení přivítali její poddaní na Nilu, ne však makedonští a řečtí obyvatelé Alexandrie, které sice Caesar zkontroloval, že na nějaké další povstání ani nepomysleli, kteří se však přesto domnívali, že by nebylo špatné, kdyby se Kaisarionovi dostalo vhodné ptolemaiovské nevěsty. Vždyť se koneckonců stejně nebude smět oženit s žádnou, které by v žilách nekolovala alespoň kapka téže krve!

O červencových idách odečetli kněží údaje z prvního nilometru u Elefantině na hranici s Nubií. Zpráva o měření byla zapečetěna a odeslána dolů po mohutné řece až do Memfidy, kde ji Kleopatra s těžkým srdcem otevřela. Věděla, co řekne: že se Nil nerozvodní, že v tomto roce Caesarova zavraždění setrvá v loktech smrti.

Caesar byl mrtvý a Nilus zklamal. Osiris byl navrácen Západu a Říši mrtvých, rozsápán na třiadvacet kusů, a Ísis se je marně snaží posbírat dohromady. Třebaže uviděla na severním nebi nedlouho poté nádhernou kometu, nevěděla nic o tom, že souvisí s Caesarovými pohřebními slavnostmi v Římě, a nedověděla se to ještě ani dva měsíce poté, kdy už spirituální význam planoucích hvězd pominul.

Nu, život musí jít dál a životem vládce je vládnout, avšak Kleopatra se k tomu neměla ještě ani tehdy, když už se rok chýlil ke konci. Její jedinou radostí se stal Kaisarion, který v jejím životě zabíral stále víc a víc místa. Zoufale potřebovala nového manžela a další děti, avšak za koho jen by se mohla provdat? Jen za někoho s ptolemaiovskou anebo s juliovskou krví. Nějakou chvíli si pohrávala s myšlenkou na svého bratrance Asandera v Kimmerii, s lítostí ji však opět opustila; nikdo z jejího lidu, ať Egyptan anebo Alexandrijec, by se nesmířil s vnukem Mithridata Velikého jako s manželem vnučky Mithridata Velikého. Byl by jim až příliš pontický, příliš arijský. Rod Ptolemaiovců dospěl ke konci. Proto by se jejím manželem měl stát někdo z juliovské krve – jenže to je neuskutečnitelné! Jsou to Římané, a ti se řídí svými vlastními zákony.

Vše, co mohla podniknout, bylo vyloupnout Arsinoe z olbské ulity, což se Kleopatře posléze s vynaložením nemalých zlatých darů podařilo. Arsinoe byla nejprve lodí přepravena na Kypr a poté znovu umístěna do Artemidina posvátného okrsku v Efesu, kde ji Kleopatra dala přísně střežit. Zabít ji nepřicházelo v úvahu, ovšem dokud byla Arsinoe naživu, existovala stále ještě řada Alexandrijců, kteří by ji na trůně viděli raději než Kleopatru. Byli by mohli také klást otázku, proč je Kleopatra tak zaujatá proti myšlence sňatku Kaisariona s její sestrou. Odpověď byla prajednoduchá: jakmile by se Arsinoe stala faraonovou manželkou, nebyl by pro ni žádný problém starší sestry se zbavit. Dávka jedu, dýka někde v tmách, kobra královská anebo třeba i palácový

převrat. Ve chvíli, kdy by Kaisarion získal manželku přijatelnou jak pro Alexandrii, tak pro Egypt, stala by se jeho matka přebytečnou.

Nikdo v královském okrsku nepředpokládal, že až nastane hladomor, bude mít tak strašlivou podobu, neboť zaběhnutým východiskem při neúrodě bylo nakoupit zrna mimo Egypt. Toho roku však nad sklizní splakaly všechny země kolem Našeho moře, takže nebylo odkud dokoupit pšenici k nasycení onoho obrovitého parazita, Alexandrie. Zoufalá Kleopatra vyslala lodě na Euxinské moře a něco málo obilí se jí podařilo získat od kimmerijského Asandera. Potom však kdosi – Arsinoe? – Asanderovi našeptal, že ho jeho sestřenka Kleopatra nepovažuje za dost dobrého, aby s ní sdílel egyptský trůn. Kimmerijské zdroje vyschly. Kde jinde brát, kde? Lodě vyslané do Kyréné, schopné zpravidla sklízet úrodu i v době, kdy všude jinde bylo zle, se vrátily prázdné – se zprávou, že Brutus vykoupil veškerou kyrénskou pšenici pro svou gigantickou armádu a že jeho druh ve zločinu, Cassius, pak Kyréncům násilím sebral, co si ponechali pro sebe.

V březnu, kdy by sýpky byly měly ještě praskat navezenou úrodou, neměly už myši a krysy v nilském údolí kde paběrkovat, v norách nezbyvaly žádné nakřečkové zásobičky pšenice a ječmene ani luštěnin, které by jim pomohly přečkat zimu. A tak se stáhly z polí a zaplavily vesničky Horního Egypta mezi Nubií a počátkem říčního ramena, které obtékalo území Ta-še. Všechna obydlí byla zbudována z nepálených cihel a měla hliněnou podlahu, ať to byla chudásova chýše nebo sídlo *nomarchy*. Do všech těchto budov se prohryzali polní hlodavci a spolu s nimi i doprovod blech, které z vychrtlých tělíček přeskákaly do lůžek, rohoží a šatů, aby se pro změnu popásly na lidské krvi.

Jako první ochořeli rolníci z Horního Egypta, stihla je střídavě zimnice a horečky, úporně bolestí hlavy a kloubů, břicha měli citlivá na sebemenší dotyk. Někteří umírali do tří dnů, vykašlávali hojný páchnoucí hlen. Jiní sice nekašlali, zato se jim však vytvořily tvrdé, jako pěst velké boule v tříslech a v podpaždí, zarudlé a zapálené. Většina z těchto nemocných zemřela ve fázi tvorby hlíz, někteří však přežívali tak dlouho, až boule praskly a ronily spousty

odporného hnisu. Ti patřili ke šťastnějším, většinou se pak zotavili. Nikdo však, ba ani Sekhmetovi chrámoví lékaři a kněží, neměl tušení, jakým způsobem se ta strašlivá epidemie šíří.

Lidé v Nubii a v Horním Egyptě hynuli po tisících a mor se zvolna začal šířit dolů po proudu řeky.

Chudička sklizeň zůstávala v pyramidách džbánů navršených u říčních přístavišť; obyvatelstvo prořídlo a zesláblo a nedokázalo je naložit na lodice a poslat do Alexandrie a do nilské delty. Jakmile zpráva o moru dorazila do Alexandrie, nikdo se nepodvolil dobrovolně se vydat po Nilu vzhůru a zásoby přivést.

Kleopatra čelila obludnému dilematu. V Alexandrii a v okolí žily tři miliony obyvatel, další milion přebýval v oblasti nilské delty. Epidemie uzavřela cestu po řece k oběma těmto hladovějícím pospolitostem a ani za všechno zlato podzemních pokladnic nebylo ke koupi obilí nikde za hranicemi Egypta. Došlo i na Araby na jihu Sýrie, na pokyn z Alexandrie se mezi nimi rozkřiklo, že ty, kdo se dají najmout, aby na horním Nilu nakládali obilí, čekají obrovské odměny. Avšak stejně se roznesly i pověsti o strašlivém moru, který tam zuří, a ty platily na Araby víc. Jejich štítem proti čemukoli, co se odehrávalo v Egyptě, byla poušť; i přeprava mezi jižní Sýrií a Egyptem skomírala a pak ustala docela, nejen po souši, ale i na moři. Kleopatra mohla sice miliony městských obyvatel dál vyživovat po celé měsíce zásobami uloženými v sýpkách ještě z loňské sklizně, ale pokud by i nadcházející nilské záplavy setrvaly v loktech smrti, čekal by Alexandrii hladomor, i když by venkovská populace nilské delty snad přežít dokázala.

Ojedinělý pocit úlevy zakusila, když se k ní dostavil Dolabellův legát Aulus Allienus s tím, že si chce s sebou odvést čtyři legie, které jsou posádkou v Alexandrii. Allienus byl až zaskočen královninou ochotou – ano, ano, jen si je vezmi! A vyražte už zítra! Bez nich tu rázem bude o třicet tisíc hladových krků méně.

Bylo třeba se rozhodovat. Caesar jí nepřestával vtloukat do hlavičky, že myslet musí dopředu, jenomže na nic takového neměla Kleopatra povahu. Kromě toho také neměl nikdo – nejméně ze všech pak vyhýčkaná panovnice – sebemenší ponětí o mechanismu, jakým se epidemie šíří. Chaem jí sliboval, že kněží

postup nemoci zastaví, že se mor nedostane dál na sever od města Ptolemais, kde přerušili veškerý pohyb osob po souši i po řece. Hlodavci si ovšem své putování zakázat nedali, i když jejich pronikání bylo nepoměrně pomalejší. Chaem měl až příliš mnoho starostí s řízením své armády kněží, než aby se mohl vydat do Alexandrie a navštívit královnu, a ani ta se za ním nevydala na jih. Nebyl nikdo, kdo by jí poradil. A sama neměla nejmenší představu, co by měla udělat.

Utápěla se dosud v žalu nad Caesarovou smrtí, tím spíše postrádala schopnost nadhledu k přijetí potřebných rozhodnutí. Poučena zkušeností usoudila, že i záplavy příštího roku by mohly setrvat v loktech smrti, a tak vydala nařízení, že nákup zrna bude ve městě přípustný jen pro alexandrijské občany. Lidem z nilské delty bude dovoleno nakupovat obilí jen v tom případě, pokud tu pracují v zemědělství anebo při výrobě papyru, královském monopolu, jehož chod se nesmí zastavit.

V Alexandrii teď žil jeden milion Židů a Metoiků. Caesar je obdařil římským občanstvím a Kleopatra se k jeho velkorysému gestu připojila tím, že jim poskytla i alexandrijské občanství. Jakmile ovšem Caesar odplul, začal se milion Řeků ve městě dožadovat, aby i jim – stejně jako Židům a Metoikům – byl přiznán statut občanů. Bez občanství, které bylo původně vyhrazeno pouhým třem stům tisícům Makedonců, nakonec zůstali jen egyptští míšenci. Pokud by stav občanů měl setrvat na současném stavu, byly by musely sýpky měsíčně vydat přes dva miliony *medimnů* pšenice nebo ječmene. Pokud by se tato povinnost snížila na něco kolem jednoho milionu *medimnů*, byl by výhled do budoucna o něco příznivější.

A tak Kleopatra od svého slibu ustoupila a Židům a Metoikům občanství odepřela, zatímco Řekům dovolila, aby si je podrželi. Její vladařské moudrosti jako by ubývalo: nejenže se nezačala řídit Caesarovou radou vydávat chudíně obilí zdarma, teď navíc ještě znerovnoprávnila celou jednu třetinu obyvatel města, aby, jak to chápala, zaručila přežití těm, kteří měli z hlediska svého původu největší právo Alexandrii obývat. Nikdo v celém královském okrsku proti jejímu ediktu nevznesl jedinou námitku; taková už je jedna ze stinných stránek samovlády, že se vládcové přiklání k těm, kdo s nimi souhlasí, a nemají v lásce ty, kdo jim odporují, ledaže by dosahovali Caesarovy úrovně – a kdo se nyní v Alexandrii mohl s Kleopatrou měřit?

Židy a Metoiky zasáhl její výnos jako blesk z čistého nebe. Jejich vládkyně, pro kterou toho tolik učinili; pro kterou obětovali tolik drahocenného včetně životů, se rozhodla nechat je pomřít hladu. I kdyby rozprodali všechn svůj majetek, nemá jim být dovoleno nakupovat obilí, nejzákladnější životní potřebu. Zrno mělo být ušetřeno pro makedonské a řecké Alexandrijce. A co jiného měli v čase hladomoru jíst ti ostatní? Maso? Za panujícího sucha už zmizela i jateční zvířata. Ovoce? Zeleninu? I ty v době sucha zmizely z trhu. Ani na březích jezera Mareotis se v místní písčité půdě nic neurodilo. Alexandria, uměle naroubovaná na strom Egypta, se sama uživit nedokázala. Lidé v nilské deltě se ještě jakž takž obživí, obyvatelé města Alexandrie nikoli.

Započal exodus, zejména z okrsků Delta a Epsilon, ani ten však nebyl snadný. V okamžiku, kdy se rozkřiklo, že nahoře na Nilu vypukla epidemie, přestaly přístavy na Našem moři v Pelúsiu a v Alexandrii dovolovat vplouvat cizím lodím a také alexandrijské přepravní veslice shledávaly, že je jim zapovězeno přistání v cizích vodách. Na Egypt v jeho koutku světa byla uvalena karanténa, aniž k tomu bylo třeba jakýchkoli nařízení – jen v důsledku odvěkého strachu a děsu z moru.

Nepokoje vypukly když Alexandrijci makedonského a řeckého původu zabaríkádováli přístup k sýpkám a rozestavili početné stráže, kdekoli byly skladovány nějaké potraviny. V okrscích Delta a Epsilon to začalo vřít, z královského okrsku se stala pevnost.

K dovršení všech strastí přibyla Kleopatře ještě hrozba ze Sýrie. Když Cassius vzkázal, aby mu poskytla válečné a dopravní lodě, musela odmítnout, neboť stále ještě doufala, že někde ve světě se nějaký zdroj obilí najde a že bude potřebovat všechna plavidla, aby ho mohla dopravit do Egypta – včetně válečných lodí, neboť jak jinak by dokázala zajistit, aby flotily směly přistát a nakládat?

Sotva začalo léto, dostala zprávu, že Cassius má v úmyslu vpadnout do země. Vzápětí dorazilo i měření z prvního nilometru – jak se obávala, Nil opět setrvává v loktech smrti. Nebude žádná sklizeň, i kdyby podél řeky zůstal naživu dostatek lidí, aby stačili zasít, což bylo málo pravděpodobné. Z čísel, která jí poslal Chaem, plynulo, že z obyvatelstva na Horním Nilu pomřelo celých šedesát procent. Sdělil jí také, že zábranu, kterou kněží vytvořili napříč

údolím u Ptolemais, už mor překonal, i když doufá, že se epidemii podaří zastavit pod Memfidou. Co si počít? Co si jen počít?

Koncem září doznala situace náhlý obrat k lepšímu. Když se Kleopatra dozvěděla, že se Cassius s celou svou armádou vydal na sever do Anatolie, úlevou jí takřka podklesla kolena; žádný vpád se konat nebude. Netušila nic o Brutově dopisu, usoudila, že se Cassius nějak doslechl, jak strašlivý mor tu zuří, a rozhodl se raději neriskovat, že by s ním jeho vojsko přišlo do styku. Téměř ve stejnou chvíli přibyl vyslanec krále Parthů a nabídl Egyptu ke koupi velké množství ječmene.

Byla dosud tak rozrušená, že zprvu nedokázala než vykládat poselstvu páté přes deváté o překážkách, jaké stojí v cestě jeho dopravě; že Sýrie, Pelúsi a Alexandria uzavřely přístavy, že by se zrno muselo na bárkách přepravovat dolů po Eufratu do Perského moře, kolem celé Arábie do Rudého moře a pak do samého cípu zálivu, jenž dělí Egypt od Sinaje. Tím, že na Nilu vypukl mor, zaplétala se před bezvýraznými tvářemi parthské delegace dál a dál, nebylo by možné ho vykládat v přístavu Myos Hormos ani v dalších obvyklých přístavech v Rudém moři, protože převážet ho po souši k Nilu by stejně nic nevyřešilo, mlela dokola a dokola.

„Božský faraone,“ pravil mluvčí parthského poselstva, když ho konečně pustila ke slovu, „nic z toho není nutné. Současným správcem Sýrie je kdosi jménem Fabius, který se dá koupit. Takže toho si *zaplat!* A pak se bude moci obilí dopravovat do nilské delty po souši.“

Velké kvantum zlata muselo změnit majitele, avšak zlata měla Kleopatra nadbytek; Fabius přijal velkomyslně svůj podíl na transakci a ječmen putoval k nilské deltě pozemními cestami.

Alexandria bude mít o něco déle co jíst.

Díky uzavěře Pelúsi a alexandrijského přístavu bylo zpráv z Říma poskrovnů, avšak zanedlouho po odchodu parthského poselstva (které pak doma referovalo svému královskému pánovi, že Egyptu vládne neschopná hlupačka) obdržela Kleopatra dopis od svého římského jednatele Ammonia.

Dech se jí zatajil, když se v něm dočetla, že Řím stojí na pokraji přinejmenším dvou občanských válek: jedné mezi Octavianem a Markem Antoniem, druhé mezi Liberátory a tím,

kdo bude v Římě u moci, až jejich armády přitrhnou do Itálie. Nikdo neví, co bude, psal Ammonius, jisté je jen to, že Caesarův dědic se stal prvním konsulem a všichni ostatní byli postaveni mimo zákon.

Gaius Octavius. Ne – *Caesar Octavianus!* Ten dvacetiletý mladíček že je prvním konsulem v Římě? To chce trochu rozebrat! Dobře se na něho pamatovala – velice hezký chlapec, měl v sobě cosi z Caesara. Šedooký, velice klidný a tichý, přesto v něm už tehdy vycítila skrytou sílu. Caesarův prasynovec, a proto Kaisarionův bratránek.

Kaisarionův bratranec!

Zatočila se jí až hlava, přešla ke svému stolku, přitáhla si čistý list papýru a chopila se rákosového pera.

Blahopřeji ti, Caesare, k tvé volbě prvním konsulem. Je to nádherný pocit vědět, že Caesarova krev žije dál v tak jedinečné osobnosti, jako jsi ty. Dobře se na tebe pamatuji, jak jsi se svými rodiči přišel na recepci do mého paláce. Matce i otčímovi se, doufám, daří dobře. Jak ti na tebe musejí být pyšní!

Přemýšlím, jakými novinami bych ti já mohla pomoci. Postihl nás hladomor, ale tím, jak se zdá, teď trpí celý svět. Dostala jsem však právě dobrou zprávu, že Egypt bude moci nakoupit ječmen od krále Parthů. V Horním Egyptě zuří hrozná morová nákaza, ale Dolní Egypt a nilskou deltu Ísis ušetřila, stejně tak jako Alexandrii, odkud ti za slunného a vláhého dne píši tento dopis. Přála bych ti, aby i podzimní vzduch v Římě byl stejně mírný a příjemný.

Doslechl ses už asi, že Gaius Cassius vyrazil ze Sýrie směrem na Anatolii, pravděpodobně, jak se tu domýšlíme, aby se spojil se svým spolupachatelem Markem Brutem. Učiníme všechno, co bude v našich silách, abychom ti pomohli postavit tyto zločince před soud.

Může se stát, že až tvé konsulské období skončí, zvolíš si za svou provincii Sýrii. Velice by mě potěšilo mít tak milého souseda. Egypt není tak daleko a věru stojí za návštěvu. Caesar ti bezpochyby vyprávěl o své cestě po Nilu a o divech, které tu spatřil a které nelze vidět nikde jinde na světě. Pouvažuj, drahý Caesare, o návštěvě Egypta v brzké budoucnosti! Vše, co Egypt má, je i tvoje,

stačí jen říci. Potěšení, jaká si nedovedeš představit ani v
nejdivočejších snech. Opakuji, vše, co *Egypt má, je i tvoje,*
stačí jen vyslovit přání.

Dopis byl vypraven ještě téhož dne rychlou trirémou, bez ohledu na náklady, přímo do Říma. Spolu s ním putovala i drobná etuje, v níž spočívala obrovská, dokonalá růžová oceánská perla.

Veliká Ísido, modlila se královna, čelo skloněné tak nízko k zemi, jako je skláněli její nejubožejší poddaní, Ísido drahá, sešli mi i tohoto nového Caesara! Daruj Egyptu opět život a naději! Ať jeho královna dál plodí syny a dcery z Caesarovy krve! Opatruj můj trůn! Opatruj mou dynastii! Pošli mi tohoto nového Caesara a obdař mě všemi lákadly a svody všech nespočetných bohyně, které v úloze faraona v minulosti už sloužily tobě a Amun-Raovi a všem božstvům Egypta.

Odpověď mohla čekat do dvou měsíců, dříve však přišel Chaemův dopis sdělující, že mor dospěl do Memfidy a že zahubil už tisíce. Z nevysvětlitelné příčiny byli ušetřeni kněží žijící v chrámovém okrsku boha Ptaha; nakazili se jen ti kněží-lékaři, kterým vládl Sekhmet, a to proto, že se vydali do města pečovat o choré. Vysoká nakažlivost moru, jejímiž byli přímými svědky, je vedla k tomu, aby se nevraceli do Ptahova chrámu, nýbrž aby zůstali, kde jsou. Chaemovi to způsobilo veliké hoře. Varuji tě však, psal Chaem dál. Nemoc teď zasáhne nilskou deltu a pronikne i do Alexandrie. Královský okrsek musí být od ostatku města neprodyšně uzavřen.

„Možná,“ zauvažoval Hapdefane, když mu Kleopatra dala přečíst Chaemův dopis, „že to má co činit s kamenem. Chrámový okrsek je vybudován z kamene, kamenem jsou vydlážděné i jeho podlahy. Ať je to cokoli, co nemoc způsobuje, nemá to patrně takové holé prostředí v lásce. Pokud tomu tak je, pak by tento kamenný palác poskytoval ochranu. A jestliže to je pravda, hrozí nebezpečí z půdy na zahradě. Musím se poradit se zahradníky a přimět je, aby záhony osadili samým pelyňkem.“

Octavianova odpověď dorazila do Alexandrie o něco dříve než mor, na konci listopadu.

Děkuji ti za blahopřání, královno Egypta. Snad tě potěší,
že počet atentátníků, kteří jsou dosud naživu, se stále

tenčí. Nedopřeji si odpočinku, dokud nebude mrtev i poslední z nich.

Předpokládám, že v nadcházejícím roce se utkám s Brutem a s Cassiem.

Můj otčím Philippus po kousíčcích zmírá. Nedoufáme, že by se dožil konce tohoto měsíce. Odumřely mu prsty na nohou a jed se už dostal do jeho žil. I Lucius Piso umírá, ten zase na zápal plic.

Píši z Bononie v Italské Galii, kde už mrzne a padá sních s deštěm. Jsem tu, abych se střetl s Markem Antoniem. Jelikož necestuji rád, nevydám se do Egypta nikdy na pouhou návštěvu. Tvoje nabídka je velice laskavá, ale musím ji odmítnout.

Perla je nádherná. Dal jsem ji zasadit do zlata a zavěším ji na hrdlo Venery Genetrix v jejím chrámu na Caesarově foru.

Aby se střetl s Markem Antoniem? *Střetl?* Co tím má přesně na mysli? A co je to vůbec za odpověď? Jako kdyby tě udeřil do tváře, Kleopatro! Octavianus je jako z ledu, o egyptské záležitosti nemá žádný zájem, ba ani o záležitosti citové.

Takže to nebude moci být Caesarův dědic. Odmítl mě. Obdivuji Lucia Caesara, jenomže ten se nebude milovat s kýmkoli, s kým se miloval Caesar. A kdo ještě je tu z juliovské krve? Quintus Pedius. Jeho dva synové. Lucius Pinarius. Ti tři bratři Antoniové, Marcus, Gaius a Lucius. Celkem sedm mužů. Bude to muset být kterýkoli z nich, kdo první dorazí na můj konec toho jejich Našeho moře, neboť já se do Říma vydat nemohu. Sedm mužů. Všichni přece nemohou být takoví studení čumáci jako Octavianus. Budu se modlit k Ísidě, aby mi seslala někoho z Juliovců a dopřála Kaisarionovi sestry a bratry.

Mor zasáhl Alexandrii v prosinci a snížil počet jejích obyvatel o sedmdesát procent – Makedonců, Řeků, Židů, Metoiků i egyptských míšenců pomřely zhruba stejné počty. Ti, jimž se podařilo přežít, se zato alespoň dosyta najedí; nenávist milionů lidí přivolala Kleopatru na svou hlavu zbytečně.

„Bůh,“ pravil Žid Simeon, „rozdíly nedělá.“

ČÁST XIII.

ARMÁDA STOJÍ PENÍZE

OD LEDNA DO SRPNA (SEXTILIS)
ROKU 42 PŘ. N. L.

KAPITOLA PRVNÍ

„S vpádem do Itálie nemá cenu počítat, dokud se vám nepodaří dát dohromady podstatně větší finanční fondy,“ řekl Hemicillus Brutovi a Cassiovi.

„Ještě větší?“ zalapal Brutus po dechu. „Ale odkud bychom je brali, nikde se už nic sehnat nedá!“

„Jak to, že ne?“ zachmužil se Cassius. „Jenom to, co jsem já vyždímal ze Sýrie a co jsme pak společně s Cimberem pobrali cestou sem, musí dohromady dělat dobré dva tisíce talentů ve zlatě.“ Zle se na Bruta podíval. „Copak tobě se nepodařilo ukořistit nic?“

„Tolik určitě ne,“ řekl upjatě Brutus, kterému se tón rozhovoru ani trochu nelíbil. „U mne jsou to všechno mince, ze dvou třetin stříbrné, z jedné zlaté a celkem jich je –?“ Tázavě pohlédl na Hemicilla.

„Za dvě stě milionů sesterciů.“

„Dohromady tedy máme čtyři sta milionů sesterciů,“ řekl Cassius. „To by mělo stačit i na tažení k dobytí Hadu.“

„Trochu zapomínáš,“ vysvětloval trpělivě Hemicillus, „že nás nečeká žádná kořist, což je při občanských válkách vždycky ta hlavní nesnáz. Caesar zavedl zvyk proplácet legiím místo podílů na kořisti finanční bonusy, jenomže jeho výdaje neznamenal nic proti tomu, co vojáci požadují teď. Octavianus slíbil svým legiím dvacet tisíc na každého muže a centurionům od čtyřiceti tisíc pro nižší centurionské hodnosti až po jedno sto tisíc pro nejvýše postavené. Svět se zkrátka vyvíjí. Ti chlapi prostě očekávají víc peněz.“

Brutus se zvedl, přešel k oknu a zahleděl se na přístav hemžící se stovkami válečných i přepravních lodí.

Svým současným vzhledem Cassia až udivil. Býval zvyklý mít před sebou sklíčenou myšičku, jenomže tehle Brutus působil mnohem rázněji, mnohem – vojenštěji. Jeho vítězství nad Bessii ho

naplnilo tolik potřebným sebevědomím a Porciina smrt způsobila, že kromě toho i ztvrdl. Většina Serviliiných dopisů byla adresována Cassiovi, a i jeho zarazila necitelnost, s jakou přijala Porciinu sebevraždu, na rozdíl od Bruta však uvěřil, že o sebevraždu skutečně šlo. Servilia, kterou on měl tak rád, nebyla táž žena, kterou znal Brutus a již se Brutus odnepaměti obával. Brutus se také své podezření, že to byla vražda, střezil vyslovit nahlas před Serviliiným nejoblíbenějším mužským příbuzným, o němž věděl, že by ho tvrdě odmítl.

„Co se to jen s Římem stalo?“ vyslovil Brutus otázku jakoby k oné spoustě lodic. „Kam se podělo vlastenectví? Loajalita?“

„Je pořád tam, kde bylo,“ řekl Cassius drsně. „Při Jovovi, nebud' blázen, Brute! Co ví řadový voják o vzájemné revnivosti a bojích mezi jednotlivými skupinkami jejich velitelů? Čí výklad vlastenectví má vojákček přijmout za svůj? Tvůj, anebo výklad triumvirů? Všichni zato vědí jedno – že až budou tasit meč, bude to proti jejich římským spoluobčanům.“

„Ano, máš pravdu,“ souhlasil Brutus a s povzdechem se obrátil. Posadil se a zadíval se na Hemicilla. „Takže co je třeba udělat, Gaie?“

„Sehnat víc peněz,“ řekl Hemicillus prostě.

„A kde?“

„Začneme s Rhodem,“ odpověděl Cassius. „Mluvil jsem o tom s Lentulem Spintherem, který se už několikrát pokoušel vymámit z Rhod'anů lodi a peníze, a nepochodil. Stejně se vedlo i mně. Podle Rhod'anů jejich dohody s Římem neobsahují žádná ustanovení, že by měli v případě občanské války čímkoli a jakýmkoli způsobem podporovat některou z bojujících stran.“

„A pak je tu,“ řekl Hemicillus, „další území Malé Asie, ze kterého se až dosud prakticky nečerpalo – Lýkie. Pro správce provincie Asia je tak špatně dostupná, že se ani neobtěžovali to zkusit.“

„Takže Rhodos a Lýkie,“ shrnul Brutus. „Budeme na ně asi muset udeřit vojensky, abychom je přesvědčili, že by naše úsilí měli také podpořit, ne?“

„V případě Rhodu docela určitě,“ řekl Cassius. „V Lýkii možná i prostý požadavek adresovaný – dejme tomu městům Xanthos, Patara nebo Myra – postačí, pokud jim bude jasné, že alternativou by byl náš vpád.“

„Kolik máme od Lýkie požadovat?“ otázal se Brutus Hemicilla.

„Dvě stě milionů sesterciů.“

„Rhodos,“ řekl Cassius sveřepě, „nám může poskytnout dvakrát tolik, a ještě jim něco zbude.“

„Domníváš se, že jeden tisíc milionů nám na tažení do Itálie postačí?“ zeptal se Brutus.

„Až budu přesně vědět, jaké síly budeme mít k dispozici, znovu to spočítám,“ odpověděl Hemicillus.

Přezimování ve Smyrně bylo příjemné, dokonce i v tomto suchém roce. Sníh žádný, větrů pomálu, široké údolí řeky Hermos poskytlo Liberátorům možnost ubytovat armádu na jejích březích v délce šedesátí mil v řadě samostatných táborů, kolem nichž se záhy vytvořilo i příslušné zázemí, které vojákům dopřálo užít si vína, poběhlic a zábavy. Sedláci přispěchali se svým zbožím – se zeleninou, s kachnami, husami, slepicemi a vejci pro chtivé kupce, s lepkavými sladkostmi z olejnatého pečiva a sirupu, s místními jedlými hlemýždi, ba i s tučnými žábami z okolních bažin. I když velkoobchodníkům ve městech z armády, která si veškeré zásoby vezla s sebou, žádné zvláštní zisky nekynuly, tito podnikaví – třebaže v obchodech nezkušení – chudičcí rolníci si vychutnávali první náznaky prosperity.

Pro Bruta a Cassia, kteří se ubytovali ve správcově paláci nad smyrnenským přístavem, patřila k hlavním výhodám tohoto zimoviště rychlost, s jakou dostávali zprávy z Říma. A tak se ke svému zděšení dozvěděli o uzavření triumvirátu a pochopili, že Octavianus Liberátory považuje za mnohem větší nebezpečí pro Řím než Marka Antonia. Záměr triumvirů byl zřejmý: zničit Bruta a Cassia. Válečné přípravy probíhají v celé Itálii i v Italské Galii, žádná ze zhruba čtyřiceti legií, které měli triumvirové ve zbrani, nebyla rozpuštěna a poslána domů. Rozneslo se, že Lepidus, současný první konsul, a Plancus jako druhý konsul mají setrvat v Římě a vládnout mu i nadále, zatímco Antonius a Octavianus se vydají proti Liberátorům; nejčastěji uváděný termín začátku tažení byl květen.

Otřesnější než to všechno byla zvěst, že Caesar byl už i oficiálně prohlášen za boha a že kult Diva Iulia, jak má být napříště nazýván, bude šířen po celé Itálii a Italské Galii a že k němu budou patřit také chrámy, kněží a slavnosti. Octavianus že si teď už otevřeně říká *Divi filius* a Marcus Antonius že se nezmohl na námitku. Postoj Marka Antonia že se od časů jeho katastrofálníhoho

výkonu úřadu konsula změnil natolik, že se připojil k Octavianovi v tlaku na senát, aby odpřisáhl, že zachová všechny zákony a diktáty Diva Julia. A na místě, kde bylo Caesarovo tělo na Foru Romanu zpopelněno, že už se staví impozantní chrám božského Iulia. Římský lid že si tak vybojoval právo uctívat Caesara.

„I když Antonia porazíme a dobudeme Řím, toho Diva Iulia budeme muset snášet navěky,“ říkal sklesle Brutus.

„To hnízdo už docela upadlo,“ odpověděl zamračený Cassius. „Dovedeš si vůbec představit, že si tam kdovíjaký pobuda dovolí znásilnit Vestinu Pannu?“

I taková zpráva totiž dorazila. Tyto nejuctívanější ženy v Římě, po všechny časy zvyklé chodit po městě bez doprovodu, si nyní musely ke své ochraně přibírat liktora. Když se Cornelia Merula sama vydala navštívit Fabii na Quirinalu, byla cestou přepadena a obtěžována, třebaže znásilnění si do historky doplnil až Cassius, v Serviliině dopise o něm žádná zmínka nebyla. Za celou dobu, co byl Řím Římem, se mohly Vestiny Panny, oděné v nezaměnitelných bílých řízách a závojích, dříve vydat bez obav kdykoli a kamkoli.

„Znamená to určitý milník,“ řekl Brutus neradostně. „Někdejších hodnot ani záповědí už se nedbá. Já ani nevím, jestli se chci do Říma doopravdy vrátit.“

„Pokud by to záleželo jen na Antoniovi a Octavianovi, tak by o tvém návratu asi bylo zbytečné mluvit. Já ale zase vím, že je to bude stát tvrdý boj, jestli se pokusí *mně* v návratu do Říma zabránit,“ řekl Cassius.

S devatenácti legiemi, pěti tisíci jezdci a sedmi sty loděmi, které teď měli oba vojevůdci k dispozici, se Cassius začal starat, kterak z Rhodu a z lýkijských měst vypáčit šest set milionů sesterciů. U příprav byl i Brutus, který si však za předchozích pár *nundin* zvykl na přiměřenou skromnost, jakmile se Cassius chopil velení; podle Cassia Brutovi prostě v Thrákii mimořádně přálo štěstí, ne že by byl urřídil skutečné tažení.

„Já si vezmu na starost Rhodos,“ oznámil mu, „což bude znamenat především námořní operaci, alespoň pro začátek. Ty vpadneš do Lýkie, budeš mít tedy před sebou pozemní válku, i když tam vojsko budeš muset přesunout také po moři. Pochybuji, že by se na jednom i na druhém místě nějak uplatnila jízda, takže

navrhuji, abychom ji celou až na tisíc jezdců přemístili na jaro a na léto do Galatie.“ Ušklíbl se. „Na Deiotarovy náklady.“

„Zachoval se k nám ovšem štedře a nabídl veškeré přispění,“ řekl nejistě Brutus.

„Pak může být ještě štedřejší a ještě ochotnější, pokud jde o pomoc,“ odsekl Cassius.

„A proč bych se tam nemohl vydat po souši přes Karii?“ otázal se Brutus.

„To bys asi mohl, ale proč bys to dělal?“

„Protože římská pěchota se nerada plaví po moři.“

„Tak dobře, dělej, jak chceš, ale nesmíš se moc loudat, a nezapomeň, že máš v cestě notné hory.“

„To vím,“ říkal Brutus trpělivě.

„Deset legií a pět set jezdců pro průzkum.“

„Bez nákladního trénu, když jsou ty hory tak špatně schůdné. Armáda si bude muset vystačit s nákladními mulami, což znamená, že si nemůže dovolit pochod delší než šest *nundin*. Budu se muset spolehnout, že v Xanthu najdeme dost jídla, abychom se tam dozásobili. Měl by to asi být první cíl, ne?“

Cassius zamžikal, téměř se vylekal. Kdo by si byl pomyslel, že od Bruta uslyší tak vojensky soudnou úvahu? „Ano, Xanthos by měl být na řadě nejdřív,“ souhlasil. „Nic ti ovšem nebrání, aby sis dodatečné zásoby dal přivézt do Xanthu po moři a vyzvednout si je, až tam dorazíš.“

„Výborný nápad,“ usmíval se Brutus. „A co ty?“

„Jak už jsem řekl, půjde hlavně o námořní bitvy, nicméně budu potřebovat čtyři legie – které se povevou na přepravních lodích a trochu toho houpání budou muset vydržet, ať se jim širé moře líbí, nebo ne,“ dodal Cassius.

KAPITOLA DRUHÁ

Brutus se vydal se svými deseti legiemi a pěti sty jezdci na pochod v březnu, zprvu na jih po dobré římské silnici a údolím Maiandru do Kerama, odkud se pak držel pobřeží, dokud to jen bylo možné. Proviantu nacházel cestou hojnost, neboť sýpky byly dosud plné loňské úrody a Brutus nebral ohled na to, zda obyvatelé kraje budou či nebudou po jeho konfiskacích hladovět, i když posléze dal na jejich prosby, že jim musí nechat alespoň tolik obilí, aby na jaře měli co zasít. Jarní deště se dosud nedostavily, což bylo nedobré znamení; pole bude třeba zalévat ručně, vodou z řek. Jak to máme zvládnout, bědovali rolníci, když budeme zesláblí hladem?

„Jezte vejce a drůbež,“ poradil jim Brutus.

„Pak svým mužům zakaž, aby nám kradli slepice!“

Tento požadavek připadl Brutovi dost rozumný, takže přitáhl legiím uzdu a striktně zapověděl jakýkoli pych, zejména krádeže domácího zvířectva; vojáci začínali zjišťovat, že jejich velitel je mnohem tvrdší, než se zprvu zdálo.

Mohutné Solymské pohoří v Lýkii se do výše osmi tisíc stop zvedalo přímo z moře; právě díky těmto horám se žádný správce provincie Asia příliš nenamáhal ovlivňovat nějak život v Lýkii, vyměřovat daně anebo vymáhat plnění svých nařízení. Odedávna byla Lýkie domovem pirátů, její sídla se krčila v úzkých údolích podél horských říček a veškerá komunikace mezi nimi probíhala po moři. Od Telméssu, kde poctivá římská silnice končila, začínal už kraj Sarpedonův a Glaukův, země hrdinů Íliady. Za Telméssem už dál vedly jen kozí stezičky.

Brutus si za pochodu tvořil svou vlastní cestu, v čele pochodového proudu se muži pravidelně obměňovali v lopotě s krumpáči a lopatami, skuhrali a sténali námahou, ale museli se

opřít do práce, když se centurioni chopili svých révových palcátů a dali chlapům ochutnat jejich uzlovatého konce.

Sucho znamenalo krásné počasí, žádné utrňavající se svahy ani bahno, které by zpomalovalo postup mul, avšak tábory patřily minulosti; na noc padli muži tam, kam právě došli, hned vedle deset stop široké prorubané cesty, nezavadili pohledem o nebesa posetá hvězdami, o bouřící krajkoví řítících se vod v peřejích hluboko pod jejich nohama, o bory šplhající až do vrcholů horských štítů obnažených jen tam, kde se utrhl celý svah i se stromy, o perleťové mlhy vinoucí se za úsvitu kolem černo zelených korun. Zato si dobře povšimli velkých lesklých smolně černých kamenů, které se odvalovaly pod jejich krumpáči, avšak jen proto, že je zprvu považovali za nějaké vzácné drahokamy; v okamžení, kdy se jim dostalo vysvětlení, že jde jen o jakési neopracovatelné sklo, rozbíjeli je jako všechno ostatní na tomhle proklatém cestářském plahočení napříč Solymou.

Jen Brutus a jeho tři domácí filozofové měli dostatek vnímavosti – a času –, aby ocenili nádherné pohledy, které se před nimi otevíraly za dne a které po setmění pokračovaly tajemnými projevy v tmách, kdy se z lesů ozývaly skřeky neviditelných tvorů, kdy se kolem míhali netopýři a noční ptáci se rýsovali proti stříbřité klenbě měsíční oblohy. Kromě obdivování krajinných krás se každý z nich věnoval své zvláštnosti: u Statylla a épeirského Stratóna to byla matematika, římský Volumnius seděl nad svým deníkem; zatímco Brutus donekonečna psal dopisy mrtvé Porcii a mrtvému Catonovi.

Z Telméssa do údolí řeky Xanthos to bylo pouhých dvacet mil, avšak těchto dvacet mil jim zabralo více než polovinu času z onoho celkem stopadesátimílového pochodu. Na březích Xanthu ležela obě největší lýkijská města, Xanthos i Patara – Patara při jeho ústí, Xanthos o patnáct mil výše proti proudu.

Brutova armáda se ze své narychlo zbudované silničky vyhnula do údolí blíže k Pataře než ke Xanthu, prvnímu z Brutových cílů. Na neštěstí pro něho varoval obě města náhodný ovčák, který vojsko spatřil, a obyvatelé využili výhody včasné výstrahy k tomu, aby sežehli celé okolí města a evakuovali jeho předměstí, načež za sebou zavřeli brány v hradbách. Veškeré sýpky se nacházely uvnitř opevnění, byly tam i studny s pitnou vodou, a hradby Xanthu byly natolik pevné, aby Římanům dokázaly odolat.

Dvěma nejvyššími Brutovými legáty byli Aulus Allienus, zkušený voják z nicotného picenského rodu, a Marcus Livius

Drusus Nero, claudiovský aristokrat osvojený do rodu Liviů; jeho sestra Livia byla zasnoubena s Tiberiem Claudiem Neronem, nebyla však ještě dost stará na to, aby se už mohla provdat za tohoto nesnesitelného hňupa, kterým Caesar opovrhoval a jehož by si byl Cicero přál získat za svého zetě. Podle rad obou legátů, Alliena i Drusa Nerona, uvedl Brutus svůj válečný stroj do obléhacího režimu. Spálená země ho popuzovala, legionářský jídelníček tak přišel o veškerou zeleninu; neměl čas, aby nechal Xanthos vyhladovět, a tak se musel pokusit město dobýt co nejdříve.

Třebaže ho jeho vrstevníci považovali za mimořádně vzdělaného, vyznal se Brutus ve skutečnosti jen v několika málo oborech – ve filozofii, v rétorice, v určitém druhu literatury. Zeměpis ho nudil, stejně tak jako historie, s výjimkou velikánů, jako byl Thúkydídés, takže se nikdy nezačel do zemitého a realistického Hérodota. A tak neznal o Xanthu nic kromě tradičních pověstí, podle nichž bylo město založeno homérským králem Sarpedonem, jenž byl ve městě uctíván jako nejpřednější z bohů a měl i nejokázalejší chrám. Xanthos však bylo obdařeno ještě jednou tradicí, o níž Brutus nevěděl. Dvakrát už bylo obleženo, nejprve generálem perského Kýra Staršího Harpagem z Médie, poté ještě Alexandrem Velikým. Když padlo, jako že padnout muselo, spáchali všichni obyvatelé Xanthu sebevraždu. K horečné činnosti umožněné díky ovčákovu varování náleželo i shromáždění obrovského množství paliva; zatímco se formovalo římské obležení, lidé uvnitř rovnali dříví do hranic na všech otevřených prostranstvích ve městě.

Obléhací věže i okopy vyrostly náležitým římským tempem a pojízdny vrhací stroje byly dotlačeny do bojového postavení; ballisty i katapulty začaly metat střely všeho druhu, s výjimkou zápalných otepí – bylo třeba dobýt město nedotčené. Pak dorazila tři beranidla, poslední kusy těžké výzbroje dovlečené sem po nové cestě. Každé bylo vyrobeno z vyzrálého dubového kmenu a zavěšeno na tlustých, avšak poddajných lanech upevněných na pojízdny konstrukci, kterou obsluha na místě rychle smontovala; všechny měly konec zpevněný velkou bronzovou beraní hlavou, pečlivě vymodelovanou, od zakroucených rohů přes posměšně rozchlípené pysky až po hrozivě přimhouřené oči. V hradbách byly toliko tři brány a všechny byly odolné i proti beranidlům, neboť se uzavíraly mohutnými svisle spouštěnými mřížemi z křížem

sbíjených dubových trámů, zvenčí navíc vyztužených silnými železnými pláty; při úderu pružily tyto zábrany jako pera a berany od nich odskakovaly. Brutus se nevzdával, dal beranidla nasadit proti hradbě samotné, která neměla stejnou pevnost v tahu a zvolna se začala drobit. Až příliš zvolna, neboť byla značně silná.

Když Allienus a Drusus Nero usoudili, že Xant'ané jsou už natolik vystrašení, aby se začali poddávat zoufalství, Brutus dal vojsku povel stáhnout se, jako by chtěl pro změnu zkusit štěstí u Patary. Z obleženého města se vyhnulo tisíc bojovníků s pochodněmi v rukou, aby obléhací věže i vrhací stroje podpálili. Číhající Brutus na ně udeřil a Xant'ané se dali na útěk. Shledali ale, že přeostražené hlídky u bran už při prvním poplachu těžké zátarasý spustily a odřízly jim tak cestu zpátky do města. Celá tisícovka jeho obránců před hradbami padla.

Následujícího dne v poledne učinili Xant'ané nový pokus, tentokrát si však zajistili, aby brána zůstala otevřená. Po vhození pochodní kvapně prchali, ukázalo se však, že spouštěcí mechanismus dubového mřížoví je příliš pomalý; pronásledující Římané, kteří jim byli těsně v patách, se nedovřenou bránou valili do města, dokud obsluha brány nepřetřela zvedací lana a nenechala zábranu nekontrolovaně se zřítit. Ti, kdo se právě nacházeli pod ní, byli okamžitě mrtví, avšak dovnitř se už zatím podařilo proniknout dvěma tisícům římských legionářů. Nepropadli panice, okamžitě zaujali po skupinách obranné postavení želvího štítu a v tom pak postupovali k hlavnímu náměstí, kde se ukryli v Sarpedonově chrámu a zabarikádovali se v něm.

Pohled na padající těžkou plotnu hluboce zapůsobil na vojsko obléhatelů. Mezi legionáři panovalo silné kamarádství ve zbrani; pomyšlení na dva tisíce druhů odříznutých v Xanthu vystupňovalo jejich úzkost téměř v šílenství. Rozlítilo je ke zběsilosti, avšak přesto si zachovali chladnou hlavu.

„Určitě se shlukli a našli si nějaký úkryt,“ říkal Allienus shromáždění vyšších centurionů, „takže předpokládáme, že v tomto okamžiku jsou v dostatečném bezpečí. Ale musíme vymyslet způsob, jak se dostat dovnitř a vysvobodit je.“

„Přes brány to nepůjde,“ usoudil *primipillus* Malleus. „Beranidla jsou tu k ničemu a na prosekání těch želez nemáme žádné nástroje.“

„Můžeme se ale tvářit, jako že si *myslíme*, že je dokážeme prorazit,“ řekl Allienus. „Lanie, o to se postaráš ty.“ Povytláhl obočí. „Další návrhy?“

„Žebříky a vrhací kotvy, co nejvíc, všude. Nemůžou obsadit každý coul hradeb s kotly horkého oleje, na to nemají dost lidí a nemají ani dost obléhacích kopí, pitomci jedni. Budeme hledat, kde mají jaké slabiny,“ řekl Sudis.

„Dej se do toho. Co dál?“

„Pokusil bych se najít nějaké místní lidi, kteří zůstali mimo hradby, a – ehm – *vlídně* bych se jich přeptal, jestli tu není ještě nějaká jiná cestička, kudy by se tam dalo proniknout,“ řekl *pilus prior* Callum.

„To je přece slovo!“ ušklíbl se Allienus.

Krátce nato už přiváděli Callumovi průzkumníci dva muže z blízké vísky. Nebylo ani třeba žádného *vlídného* nakládání s nimi; byli rozzuřeni na nejvyšší míru, neboť jim Xant'ané spálili zahrádky a sady, z nichž získávali plodiny pro trh.

„Vidíš tamhle?“ ukázal jeden z nich.

Hlavním důvodem, proč se hradby Xantha jevily nepřekonatelné, bylo, že celá zadní třetina města přiléhala přímo ke skalnímu masivu.

„Skálu sice vidím, ale jinak nic,“ řekl Allienus.

„Ten sráz není zdaleka tak hrozný, jak vypadá. Můžeme ti ukázat celý tucet steziček, kterými se dostanete až na horní převis. Já vím, to ještě neznamená být uvnitř, ale vy jste dost chytrí, aby vám to pro začátek stačilo. Nahoře nenarazíte na žádné hlídky, nanejvýš na nějaké zábrany.“ Sadař si odplívl. „Ti sráči a buzeranti nám spálili jabloně v plném květu a zničili všechno zelí a saláty. Nezůstalo nám nic než cibule a pastinák.“

„Jen klid, kamaráde, jakmile to hnízdo dostaneme, bude si moci tvoje vesnice jako první vybrat ze všeho, co tam najdeme,“ slíbil Callum. „Myslím k jídlu.“ Stáhl si do čela přilbu s ohromným chocholem z šarlatově obarvených žíní a poklepal si révovým palcátem na stehno. „Dobrá, na tohle nasadíme naše nejlepší šplhavce. Macrone, Pontie, Cafone, vaše legie jsou nejmladší, a nechci tam vidět žádné usmrkance, kterým se z výsky zatočí hlava. Do toho, pohyb!“

Už za poledne se skála rojila vojáky, kteří se dostali dost vysoko na to, aby mohli nakouknout za hradby a uvidět, co na ně dole čeká: hustý pás bodců, mnoho stop široký. Někteří z mužů už se vytasili se železnými skobami a začali je zatloukat do skalních štěrbin a uvazovat k nim lana, která se bimbala dole před ustupující vydutou skalní stěnou; bylo jen třeba, aby se voják spustil až na konec provazu; pak ho začali jeho druhové rozkývávat, jako by

rozhoupávali dítě na houpačce, až se při největší výchylce lana konečně ocitl mimo smrtící nástrahu a mohl seskočit na bezpečnou půdu.

Celé odpoledne tak vojáci po troškách pronikali obraně do zad a ihned vytvářeli pevný bojový čtverhran. Když se sestup podařil dostatečnému počtu mužů, rozdělili se na dva čtverce, probojovali se městem ke dvěma branám, které byly pro armádu čekající před hradbami nejpříhodnější, a dali se pilami, sekerami a palicemi do práce na spouštěcích zábranách. Jejich vnitřní strany nebyly přeplátovány železem. Po horečném, dobře organizovaném odsekávání a prořezávání hořejšku a bočnic se jim podařilo obnažit vnější železné krytí. Za ně pak natloukli dlouhé sochory a kus po kuse pláty odloupávali, až se posléze celá dřevěná mříž rozpadla a sesula na zem. Ozval se ohlušující jásot a armáda konečně vpadla do města.

Jenomže Xant'ané měli ve vážnosti tradici města a zachovali se podle ní. Ulice byly posety hromadami dřeva, stejně tak i světlíky, kdejaké insuly a peristyly všech domů. Muži pobili své ženy i děti, navršili je na připravené hranice, zapálili je a posléze na ně sami vyšplhali a týmiž zkrvavělými noži ukončili svůj život.

Celý Xanthos stál v jednom plameni, zkázu nepřečkala ani jediná čtvereční stopa města. Vojáci uvízli v Sarpedonově chrámu stačili ještě odnést všechno, co považovali za cenné, stejně tak si počínaly i další jednotky, nakonec však Brutus z Xanthu nevytěžil ani tolik, kolik ho obléhání stálo na čase, potravinách a na životech. Rozhodnut, že jeho lýkijské tažení nesmí začít hanebným nezdarem, vyčkal, dokud ohně nedohasly, a dal pak svým mužům coul po coulu prohrabat celé požářiště, aby z kořistí neuniklo nic z roztaveného zlata a stříbra.

Lépe se mu vedlo v Pataře, která se před Římany rovněž opevnila, sotva se objevily metací stroje a ostatní dobývací zařízení. Neměla však sebevražednou tradici jako Xanthos a posléze se vzdala, aniž podstoupila utrpení protahovaného obléhání. Ukázalo se, že město je velice bohaté, a navíc poskytlo padesát tisíc mužů, žen a dětí k prodeji do otroctví.

Světový hlad po otrocích byl neukojitelný, neboť, jak znělo tehdejší rčení, člověk buď otroky vlastnil, anebo sám otrokem byl. Žádný národ neměl námitky proti otroctví, které se ovšem lišilo od

místa k místu a od jedné země k druhé. Otroky v římské domácnosti dostával mzdou a býval během deseti nebo patnácti let propuštěn na svobodu, zatímco otroka v římském dole anebo lomu udřeli za rok k smrti. Mezi otroky také existovaly různé společenské stupně: pokud se ctižádostivý Řek zdatný v nějakém řemesle nebo jiném oboru sám prodal do otroctví římskému pánovi, věděl, že se mu povede dobře a že skončí jako římský občan; pokud se otrokem stal neohrabaný Germán anebo jiný barbar poražený a zajatý v bitvě, měl jistotu, že skončí v dolech nebo v lomu a zemře. Zdaleka největším odbytištěm otroků však bylo království Parthů, říše větší než svět Našeho moře a všechny Galie k tomu. Král Orodés byl připraven koupit tolik otroků, kolik jich mu jen Brutus dokáže poslat, neboť Lýkijci byli vzdělaní, hellénizovaní, dobře znali mnoha řemesel a navíc pohlední, takže ženy a děvčata mohly vzbudit obzvláštní zájem. Jeho Veličenstvo platilo hotově prostřednictvím řady svých vlastních překupníků, kteří Brutovu flotilu sledovali na vlastních lodích jako supové sbírající odpadky po táhnoucí hordě barbarů.

Pataru dělilo od Myry, dalšího Brutova cíle, plných padesát mil stejně nádherného, avšak zcela neschůdného terénu, jakým se až dosud musela armáda prodírat. Budovat tu další silnici by naprosto nebylo řešením. Brutus pochopil, proč mu Cassius doporučil plavit se namísto toho po moři, zrekvíroval veškeré lodi v patarském přístavu a k nim přiřadil i přepravní lodice, na kterých si předtím dal z Milétu poslat zásoby potravin. S touto flotilou se pak vydal do Myry, přístavu v ústí případně nazvané Kataraktové řeky.

Plavba znamenala kromě většího pohodlí ještě další přínos. Lýkijské pobřeží bylo stejně pověstné pirátskými sídly jako břehy Pamfýlie a Kilikie Trachei, neboť v úžlabích mohutného pohoří se nacházely četné zálivy, ideální pro pirátská doupata zakládaná při ústích horských bystřin. Kdekoli Brutus takovou skrýš spatřil, vyslal na břeh vojsko a posbíral zpravidla neobvykle hojnou kořist. Bylo jí dokonce tolik, že se posléze rozhodl nezdržovat se už s Myrou, dal flotile pokyn obrátit se čelem vzad a plul zpátky na západ.

V červnu, se třemi sty miliony sesterciů – z valné části pobranými piráty – dorazil Brutus se svou armádou zpátky do údolí Hermu. Ubytoval se tentokrát i se svými legáty v úhledném městečku Sardy ležícím čtyřicet mil od pobřeží a svou skromností a odříkavostí i příjemnějším, než byla Smyrna.

KAPITOLA TŘETÍ

Pobřeží provincie Asia bylo nejen rozeklané, do Egejského moře z něho vybíhaly i nespočetné mysy a poloostrovy, které představovaly značné zpomalení plavby pro obchodní lodě držící se zpravidla na dohled od břehu a nucené tak ustavičně objíždět jeden skalní výběžek za druhým. Poslední takovou překážkou na cestě k Rhodu byl Chersonnesos Knídský, s přístavem Knídos na samé špičce poloostrova; celému tomuto dlouhatánskému prstu namířenému do moře se prostě říkalo podle onoho města: Knídos.

Cassiovi se ovšem Knídos velice hodil. Přivedl své čtyři legie z údolí Hermu, aby se tu utábořily, zatímco svou flotilu sešikoval u města Myndu na nejbližším dalším poloostrově, nedaleko na západ od proslulého Halikarnássu. Použil pro svou operaci velké množství obrovských, byť pomalých veslic, od quinquérém až po trirémy, avšak nic menšího, neboť věděl, že Rhodané jako mistři námořních válek by je považovali za snadnou kořist. Jeho admirály byli námořníci, kteří předtím už na padrť rozsekali Dolabellovo loďstvo, muži schopní a důvěryhodní: Patiscus, dva Liberátoři Cassius Parmensis a Decimus Turullius a dále Sextilius Rufus. Velení svého pozemního vojska rozdělil mezi Gaia Fannia Caepiona a Lentula Spinthera.

Rhodané se o všech těchto přípravách pochopitelně doslechli a vyslali nenápadnou pinasu, aby o Cassiovi vyzvěděla, co se dá; když pak její posádka po návratu podávala zprávu o mamutích plavidlech, která si na ně Cassius chystá, dali se rhodští admirálové do smíchu. Oni sami dávali přednost hbitým a obratným trirémám a birémám, zpravidla nenakrytým palubou, se dvěma řadami veslařů vysunutých na krakorcích a s velice účinnými bronzovými zobci pro útok špicí. Rhodané nikdy neužívali námořní pěchoty anebo pozemního vojska k přeskoku na nepřátelské lodě, objížděli jenom neohrabané obry svižným tempem v kruzích, a buď nakonec

dotíráním dohnali tyto leviatany až k tomu, že se srážely jeden s druhým, anebo si počíhali na vhodný okamžik a postavení a prudkým nájezdem je proděravěli; byli i mistry v těsném průjezdu podél boků nepřátelských plavidel, při němž je připravili o vesla.

„Jestli je Cassius opravdu tak hloupý, že zaútočí s těmi plovoucími slony,“ řekl nejvyšší magistrát válečného loďstva, jistý Alexandr, nejvyššímu admirálovi válečného loďstva, jistému Mnaseovi, „tak se mu povede jako Poliorketovi a králi Mithridatovi takzvaně Velikému, *hehe*. Odnese si ostudný nářez! Musím dát za pravdu starým dobrým Kartagincům – ještě se nenarodil Říman, který by dokázal bojovat na moři, pokud proti sobě má námořní mocnost.“

„Jistě, jenomže nakonec Římané Kartagince rozdrtili,“ řekl Archeláos Rétor, kterého povolali z jeho idylického venkovského zákoutí do města Rhodu, neboť kdysi Cassia učíval řečnickému umění, když se dnešní vojevůdce potloukal ještě jako mladíček po Foru.

„No jistě!“ ušklíbl se Mnaseas. „Ale až po sto padesáti letech a po třech válkách! A odehrálo se to na souši.“

„Ne tak docela,“ trval na svém Archeláos. „Jakmile Římané vynalezli sklápěcí přepadovou lávku a mohli na zahákovanou loď přesunout libovolný počet bojovníků, nevedlo se kartaginským flotilám dobře.“

Oba nejvyšší hodnostáři válečného námořnictva se na starého pedanta zle zamračili a oba shodně zalitovali, že ho vůbec vytrhli z jeho bukolického snění a pozvali sem.

„Měli byste ke Gaiovi Cassiovi poslat delegaci,“ naléhal Archeláos.

Rhodané tedy vyslali delegaci, aby Cassia vyhledala v Myndu, spíše proto, aby umlčeli Archeláa, než že by věřili v její užitečnost. Cassius ji přijal s notnou arogancí a nadutě jejím členům řekl, že Rhodany hodlá zpráskat.

„Takže až se vrátíte domů,“ končil, „vyřiďte své radě, ať radši začne pomýšlet na jednání o nějakém smírném urovnání.“

A tak zase odpluli zpátky a sdělili Alexandrovi a Mnaseovi, že z Cassia přímo číselá sebedůvěra! Nebylo by přece jen nejlepší vyjednávat? Alexandr i Mnaseas se chechtali, až se za břicha popadali.

„Rhodos na moři *nikdo* porazit nedokáže,“ řekl posléze Mnaseas. Pohrdavě našpulil rty a zdálo se, že přemýšlí. „Předved'me jim to. Zjistil jsem, že Cassius dennodenně vyráží se

svými loděmi za výcvikem na moře, co mu takhle ukázat, co Rhodos umí? Nachytat ho právě ve chvíli, kdy si sedí na latríně a sní o admirálské peleríně?“

„Z tebe bude ještě básník,“ řekl Archeláos.

„Proč by ses ty sám vlastně nemohl vypravit do Myndu a promluvit si s Cassiem osobně?“ navrhl Alexander.

„Dobrá, zajedu za ním,“ souhlasil Archeláos.

Nalodil se na pinasu a vydal se za svým někdejší žákem, jako z kouzelnického klobouku vytahoval řečnické finty jednu za druhou, ale nadarmo. Cassius ho vyslechl, ale neposlechl.

„Vrať se a pověz těm pitomcům, že jejich dny jsou sečteny,“ bylo všechno, co z něho Archeláos vypáčil.

„Cassius tvrdí, že vaše dny jsou sečteny,“ vyřídil nejvyššímu námořnímu velení a byl v nemilosti poslán zpátky do své venkovské vily.

Cassius věděl přesně, co dělá, třebaže si Rhodané mysleli pravý opak. Neúměrně pokračoval s cvičeními a drilem a tvrdě trestal, když lodě nesplňovaly, co se od nich žádalo. Většinu času strávil přejížděním sem a tam mezi Knídem a Myndem, což mohl spojit i s dalším dozorem, neboť i pozemní armáda musela být na akci dobře připravena a on věřil na osobní kontakt.

Na samém počátku dubna vybrali Rhodané pětatřicet svých nejlepších lodí a vyslali je do překvapivého útoku, jehož cílem se měla stát pilně cvičící Cassiova flotila těžko zvládatelných quinquerém. Zprvu se zdálo, že Rhodané dobudou snadného vítězství, avšak Cassius, stojící ve své pinase a signalizující povely kapitánům jednotlivých lodí, se nezalekl. Ani jeho kapitáni nepropadli panice, nezačali se srážet jeden s druhým ani nenastavili nepříteli lákavý bok. A pak si rhodští útočníci uvědomili, že jim římské lodi zablokovaly únik a stěsnávají je do stále menšího prostoru, až už se posléze nemohli ani otočit, ani provést některý ze svých proslulých brilantních manévru. Až tma umožnila Rhodanům vymanit se z této pasti a prchat domů, za sebou však nechali dvě potopené lodi a tři lodi zajaté.

Rhodos ležel přímo ideálně umístěn v dolním východním cípu Egejského moře; měl zhruba podobu kosočtverce, byl hornatý,

avšak úrodný a dostatečně velký na to, aby dokázal uživit sám sebe. Představoval současně i bránu a bariéru pro veškerou námořní dopravu směřující do Kilikie, Sýrie, na Kypr a do všech východních přístavů. Rhodané díky své plavební zdatnosti všech těchto výhod dobře využívali, a pokud šlo o obranu jejich ostrova, plně spoléhali na svou námořní převahu.

Cassiova pozemní armáda vyplula o květnových kalendách na stovce přepravních lodí, zatímco Cassius sám velel osmdesáti bojovým plavidlům, která vezla další jednotky námořní pěchoty. Byl připraven na všech frontách.

Jakmile Rhodané zjistili, že tato obrovská síla směřuje k jejich břehům, vyrazilo celé jejich loďstvo na moře, kde však podlehl tváří v tvář stejné taktice, jakou si Cassius vyzkoušel u Myndu; a zatímco na moři zuřila bitva, flotila přepravních lodí se neohrožována protáhla kolem, a Fannius Caepio a Lentulus Spinther tak mohli bezpečně vylodit své čtyři legie na pobřeží západně od města Rhodu. Nejenže tam začalo dvacet tisíc dobře vyzbrojených vojáků v kroužkové zbroji zaujímat bojové formace, ale jeřáby současně spouštěly na břeh ohromující množství obléhacího vybavení a po můstcích sjížděl bezpočet válečných strojů! Oh, oh, oh! Vlastní pozemní vojsko neměli Rhodané žádné, a docela už jim chyběla představa jak obstát v obležení.

Alexandr a rhodská rada s horečným spěchem poslali Cassiovi nabídku, že by byli ochotni kapitulovat, zatím však už řadoví rhodští občané rychle pozotvírali všechny brány a branky v hradbách, aby římská armáda mohla vstoupit do města.

Jedinou ztrátu za této operace představoval voják, který upadl a zlomil si ruku.

Město Rhodos tak nebylo dáno v plen a ostrov Rhodos utrpěl jen nepatrné škody.

Na agoře dal Cassius postavit pódium pro soudní tribunál. S vavřínovým věncem vítěze posazeným na krátce přistřižených světlehnědých vlasech na něj vystoupil oděn v purpurem lemované toze. Doprovázelo ho dvanáct liktorů v karmínových tunikách, do *fascēs* vetknuty sekery, a dále dva impozantní veteránští *centurioni primipilli* se všemi vyznamenáními a ve zbroji ze zlatých plíšků. Jeden z nich třímal ceremoniální oštěp. Na Cassiův pokyn zabodl centurio oštěp do podlahy pódia – na znamení, že Rhodos byl vzat římskou ozbrojenou mocí do zajetí.

Nato Cassius pokynul druhému centurionovi, proslulému svým zvučným hlasem, aby přečetl seznam padesáti jmen zahrnujících i Mnasea a Alexandra. Cassius si je nechal předvést a na místě je dal popravit. Poté přečetl centurio dalších dvacet pět jmen; tito muži byli okamžitě posláni do vyhnanství a jejich majetek byl zkonfiskován, stejně jako majetek popravených. Poté Cassiův improvizovaný herold zaryčel špatnou řečtinou, že veškeré šperky, všechny mince, každý prut zlata nebo stříbra nebo bronzu nebo cínu, všechny chrámové poklady a veškeré cenné kusy nábytku a tkanin mají být sneseny na agoru. Nikomu, kdo dobrovolně a poctivě tohoto příkazu uposlechne, se nic nestane, avšak ti, kdo by se pokusili uprchnout anebo svůj majetek zatajit, budou popraveni. Za informace o takových počinech byla zároveň přislíbena odměna svobodným mužům, propuštěncům i otrokům.

Šlo o čirý akt terorizmu, kterým ovšem Cassius okamžitě dosáhl svého cíle. Agora byla kořistí tak zavalena, že ji vojáci nestačili dost rychle odnášet. Velice milostivě dovolil Cassius Rhodanům, aby si ponechali své nejcennější umělecké dílo, Sluneční vůz, nic jiného jim však neodpustil. Všechny budovy, jednu po druhé, pak ještě prohlédli jeho legáti, aby si ověřili, že v nich nezůstalo nic cenného. Cassius zatím se třemi legiemi pročesával venkov a obral ho čistěji než supi mršinu. Archeláos Rétor nepřišel o nic, a to z prajednoduchého důvodu: nic neměl.

Kořist z Rhodu vynesla neuvěřitelných osm tisíc talentů zlata, což Cassius hbitě přepočtl: šest set milionů sesterciů.

Po návratu do Myndu vydal Cassius nařízení všem městům provincie Asia, že každé město a každý okrsek je povinen vyplatit mu daně na deset let dopředu – což postihovalo všechny obce včetně těch, kterým byly předtím uděleny úlevy. K předání peněz mělo dojít v Sardech.

Do Sard se však ještě neodebral. Od velice vyděšeného Serapiona, regenta na Kypru, přišla zpráva, že královna Kleopatra shromáždila pro triumviry velkou flotilu válečných i přepravních lodí některé dokonce naložené drahocenným ječmenem, který nakoupila od Parthů. Nic jí v tomto rozhodnutí nezabránilo, hlad ani mor, vzkazoval Serapion, jeden z těch, kteří by si byli přáli vidět na trůně Arsinoe.

Cassius vyčlenil ze svého loďstva šedesát bojových plavidel pod velením Lucia Staia Murka, kterému nařídil, aby si na

egyptskou flotilu počkal u Tainarského mysu, nejjižnější výspě řeckého Peloponnésu. Rázný Staius Murcus rozkaz ihned splnil, vyčkával však na určeném místě marně. Posléze dostal zprávu, že Kleopatřina flotila se u katabathmoského pobřeží dostala do prudké bouře, musela obrátit a ztěžka se dovezla zpátky do Alexandrie.

Nicméně se domnívá, psal Staius Murcus Cassiovi, že ve východní části Našeho moře by stejně nebyl nic platný, takže i se svými šedesáti plavidly popluje do Adriatického moře do blízkosti Brundisia. Tam, jak doufá, bude schopen nadělat spoustu neplech triumvirům, kteří se snaží dopravit své armády do západní Makedonie.

KAPITOLA ČTVRTÁ

S ardy bývaly hlavním městem starobylého lýdského království, tak nesmírně bohatého, že Kroisos, který mu před pěti sty lety vládl, byl dosud příslovečným měřítkem zámožnosti. Lýdie podlehla Peršanům, poté přešla do rukou pergamských Attalidů a posléze, podle závěti posledního krále Attala, připadla Římu – v době, kdy značná část nových římských území pocházela z podobných odkazů.

Vybrat si za sídlo hlavního stanu, z něhož obrovská armáda Liberátorů vyrazí k rozhodujícímu tažení na západ, právě město krále Kroisa znamenalo pro Bruta už dlouho neodolatelné pokušení. Cassia, když sem dorazil, to však popudilo.

„Proč nejsme někde u moře?“ otázal se dopáleně, jen co ze sebe shodil cestovní pancíř a suknici.

„Mám už té rybiny a věčného koukání na loď po krk!“ odsekl zaskočený Brutus.

„A kvůli tomu mám pokaždé, když budu chtít prověřit své loďstvo, cestovat stovku mil tam a zpátky? Jen aby to lahodilo tvému nosu?“

„Když se ti to nelíbí, můžeš si klidně odtáhnout a bydlet dál s těmi svými smradlavými lodičkami!“

Což nebyl právě nejlepší začátek gigantické akce Liberátorů.

Gaius Flavius Hemicillus byl naproti tomu v té nejlepší náladě. „Fondy budou dostatečné,“ oznamoval po řádce dnů strávených ve společnosti početného sboru účetních a mnoha abaků.

„Lentulus Spinther posílá z Lýkie ještě další,“ řekl Brutus. „Píše mi, že v Myře našel bohatou kořist, ještě než město vypálil. Nevím ovšem, proč to dělal. Je jí opravdu škoda. Bylo to hezké městečko.“

Což ovšem byla další věc, která Cassia na Brutovi dráždila. Co na tom, jestli Myra byla *hezké* městečko?

„Vypadá to, že Spinther měl mnohem větší úspěchy než ty sám,“ řekl jedovatě. „*Tobě* Lýčané nenabídli vysolit desetileté daně předem.“

„Jak bych mohl po Lýčanech chtít něco, co jaktěživi neplatili? Takového něco mě vůbec nenapadlo,“ vykoktal Brutus.

„Ale mělo tě to napadnout. Spintherovi to došlo.“

„Spinther,“ řekl přezíravě Brutus, „je neotesaný necita.“

Och, co se to jen s tím chlapem stalo? tázal se Cassius v duchu. O tom, jak se vedou války, má asi tolik ponětí jako Vestina Panna. A jestli ještě jednou zaskuhrá něco o Ciceronově smrti, tak ho uškrtním! Celé měsíce předtím nenašel pro Cicerona dobrého slova, a teď se z Ciceronova úmrtí stala tragédie předčící všechno, co sepsal sám Sofoklés. Nechává se unášet do světa svých představ, zatímco všechna skutečná práce zbývá na mně.

Brutus rozčiloval Cassia a stejně tak Cassius dopaloval Bruta, hlavně tím, jak nepřestával znova a znova rýpat do záležitostí Egypta.

„Měl jsem se vydat na jih a vpadnout do Egypta, když už jsem se na to přichystal,“ mračil se. „To tys mě namísto toho vmluvil do toho Rhodu – což vyneslo pouhých osm tisíc talentů zlata, zatímco kořist z Egypta by byla vydala tisíc tisíců zlatých talentů! Vyraž ihned na sever a připoj se ke mně, psal jsi, jako by se Antonius měl objevit na prahu Asie už příští *nundinum*. A já jsem ti to *uvěřil!*“

„To jsem neřekl, napsal jsem ti jen, že teď je příležitost udeřit na Řím! A peněz už díky Rhodu a Lýkii máme tak jako tak dost,“ namítl Brutus upjatě.

A tak to šlo dál, nijak se navzájem nešetřili. Pohnutkou k tomu byly zčásti starosti, které je neopouštěly, zčásti za to mohly zjevné rozdíly v jejich povahách: Brutus byl opatrný, šetřivý a nepraktický, Cassius si naproti tomu liboval v troufalých až bombastických počinech a dokázal se rozhodovat pragmaticky. Byli sice švagři, v minulosti se však příliš nevyskytovali pod jednou střechou, a i tam byla vždy Servilia s Tertullou, aby tuto vznětlivou směs včas pokropily svým vlivem.

Třebaže chudák Hemicillus nevnímal, že svou starostlivostí této situaci příliš nenapomáhá, zhoršoval ji čím dál tím víc, neboť nepřestával přibíhat s každou novou zvěstí, kolik že už zase budou vojáci chtít na bonusech v hotovosti, a bědoval a huboval, že bude muset znovu propočítávat předpokládané výdaje.

Pak se koncem července v Sardech objevil Marcus Favonius a dožadoval se, aby se i on mohl připojit k úsilí Liberátorů. Poté co unikl proskripcím, odebral se do Athén, kde několik měsíců otálel a přemýšlel co dělat; když mu došly peníze, uvědomil si, že mu nezbude než vrátit se opět do války za Catonovu milovanou republiku. Jeho milovaný Cato byl už čtyři roky po smrti, Favonius neměl rodinu, která by stála za řeč, a jak Catonův syn, tak i Catonův zeť už v armádě sloužili.

Bruta potěšilo, že ho opět vidí, Cassius jeho nadšení sice zdaleka nesdílel, avšak sama jeho přítomnost přiměla oba Liberátory dávat svým rozmíškám trochu přijatelnější tvář. Předstírání ovšem vydrželo jen do chvíle, kdy je Favonius náhodně vyrušil uprostřed hrozné hádky.

„Někteří tví nižší legáti se k Sard'anům chovají přímo otřesným způsobem,“ křičel rozzlobený Brutus. „To je neomluvitelné, Cassie, naprosto neomluvitelné! Kdo si myslí, že jsou, když Sard'any tak hrubě odstrkávají z cesty na jejich vlastní silnici? Co si myslí, že jsou zač – přijít si do taverny, nalévat se tím nejdražším vínem a pak za něj odmítnout zaplatit? Měl bys je za to potrestat.“

„Nikoho nemám v úmyslu trestat,“ řekl Cassius a obnažil v úšklebku zuby. „Sard'ané potřebují dostat za vyučenou, jsou nafoukaní a ničeho si nedokázali vážít.“

„Když se moji legáti chovají takovýmhle způsobem, tak je patřičně sjeď, a ty bys ty své měl postihnout taky.“

„Strč si ty své postihy,“ řekl Cassius, „klidně do zadku!“

Brutus zalapal po dechu. „Ty jsi přece – ty jsi naprosto typický Cassius! Na světě není žádný Cassius, který by nebyl hulvát, ovšem ty jsi ten nejhulvátější Cassius ze všech.“

Favonius, dosud nezpozorován, zůstal stát ve dveřích a dospěl k názoru, že je nejvyšší čas konflikt přerušit, avšak právě když vykročil, vyrazil Cassius proti Brutovi pěstí. Brutus uskočil.

„Ne, prosím vás, to ne! Prosím, prosím, prosím!“ vyjekl Favonius a divoce šermoval rukama, zatímco se Cassius hnál za krčícím se Brutem, v očích vraždu. V zoufalé snaze ho zastavit se Favonius mezi oba muže vrhl jako poplašená slepice.

Tak alespoň připadal prchlivému Cassiovi, jehož hněv se rázem někam vytratil; vybuchl v řehot, zatímco poděšený Brutus se uchýlil do bezpečí za stůl.

„Na celý barák je vás slyšet!“ křičel Favonius. „Jak můžete velet armádě, když nedokážete ovládnout ani své vlastní chování?“

„Máš naprostou pravdu, Favonie,“ říkal Cassius a utíral si slzy veselí.

„Jsi naprosto nesnesitelný!“ osopil se na Cassia zatím neobměkčený Brutus.

„Aťsi jsem nesnesitelný, snášet mě budeš muset, zrovna tak jako já musím snášet tebe. Osobně si myslím, že jsi posraný buzík – a to ten, co jen nastavuje díry! Já jsem aspoň ten, co ho do nich vráží, takže jsem aspoň *chlap!*“

Brutus místo odpovědi odkráčel z místnosti.

Favonius jen na Cassia bezmocně civěl.

„Jen nevěš hlavu, Favonie, však ono ho to přejde,“ řekl Cassius a bujně pleskl Favonia do zad.

„Bylo by dobře, Cassie, jinak by se to vaše tažení mohlo taky naráz poroučet. Celé Sardy nemluví o ničem jiném než o vašich šarvátkách.“

„Naštěstí, kamaráde, budou mít Sardy brzy co přemýšlet o docela jiných věcech. Bud'te díky všem bohům – jsme připraveni dát se na pochod.“

Velká ofenziva Liberátorů začala druhého dne měsíce *sextilis*. Armáda se dala na pochod k Helléspontu, zatímco flotily zamířily k ostrovu Samothráké. Dorazila zpráva od Lentula Spinthera, že se s nimi spojí u Abýdu v Helléspontu, další zprávu poslal thrácký Rhaskúpolis, že u Melaského zálivu našel ideální prostor pro mamutí tábor, pouhý den pochodu od místa přeplavby přes úžinu.

Pokud šlo o rychlost pochodu, nemohli se Brutus a Cassius rovnat Caesarovi; sunuli se k severozápadu tempem, při kterém jim trvalo celý měsíc, než dosáhli Melaského zálivu, pouhých dvě stě mil od Sard. Pravda ovšem je, že celé jedno *nundinum* z této doby jim zabralo převážení vojska přes Helléspont. Odtud pokračovali průsmykem, který protínal skalnatý terén Thráckého Chersonnéso prakticky v úrovni pobřeží, až dospěli do pohádkově úrodného, utěšeného údolí řeky Melas, kde vybudovali stálý tábor. Cassiovi admirálové opustili své vlajkové lodi, aby se mohli zúčastnit porady, kterou oba velitelé uspořádali v nevelkém městečku nazývaném Afrodisias.

A tady také provedl Hemicillus závěrečný propočet, neboť zde se Liberátoři rozhodli vyplatit námořním i pozemním silám bonusy v hotovosti.

Třebaže žádná z legií nebyla v plném stavu a jejich průměrné počty činily 4500 mužů, měli Brutus s Cassiem ve zbraní 90 000 římských pěších bojovníků rozdělených do devatenácti legií; k nim náleželo ještě 10 000 cizích pěšáků pod římskými orly. Pokud jde o jízdu, byli vybaveni přímo skvěle, neboť disponovali 8000 galskými a germánskými koňmi s římskými jezdci, 5000 muži galatské jízdy od krále Deiotara, 5000 kappadockými jezdci od nového krále Ariartha a 4000 jízdními lučištníky z malých království a satrapií na Eufratu. Celkem tedy 100 000 pěších a 24 000 jezdců. Na moři měli u úvazí ostrova Samothráké 500 válečných lodí a 600 přepravních lodic, k tomu navíc Murkovu flotilu o 60 lodích a flotilu Gnaea Ahenobarba s 80 loděmi operujícími v Adriatickém moři v blízkosti Brundisia. Murcus a Ahenobarbus se na poradu dostavili jako zástupci svých mužů.

Za Caesarových časů přišlo postavení jedné legie v plném stavu na 20 milionů sesterciů; tato částka zahrnovala veškeré vybavení: oblečení, osobní zbraně a zbroj, těžké zbraně, muly, vozy, volská spřežení, materiál a nářadí pro zbrojíře a dále zásoby dřeva, železa a pálených cihel, kadluby, šamot a ostatní věci, které legie mohla upotřebit k výrobě a opravám výzbroje na pochodu anebo za obléhání. Dalších 12 milionů stálo vydržování legie v poli po dvanáct souvisejících měsíců, a to v úrodných letech, kdy obilí bylo levné, což krylo náklady na potraviny, doplňování ošacení, opravy, výlohy spojené s všeobecným opotřebením výstroje a žold. Jízda byla o něco méně nákladná, jelikož většina jezdců představovala dary cizích panovníků nebo náčelníků, kteří jim platili výzbroj a výstroj sami a uhrazovali také náklady na jejich vydržování v poli. Neplatilo to ovšem v Caesarově případě, poté co se vzdal pomoci Haeduů a přeorientoval se na germánskou jízdu; tu si plně platil sám.

Brutus a Cassius museli nést výlohy na postavení a vybavení plné poloviny svých legií a hradili také částku potřebnou na 8000 jízdních Římanů a 4000 jízdních lučištníků. Veškeré peněžní prostředky, které měli k dispozici ještě před taženími na Rhodos a do Lýkie, tak padly na výbavu vojsk. To, co měli vyplácet v táboře na řece Melas, pocházelo z kořisti získané minulými přepady; s tím, co ještě dokázal vyždímat z Lýkie Lentulus Spinther jdoucí v Brutových stopách a co se podařilo vyškrábnout městům a

okresům na Východě, měli Liberátoři ve své válečné pokladnici 1500 milionů sesterciů.

Zaplatit však bylo třeba nejen legionářům a jezdcům: na peníze čekali i muži nebojových sil; dále bylo třeba vyplatit příslušníky námořních flotil, k nimž patřili veslaři, námořníci, námořní pěchota, velitelé lodí, lodní řemeslníci a námořní nebojovní pomocníci. Celkem to bylo zhruba 50 000 mužů na moři a 20 000 příslušníků nebojových sil v legiích.

Nic sice nepožadoval Sextus Pompeius za svou pomoc na západě, kde měl nyní prakticky pod kontrolou námořní cesty pro dopravu obilí z provincií do Itálie. Zato si účtoval deset sesterciů za každý *modius* zrna, který prodal Liberátorům (od triumvirů za něj chtěl patnáct sesterciů). K výživě jednoho vojáka bylo třeba pěti *modiů* na jeden měsíc. Z toho, co tržil od Říma za obilí, které předtím uloupil jeho obilným flotilám, a z toho, co odprodával Liberátorům, Sextus Pompeius přímo pohádkově bohatl.

„Vychází mi,“ uvedl Hemicillus válečné radě shromážděné v Afrodísii, „že si můžeme dovolit vyplatit řadovým římským vojákům každému po šesti tisících sesterciů. S vyšší hodnotí mohou vyplácené částky stoupat až po padesát tisíc pro *centuriona primipillus*, ovšem průměrná odměna centurionů by při dosti spleťtém odstupňování jejich hodnotí činila, řekněme, dvacet tisíc pro jednoho – a v každé legii jich máme šedesát. Úhrnem to činí šest set milionů pro řadové vojáky, sto čtrnáct milionů pro centuriony, sedmdesát dva miliony pro jezdce a dvě stě padesát milionů pro námořní síly. Celkem je to tedy něco přes tisíc milionů, takže nám ve válečné pokladně zbude necelých čtyři sta milionů na zásobování a další výdaje.“

„Jak jsi dospěl k těm šesti stům milionům pro řadové vojáky?“ svraštil čelo Brutus, jenž v duchu propočty kontroloval.

„Tisíc bude muset dostat každý příslušník nebojových sil a pak je tu ještě deset tisíc pěšáků, kteří nejsou římskými občany, jimž však musíme odměny také přiznat a vyplatit. Kromě toho i oni na pochodu potřebují vodu a je nutné je zásobovat – nerad bys asi riskoval, Marku Brute, že by pomocné síly začaly zanedbávat své povinnosti, že? Nezapomeň, že i oni jsou římstí občané. Římské legie přece nevyužívají žádných otroků,“ říkal Hemicillus trochu dotčeně. „Počítal jsem dobře a mohu se ti zaručit, že jsem započel

i řadu dalších věcí, které jsem tu ani neuvedl, a že mé výsledné cifry jsou správné.“

„Nebud' malicherný, Brute,“ řekl unaveně Cassius. „Hlavní kořist nás přece čeká v Římě.“

„Jenže státní pokladna bude prázdná,“ namítl malomyslně Brutus.

„Ale jakmile si podřídíme provincie a dáme v nich věci do chodu, brzy se naplní,“ nedal se Hemicillus. Obezřetně se rozhlédl, aby se ujistil, že nikde blízko nesedí žádný představitel Sexta Pompeia, a zlehka zakašlal. „Uvědomujete si, doufám, že až vyřídíte Antonia s Octavianem, budete muset vyčistit moře od Sexta Pompeia, který si sice říká vlastenec, ale chová se jako docela obyčejný pirát! Účtovat vlastencům za dodávky obilí, to je mi pěkné vlastenectví!“

„Až Antonia a Octaviana vyřídíme, budeme bohatší o jejich válečnou pokladnu,“ řekl s uspokojením Cassius.

„Jakou válečnou pokladnu?“ posteskl si Brutus trpělivě. „Leda bychom obrátili naruby měšec každého legionáře, abychom ty peníze našli – tam totiž budou, v měšcích vojáků.“

„Nu, chtěl jsem vlastně v tomto směru něco navrhnout,“ řekl nezdočný Hemicillus a znovu si odkašlal. „Doporučuji – až armádě a námořnictvu odměny vyplatíte – požádat vojsko, aby vám tyto peníze půjčilo nazpět, a to na Caesarův desetiprocentní jednoduchý úrok. Já je pak budu moci prostřednictvím určitých společností investovat, takže na nich něco vyděláme. Pokud je jen vyplatíte, budou umrtveny v legionářských měšcích a nic neponesou, což by byla značná škoda.“

„Kdopak si asi bude moci dovolit přijít si k nám za stávající hrozivé hospodářské situace vypůjčovat?“ reptal Brutus.

„Deiotaros například. Ariarathés jako další. Hyrkános v Judeji. Desítky malých satrapií na Východě. Likvidní hotovost shání hned několik římských firem, které dobře znám. A když si stanovíme úrok na patnáct procent, kdopak se o tom dozví kromě nás?“ Hemicillus se uchichtl. „S vymáháním dluhů pak ostatně nebudeme mít žádné potíže, či snad ano? Zejména pokud našimi věřiteli budou armáda a loďstvo. Doslechl jsem se také, že problémy s dosažitelnou hotovostí má i král Parthů Orodés. Loňského roku odprodal značný objem ječmene Egyptu, třebaže i v jeho vlastní zemi zuří hladomor. A řekl bych, že by to byl dostatečně solidní dlužník, aby stál za jednání o půjčce.“

Brutus pozorně poslouchal a značně ožil. „To je ale skvělé, Hemicille! Promluvíme si tedy se zástupci armády a loďstva a uvidíme, co oni na to.“ Povzdychl si. „V životě bych byl nevěřil, jak je válka drahá záležitost. Není divu, že se všichni vojevůdci tak ženou za kořistí.“

Když vyřídili tuto záležitost, začal Cassius rozvrhovat úkoly. „Hlavní základnou loďstva bude ostrov Thasos,“ rozhodl rázně. „Je to nejbliž Chalkidiké, kde lze soustředit jakékoli množství lodí.“

„Moji zvědové sdělují,“ řekl Aulus Allienus úlisně, neboť věděl, že Cassius mu důvěřuje, i když Brutus ho považuje za pouhého povýšence, „že Antonius se dal s několika legiemi na pochod po Via Egnatia na východ, ale že není připraven svést bitvu, dokud nedostane další posily.“

„A k tomu,“ pospíšíl si s uspokojením dodat Gnaeus Ahenobarbus, „tak hned nedojde. Murcus a já jsme zbytek jeho armády skřípli v zablokovaném Brundisiu.“

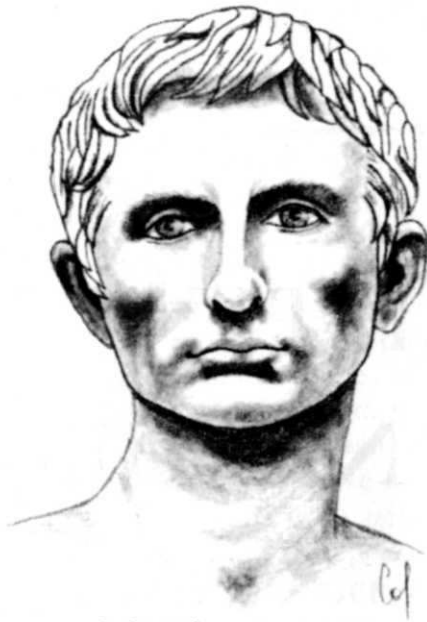
Je to zvláštní, napadlo Cassia, jak se tohle dědí z otce na syna; i Lucius Ahenobarbus se nejlíp cítil s flotilou na moři.

„Jen tak dál,“ zamrkal na něho blahosklonně. „Pokud jde o naše flotily u Thasu, předpokládám, že se triumvirové brzy začnou pokoušet narušovat naše zásobovací cesty a olupovat naše lodi o potraviny pro svou vlastní potřebu. I to loňské sucho bylo zlé, ale letos v Makedonii ani v Řecku o zrno prostě nezavadíte. Proto taky věřím, že svést bitvu ani nebude třeba. Přijmeme-li fabiovskou taktiku, tak Antonia a jeho kumpány prostě vyhladovíme.“

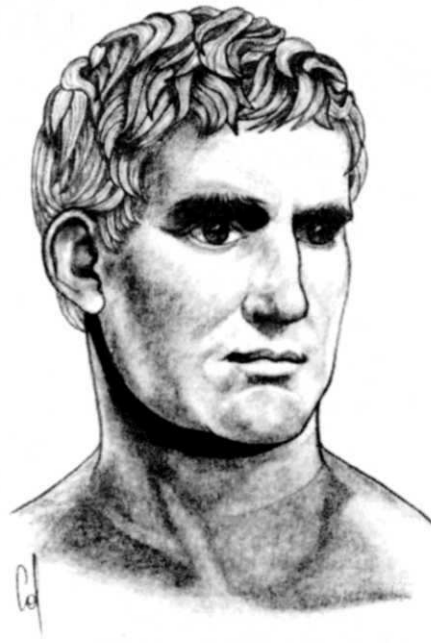
ČÁST XIV.

FILIPPY: VŠE NAPŮL

OD ČERVNA DO PROSINCE
ROKU 42 PŘ. N. L.

GAIVS IVLIVS CAESAR OCTAVIANVS

MARCVS VIPSANIVS AGRIPPA

KAPITOLA PRVNÍ

Marcus Antonius s Octavianem veleli celkem třiačtyřiceti legiím. Osmadvacet z nich čekalo v Itálii, dalších patnáct bylo rozptýleno v těch provinciích, které triumvirové ovládali – s výjimkou Afriky, která byla od ostatního dění natolik odříznuta a natolik pohlcena svou místní válkou, že zatím musela počkat.

„Tři legie v Zadní Hispánii a dvě v Přední,“ vypočítával Antonius na schůzi válečné rady o červnových kalendách. „Dvě v Narbonské Galii, tři v Zadní Galii a dvě v Illyriku. Naše provincie jsou tedy dobře zabezpečeny proti Germánům a Dákům. Odradí to i Sexta Pompeia, kdyby ho snad napadlo vpadnout do Hispánie – a pokud by se k tomu naskytla příležitost, Lepide, měl bys případně pohotově i vojsko pro Afriku.“ Nevrlé zabručel. „Nejvíc ze všeho nám samozřejmě bude tahat za šňůrky u měšce zásobování, jak pokud jde o legie, tak i o ty tři miliony lidí v Itálii, ale ty si s tím jistě poradíš i v naší nepřítomnosti, Lepide. Jakmile se zmocníme Bruta a Cassia, budeme na tom i po finanční stránce líp.“

Octavianus seděl a poslouchal, jak Antonius dopodrobna rozebírá své plány. Průběh prvních šesti měsíců diktatury triumvirů ho plně uspokojoval. Proskripce znamenaly přínos téměř dvaceti tisíc talentů stříbra pro státní pokladnu, ve městě přesto vládl neobyčejný klid. Řím byl až příliš zaměstnán tím, že si lízal čerstvě utržené rány, než aby se někde projevíly pokusy stavět se na zadní. Neozývaly se ani ty nejodbojnější živly v senátě. Díky rozprodeji kaštanově hnědých střevíců a funkcí k nim příslušejících těm mužům, kteří zatoužili po senátorské hodnosti, byl počet členů tohoto sboru opět doplněn na Caesarovu tisícovku. Co na tom, že někteří jeho noví členové pocházeli z provincií? „Jak vypadá situace na Sicílii?“ otázal se Lepidus.

Antonius se kysele ušklíbl, pohlédl na Octaviana a povytáhl obočí. „Sicílie je tvá provincie, Octaviane. Čím se má řídit náš vztah k ní v době naší nepřítomnosti?“

„Zdravým rozumem, Marku Antonie,“ odpověděl nevzrušeně Octavianus. Netrval na tom, aby ho Antonius oslovoval „Caesare“; věděl, jakou odpověď by dostal. Vsak i na tebe jednou dojde, Antonie.

„Zdravým rozumem?“ otázal se Fufius Calenus a zamžikal.

„Jistě. Zatím bychom měli Sexta Pompeia nechat při tom, aby Sicílii dál považoval za své léno, a zrno od něho nakupovat, jako by byl řádným velkoobchodníkem s obilím. Dřív anebo později se ty jeho obrovské zisky stejně vrátí do římské státní pokladny, až si totiž uvolníme ruce a budeme s ním moci učinit totéž, co dělá slon s myší – *cáp!* Zatím bychom ho měli povzbuzovat, aby alespoň část výtěžků z těch svých zlodějen investoval v Itálii. Anebo i v Římě. Pokud si z toho vyvodí, že se sem jednoho krásného dne bude moci vrátit a zaujmout tatíčkovo postavení, tím líp.“

Antonius po něm blýskl očima. „Platit zrovna *jemu* je mi silně proti mysli,“ utrl se.

„I mně, Antonie, i mně. Jenomže vzhledem k tomu, že nám v této chvíli sicilská pšenice nepatří, někomu za ni platit musíme. Až dosud se stát vždycky omezoval jen na to, že Sicílii ponechával obilné desátky, což ovšem teď nejde. Při současné neúrodě Sextus požaduje patnáct sesterciů za *modius*, a já souhlasím, že to je čiré vyděračství.“ Octavianova slova doprovodil okouzlující mírný úsměv; zatvářil se až ostýchavě. „Brutus a Cassius mu za *modius* platí deset sesterciů – je to sice trochu pod cenou, ale v žádném případě ho ani oni nedostávají zdarma. Sextus Pompeius zrovna tak jako pár dalších lidí, které si dobře zapamatuji, to má u mě schované.“

„Ten chlapec má pravdu,“ řekl Lepidus.

Další šleh přes Octavianova záda. Ten chlapec! – vida. I ty to máš u mě dobře schované, ty nicko nafoukaná. Přejde den, kdy mě všichni budete oslovovat mým náležitým jménem. Pokud vás ovšem do té doby nechám naživu.

Lucius Decidius Saxa a Gaius Norbanus Flaccus se už zatím přesunuli s osmi z oněch osmadvaceti legií přes Adriatické moře do Apollónie, s příkazem, aby se s nimi dali na pochod dál na východ po Via Egnatia a vyhledali nějaký zcela nedobytný záchytný bod, kde se mají opevnit a vyčkat, až se k nim připojí hlavní síly armády. Ze strany Marka Antonia to byl chytrý

strategický tah. Pokud vyrazí Brutus s Cassiem po téže silnici k západu, je třeba je zastavit co nejdále na východ od Adriatického moře, a takové dobře opevněné vojsko v síle osmi legií je určitě přiměřeně stanout, bez ohledu na to, jak početná bude jejich vlastní armáda.

Zprávy přicházející z provincie Asia byly jen útržkovité a nespolehlivé; podle některých pramenů dělila Liberátory od začátku ofenzivy ještě celá řada měsíců, jiné informace ovšem tvrdily, že útok může začít každým dnem. Jenomže Brutus i Cassius zatím sídlí v Sardech, ačkoli jejich jarní výpady byly až překvapivě úspěšné – co by je tedy ještě mohlo zdržovat? I pro toho, kdo se pouští do války, platí, že čas znamená peníze.

„Máme do Makedonie přepravit ještě dvacet legií,“ pokračoval Antonius, „což provedeme nadvakrát – na jejich současný přesun nám chybí dostatek lodí. Nemám v úmyslu využít v první útočné vlně všech osmadvaceti legií najednou. Bude třeba obsadit západní Makedonii a území vlastního Řecka, abychom si tam zajistili veškeré dostupné zásoby potravin.“

„Moc toho tam asi nebude,“ zabručel Publius Ventidius.

„Já se vydám se svými zbývajícími sedmi legiemi po Via Appia rovnou do Brundisia,“ ignoroval Antonius Ventidiovu poznámku. „Ty, Octaviane, se pusť se svými třinácti dolů po Via Popillia podél západního břehu Itálie spolu s veškerými válečnými loděmi, které se nám podaří sehnat. Nechci vidět Sexta Pompeia kdekoli v blízkosti Brundisia v době, kdy budeme převážet naše jednotky přes moře. To znamená, že ty ho budeš muset upoutat v Tuskánském moři. Nedomnívám se sice, že by měl obzvláštní zájem na tom, co se děje jižně od Sicílie, ale nechci ho ani ničím pokoušet. Jemu se bude určitě jevit jako schůdnější vyhlídka na návrat do Říma Liberátorů než do Říma triumvirů.“

„Kdo bude admirálem?“ otázal se Octavianus.

„Ty velíš, ty si vyber.“

„V tom případě Salvidienus.“

„Dobrá volba,“ souhlasil Antonius a jen se ušklíbl na staré mazáky – Calena, Ventidia, Carrinata, Vatinia, Polliona.

Odcházel domů za Fulvií spokojen s tím, jak se věci vyvíjejí. „Náš hezounek ani nepípnul,“ řekl, hlavu položenou na její ňadra, když se spolu sami dva uvelebili na jídelním lehátku; nikdo další se večere nezúčastnil, byla to příjemná změna.

„Zdá se mi, že je až příliš zticha,“ namítla a nechala Antoniovi vklouznout do úst garnáta, kterého držela v prstech.

„Tohle jsem si taky říkal, ale už jsem změnil názor, *meum mel*.

Jemu naprosto neuškodí, když mi poskytne nějakých dvacet let nerušené vlády, a je s tím také zřejmě smířený. Jistě: on je lstivý a úskočný, v tom s tebou souhlasím, ale když má vsadit všechno na jediný hod kostkami, není to hráč Caesarovy třídy. Octavianus se chová docela jako Pompeius Magnus – rád sází na obě strany.“

„On je jenom trpělivý,“ poznamenala zamyšleně.

„Jenže na to, aby se mnou šel do otevřeného střetnutí, nemá.“

„Kdoví, jestli si ale tenkrát nepomyslel, že na to už má?“ řekla a hlasitě srkla. „Och, ty ústřice jsou báječné! Ochutnej.“

„Máš na mysli tehdy, když se vydal na pochod proti Římu a dal se pasovat na prvního konsula?“ zasmál se Antonius a vysál ústřici. „Máš pravdu – jsou skvělé! Ale ano, on se ten náš hošánek dokonce domníval, že už mě dostal.“

„Já bych si tím člověkem tak jistá nebyla,“ říkala zvolna Fulvia. „Octavianus chodí prapodivnými pěšinkami.“

„Na otevřené střetnutí s Antoniem zatím zcela určitě nemám,“ říkal Octavianus ve stejné chvíli Agrippovi.

I oni večeřeli, seděli však naproti sobě na tvrdých židličkách u malého stolku, na němž byla mísa křehoučkého chleba, v miskách trochu oleje na jeho namáčení a kupka opékaných klobásek.

„A kdy se s ním tedy hodláš střetnout?“ otázal se Agrippa s bradou lesklou tukem z klobás. Většinu dne strávil se Statiliem Taurem hrou s těžkým míčem a měl hlad jako vlk. Prostá večeře lahodila jeho jazyku i patru, nepřestával se ale podívat, že i urozený aristokrat, jako je Caesar, si dokáže na tak jednoduchém jídle pochutnat.

„Nevyrazím proti němu dřív, než se do Říma budu moci vrátit na zcela stejné úrovni s Antoniem, alespoň pokud půjde o pohled armády a občanů. Co mi na Antoniovi nejvíc vadí, je jeho nenasytlost. Až porazíme Bruta a Cassia, on se určitě pokusí urvat všechny vavříny jen pro sebe. Och, my je docela určitě porazíme, o tom vůbec nepochybuji! Ale až se obě ty síly konečně střetnou, budou muset moji vojáci přispět k našemu vítězství stejnou měrou jako Antoniovi – a já je do toho boje povedu,“ říkal se sípěním Octavianus.

Agrippa potlačil povzdech; tohle hrozné počasí si vybíralo svou daň, pokud jde o spousty prachu a pylu v ovzduší rozvířované

každým závanem větru. Caesar na tom nebyl zdravotně dobře a nepovede se mu líp, dokud to neřádstvo nespláchne pořádný liják a nepomůže také vyrašit nějaké zeleni. Sřežil se však přesto o sípavém dechu jen zmínit. Jediné, co mohl dělat, bylo stát připraven Caesarovi ku pomoci.

„Slyšel jsem dnes, že se Gnaeus Domitius Calvinus vrátil do aktivní služby,“ řekl Agrippa a ulamoval křehounké propečené konce klobásek, aby si je ušetřil jako poslední sousto; vyrůstal ve skromných poměrech a lahůdek si uměl považovat.

Octavianus se napřímil. „Skutečně? A právě teď? Ke komupak se připojil, Agrippa?“

„K Antoniovi.“

„To je škoda.“

„Taky si myslím.“

Octavianus pokrčil rameny, ohrnul nos. „Nu, jsou to koneckonců staří druhové ve zbrani.“

„Calvinus má velet naloďování v Brundisiu. Všechny přepravní lodě už se v bezpečí a v pořádku vrátily z Makedonie, ale nebude asi dlouho trvat, než se nás pokusí v přístavu skřípnout nějaká nepřátelská flotila.“

Gnaeus Domitius Ahenobarbus připlul, aby Brundisium zablokoval, právě když Antonius se svými sedmi legiemi vyrážel z Capuy. Staius Murcus se k němu připojil, ještě než Antonius dospěl k cíli. Jelikož u pobřeží křížovalo téměř sto padesát válečných lodí protivníka a flotila triumvirů doprovázející Octaviana a jeho vojsko byla dosud dole u západního pobřeží Itálie, nemohl Antonius dělat nic jiného než sedět a čekat na příležitost, jak blokádu proklouznout. Co potřeboval, byl vítr – příznivé silné jihozápadní proudění, které by mu poskytlo šanci pronásledovatele předstihnout, za předpokladu ovšem, že by se Murkovy a Ahenobarbovy hlídkující lodě právě zdržovaly tam, kde obvykle bývaly, to jest poněkud níže k jihu. Nezvedl se však sebemenší vánek.

Octavianus si byl vědom, že Caesarův dědic by měl být božskému otci podoben i co do rychlosti přesunu, a tak pobízel svých třináct legií do kroku a dosáhl dolního úseku Via Popillia v Bruttii už v polovině června; míli od břehu souběžně s ním postupovala i Salvidienova flotila. Několikrát se objevily i lodě

Sexta Pompeia, obratné trirémy, avšak Salvidienus si v řádce srážek s nimi v prostoru mezi Vibem a Rhegiem vedl neobyčejně zdatně. Pro jednotky na souši to byl pochod mimořádně vyčerpávající; trasa jejich pochodu představovala trojnásobek vzdálenosti, než kolik měřila cesta do Brundisia po Via Appia, neboť měly kopírovat i celou linii podešve italské boty až do Tarenta.

Pak, když už měli přes Mesanskou úžinu jasně na dohled Sicílii, přišla od Antonia strohá zpráva: Ahenobarbus a Murcus obklíčili přístav tak dokonale, že přes Adriatické moře nepřepraví jediného legionáře a jedinou mulu. Ať proto Octavianus zapomene na umravňování Sexta Pompeia a flotilu odešle ihned do Brundisia. Včera že bylo pozdě.

Jedinou překážkou ve splnění tohoto rozkazu byl Sextus Pompeius, jehož hlavní síly se seskupily u jižního vyústění úžiny a zablokovaly z ní výjezd nedlouho poté, co Octavianus Salvidienovi signalizoval vlajkami, že má vytáhnout plachty a opřít se do vesel a spěchat do Brundisia. Uprostřed jednoho chaosu se tak na nebohého Salvidiena řítila druhá pohroma, takže mu sešikování lodí do bojové formace šlo pomalu a nejrychlejší Sextovy galéry měl už zamíchané mezi svými, dřív než stačil udělat něco víc než vydat rozkazy dalším řadám. První fáze srážky tedy probíhala podle záměrů Sexta Pompeia, nevyzněla však tak rozhodně, jak on doufal; mladý picenský velitel se však přesto ani na moři rozhodně neprojevil jako nekňuba.

„Asi bych to zvládl líp,“ zamumlal Agrippa.

„Cože?“ otázal se Octavianus stojící vedle něho, vzrušením celý bez sebe.

„Možná že je to jen tím, že sedím a sleduju to ze břehu, Caesare, ale já prostě vidím, co a jak by měl Salvidienus udělat, a co nedělá. Především má tu liburnskou eskadru až docela vzadu, zatímco by měla být v prvním sledu – jsou rychlejší a obratnější než všechno, co nasadil Sextus Pompeius,“ říkal Agrippa.

„Příště budeš flotile velet ty. Och, taková smůla! Quinte Salvidiene, odpoutej se už od nich přece! Tvou flotilu potřebujeme dostat do Brundisia, ne na mořské dno!“ volal Octavianus, ruce v pěst, paže přitisknuty k bokům.

On z toho chce Salvidiena vymanit přímo svou *vůli*! pomyslel si Agrippa.

Znenadání se od severozápadu přihnal nápor větru, jenž popohnal těžší Salvidienovy lodi skrze Sextovu smečku, kterou

měly až dosud v cestě; celá flotila triumvirů se pustila k jihu, jen dvě proděravěné trirémy zamířily do přístavu v Rhegiu. Na několika málo ostatních galérách došlo jen k drobným škodám.

„Statilie,“ štěkl Octavianus na Gaia Statilia Taura, „ty skoč do pinasy a dohoň Salvidiena. Vyříd' mu, že se musí co nejrychleji dostat do Brundisia, a pak se vrať sem ke mně. Armáda se tam vydá nejkratší cestou. Helene – kde zas vězí Helenus?“ Poslední z úkolů připadl jeho oblíbenému propuštěnci, Gaiovi Juliovi Helenovi.

„Tady jsem, Caesare.“

„Bude to dopis. Piš!“

Tohle všechno mi připadá až nesmyslné, Sexte Pompeie. Jsem Gaius Julius Caesar Divi Filius a velím armádě, o které ti tvoji kapitáni už jistě podali zprávu, že pochoduje po Via Popillia k jihu, a to v doprovodu vlastní flotily. Neváhám ti přiznat úspěchy v tomto námořním střetnutí, napadá mě ovšem cosi jiného. Nenašla by se vhodná příležitost k naší osobní schůzce a rozhovoru? Jen nás dvou? Raději nikoli na moři ani na místě, kam bych se musel dopravovat po moři. Spolu s tímto listem ti posílám čtyři rukojmí v naději, že budeš souhlasit se schůzkou ode dneška za jedno *nundinum* v Caulonii.

Jako doprovod listu a současně i rukojmí byli vybráni Gaius Cornelius Gallus, bratři Cocceiovi a Gaius Sosius; Cornelius Gallus sice nepocházel z patricijských Corneliů, patřil však k ctihodné rodině z Ligurské Galie a bylo o něm všeobecně známo, že je jedním z nejbližších Octavianových druhů, takže i exulant jako Sextus Pompeius musel vnímat cenu, jakou pro Octaviana má. Dopis, Gallus a další tři se nalodili na další pinasu; lodice vyrazila na klamavě poklidnou hladinu, pod níž číhaly ony dvě strašlivé obludy, Skylla a Charybdis.

Armáda tedy měla dorazit do Caulonie, nevelkého hnízda na podrážce italské boty, za pouhých osm dnů – bylo to osmdesát mil, kdoví ale, jak ta cesta bude vyhlížet? Nešlo o řádnou legionářskou silnici a hřeben Apenin spadající do Sicilského moře představoval hornatou a neschůdnou krajinu. Volská spřežení spolu s obléhacími stroji a se vším ostatním putovala už předtím do Ancony a odtamtud dál po moři, takže pochod čekal jen muže a muly.

Ukázalo se nakonec, že bude nadmíru snadný. Cesta byla v dobrém stavu, jen tu a tam ji zatarasily drobné sesuvy půdy, a tak dospěla armáda do Caulonie za pouhé tři dny. Octavianus nařídil, aby pochodovala dál, a svěřil ji dalšímu nositeli přízviska Gallus, Luciovi Caniniovi Gallovi. Původně chtěl jejím velením pověřit Agrippu, ten ho však odmítl opustit a ponechat, řečeno jeho slovy, „v péči sluhů a pitomů. Kdoví, jestli vůbec je ten synáček Pompeia Magna čestný chlap! Já zůstanu s tebou. Stejně tak Taurus a jedna kohorta z legie Martia.“

Sextus Pompeius přistál u Caulonie tak brzy ráno po úsvitu osmého dne, že skupina mužů, která se ho vydala uvítat, usoudila, že asi přenocoval na lodi u nějakého úvaziště poblíž. Lod' bez jakéhokoli dalšího doprovodu byla štíhlá biréma, rychlejší než kterékoli jiné plavidlo na místní rejdě; na břeh připlul Sextus v člunu doprovázen jen veslaři, kteří lodičku vytáhli na šterkovitou pláž a vydali se hledat nějakou dobrou snídani.

Octavianus mu vyšel vstříc s úsměvem a s napřaženou pravicí.

„Teď teprve vidím, co je pravdy na všech těch řečech,“ řekl Sextus a stiskl podávanou ruku.

„Řečech?“ otázal se Octavianus a vedl hosta do *duumvirova* domu, s Agrippou v patách.

„Na pověstech o tom, že jsi velice mladý a velice hezký.“

„O obojí se už léta postarají.“

„To je pravda.“

„Ty vypadáš stejně jako sochy tvého otce, jen vlasy máš tmavší.“

„Tys ho nikdy neviděl ve skutečnosti, Caesare?“

On mě uznává! Octavianus, jenž k Sextovi choval jistou náklonnost, ho od této chvíle měl ještě raději. „Jen zdálky, když jsem byl ještě malý hoch, ale s Philippem a s dalšími epikurejci se on nestýkal.“

„Ne, to ne.“

Vstoupili do domu, kde už je očekával vystrašený *duumvir* a vedl je do přijímacího pokoje.

„Věkem k sobě nemáme příliš daleko, Caesare,“ říkal Sextus, když usedal. „Mně je pětadvacet. A tobě –?“

„V září mi bude jedenadvacet.“

Obsluhoval je Helenus, avšak u dveří se postavil bdělý Marcus Agrippa, s mečem v pochvě a se zasmušilou tváří.

„Musí tu být i Agrippa?“ otázal se Sextus a dychtivě rozlamoval čerstvě pečený chléb.

„Ne, jenže on se domnívá, že musí,“ řekl Octavianus poklidně. „Agrippa nic nevynese. Cokoli si tu řekneme, se nedostane nikam dál.“

„Och, po čtyřech dnech na moři se nic nevyrovná čerstvému chlebu!“ pochvaloval si Sextus a s chutí ulamoval a ukusoval. „Ty moře moc rád nemáš, vid’?“

„Já ho nenávídím,“ přiznal otevřeně Octavianus a otřásl se.

„Nu, vím o tom, že jsou lidé, kteří mu nemohou přijít na chuť. Já jsem zas pravý opak, nejlíp mi je, když je na vodě čilo.“

„Dáš si trochu svařeného vína?“

„Ano, ale opravdu jen trošku,“ říkal Sextus obezřetně.

„Dbal jsem, aby pohrabáč, kterým jsem ho ohříval, byl rozžhavený do běla, takže se nemusíš bát, že ti víno otupí mysl, Sexte Pompeie. Já osobně se po ránu nejraději napiji něčeho horkého, a svažené víno je mnohem příjemnější než ocet v horké vodě, který pil můj otec.“

A tak plynul rozhovor u jídla dál, příjemně a bez špičkování. Pak sepnul Sextus dlaně mezi kolena a vzhlédl zpod obočí k Octavianovi.

„Proč jsi mě vlastně o tuhle rozmluvu požádal, Caesare?“

„Nu, vyskytl jsem se v těchto místech – a můžou uplynout celá léta, než se mi naskytne další příležitost s tebou pohovořit,“ říkal Octavianus, tváří mu nepřeběhl ani mráček. „Pochoduji tudy se svou armádou a s naší flotilou se záměrem udržet tě v Tuskánském moři. Je to pochopitelné, chceme se s našimi silami co nevidět přepravit přes Adriatické moře, abychom zastavili Liberátory ještě před makedonskými hranicemi, a Marcus Antonius se domnívá, že ty tíhneš spíš k Římu Liberátorů než k Římu triumvirů. Nechce proto, abys čenichal někde u samého zadku Brundisia, tak jako to teď provádějí liberátorské flotily.“

„To skoro zní,“ pousmál se Sextus, „jako bys ty sám nebyl tak docela přesvědčen, že já podporuji Liberátory.“

„Já se alternativám předem neuzavírám, Sexte Pompeie, a napadlo mě, že ty se možná řídíš stejnou zásadou. Proto také automaticky nepředpokládám, že bys byl stoupenec Liberátorů. Mám takový pocit, že jsi především stoupenec Sexta Pompeia. Takže jsem si pomyslel, že dva tak nepředpojatí mladí muži, jako jsi ty a jako jsem já, by si měli promluvit jen mezi sebou, bez přítomnosti kohokoli z těch postarších, přenáramně zkušených

bojovníků z bitevních polí i z Fora, kteří by nám nepřestávali připomínat naše mládí a napomínat nás za naši naivitu.“ Octavianus se široce usmál. „Dokonce i pole působnosti, dalo by se říct, máme stejné. O mně se *předpokládá*, že zásobování obilím mám na starosti já, zatímco ve skutečnosti ho máš v hrsti ty.“

„To jsi řekl krásně! Pokračuj, napjatě tě poslouchám.“

„Těch Liberátorů je hodně, jeden vznešenější než druhý,“ říkal Octavianus a upoutával pohledem Sextovy oči. „Je jich tolik a jsou tak vysoce urození, že i takový Sextus Pompeius by mohl být pohřben pod přemírou Juniů, Cassiů, patricijských Claudiů a Corneliů, Calpurniů, Aemiliů, Domitiů – mám pokračovat dál?“

„Nemusíš,“ procedil Sextus Pompeius skrze zuby.

„Je jasné, že máš velkou a zdatnou flotilu, kterou můžeš Liberátorům nabídnout, ovšem k tomu už nic kromě obilí – a jak mi hlásí moji agenti, to není pro Liberátory příliš nedostatkové zboží, neboť vybrakovali vnitrozemí Thrákie a Anatolie a mají úspěšně rozjednané i dodávky od kimerského krále Asandera. Mně se proto zdá, že nejvýhodnější alternativou pro tebe není spojovat se s Liberátory. A doufat, že se Řím nakonec stane Římem Liberátorů. Oni tě totiž nepotřebují zdaleka tak naléhavě, jako tě potřebuji já.“

„Ty, to jest Caesar. Ale co Marcus Antonius a Marcus Lepidus?“

„To jsou právě ti postarší, přenáramně zkušené bojovníci z bitevních polí a z Fora. Dokud bude mít Řím a Itálie co jíst a dokud budeme mít kde nakoupit obilí pro naše armády, bude jim docela jedno, kde a jak to zajistím. Anebo s kým jsem to sjednal, Sexte Pompeie. Můžu ti položit osobní otázku?“

„Ptej se.“

„Oč *tobě* vlastně jde?“

„O Sicílii,“ řekl Sextus. „Ovládám celé její pobřeží a přiměl jsem už Pompeia Bithynika, aby – eh – aby mě uznal za spolusprávce.“

„On je ovšem Pompeius,“ řekl Octavianus úlisně.

Sextova olivová plet' potemněla ruměncem. „Z *mého* rodu nepochází!“ odsekl.

„Ne. Je to syn kvestora, který sloužil pod Juniem Junkem v době jeho správcovství v provincii Asia – tehdy, když můj otec přivtělil Bithýnii k Římu. Juncus s Pompeiem Bithynikem starším tehdy uzavřeli dohodu: Juncus sebral celou válečnou kořist,

Pompeius za to získal jméno. Takže ani ten první Pompeius Bithynicus nestál za mnoho.“

„Mám tomu rozumět tak, že pokud bych se chopil velení sicilské milice a Pompeia Bithynika Filia vyhnal, pak bys mě ty potvrdil v úřadě správce Sicílie, Caesare?“

„Ale to je přece samozřejmé,“ prohlásil Octavianus dobrosrdečně. „Pokud bys ovšem souhlasil s tím, že obilí budeš Římu triumvirů prodávat po deseti sesterciích za *modius*. Vždyť se koneckonců jako vlastník *latifundií* i dopravních lodí obejdeš bez jakýchkoli dalších prostředníků. Věřím alespoň, že k takovému něčemu směřuješ.“

„Jistě. Moje bude sklizeň a moje budou i obilné lodě.“

„Nu... Náklady ti v takovém případě klesnou do té míry, že při prodeji obilí římské státní pokladně vyděláš i při deseti sesterciích za *modius* víc, než když ho za současných podmínek přenecháváš za patnáct.“

„V tom máš pravdu.“

„Ještě jedna, a to velice důležitá otázka: bude letos na Sicílii vůbec nějaká úroda?“ zeptal se Octavianus.

„Bude. Nebude velká, ale postačí.“

„Takže zbývá ještě trochu nepříjemný dotaz, pokud jde o Afriku. Jestliže se Sextovi v provincii Africa Nova podaří přemoci Cornificia v naší původní africké provincii a do Itálie začne opět proudit africká pšenice, chystáš se zřejmě tyhle lodi lapat a zajímat. Souhlasil bys s tím, že bys mi i toto obilí prodával za stejnou cenu deseti sesterciů za *modius*?“

„Pokud budu mít na Sicílii pokoj od všelijakého dorážení a pokud budou zrušeny veteránské kolonie v okolí Viba a Rhegia v Bruttii, pak ano,“ řekl Sextus Pompeius. „Vibo i Rhegium potřebují dostat své obecní pozemky zpátky.“

Octavianus napřáhl ruku. „Ujednáno!“

Sextus Pompeius ji stiskl. „Ujednáno!“

„Napišu ihned Markovi Lepidovi a dám veteránské kolonie přemístit k Metapontu na Bradanu a na Aciridu u Hérakleie,“ říkal velice potěšený Octavianus. „V Římě se na tyhle kraje rádo zapomíná – do klenku italské ‚nohy‘ je to zkrátka příliš daleko. Ale místní lidé jsou řeckého původu a chybí jim jakýkoli politický vliv.“

Oba mladí muži se loučili v nejlepší pohodě, každý z nich si byl přitom vědom, že tato přátelská ústní dohoda bude mít jen jepičí trvání; jakmile to okolnosti dovolí, triumvirové (anebo

Liberátoři) budou nevyhnutelně chtít Sexta Pompeia ze Sicílie vytlačit a zahnat ho i z moří. V dané chvíli však úmluva platila. Řím a Itálie budou mít co jíst, a to za staré ceny. Byl to lepší obchod, než v jaký Octavianus při současném suchu doufal. Osud Aula Pompeia Bithynika ho ani trochu nezajímal; jeho otec přece kdysi urazil Diva Iulia. Pokud jde o Afriku, rozvinul jednání i tam, napsal Publiovi Sittiovi a jeho rodině na jejich numidských pozemcích a ve jménu památky Diva Iulia ho požádal, aby přispěl na pomoc Sextiovi; oplátkou za to že bude Sittiův bratr vyškrtnut z proskripčních seznamů a bude mu plně navrácen celý jeho majetek. Cales budou moci otevřít své brány.

Poté, co propustil všechna čtyři rukojmí, Sextus Pompeius odplul.

„Co o něm soudíš?“ otázal se Octavianus Agrippy.

„Že je to syn hodný svého velkého otce. Je to jeho výhoda i břemeno. Ten nebude ochoten se s nikým dělit o moc, i kdyby usoudil, že se mu někdo z triumvirů anebo z atentátníků na moři vyrovná.“

„Škoda že jsem v něm nemohl získat loajálního stoupence.“

„Jen to ne!“ prohlásil Agrippa důrazně.

„Ahenobarbus zmizel, kam anebo na jak dlouho, nedokážu zjistit,“ oznamoval Calvinus, když Octavianus dorazil do Brundisia. „Takže blokádu zajišťuje jen Murkových šedesát lodí. Jsou znamenité a výborně si vede i sám Murcus, ale Salvidienus už je nablízku, jen se drží z dohledu. Máme důvod se domnívat, že o něm Murcus zatím neví. Takže si myslím, Octaviane – a Antonius s tím souhlasí –, že bychom měli naložit všechny přepravní lodě až po bory a pokusit se prorazit.“

„Dělej, co uznáš za vhodné,“ řekl Octavianus. Usoudil, že teď není nejvhodnější doba vytrubovat svá úspěšná jednání se Sextem; odebral se raději do ústraní napsat další dopis Lepidovi do Říma, aby měl jistotu, že ten tupohlavec jeho zprávy skutečně obdržel.

Brundisium mělo výtečný přístav členěný do mnoha vedlejších ramen a s téměř nekonečným počtem kotvišť a úvazišť, takže do čtyř set transportních lodí, které byly pro přepravu pohotově, bylo možno hekající a naříkající vojáky nalodit během pouhých dvou dnů. Klejícím centurionům se nějak podařilo vecpat na jejich palubu osmnáct z celkového počtu dvaceti legií; muži a muly na

nich byli natěsnáni, až se lodě, které nebyly stavěny na dálkové mořské plavby, nořily tak hluboko, že by byly neobstály ani v docela krotké bouři.

V nepřítomnosti Ahenobarbovy flotily zvolil Staius Murcus taktiku ukrýt se za ostrovem v ústí úzkého výjezdu z přístavu a odtamtud nečekaně vyrážet proti lodím, které by se odvážily vyplout na širé moře. V daném ročním období měl výhodu větru v zádech, neboť jediný vítr, který by byl teď triumvirům prospíval, byl západní, a teď nepanoval čas Zefyrův, moře ovládly východní etéské větry.

Doslova po stovkách se lodě vydaly na moře o srpnových kalendách, vyrojily se z přístavu v tak těsných řadách, jak to jen jejich vesla dovolila. Ve chvíli, kdy začaly vyplouvat, přihnala se pod příznivým větrem od severovýchodu Salvidienova flotila a půlkruhem obemkla ostrov, aby tak Murkovi přehradila cestu. Probít ven by se byl dokázal, to ano, jenomže u Brundisia se nezdržoval proto, aby tam sváděl námořní bitvy – měl přece potápět přepravní lodě. Och, proč jen se Ahenobarbus vydal tak nakvap stíhat domnělou druhou egyptskou námořní expedici?

Bezmocný Murcus musel proto jen přihlížet, jak se z Brundisia celý den hrne loď za lodí, čtyři sta jich napočítal, a jak mizejí v dálce a do noci, cestu ozářenou ohni na vysokých věžích zbudovaných na vorech, které dal Antonius původně postavit jako útočné zbraně – jako takové byly sice k ničemu, avšak teď přišly vhod. Do západní Makedonie to bylo osmdesát mil; polovina lodí směřovala do Apollónie, druhá polovina do Dyrhachia, kde měla, pokud by jim štěstí přálo, čekat jízdu, těžká výstroj a výzbroj a zavazadlový trén, to vše vypraveno z Ancony už začátkem roku.

Jestliže bylo v Itálii sucho, vedlo se Řecku a Makedonii ještě mnohem hůř, ba i jinak věčně vlhkému épeirskému pobřeží. Deště, které kdysi tak sužovaly jiné vojevůdce, od Paulla až po Caesara, se ne a ne dostavit a kopyta Antoniovy jízdy spolu s volskými spřeženími a záložními mulami rozdupala zbytečky trávy na jemný prach, který etéské větry rozvířovaly do vzduchu a zanášely směrem k Itálii.

Nákladní loď se sotva vymanila z přístavu, když sípavý dech deroucí se z plic schouleného Octaviana přehlušil i všechno vrzání a skřípot rozeschlého plavidla vydávajícího se na nebezpečnou

pout'. Agrippa, který u něho stál, usoudil, že Octavianovy potíže nesouvisejí s mořskou nemocí; hladina byla jako zrcadlo a loď byla tak přetížena, že se nenaklonila, ani když pod záběrem vesel zabočila k severovýchodu. Ne, jediné, co Octaviana sužuje, je astma.

Ani jeden z nich nechtěl uplatňovat nepřiměřené nároky na pohodlí, když byla loď tak přečpaná řadovými vojáky, takže se celý jejich vyhrazený prostor omezil na nevelký stupínek u stožáru, kde sice nebyli v cestě kormidelníkovi ani kapitánovi, zato však byli ze všech stran těsně obklopeni legionáři. Agrippa trval na tom, aby si sem Octavianus dal postavit nezvykle vyhlížející lůžko, jehož jeden konec se v ostrém úhlu zvedal vzhůru. Byl na něm dostatek pokrývek, které trochu změkčovaly tvrdý dřevěný podklad, ale žádný slamník ani žíněnka. Před vyjevenými vojáky, které ani osobně neznal (jedna ze dvou jednotek ponechaných v Brundisiu byla legie Martia), Agrippa uložil Octaviana polosedě na lůžko, aby snáze popadl dech. Hodinu nato, už na širém moři, se Octavianus v Agrippově náruči usilovně a úporně snažil nabrat do plic dostatek vzduchu. Křečovitě přitom svíral jeho zápěstí, takovou silou, že pak trvalo celé dva dny, než se do nich Agrippovi opět vrátil cit. Úporný kašel jím zmítal tak prudce, že začal až zvracet. Poté se mu poněkud ulevilo, avšak jeho tvář měla zároveň brunátnou i popelavou barvu a oči měl obrácené v sloup.

„Co je mu, Marku Agrippo?“ otázal se jeden z nižších centurionů.

Znají mne jménem, takže určitě také vědí, kdo je on. „Je to záchvat, který na něho seslal Mars, bůh Legií,“ řekl Agrippa a horečně uvažoval. „Je synem boha Iulia a součástí jeho dědictví je i to, že přijímá všechny vaše útrapy na sebe.“

„Je to tedy tím, že nikdo z nás nedostal mořskou nemoc?“ otázal se úzkostlivě nějaký voják.

„Samozřejmě,“ pokračoval ve výmyslech Agrippa.

„A co kdybychom slíbili obětovat za něho Martovi a Divu Iuliovi?“ zeptal se někdo další.

„To by pomohlo,“ řekl Agrippa s vážnou tváří. Rozhlédl se kolem sebe. „Stejně tak by pomohla nějaká zástěna proti větru, myslím.“

„Ale vždyť teď žádný vítr nefouká,“ namítl nižší centurio.

„Vzduch je ale plný prachu,“ zaimprovizoval znovu Agrippa.

„Chyťte tady ty dvě příkrývky,“ – vytáhl je zpod sebe a zpod nevnímajícího Octaviana – „a držte je kolem nás. Zabrání to

prachu dostat se až k nám. Víte přece, co říkával Divus Iulius – že prach je vojákův nepřítel.“

Uškodit to nemůže, pomyslel si Agrippa. Důležité je, aby vojáci o svém veliteli nesmýšleli špatně jen proto, že ochořel – musí mu přece věřit, a ne jím opovrhovat jako slabochem. Jestli měl Hapdefane pravdu, pokud jde o účinky prašného prostředí na tuhle chorobu, nepovede se Octavianovi při celém tomto tažení asi o mnoho líp. Budu muset dál vykládat, že je synem Diva Iulia a že z nich snímá všechny jejich strasti, jen aby zajistil armádě vítězství, neboť Divus Iulius není jen bohem římského lidu, je to i bůh římských armád.

Ke konci cesty a po noci strávené na hladině uprostřed nezměrné nicoty se Octavianus viditelně zotavoval. Probral se z oné vlastní vůlí navozené mdloby a rozhlédl se po kruhu tváří kolem sebe, usmál se pak a podal ruku nižšímu centurionovi.

„Už jsme skoro tam,“ zasípěl. „Přestáli jsme to v bezpečí.“

Voják se ruky chopil a šetrně ji stiskl. „To tys nás dovedl do bezpečí, Caesare. Jsi nesmírně statečný, když na sebe bereš naše choroby a útrapy.“

Šedé oči se ulekaně obrátily k Agrippovi. Když v jejich zelených hlubinách spatřil varování, znovu se jen usmál. „Činím všechno potřebné,“ řekl, „abych uchoval naše legie ve zdraví. Dorazily i ostatní lodě v pořádku?“

„Všechny kolem nás, Caesare,“ pravil nižší centurio.

Tři dny poté, když už všechny legie bezpečně přistály, jelikož – jak šla zvěst – Caesar Divi Filius se nabídl jako oběť místo nich, oběma triumvirům došlo, že další styk s Brundisiem bude zřejmě znemožněn.

„Asi natrvalo,“ říkal Antonius, jenž za Octavianem přišel do jeho domu nahore na kopci nad táborem v Petře. „Mám dojem, že se už vrátila Ahenobarbova flotila, takže nic odtamtud neproklouzne ven, ani malý člun ne. To znamená, že veškeré zprávy z Itálie budeme muset získávat přes Anconu.“ Hodil Octavianovi zapečetěný dopis. „Tohle ti došlo právě touto cestou, spolu s listy od Calvina a Lepida. Slyšel jsem, že uzavřel se Sextem Pompeiem dohodu, která nám zajistí zásobování obilím – to bylo velice chytré!“ Rozmrzele zasupěl. „Nejhorší je, že nějaký

pitomý legát v Brundisiu zdržel legii Martia a deset kohort posíl až do samého konce transportu, takže se sem nedostaly.“

„Škoda,“ řekl Octavianus a sevřel dopis do ruky. Ležel na lehátku vystlaném poduškami a vyhlížel velice špatně. Sípota ještě přetrvával, avšak vysoká poloha jeho domu znamenala určitou úlevu od oblaků dráždivého prachu dole při břehu. I tak však zhubl a jeho oči byly hluboko zapadlé vyčerpáním. „Legii Martia bych byl dost potřeboval.“

„Vzhledem k tomu, že byla ochotná se kvůli tobě i vzbouřit, se ti ani nedivím.“

„To jsou loňské sněhy, Antonie. Teď bojujeme oba na téže straně,“ řekl jen Octavianus. „Předpokládám, že na to, co zůstalo v Brundisiu, zkrátka zapomeneme a pustíme se po Via Egnatia na východ.“

„Určitě. Norbanus a Saxa nejsou příliš daleko na východ od Filipp, mají obsazené dva průsmyky vedoucí příbřežními horami. Zdá se, že Brutus a Cassius už definitivně vyrazili ze Sard a pochodují k Helléspontu, ale nějaký čas ještě potrvá, než na Norbana a Saxu narazí. My tam budeme dřív. Nebo aspoň já tam budu dřív.“ Zarudlé oči se na Octaviana pozorně zahleděly. „Jestli ti můžu poradit, ty zůstaň tady, ty talismane našich legií. Na nějaké velké cestování nevypadáš.“

„Půjdu se svou armádou,“ prohlásil zarytě Octavianus.

Antonius se pleskl prsty přes stehno a zamračil se. „Máme tady a v Apollónii osmnáct legií. Pět nejméně zkušených bude muset zůstat jako posádka v západní Makedonii – tři v Apollónii, dvě tady. Takže velet budeš mít čemu, Octaviane, pokud tu zůstaneš.“

„Naznačuješ tím, že by to mělo být pět z *mých* legií.“

„Pokud jsou ty tvoje nejmíň zkušené, pak ano,“ odsekl Antonius.

„Takže ze třinácti legií, které se teď vydají na pochod, bude osm patřit tobě a pět mně. Pak ovšem ty čtyři Norbanovy legie v prvním sledu budou také moje,“ řekl Octavianus. „Jinak bys ty měl většinu.“

Antoniovo krátké zasmání vyznělo spíše jako zašteknutí. „Tohle je ta nejpodivnější válka od dob, kdy se začalo válčit! Dvě polovice proti dvěma polovicím – slyšel jsem, že v tom tandemu Bruta a Cassia nevypadá spolupráce o nic líp než mezi námi dvěma.“

„U společných velení už tomu tak bývá, Antonie. Některé poloviny jsou zkrátka o něco větší.“

„Vyzírám se svými osmi ode dneška za jedno *nundinum*. Ty se vydáš za mnou šest dní poté.“

„Jak to vypadá s našimi zásobami potravin? A s obilím?“

„Jsou přiměřené, ale na dlouhou válku nevystačí. Navíc v Řecku ani v Makedonii neseženeme nic, ani tam se neurodilo. Obyvatele čeká v zimě hladomor.“

„Pak ovšem,“ říkal Octavianus zamyšleně, „by se Brutovi a Cassiovi nejvíc ze všeho hodila fabiovská taktika, že? Za každou cenu se vyhnout rozhodující bitvě a vyčkat, až nás zdolá hlad.“

„To je naprosto správné. Proto my si bitvu vynutíme, zvítězíme v ní a jíst pak budeme ze zásob Liberátorů.“ Krátké pokývnutí a Antonius byl pryč.

Octavianus dopis obrátil v rukou, aby mohl prozkoumat pečeť. Patřila Marcellovi Minorovi. To je zvláštní. Z jakých důvodů mu píše právě jeho švagr? Projel jím záchvěv úzkosti: Octavia už přece měla touto dobou mít druhé dítě. Ne, jen ať to není moje Octavia!

Jenomže dopis byl právě od Octavie.

Potěší tě určitě, můj nejdražší bratříčku, že jsem dala život krásnému zdravému chlapečkovi. Téměř jsem netrpěla a daří se mi už dobře.

Och, můj malý Gaie, můj manžel říká, že je mou povinností napsat ti dřív, než mě předejde někdo, kdo tě má rád míň než já. Víím, že by ti spíš měla psát *mama*, ale ta určitě nenapíše. Zakouší až příliš svou hanbu, třebaže je to spíš neštěstí než hanba, a já ji přese všechno mám stále stejně ráda.

Oba vííme, že náš nevlastní bratr Lucius ji miloval už od chvíle, kdy se provdala za Philippa. Bylo to cosi, co se ona buď rozhodla ignorovat, anebo co skutečně nepostřehla. Zcela určitě si nemusí vyčítat cokoli za celou dobu svého manželství s Philippem. Jenomže potom, co Philipp umřel, byla tak strašně sama, a Lucius byl pořád nablízku. Tys měl buď nesmírně mnoho práce, anebo jsi ani nebyl v Římě, a já jsem měla malou Marcellu a čekala jsem další děcko, takže přiznávám, že jsem k ní nebyla dost pozorná. To, co se stalo, proto musím přičíst svému

zanedbávání. Já jsem ta, která je vinna. Ano, vina je na mně.

Mama je s Luciem v jiném stavu a uzavřeli už sňatek.

Octavianus dopis upustil, vnímal, jak mu trne čelist, jak se jeho rty pozvolna odchlípují od zubů v opovržlivém úšklebku. Och ta pohana, ten zuřivý vztek, ta neskonalá muka. Caesarova neteř, a o nic lepší než poslední děvka. *Caesarova neteř!* Matka Caesara Divi Filia.

Docti, Caesare. Dokonči to a skoncuji s ní.

Ve svých pětáctyřiceti letech zprvu nic nepostřehla, drahý bratříčku, a když už to zjistila, bylo příliš pozdě na to vyhnout se skandálu. Lucius samozřejmě dychtil se s ní oženit. Tak jako tak měli v úmyslu se vzít, až by uplynula doba smutku za Philippa. Svatba se konala včera, v naprosté tichosti. Drahý Lucius Caesar byl na ně na oba nesmírně hodný, ale třebaže Luciova *dignitas* mezi jeho přáteli nijak neutrpěla, nemá žádnou moc nad ženami, které „vládnou Římem“, jestli rozumíš, co tím mám na mysli. Klevety byly zlovolné a trpké, o to víc, říká můj manžel, že tvé postavení je tak výjimečné.

Mama a Lucius se odstěhovali do vily v Misenu, do Říma už se nevrátí. Píši ti v naději, že pochopíš stejně jako já, že takovéhle věci se prostě *stávají* a nesvědčí ještě o mravní zkáze. Jak bych *mamu* mohla nemilovat, když ona vždycky byla tím, čím matka má být? A byla i vším, čím má být římská matrona.

Napsal bys jí, malý Gaie, a pověděl jí, že i ty ji miluješ, že ji chápeš?

Když později přišel Agrippa, zastihl Octaviana na lůžku, opřeného o polštáře, tváře vlhké slzami, astma zhoršené.

„Caesare! Co se stalo?“

„Přišel dopis od Octavie. Má matka už není.“

KAPITOLA DRUHÁ

Brutus a Cassius se dali na pochod z Melaského zálivu na západ v září, neočekávali, že by se s armádami triumvirů střetli dříve, než dosáhnou makedonského území, snad někde mezi Thessaloníkou a Pellou. Cassius stál neochvějně na svém, že se nepřítel v tomto hrozném roce nepustí dál na východ od Thessaloníky, jelikož by si tak – vzhledem k tomu, že moře ovládají flotily Liberátorů – nadměrně prodloužil zásobovací trasy. Jenomže pak, sotva oba Liberátoři překročili u Aina řeku Hebros, se objevil král Rhaskúpolis na krásném koni a oděn v tyrském nachu se skupinou svých šlechticů.

„Přijíždím vás varovat,“ řekl, „Před sebou máte římskou armádu o síle asi osmi legií, rozdělenou do dvou částí a opevněnou ve dvou průsmycích v horách východně od Filipp.“ Polkl, tvářil se provinile. „Je s nimi můj bratr Rhaskos jako poradce.“

„Který přístav je tu nejbližší?“ otázal se Cassius. Neplýtvat časem na věci, které se stejně nedaly změnit.

„Neapolis. Z Via Egnatia k němu odbočuje cesta přibližně uprostřed mezi oběma průsmyky.“

„Leží Neapolis daleko od ostrova Thasos?“

„Ne, Gaie Cassie.“

„Pochopil jsem už Antoniovu strategii,“ řekl Cassius po chvílce přemýšlení. „Má v úmyslu nepustit nás do Makedonie, takže proti nám vyslal osm legií, aby nám v tom zabránily. Ne aby s námi svedly bitvu, jen aby nám nedovolily postupovat dál. Nevěřím, že by Antonius stál o bitvu, to není v jeho zájmu, a osm legií by na to ani nestačilo, to on dobře ví. Kdo těmhle předsunutým silám velí?“

„Jistý Decidius Saxa a nějaký Gaius Norbanus. Zaujali velice výhodná postavení a bude dost obtížné je z nich vypudit,“ soudil Rhaskúpolis.

Liberátorské flotily dostaly rozkaz obsadit přístav Neapolis a také ostrov Thasos, aby zajistily rychlý přísun zásob pro armádu Liberátorů, až sem dorazí.

„Dorazit sem musí,“ řekl Cassius na poradě s legáty, admirály a mlčícím Brutem, kterého se z nevysvětlitelných příčin opět zmocňovaly chmury. „Murcus a Ahenobarbus uzavřeli přístup do Adriatického moře a blokují Brundisium, takže námořní operace v okolí Neapole si vezmou na starost Patiscus, Parmensis a Turullius. Je nebezpečí, že by sem pronikla nějaká flotila triumvirů?“

„Absolutně žádné,“ řekl Turullius s důrazem. „Jejich jediná flotila – velice početná, to je pravda, ale ne zase dost početná – umožnila většině jejich armády vyklouznout z Brundisia, ale pak se Ahenobarbus vrátil, takže se flotila triumvirů musela zase stáhnout do Tarenta. Na nějaký výlet do Egejského moře by šeredně doplatila, to mi věř.“

„Což potvrzuje můj předpoklad, že Antonius nemá v úmyslu vyslat podstatnou část své armády na východ od Thessaloníky,“ řekl Cassius.

„Odkud bereš tu jistotu, že triumvirové nechtějí svést bitvu?“ otázal se později v soukromí Brutus Cassia.

„Z téhož důvodu, proč ji nechceme svést ani my,“ nutil se Cassius k trpělivému tónu. „Není to v jejich zájmu.“

„Já ten důvod ale pořád ještě nevidím, Cassie.“

„Když ti to říkám, tak tomu věř. A teď běž spát, Brute. Ráno se vydáme na pochod na západ.“

Kvůli mnoha čtverečným mílím slanisek a vysokému hřebenu rozeklaných skal uhýbala Via Egnatia od pobřeží na deset mil do vnitrozemí, do nížiny řeky Gangités, nad níž se na skalnaté plošině rozkládalo prastaré město Filippy. Filip, otec Alexandra Velikého, financoval ze zlatých žil blízkého Pangaia své války za sjednocení Řecka a Makedonie; nesmírné bohatství zlata, které horský masiv Pangaios kdysi ve svých rudách ukrýval, však bylo už dávno vytěženo. Za to, že Filippy dosud přežívaly, vděčily úrodnému, byť občas zaplavovanému předpolí v říčním údolí, i když počet jeho obyvatel se v době, kdy tu na sebe narazili Liberátoři a triumvirové, dva a půl roku po Caesarově smrti, ztenčil na méně než tisícovku.

Saxa se opevnil se svými čtyřmi legiemi v Korpilské soutěsce, východnějším z obou průsmyků, zatímco Norbanus a jeho čtyři legie obsadily Sapejské hrdlo.

Brutus – jenž si spolu s Cassiem, Rhaskúpolidem a s legáty vyjel obhlédnout, jakým způsobem si Saxa vybudoval svá obranná postavení – si povšiml, že Saxa nemá ze svého tábora výhled k moři, zatímco Norbanus si v Sapejském hrdle dále na západ postavil dvě strážní věže, z nichž se dal dobře sledovat každý pohyb na pobřeží.

„Nemohli bychom,“ zeptal se Brutus obezřetně Cassia, „Saxu vylákat z Korpilského průsmyku tím, že bychom jednu z našich legií nalodili a flotilu pak rozvinuli podél pobřeží, aby to vypadalo, jako že se polovina naší armády plaví do Neapole, odkud jim po silnici vpadne do zad?“

Ohromen tímto nečekaným projevem taktického ostrovtipu Cassius jen zamžikal. „Nu, pokud je aspoň jeden z nich velitelem Caesarovy třídy, pak to nevyjde, protože dostat se mezi ně ještě neznamená mít možnost je zatlačit, ale pokud do Caesarovy třídy žádný z nich nepatří, mohlo by je to trochu vylekat. Zkusíme to. Blahopřeji ti, Brute.“

Když se v dohledu Norbanových strážních věží objevila velká skupina lodí plných vojáků a těžce se vlekla směrem k Neapoli, Norbanus v horečném spěchu poslal Saxovi naléhavý vzkaz, aby se ihned stáhl. Saxa pokynu uposlechl.

Liberátoři prošli Korpilskou soutěskou, což znamenalo, že získali přímé pozemní spojení s Neapolí, avšak dál postoupit nemohli. Saxa a Norbanus se v Sapejském hrdle spojenými silami opevnili tak dokonale, že prorazit tudy bylo vyloučeno.

„Do Caesarovy třídy sice nepatří, ale vědí, že vylodit naše síly dále na západ, ještě před Amfipolí, nedokážeme. Trčíme dál na místě,“ řekl Cassius.

„A nemůžeme je přece jen obejít a přistát až v Amfipoli?“ otázal se Brutus povzbuzen svým předchozím úspěšným nápadem.

„Cože? Vlétz rovnou doprostřed kleští? Jakmile by se Antonius dozvěděl, že má v našem týle osm legií připravených napadnout nás zezadu, vyrazil by okamžitě tryskem z Thessaloníky na východ,“ vysvětloval Cassius trpitelským tónem.

„Ach tak.“

„Ehm, pokud bych k tomu směl něco dodat, Gaie Cassie, tak nad Sapejským hrdlem vede nahoře skalami taková kozí stezka,“ řekl Rhaskúpolis.

Celé tři dny jeho poznámce nikdo nevěnoval pozornost, oba vojevůdci zřejmě už zapoměli, co ve škole v hodinách dějepisu slyšeli o Thermopylách, kde odpor Leonida a jeho Spartanů byl posléze zmařen díky kozí stezce zvané Anopaea. Až pak se na ni rozpomenul Brutus, neboť už Cato Censorius přece provedl ve stejné soutěsce stejný úskok – obránce obešel.

„Je to doslova jen kozí stezička,“ vysvětloval Rhaskúpolis, „má-li se po ní vydat armáda, bude nutné ji rozšířit. Provést se to dá, ale jen když budou ženisté pracovat velice potichu a když si s sebou vezmou zásobu vody. Není jí tam ani kapka, to mi věřte, teprve na konci stezky je potůček.“

„Jak dlouho mohou ty úpravy cesty trvat?“ otázal se Cassius, a nedošlo mu, že thráctí šlechtici nejsou těmi nejpovolnějšími odborníky na manuální práci.

„Tři dny,“ plácl Rhaskúpolis nazdařbůh. „Já ženisty doprovodím, abych dokázal, že si nevymýšlím.“

Cassius úkolem pověřil mladého Lucia Bibula, jenž se za jeho splněním vydal se skupinou zkušených sapérů; každý s sebou měl zásobu vody na tři dny. Práce to byla krajně nebezpečná, neboť ji museli vykonat přímo nad hlavami Saxy a Norbana na dně rokle – a Lucia Bibula ani na okamžik nenapadlo, že poté, co s úpravou stezky začali, by se snad mohli otočit a vrátit. Dostal přece příležitost zazářit! Na konci třetího dne jim voda došla, a potůček nikde. Na úsvitu čtvrtého dne by byli muži potřebovali povzbudit, bylo třeba jim zalichotit, aby pokračovali dál, ale Lucius Bibulus se v tom až příliš podobal svému zesnulému otci – žádná vzpruha, žádná pochvala. Namísto toho nařídil obnovit práci pod hrozbou zbičování, načež se sapéři vzbouřili a nebohého Rhaskúpolida začali kamenovat. Teprve slabounký zvuk zurčící vody je přivedl opět k rozumu. Rozeběhli se vpřed, kde narazili na bystrinu, z ní se dosyta napili, pak cestu dokončili a vrátili se do tábora Liberátorů.

„Proč jsi prostě neposlal pár chlapů zpátky pro další vodu?“ udeřil na něho Cassius, ohromený Bibulovou tupostí.

„Tys přece říkal, že je tam potok,“ zněla odpověď.

„Příště mi připomeň, že ti mám dávat jen úkoly přiměřené tvým duševním schopnostem!“ zavrčel Cassius. „Ó bohové, chraňte mě před urozenými pitomci.“

Jelikož ani Brutus, ani Cassius žádnou bitvu svést nechtěli, pochodovala jejich armáda po nové horské silničce s co největším možným rámusem. Výsledkem bylo, že se Saxa a Norbanus ze svého opevnění pořádaně stáhli a vrátili se do Amfipole, velkého

dřevařského přístavu padesát mil západně od Filipp. Dobře tam uvelebeni – ale zle proklínající prince Rhaska, který jim nic neřekl o oné kozí stezce – odeslali hlášení Marku Antoniovi, který se rychle blížil.

Koncem září tak Brutus a Cassius ovládali oba průsmyky a mohli postupovat dál na rovinu u řeky Gangités, kde bylo dost místa na prostorný tábor. Z povodní nemuseli mít tohoto roku pražádné obavy.

„Tady u Filipp jsme ve velmi dobrém postavení,“ říkal Cassius. „Ovládneme Egejské i Adriatické moře – Sicílie a okolní vody jsou v rukou našeho přítele a spojence Sexta Pompeia – všude panuje sucho – a jídlo nemají triumvirové kde sehnat. Načas se tu usadíme a počkáme, až si Antonius uvědomí, že utrpěl porážku, a vrátí se do Itálie. Pak tam vtrhneme i my. Tou dobou už budou jeho vojáci natolik hladoví – a celá Itálie natolik sytá vlády triumvirů –, že nás čeká nekrvavé vítězství.“

Pustili se do stavby řádně opevněného tábora, budovali ho však jako dvě samostatné poloviny. Cassius si vybral za sídlo své části vrch zvedající se jižně od Via Egnatia, přičemž měl jeden bok tábora chráněný mílemi slaných bažin, za nimiž bylo už moře. Brutus si zvolil obdobný kopec na severní straně Via Egnatia, ochranu z boku mu poskytovaly skály a neprostupné strže. Obě uskupení měla společnou hlavní bránu na Via Egnatia, kdo jí však prošel, stanul přede dvěma zcela samostatnými tábory s vlastním systémem opevnění; volný pohyb mezi nimi nebyl v žádném místě možný, což znamenalo, že se jednotky nemohly přesouvat ze severního do jižního táborového prostoru a naopak.

Vzdálenost mezi vrcholem Cassiova kopce a temenem Brutova vrchu činila takřka přesně jednu míli a mezi těmito dvěma výšinami vybudovali na západní straně silně opevněnou hradbu. Netvořila však přímku – uprostřed, kde u hlavní brány přetínala silnici, byla prohnuta nazad a měla tak tvar napnutého luku. Na vnitřní straně hradby pak měl každý z obou táborů svůj vlastní systém opevnění; ta pokračovala dále podél Via Egnatia až k ústí Sapejského hrdla.

„Naše armáda je příliš veliká, než abychom ji vtěsňovali do jediného tábora,“ vysvětloval Cassius svým i Brutovým legátům. „Dva samostatné tábory mají tu výhodu, že i kdyby nepřítel vnikl do jednoho, nedostane se do druhého. Poskytne nám to čas

přeskupit se. Odbočka do Neapole nám usnadňuje dopravu zásob, a o to, aby tyto zásoby také připlouvaly, se stará Patiscus. Ano, až bude všechno hotovo, bude naše postavení i v onom velmi nepravděpodobném případě, že bychom byli napadeni, plně odpovídat požadavkům naší obrany.“

Nikdo z přítomných nic nenamítl. Všem však zněla v uších čerstvá zpráva, že Marcus Antonius už s dalšími osmi legiemi a tisícovkami jezdců přitřhl do Amfipole. A nejen to, Octavianus že je v Thessaloníce a ani on že se tam nezastavil, navzdory pověstem, že je tak chorý, že cestovat může jen v nosítkách.

Cassius přepustil Brutovi to nejlepší. Nejlepší jízdu, nejlepší legie složené z Caesarových veteránů, nejlepší válečné stroje. Nevěděl už, jak jinak povzbudit svého společníka v onom obrovitém vojenském podniku – váhavého, bázlivého a zcela nevojákého. Přesně tak se totiž Brutus projevoval, bez ohledu na to, s kolika taktickými nápady se občas vytasil. Už Sardy Cassia přesvědčily, že se Brutus spíš zabývá abstraktními úvahami než praktickými potřebami, které s sebou nese válka. U Bruta přitom nešlo vysloveně o nějakou zbabělost, válka a bitvy ho spíš děsily natolik, že v sobě zájem o vojenské záležitosti nedokázal vůbec probudit. Namísto aby bádál nad mapami anebo šel mezi své vojáky trochu je povzbudit, stáhl se raději někam do koutku se svými domácími filozofy a vedl s nimi všelijaké debaty, anebo sedl a sepisoval jeden z těch svých úděsných dopisů mrtvé ženě. Kdykoli však byl na příčinu těchto svých nálad a přetrvávajících depresí dotázán, popřel, že by čímkoli takovým trpěl! Anebo začal o zavraždění Cicerona a o tom, že on prostě *musí* dohnat triumviry před soud, bez ohledu na to, jak nedostatečné jsou v tomto směru jeho schopnosti. Držel se jakési slepé víry ve spravedlnost – v tom smyslu, jak on spravedlnost chápal – a nedokázal se smířit s eventualitou, že i muži tak špatní, jako jsou Antonius a Octavianus, by mohli zvítězit. Stál si na svém, že je třeba obnovit starou republiku a svobody římských šlechticů, a byl přesvědčen, že v boji za tyto cíle nemohou být Liberátoři poraženi. Cassius, jenž uvažoval zcela jinak, jen krčil rameny a dělal, co uměl, aby Bruta ochránil před jeho vlastními slabostmi. Ať si tedy má Brutus to nejlepší z nejlepšího, a obětujme Vediovi, božstvu pochybností a zklamání, aby té velkorysosti byl dostatek.

Brutus vůbec nezaznamenal, co všechno pro něho Cassius koná.

* * *

Antonius dorazil do nížiny řeky Gangités posledního zářijového dne a utábořil se necelou míli od západní obloukovité hradby Liberátorů.

Byl si až příliš vědom, jak nevýhodné postavení sám zaujímá. Chybělo mu palivo a noci už byly mrazivě studené; trén s trochu lepšími potravinami zůstal o několik dní zpět; a ve studnách, které dal vykopat, aby získali trochu snesitelnější vodu k pití, se objevil stejně sláný podkal, jaký byl i v řece. Liberátoři, usoudil, mají zřejmě přístup k dobrým pramenům ve skalním hřebenu za sebou, takže vyslal průzkumné čety, aby se po vodě poohlédly na hoře Pangaeus. Tam také průzkumníci prameny našli, vodu bylo ovšem třeba do tábora dovážet, dokud ženisté nepostavili provizorní akvadukt.

Pokračoval nicméně v tom, co považoval za nezbytné každý zdatný římský vojevůdce: budoval obranné valy, předprsně, strážní věže a příkopy, aby své pozice co nejlépe ochránil, a po dokončení na ně dal vytáhnout vrhací stroje. Na rozdíl od Bruta a Cassia stavěl pro své i Octavianovy pěšáky pouze jeden tábor, zato k němu po obou stranách připojil ještě po jednom menším pro tu část své jízdy, jejíž koně byli ochotni pít i brakickou vodu. Dvě své nejhorší legie pak umístil do malého tábora přilehlého k mořskému břehu, kde se ubytoval i on sám, a v druhém, protilehlém, ponechal místo pro dvě Octavianovy legie, až dorazí. Budou plnit úlohu záloh.

Po průzkumu terénu usoudil, že jakákoli bitva v tomto prostoru bude muset být svedena pěchotou, a tak za hluboké noci potají odeslal veškerou jízdu zpátky do Amfipole a v táboře ponechal jen tři tisíce nezmlsaných koní, kterým nevadila brakická voda. Když situoval Octavianův hlavní stan v protějším pobočném táboře, zrcadlově stejně jako svůj vlastní, nebral žádný ohled na to, že Octavianova choroba souvisí i s blízkostí koní; vztekal se tak jako tak, že legie nemají tomu mladému zbabělci za zlé jeho holčičí stesky – že se naopak domýšlejí, že Octavianus tím nějak zasahuje v jejich prospěch u samého Marta!

Octavianus, stále ještě v nosítkách, na místo dospěl se svými pěti legiemi na začátku října a jeho trén den po něm. Když uviděl,

kde ho Antonius ubytoval, obrátil před Agrippou v zoufalství jen oči v sloup, zachoval si však dostatek zdravého rozumu, než aby u Antonia protestoval.

„On by to stejně nepochopil, sám má železné zdraví. Můj stan postavíme až vzadu na vnější palisádě, kam by se občas mohl protáhnout přes ty bažiny větřík od moře a odfouknout – jak aspoň doufám, doufám! – prach zvířený kopyty někam dál ode mne.“

„To ti určitě pomůže,“ souhlasil Agrippa v obdivu nad tím, že Octavianus doputoval takhle daleko. Ta vůle v něm, pomyslel si, opravdu nepatří obyčejnému smrtelníkovi. Odmítá vzdát to, natož snad umřít – už proto, že v obou případech by z toho měl prospěch jedině Antonius.

„Pokud by se snad vítr otočil anebo by se tu ještě víc prášilo, Caesare,“ dodal Agrippa, „můžeš přece vždycky vyklouznout tamhle tou brankou na slaniska, kde ti bude líp.“

Každá z obou stran měla u Filipp devatenáct legií a mohla do boje postavit asi sto tisíc pěších, avšak Liberátoři měli přes dvacet tisíc jezdců, zatímco Antonius svých třináct tisíc zredukoval na pouhé tři tisícovky.

„Nasazení kavalerie doznalo od Caesarových časů v Galii notnou proměnu,“ říkal Octavianovi při společné večeři. „On se cítil báječně vybavený, když mohl proti polovině Galie – a nemalému počtu Sugambrů k tomu – nasadit dva tisíce koní. Nemyslím, že by kdy byl usiloval mít v poli víc jezdců než jednoho svého na každé tři nebo čtyři nepřátelské.“

„Vím o tom, že jízdu schválně proháníš pořád sem a tam, aby to vypadalo, jako kdyby tu koní byly pořád ještě tisíce a tisíce, zatímco ty je nemáš, Antonie,“ poznamenal Octavianus a s přemáháním polkl sousto chleba. „Ale jak mi řekl Agrippa, mají tví protivníci dole v údolí ohromný jezdecký tábor. Proč to? Souvisí to snad taky s onou Caesarovou strategií?“

„Nedá se tu najít pastva,“ řekl Antonius a utíral si bradu, „takže vsázím na to, že ta jízda, která mi zbyla, musí stačit. Zrovna tak jako Caesar. Ona to bude hlavně bitva blátošlapů.“

„A myslíš, že oni se k ní dají vyprovokovat?“

„Moc se jim nechce, toho jsem si vědom. Ale nakonec budou muset, protože my odsud neodejdeme, dokud oni na bitvu nepřistoupí.“

Nenadálý příchod vojsk triumvirů Brutem a Cassiem nemálo otřásl, byli si až dosud jisti, že se Antonius v tichosti dovleče nanejvýš do Amfipole a tam že shledá, že v Thrákii mu žádné štěstí nepokvete. Teď mu stáli najednou tváří v tvář – a jak se zdálo, Antonius dychtil po bitvě.

„Tu se mu svést nepovede,“ řekl Cassius a zachmuřeně přehlížel slanou bažinu.

Už nazítří začal s pracemi na nekrytém křídle tábora obráceném k slanisku, napřel všechny síly k protažení opevnění až doprostřed bažin, tak aby triumvirům znemožnil obejít ho z boku. Současně přibýly před bránou postavenou napříč Via Egnatia hluboké příkopy a další hradby a palisády; až dosud se Cassius domníval, že řeka Gangitės protékající přímo pod jejich dvěma vrchy mu poskytne dostatečnou ochranu, její hladina však za chladného suchého podzimu onoho studeného roku bez dešťů každým dnem viditelně klesala. Vojáci by teď Gangitu dokázali nejen přebrodit, mohli by uprostřed ní i bojovat. Takže další obranné stavby, další opevnění.

„Proč je tam tak rušno?“ otázal se Brutus Cassia, když spolu stáli na vrcholku Cassiova kopce, a ukázal směrem k táboru triumvirů.

„Protože cvičí nástup k veliké bitvě.“

„Och!“ zalekl se Brutus a polkl.

„Tu je ale svést nenechám,“ uklidňoval ho Cassius.

„Je to důvod, proč jsi opevnění prodloužil až do bažin?“

„Ano, Brute.“

„Rád bych věděl, co si o tom všem myslí ti lidé nahoře ve Filippech, co se na nás dívají.“

Cassius zamžikal. „Záleží snad na tom, co si to hnízdo myslí?“

„Asi ne,“ povzdychl si Brutus. „Ale stejně by mě to zajímalo.“

Říjen se vlekl den za dnem dál, aniž zaznamenal cokoli kromě občasných srážek spížujících oddílů. Každý den stáli triumvirové připraveni k bitvě, každý den je Liberátoři okázale ignorovali.

Cassius nabyl dojmu, že každodenní řinčení zbraněmi je všechno, nač se triumvirové zmůžou, ale hluboce se mylil. Antonius se rozhodl, že Cassia přece jen obejde bažinami, a nasadil k uskutečnění tohoto záměru více jak třetinu celé armády. Na

okázalý rituál nástupu do zbraně dal přestrojít muže nebojových sil a vozky z trénu, zatímco vojáci se pustili do díla. Práce pro ně byly signálem, že se chystá bitva, a každý voják, který stojí alespoň za svůj denní příděl soli, se na bitvu přímo třese. Jejich nálada i morálka byly výtečné, neboť věděli, že mají dobré velení a že většina mužů boj zřejmě přežije. Nejenže v jejich čele stál velký Marcus Antonius, měli i Caesara Divi Filia, jenž byl současně jejich obětinou i miláčkem.

Antonius začal razit průchozí žlab bažinami rovnoběžně s Cassiovou prodlouženou hradbou – se záměrem opevnění obejít, přerušit spojení po cestě do Neapole a napadnout Cassiův nechráněný podbřišek. Po deset dní tak předstíral, že dává vojsku nastoupit do zbraně k bitvě, zatímco se jich dobrá třetina lopotila ve slanisku skryta před Cassiovými zraky trávou a rákosím. Budovali zpevněnou cestu, zaráželi dokonce piloty do bezedných mokřin, aby přes ně mohli postavit pevné mosty – a to vše v naprostém tichu. Postupně zřizovali i základy bašt, připravené k okamžité stavbě redut včetně věží a předprsní.

Cassius nic z toho neviděl, neslyšel.

Dvacátého třetího října bylo Cassiovi dvaadváct let; Brutus byl o čtyři a půl měsíce mladší než on. Po právu měl být Cassius tohoto roku konsulem, namísto toho trčel na čekané u Filipp, proti sobě odhodlaného nepřítele. Jak velice odhodlaného, bylo pro něho prvním dárkem a překvapením hned za úsvitu jeho narozenin; Antonius ukončil utajení a vyslal do obchvatového žlabu kolonu úderných oddílů, které obsadily připravené opěrné body a z nachystaného materiálu začaly ihned stavět reduty.

Vyděšený Cassius spěšně vyrazil, aby Antoniovi přehradil cestu prodloužením svého opevnění až k samému moři; použil k tomu celou svou armádu a nelítostně ji popoháněl ke spěchu. Nepřišlo mu vůbec na mysl, že by to mohl být jen začátek čehosi mnohem rozsáhlejšího než pokus jedné armády obejít druhou. Pokud by se byl na okamžik zastavil a zamyslel, byl by pochopil, co doopravdy visí ve vzduchu. Jenže to Cassius neučinil. Pominul potřebu trvalé bojové připravenosti k bitvě a zcela zapomněl na Bruta a jeho jednotky, dokonce mu ani nedal žádnou zprávu, natož rozkazy. A vzhledem k tomu, že mu Cassius nedal nic vědět, usoudil Brutus – zatímco se kdesi cosi odehrávalo –, že má tedy zůstat, kde je, a nic nepodnikat.

V poledne zaútočil Antonius na dvou frontách s nasazením převážné většiny obou armád; jenom dvě nejméně zkušené Octavianovy legie zůstaly v malém táboře v záloze. Antonius své muže rozvinul na východ od Cassiova tábora, pak stočil polovinu své bojové linie k jihu, tak aby napadla Cassiovy vojáky usilovně pracující v bažinách, zatímco druhá polovina zaútočila na hlavní bránu postavenou přes silnici, ovšem z Cassiovy strany. Muži vedoucí úder na vstupní opevnění byli vyzbrojeni žebříky a vrhacími kotvami a s nadšením se pustili do boje, povzbuzeni tím, že konečně dochází k bitvě.

Po pravdě řečeno, i poté, co už Antoniovi vojáci zaútočili, byl Cassius stále ještě přesvědčen, že si Antonius žádnou bitvu nepřeje. Třebaže on a Antonius byli téměř stejně staří, nestýkali se jako chlapci, jako mladíci ani jako dospělí muži. Antonius byl známý rváč a byl pověstný svým neřestným životem. Cassius naproti tomu představoval vojácký výkvět neméně starobylého plebejského rodu a vše dělal v souladu se zvyklostmi; když se teď u Filipp střetli, ani jeden z nich nevěděl o svém protějšku, jakým způsobem uvažuje. A tak Cassius nevzal v potaz Antoniovu bezohlednost; předpokládal, že jeho protivník bude jednat tak, jak by jednal i on sám. A teď, kdy už mu bitva byla vnucena, bylo příliš pozdě na to organizovat odpor anebo dát zprávu Brutovi.

Antoniovi muži vyrazili v dešti střel proti Cassiově valu napříč slániskem a z chodu zdolali Cassiovu přední linii, řad vojáků vyslaných na suchý terén před hradbou. Jakmile byla první linie proražena, vojsko triumvirů vzalo Cassiovy předsunuté pevnůstky ztečí a odřízlo ty jeho vojáky, kteří se stále ještě lopotili v bažinách. Byli to ovšem dobří legionáři, a tak s sebou měli zbraně i zbroj; sešikovali se k boji, avšak Antonius je vyřídil tak, že vyčlenil několik kohort a nahnal obránce, zbavené jakéhokoli velení, hlouběji do bažin. Tam už se o ně postaraly úderné oddíly z redut a většinu z nich sevřely do houfu jako ovce. Jen některým se podařilo uniknout zajetí, propířili se kolem Cassiova vrchu a hledali útočiště v Brutově táboře.

Když už útok bažinami zjevně dosáhl úspěchu, obrátil Antonius pozornost k přepadu Cassiova tábora u hlavní brány, kde zatím jeho muži už rozvalili část hradby a chystali se zdolat vnitřní linii Cassiova opevnění.

Tisíce mužů zatím stály v plné zbroji uvnitř ohrazení Brutova tábora přilehlého k Via Egnatia, napínaly uši, aby nepřeslechly hlas trubky anebo zaburácení hlasu legátů. Marně. Nikdo jim nedal

rozkaz vyrazit Cassiovi na pomoc. A tak vzali tito diváci ve dvě hodiny odpoledne věci do vlastních rukou. Bez rozkazu tasili meče, seskákali z Brutových předprsní a napadli Antoniové vojáky ničící vnitřní opevnění Cassiova tábora. Dařilo se jim, dokud Antonius nepovolal část svých záloh a nevrhl je do prostoru mezi svými vlastními muži a Brutovými vojáky, v nevýhodném postavení, neboť museli útočit do kopce.

Tito Brutovi vojáci byli vesměs staří caesarovští veteráni; v okamžiku, kdy poznali, že jejich boj je beznadějný, vzdali ho a vrhli se jinam. Byl tu ještě Octavianův malý tábor, a tak se obrátili a napadli ho – doslova se přes něj přehnali. V táboře v tu chvíli byly ony dvě záložní legie, většina obsluhy trénu a pár kavaleristů. Pro útočníky žádní protivníci. Caesarovští veteráni se tábora zmocnili, pobili ty obránce, kteří se jim postavili, a pronikli do hlavního tábora, kde chyběli obránci vůbec. Když tábory triumvirů důkladně vyrabovali, udělali v šest hodin čelem vzad a tmou se vraceli zpátky na Brutův vrch.

Hned na počátku střetu se nad krajem zvedl obrovský oblak prachu – tak vyschlý byl terén mimo bažiny; ještě nikdy nebyla vybojována bitva v tak neprůhledném ovzduší jako za první srážky u Filipp. Této okolnosti mohl Octavianus děkovat za to, že byl ušetřen potupy zajetí; když ucítil, že se jeho astma zhoršuje, vyšel s Helenovou pomocí malou brankou z tábora a vydal se přes slanisko až k moři, kde se konečně mohl *nadechnout*.

Pro Cassia však opalizující mrak znamenal naprostou ztrátu přehledu o tom, co se děje, poté co bitvu v bažinách měl už Antonius pevně v rukou. Ani z temene kopce ve svém táboře neviděl nic. I Brutův tábor, blízoučko pod ním, mu zcela zmizel z dohledu, jako by byl neviditelný. Dobře ovšem věděl, že nepřítel proniká jeho opevněním na Via Egnatia a že jeho tábor je odsouzen ke zkáze. Byl i Brutův tábor napaden se stejnou silou? Hrozí i Brutovu táboru konec? Musel to předpokládat, avšak přesvědčit se nemohl.

„Pokusím se najít místo s lepším výhledem,“ řekl Cimberovi a Quinctiliově Varovi, kteří ho doprovázeli. „Vy se hleďte ztratit, myslím, že jsme poraženi. Myslím si to – ale jistě to *nevím*! Titinie, doprovodíš mě? Snad bychom něco mohli uvidět seshora z Filipp.“

A tak v půl čtvrté odpoledne vsedli Cassius s Luciem Titiniem na koně, vyjeli zadní bránou ven z tábora, objeli odvrácený svah

Brutova vrchu, až se dostali na cestu vedoucí nahoru na náhorní plošinu Filipp. O hodinu později, když už se začínalo stmívat, se konečně dostali nad prašný oblak a rozhlédli se po údolí. Dole se zatím už setmělo, ale oblak se nad bojištěm rozprostíral dál jako nějaká další vyvýšená plochá a beztvará pláň.

„Brutus určitě už také podlehl,“ řekl Cassius Titinioví bezbarvým hlasem. „Vydali jsme se tak daleko, a všechno to bylo k ničemu.“

„Pořád to ještě nevíme určitě,“ utěšoval ho Titinius.

Pak se z okrové mlhy vynořila skupina jezdců a tryskem ujížděla do kopce směrem k nim.

„Kavaleristé triumvirů,“ řekl Cassius a upřeně je pozoroval.

„Mohli by to stejně dobře být i naši – dovol, abych se za nimi vydal a zjistil to,“ řekl Titinius.

„Ne, podle mne to jsou Germáni. Nejezdi nikam!“

„Vždyť i my máme germánské jezdce, Cassie! Já jedu.“

Titinius kopl koně do žeber, otočil se a sjížděl příchozím vstříc. Cassius sledoval, jak jeho přítele obklopili, jak ho vedou – dolehl k němu křik.

„Zajali ho,“ řekl Pindarovi, svému propuštěnci, který mu nesl štít. Seskočil z koně a zápolil s tkanicemi svého pancíře. „Jako svobodný muž, Pindare, mi nejsi zavázán ničím, vyjma usmrcení.“ Vytasil z pochvy dýku, tutéž zbraň, kterou tehdy tak krutě zaryl do Caesarovy tváře. Bylo to zvláštní: jediné, co si v tomto okamžiku vybavoval, byla ta strašná nenávist, jakou k Caesarovi v oné chvíli pocítil. Podal dýku Pindarovi. „Bodni přesně,“ řekl a obnažil levou polovinu hrudi.

Pindarus bodl naprosto přesně. Cassius se zhroutil kupředu a zůstal ležet na cestě; jeho propuštěnec na něho pohleděl, rozplakal se, pak se vyhoupl do sedla a pobídl koně vzhůru po silniče k městu.

Jenomže germánští kavaleristé náleželi k Liberátorům a přijížděli Cassiovi zvěstovat, že Brutovi muži vzali tábor triumvirů ztečí a dosáhli vítězství. První bitva u Filipp tedy dopadla nerozhodně. S Titiniem ve svém středu vyklusali vzhůru do svahu, kde Cassia našli mrtvého, opuštěného, jen jeho kůň se nozdrami skláněl ke Cassiově tváři. Titinius se sesunul ze sedla, potácivě se k němu rozběhl a v slzách ho uchopil do náruče.

„Cassie, Cassie, to přece byly dobré zprávy! Proč jen jsi nepočkal?“

Žít dál, když Cassius je mrtvý, se mu zdálo zbytečné. Titinius vytasil meč a nalehl na něj.

* * *

Celé to strašlivé odpoledne strávil Brutus na vrcholu svého kopce, marně se pokoušel dohlédnout na bojiště. Neměl sebemenší představu, co se dole děje, netušil, že několik z jeho legií vzalo věci do svých rukou a dosáhlo vítězství, neměl potuchy, co od něho Cassius očekává. Nic zatím nemá dělat, usoudil.

„Předpokládám, že zatím nemáme nic podnikat,“ říkal svým legátům, přátelům a všem těm, kteří za ním chodili a naléhali na něho, ať už konečně něco *udělá*, ať udělá *cokoli*, jen ať se rozhodne!

Teprve Cimber, rozcuchaný a bez dechu, mu přiběhl sdělit novinu o jeho vítězství, o kořisti, kterou jásající legie přivlekly přes řeku Gangités.

„Ale – ale Cassius přece – on nic takového nenařídil!“ vykřikl Brutus s hrůzou v očích.

„Jenomže oni to provedli, a dobře udělali! Dobře je to i pro nás, ty puntíkáři jeden bolestínská!“ utrl se na něho Cimber, jemuž došla trpělivost.

„A kde je Cassius? Kde jsou všichni ostatní?“

„Cassius s Titiniem jeli nahoru do Filipp zjistit, jestli by odtamtud nemohli líp sledovat, co se tady dole v těch oblacích prachu vůbec děje. Quinctilius Varus se domníval, že všechno už je ztraceno, a nalehl na meč. Pokud jde o zbytek, nevím. Och, takovýhle zmatek jsem snad ještě v životě neviděl!“

Sneslo se šero a prach začal zvolna, velice zvolna sedat na zem. Na žádné z obou bojujících stran nebyl nikdo schopen posoudit výsledky bojů dříve, než se rozední, takže ti z Liberátorů, kteří den přežili, se shromáždili k jídlu v Brutově dřevěném domku, umyli se a převlékli do teplých tunik.

„Kdo všechno dnes padl?“ otázel se Brutus, ještě než bylo přineseno jídlo.

„Mladý Lucullus,“ řekl atentátník Quintus Ligarius.

„Lentulus Spinther, za bojů v bažinách,“ řekl atentátník Pacuvius Antistius Labeo.

„A Quinctilius Varus,“ doplňoval atentátník Cimber.

Brutus se rozplakal, zejména pro vyrovnaného a nápaditého Spinthera, syna muže zdaleka ne tak bystrého a nadaného.

Vypukl jakýsi rozruch; do místnosti vpadl mladý Cato, oči navrch hlavy. „Marku Brute!“ křičel. „Tady! Tady venku!“

Tón jeho hlasu zvedl rázem všech dvanáct přítomných na nohy, hrnuli se ke dveřím. Na zemi, na hrubě stlučených nosítkách, ležela těla Gaia Cassia Longina a Lucia Titinia. Brutovi se z hrdla vydralo zakvílení, klesl na kolena a s tváří v dlaních se rozkolébal vpřed a vzad.

„Odkud se tu vzali?“ chopil se velení Cimber.

„Přivezli je nějací germánští jezdci,“ říkal Marcus Cato a postavil se stroze do pozoru; jeho otec by ho byl nepoznal. „Zdá se, že se Cassius domníval, že to jsou Antoniovi kavaleristé a že se ho chystají zajmout – byl s Titiniem na silnici vedoucí do Filipp. Titinius se k nim rozjel a zjistil, že jsou to naši, ale Cassius se, zatímco Titinius byl pryč, zabil. Když k němu dorazili, byl už mrtvý. Titinius pak nalehl na meč.“

„A kdes byl ty,“ řval Marcus Antonius stojící nad troskami svého tábora, „celou tu dobu, co tu řádili?“

Opíraje se o Helena – neopovážil se pohlédnout na mlčícího Agrippu, který držel ruku na jílci meče – hleděl Octavianus do oněch malých, zlostných oček bez jediného mrknutí. „Na slanisku, pokoušel jsem se nabrat dech.“

„Zatímco ti *cunni* ukradli naši válečnou pokladnu!“

„Jsem si naprosto jistý,“ sípěl Octavianus a sklopil dlouhé světlé řasy, „že ty si ji dobudeš zpátky, Marku Antonie.“

„To máš pravdu, to tedy dobudu, ty fňukale žalostná! Jsi naprostý budižkničemu! Ty nejsi žádný velitel, ty jsi maminčin mazánek! Já měl radost, že jsem vyhrál, a tady mi zatím pár Brutových všiváků rabuje můj tábor! *Můj tábor!* A navíc mám několik tisíc mužů mrtvých! Jakou má cenu, že jsem pobil osm tisíc Cassiových vojáků, když mí lidé hynou v *mém vlastním táboře!* Ty bys snad nedokázal zorganizovat ani polštářovou válku!“

„Nikdy jsem netvrdil, že bych dokázal zorganizovat polštářovou válku,“ odpověděl klidně Octavianus. „Příkazy pro dnešní den jsi vydal ty, ne já. Ani ses neobtěžoval sdělit mi, že hodláš zaútočit, a docela určitě jsi mě nepřizval na válečnou poradu.“

„Proč to radši nevzdáš a nevrátíš se domů, Octaviane?“

„Protože se v téhle válce podílím na velení, Antonie, bez ohledu na to, co si o tom myslíš. Přispěl jsem do ní stejným počtem mužů – byli to *moji* pěšáci, co dnes padli – a investoval jsem do ní víc peněz než ty, přes všechny ty tvoje chvastounské řeči a řvaní. Pro budoucnost navrhuji, abys mě jednak zval na svou válečnou radu, jednak abys k obraně našeho tábora přijal nějaká lepší opatření.“

Antonius, ruce zaťaty v pěst, si odchrchlal, odplivl si Octavianovi k nohám a vyrazil pryč.

„Dovol mi, ať ho smím zabít,“ naléhal Agrippa. „Budu na něj stačit, Caesare, vím to určitě! On už stárne a příliš mnoho pije. Nech mě ho zabít! Udělám to v souboji, bude to poctivý zápas!“

„Ne, dnes ne,“ řekl Octavianus, otočil se a vracel se ke svému poničenému stanu. Muži z nebojových sil kopali za svitu pochodní jámy, neboť bylo třeba pohřbít i mnoho koní. Každý mrtvý kůň znamenal jednoho kavaléristu neschopného boje – to věděli Brutovi vojáci velice dobře. „Ty ses vrhal do nejhoršího boje, Agrippa – Taurus mi o tom už pověděl. Potřebuješ se vyspat, ne se pouštět do souboje se sprostým gladiátorem, jako je Antonius. Taurus mi řekl, že jsi získal devět zlatých falér za to, že jsi jako první překonal Cassiovu hradbu. Měl jsi dostat *coronu vallaris*, ale podle Taura prý Antonius smlouval, že tam byly dvě hradby a ty že jsi překonal jen jednu z nich. Och, jsem na tebe pyšný! Až se utkáme s Brutem, budeš velet čtvrté legii.“

Třebaže při té chvále Agrippa překypoval štěstím, myslel víc na Caesara než na sebe. Po takové nezasloužené spršce sprostot od toho dobytka Antonia bych čekal, že zmodrá v tváři a bude na umření. A na něho zatím to řvaní zapůsobilo jako čarovná medicína, podstatně se mu ulevilo. Jak on se dokáže ovládat! Nehnul ani brvou. Umí být statečný po svém. Antonius nepochodí, jestli se pokusí podkopat Caesarovu pověst v legiích posměšky o jeho dnešní domnělé zbabělosti. Vojáci vědí, že Caesar je nemocný, a pomyslí si, že právě jeho choroba jim dnes dopomohla k vítězství. Protože vítězství je to veliké. Vojáci, o které jsme přišli, patřili k těm nejslabším. Vojáci, které ztratili Liberátoři, byli naopak jejich nejlepší. Ne, legie neuvěří, že by Caesar byl zbabělý. To až v Římě, mezi svými kumpány a mezi lehátkovými vojevůdci v senátě, se snad bude věřit Antoniovým prolhaným povídkám. Tam on se také o nějaké chorobě zapomene zmínit.

* * *

Brutův tábor byl plný k prasknutí; úkryt v něm vyhledalo snad pětadvacet tisíc Cassiových vojáků. Někteří byli ranění, většina byla schvácená nejprve dřinou v bažinách a pak pokusem o odpor. Brutus dal ze skladišť vydat mimořádné dávky, přiměl pekaře z nebojových sil ke stejnému úsilí, jaké museli toho dne vynaložit legionáři na slánisku, vydávala se čočková polévka a čerstvý chléb bohatě obložený slaninou. Byla zima a nebylo čím topit, neboť dříví ze stromů čerstvě pokácených na svazích blízkých kopců bylo syrové a nehořelo. Horká polévka a chléb namáčený do oleje je přece jen trochu zahřeje.

Když si Brutus představil, jak asi jednotky zareagují na Cassiovu smrt, zachvátila ho panika. Dal těla všech padlých šlechticů naložit na káru a tajně ji vypravil do Neapole pod dozorem mladého Catona, jemuž uložil, aby je tam dal spálit a popel aby před návratem dal poslat domů. Jak strašné! Jak neskutečné je uvidět Cassiovu mrtvou tvář! Bývala pro něho vždy mnohem životnější než všechny ostatní obličeje, jaké kdy spatřil. Už od školních let bývali přátelé, stali se z nich švagři a jejich životy byly neoddělitelně navzájem spjaty už předtím, než je zavraždění Caesara definitivně svázalo na život a na smrt. A teď tedy zůstal sám. Cassiův popel poputuje domů k Tertulle, která si tolik přála mít děti, ale nikdy žádné nedonosila. Pro juliovské ženy se to zdálo být společným osudem; zřejmě to bylo její dědictví po Caesarovi. Na to, aby měla ještě děti, je pozdě. Je pozdě pro ni, pozdě i pro Marka Bruta. Porcia je mrtvá, *mama* je naživu. Porcia je mrtvá, *mama* je naživu. Porcia je mrtvá, *mama* je naživu.

Poté, co Cassiovo tělo bylo odvezeno, jako by se Brutovi do žil vlila jakási zvláštní síla; odpovědnost za tu obrovskou akci cele přešla na něho. Pro dějiny bude nadále jediným z Liberátorů, na jehož bedrech vše spočinulo. Přehodil si přes vychrtlou, shrbenou postavu plášťenku a vydal se ven učinit pro útěchu Cassiových mužů, co bude možné. Porážku přijímali s trpkostí, jak zjišťoval, když přecházel od jedné skupinky ke druhé, aby s nimi pohovořil, uklidnil je a uchlácholil. Ne, ne, nebyla to vaše vina, vám nechyběla statečnost ani odhodlání, to vás jen obelstil ten bezpáteřný Antonius, nezachoval se, jak by se čestný muž zachovat měl. Chtěli samozřejmě vědět, co je s Cassiem, proč za nimi nepřišel on sám. V přesvědčení, že zpráva o jeho smrti by je zcela zdemoralizovala, Brutus lhal: Cassius byl raněn, několik dní potrvá, než bude opět na nohou. Zdálo se, že je toto vysvětlení uspokojuje.

Před rozbřeskem dal na nástupiště svolat všechny své legáty, tribuny a vyšší centuriony k poradě.

„Marku Cicerone,“ řekl Ciceronovu synovi, „na tobě bude, abys projednal s mými centuriony zařazení Cassiových vojáků do mých legií, i kdyby to někde znamenalo, že jednotka bude nad stavem. Zjisti ale také, jestli některá z Cassiových legií nepřečkala bitvu do té míry, že by ji bylo možno zachovat v dosavadní podobě.“

Mladý Cicero dychtivě přikývl; na tom, že byl synem velkého Cicerona, bylo pro něj nejtíživější, že on sám by byl mnohem raději synem Quinta Cicerona, zatímco mladý Quintus by se spíš hodil za potomka velkého Cicerona. Neboť Marcus mladší byl vojácký typ, intelektuální svět mu byl cizí, kdežto Quintus mladší byl nadaný, knihomol a idealista. Úkol, kterým Brutus Marka Cicerona právě pověřil, plně odpovídal jeho povaze.

Když však Brutus s uklidňováním Cassiových vojáků skončil, ona nezvyklá síla jako by z něho vyprchala a vystřídala ji opět neodbytná malomyslnost.

„Bude trvat pár dní, než budeme schopni protivníky vyzvat k bitvě,“ řekl Cimber.

„Vyzvat k bitvě?“ otázal se nevěřičně Brutus. „Och to ne, Lucie Cimbere, k žádné bitvě je vyzývat nebudeme.“

„Ale to přece musíme!“ vykřikl Lucius Bibulus, aristokratický pitoma.

Tribunové a centurioni na sebe pohlédli, zatvářili se kysele – všichni, to bylo zcela jasné, si bitvu přáli.

„Zůstaneme, kde jsme,“ řekl Brutus a vztyčil se tak důstojně, jak to jen dokázal. „My k bitvě nikoho vyzývat nebudeme – opakují – my k žádné bitvě nikoho nevyzveme.“

Úsvit však uviděl Antoniovo vojsko sešikované k boji. Znechucený Cimber dal armádě Liberátorů rovněž nastoupit. Došlo dokonce k pokusu o střetnutí, který však skončil v okamžiku, kdy se Antonius stáhl; i jeho muži byli unavení, kromě toho si tábory triumvirů naléhavě žádaly nemalou péči. Zamýšlel jen dát Brutovi najevo, že svou věc myslí vážně, že nehodlá jen tak odejít.

Následujícího dne svolal Brutus shromáždění veškeré pěchoty a pronesl před ním krátkou řeč, jenomže vojáci se jí cítili dotčeni, ba ošizeni. Neboť Brutus prohlásil, že nemá v úmyslu ani v budoucnu se utkat s nepřítelem v bitvě. Není to zapotřebí – a jeho

prvořadým zájmem ostatně je především uchránit jejich drahocenné životy. Marcus Antonius že si ukousl větší sousto, než dokáže spolknout, neboť jediné, co mu ke kousání zbylo, je vzduch. V Řecku, v Makedonii a v západní Thrákii se nic neurodilo, nejsou tu ani žádná jateční zvířata, čili Antonius bude hladovět. Flotily Liberátorů že ovládají moře, a zásoby tak Antonius a Octavianus nemají odkud a kudy dovážet.

„Takže v klidu odpočívejte. My sami máme jídla hojnost – pokud to bude nutné, vydržíme s ním až do příští sklizně,“ uzavíral svůj projev. „Ovšem dávno předtím už Marcus Antonius a Gaius Octavianus pomřou hladu.“

„Tohle,“ procedil Cimber skrze zuby, „na ně zapůsobilo velice špatně, Brute! Oni boj chtějí! Nestojí o to v klidu odpočívat a cpát se, zatímco nepřítel hladoví – *oni chtějí boj!* Jsou to vojáci, nemáš před sebou nějaké povaleče z Fora!“

Brutova reakce byla otevřít válečnou pokladnu a věnovat každému z vojáků šest tisíc sesterciů v hotovosti jako dík za jejich statečnost a oddanost. Jenomže armáda v tom viděla spíše úplatek, a ztratila tak poslední zbytky důvěry, které snad ještě k Markovi Brutovi chovala. Pokusil se jim dárek ještě osladit slibem, že je povede na krátké výnosné tažení do Řecka a do Makedonie, jen co se triumvirové rozlezou po kraji, aby se živili trávou, hmyzem a kořínky. Představte si, jaké to bude: vyplenit spartský Lakedaimón a makedonskou Thessaloníku! Dvě nejbohatší ze zatím nedotčených měst.

„Armáda nestojí o rabování, chce bojovat,“ rozlítil se Quintus Ligarius. „Chce svést bitvu *tady!*“

Avšak bez ohledu na to, co mu kdo říkal, Brutus bojovat odmítl.

Na začátku listopadu se už armáda triumvirů dostávala do značných potíží. Antonius vyslal spížovací oddíly až do Thessálie a do údolí řeky Axíos, vracely se však všechny s prázdnou. Jen výpad do kraje Bessiů za řekou Strymón přinesl trochu zrna a luštěnin, neboť Rhaskos – stále ještě s pocitem viny, že včas neupozornil na onu kozí stezku nad Sapejským hrdlem – se triumvirům nabídl, že jim ukáže, kde zásoby hledat. Rhaskova přítomnost ovšem nijak nepřispívala ke zlepšení vztahů mezi Antoniem a Octavianem: thrácký princ odmítal jednat s Antoniem a vždy trval na tom, že si přeje hovořit s *Caesarem*, jenž mu

prokazoval úctu, k jaké by se byl Antonius nikdy nesnížil. Octavianovy legie se vrátily s kořistí, která jim mohla pomoci přečkat ještě jeden měsíc, déle však ne.

„Je načase,“ prohlásil Antonius krátce nato v soukromí, „abychom se spolu poradili, Octaviane.“

„Takže se tedy posaď,“ řekl Octavianus. „A o čem se to máme radit?“

„O naší další strategii. Pokud jde o boj, nemáš na to, abys velitelům zavazoval tkaničky u bot, ale zato jsi bezpochyby chytrý politik, a možná že právě teď ze všeho nejvíc potřebujeme mazaného politika. Nenapadlo tě mezitím snad už něco?“

„Pár představ bych měl,“ říkal Octavianus s neurčitým výrazem. „Pro začátek se domnívám, že bychom měli slíbit každému z našich vojáků dvacetitisícový bonus.“

„Ty ses snad zbláznil!“ zalpal Antonius po dechu a naráz se napřímil. „I při našich dosavadních ztrátách by to znamenalo nějakých osmdesát tisíc talentů ve stříbře, a na celé zemi až po Egypt se takové peníze nenajdou.“

„V tom máš naprostou pravdu. Přesto si myslím, že bychom to měli udělat a tenhle slib jim dát. Slib zatím postačí, můj milý Antonie. Naši vojáci nejsou žádní hlupáci, oni dobře vědí, že tolik peněz nemáme. Pokud ovšem dobudeme Brutův tábor a pokud bude dobře zajištěna silnice do Neapole, získáme spoustu tisíc talentů stříbra. Naši vojáci jsou dost chytrí na to, aby si uvědomili i tohle. Což je mimořádně pádný důvod k tomu svěst bitvu.“

„Chápu tě. Dobrá, souhlasím. Máš ještě něco?“

„Moji agenti mi podali zprávu, že Brutus se zmítá v zásadních pochybnostech.“

„*Tvoji agenti?*“

„Každý děláme to, co mu jeho tělesné a duševní schopnosti dovolují, Antonie. Jak ty nepřestáváš opakovat, nemám na to, abych velitelům zavazoval tkaničky u bot. Mám v sobě zato něco z Odyssea, takže podobně jako tento pozoruhodně nevyzpytatelný muž mám i já v tom našem Íliu své špehy. Jednoho nebo dva v docela vysokém velitelském postavení. A oni mi poskytují informace.“

Antonius na něho zíral s otevřenými ústy. „Při Jovovi, co všechno se v tobě skrývá!“

„Všechno možné,“ souhlasil bez námitek Octavianus. „Moji agenti říkají, že Bruta trápí pomyšlení, že tolik jeho vojáků dříve náleželo Caesarovi. Není si jistý jejich loajalitou. Pochybuje ovšem

i o Cassiových vojácích – u těch se zase obává, že mu dostatečně nedůvěřují.“

„A nakolik je tohle Brutovo rozpoložení výsledkem našeptávání tvých agentů?“ *otázal se zlomyslně Antonius.*

Na Octavianových rtech se objevil Caesarův úsměv. „Trochu ano, to je jisté. Je dost zranitelný, ten náš Brutus. Napůl je to filozof, napůl plutokrat. Žádná z jeho polovin není válkou nadšená – ta jeho filozofická půlka proto, že válka je pro ni odpudivá a ničivá, plutokratická polovice zase proto, že válka nesporně škodí obchodu.“

„A kam tímhle vším směřuješ? Předpokládám totiž, že někam míříš.“

„K tomu, že Brutus je zranitelný. Myslím, že k bitvě ho lze přinutit.“ Octavianus se zaklonil, povzdychl si. „Jak jeho muže vyprovokovat, aby na něho naléhali a k bitvě ho přiměli, to ponechávám na tobě.“

Antonius vstal, zamračeně se zahleděl na zlatoplavou hlavu pod sebou. „Mám ještě jednu otázku.“

„Ptej se,“ řekl Octavianus a vzhlédl k němu bystrýma očima.

„Máš agenty i v naší armádě?“

Další z Caesarových úsměvů. „A co si myslíš ty?“

„Já si myslím,“ zavrčel Antonius a odhrnoval cíp stanu, „že ty jsi křivák, Octaviane! Ty jsi tak křivý, že se na rovné posteli ani nevyspíš, a to je něco, co o Caesarovi nikdo nikdy říct nemohl. To byl chlap rovný jako šíp, vždycky a ve všem. Tebou já můžu jen pohrdat!“

Listopadové dny se vlekly a Brutovo dilema narůstalo. Kamkoli se otočil, všude narážel na podmračené tváře, neboť všichni do jednoho chtěli totéž – bitvu. K dovršení jeho trápení vyřázel Antonius každého dne s celou armádou z tábora a sešikoval ji, načež muži v předních řadách začali výt jako hladová psiska, kvičet jako hárající se feny a kňučet jako nakopnutá štěňata. Pak se ozvaly nadávky liberátorským bojovníkům – do zbabělců, do bezpáteřných slabochů strachujících se boje. Rámus pronikal i do posledního koutku Brutova tábora a všichni, kdo slyšeli, co na ně vojsko triumvirů huláká, skřípěli zuby, pěnili vzteky – a k Brutovi za to, že nesouhlasí s bitvou, pojali hlubokou nenávist.

Deset listopadových dnů uplynulo a Brutus začínal být zviklán; nedoráželi na něho jen spolupachatelé atentátu, ostatní legáti a

tribunové, ale stále častěji se k jejich sborovému naléhání připojovali i centurioni a řadoví vojáci. Brutus už nevěděl co si počít, zavíral se ve svém domku a vysedával uvnitř, s hlavou v dlaních. Asijská jízda armádu opouštěla po celých houfech, nenamáhala se ani dezerci nějak zakrýt; i před první bitvou už představovala pastva problém a voda byla jen nahoře v kopcích, takže s každým koněm tam bylo třeba denně dojíždět k napájení. Stejně jako Antonius věděl i Cassius, že jízda nebude ve střetnutí hrát přílišnou úlohu, takže kavaleristy začal posílat domů. Po první bitvě u Filipp se ale tyto pramínky slévaly v mohutný proud odlivu. Kdyby teď došlo k bitvě, nemohl by do ní Brutus vyslat více než pět tisíc koní, a nechápal přitom, že i tento počet by byl až příliš velký. Domníval se dokonce, že jich má málo.

Když se přece jen odhodlal svůj útulek opustit – jen proto, že si uvědomoval, že to čas od času udělat musí –, zdálo se mu, že všechen ten šepot kolem a pokřiky jsou jen připomínkou, že tolik jeho vojáků patřovalo mrtvému Caesarovi – a že také dennodenně mají všichni před očima plavou kšticí Caesarova dědice, že Octaviana sledují, jak chodí sem a tam před nastoupenými řadami protivníků, usmívá se a žertuje s nimi. A tak se vracel dovnitř, ukrýt se, hlavu zabořenou do dlaní.

Posléze, den po listopadových idách, k němu náhle bez ohlášení vtrhl Lucius Tillius Cimber, několika ráznými kroky k němu došel, vylekaného Bruta se chopil a jediným škubnutím ho postavil na nohy.

„Ať se ti chce nebo nechce, Brute, bojovat budeš muset!“ rozkřikl se na něho Cimber, bez sebe vzteky.

„Ne, to by znamenalo konec všeho! Nechme je vyhladovět,“ mektal Brutus.

„Dej zítra povel k bitvě, Brute, jinak tě sesadím a rozkaz k bitvě vydám sám. A nedomnívej se, že jsem si tohle usmyslel jenom já sám – stojí za mnou všichni Liberátoři, ostatní legáti, tribunové, centurioni i vojáci,“ chrtil ze sebe Cimber. „Musíš se rozhodnout, Brute – buď se chopíš velení, anebo o ně přijdeš.“

„Budiž tedy,“ řekl hluše Brutus. „Naříd přípravu k bitvě. Ale vzpomeň si pak – až bude po ní a my budeme poraženi –, že já jsem si ji nepřál.“

Na úsvitu se armáda Liberátorů vyhnula z Brutova tábora a nastoupila na svém břehu řeky. Rozčilený a nedůtklivý Brutus

nepřestával dotírat na tribuny a centuriony, aby se muži nevzdalovali příliš daleko od vstupů do opevněného tábora, nabádat je, aby si všichni zachovávali volnou cestu k ústupu – a tribunové i centurioni na něho zprvu nechápavě civěli a pak ho začali prostě ignorovat. Co nám to tu provádí, snaží se snad dát mužstvu najevo, že bitva je předem ztracená?

Jenomže Brutovi se přesto povedlo zasít tyto své pochybnosti mezi řadové vojáky. Zatímco Antonius a Octavianus kráčeli opěšalí řadami legionářů, tiskli si s vojáky ruce, usmívali se, žertovali, popřáli jim, ať je ochraňuje Mars Invictus i Divus Iulius, Brutus sedl na koně a předjel před sešikované bojovníky, aby jim oznámil, že bude jen jejich vina, jestliže dnes bitvu prohrají. Že to byli oni sami, kdo na její svedení naléhal, on že o ni naprosto nestál, že k ní byl přinucen v rozporu se svým úsudkem. Stál tam před nimi s truchlivou tváří, uslzenýma smutnýma očima, ubohá hubená ramínka svěšena. Když objížděku nastoupené armády ukončil, kladla si většina vojáků otázku, proč jen se vůbec dali pod standarty tohoto nešťastného defétisty naverbovat.

Mohli tento pocit mezi sebou dlouze a dopodrobna rozebírat, neboť signál polnice k zahájení bitvy se neozýval. Stáli tu už od svítání, mužstvo se svými veliteli, opření o štíty a *pila*, blaženi alespoň, že je to pozdní podzimní den a že je pod mrakem. Muži z nebojových sil jim v poledne roznesli oběd a obě strany se najedly na místě, načež přišly znovu ke cti štíty a *pila* jako opory pro dlouhé stání. Jaká fraška! Ani Plautus by byl nedokázal napsat komičtější.

„Dej povel k zahájení bitvy, Brute, anebo ze sebe tu vojevůdcovskou pelerínu shod’“, houkl Cimber ve dvě hodiny odpoledne.

„Ještě hodinu, Cimbere, ještě jedinou hodinu. Pak už bude pozdě na to, aby to mohla být bitva až do rozhodnutí, protože v pět se stmívá. Ve dvouhodinové bitvě nepadne tolik mužů a nepadne v ní ani rozhodnutí“, stál Brutus tvrdohlavě na svém.

Cimber se na něho nevěřícně zahleděl. „A co Farsálos? Vždyť tys tam přece byl, Brute! Stačila míň než hodina.“

„To ano, ale zemřelo tam velice málo mužů. Dám polnici signál ve tři, ani o chvíli dřív“, řekl zarytě Brutus.

Ve tři hodiny se tedy ozvaly polnice. Armáda triumvirů zajásala a vrhla se do útoku; i armáda Liberátorů se rozjásala a zaútočila. Konečně zase jednou bitva pěšáků; jízda na křídlech se jen navzájem proháněla dokola.

Obě masy pěších bojovníků se prudce srazily, nápor byl veden plnou silou. Nepředcházely mu salvy šípů ani oštěpů, muži vášnivě bažili po srážce tělo na tělo, po secích do trupů a do stehů, vedených krátkými meči zdola nahoru. Od samého počátku to byl boj muže proti muži, neboť na obou stranách se na tvrdý střet až příliš dlouho čekalo. Nastala nevýslovná jatka; žádná ze stran nebyla ochotna couvnout ani o krok. Když popadali muži v nejřednější linii, nastupoval okamžitě následující řad, stoupal na mrtvé a na těžce raněné, štíty přetočené nazad, hlasy ochraptělé bojovým pokřikem, čepele mečů kmitající sem a tam, bod, sek, bod, sek.

Antoniovo pravé křídlo tvořilo pět Octavianových nejlepších legií, nejbližší k Via Egnatia bojoval Agrippa se svou Čtvrtou. Jelikož to byli Octavianovi vojáci, kdo prohrál boj o tábory, měli tito chlapi s Brutovými veterány nevyřízené účty. Po téměř hodinovém zápolení, v němž jedna ani druhá strana nezískala a neztratila ani kousek půdy, začaly Octavianovy legie tísnit protivníka takovou silou, že pouhou svou váhou pozvolna tiskly levé Brutovo křídlo nazpět.

„Och!“ křikl přihlížející Octavianus jako u vytržení na Helena. „Vypadá to, jako kdyby otáčeli nějakým obrovským strojem kolem dokola! Jen přitlač, Agrippa, přitlač ještě! Zatoč s nimi ještě víc!“

Velice zvolna začínali Brutovi staří caesarovci couvat, tlak na ně se stále zvětšoval, až se stal tak nezadržitelný, že se jejich přední linie začala drobit. Ani pak nepropadali panice, nebyl to útek z bitevního pole. Jenom ve chvíli, kdy zadní řady vycítily, že čelo náporu neustálo, začaly i ony ustupovat.

Hodinu poté, co boj začal, dosáhl tlak takové síly, že mu už nebylo možné odolávat. Pomalý ústup na Brutově levém křídle se zčistajasna proměnil ve zběsilý úprk, za něhož se Octavianovy legie držely prchajících stále na dosah svých mečů. Bez ohledu na déšť kamenů a šipek metaných z náspů vzala Agrippova Čtvrtá ztečí hlavní bránu a opevnění postavená napříč Via Egnatia, a zablokovala tak prchajícím Brutovým vojákům návrat do jejich tábora. Nezbylo jim než rozprchnout se do slaných bažin a do roklí za Brutovým vrchem.

Druhá bitva u Filipp trvala jen o málo déle než boj u Farsálu, vyžádala si však vysoký počet obětí; plná polovina armády Liberátorů buď padla, anebo už o ní nikdo v okruhu Našeho moře nikdy neslyšel. Později se říkalo, že část těch, kdo přežili, se odebrala do služeb krále Parthů, nečekal je však osud oněch deseti

tisíců mužů zajatých u Karrh, kteří teď sloužili na hranicích se Sogdianou jako ostraha proti hordám Massagetů. Neboť Labienův syn, Quintus Labienus, se zatím stal oblíbencem krále Oróda a přizval je, aby mu pomohli cvičit parthskou armádu v římském bojovém umění.

Brutus a jeho družina sledovali boj z temene táborového vrchu. Měli dnes dobrý výhled, neboť zvířený prach zůstával pod masou natěsnaných zápolících těl. Když už bylo zřejmé, že bitva byla ztracena, dostavili se k němu tribunové jeho čtyř nejpřednějších legií a otázali se, co mají dělat.

„Zachraňte si životy,“ řekl Brutus. „Pokuste se dostat k flotilám do Neapole anebo se snažte dosáhnout ostrova Thasos.“

„Doprovodíme tě tam, Marku Brute.“

„Ne, půjdu raději sám. A teď už jděte, prosím.“

Spolu s ním se na vrcholu kopce zdržovali Statyllos, Strato z Épeiru a Publius Volumnius; stejně tak tam byli tři jeho nejmilejší propuštěnci – jeho sekretáři Lucilius a Cleitus a nosič jeho štítu, Dardanus – kromě několika dalších. Včetně otroků jich byla asi dvacítko.

„Je po všem,“ řekl Brutus, když pozoroval, jak Agrippova Čtvrtá ztéká jeho hradby. „Měli bychom si pospíšet. Máme zabaleno, Lucilie?“

„Ano, Marku Brute. Mohu tě poprosit o laskavost?“

„Můžeš.“

„Předej mi svou zbroj a šarlatovou pláštěnku. Jsme stejně velcí a také vlasy máme stejně černé, takže se mohu vydávat za tebe. Pokud dojedu až k jejich liniím a prohlásím se za Marka Bruta, mohlo by to pozdržet pronásledování,“ řekl Lucilius.

Brutus chvíli přemýšlel, pak kývl. „Dobře, ale pod jednou podmínkou: že se vzdáš Markovi Antoniovi. Za žádnou cenu se nedej předvést před Octaviana. Antonius je sice nevzdělaný rváč, ale přesto má jakési ponětí o cti. Tobě neublíží, i když zjistí, že byl oklamán. Kdežto Octavianus by tě podle mého názoru dal na místě zabít.“

Vyměnili si svrchní oděv; Lucilius vsedl na Brutova státního koně a odjel z kopce dolů k hlavní bráně, zatímco Brutus a jeho družina sjížděli na opačnou stranu k zadní bráně. Šeřilo se, Agrippovi muži stále ještě strhávali hradby. Nikdo tedy Brutovu

skupinku nezpozoroval odjíždět, zabočit do nejbližší rokliny a proplétat se dalšími, až se opět vynořili na Via Egnatia, v dostatečné vzdálenosti od cesty do Neapole, kterou Antonius obsadil pár dní po první bitvě u Filipp.

V houstnoucím šeru se Brutus rozhodl opustit ještě před Korpilskou soutěskou hlavní silnici a dát se v dostatečné vzdálenosti před opevněními průsmyku vzhůru hustě zalesněnou strání.

„Antonius určitě vyšle jízdní hlídky, aby pátraly po prchajících,“ vysvětloval Brutus, když posléze stanuli. „Když přechkáme noc na téhle terase, uvidíme ráno, kudy se dát dál.“

„Pokud postavíme stráž, mohli bychom si snad rozdělat i oheň,“ řekl třesoucí se Volumnius. „Je zamračeno, potmě se stejně hledat nedá, takže bychom stačili oheň uhasit, kdyby hlídka uviděla někoho s rozžatou pochodní.“

„Jenomže obloha se jasní,“ řekl bezútešně Statyllos.

Shlukli se kolem jasně planoucího ohně z kletí a shledali, že mají takovou žízeň, že nemohou polknout ani sousto; nikdo z nich nepomyslel na to, že by s sebou měli vzít i nějakou vodu.

„Harpessos musí být nedaleko,“ řekl Rhaskúpolis a vstával. „Vezmu si dva záložní koně, a pokud mohu přesypat zrno z těch dvou džbánů do pytlů, vodu přivezu.“

Brutus stěží slyšel, co Rhaskúpolis říká, byl natolik zamyšlený, že události kolem sebe vnímal jen jako skrze hustou mlhu a s ucpávkami v uších.

Tohle je konec mé cesty, konec mého času na tomto hrozném, trýzněném světě. Nebyl jsem stvořen k tomu, aby se ze mne stal bojovník, nic takového nemám v krvi. Nevím ani, jakým způsobem taková vojácká mysl vlastně pracuje. Kdybych tohle byl uměl, byl bych snad dokázal Cassia lépe pochopit. On tím přece přímo žil, agresivita byla samou jeho podstatou. Proto ho taky *mama* měla vždycky raději než mne. Protože ona je ten nejagresivnější člověk, jakého jsem kdy poznal. Pyšnější než věže Ília, silnější než Héraklés, tvrdší než *adamas*. A je jí souzeno všechny nás přečkat – přežít Catona, Caesara, Silana, Porcii, Cassia i mne. Přežije všechny, až snad na toho hada Octaviana. Byl to on, kdo Antonia přiměl hnát Liberátory před soud. Nebýt Octaviana, žili bychom teď v Římě a v náležitém roce bychom se stali konsuly. V tomto roce!

Octavianus předčí svou úskočností i muže čtyřikrát starší, než je sám. Caesarův dědic! Nikdo z nás nevzal v úvahu, že Fortuna se

bavívá vrháním kostek. Dědic onoho Caesara, jenž tohle všechno začal, když svedl *mamu* – jak jsem se za to tehdy *hanbil* –, když mi vyrval mou Julii, aby ji provdal za starého chlapa. Tvé jméno bylo sebeláska, Caesare! Zachvěl se, vybavil se mu verš z Euripidovy *Médeie* a vyslovil ho nahlas:

„Ó Die, vzpomeň, kdo je vinen bídou mou!“

„Čí jsou to slova?“ otázal se Volumnius, jenž se snažil ukládat si vše do paměti až do doby, kdy si o tom bude moci učinit záznam ve svém deníku.

Brutus neodpověděl, a tak Volumnius dál zápolil s pamětí, dokud mu s pramenem citátu nepomohl Strato z Épeiru. Jenomže Volumnius se i tak domníval, že Brutus ho vztáhl na Antonia, na Caesara vůbec nepřipadl.

Rhaskúpolis se vrátil s vodou; všichni kromě Bruta hltavě pili, vyprahlí na troud. Poté se najedli.

Pojednou se Statyllos vymrštil a začal se popleskávat rukama, aby se trochu zahřál. „Já to tu nevydržím!“ vyrazil. „Vrátím se zpátky do Filipp, abych zjistil, co se tam děje. Jestli najdu ten kopec v táboře prázdný, zapálím nahoře připravenou signální hranici. Jsme tu vysoko, měli byste ji odsud vidět – byla koneckonců určena jako varování strážím v obou průsmycích, kdyby snad triumvirové Neapolis obešli. Co to je, pět mil? Už za hodinu byste ji mohli uvidět, když si pospíším. Dozvíte se tak, jestli Antoniovi muži vyspávají, anebo jestli jsou na lovu.“

Zmizel, zatímco ostatní muži se shlukli do klubka, aby zaplašili chlad. Jen Brutus zůstal sedět o samotě, ponořen v myšlenkách.

Toto je konec mé cesty, a nevedla k ničemu. Byl jsem si tolik jistý, že pokud Caesar zemře, navrátí se nám zase republika. Jenže nic takového se nestalo. Jediné, co jeho smrt způsobila, bylo, že se ze řetězu utrhli ještě strašnější nepřátelé. Mé srdce patří republice. Je na čase zemřít.

„Kdo všechno,“ otázal se náhle, „dnes padl?“

„Hemicillus,“ řekl do tmy Rhaskúpolis. „Mladý Marcus Porcius Cato, bojoval velice statečně. Paduvius Labeo, myslím, že zemřel vlastní rukou.“

„Livius Drusus Nero,“ řekl Volumnius.

Brutovi vyhrkly slzy, vzlykal do nočního ticha, zatímco ostatní zachovávali hluboké mlčení a přáli si být někde daleko odtud.

Jak dlouho plakal, Brutus nevěděl, vnímal jenom, že když proud slz vyschl, bylo mu, jako kdyby se z jednoho snu probрал do jiného, mnohem podivnějšího, krásnějšího a úchvatnějšího. Zvedl

se, došel doprostřed mýtiny a obrátil tvář k nebesům, kde mraky se už rozplynuly a rozžehly se myriady hvězd. Jen u Homéra se dala najít slova pro to, co v posvátném úžasu vnímal očima a co mu probíhalo zmámenou hlavou.

„Jako se na nočním nebi,“ citoval polohlasem, „kol zářného měsíce hvězdy nápadným třpytem skvějí, když ve vzduchu utichnou větry: jasně pak vyhlídky všechny a výšiny příkré se zjeví s úvaly – nesmírný jas v té chvíli se vyleje z nebe, všechny hvězdy je vidět a v srdci se raduje pastýř...“^{*)}

Byla to předzvěst konce, všichni to věděli, ztuhli a naskočila jim husí kůže, když široce rozevřenýma očima, přivýklýma už na inkoustově černou tmou, sledovali Brutův stín, jak jim kráčí vstříc. Došel k hromádce odložených věcí, vybral odtamtud svůj meč a vytrhl ho z pochvy. Podával ho Volumniovi.

„Udělej to pro mne, starý příteli,“ řekl.

Volumnius se rozvzlykal, zavrtěl hlavou a ustoupil.

Brutus podržel meč postupně přede všemi, jeden po druhém se ho však odmítli chopit.

Poslední na řadě byl Strato z Épeiru.

„Uděláš to?“ otázal se Brutus.

Vše se odehrálo v mžiku. Strato z Épeiru zbraň uchopil takřka nepostřehnutelným pohybem a prodloužil toto gesto v prudké bodnutí, jímž meč zajel až po jílec do levé strany Brutovy hrudi. Dokonalý výpad. Brutus byl mrtev, ještě než se jeho kolena dotkla spadlého listí na zemi.

„Pojedu domů,“ řekl Rhaskúpolis. „Kdo mne doprovodí?“

Nikdo, jak se zdálo. Thrák pokrčil rameny, vyhledal si koně, nasedl a zmizel.

Když rána přestala mokvat – krve nebylo mnoho –, vyskočily na západním obzoru plameny; to Statyllos zažehl signální hranici v táboře. Čekali tedy, zatímco se jim souhvězdí zvolna otáčela nad hlavou a Brutus pokojně spočíval na kořenně vonícím koberci, oči

^{*)} Homér, *Ílias VIII.*, 555-9, překlad R. Mertlík

zavřeně, v ústech minci – zlatý denarius s jeho vlastním portrétem na líci.

Konečně se pohnul Dardanus, nosič Brutova štítu. „Statyllos se nevrací,“ řekl. „Odnesme Marka Bruta k Markovi Antoniovi. Byl by si to tak přál.“

Naložili zplihlé tělo na Brutova koně, a sotva se na východě začalo rozednívat, vydali se zpátky k filippskému bojišti.

Jízdní hlídka pročesávající okolí je eskortovala ke stanu Marka Antonia, kde čilý a čiperný vítěz od Filipp už byl vzhůru a po večerní oslavě přímo kypěl zdravím.

„Položte ho tamhle,“ řekl Antonius a ukázal na lehátko.

Dva germánští jezdci odnesli lehounký uzlíček na lůžko, šetrně ho položili a narovnali údy, takže znovu připomínal lidskou postavu.

„Moje *paludamentum*, Marsyasi,“ nařídil Antonius svému osobnímu sloužícímu.

Donesli šarlatovou pláštěnku vojevůdce; Antonius ji třepnutím rozprostřel a Bruta s ní přikryl, odkrytou nechal jen tvář, ztuhlou a bledou, d'olíčkovatou po protrpěných létech akné, věnčenou hedvábným pápeřím černých zplihlých kučer.

„Máte peníze na cestu domů?“ zeptal se Volumnia.

„Máme, Gaie Antonie, ale rádi bychom s sebou vzali i Statylla a Lucilia.“

„Statyllos je mrtvý. Stráže ho přistihly v Brutově táboře a myslely, že tam přišel rabovat. Viděl jsem jeho mrtvolu. Pokud jde o toho nepravého Bruta – mám v úmyslu ponechat si ho ve svých službách. Tak loajální chlap se těžko hledá.“ Obrátil se k sloužícímu. „Marsyasi, zaříd' průvodní listy pro všechny Brutovy muže, kteří si přejí odejít do Neapole.“

Zůstal sám s Brutem. Brutus i Cassius jsou tedy mrtví. Stejně tak Aquila, Trebonius, Decimus Brutus, Cimber, Basilus, Ligarius, Labeo, oba bratři Caskové a pár dalších atentátníků. Proč věci musely dojít až tak daleko, když by se to bylo klidně mohlo přehnat přes naše hlavy a Řím by byl mohl žít bezstarostně dál po svém, všelijak. Ale ne, to by bylo neuspokojilo Octaviana, toho arcintrikána, tu příšera, kterou Caesar vyčaroval kdoví odkud a kdoví jak, aby si dopřál vrchovaté a krvavé pomsty.

Jako by ho dokázalo přivolat už pouhé pomyšlení, stál Octavianus v prosvětleném trojúhelníku odkrytém cípem stanu, za

sebou toho svého nevidaně pohledného vrstevníka Agrippu s nezúčastněným výrazem na tváři. Byl zahalen do šedé pláštěnky, plavé vlasy mu ve svitu lampiček pableskovaly jako rozsypaná hrst zlatých mincí.

„Už jsem to slyšel,“ řekl Octavianus, pokročil k lůžku a shlédl na Bruta; nataženým prstem se dotkl voskově vyhlížející líce, jako by se chtěl přesvědčit o její podstatě, pak si prst s úzkostlivou pečlivostí otřel o pláštěnku. „Je z něho věchýtek.“

„Po smrti se všichni scvrkneme, Octaviane.“

„Až na Caesara. Toho smrt obdařila velikostí.“

„V tom máš naneštěstí pravdu.“

„Čí je to *paludamentum*? Jeho?“

„Ne, moje.“

Štíhlá postava ztuhla, velké šedé oči se zúžily, zaplály studeným ohněm. „Prokazuješ tomu ničemovi příliš velkou poctu, Antonie.“

„Byl to římský šlechtic, velitel římské armády. Prokážu mu ještě větší poctu při jeho dnešním pohřbu.“

„*Pohřbu*? Ten si žádný pohřeb nezaslouží!“

„Tady platí moje slovo, Octaviane. Bude spálen se všemi vojenskými poctami.“

„Žádné tvoje slovo tu neplatí! Je to Caesarův vrah!“ zasyčel Octavianus. „Dej ho sežrat psům, jako to učinil Neoptolemos s Priamem.“

„Můžeš si tu kňučet, bučet, ňafat nebo mňoukat jak chceš,“ řekl Antonius a vycenil drobné zoubky, „ale Brutus bude spálen se všemi vojenskými poctami, a já očekávám, že se pohřbu zúčastní i všechny tvoje legie!“

Hladká, půvabná mladá tvář ztvrdla na kámen, náraz tak podobná Caesarovi za jeho záchvatů vzteku, že Antonius v úleku bezděčně uskočil.

„Moje legie mohou dělat, co se jim líbí. A jestli na tom svém pohřbu s poctami tak trváš, klidně si to tělo spal. Ale hlavu ne. Ta je moje. Tu dáš mně. *Mně!*“

Před sebou měl Antonius Caesara na vrcholu moci, zíral na vůli, kterou nelze pohnout. Zcela vyveden z míry nebyl schopen napřímit se, zařvat, uplatnit sílu. „Ty ses snad dočista zbláznil,“ řekl jen.

„Brutus zavraždil mého otce. Brutus stál v samém čele vrahů mého otce. Brutus je má kořist, ne tvoje. Jeho hlavu pošlu do

Říma, dám ji nabodnout na oštěp a připevním ji na podstavec sochy Diva Iulia na Foru," řekl Octavianus. „Dej mi tu hlavu.“

„Nechceš snad ještě taky Cassiovu hlavu? To sis vzpomněl pozdě, ta už není k mání. Ale můžu ti nabídnout ještě pár dalších hlav, těch, co padli teprve včera.“

„Chci jen Brutovu hlavu," řekl Octavianus hlasem jako z ocele.

Antonius si za nic nedokázal uvědomit, kdy a jak přišel o svou převahu. Snížil se k naléhání, pak k prosbám, uplatnil to nejlepší ze svého řečnického umění, nakonec přešel i k slzám. Zahrál na city, neboť jedna z věcí, o které se za společného tažení už měl možnost přesvědčit, byla, že Octaviana, to nedochůdce, toho mamincina mazánka si není možné podrobit, udolat ho, zlomit. A s tím Agrippou, sledujícím ho věčně jako stín, ho nelze ani zabít. To by ostatně nespokly ani legie.

„Když ji tolik chceš, tak je tvoje!" řekl posléze.

„Děkuji ti. Agrippa?"

Netrvalo to déle než úder blesku. Agrippa vytasil meč, pokročil kupředu, švihl a proťal krk i s polštářkem, z něhož se na všechny strany rozlétlo peří. Poté Octavianův druh sevřel černé kučery do prstů a nechal hlavu volně viset po svém boku. Jeho tvář nedoznala sebemenší proměny.

„Stejně shnije, ještě než doputuje do Athén, natož do Říma," řekl zhnuseně Antonius.

„Nařídil jsem už, aby řezníci nachystali velký džbán s lákem," řekl chladně Octavianus a ubíral se k východu ze stanu. „Je mi jedno, jestli se mu mozek zatím rozteče na břechku, pokud zůstane zachována podoba té tváře. Řím se musí dozvědět, že Caesarův syn ztrestal jeho předního vraha.“

Agrippa i hlava už byli pryč, Octavianus se ještě zastavil. „Kdo padl, vím. Ale kdo byl zajat?"

„Zajatci jsou jenom dva. Quintus Hortensius a Marcus Favonius. Ostatní raději nalehli na meče – není těžké si domyslet proč," řekl Antonius a ukázal rukou na Brutovo bezhlavé tělo.

„Co zamýšlíš se zajatci udělat?"

„Hortensius vydal Makedonii do správy Brutovi, takže zemře na hrobě mého bratra Gaia. Favonius ať si běží – ten je naprosto neškodný.“

„Trvám na tom, aby byl Favonius okamžitě popraven!"

„Ve jménu všech našich božstev, Octaviane, *proč?* Co ti kdy udělal?" rval si Antonius vlasy.

„Byl to Catonův nejlepší přítel. To je postačující důvod, Antonie. Zemře ještě dnes.“

„Ne, odejde domů.“

„Popravít, Antonie. Vždyť ty mě potřebuješ, milý příteli. Beze mne se neobejdeš. A já na tom trvám.“

„Nějaké další rozkazy?“

„Kdo nám unikl?“

„Messala Corvinus. Gaius Clodius, který zavraždil mého bratra. Ciceronův syn. A samozřejmě všichni admirálové flotil.“

„Takže ještě pořád zbývá několik vrahů, nad kterými je třeba vykonat spravedlnost.“

„Ty nepolevíš, dokud nebudou všichni mrtví, co?“

„Přesně tak.“ Cíp stanu sebou pleskl; Octavianus byl pryč.

„Marsyasi!“ houkl Antonius.

„Ano, *domine*?“

Antonius zatáhl za cíp šarlatové pláštěnky a přehrnul ji přes hrůznou ránu, která nepřestávala mokvat. „Vyhledej velícího tribuna denní služby a řekni mu, ať dá připravit pohřební hranici. Marka Bruta spálíme ještě dnes se všemi vojenskými poctami – a nikomu ani slovo o tom, že nemá hlavu. Sežeň nějakou tykev anebo něco takového a pošli mi sem deset mých germánských jezdců. Na máry ať ho uloží tady ve stanu, ty ještě předtím polož tykev tam, kde by měl mít hlavu, a pláštěnku na všech stranách dobře zastrkej. Rozuměl jsi?“

„Ano, *domine*,“ řekl Marsyas popelavý v tváři.

Zatímco se Germáni a rozklepaný sloužící zabývali Brutovou mrtvolou, Antonius zůstal sedět odvrácen, neřekl už ani slovo. Teprve když tělo odnesli, se pohnul a zamžikal, aby zaplašil náhlé, nevysvětlitelné slzy.

Až do návratu domů má armáda co jíst, ve dvou liberátorských táborech našli hojné zásoby a ještě více jídla je v Neapoli; admirálové odpluli, jakmile se doslechli o výsledku druhé bitvy u Filipp. Celý jeden dům plný jednotalentových stříbrných slitků, napěchované sýpky, udirny plné slaniny, sudy naloženého vepřového, celé skladiště naplněné cizrnou a čočkou. Kořist může dosáhnout přinejmenším jednoho sta tisíc talentů v mincích a ve stříbrných prutech, takže naslibované bonusy budou moci být i vyplaceny. Pětadvacet tisíc vojáků z liberátorského vojska se už přihlásilo do Octavianových legií. Nikdo z nich nechtěl sloužit pod Antoniem, třebaže to byl on, kdo zvítězil v obou bitvách.

Jen klid, Marku Antonie! Nepřipust', aby do tebe Octavianus, ta chladnokrevná kobra, zaťal své jedové zuby. Má pravdu, a dobře to ví. Já ho potřebuji, bez něho se neobejdu. Musím tuhle armádu dostat zase zpátky do Říma, kde si to tři triumvirové budou muset všechno zopakovat znova. Dát dohromady novou dohodu, rozšířit pověření k obnově pořádku v Římě. A já veškerou špinavou práci s největší radostí přenechám Octavianovi. Ať si *on* hledá půdu pro sto tisíc veteránů, ať si *on* láme hlavu tím, jak uživit tři miliony Římanů, zatímco Sextus Pompeius vládne na Sicílii i na mořích. Ještě před rokem bych se byl vsadil, že to nedokáže. Ted' už si tím tak jistý nejsem. *Agenti* – věční bohové! Vyseděl zatím už celou malou armádu hádků, aby našeptávali a špehovali a šířili jeho nápady a popudy, od uctívání Caesara až po zajišťování jeho vlastního postavení. V tomtéž městě spolu s ním ale já žít nehodlám. Najdu si nějaké příjemnější místo k bydlení, nějakou příjemnější činnost než zápolit s věčně prázdnou státní pokladnou, s hordami veteránů a se sháněním obilí.

„Je ta hlava dobře opatřena k přepravě do Říma?“ otázal se Octavianus, když se Agrippa vrátil k němu do stanu.

„Dokonale, Caesare.“

„Řekni Corneliovi Gallovi, aby ji odvezl do Amfipole a najal tam nějakou dobrou loď. Nechci, aby putovala spolu s legiemi.“

„Ano, Caesare,“ řekl Agrippa a otočil se k odchodu.

„Agrippa?“

„Ano, Caesare?“

„Jako velitel Čtvrté sis vedl znamenitě.“ Usmál se, dýchal se mu volně, zcela se uvolnil. „Jako statečný Diomédés po boku Odysseově. Po *mém* boku. Tak by tomu mělo být vždycky.“

„Tak tomu vždycky bude, Caesare.“

A dnešního dne jsem i já dobyl vítězství. Pokořil jsem Antonia, udolal jsem ho. Za rok už mu nezbude, než oslovovat mě před celým římským světem „Caesare“! Já se ujmu Západu a Antoniovi přenechám Východ, ať se tam opotřebuje a zničí. Lepidus si může ponechat Afriku a Domus Publiku, ten pro žádného z nás hrozbu představovat nebude. A mám už také pěknou družinu přívrženců – Agrippu, Statilia Taura, Maecenata, Salvidiena, Lucia Cornificia, Titia, Cornelia Galia, oba Cocceie, Sosia... Narůstající jádro nové šlechty. V tom směru se můj otec dopustil velké chyby. Chtěl zachovat všechnu tu starou aristokracii, přál si, aby jeho stranu

ozdobila velká starobylá jména. V tak výrazně demokratickém prostředí svou samovládu ovšem prosadit nemohl. Já ale tuhle chybu opakovat nebudu. K okázalé slávě nemám ani chuť, ani dost pevné zdraví. Nikdy nedosáhnu té velebnosti, s níž on kráčival Forem v úboru pontifika maxima, na hlavě věnec hrdiny, obestřen aurou neporazitelnosti. Ženy při pohledu na něho omdlévaly. Muži se při pohledu na něho hnědi pocitem méněcennosti, z pomyšlení na svou bezmoc ho až nenáviděli.

Zatímco já budu jejich *pater familias* – jejich laskavým, spolehlivým, vřelým a usměvavým tatínkem. Nechám je myslet si, že si vládnou sami, a sledovat každé jejich slovo a každý počin. Řím z cihel přestavím na Řím mramorový. Naplním římské chrámy předními uměleckými díly, dám předláždít jeho ulice, vyzdobit jeho náměstí, vysadím stromořadí a postavím veřejné lázně, chudině zaručím plné břichy a veškeré zábavy, po jakých zatouží. Do válek vytáhnu, jen nebude-li zbylí, zato zajistím posádkami celou periferii našeho světa. Dojdu si pro egyptské zlato, abych oživil římské hospodářství. Jsem tolik mladý, mám před sebou tolik času, abych to všechno dokázal splnit...

Nejdřív ale musím najít cestu, jak se zbavit Marka Antonia, aniž bych ho musel dát zabít anebo se s ním pustit do války. Udělat se to určitě dá: odpověď *jak* ještě leží v mlhách budoucího času, čeká, aby o sobě mohla dát vědět.

KAPITOLA TŘETÍ

Když se v celé Amfipoli Corneliovi Gallovi nepodařilo nalézt kapitána, který by se za tučnou odměnu vydal na zimní moře k plavbě do Říma, přivezl velký vrchovatě plný džbán zase zpátky do tábora u Filipp, kde armáda stále ještě dočišťovala území.

„Tak ho tedy,“ řekl s povzdechem Octavianus, „dovez až do Dyrrhachia a najdi nějakou loď tam. Jed’ už, Galle. Nechci, aby se ta hlava plavila spolu s legiemi. Víš, jak jsou vojáci pověřiví.“

Cornelius Gallus se svou eskadronou germánských jezdců dorazil do Dyrrhachia na samém konci onoho pohnutého roku; našel konečně loď, jejíž kapitán byl ochoten podniknout plavbu přes Adriatické moře do Ancony. Brundisium už sice nebylo odříznuto blokádou, na moři se však stále ještě potulovaly četné flotily, jejichž liberátorští admirálové si náhle připadali jako lodi bez kormidel, když se jeden s druhým radili co dál. Většinou se rozhodli připojit se k Sextovi Pompeiovi.

Gallus nedostal rozkaz, aby džbán osobně doprovázel; předal ho kapitánovi a rozjel se zpět k Octavianovi. Někdo z jeho doprovodu však šeptl, co v nádobě vlastně je, neboť zásilka budila značnou pozornost. Takových peněz vydaných za nájem lodi, jen kvůli tomu, aby se do Itálie dopravil jeden jediný hliněný džbán? Nedávalo to žádný smysl, dokud onen šepot neprosákl na povrch. Hlava Marka Junia Bruta, vraha Diva Iulia! Och, necht’ nás Lares Permarini ochrání před tímto zlověstným nákladem!

Na půl cestě zastihla nákladní loď bouře horší než všechno, co kdy posádka zažila. To ta hlava! *Určitě je to tou hlavou!* Když se v pevně postaveném trupu objevila zlá trhлина, nabyla posádka jistotu, že *hlava* se je snaží zahubit. A tak veslaři a námořníci kapitána přemohli, džbán, o který on Osobně pečoval, mu vyrvali a svrhli ho do moře. V okamžiku, kdy zmizel, se bouře utišila.

Džbán ukrývající hlavu Marka Junia Bruta klesal dolů jako kámen, dolů, dolů, aby posléze navždy spočinul na bahnitém dně Adriatického moře, kdesi mezi Dyrrhachiem a Anconou.

FINIS

AUTORČIN DOSLOV

S odchodem posledního velkého republikánského nositele změn i otřesů, Gaia Julia Caesara, končí *Říjnovým koněm* i cyklus mých příběhů z republikánského Říma. Octavius/Octavianus/Augustus už náleží spíše Římu císařskému než k římské republice, a tak, když jsem se vypořádala alespoň s jeho dětstvím a nástupem na světovou dějinnou scénu, myslím, že je čas ukončit to, co se pro mne stalo nesmírně radostnou a po výtce tvůrčí činností: vdechovat život historickým dějům, aniž jsou deformovány víc, než nakolik je to podmíněno mezemi mých znalostí.

Pokud autor historii respektuje a dokáže odolat pokušení vnášet do zvoleného údobí a do myšlení jeho postav své vlastní soudobé postoje, etiku, morálku a ideály, stává se román výtečným prostředkem jak prozkoumávat zcela odlišnou dobu. Dovoluje spisovateli proniknout do myšlenek hrdinů a bloudit labyrintem jejich představ a tužeb: je to luxus, jaký si nemůže dovolit historik, jaký však připouští srozumitelně vyložit události, které se jinak jeví nevysvětlitelné, záhadné, protismyslné. Během práce na těchto šesti knihách jsem použila objektivní fakta o některých proslulých postavách a pokusila jsem se na jejich podkladě vytvořit ucelené a přesvědčivé lidské bytosti, obdařené vši složitou člověčinou, jakou nám u nich zdravý rozum káže předpokládat.

Tři věci mě na této době zejména přitahovaly: především to, že ji v ucelené podobě až dosud nevyčerpal žádný jiný autor; za druhé její závažnost pro celou naši moderní západní civilizaci, jejíž všechny právní, vládní a obchodní struktury mají své kořeny v římské republice; za třetí, zdaleka však ne v poslední řadě, i okolnost, že zřídka kdy kráčelo na historické scéně tolik mimořádně nadaných mužů v tak těsné časové blízkosti, že měli možnost jeden druhého ještě za života poznat. Caesar se osobně znal s Mariem, Sullou i s Pompeiem Velikým, a všichni, tak či onak, přispěli k

utváření jeho životní dráhy, stejně jako další dějinné postavy – Cato Uticensis a Cicero. Ale v závěru *Říjnového koně* už nikdo z nich, včetně Caesara, nezbývá naživu. Co po nich zůstává, je jejich odkaz, a také záruka dalšího pokračování římské vize: Caesarův prasynovec Gaius Octavius, jenž se stane Caesarem Imperátorem a poté Augustem.

Pokud bych neskončila teď, nepodaří se mi to snad už nikdy!

A teď několik věcných poznámek.

Duchovité stín Williama Shakespeara bude bezpochyby provždy rozestírat ochranná křídla nad představami, které v nás evokoval – nad postavami Bruta, Cassia i Marka Antonia i nad scénou Caesarova zavraždění. S omluvou velkému bardovi jsem se nicméně rozhodla držet se antických pramenů, ze kterých plyne, že Caesar před smrtí nic neproněsl a Marcus Antonius že nedostal – vzhledem k bouřícímu davu – k velkolepému smutečnímu projevu vůbec příležitost.

Slovo „assassin“ (*atentátník*) je mladšího původu, než jsou tyto děje (viz pozn. překladatele na konci tohoto doslovu), přesto ho však v textu užívám pro jeho specifický význam, v němž ho znají současní čtenáři. Čas od času vystihují soudobé termíny některé pojmy přesněji než slova, jaká byla k dispozici latinskému mluvčímu, snažila jsem se ovšem toto pronikání moderního jazyka omezit na minimum. Některá latinská slova jsou naproti tomu nepřeložitelná, a objevují se proto v textu v původním znění, jako např. *pomerium*, *mos maiorum* nebo *contio*.

Čtenáře možná překvapí některá méně běžná fakta z dějů těchto jinak dobře známých roků, například Catonův pochod po souši do provincie Africa nebo osud Brutovy hlavy. Dochované popisy jiných událostí, jako třeba průběhu bitvy u Filipp, jsou zase natolik rozporné, že je těžké spolehlivě se orientovat, kde mají hlavu a kde patu. Údaje nejčastěji citovaných autorů, Plútarcha a Suetonia, je proto třeba doplňovat studiem mnoha desítek dalších pramenů zahrnujících mj. Appiána, Cassia Diona a Ciceronovy dopisy, řeči a úvahy. Pokud se na mne zájemci obrátí, ráda jim poskytnu ucelenou bibliografii (*P. O. Box 333, Norfolk Island, via Australia*).

* * *

Jistou historickou licenci jsem si dovolila, pokud jde o údajný projev Octavianovy zbabělosti za tažení, které vyvrcholilo bitvou u Filipp. Čím hlouběji jsem pronikala do okolností jeho mládí, tím neuvěřitelnější se mi zdálo být ono osočování z nedostatku statečnosti. Nemálo jiných úseků jeho životní dráhy v tomto období svědčí o tom, že mu odvaha naprosto nechyběla; prokázal udivující houževnatost – a akce tak hazardní, jakými byly oba pochody na Řím, dokázal už jako teenager zvládnout s naprostou sebejistotou, hodnou Sully anebo Caesara. V té nejlepší společnosti jsem se mimochodem ocitla, když jsem vyslovila podezření, že to byl právě tenhle mládeneček, kdo uloupil Caesarovu válečnou pokladnu – Sir Ronald Syme si to o něm myslí také.

Ale abych se vrátila k jeho takzvané zbabělosti: napadlo mě, že pro jeho chování může existovat zcela fyziologický důvod. Zaujala mě totiž zmínka, že se Octavianus „ukryl v bažinách“ v průběhu první bitvy u Filipp, kdy, jak víme, bylo zvířeno tolik prachu, že Cassius ze svého tábora nedohlédl ani naproti do Brutova ležení. Věřím, že v tomto jeho jednání je skryt klíč k celé hádance. Co když byl Octavianus astmatik? Astma je postižení, které může ohrozit i život nemocného, jehož stav se může s rostoucím věkem zlepšovat (anebo také zhoršovat); astma je vyvoláváno cizími částicemi v ovzduší, od prachu přes pyly až po vodní páru, a ovlivňuje ho i duševní napětí. To vše zapadá do toho, co o mladém Caesarovi Augustovi víme. Dost možná, že poté, co upevnil svou moc, co se dočkal vyrovnanějšího soukromého života a získal egyptské zlato, aby mohl imperium postavit opět na nohy, frekvence astmatických záchvatů zeslábla, nebo snad docela vymizely. Třebaže se čas od času nevyhnutelně musel vydávat na delší cesty, nebyl to notorický turista jako Caesar, a nebyl také obdařen Caesarovým zdravým kořínkem. Pokud by byl Octavianus trpěl astmatem, pak by vše, co se s ním dělo za onoho makedonského tažení, mělo svou logiku, včetně jeho úprku za čistším vzduchem slaných bažin a za mořskou brízou, zatímco bitevní scéna na vyprahlé půdě byla zahalena dusivým oblakem dráždivého prachu. To, že se uchyluji k astmatu jako vysvětlení příčin jeho jednání, není motivováno snahou vylíčit Octaviana v lepších barvách, ale potřebou nalézt logické a pravděpodobné zdroje Octavianových počinů.

* * *

Pokud jde o Caesarovu „epilepsii“, mám možnost se opřít o svou medicínskou specializaci. Za časů, kdy neexistovala žádná protikřečová medikace, mluví Caesarova duševní svěžest, až do samého sklonku života nijak nesnížená, proti jakémukoli rozsáhlejšímu epileptickému defektu, i když onen jediný záchvat popsáný ve starověkých pramenech zdánlivě jako projev generalizovaného postižení vyhlíží. Existuje řada fyziologických stavů, které mohou takovou příhodu navodit výjimečně i u osob, které jimi běžně netrpí, neboť epilepsie je spíše symptomem než chorobou. Příčinou záchvatu se může kromě mnoha dalších podnětů stát úraz, rozsáhlejší poškození mozku, zánět mozkových blan, podstatný výkyv v elektrolytické rovnováze nebo akutní hypoglykemie. Jelikož se starověcí autoři občas zmiňují o Caesarově naprosté lhostejnosti k jídlu, rozhodla jsem se připsat jeho záchvat v Alexandrii hypoglykemickému stavu (nedostatku cukru v krvi) v důsledku nějakého onemocnění, které postihovalo pankreas.

O tom, že Caesar v posledních dvou měsících života nosil vysoké červené holínky albských králů, toho bylo napsáno už tolik, že mne to vyprovokovalo, abych mu přisoudila obyčejné křečové žíly. Římské střevice byly nízké a varikóznímu onemocnění příliš nesvědčily, zatímco vysoké, šněrováním pevně utažené holínky poskytovaly potřebné zpevnění kotníků a lýtek. Pravdu v tom mít můžu, ale nemusím!

Se zdravím i s nemocemi nakládají historici, jak je vzhledem k jejich odlišné erudici přirozené, někdy dosti krkolomně. Osobně se domnívám, že i v dobách, kdy znalost chorob a jejich léčení byly daleko hůře dostupné, než je tomu dnes, trpěly mnohé proslulé historické postavy zcela běžnými chorobami, jako jsou diabetes, astma, křečové žíly, infarkt nebo Napoleonovy pověstné hemoroidy. Běžná byla i nádorová onemocnění, smrtelný býval zánět plic a každého léta řádila na sedmi římských pahorcích epidemie poliomyelitidy. Onen mor ve starověkém Egyptě vyhlíží podle tehdejšího popisu až podezřele jako bratránek evropské Černé smrti ze 14. století, anebo s ní je přímo totožný.

V Kleopatřině vztahu k Caesarovi i v jejím pozdějším vztahu k Marku Antoniovi existují aspekty, které sice bývají pomíjeny, ale které si plně zasluhují pozornost.

Podobu Kleopatry, kterou dospěvší Octavianus/Augustus z politických důvodů považoval za vhodné vylíčit v nejšpinavějších barvách, je třeba brát s jistou skepsí; Octavianus si netroufl pustit se do občanské války s Antoniem, a tak si právě v ní našel vhodného protivníka, a to zahraničního. Jako první z mistrů propagandy nese Octavianus odpovědnost za její pověst sexuálně promiskuitní ženy, až potud, že dokonce zpochybňoval, že by Kaisarionovým otcem byl Caesar. Pravda je, že už samo její vládcovské postavení vyžadovalo, aby zůstávala pannou, a víc než to: jako Ptolemaiovna by se byla nikdy nemohla snížit ke spojení s pouhým smrtelníkem. Okolnosti, jako byly záplavy klesající do loktů smrti a skutečnost, že na žádného ptolemaiovského manžela neměla naději, učinila z Caesara žádoucího manžela; v době, kdy přistál v Alexandrii, byl na celém východě Středozevního moře všeobecně považován za boha.

Poté, co takto do své rodové linie vnesla novou božskou krev, stála ovšem Kleopatra před problémem, jak tuto juliovskou složku dále posílit. Nasnadě by bývalo porodit Kaisarionovi vlastní sestru, s níž by se mohl později oženit; když k tomu ale nedošlo, bylo třeba poohlédnout se po jiném pramenu juliovské krve. Matkou Marka Antonia byla přece Julia, sestra Gaia Julia Caesara, Marcus Antonius tedy pro tento účel plně vyhovoval. Nemůže být pochyb o tom, že kdyby se toho byl Kaisarion dožil, byl by se oženil se svou nevlastní sestřičkou Seléné, Antoniovou dcerou. Jediným dalším řešením Kleopatřina dilematu, než získat pro Kaisariona nevěstu z juliovské krve, totiž bylo oženit ho s Kleopatřinou polosestrou Arsinoe; to ovšem byla alternativa, jakou Kleopatra přijmout nemohla, byla by si tím přímo říkala o útok na vlastní život.

Existovaly tedy pádné dynastické důvody, proč se Kleopatra pak za Marka Antonia provdala a proč s ním měla děti. Chtěla tak zajistit další existenci ptolemaiovsko-caesarovské dynastie.

Jenomže Kleopatřiny naděje zhatil Octavianus – tím, že dal Kaisariona zabít, dřív než Kaisarionova nevlastní sestřička dospěla do věku, kdy by se za něho mohla provdat. Toto děvčátko, Kleopatru Seléné, pak vychovávala Octavianova sestra Octavia a posléze ji provdali za numidského krále Jubu II. Octavia vychovala i její dvojče, bratra Ptolemaia Helia, a jejich mladšího bratříčka Ptolemaia Filadelfa.

* * *

A nyní něco ke kresbám.

Až do vynálezu skryté kamery se snad nenašel národ, který by nám zanechal tak bohatý odkaz portrétů, věrných takříkajíc do poslední vrásky a bradavice, jako Římané. Při identifikaci byst jsme zpravidla odkázáni na profily zobrazené na mincích, jelikož sochařské výtvořky samy nebyly takřka nikdy označovány jmény. Tyto nelichotivě přesné podobizny bývaly polychromovány, podobně jako jsou kolorovány voskové figuríny, což znamená, že je dnes nevidíme tak, jak vypadaly ve své době. Proto také jsem se pokusila tyto bysty oživit tím, že jsem je sama nakreslila. Jelikož nejsem výtvarnice, prosím o shovívavost nad případnými nedostatky obrázků. Většina byst navíc už mezitím přišla o krky a šíje, takže v mém podání tyto partie dopadají zvlášť nevalně. Účesy jsem ponechávala stylizované ve shodě s předlohami, neboť tak vynikne genialita římských kadeřníků, kteří si zjevně dokázali vynikajícím způsobem poradit s jakkoli vzpurnými kšticemi svých pánů.

Nejprve ke ztotožnitelným bystám.

Kvalitní Caesarovy sochařské portréty se vesměs shodují ve zcela konkrétních detailech: ve vráskách na zamračeném čele, v drobných vějířcích vráseček kolem očí, ve tvaru uší, v mimořádně utvářených lícních kostech a v lehce pozdvižených koutcích úst.

Cassius je překreslen podle bysty uchovávané v Montrealu a potvrzuje dojem, jaký si musí odnést čtenář Ciceronova „dopisu z vaku“, že totiž Cassius nevyhlížel nijak hubený ani hladový.

Existuje mnoho byst Caesara Augusta, a to ze všech dob jeho života kromě stáří. Třebaže ve všech je patrná jakási odezva podobizny Alexandra Velikého, při bližší prohlídce neuniknou odstávající uši a málo klasický tvar nosu.

Mladá Kleopatra odpovídá mramorové hlavičce z Berlína, avšak žádná z jejích existujících podobizen nečiní zadost výraznému orlímu nosu zobrazenému na mincích s jejím profilem. Byl vpravdě obrovský.

Portréty Lepida, Cicerona a Agrippy jsou autentické.

Brutus má původ v bystě v madridském Pradu; povšimněte si nápadně propadlé pravé tváře.

Podoba Marka Antonia je proměnlivá; snad žádný jiný Říman nemá tolik takzvaných věrných portrétů jako on, navzájem se notně lišících – a odlišných i od profilu na minci, na níž je zobrazen obrovský nos a vysunutá brada, které jsou na nejlepší cestě se před

odulými rty navzájem dotknout. Rozhodla jsem se nakreslit ho podle bysty, která nejvíc připomíná líc oné mince.

Následuje skupina tří kreseb, které se sice neopírají o autentizované portréty, ale přesto vycházejí z rysů některých známých a ověřených předloh. O bystě, podle níž je nakreslena podoba Lucia Caesara, se sice tvrdívá, že jde o velkého Gaia Julia, avšak pravda to není: chybějí vrásky na čele, stejně tak vějířky kolem vnějších koutků očí; odlišný je i tvar lebky a navíc je celá tvář asymetrická, což je rys, který se u žádného z Caesarových portrétů nevyskytuje. Zda jde skutečně o Lucia Caesara, nemohu říci, avšak juliovsky tato hlava vyhlíží.

Calpurnia mi připomněla plně identifikovanou bystu jejího otce Lucia Calpurnia Pisona. Totéž mohu říci i o Porcii.

Předlohou pro zbylé kresby byly bysty náležitého časového původu, avšak anonymní. V knize jsou proto, že si ráda dopřávám přiřazovat k neznámým tvářím známá jména. Jsem přesvědčena, že si v obsazování rolí přitom počínám lépe, než to dělají v Hollywoodu.

POZNÁMKA PŘEKLADATELE

Autorčino konstatování, že anglické termíny „assassination“, „assassinate“ a „assassinator“ jsou významově odlišné od „vraždy“, „zavraždit“ a „vrah“, má platnost i pro jejich český překlad. Slova „atentát“ i „atentátník“, kterých je v českém znění zčásti použito, jsou mnohem novější, než je všechna ostatní starobylá terminologie pro úmyslné usmrcení. Třebaže pro objekt smrtícího útoku je v případě vraždy i atentátu výsledkem totéž – smrt, naznačuje odlišná volba pojmenování tohoto činu jistou kvalifikaci původcových motivů – předem oslabuje zavrženíhodnost krajního násilného aktu proti lidskému životu.

O hromadném násilném činu namířeném proti Caesarovi se v knize střídavě hovoří i jako o atentátu, i jako o vraždě, v souladu s protikladnou optikou soupeřících stran. Atentátníci, „assassinators“, pak toto označení nesou jako znak příslušnosti k nepřátelské skupině.

Upřesnění vyžaduje vztah Octavianova nevlastního bratra Lucia mladšího ke vdově po jeho otci. Jak vyplývá z pramenů, byla situace v rodině Gaia Octavia ještě složitější, než jak ji pojala autorka této knihy. Lucius mladší byl synem Lucia Marcia Philippa staršího – manžela Caesarovy neteře Atie a také Catonova tchána. S Atií, Octavianovou matkou (a matkou Octavianovy vlastní sestry Octavie), se Philippus starší oženil po smrti Octavianova otce Gaia Octavia. Tato Atia ovšem zemřela ještě před koncem roku 43 př. n. l. a Lucius mladší se po otcově smrti neoženil s ní, nýbrž s její mladší sestrou. Octavianus proto ve skutečnosti neměl důvod svou vlastní matku zatratit kvůli poklesku, o němž mu v knize píše sestra Octavia a který je spíše plodem bujné autorské licence než Atiiny bujné krve.

Spletité jsou i příbuzenské vztahy Marcella Minora, jenž vkleče žadonil o omilostnění exulanta Marka. I tam je pravděpodobné, že nešlo o jeho bratra, nýbrž bratrance, zatímco jeho skutečným bratrem byl Gaius Marcellus, uváděný v knize jako bratranec.

Ověřování rodových souvislostí se leckdy může podobat hře zvané „skořápky“.

GLOSÁŘ

-► viz toto heslo

absolvo

Osvobozuji. Termín užívaný porotci hlasujícími pro osvobozující rozsudek; na hlasovacích tabulkách uváděli písmeno „A“.

adamas

Diamant, známý jako nejtvrdší ze všech látek.

aedes

Příbytek bohů, který nebyl považován za chrám, jelikož v době zasvěcení nebyl užíván k věštbám.

Aeneas

Syn krále Anchísa z dardanské Tróje a bohyně Venuše/Afrodíty; prchl z hořící Tróje, odkud na plecích odnášel staříckého otce a pod paží Palladium. Po mnoha příhodách dorazil do Latia a stal se zakladatelem plemene, z něhož pocházeli Římané. Syn, kterého měl se svou latinskou manželkou Lavinií, se stal prvním králem Alba Longy; od něho odvozovali Juliovci svůj původ po Venuši.

ager publicus

Pozemky v římském veřejném vlastnictví; předmětem politických sporů se staly poté, co -► Gracchové a -► Marius je začali zabírat a rozdělovat chudíně anebo nemajetným vojákům jako druh důchodu. Ostře se proti tomu stavěl senát.

agora

Otevřené prostranství v řeckých městech, zpravidla obklopené kolonádou, které sloužilo jako veřejné shromaždiště.

akademik

Stoupenec platónské filozofie.

Alexandr Veliký

Makedonský král, třetí toho jména. Narodil se roku 356 př. n. l. a vlády po svém otci se ujal ve věku pouhých dvaceti let; znepokojován neustálou perskou hrozbou se rozhodl rozdrtit Peršany takovým způsobem, aby se ke vpádu do Evropy už nikdy nevzchopili. Roku 334 př. n. l. překročil v čele své armády Helléspont. Jeho cesta od vítězství k vítězství ho od této chvíle až do jeho smrti ve věku dvaatřiceti let v Babylonu zavedla až na břehy Indu v dnešním Pákistánu. Když se pokusil postupovat ještě dál, jeho armáda se vzbouřila, musel se tedy obrátit nazpátek. V chlapeckém věku byl jeho učitelem Aristoteles. Jelikož zemřel bez právoplatného nástupce, nepřechkala

ho jeho říše jako jeden celek, zanechal však ve svých stopách řadu helénských králů, svých vojevůdců, kteří si mezi sebe rozdělili podstatnou část Malé Asie, Egypta, Sýrie, Médie a Persie.

amicus, amici

Přítel, přátelé.

Amisos

Soudobé město Samsun na černoomořském pobřeží v Turecku.

amo, amas, amat

Miluji, miluješ, miluje (latinsky).

amygdalae

Objekty mandlovitého tvaru.

Anatólie

Zhruba řečeno současná asijská část Turecka.

animus

Duch, duše. Podle oxfordského latinského slovníku „Mysl v protikladu k tělu, mysl nebo duch, jenž spolu s tělem vytváří celistvou osobnost“. Pro Římany patrně tento pojem neznamenal nesmrtelnou duši; byla to síla, která oživovala tělo.

Apollónia

Jižní konečný bod římské silnice Via Egnatia na západním (adriatickém) pobřeží Makedonie. Město leželo při ústí soudobé řeky Vijose v Albánii.

Apulie

Oblast jihovýchodní Itálie, kde se Apeniny poněkud snižují, přibližně tam, kde se nachází ostruha italské „boty“. Její obyvatele považovali Římané za zaostalé burany.

aquilifer

Nejlepší voják legie, nosil do boje stříbrného orla, kterého měl chránit, aby nepadl do rukou nepřátel. Jako odznak své hodnosti na sobě nosil vlčí anebo lví kůži.

Arabia Felix

Šťastná Arábie. Část Arabského poloostrova při jižním konci Rudého moře, zhruba dnešní Jemen.

Arelate

Soudobé Arles ve Francii.

Armenia Parva

Malá Arménie. Ležela západně od Velké Arménie na horním toku Eufratu, byla hornatá, skalnatá a krajně nehostinná.

Arretium

Dnešní Arezzo na řece Arno v Itálii.

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

Atropos

Byly tři bohyně osudu. Klóthó nit snovala, Lachesis ji dopřádala, Atropos nit nůžkami přestřihovala, společně tak řídily původ, běh a konec života.

augurové

Augurové byli kněží, jejichž úkolem bylo spíše usuzovat podle určitých jevů než věštit, po volbě svůj úřad zastávali doživotně. Augur zkoumal objekt nebo znamení, aby ověřil, zda daný záměr je v souladu s vůlí božstev, ať již šlo o volební shromáždění, válku, návrh zákona anebo jinou veřejnou záležitost. K rozsouzení měl k dispozici písemné vodítko, takže se řídil spíše „předpisem“, než aby se odvolával na nějaké své nadpřirozené schopnosti.

Baetis

Dnešní Guadalquivir, řeka ve Španělsku. Podle zeměpisce Strabóna bylo údolí řeky Baetis nejúrodnějším územím na celém světě.

ballista

V dobách římské republiky to byl stroj určený k metání kamenů. Střela se kladla na lžícovité rameno, které pak bylo napruženo silně napjatými provazy; po uvolnění pojistky rameno vymrštilo projektil do výše a kupředu a dopadlo pak na tlustou tlumicí výstelku. Zkušená obsluha dokázala zasahovat i značně vzdálené cíle s dostatečnou přesností.

barbaři

Termín je řeckého původu a má silné onomatopoické zabarvení; Řekové měli při poslechu mluvčích ze severních kmenů pocit, že jejich jazyk zní jako psi štěkot – „bar-bar“. Pro národy z oblasti Středozemního moře ani z Blízkého východu se toto slovo neužívalo. Vztahovalo se především na obyvatele stepí a hvozdů, o nichž se soudilo, že jsou necivilizovaní, bez jakékoli kultury zasluhující pozornost nebo úctu.

Barium

Soudobé Bari na adriatickém pobřeží Itálie.

bazilika

Velká budova určená pro veřejné záležitosti, například pro zasedání soudu, anebo pro obchodní jednání. Osvětlená byla okny ve střešním nástavci a zřizoval ji na své náklady zpravidla některý z římských aristokratů, který se chtěl zasloužit o veřejné blaho, obvykle konsulár. Bazilika pak obvykle nesla jeho jméno.

Belgové

Obávané společenství kmenů obývajících severozápadní a porýnskou Galii. Byly smíšeného germánského a keltského původu a patřili k nim například Nerviové, proslulí jako pěší bojovníci, i jízdní válečníci Treverové.

biga

Vozík tažený dvojspřežím.

biréma

Lod' stavěná pro válečné účely a poháněná hlavně vesly, třebaže podobně jako všechny bojové galéry měla i stožár a plachtu (které se ovšem odkládaly na břeh, když se schylovalo k boji). Některé birémy byly zcela nebo zčásti kryty palubou, většina jich však byla nenakrytá.

Jak se zdá, byli veslaři umístěni ve dvou úrovních, přičemž horní řada vesel byla vysunuta před bok na krakorcích a dolní vesla čněla otvory v bocích utěsněných kůží. Každé veslo obsluhoval jeden muž; veslařů mohlo být až sto. Loď byla štíhlá (poměr délky k šířce byl 1: 7) a na délku měřila kolem jednoho sta stop (zhruba třicet metrů). Nezbytnou výzbrojí byl zobec, -► rostrum. Biréma nebyla určena k osazení námořní pěchotou ani metacími stroji a nesloužila k boji přeskokem posádky s ručními zbraněmi.

Birémy se stavěly z jedlového nebo jiného jehličnatého lehkého dřeva. Plout se na nich dalo jen za příznivého počasí, boj mohl být veden jen na klidném moři. Podobně jako všechny válečné lodě nebyly ponechávány na vodě ani přes noc, nýbrž byly vytahovány do lodních přístřešků anebo prostě na břeh. Za veslaře na řeckých a římských válečných lodích byli najímáni svobodní muži, v žádném případě nešlo o otroky. Otročné veslaře zavedly až galéry křesťanského období.

boni

Doslova „řádní muži“. Prvně jsou zmiňováni v Plautově hře *Zajatci*, politický význam slovo dostalo až v době – > Gaia Graccha. V době Ciceronově a Caesarově byli *boni* občané s konzervativními názory, sociálně z lepších vrstev.

Bononia

Soudobá Bologna v severní Itálii.

Brundisium

Dnešní Brindisi na italském adriatickém pobřeží.

Bruttium

Ve starověku tak byla označována špička italské „boty“.

Burdigala

Dnešní Bordeaux ve Francii.

Buthrotum

Sídlo v dnešní Albánii, v současnosti neobydlené.

cacat!

Nasrat!

Calabria

Ve starověku *pata* italské „boty“.

caligae

Legionářské boty, neuzavřené a vzdušné, avšak pevnější než sandály. Silná podrážka byla pobita cvočky, takže při náslapu vojáka netlačil každý kamének na cestě, větraná obuv přitom prospívala nohám. Za mrazu nebo sněhu do nich legionáři obouvali tlusté ponožky nebo králíčí kůže.

capite censi

Doslova „započítávání podle hlav“. Nejchudší vrstva římských občanů byla při sčítání lidu zahrnována jen počtem. Náleželi sice k některé z tribuí (zpravidla k jedné ze čtyř městských), avšak nepatřili do žádné z majetkových tříd. -► Gaius Marius jim otevřel možnost vstoupit do armády, a začít tak příznivější životní dráhu.

Capua

Největší vnitrozemské město v Kampánii. Mělo za sebou dlouhou historii porušování dohod s Římem, za níž přišlo o své rozsáhlé a velice cenné veřejné pozemky včetně vinic *ager falernus*, kde se rodila nejlepší italská vína. V Caesarově době byla Capua střediskem rozsáhlého podnikání spjatého s vyzbrojováním a zásobovala rovněž velké vojenské tábory a gladiátorské školy.

carpentum

Čtyřkolový uzavřený vůz tažený spřežením čtyř až osmi mul. Jeho vozka se nazýval *carpentarius*.

casus belli

Důvod k vypovězení války.

cella

Sínka bez bližšího určení účelu. Názvu se ale zpravidla užívalo pro hlavní místnost v chrámech.

Cenabum

Soudobé město Orleans ve Francii.

censor

Nejvyšší ze všech římských magistrátů, neměl ovšem imperium, takže ho nedoprovázeli liktoři. O úřad censora se nemohl ucházet nikdo, kdo předtím nebyl konsulem, a kandidovaly na něj jen nejvýznačnější osobnosti. Censoři byli dva, volilo je centurijní shromáždění na pětileté období nazývané *lustrum*. Dozírali na dodržování zásad pro členství v senátu a pro příslušnost v majetkových třídách a tribuích. Vedli také hlavní soupis římských občanů v celé oblasti římského vlivu. V jejich pravomoci byly i státní smlouvy a smlouvy na různé veřejné práce. Zpravidla spolu navzájem příliš dobře nevycházeli a zhusta na svůj úřad rezignovali dříve, než jejich *lustrum* vypršelo.

centurie

Vlastně jakékoli seskupení v počtu jednoho sta mužů. V knize jde převážně o skupiny v majetkových třídách. S výjimkou osmnácti nejpřednějších centurií bývaly ovšem nižší centurie mnohem početnější.

centurio

Profesionální důstojník římské legie. Nelze ho přirovnávat k dnešním poddůstojníkům, neboť měl v legii výrazné postavení, jež nebylo nijak ovlivněno jeho sociálním zařazením. Centurioni byli vybíráni z řadových vojáků, všichni začínali jako prostí bojovníci. Odstupňování centurijských hodností je natolik složité, že se ještě žádnému modernímu historikovi nepodařilo sestavit jejich spolehlivý žebříček ani formulovat zásady, podle nichž po něm tito důstojníci postupovali. Běžný centurio velel centurii o osmdesáti vojácích a dvaceti mužích nebojových pomocných sil, kterými byli rovněž římscí občané. Dochovaly se názvy dvou nejvyšších centurijských hodnostních stupňů: *pilus prior* velel kohortě a *primus pilus* (Caesarem zkracováno na *primipilus*) byl nejvyšším centurionem legie.

Navenek byli centurioni nezaměnitelně odlišeni: nenosili běžnou drátěnou košili, ale zbroj z kovových plátků, chrániče holení, přilbu s

chocholem z žíní, který nebyl rozprostřen zepředu dozadu, ale napříč hlavy, a v ruce třímali palcát vyrobený z kmene vinné révy. Centurioni zpravidla vždy nosili svá vyznamenání za statečnost.

Cercina

Dnešní Kerkenna, ostrov při tuniském pobřeží.

cirkus

Prostor, kde se konaly závody vozatajů; byl tedy protáhlý a oválný, opatřený dřevěnými stupňovitými sedačkami pro diváky. Závodíště bylo podélně rozděleno úzkým pásem nazývaným *spina*, při riskantním objíždění jeho krajních bodů zvaných *metae* docházelo k častým nehodám.

cognomen

Poslední z jmen Římanů, kteří se chtěli výrazně odlišit od všech jmenovců, již s nimi sdíleli stejné první a druhé rodné jméno. V některých případech měl muž celou řadu *cognomin*, jako například Gaius Julius Caesar Strabo Vopiscus Sesquiculus. Přeložena jeho *cognomina* znamenala: Caesar – *kučeravý*, Strabo – *šilhavý*, Vopiscus – *přežívající z dvojčat*, Sesquiculus – *prdelkatý*. Ukazuje to, že *cognomen* bylo přízvisko často sarkastické anebo vztahené k nějakému fyzickému nedostatku nositele.

condemno

Odsuzuji. Slovo, které užívali porotci v případě, že obžalovaného shledali vinným; na hlasovacích tabulkách písmeno „C“.

confarreatio

Nejstarší a nejužší forma sňatku v Římě. Užívali jí zpravidla jen patricijové, ani pro ně však nebyla závazná. *Confarreatio* nebylo v oblibě hned ze dvou důvodů: předně neposkytovalo ženě absolutně žádnou volnost ani nezávislost; za druhé pak prakticky znemožňovalo rozvod nazývaný v takovém případě *diffareatio* a znamenající tak hrozné právní procedury, že ho málokdo byl ochoten podstoupit.

consultum

Náležitý název senátních usnesení. Consulta neměla sílu zákonů. K tomu, aby se *consultum* stalo zákonem, bylo třeba, aby bylo schváleno lidem nebo shromážděním plebejů, které ho ovšem někdy i zamítlo. Rada dekretů však přesto byla jako zákony přijímána, třebaže neprošla jednáním sněmů: byla to například *consulta* určující, kdo bude správcem které provincie, dekrety o vypovězení a vedení války a dekrety týkající se zahraničních vztahů – ty všechny byly v pravomoci senátu.

contio

Předběžná rokovací schůze kteréhokoli ze sněmů, na níž se debatovalo o navrhovaných zákonech.

contubernalis

Nejnižší velitelský stupeň v armádě (nepočítaje centuriony). Tuto hodnost získávali mladí šlechtici odbývajíc si povinný rok vojenské služby jako součást své budoucí životní dráhy – spíše ve veřejných než v armádních funkcích.

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

Corduba

Dnešní španělská Cordóba.

Cornelia, matka Gracchů

Byla dcerou Scipiona Africana a Aemilie Paully; provdala se za význačného, o mnoho staršího konsulára Tiberia Sempronia Graccha a porodila mu celkem dvanáct dětí. Jen třem z nich bylo souzeno dožít se dospělosti: proslulým -► Gracchům a dceři Sempronii, která si vzala za manžela -► Scipiona Aemiliana. Když její manžel zemřel, prohlásila, že provdat se znovu je nedůstojné římské aristokratky, a odmítla, mezi jinými nápadníky, i egyptského Ptolemaia Euergéta Břicháče. Jeden z jejích synů byl zavražděn, druhý spáchal sebevraždu a její dcera byla v podezření, že otráвила svého manžela, avšak Cornelia se ničím nedala zlomit a dožila se velice vysokého věku.

Pro svou statečnost tváří v tvář tragickým osudovým událostem a pro svého naprosto nepoddajného ducha se pro urozené Římanky stala vzorem náležitého chování a vystupování. Ve vysoké vážnosti byly její dopisy a úvahy. Po její smrti nezůstala její hrobka nikdy neozdobena květinami; třebaže její kult nebyl nikdy oficiálně vyhlášen, uctívaly ji prosté Římanky jako bohyni.

corona civica

Věnc z dubových listů udílený bojovníku, jenž v bitvě zachránil životy svých druhů, získal postavení na nepřátelské půdě a udržel ho až do konce boje.

corona vallis

Zlatý věnc udělovaný muži, který jako první překonal hradbu nepřátelského tábora. Věnce ze zlata, ač je to divné, získávali vojáci za podružnější projevy statečnosti. Nejvyšší vyznamenání spočívala v udělení vínku z rostlinného materiálu.

Cularo

Současné město Grenoble v alpské oblasti Francie.

cunnus, cunni

Obzvlášť peprný latinský termín pro ženské zevní genitálie.

cursus honorum

„Cesta poct“, dráha od přijetí Římana do senátu až po úřad konsula. Její stupně zahrnovaly úřady kvestora a prétora, ne však nutně édila anebo tribuna lidu.

Dagda a Dann

Nejčelnější božstva druidského panteonu. Dagdovým živlem byla voda, Dann byla spjata se zemí.

Danubius

Dnešní Dunaj.

demagog

Původně řecký pojem označující politika, který se obrací především k davům. Římský demagog byl takřka vždy -► tribunem lidu, jeho programem však nebylo „osvobození mas“ – a nižší vrstvy mezi jeho posluchače zpravidla

nepatřily. Ultrakonzervativní politici tohoto označení užívali v hanlivém smyslu.

denarius

Římská stříbrná mince nejvyšší hodnoty, odpovídala čtyřem sesterciům a na jeden talent jich připadalo 6250. Zlaté mince (aurei) se v Římě razily jen vzácně, pravidelně vlastně až od Caesara.

Dertona

Současná Tortona v severozápadní Itálii.

diadém

Helénistický symbol vladařské moci; cokoli cennějšího by bývalo považováno za příliš okázalé. Byla to bělostná stuha, asi jeden palec široká, ovinutá kolem čela a uvázaná v týle. Oba její konce, někdy s třepením, splývaly na ramena.

dignitas

Takřka nepřeložitelný pojem, snad nejspíš důstojnost. Znamenal ocenění a postavení muže v římském světě a zahrnoval jeho morální hodnoty, jeho pověst, jeho přirozený nárok na ocenění sobě rovnými vrstevníky i historiky. Představoval míru jeho společenského vlivu pramenícího z úhrnu jeho vloh a zásluh.

diktátor

Nevolený římský úředník jmenovaný z rozhodnutí senátu konsulem; jeho úkolem bylo zvládnout mimořádnou vládní krizi, původně v případech válečného konfliktu, kdy hrozil vpád nepřítele na římské území. Jeho povinností byly proto původně ryze vojenské; nazýván byl také *magister populi*, neboli velitel pěchoty, a jeho prvním počinem poté, co se chopil moci, bylo jmenování svého zástupce, jímž byl *magister equitum*, velitel jízdy. V raných dobách republiky byla jeho funkce chápána tak, že se ujal vedení války a uvolnil tím alespoň jednoho konsula k plnění běžných civilních úkolů. Ustanoven byl pouze na šest měsíců, to jest na údobí jednoho vojenského tažení. Jmenován byl přijetím -► *lex curiata*. Před diktátorem kráčelo čtyřadvacet liktorů, kteří měli ve svých *fasces* zatknuty sekery, a to i uvnitř -► *pomeria*.

Jako jediný ze všech magistrátů nebyl diktátor povinen zodpovídat se ze svých činů v době výkonu úřadu a nemohl pro ně být ani pohnán před soud, poté co z funkce odstoupil. Postupně, jak si Řím protivníky z dob svých začátků podroboval, potřeba jmenovat diktátora slábla. To, společně s nedůvěrou senátu v tuto funkci, vedlo ke snaze neřešit krize dosazením autoritativního jedince do čela státu, nýbrž užitím -► *senatus consultum ultimum*, konečného usnesení senátu.

Když byl roku 82 př. n. l. po svém pochodu na Řím jmenován diktátorem Sulla, přisvojil si o své vůli i pravomoci, které sice neodporovaly právu, neodpovídaly však tradici. V době své nepostižitelnosti a beztrestnosti využil svého úřadu k prosazení svých zákonů a k formulaci nové ústavy, k naplnění státní pokladny a k likvidaci svých odpůrců proskripcemi. Jeho diktatura nebyla časově omezena, avšak roku 79 př. n. l. Sulla rezignoval na veškerou účast ve veřejném životě. Když se tedy diktátorem stal Caesar (rovněž po pochodu na Řím), měl už cestu vydlážděnou Sullovým příkladem a dovedl diktátorskou moc ještě dále.

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

Dionýsos

Spíše řecké než římské božstvo, jeho uctívání patrně započalo v Thrákii, kde mělo krvavou a orgiastickou podobu. V pozdějších dobách Dionýsův kult zjemněl a tíhl k vinařským produktům. V Římě uctíván jako Bacchus, případně byl ztotožňován s Liberem.

diverticulum

Silnice propojující na obvodu Říma hlavní tepny vycházející z městských bran – jakýsi „městský okruh“.

domine, domino

Pane! Paní!

dopravní loď

Názvu se v této knize užívá především pro plavidla přepravující vojska. Byla pro tento účel zvlášť stavěna a byla mnohem větší a zejména širší než válečné galéry. Měla jednu nebo dvě řady vesel, po většinu plavby se ovšem využíval příznivý vítr do plachet. Dodnes se nezjistilo, zda u vesel seděli profesionální veslaři, anebo zda po dobu plavby museli veslovat i přepravovaní vojáci. Pokud by tomu tak skutečně bylo, mohlo jít o další příčinu, proč vojsko tak nenávidělo transporty po moři. Římanům se při jejich praktičnosti zcela určitě přičilo vozit s sebou značný počet mužů navíc, jen aby měl kdo obsluhovat vesla. Jestliže se ovšem předpokládalo, že se do výchozího přístavu budou prázdné dopravní lodě zase vracet pro další náklad, je možné, že jádro veslařské posádky přece jen tvořili profesionálové. Jinak byli římsí vojáci, pokud právě nebyla na obzoru bitva, běžně nasazováni i na nevojenské práce.

druidizmus

Hlavní keltské náboženství, mystické a animistické. Národy v okolí Středomořího moře ho neměly v oblibě pro jeho bizarní prvky, zejména pak pro lidské oběti.

duumvir

Jeden ze dvou mužů, kteří stáli v čele místní správy města nebo obce v latinsky hovořící oblasti.

dvanáct tabulí

Dvanáct desek pocházejících z poloviny 5. století př. n. l. a chovaných v obzvláštní úctě. Původně byly dřevěné, shořely však, když Řím vyplenili Galové. Byly nahrazeny bronzovými tabulemi, které nesly písemný záznam všech podstatných římských zákonů. Na konci republiky šlo už spíše o památku než o praktickou právní pomůcku, i když jejich interpretace stála na počátku římské právní vědy.

Dyrrhachium

Současné město Durres v Albánii.

Ecastor!

Společensky únosný výkřik, jímž si ulevovaly ženy. Vztahoval se k božstvu Castorovi.

Edepol!

Společensky přijatelná kletba užívaná muži. Mířila k božstvu Pollukovi, méně váženému bratrovi Castora.

edicta

Zásady, které si pro svoji činnost vytyčoval zvolený magistrát, když se ujímal úřadu; představovala informaci pro ty, kdo se na něj hodlali obrátit o přispění ve své soudní anebo administrativní záležitosti.

édil

Římský magistrát. Édilové byli čtyři: dva plebejští a dva kurulští.

Úřad plebejských édilů byl snad zřízen roku 493 př. n. l. na pomoc -► tribunům lidu, ale je možné, že byl ještě starší; měli za úkol ochraňovat právo plebejů ve vztahu k jejich kultovnímu středisku v Cerefině chrámu. Byli voleni plebejským shromážděním na dobu jednoho roku a neměli právo na kurulské křeslo ani na doprovod liktorů.

Dva kurulští édilové měli od roku 367 př. n. l. zajistit rovný podíl na tomto úřadě i patricijům. Byli voleni shromážděním lidu na roční období a byli oprávněni zasedat na kurulském křesle. Jako doprovod před nimi šli dva liktoři.

Všichni čtyři společně měli na starosti římské ulice, náměstí, zásobování vodou, stoky a kanály, dopravu, veřejné budovy, pravidla pro výstavbu soukromých budov, veřejné památky a zařízení, trh, váhy a míry (jejichž etalony byly uloženy ve sklepení chrámu Castora a Polluka), některé z her a rozdělení přidělů obilí.

Byli oprávněni ukládat občanům i všem dalším osobám pokuty za porušení kteréhokoli z předpisů a pravidel a takto získané peníze využívali jako příspěvek k financování her, které pořádali.

Ekbatana

Dnešní Hamadán v Íránu; hlavní město starověké Médie.

Elysejská pole

Římané republikánské doby nevěřili v nedotčené přetrvávání duše jedince i po smrti, vyznávali však představu podsvětí obývaného „stíny“, beztvarymi a nevědoucími podobami zemřelých. Do Elysejských polí, jak se zdá, sestupovaly jen ty nejctnostnější ze stínů, neboť jen tam jim bylo dovoleno znovu okusit lidské city a vjemy poté, co požily pokrm z lidské krve.

Épeiros

Oblast západního Řecka oddělená od vlivů hlavního proudu řecké kultury Korintským zálivem a vysokými horstvy středního Řecka. V Caesarově době byl Épeiros do značné míry vylidněn a stal se majetkem římských statkářů v daleké Itálii, kteří zde dávali pást stáda skotu pěstovaného pro kůže, lůž a hnojiva z krve a kostí. Území bylo značně vlhké, takže nebylo vhodné pro chov ovcí.

epikúrejec

Stoupenec filozofické školy založené řeckým Epikúrem. Doporučovala hedonismus natolik zjemnělý, že už takřkajíc jednou nohou stál na půdě askeze. Slast měl člověk zakoušet do hloubky, prodlévat v jejím prožitku; vybičovat ji znamenalo zmařit sám její účel.

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

éter

Nejvrchnější vrstvy ovzduší obývané božskými bytostmi, anebo také vzduch bezprostředně obklopující boha. Slovo znamenalo také modro denní oblohy.

ethnarcha

Obecný název představeného řeckého města nebo okrsku.

Etrurie

Latinské pojmenování území, které kdysi bývalo vlastí Etrusků. Zahrnovalo pláň a hornatinu severozápadní Itálie od břehů Tiberu až po řeku Arno. Dnešní Toskánsko.

Euxinské moře

Soudobé Černé moře.

faléry

Okrouhlé stříbrné nebo zlaté tepané destičky o průměru 75 – 100 mm zdobené ornamenty. Udělovaly se jako odměna za statečnost; zavěšeny ve třech řadách po třech na kožených řemíncích je vojáci nosili na drátěné košili nebo na pancíři, jezdci i na postroji koně.

fanniovský papír

Někdy mezi roky 150 a 130 př. n. l. se jistému Římanovi jménem Fannius podařilo z nejhoršího druhu papyru dalším zpracováním vyrobit psací materiál, který se vyrovnal nejlepším druhům hieratického papyru. Jeho láce ho učinila dostupným všem gramotným osobám.

Farsálos

Nevelké údolí na toku řeky Enipeus v Thesálii, nedaleko města Larissy. Tam se utkal Pompeius Veliký s Caesarem.

fascēs

Dědictví po Etruscích. *Fascēs* byly válcovité svazky březových prutů nabarvených na červeně, pevně stažené křížem obtočenými rudými koženými pásky. Nosili je před kurulským magistrátem muži nazývaní liktoři jako znamení jeho imperia. Uvnitř římského *pomeria* nesli pouze pruty (v každém svazku jich bylo třicet jako symbol třiceti kurií), mimo *pomerium* do nich měli vetknuty jednobřité sekery jako připomínku, že magistrát tu má právo nejen kárat, ale i trestat na hrdle.

fellatio

Sání penisu. Ten, kdo si nechal penis sát, se nazýval *irrumator*. *Fellator* byl muž, *fellatrix* žena.

femina mentula

Žena s penisem. Urážka muže přímo smrtelná.

feriae

Svátky. Podle významu jednotlivých svátečních dnů se během nich nekonala veřejná jednání.

fiscus

Peněženka, měšec. Přeneseně státní pokladna. Za císařství císařská pokladna (senátní pokladna se označovala jako *aerarium*).

flamen

Kněz obětník, nikoli však pontifex. Flaminové byli trojího druhu: *dialis* (sloužil Jovovi Nejlepšimu Největšimu), *martialis* (Martův kněz) a *quirinalis* (Quirinův kněz). Flaminové *martialis* a *quirinalis* vykonávali své povinnosti při normálním občanském životě, kdežto *flamen dialis* byl omezován různými tabu: nesměl na sobě mít žádný uzel, nesměl se dotknout železa ani jiného kovu, nesměl jíst kynutý chléb, nesměl se ani pohledem setkat s mrtvolou, potkat psa, vsednout na koně a ještě mnoho jiného. Takže to nebyl úřad vhodný pro Caesara, jenž ho zastával od třinácti let svého věku, až mu pak v devatenácti letech Sulla umožnil z něho vyklouznout. Nejvyššími *flaminy* se mohli stát jen patricijové.

forum

Římské veřejné shromaždiště.

Forum Boarium

Masný či dobytčí trh.

Forum Holitorium

Zelný trh; napůl byl umístěn uvnitř serviovských hradeb, napůl vně města na březích Tiberu poblíž Cirkus Flaminia.

Forum Julii

Dnešní Fréjus na francouzském Azurovém pobřeží.

Forum Julium

Caesarovo nové forum v Římě.

Forum Romanum

Původní starobylé římské forum rozkládající se přímo pod Kapitolem. Stály na něm nejdůležitější veřejné budovy a představovalo politické srdce republiky.

Gades

Soudobý Cádiz ve Španělsku.

Galatie

Enkláva Galů, kteří se usídlili v Anatolii na travnatých pláních mezi Bithýnií a řekou Halys. Její starobylé město Ankýra se stalo hlavním městem současného Turecka, Ankarou.

galbanum

Pryskyřice získávaná z mízy syrské rostliny *bubon galbanum*. Užívalo se jí ve starověké medicíně.

Galie

Galii se nazývala každá oblast obývaná Galy.

garum

Vysoce ceněná ochucovací látka vyráběná z ryb postupem, z něhož by se každému modernímu muži i ženě udělalo zle. A páchla!

Garumna

Francouzská řeka Garonne.

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

gens

Rod. Mužovo rodové jméno označovalo rodinu jeho původu: v Caesarově případě například šlo o rod Juliů, *gens Julia*, proto se o něm hovoří jako o Juliovi.

gens humana

Lidský rod, všichni lidé na celé zemi.

Genua

Soudobý Janov v Itálii.

Gerrae!

Naprostý nesmysl!

giga

Dvoukolový vozík tažený dvěma až čtyřmi mulami a obvykle ne zcela nakrytý. Lze ale předpokládat, že měl koženou stříšku.

gladiátor

Voják arény, který své řemeslo provozoval pro pobavení obecnosti. Gladiátorům, kteří představovali dědictví po Etruscích, se odjakživa dařilo v celé Itálii, byli najímáni k představením konaným jako součást pohřebních her na městských tržištích anebo na foru, nikoli však v amfiteátrech. Rekrutovali se z různých zdrojů: mohlo jít o dezertéra z legie, o odsouzeného zločince, o otroka, dokonce se jím mohl stát i svobodný muž, kterému se zachtělo bojovat jako gladiátor. Gladiátor bydlel na společné ubytovně, nebyl tam zavřen ani zamykán, nezacházelo se s ním špatně; jeho majitel, který očekával, že jeho pronájmem vydělá peníze, měl spíše sklon ho trochu hýčkat. Od gladiátorů se neočekávalo, že budou bojovat na život a na smrt, a císařský verdikt palce ukazujícího dolů byl ještě v daleké budoucnosti. Republikánský gladiátor představoval výhodnou a lákavou investici. Do boje byl nasazován zpravidla po dobu šesti let anebo ve třiceti zápasech, podle toho, co vypršelo dříve; z některých se stávaly oslavované hvězdy. Poté, co odešel do výslužby, dával se zpravidla najmout jako osobní strážce anebo ranař. Caesar vlastnil těchto vojáků arény celé tisíce, měl je soustředěny v ubytovnách kolem Capuy anebo Ravenny a pronajímal je po celé Itálii.

Gracchové

Bratři Tiberius Gracchus a Gaius Sempronius Gracchus pocházeli z vysoce postavené římské aristokracie; jejich matka byla dcerou Scipiona Africana, jejich otec byl censor a konsulár. Oba sloužili pod -► Scipionem Aemilianem, Tiberius ve třetí punské válce, Gaius u Numantie; oba prosluli svou statečností.

Tiberius, jenž byl o deset let starší než Gaius, byl pro rok 133 př. n. l. zvolen tribunem lidu a rozhodl se napravit křivdy, které senát páchal na chudších vrstvách římských občanů. Opozice byla v převaze a Tiberius se dopustil neodpustitelného hříchu: kandidoval na úřad tribuna lidu podruhé. Za šarvátky na Kapitolu byl zavražděn.

Nepokoje odezněly až do doby, kdy byl pro rok 123 př. n. l. zvolen tribunem lidu jeho bratr Gaius. Gaiovy reformy byly ještě rozsáhlejší a pro chudinu významnější a narazily také na mnohem silnější odpor konzervativních sil v senátě. Když se mu nepodařilo uskutečnit nápravy za své první funkční období, kandidoval po druhé a úřad získal. Pak se v roce 121 př. n. l. o úřad tribuna lidu ucházel potřetí.

Když byl poražen, uchýlil se spolu se svým přítelem Markem Fulviem Flaccem k násilí. Senát se vyhnul tradičnímu řešení jmenování diktátora a přijal namísto toho poprvé vůbec *senatus consultus ultimum*. Flaccus a dva z jeho synů byli zavražděni a o Gaiovi Gracchovi se traduje, že spáchal sebevraždu.

Konzervativní síly v senátu sice zvítězily, avšak Římané sami soudili, že bratři Gracchové to byli, kdo stáli u počátku rozkladu, který posléze skončil zánikem republiky.

Jediným přímým potomkem Gracchů byla Fulvia, dcera jediného dítěte Gaia Graccha, Sempronie. Příznačné je, že se Fulvia postupně provdala za tři demagogy: Publia Clodia, Curiona a Marka Antonia.

Hades

Jméno vládce podsvětí a jeho říše. Ta by neměla být zaměňována s křesťanskou představou pekla.

Halys

Současný název této řeky ve středním Turecku je Kizil Irmak.

Hektór

Syn Priama, krále Tróje (Ília); stál v čele Trójanů v boji proti Agamemnónovi a Řekům až do chvíle, kdy padl v souboji s Achillem. Jeho ženou byla Andromaché, jeho synem Astyanax.

hellénizace

Termín užívaný k označení řeckých kulturních vlivů na starověké Středomoří a Malou Asii od dob velké řecké kolonizace, po výbojích Alexandra Velikého i na Předním východě a v Egyptě.

Helléspontos

Dnešní Dardanely, úžina spojující Egejské moře s Marmarským mořem, brána k Černému moři.

Homér

Podle tradice slepý básník z egejského pobřeží Malé Asie, který složil Íliadu a *Odysseiu*, nejproslulejší, nejobdivovanější a nejmilovanější epické básně celého starověku.

hostis

Nepřítel. Název, jímž byl označen muž, který byl prohlášen nepřítelem římského státu. Znamenal, že jeho nositel byl zbaven římského občanství, majetku a zpravidla také života, neboť se stal *sacer*, prokletým.

hry

Latinsky *ludi*. Za vlády králů začínaly velmi skromně, avšak koncem republiky se rozrostly v několikedenní slavnosti. Zprvu při nich probíhaly jen závody válečných vozíků, časem však zahrnuly i boje s šelmami, atletické závody, divadelní hry a mímý, živé obrazy a průvody. Nejpopulárnější z her byly *ludi Romani* pořádané v průběhu měsíce září. Jejich součástí nebyly gladiátorské zápasy. Přístup na hry měli všichni římscí občané a občanky. Propuštěnci a lidé bez římského občanství jako diváci připuštěni nebyli. V otevřeném cirku směly ženy sedět spolu s muži, v divadlech nikoli.

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

Chersonésos

Řecký název poloostrova.

Chersonnesus Cimbricus

Jutský poloostrov (Dánsko).

Iberus

Španělská řeka Ebro.

idy

Jeden z trojice počítaných dní v římském měsíci. Pripadaly na třináctý den ledna, února, dubna, června, srpna, září, listopadu a prosince. V březnu, květnu, červenci a říjnu nastávaly patnáctého dne měsíce.

ichor

Tekutina protékající žilami bohů a bohyň. Nebyla to krev.

Ílium

Římské jméno pro Tróju.

Illyrikum

Divoká hornatá oblast na východní straně horního Adriatického moře. Zahrnovala Istrii a Dalmácii.

imperátor

Původně velitel římské armády. Postupně se tento titul užíval jen u vojevůdce, který dosáhl význačného vítězství; aby vojevůdce získal souhlas senátu ke konání triumfu, musela ho armáda pozdravit ještě na bojišti jako „imperátora“. Od Caesara součást titulatury římských císařů. Slovo se v moderní době stalo základem pro pojmenování císaře v různých evropských jazycích.

imperium

Označení stupně pravomocí, jaké požíval kurulský magistrát nebo promagistrát. Mít imperium znamenalo, že muž disponuje autoritou svého úřadu a že v jejích mezích mu nelze odporovat. Imperium se udělovalo přijetím – > *lex curiata* a trvalo po jeden rok, pokud zákon pro jeho platnost nestanovil delší dobu. Stupeň imperia byl symbolizován počtem přidělených liktorů.

imperium maius

Neomezené imperium. Úroveň tohoto imperia byla tak vysoká, že jeho držitel byl nadřazen i konsulům běžného roku. Až do doby Pompeia Velikého bylo udělováno jen zřídka. Po něm se o jeho získání pokoušel kdekdo.

in absentia

V nepřítomnosti. V této knize je termínu použito, pokud muž kandidoval (anebo hodlal kandidovat) na volený úřad, aniž překročil *pomerium* a vstoupil do Říma, aby se o funkci ucházel osobně.

in loco parentis

Na místě rodičů; s autoritou zákonného rodiče.

in suo anno

„Ve svém roce.“ Výrazu se užívalo o muži, který byl do magistrátského úřadu zvolen v náležitém věku – v tom roce svého života, jaký pro nositele úřadu zákon a zvyky předpokládaly jako minimální.

ineptes

Hlupáci, idioti, nekňubové.

infra dignitatem

Pod úroveň důstojnosti; nestojící za povšimnutí.

inimicus

Škůdce, odpůrce, nepřítel (osobní).

insula

Ostrov. Bylo to i jméno, jakým se označovaly vysoké činžovní budovy v Římě, jelikož byly ze všech stran obklopeny širokými třídami anebo uličkami.

Ísis

Egyptská bohyně, avšak také helénizované božstvo. V Římě ji uctívali především řečtí propuštěnci, jichž tam žilo mnoho a mnoho tisíc. Jelikož součástí jejího kultu bylo i sebemrškačství, shledávala většina Římanů Ísis i její obřady krajně nepřijatelnými.

Itálie

V této knize je tak označován Apeninský poloostrov jižně od řek Arnus a Rubico.

Italská Galie

Itálie severně od řek Arnus a Rubico, na severu ohraničená Alpami. Její náležité latinské pojmenování znělo *Galia Cisalpina* – „Předalpská Galie“ – a její obyvatelé považovali Římané za méně hodnotné, za Galy. Caesar části z nich udělil římské občanství.

iugerum

Římská jednotka plošné míry pro vyměřování pozemků. Vyjádřeno v současných jednotkách měřilo jedno iugerum asi čtvrtinu (přesně 0.252) hektaru.

jezdci

Ordo Equester, špička první (majetkové) třídy římských občanů. Za časů římských králů a v prvních dobách republiky tvořili tito muži jízdu římské armády. V pozdějším republikánském období znamenalo slovo „jezdec“ ekonomické, a tedy i sociální postavení nositele tohoto označení.

kalendy

První ze tří pojmenovaných dnů v římském měsíci. Byl to vždy první den měsíce.

Kampánie

Pohádkově bohatá a úrodná sopečná kotlina ležící mezi samnitskými horami, Apulií a Tuskánským mořem a táhnoucí se od Tarraciny na severu až pod neapolskou zátoku. Neměla nikdy nouzi o vláhu a rodila veškeré plodiny

ŘÍJNOVÝ KÚŇ

větší, lepší a v hojnější míře než kterýkoli jiný kraj v Itálii. Velmi záhy byla kolonizována Řeky, poté se dostala pod nadvládu Etrusků, nato náležela Samnitům, až konečně připadla Římu. Silné samnitské a řecké prvky v jejím obyvatelstvu vnášely do jejího života projevy nespokojenosti, nebylo tu nikdy daleko ke vzpourám.

Karrhy

Dnes pouhá vesnička na samém jihu Turecka, poblíž hranice se Sýrií. Roku 53 př. n. l. se Karrhy staly dějištěm porážky Římanů, když na tomto místě parthská vojska zaútočila na armádu Marka Crassa.

Kartágo

Středisko foinické civilizace, které se nacházelo na území dnešního Tuniska v severní Africe. Na vrcholu své moci, opřené převážně o námořní síly, vládlo Kartágo říši, která zahrnovala Sicílii, Sardinii a celé Španělsko. Během tří válek, které Kartágo v průběhu 150 let vedlo s Římem, se jeho moc postupně vytrácela, až nakonec zanikla nadobro. Nejvýznamnějším Kartagincem byl Hannibal. Přídavné jméno k názvu Kartágo zní *punský* (foinický). Ve shodě s Encyklopedií antiky je v knize užíváno tvarů *Foiníkie*, *foinický*. Běžně se setkáváme s výrazy *Fénikie*, *fénický*.

Caesar obnovil Kartágo jako kolonii římských občanů.

Katabathmos

Neobydlené pobřeží mezi Egyptem a Kýrénaikou.

katapult

V republikánských dobách vrhací zařízení sloužící k vystřelování velkých šipek anebo přiosťřených dřev. Princip byl stejný jako u kuše. Malému katapultu se říkalo *šorpion*.

Kefallénia

Ostrov v Iónském moři západně od Řecka.

Kimmerie

Země na severních březích Černého moře; ve starověku k ní kromě Krymského poloostrova náležela i okolní území.

klient

Svobodný muž anebo i propuštěnec (nemuselo nutně jít o římského občana), který přijal závislost na patronovi. Klient se tím slavnostně zavazoval vyhovět přáním a zájmům svého patrona oplátkou za různé pozornosti a služby (zpravidla peněžité dary, poskytnutí zaměstnání, právní pomoc). Propuštěný otrok se stával klientem svého dřívějšího pána automaticky. Vztahy mezi klientem a patronem představovaly natolik závažný prvek ve společnosti, že byly upravovány samostatnými zákony. Klienty se mohly stát i obce, města, ba i celá království, a to nikoli pouze ve vztahu k Římu. Někteří Římané, jako třeba Pompeius Veliký, mezi své klienty počítali i různé krále a satrapy.

klientský král

Král, který vstoupil do klientského svazku s Římem anebo s některým z Římanů.

kohorta

Taktická složka legie o síle šesti centurií; za normálních okolností legie sestávala z deseti kohort. Údaje o římských armádách se někdy uváděly spíše v počtu kohort než legií, což napovídá, že vojáci nesloužili v rámci jedné legie.

konsul

Konsul byl nejvyšším voleným římským magistrátem, který vlastnil -► imperium.

Konsulové byli dva, volilo je centurijní shromáždění na období jednoho roku. Prvním konsulem se stával ten, kdo nejdříve nashromáždil hlasy z počtu centurií potřebného ke zvolení. Před konsulem kráčelo dvanáct liktorů. Úřadu se konsulové ujímali prvního ledna, na Nový rok. První konsul měl -► *fascēs* v lednu, což znamenalo, že jeho kolega zatím jen přihlížel. V držení *fascēs* se pak vždy po měsíci střídali.

Konsuly se mohli stát jak patricijové, tak plebejové; úřad konsulů mohli současně zastávat i dva plebejové, dva patricijové nikoli. Náležitý věk ke zvolení byl dvaadváct let, dvanáct let poté, co muž vstoupil do senátu. Konsulské imperium nebylo omezováno hranicemi, platilo nejen v Římě, ale i na všech římských územích a bylo nadřazeno imperiu správce provincie. Pokud čekalo armádu tažení, měl konsul (nebo konsulové) přednostní právo stát se jejím velitelem.

konsulár

Titul muže, který už zastával úřad konsula.

Korkýra

Ostrov v Adriatickém moři nazývaný dnes Kérkyra nebo Corfu.

kurulské křeslo

Kurulští magistráti byli ti magistráti, kteří byli oprávněni zasedat na kurulském křesle. Kurulské křeslo bylo vyrobeno ze slonoviny, mělo zkřížené nohy spojené ve tvaru X a bylo vybaveno i nízkými područkami, zato ale postrádalo zadní opěradlo. Zdá se, že bylo skládací, aby se dalo lépe přenášet.

kvestor

Nejnižší příčka na *cursu honorum*, žebříčku vedoucím ke konsulskému úřadu. Třebaže jednou z cest jak se dostat do senátu byla i kooptace censors – a využil jí i Caesar jako diktátor, aby co nejrychleji doplnil senát na potřebný početní stav –, obvyklejším způsobem v jeho době bylo dát se zvolit kvestorem. Muž tak činil ve věku devěťadvaceti let, takže do senátu pak vstupoval jako třicátník. V úřadu kvestora sloužil jeden rok, ujímal se ho pátého prosince. Jeho hlavní povinnosti se týkaly fisku. Mohl být přidělen ke státní pokladně v Římě anebo jako podřízený pomocník správce provincie, do některého významného italského přístavu nebo k zajišťování přidělů obilí. Pokud sloužil v provincii, mohlo být jeho pověření prodlouženo a v úřadě setrval jako prokvestor.

Lares Permarini

Larové byla božstva ryze římská, byli všudypřítomní, ve všech oblastech římského života, ochraňovali domácnost, křižovatky, hraniční kameny. *Lares*

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

Permarini představovali síly, neurčité co do počtu, které chránily římského mořeplavce před nástrahami vln i hlubin.

laserpicium

Látka získávaná z afrického *silfia*; užívala se jako lék povzbuzující zažívání.

latifundie

Velké celky veřejných pozemků pronajímané jedné osobě a obhospodařované podobně jako moderní ranče. Využívaly se spíše k pastvě než k obdělávání půdy.

Latium

Nejvlastnější domovina Římanů. Severní hranici tohoto území tvořil Tiber, jižní čára směřující od Tarraciny do vnitrozemí; na východě přecházelo Latium v samnitské hory.

lectus

Lehátko. V jídelně byla zpravidla tři, *lectus summus*, *lectus medius* a *lectus imus*, sestavená do podoby písmene U.

legát

Hodnostně nejvyšší člen štábu velitele armády. K tomu, aby se muž mohl stát legátem, musel být senátorem. Legáti byli podřízeni pouze veliteli armády a často bývali držiteli imperia.

leges Clodiae

Clodiových zákonů existovala celá řada, avšak ty, o které v této knize jde, Clodius prosadil v roce 58 př. n. l. s cílem upravit náboženskou činnost konsulů, dalších magistrátů a sněmů.

legie

Nejmenší jednotka římské armády schopná vést samostatně válku; to znamená, že byla úplná a soběstačná, pokud jde o počet bojovníků, vybavení a velení. Legie na plných počtech měla 4800 mužů rozdělených do deseti kohort, každá po šesti centuriích; zahrnovala také 1200 příslušníků nebojových sil (občanů) a dále zbrojře a jednotku válečných strojů.

lemures

Lemurové, tvorové z podsvětí, stíny, duchové zemřelých.

lex

Zákon.

lex curiata

Zákon přijatý na zvláštním sněmu třiceti kurií, kterým bylo kurulskému magistrátovi schváleno imperium. Obdobným zákonem byly také schvalovány adopce.

lex Genucia

Zákon přijatý roku 342 př. n. l., který stanovil, že mezi rokem, kdy muž zastával určitý úřad poprvé, a případnou další volbou do téže funkce musí uplynout alespoň deset let.

lex Voconia de mulierum hereditatibus

Zákon z roku 169 př. n. l. striktně omezoval práva žen dědit na základě poslední vůle zůstavitele.

lid římský (plebs)

Všichni římscí občané, kteří nebyli členy senátu ani jezdeckého stavu.

Ligurie

Hornatá oblast ležící mezi Janovem a římskou Zaalpskou Galí a sahající do vnitrozemí až k hřebenům Přímořských Alp. Byl to chudičký kraj známý především svou produkcí masné vlny, z níž se vyráběly výtečně nepromokavé svrchní oděvy a plst.

lingua mundi

Jazyk, jímž se domluvily všechny národy světa. V Caesarově době to byla řečtina. Později i latina.

locus consularis

Čestné místo u jídelního stolu. Byl to pravý konec hostitelova prostředního lehátka, tedy po hostitelově pravici.

Lugdunum

Soudobý Lyon ve Francii.

Lusitanové

Keltiberské národy na západě Iberského poloostrova, dnes zvláště na území Portugalska.

magistráti

Volení výkonní úředníci římské republiky. V Caesarově době byli zároveň i členy senátu.

Makedonie

Za Caesarových časů to bylo mnohem větší území než dnes. Na adriatickém pobřeží začínalo u města Lissus, jižně od Épeiru; nejdůležitějšími makedonskými sídly u Adriatického moře byly přístavy Dyrrhachium a Apollónia. Na východ od Adriatiku se zvedalo Kandavské pohoří, kde pramenily řeky Morava, Axios, Strymón a Nestos. Na sever od Makedonie leželo Illyrikum a Moesia, na jihu sousedila s Řeckem.

Malabarské pobřeží

Území při jihozápadním cípu indického Dekkanského trojúhelníku. Každoročně sem zavítala flotila nabatejských Arabů kvůli zdejšímu koření, zejména pepři.

Marius, Gaius

Třetí zakladatel Říma. Byl to *homo novus*, nováček na římské scéně, pocházel z Arpina, kde se narodil kolem roku 157 př. n. l. v zámožné rodině. Jako mladý vojenský tribun zaujal před Numantií pozornost -► Scipiona Aemiliana, jenž ho vybídl, aby se i přes svůj nevýznamný původ pokusil o politickou dráhu. Podporován Caecilii Metelly (kteří pak měli důvod toho litovat) vstoupil Marius jako tribun lidu do senátu, avšak vzhledem k rodovým okolnostem se jeho naděje na magistrátní úřady jevily málo

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

pravděpodobné. V roce 115 př. n. l. se přesto – deštěm úplatků – prodral do úřadu prétora, avšak konsulát mu stále unikal.

A pak se v roce 110 př. n. l. oženil s Julií, tetou velkého Caesara, jejíž patricijský původ a konexe z něho konečně učinily vhodného kandidáta na konsulský úřad. Zúčastnil se jako legát Metella Numidika tažení proti králi Jugurthovi v severní Africe a využil toho, aby si v roce 107 př. n. l. zajistil zvolení konsulem, k nemalému Metellově pohoršení.

Série katastrofálních porážek římských vojsk vedla k drastickému snížení počtu zámožných Římanů, z nichž se armáda skládala, takže Marius začal v následujících letech do legií přibírat i nemajetné římské občany, kteří byli při sčítání lidu započítáváni pouze podle počtu hlav, odtud jejich název -► *capite censi*. Řím byl ohrožen obrovskou germánskou migrační vlnou; to přispělo k Mariově opětovné volbě konsulem – ne méně než šestkrát za sebou, z toho třikrát -► *in absentia*.

Když byli Germáni roku 100 př. n. l. konečně poraženi, stáhl se Marius na několik let z veřejného života. Zpět ho na politickou scénu přivedla vzpoura italských spojenců Říma a další řada porážek římských vojsk. Přesvědčen o tom, že někdejší proroctví slibující mu sedminásobný konsulát je pravdivé, učinil vše pro jeho splnění a stal se roku 86 př. n. l. konsulem po sedmé, přičemž jeho konsulským kolegou byl zvolen Cinna.

Zemřel pouhých pár dnů po nástupu do úřadu, uprostřed nelítostného pobíjení svých odpůrců, nad nímž se zděsil celý Řím. Jeho někdejší legát a oddaný spojenec -► Sulla se nakonec stal jeho nepřítelem.

Mariův osud je vylíčen v prvních dvou svazcích tohoto cyklu, které vyšly pod názvem *První muž Říma* a *Koruna z trávy*.

Massilia

Soudobá Marseille ve Francii.

Mauretánie

Západní část severní Afriky, zhruba od řeky Muluchath (dnešní Moulouya) v současném Alžírsku až k Atlantskému oceánu.

medimnus

Dutá míra na obilí a další sypké plodiny. Rovnala se pěti -► *modiūm*, přibližně 40 litrům. Medimnus obilí vážil zhruba 21 kg.

Memfis

V blízkosti současné Káhiry v Egyptě.

mentula

Značně vulgární latinské pojmenování penisu.

meretrix mascula

Prostitutka mužatka.

Messapiové

Nejstarší původní obyvatelé jihovýchodní Itálie.

mete-en-sa

Řadový egyptský kněz, bez práva nosit zlaté ozdoby.

meum mel

Lichotka – „ty můj mede, můj slad’oušku“.

miles gloriosus

Vychloubačný voják.

modius

Běžná římská dutá míra na obilí. V přepočtu by se rovnal 8 litrům a vážil by 6 kg. Ti, kdo měli nárok na bezplatný přiděl obilí, dostávali 5 *modiū* pšenice na osobu a měsíc. Stačilo to na jeden bochník chleba denně.

Mormolyké

Strašidlo, ohyzdná ženština.

mos maiorum

Pojem, jenž je pro nás téměř nedefinovatelný. Zavedený řád věcí, zvyků a tradic zděděný po předcích. *Mos maiorum* byl způsob, jakým se věci odjakživa dělaly a jakým by se i nadále měly dělat. Termínu se zpravidla užívalo o veřejných záležitostech, když se jednalo o vládě a jejích institucích.

municipia

Okrsky respektive města, které v očích Římanů neměly plnou samosprávu. Vyskytovat se mohly v Itálii i mimo ni.

murex

Ostranka, plž, který je zdrojem nachového barviva.

murus Gallicus

Kamenná hradba hojně prokládaná dlouhými kládami; tato kombinace dodávala zdem odolnost proti beranidlům. Vymysleli ji Galové.

Mutina

Dnešní Modena v severní Itálii.

Narbo

Soudobé Narbonne ve Francii.

Naše moře

Mare nostrum. Středozemní moře.

Neapolis

Existovala celá řada měst pojmenovaných Neapolis, avšak v této knize jde o italskou Neapol a o přístav na thráckém pobřeží v blízkosti filippského bojiště.

nefas

Hřích, nepravost, to, co není dovoleno.

Níkomédeia

Současný Izmir v Turecku.

nomarcha

Správce egyptského okrsku.

nomen

Jméno mužovo mělo zpravidla tři části, např. *Marcus Junius Brutus*, žena měla jméno rodové, případně i přízvisko, např. *Fulvia* či *Iunia Tertula*.

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

nony

Jeden ze tří počítaných dnů v římském měsíci. Pokud -► idy připadaly na patnáctého, pak byly nony sedmého; pokud připadly idy na třináctého, byly nony pátého.

nosítka

Krytá uzavřená budka s přesahujícími tyčemi na obou stranách, tak aby je mohla uchopit skupina nosičů, zpravidla šest až osm mužů; některá nosítka bylo možno zavěsit i mezi poslušné muly. Byl to velice pomalý dopravní prostředek, avšak nejpohodlnější, jaký starověký svět znal, jelikož povozy neměly pérování.

numen

Pojem užívaný moderními vědci k vystižení neobvykle odhmotněných původních italských a římských božstev, pokud tu slovo božstvo má vůbec oprávnění. Lépe by odpovídal termín „duchovní síly“. Tato nehmotná prastará božstva představovala síly, které ovládaly vše, počínaje deštěm a větrem až po otevření a zavření dveří. Byly bez tváře, bez pohlaví a bez jakékoli mytologie. Třebaže se stalo pravidlem připisovat věcem řecký původ a mnoha numinózním božstvům tak byla přisouzena jména, pohlaví, někdy i podoba, bylo by nesprávné označovat římské náboženství za bastardizovanou formu řeckých náboženských představ. Na rozdíl od Řeků vážali Římané své náboženství tak neoddělitelně na všechny aspekty vlády, že jedno bez druhého nemohlo existovat. Bez ohledu na to, jak řeckou podobu mohlo navenek mít, obracelo se římské náboženství spíše k silám a k cestám sil, k jakési jejich zpětné vazbě, ke vztahu mezi světem lidí a světem bohů jako k určité vzájemné výměně hodnot.

Numidie

Úsek severoafrického pobřeží mezi současným Tuniskem a alžírskou řekou Muthul.

nundinum, nundinae

Nundinum, osmidenní římský týden, ohraničovaly tržní dny, *nundinae*.

oppidum

Keltské opevněné město.

opus incertum

Nejstarší a nejoblíbenější římský způsob zdění. Obě plochy stěny byly vyzdívány na maltu z menších nepravidelných kamenů, prostor mezi nimi byl vyplňován směsí malty, tufu, jílu a hrubého šterku.

orli

Stříbrné standarty v podobě orla s rozpjatými křídly, které -► Gaius Marius věnoval každé ze svých legií složených z naverbované chudiny jako symbol jejich vlastenectví. Orly legie uctívaly jako posvátné. Orel byl mj. pták Jupiterův.

oský jazyk

Jazyk, jímž na italském poloostrově hovořili obyvatelé Samnia, Apulie, Kalábrie, Lukánie a Bruttia. Lišil se od latiny natolik, že Římané na jeho mluvčí pohlíželi s despektem.

Osmnáctka

Osmnáct nejpřednějších centurií první majetkové třídy, v nichž byli soustředěni muži očekávající, že na základě svého rodového původu nastoupí politickou dráhu anebo že ozdobí svou přítomností špičkové pozice podnikatelského světa. Počet mužů v každé z těchto osmnácti centurií byl omezen na sto.

Padus

Řeka Pád (italsky *Po*) v severní Itálii.

Palus Asfaltitēs

Mrtvé moře. V dané době bylo jediným zdrojem asfaltu, který vyvřel na jeho hladinu a byl z ní stahován; ložiska asfaltu na jeho březích byla sulfurována a natolik ztvrdlá, že se jich nedalo obchodně využít. Asfalt byl nejen vysoce ceněn, ale na trzích také dosahoval vysokých cen, jelikož se jím natíraly kmínky vinné révy na ochranu proti plísni a škůdcům a využívalo se ho i v lékařství. Na těžbu asfaltu měli výsadní právo Nabatejci, kteří si toto privilegium také žárlivě střežili.

Palus Ceroliae

Navzdory tomu, že Římané byli obdařeni přímo geniálním stavitelským nadáním, nedokázali si dlouho poradit s odvodněním této bažiny, na jejímž místě později vznikl amfiteátr Kolosea.

panem et circenses

Chléb a hry. Římská politika spočívala v nasycení chudiny a poskytování dostatek zábav, tak aby se nespokojům a nespokojenosti spíše předcházelo.

Paraetonium

Patrně dnešní Mersa Matruh v severozápadním Egyptě.

Parthové

Vždycky se hovořilo spíše o království Parthů než o Parthii, jelikož pod slovem Parthie se rozuměly nepříliš známé oblasti východně od Kaspického moře. Ačkoli název „Parthové“ se zdá napovídat, že šlo o lidi totožné krve, bylo to ve skutečnosti společenství jazykově právě tak různorodé, jako bylo rozlehlé teritoriálně; království Parthů, volná vojenská konfederace, zahrnovalo státy a národy od řeky Indus v dnešním Pákistánu až po řeku Eufrátés v Sýrii. Na severu ho ohraničovaly horstva a stepi střední Asie, na jihu Indický oceán a Perský záliv. V Caesarově době tu panoval arsakovský král vyznávající kult Mazdy; vládl ze dvou sídelních měst – z Ekbatany (dnešního Hamadánu) a ze Seleukeie (dnes Bagdád). Třebaže převážně parniovska vládnoucí vrstva uměla hovořit i psát řecky, dávno už vzdala jakékoli helénizační záměry. Podnebí ani terén neposkytovaly příznivé podmínky pro pěší vojska. Parthské armády válčily v sedle. Šlechtici bojovali jako katafraktové (v řetízkové zbroji), prostý lid jako spoře odění lučištníci – pohotoví vypálit proslulou „parthskou střelu“ (otočení v sedlech za předstíraného útěku).

pater familias

Hlava římské rodinné jednotky.

Patrae

Dnešní Patras v Korintském zálivu.

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

patratio

Podle dr. J. N. Adamse znamenalo toto slovo spíše dosažení orgasmu u muže než ejakulaci.

patricijové

Původní římská aristokracie. Patriciji byli význační občané ještě předtím, než v Římě začali vládnout králové, králům pak sloužili jako poradní sbor; na počátku republiky zaplnili senát a zastávali všechny magistrátské úřady. Patricijové požívali vážnosti, jaké nemohl dosáhnout žádný z plebejů, bez ohledu na to, jakého šlechtického původu se dovolával. Jak však vzrůstalo bohatství a moc plebejů, klesala neúprosně síla a majetek patricijů. V Caesarově době být patricijem už pouze znamenalo, že muž měl úctyhodnější předky. Ne všechny patricijské rody si byly rovny co do starobylosti; Juliové a Fabiové byli například mnohem starší rody než Claudiové. Na sklonku republiky se na doplňování řad senátorů podílely už jen tyto patricijské rody: Aemiliové, Claudiové, Corneliové, Fabiové (ti však pouze díky adopcím), Juliové, Manliové, Papinové, Pinariové, Postumiové, Quinctiliové, Sergiové, Serviliové, Sulpiciové a Valeriové. Dle tradice mělo být původně těchto rodů 300.

perduellio

Nejzávažnější forma velezrady. Muž, který z ní byl obviněn, nestanul před soudem, nýbrž byl souzen centurijním shromážděním.

peripatetik

Stoupenec filozofie, u jejíhož zrodu stál Aristotelés, rozvinuté však až jeho žákem Theofrastem. Jméno tohoto filozofického učení je odvozeno od sloupopradí u Lykeia, kde se v průběhu výměny názorů procházeli diskutující členové školy.

peristyl

Obdélná zahrada nebo nádvoří ze všech čtyř stran uzavřené, zpravidla krytým sloupopradím.

persona

Způsob, jakým se člověk navenek jevil. Přesně vzato podoba, jakou sám přijal vůči ostatním.

Picenum

Ta část území italského poloostrova, která tvořila víceméně lýtko italské „nohy“. Táhl se podél adriatického pobřeží od Umbrie na severu až k Samniu na jihu. Na jeho obyvatele se s jistou dávkou opovržení pohlíželo jako na Galy.

pilum

Oštěp, vrhací zbraň římského vojáka, odlišná od kopí, *hasta*. Měl poměrně malý hrot se zpětnými háčky, přecházející v kovovou objímku, která sahala až do poloviny délky celé zbraně; dřevěné ratiště oštěpu se pak rozšiřovalo, takže poskytovalo pevný úchop. –

> Gaius Marius dal oštěp upravit tak, že na spoji kovu a dřeva se špička zbraně po nárazu na protivníkovu tělo nebo na jeho štít ulomila. Tak ji nepřítel nemohl použít a vrhnout zpátky. Zbrojíři dokázali sebrané zbraně po bitvě rychle opět opravit.

pinasa

Rychlý otevřený člun obsazený asi osmi veslaři.

Placentia

Soudobá Piacenza v severní Itálii.

plebejové, plebs

Všichni římské občané, kteří nebyli patricijové. V počátcích republiky se žádný plebej nemohl stát senátorem, magistrátem anebo knězem. Postupem času, jak plebejové nabývali majetku a vlivu, pronikali i do oblastí tradičně dosud vyhrazených patricijům. Vytvořila se tak jejich aristokracie, která spolu s patricijí tvořila politickou elitu republiky, nobilitu.

plebiscit

Zákon přijatý na shromáždění plebejů.

pomerium

Posvátný okrsek města Říma, tak jak ho údajně vytyčil král Servius Tullius. Byl vyznačen mezníky nazývanými *cippi* a vytrval v nezměněné podobě až do doby -► Sullovy, jenž ho rozšířil, neboť se k tomu cítil oprávněn, jelikož zvětšil římské území. Z náboženského hlediska existoval Řím toliko uvnitř *pomeria*, vše mimo ně byla jen půda náležející Římu.

pomocné jednotky

Vojenské sbory sloužící ve svazku římské armády a složené z bojovníků, kteří nebyli římskými občany. Pomocnými jednotkami byly zpravidla jezdecké oddíly.

pontifex

Vysoký kněz, člen kolegia pontifiků. V Caesarově době to byl volený úřad (s doživotní platností).

pontifex maximus

Římský velekněz. Tento úřad byl zřízen za republiky, aby omezil moc dosavadního nejvyššího kněze, jenž se nazýval Rex Sacrorum. Pontifex maximus byl volen s doživotní platností, bydlel v jedné polovině Domus Publicae a náboženskou činnost vykonával v Regii. Pod jeho vedení spadali i flaminiové a vestálské panny.

Pontos

Velký stát v severovýchodní Anatolii při černomořském pobřeží, ohraničený řekou Halys.

Portus Itius

Vesnička v Doverské úžině; dodnes nevíme, zda Portus Itius je totožný se současným Calais anebo Wissantem.

praefectus fabrum

Z formálního hlediska nebyl součástí armády, nýbrž civilistou (často to byl bankéř), jmenovaný vojevůdcem, aby vybavil a zásoboval jeho vojska, počínaje potravinami přes oděvy a muly až po zbraně. Jelikož veškeré smlouvy uzavíral on, kynula mu možnost obohatit se, což se však nepovažovalo za nic nepatřičného, pokud se vešel do rozpočtu a pokud byla kvalita dodávek uspokojivá.

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

praefectus urbi

Městský prefekt jmenovaný konsuly k řízení tribunálu městského prétora ve dnech Latinských slavností – prakticky tedy k dohledu nad Římem v době nepřítomnosti konsulů a prétorů. Být vybrán do této funkce se považovalo za velkou čest.

prétor

Druhý nejvyšší římský magistrát s imperiem. V průběhu existence republiky se počet prétorů postupně zvyšoval, neboť předsedali soudům, a k dispozici tak musel být dostatek prétorů, aby všechny soudy mohly fungovat. Volení byli centurijním shromážděním na jeden rok, úřadu se ujímali prvního ledna.

Praetor urbanus, městský prétor, měl vyšší postavení; měl na starosti civilní žaloby a rozhodoval, zda případ má být projednán před některým ze soudů ustavených Sullou.

Praetor peregrinus, cizinecký prétor, projednával případy, které se týkaly jiných osob než římských občanů; na rozdíl od ostatních prétorů, kteří setrvali v Římě, cestoval po Itálii a účastnil se zasedání místních soudů, projednával však i případy souzené v Římě samém.

privatus

Občan soukromník. V této knize je tohoto pojmu užito pro člena senátu, který nezastává žádný magistrátní úřad.

pro: promagistrát, prokonsul, proprétor, prokvestor

Ten, komu už skončila služba a imperium spojené s řádným úřadem a byl pověřen další funkcí s propůjčeným imperiem. Promagistrátní postavení mělo trvat rok po ukončení výkonu voleného úřadu. Pokud šlo o prokonsula nebo proprétora, odcházeli zpravidla jako správci do provincií, mohli ovšem také sloužit jako vyšší legáti některého z vojevůdců. Své imperium ztrácel, jakmile překročil hranice -► *pomeria* a vstoupil do Říma.

proletarii

Nejnižší postavení římských občanů, tak chudí, že nemohli dát státu nic jiného než své potomky, *proles* (-► *capite censi*).

Propontis

Dnešní Marmarské moře, mezi Egejským a Černým mořem.

propuštěnec

Otrok, jemuž byla dána svoboda. Byl povinen nosit čapku svobody. Třebaže formálně byl svobodný (a pokud byl jeho dosavadní pán římským občanem, stával se římským občanem i on sám, byť s určitými omezeními), zůstal -► klientem svého dosavadního pána a v podmínkách volebních struktur římské republiky, kde rozhodujícím hlediskem byly majetkové poměry voliče, měl pramalou naději, že by mohl uplatnit svůj hlas v tributním shromáždění. Byl totiž automaticky zařazován do tribuí Esquilina nebo Suburana, jedné ze Čtyř městských tribuí. Pokud se ovšem dokázal prodrat na vyšší ekonomickou úroveň, jak se některým propuštěncům dařilo, mohl postoupit i do vyšší majetkové třídy. Synové propuštěnců byli rovnocenní ostatním občanům.

proskripce

Římský název pro praxi, která se zdaleka neomezila jen na starý Řím, totiž uvedení mužova jména na seznamu, na jehož podkladě byl pak zbaven

všeho, často i života. Proskripce nebyly spojeny s žádnými právními úkony a proskribovaný muž neměl nárok na soudní proces anebo jiné projednání své věci, kde by mohl prokázat svou nevinu. Byl *sacer*, psanec. Prvním, kdo široce využil proskripce, byl -► Sulla; od té doby i pouhá zmínka o proskripcích stačila vyvolat mezi Římany první majetkové třídy paniku.

provincie

Provincia znamenala původně oblast povinností magistráta nebo promagistráta s imperiem. Později bylo toto slovo vztaženo i na místo, kde držitel imperia vykonával svůj úřad.

Přední Hispánie

Hispania citerior. Část Iberského poloostrova ležící mezi Pyrenejemi a současnou Cartagenou a sahající do vnitrozemí až po Segovii.

příděly obilí zdarma

Už dlouhou dobou bylo zvykem, že si přední římscí politici získávali přízeň nižších majetkových tříd tím, že přispívali na náklady na rozdělované obilí (pšenici). Pokud šlo o zisk hlasů, neznamenalo to pro ně velký přínos, avšak nabývali tím pověsti lidumilů, což jim přicházelo velice vhod při volbách do vyšších úřadů (-► tribue). Dobročinnost byla považována za vynikající osobní vlastnost.

Pak prosadil roku 58 př. n. l. tribun lidu Publius Clodius zákon o bezplatném přidělování pěti *modiů* pšenice měsíčně všem římským občanům – mužům. Byla to dávka, která rodině umožnila upéci každý den velký bochník chleba. Fondy pro tento program Clodius zajistil anexí ostrova Kypru, který až do té doby náležel egyptským Ptolemaiům. Potřeba přídělců nebyla v té době zjišťována. Když se však Caesar stal diktátorem, zavedl povinné ověřování majetkových poměrů příjemců bezplatných přídělů obilí a snížil tak objem rozdávané pšenice ze 300 000 *modiů* na 150 000.

publikáni

Výběrčí daní. Byli to muži organizovaní ve společnostech, které se státní pokladnu uzavíraly smlouvami na výběr daní v provinciích. Součástí jejich dohod se státem bylo oprávnění vybrat od obyvatel provincie víc peněz, než státní pokladna požadovala, a tak dosahovat zisků. Mohlo jít o značně velké částky, jelikož se stát nestaral o to, kolik publikáni vymohli, pokud pokladna obdržela daně ve stanovené výši. Publikáni se tak stávali metlou provincií.

Puteoli

Soudobé Pozzuoli. Rušný a dobře vedený přístav v Neapolském zálivu, známý byl i svým sklem.

quadriga

Válečný vůz tažený čtyřspřežím zapřaženým vedle sebe v jedné úrovni.

quadriréma

-► quinquaréma.

Quin taces! Tacete!

Mlč! Mlčte!

quintilis

Dnešní červenec. Jeho jméno bylo v době Caesarova diktátorství k jeho počtě změněno na *Julius*.

quinqueréma

Velice běžná starověká válečná galéra, o níž se sice soudilo, že je pro pohotový manévr příliš pomalá a neohrabaná, která však měla výhoda značné mohutnosti a hmotnosti. Byla známá také pod jménem „pětka“. Podobně jako její menší sestry byla několikanásobně delší, než měřila napříč, a nebyla určena k žádnému jinému účelu než k boji na moři.

Dříve se soudilo, že quadrirémy měly čtyři řady vesel a quinquérémy pět, dnes však panuje takřka všeobecná shoda v názoru, že žádná galéra nikdy neměla víc než tři řady vesel nad sebou, obvykle však to byly jen dvě řady. „Čtyřky“ a „pětky“ si své přezdívky pravděpodobně získaly buď podle počtu mužů u každého vesla, anebo podle úhrnného počtu veslařů ve všech řadách nad sebou na stejné úrovni na téže straně lodi. Nejhořejší řada veslařů byla vždy vysunuta na krakorci; pokud měla loď tři řady vesel, pak ještě i prostřední měla vesla vedená otvory v bocích dostatečně vysoko nad hladinou, zatímco dolní řada vesel procházela boky tak nízko, že průchodky musely být těsněny koženými manžetami.

Quinquérémy byly vždy nakryty palubou a na ní bylo místo pro námořní pěchotu a metací stroje. Veslařů měly asi 270, k tomu 30 námořníků a 120 bojovníků námořní pěchoty. Veslovali na nich vždy profesionální veslaři, nikdy otroci – k této praxi sáhla až křesťanská éra.

Existovaly ještě větší galéry, pojmenované zjevně podle počtu mužů u jednoho vesla. Patřila k nim například „šestnáctka“, která proslula za útoku Mithridata Velikého na ostrov Rhodos.

Quirinus

Božstvo sabinského původu, bez konkrétní podoby, které zosobňovalo duch římského občanství – božstvo všech shromáždění Římanů. Jeho chrám stál na Quirinalu, na místě původní sabinské osady.

Quiris, Quirites

Občan, občané. Jak dosvědčuje jeho užití Caesarem při jednání se vzbouřenými jednotkami, bylo to oslovení vyhrazené pro římské civilisty, kteří nikdy nesloužili v legiích. Jeho původ a původní smysl je nejasný.

reduta

Pevnůstka včleněná do obranné hradby, před kterou byla předsunuta. Jejím půdorysem byl čtverec nebo také mnohoúhelník.

Regia

Nejstarší římský chrám stojící na Foru Romanu poblíž Domus Publiky. Byl podivného tvaru a orientován byl k severu, uvnitř se nacházely svatyňky a oltáře některých z nejstarších a zcela neosobních římských božstev, jako byla Vesta, Opsiconsciva nebo Mars posvátných štítů a oštěpů. Jeho součástí byly přilehlé úřadovny pontífika maxima a kolegia pontífiků.

republika

Vládní forma, kterou Řím přijal poté, co byl poslední král Tarquinius Superbus roku 510 př. n. l. poslán do vyhnanství. Hlásila se k demokracii, neboť jejím podstatným rysem byly volby, současně se však řídila hlediskem

voličova majetku, takže hlasovací právo nebylo pro všechny voliče rovné. Městská chudina byla z rozhodování prakticky vyloučena, neboť byla soustředěna jen do čtyř z pětaticeti -► římských tribuí. Silně tak byla zvýhodněna první majetková třída a občané z jedenatřiceti venkovských tribuí.

republikáni

V této knize je tohoto termínu užíváno jako názvu skupiny mužů, kteří se postavili proti Caesarovi, poté co překročil Rubiko. Do jejich čela se postavili ultrakonzervativní *boni*, za svého vojenského vůdce si vybrali Gnaea Pompeia Magna a s cílem Caesara rozdrtit rozpoutali občanskou válku. Třebaže u Farsálu utrpěli rozhodující porážku, pokračovali dál v odporu v provincii Africa, než nakonec definitivně podlehli u Mundy v Zadní Hispánii. Neměli by být zaměňováni s pachateli atentátu na Caesara, s Liberátory, z nichž řada nikdy k republikánům nepatřila a někteří (Brutus, Cassius) dokonce už dříve republikánský odboj vzdali.

Rhegium

Současné Reggio v Kalábrii.

Rhenus

Dnešní Rýn.

Rhodanus

Francouzská řeka Rhône.

rostra

Řečnické pódium v dolní části Fora Romana. Doslovný význam jeho názvu zní „lodní zobce“ a souvisí se dvěma vysokými sloupy na pódiu, na nichž byly upevněny ukořistěné bronzové útočné bodce nepřátelských lodí. Rostra byla původně začleněna do obezdění amfiteátru *Comitia*. Poté, co na jeho místě dal Caesar postavit novou senátní budovu, byla vybudována i obnovená rostra, vyšší a impozantnější než předtím.

Rubico

Hranici mezi Itálií a Italskou Galií na adriatické straně poloostrova kdysi tvořila řeka Metaurus, poté co ale Sulla přivtělil *ager Gallicus* k Itálii, posunul tuto mez na sever, až k řece Rubico. Většina současných vědců uvádí, že jde o malou, krátkou a mělkou říčku, která dnes nese jméno Rubicone nebo Pisciatello, já ovšem tvrdím, že to musel být dlouhý tok s prameny kdesi poblíž Arna, hranice Itálie na západní straně poloostrova. Vlivem rozsáhlých odvodňovacích prací prováděných ve středověku v okolí Ravenny už to dnes nikdo nedokáže spolehlivě potvrdit, já se však domnívám, že onou řekou je dnešní Ronco, které se tehdy patrně vlévalo do moře o něco jižněji.

saepta

„Ovčí ohrada“. Prostor na Martově poli, kde byly stavěny přenosné plůtky sloužící pro hlasovací jednotky na schůzích centuriijního a tribujního shromáždění.

sagum

Okrouhlá pláštěnka, poněkud podobná ponču, s otvorem uprostřed pro prostrčení hlavy. Byla nepromokavá a tvořila nezbytnou součást

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

legionářského odění; sloužila i jako příkrývka na spaní. Nejlepší saga se vyráběla z masné ligurské vlny.

Salona

Soudobý Split v Dalmácii.

saltatrix tonsa

Doslova oholená tanečnice. Prodejný homosexuál, který nabízel své služby převlečený za ženu.

Samnium

Nejúpornější nepřítel Říma na italském poloostrově. Území, jehož obyvatelé hovořili oským jazykem, zahrnovalo převážně hornaté kraje ležící za Latii a sahlo až k Adriatickému moři, kde sousedilo s Apulií.

Sarápis

Pozoruhodné makedonsko-egyptské božstvo, o němž se říkalo, že si ho vymyslel první Ptolemaios společně s tehdejší nejvyšším knězem Ptahovým, jakýmsi Manethem. Sarápis představoval spojení Dia s Osiridem a s ochranným býčím božstvem Apisem a měl zapůsobit na helénizované obyvatelé Alexandrie a Nilské delty, kteří měli odpor k tradičním egyptským „zvířecím“ bohům.

satrapa

Perský titul královských místodržících v satrapiích; zůstal v užívání i v době, kdy si říši podřídil Alexandr Veliký.

Scipio Aemilianus

Publius Cornelius Scipio Aemilianus Africanus Numantinus se narodil roku 185 př. n. l. Byl adoptován Scipiony, neméně urozený však byl i jeho vlastní otec Lucius Aemilius Paullus. Po vynikající vojenské dráze za třetí punské války byl roku 147 př. n. l. zvolen konsulem, třebaže dosud nedosáhl potřebného věku a mnoho mužů se jeho volbě roztrpčeně bránilo. Ujal se velení ve válce proti Kartágu, dobyl ho a na základě rozhodnutí senátu srovnal město se zemí.

V letech 142-141 př. n. l. byl censorem a roku 134 př. n. l. se znovu stal konsulem a v průběhu osmi měsíců svého úřadu dobyl a vyhladil hispánské město Numantii, které dokázalo po celých padesát let vzdorovat celé řadě římských vojevůdců. Jeho švagr Tiberius Gracchus mezitím začal v Římě jako tribun lidu narušovat *mos maiorum*; třebaže zemřel ještě předtím, než se stačil konsul do Říma vrátit, byla Gracchova smrt přesto kladena za vinu právě Scipionovi.

Scipio Aemilianus zemřel roku 129 př. n. l. ve věku pětácti let, tak náhle, až se rozšířily pověsti, že ho jeho žena, Gracchova sestra, otráвила.

Byl to intelektuál s vášnivým zaujetím pro všechno řecké a stal se středem kroužku, který podporoval muže, jako byli Polybios, Panaitios a dramatik Terentius. Jako přítel dovedl být do krajnosti oddaný. Jako protivník dokázal být krutý, chladnokrevný a zcela bezohledný.

Scipio Africanus (Starší)

Publius Cornelius Scipio Africanus se narodil roku 236 př. n. l. a zemřel někdy počátkem roku 183 př. n. l. Už jako velice mladý muž se vyznamenal v bitvě na samém počátku 2. punské války a ve věku pouhých šestadvaceti let, kdy se ještě ani nestal senátorem, mu bylo shromážděním lidu svěřeno

velení ve válce proti Kartágu na španělské půdě. Vedl si tam znamenitě, během pěti let Kartagince porazil a zabral pro Řím obě hispánské provincie.

Konsulem se stal v roce 205 př. n. l., kdy mu bylo teprve jedenatřicet let. Následujícího roku vpadl do Afriky. Tam porazil Hannibala a přijal pak jméno Africanus. Byl zvolen censorem, potom podruhé konsulem a dosáhl hodnosti *princeps senatus*.

Navzdory jeho nadání, rozhledu a kultivovanosti zaujal vůči němu Cato Starší Censorius nepřátelský postoj a začal ho nelítostně pronásledovat pro údajnou neřímskou korupci. Scipio Africanus zemřel krátce poté, co Cato Censorius uštvál jeho bratra Scipiona Asiatica.

senát

Z původního králova poradního sboru, jenž měl kolem 100 členů, se na počátku republiky rozrostl na tři stovky patricijů. Jen o pár let později byli do senátu připuštěni i plebejové.

Vzhledem k tomu, jak starobylá instituce senát byl, zůstává každá formální definice jeho pravomocí, práv a povinností nutně kusá. Členství v senátu bylo doživotní, což ho předurčovalo ke sklouznutí v oligarchii, jak se také záhy stalo; po celou dobu jeho trvání bojovali jeho členové neúnavně za zachování jeho nadřazenosti a výlučnosti. O přijetí muže do senátu rozhodovali censoři, od Sully byl vstup do senátu podmíněn absolvováním úřadu kvestora, pokud si okolnosti nežádaly jinak.

Senátoři nosili tuniky s širokým nachovým pruhem na pravém rameni, kaštanově hnědé uzavřené střevíce a prsten. Zasedání senátu se muselo konat v náležitě zasvěcených prostorách. Senátu náležela vlastní budova, *Curia Hostilia*, scházival se však i v některých chrámech. Pořadí mluvčích podléhalo přísné hierarchii, i když se tento pořádek čas od času proměňoval. Řadovým senátorům ze zadních lavic, kterým se říkalo *pedarii*, nebylo dovoleno promluvit vůbec, neboť za sebou neměli žádný úřad. Směli však hlasovat. Pokud šlo o záležitosti nepodstatné anebo takové, kde se předpokládala jednomyslnost, hlasovalo se zdvižením ruky, avšak náležité hlasování probíhalo přechodem senátorů na jednu nebo druhou stranu síně. Představeným senátu byl nejváženější z patricijských senátorů, *princeps senatus*.

Senát zůstal poradní institucí; nezískal nikdy oprávnění zákony schvalovat, mohl je pouze doporučit ke schválení sněmům. Na schůzích byla nutná účast určitého počtu senátorů, *quora*, nevíme však, jaké číslo představovalo. Z původních tří set stoupl celkový počet senátorů za Sully na šest set; Caesar ho zvýšil až na tisícovku. V určitých oblastech měl senát svrchovanou pravomoc. Rozhodoval o rozpočtu, čímž měl v ruce i řízení státní pokladny, a jsou známy případy, kdy zákony, s nimiž nesouhlasil, odmítl prostě financovat. Měl co mluvit do zahraniční politiky a do válek vedených Římem, měl závažné slovo i v náboženských otázkách.

senatus consultum ultimum (SCU)

Forma rozhodnutí nazvaná *krajní usnesení senátu*, která vznikla při řešení krize vyhrocené Gaiem Gracchem v roce 121 př. n. l., umožnila vyhnout se jmenování diktátora. *Krajní usnesení senátu* bylo nadřazeno všem zákonodárným orgánům i všem magistrátům a rovnalo se vyhlášení stanného práva. Za autora zkráceného latinského pojmenování tohoto opatření byl považován Cicero, jehož údajně unavilo neustále opakovat úplnou právní formulaci, která zněla: *senatus consultum de re publica defendenda*.

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

Sertorius

Quintus Sertorius, příbuzný Gaia Maria, se narodil kolem roku 120 př. n. l. Byl jedním z nejlepších Mariových podvelitelů, avšak po Mariově smrti roku 86 př. n. l. se znelíbil Sullovi. V roce 83 př. n. l. byl sice ustanoven správcem celého Španělska, byl však úřadu Sullovým diktátem zbaven; našel útočiště v Mauretánii, ale Lusitanové, kteří ho milovali, ho pozvali zpátky na španělskou půdu. Sertorius ve Španělsku vyhlásil odtržení od Říma a ustavil svůj vlastní „senát a lid“ s důrazem na místní hispánské obyvatelstvo, třebaže se snažil k sobě přitáhnout i odbojné Římany. Díky své vojenské genialitě porážel jednoho římského vojevůdce za druhým, mezi nimi i mladého Pompeia Velikého, kterého v letech 76 př. n. l. až 72 př. n. l. na bojištích ostudně pokořil. Zoufalý Pompeius vypsál v roce 72 př. n. l. posléze na jeho hlavu tučnou odměnu a Sertorius byl poté zavražděn svým římským druhem Perpernou. O Sertoriovi se říkalo, že má dar dorozumívat se se zvířaty.

serviovské hradby

Hradby, které mohou v Římě spatřit turisté, v době republiky ještě neexistovaly. Původní opevnění města, dnes už zasuté, údajně zbudoval král Servius Tullius. Jelikož však tyto hradby obklopovaly větší území, než jaké vytyčovalo -► *pomerium*, vznikly zřejmě teprve po vpádu Galů do města roku 390 př. n. l. Byly bytelné a dobře udržované, zejména když za doby Gaia Maria hrozil vpád Germánů. Caesar nelenil a dal je na obvodu svého nového fora přestavět.

sestercius

Třebaže denarius byl při placení běžnější, římskou peněžní jednotkou, v níž se udávaly ceny, byl sestercius, zkracovaný při zápisu písmeny HS. Mince byla ze stříbra, velmi malá; na jeden talent hmotnosti jich připadalo 25 000.

silfium

Tento malý severoafrický keřík se ještě nikomu nepodařilo spolehlivě identifikovat. Tvořil takřka jediný porost celého rozsáhlého úseku pobřeží mezi Kyréné a provincií Africa. Získávalo se z něj *laserpicium*, vysoce ceněné jako lék upravující zažívání.

skenitští Arabové

Arabský kmen, který obýval oblast východně od Eufratu v blízkosti řeky Bilechas. Skenité byli nomádi kočující v poušti; když arménský král Tigranés v roce 83 př. n. l. dobyl Sýrii, věnoval Skenitům darem vybírání poplatků a cel na Eufratu. Vyvolalo to nepřátelství mezi Skenity a místními syrskými Hellény, kvůli němuž se Skenité posléze rozhodli přejít na stranu Parthů. Skenitský král Abgarus nalákal Marka Crassa do pasti u Karrh.

Smyrna

Současný Izmir v Turecku.

sněmy

Sněm, latinsky *comitia*, bylo každé shromáždění římského lidu svolané k projednání záležitostí vlády, zákonů, voleb anebo soudů. Sněmy byly trojí, centurijní shromáždění, tribuní shromáždění lidu, v raných dobách i shromáždění kurií. Shromáždění plebejů se nazývalo *concilium*.

Centurijní sněm tvořil lid rozdělený podle majetkových tříd, bylo to tedy v podstatě rozřazení ekonomické. Scházel se k volbě konsulů, prétorů a

(každých pět let) rovněž k volbě censorů. Byl svoláván i k projednání žalob pro velezradu (-► *perduellio*).

Další dvě hlavní shromáždění byla svolávána na tribuním, tedy místním, nikoli ekonomickém podkladě.

Na shromáždění lidu měli plný přístup i patricijové, scházelo se v pětatřiceti tribuích, do nichž byli všichni římscí občané rozděleni. Svolával je konsul nebo prétor, mohlo navrhnout zákony a volilo kurulské édily, kvestory a vojenské tribuny. Mohly na něm probíhat i soudní procesy. Podobně jako centurijní sněmy bylo i shromáždění lidu provázáno náboženským obřadem; dříve, než mohlo být zahájeno, musely být prosloveny modlitby a zkoumána znamení.

Plebejské shromáždění, jehož se patricijové účastnit nesměli, mohl svolávat jen tribun lidu. Na počátku tohoto sněmování se nekonal modlitby ani nebyla zjišťována znamení. Plebejské shromáždění mělo právo navrhnout a schvalovat zákony (přesněji řečeno plebiscita) a vést soudní procesy a volilo tribuny lidu a plebejské édily.

V žádném z římských sněmů neměl jedinec možnost uplatnit svou vůli přímo. V centurijním shromáždění byl jeho hlas započítáván v centurii jeho třídy, většinový výsledek v centurii pak platil jako jediný hlas. Jediným případem, kdy se přihlíželo k individuálnímu hlasu, bylo rozhodování soudní poroty.

Sol Indiges, Tellus a Liber Pater

Tři prastará římská božstva. Dovolat se jich znamenalo složit strašlivou přísahu, kterou nebylo možno porušit. Sol Indiges byl ztotožněn se sluncem, Tellus se zemí a Liber Pater s vínem a plodností.

Spes

Římská bohyně naděje.

SPQR

Senatus populusque romanus. Senát a lid římský.

státní kůň

Kůň náležející senátu a lidu římskému. Za vlády římských králů byli koně vzácní a nákladní, takže stát každému ze svých šlechtických jízdních bojovníků koně věnoval. Tato praxe pak vytrvala až do konce republiky, byla však omezena na příslušníky Osmnáctky. Vlastnit státního koně bylo znakem důstojnosti.

stella crinita

Hvězda s vlající hřívou: kometa.

stibium

Černý prášek na bázi antimonu, rozpustný ve vodě, jehož se užívalo k barvení obočí a řas anebo k nakreslení stínů kolem očí. Skutečnost, že i nejnuznější egyptští rolníci si takto malovali okolí očí, napovídá, že stibium asi odpuzovalo mouchy.

stoik

Přívrženec filozofie formulované kyperským Foiničanem Zénónem. Jejími základními tématy byly ctnost a její protiklad: charakterové selhání. Peníze, bolest, smrt a vše ostatní, co člověka trápí, nepokládal tento myšlenkový proud za závažné.

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

Strymón

Balkánská řeka, která v současnosti v Bulharsku nese jméno Struma, v Řecku Strimon.

Subura

Údolí mezi pahorky Viminalem a Esquilinem. V dobách republiky pověstná čtvrť bída, přeplněná jinojazyčnou chudinou. Stála v ní jediná římská synagoga. Suetonius uvádí, že v Subuře žil i Caesar, a to až do svého zvolení pontifikem maximem, kdy se jeho domovem stala Domus Publica.

sui iuris

Osoba, která plně určovala svůj osud a zařizovala si veškeré své záležitosti. Původně to byli otcové rodin (*pater familias*). Termínu se užívalo později i o ženách, které si zachovaly disponování svými penězi.

Sulla

Lucius Cornelius Sulla Felix se narodil kolem roku 138 př. n. l. Pocházel ze staré patricijské rodiny, žil však v nuzných poměrech a kvůli chudobě se ani nemohl stát senátorem. Aby získal jmění opravňující ke vstupu do senátu, Sulla – jak o něm uvádí Plútarchos – zabil svou macechu a svou milenkou. Jeho první ženou se stala Julia, patrně blízká příbuzná manželky Gaia Maria, tety velkého Caesara, neboť s Mariem udržoval Sulla po dlouhá léta těsné spojení. Sloužili spolu za války proti numidskému králi Jugurthovi a měl osobní zásluhu na Jugurthově zajetí, i když tohoto činu pak ve svých pamětech litoval. Sloužil pod Mariem dál v době jeho konsulátů, kdy Marius porazil Germány, a jak se zdá, byl od něho pověřen i jakýmsi tajným posláním.

Když se senát obrátil proti Mariovi, neuspěl Sulla při volbě za přetora a získal tento úřad až v roce 97 př. n. l. Jako proprétor se pak stal správcem Kilikie, překročil se svou armádou horní Eufrat a jako první vůbec uzavřel s Parthy mírovou dohodu. V průběhu války s italskými spojenci si znamenitě vedl i v bojích v jižní Itálii.

Konsulem se stal v roce 88 př. n. l., v tom roce, kdy Mithridatés Veliký vpadl do provincie Asia. Sulla se ucházel o velení v této válce – stejně tak jako stárnoucí Marius. Senát pověřil vrchním velením Sullu, avšak tribun lidu Sulpicius Sullu velení zbavil a přiřkl ho Mariovi. Sulla, který prodléval v Capui, odpověděl pochodem na Řím. Marius uprchl do vyhnanství a Sulla se vydal na východ bojovat s Mithridatem.

Po Mariově smrti se vlády nad Římem zmocnil Cinna, Sulla urychleně válku ukončil a v roce 83 př. n. l. se vrátil domů. Cinna ho postavil mimo zákon, takže se Sulla už podruhé rozhodl táhnout na Řím a po vítězství se nechal prohlásit diktátorem. Zahájil pak bezohledné -► *proskripce* a podržel si úřad diktátora dostatečně dlouho, aby proměnil římskou ústavu v cosi jako náhubek pro tribuny lidu, které považoval za nejhorší nepřátele Říma. Z úřadu diktátora odstoupil v roce 79 př. n. l. a uchýlil se do ústraní. Roku 78 př. n. l. zemřel.

Podrobné vyličení jeho života obsahují první tři svazky tohoto cyklu: *První muž Říma*, *Koruna z trávy* a *Přízeň Fortuny*.

talent

Náklad, jaký unesl dospělý muž (26 kilogramů).

Taprobané

Ostrov Srí Lanka (Cejlón).

Tarpejská skála

Její lokalizace je předmětem sporů, víme však, že byla dobře viditelná z Fora Romana a že to s největší pravděpodobností byl převis útesů na vrcholu Kapitolu čnící asi pětadvacet metrů nad dolním terénem. Svržením z Tarpejské skály byli tradičně popravováni římsí občané, kteří se dopustili zrahy nebo vraždy.

Tartaros

Pojem značně se liší od Hadu. Pro platónské Řeky to bylo místo věčných muk pro duše zlých zemřelých.

tata

V latině dětské oslovení otce.

Taurasia

Dnešní Turín v severní Itálii.

Thessálie

Severní Řecko mezi Olympem a údolím Tempé.

Thessalonické

Dnešní Soluň.

Thrákie

Část Balkánského poloostrova ležící mezi Dardanelami a řekou Strumou. Ve starověku sahala až Egejskému a Euxinskému (Černému) moři a na sever se táhla k Sarmatii.

Tibur

Dnešní Tivoli v Itálii.

Tingis

Soudobý Tanger v Maroku.

tingitanská opice

Makak.

toga

Oděv, který si směl obléci pouze římský občan. V dětství nosili chlapci i děvčata togu s rudým lemem; jakmile děti dospěly, přestaly dívky togu nosit a mladíci se zahalili do prosté bílé togy. Prostitutky se oblékaly do ohnivě rudé togy.

Toga byla zhotovena z lehké vlny, byla obdélná s oběma konci mírně se zužujícími. Muž běžného vzrůstu potřeboval togu pět metrů dlouhou a téměř dva a půl metru širokou.

toga praetexta

Toga s purpurovým lemem, jakou nosili děti a kurulští magistráti.

toga trabea

Toga ponufiků a augurů s karmínovými a šarlatovými pruhy.

toga viritis

Prostá bílá toga, jakou nosili muži. Říkalo se jí také *toga alba*.

Transtiberium

Zátibeří, dnešní Transtevere ležící naproti Římu na opačném břehu řeky Tiber.

tribus

Na počátku republiky neznamenal pro Římana příslušnost k určité tribui zařazení etnické, nýbrž politické. Tribuí bylo pětatřicet, z toho jedenatřicet venkovských a čtyři pro Římany z města. Avšak i když se členové první a druhé majetkové třídy narodili a trvale bydleli v Římě, náleželi téměř vždy do některé z venkovských tribuí; do čtyř římských byli vměstnání příslušníci nižších majetkových tříd. Propuštěnci pak byli zařazováni výlučně do dvou z nich, suburské a esquilinské.

Hlasovací právo měl každý člen tribue, avšak jeho hlas sám o sobě nebyl rozhodující. V každé tribui se po hlasování všechny hlasy sečetly a celá tribue pak uplatnila většinový názor jako jeden jediný hlas. Znamenalo to, že ani vysoký počet hlasů v městské tribui nemohl v celkovém součtu všech tribuí převážit nad ostatními. I když například v městské suburské tribui hlasovalo 5000 jejích členů a ve venkovské fabiovské jen 75, váhu měly konečné názory každé z nich naprosto stejnou.

tribun lidu

Tento úřad se zrodil nedlouho po vzniku republiky, kdy se vyhrotil střet plebejů s patriciji. Tribunové lidu volení shromážděním plebejů skládali přísahu, že budou chránit životy a majetek plebejského stavu. V roce 450 př. n. l. bylo tribunů lidu deset; svůj úřad nastupovali 10. prosince a vykonávali ho jeden rok.

Vzhledem k tomu, že nebyli voleni vším lidem (patricijové nebyli k jejich volbě připuštěni), neměli podle nepsané římské ústavy vlastně žádnou moc; jejich síla spočívala v přísaze, kterou plebejský stav skládal k zaručení bezpečnosti a nedotknutelnosti svých volených tribunů a v jejich právu uplatnit veto proti počinům svých tribunských kolegů a kteréhokoli – anebo všech – dalších magistrátů, proti konání volby, proti přijetí zákona nebo plebiscitu či proti usnesením senátu, a to včetně těch týkajících se války a zahraničních záležitostí. Tribunskému vetu bylo nadřazeno jedině rozhodnutí diktátora. Pokud se kdokoli pokusil v uplatnění těchto práv bránit, mohl na něm tribun vykonat i trest smrti.

Podle *lex Atinia* z roku 149 př. n. l. se muž zvolený tribunem lidu stával automaticky i senátorem, takže touto cestou otvíral přístup do senátu těm mužům, které odmítli censoři. Úřad tribuna lidu nebyl spojen s imperiem a ztrácel platnost za prvním milníkem vně Říma. Podle tradic neměl být muž volen tribunem vícekrát než jednou, ale jelikož to nebylo určeno zákonem, ucházel se o znovuzvolení v roce 122 př. n. l. úspěšně Gaius Gracchus. Jelikož skutečná moc tohoto úřadu spočívala v právu veta, úloha tribunů měla spíše obstrukční než konstruktivní povahu. Úřad tribuna velice přitahoval muže s demagogickými sklony a mohl se pro ctižádostivého plebeje stát významným stupínkem ke konsulátu.

tribunus aerarius

Tribun sloužící ve státní pokladně (*aerarium*). Zdá se, že šlo o platové zařazení plynoucí z rozhodnutí censorů; uvádělo se, že jejich příjem činil

něco mezi 300 000 až 400 000 sesterciů ročně. *Tribunus aerarius* byl patrně každý státní úředník spravující státní pokladnu, s určitostí se to však neví.

triréma

Spolu s birémou nejběžnější a nejoblíbenější válečná galéra starověku. I když název zdánlivě napovídá, že měla tři řady vesel, ve skutečnosti byly jen dvě, ale dolní řada byla asi uspořádána střídavě ve dvou úrovních, z bočního pohledu klikatě.

Triréma bývala dlouhá kolem 40 metrů a široká pouhé 4 metry, nepočítaje vysunutě krakorce. Poměr délky k šířce byl tedy 10: 1. Vesla byla poměrně krátká, měřila něco přes 5 metrů. U každého vesla byl jen jeden veslař. Nejnižší umístění veslaři obsluhovali vesla natolik nízko při hladině, že průchodky musely být utěsněny koženými manžetami, aby do lodi nezatékalo. U těchto vesel sedělo 108 veslařů, dalších 62 bylo vysunuto na krakorcích, takže celková obsluha vesel čítala 170 mužů. Veslaři na krakorcích měli těžší práci, neboť jejich vesla zabírala v ostřejším úhlu.

Trirémy byly obzvlášť vhodné pro najíždění do boku nepřátelských plavidel, takže měly na klounovci bodce, které postupem času zmohutněly, byly opatřeny dvěma hroty a stále důkladněji okovány. Většina trirém byla nakryta palubou a mohla nést až padesát mužů námořní pěchoty stejně jako vrhací stroje. Stavěny byly z lehkého dřeva jehličnatých stromů, takže se na podvozcích daly převážet i na značnou vzdálenost a snadno se také na noc vytahovaly z vody. Jestliže nebyly vyzvedány na souš dostatečně často, takřka denně, začaly rychle nabírat vodu. Při dobré péči a uložení v přístřešku zůstávala loď plavbyschopná až dvacet let.

třídy

Římští občané byli rozděleni do pěti tříd, od první do páté, každá se skládala z centurií. Příslušnost do majetkových tříd přezkoumávali censoři podle zámožnosti a příjmů občana. Mnozí Římané byli tak chudí, že se nepočítali do žádné z majetkových tříd (-► *capite censi*). Z hlediska hlasování byli výrazně zvýhodněni nejbohatší občané, první majetková třída, do níž náleželi i členové senátu (-» *Osmnáctka*).

Tullianum

Jediné římské vězení, vlastně popravní komora. Stálo při úpatí kapitolského hradu.

tumultus

V této knize ve významu občanská válka, výjimečný stav.

tunika

Nejběžnější oděvní součást všech národů v okolí Středozemního moře, které opovrhovaly kalhotami jako šatem barbarů. Římská tunika byla volná, beztvářá, bez zásevků v bocích, rukávy měla často střižené v jednom kuse s přednicí. Řecká tunika měla zásevky a lépe seděla na těle, rukávy mívala vsazované. Lidé už ve starověku uměli nastříhat látku a oděv ušít a upravit, takže dokázali zhotovovat i oděvy s dlouhými – vsazenými – rukávy. Obvyklým materiálem na tuniku byla vlna, zpravidla slámové barvy, máme však dostatek dokladů, že se nosily i tuniky barevné a vzorované.

tyrský nach

Purpur byl nejvíce ceněnou barvou v celém spektru starověkého světa, a ze všech odstínů nachu byl nejdražší nach tyrský. Měl v sobě cosi královského,

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

proto se na něj Římané trochu mračili. Tyrský nach pocházel jediné z přístavu Tyru ve Foiníkii. Byl tak tmavý, že se jevil téměř jako čerň, ovšem s měňavými lesky karmínu.

Uxellodunum

Galské oppidum, které podle dnešních domněnek leželo na místě francouzského Puy d'Issolu.

vale

Sbohem.

velitel jízdy

Magister equitum. Titul diktátorova zástupce.

verpa

Šťavnatá latinská nadávka značící penis ve ztopořeném stavu a se staženou předkožkou; je v ní obsažena narážka na údajnou homosexualitu.

Vesta

Římská bohyně bez konkrétní podoby, strážkyně domácího krbu.

Vestiny Panny

Sbor Vestiných kněžek. Bylo jich šest, zasvěcovány bohyni byly ve věku kolem sedmi let a sloužily jí po třicet let. Požadovalo se, aby byly panny, jejich neposkvrněnost byla ztotožňována se štěstím Říma. Pokud byla vestálka souzena proto, že se slibu čistoty zpronevěřila, a pokud byla shledána vinnou, byla pohřbena zaživa. Vestiny Panny přebývaly v Domus Publice. Poté, co byla Vestina Panna slibu zproštěna a poslána zpět do běžného života, mohla se provdat, avšak učinila tak jen málokterá.

via

Hlavní dlážděná silnice nebo ulice.

Via Aemilia

Vybudována roku 187 př. n. l. Spojovala Ariminium na adriatickém pobřeží s Placentií v západní Italské Galii.

Via Aemilia Scauri

Vybudována roku 103 př. n. l. Vedla z Placentie přes Dertonu až do Genuy, pak pokračovala podél tuskánského pobřeží k Pisám na řece Arnu.

Via Annia

Vybudována roku 153 př. n. l. Spojovala Florentii na Arnu s Veronou v severní Italské Galii a v Bononii se křížila s Via Aemilia.

Via Appia

Budována v letech 312 – 244 př. n. l. Dlouhá silnice mezi Římem a jeho adriatickými přístavy Tarentum a Brundisium.

Via Aurelia Nova

Vybudována roku 118 př. n. l. Propojovala Pisae s Populonií na tuskánském pobřeží Etrurie.

Via Aurelia Vetus

Vybudována roku 241 př. n. l. Spojovala Populonii a Řím po tuskánském pobřeží Etrurie.

Via Cassia

Vybudována roku 154 př. n. l. Vedla z Říma napříč Etrurií přes Arretium k Florentii na řece Arnus.

Via Domitia

Vybudována roku 121 př. n. l. Dálková cesta do Zadní Hispánie. Začínala v Placentii v Italské Galii, překonávala Alpy a Pyreneje a končila v Cordubě.

Via Egnatia

Vybudována roku 130 př. n. l. Spojovala Dyrrhachium a Apollónii v západní Makedonii s Helléspontem a Byzantiem.

Via Flaminia

Vybudována roku 220 př. n. l. Vedla z Říma přes Apeniny k Fanum Fortunae na adriatickém pobřeží.

Via Julia

Budována v letech 105 – 103 př. n. l. Pobřežní silnice mezi Genuou a Massilií.

Via Minucia

Vybudována roku 225 př. n. l. Spojovala Beneventum s Bariem na adriatickém pobřeží, dál pak sledovala pobřeží až do Brundisia.

Via Popilia

Vybudována roku 131 př. n. l. Vedla z Capuy do Rhegia na palci italské „nohy“, naproti sicilské Messaně.

Via Salaria

Tak stará, že ji nelze datovat. Byla to první římská dálková silnice. Překračovala střední Apeniny a vedla z Říma k Adriatickému moři.

Via Valeria

Vybudována roku 307 př. n. l. Vedla z Říma přes Apeniny k Adriatickému moři.

Vibo

Malý přístav v Tuskánském moři, nedaleko na sever od Rhegia.

vicus

Městská ulice.

vir militaris

Muž vojácké povahy, zpravidla neurozený, jemuž se podařilo dopracovat se díky svým činům jako velitele vojsk k vyšším magistrátským úřadům. Vynikajícím příkladem byl Publius Ventidius. Stejně tak i Gaius Marius a Quintus Sertorius.

ŘÍJNOVÝ KŮŇ

Vlasatá Galie

Gallia Comata. Zaalpskou Galii na dolním toku Rhodanu (Rhôny) měli Římané v držení po mnoho let, nazývali ji *provincia*. Galii za hranicemi této provincie říkali Vlasatá (Dlouhovlasá) Galie. Byla to rozsáhlá oblast obývaná „necivilizovanými“ kmeny, které se dělily na Galy a Kelty. Jejich příslušníci nosili dlouhé vlasy, které si ztužovali jilem, odtud také římské pojmenování těchto zemí. Tyto národy nespojoval jednotný národní duch, jejich náboženstvím byl druidismus a s obyvateli zemí kolem Středozevního moře si nepřáli mít nic společného. A pak Caesar po osmi letech válek Vlasatou Galii přiměl, aby se podrobila Římu a přijala jeho trvalou vojenskou přítomnost. Vlasatá Galie se rozkládala od Rhenu (Rýna) až k Pyrenejím a od Adantiku až k Rhodanu.

vojenský tribun

Shromáždění lidu volilo každoročně čtyřadvacet mužů ve věku mezi pětadvaceti až devětadvaceti lety, kteří měli sloužit v konsulských legiích jako tribuni vojáků. Tím, že je volil všechen lid, stávali se skutečnými a zákonnými magistráty, třebaže nevlastnili žádné imperium. Pokud konsulové legie neměli, byli tribunové vojáků přidělováni k jakýmkoli právě existujícím legiím.

Zadní Hispánie

Hispania ulterior. Jihozápadní část Iberského poloostrova, úrodnější a blahobytnější než její soused Přední Hispánie. Zadní Hispánie byla nesmírně bohatá na zlato, stříbro, olovo a železo.

OBSAH

ČÁST I.

Caesar v Egyptě

Od října roku 48 př. n. l. do června roku 47 př. n. l.

8

ČÁST II.

Pochod Catonových deseti tisíc

Od srpna roku 48 př. n. l. do května roku 47 př. n. l.

139

ČÁST III.

Úklid v Malé Asii

Od června do září roku 47 př. n. l.

225

ČÁST IV.

Velitel jízdy

Od konce září do konce prosince roku 47 př. n. l.

271

ČÁST V.

Osten vítězství

Od ledna do července (quintilis) roku 46 př. n. l.

343

ČÁST VI.

Neradostné časy, nevděčné úkoly

Od měsíce srpna (sextilis) do konce prosince roku 46 př. n. l.

373

ČÁST VII.

První náznaky trhlin

Od vsunutého měsíce intercalaris roku 46 př. n. l. do září roku 45 př.

n. l.

435

- 946 -

ČÁST VIII.

Pád titána

Od října roku 45 př. n. l. do konce března roku 44 př. n. l.

517

ČÁST IX.

Caesarův dědic

Od dubna do prosince roku 44 př. n. l.

625

ČÁST X.

Všude samé armády

Od ledna do srpna (sextilis) roku 43 př. n. l.

723

ČÁST XI.

Syndikát

Od městce srpna (sextilis) do prosince roku 43 př. n. l.

751

ČÁST XII.

Na východ od Adriatického moře

Od ledna do prosince roku 43 př. n. l.

793

ČÁST XIII.

Armáda stojí peníze

Od ledna do srpna (sextilis) roku 42 př. n. l.

823

ČÁST XIV.

Filippy: Vše napůl

Od června do prosince roku 42 př. n. l.

851

AUTORČIN DOSLOV

897

POZNÁMKA PŘEKLADATELE

904

GLOSÁŘ

905

COLLEEN McCULLOUGHOVÁ ŘÍJNOVÝ KŮŇ

Z anglického originálu The October Horse,
(Simon and Schuster, New York, 2002)
přeložil Vladimír Svoboda
Mapy nakreslil Jan Žbánek
Odbornou revizi provedl doc. dr. Václav Marek
Redigovala Květuše Hrachová
Obálku navrhla Viera Fabianová
Vydala Euromedia Group, k. s., – Ikar
v Praze roku 2005 jako svou 2778. publikaci
Odpovědná redaktorka Alena Jakoubková
Technický redaktor David Dvořák
Počet stran 960
Vydání první
Sazbu zhotovila Knižní sazba Hogen, s. r. o., Horní Jiřetín
Tisk Tlačiarne BB, spol. s r. o., Banská Bystrica

ISBN 80-249-0454-3

www.euromedia.cz